BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 8 III
INKUNABUŁY

cii de Lino qua
gesimale de

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 8.
INKUNABUŁY

Quadrageſimale Roberti de peccatis.

N. 363

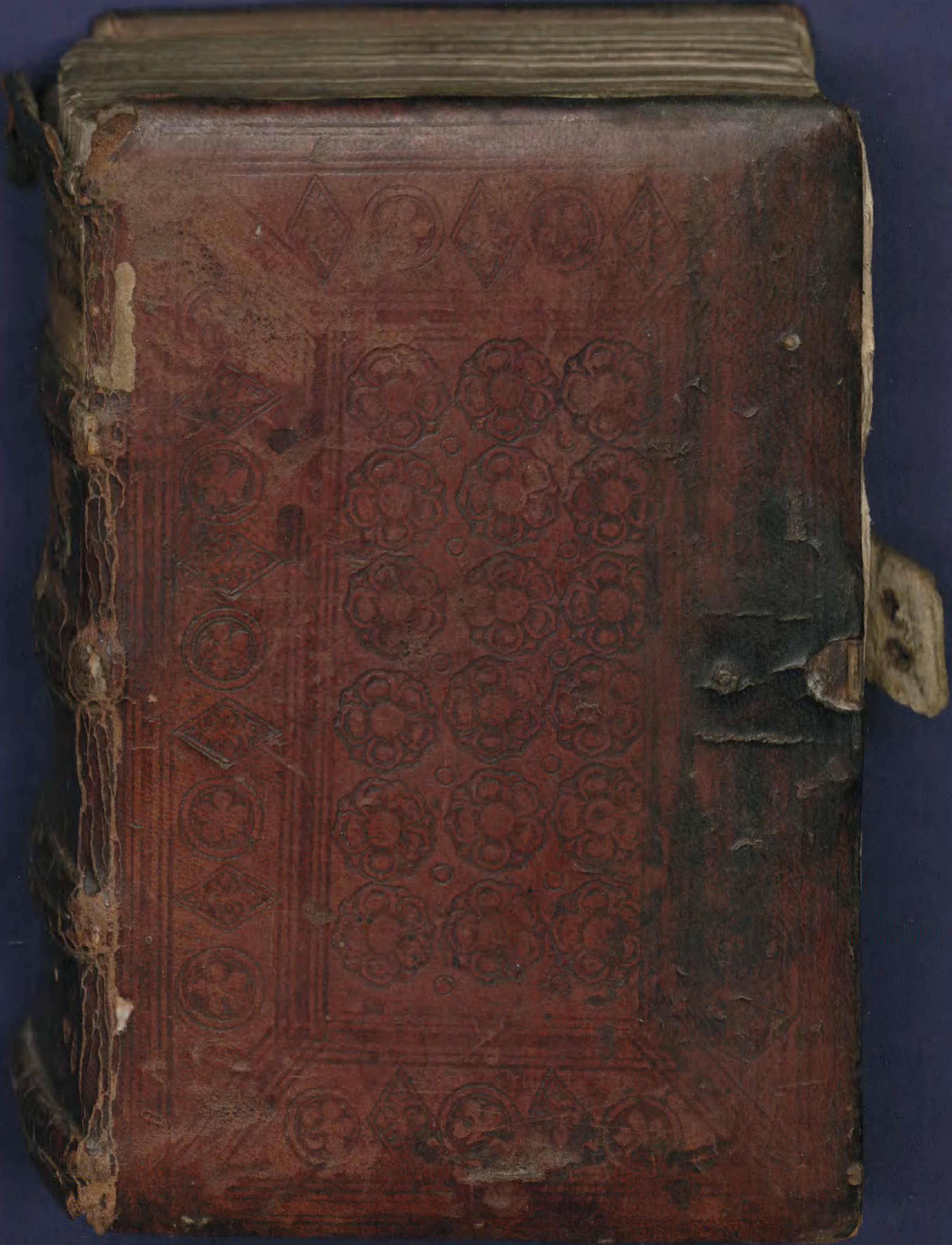

BIBLIOTEKA GŁOWNA
UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA
W POZNANIU

GW 6084

Quadrageſimale Roberti de peccatis.

N. 363

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu im. A. Mickiewicza

Inc. 8

359/55

a ii

In nomie dñi Jeſu chriſti. Incipit quadrageſimale d peccatis ſm fratrem Robertum Caracholũ de Licio ordinis minorũ epm licienſem. Et pmo dñica ſeptuageſime de numero dãnatoꝝ propter eoꝝ peccata

Sermo primus.

Multi enim ſũt vocati: pauci vero electi. ſcribunt hec verba Matthei. xx. c. ꝛ i euãgelio pñt; dñice. Oñdit nobis apertiſſime grauitatẽ peccati multitudo maxima dãnatoꝝ. Nã demonib⁹ omiſſis qui ob ſuperbiã ſuã e celo eiecti ad tartarã tãdẽ detrudent eternis ſupplicijs cruciandi: tot ac tanti ex hoibus peribũt vt vix mẽs puſilloꝛuꝫ id credere velit. Arbitrãt ſiqdẽ plerıqꝫ tantã eſſe tãqꝫ immẽſam pietatẽ ſũmi dei ꝙ neminẽ perire ſinet. ſꝫ oẽs ad celeſte regnũ deducet. Hos tñ a ſua falſa opinione retrahere debet infallibilia verba ſaluatoꝛis noſtri ieſu xpi: qui ꝛ ſi in pleriſqꝫ euãgelioꝝ locis dure cõminet obſtinatis ꝛ incoꝛrigibilib peccatorib. aſſeratqꝫ firmiſſime reproboſ eternaliter puniẽdos tñ in lectione euangelica hodierna id pleniſſime reſerauit. Refert quippe paucos futuros electos. Heu ꝙ̃ formidabilis iſta ſentẽtia ore xpi filij dei pconizata. Necqꝫ enim alia cauſa dari põt cur iuſticia dei in improbos ita deſeuiet: niſi ignominia peccatoꝝ ſuoꝝ. q̃ nec p penitentiam volunt delere. Qua de re cũ de pctõꝝ deteſtatione in h opere tractaturi ſim⁹: de dãnatoꝝ numero aliqua pmittemus. vt ſic vnuſquiſqꝫ percipere valeat peccati nocumentũ dãnum irreparabilẽqꝫ iacturã. Proponem⁹ autẽ in h ſmõe tria myſteria dclarãda

Primũ dicitur veritatis

Secundũ contrarietatis.

Tertium claritatis.

Quod multoplures ex hominib erũt dãnãdi ꝙ̃ ſaluãdi propter illoꝝ peccata. ꝛ q̃liter numerus electoꝛum erit grãdis abſolute. ſed exigu⁹ et paruus reſpectiue.

Capitulum primum

Primũ myſteriũ dclarandũ de numero dãnatoꝝ dicit veritatis In quo vere aſſerimus ꝙ ex hominibus mlto plures dãnabũtur ꝙ̃ ſalua bũtur. Hoc retulit ipſe deus pro hominib⁹ incarnatus. Matthei. vij. ca Intrate inquit per anguſtam

portã. qꝛ lata porta ꝛ ſpacio/
ſa via q̄ ducit ad ꝑditionem
ꝛ multi ſunt qui intrãt ꝑ eam
Et in euangelio hodierno.
Et iterũ Mathei. xxij. c. in
geminauit tandẽ ſententiam
ſcꝫ qꝛ pauci ſunt electi. Sed
mirantur quidã de his que dici
mus propterea qꝛ myſtice ꝛ i
figura multitudo ſaluandorũ
abrahe patriarche ꝓmiſſa fu
it ꝛ preoſtenſa. Vñ Geñ. xiij.
c. ſcribitur. Quod dixit dñs ad
abraham poſtq̄ʒ diuiſus eſt
loth ab eo. Leua oculos tu/
os ꝛ vide a loco in quo nunc
es ad aquilonẽ ꝛ ad meridieꝫ
ad orientẽ ꝛ ad occidentem.
Omẽm terrã quã ↄſpicis dabo
tibi ꝛ ſemini tuo vſqꝫ in ſem/
piternũ. faciãqꝫ ſemẽ tuum ſi
cut puluerẽ terre. ſi q̇s poteſt
hoim̄ numerare puluerem. ſe
men quoqꝫ tuũ numerare po
terit. Et Geñ. xv. c. Dixit de
uꝫ ad abraham. Suſpice ce
lũ ꝛ numera ſtellas ſi potes.
ſic erit ſemen tuũ. Et Geñ.
xxij. c. Vocauit angelus do/
mi abraham de celo dicens.
Per memetipſum iuraui di/
cit dñs. Qꝛ feciſti rẽ hãc et ñ
pepciſti filio tuo vnigenito ꝓ
pter me. Bñdicã tibi ꝛ mlti/
plicabo ſemẽ tuũ ſicut ſtellas
celi. ꝛ velut arenã que ẽ i litto
re maris. In quibꝫ promiſſio
nibꝫ dicebatur abrahe multipli
catio ſaluãdorũ fienda ꝑ xp̄m
de eius genere deſcenſurũ. vn
Apoſtolꝰ ad gallathas. viij.
c. ait. Abrahe dicte ſunt pro/
miſſiones ꝛ ſemini eius. Non
dicit ꝛ ſeminibꝫ quaſi in mul
tis ſed quaſi in vno ꝛ ſemini
tuo q̇ eſt xp̄s. Erit ergo nu
merus electorũ grãdis ſcd̄m p̄
dicta. Johãnes inſup apo/
calip. vij. c. id confirmat. Nã
poſtq̄ʒ deſcripſit numerũ ſig/
torũ ſcd̄m ſpirituale ſignifica
tũ duodecim tribuũ addidit
Poſt hec vidi turbã magnã
quã dinumerare nemo pote/
rat ex oībꝫ gentibꝫ tribubꝫ ꝛ li
guis. quare videtur eſſe quedaꝫ
repugnantia inter verba chri
ſti et Johãnis. cũ xp̄s aſſerat
paucos fore ſaluãdos. ꝛ Jo/
hãnes referat ſe vidiſſe turbã
inumerabilẽ. Qui autẽ re
cte intelligit nullã inter xp̄ꝫ et
Johanneꝫ ac ecciam veteris
teſtamẽti figurã inuenit ↄtra
dictionẽ. Nã electorũ numerꝰ
in ſe conſideratus ꝛ abſolute
copioſiſſimus erit: in cõpara
tione vero ad ipſos dãnatos
ꝛ reſpectiue ſatis exiguꝰ. Hoc
aũt ſatis cõſtare poteſt q̄ plu
res hoies erũt dãnati q̄ʒ ſal/
uati triplici ratione.
Primo rõne infidelitatis.
Scd̄o rõne vicioſitatis

Tertio rõne vanitatis.

¶Primo rõne infidelitatis. Nullus quidẽ infidelis ĩ ſua infidelitate decedens põt ad vitã ꝑuenire btãm. neqꝫ vera ẽ imo falſa ⁊ reprobatiſſima illoꝝ opinio q̃ dicũt vnũquẽqꝫ in ſua ſecta ⁊ erronea reli/gione ſaluari. Jnq̃t eniꝫ apoſtolus ad hebreos .xi. c. Sine fide impoſſibile ẽ placere deo Et idem ad epheſios .v. c. Unus deus vna fides. Et i c. i. de ſumma trini. ⁊ fide ca/tho. dicit̃ Una ẽ fideliuꝫ vniuerſalis eccĩa extra quã null9 omino ſaluat̃. Jdẽ ꝯfirmat̃ in glo. in. c. i. extra de heretic̃ Et .xxiiij. di. c. Om̃ eps. Et xxiiij. q. i. c. apte: ⁊ in. c. Or ex ſola .xxiiij. q. i. vbi habet̃. Q̃ð in figurã ꝙ nullus extra eccleſiam ſaluat̃. oẽs q̃ repti ſũt extra archã noe ꝑiẽrt ĩ diluuio. Sed ipſe ieſus veritas et vita Marci vlti. ca. dixit. Qui crediderit ⁊ baptiſat9 fuerit. ſalu9 erit. Qui ṽo nõ crediderit ꝯdẽnabit̃. Quis enumeret ĩfideliũ tot varietates tãtãqꝫ multitudinẽ idolatraꝝ videlicet colentiũ ethera. colentiuꝫ elemẽta. colentiũ hoies. colẽtiũ ſtatuas. colentiuꝫ beſtias ⁊ ſerpẽtes Judeoꝝ xp̃m eis ꝑmiſſum ⁊ ad eos venienteꝫ ꝑſequentiũ vſqꝫ in diẽ hodier/nũ. Saracenoꝝ ⁊ aliarũ gentiũ ac populoꝝ ſequẽtiũ ſpurcitiã Mahometi hereticoꝝ q̃ ꝯtra fidẽ tot ꝑniciosos excogitarũt errores. hi om̃s quot quot fuerũt a principio mundi vſqꝫ nũc ⁊ quot ſequenter ꝯdẽnabũtur a iuſto deo vt in eternũ hitent ĩ iferno Scðo cõſtare põt ꝙ plures homies dãnabunt̃ qꝫ ſaluabũt̃ rõe viciositat̃. xp̃iani vtiqꝫ oẽs vicijs atqꝫ pctis dediti in pctõ mortali ſuã vitã finiẽtes quorũ grãdis ẽ numerus ſaluari minime poterũt Hoc chriſt9 expreſſit dũ dixit Math. xiij c. Simile ẽ regnũ celoꝝ ſage/ne miſſe in mare ⁊ ex omni genere piſciũ ꝯgregãti. Quam cũ impleta eſſet educẽtes ⁊ ſecus littus ſedẽtes elegerũt bonos in vaſa ſua. malos autẽ foras miſerũt. Sic erit in cõ/ſummatione ſeculi. exibũt angeli ⁊ ſeparabũt malos d̃ medio iuſtoꝝ. ⁊ mittẽt eos in ca/minũ ignis. Hinc hiero. in epiſtola ad filiã mauricij de ꝯmẽdatione virginitatis in/quit. Nemo te circũueniat: nemo ſermone ſeducat. non niſi ſcõs ⁊ ſimplices celeſtis aula ſuſcipiet. Nullũ apud deũ habet malicia locũ ab omi do/lo ⁊ nequicia mundũ eſſe ne/ceſſe ẽ qui cupit regnare cum

xp̄o Et aug.li.de fide ad pe
trū ait.firmiſſime tene⁊ nulla
tenus dubites.nō oēs qui in
tra ecc̄iam catholicā baptizā
tur accepturos eſſe vitā eter/
nā ſꝫ eos q̇ ꝑcepto baptiſma/
te recte viuūt. Regnū eniꝫ ce
loꝝ ſicut heretici iudei infide
les ⁊ ſciſmatici nō habebunt
ita ⁊ catholici criminoſi poſſi
dere nō poterūt. Nec ē mirā
dū ꝙ xp̄iani mali dānabūtur
qm̄ vt dicit ambro.xxij.q.v.
c.cauete fratres. Cauete frēs
mendaciū. q2 oēs qui amant
mendaciū: filij ſunt diaboli.
Nō ſolū aūt in verbis ſed ſi/
mulatis opib9 mendaciū ꝯſi
ſtit. Mendaciū nāqꝫ ē xp̄ia/
nū ſe dicere.⁊ oꝑa xp̄i non fa
cere. Dicite mihi o chriſtia/
ni. Quid ſonat hoc dignum
nomē.quid ve ſignificat. Au
dite obſecro ⁊ intelligite cap̄.
Cū veniſſet.extra.de ſacra vn
ctione vbi ſic habet̄. A chri/
ſto xp̄iani dicunt̄.tanqꝫ vncti
deriuētur ab vncto.vt omēs
currāt in odorē vnguētoꝝ illi
us cuius nomē oleū ē effuſuꝫ
Ad idem ait aug9.li.iiij.de
doctrina xp̄iana. Ex ſacra/
mēto vnctōis xp̄ianoꝝ oīum
vocabulū deſcēdit et nomen
Nō nomē ille fruſtra ſoꝛtitur
q̇ xp̄m minime imitat̄. Sed
vn̄ nomē iſtud aut qn̄ ſūpſit

iniciū. Cur cōi nobilitat9 ſpi
ritualis vocabulo xp̄iani no9
minamur. Et ad hoc ita rn̄/
det Euſebius li.ij.hiſto.ec/
cleſiaſtice. Cū paſſim ꝑ genti
liū populoſ diuina effunderꝫ
dignatio primū. Coꝛnelius
apud ceſareaꝫ paleſtine vrbē
maximā cū omni domo ſua
ad fidē xp̄i Petro miniſtran
te ꝑducit̄. Jam inde qꝫpluri
mi ⁊ alij ex gētib9 apud antio
chiā ad fidē venerunt coꝛum
p̄dicatione ꝑtracti. Per q̊s ⁊
antiochie floꝛētiſſima congre
gatur eccleſia.in qua etiā erāt
ꝓphetici oꝛdinis viri qꝫpluri/
mi cū q̇b9 ⁊ barnabas ⁊ pau
lus. Quib9 omnibus pariter
in gratia dei ⁊ vnanimitate ꝺ
gētibus. Ibi primuꝫ diſcipl̄i
veluti ꝑhēni fōte ſumpto vo
cabulo appellati ſunt xp̄iani.
Ideꝫ ponitur in actib9 ap̄lo
rū.c.xi. Si igit̄ xp̄iani nuncu
pari gloꝛiamur.cur nō erube
ſcimus omni dei timoꝛe poſt
poſito in tot facinoꝛa ruere.
Cur nō ꝯcoꝛdāt facta cū no
mine.debet enim nomen eſſe
ꝯſequēs rei.vt ſcribit̄.xxi.di.
c.Cleros.⁊ de p̄bendis ⁊ di
gnitatib9.c.Cū ſerui. Et in
ſtituta de dona.§.eſt. Heu
heu impletū ꝯſpicim9 dictuꝫ
pauli ad tytū.ij.c. Cōfitētur
ſcꝫ xp̄iani ſe noſce deuꝫ factis

autē negāt. Audite auribus
cordis vocem dñi noſtri ieſu
xp̄i dicētis Matthei. vij. ca.
Nō oīs q̄ mihi dicit dñe dñe
intrabit in regnū celoꝝ. Sed
q̄ fecerit voluntatē prīs mei
q̄ in celis ē ipſe intrabit in re/
gnū celoꝝ. Quis ē hic ꝛ lau/
dabimus eū. qm̄ vt vidimus
pauciſſimi reperiunꝭ in quoli
bet ſtatu in quolibet gradu i
quouis exercitio in q̄libet eta
te vel ſexu q̄ recte viuāt. q̄ vir
tutes amplectātur deteſtētur
q̄ vicia. Rara inq̄t Hiero.
aduerſus vigilantiū virtꝰ eſt
nec a pluribꝫ appetiꝭ. Et oui
dius li. ij. de ponto. Nec faci
le multis inuenies milibꝫ vnū
virtutē precij q̄ putet eſſe ſui
Quotquot igiꝭ abſq̄ penitē
tia poſt ꝯmiſſa pctā moriunꝭ
dānatoꝝ conſortio deputari
certiſſimū eſt. Tertio ꝯſta
re pōt. q̄ plures homines dā
nabūtur q̄ ſaluabunꝭ ratōne
vanitatis. Sunt inꝭ xp̄ianos
q̄plurimi q̄ vitā pudicā ꝛ re/
ctā ſanctāq̄ pretendētes defi
ciūt a debito fine. ſ. ipſo deo
ad quē ſunt oīa opera bōa di
rigēda. Hi ſunt q̄ vēto vane
glorie tumefacti omia opera
ſua faciūt vt videātur ab hoī
bus. de quibꝫ iam diximꝰ in
ſermone de vana gloria i qua
drageſimali de penitētia.

Quod dānatio reproboꝝ
nō repugnat bonitati nec ca/
ritati neq̄ volūtati ſummi di
ſicut quidā falſi conati ſunt ꝑ
ſuadere. Capitulum ſcdm.

Ecundū myſteriū de
clarandū de numero
dānatoꝝ dicitꝭ contra
rietatis. Sunt enim nōnulli
q̄ ꝯtrariū veritatis iam dicte
improbe tenēt aſſerūtq̄ cum
origine q̄ nō ſolū nō damna
būtur multi imo q̄ nullꝰ erit
ꝑpetuo dānādus. Et ad h̄ i
ducunt tres rationes.

Prima dicitꝭ bonitatis.
Secūda charitatis.
Tertia voluntatis.

Prima ratio iſtoꝝ dicitur
bonitatis. Arguunt q̄ppe ſic
Nihil ē aut tenendū vel aſſerē
dū qđ repugnet diuine boni/
tati ex eo qđ deꝰ bonꝰ ē Et vt
ait dyoniſius in libro de diui
nis nomibꝫ. A ſummo bono
nō egrediꝭ niſi bonum. Et
Hiero. ad pauli. Bonus eſt
deus ꝛ oīa quecūq̄ facit bo/
na ſint neceſſe eſt. ſed dānatio
tot milia miliū hominū repu
gnat dīne bonitati: qm̄ pena
dānatiōis mala eſt ꝛ peſſima.
ergo deus nullū dānabit, ſed
oībꝫ tribuet eternam ſalutem.

Hoc eſt qđ ſcribit lactātiꝰ
li. de ira dei in p̄ncipio. Ani/
maduerti inquit ſepe donate

id exiſtimare plurimos quod
nõnulli philoſophoꝝ putaue
rũt nõ iraſci deũ quia benefi/
ca ſit tm̃modo natura diuina
nec nocere cuiq̃ꝫ ꝑſtantiſſime
atq̃ꝫ optime cõgruat poteſta
ti. Inſuper arguũt predicti
Quia iniquũ videt̃ vt ineq̃/
lia equalibus dentur. oẽs au
tem homies equales ſũt ꝛ ſm̃
naturã ꝛ ſm̃ peccatũ origina
le. igitur bonitas dei non de/
buit alios ꝑdeſtinare ꝛ alios
reprobare. Ad hec reſpon/
det Tho. i. pte. q. xxiij. arti. v.
in rñſione. Ad tertiũ. ꝙ ex ipa
bonitate dina rõ ſumi põt ꝑ/
deſtinatiõis aliquoꝝ ꝛ repro/
bationis alioꝝ. Sic eni deus
dicitur oĩa ꝓpter ſuã bonitatẽ
feciſſe vt in rebus diuina bo/
nitas repſentet̃. Neceſſe eſt au
tem ꝙ diuina bonitas que in
ſe eſt vna ꝛ ſimplex multifor/
miter repſentetur in rebus, ꝓ/
pter hoc ꝙ res creata ad ſim/
plicitatẽ diuinã attingere nõ
poteſt. Et inde eſt ꝙ ad com
pletionẽ vniuerſi requirit̃ di/
uerſitas reꝝ. quaꝝ quedã al/
tum. quedam infimũ locũ te/
nent in vniuerſo. Et vt multi
formitas graduũ conſeruetur
ĩ rebꝫ deus ꝑmittit aliq̃ mala
fieri ne multa bona ĩpediant̃.
Si ergo conſideremus totuꝫ
hominũ genus ſicut totã rerũ
vniuerſitatem. Voluit ergo
deus in hominibꝫ quantũ ad
aliquos quos ꝑdeſtinat ſuaꝫ
bonitatẽ repſentare ꝑ moduꝫ
miſericordie parcẽdo. Et q̃ꝫ/
tum ad aliquos quos repro/
bat per modũ iuſticie punien
do. damnare itaq̃ꝫ reprobos
facit ad bonitatẽ dei que dã/
natio cum ſit malũ pene ẽ ma
lum ſm̃ quid ꝛ bonũ ſimpli/
citer. vt idem Tho. ait. iij. q.
lxxix. ꝛ. xxij. q. xix. Deus eni iu
ſte damnat ꝛ punit reprobos
qui ſua volũtate delinquunt.
q̇a vt dicit Aug. xxiij. q. iiij. c.
Nabuchodonoſor. Vaſis ire
nunq̃ꝫ deus redderet interitũ
ſi non ſpontaneũ inueniret hõ
habere peccatũ. Et ſi dice/
retur. cur deus voluntatẽ illã
homini dedit quaꝫ ꝓuidebat
deficere. Rñdet Aug9 li. xi. de
ciui. dei. c. xvij. dicens. Deus
ſicut naturaꝝ bonaꝝ optim9
creator eſt: ita malaꝝ volũta/
tũ iuſtiſſimus ordinator vt cũ
male ille vtunt̃ naturis bonis
ipſe etiã bene vtat̃ volũtatibꝫ
malis. Et rurſus ſi alius ĩ/
terrogaret. Quare deus qui/
buſdã copioſiora dona gra/
tie ꝯceſſit q̃ꝫ alijs. Reſpondet
Aug9 ſuꝑ Io. dicẽs. Si que/
ris. quare hũc trahat. illũ nõ
trahat noli dĳudicare ſi non
vis errare. hec ille. Nec pro

pterea iniuſte agit deus. qa in
his que ex gratia danť põt ali
quis ꝓ libito ſuo dare cui vult
plus vel minus dũmodo nul
li ſubtrahat debitũ. Et hoc
eſt ꝙ dixit paterfamilias Ma
thei. xx. c. Tolle qḋ tuũ eſt ⁊ va
de. an non licet mihi qḋ volo
facere. Propterea inq̇t Aug⁹
ↄtra pelagiũ. Inſcrutabilia ⁊
incõprehenſibilia nolo vt iter
roges; qa qḋ lego credo ⁊ ve
neror. Nõ aũt diſcutio Quis
eſt aũt homo qui reſpondeat
deo. Nunqd dicit figmentum
ei q̇ ſe finxit. Quare me ſic fe
ciſti. habet eni potestatẽ figu
lus luti ex eadẽ maſſa aliud q̇
dem vas facere in honorẽ: ali
ud in contumeliã. Et Gre
go. xxix. li. moraliũ. ca. xij. ait.
Multos videmus quottidie
q̇ iuſticie luce reſplendent ⁊ tñ
ad finẽ ſuũ nequitie obſcurita
te tenebranť. Et multos cerni
mus peccatoꝝ tenebris obuo
lutos. Et tñ iuxta vite ſue ter
minũ repẽte reddi iuſticie ſue
liberos. Multos enim noui
mus ſemel inuentã viã iuſti
cie illibate vſqꝫ ad obitum te
nuiſſe. ⁊ pleroſqꝫ ↄſperim⁹ vſ
qꝫ ad obitũ cepta ſemel crimi
na ſine ceſſatione cumulaſſe.
Quis ergo inter iſta occulto
rum iudicioꝝ nubila mentis
ſue radiũ mittat vt aliq̃ conſi
deratione diſcernat. vel q̇s ꝑ
duret in malo. vel q̇s perſeue
ret in bono; vel q̇s ab infimis
conuertať ad ſũma. vel q̇s re
uertať a ſũmis ad ĩfima latẽt.
hec ſenſus hominũ nec quic
qꝫ de cuiuſlibet fine cognoſciť
qa diuinoꝝ iudicioꝝ abyſſus
humane mentis oculo nulla
ten⁹ penetrať. Uidem⁹ nãqꝫ
ꝙ dei aduerſa gentilitas iuſti
cie luce ꝑfuſa eſt. Et iudea du
dũ dilecta ꝑfidie eſt nocte ce
cata. Scimus etiã ꝙ latro de
patibulo tranſijt ad regnum.
Juda de apoſtolatus gloria
eſt lapſus in tartaꝝ. Et infra
video paulũ ex illa ꝑſecutiõis
ſeuitia ad gratiã apoſtolatus
vocatũ. Et tñ ſic iter iudicia
occulta formidat vt reproba
ri ſe etiã poſtqꝫ vocatus eſt ti
meat. Ait eni. Caſtigo corp⁹
meũ ⁊ ſeruituti ſubijcio: ne for
te alijs p̃dicans ipẽ reprobus
efficiar. ¶ Scḋa rõ iſtoꝝ q̇ te
nẽt ꝙ null⁹ erit ꝑpetuo dãnã
d⁹ dr caritat; Aiũt ei ꝙ de⁹ ex
charitate miſit in mũdũ filiũ
ſuũ vnigenitũ. non vt iudicet
mundũ: ſed vt ſalueť mũdus
ꝑ ipſum. vt dr Jo. iij. ca. Fuit
aũt filij dei meritũ infinitũ ꝓ
pter ꝑſonalem vnionẽ, de quo
ſic ait Bonauen. in. iij. di. xiij
q. ij. in rñſione ad tertiũ. Me
ritũ xp̄i eſt infinitũ. Infinitas

aūt illa conſurgit ex vnione il
lius aie ad pſonā diuinaꝝ: ob
quā vnionē nō tm̄ homo ſed
etiā deus mori dr. In corpo/
re ꝓo queſtiōis ita dicit. Pro
pter hoc ꝙ ille hō erat dei fili⁹
meritū illius penſaẜ ſm digni
tatē illi⁹ pſone a qua exit op⁹
⁊ ꝓpterea meritū paſſionis ſue
in infinitū excedit merita paſ/
ſionū noſtraꝝ. Et ob hoc qḋ
deus erat: mors eius penſata
fuit tm̄ quātus erat ille ꝙ mo/
riebaẜ. ⁊ ideo quantū ad ſuffi
cientiā ſi infinita milia hoiuꝫ
eſſent reatu originalis aſtricta
potuiſſent per illius paſſionis
effectū eſſe liberata. Et iō leo
papa in ſermone de natiuita/
te inqt. Dn̄s noſter ieſus xp̄s
mortiſ peccatiqꝫ deſtructor ſi
cut nullū a reatu liberū reperit
ita liberādis omnibus venit.
Ergo oēs hoies merito chri/
ſti ſaluandi erūt. Reſpōdet
Bonauen. diſ. xix. tertij. Nō
merito xp̄i liberemur ab om/
ni culpa. ⁊ pena eterna ſuffici
enter ſed nō efficienter. q̄a de/
creuit pijſſimus deus in quo/
libet ſtatu hominē ſaluare ip
ſo volente. Quare dic̄ Au
guſtinus in li. de libero arbi.
Qui fecit te ſine te non ſalua/
bit te ſine te. Et ſi argueretur
ꝙ idem Aug⁹ ait virtutē de⁹
in nobis ſine nobis opaẜ. igiẜ
deus opaẜ noſtrā ſalutē abſ/
qꝫ noſtro ꝯſenſu. Rn̄det alex.
in. iij. ſūme. ꝙ Aug⁹ nō ꝯtra/
dicit ſibiꝑſi. qm̄ deus nō ſal/
uat te ſine te ꝯſentiente ꝗ fecit
te ſine te efficiēte. Et ſic deus
opatur virtutē in nobis ꝯſen
tientibꝫ ſine nobis efficientibꝫ
Sicut igiẜ lumen ſolis ſuffici
enter quantū in ſe eſt diffūdit
⁊ cōmunicat omnibꝫ. ſi tm̄ ali
ꝗ in domo ſe recludāt ⁊ fene/
ſtras vel oſtia claudāt illis ſe
ſubtrahit. Ita ⁊ meritum xp̄i
cōmunicabile eſt oibꝫ: ſed nō
oibus cōmunicaẜ. q̄a nolunt
apire portas cordiū ſuoꝝ. qui
merito diuina vltione feriēdi
erūt. Tertia rō coꝝ ꝗ tenēt
ꝙ nullus erit ꝑpetuo dānan/
dus. ſed ꝙ oēs hoies erūt ſal/
ui: dr volūtatis. Dānatio in/
ꝗunt reproboꝝ eſt ꝯtra dei vo
luntatē. ergo nullus dānabiẜ
pbaẜ ꝯñs ꝑ illud qḋ ſcribitur
in pſ. ⁊ de cōſe. diſ. ij. c. Oia.
Oia q̄cunqꝫ voluit dn̄s fecit
in celo ⁊ in terra in mari ⁊ in
oibus abyſſis. Añs aūt ma/
nifeſtū ē. q̄a ezechielis. xiij. c.
dixit de⁹. Nolo mortē pecca/
toris. Et iteꝝ ibi. Nō volūta
tis mee eſt mors impij. ⁊ pau
lus. i. ad timotheuꝫ. ij. ca. ait.
Vult deus oēs hoies ſaluos
fieri. Et petrus pma ſua cano
nica ſua. ij. c. De⁹ patienẜ agit

ꝓter nos nolens aliquē ꝑire.
Sed his rn̄det Damaſ. Qḋ
de⁹ vult oēs hoīes ſaluos eē
volūtate abſoluta ⁊ antecedē
te:nō aūt volūtate ꝯn̄te ⁊ cō/
ditiōata ſicut plene poſuim⁹
in quadrageſimali noſtro de
pn̄ia in ſermone de amore dei
ad aīam rōnalem. Qḋ vtiq̄
nil aliud eſt niſi q̄a de⁹ diſpo
ſuit ita oēs. q̄ ſi volūt:ſaluari
pn̄t. ⁊ q̄a nō oēs ſaluari volūt
ideo nō oēs deus ſaluabit.

Sed rurſus p̄ſumptuoſe re
q̄rūt quare deus ſic voluit fa
cere celū ⁊ terrā. quare de⁹ vo
luit multa que voluit ⁊ nolu/
it alia. Quibꝫ ſanctus Tho.
i. pte. q. xix. ita dicit. qḋ nō po
teſt aſſignari cauſa volūtatis
diuine. vnde lꝫ debeamus ſi
volumus ſcire effectus inq̄re
re cauſas illoꝝ. q̄a vt dꝛ. i. po
ſterioꝝ. Scire eſt rē per cauſā
cognoſcere. Et quattuor ſunt
cauſe. ſ. efficiēs. material. for/
malis. ⁊ finalis. vt pōit ibidē
philoſoph⁹. ⁊ vna p alterā de
monſtrať. vt dicit idē in. ij. de
aīa excepta cauſa finali. tn̄ vl/
tra illas cauſas cū querim⁹ ḋ
fine quare ſic ē talis finis nul/
lam cauſaꝫ habemus p̄ter di
uinā voluntatē que ſic ſtatuit

Et ſi vlterius querimus. q̄
re deus ſic voluit. nulla ē alia
cauſa niſi ſua ꝓpria voluntas
qꝛ. ſ. ſic placuit. ⁊ ſic placuit qꝛ
ſic voluit ⁊ ſic voluit qꝛ ſic pla
cuit. Hinc Aug⁹ li. lxxxiij.
q. inq̄t. Qui querit quare de⁹
voluit mundū facere: cauſam
querit volūtatis dei. oīs autē
cauſa efficiens maior eſt eo qḋ
efficiť. Nihil aūt maius eſt vo
luntate dei. nō ergo cauſa que
renda ē. Et idē Aug⁹ ꝯtra
manicheos li. i. ait. Si qui di
xerit q̄d ideſt cur placuit deo
facere celū ⁊ terrā. Rn̄dendū
ē eis qui voluntatē deſiderāt
noſſe cauſas ⁊ voluntatē dei
ſcire querūt q̄ volūtas dei om
niū qui ſunt ipa ſit cā. Si enī
habet cauſam volūtatis ē ali
quid qḋ antecedat voluntatē
dei: qḋ nefas eſt credere. Qui
ergo dicit quare de⁹ fecit celū
⁊ terram. rn̄dendū eſt q̄a vo/
luit. volūtas enī dei cauſa eſt
celi ⁊ terre. ⁊ ideo maior eſt vo
lūtas dei q̄ꝫ celū ⁊ terra. Qui
aūt dicit. quare voluit de⁹ fa
cere celū ⁊ terrā: maius aliq̄d
querit q̄ꝫ eſt volūtas dei. nihil
aūt maius iueniri pōt. Cō
peſcat ergo ſe humana teme/
ritas ⁊ id qḋ nō eſt querat ne
id qḋ eſt nō inueniat. hec ille.
Idē in ſn̄ia refert Mgr̄ in. i.
di. xlv. Qḋ qui cauſam volū
tatis diuine q̄rit aliq̄d maius
eo q̄rit cū nil maius ipſa ſit.

Qḋ ſolus deus cognoſcit

numerū electorum et de ea aſſumendis ad ordines angelorum.
Capitulum tertiū.

Ertiū myſteriū declarandū de numero dānatorum et claritatis. in quo exquirere libet. An dānatorū et electorum numerus definite cognoſci poſſit quot. ſ. homines dānabunt et quot ſaluabunt. Ad qđ referimus illud qđ Grego. poſuit in quadam collecta. ſ. quod ſoli deo cognitus eſt numerus electorum in ſupna ciuitate locādus. Nouit itaque deus ſolus quot pdeſtinauit electorum ſuorum numero cōputādos. et quot reprobauit ignis eternibus decoquendos. et de hoc loquitur aug⁹ in li. de correptione et gra vbi ait. Certus ē predeſtinatorum numerus q nec augeri pōt nec minui. Fuerūt tñ qdam qui ſm Tho. i. parte. q xxiij. Falſo dixerūt quod numerus ille eſt certus et cognitus deo formaliter: ſed nō materialiter: vtputa ſi diceremus certū eē quod centū vel mille ſaluent. nō aūt hi vel illi. tñ deo numerus ille tā formaliter quam materialiter cognitū eſſe cōſtat: ſine cuius volūtate nec boni pmiū nec mali et reprobi penā erūt acceptuṙi q oīa nouit anteque fiāt. De hominibus vero cū hoc naturalē cognitionē excedat null⁹ pōt hoc noſce vi ꝓprie nature et naturalis intellectus: neque alicui reuelauit deus hoc ſingulare ſecretū. Inuēti ſunt et alij q lz determiate diffinire nō ſint auſi numerū electorum in pticulari: tñ in generali varia ſūt opinati. Quidā enim dixere quod tot ex hoībus ſaluabunt quot angeli ceciderūt. Alij vero quod tot qt fuerūt angeli pmo conditi et q remanſerūt et q ceciderunt

Primi aſſerentes quod tot homines ſaluabunt quot angeli ceciderūt. moti ſunt ad ſic tenendū. qm angelorum ruine per hoīes ſaluandos reſtaurabūt Hoc aſſerit mgr in. ij. diſ. ix. et pbat per illud qđ dr i ps. c. ix. Iudicabit in nationibus implebit ruinas. Et de hoc etiā eſt glo. ſup illud ps. Conſtitues eos principes dicens. Elegit pauꝑes vt exultaret ad ordines celi q fiūt ex hominibus et angelis. Et ad idē ſic ſcribit aug⁹ in encheridion. Supna hierlm nr̄a mr̄ ciuitas dei nulla ciuiū ſuorum nūeroſitate fraudabit. aut vberiore etiā copia fortaſſe copia regnabit nec enī numerū aut ſanctorum hoīum aut imundorum ſpirituū nouim⁹ in quorum locū ſuccedētes filij catholice matris que ſterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi cecidere ſine vllo tēꝑo

ris termino pmãebũt. hec ille
Aduertendũ tñ ſm Bona
uen. di. ix. ij. li. Q͛ð angeli qui
ceciderũt nõ fuerũt in ordine
ſimpliciter: ſed ſm q̇d. na₃ ad
pfectionẽ ordinis duo cõcur/
rũt. Natura tanq̃ fũdamẽtũ:
⁊ diſpoſitio ⁊ gr̃a vt comple/
mentũ ⁊ pfectio. Et q̇a aliq̇d
tũc ð͛ eſſe ſm q̇d qñ eſt in ſola
diſpõne. tũc eſſe ſimpliciter qñ
eſt in ſua pfectiõe cũ demones
⁊ angeli ĩ naturalibꝫ ꝯueniãt.
ð͛ aliqñ demones fuiſſe de di
uerſis ordinibꝫ angeloꝝ q̃uis
nunq̃ plene fuerint in aliq̊ or/
dine vnde hoc intelligitur ſm
quid non ſimpliciter. Q͛ð ꝓ
hoies pñt ad eminentiã gr̃e ⁊
glorie in qua ſũt angeli eleua/
ri põt ex hoibꝫ ⁊ ãgelis id ẽ or
do ꝯſtitui. Et ſi diceret̃ ꝙ ma
ior eſt vnitas in ſupna hierl̃m
q̃ in eccleſia militante. Sed
nũc in via ordo hominũ non
admittit intra ſui vnitatẽ di/
uerſũ in natura. ergo videt̃ ꝙ
cu₃ hõ differat ſpẽ ab angelo
ꝙ ex angelis ⁊ hominibꝫ vnus
ordo. Rñdet Bonauẽ. ꝙ nõ
eſt ſimile. q̇a hõ nullũ aïal īue
nire põt ſimile ſibi in ꝯformi/
tate rõnis. Hõ aũt ⁊ angelus
in pticipatione rõnis ꝯueniũt
⁊ q̊ð plꝰ eſt in deformitate glo
rie. ⁊ ideo pñt in eandem ſocie
tatẽ ⁊ eiuſdẽ ſocietatis ordinẽ

ꝯtrauenire. Ex hac itaq̃ or/
dinũ celeſtiũ pfectione que cõ
ſtat ex angelis ⁊ hominibꝫ mo
ti ſũt illi qui dixerũt ꝙ tot ho
mines ſaluabunt̃ quot angeli
ceciderũt. Sed Anſel. ı li.
Cur deꝰ hõ. pbare conat̃ plu
res eſſe futuros hoies ſaluan/
dos q̃ fuerũt angeli qui ceci/
derũt. ⁊ huic opinioni concor
dat Bonauen. aſſerens ꝙ ad
huc ſup̃ nouẽ ordines angelo
rũ addetur ordo decimus ex
his qui in vita iſta nõ perue/
nerũt ad tantã meritoꝝ excel/
lentiam vt exaltent̃ ad ordĩes
angeloꝝ. Sed meritis xp̃i ſal
uati decimũ tenent gradum ⁊
hec poſitio ſatis videt̃ pbabil̃
nõ ſolũ ꝓpter imperfectionem
meritoꝝ quã habent multi in
via: ſed etiã ꝓpter pfectionem
electoꝝ quantũ ad numerum
que erit in hierl̃m ſuperna. qm̃
pfectio maxima in numero de
nario conſiſtit. q͛ in illo ẽ pfe/
ctio ⁊ ſtatus numeri. Et h̃ vi
detur myſtice deſignari Luc̃
xv. c. in parabola de muliere
amittente vnã dragmã q̃ de/
cem habebat ⁊ accenſa lucer/
na euertit domũ ⁊ diligẽter il
lam queſiuit donec inuenit: et
illa inuẽta ꝯuocauit vicinas
dicens. Congratulamini mi/
hi q͛ inueni dragmã quam p
diderã. Per quam dragmam

peccatores penitentes intelli
guntur qui ſola penitētia ſal
uari poſſunt. Dragma ſcdm
glo. munus eſt habens impreſ/
ſam regis figuram. Quare
videtur ꝙ multoplures ex ho
minibus ſaluabūtur ꝙ fuerūt
angeli preuaricatores. ſi autē
erunt tot quot angeli reman
ſerunt aut quot remanſerūt ⁊
ceciderunt temeariū eſt aſſere
re ⁊ preſumptuoſum. quia vt
Hiero. inquit ad paulinum.
ꝙ de ſcripturis ſanctis aucto
ritatē nō habet eadē facilita/
te contēnitur qua probat̄. ideo
relinquemus hec ſecreta iſcru
tabilia ei cui nihil abſcōditū
eſt. Nos vero ſcrutamꝰ dili/
genter ita nos gratos efficere
deo viuenti vt peccata dete/
ſtantes participes fieri merea
mur gratie ſue per quā aſſeq̄/
mur hereditatē celeſtis regni
in quo viuit deus omnipotēs
p infinita ſecula ſcloꝝ. Amen

Dñica ſexageſime. De tri/
bus nocumētis peccati mor
talis propt̄ que merito vnuſ/
quiſq; peccata vitare debet.
Sermo ſecundus.

Enit diabo
lus ⁊ tollit verbū
de corde coꝝ ne cre
dentes ſalui fiant.
Vba ſunt redēptoris nr̄i Lu
ce. viij. c. ⁊ in euāgelio hodie
no. Grauiſſimū ineſt pericu
lū animabꝰ pctōꝝ dū ſuaden
te diabolo ſui ſtatus miſeriā
nō agnoſcūt. Id equidē do/
loſus ille ſerpens calliditate
multa ſuggerit illis quos ad
peccata precipitauit vt nō exi
ſtimēt maculā deformitatem
pōdus ⁊ dāmnū pctī. Qua
de re pleriq; ſic excecati negli/
gūt dū tp̄s hn̄t ⁊ facultas da
tur vitā ſuā malā corrigere ⁊
in melius reformare. Cū enī
laborent grauiſſima infirmi/
tate peccati arbitrantur ſe ſa
nos. Et vt auguſtinꝰ refert ſu
per pſal. l. Nemo ē inſanabili
or eo qui ſibi ſanus videtur.
Propterea Sen. ad lucillum
inquit. Non eſt extrinſecꝰ ma
lū noſtrum intra nos ē in vi/
ſceribꝰ ipſis ſedet. Ideo diffi
culter ad ſanitatem venimus
quia nos egrotare neſcimus.
Vt itaq; malicia diaboli cō
fūdant̄ ⁊ pctōres reuertāt̄ ad
deū i pn̄ti ſmōe de nocumēt̄
pctī mortal' dicturi erimꝰ. no
tabimus autem tria nocumē
ta ipſius dānoſiſſima q̄ dia/
bolus abſcondere nititur et a
mētibus tollere peccatorum.
Primū nocumentū dicit̄
volūtatis deprauatio.
Scdm rōnis peruerſio.
Tertiū libertat' ſubiugatō
Quod peccatū facit homi

nocumentum peccati

[illegible]

nis voluntatē maligna que a deo data eſt homini bona licet ſit ad bonū ꝛ malū vertibilis. Et qualiter omne peccatum eſt voluntarium.

¶ Capitulum primum

Rimū nocumentum peccati dicitur voluntatis depꝛauatio. facit nāq̄ voluntatem quā deus dedit homini bonam prauā atq̄ malignam. Nam vt inquit aug⁹. in libro de duabus animabus. Peccatuꝫ eſt voluntas retinendi vel ſequēdi quod iuſticia vetat. Et vt idē ait. xv. q. i. c. i. Voluntas eſt animi motus ad aliquid vel non imitandum vel adipiſcendum. Et ſecūduꝫ Alexandrum in. ij. ſumme in pretactis verbis. Auguſti. accipit iuſticiam non prout eſt virtus ſpecialis ſed pro iuſticia generali que idem ē ꝙ omnis virtus ſcꝫ ſecundū ꝙ importat rectitudinē voluntatꝭ que attenditur ſecundū omnē virtutem cuius due ſunt ꝑtes ſcdm aug⁹. ſcꝫ declinare a malo ꝛ facere bonuꝫ. ꝛ d hac dixit ſaluator noſter matthei ca. vi. Primū q̄rite regnū dei ꝛ iuſticiā ei⁹. vbi glo. ait. Juſticia regni ē oiā q̄ xp̄s docuit obſeruare. Cū aūt i hāc obſuantiā tēdit. volūtas bōa ē nō ſolū bonitate nature ſꝫ etiam bonitate virtutis ꝛ moꝛiſ De qua ſic ſcribit Ariſ. in. ij. ethicoꝛum. Virtus eſt q̄ bonū facit habentē ꝛ bonū op⁹ eius reddit. Sed pro clariore hui⁹ partis noticia tria dubia proponemus. d voluntate bona

¶ Primū vtrū oim hoiꝫ volūtas ſit naturaliter bona.

¶ Scdm vtꝝ de⁹ debuit dare homini voluntatē ad malum vertibilem.

¶ Tertiū vtrū oē peccatū ſit voluntarium.

¶ Ad primū dubiū rn̄dem⁹ ſm veritatē ꝙ oim voluntas eſt naturaliter bona quod ꝓbatur tripliciter.

Primo rōne dei naturā oꝛ

Scdo rōne ob (dinātis iecti mouentis.

Tertio rōne vicij ꝯriantis

¶ Primo ꝓbaꝶ ꝙ oim voluntas ſit natalr bōa ex eo ꝙ de⁹ ꝯditoꝛ ꝛ auctoꝛ nature oīa bn̄ fecit. Vidit nāq̄ cūcta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bōa vt ſcribiꝶ Gen̄. i. c. Int̄ cet̄a aūt ſuorū opeꝝ inſtituta aiaꝫ rōnalē ꝓduxit potētiaꝝ mltiplicium varietatē decoꝛatā. vt Ariſ. docꝫ i. ij. d aia Et lꝫ plēs ſint potētie. ſ. q̄nq̄ q̄ oēs ab ania hn̄t ꝑncipiū. vt refert tho. i. ꝑte. q. lxxvij. tn̄ vt i ipa aia vt i ſbiecto ſūt itellect⁹ ꝛ volūtas

[illegible]

Et has neceſſe ē remanere eti
am deſtructo corꝑe cū ſubie/
ctū eaꝝ.i.aīa remaneat imor/
talis.alie ꝟo potentie.ſ. nutri
tiua ſenſitiua ⁊ motiua ſunt in
ꝯiuncto vt in ſubiecto.⁊ quia
deſtructo ſubiecto non poteſt
accidens remanere. ideo cor/
rupto coniūcto.i.hoīe non re
manent ille potentie actu ſed
tm̄ virtute ſicut in ꝑncipio ⁊ i
radice. Et ſi obijciaꝛ ꝙ au
guſtinꝰ li.de ſpū ⁊ aīa dicit ꝙ
aīa recedit a corpore trahens
ſecū ſenſum ⁊ imaginationem
rationē ⁊ intellectū iraſcibili/
tatē ⁊ concupiſcibilitatē. Rn̄
det Tho.ꝙ liber ille nō habet
auctoritatē. qa falſo aſſcribiꝛ
aug. Et ſi adhuc inſtetur: qa
Luce.xvi.fuit dictum diuiti.
Recordare qa recepiſti bona
in vita tua. Memoria autem
eſt potentia ſenſitiua. Rn̄det
adhuc Tho.ꝙ memoria acci
pit ibi eo modo quo augu. po
nit memoriā in mente,ꝑut.ſ.ē
ꝑtis intellectiue.nō ꝑut eſt po
tentia partis ſenſitiue. Sed
apud eruditos viros magna
eſt difficultas. an intellectus
ſit nobilior potentia volūtate
Quidā dicunt ꝙ ſic.nā vt ait
Tho.i.pte.q.lxxxij. Illa po/
tentia altior ⁊ nobilior ē cuiꝰ
obiectū eſt abſtractiuſ.ſed ob
iectū intellectus eſt abſtracti/
us obiecto volūtatis.qa obie
ctū intellectus ſm cōmunem
modū loquendi eſt verū.obie
ctum volūtatis ē bonū. Sed
bonū i omnibꝫ rebꝫ reperitur:
verū aūt ſolū in aīa.ergo ob/
iectū intellectus ē abſtractiꝰ.
ideo.vi.methaph. Ariſto.ait
Bonū ⁊ malum ſunt in rebꝫ:
verū ⁊ falſuꝫ ſunt in aīa. Pre
terea mouēs eſt nobiliꝰ moto
⁊ agens ꝑſtantius paſſo ex ter
tio de aīa.ſed intellectus mo
uet volūtatē.qꝛ non pōt ferri
in bonū niſi cognitū per intel
lectū.ergo itellectus nobilior
eſt potētia qꝫ voluntas. In
ſuꝑ ariſto.in.x. ethicoꝝ ponit
intellecttum altiſſimā poten/
tiam aīe. Alij ꝟo dicunt ꝙ
volūtas eſt nobilior itellectu
ex eo ꝙ informatur nobiliori
habitu.nā volūtas charitate
intellectus ꝟo informaꝛ fide.
Charitas aūt nobilior ē fide
igiꝛ volūtas nobilior eſt intel
lectu. Confirmaꝛ hec opinio
auctoritatibꝫ. Nā Bern̄.in li.
de libero arbi.aſſerit quodā/
modo rōnem eē pediſſequam
volūtatis. Et Anſel.in li.de
ꝯceptu ꝟginali. Dn̄iuꝫ totius
regni aīe attribuit volūtati.⁊
ariſto.in.vij.poli.inquit. Po
tentia qua eligimus ꝑncipan
tis ē. Richar.adhuc.i.iiii.di.
xlix. Inter alias rationes hāc

aſſerit fore precipuā. Qꝛ voluntas ſuū obiectū reſpicit ſb ratione nobiliori. Bonū enī eſt obiectū volūtatꝭ. Ens obiectū intellectus. Ratio autē boni eſt perfectior ꝙ̄ ſit ratio entis. Hoc videtur acceptare aliquo modo ſanctus Tho. aſſerens ꝙ licet abſolute itellectus ſit perfectior ꝙ̄ voluntas. tn̄ voluntas eſt nobilior ſcd̄m quid. eo ꝙ obiectum voluntatis in altiori reperit̄. Ad iſtaꝝ opinionum ꝯcordiam. Quidā nō incongrue dicunt ꝙ ſi quis has duas potētias ꝯſideret philoſophice intellectus eſt preſtantior volūtate. Sed theoloice loquēdo vbi merita ꝛ demerita ꝯſiderant̄. volūtas altior ē ꝙ̄ intellectꝰ. qm̄ ſm̄ voluntatē imputatur meritū ꝛ demeritū. vn̄ ad imperiū volūtatis intellectus et omēs aie vires ꝛ ipſa etiā aīa tota ſaluant̄ ꝛ dānant̄ nō enī dānant̄ quis ex eo. qꝛ malū intelligit aut ſaluatur. qꝛ bonū diſcernit. ſed ideo dānatur qꝛ voluit malū ꝛ ſaluat̄ qꝛ voluit bonū. Vn̄ Augꝰ. xxxii. q. v. c. Sicut enim ait. ſicut enī pctm̄ opus ſine voluntate nō facit. ita ꝛ iuſticia ex opeꝛ cōſummat̄: niſi voluntas fuerit Ratō eſt qꝛ illi imputat̄ peccatā qui autor ꝛ motor eſt pncipalis ad mouendū ad culpam. ſed volūtas ē huiꝰmōi quare illi ē iputandū. Qualiter aūt volūtas mouet: inq̄t ipſe Tho. pma ſcd̄e. q. xvi. ꝙ volūtas ē reſpectu finis ꝛ oīa mēbra ꝛ vires corporis ꝛ res exteriores ad opus applicat ꝓpter finē. vnde intellectū ad itelligendū: oculū ad videndū per volūtatē applicamus. ideſt cū volimꝰ. Simil'r ꝛ res exteriores vt aquā cementum harenā ad edificationem domus. ꝛ ſic de alijs. Et ſubdit Tho. ꝙ ſi rō applicauerit opus antedicta: hoc erit vt dirigens: nō vt pncipale moueſ Similit' ſi alie vires ꝛ anime potentie antedicta applicant ad opus hoc faciūt vt iperiū exequant̄ volūtatis. ad quam comparant̄ ſicut inſtrumenta ad pncipale agens. Et iō q̄a actio attribuit̄ pncipali agenti ꝛ nō inſtrumentis. ideo opa noſtra dicunt̄ bona vel mala ꝓpter voluntatē. Videt̄ mihi ꝙ ex his dictis a btō Tho. h̄ loco vltio negari poſſet qd̄ dictū ē pauloaū. ꝙ intellectꝰ moueat volūtatē. ſed dimittamꝰ iſta ſcholaſticis diſciplinis.

2 Scd̄o ꝓbat̄ ꝙ volūtas omniū ſit naturaliter bona rōne obiecti mouētis. vt enī inquit Tho. pma ſcd̄e. q. ix. Illō qd̄

apprehenditur ſub ratione bo-
ni ⁊ conuenientis mouet volū-
tatē per modum obiecti. ideo
Dyoni. in li. de diuino dicit.
Malum eſt preter voluntatez
eo ꝙ omnia appetunt bonum.
Et vt refert tho. i. ij. q. viij. vo-
luntas eſt appetitus rationa-
lis. Omnis autem appetitus
non eſt niſi boni. Illud autem
bonum aliquando eſt verum
bonum. aliquando apparens
bonum. Ideo Ariſtote. iij. de
anima inquit. Quod eſt notū
appetitus non refert vtrum ſit
bonum vel apparens bonum.
Et. ij. phiſicorum. finis eſt bo
num vel apparens bonū. Sed
querunt ſi voluntas tendit in
malum. quia apparens bonuz
quare peccatum imputat̄ ſibi.
Ad hoc dico ꝙ non propterea
quis excuſatur. quoniam cuz
voluntas in toto regno anime
ſit domina vt eſt predictuz ip
ſa intellectui mandare debet.
vt timetur an illud peccatum
vel malum quod diabolus of-
fert vel ſenſualitas ipſa ſit verū
bonū vel apparens cum ad id
cognoſcendū interueniat lumē
diuine gratie vox ſcripturaruz
ſanctarum ⁊ ipſa ratio natura
lis in multis. Unde glo. in. c.
i. de ſumma trinita. ait. Nō ex
cuſatur adam. quia ꝯſilio dia-
boli peccauit. quia debuit ex-
plorare apud ſemetipſuz an ex-
pediret ei tale conſilium. ff. mā
dati. vel ꝯtra. l. ij. Tertio p
bat̄ ꝙ volūtas oīm hominū ſit
naturaliter bona ratione vicij
contrariantis. Omne enim vi
cium ⁊. peccatum cōtrariatur
nature. Sed vicium malum
eſt ergo natura bona. Unū Au
guſti. li. xi. de ciui. c. xv. Natu-
rale nullum eſt omnino pecca-
tum. Et in. c. xvij. Viciuz ita
contra naturam eſt vt nō poſ-
ſit niſi nocere nature. Et codez
c. vbi eſt vicium malicie natu-
ra non viciata preceſſit. Quare
cum voluntas ſit potentia ani-
me rationalis que a deo ad bo
num eſt ordinata ⁊ ab ipo ſem
per ad bonum mouetur confi-
teri cogimur voluntatem om-
nium naturaliter fore bonam.

Sed rurſus plerique nos in
terrogant ſi mouetur volūtas
a deo ſicut a motore primo cū
ipſe ſit omnipotens quomodo
voluntas ferri poteſt in maluz

Ad quod reſpondet ſanctꝰ
tho. i. ij. q. x. arti. iiij. ſequendo
Dyoni. Quod ad prouidenti-
am diuinam non pertinet cor-
rumpere naturam rerum. ſed
ſeruare: vnde mouet omnia ſe
cundum eorum conditionem
Ita ꝙ ex cauſis neceſſarijs p
motionē diuinā ſequūtur effe-
ctus neceſſarij ex neceſſitate. Ex

x

cauſis autem contingentibus ſequitur effectus contingens. Quia igitur voluntas eſt acti uum principium non determi natum ad vnum ſed indifferē ter ſe habens ad multa. ſic deꝰ ipſam mouet ꝙ non ex neceſſi tate determinat ad vnū. ſed re manet motus eius contingēs ⁊ nō neceſſarius niſi in his ad que naturaliter mouetur vt ad volendū bonū in cōmuni ⁊ vlti mū finē ſeu beatitudinē ⁊ que conueniūt alijs potētijs vt cogni tionē veri q̄ ſemꝑ cōuenit intel lectui ⁊ eſſe ⁊ viuere ⁊ alia hu iuſmodi q̄ reſpiciūt cōſiſtentiaꝫ naturalē. Ad alia vero mouet voluntas cōtingēter ⁊ nō natura liter. Cū ergo deus mouet ho minis voluntatē ad bonuꝫ ita mouet vt ipſa volūtarie eligat bonū ⁊ tendat in illud q̄ ſi no lit nō eſt ab ipſo motore cogen da. Rurſum quidā ſcire cu piūt ſi volūtas ē naturalit̄ bōa q̄ eſt cā vt fiat mala. Audiāt iſti Augu. dicentē li. xij. de ci ui. dei. c. vij. Neo querat efficiē tē cām male volūtatꝭ. Nō eni ē efficiēs ſꝫ deficiēs. Et ita cās dfectionū cū efficiēs nō ſint ſꝫ de ficiētes velle inueīre talis ē ac ſi quiſqꝫ vellet videre tenebras vel audire ſilentiū. Scdm dubiū fuit vtrū deꝰ debuit hoī dare voluntatem ad malum. ſicut ad bonū vertibilem. Ad quod ita rn̄det Bonauentura diſtin. xxiij. ſcdi. Quod licꝫ di uina operatō non indigeat ap probatione. qꝛ vt Hieroni. ad paulinū ait. Bonus eſt deus ⁊ omnia quecunqꝫ facit bona ſint neceſſe eſt. tn̄ ad excitandā deuotionē in mente fideliuꝫ et cōpeſcendā rabiē iniquorum ⁊ blaſphemātiū deū i opibꝫ ſuis triplex cōueniēs rō pt aſſigri

Prima dr̄ diuine potētie.
Scda diuine ſapientie.
Tertio diuine clemētie.

Prima rō eſt diuine potētie manifeſtāde. voluit eni deus oſtendere homini ꝙ ſicut ſine eo factus nō fuerat. ita nec ſiñ ipſo perſiſtere poterat. vt ḡ co gnoſceret ꝙ diuinū poſſe nō ſo lum ē oīs potētie cauſatiuum. ſed etiā oīs potētie cōſeruatiuū. ⁊ ꝙ ille ſolus ē idefectibilis ⁊ inuertibilis. ideo voluit et ſibi placuit creaturā rationabilem facere vertibilem nec ipſaꝫ con firmare ī bono quouſqꝫ illi cō ſtaret ꝙ ipſe ſolus deus eſt in q̄ non cadit non poſſe. Vn̄ Au guſti. de pe. di. ij. §. vltimo ait. ſolus ille omnipotens vocatur qui hoc non poteſt. ſcꝫ peccare. qꝛ oīa pōt q̄ poſſe ē aliq̄d poſſe vtrum autem deus ꝑoſſit face re voluntatē creatā īpeccabilē pes naturam dixim9 ī tractatu

de timore iudicioꝝ dei in ſer-
mone de iudicio dei cõtra ho-
minẽ lapſum. Secunda rõ
quare deus dedit homi volun
tatem vertibilem ẽ diuine ſapi
entie. Scire enim bona cũ ma
lis ordinare ac ex eis malis bo
na eligere maioris eſt ſapiẽtie
ꝗ̃ ordinare bona cum bonis.
⁊ ideo cum nõ diceret nec poſ
ſibile eſſet deũ facere mala de-
buit talem facere creaturã que
poſſet in operãdo deficere ⁊ ma
lum ꝯmittere. vt deus mala il
la ordinãdo in bonũ ſuã ſapiẽ
tiam declararet. Manifeſtat̃ in
hoc etiam ſapientia ſummi dĩ
dum iuſte retribuit vnicuiq; ſe
cundũ opera ſua. Que retribu
tio nõ fuiſſet niſi deus hoiez in
ſtatu vertibilitatis condidiſſz
quia non meretur aliquis nec
demeretur. ⁊ ꝑconſequẽs nõ ꝓ
miatur. nec punitur niſi per h̃
ꝙ eſt dñs ſuoꝝ actuũ ꝑ liberaz
voluntatem. Ideo Hie. d̃ pe.
di. ij. c. Si ãt ait vbi neceſſi taſ
ſ. bñfaciendi ibi nec corona. ſ.
debetur. Accedit ⁊ hoc ad ma
iorem hominis gloriã ⁊ laudẽ
abſtinere a malo qd̃ facere poſ
ſet. ⁊ ſic ex meritis gloriaz obti
nere. qꝛ vt Lactãtius ait li. vi.
Nulla laus eſt nõ facere qd̃ fa
cere non poſſis. Et de hoc eſt
dictum Hiero. ad demetriadẽ
virgines. Hinc vtriq; iam pro

uidendũ eſt ⁊c̃. vt in ſermõe ꝓ
mo in alio quadrageſimali
Tertia ratio quare de⁹ con
uenienter condidit hominem
cum voluntate vertibili dicit̃
diuine clementie. Hanc deus
aperte monſtrauit cum filium
ſuũ vnigenitum miſit vt hoĩ
lapſo ſuccurreret. Vñ Gre-
gorius. xij. q. ij. c. Cuz redem
ptor ait. Redemptor noſter to
tius conditor creature ad hoc
ꝓpiciatus humanã carnem vo
luit aſſumere. vt diuinitatꝭ ſue
gratia quo tenebamur captiui
vinculo ſeruitutis id ẽ peccati
priſtine nos reſtitueret liberta
ti. Quotidie adhuc diffundi-
tur erga humanũ genus largi
tas bonitatis dei cum merito
vnigeniti filij ſui tot peccatori
bus veniã prebet. Tertium
dubium fuit vtrum omne pec
catum ſit voluntariũ. Et ad
hoc reſpondet bonauẽtura di.
xli. ſcd̃i libri. ꝙ voluntariũ po
teſt dici aliquid tripliciter.

Primo volũtate aliena.

Scd̃o partim volũtate pro
pria partim aliena.

Tertio volũtate ꝓpria.

Primo dicitur aliqd̃ pecca
tum volũtariũ volũtate aliena
Illud eſt pctm̃ originale qd̃ ſi
ne ꝯſenſu ꝯtrahitur. vt dꝛ i. c.
Maiores. extra de baptiſmo
Illud nãq; voluntariũ ẽ ſz nõ

voluntate eius a quo ē.ſ. ade. Adam enim voluntaria trāſgreſſione corrupit ſe ⁊ totā poſteritatem. Scđo dicit̄ peccatum voluntariū partim voluntate propria partim aliena Illud eſt peccatū veniale ⁊ potiſſime illud qđ conſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiritū voluntariū autē dicitur p cōparationē ad voluntatem ade quia adam deliberatiue voluit peccare. vnde ⁊ corruptō ſubſecuta eſt ex q̄ oriunt̄ in nobis motus inordinati qui dicūtur eſſe peccata venialia. voluntarium autē voluntate propria ſiue peccantis non ē omne peccatum veniale ſimpliciter. ſed ſcđm quid. Illud enim ē voluntarium ſimpliciter quod ē a voluntate preambula ⁊ mouente Illud autem quod oritur voluntate concomitante ⁊ non ꝓhibente vel precauente dū poſſit prohibere vel precauere dicitur voluntarium quod amodo vel interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur. Et hoc modo ſaltim omne peccatum veniale dicit̄ voluntarium. quia nemo peccat venialiter niſi cum hēt voluntatis vſum. Nemo etiā venialit̄ peccat in eo qđ nllo mō poteſt prohibere nec etiā potuit precauere Venialia enim peccata ⁊ ſi omnia nō poſſunt precaueri nec prohiberi nullū tn̄ eſt ſingulariter peccatū qđ nō poſſit prohiberi vel quod non potuerit ſaltim precaueri. Licet enim aliquis ſit ſtatus in quo neceſſe eſt aliquē cadere in aliquod peccatū determinatum. illum tn̄ ſtatum potuit q̄s precauere. Et ideo ſi tūc peccauit voluntati eius imputatur ꝙ̄ uis tunc illud prohibere n̄ poſſit. Tertio aliquod peccatū eſt voluntarium volūtate propria. ⁊ illud eſt omne peccatū actuale mortale. Sicut patet in auctoritatibus allegatis in primo ſermone quadrageſimalis de penitentia in prima parte. Quid igitur conquerūtur peccatores de iuſto deo illis eternā penam ꝯminātē. Cur potius cum in poteſtate eorū ſit deo vocanti cor exhibere ad penitentiā nō reuertūtur Quid agis infelix anima peccatrix Excitare ⁊ euigila a ſōno mortis. Non deerit tibi pater miſericordiarū ſi tu volueris peccata deponere que ſunt in tua voluntate praua fundata. Si tu volueris deo adiutore ſaluaberis. Si tu nolueris imputabitur tibi. ⁊ pro tuis ſceleribus ꝑpetuo condēnaberis.

Quod peccatum peruertit hoīs rōem ⁊ rōnalē creaturam

vilificat facitq3 ſimilē beſtijs.
z de multiplici rōnis conſide
ratione. ¶Capitulū.ij.

Ecundū nocumentū
peccati dr rōnis puer
ſio Per pctm̄ quidem
ordo rōnis puertitur in homi
ne.qm̄ cum homo rōnalis ſit
ſm rōnis regulā viuere debet
que inſup diuine regule meri/
to debet ſubdi. Cū vo homo
labitur in peccatū:regulā rō/
nis ꝑtermittit. Sed ꝑ intel
ligentia pleniore tria ſūt i hac
pte de rōne conſideranda.

Primū dicitur diffinitio.
Secundū diſtinctio.
Tertiū ligatio.

Quid eſt rō z quomodo in
ſolis hominibꝫ reperitur. Pri
mū quod eſt de rōne conſide
randū dicitur diffinitio. Dif/
finitur nāq3 ab alexandro i.iij
ſūme ſic. Rō eſt virtus colla/
tiua vnius ab alio Ubi notā
de ſunt alique theologie ꝓpoſi
tiones. Prima eſt ꝙ rō nō eſt
alia potentia ab intellectu ſm
Tho.i.parte.q.lxxix. Nam vt
aug9 dicit.iij.ſup gen.ad lrāz
Illud quo homo irrōnabili/
bus aīalibꝫ antecellit eſt ratio
vel mens vel intelligētia vel ſi
quo alio vocabulo cōmodiuſ
appellatur. Sed intelligere ē
veritatē intelligibilē apphen/
dere ſimpliciter. Rōcinari au
tem eſt ꝓcedere de vno intelle
cto ad aliud:ad veritatem in
telligibilē cognoſcendā. Se
cunda ꝓpoſitio.ꝙ ratio nō re
peritur ꝓprie i angelis ex eo ꝙ
ipſi perfecte poſſident ſm mo
dum ſue nature cognitionē in
telligibilis veritatis.z non ha
bent neceſſe procedere de vno
in aliud.ſed ſimpliciter z abſ/
q3 diſcurſu veritatem rei app
hendunt. z ideo dicuntur in/
telligētie ſeu itellectuales ſub
ſtantie. Homines vo ad intel
ligibilem veritatem cognoſcē
dam perueniūt ꝓcedendo de
vno in aliud. Ideo dicuntur
rationales:ex quo ratiocinari
comparatur ad intelligere ſic
moueri acqeſcere.ſicut acqre
re ad habere quorum vnum ē
perfecti:aliud impfecti. Ma/
nifeſtum eſt autem ꝙ quieſce/
re z moueri non reducunt ad
diuerſas potētias ſed ad vnā
z eandem etiam in rebus ma/
terialibus.quia per eandē ma
teriaz aliquid mouet ad locū
z quieſcit in loco. multomagꝰ
ergo per eandem potentiā in/
telligimus z ratiocinamur

Tertia ꝓpoſitio. ꝙ intelligen
tia non eſt alia potentia ab in
tellectu.nam hoc nomen itel/
ligentia ꝓprie ſignificat ipſum
actum intellectus qui eſt intel
ligere. vnde i quibuſdā libris

de arabico tranſlatis ſubſtan
tie ſeparate intelligentie vocā
tur ꝓpter hoc ꝙ huiuſmōi ſub
ſtantie ſemper actu intelligūt.
Apud grecos tamen dicūtur
ipſi angeli intellectus ſeu mē-
tes. Sic ergo intelligentia ab
intellectu non diſtinguitur ſi-
cut potentia a potentia: ſed ſi
cut actus a potentia. Quar
ta ꝓpoſitio. ꝙ ratio non repe-
ritur in animalibꝫ brutis. quo
niam non agunt iudicio libe
ro ex ꝑfecta cognitiōe finis cū
deliberatione. Eſt enim inqt
Tho. pma ſcōe. q. vi. Cogni
tio finis actionis in brutis eſt
imperfecta. quia finem appre
hendūt ſine hoc ꝙ cognoſcāt
rationem finis ꝛ ꝓportionem
actus ad finem. Et hec cogni
tio in brutis inuenitur per ſen
ſum ꝛ eſtimationem naturalē
vnde animal brutū apphen
dens finem non deliberat ſed
ſubito mouet in ipſum. Per-
fecta autem cognitio finis eſt
non ſolū quando apphendit
res que eſt finis. ſed etiam cū
cognoſcitur ratio finis ꝛ ꝓpor
cio eius quod ordinat ad ipm
finem. ꝛ talis cognitio ꝑfecta
competit ſoli rationali nature
Ex quo rōnalis homo ab ipſis
brutis per rōnem diſtinguit:
qḋ ad eius maximā dignita-
tem accedit. Ob hanc rē Ci-
cero in li. de natura deorū in-
quit. Quid eſſe pōt in rerū na-
tura hoīe meli⁹. in eo enī ſolo
eſt rō que nihil pōt eē pſtāti⁹.
Et idē in li. de legibꝫ. Aial hꝫ
ꝓuidū ſagax acutū plenū rōis
ꝛ ꝯſilij quē hominē dicimus
pclara quadā ꝯditione a ſum
mo deo aſſerimus generatū.
Et in eodē li. Quid eſt nō di
cam in hoīe: ſꝫ neqꝫ in celo at
qꝫ in terra rōne diuinius. Et
in pmo de officijs. Inter ho-
minē ꝛ beluā ꝛc. Scōm rōes
ergo iudiciū rectū cōponendi
ſunt hominū mores actuſqꝫ i
teriores ac exteriores dirigen-
di. Hinc Cicero in q̄onibus
tuſcu. ait. Omn⁹ aī ē rōne bn̄
vti. Et iterū ibi. Bn̄ adhibita
rō cernit qḋ optimū ſit. negle
cta ꝓo multis iplicat erroribꝫ
Nihil ſine rōne recte fieri pōt.
ꝛ Señ. ad Lucil. Si vis oia
ſubijcere tibi: ſubijce te ratiōi
De ſcōa rōe ſupiori. ſ. ꝛ iferio
ri. Scōm qḋ ē ꝯſiderādū de
roe ē diſtictio. diſtiguit qppe
i rōnē ſupiorē ꝛ inferiorē. Rō
ſupior vt collr ex dictis tho. i
i. pte. ꝛ i q̄onibꝫ diſputat; d ꝟi
tate. ē act⁹ intellect⁹ put ꝯple
ctit ſupiora ꝛ etna. Rō iferior
ē act⁹ itellect⁹ put iſta iferiora
ꝯſiderat. ꝛ he rōnes nō ſūt di
uerſe potētieſ; vꝫ q̄ ſm diuerſa
officia ꝛ diuerſos act⁹ q̄s hꝫ

geminat ⁊ diſtinguit. Sicut
eadē potētia ſenſitiua.ſ. viſus
Supiora vt corpora celeſtia
ſolem ⁊ lunā ⁊ huiuſmodi. et
corpa terreſtria. metalla aīa/
lia ⁊ alia inferiora cernimus ⁊
videmꝰ.ergo multomagis ea
dem potentia intellectiua que
ratio dicit ſupior vel inferior
eterna ⁊ tpalia intueri valet.
Unde augꝰ li.xij.de trini.ait
Rō ſupior eſt que intēdit reb
eternis aſpiciendis vel ꝯſulē/
dis. Et ipſis eternis inſpici/
endis intēdit ſicut obiecto ſm
ꝙ eterna in ſeipſis rō ſuperior
ꝯtēplat. Sed reb eternis ꝯſe
quendis intēdit tanꝗ medio
ſm ꝙ ex eternis rō ſupior acci
pit regulas agēdoꝝ. vel ſm ꝙ
eterna applicat ad dirigendā
voluntatē ⁊ actionē. ꝓbi grā.
Cū aliquis ꝑ iudiciū ratiōis
deliberat de agendiſ ex hoc ꝙ
aliquid eſt a deo acceptū vel
dina lege ꝑceptū vel ꝓhibitū
tunc tale iudiciū rōnis attri/
buit rōni ſupiori. Sed cū ali/
quis per iudiciū rōnis cōſide
rat de agendis ꝑ cauſas infe/
riores. vtpote furtū adulteriū
vel aliud peccatū nō eſt faciē/
dum conſiderando actus tur
pitudinē.rōnis dignitatē.of/
fenſam hominū.⁊ quantū ſit
damnoſum ⁊ inhoneſtū:tunc
tale iudiciū attribuitur ratiōi

inferiori ⁊ ꝑncipiū vel habitꝰ
cui ratio ſuperior attribuitur
eſt ſapientia. Principiū ꝟo vl'
habitꝰ cui rō iferior attribuit
eſt ſciā. His ꝟo duobus ſapi
entie ⁊ ſcientie directe opponū
tur ſtulticia ⁊ ignorātia. ſtulti
cia ſapiē. ignorantia ꝟo ſcien/
tie. ſm ꝟo vtrāqꝫ rōnem ſupe
riorem ⁊ inferiorē hō peccare
pōt. Nam peccatuꝫ cuiuſlibet
potentie conſiſtit in actu eius
Rō autem habet duplicē ac/
tum cognitiuū.ſ.⁊ directiuū.
Ratio eni ꝑma eſt cognitiua
veri.⁊ nunqꝫ rō in cōi errat re
ſpectu veri.⁊ ſimiliter volun/
tas nunqꝫ errat reſpectu appe
titus boni in cōi.⁊ ſic nunquā
in eis eſt peccatū:ſed in parti
culari ſic. Defectus aūt rōnis
in cognoſcēdo verū cauſatur
ex tribus.ex omiſſione.ex elec/
tione.ex paſſione. Ex omiſ
ſione ꝑmo qñ videlicet ꝗs ha
bet circa veritatē ignorantiaꝫ
vel errorem ex eo ꝙ omittit ſci
re vel cognoſcere aliꝗd quod
pōt ⁊ debet ſcire.⁊ tūc ē pecca
tū defectus talis rōnis. Und
augꝰ.xxxvij.di.c.vlti.ait. Nō
ois ignorans imunis eſt a cul
pa. Sed ille ignorans poteſt
excuſari a pena eterna:ꝗ ꝗ di/
ſceret non inuenit. Jllis auteꝫ
hoc ignoſci non poterit ꝗ ha
bentes a quo diſcerent operaꝫ

non vedere. hec ille. Scdo causatur defectus rationis in cognoſcendo veritatē ex elec/tione. quando quis affectat ⁊ eligit neſcire qđ debet ⁊ poteſt ſcire vt liberius peccet. ⁊ talis defectus rōnis aggrauat pec catū. vnde in ps đꝛ de ſic eli/gente. Noluit intelligere vt be ne ageret. Tertio defectus rōnis circa cognitionem veri cauſaꝛ ex paſſione. Sꝫ aduer tendū ꝙ paſſio non abſoꝛbet rōnem in vniuerſali ſed in pti culari. vnde qꝛ volūtas ſequi tur iudiciū ratiōis. Sicut ra tio peccat ex aliqua paſſiōe iu dicando hoc eſſe bonū qđ nō eſt bonū. Jta volūtas peccat in eligendo. qñ. ſ. voluntas ex defectu rōnis bonū aliqđ eli/git quod non debet. Vbi grā. Accipiāꝛ ⁊ ꝓponāꝛ tria. duo vniuerſalia: ⁊ vnū pticulare. ⁊ pmū eſt iſtud. Nulla foꝛnica tio eſt cōmittenda. iudiciū ra tionis in vniuerſali eſt pfectū. eo ꝙ in vniuerſali nūꝙ̄ errat. Scdo ꝓponatur alia vniuer/ſalis hec. ſ. oīs foꝛnicatio ē de lectabilis. in hoc etiā eſt perfe ctū iudiciū rōnis. Tertio ex his duabus ꝓpoſitionibus ac cipiatur vna pticularis. ſ. hec Accedere ad hanc mulierē ē foꝛnicatio. Tunc enī ſi rō fue rit adeo foꝛtis vt nec etiā i par ticulari vincatur paſſiōe: erit recta electio concluſionis. tūc enī continens eliget iſtam con cluſionem negatiuā particula rem veram. ſ. foꝛnicationē nō cōmittere. Sed ſi ratio fuerit debilis adeo vt a paſſiōe vin catur erit puerſa concluſionis electio. puta dicit incōtinens foꝛnicationem delectabilē. ⁊ ideo ad hanc mulierē accede/re. ⁊ ſic erit peccatū in ratione

Tertiū conſiderandū de rōne dicitur ligatio. reperitur quidem in multis rō ligat qđ contingere poteſt ex quinꝙ̄.

Primo ex natiuitate ſicut li gatur in illis qui naſcunꝛ amē tes. ⁊ per totam vitam nunꝙ̄ habent lucida interualla. Et his nihil imputatur ad meri/tum vel demeritū. quicq̄d illꝺ ſit qđ operantur ſiue de gene/re bonoꝝ ſiue de genere malo rum. Et his pōt vtiliter dari baptiſmus ⁊ chꝛiſma. ſed nō alia ſacramenta. Secūdo ligatur ratio ex infirmitate ſuꝰ puenienti. vt mania: furia. fre neſis ⁊ huiuſmodi. Et ſi ta/lis infirmitas impediat iudi/cium rationis ſm omne tem/pus ita ꝙ nunꝙ̄ habeat luci/da interualla. Si ipſa infirmi tas accidit ſine vlla ſua culpa pcedenti: tunc excuſatur om/nino in his que facit de gene/

re malorum. etiã ⁊ a pẽna tp̃a
li. Argu. ad hoc. xv. q. i. capi.
Aliquos. Sed ſi non impedit
infirmitas iudiciũ rõnis ſcd̃m
omne tẽpus quin habeat luci
da itervalla nõ excuſatur imo
grauius inculpatur in malis.
ſi in illa infirmitate incidit cul
pa ſua. ſed ſi ſine culpa ſua tũc
3 excuſatur. Tertio cauſatur
ligatio rõnis ex dormitõe. Et
ideo quicquid accidat in ſom-
no. ſiue pollutio ſiue aliq̃d ali-
ud de ſe nõ eſt peccatũ. qr ibi ẽ
ligatũ iuditiũ rationis ⁊ arbi-
triũ volũtatis. Et ſi obijce-
retur de ſalomone. q̇ dormiẽs
impetrauit a deo donũ ſapien-
tie. vt dicitur. iii. Regum. iii. c.
ergo dormiens poteſt mereri et
demereri. Rñdendum eſt ꝙ ſa
lomon non meruit in dormien
do ſapientiam. Sed ꝙ ſibi dor
mienti dederit ſapientiã deus.
fuit ſignum precedẽtis deſide
rii. vt dicit Aug. xii. ſuper ge-
neſim ad litterã. ⁊ tho. ii. ii. q. c
liii. arti. v. Quarto cauſatur li
gatio rationis ex turbatiõe ſeu
ſtupore. Sicut fuit i Loth qñ
turbatus de ſcelere ſodomitaꝝ
qđ perpetrare volebant in hoſ-
pites ſuos. voluit flagitiuz fla
gitio cõmutare offerẽdo filias
vt patet Geñ. xix. Ubi notan-
dum ꝙ in Loth fuit duplex vo
luntas. vna rationis vel deli-
berationis qua voluit hoſpites
ab iniuria liberare. ⁊ hec eſt
commendanda ⁊ imitanda.
Alia fuit perturbatõnis. quia
filias crimini voluit exponere.
⁊ hec eſt aliqualiter excuſanda
ſed non imitanda vtrum autẽ
mortaliter peccauit. vide i tra-
ctatu de timore iudicioꝝ dei.
in ſecunde de iudicio dei con-
tra ſodomam. Quinto cau
ſatur ligatio rationis ex ebrie-
tate. de qua ſuo loco dicemus
Sed quam excuſationem ha
bere poſſunt illi in quibus ra-
tio non eſt ligata ⁊ ad tanta fa
cinora ſeſe immergunt. An nõ
eſt dure exprobranda eorũ ne-
quitia. aut igratitudo nõ acri-
ter condemnanda. Dedit illis
benignus deus rõnis donum
excellentiſſimum vt ratiõis lu
mine per viam incenderẽt vir-
tuoſam. Ipſi vero rationẽ per-
uertentes. brutorum more pra
uas paſſiones ⁊ malas concu
piſcentias ſectantur. O confu
ſio. o vilites. o deniq̧ beſtiali-
tas hominum peccatoꝝ. De q̇
bus Ariſto. inq̇t. i. ethi. Mul
ti quidẽ omnino beſtiales vnã
eſſe pecundum vitam eligen-
tes. Ad hoc loquitur Lucreti
us. vt refert Lactentius libro
ii. diui. inſti. O curue in terras
anime ⁊ celeſtium inanes celũ
potius intuemini. ad cuꝰ ſpe-

ctaculū voſ excitauit ille artifex veſter deus. Ille vobis vultū ſublimen dedit. vos ad terraꝫ curuamini. vos altas mentes ⁊ cum corporibus ſuis ad ſuum parentem erectas. ad inferiora deprimitis. tanꝙ vos peniteat non quadrupedes eſſe natos. hec ille. O igitur aīme peccatrix cur non inſpicis quāta eſt dignitas tua. quam tibi dignatus eſt largiri ſummus ille artifex deus. Non te pduxit lignum aut lapidem. nō piſcem vel auē. aut animal brutum. ſed rationalem et mente preditam. ſed dum in peccato iaces peior efficeris ⁊ deterior omni beſtia. Unde in pſalmo ſcriptum eſt. Homo cum in honore eſſet non intellexit. cōparatus eſt iumentis inſipientibus ⁊ ſimilis factus eſt illis. Que verba ſic exponit Criſo. in omelia aſcenſionis. Peius eſt comparari ꝙ naſci. Naturaliter non habere rationem tollerabile eſt. hominem vero rationem decoratum irrationabili nature comparari. voluntatis crimen eſt. Et Ariſto. de hoc ſic loquitur in. vii. ethicoꝝ Homines dicuntur ſicut dii propter virtutes excellentiam homo autem prauus deterior eſt beſtia. Et in poli. Sicut optimum omnium animalium homo. ita a lege ⁊ iuſticia ſeparatum. peſſimum omniū. Ex his Boetius libro. iiii. de conſolatione aſſimilat Auaros lupo. bilingues ⁊ litigioſos cani doloſos duplicesq; aſtutos vulpi. iracundos frementes leoni timidos in via domini ceruo. inconſtantes ⁊ leues auibus. pigros azino. luxurioſos porco. ⁊ iracūdos furore deuictos imaniſſimis beluis.

Quod peccatum facit hominē ſeruū quoniaꝫ vera libertas eſt viuere ſecundum virtutem. ⁊ quantum libertas ē magnifacienda precipue libertas animi.

Capitulum tertium.

Ertium nocumentum peccati dicitur libertatis ſubiugatio. Facit enim hominem ſeruum. priuatq; vera libertate. Ad quod clarius habendum notare debemus ſecundum magiſtrum in. ii. diſtin. xxv. ꝙ triplex ē libertas

Prima a miſeria.
Secda a neceſſitate.
Tertia a peccato.

Prima libertas eſt a miſeria. et hec eſt libertas plena atq; perfecta. ſcilicet libertas glorie. que erit in patria. De hac ſic loquitur apoſtolus.

Ad Roma. viij. c. Ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatē glorie filiorum dei. Et hoc erit quia nihil erit ibi inclinās ad malum nihil opprimens. q̄ ibi erit libertas a culpa ⁊ a pena. Et de hac ap̄ls ad galath. iiij. ca. ait. Illa que ſurſum eſt hieruſalem que eſt mater noſtra libera eſt. Libertas itaq̄ plena atq̄ perfecta erit quādo nulle erunt inimicitie quādo inimica nouiſſima mors deſtruetur. Ideo quidā deuotꝰ ait. Quid hac vita beatius vbi nl̄la paupertatis metus non egritudinis imbecillitas. nemo ibi leditur. nemo iraſcitur inuidet nemo. cupiditas nl̄la exardeſcit. Nullū ibi deſideriū. nullꝰ ibi diaboli metus. inuidie nulle. Terror gehenne procul. mors neq̄ corporis neq̄ anime. ſed immortalitatis munere vita iocunda.

Secunda libertas eſt a neceſſitate quando aliquid a nl̄lo impliciter cogi poteſt et hoc modo liberū arbitriū dr̄ libertam ante peccatum q̄ꝫ poſt ita in bonis ſicut in malis.

Tertia eſt libertas a peccato de qua ſcribitur. ij. ad Corinthios. iij. c. Et extra de regula c. licet. Et. xix. q. ij. c. Due ſūt. vbi ſpiritus domini ibi libtas.

Et de hac Iherony. ad cellantiā ait. Sola apud deū libertas eſt non ſeruire peccatis. Et in epiſtola ad paulinū de platone ita retulit. Cum litteras toto quaſi orbe fugientes perſequitur captus a piratis ⁊ venundatus tyranno crudeliſſimo paruit captiuus vinctus ⁊ ſeruus tn̄ quia phus maior emente ſe fuit hic ibi dr̄ Plato maior dyoniſio. quia ipe philoſophus excolebat virtutes. tyrannus vero dyoniſius vicijs ſubdebatur. Ambroſiꝰ in epiſtola ad ſimplicianum ait. Non natura ſeruum facit ſed inſipientia. Non manumiſſio liberum ſed diſciplina. Et boecius li. i. de conſola. Obtemperare iuſticie ſumma libertas eſt. Et Augu. in li. iiij. d ciuitate dei. c. iij. Bonus ſi ſeruiat liber ē. Malꝰ autē etiā ſi regnet. ſeruus eſt. nec vnius hominis. ſed quod eſt grauiꝰ tot dominorum quot viciorum.

Et Seneca ad Lucillum. Philoſophie ſeruias vt tibi cōtingat vera libertas. Et Cice. in rheto. Is liber eſt exiſtimandus qui nulli turpitudini ſeruit. Et idē in paradoxis. Dictum eſt ab eruditiſſimis neminem niſi ſapientem liberū eſſe. Et iterum ibi. Omnis ſapiens liber. dominus ſtultus

ſeruus. Cui libere imperabit qui non poteſt ſuis cupiditatibus imperare. Et poſt multa concludit. Quis neget omnes leues. omnes deniq3 improbos eſſe ſeruos. Et hoc ſcribitur in hiſtoria tranſmarina. ꝙ bragmani ſcribentes alexādro magno dixerunt inter cetera. Tu hoſtes exteriores expolias. vt interiores nutrias Tu homines tue ſeruituti ſubijcis ꝛ intus interioribus ſeruis.

Quantum vero hec libertas que in animo mundo reſidet magnifacienda ſit conſideremus quantum libertatem a corporali libertate iuriſconſulti commendant et extollunt. ſeruitutemq3 ipſam aſpernantur Scribitur enim. ff. de re. iu. l. libertas. Et in ſti. qui ꝛ ex qui cau. manu non poſſunt. §. Sed cum libertas. libertas ineſtimabilis res eſt. et omnibꝰ rebus fauorabilior. Et. ff. de fideicō. liber. l. parum. Non teſtatur aliquid gracius libertate. Et. ff. de verbo. obliga. l. liber homo. Et. ff. de his qui deie. vel effuderūt. l. fi. liber homo eſtimationem non recipit. Et. ff. de regu. iur. l. ſeruitutē Seruitus morti equiparatur Idem in autē. ď nup. §. Si vero. Pro iſta libertate tuēda fugiendaq3 ſeruitute romani tanta peregerunt digna laudi de quibus ita refert Auguſt. libro. v. de ciuitate dei. c. xviij Hec ſunt duo illa libertas et cupiditas laudis humane. q̄ ad facta compulere miranda romanos. Ipſi etiam gētiles ſepiſſime vt iugum ſeruitutis declinarent ſibijpſis mortē intulerunt. Narrat paulus horoſius libro. v. ꝙ anno ab vrbe condita ſexcenteſimo. xxviij. Quintus marcius cōſul gallorum gentem ſub radice alpium ſitam. id eſt in pede montium bello aggreſſus eſt. Qui cum ſe romanis copijs circūſeptos viderent belloq3 impares fore intelligerent. occiſis coniugibus ac liberis. inflammas ſeſe proiecerunt. Nōnulli inſuper ferro alij ſuſpendio alij abnegato cibo ſeſe cōſumpſerunt. Nulluſq3 omnino ve paruulus ſuperfuit. qui ſeruitutis conditionem vite amore tolerarit. Sic ꝛ haſdrubalis vxor. vt Ualerius ſcribit in Rubri. de fortitudine capta cartagine. ꝛ iaz flamma ſuccēſa in culmen palacij animos conſcendit. vbi poſtq3 ſua ꝛ ſuorum fata deplorauit. iam vndiq3 dominante flamma in incendium proſiliuit. Eſcula pij etiam ſacrum fugitiui ꝛ trāſfuge occupabant. quorum pars

vltro ſe flāmis iniecit. Cū er-
go omniū ſapientū iudicio li-
bertas animi bene recteq; vi-
uentis longe ſit p̄ſtātior liber
tate corporis: ita ⁊ ſeruit⁹ pec
cati grauiſſima eſt cēſenda ip
ſaq; fugienda. Quare vt etiā
Ouidius refert li. p̄mo de re-
medio amoris. Utile ꝓpoſi-
tū ſeuas extinguere flammas.
Nec ſeruū vicijs pectus habe
re ſuū. Expergiſcere itaq; aīa
peccatrix ⁊ conſidera q; vilis
facta es nimis. q; ingrata deo
qui te rēnis munere donauit.
voluntatemq; dedit liberam
ſed ad bonum inclinatā. quā-
taue ſit miſeria ſeruitutis tue.
Que ſi volueris per peniten-
tiam reſurgere. mox a nocu-
mentis p̄tactis liberaberiſ ob
tinebiſq; paratam ⁊ oblatam
tibi gratiam. ⁊ tandem gloriā
ſempiternam. amen.

Dñica q̄nquageſime de pe
nis tp̄alib⁹ ſepiſſime aduenien
tibus ꝓpter peccata.

Sermo tertius

Reſpice. Uer
ba ſunt redempto-
ris noſtri originalit'
Luce. xviij. ca. ⁊ in
euangelio hodierno. Si vllo
vnq; tēpore ceci facti ſūt pec-
catores. hoc maxime diebus
iſtis eueniſſe conſpicim⁹. nam
vidim⁹ chriſtianos populos
iam diu in hac italia noſtra cō
cuſſos terroribus guerrarum
peſtilentiarum inuaſiōibuſq;
infideliū thurcorum. ⁊ tamē pau
ciſſimi reperiunt qui hec om-
nia aſcribant rectiſſime iuſti-
cie dei vindicantes pctā ma-
lorum. Quinimo poſt vniuerſa
lem peſtem que ciuitates plu-
rimas pene euacuauit qui re-
manſerunt: neſcimus quo dei
iudicio ⁊ non ſunt extincti cū
alijs. deteriores effecti ſunt. ⁊
ad quelibet enormia vicia ar
dentius q; p̄us ſe emergunt.
nulla eſt vniuerſalis facta re-
formatio. nulla emēdatio pec
catorum. Propterea in hoc ſer-
mōe ſtatui dicere de nocumē
to pene temporalis quā deus
omnipotens irrogat ſepenu-
mero populis obſtiatis. Poſ
ſimus enī dicere vnicuiq; po
pulo: vnicuiq; ciuitati. reſpice
quia ꝓpter iniquitatem homi
num multiplicate ſunt tribula
tiones veſtre quas deus etiam
in p̄ſenti ſeculo multotiēs pu
nire diſpoſuit. Dicemus ergo
de iſta temporali pena ⁊ puni
tiōe. de qua tria myſteria erūt
contemplanda.

Primū d₂ verificationis.
Scōm dilationis.
Tertiū inflictionis.
Quod pene temporales.ſ. peſtilentie.guerre.fames.terre motus.ꝛ ſimilia immittūtur a iuſto deo ꝑpter iniq̄tates et ſcelera populoꝝ.

Capitulū primū.

Primum myſteriū declarandum de temporali punitione peccatorum dicitur verificationis: In quo confutanda eſt infidelis opinio illorum qui dicunt mala temporalia non ꝑpt̄ peccata ſed ꝑpter aſtrorum influentiam.aut aliam aliquam latentem cauſam naturalit̄ euenire. Quibus oſtendendū eſt ꝙ ꝑſepe anguſtie.fames. guerre.ꝛ peſtilentie ꝛ huiuſmodi ꝑueniunt a deo iuſto iudice ꝑpter ſcelera ꝛ peccata hominū punienda. Hoc ꝓbatur auctoritatibus ꝛ exemplis ſcripture ſancte. Sicut patet Leuiti.xxvi.c. ꝛ amos.v.ca. Et xlvi.diſ.decretorum.c.ſed illud.ꝛ.xix.diſ.c.anaſtaſius.et lvi.diſ.c.Si gens anglorum ꝛ.xxiii.q.iiij.c.Si ea. ꝛ.xxiiij. q.ij.c.non turbatur. ꝛ.i.q.iiij ca.Eccleſia.§.His ita.ꝛ.vij. q.i.c.Sciſcitaris.ꝛ.xv.q.i.c. nec his. ꝛ.c.Illa. ꝛ.xvi.q.i.c reuertimini.c.Et temporis q̄litas.ꝛ.xxiiij.q.iiij.c.guilliſarius.ꝛ de pe.diſ.i.c.Menſuram. ꝛ.xxiij.q.iiij.c.Si quos ꝛ.xxiij.q.v.c.Ad fidem.Et.c quid ergo.ꝛ.xxxij.q.vij.c.Flagitia.Et in auctentico Ut n̄ luxurientur contra naturam. Et Bonauentura in.ij.diſ.xxxvi.ait.Q̄d omnis pena aliquo modo reſpicit culpam vt poſuimus plene in quadrageſimali de penitentia in ſermone de ira dei. Sed hec omnia confirmant exempla inumera.vt ſic dicam.ex quibus hoc loco aliqua inducemus.

1 Primum exemplum eſt in primis parentibus quoꝝ peccato inducte ſunt in humanū genus tot penalitates.tot calamitates.tot erumne.tot labores.tot gemitus.ꝛ terribiliſſima omniuꝫ inimica mors a quibus omnes filij adam eſſent exempti ſi ipſe non peccaſſet. Propter peccatum itaqꝫ dictuꝫ fuit ſibi Geneſis tertio capitulo. Maledicta terra in opere tuo. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Et eue. Multiplicabo erūnas tuas ꝛ conceptus tuos. In dolore paries filios tuos.

2 Scōꝫ exemplū fuit in illis qui perierunt in diluuio tempore noe.d q̄bꝫ

diximus in tractatu de timo/
re iudicioꝝ dei. Dixit eni deꝰ
ad noe vt ſcribiť Gen̄. vi. ca.
Finis vniuerſe carnis venit co
ram me. Repleta eſt terra ini
quitate a facie eoꝝ ⁊ ego diſper/
dam eos cū terra. Tertiuȝ
exemplū eſt de egyptijs decez
plagis pcuſſis ꝓpter crudelita
tem quā exercebant in populū
dei. vt pȝ Exo. ix. x. xi. et. xij. c.
⁊. i. q. iiij. §. Itē pctō. Quar
tū exemplū ē de ʒodomitis q̄
pierūt igne de celo miſſo i eos
ꝓpter nefandū illud vitium vt
pȝ gen̄. xix. ca. Quintū exē/
plū eſt de egyptijs pſequenti/
bus filios iſrael in mari rubro
qui ſubmerſi ſunt iubēte deo
quaſi plumbū in aq̄s vehemē
tibꝰ. vt poniť Exo. xiiij. ⁊. xv.
ca. Sextū exemplū ē de ma
lachitis impedientibꝰ filios iſ
rael, de q̄bꝰ dixit dn̄s ad moy
ſen. Delebo memoriā amale/
chitaꝝ de ſub celo. exodi. xvij.
ca. Septimū exemplū ē de
filijs iſrael quos pcuſſit dn̄s p
reatu vituli. vt ſcribiť Exo. xxx
ij. c. ⁊ ceciderūt vna die vigin
titria milia. Octauū exem/
plū eſt de ipſis adhuc filijs iſ
rael qn̄ ꝓpter peccata accēſus
ignis deuorauit extremā par/
tem caſtroꝝ. vt habeť Nume/
ri. xi. c. Nonū exemplum de
eiſdem quādo adhuc carnes
erant in̄ dentibꝰ eoꝝ. ⁊ ecce fu
ror dn̄i concitatus in populū
pcuſſit eū plaga magna nimiſ
vocatuſq; eſt locus ille ſepul/
chra ↄcupiſcentie. ibi enim ſe/
pelierē populū qui deſidera/
uerat carnes. Decimū exē/
plū eſt de murmurantibꝰ con
tra moyſen ⁊ aaron qn̄ egreſ/
ſus ignis deuorauit populuȝ:
fuerūtq; pcuſſi tredecimmilia
⁊ octoginta. Numeri. xvi. ca.
Undecimū exēplū ē mur/
murantibꝰ de deo quādo mi/
ſit dn̄s in populū ſerpētes ig/
nitos. Numeri. xxi. c. Duo/
decimū exemplū Judicū. iij. c
Qn̄ filij iſrael ꝓpter peccatuȝ
fuerunt traditi in manu regis
meſopotamie octo annis.
Tredecimū exemplū ibidē
quando ꝓpter peccatū fuerunt
tradite regi moab decē ⁊ octo
annis. Decimūquartū Ju
dicū. iiij. c. qn̄ ꝓpter peccatum
traditi ſunt in manu reg̃ cha
naan. xx. annis. Decimum
quintū exemplū Judicū. vi. c
qn̄ ꝓpť pctm̄ dati fuerūt i ma
nu regis madiā ſeptem annis
Sedecimum Judicū. x. c.
quando peccatis veteribꝰ iun
gentes noua tradidit eos deꝰ
in manus philiſtinoꝝ ānis de
cem ⁊ octo. Decimūſepti/
mū exemplū eſt de peccato ela
tionis dauid qn̄ m urmurauit

populū. vt habeť.ij. Regū vl
ti.c.⁊.i.palip.xxi.c. et.i.q.viij
§.his ita.⁊ de pe.diſ.ij.c.fuge
rat. Propter illud nanq̄ pec/
catū pierūt ex peſte a deo imiſ
ſa ſeptuaginta milia virorum.
Decimūoctauū exemplum
eſt de ſenacherib.iiij. Reg xix
c.ꝑpter cuius peccatū angeluſ
dn̄i pcuſſit in caſtris aſſyrioꝝ
⁊ interfecit centum octoginta
q̄nq̄ milia viroꝝ. Decimū
nonū exemplū ē de populo iu
daico.quem ꝑpter peccata de
dit de⁹ in manu nabuchodo
noſor capta ciuitate ſcā ⁊ com
buſta temploq̄ deſtructo.iiij
Reg.vl.c.⁊.ij.palip.xxxvi.c.
Uiceſimū exemplū ē d an/
tiocho dina virtute flagella/
to ꝑpter ſupbiā ⁊ crudelitatē
eius.ij.Macha.ix.c. Uice
ſimūprimū exemplū de q̄dra
gintaduobus pueris laceratiſ
ab vrſis ꝑpter peccatū quo il
luſerant heliſeo dicentes.aſcē
de calue.iiij.Reg.ij.ca. Ui
ceſimūſecundū exemplū eſt de
dauid cui dictū fuit a nathā.
Quia blaſſemare feciſti nom̄
dn̄i idcirco morieť filius tuus
qui.ſ.natus fuerat ex berſabee
⁊ ſic factū eſt.ij.reg.xij.caplo.
Uiceſimūtertiū exemplū
eſt de ezechia rege iuda q̄ egro
tauit vſq̄ ad mortē. vt notať
Yſa.xxxviii.c.Et hoc ꝑpť pec
catū ingratitudinis vel ſuper
bie de victoria habita ſeu libe
ratione ab exercitu ſennache/
rib. Uiceſimūquartū exem
plū eſt de maria ſorore aaron
que punita fuit lepra ꝑpť mu/
rum rōnem factā ꝯtra moyſē
Numeri.xii.c. Sunt ⁊ alia ex
empla in ſcripturis dinis que
cā breuitatis miſſa facim⁹. ex
quib⁹ oib⁹ apparet luculenť q̄
ꝑpter peccata ſepiſſime flagel/
lantur hoīes a deo. Sicut eti
am de corporali īfirmitate dr
extra de pe.⁊ re.c.cū infirmi/
tas.q̄ nōnunq̄ ꝓuenit ex pec
cato. Quod deus nō ſemꝑ
punit in hac vita peccantes ⁊
q̄ iuſte illis tribuit ⁊ rōnabi/
liter ſua dona ⁊ beneficia.

Capitulū ſecundū

Ecundū myſteriū de
clarandū de tpali pu
nitione peccatoꝝ dici
tur dilatiōis. In quo querere
pleriq̄ ſolēt. Cur deus bene/
dictus non ſemꝑ punit pecca
tores in pſenti vita q̄nimo et
ſua illis largiť beneficia.⁊ licȝ
inſcrutabilia ſunt opa dei: ta
men nō deſunt qui dicant cuȝ
Hiere.xii.ca. Quare dn̄e via
ipioꝝ pſperať.⁊ bene eē his q̄
operanť malū.⁊ cū Abacuch
i.c. Quare non reſpicis ſuper
inique agentes ⁊ taces deuo/
rante impio iuſtiorē ſe. nā vt

Boetius inq̊t in p̄mo de ꝯſo
la. Quantas rerꝫ lubꝛia verſat
foꝛtuna vices. ꝑmit inſontes
debita ſceleri noxia pena. At
ꝑuerſi reſident celſa moꝛes ſo/
lio ſcāq; calcant latet obſcu/
ris ꝯdita virt⁹ clara tenebꝛis
Et in. iiij. de ꝯſola. Imperan
te ⁊ floꝛente nequitia: virt⁹ nō
ſolū p̄mijs caret: verꝫ etiā ſce/
leratoꝝ pedib⁹ ꝯculcat. Pro
huius dubietatis āmonitiōe
dicere poſſumus ꝙ pijſſimus
pater deus nō ſemꝑ in hac vi
ta punit peccantes ⁊ eos lon/
ganimiter tollerat pꝛecipue ꝑ
pter tria.

Deus malos tollat ꝓpt tria

Primo ꝓpt remunerationē
Scdo ꝓpter oſtenſionem.
Tertio ꝓpter reſeruationeꝫ

Primo deus nō punit ſem
per in hac vita peccantes. ſed
ſua illis ipartit bona ꝓpter re/
munerationē. nā mali faciunt
quedā opa de genere bonoꝝ
que deus irremunerata ñ vult
relinquere. ⁊ potiſſimū cuꝫ co
gnoſcat ipſe multos peccato/
res ꝓpter ſuam impenitentiaꝫ
⁊ obſtinationē foꝛe damnan/
dos. Hinc Greg⁹ de pe. diſ.
iij. §. Qꝫ. ait. Cauendū nob
ē vt ſi foꝛte aliq̄d boni agim⁹
in p̄nti ſclo remunerationē ac
cipiam⁹. ne foꝛte dicat nobis
Recepiſtis mercedē ſuā. niſi eñ
diues epulo aliqđ bonū egiſſꝫ
vnde in p̄ſenti ſeculo remune
ratiōꝫ accepiſſet: neq; abꝛaā
ei diceret: recepiſti bona i vita
tua. hec ille. Sicut itaq; ſūt
bona opa q̄ peccatoꝛes exer/
cent: ſic retribuit qñq; illis de
us. Si elemoſynas faciūt: ec/
cleſias ⁊ paupꝛūma loca viſi/
tant: diuitias eis deus donat
Si ieiunāt ⁊ coꝛpus affligūt:
deus in cōpenſatione ſanita/
tem ſibi ⁊ familie largit. ⁊ ſic
de alijs. Pro quibus dicere
poſſumus illud Matthei. vi
c. Amē dico vobis receperūt
mercedē ſuā. Ex hoc timenda
ē ꝓſpitas nimia ab his q̄ pec/
care nō deſiſtūt. quia vt đr in
glo. xxij. q. ij. c. Si q̄libꝫ. Pro
ſperitatē hñs in hac vita ſpeꝫ
perdit in eterna. Et Hiero. in
ſuo tranſitu ait. Signū mani
feſte dānatiōis ē qñ malo oīa
ꝓſpera accidūt. Et Greg⁹. vi
moꝛaliū. Succeſſio bonoꝝ tē
poꝛaliū ſignū ē reprobatiōis.
Talib⁹ eni bonis tꝑalib⁹ me/
rent ⁊ ſepe decipi ꝓ ſua mali/
tia peccatoꝛes. vt aug⁹ refert
xx. li. de ciui. dei. c. ij. Propterea
idē aug⁹ ſup ꝯſal. dicit Nemo
gratulet hoi q̄ ꝓſpat in via ſua
cui⁹ peccatis deeſt vltoꝛ ⁊ ad
eſt laudatoꝛ. Maioꝛ hec ira
dñi ē. Irritauit eū dñm pecca
toꝛ vt iſta patiat. i. vt correct
onis flagella nō patiatur. Et

Proſp inq̈t. Qui ſe peccatis gaudet feliciter vti:infelix ni/ mis ē pſpitate ſua. Hec oīa dicta ſūt.qm̄ dū ſic in pſpita/ te pn̄ti viuūt mali ſignū ē qn̄ p̄s q̄ puandi erūt gaudijs pa/ diſi. Scdo nō punit ſtatim deus pctōres ꝓpter oñſionem vt ſic oñdat benignitatē ſuaꝫ que tanta ē vt etiā inimicis ſu is pctōꝛibus benefacere velit. Sūt ipſi pctōres inimici dei. Vt aug⁹ dicit de pe.diſ.iij c.Sūt plures.ꝛ in.xij.li. de ci ui.dei.c.iij. Et nihilomin⁹ vł vt eos ad pniam alliciat. vł ſi viderit ipenitentes in hoc ſua reluceat bonitas omniū ſuaꝝ creaturaꝝ ipartiť obſequia. et pluit ſuper iuſtos ꝛ iniuſtos. Matthei.v.c. Tertio de⁹ pctōres in hac vita tolerat ꝓ/ pter reſeruationē.qm̄ alia pe/ na grauioꝛ q̄ pn̄s ꝛ diutioꝛ eſt illis reſeruata. Ideo xp̄s ð pe. diſ.iij.§.q̄ꝗ.dicit. Nemo vi/ dens malignos pſpitatē hēre turbeť Nō ē hic retributio ma lignitatis neq̄ ꝟtutis.ac ſi ali qn̄ ꝯtingat vt aliq̄ ſit retribu/ tio vel malicie vel ꝟtutis non tn̄ ſm q̄ dignū ē.ſed ſimpliciť veluti q̄dā guſt⁹ iudicij vt q̄ reſurrectionē nō credūt talib̄ doceāť. Qn̄ itaq̄ videm⁹ ma lignū diteſcere nō ſubꝛuamur ꝛ qn̄ videm⁹ boni mala pati

nō turbemur.hic coꝛona.illic ſupplicia.hec ibi. Et aug⁹ li.i ð ciui.dei.c.vij. Placuit dine ꝓuidentie p̄pare in poſteꝝ bo na iuſtis q̄b⁊ nō fruenť iniuſti. ꝛ mala ipſis q̄b⁊ nō excrucia/ bunť boni. Iſta ꝟo tp̄alia bo/ na ꝛ mala voluit de⁹ vtriſq̄ꝫ eē coīa vt nec bona cupidius appetanť que ꝛ mali quoq̄ ha bere cernanť.nec mala turpiť euiteť in quib⁊ ꝛ boni⁹ plerūq̄ꝫ afficiunť. Intereſt aūt plūimū qualis ſit vſus vel earum reꝝ que pſpere. vel eaꝝ que dicun tur aduerſe. Nam bonus tpa/ lib⁊ nec bonis extolliť nec ma/ lis frangiť. Malus aūt huiuſ cemodi infelicitate puniť.q2 fe licitate coꝛrumpitur. Oſtēdit tn̄ deus ſepe in his diſtribuen dis euidentius operationē ſu am. Naꝫ ſi nūc omne peccatū manifeſta plectent pena nihil vltimo iudicio ſeruari putare tur. Rurſus ſi nullū pctm̄ ap te puniret ei⁹ diuitas nulla eē ꝓuidentia dīna crederet. Siliť in rebus ſecūdis ſi nō eas de⁹ quibuſdam petentibus euidē tiſſima largitate ꝯcederet non ad eū iſta ptinere diceremus. Itē q̄ ſi oībus ea petentib⁊ da ret nō niſi ꝓpť talia p̄mia ſerui endum illi eſſe arbitrareť. nec pios nos faceret talis ſeruituſ ſed potius cupidos ꝛ auaros

hec ille. Et. vi. q. i. c. ſi oīa ſcri
bit̄. ſi oīa in hoc ſeculo vindi/
canda eſſent. locū diuina iu/
dicia non haberent.

¶ Quare deus dū ꝓpter peccata
cata tp̄ales penas imittit. ⁊ ēt
quare ꝑſepe ſuos amicos ⁊ ſer
uos affligit. ⁊ nō ſemꝑ bonis
largit̄ bona i vita p̄ñti. ¶ L. iij.

¶ Tertiū myſteriū conte
plandū ōꝛ inflictio in
quo inueſtigandum ē
quare piiſſimus deus has pe
nas tp̄ales infligit etiā bonis
⁊ amicis ſuis. Ad qđ reſpon/
dere poſſumꝰ ꝙ deus id ꝯue/
nientiſſime facit triplici rōne.
Primo rōne medicationis
Scđo rōne illuminatiōis.
Tertio rōne glorificatiōis

¶ Primo deus penis tp̄alibꝫ
afficit etiā illos qui iuſte viuūt
ꝓpter medicationē. Valēt q̇p
pe tales pene ⁊ tribulationes
p̄ſentis vite ad medicinā aīe
ſiue purgatiuā ſiue ſaluatiuā
ſiue ꝯſeruatiuam. ¶ Sūt p̄/
mo aīe medicina purgatiua.
Nemo enim eſt qui de cōi lege
ſaltim in aliqua peccata venia
lia non labat̄. Unde Gregoꝰ
in paſtoralibus ait. Nemo eſt
qui ita bene viuat vt aliquate
nus non delinquat. Et lactā
tius li. vi. Nemo pōt eē taꝫ cir
cūſpectus tam prudens q̇ nō
aliqñ labatur. Et Paulus ad
ro. vii. c. Quod nolo malum
hoc ago video aliā legē in mē
bris meis repugnantē legi mē
tis mee. Et Johes p̄ma cano
nica. c. i. Si dixerimus qꝛ pec
catū nō habemus ipſi nos ſe/
ducimꝰ ⁊ veritas in nobis nō
ē. Et in auten. de monachis.
§. trienniū. Humana natura
labitur ad delicta. Qđ id deꝰ
ad pctōꝝ illoꝝ purgationē ſe
pe ſuos quos diligit viſitat ⁊
flagellat. et lꝫ hoc eueniat qñ/
ꝗ dum puniunt̄ mali. illud ta
men qđ malis ⁊ reis infert̄ ad
vindictā ⁊ punitionē ipſis bo
nis accedit ad purgationem.
vñ augꝰ li. i. de ciui. dei vbi s̄
inquit Boni ⁊ mali p̄iter af/
flicti ſunt. nec ideo diſtincti ñ
ſunt. qꝛ diſtinctū nō eſt quod
vtriꝗ ꝑpeſſi ſūt. Manet enīꝫ
diſſimilitudo paſſoꝝ etiam in
ſimilitudine paſſionū. Et licꝫ
ſub eodem tormēto: nō ē ideꝫ
virtus ⁊ viciū. Nam ſicut ſub
vno igne auꝝ rutilat palea fu
mat ⁊ ſub eadē tritura ſtipule
cōminuunt̄ frumenta purgan
tur. Ita vna eademꝗ vis ir/
ruēs bonos ꝓbat purificat eli
quet. Malos damnat vaſtat
⁊ exterminat. hec ille ¶ Sunt
ſcđo afflictiōes ⁊ temporales
pene anime medicina ſanati/
ua. Solet quippe euenire ple
rūꝗ vt multi ſpiritū ꝓmptuꝫ

habeant ad dei voluntatē ex
plendam. ſed carnē infirmam
qui a deo grauiſſimis tēptati
onib9 q̄nq̄ vexant᷑. vt nulla a/
lia via eis melius poſſit ſubue
niri q̄ ꝑ inflictas tribulatio/
nes iuſto ⁊ pio iudicio dei. ſi/
cut exemplū ē notabile quod
Hiero. cōmemorat in epiſto/
la ad Ruſticū monachum de
illo greco adoleſcente q̄ nō po
terat vlla abſtinentia flām̄ā
carnis extinguere. de quo vid̄
in ſermone nr̄o d̄ patientia in
tractatu de timore iudicioꝝ
dei. Sunt adhuc pene p̄ſa
te ſicut medicina p̄ſeruatiua:
quib9 aīe ſubueniᷓ ne in pecca
ta labaᷓ: qd̄ fieri ſolet ꝑ nimie
ꝓſperitatis abundantiā. nam
Boeti9 ait. li. ii. de ꝯſolatione
Ego plus hoib9 reoꝛ aduer/
ſam q̄ ꝓſperā ꝓdeſſe fortunā.
Illa ſemꝑ ſpeciē felicitatiſ blā
da mentiᷓ: hec ſemꝑ v̄a ē. Illa
fallit: hec inſtruit. Poſtremo
felix a vero bono blandimen/
tis deuios ducit. aduerſa ple
rūq̄ ad vera bona reducens:
ilico retrahit. hec ille. Propterea
cū deus flagellat iuſtos ⁊ ami
cos ſuos ꝓpter vtilitatē illoꝝ
ſignū eſt paterne dilectionis.
Unde ſapiens puer. iij. c. ait.
Diſciplinam dn̄i ne abiicias
nec deficias ab eo corriperis.
Quē eni diligit dn̄s corripit:
⁊ quaſi pater in filio cōplacet
ſibi. ⁊ Eccle. xxx. ca. Infirmi/
tas grauis ſobriā facit animā
Et ap̄ls ad Heb. xii. c. Quē
diligit deus caſtigat: flagellat
aūt omnē filiū quem recipit.
Facit ad hoc exemplū bti Frā
ciſci qui a deo infirmitate cor
porali ꝑcuſſus ſanitatē conſe
cutus eſt mentis. de q̄ ſic ſcri/
bit Bonauen. Ignorabat ad
huc adoleſcens curis terrenis
implicitus celeſtis allocutio/
nis archanū donec facta ma/
nu dn̄i ſuꝑ eum ⁊ caſtigat9 fu
it exterius ꝓlixi languoris gra
uedine. ⁊ clarificatus interius
ſancti ſpiritus vnctione. Se
cundo deus afficit temporali
bus afflictionib9 eos qui iuſte
viuūt ⁊ ipſos adhuc ip̄ios ꝓ/
pter illuminationē. Ualet nā
q̄ aduerſitas hui9 ſeculi ⁊ bo
nis ⁊ malis ad illuminationē
intellectus. que quidē bonis
cedit ad meritū ⁊ leticiā. ma/
lis v̄o ad confuſionē atq̄ me
ſticiā. quoniam per tribulati/
ones induciᷓ triplex cognitio
Prima dei.
Secunda ſui.
Tertia mundi.
Prima eſt cognitio dei que
ſepenumero obtenebraᷓ in mē
te ex fumo temporalis proſpe
ritatis. Ob quod Lactātius
libro ſecūdo diuinaꝝ inſtitu/

tionem ait. Cum maxime de-
us ex memoria hominum ela-
bitur cum beneficiis eius fru
entes honorem diuine indul-
gentie dare debent. At vero ſi
qua neceſſitas q̃piã preſſerit:
tunc deum recordantur. Si
belli terror infremuit: Si mor-
borum peſtifera vis incumbit
Si alimenta frugibus longa
ſiccitas denegauit. Si ſeu a tẽ
peſtas. Si grando ingruit ad
deum cõfugitur a deo petitur
auxilium. deus vt ſubueniat
oratur. Si quis in mari vento
ſeuiente iactatur. hunc ĩuocat
Si quis aliqua vi afflectatur
hunc potius implorat. Si
quis ad extremam mendican-
di neceſſitatem deduct⁹ victu3
precibus expoſcit. hunc ſolum
obteſtatur per eius diuinu3 at
q3 vnicum nomen hominum
ſibi miſericordiam querit. hec
ille. Secunda eſt cognitio
ſui. Multi enim ex proſperita-
te nimia ſeipſos deificant. Sz
in tribulatione adueniente co
gnoſcunt infirmitatem morta
litatis ſue. Sicut Antiochus
ſuperbus vt dicitur. ij. Macha-
beorum nono capitulo. Flagel
latus a deo cognouit ſuã pra-
uitatem ⁊ dixit. Iuſtũ eſt ſub-
ditum eſſe deo ⁊ mortalem nõ
paria ſentire de deo. ⁊ Hero i
des agrippa vt narrat Ioſe-
phus i ſpectaculis ⁊ ludis vbi

vocibus vulgi deus appellaba
tur improuiſo dolore percuſſus
dum ſui deferebant eum non
valentem per ſe incedere ſuſpi-
rans ⁊ gemens dicebat. En
ego veſter deus ducor ad mor
tem. Tertia eſt cognitio mã
di. facit aduerſitas vt cogno-
ſcatur huius vite miſeria neq3
querantur eius bona quaſi feli
citantia. Ideo Auguſti. li.
de verbis dñi ait. Idcirco de-
us felicitatibus huius ſeculi a
maritudinem miſcet. vt alia q̃
ratur felicitas cuius dulcedo
non eſt fallax. Tertio deus
affligit bonos ⁊ iuſtos propter
glorificationem. facit enim ad
uerſitas ad gloriam iuſtorum
qui illa3 equo animo ferũt qm̃
augentur in ipſis tria.

Primũ ẽ digna laudatio
Secũdm diuina aſſotiatõ
Tertiũ eterna premiatio

Primo augetur i amic3 dei
tribulatis digna laudatio. qz
iudicio oĩum ſapientũ virt⁹ aĩ
in ſufferentia rerum aduerſa3
magnificatur. Unde Cicero
in libro de oratore ait Magna
laus ⁊ admirabilis videri ſo-
let tuliſſe caſus patienter ad-
uerſos non fractum eſſe fortu-
na retinuiſſe in rebus aſperis.
dignitatem: Et idem in ſecun
do de offi. Nemo iuſtus eẽ po
teſt qui mortem qui dolorem
vel egeſtatem timet. Aut ca

que his ſerarúa ſunt equitati anteponit. Secdo augef in amicis dei tribulatis diua alſo ciatio ⁊ miranda ↄfortatio. vñ in pſal. xxxiij Dauid Iuxta ē dñs his qui tribulato ſunt corde. In afflictione poſi to ſtephano leuite oſtendit ce los apertos. ⁊ vidit ieſum ſtan tem a dextris virtutis dei. Sā ctam katherinam confortauit viſitatione angelica. Sanctā agnetam defendit a corrupto ribus ⁊ liberauit a flām s Sā ctam luciam tanto pondere fi xit atq; firmauit vt nec homi nes nec trahētes boues potue rint illa mouere. ⁊ ſic de reliq̄s. Tertio augetur in amicis dei tribulatis eterne p̄miatio. Quo enim grauioribus hic pe nis exercentur copioſius p̄mi um beatitudinis erūt acceptu ri Impij vo vt i pluribꝰ a dō fla gell' ceſi ⁊ d ipo deſperāt ⁊ i ſua malicia obſtinati deriores fiūt Et pᵒ tpalē i eos illatā vidictā ad et'nas pēas deſtinanf. Reſ pice igit o peccatrix aīa q̄ pec catū diſplicet deo nr̄o. p quo il le qui natura miſericors ē ⁊ cle mens iraſcif ⁊ indignaf. Illu minare cū ceco ⁊ reuertere ad patrem miſericordiarum qui paratiſſimus eſt ſuam gratia; tibi dare ⁊ demū gloriam ſem piternam Amē. Feria quar ta cinez. De tribꝰ nocumentis peccati. xpꝰ q̄ vnuſquiſq; i pctō exi ſtēs ad pn̄iam reuerti debet.

Sermo quartus.

Onuertimi ni ad me piiſſimi patris dei viuen tis verba ſunt iſta originaliter Joelis ij. ca. ⁊ in epiſtola hodierna.

Differunt de die in diē pec catores infelices reuerti ad do minū illos benigne vocantem quoniā que dicta ſunt d nocu mentis peccati aut nolunt cre dere aut parua ⁊ minima pu tant. Sed reuera q̄uis gra uiſſima ſint ⁊ merito ponderā da preter illa vndiq; alia ſe of ferunt quibus apparet tam pe riculoſus eſt ſtatus illorū qui letantur in malis ⁊ gloriantur in malicia ſua. Hi ſunt q̄ dei patris longanimitatē contem nunt. miſericordiā q; eius infi nitam exhorrent hos ad peni tentiā inuitat in verbis pphe te. Quos ⁊ nos hortari debe mus vt id prompte faciant et expedite. qm̄ nil homini cuicū q; formidabilius eſſe debet q̄ in peccato obdurare perſiſtere Ea propter in preſenti ſermo ne de tribus aliis nocumētis peccati dicemus.

Primū dicitur ſeparat.
Secdm infatuatio.
Tertium contriſtatio

Quod peccatum anima se
paratur a deo nō ſolum ꝓpter
multa. ſed etiam propter vnuz
mortale. ⁊ q̄ꝫ graue dānuz ſit
iſta ſeparatio.

Capitulum primū.

Primū nocumentum
peccati dicitur ſepara
tio. Eoipſo nāq̄ quo
quis mortaliter peccat ſepara
tur ⁊ elongatur a deo ſummo
⁊ ſperamando bono. Ubi pro
intelligentia pleniore tria erūt
dubia declarāda.

Primū vtrū poſſit q̄s ꝑ pec
catū ſeparari a deo.

Scdm vtrū per vnū actuz
peti ꝑdat caritas dei.

Tertiū vtrū ſit graue dam
nū ſeparari a deo.

Ad primū dubiū rn̄det ſcri
ptura ſacra. vn̄ Deutro. xxxii.
c. dicit. Dereliquit. ſ. aīa pecca
trix deū factorē ſuū. ⁊ receſſit a
deo ſalutari ſuo. Et iterz ibidē
Deum qui te genuit dereliqui
ſti ⁊ oblit⁹ es dn̄i creatoris tui
Et Joſue. xxii. Cur dereliqui
ſtis dn̄m deū iſrael edificātes
altare ſacrilegū ⁊ a cultu illius
recedentes. Et Judicum. x. c.
Dereliquiſtis me ⁊ coluiſtꝭ de
os alienos. Et Eſa. lix. c. Ini
quitates veſtre diuiſerunt in
ter vos ⁊ deū veſtrū. Et Jhe
re. ii. c. Quid inuenerūt in me
patres veſtri iniquitatis. quia
elongauerunt ſe a me. Et iterū
ibi. Dereliquerunt me fontem
aque viue ⁊ foderūt ſibi ciſter
nas diſſipatas. Et Luce. xv.
c. in euangelio filii ꝓdigi. Ado
leſcens filius qui peccatorez ſi
gnificat peregre profectus eſt
in regionē longinq̄ꝫ. Igit̄ pec
cator relinquit deū. ⁊ ſic ſepa
ratur ab illo. Sed ꝯtra obii
citur. quia ſcdm oīm ſanctorū
doctrinā. vt inquit tho. i. par
te. q. viii. Deus eſt in omnib⁹
rebus etiam ⁊ in demonibus
dans eis eſſe ⁊ virtutē et ope
rationem ⁊ in omni loco dās
virtutē locatiuā. vn̄ in. i. diſti.
xxxvii. ait idem in. c. Cum na
tura diuina. ⁊ in. c. Fateamur
Quomodo ergo per peccatuz
anima poteſt a deo ſeparari vl̄
elongari. Si ē in demonibus
deus ergo eſt in qualibet aīa
peccatrix. Inſuper Dauid in
pſal. inquit. Quo ibo a ſpiritu
tuo ⁊ quo a facie tua fugiam.
Si aſcēdero in celū tu illic es.
Si deſcendero i infernū ades
Si ſumpſero pēnas meas di
luculo ⁊ habitauero i extremis
maris. Etenim illuc manus
tua deducet me. ⁊ tenebit me
dextera tua. Ad hec reſpon
det Hierony. in epiſtola ad da
maſium papā de filio prodigo
dicens. Si deus tenet celum
palmo ⁊ terrā pugillo Et Jhie

re.dicit. Deꝰ appropinquans
nō de longinquo. ꝑ Dauid q̊z
qꝛ nullꝰ abſqꝫ eo locus ſit ꝑdi
caẜ qn̄ filiꝰ adoleſcēs ꝑegre ꝓ/
fectus ē in regionē longinquā
Sciendū ē igiẜ nō locoꝛū ſpa/
cijs ſꝫ affectꝰ aut nos eē cū deo
aut ab eo recedere. hec ille Per
pctm̄ itaqꝫ ſeparaẜ hō ꝛ diſce/
dit a deo nō loco. ſꝫ amore cuꝫ
ſpꝛeto deo aīa inheret ꝯmuta/
bilibꝫ bonis. vt eni aīt Augu. i
li. de libero arbitrio. Peccatuꝫ
ē ſpꝛeto incōmutabili bono bo
nis ꝯmutabilibꝫ adherere. De
demonibꝫ ꝟo inq̇t tho. i. par. q
viij. arti. i. Qδ in ipſis ꝯſidera
tur natura q̄ eſt a deo ꝛ defor/
mitas culpe q̄ nō eſt a deo Jō
nō eſt abſolute ꝯcedendū ꝙ de
us ſit in demonibꝫ. ſꝫ cum hac
additōe inquantū ſunt ꝛ res q̄
dam. vn̄ ẜm Grego. ſuꝑ canti/
ca. ꝛ Aug. li. de pn̄tia dei. Aliẜ
deꝰ ē in ſeipō ꝑ nulliꝰ rei ꝯtinē
tiā. Aliẜ in oībꝫ rebꝫ ꝛ vbiqꝫ per
eſſentiā ꝑ potentiā ꝑ pn̄tiā Aliẜ
in iuſtis famulari mō ꝑ grām
Et in oībꝫ ꝑ potentiā inq̇ꝫtuꝫ
eiꝰ ꝑtāti oīa ſubduntẜ. vt dicit
tho. vbi. ſ̄. Eſt in oībꝫ ꝑ pn̄tiā
inq̇ꝫtū oīa nuda ꝛ apta ſit ocu/
lis eiꝰ. Eſt in oībꝫ ꝑ eſſentiam
inq̇ꝫtum adeſt oībꝫ vt cā eſſen
di. Et hic triplex modꝰ eſſendi
generalis. Gr̄a vero ꝑ quā deꝰ
ē in iuſtis facit ſingulareꝫ mo/
dū eſſendi deū in rebꝫ. Quare
pctōꝛ deo ſeparaẜ. qꝛ a deo ſe a/
uertit ꝑ ꝯuerſionē ad bonū cō
mutabile in q̄ auerſione ſubito
ꝛ ſiẜ ꝑuat δs aīam ſuam gr̄a.
Scdm dubiū fuit vtrum ꝑ
vnū actū pcti. ſ. mortalis ꝑdaẜ
caritas dei ꝛ aīa priuetur gr̄a.
Et poſſet q̇s arguendo dicere
qδ nō. Nā leo papa in ſermōe
de paſſione alloquēs petrū ait
Vidit in te deꝰ nō fidē fictam
nō dilectionē auerſam. ſꝫ ꝯſtā
tiā fuiſſe turbatā abūdauit fle
tus. vbi ꝟo defecit affectꝰ cari/
tatis lauit verba formidinis.
Sꝫ petrꝰ negando xp̄m peccā
do xp̄m peccauit mortaliter. g̊
caritas nō amittiẜ ꝑ vnū ſolū
pctm̄ mortale. Rn̄det tho.
xxij. q. xxiiij. Qδ vnū ꝯtrariū
ꝑ aliud ſuꝑueniēs tolliẜ. Qui
libet aūt actꝰ pcti mortalis cō/
trariaẜ caritati ẜm ꝓpꝛiā rōnē q̄
ꝯſiſtit in h̄ ꝙ δs diligaẜ ſuper
oīa. ꝛ ꝙ hō ei totaliẜ ſe ſubijci/
at oīa. ſua referēdo in ip̄m. Et
ergo de rōne caritatis vt ſi q̇s
diligat deū ꝙ in oībꝫ velit ſe ei
ſubijcere ꝛ preceptoꝝ eiꝰ regulā
in oībꝫ ſeq̇. Quicq̇d eniꝫ ꝯtra/
riaẜ ꝑceptis eiꝰ manifeſte ꝯtra
riaẜ caritati. vn̄ de ſe hꝫ ꝙ cari
tatē excludere poſſit. Inſuꝑ ꝑ
pctm̄ mortale ſit hō dignꝰ mor
te eṫna ẜm illδ ad roma. vi. ca.
Stipēdia pcti mors ē. Per ca

ritatē vero homo meretur vitam
eternaʒ iuxta. c. Johānis. xiiij.
Si quis diligit me diligetur a
patre meo. ⁊ ego diligā eum et
manifeſtabo ei meip̄m i q̄ ma
nifeſtatione vita beata cō ſiſtit
vñ. Johānis. xvij. Hec eſt vi/
ta eterna vt cognoſcāt te verū
deū ⁊ quē miſiſti ieſum xp̄m fi
liū tuū. Nullus aūt pōt eē di/
gnus vita eterna ⁊ morte etna.
Quare p̄ vno ſolo pctō morta
li amittitur caritas ⁊ anima p̄
uatur gr̄a ⁊ a deo bono ſepara
tur. Ad auctoritatē Leōis
pape dicendū. Quod caritas
1 amittitur dupliciter. vno mo/
do directe p̄ actualē contēptum
Et hoc modo petrus caritateʒ
2 nō amiſit. Alio mō indirecte
qñ quis ꝯmittit aliquid ꝯtrari
ū caritati propter aliquam
paſſionē ꝯcupiſcētie vel timoris
Et hec mō petr⁹ caritatē ami/
ſit faciēs ꝯtra caritatē. Sʒ eaʒ
cito penitēs recuperauit. Ter
3 tiū dubiū ʒ vtr̄ ſit graue dānū
p̄ peccatū ſeparari a deo. Ad
qđ dico ꝙ tam graue ē vt nil ſu
pra. Grauius nāq; eſt ſeparari
a deo q̄ȝ pati q̄cunq; dāna rer̄,
quecunq; illata ⁊ exq̄ſita ſup/
plicia quaſcunq; inauditas et
horribiles penas. Hinc au
guſti. xxxi. q. v. c. Ita ne ait Po
tius debet quis mala quelibe
tollerare q̄ȝ malo. ſ. culpe ꝯſen
tire. Et idē Aug⁹. fatetur nō eſſe
peccandū etiā p̄ tpali ſalute ho
minū. xxij. q. ij. in c. faciat. Et
extra de his q̄ vi metuſue cau/
ſa fiunt in. c. ſacris dicitur. Pro
nullo metu debet quis peccatū
mortale incurrere. Idē ꝯfirma
tur extra de vſuris. c. Super eo
c. Omne genus. c. Si qs. Et
ſicut nō eſt pctm̄ mortale com/
mittendū p̄ aliquo incōmodo,
ita nec pro quolibet ꝯmodo vt
inde ſequatur quodcunq; bo/
nū. Ideo ē regula doctoris gē/
tiū ad romanos. iij. c. Qđ nō
ſunt facienda mala vt inde ve
niant bona. Et hoc ꝯfirma
tur in glo. extra de ſimonia i. c.
Ad aplicam. ꝙ ſub p̄textu pie
tatis non eſt impietas ꝯmittē
da. Et. i. q. i. c. Non ē. Et. xiiij
q. i. c. Forte. ⁊ c. Neq;. Et. xxx
q. i. c. Noſce. Et. xxxij. q. vlti. c.
Nō ſolum dr. Non licet facere
rapinā ⁊ furtū vt fiāt elemoſi/
ne. Omnimodo cauere quiſq;
ſibi debet a ꝯmiſſione pcti. Ad
qđ euitandū ſancti ⁊ amici dī
paſſi ſunt tot labores. tot p̄egri
natōes. tot exilia. tot carceres.
tot vincula. tot inſup violētiſſi
mos cruciatus vſq; ad mortē
Inſpiciam⁹ ſuſannam de qua
ſcribitur Danielis. xiij. ca. ꝙ a
ſenib⁹ prauis req̄ſita đ turpi cō
ſenſu dū ꝓponerēt ꝙ ſi pctō nō
acq̄eſceret eā falſo criminatam

cũ ignominia mori ꝓcurarent
o feĩa ꝯſtãs. o mulier timẽs de
um anguſtie inq̇t mihi ſũt vn-
diq̃. ſi enim h̄ egero mors ẽ mi
hi ẽ ſi aũt nõ egero nõ effugiã
manus vr̃as. ſed meli⁹ ẽ mihi
incidere in man⁹ vr̃as q̃ pecca
re in ꝯſpectu dei mei. Nonne ⁊
abraham innocentẽ filiũ volu
it imolareq̃ ſua iocũda ⁊ g̃ta
pn̄tia ne deũ ꝑderet q̇ hoc mã
dabat. vt patet Geñ. xxij. c. q.
ij. §. Qñq̃. ⁊ c. nõ eni. vbi ait.
Ambro. in li. de pr̃iarchis Nõ
eni volebat de⁹ imolare a pr̃e fi
liũ ſuũ nec impleri h̄ mun⁹ vo
lebat q̇ ouẽ pro filio imolãdã
obtulit. Sed tētabat effectũ ſi
dei ꝑcepta p̄ferret filio. Et in-
fra ſequit̃ Ambro. Non imit-
tas manũ inq̇t in puerũ neq̃
facias ei q̇cq̃. affectũ tuũ inq̇-
ſiui. Nõ factũ exegi. Tentaui
mentẽ tuã ſi etiã filio tuo dile-
ctiſſimo nõ parceris propt̃ me
Et de hoc aug⁹. li. i. de ciui. dĩ
c. ij. inq̇t. Abrahã nõ ſolũ nõ ẽ
culpat⁹ crudelitat̃ crimĩe verũ
etiã laudatus ẽ noĩe pietatis ꝙ
voluit filiũ nequaq̃ ſcelerare.
ſed obedĩeter occidere. hec ille.
Sunt ⁊ alia inumera ſancto-
rũ exẽpla q̇ p̄elegere mori pu-
q̃ peccãdo dei gr̃am amittere
q̄ nos p̄terim⁹. Affirmam⁹ tñ
ꝙ talis ẽ mala ꝯditio pc̄ti quo
aĩa ſeparat̃ a deo. Vñ Anſel.
li. d ſilitudib⁹ dt. Si hic iferni
horrorẽ ⁊ illic cernerẽ pc̄ti pu-
dorẽ ⁊ vni eoꝝ neceſſario dberẽ
imergi. Pri⁹ i infernũ me mer
gerẽ q̃ in me pc̄tm̄ dimitterẽ.
Malẽ eni pur⁹ inocẽs ⁊ gehen
nã itrare q̃ ſorde pollut⁹ ⁊ ſor
de indut⁹ celeſtia regna tenere
Heu q̃ mortificata ſt̃ ⁊ arida
facta corda mlt̃oꝝ q̇ mlt̃iplici
b⁹ ⁊ enormiſſimis pc̄tis irrite
ti nõ dãt opam vt ſe emendent
vitãq̃ mutẽt in meli⁹ Si eniz
q̇s ꝑdidiſſet vl̄ veſtẽ vl̄ pecuniã
vel q̇cq̇d aliud eſſet ſollicit⁹ diſ
curreret. interrogaret req̇reret ſi
quo mõ rẽ ꝑditã iuenire vale-
ret. Si infirmitatẽ oculoꝝ au
riũ lingue ⁊ cuiuſcũq̃ minimi
mẽbri icurriſſz medicos curarz
ꝯſulere ⁊ q̃diu dura ⁊ infirmi
tas pauid⁹ doleret ⁊ plãgeret.
O peccatrix aĩa q̇d ꝑdidiſti.
Cogita qr̄ deũ tuũ qr̄ gr̃az ei⁹
⁊ cũ Dauid lacrimas fũde di
cẽtes.. fuer̃t mihi lacrime mee
panes die ac nocte dũ dicit̃ mi
hi q̄tidie vbi ẽ ds̄ de⁹ tu⁹. O
q̄t iueniunt̃ i vtroq̃ ſexu qui-
bus poſſem⁹ dicere vbi ẽ ds̄ tu-
us. Audi infelix aĩma vbi eſt
ds̄ tu⁹. Quis ẽ iſte de⁹. oẽ bo-
nũ. ſummũ bonũ amabile bo-
nũ. bonũ ſiñ q̇ nullũ bonũ bo-
nũ qd̄ dereliq̇ſti. O aĩa du-
ra. Quis eſt iſte deus. nonne
tuus. Tu⁹ quia te creauit Tu

ſtulticia in venit

us qꝛ tot ānis bñficijs ſuis te
ſuſtētauit. Tuus q̄ tibi vitam
beatā promittit. tuus q̄ filium
vnigenitū ad te miſit vt te re-
dimeret. Tuus q̄ te expectat
te inuitat vt reuertaris ad illū
Quid agis o ferrea creatura.
Deſine ab iniq̄tate tua da fi-
nē vicijs tuis. effunde lachri-
mas ⁊ cū filio prodigo reuerte-
re dicēs. Surgā ⁊ ibo ad p̄rē
meū. meū creatorē quē ꝑdidi
ꝓpt culpā meā ſi ad eū rediero
⁊ dicā ei pater ad te miſit vt te
redimeret. Tuus qui te expe-
ctat te inuitat vt reuertaris ad
illū. quid agis o ferrea creatu-
ra. Deſine ab iniquitate tua.
da finē vicijs tuis. effunde la-
crimas ⁊ cum filio prodigo re-
uertere dicens. Surgaꝫ et ibo
ad p̄rem meū. meum creatorē
quem perdidi propter culpaꝫ
meam ſi ad eum rediero ⁊ di-
cam ei. pater peccaui in celum
⁊ coram te. Noli differre o ani
ma noli diutius imorari. quia
recipiet te blande ⁊ rēittet pec-
cata benigne.

Qrō petm̄ facit hoīem fatu
um. ⁊ qꝛ ſtulticia triplex ē.

Capitulum ſecundum.

Ecundum nocumen
tum peccati dicitur in
fatuatio. Facit quideꝫ
aīam fatuam a deo vt quicun
qꝫ ſit ille qui mortaliter peccat
⁊ in peccato perſiſtit. merito
ſtultus ⁊ fatuus appellari poſ
ſit. Sed aduertendū qꝛ triplex
ſtulticia inuenitur.

Prima dicitur excuſabilis
⁊ naturalis.

Scda ſctā ⁊ ſpūalis.

Tertia vitioſa ⁊ criminalis

De ſtulticia naturali.

Prima ſtulticia eſt illa que
prouenit ex defectu nature. et
ab hac nullus poteſt īmunis
euadere. Quare dicitur eccle-
ſiaſtes. i. c. Stultorum infini-
tus eſt numerus. ⁊ Sene. ad
lucillum ait. Si quandoqꝫ fa
tuo ridere volo. non ē mihi lon
ge querendum me rideo. Ue-
runtñ aliqui ſunt fatui a nati-
uitate qui nunqꝫ ſanātur. Ali
qui ⁊ ſi non a natiuitate tamē
a ſuccedente tempore infatuā-
tur. Omnes de cōmuni lege
ſtulti ſunt in infantia ⁊ pueri-
cia. qui ante annos pubertatis
comparantur furioſis. ff. de ac
quiren. poſſeſ. l. i. De quibꝫ dr
Prouerbiorꝫ. xxij. Stulticia alli
gata eſt in corde pueri. ſꝫ virga
diſcipline fugabit illam Quid
nā aliud ſūt puerorꝫ ſaltus cur
ſus. querelationes. motus. ge-
ſtus. ꝟba vt in pluribus niſi q̄
dam ſtulticia Quidam etiam
voluntarie infatuantur in ado
leſcentia ⁊ iuuentute. Sicut il
li qui ſpecie ⁊ forma mulieruꝫ

illectati multa faciunt in con/
ſpectu hominum velut inſen/
ſati. ⁊ licet in adoleſcẽtibus et
iuuenibus talis ſtulticia excu/
ſari non debeat tñ in ſenibus
dum voluntaria eſt ſatis ap/
paret exprobanda . vñ Sap.
ecclaſtici. xxv. c. ait. Tres ſpe/
cies odiuit anima mea ⁊ ag/
grauoꝛ valde aie illoꝛum pau/
perem. ſuperbum. diuitẽ. men/
dacem. ſenem. fatuum ⁊ inſen
ſatum. De huius genere ſunt
ſenes illi qui domũ totam inſe
ſtant. familiaȝ turbãt clamãt.
blaſphemant. contendunt. liti
gant ſine cauſa. Similiter illi
qui vacant libidini adulteria
colunt. auariciam ſectantur. i/
hiant lucris. laboꝛant ſine ne/
ceſſitate ⁊ abſqȝ caritate vt the
ſaurizent Et omnes illi qui pe
des iam in ſepulcro tenentes
arbitrãtur nunqȝ ſe moꝛituros
Dũ vero taliũ ſtulticia a ſola
natura procedit. quia hẽt quã
dam ſenectus infantiã. vt hie/
rony. dicit in epiſtola de hono
randis parentibus. tunc venia
erit eis prebenda Scdã eſt
ſtulticia ſancta ⁊ ſpiritualis q̃
opponit̃ mũdane ſapiẽtie. Nã
reperitur quedã ſapientia mũ
dana ⁊ repꝛobata. de qua dicit̃
Jacobi. iij. c. Nolite gloꝛiari ⁊
mendaces eſſe aduerſus verita
tem. Non eſt enim iſta ſapien
tia deſurſum deſcendens . ſed
terrena animalis diabolica.
Contra hanc eſt ſancta ſtulti/
cia eoꝝ. ſ. qui propter chꝛiſtuȝ
mundũ ꝯtẽnunt. ſeipſos moꝛ/
tificant. paupꝑtatẽ ſectantur . a
voluptatibus abſtinent coniu
gia renuũt. parentes reliquũt.
⁊ in ſimplicitate ac humilitate
xp̃o famulari conãtur. Hi ab
amatoꝛibꝫ mũdi ſtulti putan/
tur. ⁊ velut fatui irridenť. Vñ
de beato franciſco cantatur in
reſponſoꝛio in officio nocturno
ſue feſtiuitatis. Dum pať hũc
perſequitur latens dat locũ ire
ꝯſtanter poſt agredit̃ in publi
cũ pꝛodire . Squalenti vultu
cernitur putat̃ inſanire. luto ſa/
xis impetitur. ſed patiẽs vir ni
titur vt ſurdus ꝑtranſire. Re/
fert nãqȝ de illo Bonauẽ. q in
pꝛincipio ſue vocationis poſt/
qȝ pecuniã obtulerat ꝑ repara
tione eccleſie ſancti Damiani
ſentiens ex hoc aduerſum ſe cõ
citatũ patris furoꝛeȝ vt ire lo/
cum daret diem aliquibꝫ i qua
dã occulta fouea ieiunãs oꝛãs
⁊ lacrimãs latuit. Tandemqȝ
ſpirituali quadã ꝯpletꝰ leticia
⁊ virtute mẽtis indutus ex al
to exterius fiducialiter pꝛodijt
⁊ ciuitate conſtanter intrauit.
Quem cum iuuenes cernerẽt
facie ſqualidũ ⁊ mẽte mutatũ
ac ꝑ hoc alienatũ putarẽt a ſen

ſu:lutoq̄ꝫ plateaꝝ ve'ut ſtultū
ipetrēt ⁊ clamoroſis ei vocibꝫ
iſultarēt famul⁹ dei nll'a,pꝛſ⁹
fract⁹ aut mutat⁹ iiuria vt ſur
dus in oibꝫ ꝑtrāſibat. Talis
fuit ſtulticia bt̄i Jacobini d̄ tu
derto qui etiaȝ in ſuis deuotiſ
carmibꝫ ita canebat. Sēno
mi pare e cortesia impazire ꝑ
lo bello meſſia. El mi pare ſi
gran ſapere chi par dio vol im
pazire che in pariſi nō ſi vede
⁊c̄. Idcirco i die iudicij vt hr̄
Sap̄. v. c. Stabūt iuſti i ma
gna ꝯſtātia aduerſus eos qui
ſe anguſtiauerūt ⁊ q̄ abſtulerīt
labores illoꝝ. videntes auteȝ
turbabunt̄ timore horribili et
mirabunt̄ in ſubitatiōe iſꝑate
ſalutis. dicētes itra ſe. pniam
agētes ⁊ p̄ āguſtia ſpūs gemē
tes Hi ſūt q̊s aliqn̄ habuim⁹
in deriſū ⁊ in ſilitudinē iꝑperij
Nos iſenſati vitā illoꝝ eſtia/
bam⁹ inſaniā ⁊ finē illoꝝ ſine
honore. Ita euenit tꝑe pauli:
vt xp̄iani a gētilibꝫ ſtulti dice
rent̄. Vn̄ Act̄. xxvi. dū paul⁹
loq̄ret̄ corā agrippa de myſte/
riis xp̄i. de pn̄ia ⁊ reſurrectiōe
mortuoꝝ q̄dā noie feſt⁹ voce
magna rn̄dit. Inſanis paule:
multe lr̄e te ad inſaniā dedu/
xerūt. Et paul⁹ nō inſanio in
q̄t. ſed ꝟitatis ⁊ ſobrietatis ꝟ
ba ego loq̄r. Tertia ſtulti/
tia ē viciosa ⁊ criminalis q ē i

illis q̄ mortaliter peccant. qm̄
cū oēs ſcripture cōminent̄ pec
catoribꝫ mala. nolūt ipſi ſcri/
pture credere q̄ plena ē oi ꝟita
te. Vn̄ Sap̄ ꝑ ꝟ. i. c. ait. Sa/
pientiā atq̄ꝫ doctrinā ſtulti de
ſpiciūt. Clamat ois ſcriptura
pctm̄ vitādū atq̄ꝫ ꝯminatur
pctōribꝫ icorrigibilibus mala
Audite obſecro ⁊ intelligite.
O mortales miſeri pctōꝝ vin
culis colligati: q̄d ſcriptū ē le/
uiti. xi. c. Nolite ꝯtamiare ani
mas vr̄as: nec tāgatis imun
dū ne imūdi ſitis. et ad Ro.
vi. c. Nō regnet pctm̄ i veſtro
mortali corꝑe. ⁊ Jaco. iiii. ca.
Mūdate pctōres, man⁹ ve/
ſtras ⁊ purificate corda veſtra
Et Joh. v. c. ⁊. viii. c. noli pec
care: ſubinfert̄ rō. Ezech. xviii
c. Et. i. q. iiii. c. iā itaq̄ꝫ ⁊. xxiiii
q. iii. c. his ita. q̄a aia q̄ pecca
uerit ipſa morietur. ⁊ ps. xxxi.
Multa flagella peccatoris. ⁊
p̄s. cxlix. Dn̄s iuſt⁹ ꝯcidet cer
uices pctōꝝ. Cum igit̄ deleca
tio q̄ hr̄ i pctō modica ē ⁊ bre
uis q̄nta ē inſania coꝝ q̄ ſuiūt
diabolo vt tandē excludātur
a ꝑadiſo ⁊ deputēt̄ penis eter
nis. Nō peccatū contriſtat
mentes peccatoꝝ dū ad ſe re/
deūt ſicut ecōuerſo ꝟtus leti/
ficat animā. Ca. iii.
Ertiū nocumētū pctī
ē ꝯtriſtatio. Nam lȝ

ſepenumero letent̄ pctõres in
via ſua mala. tñ dũ ad ſe re/
deũt nõ põt fieri qn triſtent̄ in
trinſecꝰ. Vñ augꝰ li. i. ꝯfeſ. ait
Juſſiſti dñe ꝛ ſic ē vt pena ſua
ſibi ſit oīs iordinatꝰ aīus. Si
cut eni ꝟtꝰ letic ã gignit i mē/
te ꝟtuoſi. ſic viciũ triſticiã pa
rit. Dicit quippe Iſido. in li. ſo/
liloqꝫ. Bona vita gaudiuꝫ
ſꝑ hꝫ. ꝛ Sen. ad Luciliũ. So
la ꝟtus pſtat gaudiũ ꝑpetuũ.
Et Ci. in li. de ſenectute. Cõ
ſcia bñ acte vite multorũqꝫ bñ
factoꝝ recordatio iocundiſſi/
ma ē. ꝛ Ariſto. Nemo ē q̄ non
gaudeat opatiõib; bonis. Et
Anſel. ſup ps. xviii. Vnicui/
qꝫ bono delectabile ē eē i ꝟtu
tib; etiã ſi nullũ pmiũ inde ex
pectarẽt. Vñ q̄dã ethnicꝰ ait
Si oēs dii eēm ignoſcituri et
hoies iggoraturi: tñ nolleꝫ in
pctis maculari. Hãc ꝓo ſniaꝫ
ſequit̄ Tul. q̄ in. iii. de officiis
ait. Certe ſi oēs deos hoieſqꝫ
celare poſſemꝰ nihil tñ iniuſte
nihil auare nihil libidioſe fa
ciendũ ē. Qua de re diligens
oib; debet eſſe cura vt euitent
pctã i q̄bus ſi ſe vt hoieſ fragi
les ſe viderint qñqꝫ imerſos
dent operã illa relinq̄re. ꝛ re/
uerti ad dñm ieſũ xpm q̄ ſuaꝫ
nobis oib; dignet̄ gratiã infũ
dere. amē. Feria q̄nta pme
hebdomade. De friuola ac
de debili excuſatione peccati.
Sermo quintus.

Jicientur in
tenebras exteriores
Verba ſũt redem/
ptoris noſtri origi/
naliter. matth. viii. c. ꝛ in euã
gelio hodierno. Satis exter/
rere debẽt hoium male viuen
tiũ mentes infallibilia verba
dñi nři Jeſu xpi. Ipſius vocē
audimꝰ penas eternas cõmi
nantē peccatorib; obſtinatis.
Sed pleriqꝫ ſemetipſos con/
ſolari falſo conant̄ ſe ꝛ ſua fa/
cinora excuſantes. Aiũt enim
nõ vſqꝫquaqꝫ hoi pctã iputã
da eē pctã ad q̄ q̄dãmõ inuitꝰ
ꝑducit̄. Jdcirco in pñti ſermo
ne de excuſatiõe debili pecca/
ti dicemus: quã ꝓ ſcuto putãt
nõnulli aſſumere inexpugna/
bili. Qui tñ eiciendi erũt i te
nebris inferni horribiles ꝛ ti/
mendas. Diſtinguemꝰ autēꝫ
triplicem excuſationem.

Prima eſt dei pmittentis.
Scda ſideris influentis
Tertia nature inclinantis.
Nõ nulla ē excuſatio eorũ
q̄ dicunt deũ eſſe cauſam pec
cati. ꝛ q̄re deus pmittit mala
fieri. ꝛ an poſſit ꝑcipere mala

Capitulum primum

Prima debilis iniuſta ac
idebita excuſatio pcti
eſt dei pmittẽtis. Aiũt quippe

ſeducti a diabolo peccatores deus pmittit fieri peccata q̄ ſi vellet impedire vtiq̄ poſſet. Sed vt taliū erroꝛ ꝓcul abij ciatur: tria ſunt in hac pte du bia declaranda.

Primū vtꝝ de⁹ ſit cā pctī.

Scḋm vtꝝ de⁹ debeat ma la permittere.

Tertium: vtrum de⁹ poſ ſit p̄cipere mala culpe.

Ad pmū dubiū rn̄det ſm alex. in. ij. ſūme in tractatu de malo. ⁊ Ricar. ⁊ Bonauen. i ij. diſ. xxxvij. ⁊ Tho. pma ſe cunde. q. lxxix. q̄ de⁹ nullo mo do eſt cauſa effectiua pctī nec p ſe nec p accidens: nec direc te nec indirecte. Et hoc ꝓbat firmiſſimis auctoꝛitatib⁹ ⁊ rō nib⁹. Ait enī ſapiens Eccī. xv c. Nemini mandauit de⁹ ipie agere. ⁊ Eccleſiaſtes. vij. ca. Solūmodo hoc iueni q̄ de⁹ fecit hominē rectū. ⁊ ipſe ſe in infinitiſ miſcuit q̄ōnib⁹. ⁊ aug. lib. lxxxiij. q̄ōnū. Auctoꝛ mali deus non eſt. q̄a omniū q̄ ſūt auctoꝛ eſt. q̄ inquantū ſūt tm̄ bona ſūt. Et idē in li. ꝯ Ada mantiū manicheū. Nō ē ma lū in ciuitate q̄ḋ deus non fa ciat. malū hoc loco non pec catū. ſed pena intelligēda eſt. Sūt ad ꝓbādū rōnes effica ciſſime. Et pma ſumiť ex diui na dilectione. Nā illud quod deus ꝓducit vel facit: diligit iuxta illud Sap. Diligis oīa que ſunt. ⁊ nihil odiſti eoꝛum que feciſti. ſed de⁹ odit pecca tū. ſm illud Eccleſiaſtici. xij. Altiſſim⁹ odio h̄ꝫ peccatoꝛes ergo deus nō ē cauſa peccati.

Scḋa rō ſumiť ex diua vl tione. Nō eſt deus cauſa illi⁹ rei cuius ē vltoꝛ. ſed deus eſt vltoꝛ peccati. ergo nō eſt cau ſa peccati. ſcriptū eſt enim ad Roma. xij. c. ⁊ ad Heb. x. c. ⁊ Deutro. xxxij. c. ⁊ pūer. xxv. c. ⁊. xxiij. q. i. in pn̄. in pſona dei. Mihi vīdictā. ⁊ ego retribu am. ⁊ Exo. xx. c. Ego ſū deus zelotes viſitans iniquitatem patꝝ in filios. Tertia rō ſu miť ex diua pfec ioē Illud enī q̄ḋ eſt pfectiſſimū ⁊ in q̄o null⁹ pōt eſſe defectus alicui⁹ mali nō pōt eē cā peccati. ſicut nec ſol pōt eſſe cā obſcuritatiſ nec ignis cauſa frigiditatis. Sed deus ē huiuſmodi. ḡ nō eſt cā peccati. Confirmať iſta rō ſic Ab eodē agente penitus non diuerſificato in ſe non egrediť pfectū ⁊ impfectū. Nō idē ma nens idē natū ē facere idez. vt dicit Ariſto. in. ij. de generati one. Bonū dicit pfectionem. malū dicit impfectionē. Sed deus eſt agēs pfectiſſim⁹ non diuerſificatus in ſe. ergo cum bona ſint ab ipſo: mala culpe

nō erūt ab ipſo. Scđm du
biū fuit. vtr̄ deus debeat per
mittere mala fieri. Et ꝙ ſic pʒ
ex auctoritate Grego. qui ſup
illo ꝟbo Job. xij. c. Abūdant
tabernacula ꝑdonū ait. Di/
potēs deus qđ fieri ꝓhibet iu
ſtū eſt vt fieri ſinat. Et Aug⁹
li. xx. de ciui. dei. Null⁹ hoīuʒ
agit recte niſi diuino adiuuetur
auxilio. Nullus demonū aut
hoīuʒ agit inique niſi diuino
eodēqꝫ iuſtiſſimo iudicio per/
mittaf. Scđm aūt Bonāuē.
in pmo di. xl vij. Deus pmit/
tit mala fieri ordiatiſſime. nā
duplex ē ordo rez. vn⁹ in vni
uerſo. alter in finē. z vterqꝫ exi
git ꝙ deus pmittit mala fieri.
Ordo ꝗppe in vniuerſo exigit
qꝛa ad pfectionē vniuerſitatis
neceſſe eſt vel fuit fieri creatu/
ram arbitrio liberā z peccare
potentē. Sed adminiſtratio
vniuerſitatis reqrit vt de⁹ res
quas cōdidit ſic adminiſtret
vt vnāquāqꝫ agere ꝓprios mo
tus ſinat. vt aug⁹. vij. li. de ci
ui. dei. Ideo cuʒ debuit dare
potentiā peccandi z debuit re
gere ſaluo ordine ſue ↄditiōis
ſi voluit peccare debuit pmit
tere: z ſi noluit peccare: debu/
it conſeruare. Et ita debet
debet permittere mala. Ordo
finē hoc exigit. qꝛa duplicē finē
ↄtingit reqre in vniuerſo vn⁹
ē ſal⁹ electoꝝ. alius dīna laus
Qm̄ ergo pmiſſi⁹ malorum
reddit electos glioſiores p oc
caſionē. z deus nō curat vtrū
p cauſam vel p occaſionē glo
ria electoꝝ augeaf. ideo de⁹ p/
mittit recte mala fieri. Nam p
ſunt mali bonis eos exercitā/
do. z ideo dicit aug⁹ li. de la/
pſu mūdi. ꝙ pmiſit deus plu/
res eē malos. qꝛa ſi pauci eēnt
non auderent exercere bonos
Diuina etiā laus exigit vt per
mittat deus mala fieri. qꝛa oc
caſione mali ſūme manifeſtaf
miſericordia in electis in filij
vnigeniti donatiōe p inimicis
ſm tp̄s Sūme etiā manifeſta
tur dei iuſticia in eterna puni
tione reproboꝝ. Sed cōtra
ꝑdicta aliqs poſſet inſtare. p/ 1
mo. qꝛa glo. ſup illo ꝟbo ad ro
ma. i. Nō ſolū qui faciūt dig/
ni ſūt morte. ſed qui ↄſentiūt
Cōſentire inqt eſt facere cum
poſſit arguere. ſed deus poſſet
arguere ipediēdo malū. ergo
nō debet malū pmittere. Se 2
cūdo. qꝛ aug⁹ xix. li. de ciui. di
c. xvi. ait. Ad inocētis officiū
ptinet nō ſolū nemini malum
inferre. ſed etiā a peccato cohi
bere. g̃ ſi deus nō cohibet cuʒ
poſſit. nō eſt inocēs Tertio 3
oēs ꝟtutes nr̄e debent habere
exemplar in deo. ſed in nobis
eſt virtus zeli. ergo z in deo.

Sed zelus quantū pōt obui/
at peccato. ergo ſi deus habet
zelū quantum pōt debet ob/
1 uiare peccato. Ad pmū re/
ſpondet Bonauē. ꝙ pmittere
malū pōt eſſe dupliciter. Aut
non cohibēdo malū vel aīum
nec in facto nec in retributiōe
ꝛ ſic ꝯſentire ē. Aut non cohi
bendo malum. ſed tamē puni
endo tranſgreſſorē ꝛ arguēdo
continue. ꝛ ſic nō conſentit. ꝛ
h mō de⁹ pmittit ꝛ ñ ꝯſentit.
2 Ad ſcōm de inocēte q̇ debet i
hibere deū ꝙ illud intelligitur
de cohibitione quantū ad ar/
guitionē ꝛ punitionē: nō aūt
quantū ad volūtatis coactio
3 nem. Ad tertiū de zelo dici
tur ꝙ zelus debet obuiare pec
cato ſaltē iure iuſticie. ꝛ iuſti/
cia put ē ordo vniuerſi h exi/
git vt deus pmittat hominez
ire ſm impiū ſue volūtatis.
3 Tertiū dubiū fuit vtꝝ de/
us poſſit pcipere mala culpe.
Rūdet Bonauen. vbi s. ꝙ h
poteſt dupliciter intelligi. aut
ꝙ deus percipiat malum ma/
nens malū. aut itaq̄ pcipien/
do faciat bonū. Primū ſim
pliciter ē ipoſſibile. Secundū
ꝓ aliquo mō ē poſſibile lꝫ nō
oīno. Eſt eni aliqđ malū in ſe
ꝛ aliqđ malū ſm ſe. Malū in
ſe pōt fieri bene. Malū ſm ſe
nullo mō pōt fieri bene. imo
hoc intelligere ꝙ fiat bene ē in
telligere ꝙ idē ſit bonū ꝛ malū
Pōt ergo dici ꝙ deus pōt p/
cipe malū in ſe ꝛ nō malū ſm
ſe. qꝛ nihil pōt pcipere cū bo/
nū ſit poſtq̄ pceptū eſt. ꝛ illđ
eſt malū in ſe: nō aūt ſm ſe. iō
pōt illud pcipere ꝛ nō aliud.
Hinc hꝫ ortum illud qđ dicit
Bern. in li. de pcepto ꝛ diſpē
ſatiōe. Quid deus pōt diſpē
ſare in pceptis ſcđe tabule ꝛ ñ
pme. q̇a in pceptis ſcđe tabu/
le quantū ē de rōne pcepti pci
pit ordinatio ad pximū. ꝛ pro
hibet deordinatio ad eundez.
Deordinatio aūt reſpectu pxi
mi niſi ſit deordinatio reſpe/
ctu dei malū eſt in ſe. In pce/
ptis ergo ſcđe tabule diſpen/
ſat deus. ꝛ contra illa pōt pci
pere. nec ex hoc ſequit ꝙ pcipi
at ꝯtraria quia mandatū ſpā
le abſoluit a coī. vñ extra đ re
ſcrip. c. i. đꝛ. Spāle mandatū
derogat generali. In pceptis
aūt pme tabule nō pōt de⁹ di
ſpenſare. q̇a eoꝝ oppoſita ſunt
mala ſm ſe. Ipa enim pcepta
dicūt ordinationē ad deū ſicē
in finē de ſua rōne ꝛ eoꝝ oppo
ſita deordinationē. ꝛ iō ſi con
trariū pcipet: pcipet ꝯ ſe. Cō
tra ſe aūt nō pōt facere. Et ſi
iſta pcipet cū ſint mala ſm ſe
ita ꝙ nullo modo pñt bñ fieri
aut de⁹ vellet malū qđ eſt icō

ueniēs. aut īpune fieret malū aut idē eēt bonū ⁊ malū quoꝝ vtrūqꝫ ē incōueniēs ſimplr. ex dictis ꝯcludim⁹ ꝙ pctōres ñ pñt excuſare malitiā ſuā rōne di iuſte ac ſapiēt pctā ꝑmittēt; Nō irrōabil ē excuſatio pcti cū hoīꝫ culpa referr ad influentiā ſideꝝ q̄ liberꝝ arbitriūm aſtringere nō pñt neqꝫ ad bonā neqꝫ ad malū. Ca. ij.

Ecūda excuſatio pcti ē ſideris influētis. Ad tantā q̄ppe inſaniā aliq̄ aſtronomi deuenerūt vt fateri nō erubeſcāt vitia hoīum ab influētia planetaꝝ ⁊ ſiderū diſpōne cāri. Ad quoꝝ ꝯfuſionē notandū ꝫm Bonauē. in. ij. diſ. xiiij. Nō mores hominū cāri a ſiderib⁹ pōt intelligi dupl̄r. aut neceſſario. ⁊ ſufficient. aut diſpoſitiue ⁊ ꝯtingenter. Si pmo mō dicar. ſic nō tm̄ ē falſū imo ē hereticū ⁊ diabolicū figmētū triplici rōe Prio qꝛ repugnat xpiane religoi. Scda qꝛ repugt ſenſui. Tercia q̄a repugna rōni

Prima rō ē quia repugnat xpiane religioni dum eſt contra veritatem fidei ⁊ honeſtate moꝝ. Ueritas eni fidei in h errore ſaluari non poteſt. Dū enim ponit omnia neceſſario a ſideribus euenire tollit meritum. ⁊ per conſequens pmiū tollit gratiam ⁊ per conſeqns gloriam Honeſtas etiam morum per hunc errorem preiudicium patitur: dū culpa peccantis in ſidera infunditur et licentia malefaciendi ſine rephenſione conceditur. ⁊ homo ad orandum ⁊ colendum ſidera incuruatur. Et iſte eſt finis huius erroris peſſimi. quia ad idolatriam perducit. 2 Secūda ratio eſt. quia tenere mores hominum neceſſario euenire ab influentia planetarum repugnat ſenſui Senſibilē ẽm experientia in eadem conſtellation e concepts ⁊ natos videmus diuerſificari in morib⁹ ⁊ exercitijs ⁊ euentibus ⁊ naturalibus proprietatibus Et iſtud manifeſte apparet in iacob ⁊ eſau qui ſimul fuerunt concepti ⁊ nati. ⁊ tamen i omnibus his ſunt diuerſificati. Apparet etiam quia in eadē conſtellatione naſcitur fili⁹ regis ⁊ filius ruſtici. Naſcit homo ⁊ aſinus. naſcitur femina ⁊ maſculus ⁊ tamen habēt diſpares mores. Ideo Gregorius i homelia. epiphania ait. Sic fateri mathematici ſolēt ꝙ quiſquis ſub ſigno aquarij naſcitur in hac vita piſcatoris miniſterium ſortiatur. Piſcatores vt fertur gethulia nō habent. Quis igitur dicat ꝙ

nemo hic ſub ſtella aquarij na
ſcitur vbi piſcator omnimode
non h abetur dicunt etiam ꝙ q̄
ſub ſig no libre naſcuntur tra-
peſite futuri ſunt. In multꝭ au
tem locis ſub libra mlti naſcū
tur vbi trapezite penitus igno
ran tur. Aug⁹. etiā li. v. ꝺ ciui.
dei. c. vi. dicit ſe nouiſſe gemīoſ
diuerſi ſexus. quia trapezitas
maſculus alia femina quibus
diuerſi erant mores ⁊ ꝯditōes
Et ſi diceretur ꝙ vnus poſt ali
um cōceptus fuit. dicit ibi Au
guſti. Tanta nature vis eſt vt
cū cōcepit femina deinde alte-
rū cōcipere omnino non poſſit.
qn̄ neceſſe eſt eadē eſſe in gemi
nis momēta cōceptus. Sz
aſtronomi in hoc cōtradicunt
Auguſti. dicentes ꝙ īpregna-
tio fieri poteſt poſt īpregnatio-
nē. Nam Ariſto. ix. de aīalibꝫ
dicit ꝙ mulier eodē die cuz viro
⁊ adultero iacuit ⁊ ꝙ ex vtroqꝫ
cōceperit quod quidē per ſigna
dicit fuiſſe cōprehenſum cuz al
ter ſimilis viro fuerit Alter re-
preſentaret adulterꝫ. Veruntn̄
has contētiones relinquentes
negare non poſſumus quin et
ſepiſſime tam gemini qꝫ alij eo
dem puncto ꝯcipiant. ¶ Ter-
tia ratio oſtendens falſam opi
nionē que dicit neceſſario mo-
res hominū a vi ſiderum euení
re eſt qꝛ repugnat rōni duz ſu-

perioribꝫ ꝑponit inferiora ⁊ iſe
implicat ꝯtraria. Eſt eniz hō
aſtris ⁊ quibuſcunqꝫ celeſtibꝫ
corpibus preſtantior ⁊ dignior
Vn̄ ſcriptū eſt deutro. iiij. ca.
Solē ⁊ lunā ⁊ omia aſtra celi
creauit dn̄s de⁹ in miniſteriuz
cūctis gētibꝫ q̄ ſub celo ſūt Id
circo Grego. in omel. ait Vitā
quippe hoiz ſolus qui creauit
ꝯditor adminiſtrat. Nō enim
propter ſtellas homo. ſꝫ propt
hominē ſtelle facte ſunt. Hec e-
tiam opinio ponit duo cōtraria
ponit enim aſtra ī veneranda ⁊
obſeruandas conſtellationes.
Tunc aut neceſſe eſt homini i-
uenire ſcd̄m conſtellatōnes aut
non. Si non tunc aſtra nō ſūt
timenda. Si ſic ergo aſtra non
ſunt veneranda. Itē aut euenit
homini ſcd̄m ꝙ conſtellatio in
ſuo ortu exigit. Aut non Si ſic
ergo fruſtra ſunt conſtellatōneſ
obſeruande in actibus cum pri
mo ſcd̄m primā ꝯſtellationē ne
ceſſarium ſit ei bona vel mala
euenire. Si non in prima con-
ſtellatione. ergo pari ratione nec
in ſequentibus ergo nulle ſunt
obſeruande. Idcirco Aug⁹. li.
v. de ciui. dei. c. v. ait. O ſingu
larem ſtulticiam eligitur dies
vt ducatur vxor. Credo ꝓpter-
ea quia poteſt in diem non bo-
num niſi eligatur incurri ⁊ infe
liciter duci. vbi eſt ergo qꝺ na-

ſcenti iam ſidera decreuerunt. Si aũt dicatur mores hoīm a diſpoſitione ſiderũ variari diſpoſitiue ꝛ contingēter ſic poteſt haberi veritatem. qꝛ nec ratõni nec fidei repugnat Planum eſt enim ꝙ diſpoſitio corporis varia multũ facit ad variationem effectuum ꝛ morum anime. vt plurimum enim aīa complexionem corporis inuitatur: vnd colerici ſunt diſpoſiti ad iracũdiā ſanguinei ad benignitatē. melācolici ad liuorem. flegmatici ad pigriciam. Hec autem nõ ſunt neceſſaria. Anima enim dominatur ſuo corpori maxime qñ ē adiuta per gratiā Multos enī videmus coloricos mãſuetos ꝛ melãcolicos benignos. Cũ igitur virtus corpoꝝ celeſtium operatur ad mixtionē equalitatem ꝯplexionũ hinc ē ꝙ percõſequens operatur quodãmõ ad qualitatem. moꝝ valde tamen de longinquo. Plus eniꝫ facit ad qualitatem cõplexionis virtus nature inferioris ꝙ̃ virtus ſyderis. Vñ Aug9. in ſolutiotione cuiuſdam queſtionis li. v de ciui. dei. de duobꝫ geminis ꝗ ſimul infirmabanꝭ ꝛ curabanꝭ vnde hoc proueniebat Magꝭ ꝯmendat rñſionē Ypocratꝭ phiſici ꝙ̃ aſtronimi. Ypocras eniꝫ rñdit ꝙ erat ꝓpꝭ idētitatē ꝛ ſimilitudinē ꝯplexionis aſtronomi ꝙ erat propter idētitatē ꝯſtellationis. Melius enim reſpõdit Ypocras. qꝛ cãm magis dedit propriam ꝛ magis propinquã Quare nõ valet ſe excuſare peccatores ex influentia celi. Et vt inquit tho. in. ij. cõtra gentiles: Si alique ſtelle eſſent cauſa maloꝝ ſequereꝭ ꝙ eſſent malefactrice qđ falſum eſt. Nã aut eſſent tales a natura. Et ſic dñs ꝗ dedit eis talem naturam eſſꝫ malus. quod impiiſſimũ eſt dicere Aut eſſent male a voluntate qꝛ haberent malã volũtatē quod ſimpliciter eſt falſum cuꝫ nulla aīa ſint animate.

Quod nõ valet excuſatio eorum qui dicunt cauſe peccati fore naturam inclinantem cuꝫ ex parte anime ipſa ſemper inclinet ad bonum.

Capitulum tertium

Tertia excuſatio peccati eſt nature inclinãtis Dicunt enim nonnulli ꝙ homo inclinatur ab ipſa natura ꝛ naturaliter ab ipſo appetitu ſenſitiuo ad peccandũ. vñ xij. q. i. c. Omis etas ab adoleſcentia prona eſt ad malũ. Sꝫ hec excuſatio minima eſt. quoniam beatus tho. i. ij. q. x. arti. iij. refert ꝙ paſſio appetitus ſenſitiui non neceſſitat ad peccanduꝫ Cũ eni in hoie ſint due nature ſ. itellectualis ꝛ ſenſitiua. qñqꝫ

pars ſenſitiua totaliter ſubijcit
rationi. Sicut ꝯtingit ī virtuo-
ſis. Quãq; ecõuerſo ratio totali
ter abſorbetur a paſſione. Ta-
mē remanet aliq̄d rõnis liberũ.
Et ſm hoc poteſt vel totaliter
volũtas rõem repellere vl' ſaltē
ſe tenere ne paſſionē ſequať. Vñ
Gen̄. iiij. c. dicitur. Sub te erit
appetitus tuus ⁊ tu' dominabe
ris illius. vbi glo. Sub te erit
appetitus ſenſitiuus tuus quia
liberi arbitrij es. Ideo moneo
vt peccatuȝ nõ dominetur tibi.
ſed tu peccato. Unde ſubditur
Et tu dominaberis illius. id ē
dominari debes illi ne ꝓcedas
in actum. Propterea inquit ſe-
neca ad lucillum. Erras enim
ſi exiſtimes nobiſcum vicia na-
ſci. Superuenerũt. ingeſta ſũt.
Nulli nos vicio natura cõciliat
Nos illa integros ac liberos ge
nuit. Qualiter vero vnuſquiſq;
liber eſt ad bene vel male agen-
dum ⁊ nullus cogitur ad pec-
candum aliqua neceſſitate na-
ture oſtendit Ualerius lib. vi.
de mutatione morum ⁊ fortu-
ne multis exemplis. Et primo
ipſe ait: Multum animis ho-
minũ ⁊ fiducie adijcere ⁊ ſolli-
citudinis detrahere poteſt mo-
rum ac fortune in claris viris re-
cognita mutatio. Nam cũ alio
rum fortunas ſpectando ⁊ ex cõ
ditiõe abiecta atq; ꝯtēpta emer

ſiſſe claritate videamus. Quid
ob erit quin ⁊ ipſi meliora d̄ no
bis ſemper cogitemus. Dein-
de exempla ad hoc propoſitum
notabiliſſima refert. ex quibus
aliqua nos explicabim⁹. Pri
mũ eſt de Mãlio torquato qui
in iuuentute fuit hebetis igenij
atq; obtuſi cordis vt domeſti-
cis ⁊ reipublice vſibus inutilis
omnino videretur. In proceſſu
vero etatis ad tantam virtuteȝ
deuenit vt patrē ſuum reũ a ſen
tentia ferenda ⁊ periculo ſubeũ
do liberauerit. In h̄ credo for-
tune nubilo adoleſcentie ꝯtem
ptu perfuſum quo ſenectutis de-
cus lucidius imiteſceret. Nam
patriaȝ a bello latino preſſaȝ ſpe
cioſiſſimo triumpho recreauit.
Scdm exemplum eſt de ſci-
ptione africano qui diſſolutiſſi-
me vite fuit in primis adoleſcē-
tie annis laſciuie ⁊ furori dedi-
tus. Sed moribus in meli⁹ in-
uitatis deuicit carthaginē ⁊ cõ
tinentiſſime vixit. quē dij imor
tales naſci voluerunt vt eſſet in
quo virtus per omnes nũeros
hominib⁹ efficaciter oſtēderetur
Tertiũ exemplũ eſt de quin-
to fabio qui in adoleſcentia fu-
it ita vicioſus ⁊ infamis vt om
nes vitarent eius ꝯſortiũ. Sed
poſtea in tantam gratiam ⁊ vir
tutem deuenit vt nihil eodeȝ ſe
ne ornatius aut ſpecioſius illo

pe ciuitas romana habuerit. Quartū exemplū ē d valerio flacco q̄ tpe ſcdi belli punici habuit adoleſcentiā pditiſſimā i luxuria ⁊ alijs vicijs. Paulus aūt licini⁹ vt eū vicijs dimoueret fecit eū flammē. i. ſacerdotē vt ſeruiret in tēplo deoꝝ. Qui floruit tāta religione vt quātū prius fuerat exemplū viciorum tm̄ poſtea fuerit modeſtie ⁊ ſanctitatis ſpeculū. Quintū exēplū ē de quinto catulo q̄ in adoleſcētia ſua fuit effeminat⁹ eneruis. dedit⁹ oib⁹ delicijs ⁊ ludis ⁊ omni generi voluptatū. Sꝫ pcedēte etate in maximo clariſſimoꝝ viroꝝ puectu excelſū gradū obtinuit. fact⁹ ſenator ⁊ dux belli maximas victorias habuit. Sunt ⁊ alia ibidē exēpla vt palemonis ⁊ themiſtodis. que nos poſuim⁹ in primo ſermone quadrageſimalis de penitētia. Idcirco ſolon philoſoph⁹ prudētiſſime dixit neminem dum adhuc viueret dici debere miſerū aut beatū. q: ad vltimū vſq̄ fati diē ancipiti fortune ſubiecti eſſemus ⁊ modū aſſidue mutationi. Nulla igit̄ eſt ſufficiēs excuſatio pctī qd in ptātis noſtre arbitrio ē ⁊ omittere ⁊ de omiſſo facere pniam. Et vt Cicero in philippicis dixit. Cuiuſuis hominis eſt errare. Sed non niſi inſipientis in errato perſeuerare. Imponamus ergo peccatis finem. vt ſic vitam mutāntes in melius. effugiamus eternas penas. A quibus nos liberet ieſus xp̄s qui cū p̄re ⁊ ſpirituſctō viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum Amen.

Feria ſexta prime ebdomade in quadrageſima de excuſatione peccati qua ſe tueri quidam putant ⁊ ipſa conſuetudine ⁊ de myſterijs ↄſuetudinis:

Sermo ſextus.

Dictum eſt antiquis. Diliges proximū tuum ⁊ odio habebis inimicum tuū. verba ſunt redemptoris noſtri originaliter. Mathei. v. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Inueteratā antiquorū doctrinā de inimicis odiendis velut impiā ⁊ caritati ↄtrariā dominus ieſus chriſtus i lectione euangelica reprobauit. Nullum equidem peccatum excuſare poteſt diuturna conſuetudo. Quia vero ſunt nonnulli qui i ſua malicia obſtinati dū redarguuntur vt corrigantur reſpondere ſolent eorum peccata non grauiter ponderanda. q̄ et peccantium multitudine et longa peccandi conſuetudine excuſabilia videri poſſunt. Ideo i preſenti ſermone de conſuetudine ipſa peccandi dicemus oſten

demuſqꝫ ꝙ grauiter errant hi qui peccatis veteribꝫ ad dētes noua putant ſe ſcuto ꝯ ſuetu/dinis poſſe defendi. Pro quo rō declaratione tria myſteria ꝓponimus cōtemplanda.

ꝯſuetudo a pctī aggrauat

Primū dꝛ aggrauationis.
Secundū reprobationis.
Tertiū obſeruationis.

Nō ꝯſuetudo peccandi auget peccatū nō excuſat. ꝛ qua/liter mala ꝯſuetudo inducit ī aīa facilitatē ad peccandum ꝛ difficultatē ad pniam. ꝛ obligationē ad patiendū.

Capitulum primū

Primū myſteriū con/templandū de conſuetudine dꝛ aggrauationis. Jn quo ſciendū eſt ꝙ conſuetudo que ē ꝯtra legē diuaꝫ vel naturalē nō minuit pctm̄ nec excuſat ſed auget. ſicut probat. xxiiij. q. i. c. ſciſma. Jō ſcribit extra de ꝯſue. c. Cū tanto. Tanto ſunt grauiora pecca/ta quāto diutius infelicē aīaꝫ detinent alligatā. Et extra de ꝯſue. c. i. in textu. ꝛ glo. pōitur ꝙ cōſuetudo grauis eccleſie et oneroſa ē extirpāda. ꝛ di. viij. c. Mala. dꝛ. Mala conſuetudo nō minus ꝙ pernitioſa corruptela vitanda eſt. ꝛ eadē diſtinctione. c. ꝯſuetudo. Cypanus, ait. Conſuetudo ſine veritate: vetuſtas erroris eſt. Et eadem diſ. viij. c. ſequenti ſcribitur. neqꝫ hominis conſuetudineꝫ ſequi oportet. ſed dei veritatem. ꝛ in autētica. Ut nulli iudicum liceat hr̄. .i. colla. ix. dicitur. Male conſuecudines adinuente nullo tēpore cō firmantur. Confirmantur hec omnia. ff. de penis. l. capitulum. §. ſolent. C. de epiſco. audi. l. nemo. extra de que ſi. a ma. par. capi. c. cum in cūctis extra de vſu pallij. c. ex tuarū. extra de officio archi. c. cuꝫ ſatis. extra de iura. calum. c. ce/tex. extra de vita ꝛ boneſ. cle/ricoꝝ. c. cū decoreꝫ. extra dē ſtatu mona. c. ea que. extra. dē conſecra. eccle. c. aqua. extra de ſymo. c. intantum. nec tantuꝫ reprobata eſt tanquam iniq̄ cō ſuetudo que eſt contra legē naturalem ꝛ diuinam. ſed etiam que eſt contra quamcunqꝫ le/gem humanam rationabilem. Ideo extra de cōſue. c. ad no/ſtram dꝛ. Conſuetudo que canonicis obuiat infinitis nullius debet eſſe momenti. Sꝫ contra hoc arguit ex dcō gre/gorij. diſ. iiij. c. deniqꝫ. qui lo/quens de crapula quam con/ſueuerūt facere laici in carniſ/p̄uio que peccatum eſſe dicit. nec a tali conſuetudine amo/ueri poſſunt. Et ideo cum venia ſuo ingenio relinq̄ndi ſūt

ne forte peiores exiſtant ſi a ta
li conſuetudine ꝓhiberentur.
Ad quod reſpondet glo. ibi/
dem. Qd relinquentur cū ve/
nia. ſ. pene temporalis. ita qd
non vult dicere Gregorius q
conſuetudo excuſet illos a pec
cato. ſed q non debet tolli ta/
lis conſuetudo per penas tem
porales quando timetur ma/
ius inde ſcandalum ꝓuenire.
Notandum tamen q aliqn
quis peccat ex ignorantia vel
fragilitate faciens id quod cō
ſueuerunt alij facere circa ali/
quid. ꝛ tunc nō excuſaẗ a mor
tali ſi id quod agit ſm cōſue
tudinem alioꝝ eſt contra legē
diuinam vel naturalem. ſꝫ mi
nuitur grauitas eius. puta q̄s
facit aliquem contractuꝫ vſu
rarium credēs eſſe licitum. q̄a
illud cōmuniter fit ſm patrie
conſuetudinem. Certum ē q
conſuetudo illius loci non ex/
cuſat a mortali. quia cōtra le/
gem dei quam ſicut lex huma
na tollere non poteſt. Ita nec
conſuetudo que potius dicen
da eſt abuſio. O quot ſūt ho
die inter chriſtianos conſuetu
dines huiuſmodi vitioſe atq
corrupte Ex ꝯſuetudine nāq
publice blaſſematur deus. fi/
unt periuria. inuocaẗ diabolꝰ
exercenẗ vſure vanitates mul
tū augentur ꝛ pompe. cōmit/
tuntur fraudes in qualibet ar
te. ꝛ fetida vicia luxurie perpe
trantur ſine rubore. Sꝫ ad
uertant peccantes ex conſuetu
dine q hec tyrannis iniq̄ tria
mala in aīa facit.
Primū ē facilitas ad peccādū
Scdꝫ difficultas ad peni/
tendū Tertiū obligatio ad
patiendū. Primū malū eſt
facilitas ad peccandū. naꝫ ad
qd peccatū a ꝑncipio inducit
aīa cum difficultate ad illud
ꝓpter conſuetudinem non ſo/
lum trahitur cum facilitate ſꝫ
etiam cū delectatione vt po/
ſuimus in quadrageſimali de
penitentia in ſermone de pec/
cato. Ratio eſt. quia vſus ver
titur in naturā. ꝛ conſuetudo
nature aſſimilatur. ꝛ eſt altera
natura. vt inquit Ariſto. in li
bro de memoria ꝛ reminiſcen
tia. ꝛ in ꝑmo ethicoꝝ. ꝛ in. vij
ethicoꝝ. ꝛ idem confirmaẗ. ff.
ad macedo. l. i. ꝛ. ff. de libe. et
poſthu. l. ſi quis poſthumos. ī
ꝑn. ꝛ. ff. de poſtulando. l. i.
Beſtias. ꝛ. ff. de acqui. re. do.
l. naturale: ꝛ inſtituta de rerū
diui. . pauonū. Hic Hiero.
in epiſtola ad cellantiam ait.
Inſuauē ꝛ aſꝑam fecit nobis
tuā ꝟtutū longa ꝯſuetudo pec
candi. q̄ ſi in ꝑtē alterā tranſ/
feraẗ inueniẗ ſemita iuſticie le/
uis Scdm malū qd īducit

conſuetudo mala eſt difficl'tas
ad penitendũ. Nã facit pecca/
ta grandia eſtimare parua aut
minima, Vñ Aug⁹. in enche/
ridion ait. Peccata q̃uis ma/
gna ꝛ horrida cũ in ↄſuetudie
puenerint. aut parua aut nulla
eſſe creduntur vſqȝ a deo vt nõ
ſolum non occultanda verũeti
am predicanda ꝛ diffamanda
videantur. Q̃m ſicut ſcriptũ ẽ
laudatur peccator in deſiderijs
anime ſue. Talis iniquitas in
ſcripturis clamor vocatur. de q̊
dicitur. Clamor ſodomoruȝ et
gomorreorum multiplicatus ẽ
nimis. q꞉ non ſolum iam apud
eos non putabantur eſſe flagi/
tia verum etiam puplice velut
lege frequentabantur. Et ideȝ
li. muſice. Tanta eſt vis cõſue/
tudinis vt ea inueterata ſi falſa
opinione eſt genita nihil ſit ini/
micitius veritati hinc peccato/
res ceci facti ꝛ põdere graui op
preſſi penitentiam negligũt Ex
hoc Juuenal' iij. ſatira ait. Cõ
ſuetudo mali tenet inſanabile
vulnus. Et Marcialis coqu⁹
Mens aſſueta malo firmius
heret ei. Jſta conſuetudo mala
figuratur ĩ lazaro fetido ꝛ qua
triduano ſm Aug⁹. de pe. diſt.
ij. c. Sicut. Quatuor enĩ mor/
tuos xp̃s ſuſcitauit q̃uis ꝑm⁹
non eſſet plene mortuus ſcȝ fili

us reguli. de quo dicitur Johã
nis. iiij. c. Incipiebat enim mo
ri. per iſtum ſignificatur diabo
lica ſuggeſtio ꝛ peccati cogita/
tio cui niſi conſentiatur. anima
non per hoc totaliter morit᷑. ſed
incipit. Secunda fuit filia
archiſynagogi de qua Math
ix. capi. habetur ꝙ in camera ſe
crete fuerat mortua per quam
delectatio cum conſenſu deno/
tatur. Eo enim quo anima pec
cato conſentit mortua eſt. Ter
tius fuit filius vidue. Luce. vii
c. extra portam naim: ꝗ ſignifi/
cat peccatum iam per opus cõ
ſummatum Quartus fuit la
zarus quatriduanus in monu
mento. Johannis. xi. capi. per
quem deſinat peccatum cõſue/
tudinis. Jdeo dicitur ꝙ fetiduſ
erat ꝛ clamore magno a chriſto
vocatus. Dicit enim ibi Augu
ſtinus. Difficile ſurgit quẽ mo
la male conſuetudinis premit.
Jdeo Jſidorus libro. iii. d̃ ſum
mo bono ait. Peccatuȝ admit
tere eſt in puteum cadere. Con
ſuetudinem vero facere eſt os
putei coanguſtare ne is qui ceci
derit valeat exire. Tertium
malum quod facit mala cõſue/
tudo eſt obligatio ad patiendũ
Quanto enim diutius retinen
tur peccata ꝛ quantomagis mł/
tiplicantur tanto grauiore pẽa

puniſuntur peccatores. vnde nõ immerito Auguſtinus li. viii. confeſſionum dicebat. Ex voluntate quidem peruerſa facta eſt libido Et dum ſeruitur libidini facta eſt ꝯſuetudo. Et dum conſuetudini non reſiſtitur factus eſt interitus

Quod multe ſunt conſuetudines reprobate de quibus fit expreſſa mentio in iure. Sicut patet in ſex conſuetudinibꝫ q̄ hoc loco ponunt̄ dimiſſis alijs

Capitulum ſecundum.

Secundum myſteriuꝫ de conſuetudine ꝯtemplandum dicitur reprobatio. licet enim omnis cõſuetudo mala ſit reprobata tamen in iure ſpecificantur multe conſuetudines eijciende Ex quibus aliquas explicemus. Prima eſt conſuetudo de q̄ habetur in. c. Cum venerabilis. vbi ponitur ꝙ conſuetudo cuiuſdam loci erat q̄ abbas q̇ immediate erat ſub apoſtolica ſede transferebatur ad aliaꝫ abbatiam ſiñ licentia pape qđ fieri non poteſt. Secũda cõſuetudo de qua habetur extra de conſuetudine. c. Quando: Quod aliqui ſimplices ſacerdotes ad defectum epiſcoporũ

criſmabant in fonte. Tales enim nihil conferebant. Tertia eſt conſuetudo contra obedientiam ſupradicto capitulo Cum venerabilis. Quarta eſt conſuetudo contra libertatem eccleſie extra de electiõe. c. Cum terra. ⁊ c. Sacraſancta Quinta eſt conſuetudo exigendi pedagia ⁊ gabellas a clericis ⁊ r̄ligioſis hec reprobat̄. c Quãq̄ꝫ de cenſi. li. vi. Ibi enĩ ſic dicitur. Quod ſi vniuerſitas vel ſingularis perſona eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas compelleret ſoluere pedagia vel guidagia vel exactões pro rebus ſuis quas cauſa negociationis non deferunt vel ꝓ perſonis ſingulares excõmunicati ſunt ⁊ vniuerſitas interdicta. Nec prodeſt contraria cõſuetudo. ⁊ dioceſani quibꝫ conſtat aliquos has ſententias incidiſſe illos publicare debent: ⁊ illas ſententias facere obſeruari. Et nota hic primo ꝙ res clericorum eodem priuilegio gaudent quo res eccleſiarum quantum ad iſtud. Secundo ꝙ ille dicitur negociator qui rem emit vt integraꝫ ⁊ imutatã lucret̄ vẽdendo Sed q̇ rẽ emit ⁊ materia ſibi ſit ſibi aliquid inde operandi puta ex ferro claues et alia artificiata

3 ille non eſt negociator. Ter/
tio nota ꝙ ſi clerici deferant vel
deferri faciant res cauſa merci/
monie ac imunitate nō gaudēt
⁊ ſic eſt argumentū contra em/
ptores redditum clericorū qui
volunt in his gaudere imunita
te illa qua ⁊ clerici. vt ſcʒ nō ſol
uāt guidagia ⁊ pedagia de em
4 ptis a clericis. Quarto nota
ꝙ illud quod dic dicitur de pe/
dagijs ſcōm Franciſcum de ʒa
barellis locum habet in gabel/
lis ⁊ datijs que leuantur in ci/
uitatibus lombardie. quia idez
iuris da ipſis argumentuʒ. xiiij
q. iij. capi. Putant. capitu. Ple
riqꝫ. extra de penis. capi. Quā/
to. Et ex hoc videtur ꝙ tota ita
lia eſt interdicta ⁊ maxime ciui
6 uitas florentina. Sexta eſt con
ſuetudo exigendi vel ꝑaciſcēdi
aliquid temporale pro ſpiritua
libus. vt pro ingreſſu monaſte/
rij vel ſacramenti. extra de ſimo
nia. c. Om̄ ſimoniaca. Sʒ hic
oritur vnū dubiū vtrum ſit lici
tum ſacerdoti recipere pecuniaʒ
pro exequijs. ⁊ videtur ꝙ non.
per ea que notantur extra de ſe/
pul. c. Abolende. ⁊ extra de ſi/
monia. c. Non ſatis. c. Cuʒ in
eccleſie corpore. ⁊. xiij queſtione
ij. capi. In eccleſiaſtico. Sed
gloſa in capitulo. Tuā nobis.
extra de ſimonia. dicit ꝙ ſi ſacer
dos pauper eſt poteſt recipere.

vt prima queſtione prima capi
tulo. Iudices. et tamen gra/
tis dicitur celebrare. Sicut te/
ſtis qui recipit ſumptus. et ta/
men gratis dicitur teſtificari.
quarta queſtione tertia capitu
lo. Uenturus. ⁊ epiſcopus reci
pit procurationem pro cōſecra/
tione. ⁊ iudex gratis iudicat ta
men recipit ſumptus. ff. de offi
cio preſidis. l. Plebiſcita. ⁊ d̄ vi
ta ⁊ honeſtate clericorum capi
tulo cum ab omni. Nec eſt in/
conueniens ꝙ clericus locet o/
peras ſuas cum non habeat vn
de viuat. xci. diſtinctione capi/
tulo primo et tertio. Sed ſacer
dos qui ex offecio ſuo ad hoc te
netur. ⁊ qui habet vicium ſuuʒ
ſuis ſumptibus tenetur ſpiritu
alia miniſtrare. de conſecratio/
ne diſtinctione prima capitulo
Sufficiat. ⁊ tamen ſi conſuetu
do eſt ꝙ aliquid detur in exequi
is mortuorum ⁊ conſimilibus.
licet ſacerdoti non detur actio
ad hoc petendum. Tamen co/
gi poteſt populus ad obſeruan
dam honeſtam conſuetudineʒ
extra de ſimonia. capitulo Ad
apoſtolicam.. Conſuetudo eni
attenditur in recipiendis mu/
neribus circa ſpiritualia. argu/
mentum prima queſtione ter/
tio. capitulo. Queſitum. lxiij.
diſtinctione. capitulo. Agatho
ſa. ix. queſtione tertia. capi. Cō

queſtus. ⁊ in auten. de ſanctiſ. epiſco. §. pro conſuetudinibus Concordat his glo. in capitu lo Abolēde. extra de ſepulturis

Quod conſuetudo rationa bilis que non eſt contra aliquā legem diuinam vel humanam obſeruanda eſt tam generalis ſpecialis.

Capitulum tertium

Ertium myſterium cō templandum de cōſue tudine dicitur obſerua tio. Conſuetudo enim que nō eſt contra aliquam legem diui nam vel humanam ⁊ habet in ſe aliquam rationem boni ob ſeruanda eſt. Si generalis eſt generaliter. Si particularis in aliquo loco particulariter Un de Auguſtinus ad caſulanuz. xi. diſtinctiōne. capitulo In his ait. Inſtituta maiorum pro le ge tenenenda ſunt Et ſicut pre uaricatores legum diuinarum ita contentores. conſuetudinū eccleſiaſticarum cohercēdi ſunt Et Iſidorus libro. v. ethicorū diſtinctiōe prima. capitulo Cō ſuetudo eſt. quoddam ius mo ribus inſtitutum quod pro le ge ſuſcipitur cum deficit lex. vn de virgo beata voluit ſuare lau dabilem conſuetudinē iudeorū rum que erat in feſtis irent ad templum in hieruſalem eti am mulieres. lex ꝗppe hoc man dabat maſculus dicens i Exo do. Ter in anno apparebit om ne maſculinum in ꝯſpectu meo Sed tamen etiā mulieres ibāt non ex lege ſed de more. Ideo Luce. ij. c. dicitur. Cū factus eſſet ieſus annoꝝ duodeciꝫ aſcē dentibus illis hieroſolimā ſecū dū conſuetudinem diei feſti. Propterea Auguſti. diſti. viij. c. Fruſtra ait. Hoc plane veruꝫ eſt quia ratio ⁊ veritas ſemper cōſuetudini preponenda eſt. Quod ſi conſuetudini ratō ſuf fragatur nihil oportet firmiꝰ re tinere. Eſt de hoc exemplū. xij. di. c. Illa de matre ſancti Au guſti. conſulente Ambroſiū de ieiunio ſabbati. Et ad idem fa cit. c. Eccleſiaſticarum. xi. diſtī. Agere igitur contra conſuetu dinem eccleſie generalem pecca tum eſt. Unde dicit Guillermꝰ Quod dicendo miſſam añ ma tutinas eſt peccatum mortale. quia hoc eſt contra conſuetudi nem eccleſie generalem. Nā ali os per legem ſcriptam non inue nitur ordinatum. Ita etiam fa cere contra conſuetudinem par ticularem alicuius eccleſieē pec catum morantibus in illo loco vnde qui conficeret in azimis ī eccleſia grecorum peccaret mor taliter faciendo contra cōſuetu

dinē eccľie orīētalis. ⁊ ſilr. q̇ in ecclesia latina ↄficeret i fermē tato grauiꝰ peccaret q̄ꝫuiſ vter q̄ꝫ ↄficeret ꝑm Tho. in. iiij. ſic i italia i ſabbo abſtineꝰ ab eſu carniū ⁊ q̇ tali die ſine cā rōa bili cōederet carnes; peccaret mortalr. i cathalonia ꝟo vbi nō ē talis ↄſuetudo nō peccāt in ſabbato comedētes carnes Idē dicendū ď abſtinentia a lacticinijs ⁊ ouis ⁊ caſeo i ali is ieiunijs a quadrageſima q̄ vnuſq̇ſq̄ꝫ ſeruare teneꝰ pſie cō ſuetudinē. Sic etiā ieiunia q̄ ſūt ex generali ↄſuetudie eccle ſie obligāt ſicut ea q̄ ſūt in p̄ce pto ex ſtatuto eccleſie. vt vigi lia ſancti Jōhis baptiſte oiuꝫ ſcōꝝ ⁊ beati Laurētij ꝑm Jn no. Sic etiā vbi in aliq̄ ciuita te eſt cōſuetudo ſeruare aliqď feſtū lꝫ nō ſit ab eccleſia ſtatu tū debet ſeruari vt feſtū. No tandū tñ q̄ ꝑm Archi. ſup ca. Conſuetudinis. di. xi. Qñ cō ſuetudo obuiat oī iuri tūc in diſtincte ſuccūbit cōſuetudo. Sed vbi ↄcordat cōſuetudo ſeu tolleraꝰ ab aliquo iure licꝫ alijs iurib⁹ videaꝰ ↄria: tūc cō ſuetudo vincit ⁊ tollit legē ſcri pt̄ā. q̇a multa fieri nō debent facta tñ remanēt. extra ď regu larib⁹. c. ad aplicā. ⁊. ij. q. vi. c Biduū. Et ꝑm hoc cuꝫ ďr q̄ cōſuetudo nō eſt rationabilis

ſeu nō valet que obuiat cano nicis inſtitutis videtur intel ligendū qñ obuiat oib⁹ ſtatu tis. nā ſi obuiat alicui ⁊ ꝑ ali ud toleraꝰ nō erit irrōnabilis per hoc ſolū. ꝟbi grā. Statu tū eſt extra de vita ⁊ hone. cle. c. qm̄. Qď bona clericorū de beant venire in cōi ⁊ i vna do mo debeant veſci et dormire ſub vno tecto. vt etiā ponitur xxxij. di. c. p̄ter hec. ⁊ de conſe. diſ. v. Jn oib⁹. ⁊. xxij. q. i. c. ne ceſſaria. Glo. tñ in diſ. c. quo niam. dicit. q̄ derogaꝰ huic iu ri per ↄtrariā conſuetudinem quantū ad clericos ſeculares q̄ꝫ papa ſcit ⁊ tolerat. Idē de conſe. di. iij. c. rogatiōes. ⁊ ca. Pronunciandū mandaꝰ ꝑua ri dies rogationū ⁊ quo ad ie iuniū ⁊ quo ad ceſſationeꝫ ab operib⁹. ⁊ tñ vbiq̄ꝫ fit cōtrariū Nec aliquis dicit q̄ peccent fi deles dies illos non ſeruādo Et q̄ꝫ abrogaꝰ ꝑ contrariā cō ſuetudinē que p̄ſcripta eſt Et etiam videꝰ rōnabilis ꝓpꝰ ie iunia multiplicata ab eccleſia ⁊ ꝓpꝰ feſta ⁊ fideles paꝝ deuo tioni ſe dant in feſto ⁊ vix la borando viuere pñt paupes. Idem dicendum de tota heb domada paſche que poniꝰ ce lebranda in. c. Pronūciandū Idem de ieiunio quadrageſi me qď fuit ſtatutū ab eccleſia

fuit vi

inchoari a clericiſ.i.diſ. Poſt q̄nquageſimā.di.iiij.c. Sta/tuimus.ꝛ tn̄ nō obſeruatur a clericis.ꝛ hoc qꝛ abrogatū eſt per ꝯtrariā conſuetudinem. Quāuis ḡ iſta ꝛ ſimilia obuient ſtatutis canonicis aliq̄/bus.tn̄ nō oib9 obuiāt ſed ab aliquo toleranf vt a decretali extra de ꝯſuetudine.c.vl. que vult ꝙ vincat etiā legē cano/nicā cū eſt rōnabilis ꝛ p̄ſcrip/ta.ideo valent ꝛ ſine p̄iudicio ſeruari pn̄t. Hic tamē magna diligentia eſt adhibenda i iu dicando vt nō apiatur de fa/cili via tranſgreſſionis ordi/nationū eccleſiaſticaꝝ. Nec ēt ꝯdemnef q̄s leuiter de morta li in huiuſmōi ꝯſuetudinū ob ſeruatiōe.ſicut eſt de feſto In/nocentū.ſancti ſiluestri.ꝛ hu/iuſmodi q̄ abierūt in diſſuetu dinē.vbi tn̄ ſeruanf oīno cu/ſtodienda ſūt qꝛ ab eccleſia in ſtituta. Silr̄ de ꝯſuetudine q̄ eſt in multis locis ꝙ in ſabba tis ꝛ in vigiliis magnaꝝ ſolē/nitatū hoies laborent vel ven dant vſq3 in tertiā horam no ctis.vt barbitonſores plus fa cientes exercitij die illa q̄3 to/ta hebdomada. Et videf poſ ſe tollerari cū quaſi in recōpē/ſationē huius nō laborent in ſero feſti vſq3 ad mediā noctē quod tn̄ de iure poſſent. quia de veſpera ad veſperam ideſt ſero mandatur celebrari.in.c. Pronunciandū. Sed nul/lo modo tollerari debent nec excuſanf a peccato puelle que annos pubertatis attigerunt ſi non communicant aut non audiunt miſſam propter ma/lam conſuetudinem. Simili ter ꝛ clerici facientes ꝯtra de/centiam ſtatus clericalis. ꝛ re/ligioſi tranſgreſſores regule et ſtatutorum ordinis. ꝛ omnes alij quoꝝ grandis eſt nume rus qui conſuetudine putant poſſe ſua peccata tueri. O ſi mihi facilitas def vt vox mea per omnem italiam audiri va leret.clamarem vtiq3 vhe vhe nobis miſeris nos ſum9 in q̄s fines ſeculoꝝ deueniūt ita vt oīa corrupitonib9 ipleta eē vi/deam9:nō ꝓfuerūt p̄dicantiū tube.nō ſanctoꝝ viroꝝ mira/cula.non terrores de celo ꝛ fla gella dei.nō ſeue vbiq3 peſtilē tie ad extirpanda pctā blaſſe/mie.vſuraꝝ.vanitatū. partia litatū.iniuſticie.ſacrilegiorū. adulterioꝝ.zodomie.ambiti/onis.ꝛ ꝓſtrationis diuini cul tus ꝓpter conſuetudinem.ſed aduertāt populi ea que dicta ſunt.ꝛ timeant ne ꝑſeuerātes i malicia ſua irritēt patrē om niū deū.q̄ eſt bn̄dict9 ꝛ lauda bilis in ſecula.amen.

Sabbato p̄me hebdomade. De grauitate peccati. Et quomodo vnū peccatū ē alio grauiꝰ rōne pſone ꝛ obiecti vt nocumenti. Sermo ſeptimꝰ

Rat enim ventus ↄtrarius eis. ſcribūtur hec ꝟba Marci vi. c. ꝛ in euangelio hodierno. Sicut vehementia venti īpediebantur diſcipuli dn̄i ieſu xp̄i ne pſpa nauigatione ad portū tutū poſſent attingere. Jta mortales miſeri peccatoꝝ turbine retardantur ne valeant ad regnuȝ ꝑperare celoꝝ. Et lȝ pleriqꝫ ꝓpter ea q̄ dicta ſunt in p̄cedentibus iaȝ acceptēt mortalia peccata dānoſa fore. verūtamē in hoc errore deuenire ſolent vt oia peccata ſtoicoꝝ more paria eē cōfirment: ſic ꝛ futuras inferni penas equales peccantibꝫ oībus p̄paratas. Contra q̄s eſt auctoritas domini ꝛ ſaluatoris noſtri qui Johānis. xix. c. dixit pilato. Qui me tradidit tibi maius pctm̄ habet. Jn q̄ vnū verbū ſupponit̄. ſ. ꝙ pilatus peccauit. ꝛ aliud a xp̄o exp̄mitur ꝙ. ſ. ille q̄ tradidit maius peccatū habuit nam comparatiuū ſemꝑ p̄ſupponit poſitiuū. Peccatū ergo alioꝝ cōtra xp̄m grauius fuit peccato pilati. nam iudas peccauit ex cupiditate. p̄ncipes ſacerdotū peccauerūt ex inuidia. Pilatꝰ ꝟo ex humano timore qd̄ fuit minus peccatis illoꝝ. Hiero. etiam. xxiiij. q. i. c. nō afferamꝰ ait. Quis dubitat ſceleratius eſſe cōmiſſum quod grauiꝰ eſt punitum. ꝛ. xxxiij. q. ij. c. ſi qd̄ verius dr̄ homicidiū eſt grauius q̄ȝ adulterium. ꝛ. xvij. q. iiij. c. ſicut. dr̄ ꝙ ſacrilegium ē grauius q̄ȝ fornicatio. ꝛ. xxxij. q. vij. c. adulterij. malū poni grauitas peccatoꝝ eiuſdeȝ generis luxurie Quemadmodū ergo vna infirmitas eſt grauior altera. ſic ꝛ vnū peccatū altero. Cōparat̄ nanqꝫ peccatū infirmitati. vnde in p̄s. Miſerere mei dn̄e qm̄ infirmus ſū Seneca etiā ꝛ Tullius vitia appellant egritudines. Jdcirco vt oīs falſitas ꝓcul abijciatur a cordibus hominū. Jn p̄ſenti ſermone de peccatoꝝ grauitate dicemus. Et q̄ȝuis diuerſis reſpectibus vnū peccatum alio ſit grauius. nos tam̄ tres eligemus ex multis.

Primus dr̄ pſone.
Secundus obiecti.
Tertius nocumenti.

Quod grauius peccant eodem genere pcti docti q̄ȝ indocti ꝛ ſupiores q̄ȝ inferiores. et illi etiā qui peccant cū magis

ꝙ pctꝫ vnū alio ſit grauiꝰ tri'x cauſa ꝓtanguntur

prime vij

ſin proba volūtate. Ca. pmū

Rim⁹ reſpect⁹ q̄ vnū pctm̄ dr grauius alio e pſone peccātis. vna enim perſona poteſt grauius peccare q̄ʒ altera etiā in eodeʒ genere mali triplici rōne.

Primo rōne claritatis.

Scdo rōne dignitatis.

Tertio rōne volūtatis.

Primo vna pſona peccat grauius q̄ʒ altera rōne claritatis. Grauiꝰ nanq̄ʒ peccat doctus q̄ plura cogonſcit ad ſalutē ſpectantia q̄ʒ indoctus. et litteratus q̄ʒ idiota. qm̄ vt inquit Tho. pma ſcde q. lxxiij. ꝓpter maiorē facilitatē quam habet in reſiſtēdo pōt faciliuſ peccatū declinare. ideo ſaluatoꝛ noſter Luce. xij. c. ait. Seruus ſciens voluntatē dn̄i ſui: ꝛ non faciens vapulabit plagis multis. Ubi Chriſo. ait. Nō ſilr in omnib⁹ oia iudicāt Sed maioꝛ cognitio fit maioris pene materia. hec ille. Notent v̄ba Chriſo. viri docti et p̄cipue in ſacris litteris excitati. Scdo vna pſona peccat grauius q̄ʒ alia ratione dignitatis. ꝛ huiuſmodi ſūt domini prelati religioſi ꝛ ſacerdotes. Hinc Hieronymus ſup Ezechielem inquit. Grandis dignitas ſacerdotuʒ. ſed grandiſ ruina ſi peccāt. letamur ad aſcenſum. ſed timeam⁹ ad lapſum. Non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe quāti meroꝛis de ſublimioꝛibus coꝛruiſſe. Nec enim pro ſolis delictis noſtriſ reddere debemus rationeʒ. ſʒ pro omnibus quoꝛum abutimur donis. ꝛ nequaq̄ʒ ſumus de eoꝛum ſalute ſoliciti. ꝛ ideʒ ad Heliodoꝛum de vita Nepociani. In te omnium oculi diriguntur. domus tua ꝛ conuerſatio tua quaſi i ſpecula cō ſtituta magiſtra diſciplie. q̄d feceris id ſibi omnes faciēdū putant. Caue ne committas quod aut qui reprehēdere volunt digne laceraſſe videātur. aut qui imitari cogantur relinquere. Et extra de iureiurando. c. Cum quidam. dicitur. q̄ epiſcopi tranſgredientes iuramentum grauius iudicādi ſunt. quanto maioꝛi p̄eminēt dignitate. vbi gloſa. patet q̄ dignitas delinquentis aggrauat peccatum. ſicut etiam probatur. xl. di. c. Homo chriſtianus. ꝛ l. diſ. c. Quod tua. Et xix. diſ. c. Nulli. ꝛ. xi. q. iij. c. p̄cipue. ꝛ. xxxij. q. v. c. Qui viderit. extra de here. c. Excōmunicamus. extra de homi. ca. ſi cui dignum. O quantū eſt exécrandum peccatum maioꝛuʒ in quo non ſolum illoꝝ ingratitudo reprehenditur: verum

e

gez dum
rexperit
Dona vob
ef oſer
Damy

etiam malum exemplum quo ceteri inferiores corrumpunt: condemnantur. Inquit enim Ariſto. i. ethicorum. Multi quidem omnino beſtiales vi/dentur eſſe pecudum vitā eli/gentes. Adipiſcuntur autem rationem. quia multi ex his q̄ ſunt in poteſtate conſtituti pa/tiuntur ſimilia ſardanapallo. Hic ſardanapallus vt Juſti/nus refert li. i. fuit vltimus rex aſſyriorum omni muliere cor/ruptior. mollicie corporis ⁊ la/ſciuia oculorum omnes feminas antecellēs. Dicit ergo Ariſto. ꝙ multi potentes ipſum ſequū/tur quorum exemplo ſubiti vitio ſi fiunt Dimiſſis autem anti/quorum exemplis. videmus per experientiam ꝙ quales ſunt ſu/periores: tales vt in pluribus ſolēt eſſe inferiores. ⁊ precipue que eis familiaritate iungunt Sed de ipſis particularia nō li/cet loqui. quorum peccata impu/nita virtus vocantur. Juxta illud Sen̄. in tragedijs. Pro/ſperum ac felix ſcelus. virt⁹ vo/catur.

3 Tertio vna perſona peccat grauius q̄ȝ alia ratiōe volūtatis. nā volūtas cōpa/rat ad actum peccati ſicut ar/bor ad fructū vt dr̄ in glo. ſup illo v̄bo Matthei. vij. c. Nō pōt arbor bona fruct⁹ malos facere. ideo quāto volūtas fu/erit ardentior ad peccandum tanto hō grauī⁹ peccat. Et ſic grauius peccat q̄ ſine vlla aut parua tentatiōe peccat q̄ȝ ille q̄ iportunis ⁊ diuerſis tentatiōi/bus ſupat. Inſup quāto act⁹ volūtatis ē̄t magis inordina/tus tāto graui⁹ ē pctm̄. magis eſt aūt act⁹ volūtatis inordia/tus cū pctm̄ ope ppetrat q̄ȝ ſo/lū mentis ꝯſenſu. Notādū tn̄ hoc loco ſm bonauē. ⁊ tho. in. ij. diſ. xlij. ꝙ cum volūtas ⁊ opus peccati ſunt ſepata vt pu/ta ſm aliud ⁊ aliud tp̄s ſūt di/uerſa pctā. q2 diuerſe auerſio/nes ⁊ ꝯuerſiōes. vt ſi q̄s hn̄s voluntatē deliberatā ad for/nicandū ⁊ h⁹modi diuertit p tunc ad alia dimittēs exeq̄ il/lam voluntatē. Inde ad ho/ram opportunitate ſe ingerēte fornicat ope ſic ſūt diuerſa pec/cata. Sed ſi volūtas ⁊ opus ſint ꝯiuncta vt cā ⁊ effect⁹. ſic ſūt vnū peccatū formaliter ſȝ plura materialiter. q2 eſt vna rō deordināði lȝ ſint plura de/ordinata. Graui⁹ tn̄ ē pecca/tū volūtate ⁊ actu exteriore cō/miſſū q̄ȝ ſola volūtate. nā ip̄e act⁹ extior cōiter adauget vo/lūtatē in malis opib⁹ ſicut ⁊ ī bonis. Quod culpa tanto eſt grauior. quāto pſona ꝯ quam peccat ē dignior. ⁊ ſic peccat ī deū. i. primū. ⁊ i ſeipm. Ca. ij.

Secūdus reſpect⁹ quo vnū peccatū dr̄ grauius altero ē obiecti. et ſic quāto pſona q̄ in pctō offēdit̄ eſt dignior: tāto culpa grauior. ſicut pz extra de ſen. excō mu. c. Cū illoꝝ. in textu ꝛ in glo. ꝛ inſtituta de iniurijs. §. Atrox. ff. de remili. l. oē deli/ctū. §. quimanus. ꝛ. xxij. q. ij. c Gloria. ꝛ. xxij. q. ij. c. mouet. ꝛ xxvij. q. i. c. nuptiaꝝ. Hoc aūt mō pōt hō peccare tripliciter.
Primo in deum.
Secundo in pximum.
Tertio in ſeipſum.
Hec autē diſtinctio pecca/ti ponit̄ ab Iſidoro in li. de ſūmo bono. ꝛ a Magiſtro in. ij di. xlij. Et notandū ſm Thomā p̄me ſcđe. φ iſta diuiſio ſumitur ſm id in quod directe peccatur ꝛ p̄ncipaliter non cōſequenter. verbi grā. cum q̄s facit homicidiū ꝛ furtū ꝛ ſimilia. iſte p̄ncipaliter peccat in pximū eū ledendo. Ex ↄſequenti peccat ī deū: qꝛ mādata ei⁹ tranſgredit̄. ꝛ in ſeipſū. quia p peccatū ledit animā ſuā: Si/militer qui peccat in ſeipſū vt in gula. luxuria. ꝛ h⁹modi directe ꝛ p̄ncipaliter peccat in ſe ex conſequenti in deū ↄtra ei⁹ mandata faciendo. ꝛ ſic q̄ peccat in deum: ex conſeq̄nti peccat in ſeipſum priuando ſe lumine gratie ꝛ virtutibus. ꝛ in proximum aliquando per malum exempluꝫ vel alio modo. Primo igitur homo peccat ī deum cum de deo male ſentit vt hereticus. vel que dei ſunt vſurpare preſumit vtendo indigne ſacramentis vel quādo dei nomen piurando vel blaſfemando contēnit Et hec peccata que ſunt directe cōtra deum ſunt ceteris grauiora quibus hodie plenus eſt mund⁹ Et quia inueterata ſunt ꝛ publica ꝛ in maxima multitudine non eſtimantur. pro quib⁹ dicitur in. c. Vergentis: extra de hereticis. Longe grauius eſt eternam q̄ꝫ temporalem ledere maieſtatem. Secūdo peccat quis in ſeipſum cum ſibi ſoli nocet ꝛ nō alteri. vt in peccato gule vel mollicici vel accidie vel ianis gl'ie ꝛ h⁹mōi Et lꝫ n̄ ſit ita g̃ue ſic peccare īmediate contra deū. tñ g̃ui⁹ eſt q̄ꝫ peccare contra pximuꝫ Sicut grauius peccat qui occidit ſeipſuꝫ q̄ꝫ qui occidit a/lium. Nā vt ſcribitur Eccleſiaſtici. xiiij. c. Qui ſibi nequam cui bonus erit. Tertio pec/cat q̄s in pximū. ꝛ ſic aliquando quis peccat ↄtra perſonaꝫ ↄiunctā. ſ. parētes. filios vxores. viros fratres. dū vel illis iniuriat̄. vel nō ſubuenit eoꝝ

indigentijs. ⁊ hoc graue ē pec catū. Nā vt ait Aug. li. primo de doctrina xpiana Cū oibus ſubuenire nō poſſis his potiſſi me ꝯſulendū ē qui tibi quadā ſorte iungit. Aliqñ quis peccat ꝯtra illos a quib; beneficia re-cepit. Aliqñ ꝯtra pſonas gra-ues. Et vt habet extra de teſti bus ⁊ atteſtationib; ī glo. in. c. Licet. Perſone graues non ap pellātur illi q̄ ſunt in dignitate ꝯſtituti. q2 aliud ē dignitas ꝙ grauitas. iiij. q. iij. c. Itē in cri minali. ꝟſiculo. In ſecūda lege Sed graues dicunt hi qui nō ſunt leues ſed bone fame ⁊ opi nionis ⁊ antiquitatis. Aliqñ quis peccat ꝯtra pſōas dignaſ clericos. ſacerdotes. ⁊ religio-ſos ac prelatos cuꝫ falſis ac te merariis iudiciis ac detractio nibus venenoſis. Aliqñ quis peccat ꝯtra proximos miſera-biles afflictos affligēdo. Qd̄ prohibetur extra d̄ clerico egro tāte. c. ex parte. vbi dicit. Affli cto nō eſt addēda afflictio. Jō propheta in pſal. ait. Tibi de relictus ē paup ⁊ orphano tu eris adiutor.

Quod vnū peccatū eſt alte ro grauius ratione nocumenti ⁊ qualiter nocumētū ſe poteſt hr̄e ad pcc̄m tripliciter. Ca. iii.

Ertius reſpectuſ quo vnū peccatum eſt gra uius altero dicitur nocumen-ti quando ſcilicet ex vno pecca to ſequitur maius nocumentū ꝙ ex alio. Sed ſm tho. prima ii. q. lxxiii. vbi ſupra. Nocumē tum tripliciter ſe poteſt habere ad peccatum. Quandoqꝫ eniꝫ nocumentum illum eſt preui-ſum ⁊ intentum. Sicut cū ali quis aliquid operatur animo nocendi alii. vt homicida vel fur. Et tunc directe quantitaſ voluntatis adauget quantita tem peccati. Quandoqꝫ vero nocumentum eſt preuiſum ſed non intentum. Sicut cum ali quis tranſiens ꝑagrū vt ſcau tius ⁊ breuius vadat ad forni candum infert nocumentum his que ſunt ſeminata in agro ſcienter licet non animo nocen di. Et ſic etiam quantitas no cumenti aggrauat peccatum. ſed indirecte inꝙtum ſcꝫ ex vo luntate multum inclinata ad peccandum procedit ꝙ aliquiſ non pretermittit facere dānuꝫ ſibi vel aliis quod ſimpliciter non vellet. Quandoqꝫ eni no cumentum non eſt intentū nec eſt preuiſum. Et tunc ſi per ac cidens ſe habeat ad pecca-tum non aggrauat peccatum directe ſed propter negligentiā conſiderandi nocumēta q̄ ꝯſe qui poſſent imputantur homi ni ad penā mala q̄ veniūt pter

eius intentionē ſi dabat operā rei illicite vñ ſi quis ſolicidaretur aliquo ludo periculoſo ex quo ſequit᷑ mors vel inutilatō ꝗuis illud malū non ſit intentum. Tñ qꝛ voluit illū ludū vñ nocumentū eſt ei imputat᷑. ⁊ quo ad peccatū ⁊ quo ad irregularitatē ⁊ quo ad penam iudicialē. Similit᷑ ſi cecus ſagittā vel lapidē iaceret ei imputaretur. qꝛ dat operam rei illicite vñ ⁊ lamech qñ ſagitta occidit cayn exiſtimās eū feram ſilueſtram nō hoīem quia cecꝰ erat ſed a puero quez ſecū ducebat vt fera iudicatus fuit nō excuſatur a peccato. Si vero nocumentum per ſe ſequitur ex actu peccati. licet non ſit intentum nec p̄uiſum directe peccatuz aggrauat. Quia quecunqȝ ꝑſe ſequuntur ad peccatum pertinent quoddāmodo ad ipām ſpeciem peccati. Puta ſi aliq̇s publice fornicetur ſequitur ſcādalum plurimorum quod ꝗꝫuis ip̄e non intendat nec forte ꝓuideat directe per hoc aggrauatur peccatum. Notandū ꝙ ꝗuis nocumentum aggrauat peccatum non tamē ſequitur ꝙ ex ſolo nocumento peccatum aggrauetur. Quinimmo peccatum per ſe eſt grauiꝰ propter inordinationem. vnde ipſum nocumentum aggrauat peccatum inꝗtum facit actuz eſſe magis inordinatum. Quare non ſequitur ꝙ ſi nocumentum maxime habeat locū ī peccatis que ſnnt cōtra proximuz ꝙiſta peccata ſint grauiſſima quia multo maior inordinatio inuenitur in peccatis que ſunt contra deum ⁊ in quibuſdam eorum que ſunt ꝯtra ſeip̄ȝ. Et tamen poteſt dici ꝙ ⁊ ſi do nullus poſſit nocere quantum ad eius ſubſtantiam. poteſt tamē nocumentum attendi in his q̄ dei ſunt ſicut extirpando fidez violando ſacra. que ſunt peccata grauiſſima. Sibi etiā aliquis quandoqȝ ſcienter ⁊ violenter infert nocumentum. Sicut patet de his qui ſeipſos interimunt. licet finaliter hoc referant ad aliquod apparēs bonum. puta ad hoc ꝙ liberentur ab aliena anguſtia. Sunt igit᷑ peccata diſparia ⁊ vnum altero grauius. Nihilominus omne peccatum mortale periculoſum eſt damnoſum ac formidabile. Ideo curandum vt et mortalia maiora atqȝ minora vitentur. ſiue ſint peccata operis ſiue oris ſiue etiam cogitationis que perpetrantur intrinſecus ⁊ in mente. Qui enī peccare deſinit ⁊ bene operari ſtudet. his in preſenti diuinā obtinet gratiam ⁊ tandem gloriaz

ſempiternam in qua viuit et regnat deus per infinita ſecula ſeculorum Amen.

Dñica prima in .xl. De ſupbia dñorum: et potẽtum:

Sermo octauus.

Oſtendit ei omnia regna mũdi et gloriam eorum et dixit ei. Hec omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me. Scribuntur hec verba Math. iiij. ca. et in euãgelio hodierno. Prĩcipes terre et tpales domini vꝫ de xpianis loquar in magna parte in tantam ſuperbiã ſunt elati vt quaſi diabolum imitãtes terrenã poteſtatẽ deo relicto ſibi viribuſqꝫ ꝓprijs aſcribant. Quo fit vt vicia ſua incorrigibilia eſſe velint .que ſui familiares et domeſtici ne duꝫ vituperare audent . Qu iimo adulantes laudare coguntur.

Hinc ſeneca in tragedia dicit. Proſperũ ac felix ſcelus. ſcꝫ illorum potentũ et principantiuꝫ virtus vocatur. Sontibus parent boni. opprimit egeas tior. Idcirco cũ de peccatis i pticulari iam dicendum occurrit ſtatui hodierna die de ſupbia dominorum et potentum dicere.

Et vt verbis vtar Hieronimi in epiſtola ad palmachum et oceanum. : Adulari non poſſumne et fratrem decipiam et me ſermo percutiat ſalomonis qui ait. Verba adulatorum molia ſunt. et hec feriunt inreriora ventris. neqꝫ de ſecretis et intimis. ſed de illorũ patentibus et manifeſtis defectibus cum ea qua poſſumus honeſtate atqꝫ modeſtia loquamur. Diſtinguemus autẽ cõſiderandam eorum ſuperbiaꝫ triplici reſpectu.

Primo reſpectu dei.

Scdo reſpectu eccie.

Tertio reſpectu proximi

Qualiter ſupbi dñi contẽnunt deum nõ reputãdo ipſuꝫ ſuperiorẽ. et trãſgrediẽdo diuina precepta ac dei iudicia vilipẽdo.

Capitulum primum.

Primo cõſiderãda ẽ et cõtẽnenda ſupbia dñorũ et potentuꝫ reſpectu dei. Cõtemnunt quippe deuꝫ et hoc triplici ratione.

Prĩo rõe extimatõis.

Scdo rõe trãſgreſſionis

Tertio rõne vilipẽſſonis

Prima ratione extimationis. nam in tantam electioneꝫ

animus eorum inſurgit vt ſeipſos deos reputent ⁊ quicquid habent non a deo habere ſe credant. ſimiles nabuchodonoſor regi babilonis. Ille quippe in ſtatua adorari volebat. vt ſcribitur Danielis. iij. capitu. Et cum ſidrach miſach. ⁊ abdenago iudei timentes deum ſceluſque horrentes hoc agere nolent cum accuſati aducti fuiſſet coram nabuchodonoſor dixit eis rex ille ſuperbus poſt multa verba. Quis eſt deus qui vos eripiat de manu mea. Sic et domicianus imperator ad hanc prorupit veſaniam vt in primordijs litterarum ſe deum et dominum iuſſerit appellari. vt recitat paulus horoſius Incipiebant enim ſue littere. Deus et dominus noſter domicianus ita mandat ita iubet. Non ſic faciebat cyrus rex perſarum qui vt ſcribitur primi Heſdre. i. c. dicebat cum humilitate. Omnia regna terre tradidit michi dominus deus celi. Ab ipſo enim deo rege regum et magno ſuper omnes deos eſt omnis potentia dominandi. omnis principatus omne principium ac finis cuiuſcunque imperij vel regni. Quod probatur auctoritatibus ⁊ ſententijs firmiſſimis. Hic Hieronimus ſuper Danielem ait. Non miremur ſi quando cernimus reges regibus ⁊ regnis regna ſuccedere. que dei ⁊ gubernantur ⁊ mutantur ⁊ finiuntur arbitrio. cauſaſque ſingulorum nouit ille qui conditor omnium eſt. et ſepe malos reges patitur ſuſcitari vt mali malos puniat. Et Auguſtinus libro quinto de ciuitate dei capitulo. xxi. Qui dedit perſis ſegetes ſine cultu dee ſegetie quicque alia dona terrarum ſine cultu tot deorum quos iſti rebus ſingulis ſingulos vel etiam rebus ſingulis plures prepoſuerunt ipſe etiam regnum dedit hominibus. Qui mario ipſe ⁊ gayo ceſari. Qui veſpaſianis vel patri vel filio ſuauiſſimis imperatoribus ipſe ⁊ crudeliſſimo domiciano. Et ne per ſingulos ire neceſſe ſit qui conſtantino chriſtiano ipſe ⁊ apoſtate iuliano

Et paulus ad Romanos xiij. capitulo Non eſt poteſtas niſi a deo que verba ponuntur xxiij. queſtione prima capitulo Quid culpatur. Propterea dictum fuit nabuchodonoſor vt habetur Danielis quarto capitulo. Sciant homines quia dominatur altiſſimus in regno hominum. ſcilicet prouidentia ſua. et cuicunque voluerit dabit

illud ⁊ humillimū ideſt viliſ/
ſimū conſtituet ſup illud cum
ſ. ſibi placuerit. Debent itaq̄
reges ſeculi firmiter tenere ꝙ
oīs pncipatus a deo diſponit
cui nulla ē difficultas dū ſibi
placet ⁊ mutare ⁊ oīno debe/
re. Sunt tñ quidā abijcien
tes nobis ꝙ non oīs potentia
dñandi ſit a deo. Primo ex te
xtu ſcripture. dr enī Oſee. viij.
c. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me.
pncipes extiterūt ⁊ non cogno
ui. Scdo nihil iniuſtū eſt a
deo. ſed multi dñant iniuſte
alijs. ergo nō oē dominiū ē a
deo. Tertio nihil ordinatū
eſt a deo. ſed cū ſtultus pficit
ſapienti ⁊ malus bonis hoc ē
inordinatū. ergo nō videt eſſe
a deo. Quarto nō eſt auſe/
rendū alicui illud qd eſt datū
a deo. g̊ ſi oīs ſuperioritas a do
eſt nulli eſt auferenda. igit nul
lus ſupior quantūcunq̄ mal⁹
erit puniendus. Reſpōdet
Bonauen. in ij. diſ. xl. ꝙ i po
tentia dñandi duo ꝯſiderant
ſ. virtus pſidendi ⁊ hec ē a do
Et motus. ⁊ tūc quidā preſu
mit alijs ex iuſticia. Quidam
ex aſtucia. Quidam ex violen
tia. Primo modo potētia do
minandi eſt a deo reſpectu p/
ſidentis ⁊ reſpectu ſubiacētis
Secundo ⁊ tertio modo ta
lis poteſtas habet comparari

ad voluntatem preſidentis ⁊
ad meritum ſubiacētis In cō
paratione ad meritum ſubia
centis talis pſidentia iuſta eſt
quia aut eſt ad bonoꝝ proba
tionem. aut ad malorum pu/
nitionem. Si autem compa/
retur ad voluntatem preſiden
tis: iniuſta eſt. Et pmo mo/
do dicitur eſſe a deo faciente ⁊
ordinante. iuxta illud Iob. xx
xiij. c. Regnare facit hypocri/
tam propter peccata populi.
Et Oſee. xiij. ca. dicitur. Da
bo eis regem in furore meo.
Scdo mō. ſ. in reſpectu ad
volūtatē pſidēt; ē a deo pmiſ
ſiue non approbatiue. ⁊ ſic ex
cellentia poteſtatis ē a do. mo
dus pͦo non niſi permiſſiue. q̄
re ſoluta ſunt triailla in oppo
ſitum inducta. Ad quartū
quando pͦo dicebatur ꝙ ſi po
tentia dominandi eſſet a deo
nulli eſſet auferenda. Reſpon
deri poteſt ꝙ hoc ſequeretur ſi
deus talem potentiam dediſ
ſet malis ſimpliciter. Si autē
ad tempus data ſit ſicut deuſ
vult dare ita vult per miniſte
rium humanum auferre. nam
deus dat vitam latroni. ⁊ ta/
men iudex iuſte aufert illā ab
eo. Sed nunquid tenentur
ſubditi obedire tyrannis iniu
ſte dominātibus ⁊ ſoluere eis
tributa ⁊ gabellas. Dicūt do

Hymo viij

ctores ꝙ licet non teneant̄ bo/
num:tamen eſt obedire in his
que non ſunt contra deuꝫ ad
vitandum ſcandalum ꝓpriuꝫ
ꝛ alioꝝ. Unde vndecima q̄
ſtione.iij.capitulo Julianus.
dicitur. Julianus quãuis eēt
apoſtata:habebat tamen ſub
ſe milites chriſtianos quibus
cum dicebat. producite acieꝫ
pro defenſione reipublice obe
diebant ei. Cum autem dice/
ret. Producite arma in chri/
ſtianos:cognoſcebant impe/
ratorem celi. Habentibus ꝓ
iuſtum dominiũ quantũcũꝙ
malis tenent̄ ſubditi obedire
i licitis ꝛ honeſtis. ꝛ collectas
ꝛ gabellas legitīas ſoluere. iō
Petrus prima ſua canonica.
ait. Serui ſubditi eſtote i om
ni timore dominis non tan/
tum bonis ꝛ modeſtis ſed eti
am diſcolis. Et Paulus ad
Romanos.xiij.ca. Qui pote
ſtati reſiſtit.dei ordinationi re
ſiſtit ꝛ ipſe ſibi damnationem
acquirit. Ad idem faciunt au
ctoritates.xi.ꝛ.iij.c. Si bonũ
c. Imperatores.c. Qui reſi/
ſtit. Secundo contemnunt 2
deum principes ꝛ potenteſ ra
tione tranſgreſſionis propter
ſuperbiam enim non putãt ſe
legi dei fore ſubiectos. Qua/
re ad vicia cum quadam licē
tia ꝛ libertate ſe precipitant ꝑ
cipue ad laſciuiam ꝛ carnali/
tates. Et nihilominꝰ ſi ſic vi
cioſe viuendo non ſe correxe/
rint damnabuntur cum alijs
inimicis dei in ignem eternuꝫ
Propterea tales aures debēt
attentas exhibere Augſtio di
cente libro q̄nto de ciuita.dei
c.xxiiij. Neqꝫ enim nos chriſti
anos quoſdam imperatores:
ideo felices dicimus.quia vel
diutius imparunt. vel impe/
rantes filios morte placida re
liquerunt. vel hoſtes reipubli
ce domuerunt. vel inimicos
ciues aduerſus ſe inſurgentes
ꝛ cauere ꝛ opprimere potue/
runt. Hec ꝛ alia vite huiuſ
erumnoſe vel munera vel ſo/
lacia quidam etiam cultores
demonum accipere meruerũt
qui non pertinent ad regnum
dei quo pertinent iſti. Et hoc
ipſius miſericordia factuꝫ eſt
ne ab illo iſta qui in eum cre/
derent velut ſumma bona de
ſiderarent. Sed felices eos di
cimus qui iuſte imperant ſi in
ter linguas ſublimiter hono/
rantiũ. vt obſequia nimis hu
militer ſalutantium non extol
luntur. ꝛ ſe homines eſſe me
minerint. Si ſuam poteſtatē
ad dei cultum maxime dilatã
dum maieſtati eius famulam
faciunt. Si deum timent:di/
ligunt colunt. Si plus amãt

illud)regnum vbi non timent
habere conſortes. Si tardius
vindicant facile ignoſcūt. Si
eandem vindictam pro neceſſi
tate regende tuendeqꝫ reipubli
ce non pro ſaturandis odijs
inimicitiarum exercent. Si eā
dem veniam non ad impuni-
tatem iniquitatis ſed ad ſpem
correctionis indulgent. Si lu
xuria eſt tanto eis caſtigatior
quanto poſſet eſſe liberior. Si
malum cupiditatibus prauis
q̄ꝫ quibuſlibet gentibus impe
rare. Et ſi hec omnia faciunt
non propter ardorem ianis glo
rie ſed propter caritatem felici
tatis eterne ſi pro ſuis peccatꝫ
humilitatis ꝛ miſerationis et
orationis ſacrificuim deo ſuo
vero immolare non negligunt
Tales chriſtianos imperato-
res dicimus eſſe felices. . inte-
rim ſpe poſtea re ipſa futuros
cum id quod expectamus ad
uenerit. Hec Auguſtinꝰ. que-
3° ſuperbi domini irrident et con
tēnunt deum principes ꝛ potē
tes ratione vilipenſionis. vili-
pendunt quippe iudicia dei et
cōminationes diuinas non ſo
lum non formidant ſed ſper-
nunt corde ore et opere. Corde
in ſeipis ꝯfidētes ore ꝟ do ꝯtu
melioſe loquētes ꝛ ope malis
mala peiora iungentes. Pro

pterea deus vt Jacobus in-
quit tertio capitulo ſuperbis re
ſiſtit. Et de hoc Seneca ī tra-
gedijs ait. Sequitur ſuperbos
victor a tergo deus. quia ſuper
bia deo aduerſatur ꝛ dīne ma-
ieſtati ſe opponit. Ideo hāc de
us pre ceteris peccatis habet
exoſam. Unde ſcriptum eſt
eccleſiaſtici decimo capi. Odi
bilis eſt coram deo ꝛ homini-
bus ſuperbia: et Amos. vi. ca
pitulo dicit. Dominus exer
cituum deteſtor ego ſuperbiaꝫ
et Iſaie ſecundo capitulo. Di
es domini exercituum ſup om
nem ſuperbum et excelſum. et
ſuper omnem arrogantem et
humiliabitur. et Iſaie decimo
tertio capitulo. Requieſcere fa
ciam ſuperbiaꝫ infidelium. et
ꝛ arrogantiam fortium humi
liabo. ꝛ viceſimotertio capitu
lo. Dominus exercituum co-
gitauit hoc vt detraheret ſup-
biam omnis glorie. ꝛ ad igno
miniam deduceret vniuerſos
inclitos terre. ꝛ viceſimoocta-
uo capitulo. Ue corone ſuper-
bie. eodem capitulo. Pedibus
conculcabitur coronam ſuper-
bie. et Ezechielis ſeptimo ca-
pitulo. Quieſcere faciam ſuper
biam potentum. et Hieremie
quinquageſimo capitulo. ecce
ego ad te ſuperbe dicit domi-

nus deus exercituum. quia ve
niet dies tuus tempus viſita-
tionis tue. et cadet ſuperbus ⁊
corruet. et non eſt qui ſuſcitet
eum. Hec vero omnia imple-
ta ſcimus in his qui ceruicez
eleuarunt ſuperbientes aduer-
ſus deum. de quibus dixit glo
rioſa virgo. Luce ſecundo ca-
pitulo. Depoſuit potentes d̄ ſe
de ⁊ exaltauit humiles. Et ite
rum. Fecit potentiaz i brachio
ſuo diſperſit ſuperbos mente
cordis ſui. Et eccleſiaſtici deci
mo capitulo ſapiens inq̄t. Se
des ducum ſuperborum de-
ſtruxit deus ⁊ ſedere fecit mi-
tes pro eis. Radices gentium
ſuperbarum arefecit deus. et
plantauit humiles. Sunt de
hec exempla poſita in ſermone
de omnipotentia dei i quadra-
geſimali de penitentia. Quia
non eſt potentia nō fortidudo
non cōſilium contra deum cui
non immerito ſubijciēda ē oīs
creatura.

Quod principes ⁊ dn̄i ſup-
bi contemnunt eccleſiam par-
uipendentes illius poteſtatem
que eſt ſupra omnem poteſta-
tem temporalem ⁊ intromittē
tes ſe de ſpiritualibus officijs
⁊ beneficijs atq̄ cēſurā eccle. p
nihilo ducentes.

Capitulū ſecundū

Secundo conſideran-
da eſt atq̄ condemnā
da ſuperbia dominorum ex po
tentum reſpectu eccleſie. Sicut
enim ſuperbi principes conten
nunt deum ita ⁊ eccleſiam ſuā
ſanctaz ⁊ p̄cipue quātū ad tria
Primo quantū ad eccleſia-
ſticam poteſtatem.
Scd̄o quantū ad eccl'iaſti-
cam ſpiritualitatē.
Tertio quantū ad eccl'iaſti
cam penalitatem.
Primo quantum ad pote-
ſtatem q̄ reſidet in ſummo pō
tifice cui tanq̄ vicario ieſu xp̄i
omnes cuiuſcunq̄ gradus hu
militer ac fideliter ſubijci d̄bēt
⁊ obedire. Sz hoc loco tria no-
bis adueniunt dubia declaran
da. Primum vtrum pote-
ſtas pape ſit ſuperior poteſta-
te imperatoris. Secunduz
vtrum poteſtati pape ſubdan-
tur oēs reges ⁊ principes xp̄ia-
ni. Tertium vtrū poteſtas
pape ſe extendat ad infideles.
Pro declaratōne primi dubij
ſunt plura notāda. Primū
notādū q̄ monarchia .i. princi
pale dominiū mundi cepit ab
aſſyrijs ſub Nino rege nini-

ue. de quo mentionē facit Au/
guſti. li. xvi. de ciuitate dei. ca.
xvij. ꝛ de aſſirijs tranſlatū eſt
ad medos ꝛ pſas ſb ciro ꝛ da/
rio Et de medis ꝛ pſis tranſla
tū eſt ad grecos ſub alexādro
magno. Et a grecis tranſlatū
ē ad romanos ſub octauiano.
Et vt ſcribit. xxviij. q. i. §. Ex
his virtutib romani ꝓmerue/
rūt imperiū. Scdm enim Au
gu. de anchona in li. de poteſta
te page. Multa fuerūt ī roma
nis propter q̄ amplitudinē do
1 mini de illis ꝯceſſit. Primuz
fuit magna reuerētia ſacrozuz
etiā ſi errarēt in cultu falſozuz
deoꝝ. vt diffuſe ponit Valeri
2 us in. i. li. Scdm fuit clemē
tia aioꝝ. vt eni dicit Virgili. ꝛ
aug. li. i. d ciui. di. Amabāt ſi
bi in laudib dici parcere ſubie
ctis ꝛ debellare ſupbos. Vnd
Aug. c. v. prefati primi libri
inqt de pietate ꝛ clemētia mar
ci marcelli. Egregius romani
nomis marcus marcellus qui
ſiracuſam vrbē ornatiſſimā ce
pit refertur eā prius fleuiſſe rui
turā ꝛ an̄ eius ſanguinez ſuas
illi lacrimas effudiſſe geſſit et
curā pudicitie etiā in hoſte ſer/
uande. Nam priuſq̄ oppiduz
victor iuſſiſſet inuadi conſtitu
it edicto ne quis corpus liberū
3 violaret. Tertiū fuit fides
promiſſoꝝ. ſicut patet i marco
regulo Quartū fuit iuſticia
diſcuſionū. Vn actuū. xxv. c.
Feſtus reſpōdit. Nō eſt cōſue
tudo romanis dānare aliquez
hoiem priuſq̄ ille qui eſt accu
ſatus pñtes habeat accuſato/
res locūq̄ defendēdi accipiat
Quītuz fuit amoris boni cui
preponebāt omne priuatū cō/
modū. Scdm notanduz q̄
imperiū fuit semꝑ in vrbe vſq̄
ad tpa ꝯſtātini q̄ illud ad gre
cos trāſtulit. bizantiū q̄ nūc eſt
eſt ꝯſtātiopolis. A grec ꝓo
trāſlatū ē ad frācos ꝑ hūc mo
dū. vt ſcribit i cronica martini
ana. Nā āno dn̄i
Frāc rex lōbardoꝝ rupto pac
federe romanos inqetabat. Sz
a zacharia papa repbēſus cuz
vxore ꝛ filios romaz venit vbi
monachus factus ē. Huic ar
ſtulphus frater ſucceſſit in re/
gno tributa poſtulās a roma/
nis. quapropter ſtephan ſcds
romanus pontifex animaduer
tēs q̄ ꝯſtātinus imperator q̄ſi
cūcta perdiderat in partib me
ridianis ꝛ orietis oppreſſus a
ſaracenis quare nō poterat iu
uare romanos venit in frāciaz
ad pipinū frācorum regez qui
cum papa veniēs liberauit ro/
manos ab iniurijs lombardo
rum. ꝛ peccatis omnibus in ꝑ
miū virtuoſi laboris factus eſt
imꝑator. ꝛ reuerſus in frāciaz

imperauit ānos treſdecim cuꝫ prius apud frācos tenuiſſet regnū trigīta tribus ānis. Mā ſit impiū apud frācos ānis trigintaquinq; ⁊ mēſib; nouē. vſq; ad tpa ludouici tertij. Deide tpe octonis pricipis imꝑiuꝫ trāſlatū ē ad germanos. eo ꝙ octo iuuit ecciam ⁊ rōanos ꝗs bellēgarius rex lombardoꝝ infeſtabat. Quare corōatus fuit imꝑator cui ſucceſſit fili⁹ octo ſecūdus. Et huic octo terti⁹ filius eius ꝗ imperauerūt ꝑ hereditariā ſucceſſionē. Deide iſtituti fuerūt ab eccia electores de quib; dicit i glo. i. c. Ad apoſtolice de ſnia ⁊ re iudicata Hi ſunt archieps magūtinus Coloniēſis. Treuerēſis. ⁊ quatuor laici. Comes reni. Dux ſaxonie. Marchio brādeburgēſis. ⁊ rex boemie olim dux. ⁊ dicūt quidā ꝙ rex boemie ꝺ neceſſitate vocādus nō eſt niſi cum alij diſcordāt nec iſtud ius habuit ab antiquo. Sed hodie ꝺ facto tenet ſm hoſtiēſem extra de elec. in. c. Venerabilē. extā nō habet locū hoc tpe ſnia illa q̄ dicit ꝙ exercitus impatorē facit. xciij. di. c. Legimus. ff. ꝺ origine. l. ij. §. Poſtea. §. Deide. ⁊ §. nouiſſime. C. de veteri iure enucleādo. l. i. §. Hoc etiā Propter dicta ſcribit in glo. in c. Venerabilē. ſup ꝟbo in germanos. Regnū mūdi trāſlatū eſt ad theuthonicos. Nam ipi habēt regnū romane eccleſie. ꝺ cō. di. v. c. In die. Et ſic ptꝫ ꝙ imperiū nō eſt apud grecos. licet largo noie appelletur. quoniā extra ecciam nō eſt impiū. xxiiij. q. i. §. Sed illud. Quidam vero ſcire cupiūt q̄re fuerunt inſtituti electores impatoris de alemania. Ad qꝺ rn̄det Auguſtinus de anchona triplex poteſt eſſe ratio. Prima q2 illi principes qui liberauerunt eccleſiam de tyrannide lombardorum fuerunt de alemania. Secunda ratio fuit deuotio alemanorum ad eccleſiam que apparet in continua peregrinatione eorum ad viſitanda limina apoſtolorum petri ⁊ pauli. Tertia ratio fuit voluntas pape ſcilicet gregorij quinti qui fuit theuthonicus. ⁊ ottonis ꝯſanguine⁹. Tertium notandum ꝙ imperator nunc dicitur rex romanorum: ratione deriuationis quia inde deriuatum eſt imperium ratione confirmationis quia a romano pontifice habet confirmari Nam vt dicit glo. in clementina Romani principes de iure iurando. Imperator coronat triplici corona. Prima ferrea in aquiſgranis quam accipit ab archiepiſcopo colonienſi

requiſiuit eum vt daret paceȝ
eccleſie ꝛ mundo vniuerſo. et
ipſe induratus velut pharao:
noluit obedire. Quare cū fu/
iſſet periurus ſacrilegus ꝛ de
hereſi ſuſpectus ꝛ non ſoluiſ/
ſet cenſum eccleſie ꝓ regno ſici
lie: papa depoſuit eum. vbi di
cit glo. Papa ꝓpter crimina
deponit imperatorem vt; hic.
Idem cum eſt inutilis. xv.
q. vi. c. Alius. Fuerunt ergo
crimina Federici grauiſſima:
quibus priuandus venit. naȝ
vt dicit glo. in dicto. cap. Ad
apoſtolice. Periurium eſt cri/
men grauiſſimum in quolibet
p̄ſertim in p̄lato vel in p̄ncipe
cum eorum facta trahant ab
alijs in exemplum. vt notatur
extra de voto ꝛ voti redemti/
one. ca. Magne. Et ideo gra
uius punitur. xi. q. iij. ca. Pre
cipue. Turbatio enim pacis
grauiſſimum peccatum eſt in
principe. quia ipſe maxime te/
netur ad ſeruandam pacem.
xxiij. q. i. c. noli. extra. de treu/
ga ꝛ pace. per totum. Et q̄ cō
tra pacem eccleſie ſunt nuda/
ri debent dignitate ꝛ cingulo
xxiiij. q. i. ca. Qui contra pacē
Negare etiam cenſum pro re/
gno ſicilie graue crimen eſt. q̄a
regnum ſicilie eſt ſpeciale pa/
trimoniū beati petri. xciiij. di.
c. valde. xi. q. i. c. Peruenit. et
x. q. iij. c. relatum. Quare pa/
pa iudicat imperatorem ꝛ om
nes ꝛ nullus ipſum. xvii. diſ. c.
Omnes. ix. q. iij. ca. nemo. q̄a
papa eſt dominus mundi. ix.
q. iij. c. Cuncta per mundum
Ideo extra de maioritate ꝛ obe
dientia. c. Solite. Dignitas ꝛ
poteſtas pape aſſimulatur ſoli
ꝛ imp̄atoris lune. Sed cō
tra dicta inſtatur multipliciſ.
Primo. quia Conſtantinus
imperator impoſuit coronam
ſilueſtro pape. vt dicitur. xcvi
diſ. c. Conſtantinus Ad h̄
reſpondetur q̄ hoc fecit non ſi
cut dominium ꝛ auctoritateȝ
prebens. ſed ſicut miniſter ob
ſequens. Cuius ſignuȝ fuit q̄
tenens equum eius dextrato/
ris ſui officiū exhibuit. Se
cūdo inſtatur. quia vt; dic̄ In
no. xxiij. q. iiii. c. queſitum. q̄d
imperatori ſit gladius a deo
datus. Ad quod reſponde
tur. quia verum eſt imperato
rem gladiuȝ recipere a deo. q̄ꝛ
a papa non recipit niſi vt ē vi
carius dei. Non eniȝ papa po
teſt ſupra imperatorem vt eſt
ſingularis perſona. ſed vt eſt
ſucceſſor petri ꝛ vicarius chri
ſti. Tertio inſtatur. quia ex
electione imperator habet iuſ
in imperio. ꝛ poteſt admini/
ſtrare ante confirmationem
pape. vt notat Hoſtienſis in

pit ab archiepo coloniēſi. ⁊ ſignificat fortitudinē. Secūda argentea quā accipit ab archiepo mediolanenſi modoechie. lz Henricus accepit illaz mediolani in eccl'ia ſancti ambroſij ⁊ ſignificat puritatē mūdiciam ⁊ claritatē. Tertia eſt corona aurea quam dat ſibi papa in eccleſia ſancti petri ad altare ſancti mauritij. ⁊ ſignificat ſupioritatē ⁊ excellentiam ſuper omnes reges ⁊ pncipes ⁊ nationes Ipſe equidē impator eſt ſup oēs. vt pz. vij. q. i. c. In apib. ⁊. xi. q. i. §. hec ſi quis. ⁊. ff. ad le. rodiā. l. depcatus. ⁊. C. de iudeis. l. iudei. ⁊. lxiij. diſ. c. Adrianus. ⁊ diſ. viij. c. Quo iure. ⁊. xxiij. q. viij c. Conuenior. Ex quib omnibus colligit q impator eſt pnceps mūdi ⁊ dñs ⁊ oēs natiōnes ⁊ puincie ſunt ſub eo ⁊ oīa ſūt in poteſtate eius. Et ſicut ipſe coronat illa triplici corona: ſic olim in tribus metallis dabat tributū romanis. vt dr in glo. pfata in clemē. Romani pncipes. Quartū notandum q papa eſt ſup impatorē Nā iuſta cauſa ⁊ rōnabili exiſtente pōt papa p ſeipſum imperatorē eligere. aut pter eligentiū negligentiā vel diſcordiam. aut pter electi bonitatem ⁊ condecentiā. aut pter populi xpiani ⁊ pacis puidentiam. aut pter coercendi hereticoz paganoz ⁊ ſciſmaticoz audaciam ⁊ potentiam. Et ſicut ab apoſtolica ſede inſtituti ſunt electores impatoris ita cum expediret paci ⁊ vtilitati xpianitatis papa poſſet aliud facere. Nec hoc eēt leuitati aſſcribendū. qm vt ſcribit Heſter. xvi. c. Prouidendū ē paci omniū puinciaz. nec putare debetis ſi diuerſa iubemus ex animi noſtri venire leuitate ſed p qlitate ⁊ neceſſitate temporz vt reipublice poſſit vtilitas puenire. Que verba ſunt regis Archaxerſis in epiſtola ſua. Papa itaq poteſt imperatorē etiam electum nō cōfirmare. nam imperator elect debet confirmari per papam: vt patet i pfato capitulo venerabilē. ſupius allegato. Et confirmatus debet per papaz iungi. ext ra de ſacra vnctione ca. Cum veniſſet. ⁊ inunctus per papam debet coronari. vt in practo ca. Venerabilem. Poteſt inſuper papa imperatorem confirmatum deponere. Unde ſtat exemplum d ſententia ⁊ re iudicata. libro. vi. in ca. Ad apoſtolice. De Innocentio quarto. qui depoſuit Federicum imperatorez romanoz ⁊ regem Sicilie. nam

p̃dicto ſepe allegato.c. Uene
rabilē.ꝛ ꝯfirmaꝛ.xciij.di.ca.le
gimus. Rñdeꝛ ꝙ ius quod
habet imꝑatoꝛ eſt ꝗa eligiꝛ ab
illis quos eccleſia inſtituit ele
ctores. Illi enī qui eligūt iꝑa/
torem a papa hñt hoc ius eli
gendi. vt in clemētina roma/
ni ꝓncipes.ꝛ s̄.in.c. venerabi
lem. Quarto inſtaꝛ.ꝗa xp̄s
ſoluit tributū:ſicut pꝫ Math
vij.c.ꝛ.xxiij.q.viij.c.tributū.
ꝛ.xi.q.i.c.ſi tributū. Reſpō
detur ꝙ illud fecit nō ex debi/
to ſed ne ſcandalizaret. Qui/
to inſtaꝛ.qꝛ xp̄s dixit Joh.xvi
Regnū meū non ē de h̄ mun/
do. Rñdeꝛ ꝙ xp̄s dixit illa ꝟ/
ba ante paſſionem. ſed poſt re
ſurrectionē dixit diſcipul᷑. Da
ta eſt mihi oīs ptās in celo ꝛ ī
terra. vñ ꝯcludim⁹ firmiter ꝙ
ptās pape eſt ſuꝑ ptātē imꝑa
toris. Scd̄m dubium fuit.
vtrū poteſtati pape ſubdantur
omnes reges ꝛ ꝓncipes xp̄ia/
ni. Ad qđ ita dicit aug⁹ đ an
chona. ꝙ ſicut ſūmo ſacerdoti
leuitici generis oēs iudei obe
dire tenebanꝛ cuiuſcūq; ſtatuſ
fuiſſent. Sic oēs xp̄iani maio
res ꝛ minores pape tenenti lo
cum xp̄i obedire teneneꝛ: vnde
Deutro.xvij.ſcriptū eſt. Qui
ſuꝑbierit nolenſ obedire ſacer
dotis imꝑio moriet̄. Narrat
magiſter in hiſtoria ſcholaſti
ca: ꝙ cū alex.magn⁹ veniſſet ī
iudeam cū ꝓpoſito extermināā
di eam ex viſione quā habuit
obuians Joiade ſūmo ſacer/
doti ad eū venienti induto pō
tificalib⁹ de equo deſcēdit di/
gniſſimeq; veneratus ē ꝛ ado
rauit dicens. ꝓncipib⁹ ſecū cō
morantib⁹ ſe nō ip̄m adoraſſe
ſed deū cuius ꝓncipatū ꝛ vi/
cem gerebat in terris. Ideo ex
tra de maio.ꝛ obe.c. Si quis
dꝛ. Qui nō obedierit principi
morte moriaꝛ.glo.ideſt pape.
de conſe.diſ.i.c. Corpora. ſi/
cut econuerſo imꝑatoꝛ vocaꝛ
pontifex: di.x.c. de capitulis.
Dñs etiā Jeſus xp̄s. Luce.x
c.ait. Qui vos ſpnit me ſper/
nit.ꝛ Greg⁹.lxxxi.di.ca. Si q̄
ſunt: Peccatū paganitatis in
currit quiſq̄s dū xp̄ianū ſe aſ/
ſerit ſedi apoſtolice obedirꝛ cō
tēnit. qui aūt dicāt papā in to
to orbe terrarū habere domi/
niū ſolū ſuꝑ ſpūalia nō autē
ſuꝑ temporalia ſimiles ſūt cō
ſiliarijs regis ſyrie q̄ dixerunt
vt habeꝛ.iij. Regū.xx.ca. Dij
montiū ſūt dij eorū.ꝛ ideo ſu/
ꝑauerūt nos. ſed pugnem⁹ cō
tra eos in cāpeſtrib⁹ ꝛ in valli
bus in ꝗbus dij eorū dominiū
non habent ꝛ obtinebim⁹ cō/
tra eos. Ad litterā ſic hodie
mali ꝯſiliarij adulatione peſti
fera ſeducūt reges ꝛ principes.

terre dicentes. Dij montiū pu ta ſpiritualiū bonoꝝ ſūmi pō tifices. ſed non ſunt dij valliū quia tēporaliū bonoꝝ nullū dñiū habēt. Jdeo in campe ſtrib) id eſt in potētia bonorū tpalium pugnemus ꝯtra eos ⁊ obtinebimus. Sed quid di cat eis diua ſententia: audia/ mꝰ. Qui adixerūt ſyrij. Deꝰ montiū eſt deus eoꝝ ⁊ nō deꝰ valliū. dabo oēm hanc multi tudinem in manu veſtra ⁊ ſcie tis quia ego dñs. ⁊ hoc pꝫ. qa multi eccleſiam pſequēres eti am xpiani exterminati ſūt: ſi/ cut fuerūt Julianus apoſtata mauritius imparoꝛ pſequens Gregoriū. Theodoricus rex italie qui incarcerauit Johan nē papā. Federicus imparoꝛ ⁊ alij qui miſerabiliter ſuos di es finierūt. Auctoritas ḡ pa/ pe extendit ſe ad quoſcūq; do minos xpianos. Et ideo de ſupplenda negligentia plato/ rum. in. vi. c. Grandi. ponitur qualiter papa dedit coadiuto rem regi portugallie q̄ erat ne gligens in regimie regni ⁊ oia diſſipabat. Inſup a ſenten tijs regū ⁊ pncipū omniū ad papā pōt appellari p illud qđ ſcribit. ij. q. vi. Ad romanam eccleſiā ab oib) ⁊ maxime ab oppreſſis eſt appellandū ⁊ con currendū quaſi ad matrē vt eius vberiq; nutriātur. aucto ritate defendant. oppreſſioibꝰ reuelentur. qa nō pōt nec de/ bet mater filiū obliuiſci. Jdē habet. xi. q. i. c. Quicūq;. Nec obſtat c. Si duob). extra đ ap pellationib). vbi đr. q̄ non eſt appellādū a iudice ſeculari ad papā niſi in terris eccleſie. qꝛ h̄ intelligit q̄ nō eſt fiendū indiſ ferenter. ſed in q̄buſcunq;. ſed in negocijs arduis ⁊ neceſſita te vrgente. Spectat eni ad pa pam corrigere oēs ſcelum delin quēt ſm illud Hiere. i. c. Ec/ ce ꝯſtitui te ſup gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ deſtruas. diſſipeſ ⁊ diſpdas. ſ. ſcelera rephēden do. ⁊ edifices ⁊ plantes. Sic ⁊ in veteri teſtamento pphete qui erant patres ſpūales in po pulo iudeorū auctoritate dñi rephendebant reges delinq̄n tes: quod pꝫ pmi regū. xv. ca. vbi ſamuel regē ſaulē rephen/ dit de inobedientia. ⁊. ij. regū xij. c. Nathan dauid de adul terio. ⁊. iij. regū. xviij. ca. He/ lias achab regē iſrael de ido/ latria. ⁊. ij. palip. Sūmus ſa/ cerdos ozias regē iuda de p ſūptione. ⁊. ij. q. i. c. Scelꝰ Ni colaus papa regē lothariū de adulterio. Jdeo ad confirma tionē huius ꝟitatis dicit glo. in. c. Nouit. extra de iudicijs. Jura celeſtis imperij ⁊ terreni

petro cõmiſſa ſunt a deo. Idē
di.xxij.c.i. Ipſe eni vtrūq; gla
diū hab; vt dicit Lucas. Ec
ce gladij duo hic. Demonſtra
uit aūt hoc deus aliqñ in fa/
cto. ⁊ p̄cipue tp̄e leonis pape.
Nam vt recitat paulus in hi/
ſtoria lombardoꝝ ⁊ ſiccard⁹.
Athila rex hunnoꝝ occiſo ger
mano ſuo dolo deuaſtaq; ma
cedonia achaia ⁊ tracia genti
bus omnib⁹ aquilonarib⁹ im/
pauit. Et ambitioſus ⁊ auid⁹
regni tentauit italiā ſubijcere
ſibi. Et poſt multa per eū ini
ta bella cum exercitu copioſiſ
ſim⁹ aquile iam trib⁹ ānis ob
ſedit. Qua victa ⁊ in p̄dā da
ta occiſiſq; ciuib⁹ ⁊ omnibus
flāma ⁊ ruina conſūptis mox
vicinas vrbes diſſoluit. ⁊ de
inde cepit Vincentiā Vero/
nā Brixiā ⁊ Mediolanū. tā
dem firmatis caſtris in eo lo/
co vbi minerius fluuius ī pa/
dū influit cogitabat ad vrbē
p̄ficiſci. Tunc ſanctiſſim⁹ leo
papa p̄ſonaliter acceſſit ad eū
Qui nō ſolū rome ſalutē. ſed
totius italie reportauit. Athi
le nāq; p̄cepit vt dicit Ruffi/
nus in annalib⁹ romanoꝝ. et
Siccardus in li. tempoꝝ. Vt
erga danubium p̄miſſa pace
diſcederet. Qui athila ſtatim
aſſenſit nihilq; niſi qđ leo pa/
pa voluit loqui potuit. Poſt
cuius diſceſſum interrogatus
cur p̄ter conſuetudinē roma
no pontifici tantam obedien
tiam exhibuiſſet. Rñdit athi
la ſe vidiſſe virum aſtantē ei
ſub ſacerdotali habitu angu
ſtiore forma canicie veneran/
dum ſibiq; minantem gladio
niſi cuncta que ille poſtulabat
faceret. Sic igitur relicta ita/
lia in pannoniā athila redijt
vbi ducta in vxore ſorore va
lentini imp̄atoris faciēs luxu
rioſa conuiuia cum longe pl⁹
ſolito vina bibiſſet ſepius dor
miens eruptione ſanguinis q̄
de naribus effluxit ſuffocatus
eſt. Si autem quis interro
garet. cū ſit tanta poteſtas pa
pe. quare tā crebro omittit pu
nire dominos publice delin/
quentes. Ad quod dicim⁹
q̄ hoc facit vel quia facultatē
non habet coercendi. vel pro
pter pericula ⁊ ſcādala q̄ poſ
ſent euenire. vel quia multitu
dini parcit. Eſt tñ in eo pote
ſtas faciendi. Tertium du
biū fuit. vtꝝ poteſtas pape ex
tendat ſe ad infideles. Ad h̄
rñdet aug⁹ de anchona ſequē
do Johannē andree in nouel
la: in. c. Quod ſuper his. de vo
to. ⁊ Innocentiū ⁊ Hoſtien/
ſem q̄ ſic. ⁊ q̄ oēs pagani ſub
ſunt pape Ratio eſt. quia ī ad
uentu xp̄i ois honoꝛ ⁊. omnis

p̄ncipatus ꝛ omne dominiu; ꝛ iuriſditio de iure ꝛ ex cauſa iuſta. ꝛ per illum qui ſupremā manum habet nec errare poteſt o mni infideli ſubtracta fuerit ꝛ ad fideles tranſlata. qḋ hec iuſta cauſa fuerit ꝓbaẗ eccleſiaſtici. x. ca. vbi dicitꝰ. Regnū a gente in gentem tranſferetur ꝓpter iniuſticias ꝛ iniurie contumelias ꝛ diuerſos dolos. Quod autem hoc factum fuerit ꝓbatur extra ď cōſtitutionibus. c. tranſlato ſacerdotio. neceſſe ē vt leg; trāſlatio fiat: Tranſlatū fuit ꝙp̄pe ſacerdotiū in perſonā xp̄i: qui fuit ſacerdos ꝛ rex. vt dicitur Luce p̄mo cap̄. Et regni eius non erit finis. Ipſe antē dixit Math. xxi. c. Aufereẗ a vobis regnum dei ꝛ dabitur genti facienti fructus eius. huius autē regni ꝛ ſacerdotij p̄ncipatū perpetuū cōmiſit dei filius petro ꝛ ſucceſſoribus eiꝰ vt patet. extra de homicidio. ꝑ humani. extra qui filij ſint legitimi. c. per venerabilem. §. rationibus. Unde conſtanter aſſerimus ꝙ de iure infideles debent ſubijci fidelibus nō econuerſo. vt dicitur extra de iudeis. ca. i. ꝛ. ca. Multorum c. ſi iudeos. §. Inhibemꝰ. Si igitur papa p̄eſt mundo vice chriſti. ꝛ chriſtus habet plenā iuriſditionem ſuper omnem creaturam: ſequitur ꝙ nullus poteſt ſe ſubtrahere ab obedientia pape de iure: ſicut nullꝰ ſe poteſt ſubtrahere ab obedientia dei. Et quāuis infideles per excōmunicationē; vel abſolutionem in confeſſione ſolui vel ligari non poſſunt. tamen poteſtate clauium ligati ſunt per eccleſia; iudicati dānati. Et ſic ſi vellent ad fide; reuerti poteſtate clauium abſolui poſſent. Similiter quāuis de eccleſia dici non poſſūt merito fidei ꝛ bone operationis: tamen de eccleſia dici poſſunt iudiciaria poteſtate ꝛ occaſiōali vtilitate. Quare ſm Auguſtinum de anchona papa poteſt punire paganos et barbaras nationes cū agunt contra legem naturalem i manifeſtis. quia vnuſquiſ ꝓ poteſt puniri pro tranſgreſſiōe legis quam recipit ꝛ profitetur. Sed lex naturalis eſt ita cordi incerta ꝙ deponi nō poteſt vt ſi furarentur vel committerent vitium ſymonie ꝛ huiuſmodi. Sed pro eo quod faciunt contra legem diuina; ſcilicet veteris vel noui teſtamēti. aut contra legem poſitiua; cū neutrā recipiunt puniri nō poſſunt. Si tamē pagani ſūt ſubiecti aliqb; regib; ꝛ princi

pſibus chriſtianis dignū eſt vt
viuere debeāt legibꝫ quib⁹ vi/
uūt alij ſubditi illoꝝ principuȝ
ne videātur melioris ꝯditōis
propter ſuā infidelitatē q̄ꝫ xp̄i
ani. Et cogi ad hoc et puniri
poſſunt. Puta ꝙ cū ſtatutū ge
nerale ē in aliqua ciuitate vbi
tales habitāt ꝙ qui portat ar/
ma incidat ī penē decē floreno
rū. poterit in tali delicto puniri
paganus ſicut ⁊ xp̄ianus. Et
q̄ꝫuis pagani puniri nō poſſint
pena ſpirituali excōicationis ⁊
hmōi. pñt tñ puniri ab eccleſia
pena pecuniaria. ⁊ a pn̄cipibꝫ
etiā pena corporali. Secun
do deū tpales multoties ꝑ ſup
biā ꝯtēnunt eccleſiā q̄ꝫtum ad
ſpiritualē dum ſcȝ de ſpirituali
bus temere ſe impediūt. Non
enim licet laicis impedire ſe ꝺ
eccleſijs ⁊ eccleſiaſticis ꝑſonis
ſicut habetur extra de ꝯſtitutō
nibꝫ. c. eccleſia ſancte marie. in
textu ⁊ in glo. Et. xcvi. diſ. ca.
bñ. ⁊ extra de rebꝫ ecclie nō alie
nādis. c. Cū laicis. hoc autȝ
fit. Primo cū ipſi ingerūt ſe
ad ꝯferendā eccliaſtica bñficia
⁊ eccleſiaſticas dignitates Cō
tra quos extra de iure patrona
tus in. c. cura. glo. inquit. Lai
ci ꝯferre eccleſias non poſſunt
Idem extra de priuile. c. Quȝ
ptatare. Et. xvi. q. vlti. ca. Si
quis deinceps. c. ſi quis epus.

c. ſi clericus. In. c. vero ex tua.
extra ꝺ filijs pſby. nō ordinā.
dicit ꝙ ſuſpēdi debēt clerici et
cōmunione priuari q̄ recipiūt
eccleſias de manibꝫ laicoruȝ et
laici ſunt excōicandi. quia tale
ius poſſidere nō pñt. extra ꝺ ele
ctiōne. c. ſacroſancta. ca. maſſa
na. niſi in capella vbi patron⁹
hȝ tantū ius pñtandi. ⁊ vt ſcri
bitur extra de iurepatronat⁹. c
cū laici. Laici q̄ habēt ius pa/
tronatus nō pñt ꝯcedere cleri/
cis eccleſias ſine ſciētia ⁊ ꝯſen/
ſu epi. Nec pñt ⁊ debēt ipſi pa/
troni pñtare indignus Et quo
vt ponitur in glo. in. c. cū vos.
de offi. ordi. Patronus laicus
pñtans indignū licet nō ſit pri
uatus nec priuādus ptāte pñ/
tandi tñ datur ſibi q̄tuor men
ſes ad pñtandū. Sed in colle
gio ⁊ eccleſiaſtica ꝑſona aliud
eſt. qr ſi collegiū eligat vel p̄ſen
tet indignū priuat̄ ipſo iure. ex
tra de elec. c. cum in cūctis. Idē
credit̄ de clerico patrono ꝙ pri/
uatus ē ſi pñtet indignū vl' ſal
tim priuādus. Et hec pōt eſſe
rō quare laico patrono dantur
quatuor mēſes a tpe vocatio/
nis. extra de iurepatronat⁹. ca.
cū propter. Collegio vero ſiue
clerico datur ſex mēſes. extra ꝺ
ꝯceſſione p̄bende. c. nullā quia
laicus nō priuat̄ poteſtate p̄ſen
tādi. licet pñtet indignū/ Cle⁹

ricus vero fit quedã cõpẽſatio
hincinde. qꝛ laici grauanť i tẽ-
poꝛe ꝛ releuanť in alio quia nõ
priuanť. Et qꝛ clerici priuanť
pñtãdo indignũ releuantur in
maioꝛi tpe. Et quia clerici ma
gis debent eſſe diſcreti ꝛ ſcire iu
ra. ideo puniuntur ſi peccãt in
electionibꝫ ꝛ pñtationibꝫ. Qui
dã tñ dicũt ꝙ ad ſupioꝛẽ deuol
uiť prouiſio eccleſie cũ laic⁹ pa
tronus preſentat indignuꝫ. vt
in autẽ. de ſanctiſſimis epis. §.
ſi quis oꝛatoꝛij domũ. tñ iure
noſtro nõ cauetur hoc expreſſe
Ideo ſtãdum eſt c canoni ꝛ ñ
legi. Scdo aliqui dñi tẽpo-
rales patiũtur ꝑ ſuos vilicos
ꝛ procuratoꝛes auferri occupa
ri ꝛ alienari poſſeſſiones et ter-
ras eccleſiaꝝ quaſi ipſi ſint dñi.
Qd tñ falſum ẽ. qꝛ bona tem
poꝛalia eccleſijs ꝛ pijs locis a
bonis dñis ꝛ xp̃ianis conceſſa
nõ ſunt ipſoꝛum maloꝛuꝫ ꝛ ra
ptoꝝ. Si autẽ ipſi interrogent
ꝛ quis eſt dñs reꝝ eccleſiaſtica
rum. Rñdeť ſm glo. xij. q i. c.
expedit. Qd primo ſunt dñi
pauperes. quia inde ſuſtentan
tur. xvi. q. i. ca. qm̃ quicquid.
Scdo ẽ dña eccia. xvi. q. iij. c.
inť memoꝛatos. Tertio ẽ de⁹
xij. q. ij. c. qui abſtulerit. Quar
to poteſt dici ꝙ dñium ẽ apud
clericos. Sicut dñium rerum
vniuerſitatis eſt apud ciues in
ſtitutã de rerum diuiſione. §.
Uniuerſitatis. Tertio aliq̃
dñi volunt ſe nimis intromit-
tere de officijs ꝛ prelationibus
religioſoꝛum ad tantã quãdo-
ꝙ deueniẽtes preſumptionem
vt dicant ꝙ ipſi i ſuo dominio
ſunt generales abbates epiſco-
pi ꝛ pape. Quarto trahunt
aliquãdo clericos ad ſuũ foꝛũ
contra illud quod habetur. xi.
q. ij. c. nullus. Nonnunꝙ etiã
clericos delinquẽtes ad ſua iu
dicia deducunt examinant et
incarcerant. Et aliquãdo poſt
omnia impie facta contra eos
cum ſcripturis ꝛ proceſſibꝫ ad
epos remittũt puniẽdos. Epi
tñ aduertant. qꝛ extra de iudi-
cijs. ꝛ. c. ſi ꝛ clerici. diciť Si cle
rici coꝛã iudice ſeculari ꝯuicti
fuerint vel confeſſi de crimine
non ſunt propter hoc a ſuo epi
iſcopo condemnãdi. aliquate-
nus. Sicut enim ſentẽtia a nõ
ſuo iudice lata non tenet ita et
facta confeſſio coꝛam ipſo Qd
autem ſententia a non ſuo iudi
ce lata non tenet. patet extra d
ſententia ꝛ re iudicata. c. ſenten
tia. in textu ꝛ in glo. ꝛ. C. ſi nõ
a cõpetenti iudice. l. ij. ꝛ. l. i. ꝛ. ij
q. i. ca. in primis. ꝛ. xvi. q. i. ca.
frater. In his ꝛ ſimilibus ſuꝑ
bi domini modum excedunt.
Quos non dãnamus dum d
rebus ſpiritualibus cuꝫ humi

litate ⁊ reuerentia ſe impediũt
ſeruata vnicuiqꝫ in ſuo gradu
iuriditione ſua. ¶ Tertio ſup
bi domini contẽnunt eccleſiaꝫ.
quantum ad ſuam penalitatẽ
In penã quippe incorrigibiliũ
⁊ nimis rebelliuꝫ ac induratorum in peccatis ⁊ pertinacit̃ in
obedientium vtitur eccleſia cẽ
ſuris.. ⁊ vt ſcribitur extra de ver
borum ſignificatione. c. querẽ/
ti. Nomie cenſure intelligitur
interdictũ ⁊ ſententia ſuſpẽſio/
nis ⁊ excõmunicationis vt fre
quentius tamen excõmunica/
tione punit pertinaces. Cum
autẽ de ipſis cenſuris ⁊ excõi/
catione aliquid ſentiunt ipſi do
mini ſuperbi cachinãdo/ cũcta
habent in deriſum. Qui audi
re debent verba Criſoſtomi ſu
per epiſtolã ad hebreos. ⁊. xli.
q. iij. c. nemo. Nemo inquit cõ
tẽnat vincula eccleſiaſtica Nõ
eſt homo q̃ ligat. ſed xp̃us qui
hãc poteſtatẽ dedit ⁊ homies
dñõs fecit tanti honoris. Et
in. c. nihil. xi. q. iij. dicitur nihil
ſic debet formidare chriſtian9
q̃ꝫ ſeparari a corpore xp̃i. Nõ ẽ
qr vt ait Aug9. in libro de ver
bis apoſtoli. ⁊. xi. q. iij. c. omis.
Omnis xp̃ianus dilectiſſimi
qui a ſacerdotibus excõicatur
ſathane tradit̃. vt enim habet
xxiiij. q. iij. ca. apoſtolice. Apo/
ſtolice auctoritatis exẽplo di/
ciuꝫ errantium ⁊ in errorẽ mit
tentiũ ſpiritus tradẽdos eẽ ſa/
thanẽ vt blaſphemare dediſcãt
Paulus enim corinthũ quen/
dam tradidit ſathane. Mali
vero xp̃iani ⁊ increduli princi/
pes cuꝫ iſta narraui dicere ple/
rũqꝫ ſolent. Quid obeſt excõi/
catio qñ excõicati cõedere poſ/
ſunt ⁊ biber̃ ⁊ aliĳ ſubdũt. Cu
ſtodiat me dñs a ſono tube cõ
tra me ſonãtis pro tẽporali iu
ſticia. qr ſonũ campane ſignifi
cãtis cenſurã eccleſie paruipẽ/
cio. O peruerſitas malignarũ
mẽtium. O infidelitas prauo
rũ hoim. O denique ſupbia ab
ipſo de ſummo contẽnenda q̃d
reprehenſibilius quid abhõi/
nabilius. Quid deniqꝫ i xp̃ia
no homine dãnabilius. o dñi
xp̃iani ⁊ vbi fides. vbi deuotio
vbi religio. vbi iuſiurandum.
Cur non xp̃m quem profite/
mini honoratis. colitis ⁊ magni
ficatis. Cur ſuam eccleſiã ſan
ctam ſpernitis. Quid iuuat
dicere. Credo ſanctã eccleſiaꝫ
cum iam illam ſub veſtris pe/
dibus conculcetis. Heu heu
conuenire hodie poteſt multis
ex principibꝫ xp̃ianis illa ſen/
tentia. Titiliuꝫ quã de hani
bale dixit poſtqꝫ aliquas eius
laudabiles ↄditiones explica/
uit. Has inquit viri virtutes
ingentia vitia equabant inhu/

mana crudelitas' pfidia pluſq̃ punica nihil veri. nihil ſci. nullusq̃ dei metus. nullũ iusiurandũ. nulla religio. hec ille. Igitur vt dicit marcellus papa. xcvi. distinctione. Boni pncipis eſt ac religioſi: eccias contritas atq̃ ꝯſciſſas reſtaurare nouas edificare. ⁊ dei ſacerdotes honorare atq̃ tueri.

Quod pncipes ⁊ ſupbi dñi contẽnunt ſuos proximos male ⁊ negligenter gubernando ſubditos ⁊ grauando illos indebite atq̃ conuerſando cum nimia continentia.

Capitulum tertium.

Tertio ꝯſideranda eſt ⁊ ꝯdẽnanda ſuperbia dominoꝝ ⁊ pncipuꝫ reſpectu proximi. Contẽnunt quippe ipſi ſubditos ſuos precipue in tribus.

Primo in gubernatõe
Scdo in grauatione.
Tertio in ꝯuerſatõe

Primo in gubernatõe circa regimen nãq̃ ſubditoꝝ vtunt multa negligentia nec curãt ſi bene gubernant vel male. Vñ ꝯſtituunt officiales iniquos tirannos ⁊ iniuſtos. Ad qd per ducuntur ne in bonis ⁊ probiſ officialibus multũ expendant. Itaq̃ omnia diſponũt ad proprium ꝯmodũ ⁊ d cõmuni bono aut nulla aut ſatis parua eſt illis cura. Cõtra quos ẽ ſententia Plutarci ⁊ platonis atq̃ oium doctiſſimoꝝ viroꝝ qui dicunt principẽ teneri ſup omia ad amorẽ ſubditoꝝ ab bõi publici tutelã ⁊ protectionẽ. Hic eſt q miris laudib⁹ efferunt codrũ athenieñſium regẽ. qui pro victoria populi ſui mori nõ recuſauit. Recitat enim de ipſo Valerius li. v. q cum haberet difficilimũ bellũ cũ doreñſib⁹ miſit ad appollinẽ deificũ p cõſilio. cui rñſum fuit q ciuitas athenaꝝ eſſet victrix. ſi ipſe codrus morereẽ pro patria. at ille mutato regio habitu ſarmenta colligẽs caſtra hoſtiũ ingreſſus a muliere quã falſe i iurgio pcuſſerat interfectus ẽ. Secũdo dñi ſupbi ꝯtẽnunt ſubditos in grauatione. 2 Quandoq̃ enim faciũt artifices ⁊ agricolas laborare ſine mercede. Vñ q̃ bona ſubditoꝝ ipſis inuitis extorquẽt etiã p venditionem Sicut fecit rex achab erga naboth quẽ qꝛ noluit vẽdere ſibi vineã vt de illa faceret viridarium vxor ſua peſſima iezabel fecit eum falſo accuſari de blaſpſemia ⁊ lapidari. ⁊ ſic ipſam vineã obtinuit. Sz vtq̃ mala morte pũt. ſ. achab ⁊ iezabel vt

habetur.iiij.regū.xxv.c. Quā
doqꝫ inſup talijs ⁊ exactioni/
bus populos ſuos grauāt vl
tra debitū. vel ꝓpter bella iniu
ſta que ſuſcipiūt. vel ꝓpter ex/
ceſſū in pōpis ⁊ venationib⁹.
ſēp pleriqꝫ adhuc teſtamentis
⁊ vltimis volūtatibꝫ ſe īmiſ/
cent. Subditos etiā cogunt
ſuo modo matrimonia cōtra
here. que tñ vt ſcribitur extra
ſponſa.c. Requiſiuit. debent
eſſe libera. qm̄ coactiones dif
ficiles exitus ſolent frequenter
2 habere. Tertio ſupbi dñi con
tēnunt ſubditos in ꝯuerſatio
ne. nolūt multotiens audire il
los in neceſſitatibꝫ ſuis ⁊ in oī
bus oſtendūt ſe duros ⁊ aſpe
ros abſqꝫ affabilitate. cum tñ
benignitas ⁊ affabilitas dñis
ad maximū decorē accedat.
Ideo Caſſiodorus in epiſto/
lis ait. Ornamentū omnium
bonoꝝ eſt ſincera benignitas.
Et Seneca ad Lucillū. Sic
cū inferiore viuas quēadmo/
dū tecū ſuperiorē viuere vel/
les. Idcirco Valerius lib.v.
cōmendat alexandrū magnū
eo ꝙ cū ſemel vidiſſet militem
quendā ſenē nimio frigore ſtu
pefactum cū ipſe foret in ſede
ſublimi ꝓpinqua igni ſurrexit
⁊ ſuis manibus illū in ſua ſe/
de repoſuit. ⁊ Johannes ſolo
brienſis in policraticō libro.v.
narrat ꝙ gratianus optimus
īperator arguentibꝫ eū amicis
ꝙ in oēs familiaris eſſet nimiſ
⁊ cōis. Reſpondit ſe talē vel
le iperatorē eſſe ꝑuatis quales
īperatores ſibi e ſſe ꝑuatū op/
taſſet. Nec valet friuola excu/
ſatio illoꝝ dñoꝝ qui dicūt. ꝙ
timore ſubditi retinentur ⁊ re
gulātur. quoniā multiformis
vincuntur beniuolētia ⁊ amo
re Propterea periander corin
thus dicebat vt dñi tuti fiant
fulciant ſe beniuolentia ſubdi
toꝝ non armis gentiū extera
rū. Et Cicero li.ij. de officijs
ait. Omniū reꝝ nec apti⁹ ēſt
qꝫ ad opes tuendas ac tenen/
das q̄ꝫ diligi nec alicui⁹ q̄ꝫ ti
meri. Ergo vt ſermonē hunc
concludamus dicamus cum
Seneca in tragedijs. Vos q̄
bus rector maris atqꝫ tre Iuſ
dedit magnū necis atqꝫ vite.
Ponite inflatos tumidoſqꝫ
vultus Quicquid a vob̄ mi/
nor extimeſcit Maior hoc vo
bis dñs minatur. Quare de/
ponant ſuperbiā dñi ⁊ princi
pes ſeculi vt dignū ꝑparēt ha
bitaculū dīne grē. am

Feria ſecunda ſecūde heb/
domode.xl. De iudicio gene
rali quo terreri poſſūt ⁊ debēt
mentes ſupboꝝ.

Sermo nonus.

ſmo xx

Congregabũtur ante eũ oẽs gentes. Uerba ſunt redẽptoris noſtri originaliter Matth. xxv. ⁊ i euãgelio hodierno. Futuri iudicij generalis memoria ſatis ſupq̄ confert ad hũiliandas elatas mentes ſuperboꝝ. Si q̄s eni conſiderare velit que de illo perſepe dei filius locutus ē merito expaueſcere debet. Celũ eni ⁊ t̃ra tranſibũt ꝟba aũt mea nunq̄ tranſient. Ipſe ita q̄ in p̄ſenti lectione euangelica aptiſſime ꝓnũciauit illius diei terribilitatẽ que per m̃lta ſecula ante p̄dicta fuerat. Sophonias eni ꝓpheta. c. i. ſic dixit. Dies illa dies ire dies tribulationis ⁊ anguſtie. dies calamitatis ⁊ miſerie. dies tenebraꝝ ⁊ caliginis. dies nebule ⁊ turbinis. dies tube ⁊ clãgoris. Et Iſaias. c. xiij. ita ꝓphetauit. Ecce dies domini veniet crudelis ⁊ indignatiõis plenus ⁊ ire furoriſq̄ ad ponendã terrã in ſolitudinẽ ⁊ conterendos peccatores de ea. Idcirco vt peccatoribꝫ ⁊ ſupbis p̄cipue detur occaſio timendi in p̄ſenti ſermõe de iudicio generali dicturi erimus. de quo lꝫ diffuſe ſcripſeriꝫ in tribꝫ ſermonibus in quadrageſimali de penĩtentia. tñ preter ea que ibi poſita ſunt occurrunt ꝺ ipſo aliqua alia cõmemoranda Nec vicioſũ erit aut ſuperfluũ cõmiſcere ꝓ clariore noticia vetera nouis. vt ſic peccatrices aĩe renouent. Contẽplabũtur ergo de ipſo tremẽdo iudicio tria myſteria.

Primũ dicitur iudicantis excellentia.

Secundũ iudicandoꝝ differentia.

Tertiũ iudicij ſententia.

De mira excellentia chriſti qui ſedet ad dexterã patris et veniet in iudiciũ cũ ſingulari triũpho longe p̄ſtantior triũpho romanoꝝ que viſuri ſunt oẽs in maieſtate.

Capitulũ primũ

Primũ myſteriũ contẽplandũ dicitur iudicantis excellentia. qui eñ iudicaturus eſt oẽs tripliciter excellentia decorabit.

Pria dicitur dignitas icõmunicabilis.

Scõa triũphus mirabilis

Tertia maieſtas viſibilis.

Pria excellentia dicitur dignitas incõmunicabilis. Eſt quidẽ ieſus chriſtus iudex omniũ dei filius per naturaꝫ. Et hoc in ſymbolo cõfitemur cũ dicimus Sedet ad dexteram

Patris inde ventur9 eſt iudi-
care viuos ⁊ mortuos. Sꝫ
curioſi quidã ſcire cupiũt vtrũ
ſit ↄuenĩẽs dicere ꝙ xp̃s ſedeat
ad dexterã patris. Et lꝫ h̃ poſi
tũ ſit in ope de laudib; ſancto-
rũ in ſermone de aſcẽſione. ta-
mẽ qꝛ forte nõ oẽs illius operꝫ
habẽt copiã volui ⁊ in hoc lo-
co dubiũ iſtud abſoluere. Ad
quod pro veritate confirmatõ
ne inducimus ea que nobiſ in
ſcripturis ſanctis tradunt. In
quit ergo paulus ad epheſios
primo.c. Cõſtituẽs illũ ad de-
xterã in celeſtib;. ⁊ ad coloceſes
iij.c. Chriſtus ẽ in dextera dei
ſedes. ⁊ ad Heb.i.cap̃. Sedet
ad dexterã maieſtatis in excel-
ſis. ⁊.x.c. Sedet in dexterã dei
pr̃is. ⁊ ad romanos.viij.capi.
Chriſtus ieſus ẽ ad dexteram
dei. qui etiã interpellat ꝑ nobis
⁊ Mathei.xxvi. Luce.xxij.
Marci.xiiij. Dixit ipſe ieſus
bñdict9 Erit filius hois ſedẽs
a dextris virtutis dei. Hoc eti
am predixit Dauid in pſal.cix.
Dixit dñs dño meo ſede a de-
xtris meis. Quõ aũt hec verba
ad litteram intelliguntur. de
xp̃o pater ex ſententia pauli q̃
ad hebreos.i.c.ait. Ad quem
aũt angeloꝝ dixit aliqñ deus.
Sede a dextris meis. ⁊ Ma
thei.xxij.c. Chriſt9 retulit pha
riſeis. Quomodo Dauid vo-
cat eum ſcꝫ xp̃m.i.ſpiritu dñꝫ
dicens. Dixit dñs dño meo ſe-
de a dextris meis. Et ſi iude
negarent teſtimoniũ chriſti et
pauli conuinci poſſunt per do
ctores illorum. Nã rabbi Io
nathan apud iudeos probatiſ
ſimus in ſua tranſlatiõe caldai
ca ait. Dixit domin9 ꝟbo ſuo.
⁊ rabbi Ioden ſuper illo ꝟbo
p̃s.xvij. Dediſti mihi ꝓtectio-
nẽ ſalutis tue ⁊ dextera tua ſu-
ſcepit me. inquit in futurũ de
us ſanctus ⁊ benedictus con-
uertere faciet regem meſſiã ad
dexteram ſuam ſicut ſcriptum
eſt. Dixit dñs dño meo ſede a
dextris meis. Iſtud etiã ↄfir-
mat rabbi moyſes. Sed cõ
tra arguitur ꝙ non ſit bene di
ctum ꝙ chriſtus ſedet ad dex-
teram dei patris. Primo nul-
lum corporale competit deo. qꝛ
ſpiritus eſt deus. Johãnis.iiij
c. Sed dextera ⁊ ſiniſtra ſunt
differentie poſitionũ corporali
um. ergo non conueniunt deo.
Scđo ſi fili9 dei ſedet ad dex-
terã. ergo pater ad ſiniſtã. ſꝫ de
xtera nobilior eſt ſiniſtra. ergo
pr̃. ſedet in parte ignobiliore.
Tercio ſtare ⁊ ſedere ſunt op
poſita. ſed Actuũ.vij.ca. Ste
phan9 vidit ieſum ſtantẽ. ḡ nõ
ſedet. Ad intelligendã hãc
ꝓpoſitionẽ catholicã quã quoti
die ↄfitemur. ſ. ꝙ ieſus xp̃us ſe

det ad dexterã pr̃is tria ſũt do
cumẽta notãda. Primũ do
cumentũ ꝙ hoc nomẽ dextera
inuenitur in ſcripturis de deo
dictũ. Unde ſcribitur Exodi
xv.c. Dextera tua dñe magni-
ficata ẽ in virtute. dextera tua
dñe ꝑcuſſit inimicũ. Et. pſ̃. xv
Delectatiões in dextera tua vſ
ꝙ in finem. ⁊. pſ̃. xx. Dextera
tua inueniat omnes qui te ode
runt. ⁊. pſalmo. xlvij. Juſticia
plena ẽ dextera tua. ⁊ pſ̃. cxvij.
Dextera dñi fecit virtutem de
tera dñi exaltauit me. ⁊ pſalmo
cxxxvi. Saluũ me fecit dexte-
ra tua. ⁊ yſaie. xlviij. Dextera
mea menſa eſt celos. et Aba-
cbuc. ij. Circundabit te calix
dextera dñi. Secundũ do-
cumentũ ꝙ cũ dicim⁹ xp̃z ſede
re ad dexteram patris nõ intel
ligimus per dexteram aliquid
corporale ſed locutio eſt metha
phorica ſicut etiam cum dici-
mus oculos dei. brachiuz dei
⁊ ſimilia ꝑ quem deſignantur
ſpũales ꝓprietates ⁊ opatiões
diuine. Hinc Damaſcenus i
iij. ſententiaꝝ ait. Nõ localẽ de
xterã patris dicim⁹. q̃liter eniz
q̃ in circũſcriptibilis ẽ localem
adipiſcere dexterã. Tertiuz
documentũ ꝙ noĩe dextre intel
ligunt̃ tria. ſ. gloria diuinitatiſ
beatitudo. ⁊ iudiciaria ptãs.
Ex quo ſecundũ Auguſtinuz
li. de ſimbolo. ⁊ Damaſcenuz.

Sedere ad dexteram pr̃is nĩl
aliud eſt niſi cum patre habẽ
re gloriã diuinitatꝫ ⁊ beatitudi
nẽ ⁊ iudiciariã poteſtatẽ. et hoc
incõmutabiliter ⁊ regalit̃ Unñ
Damaſcenus inquit. Dexte-
rã patris dicimus gloriã ⁊ ho
norẽ diuinitatis in qua dei fili
us extitit ante ſecula ⁊ deus et
patri ꝯſubſtantialis. Secũdũ
vero tho. iij. pte. q. lvij. Hec p̃-
poſitio ad vel in. ad dexterã vel
in dextris ſolã diſtinctionẽ per
ſonalez importat ⁊ originis or
dinem. non autem gradum na
ture vel dignitatis qui nullus
eſt in diuinis perſonis. q2 om̃s
tres pſone coeterne ſibi ſunt et
coequales. Notãdũ adhuc
ſecundum Alexandruz de ha
lis in. iij. ſumme. ꝙ per hãc pre
poſitionem ad ſignificatur cõ-
uenientia cum quadam diſtin
ctione quod poteſt eſſe triplicit̃
Primo vt ſit ꝯuenientia in 1
natura. ⁊ diſtinctio i pſona Et
ſic chriſtus ſecundũ ꝙ fili⁹ dei
ſedet ad dexterã patris. q2 ha-
bet eandẽ naturã cũ pr̃e. Un-
de gloria diuinitatꝫ beatitudo
et iudiciaria poteſtas coueni-
unt eſſẽtialit̃ filio. ſicut ⁊ patri
⁊ h̃ eſt eẽ in equalitate patris.
Secũdo poteſt intelligi ſcẽdũ 2
gram vnionis q̃ importat ecõ
uerſo diſtinctionẽ nature ⁊ vni
tatem ſuppoſiti ſiue perſoẽ. Et

ſm hoc xp̄s ſm q̄ eſt homo. ē filius dei ⁊ p̄ ꝯſequēs ſedet ad dexteram patris ſm equalitatē honoris. in cōſtuȝ eodē honore veneramur ip̄m filiū dei cū eadē natura aſſumpta. Humanitas quidē xp̄i ſm ꝯditionē ſue nature nō habet gloriā vel honorē diuinitatis. quā tamē hȝ ratione p̄ſone cui vnit̄. Un̄ Damaſcen⁹ ait. In gloria diuinitatis dei filius exiſtēs ante ſecula vt deus ⁊ patri ꝯſubſtātialis ſedet cū glorificata ei carne ei⁹. Adoratur enī vna hipoſtaſis vna adoratione eius cū carne eius ab omni creatura.

3 ¶ Tertio pōt intelligi ſm conditionē nature inquantū ſcd̄ȝ grām habitualē q̄ abundātior eſt in xp̄o pre omnibꝫ alijs creaturis ipſa natura humana ī xp̄o beatior eſt ⁊ ſup̄ oēs alias creaturas habēs regiā ⁊ iudiciariā poteſtateȝ. Et ſic ſedere ad dexterā patris. ſ. eſſe in eius equalitate nō p̄tinet ad ipſam naturā humanā xp̄i. ſed ſoluȝ ad perſonā aſſumentē. Nihilominus ſic ſm q̄ homo pōt dici q̄ xp̄s ſedet ad dexterā patris id ē ſm Augu. in bonis paternis potioribꝫ pre ceteris creaturis. quia omēs alias creaturas precellit in beatitudine et iudiciaria poteſtate. Sciendū tn̄ ſm Tho. vbi. ſ. q̄ pleri q̄ ſcire cupiūt an alijs a xp̄o cōueniat ſedere ad dexterā patris ex eo q̄ Aug. in li. de ſymbolo ait. Sedere ad dexterā ē habitare in ei⁹ beatitudie. ⁊ Math. xxv. c. dr̄. Statuet oues q̄deȝ a dextris. Et nihilomin⁹ ad hebreos. i. c. ap̄ls inq̄t. Cui aliq̄n angeloꝝ dixit de⁹. ſede a dextris meis q̄ſi dicat nulli. Propterea inq̄t tho. q̄ vt p̄dictū eſt xp̄s ſedet ad dexterā p̄ris ī quātū. ſ. ſm diuinā naturā ē in eq̄litate p̄ris. Scd̄m humanā vero ē in excellēti poſſeſſione diuinoꝝ pre ceteꝝ creaturis q̄ nulli vel hoī vel āgelo ꝯuenire poteſt. Sedere ergo in dextera non ſignificat eſſe in btitudine ſimplicit̄. ſȝ hr̄e btitudinē cū q̄daȝ dn̄atiua p̄tāte ⁊ q̄ſi ꝓpriā ⁊ naturalē qd̄ ſoli xp̄o ꝯuenit. Pōt itaq̄ dici q̄ oīs btūs ſit in dextra. ſȝ nō ſedeat ad dexterā dī.

¶ Ad p̄mū ḡ argumentū ī principio hui⁹ dubij p̄ȝ ex dictꝭ ſolutio. q̄ꝛ p̄ dexterā nil corporale exprimit̄ h̄. ¶ Ad ſm p̄o dicit Augu. li. de ſymbolo: In illa btitudine oīa dextra ſūt. q̄ꝛ nulla ē ibi miſeria. Nō poteſt tam̄ dici q̄ pater ſedeat ad dexteraȝ filij vel ſpirituſſancti quia filius ⁊ ſpirituſſanctus trahūt originē a patre nō ecōuerſo. Et lȝ ſpūſſctūs ꝓprie poſſit dici ſedere ad dexterā p̄ris vl̄ filij ſm

ſenſum p̄dictū. Cū ẜm quan
dā appropꝛiationē attribuitur
filio equalitas. Propter quod
Augu. ait. In p̄re eſt vnitas i
filio equalitas i ſpūſancto vni
tatis equalitatiſqꝫ ↄnexio. Ad
tertium vero dicit Tho. ꝙ ſte
phanus vidit xp̄m eo mō quo
ſā erat auxiliū ſibi p̄ſtare para
tus. Vñ Grego. in omelia in-
quit. Sedere iudicātis eſt. ſed
ſtare vero pugnātis vel adiu-
uātis. Stephanus ergo in la
boꝛe certaminis poſitus ſtan-
tem vidit quē adiutoꝛē habu
it. Sed hūc poſt aſcenſionem
Marcus ſedere deſcribit. qꝛ
poſt aſcenſionis ſue gloꝛiaꝫ iu
dex in fine videt̄. Hec ille. Ip
ſe itaqꝫ dñs noſter ieſus xp̄us
dei filius patri ↄſubſtantialis
ꝛ equalis iudex erit noſter. de
quo paulus ita concludit ad
epheſios pꝛimo capitulo. Cō
ſtituit illum ſuper omnē pꝛinci
patū ꝛ poteſtatē ꝛ ſup̄ om̄e no
mē qđ noiatur ſiue in hoc ſclō
ſiue in futuro. Scđa excellen-
tia xp̄i iudicātis dicit̄ triūph⁹
mirabilis. Ad qđ intelligēdū
diſtinguem⁹ triplicē triūphuꝫ
Prim⁹ dicit̄ mūdialis.
Secūdus celeſtialis.
Tertius generalis.
Pꝛimus triumphus ē mun
dialis. quo romani duces ꝛ i-
peratoꝛes exercitus redeuntes
debellis cum victoria honora-
ri conſueuerunt. Et dicebatur
triumphus a tris quod eſt tres
ꝛ phanus ſonus quaſi triplex
ſonus leticie pꝛo bene merito ci
ue. fiebat enim triplex ↄſulta-
tio pꝛo triumpho. Naꝫ pꝛimo
ↄſolabatur exercitus. ſecundo
ſenatus. ꝛ tertio populus qui-
bus cōcoꝛdantibus triumpha
bat virtuoſus dux. erat eniꝫ tri
plex notabilis leticia triūphā
tis. Pꝛima ꝙ cum ad vꝛbē tri
umphalis ciuis rediret ei cum
effuſa leticia occurrebat popu
lus vniuerſus. Scđa leticia
erat ꝙ triumphantis currum
pꝛecedebant manibus poſt ter
ga ligatis captiui oēs. Ter
tia leticia erat maxima. Nam
triumphans indutus veſte au
rea qua erat indutus impera-
toꝛ. vt ſcribit Lucius floꝛus li
bꝛo pꝛimo. Currū aureum tri
umphalem aſcēdebat tractum
a quatuoꝛ equis albis. Sicqꝫ
dux pompaticus pꝛeeunte ſe-
natu in capitolio albos macta
bat thauros. Nec licebat niſi
in triumpho ẜm romanas ce-
rimōias ioui ſacrificare d̄ thau
ro. Ad temperamentum vero
huius effuſe leticie licebat im-
pune om̄ibus iocoſe aduerſuꝫ
triumphantem dicere quecun
qꝫ conuicia. Nam cum ceſar
pꝛimo triumphauit de gallia

multa ſibi dicebant que hone
ſtatis cauſa dimittimus. ꝛ de
conditiõibꝫ multis triumphi
ſcribit Ualerius in rubrica d
iure triũphandi. Fuerũt autẽ
multi qui ſic glorioſe triũpha
rũt. Ceſar enĩ poſt victorias
ꝛ finẽ belloꝝ ciuiliũ mortẽq;
põpeij dũ redijt ad vrbem ſꝫm
Suetoniũ vno mẽſe. ſed inter
iectis diebꝫ qnquies triũpha/
uit. pmo de gallia ꝛ britania.
ſecũdo de egypto. tertio d far
nace ꝛ ponto: quarto de iuba
ꝛ africa. qnto ꝛ vltimo de hiſ
pania. Põpeius magn⁹ vt
ſcribit Plinius libro ſexto de
naturali hiſtoria. cum Ocam
maritimã predonibus liberaſ
ſet. ꝛ imperiũ maris populo
romano reſtituiſſet. ex aſia põ
to armenia. Paflagonia. Ca
padocia Cilicia Syria. Sci
thys Judeis Albanis. Hy/
beria ĩſula. Creta Baſternis
ꝛ ſuper hoc de regibꝫ mitrida
te atq; tygrane triũphauit.

Quintus cecilius metelluſ
dictus macedonicus a deui/
cta macedonia ſꝫa Priniũ de
viris illuſtribus. ꝛ eutropium
philippum macedonie regem
ducẽ ad vrbem. ꝛ triũphans
ante currum trahi fecit. Me/
tellus filius eius dictus Cre
ticus. vt narrat Poroſius. qꝛ
cretã romano populo ſub/
iugauit reuerſus romam triũ
phauit. Papirius qui Lu
cius papirius curſor. de q me
minit Titus Liuius. qꝛ ſam
nitũ duritiã pliis fregit ꝛ ado
clare cuncta geſſit. quod Eu/
tropius ꝛ Poroſius dicũt. ꝙ
romani hunc Alexandro ma
gno ducem parem eſſe puta/
bant ſi aſia domita in europã
arma tentaſſet romam rediẽs
poſt debellatos ſamnites tri/
umphauit. Scipio africa/
nus vt refert Ti. Li. poſt vi/
ctum Hannibalẽ domitãq;
carthaginem vbi romam ut/
tigit triũpho omnium clariſſi
mo capitoliũ honeſtauit. quẽ
ſequebãtur captiui omnes ro
mani qui circa quatuoꝛ milia
erant de manibus hoſtium li
berati. Scipio frater eius. vt
narrat Pli. li. de viris illuſtri
bus dictus aſiaticus triũpha
uit. Cuius triumphus oculo
rum ſpectacula maioꝛ ꝗ̃ afri
cani fuit. Nam poꝛtauit con/
ſul triũphans ducenta vigin/
tiquattuoꝛ ſigna militaria ho
ſtium. Simulacra captoꝝ ho
ſtium oppidoꝛum ꝛ vrbiũ cen
tum trigintaquattuoꝛ. Aure/
as coꝛonas ducenta triginta
quattuoꝛ. Vaſa aurea ꝛ argẽ
tea numero infinita Pricipes
vrbiũ ꝛ duces vigintaduos
cum quibꝫ ꝛ adoleſcentẽ filiũ

 Sermo xx

antiochi ꝑtulit ante ſe. Octa
uianus victoꝛ ab oziente redi
ens. vt recitat Horoſius ꝛ eu
tropius vꝛbem ingreſſus triū
phauit tūc ꝓmū quia rempu
blicam auxerat ſalutatꝰ augu
ſtus. Probus īpatoꝛ. vt ait.
Ruffinꝰ in ānalibꝫ romanoꝝ
q̄ vicit alemanos germanos
gothos. ꝛ ſarmatas q̄nqꝫ die
bus glorioſe triumphauit. nā
īter alia ſpectacula qđ nunqꝫ
ꝑus factū fuerat totū currum
in ſpeciē ſilue fecit conſeri ar/
boribus ac per diuerſos adi/
tus ſtrutiões mille. ceruos mil
le. apꝛos mille: leones centū.
Cētūqꝫ libycos imiſti leopar
dos. ꝛ quotquot alias viuas
feras habere potuit. ꝛ oīa cō/
ceſſit diripienda populo. om
nia tn̄ illa ꝛ ſimilia vana fue/
rūt friuola ꝛ tranſitoꝛia ludiſ
qꝫ pueroꝝ cōparanda. De q̄/
bus omnibꝫ dicere poſſumus
illud ps. Periit memoꝛia eo/
rum cū ſonitu. Secūdꝰ tri 2
umphus dꝛ celeſtialis. hic fu/
it ille dn̄i ieſu xp̄i quadrageſi/
ma die poſt reſurrectionē ſuā
qn̄ aſcendit in celū. Duxit em̄
tunc oēs aīas ſanctas quas li
berauerat de inferno. Duxit ꝛ
ſanctos reſuſcitatos qui ī coꝛ
poꝛe ꝛ aīa ipſum feliciter ſeq̄/
bantur. Ducebat inſuper aīaſ
eoꝝ iuſtoꝝ ꝛ paruuloꝝ fideliū

que in his quadraginta diebꝫ
a ꝓpꝛiis coꝛpoꝛibꝫ per moꝛtem
diſceſſerant. Eratqꝫ indutus
non veſte aurea: ſed gloꝛia ſui
coꝛpoꝛis admirabili. Et fere
batur ꝟtute ꝓpꝛia obſeq̄nte mi
be miniſteriū. Cum eni pꝛex/
iſſet ad montē oliueti vbi con
uenerant diſcipuli ſui ꝛ mater
eius benedicta poſt exhoꝛta/
tionem: poſt multoꝝ declara
tionem myſterioꝝ: poſt deni/
qꝫ benedictionē hoꝛa diei me
ridiana occurrentibꝫ omnibꝰ
angelicis ſpiritibꝫ ferebaẛ in ce
lū vidētibꝫ aplis ꝛ aliis q̄ ibi
aderāt. Nec vacat a myſterio
ꝙ apparuerūt ibi in aere āgeli
ī ſpecie viroꝝ ī veſtibꝫ albis q̄
ꝛ dixerūt Viri galilei q̄d aſpi
citis ī celū. hic ihs dei ꝛ ꝟgis
filiꝰ. Hic ihs patribꝫ ꝓmiſſus
Hic ihs a ꝓphis ꝓnūciatus.
Hic ihs a iudeis crucifixus.
Hic ihs q̄ ſurrexit a moꝛtuis.
Hic ihs ita veniet ſicͭ vidiſtis
eū aſcēdentē ī celū. veniet vti
qꝫ rex glīe ꝛ dn̄s mūdi ad red
dendū vnicuiqꝫ ſm opa ſua.
Tertiꝰ triūphꝰ dꝛ generaẛ qn̄ 3
ī generali iudicio filiꝰ dei ꝛ ꝟ/
ginis bn̄dicte ſedebit ſup ſe/
dē maieſtatis ſue. O q̄d erit
tūc cū īnoteſcet vnicuiqꝫ ꝑ ex
perientiā ꝙ ille qui in ꝑſepio va
giit ſit dominus celi ꝛ t̄re ma
riū angeloꝝ ꝛ hominū quādo

omnes angeli ſancti atq̄ ele/
cti eius vnanimes adorantes
eũ dicent. Adoramus te chri
ſte ⁊ benedicimus tibi. qꝛ per
ſanctã crucez tuam redemiſti
mundũ. Tu rex glorie chriſte
Tu patris ſempitern⁹ es fili⁹
Tu ad liberandũ ſuſceptur⁹
hominẽ non horruiſti ꝟginis
vterꝝ. Tu deuicto mortis acu
leo apuiſti credentibꝫ regna ce
loꝝ. Tu ad dexterã dei ſedes
in gloria patris. Iudex veni/
ſti vt iudices oẽs. Tibi gr̃as
agim⁹ nos famulis tuis q̄s p̄/
cioſo ſanguine redemiſti. Sz
hoc loco querit̃. vtꝝ poteſtas
iudiciaria ſit xp̄i ſcḋm humani
tatem aut ſcḋm diuinitatẽ. Et
rñdet Bonauen. in. iiij. di. xl/
viij. ꝙ ad hoc ꝙ iudiciũ ſit fir
mũ ꝯcurrit auctoritas ⁊ po/
teſtas. auctoritas in ſententi/
ando. ⁊ poteſtas in retribuen
do p̄miũ vel meritũ. Si alte/
rum hoꝝ deficiat nõ ẽ firmuz
iudiciũ. hec duo p̄ncipaliter
ſunt in deo. Nã in ipſo ẽ auc/
toritas in ſentẽtiando. quia ẽ
dñs omniũ ⁊ nõ oẽs ſerui Et
etiam poteſtas ad retribuen/
dũ. qꝛ potentiſſim⁹ ẽ. ⁊ null⁹
põt reſiſtere ſibi. ſcḋm illud He
ſter. xiiij. ca. Dñe rex in ditione
tua cũcta ſũt poſita. ⁊ non eſt
qui poſſit reſiſtere volũtati tue
Hec duo communicauit ſan
cta trinitas xp̄o homini auc/
toritatẽ dando dominiũ. vñ
Actuũ. iij. c. dixit petr⁹. Cer/
tiſſime ſciat oĩs domus iſrael
qꝛ dñm deus fecit hunc ieſum
quẽ vos crucifixiſtis. Dedit
ei etiam poteſtatẽ cuncta ſibi
ſubijciendo. ſcḋm illud Math
vl. c. Data eſt mihi oĩs pote/
ſtas in celo ⁊ in terra. Prop/
terea actuũ. x. c. dr̃. Ipſe eſt cõ
ſtitutus a deo iudex mortuo/
rum ⁊ viuoꝝ. Qm̃ ergo pote
ſtas iudiciaria reſpicit illa duo
iam dicta ⁊ illa ſũt in deo per
naturã in xp̄o hoie p gratiam
ideo iudiciaria ptãs eſt xp̄i ſcḋz
diuinitatẽ p naturã. ſcḋm hũa/
nitatẽ ꝟo collata p gratiã. vñ
ſcḋm vtrãq̄ naturam habz au
ctoritatẽ. ſed ſcḋm diuinitatem
p̄ncipalẽ ⁊ naturalẽ ⁊ ſcḋm hu/
manitatẽ cõmiſſam. Vnḋ dr̃
Ioh. v. c. Poteſtatẽ dedit ei
iudiciũ facere: quia filius ho/
minis eſt. Cũ ergo ptãs p̄ma
ria ſit in deo. ſed cõmiſſa i ho
mine xp̄o latio ſnĩe ferri debet
ab hoie xp̄o. Et ſcḋm hoc dicit̃
Ioh. v. ca. Pater nõ iudicat
quenq̄: ſed oẽ iudiciuz dedit
filio. Sed qꝛ xp̄s eſt de⁹ ⁊ hõ
ſnĩa eius ñ erit tanq̄ iudicꝭ de
legati. ſed tãq̄ p̄ncipalis. Et
ideo ab ea ꝓpter vtrãq̄ pote/
ſtatẽ nullus poterit appellare
Quid ergo facient tũc miſeri

peccatores. Quid dicent prin/
cipes huius seculi. Quid co/
gitabunt elati philoſophi cum
videbitur ab omnibus xps in tali
triumpho. O quam beati erunt et quam
iocundi fuerunt amici eius. Quid
o infelices mortales non pecco
gitatis diem illum omnino venturum.
Contremiſcite et pauete conſi
derantes quod omnes comparebimus
in illo tremendo ſpectaculo.
Tertia excellentia xpi iudi
cis omnium dei maieſtas viſibi/
lis. videbitur quippe ab omnibus
tam electis quam reprobis iudex
ille in maieſtate. Sed notan
dum ſecundum magiſtrum ſniarum in .iiij
di.xlviij. et augu. et hugo. li. de
ſacris. quod patrem nullus de repro
bis videbit in iudicio. ſed om
nes filium. quia filius hominis
eſt vt ab omnibus videri poſſit
vnde non apparebit viſibilis in
forma dei. Uerumtamen duplex eſt
cognitio diuinitatis vna per
ſigna et effectus. alia in ſua for
ma et eſſentia. Reprobi cogno
ſcent diuinitatem per ſigna certiſ/
ſima et effectus manifeſtos: et
cognoſcent quia xps eſt dei fi
lius omnipotens. In propria vero
forma videre non poterunt. quia talis
forma omnino est improporcionabilis
oculis peccatorum ſimplis et improporcio
nabilis oculis omnibus qui non ſunt
ſublimati per gloriam vel per ſup/
abundantiam gratie. Et quia repro
bis non dabitur gloria nec ſimplr
citer nec ad xps. ideo non vide
bunt diuinitatem. Non autem qua
re non dabitur eis virtus que faci/
at eorum aſpectum idoneum ad vi/
dendam illam lucem. quia ſi habe/
rent oculum aptum haberent
ſummam delectationem quam
impoſſibile eſt eſſe et indecens
peccatoribus. Impoſſibile enim
eſt et non intelligibile quod damna
ti fiant proporcionabiles et non
gaudeant. Non ſic autem eſt de hu
manitate xpi glorioſa: ad quam
videndam non requiritur lu/
men glorie et cuius viſio dam
natis poteſt eſſe cum odio et di
ſplicentia.

Quomodo comparebunt differenter
in iudicio electi et reprobi. et qua
liter conuincuntur increduli ex pri
mo aduentu xpi vt etiam credant
ſecundum. Et de tempore iudicij.

Capitulum ſecundum

Secundum myſterium con
templandum de iudicio
dei iudicando est differen
tia. differt namque iudicium in ele/
ctis et reprobis in tribus.

Primo in oratione
Secundo in manifeſtatione
Tertio in collocutione.

De loco iudicij et manifeſta
tione conſciarum et peccatorum dictum eſt
in quadrageſimali de penitentia. de
collocutione etiam multa ſunt ibi
poſita. Nam alloquetur xps electos

ſuos plaude dulciter affabilit
cũ oĩ manſuetudine ⁊ gratio/
ſitate. reprobos ꝟo cum indi/
gnatione terrore exprobratiõe
⁊ omni aſpitate. Hinc Amos
iij.c.dr. Leo rugiens quis nõ
timebit. Leo.ſ. de tribu iuda
qui vicit diabolũ xp̃s qui ⁊ ſi
tacuit in ꝑmo aduẽtu ſuſtinẽ/
do conuicia ⁊ impropia cũ pa
tientia ⁊ humilitate non ſile/
bit in ſecundo. ſed rugiet ſicut
leo oſtendens ſuã potentiaꝫ ⁊
maieſtatẽ ⁊ in iudicando ſeue
ritatẽ Sicut eĩn manifeſtauit
ſuam potentiã in creatione re
rum. ⁊ ſapientiã in guberna/
tione mũdi ⁊ clementiã in in/
carnatiõe. Ita in fine ſuã ma
nifeſtabit iuſticiã. Et ꝓpter h̄
electis ꝓ̄bebit ſe in cũctis be/
nignũ. Iniq̄s ꝟo rigidũ ⁊ au
ſterũ. Sed icreduli ducũt iſta
in deriſuꝫ aſſerentes ꝙ tot an
ni p̄terierũt q̄bꝫ dicta ſũt hec
oĩa a generatiõe in generatio
ne. ⁊ tñ nondũ venit iudicij tẽ
pus. ⁊ ſicut nõ venit ita nec ve
niet. Quos ⁊ ſi cõuincere de/
bent teſtimonia ſcripturarum
noui ⁊ veteris teſtamẽti. tamẽ
facile eſt ipſos ꝯfundere cũ ex
emplo ⁊ expientia ꝑmi aduen
tus. Nã de illo dictũ fuit ſuc/
ceſſiue poſt lapſũ ade de etate
in etatẽ veniet: veniet. Et exa
ctis tandẽ q̄ nq̄ milibꝫ an noꝝ
venit. Ex hoc chriſtꝰ dicebat.
Eſtote pati. qꝛ q̄ hora ñ puta
tis filius hois veniet. Fue
runt nihilominus q̄dam q̄ tẽ
pus determinare voluerũt ge
neralis reſurrectionis ⁊ futuri
iudicij. vt augꝰ refert li. xviij.
de ciui. dei. vt diximꝰ in ſmo
ne de mũdo in quadrageſima
li de pnia. Cõcludit eĩn augꝰ
ibi omniũ de hac re calculan
tiuꝫ digitos reſoluit ⁊ q̄eſcere
iubet ille q̄ ait. Nõ ẽ veſtꝝ no
ſce tp̄a vel momẽta que pater
poſuit in ſua ptãte. Et ꝓpter h̄
illi qui ad talia p̄nũciãda de/
terminate ſũt moti decepti fue
runt. Et de abbate Ioachim
dicit Tho. in q̄rto. ꝙ aliq̄ ꝟa
dixit ꝑ coniecturas. ⁊ in aliq̄/
bus deceptꝰ eſt. Quãuis aũt
ſimus in vltima etate mundi
tñ augꝰ li. lxxxiij. q̄õnum dicit
Etas vltima hũani generiſ q̄
incipit a dñi aduẽtus vſq̄ in
finẽ ſeculi quibꝫ generationibꝫ
cõputeſ incertũ eſt. Inuẽti
etiam ſũt in ſũma ti. xiiij. ca. xi
pte. iiij. qui aſſerere voluerunt
tãto tp̄e mundũ duratuꝝ q̄n
tũ fluxit ab initio mundi vſq̄
ad aduentũ xp̄i in carnẽ. Qd̃
fuit q̄nq̄ miliũ centũ nonagi
tanouẽ annoꝝ ſm aliq̄s vł ad
minus quatuor miliũ annoꝝ
ſm alios. Fundabant aũt iſti
opinionem ſuã in ꝟbis Aba/

chuc qui ait. Domine op⁹ tuū in medio annoꝝ viuifica illud Opus em̄ dei p̄cipuū fuit genus humanū qđ mortuū per peccatū viuificatū fuit in medio annoꝝ. Ad hoc vt ſit i medio dicunt ꝙ oportet ꝙ tantū ſequatꝰ tp̄is poſt aduentū ſp̄i/mū q̄ſtū añ p̄ceſſit. Et ſic eſſet tēpus q̄nqꝫ miliū vel quattuor miliū annoꝝ. Sꝫ iſtud motiuū eſt valde debile. quia medū nō ſolū đr qđ equaliter diſtat ab extremis. ſed etiā qđ/cunqꝫ exiſtens inter extrema ſiue paꝝ ſiue multum diſtet ab eis. Pōt em̄ dici in medio numeri vndenarij nō ſolū vnus qui eque diſtat ab vno q̄nquinario ⁊ alio. ſed etiā alio ſmo/do oēs numeri qui ſūt int vnariū ⁊ vndenariū. Et ſic ſeptenarius eſt in medio ⁊ alij ſeq̄ntes numeri ⁊ binarius cū ſeq̄ntib⁹. Quare ſumitꝰ ibi mediū late nō ſtricte nec punctaliter. vel đr ibi in medio. ſ. infra tēpus veteris teſtamēti ⁊ noui. Alij adhuc petūt ⁊ iterrogāt qua hora determinata fiet reſurrectio generalis. ⁊ reſpōdet magiſter in. iiij. di. xl viij. Q̄đ hoc ꝓ certo ſciri non pōt. Tñ ſatis ꝓbabile creditꝰ. ꝙ reſurrectio erit quaſi in crepuſculo ſole exiſtente in oriēte ⁊ luna i occidente. q̄a in tali diſpōne ſol ⁊ luna creduntꝰ creata. nec obſtat. q2 đr Matthei. xxv. Media nocte clamor factus eſt q2 illud ponitꝰ ꝓpter incertitudinem temporis nō ꝓpter determinationē hore. quia tunc tēporis min⁹ ſtant homines vigilantes ⁊ cauti.

Quod dura erit ⁊ teeribiliſ ſententia xp̄i ꝯtra damnatos quos expellet ſe cū maledictione deputando eis habitationem ꝑpetuā in igne inferni.

Capitulum tertiū.

Ertium myſteriū contemplandum đr iudicij ſentētia. Quis taꝫ ferreus ⁊ durus vt nō cōpungatur. quis taꝫ audax ⁊ fortis vt nō timeat. O indurati peccatores. O aīe deo magno rebelles. Si ad pn̄iam non reuertimini vobis dicetur a xp̄o Diſcedite a me maledicti i ignem eternum ⁊c. Que ſententia grauiſſima erit damnatis p̄cipue ꝓpter tria.

Primo ꝓpter expulſionem.
Secūdo ꝓpter maledictiōꝫ
Tertio ꝓpter deputationē.

Primo ꝓpter expulſionem. quia expellentur ipſi damnati infeliciſſimi ab habitatiōe celi a ſocietate ſanctorum ⁊ a beata viſione dei. Sed quo ibitis o peccatores. vbi erit habitatio veſtra. Nunq̄d ad terrā

hāc redibitis habitabilē. Nū quid exiliū illud erit tale quale fuit primoꝝ parētū post lapſū quia tereſtri paradiſo expulſi ꝑ miſſi ſunt colere terrā iſtā ⁊ cū ſudore vultus ac labore duce/re vitam. O terribile verbum O formidabilis ſnīa. Ite di/ſcedite ad habitandū ī inferno Ibi erit aīa veſtra. Ibi thoꝛ⁹. Ille locus paratus ē ꝑ dānatꝭ vbi vmbra mortis ⁊ null⁹ or/do. vbi horror. vbi flet⁹ vbi ſtri dor dentiū. vbi tortores infeſti vbi penuria. vbi deniq̄ cuncta
2 merore plena. Scdo erit illa ſnīa grauis propter maledictō nē. qd enim flebilius cuiq̄ eſſe pōt. q̄ maledici ore proprio ie/ſu xpi. maledicti inquit qꝛ tot bona recepiſtis. tot bñficia vo bis ꝯmunicaui. ⁊ mihi ingrati rebelleſq̄ fuiſtis. Maledicti qꝛ dedi vobis terrā vt habita/retis ⁊ illa nunq̄ decetero vos ſuſtinebit. maledicti qꝛ dedi vo bis fructus terre pro vite ſuſtē tatione ⁊ amodo eſurietꝭ ſemꝑ per maledicti qꝛ dedi in vſum veſtrū aquā ⁊ amō ſemꝑ ſitietꝭ ⁊ gutta negabitur vobis. male dicti qꝛ dedi vobis lumē ſolis ⁊ lune atq̄ ſtellaꝝ ⁊ deceto ab ſcondet a vobis claritas eoruꝫ maledicti qꝛ effudi ſanguinem meū pro redēptione veſtra ⁊ re dēptionis fructū nunq̄ perci

pietis. maledicta ſit anima ve ſtra. maledicta mēoꝛia veſtra. maledicta volūtas veſtra. ope rationes potētiaꝝ veſtrarū ver tātur vobis in meſticiā et dolo rem maledictū ſit corp⁹ veſtrū cuius omēs ſenſus ad obiecta triſtabilia ſemꝑ ferant. Hec et ſimilia implicite ꝯſiderare poſ
3 ſumus in illa maledictōe. Ter tio erit illa ſententia grauis ꝓ pter deputationē. qꝛ deputabit dānatis ignis eternus q̄ para tus ē diabolo ⁊ angelis ei⁹. Sꝫ nunq̄d poſt iudiciū demōes ꝑ erūt in inferno ad torquenduꝫ peccatores Et circa hoc ma giſter ſniarum ī. iiij. diſti. xlvij. pōit duplicē opinionē. i. q̄ dicit ꝙ non. Alia ꝙ ſic vt quos ſibi ſubiecerūt in culpa eis aſſentiē do eos habeāt vt dños ad tor quendū in pena. ⁊ licet in certū ſit que opinio ſit verioꝛ. tamen Tho. magis adheret opiniōi ij. Erūt itaq̄ demones dāna/toꝛū nō ſolum ꝯſocij ſed torto res neq̄ſſimi. Igit vt ait Ber nar. quis putas tūc meroꝛ erit. Quis luctus que triſticia cū ſe parabunt impij a ꝯſortio iuſto rū ⁊ a viſione dei ⁊ traditi ī po teſtate demonū ibunt cuꝫ ipis in ignē eternū nunq̄ lucē viſu ri. nunq̄ refrigeriuꝫ adepturi. ſed ꝑ milia miliū ānoꝝ ī iferno cruciādi. Curem⁹ ergo oēꝫ ſu

perbiā deponere ⁊ deū timere
quē offendimus. ſtudeamuſqꝫ
ad eū ꝑ pniam redire vt miſ'ꝰ
nrī nos liberet i die illa a penis
dānatoꝝ ꝑducatqꝫ ad gaudia
ꝑadiſi. Cuiꝰ nomē ſit ineter/
num benedictum. Amē.

Feria. iij. ij. ebdomade ꝺ cau
ſis ex qb' hoīes inflant ſuꝑbia
Serma decimus.

Indignati ſūt

Scribunt hec ꝟba
math. xxi. c. ⁊ i euā/
gelio hodierno Poſ
ſidebat phariſeoꝝ ⁊ pricipū iu
deoꝝ corda elata ſuperbia ob
quā xp̄m ⁊ doctrinā eiꝰ at mi/
racla ꝯtēnabāt. Exultātib' ꝟo
turbiſ ꝑpt mirabilia ⁊ ſigna q̄ vi
bāt illi ecōuerſo ꝯtriſtabant. ⁊
xp̄m arguere p̄ſumebāt Quia
ꝟo grādis ē ſuꝑboꝝ nūerꝰ ho/
dierna die de cauſis ſuꝑbie ali
qua ꝑcurremꝰ que lʒ ſint mlt̄e
nos tñ colligemus ex illis tres
Pria dicitur (pricipales.
nobilitas generis.
Scda fortitudo corporis
Tertia ſcientia animi
Qꝺ multi efficiunt ſuꝑbi ꝓ
pter nobilitatē origis vl' patrie
cū tñ ꝟa nobilitas in virtute cō
ſiſtit. Capitulū primū

Prima cā q̄re mlt̄i i ſu
perbiā eleuant ꝺr no/
bilitas generis. Jntu/
meſcūt eni in corde ſuo et ore ſe
iactāt. qꝛ nati ſūt ex nobili pa/
rētela ⁊ ex p̄ſabia di ḡ. Sʒ ad
uertandū q̄ nobilitas pōt tri/
pliciter diuidi.

Pria ē ſanguis nō virtutis
Scda ē ꝟtutis ñ ſanguinis
Tertia ē ſanguis ⁊ virtutꝫ.

Pria ē nobilitas ſanguinis
nō virtutꝫ q in illis ē q̄ lʒ parē
tib' claris exorti ſint tñ vicioꝝ
fortitudine natiuitatē ſuā ⁊ ꝓ
geniē obſcurāt. Pro qb' Clau
dinaꝰ ait. Degenerāt hoīes vi
cijs. fiūtqꝫ miores. ⁊ Sene. in
tragedijs. Qui gēnꝰ iactat ſuū
aliena laudat. Et apꝺ Salu/
ſtiū in iugurtino. Ponunt ver
ba gaij marij ꝯ nobiles q̄ ſic di
cit. iſti q̄ ſe falſo nobileſ p̄dicāt
ignaue atqꝫ voluptuoſe viuen
tes ſuꝑbe poſtulāt ꝟtutū pre
mia. ⁊ cū facūda oṙone extollūt
maiores ſuos ipoꝝ clara faci/
nora mēorātes ſe extimāt clari
ores Sʒ contra eſt. qꝛ q̄to fuit
vita maioꝝ clarior tāto magꝫ
poſterioꝝ ſecordia ac flagicia i
noteſcūt eoꝝ maioꝝ glīa poſte
ris lumē ē. Nō ſunt ꝯpoſita ꝟ
ba mea. Jd ꝑuifacio cū appa/
reāt oꝑa ꝟtuoſa. Jllis ꝟo arti/
ficio opꝰ ē vt ipoꝝ facta turpia
ꝯpta oṙone negant. ⁊ Tice. in
inuectiua ꝯ ſaluſtiū ait. Ego
maiorib' meis ꝟtute mea p̄luſi
vt ſi priꝰ noti nō fuerāt a me ac
cipiāt initiū mēorie ſue. Tu ꝟo

tuos q̄ꝫ turpiter offendiſti vt ſi
fuerant egregij ciues i obliuio/
nē venerint hec ille. Pax eſt cō
memorare maioꝝ nobilitatem
cū vicia tāto magis ab illis or/
tū trahētes vituperēt. Simil'r
plerīqꝫ gloriā nobilitatis ꝯpare
ſtudēt propter ſplendorē ꝛ no/
bilitatē p̄rie q̄ ſi criminoſi ſint
vtrīqꝫ magis viles reddunt. Ob
qđ ſcribitur in cronica de nugis
phoꝝ. qđ cū anatharſis ſcita vi
tuparet ab archito. qm̄ ſcita fo
ret in hi inq̄t dedec⁹ p̄ria eſt. tu
ꝟo p̄rie. Tice. inſup i li. de ſene
cetute refert themiſtoclē cuidā
ſeriphio in iurgio rn̄diſſe. Cuꝫ
ille diceret nō cū ſua ſꝫ p̄rie gl'ia
ſplēdorē aſſecutū. Nec ercle ſi
ego ſeriphi⁹ eſſe ignobilis. Nec
tu ſi athenienſis eſſes clar⁹ vn/
q̄ꝫ fuiſſes. Scđa ē nobilitas
virtutū ꝛ nō ſanguinis. Et de
hac inquit. c. venerabilis extra
de p̄bēdis nō gn̄is ſꝫ ꝟtutū no/
bilitas gratū deo faciūt ꝛ ido
neū ſuitorē. ꝛ tex. di. iiij. c. nos.
Nos q̄ p̄ſum⁹ nō ex locorū vel
gn̄is dignitate ſꝫ moꝝ nobilita
te ignoteſcere debem⁹ nec vrbiū
claritate ſꝫ fidi puritate ꝛ caſſi.
i epl'is hec ē idubitata nobilitas
q̄ moribꝫ pbat' ornata. ꝛ hiero.
ad cellantiā. nunq̄ꝫ te vlli đ ge
neris nobilitate p̄ponas. nec ob
ſcuriores q̄ſlibet ꝛ hūili loco na
tas te inferiores putes. neſcit re
ligio noſtra pſonas nec ꝯditio
nes hoīm. ſꝫ aīas inſpicit ille a⁹
pud deū preeſt potior n̄ quē no
bilitas gn̄is nec dignitas ſeculi
ſꝫ quē q̄ꝫ deuotio fidei ꝛ ſcā vite
ꝯmēdat. ꝛ iteꝝ hiero. ad eandē
ꝟa nobilitas ē claꝝ eē ꝟtutibꝫ ꝛ
ſene. ad Lucillū. anim⁹ nobileꝫ
facit cui ex q̄cū q̄ꝫ cā licet ſupra
fortunā ſurgere. ꝛ idē i li. đ mo
ribꝫ nobilitas ē generoſus ani
m⁹ ꝛ areſt. i. iiij. politice. Inge
nuitas ē ꝟt⁹ ꝛ diuitie antiq̄. et
claudian⁹. exaltat ꝟt⁹ nobilitā
do gen⁹. ꝛ iuuenal'. nobilitas
ſola ē atq̄ꝫ vnica ꝟt⁹. ꝛ lic⁹ quē
inducit Sene. in tragedijs di/
cebat. Non vetera patrie iura
poſſideo dom⁹ ignauus heres
nobiles nō ſunt mihi aui. nec
altꝫ inclitū titulis gen⁹ ſꝫ clara
ꝟt⁹. Ex h̄ valeri⁹ maxim⁹ i rubri
ca. Qui hūili loco nati clari e/
uaſerūt. Demoſthenē magnifi/
cat principē oīm oratoꝝ grecie
q̄ tn̄ habuit humilimos geni/
tores. Socrates etiā theban⁹
famoſiſſim⁹ p̄hs mr̄e obſtetri/
ce patre marmorario genit⁹ eſt
Igitur vt ſcribitur. lvi. di. c. vn
decunq̄ꝫ. Undecunq̄ꝫ homines
noſcant' ſi parentū vicia nō imū
dantur. honeſti ꝛ ſalui erunt. ꝛ
in. ca. nunq̄ꝫ. Nunq̄ꝫ de vicijs
erubeſcamus parentū. Ter
tia ē nobilitas ſanguinis ꝛ ꝟtu
tis. ꝛ hec non ſolum non ſper/

cſeda. Nam dn̄s ieſus chriſt⁹ etiam ſecundum carnem nobilem ortum voluit habere. vn̄d Mathei. i. ca. dicitur. Liber generatiōis ieſu xp̄i filij dauid Et de benedicta virgine cātat eccleſia Regali ex progenie ma ria exorta refulget. Et ſi obijci atur ꝙ in. c. venerabilis. ſuperi us allegato ponitur dictū apoſtoli. Nō multos ſm carnē nobiles ⁊ potentes elegit. ſed pauperes ⁊ ignobiles. Reſpondet ꝙ ibi non dānatur nobilitas. ſed aſſignatur cauſa quare xp̄s nō elegit nobiles. vt. ſ. virt⁹ diuina cognoſceretur. quia ſi apl'i fuiſſent de nobili genere vel docti vel eloquētes ſm humanā ſapiam ꝯuerſio gentiū potuiſſʒ aſcribi aut fauori. aut humane doctrine vel eloquētie. Verum tn̄ vt dicit glo. in predicto cap̄. Ideo dicit̄ in textu. Nō mltos qm̄ Paul⁹ ⁊ Bartholomeus fuer̄t nobiles Sūt aūt vere nobilitatis quinq̧ ſigna. Primū ē liberalitas Nā ⁊ de⁹ q̄ no biliſſim⁹ ē. liberaliſſim⁹ ſe exhibet. ⁊ ſolē ſuū oriri facit ſup̱ bonos ⁊ malos. Propterea ſcribitur extra de dona. c. prudentes. Hāc ſibi quodammodo nobilitas legem imponit vt debere ſe quod ſponte tribuit exiſtimet vbi glo. Beatius eſt dare q̄ꝫ accipere. Idem. xvi. q. i. c. Predicator. ⁊ de celebra. miſſarum. c. cum marthe. ⁊ in gloſa hui⁹. c. inducitur dictū marcialis ad ſceuolam. Sceuola tu comedis apud omēs. nullus apud te Alterius ſiccas pocula nemo tua. Aut tu redde vices. aut deſine velle vocari. Dedecus ē ſemper ſumere nil q̄ꝫ dare. Quidam milites interrogauerunt ſemel alanum philoſophum audita fama ſciētie eius. que eſſet maxima curialitas id eſt nobilitas. Reſpōdit ꝙ dare. Quod cum placuiſſet eis. interrogauit ipſe eos q̄ eſſet maxima ruſticitas. ⁊ cum conferendo non concordarent. rn̄dit alanus: Ego poſui vos in via ſoluende queſtionis et neſcitis conſiderare. Nam ſi curialiſſimum ē dare. ſequitur ꝙ ruſticiſſimum eſt contrarium eius ſcilicet auferre. Secundum ſignum vere nobilitatis eſt māſuetudo ⁊ miſericordia. Unde ſapiens prouer. x. capi. Manſuetudo ⁊ veritas cuſtodiunt regem ⁊ clementia firmatur thronus eius. ⁊ prouerbiorum tertio capitulo. Manſuetis dabit dominus gratiam. ⁊ prouerbiorum primo capitulo. Beneplacitum eſt illi. ſcilicet deo fides ⁊ manſuetudo. ⁊ Judith nono capitulo. Humilium ⁊ manſuetorū tibi ſemꝑ

placuit deꝑcatio. ꝛ p̄s. clix. ex
altabit manſuetos in ſalutez.
Et Math. v. c. Beati mites
qm̄ ipſi poſſidebūt terrā. Hu
ius manſuetudinis officiū eſt
ſm Geraldū odonis ſup. iiij.
ethicoꝝ. Non iraſci de facili ꝛ
abſqꝫ cauſa; ꝛ ad defectum ire
magis q̄ȝ ad exceſſum facit de
clinare ꝛ iniurias libenter re/
mittit: Hinc Cicero in primo
de officijs ait Nihil laudabi/
lius. nihil magno ꝛ p̄claro vi
ro dignius placabilitate atqꝫ
clementia. Et Quintilianus
in declamationibꝫ. Hec eſt ce
lebranda virtus. hec animi ſu
ſcipienda moderatio. vincere
iram ꝛ inter ſimulates quoqꝫ
meminiſſe hominis. Scribūt
naturales ꝙ rex apū ſolus nō
habet aculeū cū oēs alie apes
habeant. Tertiū ſignū ve/
re nobilitatis eſt magnanimi
tas. que ſm Ariſto. in. iiij. ethi
coꝝ tendit ordinate ad hono/
res ꝛ ad magna. ait enī. vide/
tur magnanimus eſſe qui ma
gnis ſeipſum dignificat ma/
gnus exiſtens Qui enī nō ſm
dignitatē id facit inſipiens iō
veri nobiles vel dant operaȝ
militie vel lr̄is vel alicui lau/
dabili exercitio quo poſſint cō
ſequi honorē ꝛ famā: ſemꝑ ta
men cō timore dei. Et cauent
ſibi a rebus turpibus ꝛ repre/
henſione dignis. Propterea
Seneca ad Lucillū inq̄t. Ne
minē excelſi ingenij virum hu
milia delectant ꝛ ſordida. no
tēt ergo qui ſe nobiles appella
ri gaudent ꝙ nō eſt de ipſa no
bilitate vicioſe viuendo ſuꝑ/
biendū. ſed potius diligēs cu
ra illis debet ineſſe vt bn̄ ꝛ vir
tuoſe viuant in cunctis deo ſe
humiliando.

Nō multi efficiunꝫ ſuꝑbi ꝑ
pter fortitudinē corporis q̄ cō
parat hominē beſtijs. ꝛ ſuparꝫ
a fortitudine animi atqꝫ i illa
ꝯfidentes exponit ꝑiculis.

Capitulū ſecundū

Ecūda cauſa q̄re mul
ti erūpunt in ſuꝑbiam
ē fortitudo corporis:
ob quā nullus ſuꝑbia intume
ſcere debet ꝑpter tria.

Primo ꝑpter cōparationē
Scdo ꝑpter ſuꝑationē.
Tertio ꝑpter ꝑiculationē.

Primo ꝑpter cōparationē
qm per corꝑis fortitudinē cō/
paraꝫ hō beſtijs ꝛ aīalibꝫ bru/
tis. Unde Petrarcha in li. d
remedijs fortuitoꝝ. Abūde in
q̄t eſt viꝝ taurina laus. Qui
imo vt in pluribus homo a be
ſtijs in fortitudine ſuꝑaꝫ. Hic
ꝛ Cato vt Cicero refert in li.
de ſenectute dicebat. Que em̄
vox poteſt eſſe contemptior q̄ȝ
milonis crothoniate: qui cuȝ

iam ſenex eēt athletas exercē
tes in curriculo videret aſpex
iſſe lacertos ſuos dicitur illa
chrymanſq̄ dixiſſe. At hi qui
dem iam mortui ſunt. ⁊ d̄ iſto
milone ſic ſcribit aulus gelli⁹
li. xiiij. noctiū atticaꝝ. Milo
crothonienſis athleta illuſtriſ
quē in cronicis ſcriptū ē olym
piade pma coronatū eē exituȝ
habuit vite miſerandū ⁊ mirā
dum. Cū iam natu grandis
artem athleticaȝ deſiſſet idest
reliquiſſet: iterq̄ faceret forte
ſolus in locis italie ſilueſtrib⁹
quercū vidit pxime viā patu
lis in parte media ramis hian
tem. Tunc experiri volēs an
vlle ſibi relique vires adeſſent
īmiſſis in cauernas arboris di
gitis deducere ⁊ reſcindere q̄r
cum conatus eſt: ac mediā q̄/
dem partē diſcidit diuellitq̄
Quercus aūt in duas dedu/
cta ptes cū ille quaſi perfecto
quod erat cōnixus manus la
nus laxaſſet ceſſante vi rediijt
in naturā: manibuſq̄ eius re
tentis incluſiſq̄ ſtricta denuo
⁊ coheſa dilacerandū hominē
feris pbuit. Scd̄o nō debȝ
homo ſupbire de fortitudine
corpis pter ſupationē. qꝛ illa
ſupatur a fortitudine animi.
Unde Ouidius li. de ponto
ait. Oia deficiūt anim⁹ tamē
oia vincit. Et Sap. puer. xvi

Melior ē vir patiēs viro for
ti. ⁊ qui dn̄atur animo ſuo ex
pugnatore vrbiū. ⁊ i eplis oui
dius. Uince aīos iramq̄ tuā
q̄ cetra vincis. Et de hac am
broſius li. pmo d̄ officijs. Nō
mediocris animi eſt fortitudo
que ſola defendit ornamenta
virtutū. Tertio non debet
quis ſupbire de fortitudie cor
poris pter piculationeȝ. Hi
eni fortes corpore. multis pe
riculis ſunt expoſiti ⁊ ſepiſſime
male finiūt. ſicut pȝ de hercu
le: antheo. hectore: achille ⁊ ſi
milib⁹. ⁊ pmi regū. c. xv. ſcribi
tur de golia q̄ erat altitudiniſ
ſex cubitoꝝ ⁊ palmo. ⁊ tn̄ da
uid illū interfecit. vt pȝ eodem
li. c. xvi. Recitat Johānes
ſolobrienſis in policratone. q̄
hannibal carthaginēſis occi
di fecit romanū qui mandato
eius ſingulari certamine pcuſ
ſerat elephantē dicenſ eū indi
gnum vita qui cogi potuerat
cum beſtijs dimicare. lȝ veri/
us ſit eum ex inuidia noluiſſe
captiuuȝ. Jnauditi triumphi
gloria illuſtrari ⁊ infamari be
ſtias quarum virtute gentib⁹
terrorem incuſſerat.

Quod multi fiūt ſupbi eſti
mantes plus debito ſuū intel
lectum ſpernendo pximos ac
dei obliuiſcendo.

Capitulum tertiū.

Ertia cauſa q̄re multi
eleuantur in ſuperbia⁊
dicitur ſcientia animi
Cōſiſtit āt ſuꝑbia hoīꝫ q̇ſe do
ctos arbitrāť maxīe in tribus.

Prīo ī ſui ītellectꝰ extīatiōe.
Scd̄o ī ꝑxioꝝ deſpectōe.
Tertio in dei obliuione.

Primo in intellectꝰ extima
tione. de quo ita fatue arbitrā
tur ꝙ omnia intelligibilia poſ
ſint intelligere per ſe. ⁊ ꝙ illud
qd̄ ipſi ſuꝑbi nō intelligūt. nō
ſit intelligibile. ⁊ ꝙ ea que ſunt
a deo nobis reuelata vera non
ſunt. quia ea ipſi capere neque
unt. Nolunt enim captiuare i
tellectū in obſequiū xp̄i. Neq̄ꝫ
debilitatem nature adiuuari.
expoſtulant lumine diuine gra
tie. Pro quibus cōfutandis
notandum ꝙ triplex intellectꝰ
inuenitur.

Primus dicitur diuinus
Scd̄s angelicus.
Tertius humanus.

Primꝰ ē intellectꝰ diuinus
de q̄ dicit ſcotꝰ. ij. di. primi lib.
ꝙ ē infinitꝰ. ⁊ cognoſcit qd̄cun
q̄ꝫ intelligibile ꝑfectiſſime quā
tū ē itelligibile ī ſe ⁊ vnico actu
intelligēdi itelligit ſeipm̄ ⁊ oīa
⁊ vt ait ꝯmētator. xij. Meta
phi. Intelligere dei eſt ſua ſub
ſtantia patet ꝙ ſua ſubſtantia
eſt ſua actio ⁊ eſt actus purus
⁊ ſimplex. ⁊ ibidē ꝯmentator
dicit ꝙ intellectꝰ in deo intelle
ctū ⁊ intellectio idē ſunt. ⁊ vt in
quit Tho. i. ꝑte. q. xiiij. Nihil
eſt ꝑfectio intellectus diuini ni
ſi ipſa eſſentia dei. Intellectui
itaq̄ꝫ diuino ꝯpari nō poteſt in
tellectus angelicꝰ neq̄ꝫ hūanꝰ.
Ideo nullus homo vel angelꝰ
vidēs eſſentiā dei poteſt illā in
finite intelligere. Sed ſolꝰ ipſe
deus. Scd̄s eſt intellectus
angelicus. de quo ait Dyoniſiꝰ
ꝙ ē deiformis. Et ꝯ̄m bonauē.
in. ij. di. iij. Nō dicit deiformis
ex eo ꝙ habet deiformitatē quā
habet intellectus glorioſus ꝑ
aſſimilationē que eſt in ſtatu ꝑ
fecto. Sed quia ſine ſuſceptio
ne ſpecierū ꝑ illud quod hꝫ in
in ſe actu cognoſcit. Ex hoc an
gelus naturali cognitione di
uinā eſſentiā videre non poteſt
quia hec cognitio eſt p̄miū me
riti q̄ habito creatura quieſcit.
Angelus aūt ꝑ naturā beatus
eſſe nō pōt. Quare intellectus
angelicus limitatus ē ⁊ nichil
quodāmodo dici poteſt in cō
paratione intellectus diuini.
Tertiꝰ itellectꝰ ē hūanꝰ ſatis
inferior itellectu āgelico. q̄ꝛ cog
ſcit res in tp̄e ⁊ cū diſcurſu rōci
nādo. Eſt aūt ipſe intellectus
potētia aīe ⁊ nō ipa eſſentia. vt
ꝓbat Tho. i. ꝑte. q. lxxix. arti.
Nam tunc ſolum immediatus

principium operationis eſt ipſa eſſentia rei operantis quando ipſa operatio eſt eius eſſe. ſicut enim potentia ſe habet ad operationem ⁊ ad ſuum actū. ita ſe habet eſſentia ad eſſe. In ſolo autem deo idem eſt intelligere quod ſuum eſſe. Unde in ſolo deo intellectus eſt eius eſſentia. In creaturis autem intellectualibus. intellectus eſt quedam potentia intelligētis Sz ſi obijceretur cōtra. Qr Aug⁹ dicit li. xi. de trini. Mens ⁊ ſpiritus nō relatione dicūtur. ſed eſſentiā demōſtrant. Sed itellectus idē eſt quod mens. ergo intellectus eſt ipſa eſſentia aie

Ad hoc reſpōdet Tho. ꝙ ſicut ſenſus aliqñ accipitur pro potentia. aliqñ vero pro ipa anima ſenſitiua. denoiatur eni aia ſenſitiua. nomie principalioris ſue potētie q̄ eſt ſenſus. Similiter aia intellectiua qñq̄ noiatur noie intellectus quaſi a principaliori ſua virtute. ſicut dicit in principio de aia. ꝙ intellect⁹ ē ſubſtātia quedā. ⁊ hoc etiā modo Auguſtinus dicit ꝙ mens eſt ſpiritus vel eſſentia ⁊ vt intellectus hūani pcipiā mp ꝑuitatē dicit Tho. ꝙ intellect⁹ diuinus differt ab intellectu creata. quia intellectus diuin⁹ ad ens vniuerſale ſe habet ſic act⁹ totius entis. eo ꝙ intellect⁹ diuinus eſt deī eſſentia qua originaliter ⁊ virtualit totū ens preexiſtit ſicut in prima cauſa. ⁊ ideo intellect⁹ diuinus nō eſt in potentia. ſed eſt actus purus Nullus aūt intellectus creat⁹ pōt ſe habere vt actus reſpectu totius entis vniuerſalis. qꝛ ſic oporteret ꝙ eſſet ens infinitum. vñ oīs intellect⁹ creat⁹ per hoc ipm ꝙ ē nō eſt actus oim intelligibiliū. ſed ꝯparat ad ipſa intelligibilia ſicut potētia ad actū Intellectus vero angeli differt ab intellectu hominis. qꝛ ſemper eſt in actu ſuoꝝ intelligibilium propter propinquitatē ad diuinum intellectum qui eſt actus purus. Intellect⁹ autē human⁹ q̄ eſt infim⁹ in ordine intellectuū ē i potētia reſpectu ſuorū intelligibiliū. Et in principio ē ſicut tabula raſa in q̄ nihil ē depictū. vt dicit Ariſto. in iij. de anima. quod manifeſte apparet ex hoc ꝙ in principio ſumus intelligentes in potentia et poſtea efficimur intelligētes i actu. Notādū adhuc ꝙ lꝫ i oib⁹ hoib⁹ ſit itellect⁹ tñ vnus alio meli⁹ ⁊ clari⁹ intelligit. qꝛ ſm tho. i. pte. q. lxxxv. i melioꝝ ꝟtutꝫ i intelligēdo Sicut meli⁹ videt rem corporalem aliquis q̄ eſt pfectioris ꝟtutꝫ ⁊ in quo virtus viſiua eſt perfectior. hoc

aũt circa intellectũ ꝯtigit dupli
1 citer. Uno q̄dē mō ex parte
ipſius intellect⁹ qui eſt fortior
Manifeſtũ ē eni ꝙ quāto cor/
pus ē meli⁹ diſpoſitũ tanto me
liorez ſortit̃ aīam qđ manifeſte
apparet i his q̄ ſũt ꝺm ſpeciē di
uerſa. Qui⁹rō ē. q2 actus ⁊ for
ma recipit̃ in materia ꝺm ma/
terie capacitatē. Unde cũ etiā in
hoīb9 quidā habeāt corp⁹ meli
us diſpoſitũ ſortiunt̃ aīaz ma/
ioris ꝩtutis in itelligēdo. vñ dr
in. ij. de aīa. ꝙ molles carne bñ
2 aptos mēte videm⁹. Alio mō
ꝯtingit hoc ex pte ꝩtutũ inferio
rũ qb9 intellect⁹ indiget ad ſui
operationē. Illi enī in qb9 ꝩt⁹
imaginatīa cogitatiua ⁊ mēora
tiua ē meli⁹ diſpoſita. ſũt meli⁹
diſpoſiti ad intelligendũ Et
ſi obijceret̃ ꝙ intellect⁹ ē illud
qđ ē formaliſſimũ in hoie. Sz
differētia forme cauſat differē/
tiā ſpeciei. Si ergo vn⁹ hō ma
gis alio intelligit videt̃ ꝙ ñ ſint
eiuſdē ſpeciei. Rñdet tho. ꝙ
differētia forme q̄ nō puenit ni
ſi ex diſpoſitōe materie diuerſa
nō facit diuerſitatē ꝺm ſpeciez
ſz ſolũ ꝺm numerꝝ. Sũt eni di
uerſoꝝ indiuiduoꝝ diuerſe for
me ꝺz materiā diuerſificate. Ex
qb9 oib9 colligim⁹ q̄ꝫ magna ē
fatuitas illoꝝ q̄ ſe tenēt oia ſci/
re ⁊ oia intelligere pro quib9 fa
cit illđ qđ Lactāti⁹ ſcribit li.
de ira dei. Socrates inquit cũ
eſſet oīm philoſophoꝝ doctiſſi
mus vt ceteroꝝ argueret inſciē
tiā qui ſe aliquid tenere arbi/
trabantur ait ſe nihil ſcire niſi
vnũ ꝙ nihil ſciret. Et mercurij
ternegiſti extat illa famoſa ſen/
tētia. ſ. Maxima pars eorum
que ſcim⁹ ē minima pars eorũ
que ignoram⁹. Ob qđ ſeneca
in li. de trāquillitate animi ait
Puto multos ad ſapiam pue/
nire potuiſſe niſi putaſſent ſe ꝑ
ueniſſe. Sequit̃ ergo ex tali ſu
perba eſtimatōe intellectus ce/
citas ⁊ ignorātia diuinaꝝ hũa
narũqꜫ rerũ. Qr vt inquit ber
nard⁹ ſup cātica. Supbo oclo
veritatis nō videtur. Et aug⁹.
li. ꝯfeſſionũ. Humiliter ſe ac/
cuſat deo de ſupbia p̄cedēte. et
dicit. Tumore meo ſeparabar
a te. ⁊ nimis inflata facies clau
2 debat oculos meos. Scđo
ꝯſiſtit ſupbia hoīm litteratorũ
in proximorũ deſpectōe. Deſpi
ciũt enim tales tā doctos q̄ꝫ in
doctos. Indoctos aũt aſpnan
tur tāqꜫ viles ⁊ abiectos Aut
nolũt docere cũ id efflagitant.
Aut q̄ñqꜫ ex inuidiā nō recte
docēt. Doctos etiā vilipēdũt.
vel illis detrahēdo vel docētes
eos fugiēdo, videtur enim eo
non indicere aliena doctrina.
Contra quos faciunt illa qui
poſita ſunt in quadrageſimali

de penitētia in ſermone de ver/
bo dei vbi ſunt preter auctorita
tes exempla ſalomonis. Hie/
ro. Juliani. Quib' oib' addē
da eſt ſententia Augu. xxiij. q
iiij. c. Si hēs. qui ait. Senex a
puero ⁊ tpūs tot a morū a col/
lega necdum anniculo parat'
ſum edoceri. Tertio cōſiſtit
ſupbia hominū eruditorū in
dei obliuione dum illa que ſci/
unt non cognoſcunt eſſe a deo
nec ad dei honorem referunt. ſ;
ad propriam pompā famam
⁊ temporale lucrum. Sunt et
alia in huiuſmodi homib' ſup
bie ſigna propter quod mltos
ex ipſis deuorabit infern'. Jō
Auguſti. vt ſcribitur in legen
da ſua cū pontianus ex affrica
veniens narraſſet vitam et mi/
racula illius magni antonij ex
clamauit inſpiciendo alipiū ſo
cium ſuum. Quid patimur.
Quid audimus. Surgūt in/
docti ⁊ celum rapiunt Nos cū
doctrinis noſtris in infernū de
mergimur. Abſtineant ergo vi
ri docti ab ambitōe. a vana glo
ria. a iactantia. ab arrogantia.
⁊ alijs vicijs. vt humilitate con
currente mereantur fulgere ſi/
cut ſtelle in perpetuas eternita/
tes in regno beatorum cū dño
ieſu chriſto cui eſt honor et glo
ria in ſecula ſeculorū Amē

Feria quarta ſecunde ebdo
made. De ſuperbio curioſo/
rum que in triplici curioſitate
precipue conſiſtit.

Sermo vndecimus.

Generatio mala ⁊ adultera ſignū querit verba ſunt redemptoris nrī ori/
ginaliter Mathei. xij. ca. ⁊ in
euangelio hodierno. Auertert
cor ſuum ſcribe ⁊ phariſei a lu
ce veritatis quam xp̄s v̄bo do
cebat pariter ⁊ exemplo qm̄ ſu
perbia inua ſera ⁊ deuicerat il/
los Jdeo curioſi effecti petebāt
a xp̄o ſignum videre. Or vero
curioſitas ex ſuperbia prouenit
hodie de illa erit dicendū. Po/
teſt autem quis curioſus fieri:
aut quia male ac ſuperbe vtit
actu intellectus q̄tū ad ſciam
aut quia ad veritatem ſpernit
dum narratur. ⁊ proditur ſine
eloquentia. aut quia oc'os cor/
poris dirigit ad vana ſpectacu
la. Propterea vt quilibet ſibi ca
ueat ne cū iudeis a xp̄o accuſet
adulter ⁊ malus. Diſtinguea
mus in pñti ſmone triplicē cu
rioſitatē exprobrandā.

Prima dicitur cognitōis
Scđa locutionis.
Tertia viſionis.

De curioſitate eorū q̄ ob ſup
biā q̄rūt ſcire aut a q̄ nō decet
aut id qđ ſciri nō dz aut nō ad
debitū finē. Caplm primū

Rima curioſitas dici
tur cognitionis. Pro
qua ſciendū ſm Tho.
xxij.q.clxvij. ꝙ cognitio verita
tis cuiuſcūqꝫ de ſe bona eſt. et
ad hanc inclinat natura iuxta
illud Ariſ. pmo methaphiſice
ce. Oēs hoies natura ſcire de
ſiderant. ⁊ de hoc Cicero in p
mo de officijs inqt. Oēs du/
cimur ⁊ trahimur ad cogniti/
onis ⁊ ſcie cupiditatez in qua
excellere pulchꝝ putamus Et
in hoc ꝯſiſtit pfectio hoīs vt ī
tellectus eius de potētia redu
caꝛ in actū qđ fit p cognitionē
ꝟitatis. Vñ Dio. iiij. de diui
nis noib9 ait. Bonū aie hūa/
ne ē ſm rōnē eē cuius pfectio
in cognitione veritatis conſi/
ſtit. tñ p accidēs cognitio ꝟita
tis pōt eē mala reſpectu appe/
titus inordinati ⁊ ſtudij inde
biti ſiue abuſus tal' cognitiōiſ
qđ fieri pōt tripliciter.

Primo ex pte illi9 a quo qs
q̄rit ꝟitatē cognoſcere

Scđo ex pte rei quam quis
querit cognoſcere.

Tertio ex pte finis quare q̄
rit veritatē cognoſcere.

Primo inordinaꝛ hō cū q̄/
rit addiſcere ab illo a q̄ nō de
bet. ſicut cū pquireret cogno/
ſcere futura q̄ ſunt in dei volū
tate. aut aliqua occulta a de/
monib9. vl' ab illis q̄ demonū

vtunꝛ familiaritate atqꝫ ꝯſoꝛ
tio. qđ ꝓhibeꝛ. xxvi. q. i. c. ſiqs
c. q̄ diuinatiōes. c. nō liceat. đ
quib9 aptius dicem9 in ſequē
tib9. Sed h̄ loco pleriqꝫ du
bitant vtrū demones poſſint
docere hoies. Et arguiꝛ ꝙ nō

Primo. qꝛ inqt Ambro. in
glo. ſup illo ꝟbo pme ad Co
rin. xij. c. Nemo pōt dicere dñs
ieſus niſi in ſpū ſcō. Q verꝝ a
quocūqꝫ dicaꝛ. a ſpūſancto ē.
ſed demones ſūt ſine ſpūſan/
cto. ḡ nō pñt aliquā ꝟitatē do
cere. Scđo obijciꝛ ꝙ doce/
re ꝓpriū eſt dei. Vñ Sap. i. c.
oꝛ. Oīs ſapia a dño dea eſt. ⁊
vij. c. Ipſe dedit mihi horū q̄
ſūt ſciam verā vt ſciam diſpo
ſitionē orbis terrarꝝ ⁊ ꝟtutes
elemētorꝝ ⁊ pmi regū. ij. c. De9
ſciarꝝ dñs eſt. ḡ nec demones
nec hoies pñt aliquē docere.

Ad pmū rñdet tho. i. ij. q. cix.
Quod oē verꝝ a ſpūſancto eſt
ſicut ab infundēte naturale lu
men ⁊ mouente ad intelligen/
dū ⁊ loquendū veritatē. Non
aūt ſicut in habitāte p gratiaz
gratūfacientē vel ſicut largiē/
te aliqđ habituale donū natu
re ſupadditū. Et ideo Aug9
retractauit qđ dixerat. ſ. ꝙ nul
lū verū eſſet abſqꝫ gratia cog/
noſcibile. Inquit eni ſic in pri
mo li. retractationū. Non ap
probo qđ in orōne dixi. Deus

qui nō niſi mūdos veruȝ ſcire voluiſti. Reſponderi eñ pōt multos etiā nō mundos multa ſcire vera. Ex quo ſeqtur Tho. ꝙ intellectus creatꝰ ad cognitionē cuiuſcūqȝ veri indiget auxilio diuino vt intellectus a deo moueat̾ ad ſuum actū. Non aūt indiget ad cognoſcendā veritatē in omnibus noua illuſtratiōe ſupaddita naturali illuſtratiōi. ſed i quibuſdā que excedūt naturalem cognitionē. Demones ergo ſūt puati naturali cognitione lȝ ſint obtenebrati ꝑ puatione luminis gratie. quare lucidi ſunt lumine intellectualiſ nature. vt dicit Tho. i. pte. q. lxiiij. arti. i. in rñſione ad q̄ntū Pñt etiā demones cognoſcere aliquā veritatē ſupexcedentē illoꝝ naturā ꝑ reuelationeȝ a ſcis angelis cū qbꝫ ꝛ ſi nō cōueniāt ꝯformitate volūtatis ꝯueniūt tñ ſimilitudine intellectualis nature ꝑm quā pñt accipe qđ ab aliꝭ manifeſtatur. Et vt ponit Tho. i. pte. cix. arti. iiij. Per ſcōs āgelos multa de diuis myſterꝭs reuelantur demonibꝫ cū diua iuſticia exigit vt ꝑ demones aliqua fiant. vel ad punitionē malorū vel ad exercitationē bonoꝝ. ſicut in rebꝫ hūaniſ aſſeſſores iudicis reuelāt tortoribꝫ eiꝰ ſententiā. Huiuſmōi aūt reuelationes nō ad āgelos reuelāteſ cōparent̾ illuminatiōes ſūt q̄ ordināt eas ad deū. Ex parte ꝓo demonū nō ſūt illuminationes. q2 eas in deū ñ ordināt ſed ad executionē ꝓprie iniqtatis. Demōes eni ex reuelatiōibus hoc modo ſibi factis nō illumināt̾. nec ex hiſ que docēt hoieſ dicūt̾ hoies illūinare q2 illūinatio ꝓprie ē manifeſtatio ꝟitatꝭ ꝑm ꝙ hȝ ordinē ad deū Peruerſitas āt demonū ħ hȝ ꝙ nō intēdit aliquē ordinare i deū. ſed magis ab ordie diuino abducere. Ad ſcōm ꝓo obiectuȝ dōm ꝑm Tho. i. pte. q. cxvi. Qđ dei ē ꝓpriū docere. ſ. pncipaliter q2 ipe dedit humini lumē intellectꝰ q̄ poſſet doceri ꝛ ab hoie ꝛ ab angelis. 2

Sed qđ tenēdū de arte notoria in q̄ fiūt q̄dam ieiunia ꝛ orōnes cū qbuſdā obſuātꝭs vanis ad acq̄rendā ſciam.

Rñdet tho. xxij. q. xcvi. qđ ē illicita. q2 vtit̾ qbuſdā ad ſcientiā acq̄rēdā q̄ nō hñt ꝑm ſe ꝟtutē cāndi ſciaȝ ſicut iſpectione q̄rūdā figuraꝝ ꝛ ꝓlatiōe q̄rūdā ignotoꝝ ꝟboꝝ ꝛ hꝰ mōi Scōo ꝑuertit̾ ordo i adiſcendo ꝛ in ꝟitate cognoſcēda ex pte rei quā qs q̄rit ſcire ꝛ ſic ſt̾ curioſi q̄ magſia dei ſubtiliſ iueſtigare querunt ꝛ ſue ingenioſo 2

diuinoꝝ ſecretoꝝ ꝓfūda penetra
re nitūtˀ. quibꝫ Cato ait. Dit
te archana dei celūq́ʒ inquire
re q̄d ſit. Et Sap̄. eccleſiaſti/
ci. iij. c. Altiora ne queſieris ⁊
fortiora ne fueris ꝑſcrutatus:
⁊ in pluribꝫ opibꝫ eius ne fue/
ris curioſus. Et Lactan. li. i.
diuinaꝝ inſtitu. Ueritas ⁊ ar
chanū ſummi dei qui fecit om
nia ingenio ac ꝓprijs ſenſibus
non pōt cōprehendi. alioquin
nihil inter deū hominemq́ʒ di
ſtaret ſi conſilia ⁊ diſpoſitio/
nes illius maieſtatis eterne co
gitatio aſſequeretur humana.
Similiter ſunt curioſi qui re
trahūt ſe a ſtudio quod ex ne/
ceſſitate ipſius incūbit ꝓpter
ſtudiū minus vtile. ſicut hn̄s
curā animaꝝ neſciēs que ſpe/
ctant ad ſuū officiū inſiſtit ſtu
dio philoſophie vel aſtrolo/
gie vel poeſie. Hinc Hiero. di
cebat. xxxv. diſ. c. Sacerdotes
Sacerdotes dei omiſſis euā/
gelijs ⁊ ꝓphetijs videmus co
medias legere amatoria buc/
colicoꝝ verſuū: ꝟba cantare:
tenere ꝟgiliū in manibꝫ. ⁊ qḋ
in pueris eſt cauſa neceſſitatis
in ſe crimē facere voluptatis.
Propterea ⁊ ipſe Hiero. ab an
gelo fuit correptus ⁊ ꝟberatꝰ
eo qḋ nimis vacabat ſtudio
platonis ⁊ ciceronis ſuauita/
te delectatus eloquij vt notatˀ

xxxvij. di. c. legimus. Ex h̄ re/
ligioſis ⁊ clericis i ſacerdotio
vel dignitate ꝯſtitutus ꝓhibe
tur ſub pena excōmunicatiōis
ſtudiū legū ⁊ phyſice idest me
dicie vt magis pn̄t vacare ſtu
dio theologie ⁊ canonū. extra
ne clerici vel mona. c. non ma
gnoꝑe. c. Suꝑ ſpecula. De ali
is ꝟo litteris ſecularibꝫ an lice
at illis vti diximus in tracta/
tu de timore iudicioꝝ dei. Cō
cludimus aūt nūc cū gratia/
no. diſ. xxxvij. per totū. ꝙ ſi id
fiat intentiōe bona: licitū eſt.
Unde Tho. xxij. q. clxvij. i ꝑ
ma. q. ad vltimū ait. Studiū
philoſophie ſ̄m ſe licitū ē ⁊ lau
dabile ꝓpter veritatē quā phi
loſophi ꝑceperūt deo illis re/
uelante. Ad qḋ dictū Hiero.
⁊ Augꝰ. que poſita ſunt i ꝑmo
illo ſermōe de timore iudicio
rum dei. Sed qꝛ philoſophi
quidā veritatē abutuntˀ ad fi
dei īpugnationē. ideo Paulꝰ
ad coloceſes. ij. c. ait. Uide/
te ne q̇s vos ſeducat ꝑ philo/
ſophiā ⁊ inanē ſcientiā ſ̄m tra
ditionē hominū ⁊ nō ſ̄m xp̄m
Tertio ꝑuertitˀ ordo in adi
ſcendo ex ꝑte finis. Cū q̇s ſtu
det ad ꝟitatē ſciendā vt inde
ſuꝑbiat vel ceteros ſuꝑet vel ꝑ
fas ⁊ nefas pecūias acquirat.
Dū tn̄ aliquis ſuū laborē in
ſtudēdo ad deū ordinat. ſ. ad

eius laudē ꝛ ꝓximi salutē. lꝫ ꝓpter ſciam decorari ꝛ exaltari ſe credat laudandus ꝛ ē merito attollendus. Nam noticia artiū liberaliū ornamentū eſt aīe: vt refert quidā ſapiēs. Sicut ſeptē planete celū exornāt. ſic ſeptē liberales arteſ animā. Sūt āt he. Grāmatica Rhetorica Dialetica Ariſmetrica Geometria Muſica ꝛ Aſtrologia. Septē planete ſūt Luna Mercurius Sol Venus Mars Juppiter ꝛ Saturnꝰ ❡ Grammatica lune cōparatˀ qm̄ ſicut luna ceteris planetis eſt terre vicinioꝛ. ſic grāmatica ꝓma eſt ꝛ vicinioꝛ intellectui rudi ꝛ indocto. Scd̄m ꝓo Hugo. in li. ꝓmo Didaſcalō. Gramatica eſt ſcia recte loq̄ndi ꝛ cauendi incongruitatē in loquendo. ꝛ dꝛ grāmatica q̄ſi litteralis ſcia Hanc ita commendat Quintili. libro ꝓmo. de inſtitutione oꝛatoꝛia. Non ſunt ferendi qui artē grāmaticam vt tenuē atqꝫ ieiunā cauillantˀ que niſi fidelitˀ fūdamēta iecerit quicquid ſtruxeris coꝛruit neceſſaria pueris. iocūda ſenibꝫ. dulcis ſecretoꝝ comes ꝛ que vel ſola omniū ſtudioꝝ genere plus habet opis minꝰ habet oſtentationis: Grāmatice aūt noticiā debent habere clerici deputati ad diuinuꝫ cultū ſm̄ Durandū in ſumam ſua vt ſaltiꝫ ſic litteraliter que legūt intelligāt. Propterea extra de magiſtris. c. ſup ſpecula. ꝛ. c. Qm̄ ſtatuitˀ vt in qualibet eccleſia cathedrali habeantur magiſtri docentes grāmaticā. Sed vt dicit ibi glo. Nullus ē fructus illiꝰ ſtatuti ꝛ alioꝝ. Siquis ꝓo obijciat q. xxxvij. di. c. Turbat. repꝫhenditˀ eps qui populo grammaticā exponebat Responderepoſſumus ꝙ aliud eſt grammaticam ignoꝛare. aliud illaꝫ exponere populo. nam ep̄s nō debet ignoꝛare grammaticaꝫ. vnde in. c. vl. de eta. ꝛ qua. oꝛdi. habetˀ ꝙ ep̄s ignoꝛās grammaticā amouetur ab executione pontificalis officij. quia vt dicit ibi glo. Jgnominioſū eſt ep̄o ab alijs doceri. vt. i. q. i. c Viliſſimus. ꝛ in auten. ꝺ ſan. epiſ. §. Damus. ꝛ de elec. c. cū in cunctis. Sed ille ep̄s de q̊ dictū eſt grāmaticā docebat populū vel illū exponebat: qꝛ foꝛte vt dicit glo. dicebat Cū ergo dico homo. intelligas tā de mare q̄ꝫ de femina. qꝛ communis generis eſt. ff. de ꝟbo. ſig. l. hois appellatione. Sed melius dic ꝙ grammaticā hic appellat ſcientiā auctoꝝ. Recitabat em̄ in eccleſia fabulas poetaꝝ ꝛ eas moralitˀ expoue

bat io pdicatiõe ſuā. hec glo.
2 ¶ Secūda ſcia ē rhetorica. q̄
mercurio cōparat qui de⁹elo/
quentie antiquitus appellaba
tur. Hec ſm Iſidor li. ij. ethi
cor inuēta eſt a grecis. gorgia
ariſtotile. ermagora: Et ē trāſ
lata in latinū a Tullio dicta
rhetorica grece a copia locuti
3 onis. ¶ Tertia ſcia e dialeti/
ca. ꝛ hec ſoli cōparat. qm̄ ſicut
ſol lumine ſuo tenebras pellit
ꝛ noſtr hemiſperiū illuminat.
Sic dialetica ē ver a falſo di
ſcernere faciēs. nō ꝙ cetere ſcie
ver a falſo nō diſcernant. ſed
quia hec ſola methodus ē ar/
tiū via ſcientis cūctis. Hāc p
mi⁹ parmenides adinuenit
quā poſtea plato pmo grecis
cis dedit. ꝛ ariſtoteles ſuis di
e ſcipulis ampliauit. ¶ Quar/
ta ſcia eſt ariſmetrica. ꝛ hec ve
neri cōparat. qm̄ ſicut venus
carnalis coniūctionis influen
tiā habet. ſic ariſmatrica artē
de numeris cōiūgendis ꝛ ppor
cionib tradit. ait enī Iſidor⁹
li. iij. ethicor. Ariſmetrica eſt
diſciplina numeror greciem
richmū dicūt Nūeri diſcipli
nā apud grecos pmū pictago
ras ſcripſit. ac deinde diffuſi⁹
a nichomacho diſpoſita. quā
apud latinos pmus apuleius
deinde boeti⁹ tranſtulerunt.
7 ¶ Quinta ſcia ē geometria ꝛ
hec ioui cōparat repta ſm Iſi
dor ab egyptijs. nā inūdante
nilo ꝛ omnium poſſeſſionibus li
mo obductis initiū diuidēde
terre p lineas ꝛ mēſuras nom
arti dedit. vnde geometria de
terra ꝛ menſura nūcupata eſt
Terra em̄ grece ge vocat me/
6 tra menſura. ¶ Sexta ſciētia
ē muſica q̄ cōparat marti. tū
qꝛ a fabro ad ignē ſedēte repta
ē. tū qꝛ inſtrūalis muſica vt ſūt
trube ꝛ alia huiuſmōi homies
equoſqꝫ ad bellū excitare ſolēt
Et vt ait Iſido. vbi ſ. Mu
ſica ē pitia modulationis ſo/
no cantuqꝫ ↄſiſtēs. ꝛ dr p de/
riuationē a muſis. Muſe aūt
appellate a potumaſo. i. a que
rendo ꝙ p eas ſicut antiq̄ vo/
luerūt vis carminū et vocis
modulatio quereret. Moyſeſ
dicit hui⁹ reptorē fuiſſe tubal
q̄ fuit d ſtirpe cayn an̄ diluuiū
Greci pictagorā dicūt hui⁹ ar
tis īueniſſe pmordia ex malle
or ſonitu ꝛ chordar extenſiōe
pcuſſa. Alij linū thebeū ꝛ zetā
ꝛ āphionē in muſica arte pri/
mos claruiſſe ferūt. De hac
muſica ita refert Iſi. ↄcordās
cū Quintilia. li. i. de inſtituto
ria orōne. Erat apud antiq̄s
tā turpe muſicā neſcire ꝙ lraſ
Interponebat aūt nō mō ſa/
cris ſꝫ ꝛ oib ſolēnib oibuſqꝫ
triſtiorib reb. Ut em̄ in vene

ratiõe diuina hymni ita in nu/
ptijs hymenei ⁊ in funeribꝫ tre
ni ⁊ lamẽta ad tibyas canebã
tur. In ꝯuiuijs ꝓ lira vel ci/
thara circũferebatᷣ ⁊ accubãti
bus ſingulis ordinabatᷣ ꝯuiua
le genꝰ cãticoꝝ. Itaqꝫ ſine mu
ſica nulla diſciplina põt eẽ p/
fecta. nihil eñ ſine ipſa. nam ⁊
ipſe mũdꝰ q̃dã armonia ſono
rũ fertᷣ eſſe cõpoſitꝰ. ⁊ celũ ipm
ſub armonie modulatione re
uolui. In plijs inſup tube ꝯcẽ
tus pugnãtes accẽdit. ⁊ q̃nto
vehemẽtior fit clangor tanto
fit ad certamen aĩus fortior. ſi
q̇dem ⁊ remiges cãtus hortatᷣ
ad tolerãdos quoſqꝫ labores
Muſica aĩum mulcet ⁊ ſingu
loꝝ opeꝝ fatigationẽ modula
tio vocis ſolatᷣ. ipſaſqꝫ beſtias
necnõ ⁊ ſerpẽtes volucres at/
qꝫ delphines ad auditum ſue
modulatiõis muſica ꝓuocat.
Septima ſciã ẽ aſtrologiaqꝫ
ſaturno ꝯparatᷣ. qm̃ ſicut ſatur/
nus ceteris planetis ẽ altior.
ſic ⁊ ſcia hec de altioribꝫ qꝫ ce
tere ſpeculatᷣ. Scd'm ꝟo Iſi.
vbi s. Aſtrologiã ⁊ ꝑnatiuita
tis obſeruantiã chaldei pmũ
docuerũt. Greci aũt dicũt hãc
artẽ ab athlante pꝰ cogitatã
Ideoqꝫ dictꝰ ẽ ſuſtinuiſſe celũ
De q̃ augꝰ li. xviij. de ciui. dei
multa refert. ca. viij. ⁊ ca. xxxix
eiuſdẽ libri dicit. Eo tẽpore
quo moyſes natus eſt fuiſſe re
peritᷣ athlas ille magnꝰ aſtro/
logus ꝓmethei frater maternꝰ
auus mercurij maioris cuius
nepos fuit mercuriꝰ termegi/
ſtus. Sunt ⁊ alie ſcie que his
adhiberent vt medicine ⁊ ius
ciuile. Eſt ⁊ ſciẽtiaꝝ regia the
ologica cui ſubalternatᷣ ius ca
nonicũ quas ad bonũ finem
addiſcere laudabile eſt.

Quod curioſi ex ſupbia ſpꝰ
nunt veritatẽ dum ſcribitᷣ vel
narratᷣ abſqꝫ lenocinio ꝟboꝝ ⁊
qꝫ poteſt eſſe doctrina ſine elo/
quentia lꝫ eloquentia cum do
ctrina ſit cõmendabilis.

Cap tiulũ ſecundũ

Ecũda curioſitas dr
locutionis que ẽ i illis
q̇ oẽm ꝟitatẽ ⁊ fidei et
bonoꝝ moꝝ ſiue ſcriptã ſiue p
dicatã ꝯtẽnũt dũ ibi deeſt or
natꝰ ⁊ copia dicẽdi. de q̇bꝫ di
xit in ſmone pmo in tractatu
de timore iudicioꝝ dei. Sꝫ h
notandũ qꝫ triplr q̇dã de elo
q̃ntia dicũt. Quidã aſſerunt
abſqꝫ illa nõ poſſe ſtare doctri
nã. Quidã affirmãt eloq̃ntiã
eẽ ſpnedã. Quidẽ ꝟo eloquẽ/
tiã doctrine dicũt aſſociandã
Primi ſũt illi de q̇bꝫ Lactãti
us ait li. v diuinaꝝ inſtitutionũ
Hec in pmis cã ẽ ⁊c. vt in illo
pmo ſermone d timore iudici
oꝝ dei. Sed certe qꝫ tales nõ

bñ ſentiant oſtendimus exem
plo varronis. De quo ſic ſcri/
bit Aug. li. vi. de ciui. dei. ca. ij
Marcus varro tã ꝛ ſi minus
ſuauis ẽ eloquio doctrina tam̃
atq̃ ſentẽtijs ita refert᷒ ẽ vt in
oĩ eruditõe quã nos ſecularẽ il
li aũt liberalẽ vocãt ſtudioſuꝫ
rerũ tm̃ iſte doceat quantũ cice
ro delectat. Et ibi ſequit̃ Au/
gu: Cicero in libꝛis achademi
tis varronem appellat acutiſſi
mum ꝛ ſine vlla dubitatione
doctiſſimũ non tamen dicit fa
cũdiſſimũ. Et iteꝝ ibidẽ aug.
in. i. aũt li. cicero cũ eiuſdẽ var/
ronis litteraria opa predicaret
Nos inquit in noſtra vꝛbe pe
grinãtes errãteſq̃ tanq̃ hoſpi
tes tui libꝛi puaſi domũ redu/
xerũt vt poſſem᷒ aliqñ q̃ et vbi
eſſem᷒ agnoſcere. Tu etatẽ pa
trie. Tu deſcriptões temporũ.
Tu ſacroꝝ iura. Tu ſacerdo/
tũ. Tu domeſticã. Tu publi/
caꝫ diſciplinã. Tu ſediũ regio
num locoꝛum. Tu omniũ di/
uinarũ humanarũq̃ rerũ no/
mina genera officia cauſas a/
peruiſti. hec ibi. Quis igit̃ var
ronis doctrinã ſine eloquentia
deſcriptũ deſpiciet quã tot lau
dibꝫ cicero eſt pꝛoſecutus. Sꝫ
aug. adhuc in prefato li. c. vij.
ita de varrone ſubdit. Uir do
ctiſſimus varro tã multa legit
vt aliquid ei ſcribere vacaſſe mi
remur tã multa ſcripſit q̃ vix/
ta vir queq̃ legere potuiſſe cre
dam᷒. ꝛ lꝫ ipe aug᷒. ſic ↄmẽdet
varronẽ tñ nõ appꝛobat om̃ia
ſua ſcripta. vñ in. iiij. ca. p̃tacti
li. di. In his q̃ varro ſcripſit de
rebꝫ hũanis ſecut᷒ ẽ hiſtoꝛiã re
rũ geſtaꝝ. Que aũt de his q̃s
diuinas vocãt q̃d niſi opiniões
reꝝ vanaꝝ. Diximᵒ iſta de var
rone cui᷒ doctrinã magnifacit
cicero q̃ tñ ſine eloquentia fuit
Quanto magis nos appꝛoba/
re acceptare ac venerari debem᷒
doctrinã ſctõꝝ q̃ locuti ſũt ſpũ
ſctõ inſpirati. lꝫ nõ ſemꝑ ſplen/
2 deat nitoꝛe eloquẽtie. Secũ
di ↄtẽdunt eloquentiã omino
foꝛe dãnandã ↄ̃ quos ſunt v̾ba
Quintiliani in illo ſ̾mone. i.
3 de tioꝛe iudicioꝝ dei. Tertij
aſſerũt doctrinã eloquentie qñ
q̃ aſſociandã. ꝛ cũ id faciũt bo
no zelo ad honoꝛẽ dei ꝛ aĩaruꝫ
ſalutẽ rẽ vtriq̃ dignã efficiunt
Sicut etiã Aug᷒. docet li. iiij.
d̾ doctrina xp̃iana. Idcirco la
ctãtius li. i. diuinaꝝ inſtitutio
nũ inq̃t. Nunc maioꝛe copia ꝛ
facultate dicẽdi cãm veritatis
ꝑoꝛem᷒. q̃ lꝫ poſſit ſine eloquẽ/
tia defendi vt ẽ a mult̃ ſepe de
fenſa. Cũ claritate ac nitoꝛe ſer
monis illuſtrãda ꝛ quodãmo
do diſſerẽda ẽ vt potẽti᷒ ꝛ aĩas
influat ꝛ vi ſua inſtructa ꝛ lu
ce oꝛationis oꝛnata.

Qđ curioſi ex ſupbia corpore-
os ſenſus ad vana dirigunt ⁊
illicita ⁊ p̄cipue in ſpectaculoꝝ
inſpectōe. Capitulū. iij.

Tertia curioſitas eſt vi
ſionis quaꝫ tho. vocat
curioſitatē ſenſitiuā q̄
ꝯſiſtit in appetitu ⁊ ſtudio inor
dinato cognoſcēdi ꝑ aliquē ſē-
ſum exteriorē. Et ꝙuis iſta cu
rioſitas ſenſitiua exerceat̄ per
oēs ſenſ⁹ tñ exprimit̄ ꝑ viſuꝫ qꝛ
noie viſus ītelligit̄ ois ſenſatio
vñ ꝯſueuer dici vide ꝙ bonū ſo
nū hꝫ cāpana. i. audi vide ꝙtū
bonū odorē hꝫ iſte flos. i. odo-
ra. Et xp̄s dicit Lu. vl. Vide
te man⁹ meas ⁊ pedes meos. i.
palpate. Et pſ. xxxiij ſcribitur.
Guſtate ⁊ videte qm̄ ſuauis ē
dñs. Scd̄m itaq; tho. cognitō
ſenſitiua ordinat̄ ad duo Vno
mō tam in hoīb; ꝙ in brutiſ ad
corꝑis ſuſtētationē in quantū
ſcꝫ ꝑ hmōi cognitionē homīes
⁊ iumēta vitāt nociua ⁊ acqui
rūt ſibi neceſſaria ad ſuſtētatio
nē. Sicut ouis vidēs lupū fu
git. ⁊ ſic hō videns inimicum.
Qđ facere nō poſſet ſi nō vide
ret ⁊ vidēs cibum ſumit illum

Alio mō cognitio ſenſitiua
ſpecialit̄ in hoīe ordinat̄ ad co
gnitionē praticā vel ſpeculati-
uā. vidēs enim herbā medicīa
lē medicus ordinat eā ad me-
dicinā vidēs exercitia alicuius
artis quomodo fiunt addiſcit
vt ſm̄ ea operetur. Conſiderat̄
ꝑ viſum auditū vel ꝑ alios ſen
ſus pulcritudinē creaturarum
exurgit inde in cognitionē crea
toris Qñ igitur nō apponitur
ſtudiū circa cognoſcenda ſenſi
bilia predictis modis ⁊ cau-
ſis ſcꝫ propter neceſſitatē ſuſten
tande nature vel propter ſtudi
um veritatis intelligēde curio
ſitas eſt. Et ꝙuis luxuria ⁊ gu
la ſint circa tangibilia ⁊ guſta-
bilia ⁊ ſic etiam vitium curio-
ſitatis. tamen iſta eſt differen-
tia. quia luxuria querit delecta
tionem inordinatam tactus.
Sed curioſitas querit delecta
tionē inordinatam cognitionis
que habetur per tactū de re. et
ſic de alijs ſenſatis. Et ſm̄ Pe
trum de palude virgines tentā
tur de vicio carnis ꝑmodū cu-
rioſitatis. ſ. vt ſperiātur quali-
tatē illius delectatiōis veneree.
Sic ⁊ qui experti ſunt delecta-
tionē venereā aliquñ incitātur
ad turpia ex curioſitate: ſ. ad ex
periēdos nouos modos turpi-
tudinis magis ꝙ in luxuria.
Dicit ēt Beda q̄ viciū curio-
ſitatis eſt in dinoſcendis carpē
diſq; vicijs proximoꝝ. Quod
fit per particularia ſenſibilia.
Hoc tñ ſꝫ tho. aliqñ bono aīo
fit ad vtilitatē ſuā. vt. ſ. inde ꝓ-
ficiat preuocat⁹ bono exemplo

alterius vel etiã ad vtilitatē ꝓximi. vt ſcꝫ corrigat̃ cũ cari tate ſeruatꝭ debitꝭ circũſtãtijs. Sꝫ cũ qs ꝯſiderat vidẽdo vł audiẽdo facta alioꝝ vł ad dſpiciẽdũ vel detrahendũ vel ſaltim iurꝭ liter inquirendũ. hoc curioſum eſt ⁊ vicioſum. Jdeo Sapiẽs prouerbioꝝ. xxiiij. c. ait. Nõ inſidieris nec q̃ras impietatẽ in domo iuſti. Et ad hoc faciunt auctoritates poſite in ſermõe d iudicio temerario in q̃dragesi/mali de pnia. Cõſiſtit tandem curioſitas inſpectaculorum vanoꝝ inſpect õe. vbi ſciendum ꝙ aliq̃ ſunt ſpectacula repñtatiua piarum reꝝ. vt natiuitatis paſſionis ⁊ reſurrectõis ieſu xp̄i et ſimiliũ. ⁊ inſpectio taliũ ꝫ de ſe oportuna ẽ optima ẽ. Quedã vero ſpectacula ſunt rep reſen/tatiua turpiũ reꝝ i q̇bꝫ qñ ꝙ re/citãtur comedie terẽtij cuꝫ tur/pibꝫ obſcenis geſtibꝫ. Alia inſuper fiunt cũ habitu monachali vel religioſo qd̓ prohibitũ ẽ ĩn glo. in. c. Cũ decorẽ. extra de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ. Et i autẽtico de ſanctiſſimis epiſcopis §. vi. ⁊. C. de ep̄ali audiẽtia. l. Minime ⁊ a talibꝫ bñ eſt ab/ſtinere ⁊ p̄cipue iſta vitẽt cler i/ci ⁊ religioſi ⁊ maxime dũm celebrãtur diuina. Nam vt ſcribitur de con. di. i. c. Qui die ſolẽni pretermiſſo eccleſie ꝯuentu ad ſpectacula vadit excõmunicet̃ ⁊ de cõ. di. v. c. Non oportet miniſtros altaris vel quoſlibꝫ clericos ſpectaculis aliquibꝫ interesse. Et vt breuius conclud a/mus dicit Tho. xxij. q. clxxvij. articulo. ij. Jnſpectio ſpectaculorum cõmuniter redditur vicioſa in q̄tum per hec fit hõ ꝓnus ad vicia vel laſciuie vel crudelitatis vel vanitatis et ſimilia ꝓpterea que in ſpectaculis ſolent fieri caute itaꝙ incedenduꝫ eſt ne intellectus per ſuperbiã cu/rioſitate leuetur aut corpis ſenſibus concedatur libertas qua ferantur ad obiecta illicita ⁊ indebita itaꝙ cuſtodiendi ſunt ⁊ refrenandi' vt ſemper hũilitas habitet in anima noſtra q̄ nos dignos efficiat gratia chriſti. et tandem perducat ⁊ gaudia paradiſi. Amen.

Feria quinta. ij. ebdomade. De ſuperbia mulieꝝ ſatis tẽ/perate ⁊ modeſte recitandꝰ ne patiantur ille q̇ humiles ſũt ⁊ vtuoſe. Sermo duodecimꝰ

Filia mea male a demonio vexatur. Scribunt̃ hec verba Math. xv. capi. ⁊ in euãgelio hodierno. Supbie viciũ dete/ſtandũ ſatis infeſtat muliebre genus. Jpſe q̇ppe mlieres cõi/

ter elate ſunt ⁊ fumo ſuperbie replete. Nec mirum. quia vt ſapiens ait Eccleſiaſtici.xxv.ca. A muliere ſumpſit initiuȝ omnis perditio. duȝ ſcȝ prima mater oim appetens ſcire bonum ⁊ malum ſuperbe diuinū ꝯtempſit preceptū. Nō igitur ſola filia chananee vexabatur a diabolo. Sȝ tot inumere vt ſic dicam in quarum cordibus ſupꝫbia dominatur. Propterea hodierna die ſupbi ā mulierꝫ potēter expugnabimus quarum diſtinguere poterimus triplicem ſuperbiam.

Prima dicitur matrimonialis confuſionis.

Scda vane exornatiōis.

Tertia proximalis conuerſationis.

Qd mulieres ſupbe nolunt ſubeſſe viris et ab illis dirigi ⁊ regulari.

Capitulum primum.

Prima ſuperbia mulierum dicitur matrimonialis confuſionis. Cōfundunt enim ille mulieres q̄ ſupbie locū dederūt ordinē matrimonij dū ſatagūt totis viribus ꝑeſſe viris a quibꝫ regi et gubernari maxime dedignant. Qd autē vxor ſit regulāda ꝑ prudentiaȝ viri oñdit triplici rōne.

Pria ē ꝓpt mlierꝫ ſubiectōeȝ

Scda ꝓpt mlieres ꝯditiōnē

Tertia propter mulieris decorationem.

Prima ratio ē propter mulieris ſubiectionem. Mulier enim viro inferior eſt. Vñ inqͭt Ariſto. primo politice. maſculus natura femella pricipalior eſt. ⁊ Petrus ſua prima canonica.iij.ca. Mulieres ſubdite ſunt viris. ⁊ Aug⁹. in queſtionibꝫ numeri. ⁊.xxxiij.q.v.capi. Manifeſtum eſt voluiſſe legē feminā ſub viro eſſe. Et idem xiij.q.v.c. Eſt ordo naturalis in hominibus vt ſeruiant femine viris. ⁊ Ambroſius in exameron. Adam ꝑ eua deceptus eſt non eua per adam. Quem vocauit ad culpam mulier iuſtum eſt vt eam in gubernationē aſſumat ne iterū feminea facilitate labatur. Idem.xxxiij.q.v. Muliere. Mulierē ꝯſtat ſubiectā eſſe dominio viri ⁊ nullam auctoritatem habere. Et xxxiij. queſtione quinta. capitulo. Cum caput. Cū caput mulieris vir ſit caput aūt viri xp̄s quecunqꝫ vxor nō ſubijcit viro hoc eſt capiti ſuo eiuſdē criminis rea ē cui⁹ ⁊ vir ſi nō ſubiciatur xp̄o. ⁊ Iſido. xxx.q.v.c. Femine. Femine ne dū maritantur ideo velantur vt nouerint ſe ſemper viris ſuis ſubditas eſſe debere ⁊ humiles.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

Sed mulieres egre iſta ferē
tes arguūt.i.ex ſnia dei qui di
xit Geñ.ij.c.non ē bonū ho/
minē eē ſolū faciamuſ ei adiu
toꝛiū ſimile ſibi non dixit faci
amus ſubditā. Et adā Geñ.
iij.dixit deo. Mulier quā de
diſti mihi ſociā ⁊c. vocās eam
ſociam quaſi equalē ⁊ nō infe
rioꝛē. Itē glo.xxxiij.q.v.ca.
mulierē.§.nec illud.ſuper ver
bo coſta ait. non de pede foꝛ/
mata eſt mulier ne videretur
omnino famula:nō de capite
ne oīno videreť dña.ſed de co
ſta vt videreť collateralis Et
apl's.i. ad coꝛī. vij.c.ait. Vir
nō hꝫ ptātem ſui coꝛpis ſꝫ mu
lier.⁊ mulier nō habet poteſta
tē ſui coꝛpis ſꝫ vir. Et Hiero.
ad occianū.xxxij.q.v.c.apud
nos. Quod non licet feminis
eque:nō licet viris ⁊ eadē ſer/
uitus pari conditione cenſeť.

Ad hec nos reſpondemus
ꝙ de viro ⁊ vxoꝛe poſſumꝰ du
pliciter loqui.aut quantū ad
fidē matrimonij ⁊ matrim on
ale debitū.⁊ ſic vir ⁊ vxoꝛ ſūt
equales.ita cm̄ vir teneť dili/
gere vxoꝛē:ſicut vxoꝛ virum.⁊
ſic fidem ſuare illi debet ſicut
ſibi ſeruari.aut loq̄mur q̄ſtū
ad regimen vite.⁊ tunc diſtin
guendū eſt.q2 aut vir vellet re
gere vxoꝛē ita vt faceret ꝯtra
pcepta dei ⁊ tūc nō debet obe
dire.aut ita ꝙ pcipiat ea q̄ nō
ſunt ꝯtra deū ⁊ expediētia cō
muni vtilitati domꝰ ⁊ mutue
ꝯuerſationis.⁊ tūc vxoꝛ debꝫ
viro ſubijci ⁊ obedire. Dicit
tñ Ricar.in.iiij.di.xlv. In q̄
ſtione vtꝝ ſeruus poſſit facere
teſtm̄ in rñſione ad argumētū
in oppoſitū.ꝙ vxoꝛ ꝓꝛie loq̄n
do nō ē ſerua mariti q̄uis vir
ſit caput eius in regēdo ipſam
⁊ ſit adminiſtratoꝛ ⁊ diſpēſa/
toꝛ bonoꝝ. vnde vir dñať mu
lieri politice nō deſpotice. Nō
mulier ptē hꝫ in bonis cōmu/
nibꝫ ſibi ⁊ marito de qua par/
te pōt facere teſtamentū. Bo
nauen.aūt in.iij. diſ.xij.dicit.
ꝙ vir eſt muliere excellentioꝛ ꝓ
pter tria. Primo ꝓpter dig/
nitatē in pncipiādo.q2 oēs tā
viri q̄ꝫ mulieres ex vno viro
ſunt.in quo eſt expſſa repſenta
tio egreſſus reꝝ ab illo vnico ⁊
ſūmo pncipio deo. Vñ ābꝛo.
li.de padiſo ait. Vnā naturā
volens hominū ꝯſtituere deꝰ
ab vno pncipio creature h̄ ce
pit. Scđo vir eſt excellenti
oꝛ muliere ꝓpť auctoꝛitatē i p
ſidēdo.q2 vir ē caput vt dictū
ē nō mulier. Tertio ꝓpter ſtu
tem in agendo.q2 viri eſt age
re.⁊ mulieris pati.qm̄ plꝰ ha/
bet ſexus virilis de ſtute ac/
tiua. vnde Ariſ.li. de aīalibꝰ
dicit ꝙ mulier ē mas occaſio

Primo xvj

natus idest vir imꝑfectus.

¶ Secundo vxor ē regulāda ſm prudentiā ⁊ auctoritatem viri ꝑpter mulieris ꝯditionē. eſt eñ in pluribꝫ mulier leuis ī cōſtās ⁊ mobilis. Quare Teren. ait. Quod mulieres ſerme vt pueri leui ſnia ſūt. ⁊ Lactantius li. iij. dicit. nunq̄ꝫ aliquam mulierē philoſophiam ſciuiſſe: niſi themiſtes. Sunt etiā mulieres ad laſciuiā ꝑne. vt pꝫ in vxore putifaris principis eunuchoꝝ pharaonis. q̄ tētauit ⁊ infamauit Joſeph vt dicit Geñ. xxxix. c. Eſt nihilominus ꝑpter ſupbiā vxor ſepius viro ꝯtraria. Quare dicit de quodā cuius vxor ſubmerſa erat in fluuio. q̄ cū quereret cadauer eius ad educendū de aqua: ibat ꝑ fluuiū ꝯtra aquā ⁊ interrogatus cur ſic faceret: rñdit. Mulier iſta ſin vita ſp fuit ꝯtraria dictis ⁊ mādatis meis: ideo quero ꝯtrario modo ſi forte etiā mortua aquā ecōtrario petat. Recitat in ſup Hiero. cōtra Jouinianū q̄ Socrates habuit duas vxores quas ingenti patiētia ſuſtinēs. nō potuit tñ ab eaꝝ cōtumelijs ⁊ clamoribꝫ liberari. Et cū quadā die querelantibꝫ ipſiſ contra eū domū ille foret egreſſus vt eaꝝ moleſtias euitaret ⁊ ante domū ſederet ꝑij-cere ille aquam ſuꝑ eum. Jlle 2 ꝟo imꝑturbatus ait. Sciebā q̄ poſt tonitrua pluuie ſequerent. Narrat etiā Valeri⁹ q̄ phoroneus rex grecoꝝ die q̄ mortuus ē dixit Leoncio fratri ſuo. Ad ſummā felicitatē nihil mihi deeſt ſi vxor ſemper defuiſſet. Cui leontius. Et q̄mō vxor obſtat. At ille. Mariti hoc oēs ſciūt. Et Cato vticenſis dicebat Si abſq̄ꝫ femina poſſet eſſe mūdus cōuerſatio noſtra nō eēt. abſq̄ꝫ dijs Aulus geli⁹ inſuꝑ li. ꝑmo noctiū atticaꝝ ꝟba metelli numiditi recitat dicens. Multis ⁊ eruditis viris audientibꝫ legebat oratio metelli numiditi g̃uis ac diſerti viri quam in cēſura dixit ad populū deducendis vxoribꝫ cū eum ad matrimoniū capeſcēda hortaretur In ea atōne ita ſcriptum fuit Si ſine vxore poſſemus quirites eſſe: oēs ea moleſtia careremus. Sed qm̄ ita natura tradidit vt nec cū illis ſatis commode. nec ſine illis vllo modo viui poſſit ſaluti ꝑpetue poti⁹ q̄ꝫ breui voluptati ꝯſulendū

¶ Tertio vxor regulanda eſt ſm prudentiā viri ꝑpter mulieris decorationē. Vxor eñ bene morigerata eſt dec⁹ ⁊ ornamentum domus. gloria viri. cōſolatio pentele. ⁊ corona 3

amicoꝝ viri atq̃ domeſticorū Hinc Sapiens prouer. xij. c. ait. Mulier diligēs corona eſt viro ſuo. Ideo viro incūbit vxorē ad oēm honeſtatē dirigere illāq̃ gubernare. Sed ſupbiri facit vt vix vna repiat ex decez vnā. nō ex centū vel mille q̃ verū ſubijcere non procuret. Ille vero mulieres q̃ vanitātib⁹ vacāt viros pſepe moleſtāt. Et vt inquit aureolus Theophraſt⁹ vxor pomposa p totas noctes cōqueritur dicens. Illa ornatior procedit in publicum. Ego in conuentu feminarū miſella deſpicior. Et vt ait Sapiens prouerbioꝝ. xix. ca. Tecta ignē diſtillantia mulier litigioſa in domo

Quod mulieres ſupbe excedunt modum ꝛ regulam in ornatu ꝛ cultu corporis ac pompa veſtimentorum.

Capitulum ſecundū.

Ecūda ſupbia mulierū dicit vane exornatōis. Excedere dꝙppe ſoſſet mulieres in ornatu corporiſ Et in hoc magis peccāt ipſe q̃ viri Rō ē. qꝛ ſicut magnanim⁹ omia iſta tpalia pua exiſtimat ita puſillanim⁹ pua magna exiſtimat. Mulier aūt pui animi eſt ꝛ debilioris ꝯditōnis q̃ vir vñ gl'iam tpalem magnuz dd arbitrat. ꝛ cū nō valeat apparere vel exaltare in magnis negocijs: qꝛ nec in docēdo nec negociādo ꝛ hmōi ſaltē in apparētia pulcritudinis querit gl'iam

Refert Aulusgellius libro primo noctiū atticaꝝ. ꝙ Demoſthenes priuſq̃ eloquium eiuſ motuiſſet nitorem cultus dicit appetiſſe. Sed poſtq̃ elloquētie famā aſſecut⁹ eſt ꝯtētus ſo gꝛ dicebat potius a ſe velle q̃ſa nitore veſtium gloriā ꝯparare. Mulieres ergo ob vilitatē animi in ornatu ſe glorioſas reputant ꝛ felices. Sed notāduz ꝙ triplex ē ornatus.

Primus laudabilis

Scōs tolerabilis

Tertius vituperabilis.

Primus ornatus eſt laudabilis. ꝛ eſt ille quo vtunt miniſtri altaris in diuinis officijs ꝛ principes ac alij in dignitatib⁹ ꝯſtituti q̃ vtunt veſtib⁹ pcioſis que de ſe non ordināt ad ſui gloriā ſed ad ſignificanduz excellentiā ſui ſtatus ꝛ oſtendendā magnificentiā diuini cult⁹ Et ſic multi ſancti vſi ſunt ratione ſui gradus veſtib⁹ delicatis. vñ habet Geñ. xxxvij. ca ꝙ Jacob patriarcha fecit ioſeph tunicam polimitā. i. rachamatam. Et ſancta cecilia nobilis romana veſtes deauratas ferebat. Et hoc modo dicitur. L. de poſtulando. l. vltima. ꝙ ad

uocatus coram iudice dēt habere veſtes decentes. Nam talis ille preſumitur prima facie qualem eum indicant veſtes. ff. de iure fiſci. l. diuus. l. ſi accelptor. Et vt dicitur. xx. q. i. c. vltimo. Veſtis debet eſſe conueniens ſtatui ordini ⁊ officio.

Et licet dicatur extra d̄ vita ⁊ honeſtate clericorum. q̄ clerici non deferant corrigias auri ⁊ argenti nec deferant ānulos niſi quibus competit ex dignitate. ⁊. xxi. q. iiij. c. omnis. Omnis iactantia ⁊ ornatura corporalis aliena eſt a ſacrato ordīe. Tamen glo. in dicto capitulo clerici. dicit. Clerici in veſtib⁹ debent ſe conformare conſuetudini regionis ne videātur ypocrite. vt. xxx. di. c. ſi quis virorum. ⁊ ne vileſcat dignitas clericalis xxx. di. c. epi. ⁊. xxi q. iiij. capi. in ſumma. De epiſcopis etiam queris glo. xvi. q. vij. cap̄. in noua. vtrum epiſcopi religioſi debeant deferre habitum pfeſſionis ſue. Et reſpondet q̄ monachus factus epiſcopus nō abijciet habitum. Sed retento habitu deſuper ferat habitū i quo magis conueniat eis int̄ quos verſatur. extra de vita ⁊ honeſtate clericorum capitulo. deus q̄. Repꝛehenſibiles itaq̄ forēt q̄ debitum ornatu omitterent in habitu vl' veſtitu vel ex negligētia. Unde Ariſto. in. vij. ethicorum. dicit q̄ ad molliciem q̄ viciū eſt ptinet q̄ homo trahat veſtem per terram ne laboret ī retinendo eam vel ſi homo faceret ad oſtentationem propter inanem gloriam ſicut plerīq̄ faciunt deferentes veſtes immūdas ⁊ ſordidas. Unde Bernardus dicebat q̄ in veſtibus paupertas placebat. ſordes autem nunq̄. Quia ſignū erat vel negligentis animi vel gloriam affectantis. Et diſtinctione quadrageſimaprima. §. Preterea Nec affectare ſordes nec exquiſite delicie laudem pariunt verum q̄ dum aliqui verbo ⁊ exemplo habēt alios prouocare ad penitentiā decē eos vilibus indui. Sicut fecerunt quidam ex prophetis. De quibus ad Hebreos vndecimo capitulo ſcriptum eſt.

Circuierunt in melotis id ē ſclauinis ⁊ in pellibus caprinis. vt Helias. Et gloſa ſuper illo Mathei tertio. Iohānes habebat veſtitum de pilis camelorum. Qui penitentiā predicat. habitum penitentie oſtendat. Secundus ornatus eſt tolerabilis cum ſcilicet 2
mulierem ſcd̄m morem patrie ⁊ nō corrupta intentiōe ornant

ſe modeſte ⁊ tēperate vt ſic pla
ceāt viris vel nepeio res ac dete
riores aliȷ̄s videātur. Vn̄ Au
gu. de doctrina xp̄iana. Et.xi.
di.c.q̄ſquis. Quid loco et tp̄e
⁊ pſonis ꝯueniat diligent̄ attē/
dendū ē ne temere flagitia rep̄
hēdamꝰ. In his enim oīb; nō
vſus reꝝ ſ; libido in culpa eſt.
3 Tertiꝰ ē ornatꝰ vituꝑabilis
cū ſ. primo ſit ꝓpt̄ vanā gloriā
1 Vn̄ Greg. in omel̄. inq̄t. Si
cultꝰ p̄ciosaꝝ vestiū culpa non
eēt. nequaq̄ȝ ira dei tā vigilan/
ter exprimeret. Nō diues qui
torquebat̄ apud inferos pur/
2 pura ⁊ byſſo induebat̄. Se/
cūdo vituꝑabilis ornatꝰ mulie
rū cū ſit cū nimis exceſſiua ſolli
citudine. Vn̄ xp̄s Mathei. vi
c. dixit. De veſtimēto q̄d ſollici
3 ti eſtis. ſ. ſuꝑflue. Tertio eſt
rep̄henſibilis ornatꝰ cū ſit expo
nēdo ſupra vires. ⁊ ꝯdecentiā;
ſtatus ſicut fit temꝑibus iſtis
Quarto dū mulieres ornāt
ſe vt trahāt alios ad ſui cōcu/
piſcentiā. Ob id ſapiens Pro
uer. vij. de muliere ſic ſe ornāte
ait. Ecce mulier occurrit illi or
natu meretricō p̄parata ad ca/
piēdas aīas. ⁊ Hiero. ad furiā
inq̄t. Ornatꝰ iſte nō dn̄i ē. ve/
lamē ē antixp̄i. Aut veſtiē duȝ
vt loquimur. Aut loquendum
vt veſtiti ſumꝰ. lingua pſonat
caſtitatē. ⁊ totū corpus prefert
impudiciciā. Et idē ad ſacras
virgines de continentia virgi/
nali. Prophericus ille ſmo nō
proferatur de vobis. Filie eorū
compoſite circūornate vt ſimi/
litudo templi. ſimiles ſepulcris
dealbatis que extra auro relu/
cent. intus vero plena ſunt oſſi
bus mortuoꝝ. De non filie re
gis xp̄i. ſed regis tiri. He ſem/
per in muneribus vultus ipu/
dicitia diuites plebis ⁊ capiun
tur ⁊ capiunt Impudiciſſimꝰ
mulierum affectus ſemper igē
nis. ſemper in lapidibus. ſem
per in ornamentis extrincecis
gloriam ponunt. Non ſufficit
eis libido innata nature ſed oc
caſionem querunt explende li/
bidinis. Affectant proculdu/
bio vt oculi virorum aurū cō/
templantes ⁊ gemmas tandē
figantur in faciem vt faciliꝰ in
citent ad libidinoſum incendi
um. Quid meretrix gloriaris.
Quid exaltaris in pulcritudi/
ne panni.. Quid ad te attinet
argentum ⁊ aurum. Nōne om
nis caro fenum. ⁊ omnis glīa
eius quaſi flos feni. Hec ille.
Neſcio quid referre debeam de
exceſſu ornatus qui iam infecit
totam italiam. A tempore nā
q̄ȝ illo quo predicare cepit ſan/
ctus Bernardinus vas electō
nis ⁊ ab ipſo ⁊ ab aliȷ̄s predica
toribus feruentiſſimis dictum

eſt ſatis contra vanitates ꝛ põ pas ꝛ nihil actum eſt. cum in dies mulieres ĩ hoc deteriores ſint facte. Et licet ſit alia pecca ta multa in viris ꝛ mulierib⁹ que deum iam prouocauerũt ad iracundiam. Iſtud tamen vnũ ē ꝛ audeo dicere pricipale tũ qꝛ gñale ē. tũ qꝛ publicũtũ. quia multorum malorũ cauſatiuum. tum quia cum maio re obſtinatiõe retinetur. Neſcio quid eueniet. quia iſcrutabilia ſunt iudicia dei. videmus ta men patrias ꝛ prouicias a mľtis annis dure flagellari. Nũc peſte nunc penuria rerum. nũc ſtrepitu ꝛ terrore guerrarũ O mulieres vane. O mulieres e late. O mulieres dure. propter vos iratus eſt deus. ꝓpter caudas. propter detecta pectora. ꝓ pter fucatas facies. propter ſa crorum locorum ꝛ temporũ in iuriam. propť obſcenos geſt⁹. Hinc eſt ꝙ yſaie tertio capitulo ſcribitur. Pro eo ꝙ eleua te ſunt filie ſyon ꝛ ambulauerũt extento collo ꝛ nutibus oculorum ibant. ꝛ plaudebant pedibus ſuis. ꝛ compoſito gradu i cedebant decaluabit dominuſ verticem filiarum ſyon. ꝛ domi nus crines earum nudabit. Hec ibi vtiqꝫ tot milia crines diſcooperuerunt plangentes ꝛ lamẽtantes. propterea que die bus noſtris euenerunt iudicia:

Quod mulieres ſuperbe ſũt in ſua conuerſatione graues at qꝫ aliis moleſte.

Capitulum tertium.

Tertia mulierum ſu perbia dicitur conuerſationis. In con uerſatione nãqꝫ ſu berbe mulieres proximis ꝛ vicinis immo et familiarib⁊ domus ſunt per ſepe moleſte. ꝛ hꝰ propter tria.

Priõ ꝓpť ipſaꝝ inuidiã.

Secundo propter ipſarum iracundiam.

Tertio propter linguã

Primo propter ipſarum inuidiam. In eis vt in pluribus inuidia regnare ſolet. Quod patet etiam in mulieribus ſan ctis. Uides enim qꝫta fuit inuidia ſare ad agar poſtqꝫ concepit. vt patet Geneſis viceſimo primo capitulo. Et quãta fu it inuidea rachel ad lyam quia filios non habebat. vt ponitur Geneſis triceſimo capitulo.

Quanta anne ad fenennã ſecundam ipſa ſterili exiſtente vt habetur primi Regum pri mo capitulo. Quanta maria ad moyſen propter ethiopiſſam vnde murmurauit et detraxit moyſi. vt ſcribiť Nume

ri.xij.c. Martha adhuc ma/
gdalene inuidebat: quia ſedens
ad pedes dñi audiebat verbũ
illius. Luce.x.c. ¶ Secundo
eſt modeſta cõuerſatio ſupba/
rũ mulierũ ꝓpt ipſaꝝ iracũdiã
ẽ qꝛ ꝓpe mulier impatiens com
muniter ⁊ iracunda. ⁊ hoc ꝓ/
diam. ⁊ hoc ꝓpter vtilitatem
animi. quia vt inquit Ouidi.
li. de triſtibus. quo quiſꝗ eſt
maior magis ẽ placabilis ire.
Et de muliere dr̃ Eccleſiaſti/
ci.xxv.c. Non eſt ira ſup iram
mulieris. ꝓpterea Criſo. in q̃
dam ſermone ait. Ego em̃ exi
ſtimo nullam eſſe in hoc mun
do beſtiam comparabilẽ ma
le mulieri. quod inter quadru
pedia animalia leone fortius
aut in ſerpentibꝫ dracone atro
cius. Sed leo ⁊ draco in ma
lo inferiores ſũt. Danielẽ in la
cu leones feriti ſunt. Danielis
vltimo.c. Juſtuꝫ naboth cru
deliſſima iezabel interfecit.iij.
Regũ.xxi. Cete ionam in ven
tre cuſtodiuit. Jone.ij.ca. Da
lida ſamſonem circũuenit ille
cebris ⁊ raſa capite deforma
tum alienigenis tradidit: Ju
dicũ.xiiij.xv.⁊.xvi.ca. Johã/
nem baptiſtam in deſerto vi/
uentẽ dracones ⁊ aſpides cor
nute ſubdita feritate timuerũt
Herodies ꝓ eidez caput ab
ſcidit. ⁊ tanti viri mortem in
p̃iudicium ſaltantis accepit
marci.vi.ca. ¶ Tertio mulie
rum conuerſatio grauis eſt ꝓ
pter ipſarum linguam. habẽt
quidam linguam ꝓmptaꝫ ad
mentiendum. Sicut patet in
p̃ma muliere eua que mentita
fuit ſm̃ Nicolaum de lira qñ
dixit Geneſis.iij.c. ꝙ deus p̃/
ceperat ne comederent ⁊ addi
dit ⁊ ne tangerent pomũ veti/
dum: non enim p̃ceperat deꝰ
ne tangerent. ſed vt non come
derent. Sara mendaciũ dixit
angelo. ſ. ſe non riſiſſe. geneſis
xviij.c. Obſtetrices hebreorũ
ſephora ⁊ fue mentite ſũt pha
raoni. Exodi: p̃mo.c. Raab
mentita ẽ ierecontinis. Joſue.
ij.ca. michol mentita eſt ſauli
patri ſuo querenti dauid oc/
cidere. p̃mi regum.xix.c. Sa/
phira mentita ẽ petro. Actuũ
v.ca. ¶ Secundo habent lin
guam expeditam ad infaman
dum vt patet in muliere que i
famauit Joſeph. ¶ Tertio ha
bent linguam paratam ad li/
tigandum ⁊ contendendum.
Sicut expientia docet. Pro/
pterea dicit ariſto.iij. politi. ꝙ
ſi mulier ſit eloquens non ẽ v̓
tuti aſcribendum ſed loquaci
tati. quaſi dicat. ꝙ de ſui natu
ra mulier garrula eſt ⁊ loquax
Sed licet que dicta ſunt ad
mulieres ſuperbas pertineãt

non ꝓpterea contemnendus ē ſexus femineus. Nec etiā aſſe/rendum ꝙ non inuente ſint et inueniantur mulieres pluri/me virtutibus redimite ⁊ mo/ribus compoſitis ornatiſſime ſicut ſcripſi in ſermone de mu/lieribus in tractatu de timore iudiciorum dei. Rephenda/tur itaqꝫ ſuperbia malarum: vt tamen non fiat iniuria bo/nis. Erunt quidem in die iu/dicij tot virgines. tot vidue. tot nupte. tot martyrio coro/nate que cū xp̄o ꝓficiſcentur ad gloriam ſempiternaꝫ. In qua ipſe dei filius cum patre ⁊ ſpi/ritu ſancto viuit ⁊ regnat i ſe/cula ſeculoꝝ amen.

Feria ſexta ſcōe hebdoma/de. De ſupbia ꝓthoplaſtrorū ⁊ lapſu humane nature.

Sermo decimuſtertius.

Erat aūt ibi homo trigintaocto annos habens in i/firmitate. Scribuntur hec v̄/ba Johannis quinto ca. ⁊ in euangelio hodierno. Niſi qa dominus noſter ieſus chriſtꝰ dignatus eſt humanum genꝰ redimere nullus quantumcū/qꝫ iuſtus ⁊ rectus videre po/tuiſſet deſiderabilem faciem dei. Omnes quippe eramus filij ire ꝓpter ſuperbiam pri/moꝝ parentū q̄ in terreſtri pa/diſo diuinū ꝯtēpſerūt iperiū. Sunt tñ plerīqꝫ exiſtimantes puerilia eſſe inania ſiue vulgaria q̄ de lapſu hūane nature a ſcriptura diuia ⁊ doctorib9 ſanctis tradunt. Idcirco in pñti ſ̄mōe d̄ ſupbia ꝓthoplaſtrorū et hūane nature lapſu merito diſſerimꝰ. qm̄ hūanū genꝰ myſtice deſigñri pōt ꝑ infirmū illū de q̄ loquit̄ euāgelij textꝰ q̄ tā longo tp̄is ſpacio ſanari nō potuit do/nec xp̄s ei dixit. vt ſurgēs tolleret lectū ſuū ⁊ ābularet. Declarabimꝰ aūt tria miſteria principalia.

Primū d̄r v̄itatꝫ

Scōm grauitatis.

Tertiū ipoſſibilitatis

Qualr̄ v̄a ſunt q̄ dicuntur de lapſu hūane nat̄e ad quē cooperatꝰ fuit diabolꝰ quē recte ꝑmiſit d̄s hoīem ipugn̄re. Ca. i.

Primū myſteriū declarandū de lapſu humane nature d̄r v̄itatꝫ. In quo tria dubia abſoluemꝰ

Primū vtrū ſit veꝝ ꝙ hūana natura ſit lapſa a ſtatu q̄ cōdita fuit: Scōm vtrū ſit verūqꝫ diabolꝰ coopatꝰ fuerit ad hoīs lapſum: Tertium vtrū d̄s debuit ꝑmittere diabolū inpugnare hoīem quem ſciebat in illa pugna debere deficere. Ad primū dubiū rñdemꝰ ꝙ verū ē ꝙ hūana natura ſit lapſa. ⁊ hoc probat̄ tripliciter

Primo ex pte dei naturam
instituētis Secūdo ex pte dei
naturā assumētis. Tertio ex
pte dei naturā imutantis. Et
primo premittende ſunt tres
veritates ¶ Prima ꝙ omnis
creatura conſtituta eſt ⁊ con/
ſeruatur i eſſe ab optimo deo
Hoc nos ꝯfitemur in vtroqꝫ
ſymbolo cū dicimus deū cre
atorē vel factorē celi ⁊ terre vi
ſibliū omniū ⁊ inuiſibiliū. Et
lꝫ philoſophi nō potuerint vi
nature ſue ꝓductionē rerꝫ ieſſe
intelligere ꝑ creationē que ē ꝓ
ductio omniū de nihilo vt do
cet magiſter in ſcdo. tñ cogno
uerunt deū ꝑmū motorē ⁊ pri
mā cauſam omniū que ſūt in
vniuerſo. Unde Lactan. li.
ꝑmo diuinarꝫ inſtitutionū in
quit de orpheo. Orpheus ve
tuſtiſſimus poetarꝫ deū veruꝫ
⁊ magnū ꝑmogenitū appellat
eo ꝙ ante ipſū nihil ſit genituꝫ
⁊ ab ipſo cuncta ſint generata
Et Macrobius li. ꝑmo ď ſō
no Scipionis ait. Deus q̇ pri
ma cauſa ē ⁊ vocaꝛ omniū eo
rū que ſūt queqꝫ videꝛ eē fons
eſt ⁊ origo. ⁊ Plato dixit fabri
catorē mundi deū. vt refert io
hannes ſup Danielē. ⁊ Ariſ.
ij. methaph. Illud qđ eſt ma
xime ens ⁊ maxime verꝫ ē cau
ſa omnis entis ⁊ oīs veri. Ex
his Tho. i. pte. q. xliiij. iducit
talem rōnem. Quandocunqꝫ
aliq̇d inueniꝛ in aliquo ꝑ par/
ticipationē: neceſſe ē ꝙ cauſeꝛ
in ipſo ab eo cui eſſentialiꝛ cō
uenit. ſicut ferrū fit ignituꝫ ab
igne. Deus autē eſt ipſum eſſe
per ſe ſubſiſtens. ⁊ eſſe ſubſi/
ſtens nō poteſt eſſe niſi vnum
Reliquiꝛ ergo ꝙ oīa alia a đo
non ſūt ſuū eſſe ſed ꝑticipāt eē
Quare cauſaꝛ ab vno ente qđ
ꝑfectiſſimū ē. Qđ aūt deꝰ ſit
ſuū eſſe ꝑ ſe ſubſiſtenſ ⁊ a nullo
dependens nec alio indigens
ꝓbatur ex dictis ſanctorum et
philoſophorꝫ. nam Boe. li. ď
tri. ait. Deus ē eſſe pulcherri/
mū fortiſſimūqꝫ. verꝫ vnū in q̄
nullus numerꝰ nullū in eo ali
ud ꝑterqꝫ id quod eſt. Et au
guſtinꝰ li. v. de tri. c. iij. Deus
eſt ſubſtantia vel vt melius di
catur eſſentia: cui ipſū eē maxi
me ac veriſſime cōpetit. Et al
gazeles metha. Deuſ eſt origo
⁊ ꝑncipiū eſſendi: ⁊ qđ eſt a q̄
eſt quicq̇d eſt. ⁊ Auicenna. ij.
metha. Omne eſſe ē exuberās
ab eius eē. ⁊ Plato in thimeo
ait. Noſtrꝫ eſſe in compatione
diuini eē: nō eſt eē. ¶ Secūda
veritas ē ꝙ in ordine creaturarꝫ
eſſe hoīs eſt eſſe nobiliſſimū. ſi
cuꝫ pꝫ per ſcōs ⁊ philoſophos
Inquit eñ Ariſ. in. ij. phyſico
rū. Sumus quodāmodo fi/
nis omniū eorꝫ que ſūt Bona

uentura diſ.ij ſcdi libri decla rat hoc ꝙ ſumus finis ſub fi ne.quia finis pncipalis ⁊ vlti mus eſt ipſe deus.ppterea da uid loquēs ad deū dicebat ps viij Quid eſt hō qd memor es eius.aut filius hois qm viſi tas eū. Minuiſti eū paulomi minu ab angelis gloria ⁊ ho nore coronaſti eū.⁊ ꝯſtituiſti eū ſup opa manuū tuaꝝ.Om nia ſubieciſti ſub pedib eius oues ⁊ boues vniuerſas.inſu per ⁊ pecora campi. Tertia ꝓpoſitio ꝙ homo multis miſeri is videtur eē ſubiectus.ppter qd Job.xiij.c.ſcribit. Homo natus de muliere breui viuens tpe repleť multis miſerijs. Et lʒ ſint multe ſūt tū tres pncipa les. Prima dr ꝓnitatis Secū da paſſibilitatis.tertia morta litatis. Prima eſt miſeria ꝓ nitatis. qr de cōi lege homies ſunt ad malū ꝓni vt ſcribiť ge. ſis.viij.c.⁊.xij.q.i.c.Ois etas Ex hoc arguit ſic bonauen tura in.ij.diſ.xxx. A ſūma bo nitate nihil debet ꝓcedere qd ſit magis ꝓnū ad malū ꝙ̄ ad bonū.qr ſm Diony. A ſū mo non egrediť niſi bonū. ſed ꝓni tas illa ad malū nō eſt bonuʒ ḡ nō eſt a deo optimo inſtitu ente naturā ſed a peccato ꝓmi hois naturā corrūpentis. Se cūda miſeria hūane nature ē paſſibilitas. Uidemus eni ge nus humanū paſſionib ⁊ pe nalitatibus inumeris ſubiec tū.tūc ex hoc arguiť ſic Nulli iuſte infligiť pena niſi ꝓcedat culpa.vnde extra de ꝯſti.in.c Cognoſcētes dr Res q̄ culpa caret in dānum vocari nō cō uenit.Et glo.ibi..Nō legit time factū ē penā nō meretur. Ad idē facit lex.C.de adulte rijs.l.gracchus ⁊ nēo ꝓuatur iure ſuo ſine culpa. vt pʒ.lvi. di.c.ſatis pſuerſuʒ.⁊.xvi.q. vl ti.c.Inuentū. Sed tot diuer ſe ⁊ multiplices pene īflicte ſūt homini.ergo ꝓpter culpā. Ter tia miſeria humane nature eſt ipſa mors vtiqꝫ ipſa ē omniuʒ terribiliū vltimū.⁊ cū oēs mo riamur nō videť ꝯueniēs aſſe rere ꝙ mors ſit a ſapientiſſimo deo abſqꝫ aliqua culpa. Uñ inqt Anſel.li.i.cur de homo Nequaqꝫ exiſtimabis cōueni re deo vt creaturā quam fecit iuſtā ſine peccato miſerā te co gat. Ideo paulus ad ro.v.c. ait. Sicut p vnū hominē pec catū intrauit in mundū ⁊ per peccatū mors,ita in oēs ho mines mors intrauit in q̄ oēs peccauerūt. Et Sap.ij.c. ſa pientie. Deus mortē non fecit ſed ipij manib ⁊ ꝟbis accerſi erūt illā. Sed ꝯtra has theo logoꝝ rōes nōnulli ſic arguūt

1 Primū ſm phos.ij. ethicoꝝ.
Uirtꝰ ē difficillimoꝝ opatiua
Nec ē aliqua ꝟtutis laus vbi
nulla difficultas. Si igiť hō
fuit ꝯditꝰ diſpoſitꝰ ad ꝟtutē
videť ꝙ a pma ſui ꝯditiōe ha
buit difficultatē faciendi bo/
nū ⁊ vitādi malū. ⁊ ita fuiſſet
diſpoſitꝰ ꝙ oīs ꝟtus in eo ha
bere potuiſſet ſuū vſū. ꝙ videť
creatus cū hac ꝓuitate ad ma
2 lū. Scđo arguunt. qꝛ dicit
ſpūſſanctus ꝑ ſcripturam
ꝙ via ꝑueniendi ad beatitudi
nē ē ꝑ ignominiā ⁊ humilita/
tē ⁊ tribulationes. vnde actuū
xiiij. paulus dicebat. Oportꝫ
nos ꝑ multas tribulationes ī 2
trare ī regnū celoꝝ. ⁊ ponunť
hec ꝟba.i.q.iij.ca. Saluator
⁊ Jacobꝰ.i.c.ait. Beatus vir
ꝗ ſuffert tentationē. qm̄ cū ꝓ/
batus fuerit accipiet coronā
vite. ⁊ iteꝝ ibi. Oē gaudiū ex
iſtimate frates cū in tētatiōes
varias incideritis. Et Luce.
xxi.c: ſaluator noſter dixit. In
patientia veſtra poſſidebitis
aīas veſtras. ſi igitur debuit
ſic fieri hō ꝙ eſſet diſpoſitus
ꝑuenire ad gloriā videť ꝙ hu/
mana natura in penalitatibꝰ 2
⁊ miſerijs in qbꝰ nūc eſt fuerit
3 ꝯſtituta. Tertio arguūt nō
eſt maioꝛis innocētie homo qꝫ
ſit ouis vel agnꝰ. ſꝫ ouis mor
talis ⁊ paſſibilis fuit ꝓducta ⁊ 3
ī nullo derogatť ex hoc diuine
iuſticie. ꝙ pari rōne videť ꝙ ſi
talē ꝓduxiſſet hominē qualis
eſt nō videreť in aliquo dero/
gari idē. Rñdeť ad iſta ſm
Bonauen. ⁊ Ricar. in.ij. diſ.
xxxvi. Ad pmū ꝙ quedā ē
difficultas que venit ex genere
opis. Quedā ꝟo que venit ex
defectu opantis. pma ē d eēn
tia ꝟtutis. Uirtus ēm in ꝯtrā
ꝟtus circa magna conſiſtit et
ardua. hec aūt difficultas in ꝓ
mo hoīe fuit. homo ēm ita ꝑfe
cte deo obediuiſſet ⁊ deo ad/
heſiſſet ſicut ꝑfectio virtutis ⁊
obediētie ⁊ amicitie requirit ⁊
2 ſic de alijs ꝟtutibus. Secū
da difficultas nō eſt de eēntia
virtutis. immo accidit virtuti
ſm ꝙ ꝟtus ē. ⁊ iō ad hoc ꝙ hō
eſſet ꝟtuoſus nō oportuit hāc
difficltuatē reꝑiri in hoīe in ꝓ
mordio. Ad pꝫ ex hoc qꝛ quā
to aliqs magis ꝓficit in ꝟtute
tanto magis opať cū minore
difficultate ex ꝑte ſui. Si igiť
hec difficultas eſſet de eſſentia
ꝟtutis ſm ꝙ hō proficeret mi
nuereť in eo ꝟtutis excellentia
qđ falſum eſſe nemo dubitat.
2 Ad ſcđm rñdeť ꝙ ſacra ſcri
ptura tradita ē homini lapſo
ſm ꝙ ſtatui pſenti ꝯuenit. Si
ēm homo nō peccaſſet: non cū
aſꝑitate ſed cū leuitate ꝑueniſ
ſet ad ſuā gloriā. Ad tertiū

ꝓo dicendū ꝙ nō ē ſimile d̄ ho mine ⁊ oue vel agno. hō em̄ q̄ rōnis particeps eſt capax ē be atitudinis ⁊ iuſticie. nā eſt ani mal ciuile ⁊ politicū. vt d̄r pri mo politice ab Ariſ. Et ideo interrogatus Democritus ſi cut ſcribit Boe. li. de arte mu ſica. Quid inter hoīes pecora ꝗ diſtaret. Reſpondit ſapien ter ſentire etiā ꝑ oppoſitum: ho mo eſt capax culpe ⁊ miſerie. Unde ſicut in hoīe obliquari culpa ē. ſic ⁊ pati pena ē. i oue aūt neutꝝ contingit repire. iō paſſibilitas ouis nihil facit ad deordinationē diuine iuſticie cu ius ē ↄſiderare meritoꝝ exigē tiam. Nō ſic aūt eſt de paſſiōe in natura humana. Cōcludi mus ita ꝙ ꝓbat̄ humane natu re lapſus ex pte dei naturam ꝓ ducentis. ¶ Scdō ꝓbat̄ hūa ne nature lapſus ex pte dei na turā humanā aſſumētis. aſſū pſit q̄ppe deus naturā huma nam factus hō vt homini la pſo ꝑ peccatū ſubueniret. Un̄ xp̄s ieſus Matthei. xviij. c. di xit. Uenit filius hoīs querere ⁊ ſaluū facere qd̄ perierat. Et Aug⁹ ſup illo v̄bo p̄s. Infix⁹ ſum in limo. ait. Utinam ma neret hō in eo qd̄ deus fecit. ſi enī maneret in eo qd̄ fecit de⁹ nō in limo infixus eſſet quē de us genuit. Et Leo papa i ſer mone. Si hō ad imaginem ⁊ ſimilitudinē dei factus in ſuo honore manſiſſet creator mū di creatura nō fieret neq̄ ſem piternus tēporalitatē ſubiret. aut equalis deo patri dei fili⁹ formā ſerui aſſumeret. ¶ Ter tio ꝓbatur lapſus hūane na ture ex parte dei naturam īmu tantis. Immutauit q̄ppe de⁹ q̄nq̄ in hoībus ↄditionē hāc corrupte nature ſicut pȝ i mul tis. De moyſe q̄ppe habet̄ exo di. xxxi. c. ꝙ in mōte ſynai qua draginta dieb⁹ ⁊ quadraginta noctib⁹ ieiunauit nihil come dens aut bibēs. De helia ſcri bit̄. iij. regū. xix. ca. Qd̄ poſtq̄ comedit panē ſubcinericium: ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ q̄draginta dieb⁹ ⁊ q̄dra ginta noctib⁹ vſq̄ ad montē dei oreb. De trib⁹ pueris miſ ſis in fornacē chaldeoꝝ. Da niel. iij. c. narrat̄ ꝙ n̄ leſerit eos flāma ignis. De Jona habet̄ Jone. ij. ꝙ fuit trib⁹ dieb⁹ ⁊ tri bus noctib⁹ in vētre ceti. De Johe euāgeliſta narrat̄ in ſua legēda q̄liter in vrbe ex p̄cepto domiciani poſit⁹ fuit in doliū feruētis olei. ⁊ cū diuti⁹ ibidē coact⁹ p̄ſtiterit p⁹ lōgū ſpaciū illeſ⁹ i de exiuit. maria magda lena m̄ltis ānis hītans i deſer to nil pēit⁹ cōedit aut bibit ſiſe fuit de maria egyptiaca. ⁊ vt

reliquos pretermittamus.ecce
ipſe beatus pater frãciſcus in q̊
virtus diuina dignata ẽ q̄ſi iſta
cũ innocẽtie reuocare. dũ crea/
ture eũ multipliciter ꝯſolabãt
ꝛ q̄ de ſui: nata aliȷ̄s noxie in
ueniũtur ſibi qñ꜖ moleſtiã nõ
intulerũt. vñ de ipſo ita ſcripſit
Bonauẽ. quodã nã꜖ tpe cuꝫ
ꝯſiliũ daret a medicis ꝛ inſtan
tur ſuaderet a fratribꝫ vt ꝯ in/
firmitatẽ oculoꝝ pateret ſibi ꝑ
cocture ſubueniri remediũ hũi
liter vir dei aſſenſu ꝓ eo q̄d id
nõ ſolũ medicina ꝯ egritudinẽ
corꝑis. verũtñ materia foret ex
ercẽde virtutis. Senſu vero car
nis ipſius ad ꝯſpectũ inſtrumẽ
ti ferrei iam igne cãdentꝫ natu
rali quondã horrore ꝯcuſſo vir
tutis ignẽ alloq̃ cepit vt fratrẽ
in creatoris noĩe ac vtute preci
piẽs vt ſuũ ei tẽperaret ardorẽ
quo ſuauiter vrentẽ ſuſtinere va
leret. Profundato aũt crepitan
te ferro in tenera carne ꝛ ab au
re vſ꜖ ad ſupciliũ coctura pro
tracta vir deo plen⁹ exultãs in
ſpũ laudate inquit fratres altiſ
ſimũ. q2 vt vere fatear nec ignis
ardor moleſtiã intulit nec car/
nis me dolor afflixit. Confite/
mur ergo ꝛ firmit̃ aſſerim⁹ oẽs
hũane nature miſerias a pecca
to primoꝝ parentũ exortas.

Scd̃m dubiũ fuit vtrũ dia
bolus coopat⁹ ſit ad hoĩs lapſũ

Ad q̄d rñdet bonauẽ. di. xxi ꝙ
ſicut exp̄ſſe ſcriptura tradidit.
Gen̄. iij. c. vbi ponit̃ exp̄ſſe illa
tẽptatio qua diabolus induxit
hoĩem ad trãſgreſſionẽ diuini
p̄cepti. Motus vero fuit ille ſer/
pẽs doloſus ad temptandum
hoĩem propter tria.

Primo ꝓpt̃ ei⁹ maliciã
Scd̃o ꝓpt̃ ei⁹ inuidiã.
Tertio ꝓpt̃ eius ſupbiã.

Primo propter maliciã. Cũ
eni ipe diabol⁹ ſit obſtinat⁹ in
malo oẽs vellet in ſua malicia
aſſimilare vidẽs enim hoĩem i
ſtatu in quo poterat eſſe vel bo
nus deo obediẽdo vel mal⁹ ei⁹
ꝯtẽnendo p̄ceptũ conatus fuit
aſtucia ſua hoĩem inducere ad
malũ ſicut ꝛ fecit. Secundo
motus fuit diabolus ad tẽtan
dũ hoĩem propter inuidiã. et d̄
hac. ſapiẽtie. ij. ca. dr̃. Inuidia
diaboli mors intrauit in orbeꝫ
terraꝝ. Et ſi cõtra hoc obijcere
tur q2 Gregori. dicit in moral
ſup illo vbo. Iob paruulũ occi
dit inuidia. Q̄d oĩs inuidia ẽ re
ſpectu paris vel ſupioris ſaltẽ
ſcḋm reputationẽ. ergo videt̃ ꝙ
cũ diabolus nõ reputaret hoĩeꝫ
ſupiorẽ nõ tẽtauerit eũ ex inui/
dia. Inſup inuidia ẽ reſpectu bo
ni q̄d aliquo mõ põt acq̄ri. Sꝫ
diabolus non poterat perue/
nire ad eternam beatitudinem
quia lapſus erat irreparabilit̃

⁊ hoc ipſe certitudinaliter ſcit. ꝑ videtur ꝙ propter illius acquiſitionē nō inuidebat homi. Rn̄det bonauē. ꝙ inuidia nō ſolū eſt reſpectu ſuperioris eius .ſ. qui eſt ſupior ſed eius qui pōt eſſe ſuperior. Quāuis aūt diabolus in ſtatu illo non reputaret hoīem ſupiorem ſe inuidebat. tn̄ ne merito obedientie ſublimaretur ad ſtatuʒ glorie in quo ſtatu ipſum ſuperiorem ſe nō dubitaret. Et nō ſolum inuidet aliquis reſpectu boni quod poteſt obtinere ſed etiā reſpectu cuius quod natus ē habere q̄ꝫ uis non poſſit. Sicut trūcatus ⁊ cecus inuidet aliis viſum et progreſſum. licet autem diabolus non poſſit ad beatitudinē ꝑuenire. tn̄ habet ad hoc naturalem aptitudinē. Tertio fuit motus diabolus ad tentandum hoīem propter eius ſupbiam videns enim hominēʒ in ſtatu in quo poterat cadere ſub diabolica poteſtate. Et ſuperbia motūs eſt vt ipſuʒ ſibi ſubiiceret ſicut ex inuidia ipſuʒ ab eterna felicitate retraheret. Et ſuperbia fuit ſicut mouens primū. inuidia ſicut mouēs proximū ⁊ imediatū. Eſto eni ꝙ nō poſſet dn̄ium ſup homine acq̄rere adhuc ſtuduiſſet ipſum a paradiſi gaudiis retrahere.

Tertium dubiū fuit vtrum deus debuit ꝑmittere diabolū impugnare hoīem quē ſciebat in illa pugna deficere. Ad qd̄ rn̄det. Bonauē. di. xxiii. ſecundi libri ꝙ iuſtiſſime id ꝑmiſit deus triplici ratione.

Primo rōne admiſtratōnis
Scd̄o rōne ordinatōis
Tertio rōne electiōis.

Primo rōne admiſtratōnis
Sicut eni decet deū admiſtrare res ⁊ eis prouidere vt ſalua ſit lex quā indidit eis a primaria eoꝝ ꝯditione. Sed deus fecit hoīem in vertibilitate arbitrii. ⁊ ſimiliter diabolum. Ergo ſi diabolus voluit hoīem tentare ⁊ homo voluit ei cōſentire deus nullū illoꝝ debuit impedire. Scd̄a rō dicit̄ ordinationis. Pugna equidē eſt illa magis de ſe erat ordinata ad victoriā hoīs q̄ꝫ diaboli. Facilius erat homini vincere aduerſariuʒ q̄ꝫ diabolo vincere hoīem. qr hō non poterat vinci niſi volens. Si ergo deus permittere dēt qd̄ directe ad bonū hoīs ordiatur videtur ꝙ a tentatione primi hoīs nō erat arcēdus aduerſarius. Tertia rō eſt propter electionē. Nā ex caſu hoīs voluntario ⁊ malo eligere debebat deus hoc magnū bonum per eius incarnationem paſſionem ⁊ mortem homini lapſo ſubuenire debebat vt ſic volun

tarſum peccatum hominis nõ
careret remedio. Ideo eccleſia
cantat illud verbum Gregorij
O felix culpa que talem ac tã/
tum meruit habere redempto/
rem. Accedit etiam hec ꝑmiſ/
ſio ad peccati alleuiation ē. leui
us enim fuit peccare alio ſug/
gerēte ⁊ impellēte ꝙ̄ volunta/
te ꝓpria incuruãte. qꝛ fortaſſis
hõ cecidiſſet. etiã ſi nunꝙ̄ ad/
uerſariꝰ peſtifera ſuggeſſiſſet.
Si ergo peccauit hõ imputã/
dum eſt ſibi volũtarie ad pec/
catũ conſentienti.

Qd̃ peccatũ ade fuit ḡuiꝰ
pctis alioꝝ hoim. ⁊ pctõ mulie
ris. ſ. eue qd̃ nihilominꝰ ſupera
tur in grauitate a pctõ dia boli

Capitulum ſecūdum

Ecundũ myſteriũ
declarandũ d̃ lapſu
humane nature
dicit̃ grauitatis In
quo de grauitate illius culpe
prime tria ſũt dubia decidēda.

Primũ vtꝝ pctm̃ ade fuerit
grauiꝰ ceterꝫ pctis hoim.

Scðm vtrum peccatũ dia
boli ſfuit grauius ꝙ̄ pecca tum
hominis.

Tertiũ dubiũ vtꝝ grauius
peccauit vir ꝙ̄ mulier.

Ad primum dubiũ ꝛreſpon
demus ꝙ licet multa ſint pctã
horrenda que filij adam com
miſerunt ⁊ indies non ceſſant
committere tamē peccatũ ade
grauiꝰ reputat̃ triplici rõe.

Primo ratione contempti/
bilitatis.

Scðo rõne facilitatis

Tertio rõe corruptibilitatꝫ.

Primo ratione contempti/
bilitatis. quia adam magꝫ cõ/
tempſit in peccando diuinũ ꝑ/
ceptum ꝙ̄ ceteri peccãtes eo ꝙ
maiori lumine ſapientie extitit
decoratꝰ copioſioribuſꝙ̄ dota/
tus beneficijs. Ipſe enim a deo
fuit immediate plaſmatꝰ. Ip/
ſe in paradiſum deliciaꝝ collo/
catus. Ipſe ſcientia ⁊ cognitio
ne multiplici illuſtratus. Ipſe
ſuper omnia animalia ⁊ volu/
cres celi ⁊ piſces maris prepoſi
tus ⁊ prelatus. Ipſe originali
iuſticia preditus. vbi ergo tan
torum beneficiorum aderat cu
mulus ibi in tranſgrediēdo di
uinum preceptum maior fuit
ingratitudo ⁊ contemptus.

Secundo illud peccatum
fuit grauiſſimum ratione faci/
litatis. Facilius quippe erat
illi omni temptationi reſiſtere
ꝙ̄ alijs quibuſcunꝙ̄ peccan/
tibus. Ideo propter hãc rõem
⁊ p̄cedentē ſtat illa Auguſtini
ſnĩa. xiiij. li. de ci. dei. ca. xij vbi
ait. Non debet exiſtimare qſꝙ̄
leue ac paruũ illud fuiſſe com
miſſum. qꝛ in eſca factum eſt
nõ quidem mala nec noxia. niſi

q̄r prohibita nec enī q̄cq̄ mali in illa tāte felicitatis paradiſo de⁹ crearet atq̄ plātaret. Sed obediētia ꝯmēdata ē in p̄cepto Que ṽtus ē in creatura rōna li mater ē quoddamō oīm cu‑ſtoſq̄ virtutū. Hoc itaq̄ d̄ vno cibi genere nō edēdo vbi alio‑rū tāta copia ſubiacebat. Pre‑ſertim cum nondū volūtati cu‑piditas reſiſtebat quod de pēa trāſgreſſionis poſtea ſubſecutū eſt tā leue p̄ceptū ad obſeruan‑dū tam breue ad mēoriā retinē‑dū tanto maiore iniuſticia vio‑latū ē quanto faciliore poſſʒ ob‑ſeruātia cuſtodiri. Et infra cō‑cludit Aug⁹. Magna fuit in peccādo iniquitas vbi tāta fu‑it in nō peccādo facilitas. Ter‑tio illud pctm̄ fuit graui⁹ cete‑ris pctis hoīm rōne corruptibi‑litatis. Propter illud nāq̄ cor‑rupta ē hūana natura nō ſoluʒ penaliter ſʒ etiā culpabilit̄ ſm Alex. in. ii. ſumme. Potuit ei adā totā hūanā naturā corrū‑pere ꝛ culpabilē facere ſuo pec‑cato triplici ꝯditōe ꝯcurrente. 1 Prima quia non tantum erat nature humane indiuidu‑um ſed totius nature humane principium. 2 Secunda con‑ditio quia non fuit ſibi datum mandatum ſicut ſingulari p̄‑ſone ſed tanq̄ ſtipiti totius na‑ture humane. 3 Tertia quia adam innocentiam ꝛ immor‑talitatem ſuſceperat ꝑ ſe ꝛ ꝑ ſua tota proſperitate. vnde ip‑ſe innocens ꝛ immortalis ge‑nuiſſet innocentem ꝛ immor‑talem. Quia igitur ipſe erat omniū principiū ꝛ amiſit illa iuſticiam ꝛ innocentiam quaʒ debuerat omnibus conſeruare ſuis poſteris. Hinc eſt ꝙ origi‑nali iuſticia ſumus per ipſum priuati ꝛ in eius infectione ce‑teri ſunt infecti. Et ſi obiice‑retur ꝙ nullum naturale ē cul‑pabile. ſed corruptio originalis eſt naturalis: ergo non eſt cul‑pabilis. Reſpondetur quia quoddam eſt naturale qđ con‑ſequitur naturam ſecundū in‑ſtitutionem ꝛ hoc nullo modo eſt culpabile. quoddam eſt na‑turale quod conſequitur natu‑ram ſcđm corruptionē ꝛ tale ē culpabile ꝛ originale. Hec au‑tem corruptio ad illos tantū ſe extendit qui ab adā deſcendūt ꝑ legē ꝓpagatōnis. qm̄ ſi aliq̄s hō fieret de carne adē p̄ter legeʒ ꝓpagatōis non ꝯheret origīale pctm̄ ſm Anſel. li. d̄ ꝯceptu vir‑gīali. ꝛ Aug. ꝯ pelagianos. et Bonauē. in. ii. di. xxxi. in decla‑ratōe lr̄e. 2 Scđm dubiū fuit vtrū pctm̄ diaboli fuit graui⁹ q̄ pctm̄ hoīs. Ad quod rn̄‑det Alex. in tertio ſumme ꝙ ſic Et hoc triplici rōne,

Primo rōne liberi arbitrij:
Secūdo rōne generis pcti
Tertio rōne circūſtantie

Primo rōne liberi arbitrij qꝛ lꝫ vterqꝫ diabolus.ſ.⁊ homo peccauerit ſuo libero arbitrio.tñ ob differentiā liberi arbitrij magis grauat᷑ in angelo peccatū qꝫ in hoie. Nā cum liberꝝ arbitriū ſm Aug.⁊ magiſtꝝ.xxiiij.di.ij.li.ſit facultas volūtatis ⁊ rōnis differt liberū arbitriū angeli a libero arabitrio hois. Primo quantum ad volūtatē.quia liberꝝ arbitriū hois ante electionē ⁊ poſt ſe hꝫ mutabiliter.liberꝝ arbitrium angeli ſe hꝫ mutabilit᷑ añ electionē.ſed poſt electionem īmutabiliter. Scd̄o quantuꝫ ad rōnē differt liberꝝ arbitriuꝫ angeli ⁊ hois.qꝛ angelus iudicando errare nō pōt.hō ſic. iō diabolus peccauit eū magis deliberata volūtate ⁊ abſqꝫ errore. Secūda rō ē.generis peccati. vterqꝫ eni homo ⁊ angelus peccauit ꝑ ſuꝑbiā.ſꝫ differēter.hō eni appetij t ſcientiā dei.ſed diabolus oipotentiā. Oipotentia ꝓo dei.nō eſt cōmunicabilis creature.qꝛ ḡ ſūma iordinatio ē appetere illud ad qd̄ nullomō creat᷑a ē ordinata. Hō aūt erat ordinat⁹ ad ſcientiā quā appetebat. iō peccatū demonis, grauius fuit peccatum qꝫ peccatū hois.

Tertia rō dr̄ circūſtantie. i adā eni fuit aliqua ignorātia. quia peccatū qd̄ erat mortale credidit veniale ſm Aug. vñ nō tm̄ credidit peccare quātū peccauit. Angelus autem nō habuit ignorantiā in peccando. Itē homo habuit ꝓpoſitū penitendi ⁊ petendi veniaꝫ de peccato quod credebat veniale Angelus aūt nō ⁊ ꝓpter hoc peccauit inſpiritūſanctū. homo ꝓo nō. Tertium dubiū fuit vtꝝ grauius peccauit vir qꝫ mulier. Ad qd̄ ita dicit bonauen. ꝙ grauitas iſta pōt tripliciter conſiderari. pmo reſpectu ingratitudinis. ſcd̄o reſpectu libidinis. tertio reſpectu corruptionis. Primo reſpectu ingratitudinis. grauí⁹ peccauit vir. qꝛ copioſiora dona ſuſcepit. Scd̄o reſpectu libidinis grauius peccauit mulier quia cum magis improba volūtate. Tertio reſpectu corruptionis. ⁊ ſic diſtinguenduꝫ. qꝛ aliqd dr̄ corrūpere dupliciter. aut ꝑ modū cauſe. aut per modū occaſionis Si primo mō ſic: quia peccatuꝫ viri fuit cauſa tranſfuſionis in poſteros. ⁊ ita corripuit ſe ⁊ alios maior ſecura ē ex peccato viri corruptio ⁊ ideo ei⁹ culpa fuit grauior. Si ꝑ modum occa

ſmo xiij

ſionis ſic. qꝛ pctm̄ mulieris fuit occaſio peccati viri ꝛ ita per ꝯñs omniū alioꝝ. hoc modo pōt dici ceteros corrupiſſe nō ſolū poſteros ſed etiā viꝝ ſuū vnde nō ſolū peccauit in ſe ſed etiā in pximū. ideo quantū ad hoc peccatū eius fuit grauius ꝙ peccatū viri.

Qđ humanū genꝰ cōgrue repatū ē p viā ſatiſfactionis q̄ cū nō foret poſſibilis nec homini nec angelo facta ē p xp̄m deū ꝛ hominē. Ca. tertiuꝫ

Ertiū myſteriū contēplandū de lapſu hūane nature dꝛ ipoſſibilitatis. Impoſſibile quidē erat hoī lapſo ſaluari niſi interueniente ſatiſfactione facta p dominū ieſum xp̄m Sed circa h̄ tria occurrūt dubia. Primuꝫ vtꝝ magis congruū fuit hūanū genus reparari p ſatiſfactionē ꝙ p aliū modū. Secundū dubiū. vtꝝ angelus potuit ſatiſfacere p pctō hoīs lapſi. Tertiū vtꝝ hō potuit ſatiſfacere p pctō illo. Ad pmū dubium dicit Bonauē. in. iij. di. r. ꝙ hūanū genuſ congrue reparatū eſt p viā ſatiſfactionis triplici ratione.

Prio rōne diuine iuſticie.
Scđo rōne dīne ſapientie.
Tertio rōe dine honorificētie

Primo ratione dīne iuſticie. Nam illa via magis conueniens fuit ad repationē humani generiſ in qua magis ſeruatur ordo iuſticie qui magiſ ſeruat̄ cū malū punitur ꝙ cū relinquit̄ ipunitū. Sed cū peccatoꝛ repatur p ſatiſfactioneꝫ malū punit̄ cū ſine ſatiſfactione malū relinquit̄ impunitum Igit̄ magis ſeruat̄ ordo diuine iuſticie in repatione p ſatiſfactionē ꝙ ſine ſatiſfactione. Quare ait Anſel. in li. cur deus hō. Si peccatū ipunitū dimittit̄ ſimiliter ſe hꝫ deus peccanti ꝛ nō peccāti. Secundo magis cōgruū fuit reparationē p̄dictā fieri p ſatiſfactionē rōne dīne ſapiētie. qꝛ ſic magis ſeruaret̄ ordo diuine ſapiētie. vt em̄ inqt Auguꝰ. Ordo peccantiū i ſupplicijs ſiue peccati in penā manifeſtabit decorē dīne ſapiētie que nō patitur vniuerſū ex aliqua ſui parte deturpari. Sed cū pctōꝛ releuat̄ p ſatiſfactionē pena ſeqt̄ ad culpā. Cū ꝓo ſine ſatiſfactione culpa ñ ordinat̄ p penā Igit̄ repatio hūani generis p ſatiſfactionē magis ꝯuenit diuine ſapie. Tretio rō ē dīne honorificētie. qꝛ ſic magis ſeruat̄ honorificētia dīne maieſtatis. nā dū hō peccat p p̄uaricationē deū ihonorat. ſi peccatū ḡ dimitteret̄ ſine ſatiſfa-

factõe relinqueret abſq3 hono-
ris ablati recõpenſatõ. cũ autẽ
ſatiſfactio reddit honor recom
penſat. Ergo in mõ reparandi
hoiem p ſatiſfactionẽ magis ſer
uat honorificẽtia diuine maie
ſtatis q3 p aliũ modũ Sz ↄtra
iſta arguũt multi. Et primo q2
dimittere pctã abſq3 ſatiſfactõ
ne magis oñdit miam dei q̃ eſt
benign⁹ ⁊ miſericors ⁊ preſta-
bilis ſup malicia Secundo
q2 dimiſſio peccati abſq3 ſatiſfa
ctione facit ad diuinã ſufficien
tiã. Ex hoc eni oñderet q2 emẽ
dap noſtrap ⁊ bonop noſtrop
de⁹ nõ indiget. Tertio videret
talis dimiſſio magis facere ad
dei potentiã pro eo q2 reparatio
hois ẽ quedã recreatio. Sed ſi
cut de⁹ ſolo vbo fabricauit mũ
dũ. ita ſua potẽtia ſolo vbo ho-
minẽ liberare debuiſſet. Quar
to ex diuiſione abſq3 ſatiſfactõ
ne magis aſtringeret homo ad
laudandũ ⁊ amandũ deu3. q2
ab ipſo plura recepiſſ3. Quito
ex tali dimiſſiõe daret hoi exẽ-
plũ pfectõis in dimiſſiõe iiuria
rũ. Ad oia p̃dicta rñdet bo
nauẽ. Ad primum q2 vniuerſe
vie dñi ſunt mie ⁊ veritas. cu3
ipe ſit ſumme iuſtus ⁊ miſeri-
cors. Ideo in reparatõne gene
ris humani que eſt excellẽtiſſi-
ma viarũ dei congruũ eſt vt ſi
mul currat miſericordia cu3 iu

ſticia ex quo decens fuit vt de⁹
ab homine ſatiſfactionem exi-
geret pro iniuria ſibi facta. Et
ſi homo non poſſet tunc miſeri
cordia diuina ſubueniret ei dã
do mediatorem qui pro eo ſa-
tiſfaceret. Ad ſecundũ vero
dicit bonauen. q2 ſicut deus exi
git a nobis ſuop mãdatop ob
ſeruantiũ nõ propter ſuam in-
digentiam ſed propter ordina-
tionẽ noſtrã. q2 debemus ei tã-
q3 dño obedire. Sic ⁊ pro pec-
cato exigit emendã nõ ppt hoc
q2 indigeat ſed vt reducat nos
ad ordinationẽ debita3. Ad
tertiũ dicit q2 q3uis in omi tpe
dñi oſtendatur diuina potẽtia
In ope tñ reparationis magis
⁊ manifeſtatur benignitas et
mia ⁊ p ↄſequens ipa iuſticia
cum miſericordia annexa. Li-
cet ergo potuiſſet deus hũanu3
gen⁹ ſolo vbo reparare. maluit
tñ reparare cũ difficultate et pe
nalitate. q2 magis oportũa erat
ibi mia ⁊ iuſticia q3 potentia.
Ad quartũ rñdet q2 nõ poſ-
ſet pl⁹ aſtringi hõ ad laudan-
dũ deũ q3 aſtringit ex eo q2 de⁹
ſic dilexit hoiem vt filiũ ſuum
vnigenitũ daret. Ad vltimũ
aũt rñdet bonauẽ. q2 nõ intereſt
nra in oibꝫ imitari deũ. Jdõ ipſe
vindictã exigit. nos aũt iiurias
rẽittere dẽm⁹ pximis abſq3 vin
dicta. Jpe tñ dei fili⁹ ſatiſfaci

ſmo xiij

eĩs ꝑ nobis exẽplũ de h̃ dedit
dũ ꝓ ſuis ꝑſecutoꝛib; exoꝛauit.
Scõm dubiũ fuit vtꝝ ãge/
lus potuit ſatiſfacere ꝓ pctõ ho
mis lapſi. Qu idã dixerunt ꝙ
ſic arguẽdo tñ ſicut eni hõ ceci/
dit ꝑ aliũ impellentẽ. ita videt
ꝙ ꝑ illũ eundem releuari poſſit
Sʒ hõ ꝑ angelũ malũ cecidit.
Ergo videt ꝙ ꝑ angelũ maluʒ
potuit releuari. Ad hoc rñdet
Alexã. in. iij. ſum. ꝙ null9 ãge/
lus nec oẽs ſil potuert ꝓ pecca
to hominis ſatiſfacere. ⁊ hoc
triplici ratione.

Prio rõe dĩne iuſticie.
Secũdo rõe ſeq̃le pcti
Tertio rõne reſtitutõis.

Primo rõne diuine iuſticie
q̃ req̃rit vt q̃ peccauit ſatiſfaci/
at. Sed peccauit hõ g̊ dʒ ſatiſ/
facere hõ. Secũdo rõne ſeq̃
le peccati. Nã reat9 pcti oꝛigia
lis obligat totã naturã huma
nã ⁊ oẽs illi9 gñis ſeu nature
ad dãnationẽ eternã. Sʒ nll's
angel9 põt ſe equare toti hũane
nature. Et ſicut dicit Anſelm9
Illud ꝑ quod dʒ fieri ſatiſfac/
tio dicitur eẽ mai9 q̃ꝫ ꝯmiſſum
Jõ opꝫtet ꝙ ille q̃ hʒ ſatiſfacer̃ ꝓ
pctõ oꝛiginali ſit tãto ꝙ poſſit
equari toti humane nature ⁊ ꝙ
etiã pl9 valeat. Tertio rõne
reſtitutionis. Nam ſi homo re
pararetur opoꝛtet ꝙ r̃ſtituatur
ad illam dignitatem q̃ꝫ habi/
turus erat ſi non peccaſſet. Si
autem repararetur per ãgelos
non poſſet reſtitui ad illam di
gnitatem. qm̃ ſi non peccaſſet
eſſet equalis angelis dei. ⁊ idẽ
nobis pꝛomittitur poſt repara
tionem cum dicitur Luce. xx.
Et Mathei. xxij. c. Erunt ſi/
cut angeli dei in celo. Si auteʒ
repararetur per angelos eẽt ho
mo ſubiectus angelice nature.
vñ Anſel. ait. Quecunqꝫ alia
perſona hominẽ a moꝛte redie
ret eius ſeruus idẽ homo recte
iudicaretur. Ad argumẽtũ
vero inductũ rñdet Alexãder
Quod idẽ oꝛdo ſeruat9 ẽ in la
pſu ⁊ reparatõe generis hũani
Nã ſicut ibi fuit ꝯſenſus mu/
lieris malo angelo eidẽ ſugge/
rẽte. ita in reꝑatõe fuit ꝯſenſus
virginis bono angelo eideʒ an
nunciãte. Tertiũ dubiũ fu
it vtrum hõ potuit ꝓ pctõ illo
ſatiſfacere. ⁊ poſſet argui ꝙ ſic.
qꝛ ſm Aug. diuina iuſticia ñ
pl9 exigit in penã q̃ꝫ ꝯmiſſũ fu
it in culpa. Sʒ in culpa ꝯmiſſũ
fuit a pura creatura. ergo pura
creatura potuit ⁊ debuit ſatiſ/
facere. Rñdet alexã. ꝙ q̃ꝫtitas
pcti ade põt ⁊ dʒ attendi penes

Prio q̃ꝫtũ ad peccãtẽ (tria. ſc
Secũdo quantũ ad inoꝛdi
nationẽ peccati.

Tertio quantũ ad illum in
quem peccatur.

Et ꝙ quãtitas talis peccati
dꝫ ſic ꝯſiderari. ptꝫ. qm̄ ſi q̇s of
fenderet regē ꝛ militē pl⁹ offēde
rat offendēdo regē ꝗ̄ militem
Ita dĩna iuſticia attēdit ꝗ̄ti/
tatē pcti ade. Cui⁹ pctm̄ lꝫ rõe
peccãtis fuerit ſolius creature.
tñ peccauit in bonũ infinitũ ſcꝫ
deũ. Inſup deordinauit ꝛ reã
fecit totã humanã naturã. Er
go ſm iſtos duos reſpect⁹ pec/
catũ ade ē infinitũ ꝛ trãſcēdēs
oēm hũanã creaturã. Quaꝛ ſa
tiſfactio fieri dꝫ a tali pſona in
qua ſit infinitũ bonuꝫ ꝛ a q̄ ſit
ordinatio toti⁹ hũane nature.
Et cũ nulla pura creatura ſit
talis nulla pura creatura potu
it ſatiſfacere. Ut ergo dt Anſel.
Diuina ſapia ita puidit vt ſatiſ
factio fieret p xp̄m. qm̄ ſic ſatiſ
fecit de⁹ q̇ potuit ꝛ hõ qui debu
it. Ipſe fuit qui homini lapſo
dixit. Surge cui⁹ meritis apta
fuit nobis ianua celi ꝛ grã pr̃is
in humanũ gen⁹ diffuſa quam
nobis ipſe largiat̃ q̇ viuit et re/
gnat p infinita ſcl'a ſcl'oꝝ amē

Sabbo. ij. ebdomade d̄ ſã
ctiſſima hũilitate Sermo. xiiij

Emini dixe
ritis vſionem. ver
ba ſunt redēptoris
nr̃i. Math. xvij.
c. ꝛ in euãgelio hodierno. Oc/
currit nobis ad ꝯfuſionē ſuper
boꝝ dicere hac die de laudibuſ
humilitatis ſine q̄ nec virt⁹ vl
la oĩpotenti deo grata eſſe pba
tur. Eſt aũt hũilitas ſm quod
ait Bern. in li. de gradib⁹ hũi/
litatis ṽt⁹ q̄ hõ ṽiſſima ſui co/
gnitõe ſibijpſi vileſcit. Et ideꝫ
in epl'is Hũilitas inq̇t ē ꝯtem
ptus ꝓprie excellētie. Scdm̄ ṽo
tho. ij. ij. q. clxi. Hũilitas ē ſpã
lis ṽt⁹. qm̄ circa appetitũ boni
ardui ē neceſſaria duplex virtuſ
vna q̄ firmet aim ꝯ̄ deſperatio
nē ꝛ impellat ipm ad pſecutio
nē boni ſm rõem factã ꝛ hoc fa
cit magnanimitas. Alia q̄ tē/
peret ꝛ refrenet aim ne imode/
rate tendat in excelſa. ꝛ hoc pti
net ad hũilitatē. Ex q̊ pꝫ ꝙ hu
militas ē ṽt⁹ nec ē ꝯ̄ria magna
nimitati. Quis reprimat aim
ne tēdat in magna. qꝛ hoc non
facit ſimpl'r. ſꝫ in illa magna q̄
ſunt ſupra ſe. ꝛ p ꝯñs ꝑter rõeꝫ
rectã. Magnanimitas auteꝫ
ipellit ad mala. nõ q̄cunq͂. ſed
ꝓportionata. ꝛ p ꝯñs ſm rõem
rectã. Qd̄ aũt hũilitas nõ con
numeratur a philoſopho inter
virtutes moraleſi. ratio poteſt
eſſe. quia ipſe intendebat agere
de ṽtutib⁹ ſcdm̄ ꝙ ordinantur
ad vitã ciuileꝫ. In q̄ ſubiectio
vni⁹ hois ad alteꝝ ſm legꝫ or/
dinē deriuat̃. ꝛ iõ ꝯtinet̃ ſub iu
ſticia legali. Hũilitas aũt ſm
ꝙ eſt ſpecialis virt⁹ reſpicit ſub
iectionem hominis ad deũ ꝓpt

puem etiam aliis humiliando
ſe ſubiicit. Orige. tñ dicit ſuper
illud Luce.i.c. Quia reſpexit
humilitatē ꝛc. In ſcripturis
vna de virtutib' humilitas p̄-
dicatur. Si vis aūt huius no
men audire virtutis qñ etiaꝫ a
philoſophis appelletur aſculta
eandē eſſe humilitatem quam
reſpicit deus. qui ab illis dicit
menſuratio ſiue moderatio. q̇
manifeſte pertinet ad modeſti
am ꝛ temperantiā. De hac ita
ꝙ humilitate locuturi tria pro
ponemus myſteria declarādā.

Primū dicit acq̇ſitōis
Scōm inductōis.
Tertiū regulationis.

Quod volenti humilitateꝫ
habere neceſſaria ē cognitō dei
ꝛ ſui ipſius ac proximi in quaꝝ
q̄libet tria ſunt ꝯſiderāda.

Capitulum primum.

Rimū myſterium de
humilitate declarādū
dicitur acquiſitōis In
quo videndum eſt quomō hu
militas acquiritur. Et de hoc
dicim' ꝙ expedit vnicuiqꝫ hu
militatem habere volēti vti tri
plici cognitione.

Primo ē cognitio dei.
Secūda ē cognitio ſui
Tertia cognitio proximi

Prima eſt cognitio dei in q̄
de ipo excelſo dño ꝯſiderare de
bem' tria. prio ꝓpt ipſi' ptātem
ſecundo ipſi' bonitatē. tertio ip
ſi' maieſtatē. Prio dꝫ q̇s hu
milis eē cupit ꝯſiderare dei po
teſtatē q̄ talis ē ac tanta vt ipe
ſol' ſit oīpotēs. nec aliq̄ creatu-
ra ad hāc oīpotētiā valeat atti
gere. Audim' de h̄ voces ſcri-
pturaꝝ oīm tā diuinaꝝ ꝙ hūa
narū. Vñ Geñ. xvii. dixit de'
ad abrahā. Ego ſum oīpotēs
ambula corā me. ꝛ Geñ. xxxv.
c. ad Jacob. Ego ſū de' oīpo-
tēs. creſce ꝛ mltiplicare. ꝛ Exo.
xv. c. Oīps nomē ei'. ꝛ Eccliā
ſtici. i. c. Vn' ē altiſſim' creator
oīps. ꝛ h̄ habet. ſ. ꝙ de' ſit oīpo
tēs. di. xii. c. nouit. ꝛ diſ. xxiii. c.
q̇ eps. ꝛ di. xxxii. c. preter hec. ꝛ
di. l. c. accedēs. c. ꝯſideranduꝫ.
ꝛ di. lxxxii. c. p̄ſbyter. ꝛ di. lxvi.
c. ſi imparor. ꝛ di. xcvii. capi. vi
ctos. ꝛ. i. q. i. c. q̇buſdā. ꝛ. ii. q. i.
c. de' oīps. ꝛ. viii. q. i. c. in ſcrip-
turis. ꝛ. x. q. i. c. placuit. ꝛ. xi. q.
iii. c. plerūqꝫ. ꝛ. xii. q. i. c. cū deuo
tiſſimū. ꝛ. xiiii. q. v. c. ſcriptū ē.
ꝛ. xxxii. q. iiii. c. obtineri. ꝛ. xxiii
q. v. c. relegētes. ꝛ. xxiiii. q. i. c.
c. a recta. ꝛ extra de ſum. trita. ꝛ
fide catho. c. i. ꝛ. C. de epiſco.
ꝛ cle. l. raptores. ꝛ. C. de tranſ
actōib'. l. ſi quis maior ꝛ. C.
de officio p̄fecti p̄torio africe. l
i. ꝛ Virgili' in primo eneidos
At pater omnipotens ſpelun-
cis addidit atris. ꝛ in ſecundo
Jupiter omnipotens precibus

Tu pater oipotens rex cui ſu-
ma ptās. tanta em̄ eſt iſta po/
tentia dei tāq̄ imenſa q̄ i ei⁹
opatione ois potētia hominū
ꝛ angelorum nihil poſſit reputa/
ri. Poſito em̄ ꝛ nō conceſſo q̄
oēs hoies mundi oēs reges et
pncipes qui regnauerūt ſuper
terrā. oēs etiā angeli ꝛ beati ꝛ
reprobi ɔuenirēt in vnū vt p
ducerēt de nouo vnum ſolare
corpus quale eſt illud qd̄ q̄tti
die cernimus nos illuminare.
vel vnā ſtellā ſimilē minime q̄
lucet in firmamento: vel vnuz
florem ſimilem roſe aut viole:
vtiq̄ p infinita annorum ſpacia
id pficere vnq̄ possent. O in/
finita. o admirāda. o ſtupēda
potentia ſūmi dei qui oia que
in celis. que in terris ꝛ in ma/
ri ſunt ꝛ mouent̄ cū voluit p/
duxit e nihilo. Ob qd̄ Dauid
in p̄s. dicit. tui ſunt celi ꝛ tua
eſt terra: orbē terre ꝛ plenitudi
nē eius tu fundaſti. aquilonez
ꝛ mare tu creaſti. ¶ Secūdo
in cognitiōe dei debemus cō
ſiderare eius bonitatē vt enim
inq̄t Boe. in li. de hedomati/
bus. Solus deus eſt bonus p
ſuā eſſentiā. Oia alia ſunt bo
na p participationē. nec tantū
bonus dr̄ deus. q̄nimo vt Iſi
dorus dicit li. i. d̄ ſūmo bono
Sūmū bonū deus ē. Et au/
guſtin⁹ li. i. de trini. Trinitas
diuinarum pſonarum ē ſummū bo
nū qd̄ purgatiſſimis mentib⁹
cernit̄. Et ſi aliquis obijce/
ret q̄ ſummū addit aliq̄d ſup
bonū. alioq̄n omni bono ɔue
niret. Sed oē qd̄ ſe hʒ ex addi
tione ad aliquid eſt cōpoſitū.
ergo ſummū bonū eſt cōpoſi/
tū. ſed deus eſt ſūme ſimplex.
ergo deus nō eſt ſūmū bonuz
Rn̄det tho. i. parte. q. vi. q̄
ſūmum addit ſupra bonū. nō
rem aliquā abſolutā. ſed rela/
tionē tm̄. Relatio aūt qua ali
quid de deo relatiue dicit̄ ad
creaturas nō eſt realiter i deo.
ſʒ in creaturis. In deo ƀo ƀm
rōnem: ꝛ ſic nō oportet q̄ i ſū
mo bono ſit aliqua cōpoſitio.
Dicit̄ ergo deus bonus p ſuā
eſſentiā bonus. ꝛ ſummū bo/
nū q2 oē bonū creature ab ipo
eſt qui bonitate ſua oia ordia
te pduxit in quo nulla eſt iniq̄
tas neq̄ defectus ſiue peccatū
¶ Tertio in cognitiōe dei cō
ſiderare debemus illius maie
ſtatē. eſt em̄ ipſe vt ait p̄s. De
us magnus dn̄s ꝛ rex magn⁹
ſup oēs deos. ꝛ iterum. Excelſus
ſup omnes gentes dominus ꝛ
ſup oēs celos gloria eius. Ipi
cuncta obediūt elemēta. ꝛ ad
eius impiū mouent̄ ſol ꝛ luna
ꝛ oia ſidera celi. Magn⁹ itaq̄
dn̄s deus noſter ꝛ magna vir
tus eius ꝛ magnitudinis eius

 sermo xiiii

nō ē finis. Quare merito ſub illo humiliari debet oīs creatura. illūq; timere. colere. venerari. Secūdo expedit volenti humilitatē acquirere vti cognitionē ſui. ⁊ de hac inqt Bernar. li. de conſideratione ad Eugeniū. Noueris lʒ omnia myſteria lata terre alta celi. pfunda maris. Si te neſcieris ſimilis eris edificanti ſine fundamento ruinam nō ſtructuram facies. Et idē ſecūde xxxvij. ſuper cantica. Scio neminē. abſq; ſui cognitione ſaluari. de qua nimiꝝ mater ſalutis hūilitas oritur. ⁊ timor dñi qui ⁊ ipſe ſicut initiū ſapientie: ita ⁊ ſalutis eſt. ⁊ ideʒ ſcõe. xxxviij. ſuper cantica. Nemo ſine ſui cognitione ſaluať. Et aug⁹ in phemio quarti li. de trini. Laudabilior eſt aīus cui nota eſt infirmitas ſ pria q̃ꝫ qui ea non reſpecta vias ſiderū fundamenta terroꝝ ⁊ faſtigia celoꝝ ſcrutať. Et Hugo libro. i. de anima. Melior es ſi teipſum cognoſcas. q̃ꝫ ſi te neglecto cognoſceres curſus ſideꝝ: vires herbarum. comple xiones hominū. naturas animaliū. celeſtiū ⁊ terreſtriū ſcientiam haberes. Multi enim multa ſciūt ⁊ ſeipſos neſciunt cum tñ ſūma philoſophia ſit cognitio ſui. Et Seneca i tragedijs. Nulla mors grauí⁹ incumbit q̃ꝫ qui ignot⁹ ſibi omnibus notus moritur. ⁊ Macro. li. de ſomno ſcipionis. Delfici vox hec fuit oraculi ꝯſulēti ad beatitudinē q̄ itinere perueniret poſſet. ſic te inqt noueris

In hac ꝑo cognitiōe ſui ipſius tria dʒ q̄libet ꝯſiderare. Prio ꝓpriā paruitatē. ſ⁹ ꝓpriā iniqtatē. Tertio ꝓpť fragilitatē. Primo propriā paruitatem. quia homo puulus ⁊ minimus eſt in comparatione excelſe maieſtatis dei. vñ abrahā vt ſcribitur Geneſis. xviij. dicebat. Loquar ad dominū meum cum ſim puluis ⁊ cinis Et Sap. hominem ſuperbientem rephendit dicens eccleſiaſtici. x. c. Quid ſupbis: terra ⁊ cinis. Secundo debet quiſconſiderare ꝓpriam iniqtatem cui occurrere nō poteſt niſi ipſa volūtas dei. Conceptus quippe in iniquitatibus homo ad diuerſa nūc venialia nunc mortalia labitur ſcelera ⁊ ſic aliqñ ab illis retrahiť ex dei gratia nō ꝓpria ꝟtute ꝓcedit. Ideo Bernar. ſup cantica ſcõe. xxxviij. ait. Quomō nō humiliabiť aīa in vera cognitione ſui cū ſe ꝑceperit peccatis oneratā mole mortalis corporis aggrauataʒ terrenis curis circundatā. carnaliū de

ſiderio℞ fece infectā. Cecā cur
uam. infirmā. implicitā. mul/
tis erroꝛibꝫ: mille ꝑiculis expo
ſitā. mille timoꝛibus trepidā.
mille difficultatibꝫ anxiā. mil
le ſuſpicionibus obnoxiā. mil
le neceſſitatibꝫ erūnoſam. ꝓcli
uam ad vitia ꝛ inualidam ad
v̄tutes. Tertio debet q̄libꝫ
ↄſiderare ꝓpꝛiam fragilitatem
q̄ꝫ. ſ. fragilis ſit humana cōdi/
ditio cū vt videmus vndiq̄ꝫ
tot imineant ꝑicula. ꝛ ſup̄ oīa
cū neceſſe ſit ꝛ cito moꝛi. Ob
qđ Seneca in tragedijs inq̇t.
Parce venturis tibi moꝛs pa
ramur. ſis lꝫ ſegnis ꝓperamus
ipſi. Quis ē eni q̇ viuet ꝛ non
videbit moꝛtē. q̄ſi dicat null9
Nō diues. nō purpurat9. non
foꝛtis. non pulcher. nō dn̄s. n̄
doct9. Oēs tandē moꝛiemur
Tertio q̇ vult humilitateꝫ
acquirere vtaꝛ cognitiōe ꝓxi/
mi. đ q̄ ↄſiderare debem9 tria
Primo dignitatem.
Secundo ↄfirmitatem.
Tertio inſcrutabilitatem.
Primo dignitatē qua. ſ. de
us ita dotauit pauperes. ſicut
diuites. ita ſubditos ſicut do
minos dn̄ oēs fecit ad imagi
nem ꝛ ſimilitudinē ſuā. Cum
eīn vt inq̇t Tho. i. pte. q. xciij.
Homo ſᵐ intellectualē natu
ram ad imaginē dei eſſe dicaꝛ
ſᵐ hoc maxime eſt ad imagi/
nem dei ꝙ intellectualis na/
tura deū maxime imitari pōt
Imitatur aūt intellectual' na
tura maxime deū quantū ad
hoc ꝙ deus ſeipſum intelligit
ꝛ amat. vnde ſᵐ ꝙ homo ha
bet aptitudinē naturalē ad in
telligendū ꝛ amandū deū đꝛ
eſſe ad imaginē dei. ꝛ hec apti
tudo ↄſiſtit in ipſa natura m̄e
tis que eſt cōis oībus hoībus
Secūdo debem9 ↄſidera/
re in ꝓximo ↄfirmitatē. Oēs
quippe hoies confoꝛmes ſūt i
natura ab vno patre adā de
ſcendentes. Unde Boetius
li' pmo de ↄſolatiōe ait. Om
ne hominū gen9 ſimili ſurgit
ab oꝛtu vnus reꝝ pater ē vn9
qui cūcta miniſtrat. Tertio
debemus ↄſiderare in ꝓximo
inſcrutabilitatē. ſunt equideꝫ
ꝓximoꝝ ſecreta coꝛdis inſcru
tabilia nobis. iuxta illud Hie
re. xvij. Prauū eſt coꝛ hoīs et
inſcrutabile ꝛ quis cognſcet
illud. Quāuis ergo ſᵐ tho.
xxij. vbi ſ. In donis que a đo
quis accepit nō debeat vilio/
rem ſe putare his qui huiuſ/
modi dona nō acceperūt. Tn̄
pōt aliquis reputare aliq̇d bo
ni eſſe in ꝓximo ꝙ ipſe non ha
bet vel aliq̇d mali eſſe in ipſo
quod in alio nō eſt. ꝛ ſic ↄſide
rando oīa ſupdicta datur no
bis occaſio vt deo nos ꝑ hu/

militatē ſubijciamus ꝛ ꝓximos nō ꝯtemnamus. Qualiť inducunt nos ad humilitatē exhortationes ſcripturaꝝ eſt gratia humilitas atq̄ exemplum dñi nr̄i ieſu xp̄i q̄ nos ꝟbo ꝛ exemplo humilitatē docet

Capitulum ſcōm

Ecundū myſteriū declarandū ē inductio. Inducūt q̄ppe nos ad humilitatē ꝓcipue tria.

Primū eſt exhortatio.
Secundū gratificatio.
Tertiū exemplificatio.

Primū qd nos inducit ad humilitatē ē exhortatio ſacre ſcripture ꝛ ſanctoꝝ. Inq̄t enim Sap. eccleſiaſtici.iij.c. Quāto maior es humilitat e i oibꝫ ꝛ corā deo inuenies gratiā. q2 magna potentia dei ſoli⁹ ꝛ ab hūilibꝫ honorať. ꝛ. vij.c. Humilia valde ſpm̄ tuū. ꝛ.xiij.c. Humiliare deo ꝛ expecta manus eius. ꝛ ꝓuerbioꝝ. xxix.c. Humilē ſpū ſuſcipiet gloria. ꝛ.xi.c. Ubi humilitas: ibi ꝛ ſapientia Et Dauid in p̄s. Populū hūilē ſaluū facies ꝛ oculos ſupboꝝ humiliabis. Et Job.xxij.c. Qui em̄ humiliatus fuerit erit in gloria. q̄ inclinauerit oculos ſuos ipſe ſaluabitur. Et Jaco.iiij. ſue canonice. Deus ſupbis reſiſtit. humilibꝫ aūt dat gratiā ſuam. ꝛ Petrus p̄ma ſua canonica.c a.v. Humiliamini ſub potēti manu dei vt vos exaltet in tēpore tribulationis. Et dn̄s ieſus xp̄s Matthei.xxiij.ca. Qui ſe humiliat exaltabiť. Et beata ꝟgo Luce.ij. Depoſuit potentes de ſede ꝛ exaltauit hūiles. Et Bernar. in li. de gradib⁹ humilitatis Bona via humilitatis qua veritas inq̄riť charitas acquiriť ꝛ generationes ſapientie ꝓcipiunť. Et grego⁹ Qui ſine humilitate ꝟtutes ceteras congregat quaſi puluerem in ventū portat. Et Bernar. ſup Miſſus eſt. pulchra ꝯmixtio ꝟginitatis ꝛ humilitatis. Nec mediocriter placet deo aīa illa in qua humilitas cōmendat ꝟginitatē. ꝛ ꝟginitas exornat humilitatē. Sine humilitate audeo dicere: nec ꝟginitas marie deo placuiſſet Et de pe. diſ.i.§. taciturnitas Sine humilitate nemini pōt eſſe ſalus. Secundū quod nos inducit ad humilitatē eſt gratificatio. Eſt q̄dē hūilitas deo valde grata. ꝫ p̄s.i. q2 humiliter orātes exaudit. vn̄ Judith.ix.c. Humiliū ꝛ manſuetoꝝ tibi ſemꝑ placuiť depꝛecatio. ꝛ Dauid in p̄s. Reſpexit i orationē humiliū ꝛ nō ſpreuit ꝓces eoꝝ. Et eccleſiſtici.xxxv. Oratio humiliantis ſe nubes

2 penetrat. Scđo deus iratꝰ
humilitate placat̄. sicut pꝫ. iij.
regū. xxij. c. de achab de q̄ di/
xit deus helie. Nonne vidisti
achab humiliatū corā me ꝛc.
ꝛ. ij. paralippo. xij. c. scribit̄. qꝛ hu
miliati sunt filij israel auersa ē
ab eis ira furoris dn̄i. Niniui
te insup humiliati irā dn̄i pla
cuerūt. Jone per totū. Et da
uid humiliatꝰ audiuit nathā
dicentē sibi. Dn̄s abstulit a te
peccatū. Dicebat eim̄ ipse in ci
nere ꝛ cilicio Miserere mei de
us ꝛc. Cor ꝯtritū ꝛ humilia/
tū deus nō despicies. Ter
3 tio deus humilibꝫ sua reuelat
mysteria. ideo xp̄s matthei. xi
c. ait. Abscondisti hec a sapi/
entibꝫ ꝛ prudentibꝫ ꝛ reuelasti
ea puulis. Unde augꝰ li. de v̄
bis dn̄i. Quanto humiliꝰ se/
debat maria. tanto ampliꝰ ca
piebat. Confluit eni aqua ad
humilitatē vallis de supcilio
montis Et q̄ grata sit humi
litas deo. Ipsa v̄go humilli/
ma in suo cantico docuit duꝫ
se humiliter dixit. Quia respe
xit humilitatē ācille sue ecce ei
et hoc beatā me dicent oēs ge
3 nerationes. Tertiū qđ idu:
cit nos ad humilitatē est exm
xp̄i q̄ matthei. xi. c. dixit. Dis/
cedite a me. qꝛ mitis sū ꝛ hu/
milis corde. Ubi augꝰ lib. de
v̄ginitate ait. nō dixit. discite
a me mūdū fabricare aut mor
tuos suscitare. sed qꝛ mitis sū
ꝛ humilis corde. O doctrinā
salutarē. O magistꝝ dominū
q̄ mortaliū quibꝫ mors pocu
lo supbie ꝓpinata atq; transfu
sa est. noluit docere qđ ipse nō
esset. noluit iubere qđ ipse non
faceret. hec ibi. Et in li. xiiij. d
ciui. dei inq̄t. Nunc in ciuita/
te dei in hoc seculo pegrinanti
maxime cōmendat̄ humilitas
ꝛ in eius rege q̄ est xp̄s maxime
p̄dicat̄. Contrariūq; huic vir
tuti elationis vitiū in eiꝰ ad/
uersario qui ē diabolus maxi
me dn̄ari sacris litteris cauet̄.
hec ille. Propterea paulus ad
philippensen. ij. c. ait. Humili
auit semetip̄m ꝓ nobis factus
obediens vsq; ad mortē. Hu
miliauit ꝑfecto nostrā assumē
do naturā. Humiliauit ma/
trem humilē eligendo Humi
liauit in puo tugurio nascēdo
Humiliauit sacramēta humi
litatis circūcisionis. s. ꝛ bapti
smi suscipiendo. Humiliauit
se v̄gini matri ꝛ ioseph se subijci
endo. Hūiliauit hūiles ꝑisca
tores sibi sociādo. Hūiliauit
in p̄dicatiōe gloriā patris q̄rē
do. Hūiliauit mūdanos ho/
nores spnēdo cū fugit qn̄ vo/
luerūt eū facere regē. Hūilia/
uit ꝯuersādo ꝛ pedes discipu
loꝝ lauādo. Hūiliauit deniq;

ꝯtumelias. ꝑbera. ſputa. cru/
cē ꝛ mortē abiectiſſimā patiē/
do. q̄ oīa vt dicͭ Cyp̄. xciij di. c
Dn̄s ab eo hūilr̄ et patiētͥ fc̄a
ſunt vt nos hūilitatis ꝛ patiē
tie hērem⁹ exemplū. Jō Hie/
ro. ad antoniū monachū ait.
Dn̄s nr̄ iesus xp̄s diſceptanti
bus de dignitate diſcipulis
vnum app̄hendit e paruulis
dicēſ. Niſi ꝯuerſi fueritis ꝛ effi
ciamini ſicut p̄uuli nō intrabi
tis in regnū celoꝝ. Nō ſi doce
re tm̄ nec facere videretͬ docu/
it exēplo dū diſcipuloꝝ pedes
lauit. dū loquitͬ cū ſamaritāa.
dū traditorē oſclo excepit dū
ad pedes ſibi ſedēte maria de
celoꝝ diſputat regno. dū reſur
gens p̄mo mulierculis appare
ſcit. Nō. xij. ſūt regule ob/
ſeruāde ab his q̄ humiles eſſe
volūt q̄ dici etiā p̄nt duodecī
ſigna vere humilitatis.

Capitulū tertium.

Ertiū myſteriū ꝯtem
plādū de hūilitate ōr
regulatio. Sūt em̄. xij
regule q̄ ad hūilitatē ſpectant
q̄s diligentͬ ꝑuare q̄libet debꝫ
Pria ōr ꝓpria vilificatio
Scd̄a bona p̄ſumptio.
Terᵃ laudabilͬ ꝑecūdatio.
Quarta corꝑalis ꝯpoſitio
Quinta cauta occultatio.
Sexta ꝑrimalis delectatio
Septima ſapiens auditio.
Octauo affabilͬ ꝯuerſatio.
Nona ꝑmpta ſubiectio.
Decima debita veneratio.
Undecia altitudis ōcliaᵒ
Duodecia vtilis exercitatio
Prima regula eſt ꝓpria vi/
lificatio. Qui enim vere hu/
milis eſſe vult omne bonū ōo
debet attribuere defectus tan
tummodo ſuos ſibimet appro
prians. Quare viri ſancti ꝛ a/
mici dei ſe peccatores dicere ſe
pius inuenti ſunt. nam Pau/
lus vas electionis poſt viſio/
nem chriſti ſibi apparentꝰ i via
poſt raptum vſqꝫ in tertium ce
lum. prime ad Thimotheum
p̄mo capitulo dicebat. Fide/
lis ſermo ꝛ omni acceptiōe di
gnus. quia dominus noſter ie
ſus chriſtus venit in hunc mū
dum ſaluos facere peccatores
quorum primus ego ſum. De
beato inſuper patre noſtro frā
ciſco ſic ſcribit in ſua legenda
Bonauentura: Omniū vir/
tutum cuſtos ꝛ decor humili/
tatis copioſa virum dei vber
tate repleuerat. In propria q̄
dem reputatione nihil erat ni
ſi peccator cum in veritate ſpe
culum eſſet ꝛ ſplendor omni/
mode ſanctitatis. Ideo ſcribi
tur. xi. q. iij. ca. inuiſtum. Me
lior eſt in malefactis hūilis ſa
cra confeſſio q̄ꝫ in bonis ſup/

ba gloꝛiatio. Et q̄ꝛ in cōmuni lege nemo ſcit certitudinaliter vtrū ſit dignus odio vel amoꝛe Jdeo vt ſcribit̄ di. v. c. ad eius Bonarū mentiū eſt ibi culpã cognoſcere vbi culpa non eſt.

2 Secūda regula humilitatꝭ eſt bona ꝑſumptio bn̄ ſentire ⁊ opinari de ꝓximis ſuis. Nam vt ſcribitur in glo. extra de ſcrutinio in oꝛdine faciēdo. c. ex ꝑte Quilibet ꝑſumitur dignus niſi pꝛobetur indignus. ⁊ de quolibet ꝑſumendū ē q̄ ſit bonꝰ niſi pꝛobet̄ ɔ̄riū. extra de ꝑſcriptionibꝫ. c. dudū. ff. ð manumiſ. teſta. l. ſeruos. ff. de ꝓbatōnibꝫ l. ab ea ꝑte. lxxxvi. di. c. ſi quid. ⁊. xi. q. iij. c in cunctis. ⁊. xxij. q. iiij. c innocēs. ⁊ glo. in. c. in noſtra pñtia. extra de pꝛocuratoꝛibꝫ ait. de nemine ꝑſumendum eſt q̄ ſit immemoꝛ ſue ſalutis. i. q vij. c ſancimus

3 Tertia regula dicitur laudabilis verecundatio debent humiles erubeſcere de ſuis peccatis cū ad hominū noticiā ꝑueniūt. Jnſuꝑ vltra timoꝛē ⁊ amoꝛē dei peccata hoꝛrere debent pꝛopter verecundiā mūdi ⁊ in omni ſua cōuerſatione verecundos ſe exhibere. Hinc bernardus ſuꝑ cāticã ait. Neſcio an q̄cq̄ꝫ gratius. verecūdia aduerti i moꝛibꝫ hoīm queat q̄ eſt oīm oꝛnatus etatū. Sed in teneriori etate amplꝰ pluriuſq̄ꝫ enitreſcit. Cicero li. i. de officijs. Sin verecūdia nihil rectū eſſe pōt nihil honeſtū. Hec verecundia mulieres a viroꝝ ɔſoꝛtio inde bito pꝛohibet. Juuenes coꝛã maioꝛibus abſq̄ꝫ ratiōabili cã loqui nō ſinit. artifices fideles ɔſocijs facit. reges terre ⁊ pꝛincipes iuſte ſobꝛie ⁊ pie viuere cogit. Religioſos ⁊ clericos eccleſieq̄ꝫ ꝑlatos mundos ⁊ nitidos a ſecularibꝫ vitijs ⁊ exercitijs eſſe cōpellit. Sꝫ pꝛoch doloꝛ. Sicut pꝛopter ſuꝑbiã extinctus ē generalr̄ dei timoꝛ. ita ⁊ abolita verecundia mundi.

Quarta regula humilitatꝭ dicitur coꝛꝑalis ɔpoſitō debēt eſſe humiles ɔpoſiti in inceſſu in locutōe ⁊ in geſtu vultu et amictu coꝛꝑis. Nã vt dicit gloſa in. capi. cū in cunctis. extra ð elec. Cōpoſitio coꝛꝑis qualitatē indicat mētis. xli. diſt. in fine. ⁊ ſapiēs Eccli. ix. c. Ex viſu cognoſcit̄ vir ⁊ ab occurſu faciei cognoſcit̄ ſenſatꝰ. Amictꝰ coꝛpoꝛis ⁊ riſus dentiū ⁊ inceſꝰ ſus hoīs enūciãt de illo. ⁊ Hieronȳ. in ep̄la ad furiã. Speculū mētis ē facies ⁊ taciti oculi coꝛdis archana fatent̄.

Quita regula cauta occultatio Debēt humiles pꝛopꝛias laudes tacere niſi aliud expoſceret aut honoꝛ dei vel vtilitas pꝛoximi

ſiue neceſſitas propria. Sexta regula ē proximalis delectatio Qui ſunt humiles decent libē ter inferre. ⁊ ab aliis referētib⁹ delectabiliter audire proximi laudes. Septima regula ſapiens auditio. Ad humilitatē ſpectat audire doctrinā ⁊ cō ſilia ſapientū. Octaua regula affabilis ɔuerſatio. Debent vtiq̄ humiles ɔuerſari affabiliter ⁊ benigne. Nona regula prōpta ſubiectio. Hec facit deo ⁊ ſuperioribus prompte et abſq̄ murmure obedire. Decima regula debita veneratio. Debent humiles reuerēter cū maioribus ſuis habere. ⁊ precipue in diuino cultu. in q̊ req̄rūtur etiā corporis mot⁹ vt genuflexiones ⁊ inclinatōnes ad oſtendendā interiorē reuerentiam ⁊ deuotionē cordis. Undecima regula ē altitudinis declinatio. Fugiunt humiles dignitates ⁊ magnificētias niſi id ſuaderet caritas dei ⁊ proximi. vel cogeret obediētia. vt in c. Niſi cū pridē. de renūciatiōe. Duodecima regula ē vilis exercitatio pro deiq̄ amore officia vilia exercere. hinc Hiero. ad palmachiū ait. quantūcunq̄ te deieceris hūilior xp̄o non eris. Eſto vt incedas pedibus furua tunica veſtiaris. equaris pauperibus pauperū cellulas dignāter introeas. cecoꝝ ocl'is ſis. pes claudoꝝ. man⁹ debiliū Ipſe aquā portes. ligna concidas focum extruas. vbi alape vbi flagella. vbi patibulū. vbi mors. Propterea ſeraphic⁹ ille frāciſcus hūilitat' ⁊ caritat' ieſu crucifixi mēor effect⁹ in ꝑuo ɔuerſionis ſue vt recitat Bonauētura leproſoꝝ obſequia non horruit. Inq̄t eni de ipſo ſic exinde totius hūilitatis amator ſe trāſtulit ad leproſos. Eratq̄ cū eis diligētiſſime ſeruiēs oib⁹ ꝑpt' deū lauabat ipſoꝝ pedes ligabat ipſorum vlcera. Educebat plagarū putredinē. ⁊ ſaniē abſtergebat. Oſculabat' etiā ex mirāda deuotōne vlceroſas plagas ipſoꝝ euāgelic⁹ medic⁹ mox futur⁹. Sūt ⁊ alia ſanctorū exēpla ſimilia ⁊ ſancte Clare. Sancte katherine de ſenis. Scē elizabet ⁊ alioꝝ q̄ breuitatis cā trāſim⁹. Curem⁹ ergo hūiles eſſe ⁊ videbim⁹ xp̄m nō ſolū cū petro iacobo ⁊ iohanne in mōte trāſfiguratū. ſed cū oībꝫ ſctis ⁊ beatis angelis in ſua maieſtate ⁊ gloria diuinitat' ſicuti eſt ſpecioſiſſimū in regno celoꝝ. In quo viuit ⁊ regnat ꝑ infinita ſcl'a ſcl'oꝝ. Amē.

Dn̄ica ſcd̄a in q̄dragesima de ſupbia ſupſticioſorū. Sermo q̄ntuſdecim⁹ in ordine.

Sermo xv

Judex eſt dominus de his oibus doctoris gentiū verba ſunt iſta Pe. ad theſalonicēſes. iiij. ca. et in ep̄la hodierna. Poſtq̄ȝ diaboli eiecti fuerūt de celo empirea ꝓpter illorū ſupbiā ſemꝑ in volūtate maligna pdurant vt hoībus ꝑeſſe velint etiā in hac vita pn̄ti. Quod vt facilius aſſequantur ꝑmittēte ſic iuſto deo maleficijs et artibus magicis ſe imiſcēt in quibus ad aliquos effectus naturales pducēdos coopant. Cū enī ipſi multa ſciant et poſſint q̄ cognitionē nr̄am ac facultatē excedūt ſcia et vi nature ſue hec inferiora iuuāt ad accelerandam ſuā opationē. Qua de repleri ſq̄ȝ diabolo familiaritate ac quodā ꝯmercio ſe ꝯiungūt. et artibus nepharijs implicitialios ad huc inducūt vt diabolos venerētur. i oībus ei hmōi maleficijs adorationē ſuā diabolus vel implicite vel apte procurat. Unde Aug9. xxvi. q. v. c. Nec miruȝ ait. Ad hoc inectit diabolus vt adoret quaſi deus. Ad tantā nāq̄ȝ elationē deuenit vt etiā cuȝ temptauit xp̄m de hoc illū requiſierit. Qr nō multi ſunt etiaȝ hō tpe q̄ diabolo ſe ſubijcere in ſuperſtionibus noxijs ex ſua ſuperbia nō formidāt. Idcirco in pn̄ti ſmone de ſupbia ſupſticioſor dicem9. Opponit enī ſupſtitio religioni q̄ cultuȝ exhibet vero deo. Et lȝ multiplicit fiat Tn̄ nos triplicē ſupſtitionem diſtinguem9 ſm quā cult9 diabolo exhibetur.

Prima dr diuinatōis:

Scda obſeruatōis.

Tertia cofederatōis.

Quod ſupſticioſa ē diuinatio q̄ fit vel p ſomnia vel p auguria vel p iudicia aſtrologoꝝ cū ipi pſumūt ea q̄ dei ſūt pnūciare.

Capitulum primum

Prima ſuperſticio dicit diuinationis. Eſt aūt diuinatio pcognitio et pnunciatio futuroꝝ contingētiū ex falſa et vana opinione cōſilio vel auxilio demonis tacite vel expſſe inuocato ſm Tho. ſcda ſcde. q. xcv. Et peccatum eſt mortale. quia eſt contra illud pceptum. Deuteronomij xviij. c. Non ſit qui conſulat diuinos Secundum vero Iſidorum ethicorum. Diuini dicuntur quaſi deo pleni. quia diuinitate plenos ſe ſimulāt. Ideo dicit Hieronimus prima queſtione prima capitulo Judices q̄ diuinatio ſemper ſumitur in malam partem. quoniam diuini vſurpant illud quod ē proprium dei. Unde Yſaie. xli. cap. dicitur. Annunciate que vētu

ro ſunt in futurum ꝛ ſciem⁹ qꝛ
diȷ eſt. Et Hiero. ſuper illo ver
bo Danielis ſcđo capitu. Ser
mo quem tu rex queris grauis
eſt nec reperitur quiſꝗ qui indi
cet illum exceptis diȷs quoꝛuꝫ
non eſt cum hominibus cõuer
ſatio. Inquit. Confitẽtur ma/
gi. confitentur arioli ꝛ omnis
ſcientia ſecularis litterature p̃/
ſcientiam futuroꝛum nõ eſſe ho/
minis ſed dei. Hec ille. Pre/
nunciatio vero prophetica non
eſt ſuperſticio. quia prophete ñ
vſurpant ſibi quod deo conue/
nit. ſed dicunt ꝛ ꝑnunciant qđ
illis a deo reuelatur. Scien
dum tamen ſecundum docto/
rem bonauenturam in ſcđo di.
viȷ. ꝛ tho. vbi ſupra ꝙ cauſe ſe/
cunde in productione ſuoꝛum
effectuũ ſe hñt tripliciter. Nam
alique producunt effectus ſem
per ꝛ de neceſſitate. Et ex conſi
deratione huiuſmodi cauſarũ
ſi quis prenunciat tales effect⁹
etiam per certitudinem nõ eſt
ſuperſticioſum nec illicitum.
Sicut prenunciant aſtrologi
eclipſiꝫ ſolis ꝛ huiuſmodi. Ali/
quevero cauſe producunt ſuos
effectus. Et ſi non de neceſſita
te ꝛ ſemper tamen vt in pluri/
bus. Et huiuſmodi effectuſ ex
conſideratione ſuarum cauſa/
rum poſſunt prenunciari ꝑ cõ/
iecturas ꝛ ſi non per certitudi/
nem. Sicut medici ex diſpoſi/
tione infirmi predicunt moꝛt:
vel ſanitatem ꝛ aſtrologi ſicci/
tates vel pluuias ex ↄſideratõ
ne coꝛpoꝝ celeſtiũ. Alie cauſe
ſunt que ad vtrũlibet ſe habẽt
ſcꝫ ad eſſe ꝛ nõ eſſe in producẽ/
dis effectibꝫ. Sicut ſunt poten
tie anime rõnalis que cauſant
actus humanos libere. qꝛ põt
homo facere ꝛ nõ facere hoc vł
illud ꝗtum eſt in ſe. Et etiaꝫ
euentus foꝛtuiti qui nõ habẽt
cauſam naturalem. Sicut ꝙ
quis fodiendo terram inueni/
et theſaurum. Huiuſmodi ef/
fectus anteꝗ̃ ſint ſcire eſt pro/
priũm dei. cui omnia ſunt pre/
ſentia quantũcunꝗ diſtantia
in futurum. Ut enim ſcribitur
in glo. prima pe. vltimo capi.
In agnitione diuine veritatis
ꝛ preterita ꝛ preſentia ꝛ futu/
ra equaliter preſentia ſunt. Et
Auguſtinus ſup Iohannem
inquit. In veritate que manet
preteritum ꝛ futurum nõ inue
nio. ſed ſolum pñs ꝛ hoc incoꝛ
ruptum. Aſſignatur auteꝫ ra/
tio a Bonauentura in primo
diſtinctione triceſimanona. qꝛ
quanto res eſt preſentioꝛ. tan/
to cognitio eſt nobilioꝛ. Sed
deus omnia cognoſcit nobiliſſi
me. ergo que cognoſcit preſen/
tiſſime cognoſcit. Ueruntamẽ
hoc poteſt intelligi dupliciter. ꝗ

Aut itaq; notetur pſentialitaſ a pte cognoſcentis. ⁊ ſic ē veꝝ quia deus omniū ideas habꝫ pſentes ⁊ ſimul per q̄s cognoſcit res futuraſ ita certitudinaliter ſicut ſi eſſent pſentes Aut q notet pſentialitas a pte cognitoꝝ. ⁊ ſic non oīa cognoſcit pſentialiter ⁊ ſimul. q2 nō oīa ſimul ſunt in ꝓprio genere ⁊ in ſuo eſſe. Velle igit cognoſcere que deus ſolus certitudinalit cognoſcit abſq; ipſius reuelatione ptinet ad diuinationem vbi interuenit opatio demonū Et q̄uis id multis modiſ fiat. nos tñ hoc loco triplicem diuinationē confutandam diuidemus.

Prima eſt que fit p ſomnia

Scda q̄ fit p iueta mēdacia

Tertia que fit p aſtrologorum iudicia.

Prima ē diuinatio que fit per ſomnia. de qua dr Deutero. xviij. ⁊. xxvi. q. vij. ca. Non obſeruetis. Nō inueniatur in te qui obſeruet omnia. Notandum tamen q ſomnia poſſūt tripliciter euenire.

Primo a natura

Secundo a diabolo;

Tertio a deo.

Primo a natura ⁊ h modo aliqñ ſomnia hñt cauſam naturalē extra hoiem ſomniantē ſicut ē influentia celi. cui⁹ iſtu xione agit in hoīe dormiēte pter q̄etē omniū ſenſuū exteriorꝝ qua fit vt qñq; ex influētia planetaꝝ frigidꝰ ⁊ humidꝰ videat alicui q ſit in itinere. et aquaꝝ inundatio ſupueniat. vel q ſit in mari. aut in flumie ⁊ h⁹mōi. Et qñq; talia ſigna pñt ſignificare pluuiā futuraꝫ que eſt effectus planetaꝝ frigidoꝝ ⁊ humidoꝝ. Aliqñ ſomnia hñt cauſam naturalem in hoīe ſomniante. vt ē abūdantia diuerſoꝝ humoꝝ. ꝓpter qd medici dicūt eſſe intendenduꝫ ſomnijs infirmoꝝ ad cognoſcendū diſpōnem interiorē infirmi. Nā qñq; ex abūdantia colere ſomniant ignē rixas ⁊ lites ⁊ huiuſmodi. Ex abūdantia humoris melancolici ſomniaut caſum ex alto. pſecutionem inimicoꝝ fugā ⁊ ſimilia. Ex abūdantia flegme ſomniant aquas nauigatiōes ⁊ huiuſmodi. Ex abūdantia ſanguinis ſomniāt volatū i altuꝫ ⁊ ſimilia q̄ ſūt quedā ſigna ad cognoſcendas infirmitates pſentes ⁊ futuras pcauēdas.

Recitat galie q q̄dā ſōniauit ſibi in ventrē fūdi piſcē ardentē ⁊ eſtuari in igne picis eo qd colerā aduſtā nigrā ⁊ incēſaꝫ habuit in ventre. ⁊ hāc cū ſurrexit a ſōno emiſit. ⁊ liberatus fuit. Aliud exᵐ ponit q q̄daꝫ

dolens ſplenē cogitās q̄d de/
beret facere: ſūniauit φ minue
ret ſe ſup manū inter duos di
gitos .ſ. auricularē ⁊ annularē
Et cū vigilaret ſic fecit ⁊ ꝯua
luit. Aliq̄n ſomnia hn̄t cau
ſam volūtariū in hoīe ſomni
ante. vt cū aliq̄s cogitat vigi
lando ſup aliq̄ re: poſtea ƌ illa
ſomniat ¶ Scd̄o ſomnia eue
niūt a diabolo illudēte. Nam
pōt in ſomnis hoīb9 apparere:
⁊ illos illudere multiplicit ſi
nō fuerint cauti. vn̄ legit in ſe/
cūda collatiōe abbat9 Moy
ſi de quodā q̄ freq̄nter illuſus
a diabolo ſub ſpecie boni an/
geli ſibi apparente in ſomnis.
Tandē ex eius mādato piecit
ſe in puteū. Et ƌ q̄dā alio qui
ſimilis illuſiōe ſeipꝫ circūcidit.
Et de alio q̄ ꝓpriū filiuꝫ more
abrahe circūcidere voluit. idō
caute incedendū. qꝛ vt ſcribit
Eccleſiaſtes. v. ca. vbi multa
ſomnia: ibi multe vanitates. ⁊
Eccleſiaſtici. xxxiiij. c. Multos
errare fecerūt ſomnia. ¶ Ter
tio ſomnia eueniūt a deo: qui
vult aliq̄ i ſomnis hoīb9 reue/
lare. vn̄ Gen̄. xxxviij. ca. vidit
iacob in ſōnis ſchalā Et gen̄.
xxxvij. c. vidit pharaonē in ſō
nis ſpicas ⁊ vaccas. Et Dan̄.
ij. ca. vidit Nabuchodonoſoꝛ
ſtatuā. In quib9 viſionib9 re/
uelata ſunt myſteria dei. Et

Matth. ij. c. Angelus dn̄i ap
paruit in ſomnis Joſeph mo
nens vt fugeret in egyptū. Et
eodē. c. magi admoniti fuerūt
in ſomnis ne redirēt ad hero/
dem. Et Bonauen. in legēda
bti Franciſci narrat qualiter
poſtq̄ ſcūs frāciſcus veſtiuit
illū militē nobilē ⁊ pauperem
2 Nocte ſeq̄nti cum ſe ſopori de
diſſet: palatiū ſpecioſum ⁊ ma
gnū cū militarib9 armis cru/
cis ſignaculo inſignitiſ. is pro
cuius amore militi egeno ſub
uenerat: dignatiua ſibi reuela
tione monſtrauit. necnon viſa
oīa ſua fore militumq̄ ſuoꝝ ſi
crucis xp̄i vexillū ꝯſtant aſſu/
meret ſub aſſeuerationis certi
tudine repromiſit. De ſan/
cta Lucia ſcribit in ſua legen
da. φ dū oraret ante ſepulchꝝ
beate Agathe obdormiuit: et
vidit in ſomnis beatā agathā
i medio angeloꝝ gēmis orna/
tam: ſtantē ⁊ dicentē ſibi. So
ror mea lucia v̄go deo deuota
3 Quid a me petis qd̄ ipſa po/
teris p̄ſtare cōtinuo matri tue
nā ⁊ matri tue fides tua ſubue
nit. ⁊ ecce ſanata ē. Et ſicut p
me ciuitas cathanienſiū ſubli
matur a xp̄o. ita p te ciuitas ſi
racuſana decorabit. qꝛ iocun/
dum deo in tua v̄ginitate ha/
bitaclū p̄paraſti Sic Con/
ſtantia filia Conſtātini vidit

in ſomnis beatam Agnetē. Et
mater ſancti dñici i ſomnis vi
ſionē habuit de btō dñico. Et
btūs ſilueſter ſoci⁹ beati franci
ſci añqꝫ eius ſequeret veſtigia
viſionē in ſõnis habuit de dra
cone ingenti ꝛ imani quē fran
ciſcus fugabat. Apud genti
les etiā multa recitātur reuela
ta in ſomnis. Vñ Valerius li
bro primo Rubrica ð ſomnis
concordans cum Suetonio.
Narrat ꝙ vxor ceſaris vidit in
ſomnis faſtigiū domus labi. ꝛ
ceſarem in ſinu ſuo iacentē mł
tis vulneribus ꝑforatū q̄ ſom
nij atrocitate vehemēter exter/
rita eū rogare nō deſtitit: vt die
proxima ſe a curia abſtineret.
Qua die poſtea viginti tribus
vulneribus ꝯfoſſus occubuit.
Anno etatis ſue ſꝫm Suetoni
um ſexto ꝛ qnquageſimo Nar
rat inſup Valeri⁹. ꝙ Simoni
des poeta ꝑegre vadēs cuꝫ na
uis in qua erat applicuiſſꝫ ad
litt⁹. ꝛ corp⁹ inhumanuꝫ iacēs
vidiſſꝫ ſepulture mādauit. Cu
ius bñficio is q̇ ſepult⁹ fuerat
motus nocte ſibi in ſomnis ap
paruit. eūqꝫ ne proxima die na
uigaret monuit. Qui ſomno
parens in terra remāſit. Illi ve
ro qui inde deceſſerunt nauigā
tes in ei⁹ ꝯſpectu ꝓcellis et flu
ctib⁹ abſorpti ſunt ꝛ ſuffocati.
ipſe letat⁹ ē q̇ vitā ſuaꝫ ſomno
cꝫ naui credere maluiſſet. Se
cūda ē diuinatio q̄ fit ꝑ inuēta
mendacia. Finxerūt eni q̇dam
poſſe cognoſci futura ꝑ augu
ria. dū ex ꝯſideratōe motuum
vel vocū auiū vel quorūcunqꝫ
aialiū futuros euētus fortunij
vel infortunij precognoſci poſſe
dixerūt. Pro q̇b⁹ dicit tho. xiij
q. xcv. Qð inſtinct⁹ naturalis
vñ mouent bruta ad ſuas oꝑa
tiones cauſari pōt dupliciť. Vno
mō ex ea cā corꝑali. cū eni bru
ta nō habeāt niſi aiam ſenſiti
uā cuius oēs potētie ſūt actus
corꝑaliū organoꝝ ſubiacet coꝝ
aia diſpoſitōi ꝯtinentiū corpo
rū ꝛ primordialiter celeſtiū. Et
ideo nihil prohibet aliquas eo
rū oꝑatōes eſſe futuroꝝ euētu
um ſigna inqꝫtum ꝯformātur
diſpoſitōib⁹ corpoꝝ celeſtiuꝫ et
aeris cōtinētis. ex q̇b⁹ prouen
iunt tales futuri euentus. Sed
in hoc ſunt duo ꝯſiderāda. Pri
mū ꝙ huiuſmodi oꝑatiōes nō
extendentur niſi ad precogno
ſcēda illa futura q̄ cauſantur
ꝑ motus corpoꝝ celeſtiū. Se
cundū eſt vt nō extendantur ni
ſi ad ea q̄ aliqualiter poſſūt ad
huiuſmodi aialia ꝑtinere. Cō
ſequuntur enim per celeſtia cor
pora conditionem quandā na
turalem. ꝛ inſtinctum ad ea q̄
eorum vite ſunt neceſſaria ſicut
ſunt imutationes q̄ fiunt ꝑ ven
tos ꝛ pluuias ꝛ hmōi. Alios

euentus vel ex motu vel garri- tu aialium precognoſcere. vt ca ſus fortuitos ꝛ actus hoim p- tinet ad ſuperſtitionē. Alio mō inſtinctus brutoꝝ cauſatur a cauſa ſpirituali. ꝛ hoc vel ex deo vt fuit in coruo heliam pa- ſcente ꝛ cete ionam deglutien te. vel ex demone qui vtitur apa- ritionibꝫ brutorū ad implicādū homines vanis opinionibus. Ideo deuteronomij. xviij. ca. dicitur. Non inueniatur in te qui obſeruet auguria. Qd aūt Joſeph dixit Gen. iij. c. p diſ- pēſatorem ſuū ꝙ non eſſet ſimi lis ei in auguriādi ſciētia ſcđm Aug⁹. locutus ē ioco nō ſerio. xxvi. q. ij. c. Qd ait. Et forte h̄ referēs ad opinionem vulgi q̄ ſic credebat de eo. Talia itaqꝫ auguria ſuperſticioſa repudiā da ſunt. Sicut etiam gētilis ce ſar faciebat. Narrat quippe de il lo Johānes ſolobrienſis in po licratione li. ij. Quod nullo au gurio nullaue ſuperſtitiōne a q̄ cunqꝫ incepto potuit reuocari. Cōtigit autem vt qñqꝫ affri- cam proficiſcēs i egreſſu nauis prolaberet. verſo itaqꝫ in melius omine. Teneo inquit te affri ca eāqꝫ obtinuit. Idem refert Suetonius ꝛ Frontinus li. i. de re militari. Fuerunt ꝛ alij ar tificioſo ingenio ſortes ꝓponē- tes quorum vſu ea que ventu ra ſunt precognoſci poſſe aſſue uerunt ꝛ cognoſci quid agēdū ſit. ꝛ dicuntur tales ſortes di- uina torie vel ex capitulis qui- buſdam ſcriptis in vna longa charta cum filis pendentibus ad illa capitula adligatis vl' ex quibuſdam cedulis ſcriptis in occulto repoſitis conſiderādo quam quis accipiat. vel ex pro iectione taxillorum ſcđm certa puncta capitula deſignantia et huiuſmodi de quibus. xxvi. q v. capi. Sortes. ait Leo papa. Sortes quas patres dānaue- runt nil aliud q̄ꝫ diuinationes ꝛ maleficia decernimus. Et licet quidam dicunt illas ſor- tes quibus vtunt̄ fuiſſe ab apo ſtolis inuentas. falſum tamen dicunt. vt patet. xxvi. q. i. ca. i. vbi materia iſta diffuſe tractat- tur. Ideo nō curo ſermonē in hoc extenderere cum tantū in- tendam diuinatorias ſortes ſu perſticioſas execrari. Tertia ē diuinatio q̄ fit p aſtrologorū iudicia. Ipi enī qñqꝫ igerūt ſe ad iudicādū d effectibꝫ ꝓuenienti- bꝫ a volūtate dei ꝛ hūani libe- ri arbitrij diſpoſitionē. Et ad h̄ deuenerūt q̄dā moderni dñi vt nec cōedere audeāt nec pānos nouos induer̄. nec eq̄tare āt q̄qꝫ dōeſtica negocia agere icipe ab ſqꝫ vaticinio aſtronomoꝝ. q̄ ſi dixerit ꝓſpera euētura, q̄ incipe

ßmo xv

volũt illa incipiũt. ſi vero ꝯtra rũ ab illis deſiſtũt. O ſingula rẽ ſtulticiã ducere vitã cũ confidẽtia planetarũ. Si hoc neceſſariũ eſſet vnuſquiſq; cõqueri poſſet de ipſo optimo deo ꝯdita q; ab illo tã egregie rerũ oĩm natura clamat Ariſtoteles. de⁹ et natura nõ deficiunt in neceſſarijs. Aſtroꝝ noticia repitur in valde paucis. ⁊ q̇ cã pꝛofitẽtur nõ ſunt vt in pluribꝫ in illa ꝑfecti. Sed ſint ſicut pthelome⁹ vel Habi ambꝛagel aut albumaſar. Dicãt mihi ſi hũana vita regulãda ẽ ſm curſuʒ aſtrorũ Quid faciẽt ppl̃i. Quid artifices. Quid agricole. Quid mercatoꝛes. q̇d clerici. q̇d religioſi. q̇d in liberalibꝫ artibꝫ et theologia ac iure canonico ⁊ ciuili tot erudiſſimi hoies q̇ ꝯiũctionẽ planetaꝝ ignoꝛãt. qui ſigna adhuc zodiachi neſciunt Nunq̇d in tenebris erãt omia illoꝝ opa. Nunq̇d aſtrologoꝝ ſtudia ſectari debẽt. O ꝑnitioſum erroꝛẽ ꝯ quẽ Paul⁹ ad coloceſes. iij. c. ait. Omne quod cunq; facitis in ꝟbo aut i oꝑe in noĩe dni nr̃i ieſu xp̃i facite Ad xp̃m itaq; aſpiciendũ ẽ nõ ad aſtra ad ip̃m recurrendũ vt ꝯies ⁊ act⁹ nr̃os in ſua pace diſponat. nõ ad aſtrologos. Ipſius deniq; imploꝛandũ auxiliũ vt liberemur a ꝑiculis iminentibꝫ. De⁹ ip̃e vitã nr̃am gubernat qui occidere põt ⁊ viuificare. Ipſe vtriq; nõ fecit ſperas celoꝝ ⁊ ſtellas vt hoĩ dñarentur ita vt hoĩes in oĩbꝫ ſuis motibꝫ ⁊ oꝑibꝫ illarũ ꝯſiderarẽt influxus ſed vt hoĩm vſibꝫ deſeruirẽt. Ut enĩ inquit Tho. i. ꝑte q. lxx. Myſteriũ luminariũ celi explicaᵵ Gen̄. i. c. ꝑ tria q̄ concernũt hoĩs vtilitatẽ. Primo enĩ ꝓuenit vtilitas ex ipſis quãtũ ad viſum. q̇ ẽ directiu⁹ i oꝑibꝫ. q꞉ nihil videtur niſi in lumine. vt diciᵵ in. ij. de aĩa. Et ſic ꝑ viſum diſcerniᵵ vna res ab alia Et quantũ ad hoc dicit de⁹ fiant luminaria celi vt luceãt in firmamẽto ⁊ illuminẽt terram Et ſi argueret ꝙ nihil fit ꝓpter vilius ſe. q꞉ finis ẽ nobilioꝛ his q̄ ſunt ad finẽ Sed luminaria celi ſũt nobilioꝛa q̃ terra. ergo nõ ſunt facta vt illuminẽt terrã Rñdet Tho. ꝙ in illuminatõne terre intelligiᵵ vtilitas hoĩs terrã ip̃am inhabitãtis q̇ ſecũdũ aiam ꝑfertur coꝛꝑibꝫ lumiriuʒ. Nihil tñ pꝛohibet dici ꝙ dignioꝛ creatura facta eſt pꝛopter inferioꝛem nõ ſcd̃m ꝙ i ſe ꝯſideratur ſed ſm ꝙ oꝛdinatur ad integritatẽ vniuerſi. Secundo pꝛouenit vtilitas homi ex ipſis luminaribus quantuʒ ad viciſſitudines tempoꝝ quibus ⁊ faſtidium tollitur ⁊ vali

tudo conſeruatur ⁊ neceſſaria victui oriuntur. que non eſſent ſi ſemper eſſet aut eſtas aut hyems. et quantum ad hoc dixit deus. ⁊ ſint in tempora ⁊ dies ⁊ annos. ¶ Tertio prouenit vtilitas cū ad oportunitatē negocioꝝ ⁊ operum inquantum ex luminaribus celi accipitur ſignificatio pluuioſi temporis vel ſereni que ſunt apta diuerſis negocijs. ¶ Et ſecunduꝫ hoc dicit. ⁊ ſint in ſigna. ſ. corporalium tranſmutationū non auteꝫ eorum que dependent ex libero arbitrio. ¶ Et licet ſint cauſa huiuſmodi tranſmutationum tamen dicuntur hic ſigna. vt occaſio ydolatrie tollatur ab eis qui indifferenter omnia vt pre dictum eſt aſtrorum virtuti et diſpoſitioni aſcribūt. ¶ Ergo iudicent aſtrologi de naturalibꝰ effectibus a cauſa naturali prouenientibus de eclipſi ſolis ⁊ lune. de imbribus ſiccitatibꝰ vētis ⁊ ſimilibus. Jlla vero futura que vel a dei vel ab hominis voluntate dependent relinquant ipſi deo qui cuncta gubernat. ⁊ cuius iudicio iuſto etiam in preſenti ſeculo bona vl mala. proſpera ⁊ aduerſa hoībus accidunt. ¶ Dicit enim ſapiens eccleſiaſtici. xi. capitulo. bona ⁊ mala. vita ⁊ mors. paupertas ⁊ honeſtas. a dn̄o deo ſunt vidi ego diebꝫ meis iudicia multa aſtrologoꝝ. in qbꝫ ipi mortē magorū virorū determinabāt. ⁊ tn̄ alit̄ euenit vt in pluribus. licet qn̄qꝫ aliqs mortuꝰ fuerit: qꝛ mortalis erat ſicut ⁊ omēs moriemur. ¶ De ſixto qrto pōtifice maximo multa p̄nūciata ſunt ab aſtrologis falſa etiaꝫ a primo anno ſue ſanctiſſime coronatōis. ¶ Quidā vero i aſtrorū peritia nō mediocriter eruditus quintꝰ iā elapſus eſt annus quo mihi ſecum familiariter ꝯfabulanti affirmatiue refe rebat anno illo pontificē ipſum mortuꝫ. ¶ Quid ſecutū ē experiētia docet. ¶ Stent igit̄ aſtrologi in terminis nature ⁊ principibus ſuadeāt vt ad deū cōditorē ſtellaꝝ ſemꝑ recurrāt ¶ Quia vt dicit ſapiēs Eccleſiaſtici. ij. c. ¶ Reſpicite filij natōes hominū qꝛ nullꝰ ſperauit in deo ⁊ cōfuſus ē. ¶ Si qs ꝓo obijceret ⁊ qꝫ aſtrologi multa ꝟa p̄dicūt q̄ aliorū cōem cognitioneꝫ excedūt. ¶ Rn̄det Augꝰ. li. v. d ciui. dei. c. vij. dicēs. ¶ Nō imerito credit̄ cū aſtrologi mirabiliter mlt̄a vera rn̄dent occulto inſtīctu fieri ſpirituū malignorum q̄rū cura ē falſas ⁊ noxias opiniones de aſtralibꝫ factis inſerere humanis mentibus atqꝫ firmare non horoſtopi inſpecti ⁊ notati aliqua arte q̄ nulla ē.

ſmo xv

necmirari quiſpiã debet ꝙ de mones futura ꝯtingentia ali/ qñ p̄dicere faciãt vel aſtrolo/ gis vel maleficis ⁊ dinis. qm̄ vt ait Bonauē. in. ij. di. vij. q̄ʒ uis demones nõ poſſint per ſe ipſos futura contingẽtia ſcire certitudinaliter tamen frequē ter vera predicunt. quia euen/ tuum futurorum aliquo modo p̄ſciunt. Et hoc eſt quadrupli citer ſm auguſtinũ ſup̄ geneſi3 ad litterã. Aut em̄ ſenſus vel ingenij acrimonia. aut multa experientia. aut doloſa caute/ la. aut aliena doctrina. Sen/ ſus vel ingenij acrimonia. vt qñ vident diligenter ⁊ ꝯſide/ rant ad quid inclinet affectio noſtra. vel que ſint inducẽtia vel retrahentia. Expientia tē poꝝ. q⁊ ex talibꝫ viderũt acci/ dere talia. Doloſa cautela qñ ꝓponũt aliquid facere ⁊ p̄/ dicũt quaſi aliqd ſint facturi.

Aliena doctrina: qñ iuſto dei iudicio pmittunt addiſce re ab angelis. Quare ipſi/ de mones futura cõtingẽtia pñt p̄ſumere ꝓbabiliter: nõ tñ cer titudinaliter ſcire. Sic vt pu to repreſentare pñt abſentia ⁊ diſtãtia q̄ ipſis ab alijs ſpiriti bus velociſſimis diſcurrẽtibꝫ ſciũt. ita vt nec q̇s diabolico miſterio q̄ in remotis fiũt mē te cognoſcat. Sicut factũ fu/ iſſe recitat aulꝰ gel. li. xiiij. no. atti. Inq̇t em̄. Quo gaius ce/ ſar ⁊ gneus Pompe. die ciuile bellũ ſignis collatis in theſſa lia ꝯflixerũt res accidit pata/ uij in trãſpadana italia memo ria digna. Cornelius q̇dã ſacer dos ⁊ loco nobilis ⁊ ſacerdo/ tij religionibꝫ venerandis ⁊ ca ſtitate vite ſcũs repente mota mẽte ꝯſpicere ſe ꝓcul dixit pu gnã accerrimã pugnari. At vi de alios ceder alios vrger: cedē fugã tela volãtia. iſtauratõnē pugne impͣſſionē gemitus per vulnera. ꝓinde vt ſe ipſe in pre lio verſaret corã videre ſeſe vo ciferatꝰ ē. At poſtea ſubito ex clamauit ceſarē viciſſe. At cor nelij ſacerdotis ariolatio leuiſ tñ q̇dē viſa ē ⁊ vecors magne mox admirationi fuit. ꝙ non modo pugne q̄ in theſſalia pu gnata ē. neqꝫ p̄lij exitus q̇ erat p̄dicꝰ idē fuit. Sed oēs q̇q3 pugnãdi reciproce vices ⁊ ip̄a exercituũ duoꝝ ꝯflictatio va ticinãt̄ motuaqꝫ ꝓbis r̄pſen tata ē. hec auluſgel. nõ igit de monũ ſũt q̄rēda ꝯſilia ſiue vt p̄cognoſcantis futura. ſiue vt ſciant diſtãtia. Deo iſta ſũt re linq̄nda. ⁊ ab ipſo ſemꝑ vt p̄/ dictũ ē in cũctis exercitijs ⁊ ac tibꝫ auxiliũ expetendũ.

Nõ ſupſticioſa ē obſeruan tia carminũ ⁊ portationis bre

niū atq̄ tempoꝝ.

Capitulum ſecundū.

Ecūda ſupboꝝ ſupſti
tio dr obſeruationis.

Sūt quidē alique ſu
pſticioſe obſeruātie q̄ abijciēđ
ſunt ꝛ amouende ne in illis fi
at iniuria ꝛ irreuerentia altiſſi
mo deo poſſunt aūt hec diuidi
in tres pncipales.

Prima dr incantatiōis.

Secūda breuiū portatiōiſ

Tertia tpis portationis

¶ Prima obſeruātia dr incā
tationis. Fiunt em̄ a pleriſq̄ i
cantationes ꝛ carmina ad ſa/
nandas infirmitates ꝛ vulne
ra. p quibꝫ dicit ſanctus tho.
xxij.q.xcvi. Quod in his que
fiunt ad aliquos effectus idu
cendos: ꝯſiderandū eſt ſi illa
hn̄t vel putanť habere ꝟtutez
naturalē ad pducendū tales
effectus. ꝛ tūc non erit ſupſtiti
oſū nec illicitū vti talibꝫ cauſiſ
puta ſi q̇s teneat ſuper ſe iaſpi
dē p reſtrictiōe ſanguis ꝛ ſimi
lia. Si aūt nō videatur ꝙ illa
poſſint naturaliť illos effect⁹
cauſare. ſed per adiunctionez
aliquoꝝ caracteꝝ vel nominū
ignotoꝝ. vel alicui⁹ vane ob
ſeruātie expectať: ille effectus
erit ſupſtitioſū ꝛ illicitū. vnde
Aug⁹. xxvi.q.ij. ca. illud ait.
Ad gen⁹ ſupſtitionis ptineat
oia remedia q̄ medicoꝝ diſci
plina ꝯdemnat. ſiue in incan
tationibꝫ ſiue in quibuſcunq̄z
ſcripturis quas caracteres vo
cant. Et lz expianť hoies mul
tos effectus in huiuſmodi ob
ſeruantijs: tamen non licet eiſ
vti. quia opere demonū fiunt
vt dicit aug⁹. xxvi.q.v.c. nec
miꝝ. colligere tn̄ herbas cum
ſymbolo vel orōe dn̄ica ex de
uotione ſiue aliq̄ ſupſtitionē ꝛ
ea vti: nō reprobať ſm̄ Ray.
Dicit etiam Guil. de incarmi
natoribꝫ ꝙ ſi nil ſupſtitioſū di
cunt vel faciūt. ſed tm̄ vtunť
licitis pcibus ꝛ adiurationibꝫ
ſicut p paſſionem ꝛ crucē xpi ꝛ
hui⁹. nō credit ꝙ peccent mor
taliter niſi fecerint hoc poſt p
hibitionē eccleſie illis factam
ꝛ nihilominus phibendi ſunt
viri ꝛ mulieres a talibus. q̇a
multa inutilia ſolent miſceri.
ꝛ ſupſtitioſa. Sicut ego iſta
qn̄q̄ perquirens ꝛ incantriceſ
aduocans caritatiue multas
fatuitates inueni. Quedaz
vetula fulginei ſuccurrebat h̄
modo mulieribꝫ quibus lac p
filijs ablactandis deficiebat.
In ortu ſolis illas ꝟſus ſolez
iubebat hec ꝟba dicere. Dio
te ſalue ſancto arbore q̄le de
alto monte venite. al mio pec
to lacte adducite quāto baſta
nō quāto poterī. Quedā alia
tuderti incipiebat ſuū carmē.

Hymn xv

Al nome ſia de xpo e de ſan/
cto damiano e de ſan benedi/
cto che fo medico de xpo ⁊c.
Alij incantāt pcuſſos ferro. et
dicunt. Tre boni fratri anda
uan p la via trouano xpo con
ſancto maria. Et ſequitur po
ſtea. nō ſcio que vba falſa ⁊ ri/
diculoſa Sūt ꝯſimilia carmi
na plena ſtulticijs imo falſita
tib⁊ qbus maioꝛ adhibetur fi
des ꝙ oroni dñice. nā incan/
tatoꝛes ⁊ incantrices lꝫ pmit/
tant Pater noſter cū Aue ma
ria. quia venena nō dank niſi
melle circūlinita tñ tenēt ⁊ opi
nank ꝙ virtus ſanitatē indu/
cens ſit in illis carminib⁊ ſtul
tis. Quedā vetula incanta
trix occurrebat infirmitatib⁹
aīaliuꝫ brutoꝝ equoꝝ. ſ. aſino
rū ⁊ ſimiliū que poſt Pater no
ſter ⁊ Aue maria. dicebat i au
re animalis ſecrete. Si ſani ſa
ni ſi nō te mangiano li caui.
Quedā alie incantatiōes fiūt
ad nocumentū hominum ⁊ ꝙ
aliqs paulatim conſumatur.
⁊ ꝙ quis no poſſit cognoſcere
vxoꝛē ⁊ ſimilia que dicunk ma
leficia. Et dicit aug⁹. xxvi. q.
v. c. nec mirū. ꝙ turbant men
tes hominū minus confiden/
tiū in deo.

2 Secunda obſer
uantia ẽ breuiū poꝛtationis
de qbus dicit Tho. vbi ſ. ꝙ
circa huius breuia cauendū e
ne repiatur in eis aliquid ſup
ſticioſum. Primo vt non ſit
ibi aliquid ptinens ad īuoca
tionē demonū. Scdo vt non
ꝯtineant noīa ignota. Tertio
ꝙ nō ꝯtineāt aliqd falſum. qa
ſic eius effectus nō poſſet expe
ctari a deo qui nō eſt teſtis fal
ſitatis. Quarto cauenduꝫ ne
cum verbis ſacris ꝯtineantur
aliq̄ vana. puta caracteres ſcri
pti ⁊ huiuſmodi ſigna pter ſi
gnū crucis. Quinto vt ſpes
non ponatur in modo ſcriben
di vel ligandi. puta ꝙ ſcribak
in carta virginea vel ī oꝛtu ſo
lis. vel dū legik euangeliū. vel
ligetur cū tot filis. vel appēda
tur per virginē. vel ꝙ a nullis
debeat videri. q̄ oīa ſupſticio
ſa ſunt. xxvi. q. v. c. nō lꝫ. Dic
etiā Guil. ꝙ illa breuia in qb⁊
dr. ꝙ ſi qs ea poꝛtauerit ñ mo
riek in igne aut in aqua ⁊c. nō
ſunt poꝛtanda. nam vt dicit
Grego. xxvi. q. v. ca. Si quis
arioloſ aut incantatoꝛes ob/
ſeruauerint. aut filaterijs vſuſ
fuerit anathema. Sic filaterie
dicunk cedule ⁊ breuia. De re
liqijs buatem ſanctoꝛuꝫ dicit
Tho. ꝙ ſi ex deuotione poꝛtē
tur ⁊ cum reuerentia ſine aliq̄
ſuperſticione: licitū eſt. In hu
iuſmodi itaqꝫ breuibus ſupſti
cio oīs vitanda eſt. ⁊ potiſſi/
mū quia in illis vt in plurib⁊

multa mendacia continentur ⁊ vana. Audiui ego quoſdã frẽs ordiſ mei narrãtis ꝙ q̃dã frater Vincentius ſocius ſancti Bernardini dum audiſſꝫ confeſſionẽ cuiuſdam q̃ breue vnũ ſup ſe deferebat petiuit eo quid in illo recontinebatur Cunqꝫ ille dixiſſet ſe neſcire ſꝫ p̄cio illud emiſſe a quodam a quo inſtructionem habuit ne breue illõ aut ipſe legeret aut a quocũqꝫ alio inſpici ſſineret. Ipſe frater vincentius vir obtinuit vt ipm̃ videret: Aptaqꝫ cedula iuenit ibiſcripta hec v̾ba. Dogliate el capo chi doler ti ſole. dogliate ad ti e achi ben ti vole dogliante li ochi e doglianti li denti. dogliate el corpo inſieme con lo ventre. vanne al mare e fate incantare. che centomilia diauogli te poſſano portare ¶ Tertia obſeruantia dicitur temporis determinationis qua obſeruanꝭ determinati dies ⁊ determinata tẽpora. Quod ſi fiat ex cauſa naturali ſicut faciunt medici in dando medicinas ⁊ inciſores arboꝝ ⁊ nauigantes ac huiuſmodi vt qꝫ bene eſt. Inquit em̃ Oui. li. i. de remedio amoris. Temporibus medicina valet data tempore ꝓſũt Et data nõ apto tempore vina nocent. Si v̾o tempus obſeruetur non ex aliqua cã corporali naturali. ſed falſa opione. vt cum quis putat aliquoſ dies fortunatos ⁊ aliquos infortunatos: ſupſtitioſum eſt et friuolum. Unde ſi quis vtiꝭ herbis collectis in mane aſcẽſionis. vel balneat ſe in nocte ſancti Johannis baptiſte. vel in kalendis non vult aliquid dare ⁊ ſimilia que oĩno vana ſunt. Unde Aug⁹. xxvi. q. vij c. non obſeruetis. Non obſeruetis dies qui dicuntur egyptiaci aut kalendas ianuarij ĩ quibus cantilene quedã ⁊ cõmeſſationes ⁊ ad inuicem dona donantur. ⁊ apoſtolus ad galatgas quarto ca. Dies obſeruatis ⁊ menſes ⁊ annos: timeo ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. Magiſter in hiſtoria ſcholaſtica dicit ꝙ dies egyptiaci dicuntur. quia in his paſſa eſt egypt⁹. ob quod voluit mater eccleſia illos in kalendario poni vt diuina miracula nobis exemplo ſint.

Mathematici vero dicũt ꝙ peritiſſimi egyptioꝝ aſtrologi quaſdam conſtellationes nociuas humanis actib⁹ ĩ ſingulis menſibus dep̄henderũt quaꝝ cõſtellationũ pũcta vulgus ꝓpter imperitiã vitare nõ poterat. Quapropter cautuꝫ eſt vt tota dies obſeruet̾ ꝓpter

horam illius abhominabilis lucis ideſt diei. Et hoc obſeruari phibitus eſt.

Quod multi ſunt diabolo conferati reſpōſa ab eis i imaginib ꝗrentes vel illos reſtringentes ꝛ nōnulli expſſe pfitentes. Capitulū tertiū.

Ertia ſupſticio dr cōfederationis. Sūt etiam hodierne die ꝛ viri ꝛ mulieres diabolo quadaʒ familiaritate ꝯfederati. qd ꝗdē fieri pōt tripliciter.

Pmo p imaginū formatiōʒ
Scdo p diaboli iclusionē
Tertio p expſſam pfeſſionē

1 Primo per imaginū formationem. vnde eni inquit Johānes ſolobrienſis in policratone. li. ij. Ad tantā quidā puenerūt inſaniam vt ex diuerſis ſtellarum poſitionibus dicāt imagineʒ ab homine poſſe formari que ſi per interualla temporꝝ ꝛ quadam ratione ppoſitionum in conſtellatione ſeruata formetur ſtellaꝝ nutu recipiet ſpiritū vite. Et conſulētibus occulte veritatis manifeſtabit archana. Sed Tho. vbi ſ. dicit ꝙ tales imagines habent effectū nō a corporib celeſtibus: ſed a diabolo.

2 Secundo. aliqui diabolo confederantur per illius incluſionem dum illum incluſum ꝛ reſtrictum detinent in ampulis ꝛ ꝗbuſdam artibus ab eo reſponſa ſuſcipiunt. Sed mirātur quidam quomodo diabolus vel detineri vel includi poſſit cum ſit ſpiritus admirabilis virtutis ſm naturam cuʒ materia corporalis obedit ad motum localē ſicut ꝛ angelis ſanctis. vt aug⁹ docet li. iij. de trinitate. Ad quod reſpondemus ꝙ demones cōſtringi ſic poſſunt ꝛ detineri imperio et poteſtate pncipum tenebraꝝ. Nam vt etiam ſcripſi in tractatu de timore iudiciorū dei. Inter demones eſt plātio. qd pbatur per glo. ſuper. xv. cap. ad corinthios. que dicit Quādiu mūdus durat angeli angelis: hoies. hominib: demones demonib pſunt. ꝛ vt inqt pma parte. q. c. x. Demonū ꝗdam naturali ordine ſub alijs conſtituūt. vnde ꝛ actiōes eorum ſunt ſub actib ſpiuoꝝ. et hoc eſt qd rationem plationis facit. vt. ſ. actio ſubditi ſubdatur actioni plati. Prelatio ꝯo demonū nō fundat ſup eoruʒ iuſticia. ſed ſup iuſticia dei cūcta ordinantis Et concordia quāquidā impant quidā obediunt nō ex amicitia: quā inter ſe habeant. ſed ex cōi nequitia qua hoies odiūt ꝛ dei iuſticie repugnant. Sicut etiaʒ pruū

ē hominū ipſoꝝ vt eis ſe ſubij ciant ad ꝓpriam nequitiā exe/ quendā quos potiores viribꝫ ⁊ malitia vident. ⁊ ꝙ ſupiori/ bus inferiores ſubdantur nō eſt ad bonū ſupioꝝ. ſed magiſ ad malū eoꝝ. quia cū mala fa cere maxime ad miſeriā ꝑtine at ꝑeſſe in malis: eſt eſſe magiſ miſeꝝ. hec Tho. Incluſio er/ go demonis vel detētio vel q̄ liſcunqꝫ conſtrictio fit diabo/ lica fraude vt ſic homines cū diabolis ꝯuerſando ſeparent a deo. ⁊ ad malū aliqḋ perpe/ trandū inducantur. ¶ Tertio aliqui diabolo ꝯfederant ꝑ ex ꝑſſam ꝓfeſſionē ſicut fecit ille iuuenis de quo fit mentio in le genda ſancti Baſilij. Et vt noua recitē que ego vidi ⁊ au diui dicā. In ciuitate albēge vltra ianuā verſus maſſiliam me ꝑſente vetula vna torque/ ri fuit iuſſa que longo tpis ſpa cio nullo videbat dolore ter/ reri. Suſpenſa q̈ppe in eculeo brachijs poſt terga vel mani bus colligatis intrepida qua ſi deridebat tormenta. Facta aūt aſperſione aque benedicte ſuꝑ eā. ⁊ ſtola benedicta ipoſi ta collo eius vix ad duos di/ gitos eleuata ſuꝑ terram cla/ mare cepit. Heu heu. ſuſtine/ uete deponite me in terram. ⁊ dicā veritatē de q̄bꝫ interroga bitis. Tūc vicarius epī inter rogauit eā. Habes ne tu cum diabolo maledicto cōmerciū Que rn̄dit vtiqꝫ habeo. ⁊ ipſe mecū erat pauloante. cuꝰ au xilio tormenta veſtra non me ledebāt. At vbi res iſte ſacre delate ſunt mox me relicta diſ ceſſit. Interrogauit rurſus eā quomodo ſibi diabolū fami/ iarē feciſſet. At illa. Cū ego i iuuentute mea nupſiſſem inu e ni in domo viri mei fratrē eiꝰ ſacerdotē mihi moleſtū ſatis: ⁊ in oībꝫ ſemꝑ ꝯriū. Quadaꝫ ꝓo die dū ꝟbis ⁊ clamoribus eiꝰ remāſiſſē afflicta i domo ⁊ ſola ꝯſiſterē ducta deſꝑatiōe clamare cepit. O diabole ve ni ad me: ⁊ fer auxiliū tuū. O diabole vbi es. Int̄ hec ꝟba aſtitit ibi in ſpecie iuuenis cū cornu tn̄ in frōte. Dixitqꝫ mihi Quid vis aut q̄d q̄ris. Ego ꝓo vt mihi ſuccurras rn̄di. il/ le ꝓo ſubdidit. mittā ad te ve tulā vnā. ſi qḋ illa ſuaſerit fa/ cies bn̄ tibi erit. Et his dictis euanuit. Jn̄ ad modicū ſuꝑue nit vetula illa q̄ cruce in terrā ſignata ſuaſerit vt ſuꝑ illā po nerē dextꝝ pedē. Quo facto: dicas inq̄t. ego ex hac hora ab renūcio ieſu xpo ⁊ ſcīs eiꝰ: re/ nūcioqꝫ parti ꝑadiſi quā mi/ hi i baptiſmo pollicitꝰ fuerat corpuſqꝫ ⁊ animā meā ſub di

aboli poteſtate repono Hec cū
dixiſſem. diabolus ille qui mi/
hi primo apparuerat affuit Cō
fortauit me ꝛ mecū ꝯcubuit ex
pte poſteriore in vaſe tñ debito
Requiſiuitq̃ ꝑmiſſionē meaȝ
vt ebdomada qualibet aliquē
virū vel mulierē offendere fecit
q̃ mihi dare puͬueres ꝯtritos
ex cordibꝫ ꝛ teſticulis infantuȝ
cū quibꝫ haberē tāgere quoſcū/
q̃ poſſem. Tetigi multos ꝛ ꝑi
ierūt. Sepe ad ludū nocťno tē
pore acceſſi in quo ꝯſueuit mul
titudo maxima demonū et ho/
minū p̄cipue ꝛ pro maiore pte
mulierꝝ ꝯuenire. Tētaui noce/
re illi ſacerdoti nec potui qꝛ di/
uinū exſoluebat officiū Multis
annis cū diabolo ꝯuerſata ſuȝ
ꝛ pccm̄ iſtud nunq̃ volui con/
fiteri Hec cū audiſſem ego qui
aderā exhorrui facin⁹ altera ex
pte letatus ſum audire tam ſtu
pēda ſecreta. fidē nr̄am certifi/
cātia. Poſt illā adducta fu/
it quedā puella q̄ ꝯfeſſa eſt ibi
publice qꝫ a ꝓpria matre ſedu/
cta eandē quā vetula fecerat ꝓ
feſſionē. Utrū aūt ad ludū no/
cturno tꝑe realiter acceſſiſſent.
aut a diabolo deludebātur. ne
ſcio q̄d dicā. Nā fatebātur ille
vere ꝛ realiter illis ſpectaculis
affuiſſe. Sed aug⁹. videť om/
nia iſta imputare diabolice il/
luſioni. Multa ſunt igiť q̄ dia

bolus facit vt ſeducat aīas ꝛ ſe
in ſuꝑſtitōnibꝫ faciat venerari
Fugiam⁹ eū adorem⁹q̃ ſemꝑ
nomē ſanctiſſimuȝ dñi nr̄i ieſu
xp̄i qđ laudabile eſt ꝛ glorioſū
ꝑ infinita ſcľa ſcľoꝝ Amē

Feria ſcđa tertie ebdomade
De ſuꝑbia infideliū idolatraꝝ
Mahumethanoꝝ ꝛ iudeorū.
q̄ oēs moriūtur eterna morte.

Sermo decimuſſextus.

Ni peccato ve
ſtro moriemi. ꝟba
ſunt redēptoris nr̄i
Johānis. viij. ca. ꝛ
euāgelio hodierno.
Indurauerūt cor ſuū iudei ꝓpť
ſuꝑbiā eoꝝ ꝛ noluerūt in xp̄m
credere. Quinimo ꝑſecuti ſt il
lū in impetu furoris ſui ꝛ nun
q̃ queuerūt quouſq̃ crucꝫ pa/
tibulo affixū occiderūt. Idcir/
co venit ira dei ꝯ populū illuȝ.
ꝛ tꝑe Veſpaſiani ꝛ titi paſſus
eſt famē cedes vľnera ꝛ ciuita/
tis deſtructionē. Sed p̄ter il/
la tp̄alia mala oēs iudei ꝛ qui/
libet alij infideles moriuntur
morte gehenne Hoc ieſus xp̄s
cōminatus ē ipſis cui⁹ ꝟba re/
ſplendēt luce veritatꝭ. Idcirco
in p̄ñti ſermone ꝯ ſuꝑbiam infi
deliū dicem⁹ quos diuina iuſti
cia puniet eterne morte. Diſti/
guem⁹ aūt triplicē infidelitatē.

Prima ē ydolatrarū.
Scđa mahumethanoꝝ.
Tertia iudeorum.
Qđ ydolatre a deo reprobati ſunt ꝓpt illoꝝ ſupbiā ⁊ đ origine ac dilatatōe ydolatrie ⁊ đ grauitate illiꝰ peccati.

Capitulum primum.

Rima ē infidelitas ydolatraꝝ hi ꝓpt eorū ſupbiā a deo reprobati ſunt q̄ diuinū honorē creaturis exhibere ñ erubuerūt. vt enim inqt Tho. xxij.q.xciiij. Idolatria ē cū cultus diuinꝰ exhibet creature repñſentate p aliquē ſenſibilē formā ſeu figurā que dicit ydolū. Ad quod pleniꝰ intelligendū ꝯſideremꝰ de ydolatria tria.
Primo originationē.
Scđo grauationē.
Tertio dilatationem.
Primo ꝯſideremus de ydolatria originationē. vñ ſcꝫ ortū habuit hec venenoſa peſtis. et vt refert Tho. vbi. ſ. triplex illius pnicie inueniūtur origo
Pria fuit dei incōſideratio.
Scđa hoīm extimatio.
Tertia affectꝰ inordinatio.
Prima ydolatrie origo fuit dei incōſideratio. Nā homines illoꝝ tpm ꝯſiderātes magnitudinē creaturaꝝ nō aſcendebāt ad ꝯſideratōnē creatōis illarū ſed ipſis creaturis diuinū honorē dederūt. vñ Euſebiꝰ pamphili libro primo de euangelica preparatione ait. Egyptios ferunt oīm cum in celum oculos ſuſtuliſſent motū ordinē ⁊ quantitatē celeſtiū corporū admiratos ſolem ac lunam deos putaſſe. Et Lactantius libro ſecundo inquit. Philoſophi ſteice diſcipline in ea ſunt opinione verſati vt omnia celeſtia corpora in deorum numero habenda eſſe cenſeant. Quos tamen ipſe non ab re cecos vocat deliros ⁊ ineptos. quoniam vt ſcribitur ad Romanos primo capitulo. Inuiſibilia dei a creatura mundi p ea que facta ſūt intellecta conſpiciuntur ſempiterna quoq̄ virtus eius et diuinitas. ⁊ Sap. xiiij. capitulo. A magnitudine ſpeciei et creatore poterit creator hoium cognoſci. Hinc virgo illa ſanctiſſima katherina redarguens Maxētium imperatorem dicebat. Quare congregaſti in caſſum hanc multitudinem ad colendam ſtulticiam ydolorū Miraris templum hoc manu artificum operatum. miraris ornamēta precioſa que velut puluis ante faciem venti erunt Mirare potius celum ⁊ terrā ⁊ mare. ⁊ omnia que in eis ſūt

Mirare ornamēta celoꝝ ſolē
videlicet lunā ⁊ ſtellos. Mira
re famulatū eoꝝ qualiť a mun
di initio vſqꝫ ad finē die et no-
cte currunt ad occidentem ⁊ re
deūt ad orientē ⁊ nunqꝫ fatigā
tur. Et cū hec aīa aduerteris
interrogare diſce quis ſit eorū
patrator. Cū autē illum ipſo
donāte intellexeris. nec illi ſi-
milē inuenire valueris. ipſum
adora ipſū glorifica. Ipe enī
eſt deus deorum ⁊ dn̄s domi-
nantium. Non ſic fecerūt ydo-
latre illi. ſed vt dicit paulus ad
Romanos primo caplo. Mu
tauerunt gloriam incorruptibi
lis dei in ſimilitudinem imagi
nis corruptibilis hominis et ſ
pentis. quia ad tantam cecita-
tem deuenerāt ꝙ babilonij ado-
rauerunt draconem pro deo. et
egyptij bouem ⁊ hircum. vt di
cit Nicolaus de lira ſup iſto ca
2 pitulo. ¶ Secunda ydolatrie
origo fuit hominū extimatio.
Nam eſtimantes homines illi
preſtantiam ⁊ excellentiā alio
rum illos putauerunt deos q-
bus mortuis diuinos dederūt
honores. Et de hoc ita ſcripſit
Cicero in libro de natura deo-
rum. Suſcepit autem vita ho
minū conſuetudoqꝫ cōmunis.
vt beneficijs excellentes viros
in celum fama ac voluntate tol
lerent. Hic caſtor. hinc pollux

hinc eſculapius. hinc hercules.
hinc liber. hic ille. que verba po
nuntur a Lactantio libro diui
narum inſtitutionum. Qui ſe
quitur cōmemorans qualiť co
luerunt egyptij. Iſidem Mau
ri iubam Macedones cabirū
Peniuranū. Latini famū Sa
buni ſanctum. Romani quiri
nū. Athenienſes mineruā Sa
mij iunonem Paſij venerē Le
mnij vulcanum. Narij liberū.
Delphici apollinem. Et ſequi
tur poſt Lactantius illos quos i
periti ⁊ inſipientes tanqꝫ deos
⁊ nuncupant ⁊ adorant. nemo
eſt tam inconſideratus. q non
itelligat fuiſſe mortales. Quo
ḡ aliqs inquit dij crediti ſunt Ni
mirū. qr reges maximi ac poten
tiſſimi fuerūt ob merita ſua ꝓ
turū aut numerū aut artiū reg
taꝝ cū cari fuiſſent his qbꝫ im
peritauerāt ⁊ in mēoriā ſunt cō
ſecrati. Qd ſi qs dubitet res eo
rū geſtat ⁊ facta cōſideret. q vni
uerſa tā poete qꝫ hiſtorici vete-
res ꝓdiderūt. hec ille aug9. Uo
li. iij. de ci. dei. c. v. narrat d Ro
mulo qualiter fabuloſa adula-
tio ꝓhibet illū in celo receptum
Scriptores enī quidā verum
humanaꝝ aiūt illū ꝓpter feroci
tatē a ſenatu diſceptū ſuborna-
tū qꝫ neſcio quē iuliū proculū q
eum ſibi apparuiſſe diceret eū-
qꝫ ꝑſe populo mādaſſe romāo

vt ſint numina colerent eo𝗊ꝫ mō
pplꝫ q̇ ꝯ ſenatū itomeſcer̄ cepat
repſſū atq̃ ſedatū Acciderat eī
⁊ ſolis defectio quā certaratōe
ſui curſus effectaꝫ imperita ne
ſciens multitudo meritꝭ romu
li tribuebat. Quaſi vero ſi lu/
ctus ille ſolis fuiſſet magꝭ ido
credi deberet occiſus ipſumq̃
ſcelus auerſione etiaꝫ diurni lu
minis indicatū. Sicut revera
factum eſt cum dominus cru/
cifixus eſt crudelitate ac impie/
tate iudeorum. Quaꝫ ſolis ob
ſcurationem nō ex canonico ſy
derum curſu ſatis oñdit ꝙ tūc
paſca erat iudeorum Nam ple
na luna paſce ſolenitas agitur.
Regularis autē ſolis defectio
nō niſi lune fine contingit Sa
tis ⁊ Cicero libris de republi/
ca illā inter deos romuli recep/
tionē putatā magꝭ ſignificat eē
q̃ factā. Idē dicit Cicero in i/
uectiuis Et in dialogo ad hor
tenſiū romulū aſſerit intemptū
Tertia origo ydolatrie fuit
affect⁹ inordinatio. vt eni dicit
ſap. xiiij. c. Acerbo luctu doleſ
pr cito rapti filij fecit imaginez
⁊ illū q̇ tanq̃ hō mortuus fue/
rat tanq̃ deū colere cepit. ⁊ licꝫ
in quadā cronica legerim ꝙ nē
broth q̇ edificauit turriꝫ babel
ꝑ ꝯfuſionē linguaꝝ trāſiēs ad
ꝑſas docuit illos colere ignem
Tñ q̇ ad ſtatuarū cultū q̇daꝫ
dicūt ꝙ nin⁹ fuit prim⁹ inuētor
hic ſcḋm iuſtinū fuit fili⁹ beli aſ/
ſirioꝝ regis. q̇ bel⁹ duꝫ rex erat
babylonis intrauit aſſiriam ſꝫ
paꝝ obtinuit in ea. Quo mor/
tuo nin⁹ illā totaꝫ occupauit. re
gnauitq̃ ānis q̇nquagita duo
bꝫ. ⁊ vt refert Aug⁹. li. xvi. ḋ ci
ui. dei. c. xvij. Belus regnaue/
rat annis ſexagintaq̇nq̃. Et
qñ nin⁹ hēbat in regno habebat
quadraginta tres ānos natus
eſt abrahā. ſ. poſt diluuiuꝫ exa/
ctis ānis mile ſeptuagintaduo
bꝫ. vt ponit Aug⁹. libro p̄fato.
c. x. Anno ſcḋo añ ꝯtitam romā
milleſimo ducēteſimo. Mor/
tuo itaq̃ belo ninus in ſolaciū
doloris fieri fecit imaginez pa
tris cui tantam exhibebat reue
rentiā vt pro inde homines re/
gionis illi diuinos darēt hono
res. Cuius exemplo aliȷ̄ cepeȓt
caris ſuis mortuis imagīes de
dicare quod cernentes demōes
ceperunt ī imaginibus illis da
re reſponſa. Inde poſtea qui/
dam per artem quandam ne/
phariam fabricabant imagi/
nes que virtute demonum ha/
bebant aliquos effectus. ſcꝫ da
re reſponſa ⁊ remedia ſanitatū
propter quod putabant homi
nes aliquid deitatis eſſe in ipiſ
⁊ hec fuit opinio hermetꝭ terme
giſti. vt pōit aug. viij. de ci. dei.
De imagibꝫ ſcḋo xpi et beate vir

Sermo xvi

2 ginis ac ſanctoꝝ ſuo loco dice mus. Scđo ꝯſideremus đ idolatria dilatationē vſqꝫ ad ꝑdicationem apoſtoloꝝ adeo hec ꝑnicies īualuit ꝙ pene oēſ nationes inuoluit excepta na- gente populo hebꝛeoꝝ. vt ſcri bit aug⁹ li. v. de ciui. dei. c. xiȷ. Et omiſſis alijs romanos in ſpiciam⁹ q̇ tot ꝑſūptuoſa tem pla dijs ſuis fabꝛicauerunt vt etiā eoꝝ reliq̇e in ruinis conti nue videri poſſint. Quid plu ra. vt Leo papa ſcribit ī quo dam ſermone. Cū roma oībꝫ pene gentibꝫ dn̄areꝛ omnium ſeruiebat erroꝛibꝫ. ⁊ ad tantaꝫ inſaniā deuenerūt vt ſingulis q̇buſqꝫ rebus ſingulos ꝑpone ret deos. vt aug⁹ refert li. v. đ ciui. dei. c. xxi. ⁊ vt idem ait li bꝛo. iiij. c. viij. Colebant deaꝫ volupia a voluptate appella 3 tam. Deā libentinā cui nomē eſt a libidine: Deū vagitanuꝫ qui infantiū vagitibus ꝑſidet Deā cuninā q̄ cunas eoꝝ ad- miniſtrat Deā rufinā que ꝑeſt ruri. Deā collatinā que ē dn̄a colliū. Deā valloniā que dice baꝛ dea vallium. ⁊ in. c. xiȷ. no minat dianā deā ſiluaꝝ. Ce- rerē deā frumentoꝝ. Miner- uā deā ingenioꝝ. Lucinā deā parturientiū. Numeriā q̇ do- ceat numerarꝫ. ꝓpterea li. ij. đ ci ui. dei. c. xxix. ſic exclamat. O

indoles romana laudabilis. O ꝓgenies reguloꝝ ſcel euaꝝ ſcipionū fabꝛicioꝝ. ⁊ īfra. No lite deos falſos fallaceſqꝫ req rere. Abijce potius atqꝫ ꝯtem ne in verā emicans libertatē. Nō ſunt dij. maligni ſūt ſpūs quibꝫ eterna tua felicitaſ pena eſt. Nō tā iuno troianis a q̇bꝫ carnalē originē ducis arces vi detur īuidiſſe romanos q̄ꝫ iſti demones quas adhuc deos putas oī generi hominū ſedeſ inuidēt ſempiternas. hec ille. Poſt ꝑdicationē apoſtoloꝛuꝫ gentes ꝑ illos edocte rit⁹ ido- latrie reliquerūt. ita vt hec la- bes tā per illos q̄ꝫ alios mini ſtros xp̄i ſequētes penitus ſit deleta. ⁊ in vꝛbe maxima euā geliū xp̄i reſplenduit ⁊ vbi vſqꝫ in pn̄s xp̄s deus coliꝛ dei ⁊ vir ginis filius. Tertio ꝯſide- remus idolatrie grauationeꝫ. Eſt quidē pctm̄ grauiſſimum vt inq̇t tho. vbi s. nā glo. ſuꝑ xv. ca. Leuitici. vbi tractaꝛ đ imundicia mulieris patientis fluxū ſanguinis dicit. Pē pec catū ē imūdicia aīe. ſed idola tria maximū. Aſſerit aūt tho. ꝙ grauitas alicui⁹ pcti pōt at tēdi duplicit. Uno mō ex ꝑte ipſius pcti retulit pctm̄ idola trie ē grauiſſimū. Sicut eñ in terrena re publica grauiſſimū videꝛ ꝙ q̇s honoꝛē regiuꝫ alti

q̄ꝫ ꝟo regi tribuat. qꝛ quantū i ipo ē totū ordinē reipublice ꝑuertit ꝛ ꝯfundit. Ita grauiſſimū ē pctm̄ cū q̄s honorē deo debitū exhibet creature. Secūdo pōt attēdi grauitaſ pcti ex pte peccātis. ſicut grauius peccat ille q̄ peccat ſcienter q̄ꝫ q̄ peccat ignorāter. ita aliqua pctā pñt eē grauiora ꝓpter maiorē ꝯtemptū peccātis ꝛ ꝟm h̄ nihil ꝓhibet graui⁹ peccare heretcos quo ſciēter corrūpūt fidē quā accepūt q̄ꝫ idolatri ignorāter peccātes. Sed obiiciet aliq̄ſ ꝯtra occā pmo quia peſſimuꝫ optimo opponit ꝟm phm. viii. ethicoꝝ. ſed cult⁹ interior q̄ ꝯſiſtit in fide ſpeꝛ charitate ē melior q̄ꝫ cult⁹ exterior ḡ infidelitas deſpatio ꝛ odiuꝫ dei q̄ opponūt cultui interiori ſūt grauiora pctā q̄ꝫ idolatria q̄ opponit cultui exteriori. Secūdo tāto aliqđ pctm̄ ē grauius q̄nto magis ē ꝯ deū: ſꝫ magis ē ꝯ deū blaſfemia vel ipugnatio fidei q̄ꝫ idolatria q̄ cultū dei aliis exhibet. ḡ grauius peccat blaſfemās ꝯ deū ꝛ fidem ei⁹ īpugnās q̄ꝫ idolatria. Ad pmū rn̄det tho. ꝙ idolatria p̄ſupponit interiorē infidelitatē ꝛ addit exteri⁹ indebitū cultū. Si ꝟo ſit exterior tm̄ idolatria abſq̄ꝫ interiori infidelitate addit culpa falſitatis. Vñ repro

bat opinio Senece de q̄ aſſerit aug⁹ li. vi. de ci. dei. eū tenuiſſe latrie cultū exteriorē idolis exhibendū nōſtanq̄ꝫ debitū et ꝑ ſe bonum. ſed tanq̄ꝫ vulgari ꝯſuetudini ꝯſonū. Et hūc errorē ſecuti ſūt q̄dā heretici ſputantes ꝙ tpe pſecutiōis licent idola exteri⁹ colere fidē in mēte ſeruādo. Sed h̄ ē falſū. qꝛ ſicut mendaciū pnicioſuꝫ eſt et mortale cū q̄s ꝟbo retulit aliq̄d ꝯ ꝟitatē fidei. Ita pnicioſa falſitas ē cū q̄s cultū exteriorē deo debitū exhibet creature. Ideo aug⁹ li. de ꝟa religione dicit nō eē religionē a phis q̄rendā q̄ eadem ſacra recipiebant cū populis ꝛ de ſuoꝝ deorū natura ac ſūmo bono diuerſas ꝯriasq̄ꝫ ſnias in ſcholiſ pſonabāt. Ob id Lactan. li. ii. acriter Ciceronē redarguit: q̄ ꝟitate cognita illā nequaq̄ꝫ auſus ē ſua orōne defendere. Cū intellexiſſet idq̄t Ci. falſa eſſe q̄ hoies adorarēt multaq̄ꝫ dixiſſet q̄ ad euerſionē religionū valerēt ſubdit illa non eſſe vulgo diſputanda. Et paulo poſt ita ciceronē aggredit. Si q̄d tibi cicero ꝟtutis ē experire populū facere ſapiētē. Digna res ē vbi oēs eloquētie tue vires exceecas. non enim verēdū eſt ne in tā bona cauſa deficiat oratio qui ſepe etiaꝫ malas

ſmo xvj

copioſe ac fortiꝰ defendiſti. Sꝫ
nimirũ ſocratis carcerẽ times:
Ideoq; patrociniũ veritatꝭ ſu
ſcipe nõ audes. At mortem vt
ſapiẽs ꝯtẽnere ꝺbuiſti. Et erat
multo pulcriꝰ vt ob benedicta
q̃ ob maledicta morereris. Nec
tibi laudis plus philippice af/
ferre potuerũt q̃ diſcuſſius er/
ror generis humani. ꝛ mentes
hoim ad ſanitatem tua diſpu/
tatione reuocare. Hec ille. Qua
re inexcuſabiles ſunt qui dicũt
2 ſe etiã ficte ydola coluiſſe. Ad
ẜm vero obiectum dicit tho. q
ydolatria includit magnã blaſ
phemiã inquantũ deo ſubtra/
hitur honor debitꝰ ꝛ fides ab
ydolatria ope impugnatur. Qua
de re ydolatre cũcti ſupbia ſua
morientur ꝛ nõ viuẽt duꝫ oẽs
tales de numero dãnatorũ fore
certiſſime conſtat.

Quod ſaraceni ꝛ quilibꝫ ꝺ
ſecta mahumeti morienꝰ mor/
te gehẽne. ꝛ de illaꝝ gentiuꝫ ſe
ductione. ꝛ qualiter a chriſtia/
nis debent euitari.

Capitulum ſecudum

Secunda eſt infidelitas
mahumethanorũ que
ortum habuit in ſara/
cenis. de quibus ꝯſideremꝰ tria
Primo eoꝝ ſeductionem
Scđo eorum actionẽ:
Tertio eorũ euitationẽ.

Primo conſideremus ſara/
cenorum ſeductioneꝫ. Fuerũt
nãq; ipſi ſaducei a mahumeth
ſuſcipientes legem quã vocant
alchoranum. Circa annos ab
incarnatione domini ſexcentos
quindecim. tenente imperium
heraclio qui crucem dñi trãſla
tam de hieruſalem per coſdroe
gentilem regem perſarũ eo de/
victo ꝛ occiſo in hieruſalem de/
duxit. ꝛ in loco priſtino cuꝫ ma
la gloria repoſuit. Hic eraclius
ex deuotiſſimo principe lapſus
eſt in hereſim monoſcellitaruꝫ
ſeductis doctriña patriarche cõ
ſtantinopolitani qui illũ ſentie
bat. Hi ſaraceni qui ꝛ ydumei
deſcendentes ab hiſmaele filio
abrahe potiꝰ deberent dici Aga
reni quia ab agar ancilla Sa/
re deſcenderunt non a ſara. vn/
de ſaracenos ſe dicunt. Ex his
ergo Idumeis natus ẽ iſte peſ
ſimus mahumeth: Qui prio
paup fuit ignobilis ꝛ ydolatra
colens venerem pro dea ſicut
arabes ꝛ alij illius regionis.
Unde in alchorano ſuo ponit
deum ſibi hec verba dixiſſe. Or
phanus fuiſti ꝛ ſuſcepi te. In
error eydolatrie diu mãſiſti. ꝛ i
de induxi te. Pauper eras et lo
cupletaui te. Et quia illa pa/
tria colebat venerem. ſtatuit in
lege diem veneris in magnam
ſolẽnitatem haberi. Hic cũ eſ/

ſet callidus aſinarius. tamen et ductor camelorum cuidam nobili vidue que preerat cuidam prouincie arabie poſt occultam fornicationem cum ea adheſit. tandem duxit vxorem. Qui cum potēs eſſet factus ⁊ diues attentaretqꝫ regnum Arabie ſubiugare cum per violentiam id non valeret perficere ꝑ ſimulatam ſanctitatem hoc procurauit ⁊ obtinuit dicens ſe prophetam a deo miſſum ad corrigendas leges que nimis dure erant ſcꝫ moyſi ⁊ chriſti. Unde habito conſilio ⁊ adiutorio cuiuſdaꝫ iudei peritiſſimi in lege ⁊ cuiuſdam clerici qui ex eo ꝙ in curia Romana obtinere nō potuit dignitatem quam ambiebat indignatus acceſſit ad partes illas arabie vt introduceret aliquem errorem ⁊ ſcandalū in eccleſia. vel vt alij aſſerunt fuit cum his quidam monachꝰ nomine Sergius q̇ expulſus fuerat de monaſterio ſuo. quia hereticus erat infectus. hereſi neſtoriana. Qui condiderūt Alchoranum commiſcentes quedam de lege moſaica ⁊ quedaꝫ de lege euangelica addētes multa falſa. Nam in alchorano ponitur ꝙ moyſes fuit propheta ⁊ magnus dominus. Sꝫ chriſtus maximus prophetarum conceptus non virili ſemine. ſꝫ virtute dei natus de virgine maria. qui multa miracula fecit. ſed non fuit paſſus. ⁊ ille q̇ fuit paſſus erat quidam ſimilis ſibi. Unde mahumethani negant mortem ⁊ ſepulturā chriſti. Circunciſionem more iudeorum faciunt. ⁊ cum adorationem accedunt frequenter ſe lauant. Unum deum omnipotentem adorant. aſſerentes antequam celum ⁊ terram crearet nomen mahumeth in conſpectu dei aſtare: ⁊ niſi mahumeth futurus eſſet nec celum nec terra facta fuiſſet nec paradiſum eſſe. Uinum lex prohibet eis bibere ⁊ carnes porcias edere. ⁊ ieiunium per menſem mandat ſeruare nil per totā diem comedendo ⁊ per totaꝫ noctem comedēdo bibēdo ⁊ luxuriando. Quatuor vxores vt legitimas cuilibꝫ permittit accipere. ⁊ eas ad placitum repudiare. ⁊ loco repudiare aliaꝫ ſumere. Empticias vero femīas ⁊ captiuas quot volunt accipiant ad carnaliter cognoſcendū. Adulter ſecundū eam legeꝫ lapidar. Sibi tñ mahumeth aſſerit a deo ꝑmiſſū vt ad aliorū vxores accederet vt gñaret ex eis ꝓphas ⁊ hoīes virtutꝫ. Et tot ſunt in ea lege abuſiōes tot beſtialitates tot immūdicie vt oīs mens bene diſpoſita habe-

Sermo xvi

at illas deteſtari. Promittit au
tem obſeruantibus eā paradiſuꝫ
deliciarꝫ in quo nō habebūt ca
lorē vel frigus vel alias pena/
litates. veſtes pulcherrimas.
fluuios lactis mellis ꝛ vini ar
romatici iuuēculas ſpecioſiſſi/
mas in ꝯiugiū. ꝛ āgelos eis ſer
uiētes in vaſis aureis ꝛ argēte
is. Nō credētibꝫ vero his ꝛ nō
ſeruātibꝫ legē promittit penaꝫ
infernalē ſine fine. Nec mirum
ſi ſecta illa ita dilatata fuit. qꝛ
vt dicit Tho. in principio libri
ꝯ gētiles lex mahumeth tota ē
ſm delectatōes carnis ad quaſ
hoīes proni ſunt. vt etiaꝫ ponit
Auicēna q. ix. methafiſice ait.
Lex noſtra quā dedit Mahu
methus oñdit diſpoſitionē feli
citatis ꝛ miſerie q̄ ſunt ſcđꝫ cor
pus. Sicut ergo Epicurus
corp'is grat⁹ fuit ſic ꝛ Mahu/
meth. Dicit eni Lactāti⁹ li. iij
diuinarū inſtitutionem epicuri
diſciplina multo celebrior ſem
per fuitq̄ ceterorꝫ. nū quia veri
aliq̄d affert. ſed qꝛ multos ad
populare nomē voluptatis inui
tat. Neo enim nō in vicia pro/
nus ē. Preterea vt ad ſe multi
tudinē ꝯhat oppoſita ſingulis
quibuſq̄ moribus loquit. De
ſidioſum vetat litteras diſcere
auarū populari largitione libe
rat. Ignauū prohibet accedere
ad rempublicā pigrum exerce/
re. timidū militare hec ille. Lex
etiā mahumeth violentia ꝛ ar
mis quo ad multos īroducta
eſt ꝛ conſeruata atq̄ nullus au
det ꝯ illam p̄dicare vel diſputa
re. Ex quo lex illa ꝯtraria omni
legi diuine ꝛ humane ac philo
ſophie naturali a diabolo inuē/
ta. pctis hoīm exigētibꝫ dilata/
ta ē totū quaſi p orbē. đ qua ſic
vaticinata ē Sillaba herictrea
Erit aūt beſtia horribilis. ſcilꝫ
mahumeth ab oriēte veniēs cu
ius rugitus vſq̄ ad gētes pu/
nitas audiet. Uidem⁹ hāc pro
phetiā cuius effectus etiaꝫ die/
bus iſtis ſatis apte mōſtratur
Nā immoniſſimi Teucri ma/
humeti multas prouincias oc/
cupauerūt. Sicut patet de con
ſtantinopoli caffa trapeſunda.
ſeruia. boſna. grecia. theſſalia.
penopoleſo. ꝛ reliquis. Anno
vero p̄cedēti. ſ. mileſimoqua/
dragēteſimo octuageſimo. ve/
nerunt cū potētiſſima claſſi ad
regnum neapolitanū ꝛ ceperūt
ciuitatē ydontrinā. Quam tn̄
poſtea recuperauit Alphōſius
illuſtriſſim⁹ dux calabrie prio/
genit⁹ regis ferdinādi q̄ incredi
bilia facta pegit vtiq̄ ad mirā
da in obſidione ꝛ expugnatiōe
eius. Sed pleriq̄ ex tūc aſ/
ſerere certitudinaliter voluerūt
turcos ituros romā ꝛ eam de/
bellaturos cū grauiſſimo dāno

xpianoꝝ. ⁊ ad hoc mo ti ſũt tri plici rōne Prima ē multipli catio iniquitatū ⁊ pctōꝝ q̄ deū ad iracundiā ꝯcitauit. Sꝫ hec rō nō ꝯcludit. cū ⁊ aliis flagel lis ꝑcuſſerit deꝰ. ⁊ indies percu tere nō ceſſat duriciā xpianoꝝ Quare ⁊ ſi timēdū ſit ne ifide les turci nos pſequantur. nō tamē ita firmiter aſſerendū. Scda rō iſtoꝝ eſt influētia ⁊ diſpoſi tio planetaꝝ. ⁊ hec ſatis ꝯfuta ta ē a nobis in p̄cedētibꝫ. Ter tia rō eſt p̄nunciatio ꝓphetarū Nā ſm iſtos reperiūtur multe ꝓphetie iſta p̄dicētes. Aliquas eſſe referūt ſancte Brigide Ali as abbatis Joachī in nonnul las Sibille tiburtine vel heri ctree. Jſtis nos reſpondemus Primo qꝛ multa ꝯficta ſūt ex falſo ſanctis viris attributa. vt ſic fidē faciāt audientibus. Scdo quia multi inuēti ſūt q̄ humoribꝫ melācolicis abun dātes a diabolo poſtea ſeducti crediderūt ſe ſpm̄ habere ꝓphe ticā ⁊ multa mēdacia ꝓtulerūt ꝯfinxerūtq; fatuitates inume ras. Sicut fuit quidā frater va lētinus de treuinſio. Et alius frater Bartholomeꝰ de ſauona Et vnus frater marianus qui morabatur in ſancta maria del le gratie neapoli tpe regis Al phonſi quos ego oēs noui. ⁊ ꝑ ipos ꝓphetice p̄nūciata nō eue niſſe ꝯſpexi Sed iſtis dimiſſis narrabo qd actū ſit annis ela pſis. Dū in ciuitate neapoli tana p̄dicabā euangelium xpi Subuenit ibi quidā ſacerdoſ nouo mō indutꝰ. longā habēs barbā ⁊ nudis pedibꝫ incedēs fingēſq; ſimulatā auſteritatē vite q̄ in ſuis p̄dicatōnibꝫ affir mabat tanq̄ ꝓpheta ꝙ anno il lo certiſſime ſeptē ytalie ciuita tes erāt ſubmergēde aliaq; de ſtatu eccle p̄dicabat Jta ꝙ niſi ego me ſibi oppoſuiſſem gn̄aſ ſet ſcādala plurima. qd plura nihil euenit ex his q̄ predixit. q̄ ꝑgens ſiciliā neſcio q̄ꝓobrē fue rit grauiter vulneratꝰ. ⁊ eiꝰ ocu li totalr ex vulneribꝫ ⁊ ꝑcuſſiōibꝫ excecati. De talibꝫ ꝓphetis loq̄ tur Ezechiel. c. xiii. dicēs. ve ꝓ phetꝫ inſipiētibꝫ q̄ ſequunt̄ ſpi ritū ſuū. ⁊ nihil vidēt loquunt̄ vana ⁊ docēt mēdaciū dicētes. ait dn̄s. cū dn̄s nō miſerit eos. Tertio aduertendū ē ſcdm ꝙ etiā in ſumma ſua ponit fra ter Anthonius archiepiſcopꝰ florentinus vir bonus ⁊ ꝑe ſan ctus ac in ſcripturis diuinis e ruditiſſimus parte quarta titu lo vltimo. Quod etiam veri et ſancti prophete aliq̄n aliqua di cunt putantes ſe prophetice lo qui que poſtea cognouerūt nō prophetico ſed proprio ſpiritu dixiſſe. vt ponit Greg. in mora

libus de Nathan ꝓpheta qui interrogatus a Dauid rege ſi deberet templū dn̄o ꝯſtruere rn̄dit ei vt ꝓphetans ꝙ faceret vt deo gratū ꝛ acceptū. Sed ꝙcitius fuit ſibi a dn̄o reuelatū vt diceret dauid ꝯriū. Nō edificabis inq̄t tu mihi deus domū. q2 multū ſanguinē fudiſti. ſ. in bellis. ſed filius tu⁹ vt ſcribit̄ p̄mi palipo. xvi. ca. Sanctas ꝛ deuotiſſimas religioſas brigidā ꝛ katherinā de ſenis contēporaneas ſatis creditur ſpiritu ꝓphetico claruiſſe multaſq3 reuelatiōes habuiſſe. Et tn̄ vna refert ſibi reuelatū beatiſſimā virginem i originali conceptā vt katherina de ſenis Alia ſine originali vt brigida. Et cū cōtradictoria ſimul vera eſſe nō pn̄t. oportet dicere ex ſpiritu ꝓprio nō ꝓphetico vnā eaꝝ fuiſſe locutā. ſed que illa minores aſſerēt katherinā. p̄dicatores brigidā. Tn̄ nos deo hec relinq̄m⁹. hec archieps. Si adhuc iſti pphete inſtarēt ꝙ pphetie oīno ſ̄ve ſūt ꝛ adimplende. Poſſumus dicere ꝙ iam ſunt adimplete. q̄a elapſis tp̄ibus ſaraceni intrauerūt italiā ꝛ ceperūt romam ꝛ loca ſacra pphanauerūt ſic pꝫ in cronica Martiniana Scd̄o ꝯſiderem⁹ ſaracenorū ꝛ mahumethanoꝝ oīmq3

infideliū actionē. Dubitat̄ em̄ de ipſis vtꝝ in actionibus ꝛ opib⁹ que ſunt de genere bonoꝝ peccēt. nā ad roma. xiiij. c. ſcribit̄. Oē qd̄ nō eſt ex fide pctm̄ eſt. ꝛ ibi glo. oīs vita infideliū peccatū eſt. Ex p̄te ſ̄vo alia videt̄ ꝯriū. nā actuū. x. c. Cornelio exiſtēti in infidelitate dictū fuit: Elemoſyne tue ꝛ orōnes tue aſcenderūt in memoriā in conſpectu dn̄i. Ad hec ita rn̄det Tho. xxij. q. x. ꝙ ꝙuis opa infideliū que ſūt de genere bonoꝝ. vt ieiunia ꝛ elemoſyne ꝛ hui⁹mōi nō ſint eis meritoria ppter infidelitatem que ē grauiſſimū pctōꝝ. tn̄ q̄a pctm̄ nō corrūpit totū bonū nature ex quo in infidelib⁹ remanet lumē naturale. Jō nō oīs act⁹ eoꝝ ē mortale peccatū. ſed actus p cedēs ex ipſa infidelitate. vel etiā relat⁹ ad ipſam etiā ſi ſit de genere bonorū. puta ſaracen⁹ ieiunat vt ſeruet legē mahumech ꝺ ieiunio mandantē. Jude⁹ celebrat ſuas feſtiuitates ꝛ h⁹modi. i hiſ eſt mortale. ꝛ de his intelligit̄ glo: alle. ſupius: ꝛ eſt Aug⁹. xxviij. q. i. §. ij. Sed ieiunando ob caſtitatē ſeruandā talia faciēdo ex dictamie rōnis naturalis non peccat. Qualiter ſ̄vo ralis non peccat. Qualiter ſ̄vo hec opa ſ̄vtutes dicant̄ adhuc in dubiū ſ̄vtit̄. nā cū infideles

ſint extra charitatē non videt ꝙ opa q̄ ſūt de genere bonorū ꝑ eos facta hēre poſſint rōnez ꝟtutis. Inqt em̄ aug⁹. xxviij. q. i. §. ex his vbi deeſt agnitio eterne ⁊ incōmutabilis ꝟitat⁊ falſa ꝟt⁹ ē etiā in optimis moribꝫ. In ↄ̄triū ꝟo ē auctoritas pſ̄gi. q̄ in li. ſniaꝝ ait. Dis ꝟt⁹ p̄ter charitatē pōt eē cois bonis ⁊ malis. ⁊ Hiero. xxviij q. i. §. Ex his ꝟtutibꝫ romāi ꝑ meruerūt ipiū. Declarat hāc ↄplexitatē Tho. i. ij. q. lxviij. ⁊. xxij. q. xxiiij. ꝙ ꝟtutes morales ꝑut ſūt opatiue boni in ordine ↄ̄ſtū ad finē q̄ nō excedit facultatē naturalē hois pñt ꝑ opa hūana acq̄ri. ⁊ ſic acq̄ſite ſine charitate eſſe poſſuut. Sicut fuerūt in multis gētilibꝫ ⁊ p̄cipue in romanis vt pꝫ in va le. maximo. Tit⁹ Li. etiā in ꝓhemio ita dixit i laudes romanoꝝ Ceteꝝ aut me amor negocij ſuſcepti fallit. aut nulla vnq̄ꝫ reſpublica nec maior nec ſā ctior nec bonis exēplis ditior fuit. nec vnq̄ꝫ ciuitatē taꝫ ſero auaritia luxuriaq̄ꝫ imigrauert nec vbi tātus ac tādiu paupertati ac parſimonie honos fuerit. Scd̄m aūt ꝙ ꝟtutes ſunt opatiue boni in ordine ad vltimū finē ſupnaturalē. ſic pfcē ⁊ ꝟe hn̄t rōnē ꝟtutis ⁊ nō pñt hūanis actibꝫ acq̄ri ſꝫ a deo i fūdunt. ⁊ h⁹mōi ꝟtutes morales ſine charitate eē nō pñt. q̄re ſole ꝟtutes īfuſe ſūt pfecte ⁊ ſimpl'r dicēde ꝟtutes q̄ꝛ bñ ordināt hoiem ad finē vltimum ſimpl'r. Alie ꝟo ꝟtutes acq̄ſite ſūt ſm̄ q̄d ꝟtutes nō autem ſimpl'r. q̄ꝛ ordināt hominē ad aliquē finē bonū pticularē nō ordinatū ad bonū vl'e. Sciendū tñ de cornelio ꝙ infidelis nō erat. alioqn ei⁹ opatio deo nō fuiſſet accepta. hēbat autē fidē implicitā nondū manifeſta euangelij veritate. vnde vt plene in fide inſtrueret̄ miſſus fuit ad eū petr⁹. Tertio cōſiderem⁹ ſaracenoꝝ ⁊ mahumetāoꝝ euitationē. debēt xp̄iani euitare piculoſa illoꝝ ↄſortia. etiā aduertāt diligēt̄ ne arma aut alia mercimōia eis deferāt. Ut em̄ ſcribit̄ extra ď iudeis ⁊ ſaracenis in. c. ita q̄rundā. ⁊ in. c. ad liberandā terraꝫ ſanctā. Et i extrauagāti Nicolai q̄rti q̄ incipit. Olim tā i generali Oēs q̄ ſaracenis arma ferrū ⁊ lignamina deferūt ga leaꝝ. illi etiā q̄ galeas eis vendūt vel naues. ⁊ q̄ in piraticis ſaracenoꝝ nauibꝫ curā vel gubernationē exercēt. aut machinis. aut q̄buſdā alijs ipendūt eis aliq̄d ↄſiliū auxiliū i diſpēdiū terre ſancte. ſi capiunt̄. efficiunt̄ ſerui. ⁊ oēs ſūt ipſo facto

excommunicati. Simili pena
puniunt deferentes victualia
⁊ alia queciunqꝫ mercimonia.
⁊ non ſolū deferētes ſed etiaꝫ
mittentes vel de portubus ex
trahentes. vel extrahi ꝑmittē
tes ⁊ auxiliū vel fauorē pſtan
tes: ⁊ taliū abſolutio reſeruatur
pape. preterqꝫ in mortis articu
lo. vt pꝫ in extrauagāti clemē
tis qnti que incipit Multa.
Et colligitur ex ipſo ꝓceſſu pape
annuali q̄ fit in curia romana
Veneti aūt ſuper hoc habent
licentiā a martino qnto qꝫtū
ad mercimonia ⁊ victualia: n̄
aūt quo ad arma ⁊ lignamia
vnde nō incurrūt pdictam pe
nam. Et idem de alijs qui ha
berent ſimilē licentiā. No/
ta etiā q accedens ad ſepul/
chꝝ dn̄i cauſa deuotiōis ſine
licentia pape eſt excōmunica/
tus. ⁊ eius abſolutio pape re/
ſeruatur vel ſūmo penitentiario
vt ponitur in li. penitētiarie ſum
mi penitētiarij. Conſiderent
mercatores qui hanc ſanctaꝫ
conſtitutionem tranſgrediun
tur qꝫ grauiter peccant cōtra
deū. ꝯtra fidem ſanctam. con
tra eccleſiam. ⁊ ꝯtra ꝯſcientiā
ſuā. Tales ergo infideles ma
humetani oēs ꝑibūt ꝓpter ſup
biam infidelitatis ſue

Nō iudei oēs xp̄m negan/
tes morientur in peccatis ſuis. q̄
tn̄ tolerandi ſunt blandicijs
ad fidem alliciendi atqꝫ cogē
di vt ſeruent regulas ab eccle
ſia ordinatas.

Capitulum tertium.

Ertia infidelitas ē iu
deorꝫ: Dicuntur aūt iu/
dei ſm Ray. ⁊ Hoſti
enſem: qui legē moſaicā ad lit
teram tenent ſic dicti a nomie
pncipalis trib⁹. ſ. iude. q⁊ p⁹us
dicebantur hebrei. ab heber cu/
ius familia cultum dei tenu/
it ceteris idolatria fedatis.
Secundum vo Joſephum
⁊ Auguſtinū. xvi. de ciui. dei.
c. xi. in diuiſione linguaꝝ lin/
gua adam que fuerat omniuꝫ
remanſit in domo heber que
ante non hebrea ſed humana
ſimpliciter dicebatur. vtpote q̄
omnes hoies cōmuniter vte/
banē. Judei ⁊ ſi itaqꝫ an̄ aduē
tū xp̄i erant in vero dei cultu:
⁊ qui ſine peccato moriebātur
deducebantur ad limbū expec/
tātes liberari per xp̄m. quod ⁊
factū fuit. Tamen poſt aduē
tum eius q⁊ eum recipere no/
luerunt. omnes in iudaiſmo
decedentes ſūt de numero dāpnatorꝫ. Dimiſſis aūt peccatis
eorꝫ que fecerūt ante xp̄i aduē
tum ⁊ quottidie nō ceſſant cō
mittere circa fidē multiplicit
errant 2 Primo non credūt ie
ſum xp̄m fuiſſe Meſſiam illis

pmiſſum. ſed expectāt ventuꝝ ⁊ p eo recipient antixp̄m Ideo Jo. v. ſaluator noſter dicebat eis. Ego veni in nomie patris mei ⁊ nō accepiſtis me. Alius veniet in noie ſuo ⁊ illā accipie tis. ¶ Scđo dicūt ieſum xp̄m puꝝ hoiem natū ex maria ⁊ io ſeph nō de ſpū ſcō conceptum. ¶ Tertio myſteriuꝫ trinitatis exp̄ſſe negant ¶ Quarto dicūt meſſiam quē expectāt redditu rū eis libertatē ⁊ terrā pmiſſio nis. ¶ Quinto negāt purgato riū. ¶ Sexto i thalmud dicūt deū quottidie flere p ſeruitute eoꝝ qꝛ diſpſi ſūt per orbē ⁊ i illo ponūt multas fatuitates. De illo thalmud fit mentio in ſpe culo hiſtoriali li. xxvi. c. cxxviij quē libꝝ Innocētius octauus mādauit cōburi Sed qm̄ iter xp̄ianos iudei ꝯuiuūt ⁊ habi tant tria de ipſis dubia decla randa.

¶ Primum vtꝝ iudei ſunt to lerandi.

¶ Secundū vtꝝ ſint ad fidem muneribꝰ inducēdi.

¶ Tertium vtꝝ ſint regulis ec cleſie humiliandi.

¶ Ad pm̄ū dubiū rn̄det al ex. ſcđo volumine ſūme ꝙ iudei a xp̄ianis tolerari debent. tuꝫ qꝛ ex eoꝝ ſemine natꝰ ē xp̄s factꝰ ex ſemine dauid ſm carnem. ⁊ apoſtoli etiā fuerūt iudei. tū qꝛ in ſcripturis veteris teſtamēti qđ ipſi pfitenẗ. phibeẗ teſtimo niū de xp̄o. tū qꝛ in fine mūdi reliq̄e iſrael ſalue fient. tū etiaꝫ vt in hoc eluceſcat pietas xp̄ia na que fidei inimicos nō perſe quiẗ ſed ſuſtinet patienẗ ¶ Jđo extra đ iudeis. c. ſicut iudei. dꝛ ꝙ nō ſūt pcutiendi nec vulne randi aut interficiendi nec eoꝝ bona ſūt diripiēda neqꝫ ſepul cra eoꝝ violāda. qꝛ nec in h̄ re putanẗ hoſtes. vt dicit glo. in hoc. c. pꝑterea. qꝛ. ff. đ ſepulcro violato habeẗ. l. ſepulchra. ꝙ ſepulchra hoſtiū religioſa non ſūt ⁊ illa infringēs nō incidit i edictū. ¶ In feſtiuitatibus ꝓ ſuis ⁊ cerimonijs atqꝫ ritibus nō ſūt turbādi. vn̄ Grego. xl v di. c. q̄ ſin cera. ait. Oēs feſtiui tates ſuas ſicut hactenus ipſi ⁊ patres eoꝝ p longa tp̄a colen tes tenuerūt liberā habeāt ob ſeruandi celebrādiqꝫ licentiaꝫ Rō ē ſm Tho. xxij. q. x. quia humanū regimē deriuaẗ a di uino regimine ⁊ ip̄m debet imi tari. Deus aūt ꝗuis ſit omni potens ⁊ ſūme bonus permit tit tn̄ aliqua mala fieri i vniuer ſo que phibere poſſet ne ſubla tis illis maiora bona impedi renẗ. vel etiā peiora ſequerētur mala. Si ergo in regimine hu mano illi qui p̄ſūt recte aliqua mala tolerant ne aliqua bona

impedianť. vel deteriora ma/
la ꝑueniant. vñ aug⁹ ait. Au
fer meretrices ꝺ reb⁹ humanis
turbabis oia libidinib⁹. Sic
ergo ꝙuis infideles in ſuis ri/
tib⁹ peccent tolerari pñt. vel ꝓ
pter aliqꝺ bonum quod ex eis
ꝑuenit. vel ꝓpter aliqꝺ malum
quod vitatur. Ex hoc autē ꝙ
iudei ritus ſuos ſeruant in q/
bus olim ꝑfigurabať veritas
fidei quā tenemus hoc bonuꝫ
ꝑuenit ꝙ teſtimoniū fidei no/
ſtre ab hoſtib⁹ habemus ⁊ q̄ſi
in figura nobis repſentať qꝺ
credimus. ideo in ſuis ritibus
toleranť. Alioꝝ ꝟo infidelium
rit⁹ qui nihil vtilitatis aut ve
ritatis afferūt non ſūt aliqua/
liter tolerandi. niſi forte ad ali
qꝺ malū vitandū. ſ. ſcandalū
vel diſſidiū qꝺ poſſet ꝑuenire:
vel īpedimentū ſalutis eoꝝ q̄
paulatim ſic tolerati conuertū
tur ad fidē. Propter hoc etiā
hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ ritus ali
qñ tolerauit eccleſia q̄ndo erat
magna infidelium multitudo
hec Tho. In ſabbatis autem
ſuis nō debet ad iudicia trahi
nec ipſi alios trahant Simili
ter in alijs feſtis eoꝝ nō debēt
turbari. C. de iudeis. l. die ſab
2 bato ¶ Secōm dubiū fuit vtꝝ
iudei ſint ad fidē muneribus ⁊
ꝓmiſſionib⁹ inducēdi. Reſpō/
det Ray. ꝙ munera nō ſūt ꝑt

fidem pollicēda infidelib⁹ quā
ſi ex pacto ſed bene pñt induci
munerib⁹ ⁊ blandicijs ad ca/
ptandā beniuolentiā ⁊ excludē
dum ab eis timorē inopie. Et
ſi iudei ⁊ alij infideles ꝯuertāť
ad fidē. poſſeſſiones ⁊ alia bo
na mobilia ⁊ imobilia eoꝝ nō
ꝺbēt auferri eis. niſi ſint vſura
ria vel de vſuris empta ob no/
xia reſtitutioni vſuraria aūt de
bent reſtitui eis a quib⁹ extorte
ſunt vſure vel eoꝝ heredibus:
qꝺ ſi nō inueniunť: poterūt ip
ſis ad fidē ꝯuerſis ꝑ epm tam
ꝙ paupib⁹ diſpenſari. Et hoc
in totū vel in ꝑtē ſm quantita
tem ipſoꝝ bonoꝝ ⁊ qualitateꝫ
ꝯuerſoꝝ plus vel minus indi
gentiū. extra de vſuris. c. cū tu
¶ Si aūt inuitis ꝑentib⁹ tales
baptizati eſſent: videť ꝙ ſint co
gendi ad ſeruandā fidē recep/
tam in baptiſmo. Guil. etiam
dicit ꝙ nō licet nutricib⁹ occul
te baptizare ꝑuulos iudeoꝝ. ſꝫ
ſi in articulo mortis hoc face/
rent: credit ꝙ non peccarent
¶ Notandū adhuc ꝙ ad fideꝫ
recipiendā nullus iude⁹ vel gē
tilis debet cogi. Nō ē ſm tho.
quia credere eſt volūtatis. vñ
ꝺꝛ di. xlv. ca. de iudeis. Preci/
pit ſancta ſynod⁹ nemini vim
inferri ad credenduꝫ. cui enim
vult deus miſereť. ⁊ quem vult
indurat. Non ergo inuiti ſunt

ſaluādi:ſed volētes Sicut hō
ꝑprij arbitrij volūtate ſerpenti
obediens periJt.ita vocante ſe
gratia dei q̄ſq; credens ꝑpria
mentis ꝯuerſione ſaluaꝛ Si q̄
tū iudei baptizati eſſent infan
tes vel adulti coacti nō coacti
one ſimplici ⁊ abſoluta ſed cō
ditionali ⁊ ad iudaiſmū redi/
rent.ꝑcedendū eſt ꝯ eos ſicut
ꝯ hereticos vt pȝ.c.contra.de
here.li.vi. ¶ Tertiū dubiū fu
it vtꝝ iudei ſint regulis eccle/
ſie humiliandi. ¶ Ad qđ rñ/
deo ꝙ fieri nō pōt ſine peccato
grauiſſimo:qđ hodie in tota q̄
ſi italia cernimus de iudeis.
Nā ꝓpter pecunias quibꝫ exce
cant dñoꝝ ⁊ curialium oculos
tanta libertate funguntꝛ vt ec/
cleſie ſtatuta penitus videantꝛ
extincta Prouidit eccleſia ſan
cta dei ita vt tolerantꝛ iudei ne
tū ex huiuſmodi tolerātia erū
pant in ſupbiam ⁊ in ſua ob/
ſtinatione glorientur.ꝓpterea
p̄dicande ſunt ⁊ publice diuul
gande regule ſancte quas edi/
dit eccleſia de iudeis. ¶ Pria
igitur regula eſt ꝙ iudei nō poſ
ſunt nouas ſynagogas erige/
re.antiquas vero permittūtur
habere.⁊ ſi corruerint de nouo
poſſunt illas reedificare in pri
ſtinū ſtatū:non tamen vt am
pliores faciant.extra de iudeiſ

c.iudei.c.conſuluit. ¶ Secun
da regula ꝙ iudei debent habi
tu diſtingui a xp̄ianis. vnde in
c.in nonnullis.extra de iudeiſ
⁊ſ. In omni chriſtianorum ꝓ/
uintia iudeorum ⁊ ſaracenorū
habitus in vtroq; ſexu publi/
ce a populis diſtinguantꝛ Ra
tio eſt.quia contingit interdū
ꝙ per errorem chriſtiani iudeo
rum ⁊ ſaracenoꝝ ⁊ iudei ſeu ſa
raceni chriſtianoꝝ mulieribus
commiſcentur. ¶ Tertia regu
la ꝙ in diebus lamentationū
⁊ dominice paſſionis non de/
bent exire in publicam. nec fe/
neſtras aptas tenere.aut oſtia
domꝰ extra đ iudeis dcō.c. In
nonnullis.⁊.c.quia ſuper his.
¶ Quarta regula ꝙ nullus iu
deus poſſit contra chriſtianoſ
ferre teſtimoniū. ſed bene ipſi
cogendi ſunt accipere chriſtia
nos in teſtes contra ſe.extra de
teſtibus.ca. Iudei. Ex quo iu
dei conueniri poſſunt corā iu
dicibus noſtris. ſed non chri
ſtiani coram ſenioribus eorū
arbitrum poſſunt etiam elige
re iudeum cuius ſententiā or
dinarius iudex exequatur. C.
de iudeis.l. Iudei. ¶ Quinta
regula ꝙ non debent inter chri
ſtianos habere publica officia
ne occaſionem habeant i chri
ſtianos ſeuiendi. liiij.diſtinc.

Srmo xvj

c.nulla officia. ⁊.xvij.q.iiij.ca.
6 ꝯſtituit. ¶ Sexta regula ꝙ nul
la xp̄iana debeat ablactare fili/
os iudeoꝝ.extra de iudeis ca.
⁊ ſi iudeos Quia vt dicitur ibi
Iudei qñq; nobis illam retri
butionē impendūt quaꝫ iuxta
vulgare ꝓuerbiū. Mus in pe
ra. ſerpens in gremio ⁊ ignis i
ſinu ſuis ꝯſueuerunt hoſpitib;
exhibere. Vn̄ quidā iudei nu/
trices xp̄ianas q̄ in die reſurre/
ctionis ꝯmunicāt. faciūt ꝑ tri/
duū lac effundere in latrinam.
Ideo prohibentur xp̄iane abla
7 ctare filios iudeoꝝ ¶ Septima
regula ꝙ nō debēt xp̄iani cum
iudeis comedere aut bibere ne
q; ad inuicē cōicari. nec debēt
in eadē domo ſimł manere nec
in eadē ſtuba vł balneo lauari
nec in ſuis infirmitatib; iudeoſ
medicos aduocare. xxviij. q. i. i
c. nullus. ⁊. c. ſequēti. ¶ Sꝫ hic
oritur dubiū an ſicut iudeoruꝫ
ita ⁊ omniū infideliū ꝯuiuiaui
tari debeāt. Et rn̄det glo. xxiij.
q. iiij. c. infideles. ꝙ nō eſt idem
iudiciū de iudeis ⁊ ceteris infi/
delib;. Ideo ca. Nullus. ⁊. c. ſe
quēs intelligūtur ſpecialiter ꝺ
iudeis. vñ. xi. q. iij. c. ad mēſam
dicitur ad mēſam paganorum
q̊ ꝓpe ſi volueris ire in vlla ꝓhi
bitione ꝑmittimus. Idē. ij. q. i.
cap̄. mul. i. Sed glo. xxviij. q. i
ca. omnes. videtur aſſerere cō/
trarium. ſcilicet ꝙ nec; cum ſa/
racenis ⁊ gentilibus eſt com/
municandum in conuiuijs. q2
⁊ ipſi iam cibos diſcernūt. licet
hoc non contineatur verbis edi
cti. ¶ Sed quare non eſt prohi
bitum loqui cum iudeis ⁊ alijſ
infidelibus. ſicut comedere cū
eis Reſpondetur omnia maior
familiaritas eſt in cibo ſumen/
do q; in colloquendo. ⁊ faciliuſ
quis decipitur inter epł'as. xxij.
q. iiij. c. vnuſquiſq;. ¶ Thoās
autem. xxij. q. x. dicit ꝙ illi q̄ ſūt
firmi in fide de quibus nō time
tur ꝙ ſubuertantur ſed potius
ꝙ conuertant infideles poſſunt
licite cū illis conuerſari ⁊ com/
municare licet hoc caute facere
debeant ne ſcandalizentur alij.
8 ¶ Octaua regula ꝙ nullꝰ xp̄ia
nus poteſt alicui iudeo vel con
gregationi eorum ⁊ aliorum in
fidelium aliquid in teſtamēto
relinquere. Quod ſi fecerit etiā
poſt mortem iudicatur anathe
ma. Extra de hereticis. capitło
Si quis eps̄. xxiiij. q. ij. capi.
9 Sane. ¶ Nona regula ꝙ chri
ſtiani non debent eſſe ſerui iu/
deorum. Extra de iudeis. cap̄.
Iudei. quia vt ibi dicitur ne/
fas eſt quem chriſtus redemit
blaſfemiū chriſti in ſeruitutis
vinculis detinere. Ibi glo. ne
cum iudeis chriſtiani morent
xxviij. q. i. capi. ſepe malorum.

Sed in agro vbi iudeo nõ morratur bene poteſt ſeruire. In.c. vero ad hoc extra de iudeis dicitur. Non ſeruiant xpiani iudeis. ¶ Notandum tamen de ſeruis iudeorum ſcdm Raymundum ꝙ ſi ſeruus iudei eſt vernaculus, id eſt de illius ancilla natus, ſi vult effici chriſtianus ſtatim eripitur in libertatẽ nullo precio dato. C. de epiſcopis ꝛ clericis. l. Deo nobis. ¶ Idez ſi ſeruus fuit emptus qui erat chriſtianus vel eſſe volebat. di. liiij. c. Mancipia. quia tales nõ licet iudeo emere vel in ſeruos retinere. ¶ Idem ſi ſeruꝰ emptꝰ erat paganus ꝛ fuit emptꝰ cauſa ſeruiendi ꝛ nũc vult fieri chriſtianus. liiij. di. capitulo fraternitatem. Idem etiam ſi emit eum cauſa mercimonij et nõ exponit eum infra tres mẽſes venalem. quia preſumitur ꝙ emerit eum cauſa ſeruiendi. Si vero expoſuit eum venalem infra tres menſes. ꝛ per eum non ſtetit quin vendiderit ꝛ ipſe vult effici chriſtianus infra illud ſpacium vel poſteã liberabitur dato precio duodecim ſolidorum ab aliquo chriſtiano extra de iudeis capitulo vltimo. ¶ Et hoc intellige niſi dñs eũ volentem circũcideret vel alterius ſecte ſignaculum imprimeret. Tunc enim propter iniuriã corporis liberabitur nullo precio dato. liiij. di. c. Nulla. ꝛ ſequit̃ Raymũ. ꝙ talis ſic redẽptꝰ non erit propterea ſeruꝰ redimẽtis. ſed erit liber ꝛ reſtituet illi p̃ciũ ſolutum ꝓ eo. ꝛ ſi nõ habet p̃ciũ querat mẽdicãdo vel ſeruiat ei tantũ ꝙ ſeruiciũ ꝯpẽſet cũ p̃cio ꝛ poſtea eat quo vult argumẽtum. xxvi. q. i. c. de raptoribus. ꝛ h̃ intellige niſi cã redẽptꝰ pietatis fuerit. Tũc enim nõ tenetur ei reddere aliquidꝰ vel ſeruire. qꝛ qd ꝓ pietate dat̃ ꝓhibet ieſus ne repetat̃. ꝛ ſic de diſſe p̃ſumit̃ niſi ꝯtrariũ fuiſſet poteſtatus. Cõcordat Hoſti. ꝛ Gof. ꝙ ſi nullus emptor compareat ſcdm Bernardũ nihilominꝰ erit liber ꝛ preciũ hoſtiatiz querat aut operas p̃ſtet. ¶ Addit Hoſti. ꝙ ſi ꝓhibitũ ẽ ꝙ nullũ mãcipiũ xpianum ſuiat iudeo multominus liberi xpiani non debẽt eis ſeruire niſi extra domũ. vt in laborando vineas. ꝛ hmõi nõ aũt intra domũ. Hec oĩa ſcripta ſunt ad eruditionẽ nr̃am vt ita iudeos toleremus ne derideãt nos ꝛ fidẽ nr̃az ſanctãt. Nã ipſi nos crudeliter odiunt et ideo non nocẽt qꝛ vires deficiũt. Refert ꝙ ipe Vincentius in ſpeculo hiſtoriali li. xx. c. xxv. Nõ anno dñi. m. c. lxxxiij Philippus rex frãcoꝝ iudeos d toto regno expulit eo ꝙ iudei

Sermo xvij

pariſius manebāt ſingulis an nis xpianū vnū in opprobriuz chriſtiane religionis quaſi p ſa crificio ī criptis et foſſis ſubtra neis latēter in die cene vel i illa ſacra ebdomada iugulabant. Multi pterea fuerūt cōbuſti. Tūc ſanct9 Ricardus cui9 cor pus in eccia ſancti Innocentij pariſius requieſcit a iudeis ſic interfect9 et cruci affix9 felicit p martyriū migrauit ad deū vbi etiā p ei9 interceſſionē miracla multa facta ſunt. De iniquitate iudeorum copioſe dixim9 in tractatu de timore iudiciorum dei. et ī ſermone de innocētia xpi i ope de laudib9 ſctōrum. Ipſi igit ppt ſupbiā indurauerūt ceruices ſuas qui in ſua obſtinatōe pdem nabūtur penis inferni ppetuis a quib9 nos liberet xp̄s dei fili9 cuius nomen ſit ineternum benedictus. Amen.

¶ Feria tertia tertie ebdomade De ſuperbia tranſgreſſoruz legis canonice.

¶ Sermo decimuſſeptim9.

Uecunq3 dixerint ſeruate et facite. Uerba ſunt redēptoris nři Mathei. xxiij. cap. et in euangelio hodierno. Supborum mētes omnē maiorum obedientiam non ſolum refugiunt. quin imo corde inflato ſpnunt huiuſq3 inflātis blaſſemant. Aiūt enim non eſſe conuenientes hominem rationalem quem deus condidit liberum. vinculis alicuius legis aſtringi. Cōtra quos diximus in alio quadrageſimali nřo in ſermōe d obedientia dei. oſtendimuſq3 pgruum fuiſſe vt homini darentur obligatoria mandata. Sed p̄ter illa que ibi poſita ſunt. tho. prima ſcōe queſtio. xcv. addit q vltra diuinam legem ad pacem hominum et virtutem acquirendam opus fuit vt leges inſtituerentur humane. Quarum alique canonice alique ciuiles vocantur. Quia vero ſuperbi has obſeruare recuſant: Ideo hodierna die de ſupbia tranſgreſſorum canonice legis dicemus. Proponemus autez de ipſa lege canonica tria myſteria declaranda.

¶ Primū dicit obligatōnis

¶ Scōm mutatōis.

¶ Tertiū diſpēſatōis.

¶ Quod omēs chriſtiani obligantur ad obſeruandam legez canonicam in qua dantur q̄ plura p̄cepta.

¶ Capitulū primū.

Rimum myſterium declarandum de lege canonica dicitur obligatōis in q̄ tria ſunt videnda.

¶ Primū ꝗd eſt lex canonica ¶ Secundum omnes chriſtiani obligentur ad eius obſuantiam.
¶ Tertium que ſunt precepta legis canonice que obligāt ad mortale.
¶ Ad primū dico ꝙ lex canonica ⁊ lex eccleſie. ⁊ dicitur canon Canon vero ſcd̄m Iſidorum in libro ethimolo. grece. latine regula nuncupatur. Regl'a autem dicta eo ꝙ recte ducit. nec aliquando aliorſuȝ trahit Alij dixerunt regulam dictam ꝙ bene regat vel normam bene viuēdi prebeat. vel ꝙ diſtortuȝ prauumq; corrigat. di. iij. ca. i. Et dicit ibi glo. ſummaria ꝙ cōſtitutio eccleſiaſtica appellaꝛ varijs nominib; ¶ Aliquādo dicitur canon ¶ Aliquādo decretū ¶ Et aliqñ decretalis epiſtola Canon dicitur ꝙ ſtatuitur in generali concilio. Decretuȝ qd̄ ſtatuit papa de conſilio ſuorum cardinalium ad nullius conſultationem. Decretalis vero epiſtolaquam ſtatuit papa vel ex ſe vel cum conſilio cardinalium. Inueniuntur etiaȝ alie canonice inſtitutionis appellationes. vt dogma. mandatuȝ. ſanctio. Dogma eſt in doctrina cōſiſtens fidei chriſtiane Mandatum in doctrina de moribus Sanctio vbi pena adijcitur tamen vnum aliquando ponitꝰ p alio. xxv. q. ij. ca. ſi qs. ¶ Secūdum quod eſt videndum vtrū omnes chriſtiani obligētur ad obſeruantiam legis canonice. ¶ Et ad hoc reſpondetur ꝙ ſic vnde ſcribitur extra de conſtitutionibus capitulo canonū. Canonum ſtatuta ab omnib; cuſtodiantur. Gloſa ſuper verbo ſtatuta. Non abrogata illa enī ſeruanda non ſunt. xxvi. diſti. capitulo. i. xxxvi. q. vltima. ca. vltimo. Et iterum glo. ibi Statuta ſeruanda ſunt continētia precepta vel prohibitōes. Aliās ſi de conſilio loquerentur nō obligarent. xiiij. q. i. ca. qd̄ precipitur. Precepta igiꝛ eccie obligatoria ſunt. Sicut etiā pbaꝛ di. xij. c. preceptis. ⁊. c. nō decet Et di. xix. c. in memoriā. capi. nl'li fas. ¶ Vn̄ ⁊ dei filiꝰ ieſus benedictꝰ Mathei. xviij. capi. dixit. Qui ecciam nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. ¶ Sed ꝯtra arguet aliqs ꝙ viri iuſti nō obligātur ad obſeruantiā legis canonice. nā vt ait apl's Pe ad thimotheū. i. c. Lex iuſto poſita nō ē ſȝ impijs ¶ Ad qd̄ rn̄det tho. i. ij. q. xcvi ꝙ lex de ſui ratione habet duo. primū eſt. quia eſt regula hūanorum actuum. Scd̄m qꝛ hēꝛ vim coactiuam. Dupliciter ergo pōt aliquis legi eſſe ſubiectus

ergo pōt aliq̄s legi eē ſubiect⁹.
Uno modo ſicut regulatum
regule. ⁊ hoc modo oīs qui
ſubdunt̄ ptāti: ſubdunt̄ legi q̄ꝫ
fecit poteſtas. ꝙ aūt aliq̄s nō
ſubījciat̄ poteſtati pōt cōtinge
re dupliciter. Uno mō q̄ꝛ ē ab
ſolutus ſimpliciter ab ei⁹ ſub
iectione. vñ illi qui ſunt d̄ vna
ciuitate vel regno nō ſubdunt̄
legib⁹ p̄ncipis alterius ciuita-
tis vel regni ſicut nec dn̄s ei⁹.
¶ Alio mō ſm ꝙ regit̄ alia lege
ſupiori. puta ſi aliq̄s ſit ſubie-
ctus proconſuli regulari de-
bet eius mandatis. Sed non
in his que diſpenſant̄ ab īpera
tore. q̄ꝫtū eīm ad illa nō aſtrin
git̄ mādato inferioris cū ſupio
ri mandato dirigatur. ⁊ ſm h̄
ꝯtingit ꝙ aliq̄s ſimpliciter ſub
iectus legi ſm aliqua legi non
aſtringat̄ ſm ꝙ regit aliqua le
ge ſupiori. Et ad hoc facit qd̄
dicit aug⁹ di. viij. c. que ꝯ mo
res. Sicut in poteſtatib⁹ hūa-
ne ſocietatis ad obediēdū ma
ior minori recte p̄ponit̄. ita de
us omnib⁹. Alio mō dr̄ aliq̄s
ſubījci legi ſicut coactū cogen
ti. ⁊ hoc mō hoīes ꝟtuoſi non
ſubījciunt̄ legi. ſed ſolum mali.
Nō eīm eſt coactum ⁊ violētū
eſt ꝯtrīū volūtati. volūtas aūt
bonoꝝ ꝯſonat legi a qua volū
tas maloꝝ diſcordat. Et ſic i
telligit̄ dictū apoſtoli ꝙ iuſto

non eſt poſita lex ꝑ modū co-
actionis. q̄ꝛ voluntarie obedit
¶ Scd̄o aliqui obījciūt ꝙ nō
oēs obligant̄ ad obſeruantiā
legis. nā. xix. q. ij. c. Due ſūt le-
ges. ⁊ extra de regularib⁹. c. lic.
Ponit̄ dictū apoſtoli. vbi ſpi-
ritus ibi libertas. l. ꝙ qui lege
p̄uata ſpūſſancti ducunt̄ nulla
rō exigit vt aſtrigat̄ lege publi
ca. i. humana. Nam lex ſpirit⁹
ſancti ē ſup oēm legem huma
nitus poſitam. ex quo videtur
ꝙ illi qui ducunt̄ lege ſpūſſan-
cti nō ſubduntur legi humane
¶ Ad qd̄ rñdem⁹ ꝙ tales n̄ ſub
dunt̄ legi hūane q̄ꝫtū adeo q̄a
de q̄ſūt ꝯtria ductioni ſpiritus
ſancti. Sꝫ tñ hoc ipm ē de du
ctu ſpūſſancti ꝙ viri ſpiritua-
les ſubījciant̄ legib⁹ humanis.
ſm illud Petri. Subditi eſto
te omni humane creature ꝑpt
deum. Hinc ambro. xi. q. i. c.
Magnum ait. Magnū q̄dā
⁊ ſpāle documētū ꝙ xp̄iani vi
ri poteſtatibus ſublimioribus
decenter debent eē ſubditi ne
quis ꝯſtitutionē terreni regis
putet eſſe ſoluendā: Si eīm cen
ſum filius dei ſoluit quiſ tu tā
tus es qui non putas eſſe ſol-
uendū. ¶ Tertio arguit̄ ꝙ nō
oēs obligent̄ ad obſeruantiam
legis humane. Nā papa ⁊ ipa
tor legib⁹ nō ꝯſtringunt̄. ff. d̄ le
gib⁹. l. p̄nceps. ix. q. iij. c. cūcta

¶ Ad hrn̄dē q̄ hoc ſic debet intelligi q̄ p̄nceps eſt ſolut⁹ legibuſ nō q̄ nō debeat illas ſeruare cū īpator ꝛ papa ꝓfitēnt ſe legib⁹ velle viuere. C. ð legib⁹. l. digna vox. C. de teſtamētis. l. ex impfecto ꝛ. ii. q. vii c. Nos. Sed eſt intelligenduꝫ q̄ p̄nceps nō eſt ſubditus quātū ad vim coactiuā. null⁹ eniꝫ cogit̄ a ſeipſo. Nō em̄ habꝫ lex vim coactiuā niſi ex principis poteſtate. ꝛ ſic dr̄ p̄nceps ſolutus lege. qꝛ ſi tranſgredit̄ null⁹ pōt in eū ferre ſnīam ꝯdēnationis. Unde Hiero. de pe. diſ. iii. c. Totā. ſup illo ꝟbo Dauid. tibi ſoli peccaui. ait. Rex em̄ erat ꝛ aliū nō timebat. ſ. q̄ poſſet eū punire de adulterio. ꝛ ideo dixit. tibi ſoli peccaui q̄ſi dicat. Tu ſol⁹ habes me punire. Sed inquantū lex hꝫ vim directiuā princeps ē ſubditus legi ſue ꝓpria. ſ. volūtate ꝛ debet ſeruare. Unde Iſido. diſ. x. ait. Iuſtū eſt principē obtēperare legib⁹ ſuis. Tunc extimet ſua iura ab aliis ſeruāda qn̄ ipſe primus reuerentiam p̄bet. Et dn̄s Ieſus redarguit eos qui imponunt aliis onera grauia ꝛ importabilia ꝛ digito ſuo nolūt ea mouere vt patet in euangelio hodierno. vnde quantum ad dei iudicium princeps nō eſt ſolutus legib⁹ quantū ad vim directum. ſed debet volūtarius nō coactus ſeruare. Eſt em̄ pīceps ſupra legē inquantū cū expediēs fuerit poteſt eam mutare. ꝛ in ea ꝓ loco ꝛ tempore diſpenſare.

¶ Tertium quod erat vidēdū que ſunt p̄cepta eccleſie que obligant ad mortale. ¶ Et ad hoc ſciendum q̄ lꝫ ſint multa. tamen ex illis nos aliqua explicabimus. ¶ Primū p̄ceptū eſt de celebratione feſtoꝝ. de q̄b⁹ agitur de conſe. diſ. iii. ca. Pronunciandum. ꝛ extra de feriis. per totum. ¶ Secunduꝫ p̄ceptum eſt de obſeruatiōe ieiunioꝝ dieb⁹ determinatis per eccleſiā. de quib⁹ ieiuniis habetur de conſe. diſ. v. ca. quadrageſima. ꝛ lxxvi. diſ. ꝑ totū. ꝛ extra de obſ᷑. ieiu. ꝑ totuꝫ. ¶ Tertiū p̄ceptū ē de abſtinentia ab eſu carniū oī ſexta feria ānī. de cō. di. iii. c. ð eſu. niſi cū natiuitas xp̄i venerit tali die. extra ð obſer. ieiu. ca. fi. ¶ Quartū p̄ceptū ē de auditiōe miſſe diebus dn̄icis ꝛ feſtiuis. de cō. di. i. c. miſſas. extra de ꝓrochiis. c. vt dn̄icis dieb⁹. ¶ Quintū p̄ceptū ē de ꝯfeſſiōe. extra de pe. ꝛ re. c. oēs ¶ Sextū p̄ceptū ð coione dcō. c. oēs ¶ Septimū p̄ceptū de ſolutiōe decimaꝝ. extra de deci. ꝑ totū. ꝛ xvi. q. i. c. reuertimini ¶ Octauū ē abſtinēr ab oī

actu quo prohibetur ſub pena excõicatõis ꝛ ꝑ maxie late ſnie Nã ꝯtrariũ faciẽdo ẽ peccatuꝫ mortale. ſiue ſit lata a iure vniuerſali. ſiue ſinodali ſiue ab homine. etiã ſi illud de ſe non ſit pctm̃. Puta ingredi in monaſteriũ monialiũ nõ mala intentione ſed ad videndũ locuꝫ de ſe nullũ eſt pctm̃. Sed ſi eſt lata ſnia excõicationis ꝯtra ingrediẽtes ingrediẽs extra caſuꝫ neceſſitatis peccat mortaliter. Et hoc niſi excuſet eũ ignorãtia iures illiꝰ. ꝛ habeat iuſtã cauſaꝫ ignorãtie. ꝛ niſi iniuſte ſnia feratur ab homĩe. Nam ꝛ ſi liget talis ſñia nõ tñ ꝯſcia in conſpectu dei niſi ꝯtẽneret. xi. q. iij. c. ꝛ ſi dãnatis. ¶ Nota tamẽ hic ſm glo. in. c. Relatũ. extra de iurepatronatꝰ. qd ſi quid prohibeatur ſub pena excõicatõis ſiue anathematis licet quis faciat ꝯtra nõ eſt excõicatꝰ ſed dẽt excõicari. Secus videt ſi dicatur ſub interminatõe anathematiſ. vel ſi dicat ſub excõicatõis intpoſitõe. qꝛ q̄ ꝯtra facit ẽ excommunicatus. lxiij. di. c. ſalonitãe extra de locato ꝛ ꝯducto. c. i. qꝛ ꝑ illa verba innuit ꝙ excõicatõis ſnia lata ſit. extra de ſimonia. c Sicut. ¶ Nonũ preceptum eſt de vita cõi excõicatoꝝ. xi. q. iij. c. tũ excõicatoꝝ hoc in diuinis officijs. Nã ꝑticipare cũ excõicatis excõicatõe maiore in diuinis ſciẽter ẽ mortale ſm tho. et alios etiã ꝑticipãdo in alijs vt loquela mẽſa qñ hoc fieret i cõtemptũ eccie vel poſt ꝓhibitionẽ prelatoꝝ ſpãliter factuꝫ ſuꝑ hoc. ¶ Nota tñ hodie ꝙ decretũ ꝯſtãtiẽſe hoc fuit modificatũ. ſ. ꝙ nõ tenẽtur fideles excõicatos vitare etiã in diuinis. niſi poſtq̃ fuerint publice denũciati vel ꝓpter publicã manum iniectionẽ in ꝑſonã eccleſiaſticã tñ extra de ſen. ex. c. cum nõ ab hoie. habet in textu ꝛ glo. ꝙ qñ aliqs ſcit aliquẽ fore excõicatũ lꝫ ille nõ ſit denũciatꝰ dꝫ eũ vitare. Et ſi ſolus nouit priuatuꝫ tm̃ euitet. vi. q. vij. c. Tm̃. ꝛ. c. Placuit. ¶ Decimũ preceptuꝫ ꝯcernit clericos q̄ tenẽtur quotidie dicere ſeptẽ horas canonicas. extra de cele. miſſa. c. Dolẽtes. ¶ Undecimũ preceptuꝫ ꝙ religioſi nõ dicãt aliqua retrahẽtia hoies a ſolutõe decimarũ ꝛ ꝙ ꝯfeſſores faciãt ꝯſcientiaꝫ ꝯfitẽtibꝫ de decimis. ꝛ ꝙ ꝑdicatores predicẽt de materia decimaꝝ cũ fuerint ſuꝑ hoc a ꝑlatiſ eccleſiaꝝ requiſiti in clemẽtina Cupiẽtes. de penis. ¶ Duodecimũ ꝑceptũ ꝙ volẽtes nubere nõ ꝯtrahãt ſi hñt aliqd impedimentũ illo impedimẽto ſtante. Et ꝙ nõ ꝯtrahãt matrimonia clãdeſtine. ꝛ ꝙ nõ cõſumãt

matrimoniū nec faciant nupti
as in tp̄e prohibito ꝛ ſiĺia. ſunt
ꝛ alia p̄cepta eccie q̄ omittim⁹
cauſa breuitatis.

¶ Qd̄ lex hūana ex rōnabili cā
ſm ea q̄ occurrere p̄nt mutat̄
rationabiliter.

Capitulum ſecundum:

SEcundū miſteriū declarandū de lege canonica dr̄ mutatio. dicit Aug. in li. de libero arbitrio. lex tp̄alis q̄ꝟuis iuſta ſit. mutari tñ per tp̄a iuſte pōt. ꝛ de ſentētia excōicationis li. vi. cap̄. Alma. Alma mater eccia plerūq; nōnulla rōnabiliter ordinat ꝛ ꝯſulte que ſuadēte ſubiectoꝝ vtilitate poſt modū ꝯſulti⁹ ac rōnabilius reuocat in meliuſue commutat. ¶ Pro cui⁹ declaratōe dt̄ tho. prima. ij. q. vij. arti. i. Lex hūana ē quoddā dictamē rōnis q̊ dirigūtur act⁹ hūani. ¶ Et ſm h̄ duplex pōt eē cā q̄ lex hūana iuſte mutet̄. vna quidē ex parte rōnis. alia vero ex p̄te hominū quoꝝ act⁹ hūana lege regulantur. ¶ Ex p̄te quidē rōis qꝛ humane rōni naturale eſſe videt̄ vt ḡdatim ab imp̄fecto ad p̄fectū veniat. Vñ videm⁹ in ſciētijs ſpeculatiuis q̄ qui primo philoſophati ſunt quedā imp̄fecta tradiderunt. que poſtmodū p̄ poſteriores magis ſunt p̄fecta ita ē etiā in op̄abl̄ib;. Nam primi q̄ inuenerunt aliq̄d vtile cōitati hoim nō valētes oia ex ſeipſis ꝯſiderare inſtituerūt q̄dā imp̄fecta in multis deficientia q̄ poſteriores mutuauerunt inſtituētes aliqua q̄ in paucioribus deficere poſſent a cōi vtilitate. ¶ Ex p̄te vero hoīm quoꝝ act⁹ lege regulant̄ lex recte mutari pōt p̄ mutatiōnē ꝯditionis hoim q̄b; ſm diuerſas eoꝝ cōditōes diuerſa expediunt. ſicut Aug. ponit exēplū li. i. d̄ libero arbitrio q̄ ſi popul⁹ ſit moderatus ꝛ grauis cōiſq; vtilitatē diligētiſſim⁹ cuſtos recte lex fert̄. q̄ ſibi liceat magiſtratus creare p̄ quos reſpublica adminiſtret̄ Porro ſi paulatim populus deprauatus habeat venale ſuffragiū ꝛ regimē flagitioſis ſceleratiſq; cōmittat̄ recte adunit̄. p̄tās tali pp̄lo dādi honores ꝛ ad paucoꝝ bonoꝝ redit arbitrium. Et q̄ꝟuis lex hūana deriuetur a lege naturali q̄ ē imutabilis nō tñ ſequit̄ q̄ ip̄a etiā lex hūana ſit imutabilis. rō ē qꝛ lex naturalis ē quidā p̄ticipatio legis eterne. iō imobilis perſeuerat qd̄ h; ex imobilitate diuine rōnis inſtituētis naturā. Sꝫ rō hūana mutabilis ē ꝛ imp̄fecta Et iō lex hūana ab ea p̄cedēs eſt mutabilis. Itē qꝛ lex naturalis ꝯtinet q̄dā vniuerſalia p̄

ſmo xvij

cepta que ſemꝑ man̄t lex autē ab hoīe poſita quedā precepta pticularia ſm diuerſos caſus q̄ emergūt. Ex q̄ ſicut iura ciui lia ſiue cōia. ſiue municipalia mutata ſunt diuerſis tpibꝰ. ita ꝛ iura canonica. Qd oñdit Gratianus p exemplū circa electionē pontificū. dicit enī diſt. lxiij §. poſt. c. Nota. Principi ꝛ imperatoribꝰ electões ſummoꝝ pōtificū atq; alioꝝ epoꝝum. vt Gregorij ꝛ ambroſij referēdas vſus ꝛ conſtitutio tradidit pro ſciſmaticoꝝ ꝛ hereticoꝝ diſſētionibꝰ qbꝰ eccia dei nōnunq̄ concuſſa pclitabat. Repn̄tabat̄ q̄ electio catholicoꝝ principibus vt eoꝝ auctoritate roborata nl̄lus hereticoꝝ vel ſciſmaticoꝝ auderet ꝯtraire. Et in. §. ſequēti ſubdit veꝝ q̄ imꝑatores aliq̄n modū ſuū ignorātes nō in numero ꝯſentientiū ſ3 primi diſtribuentiū imo exterminātum eſſe voluerūt. Frequēter etiā in hereticoꝝ pfidiā ꝓlapſi catholice mr̄is eccie vnitatē īpugnare conati ſunt ſcōꝝ patrū iſtituta ꝯ eos ꝓdierūt, vt ſe electiōi non ingerēt. Et quilq; eoꝝ ſuffragio ecciam obtinēt anathematis vinculo innodaret. ¶ Sicut etiā ſcriptura diuina dic̄ q̄ Ezechias poſtq̄ diſſipauit excelſa vbi. ſ. ydola colebātur cōfregit etiā ſerpentē eneum quem fecerat moyſes. qꝛ illū ſerpentē deꝰ fieri iuſſerat ne ſerpētina morte ppl̄s interiret. Ille aūt populꝰ iam venerari ꝛ colere cepat. Idcirco deſtruxit iſte qd deo volēte fecerat ille. Ex q̄ hoc magna auctoritas ē in eccia hn̄da. vt ſi nōnulli ex p̄decefforibꝰ ꝛ maioribꝰ fecerūt aliq̄ ſtatuta. ſ. q̄ pro illo tpe fuerūt ſine culpa ꝛ poſt ea vertūtur in errorē ꝛ ſupſtitōnē ſine aliqua tarditate ꝛ cum magna auctoritate deſtruēda ſunt. Hec grānꝰ. Et dt ibi glo. q̄ ſucceſſores debēt mutare facta inſtituta āñceſſoꝝ etiā bōa ſi viderint eſſe pniciosa exemplo xij. q. i. c. Uidētes. xxxi. q. i. ca. i xcvi. di. c. bn̄. in fine. extra de decimis. c. Suggeſtū. ¶ Notandum tn̄ q̄ mutatio legū fieri n̄ debet ſine cā multū vtili vel neceſſaria. vn̄ Nico. papa diſ. xij. Ridiculū inqt ē ꝛ ſatis abhominabile dedecꝰ vt traditiões quas a prib; accepimꝰ infringi patiamur. Ideo inqt. Thomas vbi ſupra q̄ lex humana inq̄tū p eius mutationē prouidet bono cōi. Habet aūt ipa legꝫ mutatio quantū in ſe ē quoddam detrimentū cōis ſalutis. qꝛ ad obſeruantiā legū plurimū valꝫ ꝯſuetudo vn̄ qn̄ mutat̄ lex vis cōſtitutiua legū minuit̄ inq̄tū tollit̄ ꝯſuetudo. Et iō nūq̄ dꝫ lex mutari niſi ex alia pte tm̄ re

compēſetur cōi bono cōicꝫ ſalu ti cꝫtū ex iſta pte derogaꝛ. Nō quidē ꝯtigit ex hoc ꝙ aliq̄ ma/ xima ꝛ euidētiſſima vtilitas ex nouo ſtatuto ꝓuenit vel ex eo ꝙ eſt maxia neceſſitas eo ꝙ lex cō ſtituta aut grauamē aut iniq̄/ tatē ꝯtinet aut eꝰ obſeruatio ē plurimū nociua. Vn̄ dicitur a iuriſperito ꝙ in rebꝫ nouis ꝯſti tuēdis euidēs dꝫ eſſe vtilitas vt recedatur ab eo iure quod diu equū viſum ē. Et cū leges ha/ beāt maximā virtutē ꝛ ꝯſuetu dinē vt dicit pħs .ij. politice Jō nō ſunt de facili mutāde. ex h̄ in decretis ponūtur multa que a ꝯſilijs vel ſummis pōtificibꝫ edita q̄ tn̄ ſunt imutata ſeu re/ uocata. Aliq̄ qppe abrogata ꝑ cōtrariā ꝯſuetudinē. Sicut di ximꝰ in ſermone de ꝯſuetudine de ieiunio ichoādo a clericꝫ de diebꝫ rogationū ꝛ ſilibꝫ. Jtem xxij. q. v. c. Honeſtū habetur ꝙ iuramentū in iudicio fiat a ie/ iunis. Et in. c. Decreuit. Dici tur ꝙ in quadrageſima in ad/ uētu in diebꝫ dn̄icis nō exigan tur vel exhibeātur iuramenta. ſcꝫ ſolēnia in iudicio. Et vtrū/ qꝫ ē abrogatū ꝑ ꝯtrariā cōſue/ tudinē multa etiaꝫ edita antiq̄ iure ſunt imutata. Sicut ele/ ctio ſummi pōtificis non a car dinalibꝫ tm̄ ſed etiā ab alijs re ligioſis ꝛ clericis faciēda aucto ritate Nico. pa. Sicut habet xxiij. di. c. Jn nomie dn̄i ep̄oꝝ electio non a canonicis tm̄ ita ſcꝫ maioris eccl'ie. ſꝫ etiā ab ali is clericis faciēda ꝭm ordina/ tionē Jnnocētij factā in ꝯſilio rome. q̄ habetur diſ. lxiij. capi. Obeūtibꝫ. Sꝫ electio pape ho die fit a cardinalibꝫ. vt in capi. Vbi pericl'm. de ele. li. vi. Ele/ ctio epoꝝ ꝭm iura cōia fiebat a canonicis cathedraliū eccleſiaꝝ ꝛ ꝯfirmabaꝛ a metropolitanis Sed hodie ſummi pontifices reſeruāt ſibi ꝓmiſſionē ꝛ colla/ tionē oīm dignitatū. ſ. p̄triarcha rū metropolitanoꝝ epoꝝ. abba tū prepoſituraꝝ plebanatiū ſeu ptoratuū ꝛ ecciaꝝ collegiataꝝ. Jtē di. lxxxij. ꝛ. lxxviij. ꝑ totuꝫ habeꝛ de etate ordinādoꝝ. ſ. ꝙ ad ſubdiaconatū nō debeat qs ordinari an̄ annū. xx. Ad dya/ conatū an̄. xxv. Ad preſbytera tū an̄. xxx. Jbi etiā habeꝛ decre tis interſticijs ſeruādis inter or dinē et ordinē. Sꝫ ꝑ clementi nā de etate et qualitate ordinā/ doꝝ hec imutata ſunt. et ibi de terminatur ꝙ ſubdiaconus in xviij. anno. ¶ Dyaconus in. xx Sacerdos in. xxv. incboato. ꝛ ſi non completo valeant ordi/ nari et non ante ſine diſpenſatō ne pape. Nec interſticia illa oportet ſeruari Sed ſi legitima etas exiſtit ad omnes ordines

infra annum poteſt quilibet ꝓ
moueri Immo infra vnā q̄dra
geſimam vt.ſ.in prima domi
nica eius recipiat omnes ordi
nes minores. In ſequenti ſab
bato ſubdiaconatum. In ſab
bato ante dominicam de paſ
ſione diaconatum. In ſabba
to ſancto ſacerdotiū dūmodo
alias ſit idoneus. ¶ Itē in cau
ſa.xxxv.que ponunt in.q.ij.iij
iiij.⁊.v.quo ad gradus cōſan
guinitatis ꝓhibitos ad cōtra
hendū matrimoniū.ſ.ſex gra
dus correcta ſunt ⁊ imutata p
decretalē Gregorij noni q̄ ha
bet extra de ꝯſangui.⁊ affini.c
Non decet. vt dicit glo. vbi di
minuunt duo gradus de illis
ſex.qꝛ difficile erat ⁊ menti re
tinere tot gradus. vnde multi
ex ignorantia ꝯhebant in gra
dibus ꝓhibitis. ¶ Item.ij.q.
iiij.c. Sepe contigit.ſtatutum
erat ꝙ cum furtū reperitur fa
ctū in monaſterio. ⁊ ignoratur
auctor deberet fieri talis pur
gatio. vt abbate vł alio ex mo
nachis celebrāte miſſam omni
bus det cōmunio ſub hac for
ma. Corpus dn̄i ſit tibi ad ꝓ
batio nem hodie. Dicit glo. et
bene ꝙ iſtud ſtatutū ē abroga
tū qꝛ indebite fieret. Sic ⁊ alia
multa ſunt que ſingula recēſe
re nimium foret ꝓlixum.
¶ Quod in lege poſitiua rati
onabilis eſt diſpēſatio que fit
vel ex vtilitate vel ex neceſſita
te. Capitulū tertium.

Tertiū myſteriū decla
randū dꝫ diſpenſatio
vbi ſciendū ꝙ diſpēſa
re in legibus vel eas interpreta
ri ſpectat ad p̄latos ⁊ rectores
qui.ſ.in huiuſmodi hn̄t ptātē
niſi ſubita neceſſitas occurrat
cui oporteat ſubito obuiarī ne
ſequatur aliqđ incōuenies Nam
tūc ipſa neceſſitas habet anne
xam ipſam diſpēſationē legis.
⁊ q̄libet per ſe pōt interp̄tari le
gem ⁊ diſpenſare ſecū ⁊ p̄cipue
cū nō pōt ad ſuperiorem habere
recurſū. vt pꝫ.i.q.i.c. Si ḡ pu
ta cū q̄s grauiter infirmatur tem
pore ieiunij ab eccleſia inſtitu
ti per ſe ipm̄ pōt diſpenſare ſe
cū in lege ieiunij ⁊ interp̄tari ꝙ
non obligetur ad illā. In obſerua
tōe em̄ legū vel p̄ceptoꝝ maxie
debet attendi ⁊ ſeruari intētio
ferētis legē vel p̄ceptū. de qua
ſi ꝯſtet ⁊ ꝯtria ſit ad ſcripturaꝝ
legis vel verbū p̄cepti eā obe
diendū eſt omiſſa littera legis
vel p̄cepti.xxij.q.vi.ca. Huane
Si aūt dubitat de intentione
ſtandū ē littere ſm Archidia.
Vel habeat recurſum ad ſupio
rem ſi pōt haberi cuius ē inter
p̄tari et diſpenſare. vel ſi non
pōt haberi: habeat ꝯſiliū peri

toꝝ. ¶ Pñt aũt ipſi plati ⁊ de bēt cũ adeſt cauſa rōabilis di penſare puta alicui⁹ neceſſita tis vel vtilitatis. vnd̄ extra d̄ pben. c. expoſuiſti. glo. ait. Ne ceſſitas vł vtilitas iſta duo fre quenter diſpēſatione inducũt i. q. vij. c. Tali. ¶ Hinc Hoſti en. ita diffinit diſpenſationem Diſpenſatio ē iuris alieuiãtio facta cũ cauſe. ſ. rōnabilis cog nitione ab eo qui pōt. Si ꝓo plati abſq̧ rōnabili cauſa vel ſaltē dubia ꝑ ſola voluntate li centiã tribuũt veniēdi contra legē ſm Bern̄. in li. de p̄cepto ⁊ diſpenſatiōe non erũt diſpē ſatores ſed diſſipatores. ⁊ pec cabunt ipi diſpēſantes cũ diſ penſatis ſi eis vtunł. Et quia papa in eccleſia dei habet ꝑle nitudinē ptãtis in oībus pure poſitiuis habet plenitudinem ptãtis diſpenſandi ⁊ ſic d̄ȝ ha bere oīa iura i ſcrinio pectoriſ ſui. de ꝯſti. in. c. lȝ. li. vi. q̄tum ſ. ad interp̄tationē ⁊ diſpenſa tionē. Epi aũt diſpenſare pñt ſm cōmunē opinionē doctoꝝ in his que nō ſunt eis a iure ꝓ hibita. extra de ſen. excō. c. Nu per. ⁊ di. l. c. Viroꝝ. que autē eis ꝓhibeanł habes i glo. In neceſſitate ꝓo manifeſta in oī lege poſitiua diſpenſał Unde i. q. i. in. c. remiſſionē ⁊ extra de obſeruatione ieiunioꝝ. c. conſi lium. Neceſſitas nō habȝ legē ſed ipſa ſibi legē facit. ⁊ d̄ regu lis iuris. c. quod non eſt qd̄ nō eſt licitũ in lege: neceſſitas lici tum facit. nã ⁊ ſabbatuȝ cuſto diri p̄ceptũ eſt. Machabei tñ in ſabbato ſine culpa pugnãt Et ad idē facit. c. q̄nto Extra de ꝯſue ⁊ de ꝯſe. di. iij. ca. Per uenit. ⁊ de conſe. di. v. c. Diſci pulos. ⁊. lxxxi. di. c. quiſquis ⁊ c. delicie. ⁊. lxxxi. di. c. Cũ om nib9. ⁊ extra de furtis. c. ſiquis ¶ Sed querunt aliqui quare ſi quis furał ꝓpter neceſſitateȝ famis debet tres ebdomadaſ penitere. vt dicitur p̄tacto ca pitulo Si quis. ¶ Reſpōdet glo. qꝛ modica fuit neceſſitas. ſed ſi magna fuiſſet: non impo neretur penitentia. ¶ Adhuc querił quare non excuſał muli er a fornicatiōe ꝓpł neceſſitatē famis: ff. de ritu nuptiaꝝ. l. pa lã. §. nō ē ſicut excuſał a furto. Rñdȝ glo. Et q2 ꝑ neceſſitatē facta eſt cōis. vt. xlij. di. §. i. et xxiij. q. iij. in. c. qd̄ aũt. Sed in fornicatione non eſt ita. ideo nulla neceſſitate licet fornicari lxxxviij. diſ. c. fornicari. Et po tiuſ debet mulier omnia mala ſuſtinere q̄ fornicari. xxxij. q. v cap̄. Ita ne. ¶ Amplius queri tur. Cur excuſatur homo ab hōicidio ſi ex neceſſitate ieuita bili ſe defēdēdo aliquē occidit

¶ Ad hoc dicit glo: q̄ interfici
ens non ipſe interficit. ſed po
tius qui interfectus ē ſe interfe
cit qui aggredit illum extra de
homici. c. Sicut lator. Spiri
tuſcō igit inſtigāte m̄lta a ſan
ctis patrib' edita ſūt. ſaluber
rima ſtatuta ⁊ ſanctiſſime con
ſtitutiōes quibus poſſent fide
les ſpūaliter viuere. ¶ Sed ho
die xp̄iani populi aures habēt
⁊ non audiūt. q̄ꝫ pauci ſūt q̄
īplere ſtudeāt illa p̄cepta eccle
ſie q̄ i prima pte explicam⁹. q̄n
īmo laudāt illa verbis ⁊ appro
bant tanq̄ꝫ digniſſima. ⁊ digi
to ſuo nolūt ea mouere. Dies
feſti coīter violant. nō ſacrifi
cant cū illis vacēt viri ⁊ mulie
res vanitatib⁹ ⁊ diſſolutiōib⁹
execrandis. ¶ Jeiunia guloſis
mult; ⁊ voluptuoſis exoſa ſūt
Miſſe ex cōi corruptela a puel
lis nubilib⁹ nō audiunt quib⁹
ad choreas ⁊ vana ſpectacula
ꝑgere nō videt infamia. Sed
viſitare ſacra dei tēpla ⁊ audi
re diuina dedecus apparet ⁊ ig
nominia. Confeſſiōes vel ob
mittunt vel fiūt apparenter cū
cōmenti lupina. quoniā cum ꝑ
poſitio aliena detinēdi ⁊ rapiē
di ⁊ peccata p̄terita ꝑſequēdi.
¶ Decime aūt in pleriſq3 locis
n cognoſcunt vel ſoluūt; alijs
cū luore mēt; ⁊ āguſtia cordis
Excoicatiōes ⁊ eccl'ie cēſure

hn̄t in deriſū. ⁊ multi ſic excoi
cati eccleſie claues ꝯtemnunt.
¶ De clericis nō fallentib⁹ ho
ras taceo: deus iudicet illos.
¶ Religioſi ꝓ multi ſūt noīe
⁊ pauciſſimi re. q̄m etiaꝫ pleri
q̄ꝫ ex illis q̄ vident auſteram ⁊
ſanctā ducere vitā. nullaꝫ hn̄t
reuerentiaꝫ ad clericos ſecula
res ⁊ quaſi ꝑ nihilo ducūt q̄c
q̄d ab eccleſia ꝯſtitutū eſt ꝑ cō
ſeruatione graduū ⁊ officioꝝ
dū ꝯfeſſiōes audiūt. detrahūt
parrochianis p̄ſbyteris ⁊ ordi
nariis locoꝝ. De decimis ipi
ſciūt quā ꝯfitentib⁹ ꝯſcientiā
faciūt. Jngerūt ſe quantū p̄nt
p̄ſumptuoſe ad curā aiaꝝ ſub
ſpecie caritat; ⁊ zeli. O ꝯfuſio
maxima xp̄iane religiōis nolle
obedire traditiōib⁹ ſciſſime ec
cleſie dei. De m̄rimoniis ide
bite ꝯtractiſ. tū ꝑpter īpedimē
ta. tū ꝑpter deceptiōes ⁊ frau
des clādeſtinas longum eſſet
ſingula enarrare. Nō ſic o xp̄ia
ni redēpti p̄cioſo ſanguine xp̄i
nō ſic. que dixerint. ſ. patres ſci
⁊ eccleſie rectores facite ⁊ ſuate
Ut ſic mereamur fieri ꝑticipes
diuine grē. quā largiat nobis
ieſus xp̄s filius dei. qui ſit bn̄
dictus cū patre ⁊ ſpūſcō per i
finita ſecula ſeculoꝝ amen.
¶ Feria q̄rta tertie hebdomad
de ſupbia tranſgreſſoꝝ legis ci
uilis. Sermo. xviij.

Filius homi/
nis nõ venit miſtra
ri ſed miniſtrare. ꝟ/
ba ſunt redẽptoꝛis
noſtri oꝛiginaliter Matth. xx
c. ⁊ in euãgelio hodierno. Ne
quis hoꝛreret humilitatꝫ regu
lã. Uoluit ſaluatoꝛ noſter Je
ſus xp̃s ſuo exẽplo cũctis oſten
dere. q̃m hoĩes vt Lactantiuſ
refert magis volũt exempla q̃ꝫ
ꝟba. quia loqui facile ẽ. p̄ſtare
difficile. Ut igit̄ ſcribit̄ actuuꝫ
p̄mo. ca. Cepit ihesus facere ⁊
docere. fecit aũt multa. ſed in/
ter illa. vnũ illud nobis ſe of/
fert ꝯſiderandũ: cũ ipſe nõ eſſꝫ
ſubditus legi; voluit ea q̄ erãt
legis implere. vnde ⁊ circunci
ſus eſt ĩ tẽplo octaua die poſt
natiuitatẽ oblatus. Cũ ꝟo h̄
ex humilitate fecerit vt nobis
p̄beret exemplũ. ſatis ẽ execrã
da ſupbia illoꝝ qui in ſua vo
lũtate ⁊ nõ legib9 volũt oĩa fa
ere. ꝯ quos ⁊ ſi dixerim9 in ſer
mone p̄cedẽti adhuc remanet
aliquid enarrandũ ꝯ eos q̇ le/
gem humanã ⁊ ciuilẽ abijciũt
Jdcirco in p̃nti ſermone de ſu
perbia tranſgreſſoꝝ legis ciui
lis erimus tractaturi. Propo
nemus aũt d̾ ipſa lege tria my
ſteria contemplanda.

¶ Primũ dicit̄ diffinitionis.
¶ Scõm obligationis.
¶ Tertiũ abꝛogationis.

¶ Quid eſt lex. ⁊ de actibus le
giſ atq̃ꝫ de illlius neceſſitate

Capitulũ primũ

Primũ myſteriũ d̾ꝛ dif
finitiõis. in quo videre
debemus tria.

¶ Primo legis quidditatem
¶ Scdo legis actualitatem
¶ Tercio legis neceſſitatẽ.

¶ Primo videamus quid ſit
lex in cõi. Et ad hoc dicit bea
tus Tho. .i. ij. q. lxxxx. Lex eſt
oꝛdinatio rõnis ad bonũ com
mune ab eo qui curã hꝫ cõmu
nitatis ꝓmulgata. vbi ponun
tur quattuoꝛ conditiones le/
gis.

¶ Prima eſt rõnis practice oꝛ
dinatio.

¶ Secunda boni cõmunis p̄/
curatio.

¶ Tertia populi vel pꝛincipiſ
conſtitutio.

¶ Quarta legis ꝓmulgatio

¶ Prima ꝯditio legis eſt rõne
practice oꝛdinatio. Oꝛdinat
eñ rõnem practicã ad actiões
dicit nãq̃ꝫ Jſidoꝛus ꝙ lex dici
tur a legẽdo. qꝛ ſcripta eſt. vel
d̾ꝛ a ligãdo qꝛ ligat. i. obligat
p̄ceptiſ affirmatiuiſ ad agẽdũ
negatiuis ad cauendũ. Ul' d̾ꝛ
lex ab eligendo. ſm aug. qꝛ de
bet q̇libet eligere viuere ſm le
gem. Jſti aũt actus. ſ. eligere
legere ⁊ ligare. ſunt act9 ratio/
nis. ¶ Notandũ tamẽ vt dicit

Tho.i.ij.q.xcvi.arti.ij.ꝙ oīs
lex humanitus poſita intantū
habet de legis rōne inquantū
a lege nature deriuatᷣ ex eo ra/
tionis prima regula eſt lex na/
ture ¶ Et lꝫ iuriſperitus dicat
ff. de legib⁹. Nā ⁊ ea ꝙ de om/
nibus que a maiorib⁹ tradita
ſunt ratio reddi non poteſt. ħ
dr̄ non. quia leges omnes nō
ꝓcedant a rōne ſi iuſte ſunt. ſꝫ
quia nimis eſſet difficile ⁊ ꝓli/
xum. Sed vt dicit phus. vi.
ethicoꝝ. In talib⁹ oportet at/
tendere expertoꝝ vel ſenioꝝ vł
prudentū in demonſtrabilib⁹
enūciationib⁹ ⁊ opinionib⁹ nō
minus qꝫ demonſtrationibuſ
2 ¶ Secūda ꝯditio legis ē boni
cōmunis ꝓcuratio. Vn̄ Iſi/
dorus. di. iiij. ca. Erit aūt lex
ait. Lex nullo priuato como/
do. ſed ꝓ cōmuni vtilitate ci/
uiū debet eſſe conſcripta. Rō.
quia cū oīs pars ordinetur ad
totū ſicut imperfectū ad ꝑfe
ctum. Vnus autē homo ſit ꝑ
ſona cōmunitatis perfecte. ne
ceſſe ē ꝙ lex reſpiciat ꝓprie ordi
nem ad cōmunem felicitatem
Quodcūqꝫ aūt p̄ceptum fiat
ad aliquem ꝺ de aliquo ꝑticula
ri opere. intantū habet rōnem
legis īquātū ordinatᷣ ad bonū
3 cōmune. ¶ Tertia conditio le
gis eſt populi vel pricipis cō
ſtitutio. vnde dicit Iſido. lib.
vi. ethimolo. ꝙ lex eſt conſtitu
tio populi qua maiores natu
ſimul cū plebib⁹ aliquid ſan/
xerunt. di. ij. decretoꝝ. Rō ſm̄
Tho. eſt. quia lex vt dictū eſt
ꝓprie ⁊ p̄ncipaliter ordinatur
ad bonū cōmune. Ordinare
aūt aliquid ad bonū cōmune
eſt p̄ncipis vel totius multitu
dinis. Nā intētio legiſlatoris
ē vt hoīes ad virtutes indu
cat ⁊ a vicijs retrahat. Sed ꝑ
ſona p̄uata poteſt quidē indu
cere monitione aut ſuaſiōe be
ne diſpoſitos. Sed efficaciter
inducere. ſ. per vim coactiuā
metu penaꝝ ꝓ ꝓteruos ⁊ male
diſpoſitos non pōt niſi ꝑſona
publica ad quē pertinet penaſ
infligere. ¶ Quarta ꝯditio le
gis eſt ꝓmulgatio. Vt eni͂ di
cit Gra. di. iiij. Leges inſtituū
tur cū ꝓmulgantᷣ. Rō eſt. quia
ad hoc ꝙ lex obliget oportet ꝙ
ꝙ in noticiā deducatᷣ alioꝝ. ħ
aūt fit per ꝓmulgationem. Et
lex quidē naturalis ꝓmulgata
eſt a deo ſm̄ ꝙ deus eam men
tibus hominū inſeruit natura
liter cognoſcendā. Lex autē
exterior humana ꝓmulgatur
quo ad p̄ſens ṽbo ſed in futu
rum ſcripto. vn̄ legis ꝓmulga
tio que fit verbo in futuꝝ exten
ditᷣ per ſcripture firmitatē que
quodāmō legē ſemꝑ ꝓmulget
Illi aūt corā quib⁹ lex nō ꝓ

mulgat᷑. obligant᷑ ad legē ſeruā
dam inquantū ad eoꝝ noticiā
deuenit vel deuenire potuit ꝑ
alios ꝓmulgatiōe facta. Glo.
ꝓ in. ca. cognoſcētes. extra de
ꝯſtitu. inq̄t. ex q̄ publice pro
mulgata ē ꝯſtitutio oēs tenent᷑
ad ipſius obſeruantiā ⁊ oēs li
gat poſt duos menſes a pub/
licationis tp̄e elapſos. In au/
tentico Vt facte noue ꝯſtituti
ones. circa p̄n. colla. v. Nec ē
neceſſe vt ſinglo᷑ꝝ auribꝫ iculcet᷑
xvi. di. c. dicit;. niſi q̄s ꝓbaret
tūc extra ꝓuīciā fuiſſe. vel aliō
pedimentū. argu. ex p̄ſſu; extra
qui m̄rimonio accu. p̄nt. cap.
cū in tua. ¶ Scđo videamus
legis actualitatē ſm̄ Iſidoꝛū
di. iij. decretoꝝ. Quadruplex
eſt em̄ actus legis. Ois em̄ lex
aut ꝑmittit aliq̄d vt vir fortis
petat p̄miū. aut vetat vt ſacra
rū ꝟginū nuptias nulli liceat
appetere. aut punit vt qui cedē
fecerit capite plectat᷑. aut p̄reci
pit. vt diliges dn̄m deū tuum
Nō iſtoꝝ ſm̄ Tho. iij. q. xcij
q꞉ cū lex ſit directiua humano
rū actuū. Tres ſūt differentie
actuū humanoꝝ. Quidā eni;
ſunt act⁹ boni ex genere. vt ſūt
actus ꝟtutū: ⁊ reſpectu hoꝝ;
ponit᷑ actus legiſ p̄cipe. p̄cipit
em̄ lex actus virtutū. vt dꝛ. v.
ethicoꝝ. Quidā alij act⁹ ſunt
mali ex genere. ſicut ſunt actus
viciōꝝ ⁊ reſpectu hoꝝ ponitur
actus legis ꝓhibere. Quidam
alij ſūt indifferētes ex genere ⁊
⁊ reſpectu hoꝝ dꝛ lex ꝑmittere
Hn̄t etiā differētes dici q̄ pa/
rū hn̄t boni vel mali. vt pecca
ta venialia. Opoꝛtet aūt ꝙ ali
quid ſit ꝑ quod īducat lex ſub
ditas vt ei obediant. Hoc au
tem eſt timoꝛ pene. Et reſpec/
tu hui⁹ dicit᷑ actus legis puni
tio. Nō aūt ponit᷑ conſiliū act⁹
legis. q꞉ conſulere etiā ſpectat
ad pꝛiuatā perſonā cuius non
eſt condere legē. Quilibet eni;
pōt alteri conſulere. Similit᷑
p̄miare non ponit᷑ actus legis
ſicut punire. q꞉ p̄miare pōt q̄li
bet. ſed punire nō pōt niſi per/
ſona publica ⁊ qui eſt miniſter
legis cuius auctoꝛitate pena ī
fertur. ¶ Tertio videre debe/
mus legis neceſſitatē. fuerunt
q̄ppe nō ſupflue ſed neceſſarie.
vt inq̄t Tho. i. ij. q. xcv. leges
hūane ad retrahendū hoīeſ a
vicijs ⁊ inducendum ad virtu
tes. Nam homini ineſt natura
liter quidam appetitus ad vir
tutē. Sed ipſa ꝟtutis ꝑfectio
neceſſe ē ꝙ adueniat homini ꝑ
aliquā diſciplinam. ſicut vide
mus ꝙ ꝑ aliquā induſtriā ſub
uenitur homini in ſuis neceſſi
tatibus. puta in cibo ⁊ veſtitu
quoꝝ initia quedā ſūt a natu
ra. ſ. a rōe ⁊ mān. nō aūt ē a na

ſmo xviij

ṙura ꝯplementū ipſum. ¶ Ad
hāc aūt diſciplinā nō de facili ſi
bi homo ſufficiēs ē. qꝛ perfectio
virtutis ꝯſiſtit precipue in re/
trahendo ſe ab inordinatis de
delectatiōib⁹ ⁊ indebitis ad q̄s
hoīes ſunt proni ⁊ maxīe iuue
nes q̇b⁹ magis ē efficax ⁊ neceſ
ſaria diſciplina. Et iō oportet ꝙ
hmōi diſciplina ꝑ quā ad ꝟtu
tē ꝑuenit͛ ab alio ſortiat͛. Et ꝗꝫ
tū quidē ad illos iuuenes qui
ſunt proni ad virtutis actus vl'
ex diſpoſitōe nature vel ex ꝯſue
tudine vel magis ex diuio mu
nere ſufficit diſciplina pat͛na q̄
eſt ꝑ admonitōes. Sed qꝛ iue
niūtur ꝓterui ⁊ ad vicia proni
q̇ de facili verbis moneri ñ pñt
neceſſariū fuit vt ꝑ vim ⁊ metū 1
cohiberētur a malo vt ſaltē ſic
a malis deſiſtētes ⁊ alijs q̇etā
vitā redderēt. ⁊ ipē tādē ꝑ hu/
iuſmōi aſſuetudinē ad virtutē
ꝑducerētur. ⁊ voluntarie facerēt 2
q̄ metu pri⁹ implebāt. ⁊ ſic effi/
cerētur virtuoſi. Hmōi aūt di
ſciplina cogēs ē diſciplina legū.
vñ neceſſariū fuit ad pacē ho/
minis ⁊ virtutā acq̇rebā. vt le
ges humane ꝯſtituerētur. Hic
Iſidorus di. iiij. c. facte ſunt ait 3
Facte ſunt aūt leges vt earum
metu humana coerceat͛ auda/
cia tutaꝗꝫ ſit inter improbos i/
nocētia. ⁊ in ipis improbis for
midatio ſupplicio refrenet͛ auda
cia ⁊ nocēdi facultas. ⁊ in ꝓlo/
go decretaliū ideo lex ꝓditur vt
appetitus noxi⁹ ſub iuris regu
la limitet͛ ꝑ quā gen⁹ hūanum
vt hōeſte viuat alterū nō ledat
ius ſuū vnicuiqꝫ tribuat infor/
mat͛. ¶ Et ſi obijceret͛ ꝙ melior
ē iuſticia ⁊ lex aīata ꝗꝫ inaīata
Sed iudex eſt iuſticia animata
Dicit enim Ariſto. v. ethicorū
ꝙ ad iudicē ꝯfugiūt homīes ſi
cut ad iuſticiā aīatam lex autē
eſt quaſi iuſticia inaniata. ergo
videt͛ ꝙ meli⁹ fuiſſꝫ vt executō
iuſticie cōmitteret͛ arbitrio iudi
cū ꝗꝫ qꝺ lex aliqua cōderet͛ Rñ
det tho. vbi ſupra. ꝙ ſ͛m ariſto.
in. i. rethoricoꝝ. meli⁹ eſt oīa or
dinari lege ꝗꝫ dimitti arbitrio
iudicū ⁊ hoc propter tria. ¶ Pri
mo. qꝛ facilius eſt reperire pau
cos ſapiētes qui ſufficiāt ad re
ctas leges ꝯdēdas ꝗꝫ multos
q̇ requirerētur ad recte iudican
dū de ſingulis. ¶ Scđo qꝛ illi
qui leges ponunt multo tpe cō
ſiderāt q̇d lege ferendū ſit. ſꝫ iu
dicia de ſingularib⁹ factis ſunt
ex caſib⁹ ſubito ortis. facili⁹ au
tē e⁹ multis ꝯſideratis pōt hō
videre q̇d rectū ſit ꝗꝫ ex vno ſo
lo facto. ¶ Tertio qꝛ legiſlato/
res iudicāt in vniuerſali ⁊ ď fu
turis. ſed hoīes iudicijs ꝓſiden
tes iudicāt ad q̄ afficiunt͛ odio
vel amore aut cupiditate. ⁊ ſic
eoꝝ deprauatur iudicium. Pꝛ

ergo iuſticia. aīata iudicis non in multis inuenitur. ⁊ quia flexibilis ē ideo nemini fuit in quibuſcunq; ē poſſibile lege determinare q̄d iudicandū ſit ⁊ pauciſſima arbitrio hoim relinq̄re

¶ Quō ciuiles leges iuſte ſunt ſeruande ⁊ ꝙ aliquādo licet facere preter verba legis ⁊ qualiter melior ē ciuitati bonus miniſter ſine lege q̄ꝫ lex ſine miniſtro

Capitulum ſecundum:

Secundū myſteriuꝫ contēplandū de lege dicitur obligationis In quo tria ſunt dubia declaranda.

¶ Primū vtrū obligētur hoīeſ in foro ꝯſciētie ad obſeruantiaꝫ legum ſecularium.

¶ Scdm vtꝝ liceat aliq̄n ſubditis leg. p̄ter ꝟba legis agere

¶ Tertiū vtrū expediēti⁹ ſit ciuitatē regi ꝑ bonā legē ⁊ malū miniſtrū q̄ꝫ ꝑ bonū miniſtrum ſine bona lege.

¶ Ad primū dubiū rn̄det tho. i. ij. q. xcvi. arti. iiij. ꝙ ſi leges ſeculares ſunt iuſte. obſeruande ſunt ita ꝙ nō obſeruās peccat vn̄ Aug. di. ix. c. quicunq; ait: Qui legib⁹ imꝑatoꝝ que ꝑ dei volūtate feruntur obtemperare nō vlt acquirit grāde ſupplicīū que autem legibus imperatoꝝ rum que contra dei voluntateꝫ ferūtur obtemperare non vult acquirit grande premium:

Igit lex humana ſi non ē iuſta q̄uis large dicatur lex inquantum ab aliquo habente auctoritatem conſtituitur ſecunduꝫ illud Iſaie. x. capitulo. Ve qui condunt leges iniquas. non tamen proprie eſt lex. quia non ligat id eſt nō obligat ad ſui obſeruantiam. Si autem iuſta a deo inſpirāte eſt ſcdm illō proverbiorum. viij. Per me reges regnant ⁊ legum cōditores iuſta decernunt Propterea xp̄us naſcens ſeruari voluit a matre ſua legem homīs infidelis. cū ſcꝫ vt ſcribitur Luce. ij. c. Exijt edictum a ceſare auguſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis. et ipſa iuit in bethleem ¶ Sciendū tn̄ ſcdm tho. vbi ſupra ꝙ leges humanitus poſite dicunt iuſte vel iniuſte. ſcdm quatruplicem cauſam. ſcilicet efficientem. formalem materialem. ⁊ finalē. ¶ Primo ſcdm cauſaꝫ finalem ex fine q̄n ordinantur ad bonum cōmune. Iſte auteꝫ eſt finis legis. vtilitas ꝯmuniſ boni vt dictum eſt. Econtra ē lex iniuſta cōtraria cōmuni bono. vnde quando aliquis preſidens imponit leges oneroſas ſubditis nō propter cōmunem vtilitatem. ſed propter priuatā ſuam vt propter cupiditatē vel gloriam faciens ſtatutum ꝙ q̄

facit talem defectum ſoluat tã
tum qđ nõ propter aliud facit
niſi vt inde lucretur. vel cuȝ im
ponit tallias vel gabellas vl/
tra debitum vt theſaurizet ⁊ ſi
2 milia. ¶ Scđo dicuntur leges
iuſte ex cã efficiẽte ſeu auctore
cã efficiens legis ẽ ſtatuens le/
gẽ. Si ergo nõ excedit ptãtem
ferentis. qꝛ ſcȝ eã facit ſubditis
ſuis iuſta ẽ. Iniuſta aũt ſi fert
legẽ ſuper eos in quibus nõ hȝ ptã/
tẽ. Puta ſi laycꝰ cuiuſcunq͂ di
gnitatis etiã imperialis facit le/
gẽ q̃ extẽdat etiã ad clericos vt
ꝗ hẽant rñdere in foro ſuo vł ꝗ
ſoluãt tallias ⁊ hmõi. nõ enim
3 hñt ptãtem ſuper clerꝫ. ¶ Tertio
leges dicũtur iuſte ex forma qñ
ſcȝ ſcđm equalitatẽ proportio/
nis imponũtur onera ſubditis
in ordine ad bonũ cõe. Cũ eni
vnꝰ hõ ſit pars multitudinis
quilibet hõ ⁊ qđ eſt ⁊ qđ hȝ ẽ mł
titudinis. Sicut quelibȝ pars
qđ ẽ totiꝰ. vñ natura aliqñ ali/
qđ detrimentũ infert parti vt ſal/
uet totũ. Et ſcđm h leges ꝓpor
tionabilr onera imponẽtes ſũt
iuſte ⁊ obligãt i foro ꝯſcie. vn/
de ex cã rõnabili rectores ciui/
tatũ iponũt aliquas collectas:
puta ad defendendum ſe in iu
ſto bello ⁊ ſcđm ꝓportionẽ de/
bitã. q i hoc recuſaret peccaret
Iniuſte aũt ſunt leges qñ non
equaliter onera imponunt̃ ſm

ratã vnicuiq͂ ꝯtinentẽ ⁊ ſcđm
ſubſtantiã. Sed aliꝗ nimis g̃/
uantur enormiter. Aliꝗ nimis
alleuiant̃. Et iſte ſũt violentie
magꝭ q̃ȝ leges. Iđ nõ obligãt i
foro ꝯſcie niſi forte ꝓpt vitãdũ
ſcãdalũ vł ꝑ t̃bationẽ ꝓpt quã
hõ etiã qñq͂ dȝ cedere iuri ſuo.
4 ¶ Quarto leges ſũt iniuſte ex
materia qñ ſunt de rebꝫ illicitꝭ
ꝯ ius diuinũ vel naturale. vtꝗ
adorẽt idola ſicut fecit nabu/
chodonoſor legẽ ꝗ oẽs adora/
rẽt ſtatuã. Daniel. iij. c. Et ta/
les leges nõ ſunt obſeruãde. qꝛ
vt ſcribit̃ Actuũ. v. c. Obedi/
re oportet deo magꝭ q̃ȝ hoibꝫ. Ad
idẽ facit. c. Julianꝰ. xi. q. iij. Et
nota ꝗ ꝯdẽtes leges iniq̃s. pu/
ra ad imponendũ collactes in
debitas ⁊ g̃uamia tenent̃ ad re
ſtitutionẽ ipi ⁊ heredes eoꝝ oiȝ
dãnoꝝ q̃ accaſiõe dictaꝝ leguȝ
aliq paſſi ſunt. ⁊ illi q induxerẽt
ꝯditorẽ ad talẽ legẽ faciendã q
libet in ſolidũ. vt g̃ iã ꝑdictuȝ
ẽ iuſte leges ꝑuãde ſũt nõ contẽ
nẽde. ¶ Hic Gelaſius pa. di. x.
ait. Quis aut leges principuȝ
aut patrũ reglas aut monitio
nes prñas dicat dẽre ꝯtẽni ni/
ſi q impunitũ ſibi extimet tran
2 ſire ꝯmiſſum. ¶ Scđm dubiũ
fuit vtrũ liceat aliqñ ſubditꝭ le
gis ꝑter ꝟba legis agere. ¶ Ad
h dt tho. i. ij. q. xcvi. ar. vi. ꝗ cũ
ois lex ordinet̃ ad bonũ ꝯmũe

in tm̄ hꝫ vim ⁊ rōem legis inq̄ꝫ
tū aſpicit id cōe bonū. Scd̄m
vero ꝙ ab h̄ deficit nō hꝫ ꝟtutē
obligādi vn̄ iuris perit⁹ dic̄ ꝙ
nulla iuris rō aut equitatis pa
tiť benignitas vt q̄ ſalubriter
ꝓ vtilitate hoīm introducūtur
ea nos durioꝛi interp̄tatōe ꝯtra
ipoꝝ ꝯmodū ꝑducam⁹ ad ſeue
ritatē. ¶ Et Bern̄. li. de p̄cepto
⁊ deſpēſatōe ait. Iniquū ꝓcul/
dubio foret ſi ea q̄ ſūt ꝓ ſola ca/
ritate inſtituta ꝯtra caritatē te
nerētur. Cōtingit aūt qd̄ ali/
quid obſeruari cōi ſaluti ē vtile
vt in plibꝫ qd̄ tm̄ in aliq̄bꝫ caſi
bꝫ ē nocumentū maxim. qꝛ igiť
legiſlatoꝛ nō pōt oēs caſus ſin
gulares ītueri ꝓponit legē ſcd̄ꝫ
ea q̄ vt in pluribꝫ accidūt ferēs
intentionē ſuā ad cōem vtilita
tē. vn̄ ſi emergat caſus ī quo ta
lis obſeruatio legis ſit dānoſa.
nō ſalutifera talis lex nō ēſt ſer
uāda. Sicut ſi in ciuitate obſeſ
ſa ſtatuať lex ꝙ poꝛte ſtēt clau/
ſe hoc ē vtile cōi ſaluti. vt ī plu
ribꝫ. Si aūt contingit caſus ꝙ
hoſtes inſequātur aliq̄s ciues
ꝑ quos ciuitas ꝯſeruať. dānoſ
ſiſſimū eſſet ciuitati ſi poꝛte ei⁹
nō aperiunť. ⁊ iō in tali caſu ꝓ
te eēnt eis apiende contra ꝟba
legis vt ſeruareť vtilitas cōis
quā intēdit legiſlatoꝛ. ¶ Pro/
pterea diciť in glo. in ꝓlogo de/
cretaliū. Nouis moꝛbis noua
ꝯuenit antidota p̄parari. extra
de iuramēto calūnie. c. Cetez
¶ Et varia experimenta moꝛ/
boꝛum varia nos cogunt reme
dia inuenire. l. diſt. capitulo vt
conſtitueretur. ¶ Et quod me/
dicamenta moꝛbis exhibēt hoc
iura negocijs. Et iterum gloſa
in pꝛologo. ¶ Que de nouo e/
mergunt auxilio nouo indigēt
ff. de interrogatoꝛijs actionibꝫ.
l. de etate. §. ex cauſa. extra d̄ of
ficio iudicis delegati. capitl̄o in
ſinuante. ¶ Sed tamen conſi/
derandum eſt ꝙ ſi obſeruatio
legis ſecundum verba non ha/
bet ſubitum periculum q̇ opoꝛ
teat ſtatim occurrere non perti
net ad quemlibet interpꝛetari
quid ſit vtile. ſed hoc ſolum ꝑ/
tinet ad pꝛincipes qui pꝛopter
huiuſmodi caſus habēt aucto
ritatem in legibus diſpenſan/
di. Si vero ſit ſubitum pericu
lum non patiens tantam mo/
ram vt ad ſuperioꝛem poſſit re
curſus haberi ipſa neceſſitas
diſpenſationem habet annexā.
Nec obſtat ꝙ Auguſtin⁹ dicit
diſtinctione. iiij. capitulo ī iſtis
ꝙ non licet alicui iudicare de le
ge. ſed ſi quis pꝛetermittat ꝟba
legis dicens ſe intentionē leg̃
ſeruare videtur ꝙ iudicet de le
ge. ¶ Ad hoc dicit Thomas

Jlle q̄ in caſu neceſſitatis agit
p̄ter verba legis nō iudicat ꝺ
lege ſed de caſu ſingulari in q̄
videt verba legis nō eē ſeruan
da. Vñ ꝺꝛ extra de reſcrip.i.c
cāni. Verba in reſcriptis vel
legibꝫ poſita debemꝰ ꝯforma-
re equitati etiā ſi verba non pa
terent. ¶ Itē ſi arguat ꝙ eius ē
interp̄tari legē cuiꝰ ē ꝯdere. vt
ꝺꝛ.xi.q.i.c.ſicut eñ.§. Ex his
oībꝫ.ſe q̄ ſubditoꝝ legis nō eſt
ꝯdere legē.nec ḡ eoꝝ eſt interp̄
tari intentionē legiſlatoris ſed
ſm verba agere. Rñdet tho.
ꝙ ille qui ſequit intētionē legiſ
latoris nō iterp̄tat legē ſimplr
ſed in caſu in q̄ manifeſtū eſt p
euidētiā nocumēti legiſlatorē
aliud intēdiſſe. Si eñ dubiū
ſit dꝫ vel ſm verba legis age
re. vel ſupiores ꝯſulere. Confir
mat hoc oia ſ̄dicta p illud quod
ſcribit.xxii.q.c.hūane. qd̄ ver
ba debēt ſeruire intētioni nō in
tētio verbis. Vñ Hilarius ex
tra de verbo.ſig.c. Intelligen
tia ait. Intelligētia verboꝝ ex
cauſis eſt aſſumēda.qꝛ non ſer
moni res:ſed rei ſermo debꝫ eē
ſubiectꝰ. Ibi dicit glo. verba
nō ſūt intelligēda ſtatim vt ſo
nare vident maxie vbi ābigua
ſed ꝯſiderāda ē intētio loqnt.
ff.de verbo.ſig.l. Nepos pcu
in.ff.de regul.iu.l. Semper i
ſtipulationibꝫ.xxxi.q.i.in cap.
Quō virginibꝫ.ꝛ glo.in.c.p̄-
terea.extra de ꝟbo.ſig. inquit
Pctōꝛ ē mens dicētis ꝙ̄ vox.
ff.ꝺ ſupellectili legata.l. labeo
Nec plus ꝟbū ꝙ̄ volūtas in-
ſpici dꝫ. C.que res pignori ob
ligari pñt.l.vlti.ſequit tho.qd̄
ꝙ̄uis ſapiētes nouerint intētio
nē ſuā ꝟbis explicare ꝛ ꝯdito-
res legū fuerint ſapientes.tamē
nullus ita ſapiēs vt poſſit oēs
caſus excogitare. vñ.ff.de ad-
mi.re.ad ciui.pertinen.l.ij.§.ſi
eo tpe.ꝺꝛ. Fortuitos caſu nul
lū hominū ꝯſiliū p̄uidere pōt
Jō ñ pōt ſufficiēt p ꝟba ſua i
lege exp̄mere ea q̄ ꝯueniūt ad
finem itentū. Et ſi poſſet legiſ-
lator oēs caſus ꝯſiderare non
oporteret ꝙ oēſ exp̄meret ꝓpter
ꝯfuſionē vitandā.ſed legē fer
re debet ſm ea que eueniāt. vt
3 in pluribꝫ. ¶ Tertiū dubium
erat vtꝝ expedientius ſit ciui-
tatē regi p bonā legē ꝛ malum
miniſteriū ꝙ̄ p bonū miniſteri
um ſine lege. Et Geral.odo.
ſup.v.ethicoꝝ dicit ꝙ p bonū
miniſteriū.qꝛ illud regimen eſt
ciuitati expediētius quod ē ad
finem ꝛ felicitatē ciuitatis effi-
catius.hoc aūt eſt regimē boni
v.ii.quare ipſum expedientius
eſt regimine bone legis. Nam
finis ꝛ felicitas ciuitatis eſt eſſe
ciues iuſtos prudētes ꝛ bonos
hoc habito cetera neceſſaria ci

uixati faciliter habentur. Sed
q ad hoc ſit efficatius regimē
boni viri apparet ex tribus in
quib⁹ vir bonus excedit legem
Videlꝫ Potentia Prudētia.
Juſticia. qꝛ vir bonus ſit potē
tioꝛ pꝫ. qꝛ quatuoꝛ ſūt motiua
que ꝯtinent totā potentiā faci
endi hoīes bonos. ſ. metus a/
moꝛ exhoꝛtatio exemplū. ¶ De
metu ariſto. dicit. x. ethicoꝛuꝫ.
Multi obediūt magis neceſ
ſitati q̄ ſermoni ꝛ iacture quā
timent magis q̄ bono. ¶ De
amoꝛe etiā ſequiť ibidem q pa
terni ſermones ꝛ moꝛes mag
hn̄t de poteſtate q̄ legalia ꝛ ci
uiles moꝛes ꝑpter cognationē
ꝛ bn̄ficia. ¶ De exhoꝛtatiōe di
cit Hiero. ad Paulinuꝫ. Ha
bet neſcio q̄d latentis integre
viue vocis actus ꝛ in aures di
ſcipuli de doctoꝛis oꝛe tranſfu
ſa foꝛtius ſonat. ¶ De exemplo
dō Lactan. li. iiij. Homīes ex
empla magis volunt q̄ verba
Bonus igiť vir ꝛ bona lex pa
res ſunt in metu ꝛ timoꝛe. quia
vterq̄ hꝫ miniſteriū ꝛ gladiū.
Sed bonus vir habet amoꝛē
habet exhoꝛtationē viuā ꝛ exē
plum bonoꝝ opeꝝ. Lex autē
nō. Quod etiaꝫ bonus vir ſit
prudentioꝛ ꝓbatur. qꝛ vir pru
dens ꝛ lex bona ſm prudentiā
datā ꝯtinent noticiā ꝛ artē be
ne viuendi. tn̄ noticia boni vi
ri excedit tripliciter. ¶ Primo 1
extenſiue. quia lex nō pōt exten
di ad oēs caſus qui pn̄t eueni
re eo q ſingularia ſunt infinita
ꝛ deſcendentibus ab vniuerſa
lib⁹ ad pticularia: iubet plato
quieſcere. Nūc autē vbi lex de
ficit: recurſus eſt ad arbitrium
boni viri. ꝛ ſic arbitrium boni
viri excedit legē extenſiue. Se 2
cūdo excedit bonus vir legem
intenſiue. qꝛ ſermōes legis ſūt
vniuerſales. ſermones boni vi
ri pticulares. Et vt dicit Ari
ſto. in. ij. ethicoꝝ. ꝛ in. iij. poli.
Sermones pticulares efficaci
oꝛes ſunt in agibilibus q̄ vni
uerſales. Tertio bonus vir ex 3
cedit pfectionaliter. q̄a vir bo
nus habet quandā expientiaꝫ
ſeu expimentalē noticiā ita pfe
ctam q nulli pōt ineſſe niſi ho
mini bono. oīs aūt legalis no
ticia pōt ineſſe taꝫ bono q̄ ma
lo. Quod adhuc vir bon⁹ ſit
iuſtioꝛ ꝓbať. quia lex bona ē tā
tum p̄ceptiuus. vir bonus eſt
preceptiuus. operatiuus. ele/
ctiuus. ꝛ volitiuus. Sed vbi
ſunt iſti viri boni vbi qui recte
viuant. qn̄ etiā poſt tot ſacras
leges diuinas ꝛ humanas ca
nonicas ꝛ ciuiles: legum mini
ſtri deterioꝛes alijs experiētia
teſte videntur. Quos non ab
re alta voce cantare poſſum⁹
dicentes illud quod ſcribitur

Bmus xviij

Sapien. i. ca. Diligite iuſticiam qui iudicatis terram. Si hanc iuſticiam maiores minoribus exhiberent vtiqꝫ reliqua omnia in ciuili vita bene recte qꝫ fierent.

¶ Quod multe ſunt leges ciuiles reprobate ꝛ alie auctenticate quedam vero abrogate: que non dedignantur ſacros canones imitari.

Capitulum tertium.

Tertium myſterium contemplandū dicitur abrogatio. In ſecularibus quidē legibus multa diuerſitas inuenitur ¶ Nā quedā ſunt reprobate quedam auctenticate. quedā abrogate. ¶ Prime ſunt leges quecūqꝫ iniuſte de quibus diximus. Et in ſpeciali omēs ille que militāt contra eccleſiaſticā 2 libertatē. Ex quo facta eſt illa cōſtitutio honorij tertij. extra de ſen. ex. c. Nouerit. In qua dicit Excōicamus oēs q̄ de cetero ſeruari fecerint ſtatuta edita et ↄſuetudines vel poti⁹ abuſiōes introductas cōtra eccleſiaſticā libertatē niſi ea de capitularib⁹ ſuis infra duos mēſes poſt huius publicationem ſnie fecerint 3 amonere. excōicam⁹ ſtatutarios ꝛ ſcriptores ſtatutoꝝ ipſorū necnō ꝛ ptātes ꝛ ↄſules rectores ꝛ ↄſiliarios locoꝝ vbi de cetero hmōi ſtatuta ꝛ ↄſuetudines edite fuerit ꝛ obſeruate nec nō ꝛ illos q̄ ſm ea p̄ſumpſerint iudicare vel in publicā formaꝫ ſcribere iudicata. hec ibi Inno. ꝛ hoſtien. dicunt ꝙ libertas ↄſiſtit in priuilegijs ↄceſſis ſuper ſpūalib⁹ vel. ꝑalib⁹ gnāliter vel ſingulariter ſiue a deo. ſiue a papa ſiue ab alijs principibus A deo ↄceſſa ſunt multa. vt illud Q̄d̄cunqꝫ ligaueris ꝛc. ꝛ hoc quantū ad ꝑſonaꝫ pape extēdit ad interp̄tationē oiū diuioꝝ. extra q̄ fi. ſūt le. c. ꝑuenerabilē. A papa priuilegia ↄceſſa ſūt vt q̄ inicit manū violentā i clericū ſit excōicat⁹. Itē ꝙ in legatis ad piaſ cās ſufficiāt duo teſtes. ꝛ mlta alio priuilegia q̄ habētur in iure canonico. Iteꝫ ab impatorib⁹ mlta ↄceſſa ſūt vt de imuni. ec. ꝛ hmōi ¶ Quedā leges ſclares ſunt autēticate. vt ille q̄ honeſtatē ſapiunt et morib⁹ bonis ac religioni ↄcordāt. vñ extra de cleri. excōi. ca. Sup ſpecula dicit Sctā eccia legū ſecularium nō reſpuit famlatū q̄ eq̄tatis et iuſticie veſtigia imitātur. Idem extra de noui opis nūciatōe. c. i. ꝛ di. x. c. Lege. c. Si adiutoriuꝫ. ¶ Tertio q̄dā leges ſunt abrogate eo ꝙ licet ꝑmittātur a iure ciuili. tamē prohibet a iure canonico ¶ Et in tali caſu leges non dedignā

tur ſacros canones imitari. ex/
tra de iudicijs. c. clerici. extra ꝺ
iuramẽto calũnie. c. i. Extra de
noui operis nunciatõe. ca. In/
tellexim⁹. ¶ Et in auctentico vt
clerici apud ꝓprios epõs. §. pe.
collatõe. vi. Et lꝫ plures ſũt ca
ſus ciuilis legis q̇ ꝓhibenꝶ in
iure canonico nos tñ aliq̊s col
ligem⁹ ex illis. ¶ Prim⁹ caſus
eſt in matrimonijs. nã ſcõm le
ges ciuiles fili⁹ germani vnius
põt copulare matrimoniũ cuꝫ
filia alteri⁹ germani. vt inſtitu
ta de raptoribꝫ. §. Inter eas. et
C. de nup. l. nemi. Sed ſcõm
ecciam tales debẽt ſeparari. Ex/
tra de ꝯſanguinitate ⁊ affinita
te. c. Non debẽt. ¶ Scõs caſus
eſt de puella rapta q̃ ſcõꝫ leges
non poteſt ꝯtrahere mr̃imoniũ
cũ raptore ſuo. C. de raptu vir
ginũ. l. Unica. ⁊. xxxvi. q. ij. c.
de puellis. c. Si aũt. c. Placuit
Sꝫ ſcõm legẽ canonicã poteſt
extra de raptoribꝫ. ca. Cum cã
vbi etiã dicit glo. Qualitercũ/
qꝫ aliq̃ ſit rapta poteſt ꝯtrahere
cũ raptore dũmodo prior diſſẽ
ſio tranſeat poſtmodũ in ꝯſen/
ſum. xxxvi. q. ij. c. Tua. ¶ Ter
tius caſus eſt quia ſcõm leges
ciuiles licitum eſt homini ſo/
luto tenere mulierem ſolutam
in concubinam. vt in autenti.
Quibꝫ modis filij naturalis
efficiuntur legitimi. §. Si q̊s
Sed ſecundum eccleſiã etiam
ſimplex fornicatio eſt peccatuꝫ
mortale ⁊ excludit a regno dei
ſcõm aplm̃ Pe. corinthi. vi. ca.
¶ Quartus caſus eſt ſecundũ
leges ciuiles licitum eſt viro oc
cidere adulterum deprehẽſum
in adulterio cum vxore ſi ẽ per/
ſona vilis ⁊ cui non debet reue
rentiam. ff. de adul. l. marito. et
l. ſi adulterium. ⁊. C. de adulte
ris. l. Graccus. Inſuper licꝫ pa
tri qui habet filiam in poteſta
te occidere adulterium filie in
domo ſua fornicantem ⁊ occi/
dere filiam. ff. de adulterijs. l.
Pateri ⁊. l. non in ea. Sed ſm
deum ⁊ eccleſiam nihil horuꝫ
licet. ¶ Quintus caſus ẽ. quia
ſecundũ leges ciuiles dãnatur
qui deprehenſam in adulterio
tenet vxorem. C. de adulterijs
l. crimen. ⁊. l. Caſtitati. Sed
ſecunduꝫ iura canonica poteſt
retinere ſine vlla pena. dummo
do ipſa parata ſit ſe emendare.
xxxi. queſtione prima. §. obau/
ditur. ¶ Sextus caſus ſecun
duꝫ leges mulier que mortuo
marito nubit infra tempus lu
ctus id eſt vnius anni infamis
fit ⁊ incurrit multas penas. C.
de ſecundis nuptijs. l. prima ⁊
ſecũda. Sed hoc non teneꝶ ab
eccleſia. extra de ſcõis nup. ca. i

7 ¶ Septimus caſus eſt ſcd̃m le
ges. Illud qd̃ relinquitur ĩ te/
ſtamẽto niſi habeat q̃nqꝫ vel ſe
ptẽ teſtes nõ valet. C. de teſta.
l. ſi vnus. l. ac ꝯſultiſſima inſti
tuta de teſta. §. fi. Sed eccia h̃
nõ tenet in relictis ad pias cãs
vbi ſufficiunt tres aut duo te/
ſtes. extra de teſta. c. Cũ eſſes. ⁊
8 c. relatũ. ¶ Octau⁹ caſus ẽ ſm̃
leges maleficia cogitatõis regu
lariter nõ puniũtur. ff. de penis
l. cogitatõis. Sꝫ tñ oĩs cogita
tio mala a deo punit̃. de pe. diſ.
i. c. Omnis. ¶ Nonus caſus
9 ſcd̃m leges ciuiles licet magi
⁊ malefici puniantur tñ q̇ hoc
faciũt ꝯ̃ vẽtos imbres ⁊ gran/
dines preueniatur. C. de male
ficis. l. eoꝝ. Sed ſcd̃m deuꝫ et
ecciam talia facere grauiſſimuꝫ
10 pctm̃ eſt. ¶ Decim⁹ caſus ꝙ
filius ſpuri⁹ ex dãnato coitu oĩ
bñficio excludit̃. C: de natura:
lib⁹ liberis. l. Licet aũt. Sed ſe
cundũ ecciam intereſt epĩ face/
re ꝙ vterqꝫ parentũ talib⁹ libe
ris neceſſaria ſubminiſtret ſm̃
qd̃ facultates ſuppetũt. extra d̃
eo qui duxit in matrimonium
quã polluit ꝑ adulteriũ. §. cum
haberet. Sunt ⁊ aliȷ̃ caſus q̃s
repetere nimis foret prolixum.
in quib⁹ leges ſeculares nõ ſũt
ſeruande. tñ in aliȷ̃s vt ſepe di/
ximus licitis ⁊ honeſtis colẽde
ſunt ⁊ nõ ſuperba mẽte parui/
pendende. Demus igit̃ operaꝫ
omnẽ elationẽ expellere a cordi
bus noſtris ⁊ ſcd̃ꝫ leges ſacras
viuẽtes dignos reddam⁹ nos
gratia xp̄i Amen.

¶ Feria quinta tertie ebdõade
De ſuperbia hereticoꝝ
Sermo decimuſnon⁹

Ortuus ẽ di
ues ⁊ ſepultus eſt
in inferno. ꝟba ſũt
redẽptoris nr̃i Lu
ce. xvi. c. ⁊ in euan
gelio hodierno. Audientes ple
riqꝫ lectione ſancti euãgeliȷ̃ ho/
diernã in qua hiſtoria ⁊ res ge
ſta narratur de diuite illo q̇ dã
natus interiȷ̃t. ⁊ deſcẽdit ĩ infer
nũ. nõ ſolũ nõ expaueſcunt nec
cogitant de vita futura. Qui/
imo ficta eſſe falſaqꝫ oĩa illa et
opinãtur ⁊ dicũt. Aſcẽdit q̇p/
pe fum⁹ ſupbie in corda eoꝝ: ex
cecauitqꝫ illos vt nõ aſpiciant
veritatẽ. Spernunt ſcripturas
et moyſen ac ꝓphetas abhomi
nãtur. Hi ſi ꝑtinaciter in tali/
bus verſantur errorib⁹ ſicut he
retici puniẽt̃ a iuſto iudice deo
Et qm̃ hereſis viciũ ꝑiculoſiſſi
mũ eſt ⁊ abhominabile nimis
decreui in ſermone preſenti di/
cere de ſupbia hereticoꝝ. ob qd̃
tria myſteria ꝓponim⁹ de here
ticis ꝯtẽplanda
¶ Primũ dicit̃ ꝯditõis.
¶ Scd̃m ſpecificatõis.

ſmo xix

¶ Tertiũ punctõis.

¶ Qd̃ quinq̃ ɔditões reqͥrun tur ad hoc vt q̃s ꝓprie dicatur hereticus. Capitulum primũ.

Rimũ in yſteriũ de hereticis ɔtẽplãdũ dicit̃ ɔditõnis. Ut eni inq̃t Aug. xxiiij. q. iij. c. heretic⁹. Heretic⁹ eſt q̃ falſas opiniones gignit vel ſeq̃tur. Sȝ vt colligere potui ex dictis doctoꝝ q̃nq̃ requiruntur ɔditões ad hoc vt aliq̃s ꝓprie dicatur hereticus.

¶ Prima ɔditio ẽ vt ſit error in ei⁹ intellectu. Nã hereſis ẽ ſpecies infidelitatis. Sȝ infidelitas ẽ in intellectu ſubiectiue. ſicut fides ſibi ɔtraria. factũ ergo malũ ſine errore nõ facit hominẽ hereticũ. vt ſi q̃s fornicat̃ aut mechat̃ lȝ agat ꝯ̄ veritatẽ q̄ dicit. Nõ mechaberis. nõ tñ eſt heretic⁹ niſi credat vel opinetur fornicari eſſe licitũ. Si q̃s aũt obiiceret qd̃ ſymoniac⁹ dicitur hereticus. i. q. i. c. quiſq̃s ꝛ tñ nõ hȝ errorem in intellectu Ergo abſq̃ tali ɔditõe poteſt q̃s reputari heretic⁹. ¶ Rñdet̃ ꝙ ſimoniac⁹ nõ ꝓprie ſed large dicit̃ heretic⁹ ꝓpter quandaȝ ſimilitudinẽ. qꝛ ex q̊ emit vł vẽdit ſacra ita agit ac ſi extimaret donũ gr̃e pecunia poſſe poſſideri. ſȝ nõ h̃ eſtimãdo ſicut cõiter accidit nõ eſt heretic⁹. ¶ Scd̃a ɔditio ad hoc ꝙ ſit q̃s ꝓprie hereticus ẽ ꝙ error ſit circa ea que ſunt fidei vel ꝯ̄ veritatẽ deffinitiõis eccle in his q̄ ptinẽt ad fidẽ ꝛ bonos mores ꝛ neceſſaria ad ɔſecutionẽ vite etne. Si eni error eẽt de his q̄ nõ ptinẽt ad fidẽ. puta ꝙ q̃s credat ſolez nõ eſſe maiorẽ terra ꝛ hmõi nõ eſt heretic⁹ ¶ Tertia ɔditõ q̄ re quirit̃ ad hereſim ẽ ꝙ error ſit i illo q̃ veritatẽ catholicã eſt pro feſſus. Nã iudei ꝛ gẽtiles ac reliq̃ infideles nõ ꝓprie dicunt̃ heretici. Uñ dicit Aug. ꝙ vidẽs diabol⁹ gen⁹ hũanũ a cultura demonũ liberari hereticos mouit. q̃ ſub vocabulo xp̃iano doctrine reſiſterẽt xp̃iane ¶ Quarta ɔditio q̄ requirit̃ ad hereſim eſt ꝙ ſit in eo q̃ fidẽ ſuſcepit talr error circa fidẽ ꝙ aliquã ṽitatẽ de xp̃o ɔfiteat̃ ptinentẽ ad diuinitatẽ vel ad humanitatẽ. Si eni nullã veritatẽ penit⁹ de xp̃o cõfiteret̃ mag̃ ꝓprie appoſtata q̃ heretic⁹ cẽſeret̃. Nã heretic⁹ aliquã veritatẽ de xp̃o ɔfitetur apoſtata ṽo a fide non ſicut iulianus apoſtata. Et ſic pñt diſtingui heretic⁹ ꝛ apoſtata. licȝ aliq̃n vnũ ſumat̃ p alio ¶ Quita ɔditio q̄ reqͥrit̃ ad hereſȝ ẽ vt q̃s talẽ errorẽ firmata voluntate ꝛ obſtinata eligat ꝛ ptinacit̃ ſequat̃ errores. Uñ Aug. xxiiij q. iij. ca. Qui in eccia. ait. Qui

in ecceleſia xpi morbidū aliq̄d
prauūq; ſapiūt ſi correcti vt re
ctum ſanūq; ſapiā; reſiſtāt cō
tūaciť ſuaq; peſtifera ꝛ morbi
da dogmata emēdare nolue/
rint ſ; defendere pſiſtūt. hereti
ci ſūt. Qui ḡ erraret ī materia
fidei putās eccleſiaꝫ ſic credere
patus corrigi ꝛ emēdari cū au
dierit ꝟitatē: nō cēſeť heretic⁹
Vn̄ abbas Joachim ſm glo.
in. c. dānam⁹. de ſū. tri. ꝛ fide
ca. q꞉ patus fuit corrigi ꝛ ſe cor
rexit: nō dꝫ dici heretic⁹ lꝫ ali/
qn̄ erraſſet in fide ī libello illo
quē fecit ꝯ petꝝ lombardum.
¶ Ad h̄ facit dictū aug̃. xxiiij.
q. iij. c. dixit apl̄s. Notandum
etiā ſm Guil. ꝙ cū dr̄ extra de
hereticis. c. i. Dubi⁹ in fide in
fidelis ē. ꝙ hoc intelligitur de
eo q̇ ſponte vult dubitare. Se
cus de illo q̇ aliqn̄ vacillat cir
ca fidē ex tentatione ꝛ cum diſ
plicentia rationis. Cōcordat
his Tho. xxij. q. xi.
¶ Nō lꝫ multe fuerint hereti
coꝝ ſecte fidei veritatē impug
nantes. tn̄ hodie q̇nq; ſūt qui
mlťos iuoluūt in italia. Ca. ij
Ecundū myſteriū de
hereticis ꝯtēplandum
dr̄ ſpecificatōis multe
q̇ppe a p̄ncipio naſcētiſ eccleſie
vſq; in p̄ntem diē inuente ſunt
hereticoꝝ ſecte fidē orthodoxi
ſuis erroribꝫ conātes euertere:
Oēs tn̄ faciēte deo tandē de
lete ſūt paucis illis duntaxat
exceptis que adhuc diebꝫ nr̄is
inuoluūt aliquoꝝ miſerabiles
aīas. Jſido. viij. ethimo. lib. ꝛ
xxiiij. q. iij. ca. vl. noīat hereſes
q̄s pfeſſi ſūt īfraſcripti videlꝫ.
Simoniani. menandriani. ba
ſilidiani. nicolaite gnoſtici. ca
porciani. cherintiani. nazarei.
ofite. valentiniani. appellite. ar
cociani. adamiani. caymani.
ſethiani. melchiſedechiani. an
gelici. apoſtolici. cerdoniani.
marcianiſte. archoterite. aqua
rij. ſeueriani. taciani. elogij. ca⁹
thafrige. cathorij. pauliāi. her
mogeniani. manichei. ātropo
morfite. heracliti nouatiaui.
mōtani. ebionite. fotiniani. eu
nomiani. origeniani. ſabelliāi.
arriani. macedoniani. apolina
riſte. coluciani. floriani. dona
tiſte. bonoſiani. circūcellīones
priſcillianiſte. luciferiani. ioui
maniſte. heluidiani. paterniāi
arabici. tertulianiſte. pelagiāi
neſtoriani. euticiani. theodoſi
ani ꝛ alij. quoꝝ errores apte cō
memorare nō eſt neceſſarium
¶ Jn extrauagāti iohānis. xxij
que incipit. Dudū ad audiēti
am reprobanť errores petri de
corbaria ordinis minoꝝ q̇ per
tiaciter aſſerebat ꝙ petr⁹ apl̄s
nō fuit magis caput eccleſie q̄
q̄libet aploꝝ. ꝛ ꝙ xp̄s nullū vi

tariũ in eccleſia derelictt. ⁊ qđ
papa nõ habet corrigere ⁊ pu
nire inſtituere ⁊ deſtituere ĩpa
torẽ. Contra ↄſtitutionem cle
mẽtis in clemẽtina paſtoralis
de ſen. ⁊ re iudi. Iſte petrus đ
corbaria fuit factus antipapa
tpe Johãnis. xxij. ad ordinati
onẽ ludouici ĩpatoris ſciſma
tici. ⁊ depoſiti ab impio et ab
eo antipapa coronatꝰ ẽ. Sed
poſtea captus dictꝰ petrus. et
ductus ad Johannẽ. xxij. aui
nioni ↄfeſſus errorẽ ſuũ in car
cere vitã finiuit. Circa ãnos
dñi milleſimo ducẽtoſ qnqua
ginta in lombardia ⁊ florentia
repullulauit hereſis manicheo
rũ. Contra q̃s ſcũs petrꝰ mar
tyr factus inqſitor ab Innocẽ
tio. iiij. a tali hereſi florentiam
purgauit. ⁊ alias ptes lombar
die. ¶ Circa annos dñi. M.
cccc xx. exorta eſt hereſis vſcita
tum in boemia. cuius inuẽtor
fuit quidã anglicus Johãnes
hus noiatus. ¶ In clemẽtina
ad noſtrã. de hereticis fit men
tio de hereſi bergadorꝝ. Sed
his ⁊ omnibꝰ alijs ptermiſſis
in italia adhuc inueniunt qn
q̄ ſpecies hereſum ſiue hereti/
corꝝ ſecte. ¶ Pria eſt valliſtarꝝ.
¶ Scđa eſt amodeitarꝝ
¶ Tertia neofitorꝝ
¶ Quarta fraticellorꝝ.
¶ Quinta pliniſtorꝝ

¶ Pria ſpẽs heret ſeu heretico
rũ ſecta ẽ valliſtarꝝ. hec lꝫ non
multos corrupit. tñ piculoſiſſi
ma ẽ. Dãnat em̃ vota ⁊ iura
mẽta. aſſeritq̄ religioſos voto
ſe ad ↄtinentiã obligãtes vilẽ
geſtare mẽtẽ corꝗ ſatis debile
cũ maioris ꝟtutis ſm eũ ſit vi
uer caſte ſine vinculo voti q̄ cũ
eiꝰ obligatiõe. Uidi ſup hoc ⁊
alijs qbuſdã erroribꝫ neapoli:
libellũ q̄ndã quẽ vnꝰ pfatam
hereſim ſapiẽs ſemel tm̃ mihi
oñdere voluit. Aſcribebat aũt
libellꝰ ille laurẽtio valle. q nr̃o
tpe vir clarꝰ ẽ habitus. neſcio
an forte aliq̃ ſic voluerit eiꝰ no
mẽ inglioſũ facere vt ipſi ↄfigẽ
tes opꝰ hereticis opionibꝫ de/
turbãtũ viro illi iputauerint:
ſi ipe libellũ talẽ nec ↄfecit nec
docuit i eo ↄtẽtor iſamia iſta
accedit ſibi ad gloriã ⁊ hõrẽ. ſi
ꝓo vt hõ in h errauit nec ſe cor
rexit. curemꝰ nos errores pnici
oſos deteſtari. Legi ego inecti
uã q̄ndã pogij florẽtini q đ lau
rẽtio valla ſic ait. Oẽs illos
pſcos doctiſſimos viros q̃rũ
mẽoria oibꝫ ſclis ſũme laudis
veneratione celebrata ẽ ſcra q̃
dã i maniq̄ pfuitate ↄtemnit
ↄphendit culpat aſgnat ⁊ tan
q̄ fortũe rotã in manu tenens
ſurſũ deorſũ voluit ⁊ ꝟſat oĩa
⁊ ad ſuũ arbitriũ trahit vt ꝓo
a grãmaticꝫ icipiã. Priſcianũ

in p̄mis. donatū. ſeruiū. pom
peiū. feſtū. noniū marcellū. Ip
ſum deniq̄ marcū varronē in
grāmaticis arguit. In dialeti
cis ac phia ariſtotelē ⁊ boetiū
multis in locis affirmat erraſ
ſe Ciceronē vt eloq̄ntie p̄ncipē
⁊ p̄ceptorē artis dicēdi inſciū
p̄dicat. Titūliuiū. Saluſtiū.
Lactanciū: ceteroſq̄ egregios
latine lingue auctores neq̄ ele
gātes fuiſſe ⁊ plurimiſ in locis
ſenſa v̄boꝝ nō recte poſuiſſe te
ſtaſ. Priſcos iuriſcōſultos plu
rimū v̄boꝝ ſigtionē ignoraſſe
affirmat Oēs dānat p̄ter vnū
q̄ntilianū quē doctiſſimū oiuz
qui vnq̄ fuerūt ⁊ ipſi Ciceroī
eloq̄ntia ⁊ docēdi arte prefert
hō fanatic⁹ aſſeuerat Nō legit
n̄ q̄ntilianū ſed ciceronē a btō
Hieronymo aureū flumē elo
quētie appellari q̄q̄ ⁊ Hiero.
approbat aſſerēs multa ab eo
p̄perā in ſacra ſcriptura eſſe in
latinū traducta. Et btm̄ aug.
de fato de trinitate ⁊ d̄ dina p
uidentia nō recte ſenſiſſe fateſ.
Huiuſq̄ Pogi⁹ quē puto ver
ba dixiſſe qm̄ ego audiui eum
laurentiū ſemel in biblioteca
Minerue rome p̄ferentē cum
quodā viro docto. Et dum
ille i q̊dā ſuo p̄poſito allegaſſ3
Aug. indignāter rn̄dit ⁊ teme
rarie aug. non fuiſſe nec docte
nec recte locutum. Sed ꝯ erro

res p̄tactos nr̄a ferre dz inten
tio p̄cipue vbi religioſa ⁊ pia
vota dānare p̄ſumit. Res eſt
apud oēs theologos p̄batiſſi
ma q̄ bonū op⁹ cū voto factū
p̄fecti⁹ ē q̄ ſine voto ex deo bn̄
dicto grati⁹. vt pz in viij. diſ.
xxxviij. ⁊ de h̄ plene diximus i
ſermone de voto in xlv. d̄ pnia
¶ Scd̄a ſpēs hereticoꝝ ſeu ſe
cta ē amodeitaꝝ a q̊daz amo
deo grāmatico in p̄tib⁹ lōbar
die exorta. Hic docebat erra/
re eos q̇ dicūt ſcē petre vel ſan
cte paule ⁊ ſic de alijs. q2 deus
eſt ſolus ſcūs. Sed vere igna/
ue inepteq̄ motus eſt ⁊ theo/
logiā ignorās etiā ⁊ phiam cū
ſm oēs tam phos q̄ theolo/
gos ſolus deus eſt bonus per
eſſentiā ſolus imortalis p ēēn
tiam. Solus btūs p eſſentiā ⁊
huiuſmodi. tn̄ creature ſūt bo
ne imortales p participationē
Sic ē ſolus ſctūs p ſuā eēntiā
ſed alij p p̄ticipationē Et non
ſolū noiam⁹ congrue hoies et
angelos ſcōs ſed etiā p partici
pationē vocamus homines
deos. vnd̄ in p̄s. Ego dixi dij
eſtis ⁊c̄. Prefatus adhuc amo
deus ignar⁹ ⁊ iniquus ſup̄ſtā
dicebat ꝯfeſſionē ſacr̄alem fiē
dam ſacerdoti. qm̄ de illa apl̄i
nihil reliq̄rūt in ſcripturiſ quē
errorem pleriq̄ ſuſceperūt Sz
aduertant. quia i.c. cū marthe

extra de cele.miſ.ita ſcribitur.
Multa tā de verbis q̄ de fa
ctis dn̄icis inuenim⁹ in euāge
liſtis omiſſa que apoſtoli vel
ſuppleuiſſe verbo vel tacito ex
p̄ſſiſſe legunt. Paulus eni3 in
actib⁹ apoſtoloꝝ.c.ij.ait Me
miniſſe vos oportet dn̄i ieſu:
qui dixit. Beatius eſt magis
aliq̇d dare q̄ accipe Hoc nul
lus quattuor euangeliſtaꝝ de
ſcripſit. Nullus etiam eoꝝ ex
p̄ſſit quod paulus de xp̄o ad
corinth.ſcribēs dixit Viſus ē
pluſ q̄ q̇ngētis frib⁹ ſil' viſus ē
ꝛ iacobo.nouiſſime āt oiu3 tā
q̄ abortiuo viſus ē mihi.ꝛ ifra
Multa em̄ ſuat eccleſia q̄ ab
apl'is nō ſunt tradita que ta/
men cū ſint longa ꝯſuetudine
approbata nō ſunt minoriſ au
ctoritatis .Quia ergo ꝯfeſſio
fuit a xp̄o inſtituta ꝛ ab eccle/
ſia exercitata.l3 apl'i de ea non
ſcripſerint hereticū eſt tenere il
lam nō fore de neceſſitate ſalu
tis. Tertia eſt hereſis neofi
toꝝ qui ī pleriſq̄ regni neapo
litani ciuitatib⁹ cōmorant. hi
poſt ſuſceptū baptiſma iudeo
rum ſectant veſtigia. Sabba
tū cuſtodiūt. azima comedūt
feſta xp̄ianoꝝ violant.ꝛ alia i/
pie faciūt.ꝓpter que nō eſt du/
bitandū q̄ corde ore ꝛ ope ma
le ſentiūt de fide. Et l3 contra
eos fores ꝓcedendū tanq̄ cō/
tra hereticos vt ſcribitur de he
reticis.c.Contra.in.vi. tn̄ pe
cunia ſua ſupant oēm iuſticiā
Quarta eſt hereſis fraticel
loꝝ de opinione qui dicebant
xp̄m nil habuiſſe cū apoſtolis
ꝓpriū nec in pticulari nec ī cōi
etiā reꝝ mobiliū:ſed ſolū nu/
dū vſum facti eoꝝ quib⁹ vte/
batur ſibi ꝯceſſiſ p elemoſynā
vel p aliū modū. Cōtra iſta3
opinionē Johānes.xxij. locu/
tus ē in vna extrauaganti que
incipit. Ita quorundā. Et in
alia que incipit Qd inter non
nullos illi ſnihilominus fran/
celli quāuis diſcurrāt p orbē:
tn̄ nō audent in publicū ꝓdire
ſed latēter ꝛ mutato habitu in
cedētes cū ſuis cōplicib⁹ laiciſ
ꝯueniūt in antris ꝛ cauernis:
multa ꝓphana ſub deuotiōis
ſpecie exercētes. Anno xp̄o dn̄i
milleſimo.cccc.xlix.tēpore Ni
colai q̇nti. apud fabrianū tre
decim ex illis cōbuſti ſūt ꝛ in
puluerē redacti Quinta eſt
hereſis pliniſtaꝝ. Quidā eni3
lectiōe plinij ꝛ alioꝝ gentiliu3
illecti mundū ab eterno fuiſſe
fatent aīas mortales affirmāt
futurā gloriam ꝛ dānatoꝝ pe/
nas negant. Scōꝝ vitas lau
de dignas ꝛ miracula irridēt
ſcripturas dīnas vilipendūt:
atq̄ p̄dicatores euāgelij audi
re recuſant. Et q̄uis publice

hec ⁊ ſīlia docere timeant vel erubeſcāt tñ dū illis facultas ſe offert inter ſuos ꝯſocios ꝓ de fidei myſterijs ⁊ xp̄iane religionis doctrina ipudenter ⁊ infideliter fabulāṫ Qđ heretici puniūṫ q̇ntuplici pena. Ca. iij

Ertiū myſteriū de hereticis cōtēplandū đꝛ punitiōis. ſm enī Raimundū in ſumma ſua heretici puniunṫ q̄druplici pena. Sed nos addemus ⁊ q̇ntā.

Prima pena ē excoīcatiōis
Secunda depoſitionis.
Tertia reꝝ ablatiōis. Quarta occiſionis. Quita dine vltiōis. Prima pena đꝛ excōicationis. Ois heretic⁹ ſiue occultus ſiue manifeſt⁹ eſt excōicatus. vt pꝫ extra de ſen. excō. c. Nouerint. Silr oēs credentes receptatores ⁊ defenſores hereticoꝝ. ſūt ipſo facto excōicati. Petrus de palude in ſuo q̄rto dicit ꝙ credētes hereticorū ſunt q̇ lꝫ nulli hereſi expreſſe adhereant. credūt tñ hereticos eē bonos hoīes ⁊ habere bonā fidē. Defenſores aūt ſūt qui ꝑſonā defendūt. vt aduocati p̄ſtando patrociniū vel tabelliones faciendo inſtrumenta vel iuuātes in cauſa. Qui aūt nō ꝑſonā ſed hereſim defendit: hereſiarcha eſt. xxiiij. q. iij. c. qui alioꝝ. Receptatores ſūt qui in domo vel terra ſua eos recipiūt ſemel vel pluries publice vel p̄uate. Iura tñ ciuilia intelligūt eſſe receptatorem q̇ latenter recipit ⁊ celat ⁊ ꝯſeruat vt manus iudicis euadat. ff. de receptationibus. l. i. Fautores ſūt q̇ aliq̄n facto fauent mittendo alimoniā ⁊ huiuſmodi. Aliq̄n ꝟbo vt oſtendendo iſti ſūt boni viri iniuſtū eſt agere ꝯtra eos ⁊ inq̇ſitores iponūt eis maligne ꝯficta. Itē cōmiſſione q̄n qui poteſtate fūguṅṫ in capiendo ⁊ ſimilibus: nō fauent inq̇ſitoribus ſicut debēt Oēs iſti ſūt excoīcati ipſo facto ſicut heretici. Qđ intelligendū ē dū tñ viciū ſuū aliquo actu ꝓdeat exteriori publice vel occulte. Itē q̇ in poteſtate exiſtēs omittit facere qđ debet. lꝫ nihil exterius agat incurrit qꝛ ad idē iudiciū ꝑtinet habitus ⁊ p̄uatio. de hereti. c. Quicūqꝫ. li. vi. ⁊. xxiij. q. iij. c. Qui pōt. Priuate ꝟo ꝑſone i hoc caſu ſi nō capiūt vel ſi ꝑ tereūtes nō detinent fautores. Vt dici nō pñt. ⁊ de hereti. c. Vt inq̇ſitionis. li. vi. habeṫ. ꝙ oēs ptātes dñi tꝑales ⁊ rectores q̇buſcūqꝫ dignitatibꝫ vł officijs ⁊ nōibꝫ cenſeanṫ ⁊ coꝝ officiales ⁊ balliuij que a dioceſanis vel epīs vel inq̇ſitoribꝫ hereticē p̄uitatis nō obediūt in here

ticoꝝ vel ipſoꝝ credentiuꝫ vel defenſoꝝ receptatoꝝ fautoꝛuꝫ inueſtigatione captiōe ꝛ cuſtodia diligenti cū ab eis fuerint reqſiti ſūt excōicati. Itē oēs p̄dicti rectoꝛes ſi p̄dictas perſonas peſtiferas nō duxerint vel duci fecerint ſine moꝛa poſtq̄ fuerint reqſiti in poteſtatē ſeu carcerā epoꝝ ſeu inqſitoꝝ vel ad locū aliū aliquē de quo ipi vel aliq ex ipſis mandauerint infra eoꝝ dn̄oꝝ vel rectoꝝ diſtrictū. vbi p viros catholicoſ a p̄fatis epis vel inqſitoꝛibus aliquos deputatos ſub arta ꝛ diligenti cuſtodia teneant̄ donec eoꝝ negociū p iudiciū eccleſie terminetur ſint excoicati

Item ſi p̄dictos hereticos p crimine hereſis captos abſq̄ licētia epoꝝ vel inqſitoꝝ liberauerit ſūt excoicati Itē ſūt excoicati ſi iudicare p̄ſūpſerit de hereſi cū iudiciū ſit mere eccleſiaſticū: Itē ſi ipedierit officiū inqſitoꝛis cōſilio vel fauore ſūt excōicati. Itē oēs ſupdicti q incurriſſent ſnīaꝫ excoicatiōis ꝛ p ānū ſuſtinuerint extūc velut heretici ꝯdēnant̄. Et nota q ex coꝛpoꝛe iuris nō videt̄ haberi q abſolutioneꝫ ab excoicatione ꝓpter hereſim cōtracta papa ſibi reſeruat. Ex quo argui poſſꝫ q ab epiſcopiſ poſſent abſolui p.c. Nuper. de ſen. excō. Sed p pceſſū pape q fit annuatim in curia ſibi reſeruat eoꝝ abſolutionē. Item ſciendū q eps nō poteſt ferre ſnīam in cauſa hereſis ſine inquiſitoꝛe heretice p̄uitatis. vt habet̄ in clemētina. i. de here.

Adhuc aduertēdū q ſi inquiſitoꝛ ꝛ oꝛdinarius diſcoꝛdant in mādato ꝯ hereticos. qꝛ vnus mādat puniri p ſe cōdemnatū. alter mādat relaxari p ſe abſolutū videt̄ ſupſedendū donec ꝯſulat̄ papa ſm Johannē andree. Excoicati ſūt ēt inqſitoꝛes excoicatiōe pape reſuata ſi odij grē vl̄ amoꝛis lucri ꝛ cōmodi tpalis obtētu ꝯ iuſticiā ꝛ ꝯſciaꝫ ſuā omiſerit ꝯ quēq̄ pcedere vt fuerit pcedēdū ſicut hēt̄ in clemē. Multoꝝ. de here. Dicit tn̄ Johannes an. q ſi timoꝛe ꝓpter vitādum ſcandalum hoc omitterent non eſt locus pene. Quicunq̄ adhuc hereticos credētes receptatoꝛes vel fautoꝛes eoꝛum ſcienter, pꝛeſumpſerit: eccleſiaſtice traderet ſepulture vſq̄ ad ſatiſfactionem idoneam excommunicationis ſentētie ſe nouerit ſubiacere nec abſolutionis beneficiuꝫ mereant̄ niſi pꝛopꝛijs manibus extumulent publicet pꝛoijciantur huiuſmodi coꝛpoꝛa dānatoꝛum ꝛ loc⁹ ille ppetuo careat

ſepľtura. De hereticꝭ.c. Quicū
ꝗꝫ li.vi. Et extra de hereticis.
c. Excōicamꝰ.dicit ꝙ oēs cleri
ci q̄ exhibēt talibꝫ ecclíastica ſa
cramenta aut elemoſinas vel
oblatōes recipent debēt priua
ri ſuo officio ad qđ nunꝗꝫ reſti
tuūtur ſine indulto ſedis apo-
ſtolice ſpeciali. Scđa pena
qua puniunt heretici dicit de-
poſitionis. Indiſtincte eniꝫ ſi
ue clericus ſiue laicus etiā ſi pa
pa vel impator ⁊ qualibet aliꝰ
debet deponi ab omi dignitate
dł.xl.c.ſi papa.⁊.xxxiiij.q.i.ca.
q̄ ꝫ.⁊ omibꝫ officijs ⁊ bn̄ficijs
ſpoliari dēt. ⁊ ſi clericꝰ ſit debet
degradari. Sed vaſſalli dño-
rū ſoluti ſunt a debito fidelita
tis homagij ⁊ totiꝰ obſequij et
quocūꝗꝫ pacto quacūꝗꝫ firma
te vallato ſi ipſi dñi incurrūt in
hereſim. Extra de hereticꝭ. ca.
ſi. Item heretici cū fautoribꝫ ⁊
defenſoribꝫ ſuis ⁊ receptatoribꝫ
⁊ ipſoꝝ filij vſꝗꝫ ad ſcđam ge-
neratione p lineā paternā. p li-
neā ꝟo maternam vſꝗꝫ ad pri
mū gradum ad nullum bene
ficiuum vel officiū eccleſiaſticū
admittūtur. Alias ē irrituꝫ: de
hereꝭ.li.vi.c.q̄cunꝗꝫ.⁊.ca. ſta
tutū. Inſup oēs viri eccleſiaſti
ci q̄ ad p̄ces taliū recepit digni
tates ⁊ bn̄ficia eccleſiaſtica ſūt
priuati. Et ſi reciperint ſciēter
nō debēt impoſteꝝ admitti di-
cto ca.q̄cunꝗꝫ. Tertia pena q̄
puniūtur heretici dicit rerum
ablatōis. Oīa q̄ppe bona here
ticoꝝ ipſo iure ſunt confiſcata.
di. viij.c.quo iure.xxiij.q. vij.c.
i.⁊ ſequēti. Sed executio ipſiꝰ
ꝯfiſcatōis vel bonoꝝ occupatō
nō dꝫ fieri p principes ſecłares
anꝗꝫ p iudicē eccłiaſticū ſentē-
tia ſup eodē crimie fuerit pmł-
gata. vt pꝫ de hereticꝭ.c. Cum
ſcđm.li.vi. Et ꝗꝫuis ipſi here-
tici hn̄t filios catholicos pri
uant pr̄na hereditate i deteſta
tionē crimis. Inſup ſi in mor-
te q̄s declararet hereticꝰ qui in
vita nō fuit declaratꝰ pn̄t bōa
eiꝰ occupari. vt pꝫ in.c. Accuſa
tus. de here.li.vi. Nota tam̄
ꝙ propter hereſim maritoꝝ nō
ꝯfiſcātur dotes vxoꝝ niſi par-
ticipēt in hereſi. Si aūt reuerte
rētur ad fidē nō tn̄ eis reſtituu
tur vel filijs bona ipſoꝝ. ꝫ oīa
ipſo iure ſunt ꝯfiſcata. extra de
here. c. Vergētis. Qđ ſi aliter
fieri nō pōt manu armata ſūt
oīa bona ab eis auferenda. xxv
q. vij. c. i. Et dicit Raymun. ⁊
Gof. ꝙ lꝫ eccia videat dare ge-
neralē auctoritatē vt oēs expo-
liēt hereticos. tn̄ ſatis videt tu-
tū ꝙ nō fiat niſi ſpeciali edicto:
vel principis vel eccleſie ne ali
ter videatur potius ex cupidita
te vel vltione ꝗꝫ ex iuſticia vel
obediētia pugnare. xxiij. q. i. c.

q̄d culpat. Quarta pena q̄ puniuntur heretici ē occiſionis Cōtinuo/ enī poſt dephenſio/ nē erroris niſi heretic⁹ ad fidez reuerti velit ⁊ hereſim ſuaz ab iurare ⁊ ſatiſfactionē exhibere. ſi laicus ē ſubito dz ꝯburi Clericus aūt poſt ſolēnem degra/ dationē relinquit curie ſeculari occidēdus. Si aūt reuertatur ad fidē detrudi dz imꝑpetuuz carcerē. extra de here. c. excōica mus. ſed hoc ē de rigore iuris. Miti⁹ tñ agit cū eis. Heretici aūt reuertētes ad fidē dn̄t ad/ iurare ad arbitriū epi ſui here/ ſim ſuā. ⁊ promittere ꝑ ſcriptu rā ꝙ firmit tenebūt fidē catho/ licā. vt. i. q. vij. c. quotiens. Et de cō. di. ij. c. Ego berlengari⁹. extra de here. c. Ad abolendā.

Notandū tñ ꝙ heretici pu/ niūtur a ſancta eccia cum mia ⁊ iuſticia. Et quantū ad ſpūa/ lia ſuffragia. i. collationē ſacro rū penitētie ⁊ euchariſtie q̄tū eſt ex ꝑte ſua ſemꝑ vtit miſeri/ cordia qz. quātūcunq̄ ſint re/ lapſi admittunt eos ad penitē tiā et euchariſtiā ſi ꝯuertātur ad fidē. vt pz in. c. Sup eo. de hereſi li. vi. Quātum aūt ad tꝑalia vt vitā dignitates offi/ cia et ſubſtātiā eccleſia vtit mi ſericordia ante relapſuz in here ſim Cū ein meruerūt ꝑ ipm la pſuz ꝑ mortē corꝑalez excludi de mūdo. qz grauı⁹ ē corrūpe re fidē ꝑ quā ē aīe vita q̄ꝫ falſa re pecuniā ꝑ quā vite tꝑali ſu/ uenit. vñ ſi falſarij pecūie ꝑ ſcla res prītes iuſte morti tradunt Multo magis heretici ſtatū ꝙ de hereſi ꝯuincūt poſſent iu ſte occidi Ex magna miſericor dia ſi reuertūt ad ſinceritatē fi dei abiurātes hereſi prio a lap/ ſu parcit eis: Et aliqñ etiaz ſi clerici ſunt diſpēſat cū eis in of ficijs plus ⁊ minus Aliquan do etiā in priorib⁹ dignitatibuſ p̄cipue ad tollendū ſcādalum xxiij. q. iiij. c. Ipa pietas Sed ſi heretici relabant quo ad vi/ tā ⁊ bona tꝑalia exercet cōtra eos eccleſia ſeuerā iuſticiā. ⁊ h̄ ſecūdū tho. qz ſic ꝓuidet bono cōi. Nā ſi heretici relapſi ſepe re ciperētur vel ꝯſeruarent in vi/ ta ⁊ alijs tꝑalib⁹ bonis poſſet eſſe h̄ in p̄iudiciū ſalutis alioꝝ tñ qz ſi relaberent alios īficerēt tñ etiā qz ſiñ pēa euaderēt alij ſecuri⁹ in hereſim labarēt. Ex relapſu etiā ipoꝝ p̄ſumitur de incōſtātia eoꝝ circa fidē. Ideo iuſte ſic p̄ſumitur. vnde Ihe/ ro. xxiiij. q. iij. ait Reſecāde ſūt carnes putride Scabioſa ouiſ a caulis repellenda ne tota do mus et maſſa et corpus et pe/ cora ardeat corrunpatur pu tre ſcat intereat. Arius in alexan/ dria vna ſcintilla fuit. Sed qz

non ſtatim oppꝛ̄ſſus eſt totū oꝛ-
bem eiꝰ flamma populata eſt.
Quinta pena q̄ puniuntur
heretici dicit̄ diuine vltōis Nā
qn̄q; deus ad deteſtandā here
ticoꝝ prauitatē etiā in hac vita
mucrone ſue iuſticie ferire volu
it. Et ad hoc ꝓpoſitū duo reci-
temus exēpla. Primū eſt de
quo meminit paulꝰ q̄ ſuppleuit
eutropiū de anaſtaſio ꝯſtātino
politano auguſto. Hic euticia-
nā hereſim profitēs negabat in
xp̄o duas naturas. ſ. diuinitatꝫ
⁊ hūanitatꝫ. Ob qd̄ papa mi-
ſit ad eū Euodiū ep̄m cū qui-
buſdā alijs tradēs fidē catho-
licā ſcriptā monēſq; vt rediret
ad verā fidē. At ipſe ſpretꝫ illis
⁊ ꝯtumelioſe expulſis poſuit e-
os in naui fragili mādās atro-
citer ne vſpiā ꝑ totā greciam ſe
verterēt ad aliquā ciuitatē Sꝫ
vltione dei. xxv. imperij. anno
ictu fulminis ꝑcuſſus interijt.
Scd̄m exemplū eſt de Ar-
rio. de quo ſcribit Caſſiodorꝰ i
hiſtoria tripartita. ⁊ Euſebiꝰ i
hiſtoria eccleſiaſtica. Hic fuit
preſbyter alexādrinus in litterꝫ
ſacris eruditiſſimꝰ cupidꝰ glie
⁊ hipocrita magnꝰ. Qui videſ
alexandrū ordinatū ep̄m ale-
xandrinū q ipſe cupiebat eidē
inuidit. Et cū alexāder p̄dica-
ret filiū equalē prī ille vt ipſum
oppugnaret ꝯ̄riū cepit aſſerere.
dicebatq; filiū creaturā a ſub
ſtātia pr̄is ſeparatū. Hoc tēpo
re ſiluester rome erat ⁊ ꝯſtanti
nus magnꝰ in ꝯſtātinopolita-
na vrbe. qui ꝯſiliū ordiari fecit
in nicea vrbe vbi arriꝰ ꝯdēna-
tus ē. ſicut patet. xv. diſtin. ca.
Canones. ⁊ oīa dicta eiꝰ dāna
ta ⁊ ſequaces eiꝰ diſpſi. Moꝛ-
tuo ꝯſtātino ꝯſtātinꝰ filius eiꝰ
impium oriētis tenuit. Qui ar
riū in grām recepit. Quare ip-
ſum cū ſuis ꝯplicib; ꝯſtātino-
polim redire fecit. Et cum iure
iurando arrius fraudulēter im
peratori ſuaſiſſet ſe catholicū et
ꝯſilij decreta ſuare credēs im-
perator eū emēdatū p̄cepit ep̄o
ꝯſtātinopolitane vrbis vt arri-
um in cōione reciperet. Erat enī
tūc ſabbatū an̄ paſca dn̄ice re-
ſurrectōis. Itaq; dū arriꝰ egreſ
ſus eſſet impatoris aulā ⁊ ho-
noraret̄ obſequijs ſuoꝝ cōpli-
cū ſicq; magnificꝰ ꝑ vrbē ince-
deret. Tandē ad locū cui nom̄
eſt foꝝ ꝯſtātini. vbi totꝰ treme
factꝰ eſt. Et vētris ſui ſolutō fa
cta coegit eū ſeceſſum querere.
⁊ nō tantū feces ſed fluxū ſan-
guinis cum inteſtinis emiſit.
Splen etiaꝫ fluxit et iecur ⁊ in
tam fetido actu vitam finiuit.
Sꝫ illud a nobis eſt diligēter
ꝯmemorandū q lꝫ tot heretici
vt ē predictū inſurrexerint ꝯ̄ fi-
dē nunq̄ tn̄ extinguere value-

rūt lumē eius. Sic etiā nec po terūt in futuꝝ. qm̄ deꝰ bn̄dictꝰ veritatē ſue ſancte fidei prote/ git ⁊ defendit ⁊ ſupbos hereti/ cos proſternit ⁊ humiliat. A q̄ rū ſocietate curet vnuſqſqꝫ ab eſſe q̄ cupit regnare cū xp̄o q̄ eſt bn̄dictꝰ in ſcl'a ſeculoꝝ. Amen

Feria. vi. tertie ebdomade.

De ſupbia ingratoꝝ tam erga deū q̄ꝫ erga homīes:

Sermo viceſimus:

Auferetur a vobis regnū dei verba ſunt redēptoris nr̄i Mathei. xxi. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Conſpicīmus diebꝫ nr̄is impleri quod paulus p̄dixit. ij. ad thimo. iij. c. de futura hoīm ingratitudīe Nā ingrati facti ſunt multi ad deū ad parētes ⁊ quoſcūqꝫ bn̄factores hoc aūt dānabile vici um ſupbie radice orit̄ que nō ſi nit hoīem cognoſcere ſuā per ſe pe indigentiā releuatā obſeqo bn̄factoꝝ. Idcirco in p̄nti ſer/ mone de ſupbia ingratoꝝ ꝟba facie mꝰ. In quo de ipſa ingra titudine tria myſteria ꝓponimꝰ declaranda.

Primū dicit̄ diffinitōis.
Scōm rep̄henſionis
Tertiū dānificatōis.

Quid ē igratitudo ⁊ de gra dibꝫ eiꝰ ⁊ qūo nulꝰ ingratꝰ p̄t ſe excuſare:

Capitulum primum

Primū myſteriū de clarandū de ingrati tudine dicitur diffi nitōis. Diffinit̄ enī ſic ſcōm Tho. ij. ij. q. cēteſima vi. Ingratitudo eſt viciū quo beneficiatus non retribuit be/ factori quod debet. Pro cu ius ampliore intelligentia no/ tanda ſunt tria. Primū no/ tandū eſt q̄ ingratitudo oppo/ nitur gratie. Et ſumitur hic g̃ tia prout eſt virtus ſpecialis et pars iuſticie ſm Tho. vbi ſu/ pra. De hac ita ait tulius. li. ij. rethoricorū artis veteris. Gra/ tia eſt virtus in qua amicitiarū ⁊ officiorum alterius memoria ⁊ remunerādi volūtas ꝯtinet̄. eſt autē duplex debitū. Unum ſcꝫ legale ad qđ q̄s lege aſtrin/ gitur.. Et ad h̄ reddendum in ducit iuſticia virtutis cardina lis. Aliud ē debitū morale ad qđ q̄s inducitur ex honeſtate ꝟ tutis. Et hoc reddit gratia ſeu gratitudo reſpectu beneficij ac cepti ab alio. que vt dictum eſt eſt virtus ſpecialis ⁊ pars ſan/ nexa iuſticie. Cauſa vero debi/ ti primo et principaliter inue/ nitur in deo eo q̄ ipſe primum principium eſt omnium noſtro rum bonorum. Ab ipſo nāqꝫ rōnales ꝯditi ſumus ab ipſo. ſuſtentationē vite recipimꝰ cū

omniū creaturaꝝ obſeq̄o. ab ipſo tolleramur in noſtris malis equanimiter. Ab ipſo poſt grandia peccata cōmiſſa grauiter vocamur vt reuertamur ad illū. ab ipſo venia nobis ꝓmittitur ꝛ ſatis benigne datur dum ad penitētiā reuertimur Ab ipſo gratie auxiliū ipenditur vt ꝓficiamus in bonū. ab ipſo deniq; regnū celoꝝ diſponit᷑ nobis oīb; ſi illud nō recuſauerimus. Ideo apl'us. i. ad theſſal'. v. c. ait. In oīb; gratias agite. ꝛ ad coloceñ. iij. cap. Oē qd̄cūq; facitis in ꝟbo aut in ope: in noīe dñi nr̄i ieſu xp̄i facite gratias agētes deo pr̄i.

Scdo cā debiti inueni᷑ in ꝑentib; inquātū ab eis tot bñficia recepimus. Tertio cā debiti inueni᷑ in ꝑſona que dignitate p̄cellit ex qua coīa bñficia ꝓcedūt. Quarto cauſa debiti reperitur in quocūq; bñfactore a quo aliqua ꝑticularia ꝛ ꝑuata beneficia ꝑcepim⁹ ꝓ quib; ꝑticulariter ei obligamur. Secundū notandū ꝙ q̄uis in quolibet pctō ſit materialis ingratitudo ad deum ſm Tho. vbi s̄. inq̄ntū. ſ. facit hō aliq̄d qd̄ pōt ad ingratitudinē ꝑtinere q̄ ſūmus bñfactor ē nobis. ꝛ tūc eſt circūſtantia aggrauās pctm̄. tñ formaliter ingratitudo ē qñ actualiter bñficiū ↄtemnit᷑. Sicut ergo gratitudo ē ſpālis virtus hñs diuerſos grad⁹: Quoꝝ p̄mus ē ꝙ bñficiū recognoſcat. Scdo ꝙ grās ꝛ laudes agat. Tertius ꝙ retribuat ꝓ loco ꝛ tp̄e ſm ſuā facultatē. Ita igratitudo q̄ ei oppoī᷑ vt pꝫ ex ipſo noīe. Nā ingratitudo dr̄ q̄ſi nō gratitudo ē ſpāle peccatuꝫ hñs diuerſos gradus. Et q̄a qd̄ ē vltimū in generatiōe ē p̄mū in reſolutiōe. Ideo p̄mus gradus ingratitudis eſt vt hō bñficiū nō retribuat ſm ꝙ recepit. Secūdus ē ꝙ diſſimulet ideſt nō laudet nec gratias agat. Terti⁹ eſt ꝙ nō recognoſcat ſiue ꝑ obliuionē ſiue ꝑ quēcunq; aliū modū. Et q2 in negatiōe intelligi᷑ affirmatio oppoſita. ideo ad p̄mū gradū ingratitudinis ꝑtinet ꝙ aliq̄s retribuat mala ꝓ bonis. Ad ſcdm ꝙ bñficiū vituꝑet. Ad tertiū ꝙ quaſi maleficiū reputet in mēte ſua ipſius bñficiuꝫ Unde Seneca in. iij. de bñficiis ait. Ingrat⁹ ē qui accepit bñficiū ꝛ nō reddit: ingratioꝛ q̄ diſſimulat: ingratiſſim⁹ omniū qui oblit⁹ Et quib; infert ꝙ tripliciter q̄s pōt eſſe ingratus. Primo ꝓpter interioreꝫ ↄtemptū. ſicut cū q̄ſ patrē ſuū vel matrē ↄtemneret recognoſcere ꝓpter vilitatē ↄditionis

vel debilitatē ſenſus vel tenui tatē ſubſtantie. Secūdo ꝓpter ſubſtractionē qñ q̇s ſubtraheret bñfactori qđ ex neceſſitate debet. vt cū q̇s non ſubuenit ꝑentib⁊ in neceſſitate cuȝ pōt. vel nō laudat eos in q̇b⁊ laudādi ſunt. ⁊ ſic de aliis.

Tertio aliq̇s pōt eſſe ingratus ꝓpter ꝯtrariationē. q⁊ non ſolū ꝑtermittit implere gratitudinis debitū ſed etiā ꝯtrariū agit. puta ſi q̇s deū ſūmū omniū bñfactorē quaſi odiat ſeu ꝓ nihilo habeat vel contēnat ꝙ eū fecerit in hūc mūduȝ venire. Qđ ſolet accidere cuȝ quis ē in tribulationib⁊ ꝑſſus vel nō h⁊ bona que in aliis cernit. vilificās beneficia dei ſibi ꝯceſſa vel illi⁹ vituꝑans beneficia nomen eius blaſſemet vel ꝑentes ꝯtumeliis afficeret aut ꝟberaret. Tertiū notandū ꝙ nullus pōt ſuā ingratitudinē excuſare ex īpotētia. q⁊. ſ. nō pōt recōpenſare bñfactori qm̄ ad debitū gratitudīs reddendū magis attendiṫ volūtas ꝗ̄ opus Vñ Sen̄. li. de bñficiis dicit ꝙ bñficiū nō in eo qđ fit aut daṫ ꝯſiſtit. ſed magis ī dātis aūt facientis aīo. ⁊ iō ſufficit volūtas recōpenſandi cuȝ deeſt facultas. Nec etiā ſuā ingratitudinē pōt q̇s excuſare allegādo obliuionē niſi illa obliuio ꝓcederet ex naturali defectu qui nō ſubiacet voluntati Nā ſi q̇s ignoret beneficiū nō eſt ingratus ſi bñficiū nō recōpenſet dūmodo ſit ꝑatus recōpenſare ſi noſceret. Vñ ſcribiṫ C. de in offi. teſta. l. ſi q̇s. Satis iniquū eſt vel videṫ eū qui nō ſentit ingratum exiſtimari Si ꝟo obliuio ꝓuenit ex negligentia: tūc ingratitudo inexcuſabilis eſt. Quia vt dicit Seneca in. iii. de beneficiis Apparet illum non ſepe de reddēdo cogitaſſe cui obrepſit obliuio. hoc modo ingrati fuerunt iu dei. De quib⁊ đ⁊ ī ꝑ̄s. cv. Obliti ſūt deū q̇ ſaluauit eos qui fecit magnalia in egypto. mirabilia in terra cham: terribilia ī mari rubro. Et dixit vt diſꝑderet eos. Vbi pſalmiſta ponit illoꝝ ingratitudinē q⁊ obliti ſunt deū. Nō ſolū in h̄. q̇a nō dilexerūt nec laudauerunt deū benefactorē ſuū nec aliq̇d in obſequiū eius fecerūt. Sed grauiter offenderūt adorātes vitulū aureū ꝓ deo ⁊ conquerentes de deo Scđo deſcribit bñficioꝝ ml'titudinē q⁊ ſaluauit eos liberādo ab egiptiaca ſꝟuitute. apiēdo mare ꝑ qđ trāſierūt debellādo amalechitas paſcendo eos cibo celeſti ⁊ q̄dragīnta annis in deſerto tot mirabilia faciendo Tertio

propheta ſubdidit ingratitudi
nis punitõe cũ ſubdidit vt diſ
ꝑderet eos voluit quidẽ delere
eos pro illa ingratitudine qua
adorauerũt vitulũ aureũ. Exo
di. xxxij. c. Sꝫ moyſe ſorãte pla-
cat⁹ dñs ſuſpẽdit ſniam cũ plu
ries ydolatraſſent ꝛ multꝭ mo-
dis deũ offendiſſent. ꝛ p⁹ aduẽ-
tũ ieſu xp̄i obſtinati eũ crucifi-
gi ꝓcuraſſent diſpſit eos de⁹ per
vniuerſum orbẽ deſolata hie-
ruſalẽ a romanis. Et nũc vicij
infidelitatis ꝛ alijs deditos ad
eternã dãnationẽ deducit. Id
circo vt Hiero. refert in prolo-
go in ep̄lam ad romanos. Ro-
mani iudeos de ingratitudine
arguebãt romani inquit qui ex
iudeis ꝛ gẽtibꝫ crediderũt. Hi
ſuꝑba ꝯtẽtione volebãt ſe altu
trũ exaltare. Nã iudei dicebãt.
Nos ſum⁹ popul⁹ dñi q̊s ab
initio fouit ꝛ dilexit Nos circũ
ciſi ex genere abrahaꝫ ex ſtirpe
ſancta deſcẽdim⁹. Nos de egy
pto ſignis ꝛ virtutibus liberati
mare ſicco ꝑtrãſiuimus pede.
Nos ꝑ q̄draginta ãnos expti
ſum⁹ in deſerto mirabilia ma-
gna dei. Nos ſoli fuim⁹ digni
accipe legẽ dei ꝛ voceꝫ loquen-
tis audire. Nobis ꝓmiſſus eſt
xp̄s ad q̊s ipſe veniſſe teſtat⁹ ẽ
Dicit eni nõ ſuꝫ miſſus niſi ad
oues q̄ ꝑierũt dom⁹ iſrl̄. cũ vos
canes q̄ꝫ hoies poti⁹ appellaue
rit. Non ẽ ergo equũ vt vos ho
die ydola deſerẽtes ꝯparemini
nobis. Ecõtra gẽtiles dicebãt
Quãto maiora certa vos dei
bñficia narraueritis. tãto maio
ris criminis vos reos eẽ mõſtra
bitꝭ. Semꝑ eni his oibꝫ ingra
ti fuiſtꝭ. Nã ipis pedibꝫ quibꝫ
ꝑtrãſiſtꝭ aridũ mare poſtea añ
ydola ludebatꝭ Dãna vob̄ fa
ſtidiũ fuit. ꝛ ſemꝑ in deſerto ꝯ
dñm murmuraſtis. Sepe deũ
ad iracundiã cõcitaſtꝭ. ꝛ ad vl
timũ xp̄m in lege ꝛ ꝓphetꝭ pro
miſſum occidiſtis. Nos itaq̃
vobis digniores ſum⁹ qui vt d̄
xp̄o audiuim⁹ mox in eũ credi
dim⁹. Ideo ꝑ ꝓpham d̄ nobis
dñs ait. Popul⁹ quẽ nõ cogno
ui ſeruiũt mihi in auditu auris
obediuit mihi. hec Hiero. Sꝫ
caueãt xp̄iani ne ꝛ ipi ꝓpter in-
gratitudinẽ grauiora patiãtur
dãna q̊s ex omni ꝑte videm⁹ ꝯ
ipſe dei flagello ꝑcuſſos. Sal-
uauit eni eos de⁹ ꝑ paſſionem
vnigeniti filij ſui Fecit magna
lia in egypto tenebroſa mundi:
qꝛ magna documẽta doctoruꝫ
magna dedit exẽpla ꝑfecte vite
ſctõꝝ. fecit mirabilia ĩ t̃ra chã ĩ
t̃ra eccl̃ie mirabilia miraculoꝝ
mirabilia ſacr̃oꝝ t̃ribilia ĩ mari
rubro ꝓſtratões diaboli ꝛ tyrã
noꝝ ꝛ ĩ mari rubro ſãguis effu
ſi tot martyꝝ glorioſoꝝ. Idõ tiere
bñt ne diſꝑdãt etiã t̄palr ſic vt

dem⁹ quotidie fieri dū a turcis captiui xp̄iani ducūtur ⁊ ſpūaliter dū a demonib⁹ rapientur qm̄ Johānes criſoſtom⁹ ſuper. matheū inq̄t. Quāto maiora bn̄ficia ſunt homib⁹ cōſtituta tāto grauiora peccātib⁹ iudicia.

Qđ ingratitudo rep̄hendit ab auctoritate legum ciuilium ⁊ hiſtoria gentiliū ⁊ exemplo brutoꝝ aīalium.

Capitulum ſecūdum

Ecundū myſteriū declarandū de ingratitudine dicitur reprehēſio Eſt vtiq̄ꝫ hoc viciū rep̄hēſibile valde nō ſolū dū cōmittitur erga deū ſed etiā erga hoīes et creaturas ſuas q̄ nobis declarāt maxime tria:

Primum eſt auctoritas legum ciuilium.

Scđm hiſtoria gentiliū:

Tertium exempla brutorū animalium.

Primū eſt auctoritas leguꝫ ciuiliū. Nam ſm̄ ciuilia iura ſeru⁹ liberatur a ſeruitute ꝓpter ingratitudinē ꝯmiſſaꝫ erga dominū ſuuꝫ redigit in ſeruitutē vt pꝫ. C. de obſequijs. patrono preſtādis. l. ſi manumiſſori tuo. ⁊ in autē. vt liberti de ceto §. Oꝛ etiā. coll. vi. ⁊. xiij. q. i. c. Item p̄cepit. ⁊. C. de libertis ⁊ eoꝝ libertis. l. ſi manumiſſus ⁊ in autē. de nuptijs. §. ingratitudinē. coll. iiij. ⁊. C. de i offi. teſta. l. papinian⁹. §. Meminiſſe extra de dona. c. ꝓpter. Habet etiā q̄ donatio reuocatur ꝓpter ingratitudinē. Scđm qđ declarat vicium ingratitudinis fore reprehenſibile eſt hiſtoria gentilium. Ex qua aliqua referam⁹ exēpla. Vitupatur ergo primo ⁊ reprehenditur ingratitudo romanorum quavſi ſunt erga Furium camillum. De quo dicit Auguſtinus li. v. de ciuitate dei. c. xviij. q̄ ingratam patriam ab hoſtibus liberauit

Recitat de iſto Titusliuius q̄ creſcentibus rome domeſticis ⁊ externis malis propt̄ cōflictus receptos a confederatis vrbis capanatibus a faliſcꝫ tercoꝛ publicus. Marcum furiū camillum tanq̄ꝫ medelam malorum omnium creare compulit dictatorem. Et cū rōanus exercitus ꝑ decē continuos annos male pugnādo. vt ſcribit oroſi⁹ crebras ⁊ mag̃s clades accepiſſꝫ i caſtrꝫ ſtaret pro tp̄e aīos firmauit Mox camill⁹ romā rediēs ex cōſcripto nouo exercitu cū capanetib⁹ ⁊ faliſcꝫ maxima cū ꝓſperitate ꝯflixit Et victis duob⁹ populis p̄daꝫ inter milites partitus eſt. Deide ve

hentiũ ciuitatē obſedit ⁊ cepit:
⁊ vt ponit Ualeri⁹ in rubrica
de hoīb⁊ Jſta victoria fuit cuȝ
tanta glīa romanorũȝ ꝙ dicta
tor ſublatis ad celũ manibus
ꝓcatus ē ꝙſicut deorum roma
na felicitas nimia videret̄ eius
īuidia ſub aliq̄ ſuo incōmodo
ſaciaretur. haſqꝫ int̄ ꝓces ſubi.
bito lapſu decidit Poſtq̄ꝫ autē
ad vrbē triũphās rediijt. Tri/
buni multiqꝫ ciues camili ꝟtu
tes emuli diffamabāt gloriam
eius ꝯtendētes hoſtile ꝑdā nō
equo iure fuiſſe diuiſam. Et
iſta pendēte inuidia faliſcoꝝ ci
uitatē romano ſubegit impio.
Poſt ꝙ a Lucio apuleyo tribu
no plebis accuſat⁹ de iniq̄ veij/
entiũ ꝑde diſtributōe intercur/
rēte illis diebꝫ adoleſcētis ſui fi
lij morte vt huic publico ⁊ ide
priuato cruciaret̄ incōmodo in
exiliũ pellitur dānatus q̄ndeciȝ
milib⁊ eris. Camel⁹ ꝟo ab vr/
be diſcedēs deos ꝓcat⁹ eſt vt ſi
hoc iīuſte pateretur q̄ꝫ primuȝ
ſe ciuib⁊ ⁊ ingrate patrie neceſ/
ſariũ fieri vellēt. Qđ ſecutũ eſt
Nā galli ſenones obeſſaȝ vrbē
preter capitoliũ cepere. duce eo/
rũ bremio. Quare miſſum eſt
ad camillũ pro auxilio. Erāt
aũt romani totaliter oppreſſi ꝙ
vix poterant ſe vlterius contine
re fame interueniente. Sed cō
ſueuerũt gallos decipe. ⁊ ꝯſilio

Iouis paſtoris in multis locis
hoſtiũ panem iacturi fecerunt.
Et cũ nō poſſent vlterius diſſi
mulare famē ois auxilij ſpe ſub/
lata ſe ſalutēqꝫ ſuam auro redi
mere paciſcūtur. Tandem ad
uenit camill⁹ dicitqꝫ pactioneȝ
auri inualidā. q̄r ſine iuſſu di/
ctatoris ſummiqꝫ magiſtrat⁹
facta eſſet. denũciat gallis vt ſe
ad bellũ parent. ciuib⁊ edicit vt
ferro nō auro redimāt liberta/
tē. Pugnatur ergo intra ſemi/
ruptā vrbē vbi galli primo ex/
tra vrbā ad octauũ lapidē acri
morte pellũtur. In quo prelio
nec preda nec captiuitas ſȝ tm̄
hoſtiũ ſtrages fuit. Camillus
in vrbē rediijt appellat⁹ p̄r pa/
trie ſcd̄s romul⁹ ⁊ alt̄ vrbis cō
ditor quinquies dictaturā ha/
buit. fuitqꝫ remediũ oim̄ ꝑiclo
rũ patrie. ⁊. xxv. āno poſtq̄ꝫ pa
triā liberauit moritur peſtilen/
tiali morbo. nā vt aſſerit eutro
pius ꝑ bienniũ his tꝑib⁊ romā
peſtꝭ afflixit. Similr̄ dānatur
ingratitudo maxima romano
rũ ergo ſcipionē affricanũ de q̊
Aug⁹. li. iij. de ciui. dei capi. xx
ita ſcripſit Scipio ille rome ita
lieqꝫ liberator belliſqꝫ punici ſe
cũdi tā horrēdi tā exicioſi taȝ ꝑi
culoſi ꝓclar⁹ mirabiliſqꝫ ꝯfector
victor ambalis domitorqꝫ car/
thaginis. Cui⁹ ab adoleſcētia
vita deſcribitur dijs dedita tē

plíſqꝫ nutríta ínimícoꝝ accuſa
tionibꝰ ceſſit carẽſqꝫ pria quaꝫ
ſua virtute ſaluã ⁊ liberaꝫ red-
dit.. In opido línternenſi egit
reliqꝫ ꝯpleuitqꝫ vitam poſt inſi
gne ſuũ triumphũ nullo íllius
vrbis captus deſiderio. Ita vt
vixiſſe prohibeatur. ne ſaltem
mortuo ingrata patria funꝰ fie
ret. hec augꝰ. Et aulusgeliꝰ li.
iiij. noctiũ acticaꝝ ita aſſerit cũ
marcꝰ neuiꝰ tribunꝰ plebis ac
cuſaret ſcipionẽ africanum ad
populũ. diceretqꝫ accepiſſe a re-
ge antiocho pecuniã vt ꝯditio-
nibꝰ gratioſis ⁊ mollibus pax
cũ eo populi romani nomie fie
ret ⁊ quedã itẽ alia crimia da-
ret indigna tali viro. tũ ſcipio
pauca p̄fatus q̄ dignitas vite
ſue atqꝫ gl'a poſtulabat. Memo
ria inquit q̄rites repeto diẽ eſſe
hodiernum quo anibali penũ
impio nr̄o inimiciſſimum ma-
gno p̄lio vici in terra africa pa
cẽqꝫ ⁊ victoriã vobis peperi in
ſeꝑabilẽ. nõ igitur ſimꝰ aduer-
ſus deos ingrati ſꝫ cẽſeo relinq̄
mus nebulonẽ hunc. eamuſqꝫ
nũc protinꝰ ioui optio maximo
gratulatũ. id cũ dixiſſet auertit
⁊ ire in capitoliũ cepit. tum cõ-
cio vniuerſa q̄ ad ſniam de ſci
pione ferendã ꝯuenerat relicto
tribuno ſcipionẽ in capitolium
comitata atqꝫ inde ad eiꝰ edes
cũ leticia ⁊ gratulatõe ſolenni
ꝯſecuta ẽ. ⁊ vt ſcribit q̄ntilianꝰ
li. x. de inſtituto orõne. Malu
it ſuꝑior africanꝰ ab vrbe cede
re q̄ꝫ de innocẽtia ſua ꝯtendere
cũ hũilimo tribuno plebis. q̄-
re ſcipio vrbe diſcedẽs ⁊ apud
ſinterenũ exulans cũ morti tan
dem appropinquaſſet i ſuo mo
numẽto hoc epigrama inſcribi
fecit. Ingrata patria nec oſſa q̄
dem mea nũc habet prout Va
lerius ponit in rubrica d ingra
tis. Tertiũ qd declarat nob
q̄ꝫ ſit reprehẽſibile ingratitudi
nis viciũ eſt exemplũ brutorũ
aĩaliũ: Et lꝫ quotidie videamꝰ
aĩalia queqꝫ etiã ſilueſtria bñfi
ciis mãſueſcere ⁊ ſuos recogno
ſcere bñfactores. De leone tñ
aĩaliũ irrationabiliũ rege mira
p̄dicantur. Scribit Pliniꝰ li.
viij. de naturali hiſtoria. ꝙ hel
pis ſamiꝰ natõe in africaꝫ dela
tus naue ⁊ iuxta littꝰ cõſpecto
leone hiatu minaci. arboreꝫ fu
ga petiit. At leo procumbens
ad arborẽ hiatu quo terruerat
miſeratõnẽ petebat Os enim
morſu auidiore inheſerat den
tibꝰ eiꝰ cruciabatqꝫ inedia. q̄re
helpis timore depoſito dſcẽdit
de arbore ⁊ leonẽ audiuit. libe
rauitqꝫ eum ab illo impedimẽ
to oſſe de ipſius ore euulſo Tra
duntqꝫ q̄ꝫdiu nauis ea in litto
re ſtetit retuliſſe gratiam vena
tus aggregando. Et Aulus

gellius li. v. nocti. atti. qd ſeq
tur narrat. Appion inquit lit/
t:ris hō multis ꝑditus narrat
ſe rome vidiſſe gratiam leonis
exhibitā Androdo cuidā. erat
ipſe seru⁹ viri ꝯſularis qui ad
beſtias dānatus fuit. inter q̄s
aderat leo vnus terribilis val
de. Hic vt androdū vidit ꝓ/
cul repente quaſi admirat⁹ ſte
tit. ac deinde ſenſim atq̄ pla/
cide tanq̄ noſcitabūd⁹ ad ho
minē accedit. Tū caudā mo/
re atq̄ ritu adulantiū canum
clemēter ⁊ blāde mouet hoīſq̄
ſeſe corpori adiūgit. Cruraq̄
eius ⁊ man⁹ pene iam exami/
nati metu lingua lenit demul
cet Androdus int̄ illa blādi/
menta amiſſū recupat animū
paulatiq̄ oculos ad ꝯtuendū
leonē refert. Tū quaſi mutua
recognitione facta letos ⁊ gra
tulabūdos videns hominē et
leonē. Que res cū oēs in ad/
mirationē traxiſſet educt⁹ an
drodus atq̄ ceſari p̄ntatus re
q̄rit̄ cur ſibi leo tā familiarē ſe
ꝓbuiſſet. At ille. Cū inq̄t afri
cam ꝓ ꝯſulari impio me⁹ dn̄s
obtineret. ego ibi iniqu⁹ quot
tidianis ꝟberib⁹ ad fugā ſum
coactus. ⁊ vt mihi a dn̄o terre
illius p̄ſide tutiores latebre fo
rent in campoꝝ ⁊ arenaꝝ ſoli/
tudines ꝯceſſi. Ac deficiēte ci
bo ꝯſiliū fuit mortē aliquo pa
cto q̄rere. Tū ſole medio rapi
do ⁊ flagrāti ſpecū quādā na
ctus remotā latebroſamq̄ in
eā me penetro ⁊ recondo. neq̄
multo poſt ad eandē ſpecū ad
uenit hic leo debili vno ⁊ cruē
to pede gemit⁹ edens ⁊ mur/
mura dolorē cruciatūq̄ vul/
neris cōmiſerātia. atq̄ illic p̄/
mo aſpectu pauere cepi. Sed
poſtq̄ introgreſſus leo mitis
⁊ manſuetus acceſſit ⁊ ſubla/
tū pedē oſtendere mihi ⁊ por/
rigere quaſi opis petēde gra/
tia viſus ē. Ibi ego ſtirpē in/
gentē veſtigio pedis eius he/
rentē euulſi ꝯceptāq̄ ſaniem
vulnere intimo exp̄ſſi atq̄ de/
terſi cruorē. Ille tūc mea opa
⁊ medela leuatus pede in ma
nib⁹ meis poſito recubuit ⁊ q̄e
uit. Atq̄ ex eo die trienniū to
tū ego ⁊ leo in eadē ſpecu eodē
q̄ victu vixim⁹. nā quas vena
bat̄ feras ⁊ mēbra optimiora
mihi ad ſpecū ſuggerebat que
ego ignis copiam nō hn̄s ſole
meridiano torrēs edebā. Sed
vbi me vite illi⁹ ferine iā per/
teſū eſt leone in venatū ꝓfecto
reliqui ſpecū ⁊ viā fere tridui ꝑ
mēſus a militib⁹ viſus appħē
ſuſq̄ ſū. Et ad dn̄m ex africa
romā deduct⁹. Is me ſtatim
rei capitalis dānandū aut dā
dū ad beſtias curauit. Intelli
go hunc quoq̄ leonē me tunc

ſepato captū gratiā nūc mihi bñficij ꝛ medicine referre. Qui bus auditis inq̄t Appion an/drodus a pena ſolut⁹ ꝛ leo li/bertati donatus fuit. Poſtea videbam⁹ androdū ꝛ leonē loco tenui reuinctū vrbe tota circū tabernas ire. Donari ere androdū: florib⁹ ſpgi leonem. Oēſq; fere vbiq; obuios dice re. Hic ē leo hoſpes hoīs. hic hō medicus leonis. ¶ De del phine adhuc ſtupēda legūtur q̄ grata belua ſit inuēta bñfa ctorib⁹ ſuis. Recitat Solinuſ ꝺ mirabilib⁹ mūdi. ꝙ diuo au guſto impante puer q̄dā ad li tus pueniēs comedere dabat delphino piſci ꝓpe terrā adue/nienti. Quare effectū ē ꝙ piſcis ille puero ita ſe tractandū be/nigne ꝑbuit, vt ab ayano litto re ipm eq̄tantē ſup ſe vſq; pu/teolos vehere ſit viſus. Hoc ꝑ ānos plurimos tādiu geſtū ē donec aſſiduo ſpectaculo de ſineteteē miraculū. Sꝫ vbi pu er obijt ſub oculiſ publicis de ſiderij meroꝛe delphin⁹ iterijt Si igit̄ bꝛuta aīalia ꝛ pecoꝛa cāpi benefactoꝛes agnoſcunt: quātomagis rōnalis aīa inu/meris bñficijs ꝑdita ſuo gra/ta debet eē benefactoꝛi. Hinc ē qꝺ Iſa. i. c, cōquerit̄ deus di cēs ꝺ iudaico ꝓplo. ꝛ nūc ꝺ oi bus ingratis filios enutriui ꝛ exaltaui. ipſi aūt ſpꝛeuerūt me cognouit bos poſſeſſoꝛē ſuū ꝛ aſinus ꝑſepe dñi ſui. iſrael aūt non cognouit me.

¶ Qꝺ ꝓpter ingr̄titudinē aufe runt̄ bona ꝛ oꝛiunt̄ mala ꝛ ſub trahunt̄ ꝓmiſſa bñficia.

Capitulū tertium.

Ertiū myſteriū decla/randū ꝺ ingratitudie ꝺꝛ dānificatio. Incur rit eq̄dē ingrat⁹ multa dāna. q̄m ex igratitudine ſeq̄nt̄ tria.

¶ Primo ꝯceſſa bōa auferūt̄.

¶ Scꝺo gͥuiſſima mala oꝛiūt̄

¶ Tertio pꝛomiſſa beneficia ſubtrahuntur

¶ Primo cōceſſa beneficia au ferunt̄. dicit em̄ aug⁹. ꝙ deus dederat gratis: abſtulit ingra tis. Vñ ſaluatoꝛ dixit iudeiſ ī pabola vinee de qua fit men/tio in hodierno euāgelio iude is ingratis. Auferet̄ a vobis regnū dei. Hec autem para/bola myſtice ad quēlibet ho/minē pōt referri. vinea em̄ de/ſignat aīam que a deo plantat̄ in creatione in qua ponit̄ toꝛ/cular remoꝛſus ꝯſcie turris rō nis ex qua poſſit videndo di/ſtinguere amicos ab inimicis Sepe circūdat̄. ſ. cuſtodia an gelica locat̄. Agricolis. ſ. appe titui ſenſitiuo ꝛ intellectiuo. vi tes ſunt in ea inclinatiōes ad ꝟtutes vel habit⁹ ꝟtutū q̄ in/

hindiꝛ in baptiſmo. Tēp⁹ fru
ctuū appropinquat cū incipit
habere vſū liberi arbitrij quo
dz in honorē dei fruct⁹ pduce
re bonoꝝ opeꝝ. Tūc mittit de
us nūcios ſuos ideſt bonaſ in
ſpiratiōes ꝛ inſtinct⁹ mētales
ad benefaciendū vel documē
ta pdicatoꝝ ꝛ ſcripturaꝝ. ſed
ingt⁹ hō iſta mortificat ꝛ cōtē
nit. Demū ipſe dei fili⁹ i ſacro
altaris venit ad eū. ſed vel nō
recipit vel receptuz eijcit extra
ſe; ꝛ crucifigit malis opib⁹ ſuis
ſm illud apoſtoli ad hebreos
Rurſus ſibimetipſis crucifi-
gentes filiū dei. De hac vinea
ſ. ingrata aīa conqrꝛ de⁹ Iſa.
v. c. dicēs. Plātauit vineā ele
tā ꝛ edificauit turrim i medio
eius ꝛ torcular calcauit in ea.
ꝛ expectauit vt faceret vuas fe
cit aūt lambruſcas Vue ſunt
opa vere ꝟtuoſa. lābruſce ſūt
opa que habent apparentiam
boni. Et ſequiꝛ textus Iſaie.
Quid: vltra debui facere vi-
nee mee ꝛ nō feci. Et nūc oſtē
dam quid faciam vinee mee.
Auferā ſepē ideſt ſubtrahā cu
ſtodiā angeli deripiam mate
riam. i. patres ꝛ viros docen-
tes mandata dei. Ponā eam
deſertā ſubtrahendo gratiam
Nō putabiꝛ nec fodieꝛ. Aſcen
dent ſpine ſup eā ꝛ nubib⁹ mā
dabo ne pluant ſup illā. i. ver
bū ſubtrahā cōpunctioniſ a p
dicatoribus. Hinc Hiero.
in libro Iudicū. xi. q. iij. c. au-
di. inqt. Deus q̄ videt in abſ-
condito pſpiciēs mentē ꝛ aioſ
vitijs ꝛ paſſionib⁹ ſeruiētes in
corde eius ſe nō diligi. ſed aut
auaritiā aut libidinem aut ia
ctantiā diſcedit a mente eius.
ſ. ſubtrahendo gratiā ꝛ relin-
quit domū eius vacuā. ſ. vir-
tutib⁹. Exemplū de hoc eſt in
pmis pentib⁹ qui repleti doniſ
ſpūalib⁹ ꝛ tpalib⁹ ingrati fue-
tūt deo. ob quot tot bonis pri
uati ſūt ꝛ a terreſtri padiſo eie
cti. Scdō ppter ingratitu-
dinem incurrit q̄s multa ma-
la ꝛ ſpūalia ꝛ tēporalia. Eze-
chias rex hieruſalē poſt victo
riā maximā ꝛ liberationem de
manib⁹ Sēnacherib. quia nō
egit gratias cantando cāticū
dn̄o ſm morē illius populi p⁹
pter ſuā ingratitudinē egrota
uit. vt narrat etiā Ioſephus ꝛ
habeꝛ Iſa. xxxviij. c. Timeāt
hoies ingrati. qm̄ vt dicit Hu
go de ſcō Victore: Quelibet
creatura trina voce alloqꝛ ho-
minē. Accipe. Redde. Fuge.
Accipe ex me beneficiū ad vſū
tuū. accipit inqt celū a me illu
minationē ꝛ motū. accipe in-
quit ignis a me calorē. accipe
ab aere reſpirationē. accipe ab
aqua refrigerium ꝛ lotionem.

Accipe a terra aīalia fruct⁹ ꝛ
alia ad ſuſtentationē. ¶ Scđa
vox ē redde. ſ. obſequiū tuo be
nefactori ꝛ meo creatori. q̇ ĩđo
me creauit vt tibi ſuirē. ¶. Ter
tia vox eſt fuge. ſ. ſuppliciū tibi
paratū ꝓpter ingratitudinem.
¶. Tertio ꝓpter ingratitudinē
ꝓmiſſā bñficia ſubtrahunt. lꝫ
hoc nō đ facili fiat a deo ꝛ imi
tatorib⁹ eius. vt eñ inq̇t tho.
xxij. q. ca. vij. Circa ingratum
duo ſūt ꝯſiderāda. ¶ Primū
q̇d ipſe ingrat⁹ dign⁹ ſit pati
ꝛ ſic certū ē ꝗmeret bñficij ſub
tractionē. ¶ Aliud ꝯſiderādū
q̇d oporteat ipm bñficiū face
re. ꝛ pmo q̇dē nō dꝫ eſſe facilis
ad ingratitudinē vindicādā.
ſed dꝫ attēdere vt bñficiatum
de ingrato faciat gratū ꝙ ſi nō
pōt primo bñficio facere: forte
faciet ſecūdo. ꝙ ſi bñficijs mul
tiplicatis ingratitudinē auge
at ꝛ peior fiat. tūc a bñficiorū
exhibitione ceſſare debet. Sic
facit miſericors ꝛ clemens pat
oium de⁹: bñficia ſua multipli
cat. diuti⁹ patienter expectat.
patiētia tantorꝫ diſſimulat vt
ſaltē māſuetudine ſua dulciſſi
ma corda mortaliū liq̇fiant ꝛ
ad ipm redeāt penitēdo. Hic
Hiero. xciij. diſ. c. diaconi ait
Moderatio dei ac pietas ſo
lū noſtrꝫ reditū q̄rit: ac nos cu
pit lōga ſua bonitate ſaluare.

Ad vos igit̄ clamito. o morta
les. o peccatrices aīe. Cogno
ſcite deū patrē clemētiſſimuꝫ.
Diligite deū nobis beniuolū
laudate ꝛ bñdicite deū ſuorū
bñficiorꝫ datorē liberaliſſimū
Reuertimini ad deū dñꝫ piſſ
ſimū. qꝛ ipſe ē dñs de⁹ nr̄ qui
tribuit nobis ieffabilia dona
ſua. ¶ Pro q̇b⁹ aug⁹ li. vij. de
ciui. dei. c. xxxi. inq̇t. Habem⁹
ab ipſo deo multa bñficia p q̇
bus nequaꝙ valem⁹ actioni
grāꝝ ſufficere. ab eo eñ ē ꝙ ſu
m⁹. ꝙ viuim⁹. ꝙ celum ꝛ terra
conſpicimus. ꝙ mentem atqꝫ
rōnē hēm⁹. q̄re ipm q̇ hec oia
ꝯdidit ingram⁹. Tandē eñ
ipſe nos oneratos obrutoſqꝫ
pctis ꝛ a ꝯtēplatione ſue lucis
auerſos ac tenebrarꝫ ideſt iniq̇
tatis delectatiōe cecatos non
ideo deſeruit. Viſitqꝫ ꝟbum
ſuū q̇ eſt vnic⁹ eius fili⁹ Quo
ꝓ nobiſ aſſūpta carne nato at
qꝫ paſſo a pctis oib⁹ mundare
mur: eiuſqꝫ ſpū in cordib⁹ no/
ſtris dilectiōe pfuſa: oib⁹ diffi
cultatib⁹ ſupatis i eterna req̇e
in ꝯtēplatione eius ineffabilē
dulcedinē inueniremus. Que
corda q̄ lingue ad agendas ei
gratias ſatis eſſe ꝯtendāt. hec
ille. Exhibeam⁹ igit̄ nos grōſ
deo ꝛ deinde hoib⁹ nobis bñ/
facientib⁹ vt ſic regnū acquira
mus eternū. in quo ieſus dei fi

lius cuꝫ patre ⁊ ſpiritu ſancto
viuit in ſecula ſeculoꝝ. amen.
¶ Sabbato tertie hebdoma-
de. De ſupbia ſpernentiū con
ſilia ⁊ in ſuo ſenſu ꝯfidentium
Sermo viceſimꝰ ꝑmus

Diſſipauit ſub
ſtantiā ſuā. Uerba
ſunt redēptoris no
ſtri originaliter Lu
ce.xv.c. ⁊ in euangelio hodier
no. ¶ Habet hoc ꝓ priuꝫ mens
ſuperboꝝ. vt tanti extimet ꝓ-
priam prudentiā ꝙ oia ꝯſilia
ſapientū deteſtaꝛ. Tamen au
dire debent qđ ſcribitur in ca.
Canonū. extra de conſtitutio
nibꝫ. ⁊ in. c. Ne miraris: ⁊. viij.
q.i. in. c. Sciendū. Ne innitariſ
prudentie tue. prudētie ſue ini
titur qui ea que ſibi agēda vel
dicenda videnꝛ patꝝ decretis
ꝑponit. ¶ Idcirco in hoc ſmo
ne contra ſupbiā ſpnentiū cō
ſilia dicemus ex qua innume-
ra ſolēt dāna ꝓuenire. Sicut
pꝫ in filio adoleſcente que pa
tris ſaluberrima monita refu
giens cū ignominia ⁊ ſūi dā-
no conſumpſit ſubſtantiā ſuā
quod nō eueniſſet ſi acquieuiſ
ſet cōſilio illius qui tenerrime
diligebat eum. Ut igitur cor
da omniū humilientur ad cō
ſilia neceſſaria expetenda ꝓpo-
namus de ipſo ꝯſilio tria my-
ſteria declaranda.

¶ Primū dr exhortationis
¶ Scdm determinationis
¶ Tertium conditionis
¶ Qđ cōmendaꝛ ꝯſiliuꝫ voce
omniū ſcripturaꝝ. ⁊ de ſepteꝫ
generibꝫ cōſilioꝝ. Ca. pmū

Primū myſteriū de cō
ſilio declarandū dr ex
hortationis Omis ꝙp-
pe ſcriptura dina ⁊ humana
nos hortaꝛ vt conſiliū in rebꝫ
gerendis expetamus. dānatꝙꝫ
illos qui ſuo ſenſu ducuntur.
¶ Unde Sapiens ꝓuerbioꝝ
ij.c. ait. Conſiliū cuſtodiat te
⁊ prudētia ſuabit te. ⁊. viij.c.
Ego ſapientia habito in con
ſilio. ⁊. xi. c. erit ſalus vbi mul
ta ꝯſilia. ⁊. xij. c. Uia ſtulti re
cta in oculis eius. qui aūt ſa-
piens eſt audit ꝯſiliū. ⁊. xiij. c.
qui agūt oia cū ꝯſilio regūtur
ſapientia. ⁊. xv. c. Diſſipantur
cogitationes vbi nō eſt ꝯſiliū
vbi ꝟo plures ſunt ꝯſiliarij cō
firmanꝛ. ⁊. xix. c. Audi cōſiliuꝫ
⁊ ſuſcipe diſciplinā vt ſis ſapi
ens in nouiſſimis tuis. ⁊. xx. c.
Cogitatiōes ꝯſilijs roboraꝛ.
⁊. xxiiij. c. Erit ſalus vbi mul
ta ꝯſilia. ⁊. xxvij. c. Bōis ami
ci conſilijs aia dulcoraꝛ. ⁊ ec-
cleſiaſtici. xxxij. c. Fili ſine con
ſilio nihil facias. ⁊ poſt factuꝫ
non penitebis. ⁊. xxvij. c. An-
te omnem actum ꝑcedat con
ſilium ſtabile. Et Caſſiodorꝰ.

li. pmo epiſtolaꝝ. Plurimum laudis homines moribus ſuis applicant: quotiens ꝺ negociorum meritis ambigētes ad pitoꝝ conſilia decurrunt. Et Hiero. ſuper illo ꝟbo Iſa. iij. c. ⁊ conſiliari⁹ non eſt tibi ait. Greci poete laudabilis ſapiētie dixerūt pmū eſſe beatū qui per ſe ſapiat. ſecundū qui ſapientē audiat. qui aūt vtraqꝫ caret: hunc inutilē taz eſſe ſibi q̄ꝫ alijs. ¶ Et Cicero in li. de ſenectute. Non viribꝫ non velocitatibꝫ aut celeritate corpoꝝ res magne gerunť. ſed cōſcilio antiquoꝝ ⁊ ſcientia. ⁊ Terentius. Omnia ꝑus expiri conſilio q̄ꝫ armis ſapientem decet ¶ Et. ff. de. repudijs. l. iij. Dubiū nō eſt oia que cōſilio recte gerunť: iure meritoqꝫ effectu ⁊ firmate niti. ⁊. C. de ſacroſanctis eccleſijs. l. Placet. ⁊. C. ꝺ inceſtis nuptijs. l. non dubiū. Omnia que prudentū cōſilio fiūt bono fine pagūť. ⁊. C. ne fili⁹ ꝑ pr̄e in autētica habita. Sapientū cōſilio mūdus illuminať. ¶ Sed ꝑ hui⁹ ptis delectabili ampliatōe notare debem⁹ ꝙ ſunt ſeptē conſilia.

¶ Primū internale. ¶ Scdm pticulare. ¶ Tertiū ciuile ⁊ ſeculare. ¶ Quartum generale. ¶ Quintū puiciale. ¶ Sextū epale. ¶ Septimū mōachale

¶ Primū ē ꝯſiliū īternale qꝺ q̄s facit in ſemetipſo cū videlꝫ aliq̄d occurrit agendū dubiū īueſtigat rō ſi illud eſt bonum vl̄ malū. ⁊ ſi bonū q̄bꝫ medijs ſit vtendū ⁊ ſilia. ⁊ in ħ recurrendū ē ad deū. vñ thob. iiij. c ꝺr. Oi tpe benedic deū. ⁊ pete ab eo vt vias tuas dirigat et cōſilia tua in ipſo pmaneāt. ⁊ eccleſiaſtici. xxix. ca. In orōne cōfitebiť dño ⁊ ipſe diriget cōſiliū ei⁹. Quicūqꝫ igiť vel mr̄imonia cōtrahere vel igredi religionē intēdit. vel a pr̄ia diſcedere ꝑ q̄cunqꝫ honeſta cā ꝑponit ad deū ꝯfugiat ⁊ ab ipo cōſiliū expoſtulet. ¶ Legimus de btō frāciſco ꝙ duꝫ orabat añ imagiñē crucifixi ī eccleſia ſci Damiani dicebat hec ꝟba O alto e glorioſo dio illumia le tenebre ꝺl cor mio. donami fede diricta ſpanza certa e charita pfecta. ſēno e cognoſcimēto che io facia la tua ſcā volūta. ¶ Scdm ē cōſiliū pticulare qđ alť exhibet alteri Cū em̄ q̄s nō ē ſufficiēs ad cōſiliū capiendū circa agenda: ab alio conſiliū accipe dꝫ. Omnino circa ꝓpriā vitā ⁊ obſcura ptinētia ad conſcientiā ſibi credere nō debet. ſed cōſiliari cū pitis ⁊ bonis vel libris doctorū. vnde Thob. iiij. c. ꝺr. Cōſiliū a ſapiente ſemper require

Dicit̃ aũt quis ſapiẽs duplici
ter. vno mõ ẜm q̇d Alio modo
ſimpliciter. Sapiẽs ẜm quid
dicitur q̇ bñ iudicat de fine ali
cuius artis vel miniſterij. ⁊ de
his q̇ ducunt ad illũ finẽ. ⁊ ſic
dicit̃ ſapiẽs medic⁹ q̇ bñ iudi/
cat ⁊ d̃ ſanitate ⁊ de medicinis
ꝯferẽtibꝫ ad eã. ⁊ ſapiẽs nego/
ciator q̇ bñ iudicat de lucro ac
quirẽdo ⁊ de medijs ad ipm̃ ⁊
ſic de alijs Sed ſapiẽs ſimpli
citer dicit̃ qui bñ iudicat de vl/
timo fine vite hũane. q̇ eſt de⁹
⁊ de ꝑducẽtibꝫ ad eũ. ⁊ hic ẽ ve
rus ſapiẽs ⁊ virtuoſus. qꝛ igit̃
Thobias dicit a ſapiente ſine
alia aditionẽ primo ⁊ pricipa/
liter ꝯſiliũ querendũ eſt a ſapiẽ
te. i. docto in factis conſcientie
Neqꝫ eni a medico q̄rit q̇s ꝯſi
liũ de negociatõe. ſꝫ a docto ne
gociatore. nec o negociatore de
medicinalibꝫ ſꝫ a perito medi/
co. ⁊ ſic de alijs. Multomagis
de ꝑtinẽtibꝫ ad aĩam. vbi ſunt
maiora dubia ⁊ magis ꝑiculo
ſa nõ dꝫ q̇s indifferẽter cõſiliũ
querere a q̇buſcunqꝫ ſꝫ virtuo/
ſis doctis ⁊ practicis. vñ eccle/
ſiaſtici. xxxvij. ca. dicit̃ a cõſilia
rio malo ſerua aĩam tuã. i. ca/
ue tibi. ⁊ q̇ ſint mali ꝯſiliarij a
q̇bꝫ cauendũ ipſe declarat cũ ſe
quit̃. Cum viro irreligioſo tra
cta de ſctitate ⁊ cũ iniuſto de iu
ſticia. ⁊ cuz muliere de his que
emulatur Cũ timido de bello
Cũ negociatore de traiectõne
Cũ emptore de vẽditõe. Cuz
viro inuido de gratijs agendis
Cũ impio de pietate Cuz in/
honeſto de honeſtate. Cũ ẜuo
pigro de multa oꝑatõe. Nõ at/
tẽdas his in omni ꝯſilio. Et ex
h̃ vltio dicto pꝫ ꝙ ꝑ̄fata locu/
tio ẽ ꝑ ironiã quaſi diceret cum
ꝑ̄dictis nõ habeas ꝯſiliuz. Et
ſubdit. Cor boni cõſilij ſtatue
tibi. Sciendũ inſuꝑ ꝙ illḋ qḋ
dicit̃ prouer. xi. Ibi ſal⁹ ibi mł
ta cõſilia. nõ ſic intelligenduz ẽ
q̇ ad incipiẽtes bñfacere et ſim
plices tanqꝫ q̇s multoꝝ hoim
ſeu a multꝫ debeat inq̇rere cõſi/
liũ de directõe vite ſue. Nã hoc
faciẽs audiet diuerſa conſilia ⁊
q̄nqꝫ ꝯ̄ria. vñ in mẽte ſua ꝯfũ/
detur neſciẽs q̇d magis ſequat̃.
¶ Terciũ eſt ꝯſiliũ ciuile ⁊ ſcla
re qḋ fit in cõitatibꝫ ⁊ vniuerſi
tatibꝫ. Nec bñ enim pñt regi ci
uitates ⁊ regna abſqꝫ ꝯſilio. vñ
q̇libet tꝑe principes ⁊ rectores
ciuitatũ vſi ſunt cõſilijs. Nam ⁊
ſalomon ſapiẽtiſſim⁹ cõſiliari/
os habuit. quoꝝ cõſiliũ. quia
Roboan fili⁹ ei⁹ reliq̇t magnã
partẽ regni amiſit. vt habet̃. ij.
paralipo. iiij. c. ¶ De romanis
autẽ ſcribitur in policrato ꝙ ro
mul⁹ ꝯdita ciuitate quã ex ſuo
noie romã vocauit. Centũ ex
ſenioribꝫ elegit quoruz conſilio

omnia ageret quos ſenatores ꝓpter ſenectutē patres ob ſimi/litudinē cure noiauit. Quorū nōia aureis lr̄is cōſcripta erāt. p̄reſcꝫ cōſcripti appellabātur. q̄ꝛ alios ſapiā etate et affectu p̄rno p̄cedebāt. ꝛ heſter. i. capi. ſcribit ꝙ ſeptē ſapiētes ex more regio aderāt regi aſſuero ſemꝑ ſciētes leges ac iura maioꝝ q̄rū cōſilio cūcta faciebat. ¶ Quartū ē cōſiliū gn̄ale illud. ſ. qḋ fit p̄nte papa vel ei⁹ legato ad h̄ ſpāliter deputato a papa cōue/niētibꝫ ep̄is ꝛ alijs p̄latis pluri mis prout ipe ordinauit ꝛ iſtḋ nō pōt celebrari niſi auctorita/te pape. vt p꒫ di. xvij. ꝑ totum Alias nullū eēt ꝛ nō conſiliuꝫ ſed cōciliabulū ꝛ ſynagoga ſa/thane diceretur ꝛ eēt. ¶ Vn̄ di. xvij. Pelagi⁹ papa ait. Multꝭ ap̄licis ꝛ canonicis ac eccleſia ſticis inſtruimur regulis nō de bere abſcꝫ ſn̄ia rōani pōtificis cōcilio celebrari. ſ. gn̄alia Qua ꝓpt̄ nō conciliū ſꝫ vr̄m cōuenti culū vel cōciliabulū caſſatur. ꝛ quicq̄d in eo actū ē irritū habetur ꝛ vacuū ¶ Hinc ꝛ rex theo/doric⁹ cū vocaſſꝫ plurimos epi ſcopos de diuerſis ꝓuīcijs ad cōſiliū celebrandū in vrbe ꝓpt̄ crimina q̄ impigebātur ab ad uerſarijs ꝯ ſimachū aduenien/tes ob reuerentiā regꝭ dixerunt hoc fieri nō poſſe. ſ. celebrare cō

ſiliū. ſꝫ ſpectare ad ſymachum papā qui imperebatur. ꝛ pſua/dētibꝫ ipis. Symacho pape vt ipſe conuocaret ſeu auctoritate ei⁹ cōgregaretur in ꝯſilio aſſen ſit eis. ꝛ eū imunē ꝛ liberꝝ ab il lis vicijs prolatꝭ ꝯ eū declara/uerūt. Sed ad clarā noticiam de hoc cōſilio hn̄dam. Primo notandū ē ꝙ priſcis tp̄ibꝫ i con ſilijs aderāt imꝑatores. vt p꒫ i diſcurſu hiſtorie tripti͠te. ꝛ. xv di. c. canones. q̄ꝛ eccīa tūc male poterat vti p̄tāte ſua ꝓpt̄ aduer ſitates quas. patiebat̄ ab here ticꝭ. q̄bꝫ a liq̄n fauebāt ꝛ ad he/rebāt magni principes ꝛ reges Sꝫ cū potuit eccīa hoc correxit ꝛ nō ꝑ principes ſꝫ ꝑ ſe cōſilia cōuocauit. ꝛ aliq̄n ꝑ imꝑatoreſ p̄cipiente eccleſia celebrata ſūt cōſilia. Aliq̄n ipa rogāte ꝛ poſt ea auctorizante. Aliq̄n ipa ra/tificante. vt p꒫ di. xvij. ꝑ totum ꝛ maxime in. §. Hinc etiā. Di cūt aūt aliq̄ ꝙ papa negligēte ꝛ nolēte cōgregare cōſiliū ad lo cū idoneū ꝓ aliqua cā honeſta ꝛ ardua iminēti ptās cōgregā di conſiliū ſpectat p̄io ad oēs cardinales q̄ poſt papaꝫ ſunt maiores clerici omibꝫ alijs qui buſcunqꝫ argumentū eius qḋ legitur de maioritate ꝛ obediē/tia. c. i. ꝑ Innocentiū. Et quia cenſentur vnum corpus cū eo quaſi cede vacante videtur ad

eos ſpectare talis ptās. ¶ Se-cundo ſpectat ad patriarchas ⁊ precipue ad conſtantinopolitanū cuius ſedes ē prima poſt romanā. vt patet. di. xxij. c. De conſtantinopolitane. ⁊ capitulis ſequentibus. Quod tamen intelligendū eſt cum catholic⁹ eſt patriarcha. ¶ Tertio ad imperatorē: quarto ad reges quinto ad alios principes. Naꝫ poteſtas vnius deuoluitur gradatim ad aliū propter negligentiam argumentū de electione. c. cum in cunctis. ⁊ de cōceſſione prebende. c. ij. ¶ Uel dicamus ꝙ due partes conſilij in aliquo loco congregate poterunt ⁊ alios conuocare iuxta notata per Innocentiū in capi. ij. de noui operis nunciatione ¶ Ubi autem papa eſſet hereticus vel de hereſi ſuſpectus tunc ad eum non videtur ſpectare poteſtas congregandi conſilium. argumentum di. xl. ca. Si papa.

¶ Secundo notandū eſt ꝙ ad hoc conſilium generale ſolū epi ⁊ ſuperiores ſunt de neceſſitate vocandi. vt notat Innocen. et Jo. an. in. ca. Graue. de preben dis. ⁊ facit ad hec di. xviij. ca. eps. ⁊. c. Propter. cum ſequentibus. ⁊ tamē in ptāte pape cōuocare etiā abbates ſi vlt. lxiij di. c. Hadrianus. vbi fit mentio de abbatib ⁊ de Gregorio decimo legitur ꝙ ad conſilium gñale qđ fecit lugduni vocauerat btm̄ thomā de aqno. ⁊ hoc rōne ſue eminētis ſcie. Impatorē ꝑo vł alios pricipes nō tenetur ꝯuocare. p. §. Hinc etiā di. xvij. pōt tñ ſi vult vocare ſi ei videt̄ expediēs ad ſcādala vitāda. vt di. lxiij. §. veꝝ. ¶ Tertio notandū ꝙ ad gñale ꝯſiliū vocādi ſunt oēs epi orbis ex eo qđ habet̄ di. xvi. ca. i. vbi dicit ꝙ ſci pr̄es in cōſilio niceno qđ fuit ſolenniſſimum de omni orbe terrarum conuenerunt. Poteſt tamen numerus reliqui arbitrio pape nec curandum de numero diminuto prelatorum propter verbum chriſti dicentis Mathei decioctauo Ubi ſunt duo vel tres congregati ī nomine meo ibi ſum in medio eorum. i. q. i. capitulo cum ſcriptura. ⁊. xxij. q. i. capitulo alienus. ¶ In concilijs enim preteritis in valde differenti numero conuenerunt epiſcopi aliquādo in maximo numero aliquādo fuerunt ſexcēti. aliquando trecenti. aliquando ducenti. aliquando centum. aliquando quadragita. ali quando triginta. aliquando viginti. aliquando quindecim epiſcopi ⁊ in omnibus facti ſunt canones. Aliquando plures vel pauciores. Aliquando papa fuit preſens

aliquando legati ex parte ipſi⁹ In concilio niceno interfuit ſã ctus Nicolaus. In quodã car thaginenſi iterfuit ſanct⁹ Au/ guſtinus. Sed quando ꝺ fide agitur ⁊ hereſibus extirpãdis vel ſciſmatibꝫ. qꝛ cauſa eſt com munis omibꝫ catholicis ⁊ om nes tangit ab oibꝫ epis catholi cis tractari ⁊ terminari debet. ⁊ omẽs epi debent ad conciliuꝫ conuocari ſcꝺm illam regulaꝫ. Quod omnes tangit debꝫ ab omnibꝫ approbari. de regu. iu/ ris. li. vi. ⁊ di. l vi. c. i. ⁊ de his q̄ fiunt a ma. par. capi. ca. finali. ¶ Quarto notandum ꝙ conci lium non poteſt iudicare papã aut vi prefigere legem. vnde. ix q. iij. dicitur Nemo poteſt iudi care primã ſedem ſcꝫ papã. nec auguſtus nec populus nec ele ctus. et ibi eſt. c. alioruꝫ ad idẽ ⁊ alia. ¶ Ex quo dicit Jo. an. ꝙ ſentẽtie pape ſtandum ẽ quan do contradicit ſententie totius concilij. Et papa poteſt interp̄ tari ſtatuta concilij. ⁊ tollere et limitare. vt habeť de reſcriptꝭ. c. ſtatutũ. li. vi. ⁊ glo. in. ca. vbi p̄icľm de electõe li. vi. ait ꝙ licet nõ ſit licitũ ꝙ papa reuocet ſta tuta concilij. põt tñ ſi vult. Et breuiter in oibꝫ papa eſt ſupra ꝯcilium excepta cã hereſis aut ſciſmatis. in q̃bꝫ iudicatur pa pa a concilio de heresi. e. capi. ſi

pa. xl. di. De ſciſmate habetur decretũ factũ in cõcilio Con/ ſtãtieſi celebrato ãno dñi M. ↄ ij lesimo. ccccxvij. ¶ Quinto no tandũ ꝙ mlťa ordinauit ⁊ dif/ finiuit eccľia in cõcilijs celebra tis ⁊ vt inq̃t Bonauẽ. diſti. xi. primi li. In primitiua eccľa fu erunt q̄tuor cõcilia principalia tpe apľoꝝ. vt etiã dicit q̃dã glo ſa ſup act⁹. Primũ fuit ad ele/ ctionẽ mathie. de quo fit mẽtio Actuũ. i. c. Scꝺm fuit ad ele/ ctionẽ ſeptẽ dyaconoꝝ. Actuũ vi. ca. Tertiũ ad nõ imponen/ da legalia gẽtibꝫ. Actuũ. xv. c Quartũ ad toleranda legalia ad tps. Act. xxij. c. Poſtmodũ ꝓo tpe Conſtantini ⁊ ſilueſtri pape. vt refert Jſido. li. vi. ethi/ mo. ceperũt cõcilia gñalia. Nã in p̄cedẽtibꝫ tpibꝫ pſecutõe fer/ uẽte docẽdaꝝ plebiũ mime da/ bať facultas. Inde xpianitas i diuerſas hereſes ſciſſa ẽ. qꝛ non erat epiſcopis licentia conceſſa conueniendi in vnum niſi tem/ pore ſupradicti imperatoris. Ipſe enim dedit facultatem chriſtianis libere congregari.

Nec obſtat. capitulo placuit. decimatertia queſtione ſecun/ da. in quo oſtenditur per mel/ chiadem papam celebratum concilium qui tamen preceſſit ſilueſtrum. ¶ Nam vt dicit gloſa. ⁊ Archidi. conciliũ illud

nō fuit ita generale ſed celebra
tū cum paucis. ¶ Ex cōcilijs
aūt generalib⁊ quattuoꝛ dicūt
ceteris ꝑncipalioꝛa: vt pꝫ diſ.
xv. c. canonis. ſ. Nicenū Con
ſtantinopolitanū Epheſinuꝫ
⁊ Calcedonenſe Hec totā ꝑn
cipaliter cōplectunt fidē quaſi
quattuoꝛ euāgelia vel totideꝫ
paradiſi flumina. de q̄bus ait
Grego. diſ. xv. c. ſicut. Sicut
ſci euangelij quattuoꝛ libꝛos:
ſic q̄ttuoꝛ concilia ſuſcipe ⁊ ve
nerari me fateoꝛ. qꝛ in his ve
lut in q̄drato lapide fidei ſtru
ctura ꝯſurgit. ⁊ cuiuſlibet vite
atq₃ actionis noꝛma exiſtit. ſ. ī
ꝯſtitutionib⁊ eoꝝ. Hoꝝ ꝯciliū
pmū trecētoꝝ decē ⁊ octo epi
ſcopoꝝ ſub ꝯſtantino impato
re pactū. In quo arriane perfi
die blaſfemia ꝯdēnata eſt. Et
ibi editū fuit ſymbolū patꝝ in
quo declaratū ē filiū eſſe con/
ſubſtātialē patri. Celebꝛatuꝫ
fuit autem hoc conciliū anno
dñi. ccc. ¶ Scd̄m conciliū ge
nerale fuit celebꝛatū conſtan/
tinopoli ſub Theodoſio iu/
nioꝛe centū q̄nq̄ginta patꝝ in
q̄ ꝯdēnata ē hereſis macedo/
nij dicētis ſpm̄ſcm̄ minoꝛem
pr̄e ⁊ filio. Sed ibi declaratū
ē ſpm̄ſcm̄ patri ꝯſubſtantialē
ac filio. ¶ Tertiū ꝯciliū ephe
ſinū ducentoꝝ patꝝ ſub theo
doſio iunioꝛe auguſto in quo
anathematizatus fuit neſtoꝛi
us aſſerēs in xp̄o duas ꝑſonas
diſtinctas humanā. ſ. ⁊ diuinā
in vna ꝑſona dñi nr̄i ieſu xp̄i.
¶ Quartū fuit ꝯciliū calcedo
nenſe ſexcentoꝝ triginta ep̄oꝝ
ſub Martiano ꝑncipe. ī quo
ꝯdēnatus fuit eutices abbas
cōſtantinopolitan⁹ verbi dei
⁊ carnis vnā naturā ꝓnūciās
Et dioſcoꝛus ei⁹ defenſoꝛ cū
alijs hereticis. Beda etiā ī li.
de tp̄ibus poſt p̄dicta cōcilia
numerat ⁊ alia. xxiiij. celebꝛa/
ta ſub diuerſis tp̄ibus ⁊ in di
uerſis locis. De alijs cōcilijs
celebꝛatis vſq₃ ad annuꝫ dñi
milleſimū non ita pꝫ. ¶ Circa
ꝓo annū dñi milleſimū Ui/
ctoꝛ genere alemanus floꝛētie
conciliū celebꝛauit ⁊ multos
ep̄os ꝓpter ſymoniā ⁊ foꝛnica
tionem depoſuit. Non multo
poſt Grego. vij. conciliū cele/
bꝛauit. ⁊ henricū impatoꝛē ex
cōmunicauit. qꝛ ſe ꝯ eccleſiam
erexit ⁊ ſciſſima ꝓcurauit aliū
papā faciens. ¶ Poſt hunc vꝛ
banus ſcd̄s cōciliū celebꝛauit
apud clarūmontē. ¶ Exinde
ſub Nicolao papa ſcd̄o q̄ fuit
ꝑus ep̄s floꝛētinus ⁊ ſenis ele
ctus papa congregatuꝫ eſt cō
ciliū cū centū tredecim epiſ ro
me in quo berlengarius abiu
rauit hereſim ſuam de ſacra/
mento euchariſtie. de q̄ ſit mē

tio de conſe.diſ.ij.c.ego berlē gari⁹. ¶ Anno dñi. M.cxxx. ſub Inno.ij.celebratū fuit cō ciliū remis. ꝛ petrus leonis pa pa ſciſmaticus repulſus ē. ad quod ſciſma tollendū multuꝫ laborauit beatus Berñ. Ille aũt petrus anacletū ſe fecerat nominari. ¶ Anno dñi. M. clix. mortuo adriano papa ele ctus fuit alexander.iij.ſenenſiſ ꝛ tenuit cathedrā annis.xxij. menſib᷒.xi.dieb᷒.xv. alter per ſciſma creatuſ eſt q̄ dicebatur octauianus gurus.imo ꝛ tres alij.ꝛ ſic erant.iiij.antipape.ſ. victor.paſchalis.calixt⁹. ꝛ in nocentius. Et durauit illud ſciſma annos.xvi. ꝛ diſſenſio magna fuit inter alexandꝝ pa pam ꝛ Friderichū impatoreꝫ Tandē alexāder pacē fecit cū impatore ꝛ quattuor antipa/ pe defecerunt. Hic alexander duo cōcilia celebrauit. vnū tu ronis in frācia.aliud rome di ctū lateranēſe. Tpe hui⁹ mar tyrio coronatus fuit ſcūs tho mas archiepſ cantuarienſis. ¶ Anno dñi M.ccxv. Inno centius.iij. ſub quo ceperunt ordines mendicantiū celebra uit conciliū lateranenſe i quo cōuenere fere mille ducenti p̄/ lati ꝛ multe ſalutifere decreta les ibi edite ſunt. ¶ Anno do mini. M.ccxl. vel circa Inno centius.iiij. natione ianuēſis celebrauit ꝯciliū Lugduni ꝛ impatore friderichū excoicauit poſt quē fuit alexander.iiij. ¶ Anno dñi. M.cclxij. Gre/ go.x.celebrauit cōciliū lugdu ni. vbi fuerūt q̄ngenti ſexagin ta epi.abbates ꝛ alij p̄lati cir ca mille. Et fuit ibi bonauen tura cardinaliſ q̄ multa bona egit in reductiōe grecoꝝ ꝛ tar taroꝝ. Poſt hūc fuit honori⁹ quartus. ꝛ ē vltim⁹ in cronica martiniana. ꝛ ſic vſq̧ ad tpa nr̄a eccl'ia dei ſtatū fidei ꝛ bo noꝝ moꝝ cū ꝯcilijſ ꝯſueuit ſta bilire. ¶ Quītū eſt ꝯciliū ꝓui ciale.qđ celebrat̄ a metropoli tano cū ſuis ſuffraganeis. de quo fit mētio di.xviij.c. qm̄ q̄ dē.ꝛ.ca.ſeq̄nti.ꝛ.ij.q.vij.ca.ſi eps.ꝛ.vi.q.iij.c.ſcitote.đ quo diffuſe habes in ſūma dñi ar/ chiepi pte.iij.ti.xxiij. ¶ Sex/ tū ē ꝯciliū epale qđ magis cō ſueuit dici ſynod⁹ ꝛ ꝯgregatio quā facit eps clericoꝝ đ dioce ſi ſua.ꝛ pōt facere etiā irreq̄ſi/ to ſuo metropolitano ꝛ đ hoc hētur di.xviij.p totū. ꝛ di.xix c.i. ¶ Septimū ꝯciliū eſt mo nachale hoc ē ſm antoniū de butrio ꝛ Jo.de Imola ſup.c. graue. extra de p̄ben. religio/ ſoꝝ.de q̄ hēt̄ extra de ſta.mo.c ſingulis.ꝛ.c.eaq̧. Sed huiu modi concilia magis conſue/

uerũt ðici capitula gn̄alia vł ꝑ
uincialia de q̄bꝫ agiť in conſti/
tutõibꝫ epoꝝ. Dicta ſunt hec oia
vt oñdam⁹ quãta ſit vis cõcili
orũ in quolibet ſtatu dũ tñ ꝯci
lia recte fiãt ⁊ obſuenť ea de q̄
bꝫ dicturi erim⁹ in ſequẽtibꝫ
¶ De q̄bꝫ nõ eſt conſiliũ exq̄rẽ
dũ de q̄ dantur ſeptẽ regule ne
gatiue. ⁊ ꝙ conciliũ eſt ð rebuſ
dubijs ⁊ arduis.

Capitulum ſecundũ.

Ecundũ myſteriuꝫ
de cõcilio declaran/
dũ diciť deťminatõ
In q̄ videndum eſt
de q̄bꝫ ẽ cõciliũ deťminate pe/
tendũ. ⁊ ad h̄ p̄mittim⁹ primo
ſeptẽ reglas negatiuas q̄s põit
Girardus odonis ſuꝑ. iij. etbi.
ſm intentionem Ariſto.
¶ Prima regula. nulum p̄teri
tu eſt cõſiliabile eo ꝙ poſtq̄ꝫ eſt
p̄teritũ ẽ ſic neceſſariũ ꝙ a ſua
p̄teritione ẽ ſimpliciť immuta/
bile. vñ h̄ ſolo priuať de⁹ ingẽi/
ta facere q̄ facta ſũt. iõ Ariſto.
ibi dicit. Nõ eſt cõciliari ð his
q̄ fiunt ex neceſſitate. ¶ Scða
regła nullũ caſuale ł fortuitũ ẽ
cõſiliabile. q꞉ oẽ caſuale ⁊ oẽ for
tuitũ euenit p̄ter itentionẽ. ſꝫ oẽ
ꝯſiliabile depẽdet ex itẽtione fi
nis. Jõ ariſto. ait. cõſiliať nłłs
de impoſſibilibꝫ alř ſe hr̄e neqꝫ
de q̄buſcũqꝫ nõ finis aliq̄s eſt.
¶ Tertia regula nullũ deťmia
tũ ab arte ẽ cõſiliabile. q꞉ oẽ ta
le ẽ ſm artẽ certũ ⁊ deťminatuꝫ
alř nõ eẽt ars. nullũ aũt cõſilia
bile ẽ certũ ⁊ deťminatũ. tũc ei
nõ eẽt cõſiliabile ⁊ dubitabile.
Quare nullũ cõſiliabile ẽ arti
ficiale. Ars eni nõ dubitat ꝗꝫ/
uis circa artificialia cõtigat in
aliq̄bꝫ q̄dã dubia ⁊ illa nõ ſunt
ꝑ artẽ ðtermiata ⁊ talia poſſũt
eẽ cõſiliabilia. ¶ Quarta regu
la nullũ oꝑabile a volũtate alie
na ẽ cõſiliabile. q꞉ oẽ cõſiliabi/
le ẽ in cõſiliatiui ptãte. Jllð ṽo
qð eſt in aliena volũtate. nõ eſt
in ptãte cõſiliatiui. ¶ Quita re
gula. Nullũ voluntariũ repẽti
nũ ẽ cõſiliabile. q꞉ oẽ cõſiliabile
ẽ p̄uiſuꝫ ⁊ tardũ. vñ Ariſto. ðt
Opari q̄dẽ optet velociť ꝯſilia
ta cõſiliari aũt tarde. ¶ Sexta
regula nullũ raro ꝯtingẽs ẽ ꝯſi
liabile. q꞉ tunc ſequeretur ꝙ ex
diffinitõe ⁊ ſñia cõſilij bonũ ra
ro eueniẽs expectareť. ⁊ ꝑ conſe
quẽs ꝙ expectatio cõſulta vt in
pluribꝫ fraudaretur. Et ꝙ ma
lũ raro inueniẽs timeretur ⁊ ca
uereť ⁊ ꝑ cõſequẽs ꝙ nłłs ꝯſul
te oꝑaretur. q꞉ in oibꝫ humaniſ
opibus aliq̄ mala cõtingũt q̄ꝫ
uis in aliq̄bus raro. Sicut vi/
rũ dormire cũ vxore ſua confi/
dẽter aliq̄n q̄ꝫuis raro fuit ma
lũ. q꞉ vxor interfecit viruꝫ dor/
mientẽ. Et ſi oẽs vellẽt iſtð cõ
ſulte cauere. null⁹ cũ vxore dor

miret. ¶ Septia regula nulluꝫ certū eſt cōſiliabile. qꝛ ait Ariſto. Cōſiliamur de his q̄ videntur cōtingere vtroqꝫ mō ſe hr̄e Siilr nullū aſſuetū ꝛ naturali inſtinctu certū ē cōſiliabile. Nullus quidē cōſiliatur an pro nutrimēto cibū debeat ſumere ꝑ os. qꝛ illud aſſuetū eſt ꝛ certuꝫ a puericia. Cōſiliū ergo ē de rebus magnis ꝛ dubijs indeterminatis. q̄ ad bonū finē bonis cōſilijs ꝑducūtur. Jdeo Cice. in li. de officijs ait Cōſiliuꝫ eſt ſnīa diffinitiua de re dubia q̇d magꝭ eligendū ſit. Et Ariſto. in. iij. ethicoꝝ. Cōſiliū eſt ocls futuroꝝ ꝛ inq̇ſitio q̄dā de rebꝫ dubijs diſponēdi.

¶ De ſeptē cōditiōibus cōſilij vt recte fiat ac ſalubriter.

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriū declarandū de cōſilio dicit̄ cōditio. Ad h̄ eni vt cōſilia recte fiant ꝛ ad bonū exitū ꝑducātur. ſeptē cōditōes requiruntur.

¶ Prima dicit̄ prudētia.
¶ Scđa beniuolentia:
¶ Tertia conſtantia.
¶ Quarta maturitas
¶ Quinta veritas.
¶ Sexta taciturnitas.
¶ Septima ſtabilitas.

¶ Prima cōditio dicitur prudētia Qui eni cōſulūt ꝛ a q̇bus cōſiliuꝫ ē req̄rendum prudētia fulgere debēt. q̄ ꝑteritoꝝ recordātes ac p̄meditantes futura pn̄tia recte diſponēda diffiniāt Et qꝛ in antiq̇s ē ſapia ꝛ i mlto tp̄e prudētia. vt dicitur Job Jō antiq̇ ꝛ viri graues ſunt cōſulēdi. vn̄ Ariſto. vi. ethica. ait Oportet in cōſilio attēdere expertorum ꝛ ſeniorum prudentiaꝫ. Et propter experientiam numeri. xi. c. Mādauit dominus moyſi vt cōgregaret ſeniores ad conſiliū. Et di. xx. c. De q̇bus cauſis dicitur Seniores ꝓuincie congrega ꝛ eos interroga. facilꝰ nāqꝫ iuenitur quod a pluribus ſenioribus q̄ritur Et idē. xi. q. iij. c. Excellētiſſimus Et. xvi. q. i. vel. ij. c. viſis. ¶ Et i. q. i. c. Eſtore. Conſiliū nāqꝫ iuuenū ſolet eē ruinoſum. Propterea ſapiēs eccli. xxv. capi ait Quā ſpōſa veſani ſapia ꝛ glioſus itellectꝰ ꝛ ꝯſiliū ¶ Scđa cōditio dr̄ beniuolētia hi q̇ppe cōſulēdi ſūt q̊s ꝓꝓiſilr credimꝰ nob fore beniuolos. vn̄ Bernardꝰ in epiſtola ad ſenonenſes ait Oēs iuxta p̄ceptum dn̄i etiaꝫ iimici diligātur. ſꝫ ad conſiliuꝫ ſoli eligātur amici. et Greg. in regiſtro. Nullꝰ tibi fidelior eſſe poteſt ad conſiliū q̄ꝫ q̇ non tua ſꝫ te diligit. ¶ Tertia conditio dicit̄ conſtantia dn̄t conſiliarij conſtātes eſſe vt non vincātur

aut ſuperentur paſſionibꝫ odij
amoris timoris ⁊ hmōi. qm̄ vt
inq̄t Señ. Perijt oē iudicium
cū res trāſit in affectū ¶ Quar
ta cōditio ƀʒ maturitas vt nō
cōſulātur ꝑcipitāter ⁊ incōſide
rate. ¶. Vñ calixtꝰ papa. diſ. l.
c. pōderet. Nos inq̄ tꝑe indige
mus vt aliq̄d maturiꝰ agamꝰ
Nō precipitemꝰ cōſilia ⁊ opa.
nr̄a nec ordinē eoꝝ corrumpa
mus. ¶ Quinta cōditio dicit̄
veritas debēt cōſiliarij ſ̄m veri
tatē cōſulere ⁊ nō ad bn̄placitū
maiorū vel dn̄oꝝ. vt facere ſo
lit adulatores. Pro q̄bꝫ fac̄ exē
plū qꝺ legit̄ in hiſtoria tripar
tita li. v. ꝙ cū ecc̄ia pateretur ꝑ
ſecutōnes cōſtantinꝰ pr̄ conſtā
tini magni cōceſſit xp̄ianis licē
tiā in ſue religiōe ꝑſiſtere. Is ꝓ
bare volēs quoſdā i palacō ſuo
xp̄ianos ſi fideles ⁊ veri dei eſ
ſent. ſtatuit ꝙ ſi q̄ venirent ad
ſacrificandū dijs ſuis hi eſſent
cū eo i palacio. Si q̄ aūt nolēt
exirēt de palacio. Et cū aliqui
eſſent ꝑponētes religionē xp̄ia
nā ꝓmiſſis regijs. Alij ꝟo eēnt
proni ad ſacrificandū dijs ſpe
rātes amicitiā regis delibera
uit ⁊ eis vti cōſiliarijs qui xp̄o
fideles conſtanteſq; fuerant
Alios vero vt effeminatos ⁊ fal
laces expulit credēs eos nūq;
fore ſibi deuotos atq; veraces
q̄ fuerūt ſic dei ſui tā leuiſſimi
proditores ¶ De xerſe adhuc re
ge illo potētiſſimo legitur ꝙ cū
grecis bellū inducturꝰ ꝯſuleret
ſuos vnꝰ dixit grecia nō vinci
ſʒ obrui mole exercitꝰ. Aliꝰ di
xit timendū eſſe ne vrbes deſer
tas ⁊ vacuas inuenirēt. Aliꝰ
dixit vix illi naturā reꝝ ſuffice
re angusta eſſe claſſibꝫ maria
militibꝫ caſtra explicandis co
pijs equeſtribꝫ cāpeſtria vix ce
lū patere ſagittis. dū ſic adulā
do regē nimia exultatōe ꝯcita
rēt. Quidā noie damarꝰ dixit
Multitudo iſta q̄ tibi ꝓplacet
tibi metuēda ē. veꝝ ē eni qꝺ di
citur nō diu poſſe durare qꝺ re
gi nō pōt. Nihil tā magnū qꝺ
perire nō poſſit. Atq; vt dixit
damariꝰ euenit qꝛ deuictꝰ fuit
Et in exercitu eiꝰ equa peperit
leporē qꝺ ē aial fugaciſſimū. vt
recitat Valeriꝰ li. i. Grāde ꝑi
culū ē aures adulatoribꝫ ꝑbere
¶ Propterea ſeneca ad lucillū
ait. Hoiem blande loquentem
agnoſce tuū laqueū eſſe. hꝫ enī
ſuū venenū blāda locutō ¶ Se
xta cōditio dicit̄ taciturnitas.
Ea eni q̄ tractātur in conſilijs
nō ſunt aliq̄ pacto reuelāda il
la q̄ ſecreta eſſe debēt propt̄ ſcā
dala multa q̄ poſſent euenire.
Hinc valeriꝰ li. ij. dicit de rōa
nis qꝺ adeo mag̃ caritate pa
trie tenebātur vt archana cōſi
lia pr̄m cōſcriptorū multis ſe

culis nemo ſenatorũ nunciaue rit. Narrat aũt valeriꝰ ꝙ cu m eſſet de more romanorũ vt pa/ tres poſſent filios ſuos puulos ducere ſecũ in cõſiliũ accidit ſe mel ꝙ papiriꝰ puulꝰ vna cũ pa tre ſuo conſiliũ intrauit in quo ſtatutũ fuit vt que ibi tunc tra/ ctabantur ſecreto tenerent. Cũ ꝗ puerulus domuꝫ rediiſſet a matre requirebatur vt conſilij ſecreta panderet qui vt declina ret ⁊ matris importunitatem officioſo mẽdacio vſus eſt di/ cens ibi fuiſſe tractatũ vt quili bet vir poſſet duas vxores ha/ bere. Qḋ illa credẽs alijs ma/ tronis retulit. quare diuulgata ꝑ vrbẽ cõuenientes mulieres pri me quadã die ad locũ cõſilij ac ceſſerunt poſtulantes a ſenatu poſſe ipſas duos accipere viros Quod illi admirãtes vñ hoc ꝓ ceſſerit inquiſierũt. Inuenerũt ꝗ hoc proceſſiſſe ex aſtucia pue ri talia caute referẽtis. vñ rõa/ ni ſtatuerũt nullũ de cetero pre ter illũ ad conſiliũ admittẽduꝫ qui ita caute ſciuiſſet occultare ſecretũ. ¶ Septima cõditio di citur ſtabilitas. Debẽt eſſe ſta bilia conſilia vt ſcꝫ ꝙ in illis rõ nabiliter determinatur executõ ni demãdetur Et quia mlti ſer uare cõſilia nolũt ſepe igraues iacturas deueniũt vñ. i. macha beorũ. v. c. ſcribitur ꝙ Ioſephꝰ ⁊ azarias qꝛ nõ ſuauerunt qḋ fuerat determinatũ. ſ. vt nõ ezi rent in ꝑliũ ꝯ inimicos debella ri fuerunt occiſis duobꝫ milibꝫ de exercitu ſuo. ſic ⁊ rõani apḋ cãnas ceciderũt in ꝑlio ab ha/ nibale victi temeritate varrõis q ꝯ alioꝝ ſñiam ⁊ pauli emilij collegevoluit cõſerere manꝰ. ſic ⁊ gayus flãmineꝰ perijt apḋ la cũ dũ abſtinere noluit a pugna qḋ ſibi a ſuis cõſulebatur ſic ⁊ alij ꝗ plurimi ſpernẽtes ami/ corũ cõſilia in multa ꝑicula in/ ciderũt. Deponamꝰ ergo ſup/ biã ⁊ ſaluberrimis cõſilijs acq̇ eſcamus. vt ſic reddamus nos dignos grã dei q̄ datur humi/ libꝫ quã nobis cõcedat ille qui eſt bñdictꝰ ⁊ laudabilis in ſe/ cula ſeculoꝝ Amen.

¶ Dñica tertia i q̄dtrageſima de ſupbia ſciſmaticorũ

Sermo viceſimuſſecũdus.

Omne regnũ in ſeipm diuiſum deſolabitur. Vba ſunt redẽptorꝫ nři originalit mathei xi. capĩ. ⁊ in euãgelio hodierno ¶ Paſſa ẽ eccľia dei ꝑ ſepe gra/ uiſſimas ꝑſecutões ad hereti cis ⁊ ſciſmaticis. De hereticis aũt dictũ eſt in p̄cedẽtibꝫ. Sed ꝯ ſupbiã ſciſmaticoꝝ loq̄mur in pñti ſermone. Nã hoc genꝰ hoim etiã tpibus nřis vix im/

moꝝ nihilo pōtdomarī. qn̄ q̄ dē iplerisq̄ xp̄iāoꝝ ꝑuicijs peſtiſ iſta truculētiſſima q̄ꝫmultoſ intimat Hi ſūt deſolati et ꝛ ꝑuati munere dine gratie. ꝓ q̄bꝫ de ſciſmate tria myſteria ꝓponemus declaranda.

¶ Primū dicit̄ diffinitionis.

¶ Secundū offenſionis.

¶ Tertiū ꝑuationis.

¶ Quid ē ſciſma. ꝛ i q̄ differt ab hereſi. ꝛ qm̄o ē vna eccleſia vlis. ꝛ eccleſia romāa ē caput oīuꝫ eccleſiaꝝ cui p̄eſt papa vicari⁹ xp̄i. ꝛ de multis ſciſmatibꝫ q̄ fuer̄t elapſis tp̄ibꝫ. Ca. i

Rimū myſteriū declarandū de ſciſmate dꝛ diffinitiōis ¶ Pōt em̄ ſciſma ſic diffiniri. Sciſma ē vitiū q̄ q̄s ſub ſūmo pontifice eſſe ꝛ mēbꝛis eccleſie ei ſubiectis coīcare recuſat. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. xxij. q. xxij. arti. i. q̄ nomen ſciſmatis ſm̄ Iſi. li. ethi. a ſciſſura aīoꝝ vocatū ē. Sciſſio aūt vnitati oꝑponit̄. vn̄ pctm̄ ſciſmatis dꝛ qd directe ꝛ p ſe oꝑponit̄ vnitati. Charitas aūt nō ſolū vnā pſonā alteri vnit ſpūali dilectiōis vinculo. ſꝫ etiā totā eccleſiā in vnitate ſpūs. ꝛ iōꝓp̄e ſciſmatici dicunt̄ q̄ ꝓpꝛia ſponte ꝛ intētiōe ſe ab vnitate eccleſie ſepant q̄ ē vnitas p̄ncipaliſ Nā vnitas ꝑticularis aliq̄ruꝫ adinuicē oꝛdinat̄ ad vnitateꝫ eccl'ie ſicut cōpoſitio ſingulorꝫ mēbꝛoꝝ i coꝛpe naturali oꝛdinat̄ ad toti⁹ coꝛpis vnitatē. eccleſie aūt vnitas in duobꝫ attēdit̄. ſ. in ꝯnexiōe mēbꝛoꝝ adinuicē ſeu coīone. ꝛ iteꝝ in oꝛdie omniū mēbꝛoꝝ ad vnū caput h̄ aūt caput ē ipe xp̄s cui⁹ vicē in eccleſia gerit ſūm⁹ pōtifex. ꝛ iō ſciſmatici ſūt q̄ vt dictū eſt ſubeſſe rēnuūt ſūmo pōtifici ꝛ mēbꝛis eccl'ie ei ſubiectꝫ coīcare recuſant. hic Pelagi⁹ papa xxiiij. q. i. c. ſciſma. Sciſma ſiq̄dē ipm̄ qd grecū nomē ē ſciſſurā ſonat. ſꝫ in vnitate ſciſſura eē n̄ pōt. nō g̅ vnitati coīcāt q̄ ſciſmaticꝫ coīcāt. ꝑtes ipi ſibi fecer̄t ꝛ ab eo qd vnū ē vt ap̄lī iude iā ꝟbis loq̄r ſemetipos ſegregātes ſpm̄ n̄ hn̄t. Et q̄ꝫuis etiā hereſis diuidat hoiem ab vnitate fidei catholice tn̄ ſciſma ē ſpāle vitiū diſtinctū ab ipa. nā here^ oꝑponit̄ directe ꝛ p ſe fidei. ſciſma oꝑponit̄ p ſe eccleſiaſtie caritatis vnitati ꝛ iō ſic fides ꝛ charitas ſūt diuerſe ꝟtutes. q̄ꝫuis q̄cūq̄ caret fide caret caritate n̄ tn̄ ecōꝰio. ita hereſis ꝛ ſciſma ſūt diuerſa vitia q̄ꝫuis heretic⁹ ſit ēt ſciſmatic⁹ n̄ ecōuerſo. vn̄ Hie. xxiiij. q. iij c. int̄. ait. Int̄ ſciſma ꝛ hereſim arbitroꝛ hoc itereſſe q̄ hereſis ꝑuerſū dogma habꝫ. ſciſma au

tem ab eccleſia ſepat. Et tñ ſi cut amiſſio charitatis eſt via amittẽdi fidẽ: ita ſciſma ẽ via ad hereſim ¶ Pro clariori tñ intelligẽtia notande ſunt tres catholice veritates. Prima ꝙ vna eſt eccleſia vniuerſalis. vñ in ſymbolo patꝝ dꝛ. Et vnaȝ ſanctã eccleſiam ꝛc. extra d̃ ſũ ma tri. ꝛ fide ca. vna ẽ fideliuȝ vniuerſalis eccleſia. ¶ Et Cy prianus. xxiiij. q. i. c. loquit̃. Ec cleſia inq̇t vna ẽ que in multi tudine latius incremẽto fecũ ditatis extendit̃ q̃ño multi ra dij ſunt ſed vnũ lumẽ habent ¶ Scḋa ꝟitas ꝙ eccleſia ro mana eſt omniũ eccleſiaꝝ ca put mater ꝛ magiſtra. ſicut pȝ xxi. di. c. In nouo teſtamento. ꝛ. xxij. di. c. ſacroſcã. ꝛ. iij. q. vi c. dudũ. ꝛ vt ſcribit̃ di. xix. ca. nulli fas. Qui aſſerit cõtuma citer eccleſiã romanã nõ eẽ ca put aliaꝝ eccleſiaꝝ ꝛ nõ poſſe condere canones ꝛ decreta: et etiã ſibi tanq̃ȝ capiti nõ obedi endũ: excoicatus eſt. ¶ Scḋm doctores iſtud. c. loq̇t̃ de con tẽptoribꝫ canonũ ꝛ trãſgreſſo ribꝫ. Sed dupl'r dꝛ q̇s cõtem ptoꝛ canonũ: vno modo. quia apoſtolicã ſedẽ cõtumacit̃ ne gat eſſe caput eccleſiaꝝ ꝛ habe re ptãtẽ cõdendi canones de creta ꝛ ſtatuta eius nõ foꝛe ſer uanda. ꝛ talis eſt ſciſmatic⁹ ꝛ hereticus ꝛ excoicatus. Et ſic intelligendo dictũ. c. eſt canõ late ſñie ꝓm Jo. An. ꝛ Hoſti. ¶ Scḋo modo dꝛ quis contẽ ptoꝛ ꝛ tranſgreſſoꝛ canonũ q̇ ipſa mãdata cano[m] ñ ꝓuat q̃ȝ uis credat ꝛ dicat eẽ ꝓuãda. h nõ eſt ſciſmaticus ꝓprie nec ex cõicatus. ¶ Tertia ꝟitas ẽ ꝙ papa romanuſq̃ȝ pontifex ẽ ca put eccleſie ſupatq̃ȝ in dignita te ꝛ poteſtate quoſcũq̃ȝ reges ꝛ ꝑncipes reliquoſq̃ȝ p̄latos. p pterea in. c. vbi ꝑiculũ de elec. li. vi. Papa vocat̃ vicarius ie ſu chriſti. ſucceſſoꝛ petri. rectoꝛ vniuerſalis eccl'e. ꝛ gregis do minici directoꝛ. ꝛ glo. in ꝓlo. clemen. papa. i. admirabilis ꝛ dicitur a pape quod eſt interie ctio admirantis. ꝛ vere admi rabilis qꝛ vices dei gerit in ter ris. ethimologiã ꝓo nois ẽ pa ter patꝝ. ¶ Sed nunq̇d papa põt dici vicarius petri ſicut ſe dicit vicariũ xp̄i in. c. ꝑ hũani de homi. li. vi. ¶ Et ꝙ ſic vi det̃ ꝑ illud quod hẽt̃. lxiij. diſ. c. ego ludouicus. ꝛ. i. q. i. c. nõ q̃les. ꝛ. q. vij. c. q̊tiens ¶ Sed glo. in cle. romani ꝑncipes. de iureiurãdo dicitꝙ locutio iſta ſ. papa eſt vicari⁹ petri impro pria eſt vel exponit̃ ideſt gerit vicariã quã geſſit petrus vica rius em̄ nõ dat̃ vicarij de offi cio vicarij. c. cleric⁹. Qui igit̃ nolũt ſubeſſe põtifici tanq̃ȝ ec cleſie capiti ſciſmatici dicunt̃.

¶Sed q̇d cū plures ſint ſe ge
rentes ꝓ papa q̇s eoꝝ ſciſmati
cus ē tenēdus cū ſuis ſeq̄cibꝫ.
¶Ad hoc dictū ē in.iiij.li.de
pnia in ſermōe de diſcordia ⁊
lꝫ īueniant̄ ſepe ſciſmata ī dei
eccleſia exorta.¶Tn̄ diebꝫ me
is anno.ſ.dn̄i.M.cccc.q̄dra
geſimo ſub Eugenio q̄rto ca/
nonice electo ⁊ a tota xp̄ianita
te acceptato factū fuit ſciſma.
Nam cōgregatio facta baſilee
q̄ aliq̄n ꝯſiliū fuit.q2 auctorita
te Martini q̇nti cōgregatū.⁊
poſtea auctoritate eugenij cō/
firmatū cū fuerit diſſoluta trāſ
lato ꝯſilio ferrariā ꝓpter redu/
ctionē grecoꝝ. Et inde floren
tiā ꝓpter ſuuenientē ibi peſtē
effecta ē ꝯciliabolū ⁊ ſynago/
ga ſathane. Nam auſu temera
rio,illi de illo ꝯciliabulo depo
ſuere eugeniū. ⁊ crearunt ami
cleū ducē ſubaudie dictū feli/
cē. Et ꝓ iuſtificāda ſua īpieta
te allegabāt ꝙ ipſe eugeniꝰ nō
potuit diſſoluere illud ꝯſiliuꝫ
ſua auctoritate firmatū.⁊ qꝺ
ꝯſiliū ē ſup̄ papā ⁊ pōt iudi/
care de ipſo. Et tertio.q2 Eu
geniꝰ ſcādalizabat eccleſiam.
Sed pͥmū eſſe falſū eē conſtat
ex dictis in p̄cedēti ſmōe.naꝫ
eiꝰ ē deſtruere cuiꝰ ē ꝯſtituere
cū ſint eiuſdē ptātis actus. ex
tra de re.iu.c.oīs. Sicut autē
papa ꝯdere pōt canonē gene/
ralē.ita tollere pōt ⁊ mutare.
vt pꝫ.xxv.q.i.§.his ita ⁊ ſicut
ſolꝰ pōt ꝯciliū generale īduce
re ⁊ ei auctē dare.ita pōt illud
diſſoluere.¶Scōm etiā pꝫ eē
falſū. Nō em̄ papa auctē hꝫ a
ꝯſilijs pͥncipalit̄ ſed a xp̄o. xxi
di.c.q̄uis. Et ipſe papa dat
robur ⁊ auctē ordinatis ī ꝯſi/
lio.extra ꝺ elec.c.ſignificaſti.⁊
vt dictū ē etiā in p̄cedēti ſmo
ne. Nemo pōt iudicare papā.
vt pꝫ.ix.q.iij.c.Nemo.⁊ in q̄t
tuor ca.ſeq̄ntibꝫ. lꝫ ibi glo. po
nit tres exceptiōes.¶Prima ī
foro pnīe.tūc em̄ iudicabit̄ a
ſuo ꝯfeſſore q̇ tenet locum dei.
¶Secūda cū ſubmittit ipē ſe
ſua ſpōte iudicio eccleſie ꝯſilij
vel alteriꝰ.ſicut accidit in ſy/
macho papa ⁊ leone.ij.q.v.c.
auditum.⁊.ij.q.vij.ca.nos.⁊
xxxi.di.c.nūc aūt.¶Tertia in
crimīe hereſis. vn̄ di.xl.c.ſi pa
pa ꝺ2 a nemīe iudicandꝰ ē niſi
dep̄hendat̄ a fide deuius. vbi
dicͭ glo. h̄ veꝝ ſi ſe n̄ vellꝫ emē
dare.nā ſi vellet ſe emēdare n̄
deponeret̄ ⁊ h̄ ꝑ qꝺdā decretū
factū in ꝯſilio ꝯſtātieſi.¶Ad
dita eſt q̄rta exceptio.ſ.in caſu
ſciſmatis qꝺ videt̄ intelligen/
duꝫ de ſciſmate ł dubio.ſ.ſunt
duo pōtifices creati ⁊ dubitat̄
q̇s eoꝝ ſit verꝰ. Non aūt h̄ hꝫ
locū de manifeſto cū.ſ.vnꝰ ca
nōice creatꝰ aliꝰ poſtea itruſꝰ

Al's cū q̄libet ep̄s poſſit ince/
dere ab obedientia pape ꝛ ſic
facere ſciſma. ꝛ ſic habebit pa
pa quottidie iudicari: cū tñ iu
ra ꝯtrariū clament. Vñ ana/
cletus papa diſ. lxxix. inq̄t Ec
cleſiā ſūmoꝝ pōtificū ſibi dñs
reſeruauit. Cū ĝ null⁹ hoꝝ ca
ſuū fuerit in eugenio. quia nec
a fide deui⁹: nec ſe ſubmiſit cō
ſilij iudicio. nec eſſet tūc aliqđ
ſciſma qua rōne potuerit ꝯci/
liū: imo cōciliabolū iudicare
de ipſo nō apparet. ¶ Tertiuꝫ
ſilr friuolū ē. Nā glo. illa in. c.
Si papa. q̄ dicit ꝙ papa pōt
deponi ꝓpter quodcūqꝫ pctm̄
qđ ſcandalizaret eccleſiā: opi/
natiue loquiť. nō aſſertiue. nec
reꝑitur aliq̄s papa depoſitus
p̄ciſe ꝓpter ſcelera ſua: ſed ꝓpt̄
ſciſma tollendū. Quales autē
fuerint ꝛ quāte ſcitatis ꝛ fame
qui depoſuerūt eugeniū ſciūt
plurimi. q2. ſ. fuerūt infames ꝛ
ſcandala plurima in diuerſis
locis egerūt. Et quales electo
res antipape talis ꝛ ipſe ambi
cioſus cupidus doloſus Eu/
genio ad paupeſ liberaliſſimo
ad eccleſias ꝛ religiones deuo
tiſſimo exiſtēte. Quod aūt ali
qui dixerit ſe credere eugeniū
veruꝫ papā. ſed ad vitandum
ſcandalum ꝛ piculuꝫ amiſſio
nis reꝝ ꝛ vite adherebāt anti/
pape illū ab extra noiantes pa
pā ꝛ venerātes nō videnť ma
gis excuſari a mortali ꝙ̄ mar/
cellin⁹ papa cū in veneratione
idoli poſuit ḡna icēſi ſup prū
nas timore mortis cōpulſus.
di. xxi. c. nūc aūt. Aut ꝙ̄ ſalo/
mon cū ob amorē mulieꝝ ido
lis genua flectabat ad cōpla/
cendū eis q̄ tñ corde nō adora
bat. Eſt em̄ ibi mēdaciū i xp̄i
ana religione. ſeu in his q̄ ꝑti/
nēt ad fidē qđ ē pniciosū men
daciū. xxij. q. c. Primū.

¶ Qđ ſciſma ē gue pctm̄. ꝛ đ
compatione eius ad idolatriā
Capitulum ſecundū.

Ecundū myſteriū cō
templandū de ſciſma
te đ2 offenſiōis Eſt em̄ ſciſma
pctm̄ quo ſciſmatic⁹ offendit
mortaliť. Si em̄ pctm̄ quod
cōmittiť ꝯ caritatē alicui⁹ pſo
ne pticularꝫ ē mortale vt odiū
pticulare ꝯ ꝓximū: multoma
gis quod ppetrať ꝯ caritatem
toti⁹ eccleſiaſtice congregatio
nis vt ſciſma. Bonū em̄ ꝙ̄to
coius tāto diui⁹. ꝛ p ꝯñs me
li⁹ ꝛ malū ei oppoſitū deteri⁹.
Hinc aug⁹. xxiij. q. i. ca. Vbi
ait. Neqꝫ ſciſmatici aliq̄d ſibi
ex iuſticie mercede ꝓmittāt q2
vbi caritas nō ē nō pōt eē iu
ſticia. Dilectio em̄ ꝓximi ma/
lū nō opať. ꝛ beda ſup matth
Quicūqꝫ ab vnitate fidei vel
ſocietate petri apl'i quolibet ſe

met ip ſos ſegregauerint nec ta
les a vinculis pctōꝝ abſolui:
nec ianuā regni celeſtis pñt in
gredi qōne eadē. ¶ Et iterum
ibi. cyp̄anus. in. c. dicim⁹ Cū
cti ſciſmatici qꝛ foris ſūt. i. ex/
tra eccleſiā ſp̄m ſcm̄ nō recipi/
unt. ¶ Et aug⁹ de fide ad pe/
trū. Firmiſſime tene ꝛ nullate
nus dubites oēm hereticū vel
ſciſmaticū cū diabolo ꝛ ange
lis eius eterni ignis incendio
ꝑticipandū niſi ante finē vite
catholice fuerit incorꝑat⁹ ꝛ re
integrat⁹ eccleſie. ¶ Et extra đ
hereti. i. c. Ab abolēdā. Om
niū hominū q̄ catholice eccle
ſie nō tenet vnitatē neq̄ bap/
tiſmus neq̄ elemoſyna quan
tūlibet copioſa. neq̄ morſ pro
fide xp̄i ſuſcepta ꝑficere pote/
rit ad ſalutē. ¶ Sed q̄rūt aliq̄
vtꝝ ſciſma ſit grauī⁹ pctm̄ q̄
idolatria. Et ꝙ ſic videt̄. q̄a
grauius fuit punitū. nā ado/
rantes vitulū aureū gladio oc
ciſi ſūt Exo. xxxiij. Sciſma ve
ro faciētes. ſ. dathan ꝛ abiron
abſorpti ſūt. Ipſi eq̄dē ꝛ cho
re fecerūt ſciſma in ꝑplo hebre
orū cū in deſerto ꝯ moyſen et
aarō q̄rētes ſibi vſurpare du
catū populi ꝛ aꝑta ē terra ꝛ de
gluciuit dathā. ꝛ opuit ſuꝑ cō
gregationē abiron. Nūeri. xvi
c. Et exarſit ignis ī ſynagoga
eoꝝ. ꝛ flamma cōbuſſit eos. ſ.

chore cū cōplicib⁹ ſuis. ¶ Ad
h̄ rūdet tho. xxij. q. xxxix. Qđ
cū q̄rit̄ in cōi de duobuſ pctis
qđ ſit ḡui⁹ intelligēda ē qō de
ḡuitate q̄ attēdit̄ ſm gen⁹ pcti
Gen⁹ aūt pcti ſeu ſpēs attēdit̄
ex obiecto. ꝛ iō illud pctm̄ qđ
maiori bono ꝯriat̄ ē ḡui⁹ ī ge
nere ſuo. ſicut pctm̄ in deū eſt
ḡui⁹ q̄ pctm̄ in ꝓximū. Ma
nifeſtū ē aūt ꝙ īfidelitas ē pec
catū ꝯ ipꝫ deū ſm ꝙ in ſe ē ve
ritas ꝑma cui initit̄ fides. ſciſ/
ma ē ꝯ eccleſiaſticā vnitatē q̄
ē qđdā bonū ꝑticipatū ꝛ mi/
nus q̄ ſit ipē de⁹. iō īfidelitaſ
ex genere ſuo ē ḡui⁹ pctm̄ ſciſ/
mate. Sed ſi ꝯſideret̄ ḡuitas
pcti ex circūſtātijs. ſic poſſꝫ cō
tigere ꝙ aliq̄s ſciſmatic⁹ ḡui⁹
peccat q̄ aliq̄s infidelis. Et h̄
vel ꝓpt̄ maiorē ꝯtēptū vel ꝓpt̄
maius ꝑiculū qđ inducit. vel
ꝓpter aliq̄d huiuſmōi. Nec ob
ſtat ꝑdictis ſi dicat̄ ꝙ caritas
cui opponit̄ ſciſma ē maior fi/
de cui opponit̄ infidelitas. Et
qđ opponit̄ maiori bono ma/
ius malū ē ſm ph̄m. viij. ethi.
Nā ut dicit tho. charitas hꝫ
duo obiecta. vnuꝫ ꝑncipale. ſ.
bonitatē diuinā. aliud ſcđariuꝫ
ſ. bonū ꝓximi. Sciſma autē ꝛ
alia pctā q̄ ſūt ꝯ ꝓximū oppo/
nunt̄ charitati q̄tū ad ſcđariū
bonū qđ ē min⁹ bonū q̄ ipſe
deus. ꝛ iō ipſa pctā q̄ ſūt ꝯ ꝓxi

niũ ſũt minora q̃ infidelitas. Sed odiũ ꝯ deũ vtiq̄ ꝯuius eſt infidelitate. ¶ Inter pctã tñ ꝯ primũ ſciſma ẽ maximũ. qa ꝯ ſpũale bonũ multitudinis. ¶ Itẽ nõ obſtat dictũ Hiero. xxiiij. q. i. c. Nõ afferamꝰ. Nõ grauiꝰ ẽ punitũ ſceleratius eſt cõmiſſũ. ed ſciſma ẽ grauiꝰ punitũ q̃ idolatria. ꝫ videt̃ ꝙ ſit grauiꝰ pctm̃. Nã vt dicit tho. h verũ ẽ coiter de pena i h mũdo Aliqñ tñ ſecꝰ ẽ ex aliq̃ cã. ꝛ rõ ẽ. qa cũ pene ſint q̃dã medicie ad arcendũ hoies a pctis. Iõ aliqñ vbi ẽ maior pnitas ad peccandũ ſeuerior dꝫ pena adhiberi. Sicut etiã ab eccleſia maior pena iniũgit̃ vxoricide q̃ mr̃icide ex eo ꝙ pniores ſũt hoies ad occidendã vxorẽ q̃ matrẽ. ꝛ ſic ad ppoſitum Ille ppl's erat pnꝰ ad ſciſmata ꝛ rebelliões. vt dicit̃ pmi eſdre. iiij c. ꝛ ideo illud magis punituꝫ. Et etiã nõ erat ita notũ populo. ꝙ ſemꝑ moyſes deberet eẽ pnceps illiꝰ ppli ſicut ꝙ debe/ret ſꝑ adorare vnũ deuꝫ quod hẽbant ꝑ legẽ. Et iõ oportuit rebellãtes illiꝰ pncipatu pena incõſueta ꝛ horribili puniri.

¶ Quod ſciſmatici puant̃ poteſtate ordis: iuriſdictionis: et adminiſtratiõis. Ca. iij.

Ertiũ miſteriũ declaranduꝫ de ſciſmate dr̃ puatiõis. Oẽs ſiq̄dẽ ſciſmatici puati ſunt triplici poteſtate ¶ Pria dr̃ ordis ſiue ꝯſecrationis. ¶ Secũda iuriſdictiõis ¶ Tercia adminiſtrationis. ¶ Primo puat̃ ptãte ordis ſiue ꝯſecratiõis Ad quod itelligendũ dicit Tho. xxij. o. xxxix arti. iij. ꝙ duplex ẽ ptãs ſpũal' Una q̄dẽ ſacralis q̃ ꝯfert̃ per aliquã ꝯſecrationẽ q̃ dicit̃ po/teſtas ordis ſeu ꝯſecratiõis. ꝛ hec indelebilis ẽ ꝛ auferri non põt ſicut nec caracter ab aĩa. Oẽs em̃ ꝯſecratiões ſũt imobiles manente re qua ꝯſecrat̃. Sicut patet etiã in reb inanimatis. Nã altare ſemel ꝯſecratum non conſecrat̃ iterũ niſi fuerit diſſipatũ. Et iõ talis poteſtas remanet ſm eſſentiã ſuaꝫ in homine q̃ eam adeptus eſt ſiue labat̃ in hereſim, ſiue i ſciſma vel aliud malũ, quod pa/tet ex h. qꝛ talis rediens ad eccleſiã nõ iterũ ꝯſecrat̃. Sed qa poteſtas inferior nõ dꝫ mitti i actum niſi ſm ꝙ mouetur a ſuperiori poteſtate. vt etiã patet in naturalibus. Iñ eſt ꝙ tales vſum poteſtatis amittunt ita ꝙ nõ licet hereticis aut ſciſmaticis ſua poteſtate vti. Si tñ illa vtant̃ habẽt effectũ in ſa/cramẽtalibus. quia in his homo nõ operat̃ niſi vt inſtrumẽtum dei. vñ effectus ſacramen

tales non excluduntur propter
quecunqȝ culpam conferētis ſa/
cramentū. ¶ Secunda ptās ē
iuridicionis que ex ſimplici ho
minis auctoritate confertur. et
talis poteſtas non inuiolabili/
ter adheret vñ in ſciſmaticis et
hereticis non remanet. ſȝ eccle/
ſia aufert ab eis. vñ nec excōica
re pñt. nec abſoluere. nec indul
gētias dare vl' huiuſmodi. Cū
ergo dicitur ꝙ ſciſmatici priuā
tur poteſtate ſpirituali intelli/
gendū eſt de poteſtate ſecunda
vel ſi intelligatur de prima. ſ. cō
ſerationis referendū eſt hoc nō
ad eſſentiā poteſtatis. ſed quo
ad legitimū vſum ei⁹. ꝛ ſic intel
ligendū eſt illud quod ait Ci
prianus de nouatiano ſciſma/
tico. vij. q. i. ca. Nouatianus q̇
nec vnitatem ſpiritus. nec con
iunctionem pacis obſeruat et
ſe ab eccleſie vinculo atqȝ a ſa/
cerdotuȝ collegio ſeparat neqȝ
epi ptātem poteſt habere neqȝ
honorē qui epatus nec vnitatē
habere voluit nec pacē. ꝛ. xxiiij
q. i. c. Dicimus. Dicim⁹ oīs
oīno hereticos ꝛ ſciſmaticos ni
hil hr̃e ptātis ac iuris quicūqȝ
ergo recipiūt ſacra ab hereticiſ
ꝛ ſciſmaticis nō recipiūt effectuȝ
gratie. ꝛ ſi caracterē quo ad im
primentia ipm ſm Tho. quia
ficti accedunt cum in hoc faciāt
ↄ preceptū eccleſie hoc ꝓhibēt

excepto baptiſmo in caſu neceſ
ſitatis. ¶ Tertio priuātur ſciſ/
matici ꝑ āte admiſtratōis tpa
liū ꝛ in dignitatib⁹ ↄſtituti eti/
am poſſeſſionib⁹ ſuis di. viij. c.
Quo iure. ꝛ xxiiij. q. i. c. q̇ con
tra. ꝛ. c. de liguribus. ¶ Notan/
dū hoc loco ꝙ cū ordinatis ſciē
ter a ſciſmaticis ſol⁹ papa diſ/
penſat. Sed cū ordinatis igrā
ter diſcret⁹ ꝑlatus pōt diſpēſa/
re ſm Hoſtienſem. extra de ele
ctione. c. cū diligētia. Et cū re
uertūtur ad ecciam recipiendi
ſunt ſm Raymundū cum ma
nus impoſitōe ꝛ ſatiſfactōe vt
ſpm ſanctū accipiant quē extra
eccleſiam non habebant. xxiiij.
di. i. c. Dicim⁹. Nec credit eis
ſi dicūt ſecū diſpenſatū niſi oñ
dant diſpēſationē. extra de ſciſ
maticis. c. ij. ¶ Hodie hoc vici
um ſciſmaticis in grecis orien
talib⁹ adhuc viget. qui ꝛ ſi tpe
Eugenij ad eccleſiaſticā vnita
tē viſi ſunt redire tñ reuerſi ſūt
vt canes ad vomitū. ꝛ romanā
eccleſiā oēm qȝ ritū ipſi⁹ deteſtā
tur. Ob qđ puto indignatam
eis deū qui tradidit eos in ma
nib⁹ infideliū. ꝛ ad nihilum de
duxit oēm gloriā eoꝝ. Dolēdū
profecto ē de illoꝝ interitu. qm̄
ab eis multa nobis bona ꝓue
nerūt. Inqt enim Cicero in. ij.
de finib⁹ bonoꝝ ꝛ maloꝝ a gre/
cis philoſophiā ꝛ oēs ingenu⁹

as diſciplinas habemus Sed hodie defecit ab eis oīs ſplendor eloquētie. omis vis philoſophie. oīs deniqȝ corona regni. Et vt p̄dixi irrita uerrūt deum cū ſciſmatibꝫ ſuis. at q̄ cōcurrerūt hereſes plurime. qꝛ vno in continēti dato plura ſequūtur. Alie vero natōes xp̄ianoꝝ. ⁊ ſi in obediētia eccīe ꝑſeuerēt multa nihilominꝰ ꝑpetrāt ꝯ ecclie libertatē ⁊ ſummi pōtificis ⁊ p̄latoꝝ obedientiā ⁊ reuerentiaȝ q̄ tacite ſciſmaticos illos faciūt Adiuua deꝰ ecciam tuā ꝓtege tu illā. qm̄ xp̄iani principes vl' nihil vel ſatis paꝝ eiꝰ auctoritatē venerātur. Nolo ꝑicularia recēſere: Tm̄ refero ꝙ veris catholicis ꝓmittit' regnū celoꝝ In quo viuit ⁊ regnat deꝰ per oīa ſecula ſeculoꝝ Amē.

¶ Feria ſcd̄a quarte ebdōade. De peccato ire.

Sermo viceſimus tertiꝰ.

Repleti ſunt

oēs in ſynagoga ira Scribūtur hec v̄ba Luce. iiij. c. ⁊ in euāgelio hodierno. ¶ Gregorius ille magnꝰ ecclīe doctor celeberrimꝰ xxxi. li. moraliū. pōit iram vnū ex ſeptē vicijs capitalibus de qua ſanctꝰ tho. xxij. q. clviij. inquit. Ira proprie loquēdo eſt paſſio appetitus ſenſitiui a qua vis iraſcibilis nūcupat'. ¶ Utrū ca paſſiones autē aīe dupliciť pōt malū inueniri. Uno mō ex ipa ſpecie paſſioni q̄ conſideratur ſm obiectū paſſionis. ſicut inuidia ſm ſpēm ſuā importāt quoddā malū. Obiectū autez eiꝰ. i. materia circa quā eſt triſticia de bono alioꝝ qd̄ ſcd̄ȝ ſe repugnat rationi. Et ideo inuidia mox noiata importat aliq̄d mali: vt dicit Ariſto. in. ij. ethicoꝝ. hoc aūt nō ꝯuenit ire q̄ eſt appetitus vindicte id eſt punitōis. vindicta eni pōt bn̄, ⁊ male appeti. Alio mō inuenit' malū in aliqua paſſione ſm q̄ᵭtitatē ipſiꝰ. i. ſm abundantiā et defectū. ⁊ ſic pōt malū iueniri in ira qn̄ quis iraſcitur plꝰ vl' minus debito preter rationē rectā Et licet oēs ſint iclinati ad irā magis tn̄ colerici rōne ignee cōplexionis. Et mulieres rōne debilitat' rōis. vn̄ eccīiaſtici. xxv. c. dicitur Nō eſt ira ſup irā mulieris. Hac ira moti ſunt illi q̄ erāt in ſynagoga. ⁊ querebant xp̄m precipitare vt recitatur in euāgelio. Qui multos habent imitatores ad inconueniēntia plurima pre ira ſepe ruentes. Ob quod in preſenti ſermone de ira dicemus. de q̄ ꝓponimꝰ tria myſteria declarāda.

¶ Primū dicitur omiſſionis.

¶ Scd̄m ꝯmēdationis.

¶ Tertiū offenſionis.

Qđ peccat ille q̄ omittit ira
ſci vbi ⁊ qñ dēret iraſci.

Capitulum primum

Primū myſteriuʒ de
ira declarandū dicit̄
omiſſionis. Qū enī
quis iraſci omittit q̄
iraſci debet vtiq; peccat. vnde
in pſal̄. dicit̄. Iraſcimini ⁊ noli
te peccare. quaſi dicat. Si hoc
nō facitis peccatis. ¶ Notādū
tamen ſcđm Tho. xiiij. q. cap̄.
Nꝫui ꝙ ira dupliciter poteſt in
1 relligi Uno modo prout ē ſim
plex motꝰ voluntatis quo aliqͥſ
ex paſſione ſed ex iudicio ratio/
nis infligit penā Et ſic defectꝰ
ire abſq; dubio peccatum eſt.
¶ Et đ hoc ita ſcribit Criſoſto
mus ſup Matheū. Qui cum
cauſa nō iraſcitur peccat Nam
talis vicia ſeminat negligentiā
nutrit. ⁊ nō ſolū malos ſed etiā
bonos inuitat ad peccatū. Ira
cundia enim eſt cum cauſa ira
cunda nō eſt. ſ. proprie. ſed iu/
2 dicū hec ille. Alio modo acci/
pitur ira pro motu appetitꝰ ſen
ſitiui qui eſt cuʒ paſſione ⁊ trāſ
mutatione corporali. Et h̄ mo
tus ex neceſſitate ſequitur in ho
mine ad ſimplicē motū volūta
tis. q꞉ naturaliter appetitus in
ferior ſequitur motum volūta/
tis appetitus ſupioris niſi ali/
quid repugnet. Et iō non pōt
totaliter deficere i appetitu ſen/
ſitiuo motus ire niſi p ſubtra/
ctionem vel debilitationē mo
tus voluntarij. Et ideo ex con/
ſequēti defectꝰ paſſionis ire vi/
cioſus eſt ſicut ⁊ defectus vo/
lūtarij motus ad puniendum
mala ſm iudiciū rationis. Eſt
autē paſſio ire vtilis ſicut ⁊ oēs
alij motus appetitꝰ ſenſitiui ad
promptius aſſequenduʒ id qđ
ratio dictat. Alioquin fruſtra
in hoie eſſet appetitus ſenſitiuꝰ
cū tñ natura nihil fruſtra opeꝛ.
Si aūt quis nō iraſcitur cōtra
vicia ſua ⁊ alioꝝ vt cū familiā
pater vel mater vel ſubditos re
ctor ſecularis aut eccl'iaſticꝰ vi
dent vel ſciunt delinquere. ⁊ ex
remiſſione nō corrigūt nec puni
unt ne ſeipſos ira perturbant.
vel delinquētes ⁊ amicos eorū
contriſtēt. tunc defectus ire eſt
pctm̄. Ideo di. l. c. Si qͥs dya/
conus ſcribitur. Que ē iſta bo
nitas iuſticie inimica palpare
crimīnoſos ⁊ crimina eoruʒ di/
mittere vſq; ad diē iudicij ſipu/
nita. ¶ Et ambro. xxiij. q. iiij. c.
eſt iniuſta ait. Dū vni indul/
get indigno ad prolapſionis cō
tagij prouocat vniuerſos facili
tas enim venie incentiuuʒ p̄bet
delinquendi ¶ Hinc ē qđ extra
de ſymonia in. c. Licet dicit̄. ꝙ
Heli ſummꝰ ſacerdos in ſe bo
nus tñ. quia nō iratus fuit cō/
tra vitia filioꝝ in ſe ⁊ in ipſis pu

duſus fuit a dño dū filijs eiꝰ in
bello cōtra philiſteos ꝑemptis
ſpe ꝺ ſella corruēs fractis ceruī
cib⁊ expirauit. xxxvij. di. capi. le
gant. ideo Ariſto. iiij. ethicorū
ait. videt̃ inſipiētis eſſe non ira
ſci vbi ⁊ qñ oportet. ¶ Si aūt
obijceret̃ contra dicta. qm̄ deo
debemꝰ aſſimilari iuxta poſſe ſe
cundū illud Mathei. v. Eſto
te ꝑfecti ſicut ⁊ pater veſter ce
leſtis perfectus eſt. Sed deus
cū trāquillitate iudicat ⁊ punit
ſine ira aliqua. Nam ira eius ꝺ
qua dicitur Iratus ē furore de
us ⁊c̄. nō eſt ɔcitati animi. ſed
iuſta ſupplicij cōſtitutio. de pe.
di. i. c. Sed ɔtinuo. Et de hoc
Augꝰ. de ciui. dei. c. xxv. Ira in
quit dei nō ꝑturbatio animi eiꝰ
eſt. ſed iudiciū quo irrogat̃ pēa
peccato. ergo ⁊ nos ſine ira pu
nire debemus ¶ Rñdet Tho.
ꝙ deo aſſimilari debemꝰ in ap
petitu boni. ſed in appetendo ⁊
mō appetēdi aſſimilari nō poſ
ſumꝰ. qꝛ in deo nō eſt appetitus
ſenſitiuus ſicut in nobis. ¶ Si
adhuc obijceretur ꝙ non ſit lici
tū iraſci qm̄ ira ē appetitus vin
dicte. vt dicit glo. ſuꝑ illo verbo
leuiti. xix. Ne oderis fratrē tuū
in corde tuo. Sed appetere vin
dictā nō videtur eſſe licitū. qꝛ
deo ē reſeruāda ſm̄ illð. deute
rono. xxxij. c. Mea ē vltio ⁊ ite
rū. Mihi vindictā ergo iraſci
nunqȝ eſt licitū. ¶ Reſpondet
Tho. ꝙ appetere vindictā ꝓpt
malū eiꝰ q̃ puniēdus ē illicitū ē
Sed appetere vindictā propt̃
viciorū correctionē ⁊ bonū iuſti
cie ɔſeruandū laudabile ē. Et i
h̄ pōt attēdere appetitꝰ ſenſiti
uus inquantū mouet̃ a ratione
Et dū vindicta ſm̄ ordinē iu
dicij fit a deo fit. cuiꝰ miniſter ē
ptās puniēs. vt dicit̃ ad Rōa
nos. xiij. c. Nō eſt ḡ acceptāda
ſtoicorū opinio q̃ ponebāt irā et
oēs alias paſſiones eſſe malas
nominātes eas affectꝰ q̃ſdam p̄
ter ordinē rōnis exiſtētes. Sȝ
aug. li. 10. de ciui. dei. magꝭ ap
probat opinionē ꝑipateticorū q̃
tenēt ꝙ ira ⁊ alie paſſiones aīe
dicūtur motꝰ appetitus ſenſiti
ui ſiue ſint moderate ſm̄ rōem
ſiue nō. ⁊ ſm̄ hoc ira nō ſemꝑ ē
mala q̄nimo a rōe imꝑata lau
dabil' ē ⁊ ꝟtuoſa. ⁊ ſic ecōuerſo
omiſſa vituꝑanda ē. ¶ Quod
ira q̃ ē ſm̄ rōem q̃ dꝛ ira ꝑ zelū
ē ɔmēdabil' ⁊ ꝟtuoſa. Cap. ij.

Ecundū myſteriū de
ira declarandū dꝛ ɔmē
datōis Sic enī defectꝰ
ire loco ⁊ tempore vituperabi
lis ē. ita ira ꝑ zelū a rōne imꝑa
ta ē ɔmēdabil'. ¶ Vñ Aug. vi.
q. i. §. ſi. ait. Iraſcit̃ iuſtꝰ pctis
paleorū. i. malorū. ſed nō odit. ⁊
Criſoꝰ. qui iraſcitur cū cā non
eſt reus. Nā ſi ira nō fuerit. ſ. ꝑ

zelū nec doctrina ꝓficit nec iu
dicia ſtant nec crimina cōpeſ/
cunt. ¶ Propterea ꝑmi Ma/
chabeoꝝ. ij. c. inq̄t. Mathati
as inſtruēs filios ad zelū legiſ
exhortans ꝑ exēpla helias ze/
landa zelū legis recept⁹ ē in ce
lū. qđ habet. iiij. regū. ij. c. zelū
aūt p̄cipue legis helias oſten/
dit dū irat⁹ ꝯ falſos ꝓphetas
q̄ idolatrare faciebāt populū
q̄dringentos occidit in torren
te cyſon. vt hēt. iij. regū. xviij.
c. ¶ Ad hūc aūt zelū inuitant
exēpla ſcōꝝ. vñ. xxiij. q. iiij. c. le
gi. Hiero. ad Riparium ait. le/
gi Symoniaſtrē idest vindictā
finees. auſteritatē helie. ⁊ zelū
ſimonis chananei. Petri ſeue
ritatē. ⁊ ananiā ⁊ ſaphirā tru
cidentē. Pauli ꝯſtantiā: q̄ hel
miā magū vijs dñi reſiſtentez
eterna ſeueritate dānauit. Nō
eſt crudelitas crimina ꝓ deo pu
nire: ſed pietas. vñ in lege dici
tur. Si frater tu⁹ ⁊ amic⁹ tu⁹
⁊ vxor tua q̄ ī ſinu tuo dormit
decipere voluerit ꝟitatē ſit ma
nus tua ſuꝑ eos ⁊ effūdes ſan
guinē ipſoꝝ. ¶ De finees ha/
bet Nūeri. xxv. q̄ motus ira ꝑ
zelū. vnū de p̄ncipalioꝝ tri/
bus iuda qui ꝯ legē dñi miſce
bat cū madianita in ipſo actu
pcti occidit. De helia habetur
iiij. regū. i. c. ꝙ ſuꝑ duos quin
q̄genarios fecit ignem ⁊ celo

deſcendere comburentem eos
¶ De zelo ſimonis. ꝓ eodē vi
det hic ſumi ſimon ⁊ petr⁹ qui
binomius erat. Et hiſtoriam
de anania ⁊ ſaphira haberes
actuū. v. c. Glo. tñ ibi exponit
de ſimōe germāo thadei apli:
tangēdo hiſtoriā q̄ hētur in le
gēda eoꝝ. ſ. de ſerpētib⁹ ꝑ ma/
gos ꝓcuratis q̄s apoſtoli mi/
ſerūt ſuꝑ eos ad affligēdū eoſ
ex zelo dei. ¶ Hac ira ꝑ zelum
motus mathatias occidit nū
ciū regis antiochi. q̄ eū inuita
bat ex ꝑte regis ad ſacrifican
dū idolis. ⁊ iudeū qui corā eo
ſacrificabat. vt hētur ꝑmi ma
chab. ij. c. hac ira mot⁹ xp̄us
expulit flagello vēdētes ⁊ emē
tes Joh. ij. c. ꝓpterea extra de
ſen. excō. c. veniēs. ponit caſuſ
de ſacerdote celebrāte officiū
q̄ extraxit de eccleſia monialē
q̄ ipm turbabat manib⁹ in eā
appoſitis ⁊ nō eſt excoicatus:
Glo. ibi dicit. q̄a p̄ſumitur ꝙ
bono zelo ⁊ nō aīo iniuriandi
ſic fecerit. ¶ Ex q̄ ptz ꝙ ſacer
dos turbātē officiū diuū pōt
expellere de eccleſia ſine pena
excoicationis. ⁊ q̄libet ali⁹ rō
ne officij quod obtinet in eccle
ſia. ¶ Propter dicta inq̄t gre/
go. v⁹ moraliū. Si ſic proximos
vt nos amare p̄cipimur reſtat
vt ſic eoꝝ errorib⁹ ſicut noſtriſ
iraſcamur. ¶ Et Cap. eccleſi

ſtes.vij.c. Melioꝛ eſt ira riſu. q̄a ꝑ triſticiā vultus coꝛrigitꝛ animus delinquentis.

¶ Q̄ꝺ ira inoꝛdinata peccatū eſt. ꝛ de ſpeciebꝫ ꝛ gradibꝫ ꝛ nocumentis eius. Cap.iij.

Ertiū m yſteriū decla randū de ira dꝫ offenſionis. Eſt em̄ vitiū ira qua offenditꝛ deus cū in ea cōturbatꝛ oculus ꝛ aīa ꝛ intellectus ꝛ volūtas. Nā in ira ꝑ zelū que ꝟtus ē ꝛ ſi turbatꝛ ocul⁹ rōnis.nō tñ aīa.i. volūtas. ſꝫ in ira ꝑ vitiū turbatꝛ frequēter i.ſimul turbat⁹ oculus ratiōiſ cū aīa ideſt volūtate Eſt ergo ira pctm̄ ſm Tho. cū motus eius ē inoꝛdinatus ꝛ ꝯ rōnem vtputa qñ q̄s appetat iniuſtā vindictā ſeu punitionē ꝓximi notabiliter dāno ſam.puta qꝛ appetit eū puniri qui nō meruit. vel q̄ nō fecit ſibi iniuriā q̄ꝫ eſtimat. vel ſi fecit ſibi iniuriā vel alteri:appetit eū plus puniri q̄ꝫ meruit. vt ſi dixerit ei ꝟbū iniurioſū deſiderat ꝓpter ſꝫ illū occidi vel vulnerari ꝛ ſimilia.¶ Nā vt ſcribitꝛ extra de ſen.ꝛ re iud.c.cū te.in glo. Nō oia ꝟba ſunt ꝓ iniuria hn̄da: vt ſi ex repentino aīo aliq̄d dicatꝛ.ij.q.iij.c.ſi q̄s iratus.ꝺ penitē.di.i.§.diuoꝛtiū.qm̄ nec lubꝛicū lingue ad penaꝫ facile trahendū eſt.ff.ad le.iul.ma. l.famoſi.§.Sed nec lubꝛicuꝫ. ꝛ incōſultus caloꝛ calūnie vicio caret.ij.q.iij.§.notandum

¶ Similiter ē inoꝛdinat⁹ ire motus cū q̄s caloꝛe iracundie male cogitat vel loquitꝛ ꝺ deo

¶ Itē cū q̄s in coꝛrectiōe ſuoꝝ inferioꝝ excedit menſurā ſiue in ꝟbis ſiue in factis. extra de homi.ca.pſbyteꝝ.dꝛ.q̄ pſbytꝛ qui pueꝝ ꝑcutiēs indiſcrete cā diſcipline ex q̄ ꝑcuſſione puer moꝛtu⁹ ē.inde ad paucos diēs ꝑpetuo deponitꝛ ꝛ ꝑuatꝛ. vbi glo.qꝛ exceſſit fines diſcipline. ff.ad le.acq̄l.l.p̄ceptoꝛis. Leuis em̄ caſtigatio magiſtris ꝑmittitꝛ.xxiij.q.v.c.i.ꝛ de ſen.excom.c.cū volūtate.¶ Sed ꝓ huius partis plenioꝛe noticia tria ſunt videnda.

¶ Primū q̄t ſunt ire ſpecies

¶ Scdm quot ſunt ire grad⁹.

¶ Tertiū q̄t ſūt ire nocumēta

¶ Ad ꝓmū dicit ariſto.v.ethicoꝝ.q̄ iracūdoꝝ quidaꝫ ſunt acuti.quidā amari.quidā g̃ues. Et ſic pōt dici triplex ſpecies ire.ſ.acuta.amara.ꝛ grauis. Cui ꝯcoꝛdat in ſententia Grego.ꝛ Damaſcen⁹ li.ij. dicentes.q̄ tres ſunt iraſcibilitatis ſpēs. ſ fellea quā phus vocat acuta q leue.ſ.habet pꝛincipiū ꝛ ſubitū motū.¶ Scda dicitur mania ſeu inſania quā phs vocat amarā que ſcilicet

pmanet ⁊ in vetuſtatē deuenit
¶ Tertia dicitur furor quā phi
loſophus appellat grauez. q̄ ſcʒ
obſeruat tp̄s ad ſuppliciū infe
rendū. Hec aūt differētia ſpēꝝ
ire nō attēditur principalit̄ ſm
circunſtantiā tp̄is ſed ſm facili
tatē hoīs ad irā. vel ſm diuerſi
tatē in ira ⁊ ex cā diuerſa. firmi
tatis in ipſa. ¶ Vn̄ Tho. xxij.
vbi. ſ. dicit ꝙ inordinatō ire po
teſt accēdi ex duobꝫ. primo q̄dē
ex ipſa origine ire. q. ſ. hʒ leuem
cām. Et hec ira ptinet ad acu
tos q̄ nimis cito iraſcūtur et ex
leui cā ꝯ illud Jacobi. i. Si
aūt oīs hō velox ad audiendū
tardus aūt ad loquendū et tar
dus ad irā. ¶ Alio mō pōt at
tēdi inordinatio ire ex ip̄a du
ratione ire. q. ſ. pmanet ⁊ nimiſ
pſeuerat. ¶ Et hoc pōt eſſe du
pliciter. Uno mō qꝛ cā ire. ſ. in
iuria illata ab altero diu manʒ
in mēoria. vn̄ ex hoc diuturnā
triſticiā ꝯcipit. ⁊ ideo ſibiipi a
marus ē cōtra illud ad epheſi
os. iiij. c. Oīs amaritudo ⁊ ira
tollat a vobis. Et Leuitici. xix
c. Non eris memor iniurie ciui
um tuorum. ¶ Alio modo con
tingit permanentia ire ex parte
vindicte quam quis obſtina
to animo querit. ⁊ hoc pertinet
ad difficiles ſeu graues qui nō
dimittunt iram niſi puniant.
¶ Scd̄m quod eſt videndum

quot ſunt ire gradus. Et ieſus
benedictus ponit tres gradus
cum dicit Mathei. v. ca. Om
nis qui iraſcitur fratri ſuo reus
erit iudicio. Qui aūt dixerit fra
tri ſuo racha reus erit conſilio.
Qui autem dixerit fatue reus
erit gehenne ignis. Qui gd̄us
ſm Tho. xxij. vbi. ſ. nō ptinet
ad diuerſas ſpecies. ſed accipi
untur ſm proceſſum humani
actus. In quo primo quidem
corde aliquid cōcipitur ⁊ quā
tum ad hoc dicitur. Qui iraſci
tur fratri ſuo ¶ Scd̄m ē cum p
aliqua ſigna exteriora ira ma
nifeſtatur exterius anteq̄ͣ pro
rumpat in effectū. Et q̄ͣtū ad
hoc dicit. Qui autē dixerit fra
tri ſuo racha. q̄ dictio ſm Hie
ro: eſt interiectio iraſcentis ſm
ydeoma hebreū. ſicut apd̄ nos
heu eſt interiectio dolentꝭ ⁊ nil
aliud ſignificat niſi dolorez in
cōmuni. ⁊ pape interiectio ad
mirantis. Sed qꝛ apd̄ latinos
nō eſt aliqua interiectio iraſcē
tis. ideo dimiſſum fuit illud ra
cha in ſuo ydiomate hebreo ſi
gnificās irā in voce abſq̄ expreſ
ſione verbi importātis calūniā
maledictōis ⁊ hmōi. ¶ Tertiꝰ
gradus ē ire quādo pducitur
ad effectum. Eſt aūt effectꝰ ire
nocumentū alteriꝰ ſub ratione
vindicte. Minimū autem no
cumentum eſt qd̄ fit ſolo ṽbo.

Et ideo quantum ad hoc dixit qui dixerit fratri ſuo fatue. ſub quo verbo ꝯprehēditur omnis iniuria que fit proximo in locutione vel opere ex ira. Et ex mō loquendi oſtendit deus grauius peccatum in ſcđo gradu ꝙ̄ in primo ⁊ in tertio ꝙ̄ i primo ⁊ ſecūdo. ⁊ hoc innuitur licȝ obſcure ex modo loquendi ꝑ ſimilitudinem proceſſus iudicarij.

¶ Nam cum adducitur reus ad iudicium. primo de crimine iudicatur. i. examinatur vtrū fecit vel nō. ⁊ ꝙ̄tum ⁊ quō fecit. Reꝑto ꝙ maleficiū ꝑpetrauerit ſcđo fit conſiliuȝ ſeu collocutio iudicis cū ſuis cōſiliarijs ſi debeat ſibi ignoſci vel qua pēa plecti. Et hoc deliberato. tertio datur ſententia ꝯ eū vt tali pēa puniatur. Sicut ergo in hͦ proceſſu minus ꝑiculū eſt reo iudicari. i. examinari ꝙ̄ poſt examinationē de pena ſibi debita propter delictū tractari. Nā dum examinatur adhuc eſt ei locus defenſionis. ⁊ poteſt cōuinci de crimine ⁊ nō conuinci ⁊ abſolui. Et iterū minus periculuȝ ſibi iminet cū de pena ſibi dāda tractatur in cōſilio ꝙ̄ poſtꝙ̄ ē lata ſnīa. qꝛ cū agit̄ de pena eiꝰ pōt ſibi ignoſci vel alleuiari pēa ſibi debita. Sed poſt ſententiam datā nō habet expectare aliqđ remediū. ſȝ qđ exequēdi ntā detur. Ita ⁊ xp̄s ex ipſo mō loquēdi vult oñdere ꝙ minus graue peccatū eſt ⁊ ſi mortale cū quis ſolū habet irā in corde pura cū odio quā ipſe irā mortalē oſtendit exteriꝰ in facie turbulēta vł clamore ꝙ̄uis nulli faciat iniuriā. Similiter minꝰ graue ē. ec ſi mortale irā manifeſtarī ab extra. ſȝ in ꝯfuſu. ꝙ̄ irā oñdere ſuam cū nocumēto ꝓximi. ſ. cōtumeliādo vel ꝑcutiēdo ⁊ hmōi.

¶ Tertiū quod ē videndum. Quot ſunt ire nocumēta. ⁊ p̄nt notari ꝑcipue tria ¶ Primū ē potentiarū aīe ⁊ virtutū alťatio ¶ Scđm corporis deformatio ¶ Tertiū fraternalis ſeparatō

¶ Primū eſt potentiarū aīe ⁊ virtutū alteratio. propter irā oēs vices ſeu potētie aīe alterantur Nam primo oculus intellectꝰ obtenebratur. qꝛ vt ait Cato. Ira impedit aīm ne poſſit cernere verū. Vñ dicit Grego. xi. q. iij. cūcta. vel ira. ꝙcū rector eſt in ira nō dȝ tunc iudicare ſnīaliter. qꝛ iudiciū rōis ē obfuſcatuȝ Reſtrīgenda eſt iquit ſub rōe poteſtas. Nec qđ agenduȝ prius ꝙ̄ concitata mens ad tranqllitatem redeat. Nā ꝯmotōnis tpe iuſtū putat omē qđ fecerit Et. ff. de re. iur. l. qcquid. Quicqđ calore iracundius vł fit vel dicit̄ nō priꝰ ratū eſt ꝙ̄ ſi ꝑſeuerantia apparuerit iudicium

aĩe fuiſſe. Et caſſiodorus li. de
amicicia inquit. Ira ꝓcul abſit
cũ qua nihil ↄſiderare nihil re
cte fieri põt. ¶ Hinc valeriꝰ nar
rat li. iiij. de archita tarẽtino ꝙ
dũ ſe pictagore p̃ceptis metapo
ti ciuitatis apulie penitꝰ immer
git longo tp̃e magnoq̨ labore
ſolidũ opus doctrine ↄplexus
poſtq̃ in patria reuertitur ac ru
ra ſua reuiſere cepit aĩa duer-
tit negligẽtia villici corrupta et
pdita. Intuensq̨ male meritũ
ſumpſiſſe inq̇t a te ſupplicium
niſi iratꝰ eẽt. Maluit eni; ĩpu-
nitũ dimittere q̃ ꝓpt ira; iuſto
grauiꝰ punire. Narrat etiã hi-
ſtoria eccleſiaſtica ꝙ Theodoſiꝰ
imparator xp̃ianꝰ ⁊ deuotus cu;
audiſſet quendã ex militib; ſu-
is ſibi carũ a tumulti populari
occiſum apud theſſalonicã. q̃
pmiſit ſe ira ſuccẽdi fecit in dif-
ferẽter plures occidi ꝓpt q̃d pꝰ
ea a btõ Ambro. mediolani ñ
fuit pmiſſus intrare eccliam ni
ſi priꝰ facta publica pnĩa. Et d̃
hoc habet. xi. q. iij. c. cu; apud
theſalonicã. Sʒ diffuſe de hoc
ita ſcribitur in hiſtoria triptita
li. ix. Cũ apud theſſalonicã ci
uitatẽ quidã iudices fuiſſent la
pidati. indignatꝰ theodoſiꝰ oẽs
pariter iuſſit occidi vbi ſeptem
milia ſunt occiſi. nullo p̃cedẽte
iudicio. Huiꝰ aũt cladẽ plenã
gemitib; audiẽs btũs ambroſi

Exiij 8 theodoſiꝰ

us cũ princeps veniſſet medio
lanũ ⁊ ſolẽniter in ſacꝝ voluiſ-
ſet intrare templũ occurrit ſan-
ctus ep̃s foris ad ianuã ⁊ igre
diẽte his ſermonibus a ſacri li
minis ingreſſu prohibuit. Ne-
ſcis miſer impator ꝑpetrare a
te necis quanta ſit magnitudo
neq̨ poſt cãm tanti furorꝫ mẽs
tua mollẽ p̃ſumptõis agnoſcit
Sed forte recognitionẽ pecca-
ti prohibet ptãs impij. dee; tñ
vt vincat rõ ptãtem. Scienda
quippe natura ẽ eiuſq̨ mortali
tas atq̨ diſſolutio ⁊ puluis pro
genitoꝝ ex quo facti ⁊ ad que;
redigẽdi ſumꝰ ⁊ nõ flore purpu
rea ↄfidentẽ infirmitatẽ operti
corpis ignorare. Coequalium
hoĩm princeps es o imperator
⁊ ↄſeruꝰ: vnus ẽ eni oĩm domi
nus rex inq̃ ⁊ creator. Quib;
igit oculis aſpicies cõis dñi tẽ
plũ. Quib; calcabis pedib; ſã
ctũ illiꝰ pauimẽtũ. q̃o manꝰ
extẽdes de q̇b; adhuc ſanguis
ſtillat iniuſtus. q̃o his mani-
bus ſuſcipies ſanctũ dñi corpꝰ
Qua p̃ſumptione ore tuo po-
culũ ſanguinis p̃cioſi pcipies
dũ furore tuo tantus iniuſte ſit
ſanguis effuſus. Recede rece-
de igitur ne ſcdo pctõ priorem
nequiciã augere ↄtendas. Su
ſcipe vinculũ quo nũc dñs oĩm
te ligauit. Eſt eni medicina ma
xima ſanitatis. His ſermoni-

bus imꝑator obediens. Erat enim diuinis eruditōibus enutritus. ⁊ apte sciēs que sunt ꝓpria sacerdotis. que regum. gemens ⁊ deflēs ad regalia remeauit. cūq₃ octo mensiū transiissent tp̄a propinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiuitas. Imꝑator aūt lamētationibus assiduis in palatia residēs ↄtinuas lacrimas incessabilit̄ expandebat. Ingressus autem ruffinus tunc magister militū ⁊ singularē apud principē fiduciam habens ⁊ vidēs principē in lamētationib₉ prostratū accessit vt lachrimaꝝ cās inquireret. Ar ille. Tu ruffine ludis ⁊ mea mala non sentis. Ego gemo calamitatē meā. qꝛ dei templū ingredi nequeo. At ruffin⁹ curro inquit si iubes ⁊ pontifici precibus suadebo vt soluat vinculū quo ligauit. Acquieuit imꝑator dictis ruffini. Qui ad ambrosiū accessit. Mox vt eū vidit Ambrosius ait. Impudentiā canū imitat⁹ es o ruffine tante videlicet nec₃ auctor extās. Cūq₃ ruffinus ꝑ imperatore supplicaret Ambrosius ei semper dure respōdit. affirmās se imperatorem in ingressu ecclesie prohibiturum. Rediens ruffinus imperatorem inuenit qui iam media platea erat vt ꝑgeret ad ecclesiā. retulitq₃ ruffinus illi que ambro. dixerat. Ar imperator pergo inquit et iustas in facie contumelias excipio. Cunq₃ ad sacra limina peruenisset in sacram quidem basilicam non presumpsit itrare. Sed veniens ad antistitem supplicabat vt eius vincula resolueret. Cui ambrosi⁹. Quā penitentiam ostendisti post tātas iniquitates. Cui theodosius. tuum est docere meū vero suscipere. Cui ambro. iniūxit vt legem conderet ne snīa ferri posset animo irato. sed trāsacto xxx. dieꝝ numero. Quod ⁊ fecit. ⁊ cū multa hūilitate ex consensu ambrosiį templum intrauit. ¶ Secundo ira turbat voluntatem adeo vt si tot⁹ mundus filo teneretur iratus frangeret non curando de toti⁹ mūdi destructione vt satisfaceret ire sue. Ideo prouerbioꝝ. xxvii. c. dicit̄. Ira nō habet miām neq₃ erumpens furor. ¶ Hinc ꝺ alexandro magno scribit Iustinus. cum felicitatum cumul⁹ ad vota cresceret Alexandro i tantam elationem prouectus est. ꝙ vellet meritis cunctorum principum anteferri. Et cum clitus predilectissimus alexandro qui prius sub patre philippo. s. militauerat. deinde sub ipso alexandro cuius duo filiį alexandro seruientes ceciderant in

bellis. q̇ etiã ſemel alexandruꝫ
liberauit a morte dũ in q̇daꝫ
bello denudaſſet caput ꝛ q̇dã
ex hoſtibꝫ euaginato enſe illud
ꝑcutere ꝛ tẽptaſſet. quod feciſſet
niſi clitus repcuſſiſſet ictũ iter
feciſſetq̃ ſic volentẽ ferire. alex
andro patris ſui philippi geſta
ꝓferret ab ipſo alexandro ve/
nabulo trãſfoſſus ẽ. ſed cogi/
tans alexander qualẽ amicuꝫ
ꝛ cur eũ occiderit mori voluit
pmo clitũ occiſum amplectit̃.
ꝛ tanq̃ audienti ſuã dementiã
ꝯfitet̃. Raptũq̃ telũ in precor
dia ſua vertit ꝑfeciſſetq̃ facinus
niſi eũ ꝓximi tenuiſſent. Ideo
caſſiodorꝰ in epiſtolis ait. Ui
ri furẽtes iuſta nõ ſtatuunt
¶ Tertio ira turbat ventrem
memorie. ideo venter ſignifi/
cat memoriã. quia ſicut in vẽ
tre reponunt̃ cibi comeſti. ita ĩ
memoria retinent̃ lecta vel au
dita. Sed cũ ira mentẽ ſupat:
omne exemplũ mãſuetudinis
ꝛ patientie a memoria expellit
ꝛ oĩs beneficij imemor fit eiꝰ
ꝯ quẽ turbat̃. Sicut pꝫ in ſaul
q̇ ita iratꝰ fuit ꝯ dauid cũ audi
uit puellas cãtãtes ſaul ꝑcuſſit
mille ꝛ dauid decẽmilia. q̄ q̄ſi
uit pluries eũ occidere: oblitꝰ
multoꝝ ꝛ magnoꝝ beneficioꝝ
que ſibi ꝛ populo fecerat. Sic
habet̃ .i. regũ. xviij. Ideo Se
neca in .iij. de ira. Ille era vitia

impellũt aĩo s: ira ꝓcipitat.
¶ Secundũ ire nocumentũ ẽ
corporis deformatio. Debet eñ
vnuſquiſq̃ eſſe cõpoſitus ĩ ge
ſtibus corporis quod pertinet
ad modeſtiã de qua dicit apo
ſtolus ad philip. iiij. ca. Mo
deſtia veſtra nota ſit oĩbꝫ ho/
minibꝫ. ſed vt refert Grego. li.
v. moral̃. Ira deuictꝰ faciẽ ac/
cendit exaſpat oculos q̇d loq̄
tur ignorat. ſimilis fit arreptiꝰ
cijs. vnde merito figurat̃ ꝑ illũ
demoniacũ q̇ veſtimentis ſu
is dilaceratis nudus incede/
bat. hoies vexabat in monu/
mentis manebat. Matth. ix
c. ¶ Talis inſuꝑ vehemẽs ira
accelerat mortẽ. ꝓpterea dicit̃
puer. xxx. c. Zelus ꝛ iracundia
minuũt dies. vñ aĩalia iracun
da vt cãis q̇ de facili mordet
ꝛ latrat ſũt breuis vite. ꝛ Sal
la ꝯſule romanoꝝ fert̃ q̄ ꝑ ira
cũ turbulentiſſimꝰ eẽt fracta ẽ
ſibi vena ſanguis in corpore
vñ mortuꝰ ẽ. ¶ Tertiũ nocu/
mentũ ire dr̃ fraternalis ſepa/
tio. Quilibet eñ cauet ſibi ha
bere familiaritatẽ cũ iracũdis
abhorretq̃ ꝯuerſationẽ eoruꝫ
vñ grego. li. v. mora. ait. Per
irã gratia vite ſocialis amittit̃
ſicut ſcriptũ ẽ. Noli eẽ aſſiduꝰ
cũ hoïe iracundo ne diſcas ſe
mitas eiꝰ ꝛ ſumas ſcãdalũ aĩe
tue. qꝛ q̇ ſe e. humana rõne nõ

t⁹ꝑat. neceſſe ē vt beſtialiter ſolus viuat vt fere ſilueſtres. immo nec ſecū q̇ete habitare pōt ſol⁹. ſʒ ꝯ ſeip̄m irat⁹ ꝯfrāgit aliq̄n vaſa vel cartas vel ſeip̄ʒ ꝑcutit. vn̄ legiť ī vit, patꝝ de q̄dā iracūdo ꝙ cū nō poſſet cū alijs ꝯuerſari ob ſuā iram. demū acceſſit ad locuʒ ſolitariū: vt poſſet ſine ira viuere. Sed cum q̄dā die ꝑ aq̄ iuiſſet ad fōtem ipleto vaſe eꝝ aq̄ caſu ꝟſato vaſe aq̄ effuſa eſt. Sed iſte iteꝝ ipleuit alia aq̄ ira ꝑmot⁹ ⁊ iteꝝ cū poſuiſſet vas plenuʒ in terra aq̄ effuſa ē. At ille vas illud ꝯfregit. ſicq̄ ꝑpendit ꝙ non alij ſed ipſemet cā erat ire ſue. ¶ Conuerſanť autē cuʒ talibus iracundis libēter demones. iō apoſtol⁹ ad eph. iiij. c. ait. Sol nō occidat ſuꝑ iracūdiā veſtrā. nolite locū dare diabolo. q̄ſi dicat. ꝑ iracundiaʒ diabol⁹ habitat in vobis ⁊ h̄ cū ſol rōnis ſuccūbit ī ira. q̄n imo iracundi videntur peiores diabolo. nā diabolus nō fuit auſus p̄cipitare xp̄m de pinnaculo. ſed dixit mitte te deorſum. Sed phariſei vt dr̄ ī euāgelio duxerūt vſq̄ ad ſuꝑciliuʒ mōtis vt p̄cipitarēt eum. Cauēda igiť ira eſt. ⁊ h̄ fieri pōt ſi dum q̇s non vult iraſci anteq̄ iraſcať alloquať ſeip̄ʒ dicatq̄ ſic. Eſto caut⁹ ⁊ tp̄e ire cogitaq̄ q̄ tūc recta ⁊ iuſta videri poterunt. iniq̄ erunt ⁊ indebita. Et ſic dum iracūdie calor aduenerit recordare q̇d p̄cogitaſti dū nō eras irat⁹. Inq̇t eīm Sen. li. ij. de ira. Maximū remediū ire mora ē. Igiť vincat rō irā ⁊ manſuetudo regnet in oīb⁊ q̇ digni effici cupiūt gratia ieſu xp̄i cui ſit honor ⁊ gloria in ſecula ſeculoꝝ amen.

¶ Feria tertia quarte hebdomade De correptiōe fraterna Sermo vigeſimuſquart⁹.

Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipſum ſoluʒ Verba ſunt redemptoris noſtri originaliter Matth. xviij c. ⁊ in euangelio hodierno Si ſeruarent homines documenta ſaluberrima dn̄i noſtri ieſu chriſti neq̄ ira in ꝓximos furerent. neq̄ inuidie liuore tabeſcerent nec alijs paſſionib⁊ vicioſis obrueremur Docuit nāq̄ nos ipſe dei fili⁹ p̄cepta charitatis quib⁊ humanis anim⁹ ꝯtra queq̄ rep̄henſibilia poſſet regulari Inter hec autē extat mandatū de fraterna correptione. de quo fit mētio in lectiōe ſancti euāgelij hodiernā Idcirco ad eruditionē nr̄aʒ d̄ ipſa in p̄ſenti ſermōe. dicemus

De qua ꝓponimus tria myſte
ria declaranda.
¶ Primũ dr̃ obligationis.
¶ Scdm modificationis.
¶ Tertiũ denũciationis
¶ Qualit' corripe primũ pec/
catorē eſt p̄ceptũ affirmatiuũ
qd oēs obligat etiã ⁊ pctōres.
⁊ quomodo inferiores corrige
re poſſunt ſupiores

Capitulũ primum

Rimũ myſterium de
clarandũ dr̃ obligatio
nis. In q̃ qualiter ob/
ligent' oēs ad fraternã correp/
tionē apiendũ eſt. Ob qd tria
erũt dubia abſoluenda.
¶ Primũ vtꝝ fraterna corre/
ptio ſit in p̄cepto.
¶ Scdm vtꝝ peccator debe/
at corrigere peccatorē
¶ Tertiũ vtꝝ ſubditus vel in
ferior poſſit corrigere p̄latum
vel ſuperiorem.
¶ Ad p̄mũ dubiũ dixerũt ali
qui ꝙ hoc p̄ceptũ obligat tm̃
p̄latos ⁊ ſupiores. Nã di. xlv.
c. ſed illud. Hiero. ait. Sacer
dotes ſtudeant adimplere il/
lud euãgelij. Si peccauerit in
te frater tuus ⁊c. Sed noīe ſa
cerdotũ ꝯſueuerũt ſignificari
p̄lati q̃ curã hñt alioꝝ. g̃ ipſi p̄
lati tm̃ ad hoc obligant'. Sed
Tho. xxij. q. xxxiij. dicit ꝙ hie
ronym⁹ nõ intēdit dicere ꝙ ſo
li ſacerdotes ſeu p̄lati teneant'
ad illud. ſed qꝛ magiſ illi ꝙ̄ ce
teri. ⁊ ꝓpterea ipſe Tho. aſſerit
ꝙ correptio fraterna oib⁹ eſt in
p̄cepto. nã. xxiiij. q. iij. dr̃ in ca.
taz ſacerdos. Tã ſacerdos ꝙ̄
reliqui fideles ſummã debent
habere curã de his qui pereũt
quaten⁹ eoꝝ redargutiōe aut
corrigant'. aut ſi incorrigibiles
appareant ab eccleſia ſepentur
¶ Et Aug⁹ li. de verbis dñi.
Si neglexeris corrigere peior
factus es eo qui peccauit. Rō
eſt. qa vnuſq̄ſq; tenet' dũ pōt
neceſſitas adeſt p̄ximi ſui pīcu
lis ⁊ tp̄alib⁹ ⁊ ſpũalib⁹ ac cor/
poralib⁹ obuiare. Ideo Sapi
ens eccle. xvij. c. ait. Unicuiq;
mandauit deus de p̄ximo ſuo
⁊. viij. q. i. c. in ſcripturis. dr̃. q̃
pōt iuuare p̄ximũ ⁊ nō iuuat:
cōuincit' ſummũ nō amare pa
ſtorē ¶ Ad hoc ꝓpoſitũ facere
quod ait Cicero li.. de amici/
tia. Et monēdi inqt ſepe ami
ci ſunt ⁊ obiurgandi ſic: tñ vt
admonitio acerbitate ⁊ obiur
gatio contumelia careat ¶ Et
iteꝝ ibidē. monere ⁊ moneri ꝓ
priũ eſt vere amicitie ⁊ alteruz
libere facere: non aſpe alterum
patienter recipe. ¶ Et Catho
Cunc; mones aliquem nec ſe
vult ipe moneri. Si tibi ſit ca
rus noli deſiſtere ceptis. Qō
noſti factũ nō recte noli tacere
Ne videare malos imitari velle

tacēdo· Ulnera dū ſanas do
lor eſt medicina doloriſ. Sub
iſtius pcepti obligationē intel
ligamus notanda ſunt tria
¶ Primū ſm Tho. q correp/
tio delinquentis eſt quoddaʒ
remediū qđ debet adhiberi ꝯ
pctm̄ alicuius. Illud ꝟo pec/
catū pōt dupliciter ꝯſiderari.
Uno quidā mō inquantū eſt
nociuū ei q peccat. Alio mo/
dū inquantū ꝟgit in detrimē
tum alioꝝ qui ex eius peccato
leduntᷣ vel ſcādalizantᷣ. Et ſic
duplex eſt correptio delinquē
tis. Una que adhibet remedi
um pctō inquantū eſt qđdam
malū ipſius peccantis. ꝛ iſta ē
ꝓprie fraterna correptio q or/
dinatur ad emendationē de/
linquentis. Remouere autem
malū alicuiuſ eiuſdē rōnis eſt
ꝛ bonum pcurare. Procurare
aūt fratris bonū ptinet ad ca
ritatē per quā volumus ꝛ ope
ramur bonū amico. vnde fra
terna correptio ē actus chari/
tatis. qꝛ p eā repellimus malū
fratris. ſ. pctm̄. cuius remotio
magis ptinet ad charitatē ꝙ̄
remotio exterioris damni vel
corpalis nocumēti. ꝙ̄to ꝯtra
riū bonū ꝟtutis ē magis ꝓpin
quū charitati ꝙ̄ bonū corpis
vel exterioꝝ reꝝ. vnde correp/
tio fraterna magis ē actꝰ cha
ritatis ꝙ̄ curatio infirmitatiſ
corpalis vel ſubuētio q exclu
ditᷣ exteriore geſtas. ¶ Alia ꝟo
correptio q adhibet remediuʒ
pctō delinquētis ſm q ē i ma
lū alioꝝ ꝛ pcipue in nocumen
tū cōis boni ē actꝰ iuſticie Et
de hac dr in glo. Math. xviij
c. ſup illo ꝟbo Si peccauerit
ꝛc. frater arguēdus ē ex zelo iu
ſticie. ¶ Scđm notandū q p
ceptū de correptiōe fraterna ē
affirmatiuū. Eſt aūt differen
tia inter pcepta affirmatiua ꝛ
negatiua. Nā negatiua obli/
gant ſemp ꝛ ad ſp. qa phibe/
ant actus vicioꝝ q ſp ſūt ſm ſe
mali. nec vllo mō vel tpe vel
loco bn̄ fieri pn̄t. vt nō mecha
beris. nō piurabis. Sed affir
matiua obligāt ſp ſed non ad
ſp. qꝛ dantᷣ de actibꝫ ꝟtutum.
Actꝰ ꝟo ꝟtutū nō qūolibꝫ fie
ri debent; ſed ſeruatis debitis
circūſtātijs. ſ. qn̄ dꝫ. vidi debꝫ
qūo debet ꝛ hꝰmōi. Et qꝛ in
his q ſūt ad finē diſpoſitio eo
rū attēditᷣ ſm rōnē finis in ip
ſis circūſtantijs actꝰ ꝟtuoſi p
cipue ē attēdenda rō finis q ē
bonū ꝟtutis, ſi g̃ fit omiſſio ta
lis circūſtātie circa actū ꝟtuo
ſū q tollat totalr̄ bonū ꝟtutis
hic ꝯrīatᷣ pcepto. ſi aūt ſit defe
ctus alicuiꝰ circūſtantie q nō
totaliter tollat ꝟtutē lʒ nō pfe
cte attingat ab bonū ꝟtutis n̄
ē ꝯ pcepti. vn̄ phs. ij. ethicoꝝ

dicit q̄ ſi parū diſcedat a medio nō ē ꝯ v̄tutē. ſed ſi multū diſcedat corrūpit v̄tus in ſuo actu. Correptio autē fraterna ordinat ad fris emendationē. Et iō h̄ mō cadit ſub p̄cepto ſm q̄ ē neceſſaria ad iſtū finē nō aūt ita q̄ frater delinquēs q̄libet loco ⁊ tpe corripiat. Tertiū notandū q̄ qnq̄ circūſtantie ꝯcurrūt ad h̄ vt q̄ obliget ad correptionē fratnā. ¶ Pria ē culpa mortalis in p̄rio. ꝓpter ea dixit xp̄s. ſi peccauerit. ſ. mortaliter. nā q̄uis etiā fraternaliter corrigere delinquētē in venialib⁹ ſit caritas qn̄ inde ſpat vtilitas. nō tn̄ omittere illō ex negligētia ē mortale ¶ Scda circūſtātia ē noticia certa. vn̄ aug⁹ li. de v̄bis dn̄i ait. Admonet nos dn̄s nr̄ nō negligere iuicē pctā noſtra nō q̄rēdo q̄d rep̄hendas. ſed vidēdo q̄d corrigas. i. nō oꝫ q̄ inq̄ramus curioſe vitā ⁊ facta alioꝝ vt inueniam⁹ q̄d poſſim⁹ rep̄hendere. h̄ em̄ eēt explorare vitam vlteri⁹ q̄d ꝑtinet ad p̄latos q̄ debēt diligēt inq̄rere vitā ſubditoꝝ. ¶ Tertia ꝯditio ē ſpes de emēdatiōe fratris. alit ſi nō p̄ſumit emēdatio. ſed poti⁹ deterioratio vel odiū vel ſcādalū ceſſandū ē a correptiōe. Inq̄t em̄ ſapiēs puer. ix. ca. Noli arguere deriſorē ne forte oderit te. Et Hiero. in ꝓlogo in Eſdrā fruſtra niti ⁊ nihil aliud q̄ odiū arguendo querere extreme demētie ē. ¶ Quarta circūſtantia eſt aptitudo q̄. ſ. q̄s aptius ceteris poſſit corripiēdo fratrē emēdare. ¶ Quīta circūſtātia ē opportunitas loci ⁊ tp̄is. Si hec circūſtātie deſunt: p̄ceptū illud non obligat neq̄ peccat q̄ correptionē omittit. Vn̄ aug⁹ li. i. de ciui. dei. c. x. ait. Nā ſi ꝓpterea q̄ſq̄ obiurgādis vl' corripiēdis male agētib⁹ parcit. q̄ opportuni⁹ tp̄s inq̄rit vel eiſdē ip̄is metuit ne deteriores efficiant. vel ad bonā ⁊ piam vitā erudiendos alios īpediant non videt eſſe cupiditatis occaſio. ſed cō ſiliū caritatis. ¶ Scdo dubiū fuit vtꝝ peccator debeat corrigere peccatorē. Ad q̄d ita dic̄ Tho. vbi ſ. q̄ correctio delinquētis ꝑtinet ad aliquē inq̄ntū viget in eo rectū iudiciū rōnis. Pctm̄ aūt nō tollit totū bonū nature q̄n remaneant in peccāte aliq̄d de iudicio recto rōnis. Et ſm h̄ pōt ſibi cōpetere alterius delictum arguere Sed tn̄ ꝑ pctm̄ p̄cedēs īpedimentū q̄dā correptiōi aufert ꝓpter tria. ¶ Primo q̄dē. q̄ ex pctō p̄cedenti indign⁹ reddit vt aliū corrigat de minori peccato: ſi ipſe corrigēs mai⁹ cō/

miſit. Vñ ſup illud Matthei
vij.c. Quid vides feſtucā ⁊c.
dicit Hiero. De his loq̄mur
q̄lcū mortali crimine detinent
obnoxij minora pctā fratrib⁹
nō ꝯcedūt. ¶ Scḋo reddit in
debita correctio ꝓpter ſcanda
lū qḋ ſequit ex correptōe ſi pec
catū corripiētis ſit manifeſtū.
qꝛ videt ꝙ ille q̇ corrigit n̄ mo
ueat ex charitate ſed ad oſten/
tationē. ¶ Tertio ꝓpter ſupbiā
corrigētis inꝗtū.ſ. aliq̇s ꝓpa
pctā ꝑuipendēs ſeipm̄ ꝑfert ꝓ
ximo ſuo. in corde pctā ꝓximi
auſtera ſeueritate auiditate di
iudicās acſi ipſe eēt iuſt⁹. Vñ
aug⁹ li. ḋ ſmōe dn̄i i mōte ait
accuſare vitia officiū ē bonoꝝ
ꝙ cū mali agunt alienas ꝑtes
faciūt. Et Iſi. li. de ſūmo bo/
no. Nō debet vicia alioꝝ cor/
rigere q̇ ē vicijs ſubiectus. Et
Paulus ad Ro. ij.c. In quo
aliū iudicas. teipſum ꝯdēnas
Dicit ḡ aug. li. de ſermōe dn̄i
in monte. Cogitem⁹ cū aliquē
rephēdere nos neceſſitaſ cogit
vtꝝ tale ſit viciū qḋ nunꝗ̄ ha
buim⁹ ⁊ tūc cogitem⁹ nos hō
mines eſſe ⁊ habere potuiſſe vt
quod habuim⁹ ⁊ iam nō ha/
bemus, ⁊ tūc tangat memoriā
cōis fragilitas vt illā correcti
onē nō odiū ſed miſericordia
ꝑcedat. Si aūt inuenim⁹ nos
in eodē vicio eſſe nō obiurge/
mus ſed cōgemiſcamus ⁊ ad
penitēdū inuicem inuitemus.
Quare peccator ſi cū humili/
tate corrigat delinquentē non
peccat. nec excuſatur peccator
ab iſto ꝑcepto. qꝛ pōt cōteri ḋ
peccato ⁊ penitere. ⁊ iam non
erit peccator vel humiliter cor
rigere poteſt vt eſt ꝑdictum
¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ ſub/
diti ⁊ inferiores poſſint corri/
gere ꝑlatos ⁊ ſuos ſuperiores
¶ Rn̄det Tho. ꝙ correctio q̄
eſt actus iuſticie per inflictio/
nem pene non competit ſub/
dito reſpectu ꝑlati. Sed cor/
reptio fraterna que eſt act⁹ ca
ritatis ꝑtinet ad vnūquēq; re
ſpectu cuiuiſlibꝫ ꝑſone ad quā
charitatē dꝫ hēre ſi in eo aliq̇d
corrigibile iueniat veꝝ in cor/
rectiōe q̄ corrigūt ſubditi ꝑla
tos dꝫ mod⁹ cōgru⁹ adhiberi
ſ. vt nō cū ꝓteruia ⁊ duritia ſꝫ
cū māſuetudie ⁊ reuerētia cor
rigant Vñ apl's. i. ad Thimo
theū. v.c. ait. Senio rē ne icre
pa ueris ſꝫ obſecra vt patrē. ⁊
ideo Diony. redarguit demo
philū monachū: qꝛ ſacerdotē
irreuerent correxit eū ꝑcutiens
⁊ de eccia eijciēs. Ad hoc fac
vt notat grego. in paſtorali ex
emplū nathā ꝓphete cū corre/
xit dauid ḋ adulterio cōmiſſo
occulte. qꝛ ſub ſilitudie diuitiſ
q̇ occiderat ouē paupis vt ꝑ/

pararet ꝯuiuiũ pauperi hoſpi-
ti ⁊c̄ ſuꝑ quo dauid iudicauit
illũ dignũ morte. ex qua ſenten
tia inde ſumpta occaſione ver-
bane redarguit eũ. ⁊ ille ſubito
emendatus ē. vt ſcribitur. ij. re
gum. xij. ca. In hmōi etiã figu
rã dicit̄ Exo. xix. ca. Beſtia q̄
tetigerit montē lapidabit̄. qḋ
fit cũ ſubdit̄ beſtialiter ſeu pa-
terue corrigit prelatũ q̄ rōez di-
gnitatis. q2 altior ceteris dicit̄
mons. ⁊. ij. Reg vi. c. narratur
ꝙ oza ꝑcuſſus fuit a dn̄o. q2 te
tigit archã dei q̄ ſignificat pla-
tũ ꝯtract⁹ aũt ozee ē qñ platus
irreuerēter obiurgatur vel ei de
trahitur. ¶ Sciendũ etiã ſcḋm
Tho. vbi. ſ. Qḋ vbi imineret
ꝑiculũ fidei etiã publice eſſent
plãtis a ſubditis arguēdi. ⁊ ꝙ
uis pſumere ſe eſſe meliorē ſim
plicit̄ ꝙ platus ſuus videat̄ eē
pſumptuoſe ſupbie. tñ extima-
re ſe eſſe meliorē ꝙtuz ad aliq̄d
nō eſt pſumptōnis. q2 nullus ē
in hac vita qui nō hēat aliquē
defectum.

¶ De triplici ꝯditōe q̄ ſeruãda
eſt in correptione fraterna vt fi
at debito modo.

Capitulum ſecundũ.

Ecundũ myſteriuz
declarandũ de corre
ptione fraterna dici
tur modificatō Cũ
enī vt dictũ ē ipa ſit act⁹ caritatꝫ
oꝫ vt fiat cum mō q̄ eſt ſm ca-
ritatē ex forma tradita a xp̄o in
euãgelio. dr̄ ei ibi. vade ⁊ corri
pe eũ inter te ⁊ ip̄m ſolũ. vbi no
tãtur tres conditiones.

¶ Prima dicitur ſollicitudis.

¶ Scḋa manſuetudinis

¶ Tertia ſolitudinis.

¶ Prima ꝯditio q̄ req̄ritur vt
correctio fiat debito mō dicitur
ſollicitudinis q̄ notatur cũ dici
tur vade. ſ. ſollicite ꝙ citius co
mede potes. vñ Caſſiodor⁹ in
ep̄lis ait. ſuccurrendũ ē ne tra-
ctu tp̄is impunita mala ꝯuale
ſcãt. Malũ enī cũ pſeuerat au
getur ⁊ remediabile bonuz eſt
peccatoꝝ accelerata correctio.

¶ Scḋa ꝯditio dicitur mãſue
tudinis. Iō ſeq̄tur xp̄s. Corri
pe. i. cor rape vt. ſ. blãde ⁊ dul-
citer arguas delinquentē. Naꝫ
ꝓuerbioꝝ. xv. c. inquit ſapiens
lingua placabelis lignum vite
q̄ aũt imoderata eſt ꝯteret ſpiri
tũ. ¶ Et. xxv. Linga mollis cō
fringit duriciã. ¶ Et paul⁹ ad
galathas. iiij. c. Uos q̄ ſpiritã
les eſtis inſtruite hmōi. in ſpiri
tu lenitatis ⁊ manſuetudinis.
Ubi Aug⁹. ait. quicq̄d lacera
to aīo dixerꝭ puniētis ē impet⁹
nō caritas corrigētis. dilige et
dic quicq̄d voles. ⁊ Dauid in
pſal. Supuenit mãſuetudo et
corripiemur. ¶ Tertia cōditio
dicitur ſollituainis. vñ ſubdit

xp̄s inter te ꝛ ip̄m ſolū qḋ fieri dꝫ. ¶ Primo ne pctōr publice correpꝰ cū ſe viderit infamatū deterior fiat ¶ Scḋo ne pctō eiꝰ publico alij ꝑ̄t malū exēplū ꝓuocētur ad peccandū ¶ Tertio ne alij infamētur. Jn qt enī Augꝰ. ad plebē hyponēſeꝫ. cuꝫ de his ꝗ ſctm̄ nomē ꝓfitētur aliqd criminis vel falſi inſonuerit inſtāt. ſatagūt. ambiūt vt ḋ oībꝫ id credatur. Ex h̄ trahiť argumentū ꝙ fraterna monitio dꝫ p̄cedere denunciationem. vt ponitur extra de iudi. c. Nouit extra de ſi. c. Lꝫ. ꝗ̄ extra de accuſa. c. ij. ꝛ. c. Cum dilecti. ꝛ. ij. q vij. c. accuſatio. c. ſi ꝗs. ꝛ. ij. q. i. c. ſi peccauerit ¶ Et. xij. q. ij. ca. indigne. Et. xvi. q. vij. c. Oēs decime. ¶ Nec eſt ꝯ̄. qꝛ Joſeph accuſauit frēs ſuos apḋ p̄rem de crimie peſſimo. Gen̄. xxxvij c. ꝛ tn̄ nō legitur ꝙ premiſerit monitionē ſecretā. qꝛ ſm̄ Thomā ꝗ̄uis nō ſit ſcriptū credendū ē ꝙ prius monuerit. Uł ḋci pōtꝙ publicū erat pctm̄ inter frēs. vn̄ ḋt ſcripťa publice accuſauit frēs. qḋ etiā petrꝰ ananiā ꝛ ſaphirā occulte defraudātes p̄ciū agri publice denūtiau t de tegēdo pctm̄ ſine p̄cedēti monitōe Act. v. c: Hoc fecit vt execu tor dei cui oīa pctā etiā occulta ſunt nota ꝛ manifeſta cuius reuelatōe Petrꝰ pctm̄ illud cognouit ꝛ puniuit xp̄s etiā cū peccatū iude ꝓditoris hēret vt publicū inꝗ̄tum deꝰ. vn̄ ꝛ ꝓdere poterat nō tn̄ publicauit ſꝫ verbis obſcuriſ de pctō eū admonuit vt nobis exemplū p̄beret. ij. q. i c. vnꝰ. ¶ Sciendū tn̄ ſm̄ Richardū in. iiij. di. xix. Qḋ triplex poteſt eē pctm̄ in ꝓximo corrigibile. ¶ Primū eſt publicū. ꝛ h̄ nō indiget ſecreta monitōe. qꝛ vt inꝗt Iſido. li. de ſum. bo. Manifeſta pctō nō ſunt occťa correctōe purgāda. palā eniꝫ ſunt arguēdi ꝗ palā nocēt. ¶ Scḋm eſt pctm̄ ꝑniciosum qḋ vergit ī multitudine dānum vt hereſis ꝓditio ꝛ ſimilia ꝗ̄. reuelari dn̄t ſupioribꝫ. etiā cū dāno ſic peccātis. qꝛ vt ſcribiť. vij. q. i. c. Sciꝰ as. Ꝯ̄nalis vtilitas vtilitati ꝑticulari ſemꝑ ē p̄ponenda. Tertiū ē pctm̄ occultū quod ſcꝫ cedit in damnū ſoliꝰ peccātiſ. ꝛ in h̄ neceſſe ē ꝙ fraterna monitio p̄cedat denunciatiōnē. Fac ad h̄ ꝓpoſitū glo. in. c. Contigit. extra de ſen. excō. ꝗ̄ arguit contra textū in quo dicitur. ꝙ clerici n̄ deferētes habitū ꝛ tonſurā nō ꝑdunt priuilegiū vſꝗꝫ ad trinā monitionē. vt patet extra de ſē. ex. c. in audiētia. ꝛ de vita ꝛ honeſtate clericorū. ca. vl. ¶ Et tn̄ ꝯ̄riū videť dicere capitulū. Perp̄dimꝰ. extra de ſen. ex. ꝛ ſoluit hanc dubietatē glo. qꝛ. ca. Jn-

audiētia. ⁊. c. vl. de vita ⁊ hōe:
cle. loquitur de his q̄ in modi/
cis excedunt in quibus hʒ locū
monitio. capitulum vero ꝑpen/
dimus loquitur de illo q̄ ḡuit
⁊ ꝑniciose ac publice deliquit.
Nam vt ibi dicitur. quidā ſa/
cerdos falſo ſe filiū reg; nomi/
nauit ⁊ armis acceptis ſeditio
nē fecit ⁊ guerrā. Capt9 patibu
lo affixus fuit. Illi tn̄ qui inter
ficere eū nō ſunt ad papā mit/
tēdi pro abſolutōe. q2 ille perdi
derat priuilegiū clericale ꝓpter
grauitatē exceſſus. Et lʒ dicat
in textu ꝙ ꝯpetēs illis peniten/
tia ē iniungēda. Glo. tn̄ expōit
ꝙ id fieri debet ad cautelaʒ qn̄
itaqȝ pctm̄ occultū nō eſt alūs
dānoſum vt eſt predictū ſeruā/
da ē ſecreta monitio. ¶ Sʒ q̄d
ſi p̄latus in viſitatōe preciperet
ſubdito vt ſibi diceret qd̄ ſciret
corrigendū. ¶ Rn̄det tho. vbi
s̄ articulo. vij. in rn̄ſione. Ad
ꝝ. quod intelligendū eſt precē/
ptū ſane ſaluo ordine correptō
nis fraterne ſiue p̄ceptum fiat
cōmuniter ad oēs ſiue ad ali/
quē ſpecialiter. ſed ſi prelat9 ex/
preſſe preciperet contra hūc or/
dinē a dn̄o ꝯſtitutū ⁊ ipe pecca
ret precipiens ⁊ ille qui obedi/
ret. quia prelatus non eſt iudex
occultoꝝ ſed ſolus deus. xxxij.
di. c. erubeſcant. vn̄ non habet
poteſtatem p̄cipiendi aliquid

ſuper occultis. niſi inq̄ntuʒ per
aliqua iudicia manifeſtantur.
puta ꝑ infamiā vel alias ſuſpi
tiones in q̄bus caſibus poteſt
prelatus p̄cipere eodē mō ſicut
⁊ iudex ſecularis vel eccleſiaſti
cus poteſt exigere iuramentuʒ
de veritate dicenda.

¶ Qd̄ ē dr̄ia inter denūciatio/
nē ⁊ accuſationē ⁊ de mō frat/
ne correptōis.

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriū decla/
randū de fraterna cor/
reptione dicit̄ denūtia/
tionis. Ubi primo ſciendum
ſm̄ tho. ſcd̄a. ij. q. lxviij. ꝙ ē dif
ferētia inter denuntiationē ⁊ ac
cuſationē. q2 in denūciatōe attē
ditur emēdatio fratris. In ac/
cuſatōe vero punitio criminis.
Pene eni pn̄tis vite nō ꝑ ſe ex/
petūtur. q2 nō eſt hic vltimū re
tributōis tp̄s. ſed inq̄ntuʒ ſunt
medicinales ꝯferētes vel ad bo
nū reipublice cui9 quies procu
ratur per punitōe peccantium
vel ad emēdationē ꝑſone peccā
tis. quorū primū ꝑtinet ad ac/
cuſatōnē. ſcd̄m intēdit̄ in denū
ciatione. ⁊ iō ſi crimē fuerit tale
qd̄ vergat in detrimentū reipu
blice vt ē dictū. dʒ hō immo te
net̄ ad accuſationē dūmō ſuffi/
cienter poſſit probare qd̄ ꝑtinet
ad officiū accuſatoris. Si autē
pctm̄ fuerit in damnū ſol9 pec

cantis cui nõ prodest precedẽs monitio dũmodo speretur correptio ⁊ emẽdatio procedẽduz est ad denũciationẽ. Secundo sciendũ ꝙ añ illã denunciatõez ex doctrina xp̄i premittẽda est testiũ inductio. qđ rationabiliter fit scđm Tho. ij. ij. q. xxxiij. q: de vno extremo ad aliud extremũ ꝯueniẽter trãsitur p mediũ In correptione autẽ fraterna dñs voluit ꝙ principiũ esset occultũ. dũ frater corripet frẽm inter se ⁊ ip̄m solũ. finẽ aũt voluit esse publicũ. vt sc; eccl'ie denunciaret. ⁊ ideo ꝯuenienter in medio ponitur inductio testiũ vt primo paucis iudiceꝛ peccatũ fratris qui possint prodesse ⁊ nõ obesse vt saltim sic sine multitudinis infamia emẽdetur. si aũt probabiliter estimaretur ꝙ p testiũ inductionẽ proxim⁹ deterior fieret. tũc cessandũ ẽ a correptione. Fit aũt talis inductio testiũ. ¶ Primo ad ostendẽduz quod sit pctm̄ illud de quo aliquis arguiꝛ ſm Hiero. ¶ Secũdo ad ostendendũ ꝙ frat' admonẽs fecit qđ in se est ad emẽdationẽ fratris procurandam ſm Criso. ¶ Tertio sciendũ ꝙ fama minus bonũ est ꝙ̄ sit bona vita fratr; ſm Nico. de lira Et iõ si sine detrimẽto sue fame nõ possit ſuari bona vita fratr; tũc ꝓcedendũ est ad salutẽ bõe vite cũ aliquali lesiõe fame Et ideo inducẽdi; sunt p'o testes vt corã eis arguaꝛ. ⁊ si se nõ correxerit tũc simpliciter ꝯtẽnẽda est ei⁹ fama vt ꝯseruetur bona vita. ideo christus dixit. dic ecclesie. i. prelato. si aũt ecclesiam nõ audierit. sit tibi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. ethnicus. i. gentilis. ¶ Vñ glo' in. c. quintauallis. extra de iureiurã. ethnos. i. genus. ide ethnicus. i. gentilis separentur ergo incorrigibiles ab aliſs fidelib: p excõicationẽ ⁊ censurã ecclesiasticã. prelat⁹ enim habita sufficiẽti probatõne d; illi precipe vt desistat. qđ si nõ facit ecclesiã nõ audit. vñ propter ꝯtumaciã excõicãd⁹ ẽ ⁊ tunc excõicatus sit tibi sicut ethnic⁹. alias nõ vites eũ si nõ excõicetur ꝙ̄uis ecciam nõ audiat. i. nõ obediat. non propter h oz eũ vitare. ij. q. i. c. Multi. ⁊ ꝙ p̄lati eccl'ie possint p̄cipere ⁊ excõicare. subdidit christus Amẽ. i. fideliter dico vob. Naz amẽ significat quod verũ ẽ. de con. di. ij. c. Re vera. in fi. ⁊ in glo. ibi. xxxviij. di. capi. sedulo. Quecunꝗ ligaueris sup terrã erunt ligata ⁊ in celo propterea acriter exprobandi sunt qui vltra hoc ꝙ corrigi nolũt dum iuste ⁊ merito excõicanꝛ censuras ecclesie despiciunt. ⁊ vt sermionem hunc ꝯcludam⁹ sit vnus

q̄ſcꝫ ad primū beniuolus i ex hortatione vt ſic retrahatur a malū. in quo actu fraterne cor reptionis reddit ſe vnuſquiſcꝫ gratiſſimū oīpotenti deo. cui ſit laus ⁊ honor p infinita ſecula ſeculoꝝ amen.

¶ Feria quarta quarte hebdo made de ſcandalo phariſeoꝝ ⁊ alioꝝ. Sermo. xxv.

Scandalizati ſunt. Scribunt̄ hec v̄ba Matth. xv. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Mirꝫ certe videri poſſit his q̄ reꝝ cās ꝯſiderare volūt cur deus nr̄ ieſus xp̄s phariſeos ſcandalizari ſit paſſus qui tributū ſoluit ceſari ne ſcandalizaret. vt hr̄ Matth. xvij. c. ⁊ xi. q. i. ca. ſi tributum. ⁊. xxiij. q viij. c. tributū. ſed pfecto cum nō oē ſcandalū ſit eq̄le pōt eē ⁊ q̄ñcꝫ ex defectu pueniat ⁊ malicia eoꝝ q̄ ſcandalizant̄. ſic in ppoſito ꝯtingit de phariſeis q̄ cū ceci eēnt ⁊ cecoꝝ duces xp̄o iſidiātes que xp̄s docebat ſancte iuſte ⁊ recte in malā ptē v̄tebant. Vt v̄o hoc intelligat̄ exp̄ſſius in hoc ſermōe d̄ ſcandalo dicere ſtatui. de quo tria myſteria erūt declaranda.

¶ Primū d̄r diffinitionis

¶ Scōm omiſſionis

¶ Tertium dimiſſionis

¶ Quid ē ſcandalū. ⁊ de triplici ſcandalo. ſ. actiuo paſſiuo ⁊ occaſionato. Cap. i.

Primū myſteriū dicit̄ diffinitionis. Diffinit̄ em̄ ſcandalū a btō hieró. ſup Matth. ſic. Scandalum ē dictū vel factū min⁹ rectū p̄bens occaſionē ruine. Et d̄r a ſcādalon grece qđ nos dicimus offenſam vel ruinam ⁊ īpactionē. ꝯtingit em̄ q̄ñcꝫ q̄ alicui exponit̄ aliq̄d in via eūti corpali cui rei īpingēs diſpōit̄ ad ruinā ſiue caſū vt ſi pōat̄ lignū vel lapis in quē īpingat: vel aliqđ lubricū ſup q̄ pedes ponēs diſponat̄ ad caſū. ⁊ tal' obex d̄r ſcandalū. ſimiliter i p ceſſu vie ſpūalis vt inq̄t tho. xxij. q xliij. ꝯtingit aliquē diſponi ad ruinā ſpūalē ex dicto alteri⁹ vel facto inq̄ʒtū. ſ. aliq̄s ſua ſuaſiōe vel inductione vel exēplo trahit aliquem ad peccandū. ⁊ h̄ ppꝛie d̄r ſcādalū. vt d̄r in p̄s. c. xxxix. Juxta iter. ſ. q̄ incedebā in via ſpūali bonoꝝ opeꝝ ſcandalū poſuerūt mihi. ſ. hoīes mali. Et notā q: vt dicit tho. i p̄tacta diffinitiōe ponit̄ dictū vel factuꝫ nō aūt ꝯcubitū q̄ etiā mō ꝯtingit peccare. q: dicta ⁊ facta exteriora ſūt ⁊ alioꝝ ſenſib⁹ obijciunt̄. vñ q̄s pōt iduci ad ruinā. ſed concupita vel cogitata ab intra ſūt ⁊ videꝛi non pñt

nec ſcādalizare ſeu ad ruinam diſponere valēt. ⁊ dr̄ minꝰ rectū. i. nō rectū illud dictū vel factū. ⁊ qꝛ h̄ ē vel ſm̄ ſe maluꝫ ſicut pctm̄. vel qꝛ hꝫ ſpeciē mali. ſicut cū aliq̄s recūbit in idolo q̄uis h̄ nō ſit pctm̄ ſm̄ ſe ſi q̄s hoc nō faciat corrupta intentiōe tn̄ꝙ hꝫ ſpeciē ſeu ſimilitudinē veneratiōis idoli pōt alteri p̄bere occaſionem ruine Ideo apl's. i. ad theſſalo. v. c. ait. Ab oī ſpecie mali abſtine te vos. ¶ Notandum tn̄ ꝙ triplex ē ſcandalum

¶ Primum dr̄ actiuum

¶ Scd̄o paſſiuum

¶ Tertium occaſionatum.

¶ Primū eſt ſcādalum actiuū ſm̄ Tho. vbi ſ. cū aliquis ſuo dicto vel facto inordinato intēdit aliū traher̄ ad aliqd̄ peccatum. h̄ autē ſp ē mortale. qꝛ ē ꝯ charitatē ꝓximi ad quā ꝑtinet īpedire ꝓximū a pctō q̄ꝛtum in eſt ꝑ correctionē fratnā ⁊ ē ſpāle pctm̄ ab aliȷ̄s diſtinctū ꝓpter intētionē inducendi ꝓximum ad peccādum. ¶ Sꝫ aduertendū ſm̄ Ricar. ⁊ ſcotum in. viij. di. xv. ꝙ inducere aliquē ad peccādum pōt eſſe dupl'r. ꝓmo ꝑ ſe: ſcd̄o ꝑ accn̄s ⁊ diſpōne. Primo mō nihil pōt inducere hoīem ad peccāduꝫ niſi quod pōt mouere potentiā potentia auteꝫ moueri pōt a deo: ſed non ad peccandum. qꝛ teſte augu. li. lxxxiij. q. deo auctore nō fit hō deterior potētia. ḡ que pōt mouere ad peccandū eſt ipſa volūtas: ex quo vt dicit augꝰ li. de libero arbi. Nulla alia re fit mens ſerua libidis niſi ꝓpa voluntate ¶ Scd̄o mō per accidens. ſ. et diſpoſitiue pōt q̄s alium inducere ad peccādum. aut obiectum ꝓponēdo. aut obiectuꝫ ꝑpoſituꝫ pſuadēdo ⁊ ſic m'lti cōſiliȷ̄s auxiliȷ̄s ⁊ exēplis malis ꝓximos incitāt ad peccandū ex ſcādalo actiuo. hoc aūt peccatum tāto ḡuius ē q̄nto corrūpit potiora bona ꝓximi peccantis q̄ ſunt bona ſpūalia excellētiora bonis corpalibus ⁊ tpalibꝫ. Ideo. vi. q. i. c. Ex merito dr̄. Deteriores ſunt qui vitā moreſꝙ bonoꝝ corrūpunt. his que ſubſtātias alioꝝ p̄dia ꝙ diripiunt. Dāna em̄ morū multum diſtāt a dānis reruꝫ Idē. vi. q. i. c. ſunt plurimi. et de h̄ augꝰ de pe. di. i. c. noli in q̄t. Noli putare te nō eē homicidā cum fratri tuo maluꝫ ꝑſuades. ſi em̄ frī tuo malū perſuades occidis te ⁊ aliqn̄ fratrē ipm̄ cum. ſ. aſſenſit pſuaſioni male quod ē ſcandalizare. Sic ſcādalizauit balaā ariolus filios iſrael cuꝫ docuit balaach regē mittere ſcandalum

corā filijs iſrael ↄſulendo vȝ q̄ mľieres ornatas moabitaſ mit teret ad caſtra filioꝝ iſrľ cū ido lis eaꝝ vt inclinarēt eos ad for nicandū cū eis. ⁊ p̄ h̃ ad ydola trandū qđ malū ſecutū eſt. ſed acriter punitū cū illis q̇ ↄſulue rūt ⁊ dederūt illud ſcandalum vt pȝ numeri. xxiiij. ¶ Scđ̄ȝ eſt ſcādalū paſſiuū. Illud eſt ẜm tho. cū q̇s ex dicto vľ facto alti⁹ bono vľ malo vľ hñte ſpēȝ mali ſcādalizaƚ. i. in aliqđ pctm̄ ruit h̃ tm̄ ſcādalo q̇s aliq̄n ſcādali/ zaƚ ſine pctō alteri⁹ ḡuiter pec/ cās. ſicut cū q̇s turbaƚ vľ aliqđ malū agit ex bono ope vel ↄdo/ ctrina rōnabili alteri⁹ ⁊ ſic pha riſei audito ṽbo xp̄i. non qđ in trat in os ⁊c̄. ſcādalizati ſūt. ſic etiā apľi ex paſſione xp̄i. naȝ vi dētes eū capi ⁊ ita crudeľr tra/ ctari amiſerūt fidē. de ei⁹ diui/ nitate quā pri⁹ crediderāt p̄ mľ ta ꝓbabilia ſigna edocti. ⁊ ſic i ruinā ceciderūt. ſȝ illud qđ p̄di xerat eis xp̄s. math. xxvi Oēs vos ſcandalū patiemi in me. et certū eſt q̄ in xp̄o nullū fuit pec catū. nec etiā in apľis poſtea p̄/ dicantibꝫ finē xp̄i qđ tn̄ erat iu deis ſcādalum. vt dicitur. i. ad corinthi. i. c. ⁊ ſic ſcādalū acti/ uū nō erat in xp̄o. ſȝ paſſiuū in ſcādalizatiſ. qꝛ ipi ſe ſcandaliza bāt ex indiſpoſitōe ſua ſumētes ſibi ruinā ex dicto vľ facto xp̄i.

qđ nō erat de ſe inductiuuȝ ad ruinā ſȝ ad ṽtutē. Jdō xp̄s ma/ thei. xi. capitulo dixit. btūs ē q̇ nō fuerit ſcandalizatus in me id eſt qui videndo vel audien/ do paſſionē meā non inde dedi gneƚ ex h̃ credere diuinitatē me am ꝓpter ignominiā paſſioniſ ¶ Aduertendū tn̄ vt refert tho. q̄ aliq̄n eſt ſcādalū actiuum et paſſiuū ſiľ. puta cū ad eruditio nē vni⁹ ali⁹ peccat. ¶ Aliq̄n eſt ſcandalū paſſiuum ſine actiuo puta qꝛ aliq̇s ſcādalizaƚ de illo de q̇ nō debet. ¶ Aliq̄n vero eſt ſcādalū actiuū ſine paſſiuo. cū ſcȝ aliq̇s inducit aliū ṽbo vľ fa cto ad peccandū ⁊ ille nō ↄſen/ tit neq̄ȝ peccat. ¶ Sȝ aliq̇s poſ ſet arguere q̄ ſcādalū actiuum nō ſit pctm̄. ¶ Primo qꝛ pecca ta nō eueniūt de neceſſitate cuȝ ſit volūtaria. ſed ſcādala veni/ unt de neceſſitate. iuxta illud mathei. xviij. c. neceſſe ē vt veni ant ſcādala. ¶ Scđo qꝛ nullus pctm̄ ꝓuenit ex pietatiſ affectus ẜm illud Mathei. vij. non po teſt arbor bona fructus malos facere. ſȝ aliqđ ſcādalū ē ex pie/ tatis affectu dixit eni de⁹ petro mathei. xvi. c. ſcādalū mihi es vbi dicit Hiero. Error apli de pietatis affectu veniēs nunq̄ȝ in centiuū videƚ eſſe dyaboli. ¶ Ad primū rn̄det tho q̄ ṽbū illud intelligendū eſt q̄ neceſſe

eſt euenire ſcādala nō neceſſita-
te abſoluta. ſed ſm cōditionem
hoīm q̇ ſibi a pctis nō cauent.
Sicut ſi aliquis medic⁹ vidēs
aliquos indebita dieta vtētes
dicat. neceſſe eſt tales infirmari
quod intelligendum ē ſub hac
ↄditione ſi dietā nō mutent. et
ſimiliter neceſſe ē euenire ſcāda
la ſi hoīes ↄuerſationē malam
nō mutēt. ⁊ propterea ſequitur
xp̄s. ve autē homi p quē ſcāda
lū venit. Ubi dicit Nicola⁹ de
lira ꝙ ve ē ↄminatio pene eter-
ne illi infligēde p quē ſcandalū
venit actiue. ſ. proximū ſcanda
lizādo. ¶ Ante ꝓo v̓ba iſta dixe
rat xp̄s. qui autē ſcandalizaue
rit vnū de puſillis iſtis q̇ in me
credunt. dicit puſillis ſm Nico
laū de lira. qꝛ nll's ſcādalizatur
paſſiue niſi inquantū puſill⁹. i.
parue virtutis ē. qꝛ hō perfecte
virtutis ex dicto vel facto malo
alterius nō ruit in pctm̄. ⁊ ſeq̇-
tur expedit ei⁹ vt ſuſpēdaꝛ mola
azinaria in collo ei⁹ ⁊ demerga
tur in profundū maris. Scđꝫ
Nicolaum de lira loquitur ad
modum terre paleſtinorum in
qua condemnati ad mortem li
gato ſaxo ad collum precipita
bantur in mare. Expedit ergo
id eſt melius eſſet homini mo-
ri corporaliter ꝙ̄ ex malo exem
plo ſuo facere alium ruere ī pec
catum mortale. qꝛ ex hoc mereꝛ
mortē eternā q̄ grauior eſt morte
corporali. ve mundo a ſcanda
lis mūdanis hominib us qui
non curant ſcandalizare ꝓximos
¶ Ad ſecundum argumentuꝫ
dicit thomas quod ſcandaluꝫ
ponitur ibi large pro quolibet
impedimento. volebat eniꝫ pe-
trus chriſti paſſionem impedi
re quodam pietatis affectu.
¶ Tertium eſt ſcandalum oc-
caſionatum. quod eſt per acci-
dens et preter intentionem. vt
cum quis ſuo dicto vel facto in
ordinato non intendit dare al
teri occaſionem ruine. ſed ſoluꝫ
ſue ſatiſfacere ſenſualitati. et
hoc modo ſcandalum nō eſt
ſpeciale peccatum. quia quod
eſt per accidens non conſtituit
ſpeciem. hoc modo cum quis
habet aliquam familiaritateꝫ
cum aliqua muliere ſuſpecta. ⁊
ſentit homines ſcandalizari ne
phaſia de eis loquendo ⁊ iudi-
cando nec vult dimittere non
curans ꝙ alij ſcandalizētur cū
non ſit cauſa neceſſaria illi⁹ fa
miliaritatis peccat mortaliter
dando occaſionem talis ruine.
Ornatus etiā mulieꝝ vari⁹ in
honeſtus ⁊ exceſſiu⁹ tripudia-
tus ⁊ cant⁹ ex q̇b⁹ tot ac tāti ſcā
dalizātur q̄ūo fieri poſſunt abſ
ꝙ̄ graui peccato. quid ꝺ malis

exēplis oſtēſis a parētibus ſuis filijs in blaſphemeijs maledi⸗ ctōibꝫ ⁊ alijs. Nunq̄d nō filios ad peccandū p̄cipitāt q̄ ſolēt eē p̄n̄i ſceleris mutatores. omit⸗ tamus malā vitā rectoꝝ ⁊ pla toꝝ ecc̄ie auariciā ſymoniā am bitionē pompā veſtiū exq̄ſitas epulas. ⁊ alia q̄ ſcandaluꝫ ſunt toti⁹ populi xp̄iani. Quibus dicitur malachie. ij. c. Scādali ſaſtis plurimos in lege. ſ. ꝓpter exempla male vite. ¶ Et de his Hiero. xxiiij. q. iij. c. transferūt Hi vertūtur in laqueū tortuo⸗ ſum ponētes ſcandalū in omi loco. Sꝫ vt dicit Grego. ij. q. i. c. Notū ſcire debēt p̄lati ſi nū q̄ delinqunt. qꝛ tot moribꝫ di⸗ gni ſunt quot exēpla ꝑditōnis ad ceteros trāſmittūt. Dꝫ ergo q̄ libet cauere ne verbo vel facto aliquē ſcādalizet ſm illud ap̄li ij. ad corinthios. vi. c. Nemini dātes vllā offenſionē vt nō vitu peretur miniſteriū n̄rm. Quō ſpūalia bōa q̄ nō ſunt de neceſ⸗ ſitate ſalutꝭ aliq̄n omittēda ſūt propter ſcandalum.

Capitulum ſecūdum

Ecundū myſteriuꝫ declarandū de ſcan dalo dicitur omiſſio nis. In q̄ q̄ritur an bōa ſpūalia ſint ꝓpt̄ ſcādalum omittēda. ⁊ quidā dicūt q̄ nō ¶ Nā Greg. ſup ezechielem ait Si de ꝟitate ſcādalū ſumit̄ vti lius ſcandaluꝫ naſci p̄mittitur veritas relinquatur. ¶ Idem habetur de regl̄is iuris in. vi. ⁊. xi. q. iij. capit̄lo Nolite timere ¶ Alij ꝟo arguūt ꝯ. Primo qꝛ aug. ꝯ ep̄l'am p̄menian̄i docet vt vbi piculuꝫ ſciſmatis timet̄ a correctōe pctōꝝ ceſandū ē. ſed punitio ē quoddā ſpūale cū ſit act⁹ iuſticie. ergo bonuꝫ ſpūale ſpūale ē ꝓpt̄ ſcādalū omittēduꝫ ¶ Scđo arguit̄. qꝛ ſacra doctri na vr̄ eē ſpūalis. ſꝫ ab ea ē ceſſā dū ꝓpt̄ ſcādalū. vñ xp̄s mathei vij. c. dixit. Nolite ſctm̄ dare ca nibꝫ. nec margaritas ſpargite int̄ porcos ne ꝯuerſi diſrūpant vos. ¶ Tertio arguit̄. qꝛ vita⸗ tio pcti ē quoddā ſpūale bonū qꝛ quodlibet pctm̄ affert peccā ti aliqđ ſpūale detrimētū. ſꝫ vr̄ q̄ p ſcādalo ꝓximi vitando ali q̄s q̄n̄qꝫ peccare venial̄r dēat. puta cū peccādo vēial̄r ipedit pctm̄ mortale alteri⁹. dꝫ eni hō ipedire dānationē ꝓximi q̄ītuꝫ pōt ſine detrimēto ꝓp̄ie ſalutꝭ q̄ nō tollit̄ p pctm̄ vēial. ¶ Rn̄ det hic tho. vbi. ŝ. Quod diſti guendū ē de ſpūalibꝫ bōis. Nā q̄dā ſūt de neceſſitate ſalutꝭ q̄ p̄ termittere nō pn̄t. ſin̄ pctō mor tali. manifeſtū ē. aūt q̄ nll's dēt peccare mortaliter vt alteri⁹ pec catū impediat. qꝛ ſm ordinē ca ritatꝭ pl⁹ dꝫ hō ſuā ſalutē ſpūa

lem diligere ꝙ alteri⁹. Et iō ea
q̄ ſunt de neceſſitate ſalutꝭ ꝑter
mitti nō debēt ꝑpter ſcandalū
vitandū. In his aūt ſpūalibuſ
bonis q̄ non ſunt de neceſſitate
ſalutꝭ videꝛ diſtinguenduꝫ. qꝛ
ſcandalū quod ex eis oꝛiꝛ qn̄ꝙ
ex malicia procedit cū ſciꝫ aliq̄
volūt impedire hmōi ſpiritua
lia bona ſcādala ꝯcitādo ⁊ tale
erat ſcandalū phariſeoꝝ quos
xp̄s ꝯtēpſit dicēs. ſinite illos ce
ci ſūt ⁊ duces cecoꝝ. ¶ Quādo
ꝙ ſcandalū ꝑcedit ex infirmita
te vel ignorātia. ⁊ hoc ē puſillo
rū ꝑpter quod ſunt ſpūalia oꝑa
vel occultāda vel etiā interduꝫ
differēda. vbi piclm nō iminet
quouſꝙ reddita rōne hmōi ſcā
dalū ceſſet. ſi aūt reddita rōne
hmōi ſcādalū durat iā videtur
eē ex malicia. ⁊ ſic propter ip̄m
nō ſunt hmōi oꝑa omittenda.
¶ Ad primū ergo argumentū
dicit tho. ꝙ pene intantū habēt
rōne iuſticie. inꝙtū ꝑ eas pctā
cohibētur. ſi aūt ꝑ inflictioneꝫ
penaꝝ manifeſta ſunt plura et
maioꝛa pctā ſeq̄. tūc penarū in-
flictio non ꝯtinebitur ſub iuſti-
cia. ⁊ in hoc caſu loquitur Au
gu. qn̄. ſ. excōicatōe alioꝝ imi-
net periculū ſciſmatis. tūc eniꝫ
excōicationē inferre non ꝑtinet
ad veritateꝫ iuſticie. ¶ Ad ſm
dicit tho. quod circa doctrinaꝫ
duo ſunt ꝯſiderāda. ſ. ꝟitas q̄
docetur ⁊ ipſe act⁹ docēdi quo
rū primū eſt de neceſſitate ſalu
tis. vt ſcꝫ quis ꝯriū ꝟitatis nō
doceat. ſꝫ ꝟitatem ſecundū con
gruentiā tp̄is ⁊ ꝑſonaꝝ propo
nat ille cui incūbit docēdi offi-
ciū. Et iō propter nullā ſcāda-
lū quod ſeq̄ videaꝛ debet hō ꝑ-
termiſſa veritate falſitatē doce-
re. ſed ip̄e act⁹ docēdi inter ſpū
ales elemoſinas ꝯputaꝛ. Et iō
eadē rō eſt de doctrina ⁊ de ali
is opib⁹ mie. vt. ſ. loco ⁊ tempo
re diſpēſentur. ¶ Ad tertiuꝫ ꝟo
rn̄det tho. quod opinio quoꝛū-
dā fuit quod pctm̄ vēiale eſſet
ꝯmittandū propter ſcandalum
vitandū. ſed hoc implicat ꝯria
ſi enim faciendū eſt iā nō ē ma-
lum neꝙ peccatum. Nam pec-
catū nō pōt eſſe eligibile. Con
tingit tn̄ aliquid propꝰ aliquā
circunſtantiā nō eſſe peccatū ve
niale quod illa circūſtātia ſub-
lata veniale eſſet. Sicut ver-
bum iocoſum eſt peccatum ve
niale quando abſꝙ aliqua vti
litate dicitur. ¶ Si autem ex
cauſa rationabili proferaꝛ non
eſt ocioſum neꝙ peccatū. Quā
uis aūt per peccatum veniale
gratia non tollatur per quā eſt
homini ſalus inquantum tam
veniale diſponit ad mortale ver
git in detrimentū ſalutis
¶ Quod temporalia bona ⁊ ſi
non ſemper tamen quandoꝙ

dimittēda ſūt ꝑpt' ſcādalū
Tertiū myſteriū (C. iiij
declarādū de ſcādalo
dimiſſionis. In q̊ etiā
queri ſolet. vtꝝ tꝑalia ſint ꝑpt'
ſcandalū dimittēda. ¶ Et ꝙ
non videt̃ ex eo ꝙ ſcūs Tho.
cantuariēſis repetijt res eccle-
ſie cū ſcādalo regis āglie. Sꝫ
q̄dā arguūt i ꝯtrariū. Primo q̄a
in tꝑalibꝫ bonis nil ē magis ne
ceſſariū q̄ꝫ cibꝫ ſed cibꝫ ē dimit
tendus ꝑpter ſcandalū ſm il-
lud apoſtoli ad romanos. xiiij
c. Noli cibo tuo illū ꝑdere. ꝓ q̄
xp̄s mortuꝰ ē. ḡ multo magis
oīa alia tꝑalia ſūt ꝑpter ſcan-
dalū dimittēda. ¶ Scđo ar-
guit̃. qꝛ tꝑalia nullo modo cō
uenientiꝰ aut ſeruare aut re
cupare poſſumus q̄ꝫ ꝑ iudiciū
ſed in iudicio nō eſt ꝑpter tem
poralia bona ꝯtendendū cuꝫ
ſcādalo ſm illud Matth. v. c
Qui vult tecū in iudicio ꝯtē-
dere ꝛ tunicā tuā tollere dimit
te ei ꝛ palliū. ¶ Tertio int̃ oīa
temporalia minus vident̃ di-
mittēda que ſunt in ſp̄ualibꝰ
annexa. ſed iſta ſunt ꝑpter ſcā
dalū dimittenda. nā paulꝰ ſe
minans ſp̄ualia tēporalia ſti-
pendia non accepit ne offendi
culū daret euāgelio xp̄i. vt dꝛ
i. ad corinth. ix. c. Et ex ſimili
cauſa eccleſia in aliquibꝫ locis
non exegit decimas ꝑpter ſcā
dalū vitandum. Ergo multo
magis alia ſp̄ualia ſunt ꝑpter
ſcandalū dimittēda. ¶ Reſ-
pondet tho. vbi ſ. ꝙ circa bo
na tꝑalia diſtinguendū eſt. q̄a
aut ſunt noſtra. aut ſūt nobis
ad conſeruandū ꝓ alijs com-
miſſa. ſicut bona eccleſie cōm
mittunt̃ ꝑlatis ꝛ bona cōmu
nia q̄buſcūq̄ rectoribꝫ reipu-
blice. ꝛ taliū ꝯſeruatio ſicut et
depoſitoꝝ iminet his q̄bꝫ ſūt
cōmiſſa ex neceſſitate. ꝛ iđo nō
ſunt ꝑpter ſcandalū dimittē-
da ſicut nec alia que ſūt de ne
ceſſitate ſalutis. Tꝑalia vero
quoꝝ nos dn̄i ſumus dimit-
tere ea tribuendo ſi penes nos
ea habemus vel nō repetendo
ſi penes alios ſunt ꝑpter ſcan
dalum qn̄q̄ quidē debemus:
qn̄q̄ aūt nō. Si em̄ ſcandalū
ex hoc oriat̃ ꝑpter ignorantiā
vel infirmitatē alioꝝ quod eſt
ſcandalū puſilloꝝ tunc vel to
taliter dimittenda ſūt tꝑalia.
vel aliter ſcandalū ſedanduꝫ
ſ. ꝑ aliquā monitionē. Aliqn̄
ꝟo ſcandalū naſcit̃ ex malicia
quod eſt ſcandalum phariſeo
rū. ꝛ ꝑpter eos qui ſic ſcanda
lizant̃ non ſūt tꝑalia dimitten
da. qꝛ hoc noceret bono cōi. da-
retur tn̄ malis rapiēdi occaſio
ꝛ offenderent̃ ipſi rapiētes qui
retinēdo alieno in pctō rema
nerent. vn̄e grego. dicit i moꝛa.

lib. Quidā cū tpalia nob ra piūt ſolūmodo ſūt tolerandi Quidā ꝓo ſeruata equitate ꝓ hibēdi nō ſolū curāt ne noſtra ſubtrahāt. ſed ne rapiētes nō ſua ſeipſos ꝑdant ¶ Ad pmū ḡ argumentū rūdet tho. qꝺ ñ eſt de intētiōe apoſtoli mone/ re q cibꝰ ꝑpter ſcandalū tota/ liter dimittat: qꝛ ſumere cibū eſt de neceſſitate vite. ſed bene talis cibus eſſet ꝑpter ſcanda lū dimittendus ſm illud. i. ad corinth. Non māducabo car nes in eternū ne fratrē meum ſcandelizē. ¶ Ad ſcōm ꝓo ar gumentū dicendū ſm aug. de ſmone dñi in mōte. q illud ꝟ/ bū dñi intelligendū ē ſm ꝑpa ratione ai vt. ſ. hō ſit patꝰ pꝰ pati iniuriā vel fraudē q̄ iu/ dicium ſubire ſi hoc expediat quando q̄ tamē nō expedit vt ē dictū ¶ Ad tertiū dicit tho. q apoſtolus ſemināns ſpūalia corinthis pie abſtinuit a reci/ piendo ſeu petendo tpalia ab eis ne. ſ. illi ſcandalizarent. qa ſcādalū illoꝝ gētiliū ꝑcedebat ex ignorātia qꝛ nō ꝯſueuerant h facere. ſ. dare. Et iō ad tps abſtinendū erat vt pꝰ iſtrue rent ꝛ ſcirēt h eē debitū. illi ḡ q ſciētes fore debitū dare tpa lia his q ſpūalia ſemināt ꝛ de negāt. vel ſi petūt ꝛ ſcādalizāt nō ſūt imunes a culpa. nec iō tpalia neceſſaria nō petēda qꝛ tales ſcādalizarent. iō ſcribit xvi. q. i. c. aplicis Aplicis vir; ꝛ euāgelizatoribꝰ xpi i neceſſa riis vſibꝰ nolle tribuere ſeipm ꝯdēnare ē. Sed cū ac tāta di cta ſint de ſcādala occurrunt adhuc incidēter dubitatio de ꝟbis xpi dicētis math. xviii. c ſi manꝰ tua vel pes tuꝰ ſcādali zat te abſcide eū ꝛ ꝑiice abſ te Bonū ē tibi ad viā igredi de bilē vel claudū q̄ duas manꝰ vel duos pedes hñtē mitti in gehēnā ignis. ꝛ ſi oculuſ tuus ſcandalizat te erue eū ꝛ ꝑiice abs te. Bonū tibi ē cum vno oculo ad vitā intrare q̄ duos oculos hñtē mitt; i gehenā ig nis. vtꝝ ſit mēbꝝ aliqd ampu tandū ꝑ vitatiōe peti. ꝛ rūdet Nico. de lira ſup iſto paſſu qꝺ nō l;. mēbra em̄ corpis ſunt a deo data. ꝛ ideo non eſt in po teſtate alicuius perſone abſci dere ſibi membꝝ ſicut nec ſe occidere. ſed ſemꝑ hoc eſt illi/ citum ſingulari ꝑſone niſi i ca ſu qñ vnum membꝝ ꝑpter ſui corruptionē eſt in ꝑiculū totiꝰ corpis. qa vnicuiq̄ cōmittit cura ſanitatis ſui corpis. ideo tūc licitū ē ꝑ ſe vel ꝑ aliū vnū mēbꝝ abſcidere ne ꝑeat totū corpꝰ ſ; ꝑpt pctm̄ euitādū ñ ē licitū. tñ qꝛ ꝑ h nō excludit cō cupiſcentiā interior in q̄ viget

pctm̄.tum qꝛ ꝑ aliā viam po/
teſt obuiare pctō ꝑ rōnem ꝛ li
beꝝ arbitriū cohibendo mem
bꝛa a peccatoꝝ exercitio. ꝛ ſic
ꝟba xp̄i myſtice ſunt intellige
da vt dicaꝶ manus abſcidi in
quantū ꝓhibeꝶ ab illicito actu
quia manus abſciſa nō poteſt
aliquid agere. Dicit itaqꝫ xp̄s
Si man⁹ tua.i.aliqđ op⁹ ſcā
daliʒat te.i. īducit te ad pctm̄
abſcide.i.nō facias tale opus.
Et ſi pes tuus ſcandaliʒet te:
accedis ad talē locū in quo in
duceris ad peccatū.nō vadaſ
ibi ꝛ pedē abſcidiſti. ꝛ ſi ocul⁹
tuus.i.aſpectus alicui⁹ rei vel
mulieris vel cuiuſcūqꝫ ſpecta
culi dat tibi occaſionē peccan
di .fuge talē aſpectū ꝛ oculum
ſic eruiſti. Prohibet itaqꝫ dn̄ſ
ieſus in ꝟbis illis occaſiones
maloꝝ. Fugiamus ergo illas
ꝛ curemus vitare ſcandala vt
ſic gratia dei deſcendat in coꝛ
da noſtra. quaꝫ nobis largiaꝶ
ipſe pijſſimus pater. qui cuꝫ fi
lio ꝛ ſpūſcō viuit ꝛ regnat per
infinita ſecula ſeculoꝝ amen

¶ Feria qnta quarte hebdo/
made. De trib⁹ effectibus ire.ſ
murmuratiōe. clamoꝛe ꝛ rixa.
Sermo.xxvi.

Ocrus autē
ſimōis tenebaꝶ ma
gnis febrib⁹. Scri/
bunꝶ hec ꝟba Luce
iiij.c. ¶ Ex fōte irati animi mꝶ
ti deriuanꝶ alioꝝ riuoli pecca/
toꝝ. Et lʒ a grego. xxxi. moꝛa.
aſſignentur plures effectus ire
qui ꝛ filij illius dicūꝶ. Nos tn̄
alijs ꝑtermiſſis in p̄ſenti ſmo
ne de trib⁹ dūtaxat dicemus.
Hi ſūt febꝛes ille ardētiſſime
quib⁹ eſtuat mens iracūdoꝛū
de his ergo locuturi eas ī tres
ptes ꝑncipales diuidemus
¶ Prima dꝛ murmuratio.
¶ Secunda clamoꝛ.
¶ Tertio rixa.

¶ De murmuratiōe que fit cō
tra ſociū ꝛ ſupioꝛes ꝛ deum. ꝛ
de grauitate huius peccati ac
punitione. Cap̄. ꝑmū

Rima ps ꝑncipalis ē
đ ꝑmo effectu ſeu filia
ire.ſ. murmuratione. đ
quo dicit robert⁹ olcoc qꝛ eſt q
rela cū ipatiētia. ꝛ de hac con
ſideremus tria.ſ.
¶ Primo diſtinctionē
¶ Scđo grauationem
¶ Tertio ꝓhibitionem:
¶ Primo conſiderem⁹ mur/
murationis diſtinctionē. pōt
nāqꝫ triplex murmuratio di/
ſtingui. ¶ Prima eſt contra ſo
ciū. ¶ Scđa contra ſupioꝛem.
Tertia ꝯ deū. ¶ Prima eſt ꝯ
ſocium. ſic martha murmura
bat de magdalena cū dicebat
xp̄o Luce. x.c. Dn̄e non eſt ti
bi cure qꝛ ſoroꝛ mea reliqt me

ſolam miniſtrare. ſic etiã mur
murauit de illa ⁊ de xp̄o pha
riſeus Luce. vij. c. dicens. Si
hic eſſet ꝓpheta ſciret que ⁊ q̄
lis eſſet mulier que tangit euꝫ.
Judas inſuꝑ murmurauit de
illa ꝓpter effuſionē vnguenti
ſuꝑ caput recūbentis Jeſu. vt
dꝛ Matth. xxvi. ca. Et vt in
quit Nico. de lira ſuper. x. ca.
Luc̄. in his murmurationibꝫ
tripliciter maria erat condem
nata ⁊ accuſata. Pꝛio a pha/
riſeo de p̄ſumptione ſeu teme
ritate qꝛ xp̄m tangebat. Se/
cundo a iuda de ꝓdigalitate
eo ꝙ p̄cioſum vnguentū effu/
dit ſuꝑ caput ieſu. Tertio a ſo
roꝛe de ocioſitate. ⁊ vbiqꝫ ma
ria tacuit ⁊ xp̄s ꝓ ea reſpōdit.
Oſtenditqꝫ phariſeo ꝙ factuꝫ
marie nō erat p̄ſumptionis. ſꝫ
deuotionis. ⁊ iude ⁊ alijs diſ
cipulis ꝙ illa effuſio vnguen/
ti non erat ꝓdigalitatis ſꝫ pie
tatis. ⁊ ſoꝛoꝛi marthe ꝙ ſeſſio
marie non erat ocioſa ſed me
lioꝛibus occupatis Vn̄ aug⁹
in homelia inq̄t. Sanctū euā
geliū cum legeret audiuimus
a femina religioſa ſuſceptū cē
dn̄m hoſpitio ea que martha
vocabať. ⁊ cū eēt ipſa occupa
ta in cura miniſtrādi. Soroꝛ
eius maria ſedebat ad pedes
dn̄i ⁊ audiebat verbū illi⁹. la
boꝛabat illa. vacabat iſta. illa
erogabat hec īplebať. verūtn̄
martha laboꝛans multū ī illa
occupatiōe ⁊ negocio miſtran
di interpellabat dn̄m ⁊ de ſo
roꝛe ſua conq̄ſta ē ꝙ eā laboꝛā
tem nō adiuuaret. Dn̄s aūt ꝓ
maria rn̄dit marthe. ⁊ ipſe ei⁹
factus ē aduocatus q̇ iudex fu
erat interpellatus. hec ille.
¶ Murmurauit maria cōtra
moyſen qui erat vir mitiſſim⁹
vt habeť Numeri. xij. c. ⁊ ira/
tus deus ꝑcuſſit illā lepꝛa. In
eccleſia etiā p̄mitiua vt ſcribiť
actuū. vi. c. exoꝛtuſ ē murmur
grecoꝝ. ſ. ꝯuerſoꝝ ad fidē con
tra hebꝛeos eo ꝙ deſpicerenť ī
miniſterio quotidiano vidue
eoꝝ. Dicit hoc loco Nicolaus
de lira ꝙ oēs erant iudei ſꝫ ali
qui erant nati ī iudea ⁊ illi di
cunť hic hebꝛei. ⁊ aliq̄ nati in
greciā ex iudeis ibidē ꝑ antio
chū diſperſis. ⁊ illi dicunť hic
greci. ⁊ ſimiliter illi q̇ de genti
litate ꝯuerſi erant ad iudaiſ/
mū. ⁊ dicebanť vidue ille gra/
uari. Vel qꝛ nō ita requirebā
tur vt hebꝛee qđ ſibi reputa/
bant ad ꝯtemptum. vel qꝛ ni
mis grauabanť in opibus ma
nuū. vel qꝛ nō ita eis ꝓuideba
tur de neceſſarijs ſicut alijs vi
duis hebꝛeoꝝ. ſꝫ apoſtolis oꝛ
dinantibus ſeptē diacones q̇
ſuꝑ hoc gererēt curā ſedat⁹ eſt
murmur. Iſtud vitiū grauiť

turbat congregationē religio
ſoꝝ.iō grauiter puniendū. vñ
dꝛ diſ.xc.c.alienus. Alien⁹ ſit
ā fratꝝ vnitate qui murmura/
uerit. Et opus eius abijciaꝛ:
qui murmuranſ extiterit ne pe
nas murmurantiū incurrat. d
quibꝫ ait apl's. Neqꝫ murmu/
raueritiſ ſicut qdam eoꝝ mur
murauerūt ꝛ perierunt ab exter/
minatore. dicit ibi glo. ſup ver
bo opus eius abijciaꝛ. Opus
clerici pcipue dꝛ orō. ꝛ op⁹ lai
ci eſt oblatio. Et ſic videꝛ di/
cere ꝙ clericus ꝓpter murmu/
rationē debet ſepari ab alijſ q̄
ſi excoīcatus. ꝛ laici orō nō dꝫ
recipi. ¶ Secunda murmura
tio eſt contra ſupiorē. Cōque
runꝛ vt in pluribꝫ murmuran
tes ſerui de ſuis dñis ſubditi.
de p̄latis ac qbuſcūqꝫ ſupiori
bus. ideo Hiero. ad matrez et
filiā in gallijs cōmorantez ait
querulū eſt ſeruoꝝ gen⁹. ꝛ q̄ꝫtū
cunqꝫ eis dederis ſemp min⁹
eſt: doloremqꝫ ſuū ſolis quod
pñt obtrectationibꝫ ꝯſolātur.
Sic murmurauit popul⁹ ille
iudaicus ꝯtra moyſen ducem
ſuū in deſerto ſiti conqueren/
do de defectu cibi. vt habetur
Exodi.xvi.c. Et in raph din
conquerendo de defectu aque
Exo.xv.c. ¶ Sed aduertāt in
feriores cū murmurāt de ſuis
maioribꝫ exiſtimātes illos ig/

norare murmuratiōes ꝛ male
dicta eoꝝ. qꝛ ſapiēs eccleſiaſti.
x.c. ait In cogitatiōe tua regi
ne dtrahas. ꝛ i ſecreto cubicu
li tui ne maledixeris diuiti qꝛ
aueſ celi portabūt vocē tuā.
Tertia murmuratio eſt ꝯ deū
Et de hac inqt Dauid in ps.
cv. ꝯtra populū illū antiquū
Murmurauerūt in taberna/
culis ſuis. ꝛ nō exaudierūt vo
cem dñi. De murmurationibꝫ
ꝓo illoꝝ habeꝛ Numeri. xiiij. c
ꝛ in pleriſqꝫ alijs. ¶ Secūdo
cōſideremus murmurationis
grauationem. Quis eñ graue
ſit et malum murmurare de
ſocio ꝛ de ſuperioribꝫ qbuſ/
cunqꝫ grauius: tñ eſt murmu/
rare de deo. Sed aduertēdū
ꝙ triplex ē murmuratio d deo
¶ Prima p p̄ſumptionem.
¶ Secunda p admirationem
¶ Tertia per turbationem
¶ Prima murmuratio d deo
eſt p p̄ſumptionē. ꝛ de hac ha
beꝛ Matth. xx. c. in pabola vi
nee. vbi narraꝛ ꝙ illi q venerūt
hora pma ad laborādū in vi/
nea cū nō accepiſſent a pcura/
tore niſi vnū denariū ſicut q
venerūt vndecima hora mur
murabant aduerſū patrēfami
lias dicētes Hi nouiſſimi vna
hora fecerūt ꝛ pares illos nob
feciſti q portauim⁹ pōd⁹ diei
ꝛ eſt⁹. Ubi dic̄ Gre. in homi.

Qđ veniētes p̄ma hora. ſigni
ficant patres p̄mos veteris te
ſtamēti. ⁊ veniētes vndecima
ſanctos noui teſtamenti q̄ re/
cipiūt denariū. i. p̄miū ſicut
ſancti antiqui teſtamenti ⁊ pri
us. qꝛ imediate cū moriunt̄. il
li aūt diu in limbo ſteterunt. ⁊
illa murmuratio nō ē ꝓprie ali
qua querela ꝯ deū cum q̄tiſſi
mi ſint. Sed ꝑ p̄ſumptionē
đꝛ. i. dato ꝑ impoſſibile ꝙ con
queri vellent tūc declarat̄ ap/
te ꝙ non ſit eis iniuria vel di/
minutio debite mercedis. ſed
iuſte vnicuiqꝫ tribuit̄ Nicola⁹
tū de lyra ſuꝑ hoc paſſu refert
ꝙ gentiles ꝯuerſi ad fidē ſunt
veniētes vndecima hora q̄ re
ceperūt tantā gratiā que ē qđ
dam p̄ncipiū glorie: quantā ⁊
iudei in p̄ncipio ꝯuerſi vt apo
ſtoli cū alijs diſcipulis vel eti
am ſancti veteris teſtamenti.
Nō em̄ eſt aliud gloria q̄ꝫ gra
tia cōſūmata. ideo apoſtolus
ad Ro. vi. ca. ait. Gratia dei
vita eterna. ſ. eſt. vidētes ergo
iudei ꝙ gētiles ꝯuerſi ad fidē
recipiebant gratiā ſpūs ſcī in
ſigno viſibili. ſ. in ſpecie ignis
ſicut apl̄i. vñ actuū. x. c. đꝛ. qđ
loquente Petro. ſ. cornelio cē
turiōi ⁊ familie ſue cecidit ſpi
ritusſanctus ſuꝑ eos q̄ audie/
bant ꝟbū. nō intelligētes my
ſteriū quaſi murmurabant re
putantes gentiles idignos tā
ta gratia. vnde đꝛ ibi. ꝙ obſtu
puerunt qui venerant ex circū
ciſione dicentes. qꝛ ⁊ grā ſpūſ
ſancti in nationes. ſ. gentiliū
effuſa eſt. ſed reuertente petro
ad iudeos: ceperūt conq̄ri de
eo ꝙ ad cornelium gentilē di/
uertiſſet. quibus ſatiſfecit de/
clarans quomodo ſibi oſtēſū
eſt per viſionē. ſ. lintheī đ celo
ſubmiſſi pleni aīalib⁹ īmūdis
⁊ ei dictū ꝙ mactaret de illis ⁊
manducaret. qꝛ ⁊ gentes etiā
vocande erant a deo ad gra/
tiam ſucipiendā. Nec poteſt
quis de deo iuſte conqueri q̄/
re det gratiā vni magis q̄ꝫ al
teri. ⁊ quare magis vocauerit
ad fidem gentiles q̄ꝫ iudeos.
quia in eo non habetur locū
acceptio perſonarum cum nul
li ſit debitor. ¶ Secūda mur
muratio de deo eſt per admi/
rationem videntes enim ſan/
cti malos ſepe exaltari ⁊ bo/
nos deprimi ⁊ conculcari ali/
quando conquerūtur de deo
nō iraſcēdo ſed pie admirādo
de iudicijs dei. ſicut Hiere. xij
c. dicebat. Quare via impioꝝ
ꝓſperatur ⁊c̄. Tertia mur/
muratio de deo eſt per turba/
tionē. ⁊ hec tripliciter fieri po
teſt. ¶ Primo cū murmurant
aliq̄ de nimia ſeueritate. ¶ Se
cundo de nimia benignitate.

¶ Tertio de aeris inequalitate
¶ Primo aliq̄ cōquerunt mur
murantes de deo de nimia ſe/
ueritate cū multū affligunt vel
paupertate vel infamia vel ꝑſe
cutione vel infirmitate ⁊ ſilia.
dicētes deū eſſe crudelē erga ſe
vel alios tribulatos ⁊ plus ad
uerſitatū eis dare q̄ꝫ poſſint por
tare. ⁊ ſe fore a deo derelictos ⁊
abiectos ſed o q̄ꝫ magnā falſi/
tatē iſti loquunt. q̄m omis do
ctrina clamat deū piiſſimum ⁊
clemētiſſimū q̄ tribulatōes in/
fert ex pietate ⁊ tribulatis q̄ in
illū ꝯfidūt ſemꝑ adeſt. ſm̄ illō
pſ̄. iuxta ē dn̄s is q̄ tribulato
ſunt corde. Scd̄o aliqui mur/
murāt d̄ nimia benignitate dei
q2 recipit magnos pctōres ad
pniam ⁊ tolerat male agentes
ſic ſcribe ⁊ phariſei murmura/
bāt ꝯ ieſum dicētes. Lu. xv. c.
Quare h̄ pctōres recipit ⁊ mā
ducat cū illis. Facit nihilomi/
nus de⁹ oia iſta vt pctōres ad
pniam ꝯuertātur. Ut eniꝫ ait
Ouidi⁹ li de triſtib⁹. ſi quoti/
ens peccāt hoies ſua fulmina
mittat. iupiter exiguo tpe nul
lus erit. ¶ Tertio aliq̄ murmu
rant de deo de aeris intēpie. vt
cū ē multa ſiccitas vl' nimia vt
inundatio aquaꝝ. vel cū eſt in
tenſis calor. aut frigus ⁊ hui⁹
modi quaſi deus nō bn̄ diſpo/
nat iſta. ſed iniuſte fit hec mur
muratio. q2 vt ſcribitur Sap.
viij. c. Sapia dei diſponit oia
ſuauiter. ſed q2 nō agit ſm̄ vel
le nr̄m. ideo murmuram⁹ qua
ſi eſſemus ſapiētiores deo ⁊ vel
lemus eū inſtruere qūo debeat
mundū gubernare. ē ergo gra/
ue pctm̄ murmurare de deo eti
am in quacunq3 aduerſitate.
¶ Propterea laudatur Job q̄
i tot ſuis aduerſitatib⁹. vt dicit
eiuſdē. ij. ca. qui in tot ſuis ad/
uerſitatib⁹ non peccauit labijs
ſuis nec ſtultū quid ꝯ deum lo
cutus ē. ¶ Tertio ꝯſideremus
murmurationis punitionem.
Propter hoc equidē peccatuꝫ
dixit deus Numeri. xiiij. capi.
Omnes qui numerati eſtis in
deſerto a viginti annis et ſupra
⁊ murmuraſtis contra me non
intrabitis in terram. ſuꝑ quaꝫ
leuaui manū meā. vt habita/
re vos facere i ea preter caleph
⁊ ioſue. Et Numeri. xvi. capi.
ſcribitur q̄ qn̄ multitudo mur
murabat ꝯ moyſen ⁊ aaron vel
letq3 eos opprimere lapidibus
fugerūt ad tabernaculū ⁊ opu
it eos nubes ⁊ apparuit gloriā
dn̄i. ¶ Dicūt aliqui q̄ non fuit
illa que prebebat ducatū popu
lo ſed quedaꝫ parua nubes in
qua dominus ſolitus erat loq̄
cū moyſe. Alij dicūt q̄ fuit illa
q̄ ꝑbebat ducatū ſꝫ ſtabat i al
to ſuꝑ tabnaculū. ⁊ tūc dſcēdit

operiēs ꝛ ambiēs circūquaqꝫ vt nullꝰ poſſet adire. ꝛ egreſſus ignis deuorabit populū. Fuerūt aūt ꝑcuſſi tredecim milia ꝛ octoginta. ꝛ Numeri. xxi. habetur ꝙ qñ venerunt in ſalmana qꝛ male loquebaꝛ de deo. miſit dñs in populū ſerpentes ignitos qui ſic dicebantur ſecundū Nicolaū de lira ꝛ Magiſtruꝫ in hiſtoria ſcolaſtica. qꝛ minimi ꝛ veloces erant ad modum ſcintillarū. ¶ Uel quia volantes per aera emittebāt ſcītillas ardētes vel ex eo ꝙ per morſus eoꝝ calefiebat caro ac ſi igniref. Cū venerūt iudei ad moyſen dicentes peccauimꝰ. qꝛ locuti ſumus ꝯ deū. ꝛ tu ora vt tollat nobis ſerpētes. Orauitqꝫ moyſes ad deū. Cui deꝰ ait. Fac ſerpentem eneum ꝛ pone in ꝑticam eminentē in medio ꝑpli. ꝛ quicunqꝫ percuſſus fuerit a ſ̄pente reſpiciat eum ꝛ viuet. Et factū eſt ita. ¶ Dicit Rabi Salomon ꝙ in ſerpente nō erat virtus ſanandi. Sed aſpicientes ſerpentē cognoſcebant afflictionē illam a deo ſibi iuſte illataꝫ petendo miam ꝛ ipē deus ſaluabit eos. Ratio aūt myſtica eſt. quia ſerpens ille figurabat xp̄m paſſum in cruce per cuius intuitū fide ꝛ deuotione ſanamur a morſu ſathane ¶ Quare xp̄s dixit Johānis. iij. capi. Sicut exaltauit moyſes ſerpētem in heremo in ligno ita exaltari oportet filiū homis Refert Magiſter i hiſtoria ſcolaſtica. Qđ illū ſerpentē in eū habuerunt ſecū filij iſrael ꝛ magnifice repoſitus eſt in hieruſalē. Tandē ob cultū ſupſtitōis quē ſibi exhibebat populus cōminuit eū in puluerē rex Ezechias et poſuit in torrentē cedron. vt habetur. iiij. Reg. xi. c.

¶ De triplici clamore ſcꝫ orantium ꝛ horribiliter peccantiuꝫ atqꝫ iraſcentiū q̄ turbāt domū vxorē ꝛ familiam.

Capitulum ſecundū.

Ecunda pars principalis ē de ſcđo effectu ire q̄ eſt clamor. Hic ſ̄m Gre. ꝛ ho: vbi ſupra ꝯſiſtit in hoc ꝙ ꝑfert quis ex ira voces clamoroſas q̄bus miſeri ſolent contumelie ꝛ contentiones. Sed ſciēduꝫ ꝙ duplex eſt clamor.

¶ Primus dicitur intenſe affectionis.

¶ Scđs horrēde affectōis

¶ Tertius ꝯfuſe ꝑturbatiōis

¶ Primus clamor eſt cū quis magno affectu deſiderat vel petit aliquid a deo ſ̄m illud. pſ. Clamaui in toto corde meo et exaudi me dñe. vñ ꝛ moyſes cū ſup mare rubꝛū cuꝫ filijs iſrael maneret ꝛ pharao eos ꝑſeq̄ref.

orantí moyſi ſilenter dixit do-
min⁹. Quid clamas ad me vt
ponitur Exodi. xiiij. cap̄. Cla
mor ei⁹ erat intenſum deſideri
ūm quo orabat. Iſte clamor in
trat in aures dei. itaqꝫ meretur
exauditionē. ſicut dn̄s ꝑmittit
dicēs i pſal. xc. Clamabit ad
me ꝛ ego exaudiā eū. ꝛ Hiere.
xxxiij. Clama ad me ꝛ ego ex-
audiā te dicit dn̄s. ¶ Unde de
populo iſrael cū propter pecca-
ta ſua diuerſis tribulationib⁹
ꝛ captiuitatibꝫ vrgeretur. dici-
tur in pſal. Clamauerunt ad
dn̄m cōtribularent̄. ꝛ de neceſſi
tatibꝫ eoꝝ liberauit eos. ¶ Si-
cut chananea clamās poſt ihe
ſum fuit exaudita ꝛ ſanata filia
eius Mathei. xv. c. Sic cec⁹
magis ac magis clamans. Je
ſu fili dauid miſerere mei. fuit
illuminatus. Lu. xviij. c. Pre
dicator etiā iſto mō dēt clama
re in populo. ſ. ex intimo affectu
ꝛ ſic auditur virtuoſe ꝛ fructu
oſe. Sed xp̄s clamabat in tem
plo nō ſolū voce ſꝫ intēſo deſide
rio. ſi qs ſitit veniat ad me ꝛ bi
bat. Johā. vij. c. ꝛ iohāni bap-
tiſte dicit̄. Uox clamātis in deſ
to Mathei. iij. c. ¶ Scd's cla-
mor ē horrēde offenſionis. de q̄
vide ſmonē de punitione ſodo
moꝝ ꝙ in tractatu de ti. iudicꝫ
rū dei vbi precipue deſignātur
quatuor pctā q̄ pre ceteris cla-
mant Tertius clamor ē con
fuſe perturbationis. Et de hoc
apl's ad epheſios. iiij. caplo ait
Omnis clamor ira ꝛ indigna
tio tollatur a vobis. Solēt ita
clamare viri iracūdi ꝫ vxores
domini contra famulos. domi
ne cōtra ancillas miſcentes cla
moribꝫ improperia ꝛ ꝯtumeli-
as ex quibꝫ inferioꝝ anim⁹ frā
gitur ꝛ indignatur. Propterea
Eccleſiaſtici iiij. c. ſapiens ait.
Noli eſſe ſicut leo in domo tua
euertēs domeſticos tuos ꝛ op-
primens ſubiectos tibi. ꝛ Se-
neca ad lucillum ait. Colāt te
potius ſerui tui ꝙ timeāt

¶ De rixa ꝛ defenſione ſui ac
pugnantibus in duello et de ci
uili bello.

Capitulum tertium.

Ertia pars princi-
palis eſt de tertio ef-
fectu ire. qui eſt rixa
De hac inquit tho.
xxij. q. xli. articulo. ij. ꝙ rixa im
portat quandā ꝯdictionē vſqꝫ
ad facta ꝑueniētē dū vn⁹ alteꝝ
ledere molit̄. Et ſicut ꝯtētio i-
portat ꝯdictionē in ꝟbis ita ri-
xa in factꝭ. Quare videtur rixa
quoddā priuatū bellū qd' inter
priuatas ꝑſonas agit̄ nō ex ali-
q̄ publica auctoritate. ſꝫ mag'
ex inordinata voluntate. Sed
aduertendum ꝙ rixa poteſt hic

ri triplicíter.

¶ Primo rõne defenſionis

¶ Scđo rõne teptatõis.

¶ Tertio rone malignatõnis.

¶ Primo fit rixa rõne defenſionis cū.ſ. q̃s ſe defendit ſolo aīo iniuriā repellēdi cū debita moderatõe. Nā regula ē iurꝫ naturalis ⁊ poſitiui.ff.đ iuſticia ⁊ iure.l.Ut vim vi. Uim vi repellere licet cū moderamine inculpate tutele. Et dicit̃ moderam̄ inculpate tutele illud qđ equalet illate violētie i qualitate armoꝝ i ꝯcurſu tp̄is ⁊ i ip̄o actu violētie ne alias excedēdo videatur vindicta. ⁊ ꝑ ꝯſequēs peccatū. Hec aūt defenſio licita eſt vniuerſaliter oīb⁹ nō ſolū laicis ſed etiā clericis ⁊ religioſis. et reprobatur opinio dicentiuꝫ ꝙ in nulla neceſſitate poſit⁹ quantūcunqꝫ ineuitabili etiā ſi alit̃ euadere non poſſit niſi occidendo debet q̃s aliū occidere. imo potius dꝫ ꝑmittere ſe occidi aliter peccat mortaliter. cui⁹ ꝯtriuꝫ manifeſte dicit̃ in clemētina Si furioſus de homicidio. verꝫ eſt tñ ſm̄ tho. ꝙ null⁹ tenet̃ ad h̄ ſꝫ maioris pfectõis eē ſi poti⁹ permitteret ſe interfici q̃ꝫ ſe defendēdo occidere cū nō poſſit alr̄ euadere. ⁊ h̄ intellige ſi eſt in bona diſpoſitõe aīe ſue Nā al's fatue faceret exponēdo ſe morti corporis ⁊ aīe cū ſibi ꝑ mortē ꝑclu datur via pnie. ¶ Itē licita ē ꝑ dicta defenſio in omni loco etiā in eccleſia. ⁊ hoc ꝓpter periculū ſcꝫ qñ ſequeret̃ mors hoc nō faciēdo. Nec obſtat ꝙ eccl'ia pollui põt ꝑ ſanguinis effuſioneꝫ q: magis põderāda ē hominis ꝯſeruatio cū ſit irreſtaurabilis q̃ꝫ eccl'ia q̃ recõciliari põt ⁊ forte di põt ꝙ ad hoc ꝙ eccl'a polluat̃ reqritur effuſio ſanguīs iniurioſi: vt notat̃ in.c.vno.de cõſe.ec.li.vi. ¶ Inſuꝑ licita ē ꝑfata defenſio in quocunqꝫ officio occupato. ita ꝙ etiā celebrans ſi inuadatur ⁊ aliter nō poteſt euadere licitū eſt vt ſe defēdat ⁊ occidat Nā ꝓpt' impedimentū corporale ſuꝑueniēs inchoatū officiū dimittit̃ inexpletum. vij.q.i.c.Illud.⁊.c.Nihil. Sꝫ hic inuenit impedimentū celebrāti imo ꝑicl'm mortis. ỻicitū eſt ꝑtermittere officiū et ſe de ꝑiculo ſibi occurrēti ſi poteſt expedire. ⁊ ſi ſe defendendo occiderit põt etiā reaſſumpto officiõ celebrare dūmodo affuerint illa q̃ ponūtur in dicta clementina. Si furioſus. Nā nullū peccatū in hoc fecit. nec irregularitatē incurrit. ¶ Idē de baptizātibus ordinantibus confirmātibus penitentias iniungentibus ⁊ ſingula ſacramenta ꝯferētibus ſi inuaderētur. q: ỻicitū ē collationē illoꝝ ſacrorum

omittere inchoatam ꝓpter ſui tutelam. Dubiū tñ eſt circa ſacramentū baptiſmi in vno caſu qñ videlꝫ ſacerdos inuaſuſ ad mortē haberet p̄ manibus paruulū baptizandū qui eſſet in articulo mortis. ita ꝙ ſi ſacerdos diuertat a baptiſmo illius vt ſe defendat iminet puero periculū mortiſ eternalis p̄ ſupponēdo ꝙ nō ſit alius qui baptizet eū. In hoc caſu p̄eligēda ē mors corporalis ſacerdotis morti ſpūali pueri. ꝛ rō ē. qꝛ tūc vnū tm̄ malū ſequit̄ ꝛ tp̄ale. ſ. mors ſacerdotis. ſed ſi p̄eligat̄ vita ſacerdotis ſeq̄rent̄ duo mala ſpūalia. i. mors eterna pueri. ꝺ ꝯſe. di. iiij. c. firmiſſime. ꝛ neglect⁹ cure aīarū qꝺ eſt mortale ſacerdoti. vt extra ꝺ eta. ꝛ quali. c. cū ſit. Preeligendū eſt aūt minus malū maiori. diſ. xiij. ca. Nerui. vbi aūt foret dubium ꝓbabile de morte vel de vita pueri vſqꝫ ad expeditionē p̄iculi ꝛ conſtaret de morte preſbyteri niſi diuerteret adhuc crederē p̄eligēdā mortē ſacerdotis. ꝛ hec maxime cōpetunt ꝓprio ſacerdoti ꝛ parrochiano. hec ſup̄dicta Jo. de lignaco. ¶ Adhuc ſciendū ꝙ licitū ē vnicuiqꝫ defendere ſe mō p̄dicto ꝯ q̄ſcunqꝫ iniuſte inuadētes. vnde ꝛ ꝯ ſuperiorē ſuū qñ ꝯſtat ꝙ iniuſte inuadit. C. de iure fiſci. l. ꝓhibitū. ¶ Itē ꝯ iudicē ꝛ poteſtatē iniuſte inuadentē vt occidat licitū ē ſe defendere. Itē ꝯ abbatē ꝛ alios p̄latos licitū eſt monacho ſe defendere. vt pote ſi abbas monachū inuaderet vt ſubito occideret. Itē licita eſt p̄fata defenſio nō ſolum ꝓ ſe. ſed etiā ꝓ filio: quia vna pſona cenſet̄ pater ꝛ fili⁹ cū ſit pars ſubſtantie eius Itē ꝓ vxore. Nā iniuria vxoris eſt irrogata marito ꝛ iniuriarum actio ſibi cōpetit. imo ꝛ ꝓ ſpōſa. ¶ Scd̄o pōt fieri rixa rōne tēptationis cū. ſ. pugnant aliqui in duello. Et dꝛ duellū qꝛ ſit inter duos. Duellare autē ē deū tēptare. vt dꝛ. ij. q. v. ca. Monomachiā. Fit aūt h̄ duellū aut ꝓpter odij exaggerationē. aut ꝓpter glorie temporalis ꝯſecutionē. vt. ſ. oſtenſis viribꝫ corporis in publico ex tali bello laudē conſequat̄ de fortitudine. aut ꝓpter iniūcti crīminis purgationē. cū. ſ. iponitur alicui furtū vel proditio et hui⁹modi. ꝛ ipſe duello vult oſtendere ſuā innocentiā. Sꝫ tale bellū eſt pctm̄ mortale et valde graue i quo hō exponit ſe morti corporis ꝛ aīe. Et eſt ꝓhibitū p̄mo in lege dīna vbi dꝛ Nō occides. ſ. nec te nec aliū. talis aūt exponit ſe occiſi

oni ſuip̄pſius. ¶ Itē eſt contra
illud p̄ceptum Non tēptabis
dn̄m deū tuū. Eſt etiam p̄hi/
bitū duellū lege canonica. ex/
tra de pugnantib⁹ in duello p
totū. Inſup̄ prohibetᷓ lege ci/
uili. C. de gladiatorib⁹. quare
Ray. in ſūma ſua dicit q̄ nul
la ꝯſuetudo poteſt excuſare du
ellū a peccato. ⁊ q̄ omnes idi
ſtincte peccant mortaliter offe
rentes: ſ. duellum ⁊ ſuſcipien/
tes ⁊ iudices qui deferūt ⁊ pre
ſtant auctoritatē ⁊ aſſeſſores i
hoc ⁊ dantes ꝯſiliū auxiliū ⁊
fauorē ⁊ ſacerdotes qui dant
his benedictiōes. Idē dicunt
Goffre. Hoſti. ⁊ Tho. xxij. q.
xcv. ad idē facit. c. ꝯſuluiſti. ij.
q. v ¶ Tertio fit rixa rōne ma
lignationis. puta cū aliqui in
iuſte iuadūt ali i vel alios vel
cum ſe defendūt cū iuſte inua/
duntᷓ. puta cū miniſtri rectorū
volunt iuſte cape aliquos re/
os ⁊ illi ſe defendūt ne capian
tur. Similiter ē rixa maligna
ciuiū qui partiales dicuntᷓ q̄ꝝ
ciuilib⁹ bellis ciuitates floren
tiſſime fūditus etiā ſūt euerſe.
Quid em̄ potentiā diuitias ⁊
gloriā romanoꝝ redegit ad ni
hilū niſi bella ciuilia. hoc Lu
canus. hoc Saluſtius. hoc ce
teri reꝝ romanoꝝ ſcriptores te
ſtantᷓ vt plene poſui i quadra
geſimali noſtro de penitentia
in ſermone de diſcordia. Sed
p̄fecto vt ſapiēs dicit. Ab vna
ſcintilla augetᷓ ignis. p̄ncipiū
belloꝝ ciuiliū exortū fuit in vr
be dū gracchi ꝯtra nobiles fa
uere tēptabant populo. Vn̄
inq̄t aug⁹ li. iij. de ciui. dei ca.
xxiij. Initiū ciuiliū belloꝝ fuit
ſeditiones gracchoꝝ agrarijs
legib⁹ excitate. volebant enim
agros populo diuidere quos
nobilitas perperā poſſidebat
Sed tam vetuſtā iniquitatē
audere conuellere periculoſiſſi
mū imo vt res ipſa docuit pe
riculoſiſſimū fuit ¶ Et li. ij. de
ciui. dei ca. xxi. dicit Vn⁹ grac
choꝝ occiſus fuit a quo ſcribi
ſeditiones graues cepiſſe ſalu
ſtius. Quia p̄o romani deſo
lationē vrbis factā aſſerebāt
q̄m xp̄m ſuſceperūt eiuſq̄ cul/
tum in vrbe. Augu. p̄tacto li.
iij. c. xxviij. errorē iſtū cōfutat.
Ait em̄ ſic. Crudelia bella ci/
uilia omnib⁹ bellis hoſtilibuſ
auctoribus etiam eoꝝ fatenti
bus amariora q̄bus illa reſpu
blica nec afflicta ſed p̄dita om
nino iudicata eſt longe āte ad
uentum Chriſti exorta ſūt. ſ.
Marij ⁊ Scylle Sertorij et
Catilline Lepidi ⁊ Catulli
Pompeij ⁊ Ceſaris. ¶ Sed
quid de Roma contendimuſ
cum etiā diebus noſtris tātaſ
viderimus calamitates occi/

ſiones depredationes exilia dā
na rerum altiſſimoꝝ palatioꝝ
ruinas ⁊ mala innumera vt ſic
dicā in tot italie ciuitatibus p⁹
pter ciuilia bella ⁊ rixas indebi
tas. Ad quas tamen mitigan
das nō mediocriter profuerūt
predicatores doctiſſimoꝝ viro⁹
rum ⁊ precipue ſancti bernar/
di qui multas extinxit diſcordi
as ⁊ populos ꝯduxit ad pacē
deſeratur itaqꝫ hui⁹ ignis exu/
rentiſſimus ardor ⁊ ira depoſi
ta inuigilet vnuſquiſqꝫ pacifi⁹
ce viuere qui in numero filioꝝ
dei eſſe deſiderat eius gratia ſu
auiſſima recreari. Quā nobis
ille largiaᷓ q̇ eſt bn̄dict⁹ ꝑ oīa ſe
cula ſeculoꝝ. Amē.

¶ Feria. vi. quarte ebdomade
De homicidio.

Sermo viceſim⁹. vij. ⁊ non⁹

A mihi bibe

re. Verba ſunt re/
dēptoris nr̄i origi⁹
naliter Johan. iiij.
ca. ⁊ ī euāgelio hodierno Quē
admodū deſiderat ceruus ad
fontes aquaꝝ ita amoroſus ie
ſus deſiderat ſaluos fieri pecca
tores. Sꝫ pleriqꝫ tanto ire ſue
impetu ꝑcipitātur vt nō ſolum
audire recuſent blandā vocem
ei⁹ ad pn̄iam eos dulciter inui
tātis quinimo oculis clauſis
ad om̄e malum ſeſe faciles red
dunt ⁊ expeditos. Et cū calo/
re iracūdie ꝯ ſuos proximos in
ebrientur putāt ſe obſequiū p/
ſtare deo ſi vitam illis auferūt.
violenter. Sūt qn̄qꝫ tales dūꝫ
predicatur euangeliū xp̄i p̄ſen
tes quib⁹ bn̄ eſt vt oñdatur ſui
magnitudo peccati. Hi ſunt
qui occidere aliquē ſibi exoſuꝫ
diſpoſuerūt vel ſi occiderūt in
preterito tentanᷓ vt deſperēt de
mia dei. Ad his exigit chriſtus
aquā vel emēdatōis vel penitē
tie. Propterea vt eis detᷓ occa/
ſio reuertendi ad bonā ⁊ q̇etaꝫ
vitā in preſenti ſermone de ho/
micido dicere ſtatui. Et di/
miſſis illis que poſita ſunt in
quadrageſimali de penitentia.
Adhuc de ipſo tria hodie my/
ſteria ꝓponem⁹ declarāda.

¶ Primū diciᷓ crudelitatis
¶ Scōm dānabilitatis:
¶ Tertiū irregularitatis
¶ Qđ crudeles ſunt q̇ ſe inter
ficiūt aut inocētes aut parētes.

Capitulum primum.

Rimū myſteriuꝫ de
hōicidio declarādū
dicitur crudelitatis.
Ad magnā namqꝫ
crudelitatē ſpectat cū quis abſ/
qꝫ cā rōnabili ⁊ iuſta interficit
aliquē. Sꝫ maxia ē crudelitas
cū q̇s interficit ſeipm̄. vt ponit
tho. xxij. q. lxiiij. Et confirmaᷓ

xxiij.q.v. Si nõ lȝ §. Non occi des. ¶ Põt aũt iſta crudelitas adhuc diſtingui ⁊ lati⁹ ꝙ con/ ſiſtat in trib⁹.

¶ Primo in occiſione ſui.

¶ Scđo in occiſiõe innocentis

¶ Tertio in occiſiõe parentuȝ.

¶ Circa occiſionē vero ſui oc currũt q̃nq̃ difficultates ¶ Pri ma ē an liceat aliqui occidere ſe ipſum cã melioris vite ſeu felici tis citius conſequende. Sicut fe cit Theobrotus phũs de quo mentionē facit Aug⁹. li.i. de ci ui.dei ¶ Ad hoc rñdet tho. xxij q.lxvij.ꝙ h̃ nõ lȝ. q꞉ trãſit⁹ ho minis de hac vita ad aliã felici orē nõ libero arbitrio hois. ſed ptãte diuine gratie. ¶ Secũda difficultas eſt. An liceat occide re ſeipſum cã euadendi miſeri/ as pñtis vite paupṫatis ꝯfuſio nis infirmitatis ⁊ huiuſmodi ¶ Sicut fecit achitophel laq̃o ſe ſuſpendens. vt habeť. ij.reg. xvij.c. Similiter ſaul. vt notať i.reg. vl.c. victus in bello a phi liſteis irruit ſuper gladium ſu/ um ⁊ non plene mortuus rogã uit a malecbitã ſeruũ ſuũ vt in terficeret eũ ne illuderet a phili ſteis. quod ⁊ fecit. ⁊.i.macha/ beoꝝ.xiiij.c. Narrať ꝙ ozias ne caperet ⁊ illuderet a gẽtilib⁹ ſe occidit Marc⁹ brut⁹ ⁊ Gay⁹ caſſius vt refert Horoſi⁹ li. vi. in cãpis philippicis victi ad de ſpectationē pulſi brut⁹ latus. ſȝ caſſi⁹ caput inuſitatis percuſſori b⁹ pbuerũt. ¶ Marc⁹ antoni⁹ vict⁹ ab octauiano in bello ter/ reſtri ⁊ nauali ſm Horoſium obſeſſa ab octauiano alexãdria in qua ipe morabatur gladio ſe pemit ne veniret ad man⁹ octa uiani. ¶ Ad hoc dicit tho. ꝙ ñ licet alicui ſeipȝ occidere vt eua dat miſerias alias. q꞉ ē aſſume re maius malũ ad vitandũ mi nus malũ qđ ē contra rationeȝ Nam vltimũ maloꝝ vite hu/ ius ⁊ oim terribiliũ ē mors. vt dicit phũs.iij. ethicoꝝ. ¶ Ter/ tia difficultas. An cã puniẽdi peccatum ꝯmiſſum liceat ali/ cui occidere ſeipm. Sicut fecit iudas qui penitentia ductus p pter proditionem chriſti abiẽs laqueo ſe ſuſpẽdit. vt habetur Mathei.xxvi.ca. ¶ Dicendũ ꝙ neq̃ hoc licet q꞉ nõ põt male factor occidi niſi p iudiciuȝ pu blice ptãtis. ¶ Quarta difficul tas. An liceat mulieri ſe occide re cauſa vitande corruptionis. Sicut fecit quedaȝ coniugata honeſtiſſima p q̃ cũ miſiſſet dio cletianus imperator vt ea abũ/ tereť ꝓpter pulcritudinem dixit marito. Qui cũ rñdiſſȝ obuia ri non poſſe illa non acceſſit. ſȝ ſe interfecit vt habetur in hiſto ria eccleſiaſtica. ¶ Ad hoc reſ/ pondet ꝙ hoc nõ eſt licitum q꞉

nõ eſt ꝯmittendũ crimen maxi
mũ qđ eſt occidere ſe vt euitetᷣ
minus crimẽ alienũ. Nõ eni eſt
crimen mulieres ꝑ violentiam
violare ſi ꝯſenſus nõ adſit Sꝫ
eſt min⁹ pctm̃ fornicatõnis ꝙ̃
occiſio ſui. ¶ Quinta difficul-
tas an cã fugiende libidis duꝫ
ſcꝫ mulier timet ne ꝯſentiat ĩ a-
liqđ pctm̃. puta ne violentata
in actu ꝯſentiat delectatõi poſ-
ſit licite occidere ſeipſam. ¶ Et
ad hoc dicim⁹ ꝙ nõ licet. qꝛ nõ
ſunt faciẽda mala vt inde veni
ant bona. vel vt euitẽtur mala
ꝺ̄ſertim minora ꝛ minus certa
Incertã eſt enim an aliqs in fu
turũ conſentiat in pctm̃. Nã po
tens eſt deus eripere a quacun
ꝙ̃ ſuꝑueniente tribulatiõe ſiue
a pctõ liberare. Quod autẽ ſan
ſon occidit ſeipſum excuſatur.
ſicut aug⁹. ponit. i. de ciui. dei.
Et cõfirmatur. xxiij. q. v. capi.
nõ licet. ¶ Nicolaus de lira ſimi
li ratione videtur excuſare ſau-
lem allegãs opinionẽ hebreorũ
qꝛ ſcꝫ ſe occidit ne in ipſo illu-
deretur deus verus hebreorũ
a philiſteis. Sed ꝯ̃trium ſentit
Aug. xxvi. q. v. c. Nec mirum.
Et ꝯmuniter a doctoribꝫ tenetᷣ
ꝙ ſaul dãnatus ſit ꝛ reprobat⁹
¶ De ozia inſuꝑ idem refert Ni
co. de lira. ſ. ꝙ nõ peccauit ſe oc
cidẽdo. tho. vero dicit ꝯ̃triũ. Et
licet laudetᷣ i libris machabeo-
rũ illud fit propter quandã ſpe
ciẽ fortitudinis ſeu apparentiã
ſed nõ fuit in eo vera fortitudo
ſed mollicies nõ valens mala
penalia ſuſtinere. ¶ Scđo con
ſiſtit crudelitas homicidij ĩ oc
ciſione innocẽtis. Dicitᷣ enim
Exodi. xxiij. c. Innocentẽ ꝛ iu
ſtũ nõ occides. vt eniꝫ dic̃ tho.
Cũ occiſio peccatoris intantũ
ſit licita inquantuꝫ ordinatᷣ ad
bonũ cõmune. qꝛ ꝑ ipm̃ corrũ-
pitur. Juſtoꝝ aũt ſit cõſeruati-
ua boni cõmunis ꝛ promotiua
qꝛ ipſi ſunt principalior ꝑs mᷣ
titudinis qua ceteri ſuſtentantᷣ
ideo nõ licet occidere eos niſi
de ſpeciali mãdato dei. Nã cũ
deus habeat dominiũ mortis
ꝛ vite. Eius enim ordinatõne
multi moriuntur iuſti ꝛ pecca-
tores. Ideo q̇ mandato dei oc-
cideret innocentẽ non peccaret
Sicut abraham volebat face-
re. vt ſcribitᷣ Geñ. xxij. c. đ quo
ita ait Aug⁹. li. i. de ci. dei. c. xx.
Abraham non ſolum non eſt
culpatus crudelitatis crimine
verumetiam laudatus eſt no-
mine pietatis ꝙ voluit filiũ ne
quaꝙ̃ ſcelerate. ſed obedienter
occidere. Ad idem. xxiij. q. v.
c. Lex eterna. Quod autem in
nocens ꝛ iuſtus per morteꝫ per
tingat ad regnum celeſte hui⁹
vite miſerias euadens per acci
dens eſt operi occiſoris. Ex ho

nitate enim dei hoc ei euenit et ſui bona diſpoſitōne nō ex actu homicide p ſe ¶ Tertio cōſiſtit crudelitas homicidij in occaſione parentum. Et ſcdm Hoſti. parricida in iudicio conuictus vel ꝯfeſſus punitur non pēa de capitatōis ſic alij ſʒ virgis ſanguineis verberatus in eculeo i ſacco coꝛiȷ̄ cocti ſuti īmiſſus cū cane gallo gallinatio id ē capone ꝛ ſimia ꝛ vipera in pꝛofundū maris iactatur vel in fluuium pꝛoximū iuxta ſitū regiōis vt omniū elementoꝝ vſu carere incipiat. vel ſi mare nō fuerit pximū aut fluuius tradatur beſtijs. C.e.ti.l.i.

¶ Qȝ grauiter peccant interficientes reos actoꝛitate pꝛopria ꝛ viri interficiētes vxoꝛes ꝛ mulieres pꝛocurātes aboꝛſum.

Capitulum ſecūdum

Secundū myſteriuȝ de homicidio declarandū dicit̄ dānabilitas. Dānantur in occiſione hominū tria genera. ¶ Pꝛimi ſunt occidētes reos pꝛopria auctoꝛitate quod fieri non poteſt abſqȝ peccato moꝛtali ¶ Ratio ſm Tho. qꝛ occidere malefactoꝛē licitū eſt inq̄ꝟtū oꝛdinatur ad ſalutē totius cōmunitatis. Ideo ad illum ſolum pertinet cui committitur cura cōitatis cōſeruande. Sicut ad medicū ꝑtinet pꝛeſcidere membꝛū putridū qn̄ ei ꝯmiſſa fuerit cura toti⁹ coꝛpoꝛis ꝛ nō ad aliū medicū. Cura aūt boni cōmunis cōmiſſa eſt pꝛīcipib⁹ ꝛ alijs habentibus publicā auctoꝛitatē. ꝛ ideo eis ſolis licet occidere malefactoꝛes ꝛ nō alijs. Quāuis enim facere aliquid ad cōmunē vtilitateȝ qȝ nulli nocet ſit licitum cuilibet pꝛiuate perſone non tamen illud quod alicui nocet licet facere ꝛ ſi vtile alijs niſi ſm iudiciū habēt̄ publicā poteſtatē vn̄ Aug⁹. xxiij q.ſi.c. vl. ait. Qui ſine aliq̄ publica adminiſtratione maleficium furē. ſacrilegū. adulteꝝ. ꝑiuꝝ ꝛ quēlibet criminoſum interfecerit aut mēbꝛis debilitauerit velut homicida iudicabitur. ¶ Sed nunq̄ licet occidere eū q̄ rebellis ē ciuitati ſue et noxius reptus extra terminos iuriſditionis illius ciuitatis ſi ipſa ciuitas edictum publicuȝ feciſſet. ꝙ ſi quis euȝ vbicunqȝ occidat p̄mtuȝ recipiat pecunie vel alterius rei. Et videtur ꝙ ſic. qꝛ hoc n̄ agit pꝛopꝛia auctoꝛitate ſʒ publica. ex quo ciuitas dedit talē licentiā. ¶ Sed ꝯriū tenet̄ cōmuniter. Nā ciuitas n̄ habet iuriſditionē vel aliquam ꝑtatem extra ſuū territoꝛiū Et ad iniuriā ſibi reputaret ei vna ciuitas ſi altera vellet punire ſub

ditũ ſuũ ſeu in ſua ciuitate exi
ſtentẽ. h̃ ẽ em̃ mittere falcez in
meſſẽ alienã qđ ꝓhibet̃. ix. q. ij
c. ſcriptũ. vñ ſi occidẽs ex tali
licẽtia capet̃ i ciuitate illa alie
na vbi illũ occidit ꝛ ipſe hõici
da iuſte pũiret̃. Iniuſta ẽ g̃ tal'
lex ꝛ mortal'r peccat eã ſtatueñ
q: allicit hoĩes ad peccãdum
vbi aũt q̃ noxi⁹ ẽ multũ coĩta
ti ꝛ dign⁹ morte ꝓpt̃ potẽtiã ꝛ
ſeq̃lã ſuã nõ poſſet capi vel or
dinario iure ꝯdẽnari Si dñs
ꝑncipalis vel iudex hẽret abſo
lutã ptãtẽ quõcũq; puniẽdi ſi
ꝑtermiſſo ordĩe iudiciario oc
cidi faceret non videt̃ peccare
nec hõicida cẽſeri ex q̃ ille me/
ret̃ mortẽ ꝛ puniri nõ põt alit̃.
Sz nunq̃d furẽ licet occidere
R̃ndet̃ ꝙ ſi fur nocturnus diſ
cerni nõ poterat ꝙ ad furãdũ
ꝛ nõ ad occidendũ veniſſz nec
alias poſſet dep̃hendi ꝑpotuit
occidi. alias nõ. extra de fur. c
ſi ꝑfodiẽs. ff. de fur. l. furẽ. Fu
rem ꝟo diurnũ nõ licet occide
re niſi ſe telo tũc defẽdat quia
tũc pl⁹ ẽ q̃z fur / Latronẽ etiaz
inſidiantẽ in itinerib⁹ ſꝫm leges
cuilibet lz occidere. vñ glo. i. c
int̃ alia. extra de imu. eccle. ꝺi
cit. Publicos latrones lz vni
cuiq; ipune occidere ſine pctõ
xxiij. q. v. c. cũ hõ. Et capti in
furcis ſuſpendunt̃. ff. de penis
l. capitaliũz. §. famoſi. ¶ Põt
etiam aliq̃s occidere noctur/
nũ depopulatorẽ agrorũ. C.
eo. l. i. ꝛ. ij. Nullũ g̃ lz occidere
ꝓpa auctoritate. nec infideles
iudeũ paganũ vel hereticum.
¶ Scđi q̃ dãnant̃ de homici/
dio ſunt mariti ĩterficiẽtes vx
ores ꝓprias in adulterio dep̃
henſas. qđ nullo mõ licet ex/
tra iudiciũ ſꝫm Ricar. Tho. ꝛ
alios in. iiij. diſ. xxxvij. ꝛ pctm̃
eſt mortale. ꝛ q̃uis lex ciuilis
h̃ ꝑmittat. ff. de adul. l. qđ ait
lex. Tñ lex h̃ facit nõ vt liciti
ꝯcedens. ſed q: nõ infligit pe
nam ꝓpter maximũ incitamẽ
tũ mariti vel patris. Illa tam̃
lex hodie correcta ẽ ꝑ auctẽti/
ca nouo iure. vbi đr ꝙ adultẽ
ra dz intrudi in monaſterium
ꝛ ſic non ẽ rea mortis. Sed i
hoc ſtandum ẽ legi eccleſie ſꝫm
quã interfectorib⁹ cõiugũ ſem
per ꝯiugiũ denegat̃. xxxiij. q. ij
c. interfectores. Sed q̃uis nul
lo mõ liceat vxorem occidere
auctoritate ꝓpa. Tñ q̃rit̃ vtꝝ
laic⁹ inueniẽs clericũ cũ vxore
matre ſorore vel filia ꝓpa tur/
piter agentẽ ſi ꝑcutiat illũ inci
dat in canonẽ. Ad qđ r̃ñdet. c
ſi ꝟo. extra de ſen. excõ. ꝙ talis
nõ ẽ cõpellẽdus ad ſedẽ apli/
cam accedere. ꝛ glo. ibi dicit.
Huic em̃ parcit canõ q: tã iu
ſtũ dolorẽ cõpeſcere nõ poſſet
C. ad le. iul. đ adul. l. gracch⁹.

Si q̄s tn̄ ſuenit clericū turpit̄ agentē nō ita pxima ꝯſanguinitatis linea. icidit in canonē q2 nihil tūc itereſt ei⁹. imo culpa ē imiſcere ſe rei ad eū nō ptinenti ff. ð regu. iur. l. culpa. ¶ Tertij q̄ dānant̄ de homicidio ſūt mulieres adult'e ꝛ fornicarie q̄ timētes ſcandalū filios occidūt in vtero diuerſis medicinis. Sed he non excuſant̄ a mortali ḡuiſſimo. nō tn̄ reputat̄ homicidiū cū in vtero ē niſi fuerit puerperiū aiatū aīa rōnali. xxxij. q. ij. c. Qð pro. Dr̄ aūt formari maſcul⁹ ſpacio diez quadragita ꝛ feia ſpacio. lxxx. ¶ Nota ꝙ nō lꝫ matrē ex infirmitate nō valentē euadere mortē: citius ad mortem accelerare vt ples in vtero nō moriat̄. Nec plē nondū nataꝫ occidere vt mater ſaluet̄. ꝛ oēs q̄ coopant̄ ad h⁹mōi opa ꝯſulēdo vel auxiliādo. vt medici aromatarij ꝛ alij ſunt hōicide ij. q. i. c. notū. ¶ Sed h̄ loco incidit vnū dubiū. Utx. l. mulieri liceat occidere volētē ſe opprimere nō valenti alit̄ euadere man⁹ ei⁹. ¶ Rn̄det Ray. i ſūma. ꝙ duplex ē circa h̄ opinio ꝛ neutra p̄fert̄ alteri. Tn̄ videt̄ dicendū ꝙ nō lꝫ intēdere aliq̄ mō occiſionē volētis opprimere. ſic nec etiā iuadētꝫ ad mortē p ſui defenſiōe. Sꝫ ſi defendendo ne violet̄ ꝯtingat illum occidi ſibi iputet̄. Et ſi dicat̄ ꝙ occidendo ē cauſa mortis illius corporis ꝛ aie. cū in actu volūtatis peccandi moriatur. Rn̄deo ꝙ ipſe ē cā ſibi q̄ alteri iniuriat̄. Illa aūt vtit̄ iure ſuo naturali quo lꝫ vim vi repellere. ꝛ magis tenet̄ ſaluti ſue puidere ꝙ̄ alteri⁹. nā exponit ſe pīculo ꝯſentiēdi actui peccati pmittēdo ſe opp̄mi pp̄ter difficultatē renitentie voluntatis dū nō facit qð pōt ad euadendū. Sed ſi ſe tueat̄ ꝙ̄tū poteſt ſaluo eo vn̄ mors opp̄mēti poteſt ſequi renitēdo mēte peccato ipſa nō peccaret. Sicut ꝛ ſi q̄s iuaſus ne ſe defendēdo ꝯtingat occidere pmitteret ſe occidi nō peccaret ſꝫ maioris virtutꝫ eſſet. Si aūt mulier poſſꝫ aliter euadere vt clamādo fugiendo ꝛ h⁹mōi non excuſaret̄ a mortali occidendo.

¶ De irregularitāteꝙ̄ ꝯtrahit̄ pp̄ter homicidiū ꝛ duodecim documētis circa h⁹modi irregularitatē. Cap. iij.

Ertiū miſteriū dclarādū ð homicido ðꝛ irregularitatis. eſt aūt irregularitas ſm Spe. nota ſeu ipedimentū canonicū q̄ q̄s phibet̄ ad eccl'iaſticos ordies pmoueri ꝛ in eiſdem miniſtrare Hec aūt ꝯtrahit̄ pp̄ter homici

cidiũ vel mutilationẽ mẽbroꝝ
rum. Pro cuius declaratione
pleniore notanda ſũt aliq̃ do
cumẽta. ¶ Primũ documẽtũ
ꝙ ſi homicidiũ fiat ſolũ mente
nunq̃ inducit irregularitatez
quia lex ꝓmotionis factũ req̄/
rit. xv. q. i. ca. ſi. Immo ⁊ ſi q̃s
vibret gladiũ aĩo occidendi ⁊
tamen non ſequit̃ effect⁹ mor/
tis vel mutilatõis nõ incurrit
irregularitatẽ etiã ſi vulnera/
ret. ⁊ certũ ſit ꝙ nõ eſt mors ſe
cuta vel amiſſio mẽbri neq̃ di
recte vel idirecte. Qd̄ ꝓpterea
dico: q2 ſi vulnus intuliſſet nõ
de ſe mortale. ⁊ vulnerat⁹ vel
ꝓpter impiriã medici. vel ꝓpter
defectũ cuſtodie. ſ. q2 nõ cauet
ſibi a noxijs mortu⁹ ẽ. vulne/
rans nõ eſt irregularis ſm̄ Pe
trum de ancha. ſed vide meli
us extra de homi. c. petrus.
¶ Secundũ documentũ ꝙ il
li qui interſunt vindicte ſan/
guinis ſeu morti ⁊ nõ p̄ſtãt cõ
ſiliũ vel auctoritatẽ: nõ ſũt ir
regulares ſm̄ Innocẽ. ⁊ Guil.
etiam ſi appeterent illius mor
tem. ¶ Tertiũ documentũ ꝙ
qui vidit aliquẽ occidi ⁊ dele
tat. ⁊ poſſet etiã ſine ſui ꝑiculo
liberare ſi vellet. q̃uis peſſime
faciat. non tamen eſt irregula
ris. ſicut nec medicus q̇ dimit
tit infirmũ mori nolens mede
ri. ⁊ diues qui dimittit paupe

rem fame mori. xv. q. i. c. ſi q̃s
iratus. ¶ Quartũ documẽtuz
ꝙ ſi quis mandat occidi ali/
quem vel mutilari ⁊ ſequitur
effectus. eſt irregularis. Si tñ
reuocaſſet mandatũ ⁊ expꝛeſſet
ſine vlla fictione ꝓhibuit ⁊ an
teq̃ ſequeret̃ effectus non ẽ ir/
regularis ſm̄ Inno. extra d̄ ſi
mo. c. ſicut tuis. ¶ Quintum
documentũ ꝙ ſi quis mãdat
aliquem verberari inhibens ex
p̄ſſe ne occidatur aut mutilet̃:
⁊ verberator nihilominus oc
cidit vel mutilat. eſt irregula/
ris mãdator ſicut executor. q2
mandando in culpa fuit. Ex
tra de homi. ca. is qui. li. vi
¶ Sextũ documentũ ꝙ tẽpus
vel alius p̄latus qui habet iu
riſditionẽ tꝑalem dz ↄſtituere
iudicẽ ſecularẽ qui audiat cau
ſas p̄cipue ſanguinis. Et illi
põt ⁊ debet p̄cipe ꝙ faciat vni
cuiq̃ iuſticiã. Si aũt talis iu
dex interroget eũ in ſpãli quid
agenduz in tali qui. ſ. meretur
penam ſanguinis põt reſpon/
dere conſule ꝑitos. Et caueat
ne ꝓpter ſuam reſponſionẽ di
rectam vel indirectam. ille in
telligat ꝙ debeat eum ſangui/
ne punire ſm̄ Rai. Si ex hac
reſponſione reus occideretur
vel mutilaretur. eſſet ille irre/
gularis. ¶ Poteſt etiam prela
tus delegare alicui ſpecialiter

ſuper aliquo maleficio ⁊ hui⁹modi in iuriſditione ſua commiſſo. vt inq̄ſita veritate iuſticiam exequaẗ. Et ſi cui cōmittiẗ ſic exequeẗ ⁊ occidat. nō ꝓpterea ille p̄latus eſt irregularis. extra ne cleri. vel mona. c. ep̄s. ¶ Septimū documentū ꝙ non ſolū iudex in cauſa ſanguinis vbi ſequiẗ effectus ē irregularis. ſed etiam aſſeſſor teſtis. notarius ſcribens vel ꝓferens ſniam vel ſcribens atteſtationes. vel legens dū publicanẗ vel ſcribens vel dictans litteras ꝑ vindicta ſanguinis oēs hi irregulares ſūt. q: cooꝑanẗ in mādato ſnie ſm Rai. di. l. ſi q̇s. extra ne cle. vel mo. c. ſniam Sed ſi ſn huiuſmodi ſnia eſſet ſecutus effectus ſm Guillel. Quis ſint irregulares ep̄s pōt ſuper hoc diſpenſare Princeps aūt qui legē ꝯdidit cuius legis auctoritate hoies ſunt traditi morti. nō efficiẗ ꝓpter hoc irregularis. q: incertā pſonā nō aiaduertit. vt notat archi. xxiij. q. v. c. officia ¶ Octauū documentū. ſi p̄lati vel alij clerici ad defenſionē rer ſuar ponūt querelā d̄ malefactoribus ſuis ſiue q̇ eos dānificauerūt penes iudicē ſecularē ⁊ emendā ſibi petant fieri ⁊ ꝓuideri ne talia p̄ſumanẗ cōtra eos. ſi h⁹modi querelis iudex inferat mortē exigente iuſticia non ſūt irregulares dicti clerici ſi ꝓteſtati ſunt exp̄ſſe ꝙ penā ſanguis nō intendūt. extra de homi. c. Prelatis. li. vi ¶ Nonū documentū ꝙ ſiquis interrogareẗ de aliquo an liceat occidere malefactorē. ſi reſpondeat ꝙ lȝ ꝑpendēs ipſe ꝓbabiliter reſpondēs ꝙ interrogans velit facere ſm ꝯſiliū ei⁹ irregularis ē. Secus aūt d̄ reſponſione generali cognitiōis vel opinioniſ ex qua nō credit aliquem iudicandum vel occidendū ſm Ray. ¶ Decimū documentuȝ. ꝙ ſi quis ſuadet alicui ꝙ indubitanter exponat ſe morti ꝑ xp̄o ⁊ eccleſia ⁊ ille moriẗ tali ꝯſilio nō ē irregularis ſm Inno. ⁊ Hoſti. ¶ Undecimū documentū ꝙ ſi q̇ſ cōmittit homicidiū veneno ſiue gladio ſiue quōcūꝙ ſpōtanea volūtate eſt irregularis. ⁊ non pōt ꝓmoueri ⁊ ꝓmotus debet in perpetuū deponi Extra de homi. c. ſicut dignū. ⁊ cuȝ tali nunꝙ diſpenſaẗ in ordine vel officio. diſ. l. c. Miror. etiaȝ ſi ſit occultus miniſtrare in ordine ſuo non pōt de tpib; ordinationū. c. fi. Poterit tñ diſpenſari cū tali in beneficio nec excuſatur ſeu euitat irregularitatē ſi hoc facit ex p̄cepto iudicis Quis nō peccet obediēdo

ſi iuſta ſententia eſt.xxiij.q.v.
c.Cum miles ¶ Duodecimū
documentū q̄ qui aſſociāt ho
micidam vel ſi oportet defen
dant q̄ſuis nil aliud faciāt ſūt
irregulares ſi ſequitur morſ vl̄
mutilatio. Etiam ſi diſſuaſe/
runt ꝑus ille homicide vel nō
faceret.ꝛ tamen volentē om/
nino facere aſſociarunt' Simi
liter omnes qui de familia re/
ctoris aſſociant malefactorē:
cū ducitur ad mortē. ſiue eq̄/
ſtres ſiue pedeſtres: cūcti ſunt
irregulares Qui etiā trahunt
ad chordā vel aliā torturā reū
vt confiteaꝛ maleficiū.ꝛ ille fa
teꝛ ꝛ occiditur eſt irregularis.
Qui etiā acuit vel portat ma
teriam cū quis eſt decapitan/
dus vel mutuat vel portat ſca
las vel funes ꝑ aliquo ſuſpen/
dendo: eſt irregularis. ¶ Sed
pone caſum q̄ clericus animo
irato vadit ad occidendū ali/
quem ꝛ reperiēs ipm̄ mortuū
ab alijs vt ſatiſfaciat aīo ſuo
amputat cadaueri caput. vtꝝ
talis ſit irregularis. Et cōmu
niter dicunt doc. q̄ non. qꝛ hō
mortuus nō eſt homo ſm ar/
chi. ¶ Nota tamen q̄ hec irre/
gularitas homicidij quōcūqꝫ
ꝛ quotienſcunqꝫ ſit ꝯtracta an̄
baptiſmū ꝑ baptiſmū deletur
di.li.c.ſi poſt baptiſmum ſm
Goff Sed.ꝛ Guil.poſt bap/
tiſmūm diſpenſatur per ſolū
papā quod etiam nō facile fa
cit. Grauiſſimū itaqꝫ peccatū
eſt homicidiū quod ex oī par/
te inueniꝛ puniri cuꝫ ſit ꝯ mag
nū hoīs bonū deſiderabilius
ceteris alijs bonis tꝑalibꝫ qđ
eſt ipſa vita. Hinc Cicero li.i.
de offici. ait. Principio generi
aīantiū oī ē a naꝛa tributū vt ſe
vitā corpuſqꝫ ſuū tueaꝛ decli
net ea que nocitura videantur
oīa q̄ ſint ad viuendū neceſſa/
ria inq̄rat ꝛ paret vt paſtum ꝛ
latibula ꝛ alia eiuſmōi gene/
ris. hec ille. Abſtinendū itaqꝫ
ab illo crudeli peccato. Ut ſic
bibamus aquam gratie Ieſu
xp̄i qui eſt bn̄dictus in eternū
ꝛ in ſecula ſeculoꝝ amen

¶ Sabbato quarte ebdoma
de De luxuria fornicatoꝝ ſiue
de fornicatione ſimplici.

Sermo.xxviij.

Adducunt ei
mulierem in adulte
rio dep̄henſam. ſcri
buntꝛ hec ꝟba Ioan
nis. viij.c.ꝛ in euangelio ho
dierno. ¶ Neſcio an temerari⁹
cenſeri debeā ſi dixero talē eſſe
hoc tp̄e hominū conditionem
vel paulominus inferiorē q̄lis
fuit dum inundauit in diebus
Noe diluuiū ſuper terram. cū
vix reperiatur vnus e mille q̄
non turpitudini ꝛ inquinamē

to luxurie ſuccumbat. Hec ſiquidem peſtis turculentiſſima omnes cuiuſcunque ſtatus fere contaminauit. et vbique peccata carnis miſeros mortales inficiunt. Quamobrem apprime puto fore neceſſarium, vt contra luxuriam in ſequentibus diſputemus. et licet materia ſit de ſe turpis et ingrata. tamen ea honeſtate verborum negocium hoc proſequemur qua nullus niſi volens erubeſcat. Nec omittenda eſt obiurgatio tam fetidi vicij ex eo quod pauci quidam ſine ratione ſcandalizantur. cum potius omnes qui ſe mundos puros et nitidos caſtitate putant letari debeant cum audiunt vituperationem hominum carnalium et luxurie debitorum. Et quoniam de luxuria in generali et de adulterio ſcripſimus in quadrageſimali de penitentia. Hodie de luxuria fornicatorum duntaxat dicemus de qua tria myſteria proponimus declaranda.

¶ Primum dicitur acceptionis.
¶ Secundum obiectionis.
¶ Tertium probationis.

¶ Quod fornicatio aliquando dicitur idolatria. Aliquando omne peccatum mortale. aliquando immundicia luxurie et ſtricte concubitus ſoluti cum ſoluta.

Capitulum primum

Primum myſterium declarandum de fornicatione dicitur acceptionis. Accipitur namque fornicatio in ſcriptura multipliciter. ¶ Primo dicitur fornicatio idolatria vel infidelitas ex eo quod anima recedat per intellectum a deo adherens falſitati et errori. et de hac ſepe reprehenditur populus antiquus iudeorum. quia ſepius idolatrabat. Unde dicitur Oſee. iiij. cap. Fornicati ſunt a deo ſuo. Et primi paralip. v. c. Fornicati ſunt poſt deos populorum et iudicum. viij. c. Fornicati ſunt cum Baalim quod erat idolum gentilium. Et Sap. xiiij. c. Initium fornicationis exquiſitio idolorum. et. xxviij. q. i. c. idolatria. Auguſtinus ait. Idolatria et qualibet noxia ſuperſticio fornicatio eſt. ¶ Secundo fornicatio dicitur quecunque culpa mortalis inquantum per eam qui recedit et ſi non fide tamen affectu a deo legitimo ſponſo anime. Unde Aug. dicto. c. idolatria. Auaritia et qualibet culpa qua anima aberrat a lege dei: fornicatio dici poteſt. Et de hac dominus Hiere. iij. c. dicit. Tu fornicata ea cum amatoribus multis. tamen reuertere ad me et ego ſuſcipiam te. anima cum tot fornicatur amatoribus quot creaturas inordinate et ſuper deum dili 2

git. ¶ Tertio fornicatio dicit
ois actus luxurie ſm illud Iſi-
do. xxxij. q. vij. c. Nō ſolū omis
imunda pollutio fornicatio di
citur q̄buis quiſq̄ diuerſa tur-
pitudinis voluptate ꝓſtituat.
Sꝫ proprie dicitur fornicatio
actus venereus inter ſolutū et
ſolutā. que dicit fornicatio ſim
plex ad diſtinctionē fornicatio
nis large ſumpte. Hec ꝟo for-
nicatio ſimplex ē ſpēs luxurie ſe
cundū tho. xxij. q. cliiij. vt etiaꝫ
ponit. xxxvi. q. i. §. cū ergo.
¶ Nō triplici obiectōe conant
fornicatores ꝓbare fornicatōeꝫ
ſimplicē nō eſſe pctm̄. ꝛ de ſolu-
tione p̄dicaꝝ obiectionū.

Capitulum ſecundū.

Ecundū myſteriuꝫ
declarandā de luxu
ria fornicatoꝝ dicit
obiectōis. Cōtēdūt
nā ſepe nūero fornicatores de-
fendere ꝛ eiꝰcuſare peccatū ſuū
temptantq̄ ꝓbare fornicatiōeꝫ
ſimplicē nō eē pctm̄ triplici ob
iectōe. ¶ Prima eoꝝ obiectio ē
qꝛ deꝰ nō precipit aliqd qd ſit
mortale peccatū. Sꝫ deꝰ p̄cipit
Oſee vt dr eiuſd. i. c. q̄ ſumeret
vxorē mulirē fornicariā ꝛ face-
ret filios fornicationū. g. forni-
catio nō eſt pctm̄. Scd̄a obie-
ctio omne pctm̄ mortale ꝯriat
caritati, ſꝫ fornicatio non ꝯriat
caritati nec dei. cum nō ſit dire
cte ꝯ deū nec ꝓxim. qꝛ ꝑ h̄ nlli
hōi fit iniuriā. g nō eſt peccatū
¶ Vn̄ Amb. dr. Ois ſumma
xp̄iane diſcipline in mia ꝛ pie-
tate ꝯſiſtit quā q̄ hꝫ ꝛ ſi lubricū
carnis patiat vapulabit ſꝫ non
pibit. ¶ Tertio fornicatoꝝ ob
iectio ē. qꝛ Iſido. dr diſ. xxxiiij.
xp̄iano nō dicā plurimas ſꝫ nec
duas hr̄e ſit licitū ē. ſꝫ vnā tm̄
aut vxorē. ꝛ ſi ꝯiunx deeſt loco
eiꝰ ꝯcubinā. Sꝫ in ꝯcubinatu
eſt fornicatio ſimplex ergo nō ē
pctm̄. ¶ Ad primā obiectionē
rn̄det tho. vbi. ſ. Uno mō ſm
Hiero. vicꝫ q̄ Ozeas meretri
cē ꝛ fornicariā quandā accepit
in vxorē ꝛ de impudica fecit ca
ſtā. Et in h̄ nllo mō pōt argui
Sicut nec hodie ſi qs meretri-
cē duceret in vxorē volentē ho-
neſte viuere. vt pꝫ. xxxij. q. i. ca.
nō eſt culpādus. Vn̄ extra de
ſpōſa. c. inter opa. laudan. illi q
mulieres meretrices extrahētes
de lupinari ducūt i vxores. Nā
vt ibi dicit inter opa caritatꝭ nō
minimū ē errātē ab erroris ſui
ſemita reuocare. Vt dr ibi glo.
Meretrices dicunt q mltoꝝ li
bidini patēt. xxxiiij. di. ca. Vi-
dua. vel quaꝝ publice venalis
ē turpitudo. xxxij. q. iiij. c. mere-
trices. Nicolaꝰ vero de lira dic
q̄ vxor quā accepit ozeas dicit
fornicaria qꝛ erat gētilis ꝛ hāc

 ħ̄uu xxiiij

accepit Ozeas vxorē ex diſpenſatōe dei. ¶ Vel pōt ꝯueniētiſſime dici ꝙ fornicatio dicitur eſſe pctm̄ inquantū eſt ꝯ rōez rectā Rō aūt hois recta ē ſm ꝙ regulatur volūtate diuina q̄ eſt prima ⁊ ſumma ratio. Et ideo qđ q̄s facit ex volūtate dei eiꝰ pce pro obediēs nō eſt cōtra rōem rectā ⁊ſi videat cōtra ꝯmunis rōem. Sicut nec eſt ꝯ naturaꝫ qđ fit p miracl'm q̄uis ſit contra ꝯmunē curſum nature. Et ideo ozeas nō peccauit fornicādo ex dei pcepto. Nec ꝓprie talis ꝯcubitus dꝫ dici fornicatio niſi referēdo ad curſum cōem. ¶ Ad ſcđam obiectionē rñdet thō. ꝙ fornicatio ſimplex ꝯriaꝛ caritati proximi quantum ad hoc quod repugnat bono ꝓlis naſciture. vt oſtendemus. in ſequēti myſterio. Dictū ꝟo Ambroſij nō eſt intelligendū ꝙ fornicator moriēs nō dānetur propter opera miſericordie exhibita. ſꝫ quia p illa diſponitur ad gratiam ⁊ ad penitentiam vnde veniam in preſenti conſequetur. ¶ Ad tertiam obiectioneꝫ reſpōdet Gracianus di. xxxiiij. Quod ibi concubina ſumitur improprie videlicet pro ea que ducta eſt vere in vxorem: ſed ſine ſolēnitate legali puta ſine inſtruſſito dotibꝫ ⁊ teſtibꝫ ⁊ hmōi hanc coniugem facit affectus. Sed concubinam nomīat lex Et ſic etiam ſumitur concubina. di. xxxiiij. c. is q̄ nō hꝫ. ¶ Quod probari poteſt fornicationē eſſe peccatū auctoritate ratione ⁊ exemplo.

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriuꝫ declarādū de fornicatione dicitur ꝓbatio Ad ꝯfirmationē veritatis probabimꝰ ſimplicē fornicationem eſſe peccatum mortale tripliciter.

¶ Primo auctoritate.

¶ Secūdo ratione.

¶ Tertio exemplo.

¶ Primo probamus fornicationē eſſe peccatū auctoritate In quit enim apl's ad hebreos. xiij c. Fornicatores ⁊ adulteros iudicabit deꝰ ſcꝫ ad mortem eternam. Et. i. ad theſſolo. iiij. cap. Hec ē volūtas dei vt abſtineatis vos a fornicatōne. Et. i. ad corinthi. x. capitulo. Neqꝫ fornicemur. Sicut quidam eoruꝫ fornicati ſunt ⁊ ceciderūt i vna die. xxiij. milia quādo ſcilꝫ filij iſrael fornicati ſunt cum filiabꝫ moab. vt ſcribit Numeri. 27 Et ad Galathas v. c. Manifeſta ſunt opera carnis que ſūt fornicatio adulterium. immunditia impudicitia. luxuria. ido

loꝝ ſeruitus. veneficia. inimici/
cie. ꝯtētões. emulatões. ire. rixe
diſſentões ſecte inuidie. homici
dia. hebrietates. ꝯmeſſatões. ⁊
his ſimilia. q̄ vobis ſicut p̄dixi
qm̄ qui talia agūt regnū dei nō
ꝯſequentur. Et thobi. iiij. cap.
Attente tibi. id ē caue ab oi for
nicatione preter vxorem ſuam
nunq̄ patiaris crimen ſcire ſcḋm
Alexandrū de ales in ſecundo
ſumme. Crimen ꝓp̄ie impor
tat pctm̄ mortale. ⁊ Aug⁹. di.
xxxiiij. c. Audite Nō lʒ vob̄ for
nicari ſufficiāt vob̄ vxores. Nō
lʒ hr̄e cōcubinas etiā ſi vxores
nō habetis. ⁊ Iſidorus. xxxij. q
v. c. Nō mechaberis. Nec q̄ſq̄
p̄ter matrimonij federa alijs fe
minis miſceatur ad explendaʒ
libidinē. ¶ Scḋo ꝓbamus for
nicationē eſſe peccatū rōne Eſt
quippe fornicatio ꝯ legē natu/
ralē. vt enim inq̄t tho. xxij. vbi
ſ. ⁊ in. iij. ꝯ gētiles. Nō natura
lis dictat homī ꝙ filij. debeant
nutriri a parētib⁹ vſq̄ ad tp̄us
debitū. Ad hoc aūt nutrimen/
tū ꝑtinet non ſolū cibus corpa
lis ſed etiā intellectualis. ſ. do/
ctrine morum ⁊ diſcipline quo
non eſt capax puer ante vſum
rationis. Et cum poſtea ſit ca/
pax non poteſt vna die cuncta
addiſcere. ſed paulatim Et ad
nutrimentum corporale nō ſuf
ficit pater in puericia. Ad nu/
trimentum aie ꝑ correctionem
nō ſufficit mr̄. Naturaliter eni
homo ē pron⁹ ad malū ab ado
leſcētia ſua ⁊ in tali etate paruʒ
timet mr̄em Sed oportet ꝙ ba
culus timoris pr̄m ſit ſuꝑ eum
¶ Propterea dicit glo. in ca. ex
lr̄is. extra de ꝯuerſiōe infideliū
Nō fili⁹ mior triēnio apō mr̄eʒ
dʒ ali. Maior triennio apō pa
trē. C. de patria pate. l. Nec fili
um. C. de infan. expoſitis. l. ij.
Oportet ergo ſi proles dʒ duci
a ꝑfectionē ſtatus ſui ſcḋm aiam
⁊ corp⁹ ad qḋ natura inſtigat
ꝙ parētes ſimul ſtent ꝑ magnū
tp̄s. Sed fornicarij cū nō ſint
aſtricti aliqua lege ad ꝑmanen
dū ſʒ poſſint ad placitū ſeparari i
mo ⁊ debēt ſeparari ⁊ ꝓpter pi/
culū palee iuxta ignē ⁊ propter
ſcandalū alioꝝ amouēdū Idō
ex tali ſepatōne ſequit̄ danū
prolis. Cōtra rōem igit̄ natu/
ralē ē ꝙ quis fornicet̄. q2 oportet
ꝙcubit⁹ ſit maris ad feminaʒ
cū qua ꝑmaneat nō ꝑ modicū
tp̄s ſed diu. vel etiam per totaʒ
vitam. Inde eſt ꝙ maribus in
ſpecie hūana magna ſolicitu/
do de certitudine prolis ineſt q̄
bus iminet educatio prolis. ſʒ
ad hanc certitudinē facit deter
minatio maris ad feminā per
matrimoniū ꝑ qḋ indiſſolubile
adinuicem ligantur. Hinc eſt
qḋ in. c. i. extra de ꝯiugio lepro

ſoꝝ dicit glo. Nõ debẽt coniu-
ges diutius eſſe alter ſine altero
xxxiij. q. ij. c. ſi quis neceſſitate.
xxxij. q. v. c. Si qͥs vxorẽ. ⁊ i h
v̓bo diuti⁹ nõ determinaꝛ quã
tum extendaꝛ. ⁊ ideo i arbitrio
boni viri exiſtit. extra de offi. le-
gati. c. De cauſis. Permittunꝛ
tñ mariti qñqꝫ ab vxoribꝫ rece-
dere ⁊ abeſſe ꝑ multa tpa in fa
uorẽ terre ſancte. extra de vo. c.
Ad multa. Diuti⁹ etiaꝫ qñqꝫ
extẽditur vſqꝫ ad bienniũ. ff. lo
cati. l. Cũ dñi horreoꝝ. ¶ Co-
habitatio itaqꝫ viri ⁊ vxoris co
ducit vtilitati prolis. Nec ob-
ſtat ſi aliquis fornicãdo ſuffici
enter prouidea t proli de educa-
tione. qꝛ illud qđ cadit ſub de-
terminatõe legis iudicaꝛ ſcđm
id quod cõiter accidit. ⁊ nõ ſm
qđ in aliquo caſu ɔtingit. ff. de
legi. l. Nã ad ea. ¶ Proles inſu
per ex fornicatõe ſuſcepta lediꝛ
qꝛ priuaꝛ omni dignitate tpali
⁊ eccleſiaſtica ordinationũ ⁊ ꝑ
laturaꝝ niſi legitimetur ac etiã
hereditate paterna. ¶ Sed in
hoc ſatis ortandi ſunt illi nobi
les q̇ per plures annos fornica
rias detinuerunt ⁊ genuerunt
filios ⁊ filias nec illas deſerere
volunt vt matrimonio illis co
pulentur. cuꝫ a peccato ſit am
bo liberari poſſint. ⁊ filijs ſub-
ueniant per legitimationẽ. Nã
vt ſcribitur in. c. Tanta. extra

qui fi: ſunt legi. Tanta eſt v̓s
matrimonij vt qui antea ſũt ge
niti poſt ɔtractum matrimonium
legitimi habeantur. ¶ Idem in-
ſti. de nup. §. vltimo. ⁊. C. đ na
tura libe. l. cum quis. Et vt di
cit glo. in p̄fato. c. Tanta. Ta
les legitimi ſunt quo ad ordies
⁊ honores. qꝛ matrimoniũ om
nia purgat precedentia. Et p̄-
dictis patet quare fornicatõ ſit
peccatum. vnde Auguſtinus
xxxij. q. v. c. meretrices. ait Me
retrices eſſe ⁊ ad meretrices ac-
cedere prohibet dominus. ſcili-
cet deutero. xxiij. c. vbi diciꝛ Nõ
erit meretrix de filiabus iſrael
¶ Tertio probamus fornicatõ
nem eſſe peccatum exemplo
Nam vt habetur Actuum. xv
ca. Ex determinatione facta ꝑ
apoſtolos in conſilio hieroſoly
mis mandatum fuit conuerſ̓
ad fidem precipue gentilibꝫ vt
abſtinerent a fornicatione. ⁊ h
ideo quia pagani putabant ſi-
bi hoc licere. Sciat ergo vnuſ
quiſqꝫ vas ſum poſſidere vt i
quit apoſtolus prime ad theſa
lonicenſes quarto capitulo In
ſanctificatione ⁊ honore non
in paſſione deſiderij ſicut ⁊ gen
tes que ignorant deum. Ipſe
quippe conditor oim mũdos
noſ eẽ cupit vt ſic digni ſua grã
ueniam. Quã nobi ipe largiaꝛ
q̇ viuit ꝑ ifinita ſecła ſcłoꝝ Amẽ

¶ Dn̄ica quarta in quadrageſima De luxuria ʒodomitarū Sermo.xxix. ⁊ valde neceſſarius ſed modeſte recitandus.

Equebatur eum multitudo magna. Scribū tur hec verba Johannis.vi.c. ⁊ in euāgelio preſentis dn̄ice Maxima ꝑfecto eſt multitudo xp̄ianoꝝ qui Jeſum xp̄m ducē electoꝝ ſeq̄ nolunt ꝓpter laſciuiā ⁊ carnales delectationes. Jta em̄ inebriantur venenoſa dulcedine voluptatis vt ſalutis ſue imemores facti que de xp̄o veriſſime p̄dicantur ducant pro nihilo. Excecauit quidē illos malitia eoꝝ. ⁊ ſua horrēda peccata minima eſſe putant. Et lʒ omnis luxurie actus abhominabilis ſit ⁊ deteſtandus. verūtamen ille ē qui alios excedit qui animā ledit. qui ſūmo patri diſplicet. qui fit contra naturam. Denominatur autē cōmuni vocabulo a ʒodoma igne ſubuerſa viciū ʒodomiticū. Hoc eſt illud quod ꝓh dolor tēporibus iſtis multos habet cultores. Hoc ē illud quod indignatus deus perſepe populos italie peſtilentijs exterminat. Hoc deniq̄ eſt illud ꝯ qđ exclamare p̄dicator quilibet debet Jnq̄t em̄ dn̄s per Jſaiam illud quod etiā ponitur.xliij. di.c. Sit rector Clama ne ceſſes quaſi tu ba. exalta vocē tuam ⁊ annūcia populo meo ſcelera eoꝝ. Et q̄uis in tractatu de timore iudicioꝝ dei aliq̄ de punitione ſcripſerim ſodomorū. Tamen vt grauitas tanti ſceleris cūctis fiat nota. ſtatui in p̄ſenti ſermone de pctō illo aliqua per neceſſaria enarrare De quo ꝓponemus tria myſteria declaranda.

¶ Primū dr̄ noiationis

¶ Secundū ꝯditionis

¶ Tertiū punitionis.

¶ Quod decē ſunt noīa vicij ʒodomitici ex quibus dep̄hendi poteſt grauitas ⁊ enormitas tanti ſceleris.

Capitulū primū

Primū myſteriū declarandū de peccato ʒodomie dr̄ noiatio. Ex noīatione quippe illius peccati oſtendit̄ ei⁹ magnitudo. nā decē ſunt eius noīa

¶ Primū crimen peſſimū.

¶ Secundū nefandū crimen

¶ Tertiū nefanda libido

¶ Quartū fetidiſſima neq̄cia

¶ Quintū viciū ꝯ naturam.

¶ Sextū ſtuprū

¶ Septimū paſſio ignominie

¶ Octauū turpitudo.

¶ Nonū abominatio.

¶ Decimum beſtialitas inex

cuſabilis
¶ Primū nomen vicij zodomitici eſt crimen peſſimū vnde Gen̄.xiij.ca.dr. Homines zodomite erant peſſimi peccatores corā deo. Et geneſ.xxxvij c. dicitur de Joſeph accuſauit fratres ſuos apud patrē d' crimine peſſimo. ¶ Secundū nomen eſt nefandū crimen. et de hoc.xxxij.q.v.c.In eo. ¶ Tertiū nomen nefanda libido. de quo inſtituta de publicis iudicijs.§.Itē lex iulia. ¶ Quartū nomen fediſſima nequitia. Et de iſto. C.de adulterijs.l. Fediſſimā. ¶ Quintū nomen viciū contra naturā. ꝛ de iſto in autentico. vt non luxurient' ꝯ naturā ¶ Sextū nomen ſtuprum. de quo.ff.de officio pſidis.l.fi.ff.de poſtulādo.l.i.§. Remouet.ff.quod met⁹ cauſa l. Iſti quidē.ff. de adulteris.l Mariti lenociniū.§.fi.ff.d' extraordinarijs criminibus.l.i. ¶ Septimū nomen eſt paſſio ignominie. Hoc expſſit apoſtolus ad Romanos pmo.c. Tradidit inquit illos deuſ in paſſiones ignominie. ¶ Octauū nomen turpitudo. de quo ibidem ſic locutus eſt apoſtolus. Maſculi relicto naturali vſu femine exarſerūt in deſiderijs ſuis in inuicē maſculi i maſculos turpitudinem operantes ¶ Nonū nomē ē abhominabile. de iſto fit mentio leuitici.xviij.c. Cū maſculo ne cōmiſcearis coitu femineo. qꝛ abhominatio ē ¶ Decimū nomen.ſ. beſtialitas inexcuſabilis ponit' ab ariſto. in. vij. ethicoꝝ. Et vere pluſqꝫ beſtialitaſ dici poſſet. quia viciū illud excedit beſtialē conditionē quia nulla beſtia reperit' hoc agere Ita q per alia vicia hō efficit' ſimilis beſtijs. p iſtud aūt inferioꝛ omniū beſtia cū nulla tantam turpitudinē agat. ¶ Et ſi obijceret' q nō videtur eſſe h pctm̄ graui⁹ ceteris vicijs carnalibus. tū quia nō eſt contra deū ſicut ſacrilegiū. nec ꝯ pxīm ſic adultiū. ¶ Rn̄det Tho. q hoc ptm̄ ideo grauiſſimū ē. qa in ipſo violat' oꝛdo nature q ē a deo. Ideo ſcribit'.xxxij.q.vij c. flagitia. Diuina lex non ſic fecit hoīes vt ſe vterent' modo contra naturam. violat' quippe illa ſocietas que cū deo nobis eſſe debet cū eadem natura cuius ipſe eſt auctoꝛ libidinis pverſitate polluitur. Hec ibi. Dedit em̄ natura legē nō ſolum hominibus ſꝫ etiā brutis quam ipſa bruta ſeruant ꝛ zodomite tranſgrediunt'. Hec eſt vt per maſculū ꝛ feminam fiat generatio ꝛ conſeruatio indiuiduoꝝ in qualibet ſpecie

Vñ phil'. in primo politice ait Neceſſariũ ē hoīem ⁊ feminā ꝯmiſceri non ex electione ſed a natura. qꝛ ſcꝫ eſt cõmune omnibus animalibus. Et in. ij. de aīa. Omnia viuentia naturaliter appetunt cõtinuationē ſui in eſſe que non ē ſine cõmixtiõe ⁊ actiui paſſiui. Idem habet ſcꝫ ꝙ natura inſtituit maſculū ⁊ feminā ad generationē ⁊ procreationē filioꝝ. ff. de iuſticia et iure. l. i. §. ius naturale. Et ī auten. quibus modis natu. ef/fi. legit. §. Liceat. coll'. vi. ⁊. C. de indicta viduitate tollenda. l. fi. ⁊. C. de legitimis here. l. lege. ⁊ inſtitu. de exheredatione liberoꝝ. §. ⁊ hoc ⁊ in autenti. de triente ⁊ ſemiſſe. §. i. coll'. iij. Laborantes ergo vicio ſodomitico homicide ſunt. ⁊ ſi non gladio tñ facto. Et crudeliores ſũt oī beſtia. nã leones ⁊ leopardi ſerpentes ⁊ dracones ⁊ alie fere laborant ad generationē ⁊ ꝯſuationē ſue ſpeciei. ¶ Sodomite aũt laborãt ad deſtructionē generis hũani. Proinde tñ hũana rõ hoc ſcelus abhorret. quia quantũ in ſe ē genꝰ hũanũ perimere nititur. Nã ſi oēs eēnt hoc nefando vicio maculati ꝗs hõ generari poſſet. profecto nõ maſculus neqꝫ femina. Ideo ſcelerati ſodomite peiores ſunt pharaone ⁊ egyptijs. qm̃ illi ſic ſeriptũ ē Exodi. i. c. interficiebant tñ maſculos hebreoꝝ. femias aũt reſeruabãt. Hi vero oībus ſceleratiores maſculos ⁊ feīas occidũt. ¶ Propterea oīs doctores affirmãt pctm̃ ſodomie excedere ⁊ ſupare quãcũqꝫ ſpeciem peccati luxurie. ſicut patet xxxij. q. vij. c. Offerebat. capi. Vſua. c. Adulterij. ⁊ de pe. di. i. c. Qui puero. ⁊ de exceſſib' platoꝝ. ca. Clerici.

¶ De ſeptē cõditõīb' ſodomitarũ ꝗb' correſpõdent ſeptē q̃ fuerunt in punitione illoꝝ

Capitulum ſecũdum

Secundũ myſteriū declarandũ de pctõ ſodomie dicitur cõditio vt enim dicit Vincētius in ſpeculo hiſtoriali li. ij. In punitõe ſodomorũ q̃ notat Geñ. xix. c. ſeptē ꝯtinētur in ꝗb' ſignificãtur ſeptē conditões ſodomitarum. ¶ Prima cõditio eſt corruptio nature. ⁊ hec oſtēditur in clamore ſodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ multiplicatus eſt nimis. Geñ. xviij. capitulo. ¶ Sicut enim mulier que defloratur clamat. vt liberetur a corruptiõe. Ita natura clamat ⁊ cõqueritur de ſodomitis Et ideo in penã huiꝰ peccati et deteſtationem iuſto dei iudicio locus ille ſodomitaꝝ factus eſt ī naturalis. Nam verſus eſt in

mare ſalſum quod dicitur ma re mortuum quia contra natu ram aliorum ibi nec piſces vi uunt ⁊ aues deſuper volantes ſubito mortue cadunt ¶ Secū 2 da conditio ſodomitaruꝫ erat impndētia peccati. Ita enim li bere ⁊ impudētes abſq; verecū dia hoc faciebant malum ac ſi eſſet opus licitum vnde a maio re vſq; ad minorem irruerūt in domum loth vt abuterent pu blice illis duobus angelis ho ſpicio receptis a loth quos ho mines putabāt. Et in penam percuſſi ſunt cecitate. Sic ho die ſunt aliqui ita ceci ꝙ nō ſo lum non erubeſcunt. ſed gloriā tur de huiuſmodi vicio vel ſe excuſant de aſſuefactione. Ter 3 tia conditio fuit ſterilitas com mixtionis. Naꝫ ex illa commi xtione nihil poterat generari. in penam locus ille nihil gignit vtilitatis. Sic ⁊ iſto vicio per diti vt vt eſt predictum priuan tur generatōne filiorum vñ pu tiphar qui emit Joſeph dicitur fuiſſe eunuchus. id eſt ineptus ad generandum. Et hoc quia vt dicit Nicolaus de lira ⁊ glo ſa. i. p. i. cap. Sicut eunuchus Dñs exſiccauerat genitalia ei⁹ eo ꝙ ad turpem vſum ei⁹ eme rat ioſeph. ideo de⁹ īpediuit eū Propter tale viciū pōt vxor ne gare debitū. xxxij. q. ij. c. Dīī s in glo. ¶ Quarta cōditio ſodo mitaꝝ erat ardor deſiderij. Pl⁹ enī deſiderabāt illi in viros ꝙ̄ i mlieres. Cui corrn̄det in penā 2 ignis ardor q̄ cōbuſſit eos ⁊ po ma nata in arborib⁹ circūpoſitꝭ illi lacuit q̄ vſq; ad maturitatē ſunt coloris viridis. Matura vero ſi incidātur fauille exeunt in ſignū ignis eterni q̄ ſemper vrit peſſimos ſodomitas. Non eſt p̄dicandū pplīs qđ narro Quidā frater carcerat⁹ fuit eo ꝙ aſſociauerat aliū ⁊ ābo dor mierāt cū quibuſdā monialib⁹ in monaſterio ⁊ cū ſepe hoc fa cinus cōmiſiſſent res cū ſcāda lo populi p atefacta ē ⁊ detecta dum vero ego perquiſiuiſſem a fratre prefato quare ſic g̃ue ſa crilegiū cōmiſiſſet. Rn̄dit ſe nū ꝙ̄ monialē aliquā tetigiſſe. qm̄ in maſculos tm̄ ardebat concu piſcentiā ei⁹. O viciū execran dū. O pctm̄ abhorrenduꝫ. O deniq; irrōnabile ⁊ pluſq; be ſtiale malū q̄ extiguit amor ad mulieres ⁊ incendit arbor ꝫ oē debitum ad viros ⁊ maſculos ¶ Quinta cōditio ſodomitaꝝ 7 fuit inſēſibilitas Illud vicium fecit ſodomitas inſenſibiles vt nihil ſentirēt de deo. In cui⁹ fi gurā vxor loth q̄ reſpexit retro verſa ē in ſtatuā ſalis. ¶ Sex

ta conditio fuit tenacitas volu ptatis. q̄ illos inueteratos in hoc vicio ad penitentiā nō ſinebat redire. Huic tenacitati corrñ/ det gleba bituminis quā loc⁹ il le multipharie vomit. bitumē aūt eſt quedã terra ſicut colla adherens. ¶ Septima cōditō fuit cōtagio. q2 hoc vicio infe/ cta erat tota ſocietas taliū. Cui corrñdet in penā. q2 tota regio cū vrbe infecta ſimul ſubuerſa eſt. Et propter hoc etiā ꝯbuſ/ ſit dñs puulos ꝛ innocētes. q2 ſi vixiſſent propter ꝯſagiū imi/ tati fuiſſent opa turpia aliorũ vñ in hoc miſertus ē eis deus. vt habet. i. q. iiij. c. puulos. ¶ Qđ oēs leges puniunt peſſi mos ſodomitas.

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriū de/ clarandū de vicio ſo domie dicit punitio Punit eniꝫ hoc pec/ catū multipliciter. ¶ Primo in lege diuina. Scribit eniꝫ Leui. xx. c. Qui dormierit cū maſclo cobitu femineo vterq3 opatus eſt nephas morte moriat. Se/ cūdo punit in lege eccleſiaſtica Nam vbi p alijs pctis morta/ lib9 imponit cōiter pnia ſepten/ nis pro hoc indicit pnia maior xxxiij. q. ij. c. Hoc ipm. §. ſequē ti. Clerici aūt ꝯuicti de hoc vi cio ꝛ bñficio priuari. extra. de ex ceſſib9 prelatorum. c. Clerici. ¶ Tertio punit hoc viciū in re ge imp'ali ſm quam ſodomita debet decapitari ꝛ q̄ ꝯmodat domū ꝛ q̄ mediator ē. C. de ex tra ordīarijs criminib9. l. Qui puero. ¶ Scdm vero legē mu nicipalē in aliqb9 locis tales de bent ꝯburi. ¶ Sunt etiā ſm le ges oēs ſodomite infames. Et aduocare ꝛ procurare non pñt ſcꝫ ſi eſſent ꝯuicti. ff. de poſtulā do. §. Infames. Sed ſup oīa illa ē quotidiana ꝛ frequēs dei punitio quā videm⁹. qm̄ a trigī ta añ actis annis vſq3 in p̄ſen/ tē diē tot peſtilētijs ꝛ frequenti b9 italia vexata ē vt iam ciuita/ tes vacue ſint populis. et ob nl lam cām puto hec euenire. niſi propter abhominationem ſo/ domitarum. Sint ergo ſolici/ ti ciuitatum rectores ad talia facinora extinguenda. ſint ꝛ pa rentes erga filios diligentes vt correcti ꝛ bñ inſtructi atq3 diſci plinati tantam turpitudinem vitent. Sic faciendo mitigabi tur ira dei. A qua nos liberet ie ſus chriſtus filius eius cuius nomen ſit ineternum benedi/ ctum. Amen.

¶ Feria ſecunda quinta abdo made. De luxuria inceſtuoſo/ rum.

Sermo triceſimus.

Redidērunt ſcripture ⁊ ſermõē quem dixit ieſus. Scribũ tur hec ꝟba Johã. ij. c. ⁊ in euãgelio hodierno. Corrupti ſunt ⁊ abbominabiles facti pleriq; in ſtudijs ſuis qm̃ non plene credũt q̄ docuit xp̄s de regno celorũ Quapropt̄ carnales effecti omnē libidinē pro ſolatio corporis ſtudēt explere. Et lʒ ĩ vicio carnis atq; luxurie mltiplicicter errent tñ hodie dicere nobis ĩcurrit de pctõ inceſtus. Eſt ꝗ̃ppe piculoſum ⁊ graue in qð multi ex ignorãtia. quidam ꝟo ex malicia labunt̄. Eſt aũt inceſt⁹ altera luxurie ſpecies que cõſiſtit in commixtione carnali cum coniuncta conſanguinitate vel affinitate vel ſpũali parentela. vñ Iſidorus. xxv. q. iij. c. Non eã. Inceſtus ĩquit ē ꝯſanguinearũ vel affinĩũ abuſus. Idem xxxvi. q. i. c. Lex illa. Et vt dicitur. xxxij. q. vij. c. Adulterij malũ. Inceſtus graui⁹ pctm̃ ē q̃ adulteriũ. vt igitur hui⁹ peccati noticia ab oĩb; poſſit haberi. in p̄ſenti ſermone de luxuria inceſtuoſoꝝ dicturi tria proponem⁹ miſteria declarãdo õ ĩceſtu

¶ Primũ dicit̄ ꝯmiſſionis.
¶ Secõm prohibitionis.
¶ Tertiũ punitionis.
¶ Quomodo committitur inceſtus in ꝯſanguinitate ⁊ affinitate ⁊ ꝯpaternitate.

¶ Capitulum primum

Primũ myſteriũ declarandũ de inceſtu dicitur commiſſiõis Committitur nam q; hoc peccatum in trib;.

¶ Primo in ꝯſanguinitate.
¶ Scðo in affinitate.
¶ Tertio in ſpũali p̃rnitate.

¶ Primo ꝯmittit̄ in cõſanguinitate. Eſt autem ꝯſanguinitas vinculum pſonarum ab eodem ſtipite deſcendentiũ carnali propagatione contractuʒ ſm Petrũ de palude. in. iiij. diſ. xl. Et non quia dicit ab eodeʒ ſtipite intelligendũ eſt propinquo Alias omnes homines eſſent conſanguinei. quia ex vno ſcilʒ Adam fecit deus genus hoĩm dicitur actuũ. xvij. ca. Et dicit̄ conſanguinitas a cõitate ſanguinis vel a cõ ueniẽdo in ſanguine magis q̃ in carne. q2 ſanguis magis ē materia ſeminis. Nam ſperma ſm medicos eſt ſanguis puriſſim⁹. Et qð dictũ eſt carnali propagatõe excludit etiã a ꝯſanguinitate ade. quia producta fuit ſpirituali propagatione. Sed nõ excludit xp̄m a cognatione conſanguineoruʒ beate virginis quia fuit naturalis ꝓpagatio ex pte mr̃is lʒ ñ ex pte p̃ris. ¶ In hac vero ꝯſan

guinitate ſunt tres linee ſm tri
plicē habitudinē quā hñt con/
ſanguinei adinuicē. ¶ Una eſt
principiati ad principiū. vt filij
ad prēm auum pro auum. ⁊ ſu
pra. Et ſm hāc accipitur linea
aſcendentium. Secunda ē ha/
bitudo principij ad principia/
tum vt patris ad filiū. nepotē
pro'nepotem ⁊ infra Et ſʒ hāc
accipitur linea deſcendentium
q̄ nō eſt alia a linea aſcendenti
um. ſed aliter accepta ſm aliū
⁊ aliū modū ꝯputādi. q2 ſcdm
vnam fit acceptio ab inferiori
aſcendēdo. Scdm aliā fit acce
ptio ſupiori deſcendendo. Ter
tia ē habitudo eoꝝ qui ſunt ab
vno principio ſic frm̄ q̄ ſunt ex
vno patre ⁊ matre. Et nepotū
qui ſunt ex duob; fratrib; vl' ſo
rorib; ⁊ ſic deinceps. Et ſcdm
hāc accipitur linea tranſuerſa/
lis que ſubdiuiditur in eam. q̄
eſt collateralis aſcendentium
in qua ſunt auūculus. materte
ra ⁊ patruus. Et eā q̄ ē collate
ralis deſcendentiū. in qua ſunt
frater. ſoror. nepos. ⁊ neptis ex
filio vel ex filia Ut intelligatur
igitur q̄lis inceſtus ꝯmittitur
Sciendū ꝙ poſtq̄ glorioſus
deus primos parentes creauit
voluit excludere a cōiugio vnū
gradum conſanguinitatis dicē
do per Adam Geñ. ij. Relin
quet homo patrem ſuum ⁊ ma
trem ⁊ adherebit vxori ſue: id ē
nunq̄ licebit vllo tempore pa
tri ſumere filiam in vxorem vel
matri ſumere filiū in maritum
Et multo minus extra coniu/
gium carnaliter cognoſcere. q2
maximū eſſet ſcelus inceſtus.
In primo etiam gradu cōſan/
guinitatis i linea collaterali fu
it conceſſum contrahere matri
monium filijs ade propter ne/
ceſſitatem. quia alij nō erāt vn/
de oportuit ad multiplicādum
genus humanū ꝙ filij ade ſu/
merent in vxores ſorores carna
les. Sed ſublata hac neceſſita
te ſemper fuit prohibitum ma
trimonium inter fratres ⁊ ſoro
res germanos. quia maximus
inceſtus ⁊ multo magis extra cō
iugium talis commixtio. In
lege autem antiqua fuerunt ali
qui gradus conſanguinitatis
expreſſi in quibus non poterat
contrahi matrimoniuʒ. In no
ua autem lege per determinatio
nationem eccleſie ſunt declara
ti eſſe quatuor gradus conſan
guinitatis ⁊ affinitatis in qui/
bus non poteſt contrahi matri
monium. vt patet extra de con
ſanguinitate ⁊ affinitate. c. Si
qui a ſtipite. ⁊. c. Nō debet Eſt
aūt prim⁹ gradus in linea col
lateralium germani ſeu ſoro/
res carnales ſeu frater ⁊ ſoror
germani. ¶ Scōs gradus filij

duoꝝ germanoꝝ q̄ dicūtur cō ſobrini. Tertius gradus filij conſobrinoꝝ. Quartus filij p̄dictoꝝ. in nullo ergo hoꝝ graduum pōt contrahi matrimonium. Quod ſi quis faceret ſiue diſpenſatōne pape m̄rimoniū nullum eſſet. ſed continuꝰ inceſtus. ⁊ excoīcati eſſent ſciēter hoc agendo. ⁊ filij illegitimi eſſent. Similiter ſiquis cognoſcat aliquā conſanguineā carnaliter in quocūq̄ p̄dictorum graduū inceſtū cōmitteret v terq̄ ⁊ en orme peccatuꝫ. ¶ Secundo cōmittitur iceſtꝰ in affinitate. Eſt aūt affinitas ſm̄ Rai. ꝓximitas. perſonarū ex carnali copula ꝓueniens oi carens parentela Ubi primo notandū ꝙ cōtrahiť affinitas nō ſolū per copulā coniugalē: ſed etiā per fornicariā. vt ꝓbatur. xxxv. q. iij. c. nec eā. ⁊ extra de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. c. diſcretionē. Ita tamē ꝙ vir intret clauſtra pudoris et ꝑueniat ad cōſūmationē operis. alias nō contraheref affinitas. vt pꝫ. xxxv. q. iij. c. extra ordinaria. ⁊ extra de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. c. fraternitatis. ¶ Scd̄o notanduꝫ ꝙ affinitas hac oṗatur ꝙ oēs cōſanguinei vxoris petri ſunt ſibi affines in eodē gradu ī quo ſunt conſanguinei vxoris. Similiter oēs cōſanguinei petri ſunt affines vxoris ſue in eodē gradu in quo ſunt ſibi conſanguinei. Et qđ dr̄ de vxore idē intelligendū de quacūq̄ muliere carnaliter cognita mō p̄dicto. Sed cōſanguinei petri nullo modo ſūt affines cōſanguineis vxoris ſue. nec inť eos ꝓhibeť matrimoniū. Extra đ conſan. ⁊ affi. c. ſup his. Unđ germani pn̄t contrahere cum duab⁊ ſororib⁊ germanis. ⁊ pateť ⁊ filiuſ pn̄t ꝯhere cū matre ⁊ filia relicta viri qui fuit germanus vxoris mee. Uxore mea mortua pōt eſſe mihi vxor. extra de conſang. ⁊ affini. ca. qđ ſup his. ¶ Tertio notandū ꝙ mortua ꝑſona qua mediante fuit ꝯtracta affinitas. vtputa marito vel vxore. concubitote vel ꝯcubina remaneat affinitas nihilominus q̄ erat ad ꝯſanguineos eiꝰ. vn̄ affinitaſ hꝫ q̄ttuor gradꝰ infra q̄s non pōt ꝯhi matrimoniū. ⁊ hi fundanť in ĝdib⁊ ꝯſanguinitatis Quare q̄ etiā fornicatꝰ eſt cū alicua non poteſt ꝯhere cum ꝯſanguineis fornicarie ⁊ ecōuerſo vſq̄ ad q̄rtū gradū. ⁊ q̄ ſic ꝯherent eſſent excōmunicati vt in clemen. eos. ¶ Nota ēt ſm̄ petꝝ de palude ꝙ qui cognouit conſangnineā vxoris ſue adhuc ſpōſe. ſoluta ſūt ſpōſalia. nec pōt illam ſpōſam haberē vxorē obſtāte ſibi affinitae

contracta. nec ecōuerſo illā q̄ꝫ
fornicarie cognouit obſtāte ſi/
bi publice honeſtatis iuſticia.
Et hoc niſi papa diſpenſaue
rit Qui aūt cognouit ꝯſangui
neam vxoris ſue cū qua ꝯtra
xit p̄ verba de p̄ſenti ſed non
dū ꝯſummauit matrimoniuꝫ
cū non poſſet debituꝫ negare
niſi intrando religionē videt̾
q̄ ad hoc teneat̾ ne inceſtū con
mittat cognoſcendo affinē et
cū hoc valeat facere q̄ꝛ nō dū
conſumauit. Quod ſi vult re
manere in ſeculo. neceſſaria eſt
ſibi diſpenſatio ad reddendū
debitum ſi hoc vult ſine pec/
cato facere. ꝛ pōt ep̄s diſpen/
ſare. Qui aūt cognouit cōſan
guineaꝫ vxoris ꝛ conſūmauit
matrimoniū. tenetur quidem
debitum reddere. ſed petere n̄
poteſt abſq̄ diſpenſatione ep̄i
Si q̄s igit̾ i his quattuor gra
dibus affinitatis contraheret
matrimoniū nullum eſſet. ſed
ꝯtinuꝰ inceſtus vt in dcā cle/
mentina eos. Qui etiam per
copulam fornicariam hāc affi
nitatem contraxiſſet nō poſſet
contrahere cū ꝯſanguineis il/
lius cū qua fornicatus eſt ſed
bene cū illa. ¶ Nota etiam di
ligenter q̄ ſi quis cognouit car
naliter mulierē cuius matreꝫ
vel filiam vel ſororem germa
nam vel conſobrinā habꝫ vxo
rem ſi cognouit carnaliter illā
anteq̄ꝫ ꝯtraxiſſet per v̄ba de p̄
ſenti cū ea quā duxit in vxoreꝫ
matrimoniū nullum eſt. ꝛ di/
rimi debet ꝓpter impedimen/
tū affinitatis p̄cedens. Sed
ſi carnalit̾ cognouit illā poſt/
q̄ꝫ contraxit p̄ v̄ba de preſenti
cum p̄dicta. ſ. muliere vel filia
vel ſorore vl̾ alia ꝯſanguinea
vel affine matrimoniū quidē
tenet. ſed perdit ius petēdi de
bitū ab vxore reddere: tn̄ tene
tur. ſed exigere non poteſt abſ
q̄ꝫ peccato mortali. extra d̄ eo
cogno. conſan. vxo. ſue. c. Diſ
cretionē. ꝛ. xxvij. q. ij. c. q̄ dor/
mierit. ꝛ. xxxij. q. vij. c. qui dor
mierit. cum pluribꝫ capitulis.
¶ Tertio cōmittit̾ inceſtus in
ſpūali paternitate ꝛ cōpaterni
tate. que d̄r cognatio ſpūalis
que contrahit̾ in collatiōe q̄/
rum ſacramentoꝝ. ſ. baptiſmi
ꝛ confirmationis. ꝛ habꝫ tres
gradus. ¶ Primus d̄r compa
ternitas. ꝛ ꝯtrahitur inter pa
trem ꝛ matrē eius qui tenetur
ad baptiſmū vel ꝯfirmationē
ꝛ eū qui tenet ad baptiſmū vl̾
confirmationē ac etiā vxoreꝫ
eius: vel etiaꝫ qui baptizat vel
confirmat. ¶ Secundus dici
tur paternitas. ꝛ ꝯtrahit̾ iter
eū qui tenet ad baptiſmuꝫ vel
ꝯfirmationē. aut etiā qui illa
ſacramēta ꝯfert qui d̄r pater

ſpūalis.⁊ cū vł eā qui tenetur qui dꝛ filius eius ſpūalis vel filia ſpūalis. ¶ Tertius dꝛ fraternitatis.⁊ contrahiꝛ inter illum qui teneꝛ vel eā ad baptiſmū vel ꝯfirmationem ⁊ filios eius q̇ tenet. Si ergo in horū graduū qui ad vltra nō extenduntꝛ aliq̇s ꝯtraxerit matrimoniū nullū eſt ſed dirimendum Et ſimiliter ſi quis commiſit opus carnale cū aliquo vel aliqua in aliquo gradu hui⁹ cognationis ſpūalis inceſtū cō: mittit.xxx.q.iiij.c.i.extra de cogna.ſpūali.c.martin⁹.⁊ vt dꝛ xxxv.q.viij.c. Inceſtuoſi dū in ipſo deteſtādo atq̧ nefādo ſcelere manent nō inter fideles xpianos ſed inter gentiles ⁊ cathecuminos habeanꝛ. ¶ Nota tñ hoc loco aliqua documenta. Primū ꝙ excepto ſacramento baptiſmi ⁊ ꝯfirmationis per collationē alioꝝ ſacramentoꝝ non contrahiꝛ cognatio ſpūalis vt pꝫ ď cogna. ſpūali.li.vi. ¶ Scdꝫ documētum ꝙ pōt aliq̇s ꝯtrahere cuꝫ ſorore filij ſui ſpūalis.xxx. q.iij c. Illud. ¶ Tertiū documentū ꝙ pater pōt contrahere cuꝫ illa quā filius ei⁹ tenuit ad baptiſmū dicto.c. Illud quāuis filius nō poſſit ꝯtrahere cū illa quā tenuit pater ad baptiſmū. ¶ Quartū documentū ꝙ ex eo ꝙ cognatio ſpūalis non habet gradus ꝙuis filius naturalis petri nō poſſit ꝯtra here cum filia ſpūali ipſius petri quā.ſ.tenuit ad baptiſmū vel ꝯfirmationē.poſſet tamen cōtrahere cū filia filie ſpūalis ipſius petri.xxx.q.iij.c.i. ¶ Quintū documentū ꝙ filij duoꝝ cōpatꝝ ſiue ſint genitiante cōpaternitatē ſiue poſtea pñt ꝯtrahere ad inuicē.excepta illa ſola pſona p quā cōpaternitas ē ꝯtracta.que nunq̧ poterit copulari alicui filioꝝ ſui p̄ris ſpiritualis.xxx.q.iij.cap̄. Super quibus ¶ Sextū documentū ꝙ ſi q̇s puta petrus ꝯ voluntatem vxoris.puta Marie tenet vel leuat de ſacro fonte filium alterius puta iohannē filium contra voluntatem ipſi⁹ martini.ſm Johannem Neapolitanum in ſuis quodlibetis vtiq̧ ꝯhiꝛ inter eos vera cognatio ſpūalis.nō obſtāte ꝯdictione velūtat; illoꝝ.ita ꝙ petr⁹ eſt vere cōpater martini.⁊ maria eſt vere cōmater iohannis velit nolit. Quin qꝺ eſt ex ſtatuto eccleſie nō depēdet ex volūtate ſubiectoꝝ ſtatuto ⁊ ſtatuentis. Sed ex ſtatuto eccleſie ē ꝙ cognatio ſpūalis tranſeat ab vno coniugum in alterum conſummato matrimonio. Et ꝙ cōpaternitas acq̇

raꝶ patri carnali ꝑ h̄ ꝙ aliq̇s
filiū eius leuat de ſacro fonte
¶ Septimū documētū ꝙ ꝑ ꝓ
curatorē nō pōt cōtrahi cōpa
ternitas q̄ꝫtū ad cognationē
ſpūalē vt ſ ponit. Archidi. ꝑ. l.
poſt mortē. ff. de adop. ¶ Oc
tauū documētum ꝙ ſi plures
ſint tenētes ad baptiſmū. pn̄t
nihilominꝰ illi ſ ſuicē ꝯhere vt
notat Jno. ¶ Nonū documē
tū ꝙ laicꝰ qui baptiſauit ali/
q̄ꝫ ſiue ī cā neceſſitatis ſiue ex
tra n̄ pōt ꝯhere cū illa. extra d
cog. ſpi. c. ne dū. li. vi. ¶ Deci
mū documētū ſ͛ꝫ tho. ī. iiij. di.
xlij. ꝙ ſi mlier vel vir baptizet
vl' tenet ad baptiſmū filiū ꝓ/
priū ſi h̄ fac̄ ī articulo necitat̄
ſiue ꝑ errorē nō īpediꝶ exigere
vel reddere debitū. extra eo. c.
ſi vero. Si aūt facit ꝑ fraudē ī
pediꝶ exigere. ſꝫ teneꝶ reddere.
Qd̄ ſi vterq̄ꝫ fecit ī fraudē neu
ter pōt exigere et vterq̄ꝫ teneꝶ
exactus redder ſ͛m Hoſtien.
ꝛ addit ꝙ meliꝰ ēet ſi ꝯtinerēt
Eodē etiā mō ſi vir tenet ali/
quē filiuꝫ vxoris ſue. vel vxor
mariti ſui ex malicia. nō īgrā/
tia. nō pōt exigere ſ debitū Cre
diꝶ tamē ꝙ ſup h̄ poſſit eṗs di
ſpēſare ſ. ſ. q̊ ad exactionē debi
ti ſ͛m petrū de palude. ¶ Un
decimū documētuꝫ ꝙ ſi vxor
petri. ſ. iohāna tenuit ad bap/
tiſmū filiū berte āteq̄ꝫ ꝯmiſce/
reꝶ vel ꝯheret matrimoniū cū
ip̄o petro ip̄a mortua poterit
petrus habere ī vxorē ip̄ꝫ ber
tā. ꝛ ſic ſuceſſiue iſto mō pōt q̇ſ
habere duaſ ꝯmatres ī vxoreſ
Sꝫ ſi petrus cognouit iohan
nā āteq̄ꝫ teneret ad baptiſmū
filiū berte. nō poterit vnq̄ꝫ po
ſtea habere bertam in vxorem
¶ Duodecimū documētū ꝙ
ſ͛m opinionē aliquoꝝ cōpater
nitas tranſit a viro in mulierē
quācunq̄ꝫ carnaliter cognitaꝫ
q̄ꝫuis non ſit vxor. Hanc opi
nionē ponit Tho. ī. iiij. di. xlij
Idē ſentit glo. ſup. ca. ſi quis
ex cōiugio. vbi addiꝶ rō. quia
vna caro efficiunꝶ fornicarius
cū fornicaria. Idem tenet Jo.
an. Richar. aūt in. iiij. di. xlij.
dicit ꝙ ſi aliq̇ efficianꝶ vna ca
ro per fornicationē non ꝓpter
h̄ trāſit cōpaternitas ab vno
in aliū. q̄ꝛ ꝑ rē pure carnalē nō
ꝯtrahiꝶ cognatio ſpūalis Idē
tenet petrus de palude in. iiij.
dicens. ꝙ cognatio ſpūalis d͛
quia ſpūalib; cauſaꝶ. vnde ve
rius videꝶ ꝙ non ſic fornicarij
cōmunicent ſibi actiones ſicut
cōiuges. q̄ꝛ in fornicarijs non
eſt niſi vinculū carnale ad tp̄s
In ꝯiugatis ꝓ ſpūale ꝛ car/
nale. vn̄ ſūt magis vnū in car
ne vna. vn̄ in cōputatiōe gra/
duū pater ꝛ mater vna pſona
cōputanꝶ. q̄ꝫuis aūt eſſe duos

in carne vna equaliter ſit ĩ for nicatiõe ⁊ cõiugio. Tñ h̃ vbi querit̃ de cognatiõe ſpũali ali/ quid debet facere vinculũ ſpi rituale. ¶ Antoni⁹ de bu. ſup c. Martinus. de cog. ſpũali re fert vtrãq̃ opinionẽ. ſed hanc vltimã dicit tenere Hugonez ⁊ Archidia. ⁊ Jo. an. in nouel la. Nec vtipſi dicũt obſtat q̃ copula fornicaria inducit affi nitatẽ q̃ illud in affinitate cor porali que etiã p̃ illicitã copu/ lam ⁊ vinculũ corpale acqui/ ri põt. Secus in ſpũali vt ẽ cõ paternitas que ẽ vinculũ ſpi/ rituale. vnde abſonũ ẽ dicere q̃ p̃ copulã fornicariã contra hat̃. Inno. vtrãq̃ opinionem ponit ⁊ neutrã alteri p̃fert. vn de ſi q̃s inueniret tale mr̃imo niũ iam ꝯtũ de p̃ſenti vel cõ ſũmatũ ex q̃ aliq̃ dicũt illud te nere tuta via eſſet vt peteretur diſpẽſatio vel declaratio a do mino papa. Qð ſi haberi nõ poſſit ſm regulã Hoſti. q̃ dic̃ q̃ vbi repiunt̃ ꝯrie opiniões ð matrimonio vtꝝ teneat vel nõ adherendũ ẽ illi q̃ indicat ma trimoniũ tenere niſi ꝯria opio fulciret̃ canõica auctoritate ex p̃ſſa. Scðm igit̃ eũ poti⁹ de/ bent dimitti in ſuo ꝯiugio q̃ȝ ſeparari. vbi aũt tales nondũ cõ traxiſſent ꝯſulẽdũ eẽt eis q̃ ab ſtinerent a ꝯtractu huiuſmõi.

¶ Qð inceſtus p̃hibet̃ tũ vt ſeruet̃ honor p̃entib⁹. tũ vt ex/ tinguat̃ occaſio p̃cti. tũ etiã vt ꝯtrahat̃ mr̃imoniũ ⁊ amicitia cum extraneis. ¶ Cap. ij

Ecundũ myſteriũ de clarãdũ de i̇ceſtu ðz p̄ hibitiõis. Prohibet̃ ſi q̃dẽ ꝯmixtio ꝯſanguineoꝝ vel affiniũ ſm tho. ij. ij. q. cliiij. mł tiplici rõe. ¶ Prima rõ ẽ. q̃ na turaliter hõ dz q̃ndã honori ficentiã p̃entib⁹ p̃ ꝯñs aliĳs cõ ſanguineis q̃ ex eiſdẽ p̃entibuſ de p̃pinq̃ trahũt originẽ. Jntẽ tũ q̃ apud antiquos vt Uale. refert nõ erat fas filiũ ſił cũ pa tre balneari ne ſeipſos inuicez nudos ꝯſpicerẽt. manifeſtũ eſt aũt q̃ in actib⁹ venereis maxie ꝯſiſtit q̃dã turpitudo honori/ ficẽtie ꝯria vñ ð his hoies ve/ recũdant̃. ⁊ iõ incõgruũ ẽ q̃ cõ iũctio venerea fiat taliũ p̃ſona rũ adinuicẽ. ¶ Scða rõ ẽ q̃ p̃ ſonas ꝯiũctas ſanguie neceſſe eſt ad inuicẽ ſimul conuerſari. vñ ſi hoies tales. ſ. q̃ ſũt ꝯſan guinei vel affines nõ arceret̃ a ꝯmixtiõe venerea nimia opor tunitaſ daret̃ hoib⁹ veneree cõ mixtiõis. ⁊ ſi ai eoꝝ nimis mo leſcerẽt p̃ luxuriã. Tertia rõ ẽ q̃ p̃ h̃ ipediret̃ multiplicatio aicoꝝ. dũ em̃ q̃s vxorẽ extra/ neã accipit iũgunt̃ ſibi quad ĩ

ſpeciali amicitia omnes conſanguinei vxoris ac ſi eſſent cõſanguinei ſui. ¶ Quarta rõ q2 cũ naturaliter homo ꝯſanguineaſ diligat ſi adderetꝛ amor qui ẽ ex cõmixtiõe venerea fieret nimiꝰ ardor amoris ⁊ libidinis incẽtiuũ qd caſtitati repugnat. ⁊ ꝗ́uis inceſtus dicatꝛ quaſi nõ caſtus. ⁊ quelibȝ ſpẽs luxurie corrũpat caſtitatẽ tñ Anthonomaſice dicitꝛ ꝺ inceſtu q̃ſi corruptio caſtitatis. q2 abuſus marie cõiunctarũ pſonarũ inducit corruptelam caſtitatis ex frequenti ꝯuerſatione ⁊ cohabitatione domeſtica. Propterea piculoſũ eſt vt fratres cũ ſororibꝫ dormiant ⁊ ſimilibꝫ. Aut cõpatres cũ ꝯmr̄ibꝫ nimis familiariter conuerſantur. ¶ Qualiter punitꝰ ẽ inceſtus. vt patet in multis exemplis.

Capitulum tertium.

Ertiũ myſteriuȝ declarãduȝ de inceſtu dicitꝛ punitõis ꝓpt́ inceſtũ quidẽ paulꝰ excõicauit quendã corinthũ qui abutebatꝛ nouerca ſua ⁊ traditus fuit ꝓpt́ h̔ in ptãtem ſathane. vt habetꝛ. i. ad corinth. v. ca. vt tñ corpe vexaretꝛ a diabolo ſicut vexabatur in aia ruben. q2 cognouit carnalitꝛ vxorẽ patris ſui iacob diuĩ tꝰ fuit in priogenitura. vñ dixit ei pr̄. Rubẽ prioꝛgenitus meꝰ maior in donis. i. eſſe debuiſti. i. ꝓpt́ primogẽiturã. Maior i impio. i. es effectus ſcȝ ꝓpter iceſtũ tuũ. q2 aſcẽdiſti cubile pr̄is tui ⁊ maculaſti thorũ eiꝰ. Ge. pe. c. Sȝ i libro ꝺ bñdictõe pr̄iarchũ legitꝛ ꝙ Rubẽ infirmatꝰ ad mortẽ propt́ hoc infirmitatẽ iliacã icurrit Amõ ꝗ violauit ſororẽ ſuã interfectꝰ fuit ab abſalon vt ſcribit́ ſcꝺi regũ. xiij. c. ⁊ glorioſus baptiſta. ita exhorruit h̔ facinꝰ. ꝙ cũ percepit herodẽ regẽ illud incurriſſe cũ herodiade cognata ſua egreſſus ẽ deſertũ qd necꝫ ꝑ pẽitentiã deſeruerat vt increparet tm̄ nefas. ⁊ cuȝ ſceleribꝫ plimis ille eẽt deditꝰ ſolũ de hoc publice arguit eũ dicẽs. Nõ licet tibi hr̄e vxorẽ fr̄is tui Marci. vi. c. Ob quã rephẽſionẽ iohẽs icarceratꝰ fuit ⁊ decollatꝰ ꝗs igitur enumeret q̃t ſũt viri ⁊ mlieres in inceſtu depditi q̃t cõiugatoꝝ ꝓpt́ inceſtũ pctã nolo ad pticlaria deſcendere tm̄ ꝯfeſſores exhortoꝝ vt caute interrogẽt pẽitẽtes q̃s ſi inuenerint laq̃is inceſtus irretitos nõ abſoluant ita de facili. ſȝ dẽt operã vt aiaꝝ ſaluti ꝓut expedit ꝯſulatꝛ ⁊ ꝺs honoretur Amen.

¶ Feria tertia q̃nte ebdomade. De peccato accidie.

Sermo viceſimuſprimꝰ.

Aſcendit iheſus in tēplū ⁊ do
cebat. Scribunt
hec v̾ba Jo. vij. c.
⁊ in euā. ho. Qui ſe arbitrant
abſq̧ labore aſſeq̇ poſſe p̄miuꝫ
et̾ne vite vtiq̧ decipiunt. q2 vt
Gre. inq̇t i omel. Ad magna p̄
mia pueniri nō pōt niſi p ma
gnos labores. ⁊ de h̄ Hiero. ad
paulinū ait. Nihil ſine magno
labore dedit hec vita mortalibꝫ
Propterea dux electoꝝ dn̄s ie
ſus xp̄s vt nob̄ exēplū daret in
oī ſua vita q̄ fuit in h̄ mūdo ſtu
duit laborare vigilādo pegrinā
do. orādo p̄dicādo ⁊ patiendo
Sūt tn̄ plериq̧ accidie vicō de
tēti. q̇ ad quēcunq̧ opa bōa ne
dū ex ſuo gn̄e difficilia. ſꝫ etiam
minima duros ⁊ tardos ſe red
dūt. Cōtra q̊s hodierna die di
cem⁹ locuturi d̄ ipo vili ⁊ piclo
ſo tn̄ accidie pctō. De q̄ tria ꝓpo
nem⁹ myſteria decla rāda.

¶ Primū dicit̾ diffinitōis.
¶ Scōm originatōis
¶ Tertiū remediatōis.

¶ Qd̄ accidia ē triſticia ⁊ tediū
bn̄ opandi ⁊ de triplici tedio.

¶ Capitulum primum.

Primū myſteriū de
clarandū d̄ accidia
dicit̾ diffinitōis in q̊
q̇d ſit accidia videa
mus. Et ad hoc ita dicit Da
maſcen⁹. Accidia ē triſticia ag
grauās. i. que ita deprimit aīm
hoīs vt nil boni ei agere libeat
⁊ ꝓpterea dicit Richardus de
ſancto victore. Accidia eſt tor
por mētis negligēt̾ bōa ichoa
re. vbi p itelligētia pleniore tria
ſunt notāda. ¶ Primū notādū
ſm tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Qd̄
triſticia de ſe nō noiat aliquid
laudabile vel vitupabile. quia
paſſio ē. ⁊ paſſionibꝫ nō lauda
mur neq̧ vitupamur. Sꝫ ſm
q̄ homo applicat paſſiōes ſuaſ
ad malū vel ad bonū poteſt bn̄
vel male facere ſicut ē triſticia
de vero malo vt de peccatis ſi
ſit moderata ē bona ptinēs ad
pniam. Ita ⁊ triſticia ſi ſit d̄ ve
ro bono vt d̄ bonis fiēdiſ opibꝫ
vel de malo. ſed īmoderata eſt
peccatū ptinēs ad accidiaꝫ. eſt
igit̾ triſticia accidie ſemp mala
⁊ hoc dupliciter. Uno mō ſm
ſeipſam qn̄ ſcꝫ ē de eo qd̄ eſt ap
parens malū vel vere bonū. q2
ſpūale bonū eſt vere bonuꝫ licet
appareat malū ſenſitiue ꝓpter
laborē qui eſt in eo. ideo quan
do quis triſtat̾ de aliquo opere
ad qd̄ tenet̾ ſemp ē peccatū Si
cut econtra delectatio eſt mala
⁊ peccatum qn̄ eſt de vere ma
lo ſed apparenti bono. vt dele
ctatio fornicatōnis ⁊ huiuſmōi
¶ Secundo modo triſticia ac
cidie eſt mala ⁊ peccatum ſecū

dum effectum ſuum quādo ſcȝ eſt de vere malo vt de peccato vl' morte alicui⁹ ſi ſic aggrauat mentē vt eā totaliter a bono retrahat. ¶ Scdm notandū q accidia vt refert tho. vbi ſupra ꝛ Alexāder in ſcdo ſumme ex eo q importat tediū bñ operādi dicit' q̄ſi accidia ab accedine Accida aūt ſeu acetoſa ſūt frigida. frig⁹ ꝗo īducit difficl'tatē ꝛ tarditatē ī motu videm⁹ ei q aq̄ cū ꝑp' frig⁹ ē ꝯgelata imobil' manet q̄ ex ſe flueret. Et ſenes quia frigidi ſunt ꝛ graues ſunt ꝛ tardi ad ambulādū. Sicut ecōtra adoleſcētes in qb⁹ viget calor naturalis ſunt feſtini ad ambulandū ꝛ diſcurrēdū. Accidia ḡ ē quedā frigiditas ſpūalis ſeu defect⁹ amoris ſpūal' ꝛ feruoris diuini ex q̄ aīo nō mouet' vel cū difficultate mouetur ad bñ opandū. Jō Ber. in q̄dā epl'a ait. Accidia ē animi q̄dā lāguor cū legere nō lib; orare nō delectat meditōēs ſolicite nō ſentiunt'. ¶ Tertiū notādū q triplex ē tediū. ſcȝ.

¶ Primu pñtis vite.
¶ Scdȝ tribulatōis ꝛ āguſtie
¶ Tertiū actōis virtuoſe.

¶ Primū ē tediū pñtis vite. ꝛ de h̄ dicebat Job. x. ca. Tedet aīam meā vite mee. hoc tediuȝ eſt q̄dā triſticia de vita p ñti. in q̄ quis nollet eſſe. ꝛ ſi hoc procedit ex deſiderio celeſtis p̄rie et dei amore ꝯſiderādo q̄ dulce ſit. q̄ ſuaue. q̄ vtile videre deū eo frui ſctōꝝ āgeloꝝ agmib⁹ intereſſe. ad qđ obtinēdū fact⁹ eſt hō. ꝛ ꝯtra h̄ ſit obſcuritas mētis et ignorātia de deo. ꝯtra periculoſa eſt ꝯtra impuritas. ꝯtra inſtabilitas cordis bona eſt talis triſticia. Sed hr̄e tediuȝ de vita pñti. q2 nō h; q̄s illā ꝓſperitatē quā vellet illos honores diuitias ꝛ voluptates q̄s cupit cū vidit ꝛ audit alios ꝓſperari honorari dictari. ex hoc ita ꝯtriſtat' q vellet nō viuere vilipendēs ꝯditionē ſuā. ꝛ cuȝ ita deijcitur mēte vt rōne deliberata nō eſſe in mūdo appeteret. vel nō fuiſſe natū. vl' vt animal brutū affectās mori q̄cunq morte etiā ī malo ſtatu aīe eſſet. iſtud tediū accidia mortalis. ¶ Scdm ē tediū tribulatōis ꝛ anguſtie ex triſticia qua q̄s anguſtiat' ex magnitudine vel multiplicitate aduerſitatis ſue vel alioꝝ. Et ſi quidem ſi triſticia ꝛ anxietas ſit ſolū ſm primū motū ſeu ſenſualitateȝ hūana tētatio eſt ꝛ veniale peccatū vel nullū. ꝛ ꝑfecti viri aliq̄ñ hoc tedium patiuntur. vñ apl's. ij. ad corinth. i. cap. Supra modū grauati ſum⁹. ſcȝ ex tribulatōib⁹ ita vt nobis tederet viuere. Sȝ ſi triſticia ſit tā

ta vt abſorbeaṫ rō ita ꝙ ꝓpter/ ea dimittātur neceſſaria bona cū ꝓpoſito nunꝙ̄ bn̄faciēdi ac cidia ē mortalis De qua apl's i. ad corinthi. vij. ca. Triſticia hui⁹ ſcl'i mortē opaṫ. ſ. aīe.

¶ Tertiū eſt tediū actōis vir/ tuoſe cū q̇s triſtaṫ ſeu anxiaṫ ꝑ aliq̇ bono ope qd̄ opteat eū fa/ cere. qꝛ ibi habet laborare. pu ta indicendo officium. orando ieiunēdo. in faciēdo aliquam obedientiā ꝛ hmōi. Hoc icur/ rit ppl's hebreoꝝ in deſerto. vt eni dicitṫ numeri. xxi. Cepit po pul⁹ tedere ꝓpter laborē itinerꝫ Dū ḡ itur ꝑ deſertū pnīe ſeu re ligionis ſeu vite pn̄tis ſtatū ex laboribꝫ opeꝝ bonoꝝ frequen/ ter incurriṫ tediū ꝛ anxietas. et p̄cipue h̄ euenit in orōne. Sed vt Hiero. dicit de cō. di. v. ca. Nō mediocriter. Melior ē tri um pſalmoꝝ decātatio cū cor/ dis puritate ꝛ iocūditate ꝙ̄ to ti⁹ pſalterij modulatio cuꝫ an xietate atꝙ̄ triſticia.

¶ Sd̄ accidia aliqn̄ oriṫ ex cō plexione corpis ꝛ inordinatōe cibi ꝛ inſtigatōe diaboli.

Capitulum ſecūdum

Ecundū myſteriuꝫ declarandū de acci/ dia dꝛ originatōis. habet enim originē hoc vicium in tribus.

¶ Primo ex corpis ꝯplexione.

¶ Scd̄o ex cibi inordinatione

¶ Tertio ex diaboli iſtigatōe.

¶ Primo ex corpis ꝯplexione Nā melācolici inclinantur ad triſticiā ex humore melācolico q̇ ſupabundat in eis ꝛ partim flegmatici. vn̄ aliqn̄ ſtudioſe oportet eos querere aliq̄ ſuble/ uatia triſticie ne nimietate ab/ ſorbeanṫ ꝛ inducātur ad deſpe rationē vel trāſferātur ad dele ctabilia mūdi. Nā vt dicitṫ pro uerbioꝝ xvij. c. Spūs triſtꝫ ex ſiccat oſſa. vn̄ Iſidor⁹ caſſian⁹ aſſimilat accidiā vermi q̇ dicitṫ tarlus. q̇. ſ. generaṫ in ligno in/ timo ꝛ reddit paulatim medu lam ꝛ vigorē ligni. q̄ corroſo et euacuato oē pōdus vel vent⁹ vel percuſſio frangit lignū im/ mo ex ſe frāgiṫ ꝛ ruit edificiuꝫ deſuper. Sic accidia naſcitur ex intimis anime ꝛ paulatiꝫ cō ſumit vigorem ſpiritus et fer/ uorem quo ſubtracto etiā abſꝙ̄ vēto tētationis per ſe ruit in aliquod magnum malū ¶ Se cundo accidia habet ortum ex cibi inordinatione cum ſciliꝫ quis plus debito comedit aut nimis excedit i abſtinētia ꝺm ei tho. ij. ij. q. xxxv. ar. i. Paſſio nes appetit⁹ ſenſitiui vt triſti/ cie ꝛ alie i ſe pn̄t eē pctā vēialia ꝛ inclināt aiaꝫ ad mortale Et quia appetitus ſenſitiu⁹ habꝫ organuꝫ corporale ſequitur ꝙ

per aliquã corporalē indigentiã hõ fit abilior ad aliqđ peccatū. Et ideo põt ꝯtingere ꝙ ſm aliquas mutationes corporales certis temporibus ꝓuenientes aliq̄ vitia nos magis ipugnēt. Dis aūt corporalis defectus de ſe ad triſticiaꝫ diſponit. Et ideo ieiunantes circa meridiē qñ incipiūt ſentire defectum cibi ⁊ vrgeri ab eſtu ſolis magis ab accidia ipugnanť. vnde Caſſianus dicit Ecce demoniū meridianū de quo loquiť ꝓpheta. Non timebis a demonio meridiano q2.ſ.in meridie ieiunātes tentat. ¶ Tertio accidia ortū habet ex diaboli inſtigatione. inſtigat diabolus ⁊ tentat de h̄ vicio ⁊ p̄cipue dū nimie quieti videt hoīes deditos. vt em̄ inq̄t Cato. Nā diuturna q̄es vicijs alimēta miniſtrat. vnđ in.iij.li. regū legiť. ꝙ ſalomon dū ſtructure tēpli ⁊ edificiorū iacetauit in ſtatu gratie fuit. ſꝫ cū ſe dedit q̄eti ſeduct⁹ a mulieribꝫ luxurie vacās tēplū ydolis fabricauit. ¶ Silr̄ Dauid vt hētur.ij.regū.xi. ⁊ xij.c. Cū remanſit in hieruſalem in q̄ete ꝯmiſit adulťiū cū berſabee. iō Hiero. ad Ruſticū monachū ait. In deſiderijs ē ois ocioſ⁹ Egyptiorꝝ mōaſteria hūc morē tenēt vt nullū abſq̄ labore ⁊ ope ſuſcipiāt. non tā ꝓpter vite neceſſaria q̄ꝫ ꝓpter aīe ſalutē ne vageť mens ꝑniciofis cogitationibꝫ. ⁊ inſtar fornicantes hieruſalē oī tranſeūti diuaricet pedes ſuos. Et btūs Frāciſcus in regula fratꝝ minorꝫ dicit. Fratres illi quibꝫ gratiā dedit dñs laborādi laborent fideliter ⁊ deuote. ita ꝙ excluſo ocio aīe inimico ſcē orōnis ⁊ deuotiōis ſpm̄ nō extinguāt Et Hiero. de ꝯſe. diſ. v.c. Nū q̄ꝫ. Facito aliq̄d opis vt ſemꝑ diabolus te inueniat occupatū. ⁊ extra de renū.c. Niſi cum ṗdē.§. vetꝝ. Ociositas ⁊ voluptas ſunt arma hoſtis antiq̄. ad miſeras capiendas aīas. Et Jo. caſſianus in collatiōibus patꝝ. Apud egyptuꝫ ab ātiq̄s patribꝫ facta ē ſnīa operantē monachū vno demone pulſari ocioſū ꝟo innumeris ſpiritibꝫ deuaſtari. Et lꝫ ocioſitas filia ſit accidie tñ diabolus ocioſū in accidia ꝯfirmat ⁊ inſtigat vt ei⁹ tediū ad om̄e opus bonū augeať. Legiť in vitis patꝝ ꝙ cū btūs antoni⁹ tēptatione accidie vexareť cepit clamare ad dñꝫ dicēs. domine volo ſaluus fieri. ſed nō ꝑmittūt mee cogitatiōes mee ⁊ ſubito vidit iuuenē pulcherrimū q̄ angel⁹ erat ponentē ſe ad ſedendū ⁊ ad laborandū

ſportas ⁊ inde ad modicū ſurgere ad orandū ⁊ iterꝫ poſt parū reponentē ſe ad operandū et poſtea ſurgentē ad orandum. Cūqꝫ pluries alternatis vicibus ad vtrūqꝫ ſe poſuiſſet. demū dixit āgelꝰ ſic fac ⁊ ſaluꝰ eris.

¶ Quō hō pōt fugere accidiam ꝑ orōnē ⁊ meditationē ac freqūtationē ſacri. Cap. iij

Tertiū myſteriū declarandū de accidia dr remeditatio. ⁊ lꝫ multa ſint ꝯ accidiā remedia. tñ ꝓ nūc ſufficit ponere tria.

¶ Primū eſt deuota oratio.
¶ Scdm diligens meditatio
¶ Tertiū ſacroꝝ frequētatio

¶ Primū remedium eſt deuota oratio. hoc docuit xps diſcipulos dormiētes ꝑ triſticia. vt dr Matthei. xxvi. c. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tēptationē. quaſi diceret. Orō vos iuuabit ne ſuccūbatis tēptationi accidie q̄ ſubintrat mētes veſtras. Idē etiā ait loqns de tribulationibꝫ in fine mundi. Orate ne fiat fuga veſtra hieme vel ſabbato. Math. xxiiij c. Hiems ē frigida ⁊ in ſabbato ē ociū ⁊ reqes. vult ḡ dicere orate ne fugiatis. i. opꝰ bonuꝫ deſeratis ex accidia q̄ ꝓuenit ex frigiditate diuini amoris ⁊ ocio ſeu qete corꝑali. Multū enī valet nō ſolū ꝯ accidiā ſed ꝯ quecūqꝫ pctā ⁊ qſlibet tēptatiōes fidelis hūiliſqꝫ orō. ideo Hiero. ad euſtochiū ait. Nec cibꝫ ante ſumat niſi orōe ꝓmiſſa. nec recedat a mēſa niſi gratie referant creatori Noctibus bis terqꝫ ſurgendū reuoluēdū de ſcripturis qō memoria teneamus Egrediētes hoſpitiū armet oratio Redeūtibꝫ dō platea occurrat oratio anteqꝫ ſeſſio. nec ꝓus corpuſculū requieſcat qꝫ aīa paſcat. hec ille.

¶ Scdm remediū ꝯ accidiā ē diligēs meditatio ꝑcipue vite ⁊ paſſionis xpi. vnde ad heb. xij. c. Paulus ait. Recogitate eū qui talē; ſuſtinuit aduerſus ſemetipm ꝯtradictionē. ſ. xpm vt nō fatigemꝰ aīs veſtris deficientes. ſ. ꝑ tedio. ¶ Hoc faciebat deuotus Bern. q̄ dixit Quādiu vixero memor ero laboꝝ quos xps ſuſtinuit in ꝑdicando fatigationuꝫ. in diſcurrendo tētationū. in ieiunando vigiliaꝝ in orādo. lachrymaꝝ in cōpatiendo. Recordabor etiā doloꝝ ꝯuicioꝝ ſputoꝝ colaphoꝝ ſubſannationū ⁊ clauoꝝ horūqꝫ ſimiliū Alioquin reqritur a me ſanguis iuſtus: qui effuſus ē ſuꝑ terrā. Meditatio etiā ſupplicij futuri ⁊ premij ſuꝑni multū reuocat aīaꝫ ab accidia ⁊ tedio. Quis ē enī tā iners vel delicatus qui nō

libēter laboret qn̄ inde ſciret ac
q̄rere maximū lucꝝ ꝛ ꝑmāſurū
ꝛ euaderē ſuppliciū eternū. ¶ Le
git in vit; patꝝ. Cū q̄dā inter-
rogaſſet btm̄ achillē dicēs. cur
ſedēs ī cella mea accidiā pati-
or. Rn̄dit ei ſenex. qꝛ nondū vi
diſti requiē quā ſpam⁹ nec tor
mentū qđ timem⁹. Si eni ea i
ſpiceres diligēter. ſ. ꝑ meditatō
nē ꝛ x̄mibꝫ plena eēt cella tua
vſqꝫ ad collū etiā in ip̄is ꝑma
nēs ſine accidia iaceres. ¶ Ter
tiū remediū ꝯ accidiā ē ſacroꝝ
frequētatio ꝛ p̄cipue ſacri eu-
chariſtie ſm̄ Damaſcenū. Sa
cramentū iſtud ē carbo ignit⁹
q̄ excutit oēm torporē mētis et
gaudere ꝛ delectari facit i dn̄o.
vn̄ in figurā dicit. iij. reg. xix. c.
Qđ cū eēt helias feſſus ex te-
dio pſecutōnis iezabel vxoris
achab regis iſrael obdormiuit
ſup̄ vnā iunipeꝝ cui apparuit
angel⁹ dn̄i excitās eū a ſomno
q̄ ꝯiurgēs vidit ad caput ſuuꝫ
panē ſubcinericiū a dō ſibi mi
raculoſe paratū ꝛ vas aq̄ cōe-
dit ꝛ bibit. Et cū iteꝝ obdor-
miſſet angelus ſecundo excita
uit eū dicēs. Surge cōede gr̄ā
dis enim reſtat tibi via. Qui
ſurgēs iteꝝ comedit ꝛ ambula
uit in fortitudine cibi illi⁹ vſqꝫ
ad montē dei. Helias deſiḡt
dei verbū q̄ ex tribulatōibꝫ ꝛ ve
xatōibꝫ carnis attediat⁹ aliqū
abōribꝫ ꝛ tēta tōibꝫ obdormit
vt nihil ei libeat facere. Sꝫ in-
ſtigatōe angeli boni mēs exci-
tatur vt ſumat ſacr̄m euchari
ſtie figuratū ꝑ panē ſubcineri-
ciū. Hoc ergo ſumpto fortifica
tur ꝯ accidiā vt incedat virili
ter ꝑ deſertū hui⁹ mūdi vſqꝫ ad
vitā eternā ad quā nos ꝑducat
ieſus filius dei qui ē bn̄dictus
ineternum Amen.

¶ Feria q̄rta q̄nte ebdōade. De
negligētia p̄latoꝝ ꝛ epoꝝ.

Sermo triceſimuſſecūdus.

E oportet o
perari oꝑa ei⁹ q̄ mi
ſit me. vba ſūt redē
ptoris nr̄i origiali
ter Jo. ix. c. ꝛ i euā-
ho. ¶ Cōſtituti ſūt i eccia dei p̄
lati. q̄bꝫ cura aiaꝝ ꝯmiſſa ē vt
laborēt ꝛ vigilēt ſuꝑ gregē. Si
cut docuit eos xp̄s exēplo q̄ tā
feruētiſſime laborauit ꝓ ſalute
hoīm vt etiā mori n̄ recuſauerit
Jp̄e fuit ille paſtor bon⁹ q̄ po
ſuit ꝓ ouibꝫ aiam ſuā. Propter
ea dānabil̄ ē ꝑ picl'oſa ē valde
in p̄lat; negligētia. Quibꝫ dr̄ il
lud. i. ꝑalipo. xxix. c. Nolite ne-
gligere. vos eni elegit deus vt
ſtetis corā eo. ſ. ꝓ ſalute pp̄loꝝ
Hec aug⁹. ad valerianū di. xl.
c. Añ oia. ait. Nihil i hac vita
facili⁹ leui⁹ ꝛ acceptabili⁹ hoī-
bꝫ epi preſbyteri aut diaconi of

ficio. Sz ſi pfunctorie. i. negligenter atq adulatorie res agatur, nihil apud deū miſeri⁹ triſtius atq dānabili⁹. Qz vero hec negligētia orit ex accidia d qua dixim⁹ in pñti ſermōe Idcirco hodierna die de illa tractabim⁹ q̄ in nōnullis vtinam nō multis prelatis reperit. De quibus diſtinguemus triplicē negligentiam.

¶ Prima dicit prouiſionis
¶ Secūda inquiſitōnis.
¶ Tertia correctōis:
¶ Qualiter epi negligētes nō miſtrāt vt debēt ſubdit ſacra z doctrinā ac tpalia bona

Capitulum primum

Rima negligētia p̄latoꝝ vl' epoꝝ dicit puiſionis. Hec ē cū nō puidēt ſubdit ſicut debēt. Nā tenent epi miniſtrare ſubditis pcipue tria. ſ:

¶ Sacramenta.
¶ Documenta.
¶ Temporalia bona.

¶ Primo tenentur miniſtrare ſacra. z qz p̄ter ſacr̄m ordinis z ꝯfirmatōis alia ſacra miſtrari pñt p alios ſacerdotes iferiores. vigilare debz epiſcopus vt tales idonei ſint z ſufficientes. ¶ Circa ſacr̄m vero ordis primo dz eps puidere vt diligēter examinentur ordinādi. z ſi more illius dioceſ ē vt per archipſbyteꝝ vel archidiaconū vl' ppoſitū examinent. h nō obſtāte dz ipe alios cū pdict aſſumere examiatores ſacdotes doctos z prudētes viros gnaros diue legis z exercitatores i eccliaſtic ſāctōib q̄ pmouēdos examinēt. vt dr. xxii. di. cap. Qn̄. Et pci pue dn̄t examiari de etate legitima. Sufficiēti lr̄atura z morū hōeſtate. Hec reqrunt in pficiēdis qb. ſ. iniūgit cura aiarū. extra de elec. c. cū in cunctis z vt notat glo. i dicto. ca. Qn̄ examiatio fiēda ē an̄ diē ordiatōis. De etate aūt credere dēt pñtari ordinandū niſi ipe maniſeſte ſcat contrariū vel per ſe vel per alium vel habeat aſpectuz nimis puerilē pter quod merito poſſet dubitari. z tūc requiratur aliquod teſtimoniuz. vicinorū vel ꝯſanguineorum: De diſpēſatōe aūt habita ſup h a papa nō hz credere niſi hoc oñdat. Pōt tn̄ credere ſi pſona eſt multū fide dig. Quātū aūt ad ordies miores n̄ reqrit del miata etas dūmō exordat infantiā. Nā vt dicit de tēp. ordi. li. vi. c. Alls. i glo. Septēnij p̄t ꝯferri tōſura. xviij. di. c. De his lxxx. di. c. In ſingl'is Maiori vo nō pōt niſi vellet intrare religionem. ¶ De lr̄atura aūt quāta

eſſe debeat nō eſt bñ claruʒ Et
quantū ad ſubdiaconatū ⁊ dia
conatū oportet ꝙ ſaltē ſciat bñ
⁊ expedire legere ne faciat ꝯfu
ſionē corā ppl'o. Et ꝙ ſciat bñ
inuenire ⁊ dicere officiū ad hoc
teneat̃. Alias ſi non habet mo
dū adiſcēdi ipſum. vel q2 ñ hʒ
comoditatē breuiarij ꝉ q2 neſcit
ꝑ ſe vel cū alio nullo mō debet
ordinari. Alias talē ſcientē ad
mittēs vel ordinās videt̃ pec/
care mortaliter cū det illi occa/
ſionē quotidie delinquendi pro
pter omiſſionē offitij. ⁊ vt dicit
glo. in. c. Cū ſit. extra de eta. et
quali. ⁊ ordine ꝑficiendoꝝ Eo
ipſo ꝙ ordinat⁹ apparet indi/
gnus ⁊ ordinās ſimilit̃. lxxxi.
di. c. Tātis. in fi. Quantū ad
ſacerdotiū videt̃ neceſſarium ꝙ
ſaltim ſciat grāmaticā ⁊ preci/
pue ſi ē ſacerdos ſecularꝫ. q2 ta
les exponūtur cōiter ad curam
aiarum q̄ mal e poteſt exerceri
abſq3 lectione libroꝝ. ¶ Quā/
tū aūt ad bonitatē vite niſi ſit
manifeſtus peccator dign⁹ ē re
putādus. vt. c. Unico. extra d̃
ſcrutinio in ordine faciēdo, dēt
tñ ep̄s admonere oēs ordinan/
dos vt ꝯfiteant̃ añ ordinis ſu/
ſceptionē. ¶ Itē dʒ interrogare
ſi legitim⁹. q2 ſi illegitimus nō
poteſt promoueri ad aliquē or/
dinē ſine diſpēſatōe vel ep̄i quo
ad minores vel pape quo ad ſu
periores. Niſi eſſet religioſus q̄
ratione religionis in huiuſmo
di nō indiget diſpēſatōe. al's or
dinās talē illegitimū ſciēter pec
cat mortalit̃ ⁊ ordinat⁹ ē ſuſpē
ſus. ¶ Itē ad ſubdyaconatum
⁊ ſupra nō dēt aliquē clericum
ſecularē ordinare ſine titulo ali
cui⁹ vl' bñficij vl' altaris vl' ſal/
tim p̄rimonij al's ipſe ordiator
habeat ſibi prouidere. Extra d̃
p̄bēdis. c. Nō liceat. c. Ep̄us. ⁊
licet exempti habeāt cōmunit̃
priuilegia ꝙ nō debeāt examia
ri propter qd̃ ſuꝑficialiter pōt
trāſiri in examiatōe ipoꝝ. Tñ
q2 frequēter abutuntur p̄ñtan
tes ieptos. puta hñtes defectū
etatis vel nimis ignorātes. ido
nō incongruū ē ſi hmōi exami
nētur argumentū. xi. q. iij. cap.
Priuilegiū. ¶ Scd̃o dʒ proui/
dere ep̄s vt ſicut ipſe abſtiet ab
omni vicio ſimonie. vel qd̃ hēt
ſpēm vel ſcrupulū ei⁹ ita ⁊ faci/
ant examiatores ⁊ notarioſ ab
huiuſmodi abſtinere. Et preci/
pue ab illa corruptela q̄ ſolent
notarij añq3 ſcribāt ordinādu3
ſeu p̄ñtādū ep̄o petere certā pe
cuniā Qd̃ exp̄ſſe prohibet̃. i. q.
ii. c. Sic ep̄m. extra d̃ ſymonia
c. i. Et q̄buis poſt ordinationeʒ
factam pro littera teſtimoniali
ordinis recepti poſſet notarius
moderatuʒ qd̄ a corpore ab or
dinato pro ſuo labore qñ non ē

ſalariatus ab epō ſm glo. dicti
capituli. Sicut epm tamē tuti
us eſſet abſtinere vt ceſſaret oē
ſcrupulū ⁊ precipue cū multuȝ
accipiūt ⁊ ordinator vel exami
natores ꝑticipāt de lucro Tor
cia vero vel cerei ſponte abla/
ti recipi pnt. Et q̄ nolunt dare
nō ſūt cogēdi. ¶ Tertio eps fa/
ciēs ordinatōes in principio et
añ oia faciat generalē admoni/
tionē ⁊ exhortationē ad ordinā
dos. vt deuote ſuſpiptāt ordi/
nes cū ꝑ hmōi applicētur ad di
uina myſteria ſicut angeli. et iō
conētur vitā tenere angelicaȝ p̄
cipue vt caſte viuāt ⁊ frequen/
ter cōfeſſionē ⁊ p̄cipue cū hn̄t ex
ercere act⁹ ordinū ſuoꝝ: Et ꝙ
nō omittant officiū diuinuȝ et
huiuſmodi. Deinde ad caute/
lā abſoluat a vinculo excōicatō
nis ſuſpēſionis ⁊ interdicti a q̄
bus pōt ordinādos. ¶ Quar/
to eps ordinās cōferat ordies
illis qui ſunt de ſua dioceſi vel
alijs de licētia ſui epi Nā vt ſcri
bitur in ca. Eos. de temporib⁊
ordinationū. li. vi. Epi q̄ ſcien
ter ordinant clericū alienū per
annuȝ a collatione ordinū ſūt
ſuſpenſi. Et poſtq̄ʒ ſuſpēſio fue
rit manifeſta poterūt ſubditi ſi
ne eoꝝ licētia a vicinis epis or
dinari. ¶ Attēdat etiam dilige
ter epiſcopus vt nō faciat defe/
ctū in expreſſione formaruȝ vel
collatione inſtrumētorum ip
ſorum ordinū. Et precipue ſit
cautus in ordine ſacerdotij. ꝙ i
calice ſit vinum cum aqua ſu
ꝑ patenā hoſtia. ⁊ ꝙ ordinādi
ſacerdotes tangāt calicem ⁊ pa
tenam. Et ꝙ imponat manuȝ
ſuꝑ capita eorum. Et vt dicit
glo. in. c. Preſbyter. extra de ſa
cramētis nō iterādis. Sacerdo
tibus ⁊ diaconib⁊ manus ipo/
nitur. xxiij. di. c. Quorundam
Et eorū ꝯſecratio ſilis eſt. xvi.
q. i. §. Ecce euidēter. Sed dif
ferentia eſt quia eps ⁊ oēs. p̄ſby
teri qui ibi ſunt ſuper caput ipſi
us preſbyter ordinādi manus
imponūt. xxiij. di. c. Preſbyter.
Dyaconus vero ſolus epiſcop⁹
eadē di. c. Dyaconus. Iſte au
tem ordinatione facta dicat ſe
cretas moroſe ⁊ fortiter vt ordi
nati ad ſacerdotiū poſſint cū eo
dicere quā habeāt ꝯcelebrar̄ cū
eo non tamen ꝙ iſtud ſit de ſub
ſtantia ordinationis vel ꝙ opor
teat ſuppleri illud ſi nō diceret
cū eo. ¶ Demū in fine miſſe ad
bn̄ eſſe ſolent epi ſe recōmēdare
ordinatis ⁊ iniungere quaſdaȝ
miſſas ſacerdotibus: Alijs ali
as orationes pro eccleſia dei p
ſummo pōtifice pro ipſo et pro
bono ſtatu ciuitatis ¶. Hec di
cta ſunt qm̄ pleriq̄ȝ omittūt ex
negligentia ſeruare que a patri
bus traditi ſūt in adminiſtra

tione ſacri ordinis. ¶ Secundo tenent epi miſtrare ſuis populis documēta. Notent ipſi quid ſcriptū ē in. c. Inter ceſa de officio ordinarij et audiant apoſtolos quoꝝ vices gerunt dicentes Actuū. vi. c. Non eſt equū nos relinquere verbū di et miniſtrare mēſis. Et dñs ieſus apl'is dixit Mar. vl. Predicate euangeliū omni creature. Sed dimittamus iſta conſcientijs p̄latorū videant ipſi quomodo clamādū ſit ab eis ꝯ lupos. ¶ Tertio tenent epiſcopi miniſtrare ſuis ſubditis tpalia cū poſſint et abūdāt. de qbꝫ dicet i ſmōe auaritia clericoꝝ. ¶ Sed aduertant ne vtāt negligentia obſeruādi eccleſie ſtatuta. Et pmo ne conferant beneficia indignis qd ꝓhibet lxi. di. c. In ſacerdotibꝫ. ¶ Secundo nō plura vni ſed ſingula ſingulis. di. lxx. c. ſanctoruꝫ extra de p̄bē. c. Quia in tm̄. et quibus ſolus papa diſpenſet vt quis habere poſſit plureſ eccleſias curatas vel plures dignitates. vt in. c. De multa. extra de p̄ben. c. Et i beneficijs ſimplicibꝫ pluribus bñdis eps valeat diſpenſare. vt dicit glo. in dcō. c. Tamen ſine cā rōnabili diſpenſando nō ē ſine peccato dū vnꝯ clericus exuriat aliꝯ aūt ebrius ſit. Pōt aūt eps eccleſias curatas duas vnire ex cauſa rationabili. puta ꝑpt exiguitatē. qꝛ vna non ſufficeret ad ſuſtentationē vel ꝓpter raritatē clericoꝝ et huiuſmōi accedente tn̄ ꝯſenſu patronoruꝫ ſi habent patronos. Et h̄ vel ſimpliciter vel ad vitā ſacerdotis eas hn̄tis. et ſic poterit abſqꝫ aliqua pape diſpēſatiōe q̄s habere duas curatas. quia vt vna reputat. ¶ Tertio attendat vt non cōferat regimē parrochialis eccleſie ei q̄ non attigit annū. xxviij. qd ſi fiat collatio nō valet. vt pꝫ extra de electione. li. vi. in. c. lꝫ. et in. c. Nemo. Nā vt dicit glo. in. c. Ex rōne. extra de eta. et qua. et ordine pficiendoꝝ. Pueri nō reputant idonei ad beneficia curata. extra de p̄ben. c. ſup. ſed ad bñficia ſimplicia ſic. lxxvij. di. c. In ſingulis.

¶ Qualiter epi et p̄lati negligētes nō inquirūt defectus ſubditoꝝ. et de viſitatione fiēda ꝑ ipſos. Cap. ij.

Secūda negligētia epiſcopoꝝ et alioꝝ p̄latorum dr inq̄ſitiōis. multi em̄ negligētes ſunt ad inquirendā vitā ſubditoꝝ. Nam vt dicit glo. in. c. quotiens. extra de ſimonia. Prelatuꝫ eſt inq̄rere de exceſſibꝫ ſubditoꝝ. extra de offi. ordi. c. i. xi. q. iij. c. precа

pue. vnde dixit dñs Ezechiell in pſona platoꝝ. ezechielis. iij c. Fili hois ſpeculatorē dedite domui iſrahel. ideſt plebi tibi cõmiſſe ad intuendũ facta eorum vnde ſi dicente me ad impiũ ait dñs. Morte morieris tu n õannũciaueris vt reuertatur ab iniquitate ſua ipſe i iniquitate ſua morietꝰ. ſanguinem ꝓo ſuũ ideſt mortem de manu tua requirã Qñ. ſ. ex negligētia tue inqſitionis ꝛ admonitionis nõ eſt reuerſus ad penitentiã. Dicit aũt deus ad impiũ. Morte morieris quãdo peccat mortaliter. Hoc enim ipſe dicit ꝑ ſcripturas. Et ĩdo debet platus inqrere de vita ſubditoꝝ. vt qñ põt ꝑcipe aliquod criminale in eis admoneat. vnde dꝛ diligēter cognoſcas vultũ pecoris tui. i. ꝯuerſationē ſubditi interiorē ꝛ exteriorē. Nã vt dicit regula iuris Nõ põt eſſe iuſta excuſatio paſtoris ſi lupus comedit oues. extra de reg. iuris. c. q̄uis. Et ꝓpterea ordinatũ ē vt eps viſitet plebez ſibi cõmiſſaz ad minus ſemel in anno vel pluries ſi opus fuerit. x. q. i. c. decernimus. ꝛ c. epm. ꝛ. c. placuit. ꝛ. c regenda. ꝛ. xviij. q. ij. c. Nõ ſemel. extra de hereticis. cap̄. ad abolendã. Iſta tñ viſitatio fienda ē cũ charitate nõ tyranni de. vt dꝛ. x. q. iij. c. cauendũ. neq̄ cũ onere multaꝝ expenſarum. vt dꝛ in. c. Cũ apoſtolus extra de cenſib. Et qꝛ nõnulli viſitant cã lucri. ideo in. c. romana. extra de cenſibus. li. vi. Precipitꝰ ſub determinatione maledictionis eterne vt epi viſitantes nihil recipiant ꝑter ꝓcurationē victus cum familia ſua ab eccleſijs q̃s viſitãt. ꝛ ñ viſitãtes nihil ꝑcipiãt. ¶ Uiſitat nanq̄ medicus egrum ad curandũ. amicus ſociũ tribulatũ ad conſolandũ. ſicut tres aici Job. viſitat paſtor gregē ad cõgregandũ ꝛ defenſandũ Sic plati debēt ſubditos viſitare ad curēdas ifirmitateſ vicioꝝ. ad ſubleuãdas neceſſitates miſeroꝝ. ad vniendũ ꝛ regulandũ actiões ſubditoꝝ. et ſic vtiliter viſitēt. vñ. i. q. i. ca. placuit dꝛ. Placuit ꝑ ſingulaſ eccleſias epi ꝑ diocēſes ãbulãtes ꝑmũ diſcutiãt clicos quõ ordinē baptiſmi teneãt vł miſſaꝝ. ꝛ q̄lit ꝗcunq̄ officia in eccleſia pagãt. Et ſi recte quidē iueniãt deo gratias referant. Sin aũt mĩme docere debent ignaros ꝛ h̄ modis oib ꝑcipe ſicut antiq̃ canones iubent

¶ Qualiter plati ꝛ epi negligentes nõ corrigũt exceſſus delinquentiũ qui corrigi debent aliqñ blãde. aliqñ ſeuere.

Capitulum tertiū.

Ertia negligentia ꝑla
toꝝ ⁊ epoꝝ ꝺƺ correcti
onis.ꝺū nōnulli n̄ cor
rigūt defect⁹ quos reperiūt in
viſitatione.¶ Sciendū tn̄ ꝙ i
huiuſmodi correctione debet
ꝑlatus aliqn̄ miſereri delinqn
tibus.ſed nō omnib⁹. Nā reco
gnoſcentib⁹ defectū ſuum ſine
accuſatione ⁊ ſe humiliantib⁹
miſerendū. vnde Hiero: ꝺ pe.
diſ.i.c. Importuna ait. Ubi
peccator intelligēs vuln⁹ ſuū
tradit me dico ſe curandū illi
nō eſt virga neceſſaria ſed ſpi/
ritus lenitatis. Et ſimiliter il
la que cōmittunt ex fragilitate
non ex habituata malicia nec
ſunt ſcandoloſa poſſunt ⁊ de/
bent miſericorditer puniri. vt
habet di.l.c.tua. Contumaci
bus ꝓo ⁊ ex ſuꝑbia peccantib⁹
nō eſt miſerendū. vnde Greg.
ij.q.iiij.c.Quanto ait. In cō
tumacia ꝑſiſtentib⁹ ſeueros eē
nos cōuenit.ſm illud Uirgi.
Parcere ſubiectis ⁊ debellare
ſuꝑbos. Similiter nō eſt mi/
ſerendū his qui oꝑantur iniq/
tatē poſt plures admonitiōes
vnde Sirici⁹ papa ait.lxxxij.
c.Plurimos.Ferro neceſſe eſt
vt abſcindant vulnera que fo
mentoꝝ nō ſumpſerint medi
cinā.Idē.xvi.q.i.c. In cano
nibus.⁊ de electione.c.Cū in
cunctis.⁊ ꝓpterea in.c.ſicut.ex
tra de cohabitatione clericoꝝ
⁊ mulieꝝ ꝺƺ Subdiaconi dia
coni ⁊ p̄ſbyteri concubinas re
tinentes poſt monitionem ſuſ
pendi debent ab eccleſiaſti/
cis beneficijs.⁊ ſi ſuſpenſi nō
ſe correxerint ꝑpetuo ſunt pri/
uandi. Ibi glo.aſſignat rōneꝫ
qꝛ creſcēte cōtumatia creſcere
debēt pena.extra vt lite nō cō
ſtata.c.qm̄.⁊.ff.de penis.l.re
legati. Et iteꝝ de cohabitatio
ne clericoꝝ ⁊ ē.in.c.ſi aūt.ſcribi
tur. Si clerici fornicarias de/
tinent ſiue in minorib⁹ ſiue in
maioribus ordinib⁹ poſt trinā
monitionē ſpolient beneficijs
⁊ fructib⁹ eccleſiaſticis. ⁊ in.c.
ſi quiſqꝫ adhuc.ita ꝺƺ. Si q̇s
ſacerdotū ſuſpectus de forni/
catione cū aliqua poſt trinam
monitionē inuenit fabulari cū
ea.⁊ aliquo modo ꝯuerſari ex
coīcetur ⁊ mulier canonice iu
dicet.glo. Noīe ſacerdotū in/
telligunt etiā inferiores.qꝛ in/
feriora intelligunt in ſuꝑiori/
bus.lxxxiij.di.c.legimus.xuij
q.i.c.penale. Et ſuꝑ ꝓbo iudi
cetur ait glo. in mōaſterio po
nat.xxxiij.di.ca.fraternitatis.
vel excoīcet ſi hoc publicū eſt.
vt extra de ſen.excō.c.ſi concu
bine. Similiter nō eſt miſerē/
dum his qui operantur iniq/
tatē infectiuā aliorum vt ſunt

heretici de quib⁹ diximus i ſermone de ſupbia hereticoꝝ. vt igitur dicit text⁹ in.c. Irrefragabili. extra de offi. ordinarij: Prelati debent intẽdere correctioni ꝛ emẽdationi ſubditoꝝ alias reqrit̃ ſanguis eoꝝ d̃ manibus ſuis. vbi glo. Duꝝ verbũ eſt iſtud ꝑ p̃latis negligentib⁹. Sed vt dicit glo. in dicto.c. Irrefragabili Cũ ep̃s eſt negligẽs in correctione ſubditoꝝ vis corrigẽdi vel puniẽdi deuoluit̃ ad archiepm. ix.q.iij c.cũ ſimus Operent̃ itaqꝫ p̃latiora xp̃i qui eos poſuit vt eſſent lux mũdi per debitã diſpenſationẽ omniũ ſup̃dictoꝝ Qd ſi fecerint. gratiã xp̃i conſequent̃. quã nobis oĩbus largiatur. amen.

¶ Feria qnta qnte hebdomade de negligentia clericoꝝ.

Sermo. xxxiij.

Agnificabãt deũ. Scribunt̃ hec v̾ba Luce. vij.c. et in euãgelio hodierno. Spectat p̃cipue ad clericos deputatos cultui diuino magnificare deũ. Ipſi equidẽ ſuſceperũt officiũ in terris qd angeli ꝛ beati exercent in celis Et ꝑpter coronã clericalẽ ad grandẽ dignitatẽ ſunt ſublimati. quib⁹ dicitur illud Pe.i ſue canonice. ca.ij. Vos eſtis genus electũ. regale ſacerdotium. gens ſcã populus acqſitionis. Verũ q̃ꝫ plures ingrati deo que ad ipſoꝝ officiũ ꝑtinent pluſ q̃ꝫ negligenter ſi dici põt exoluũt. Qua ꝑpter in p̃ſenti ſermone de negligẽtia clericoꝝ tractandũ cenſui qui nõ magnificãt deum ſicuti decet. Diſtinguemus aũt triplicem illoꝝ negligentiã.

¶ Prima dicit̃ laudationis

¶ Secunda deuotionis

¶ Tertia contractationis.

¶ Qd clerici negligẽtes non laudãt deũ in. vij. horis canonicis qui laudãdus eſt ore ꝛ vocaliter. ꝛ de cantu officij ac de omiſſione. Cap̃. ṗmũ

Rima negligẽtia clericoꝝ dicit̃ laudatiõiſ hec ẽ dũ recuſant dicere canonicas horas ad q̃ſ tenent̃ de qb⁹ dicit̃ illud p̃s. Septies i die laudẽ dixi tibi. has horas inſtituit eccleſia vt dicant̃ a clericis ad laudandum deũ ꝑ beneficijs ſuis int̃ q̃ maxima ſunt bñficiũ creatiõis ſeptẽ dieb⁹ expletũ. vt pꝫ geñ.1.c Et beneficiũ redẽptionis ſeptẽ quodãmodo horis pactuꝫ. Matutinali videlꝫ ṗma ꝛc̃. ſicut in officio cruciſ cõmemoratur. Glo. ꝑo. in. ca. p̃ſbyter. extra de cele. miſ. dicit q̃ ſeptẽ ſunt hore canonice ſicut ſeptẽ

ſunt dona ſpūſſci. ꝛ ſeptē dies
ſeculi. ꝛ ſeptē etates mūdi. ꝛ ſe
ptem petitiones in orōne dñi-
ca. Prima hora eſt matutina.
ſcda pma. tertia tertia. quarta
ſexta. quinta nona. ſexta veſp.
ſeptima cōpletoriū. De hiſ ita
tradūt doctores. ꝙ omnes or
dinati in ſacris. ſ. in ſubdiaco
natu ꝛ ſup̄. tenenť ex p̄cepto di
cere oēs horas. vt pꝫ extra' de
cele. miſ. c. dolentes. Quilibet
etiā clerici bñficiati etiā in mi
noribꝫ ad id tenenť. Et q̄muis
aliq̇ dicant ꝙ tales poſſint per
alios afficiare ſeu per alios! di
cere horas ꝛ p̄cipue ſi cā ſtu-
dij vel alia iuſta cauſa ſint ab
ſentes. ꝛ ꝑ idoneū ſubſtitutuꝫ
officient eccleſiā. Tñ Jo. An.
ſuꝑ. c. p̄ſbyter. de cele. miſſaꝝ.
dicat theologos tenere ꝙ cum
iſtud ſit onus ꝑſonale videtur
ꝙ ꝑ alios ſolui non poſſit. Et
idem in ſnouella ait. Libēť vi
dereꝫ ꝙ fauore ſtudij ſtatuerit
eccleſia ꝙ clerici in minoribus
beneficiati ſaltē nō curati oc-
cupati bono zelo ad ſtudiū te
nentes vicariuꝫ excuſarenť ab
horis dicendis dicēdo officiū
beate ꝟginis. Tenenť etiaꝫ ad
horas religioſi ꝓfeſſi quoꝝ reli
gio ad actus vite ꝯtēplatiue ē
inſtituta ꝛ ꝑ eccleſiā ꝯfirmata
ꝛ h̄ rōne ſue ꝓfeſſionis. Qđ ñ
ſolū ſunt inſtitute huiuſmdoi

religiones ad orandū ꝑticula
riter ꝓ ſe. ſed etiā ad orandū ꝓ
ſalute vlī fideliū. Ad hꝰmodi
aūt orōnē. ſ. ficdā in ꝑſona to
tius ꝑplī xp̄iani ꝓ vtilitate om
niū ſunt inſtitute ſpālīter hore
canonice. Ex quo dicit Pe. đ
palu. quēlibet religioſū ꝓfeſſū
teneri ad horas Idē dic̄ augꝰ
de anchona in li. de eccleſiaſti
ca ptāte. addēs ꝙ etiā cōuerſi
tenenť ad horas. qꝛ eoipo quo
applicati ſūt totaliť ad dei cul
tū hñt bñficiū iterp̄tatiue. ſ. vi
uēdi ex elemoſynis vel de red
ditibꝫ mōſterij. vel de q̄ſtibꝫ q̇
eis ꝯcedūť ab eccl'ia rōne appli
catiōis ad cultū diuū. ſꝫ ꝓ ſpi-
rituali exercitio bonaꝝ menti-
um tria ſunt in hac parte du-
bia declarāda. ¶ Primū vtꝝ
deus ſit ore laudādus. ¶ Se
cundū vtꝝ cātus in officio di
uino ſit cōmendandꝰ. ¶ Ter
tiū. vtꝝ q̇ omiſit officiū debe-
at illud ſupplere.

¶ Primū dubiū ē an deus ſit
ore laudādus. ꝛ argui poſſꝫ ꝙ
nō. ¶ Primo qꝛ ariſto. dicit i
i. ethi. Optimoꝝ nō ē laus. ſꝫ
maiꝰ aliq̇d ꝛ meliꝰ. ſed deꝰ eſt
ē ſuꝑ oia optima. ḡ deo nō de
beť laus ſed aliq̇ maius laude
¶ Scđo qꝛ deus mēte colitur
magis q̄ꝫ ore vñ math. xv. xp̄s
allegauit dictū Iſa. Pplˀs hic
labijſ me honorat. cor aūt eoꝝ

lōge eſt a me. ḡ laus dei magiſ ꝯſiſtit in corde q̄ꝫ i oꝛe. ¶ Tertio ad hoc hoies oꝛe laudanꝛ vt ad melioꝛa ꝓuocēꝛ ſm illō Oui. in li. de triſtibꝫ. Deniq̄ꝫ nō ꝑuas aīo dat gloꝛia vires. Et ſecunda facit pectoꝛa laudis amoꝛ. ſed deꝰ ꝑ ꝟba hoīm nō ꝓuocaꝛ ad melioꝛa. tū quia īmutabilis. tū qꝛ optimꝰ eſt. ḡ deꝰ n̄ ē laudādꝰ oꝛe. ¶ Rn̄det tho. ij. ij. q. xci. ꝙ ꝟbis alia rōe vtimur ad deū. ꝛ alia rōne vtimur ad hominē. Ad hominē vtimur ꝟbis vt ꝯceptū noſtri cordis exꝑmamus. ꝛ iō laude oꝛis ad hoīem vtimur. vt vel ei vel alijs īnoteſcat ꝙ bonam opinionē de laudato habemꝰ vt ꝑ h̄ etiā ipm q̇ laudatur ad melioꝛa ꝓuocemꝰ ꝛ alios apō q̄s laudaꝛ in bonā opinionēꝫ ꝛ reuerentiā ꝛ imitationē ipiꝰ inducamꝰ Sꝫ ad deū vtimur ꝟbis nō q̇dē vt ei q̇ inſpectoꝛ ē coꝛdiū nr̄os ꝯceptꝰ manifeſtemꝰ. ſed vt nosipſos ꝛ alios audiētes ad eiꝰ reuerēriā idu camus ꝛ ideo neceſſaria ē laus oꝛis. n̄ q̇dē ꝑꝑ dn̄ū. ſꝫ ꝑꝑ ipm laudātē cuꝰ effectꝰ excitaꝛ ad deū ex laude ipſiꝰ ꝛ inquantū hō ꝑ diuinā laudē affectu aſcendit in deū. Interim etiā ꝑ h̄ retrahiꝛ ab his q̄ ſūt ꝯ deuꝫ ꝓficit etiā laus oꝛis ad hoc ꝙ alioꝝ affectꝰ ꝓuocaꝛ in deum.

vn̄ dꝛ in p̄s. Benedicā dn̄ꝫ in omni tp̄e ſꝑ laus eiꝰ i oꝛe meo In dn̄o laudabiꝛ aīa mea. et poſtea ſubdiꝛ. audiāt māſueti ꝛ letenꝛ. ¶ Ad ꝑmū ḡ arᵐ dic̄ Tho. ꝙ de deo poſſumus dupliciter loq̇. Uno mō quantū ad eius eſſentiā. ꝛ ſic ē incomꝑhenſibilis ꝛ ineffabilis ꝛ maioꝛ oī laude. Debenꝛ aūt ei ſm hanc opationē reuerētia ꝛ latrie honoꝛ. Alio mō poſſumꝰ loqui de deo ſm effectus ipſiꝰ qui in noſtrā vtilitatē oꝛdinātur. ꝛ ſm hoc debeꝛ deo laus. ¶ Ad ſcōm arᵐ dicit Tho. ꝙ lꝫ deus ſit coꝛde laudādus. tū valet exterioꝛ laus oꝛis ad excitandū interioꝛē effectū laudantis ꝛ ad ꝓuocandū alios ad dei laudē vt dictū ē. Et ſic etiā ſoluiꝛ tertiū. qꝛ deum nō laudamꝰ ꝑpter vtilitatē ſuam ſed ꝑpter noſtrā. ¶ Scōm dubiū fuit. vtꝝ cantus in officio diuino ſit cōmendandus. Et quidam dicūt ꝙ nō. Nā Hiero. di. xcij. ca. cantantis dicit. Deo non voce ſed coꝛde cantandum nec in tragedoꝝ modum guttur ꝛ fauces medicamine liniende ſunt. vt in eccleſia theatrales moduli audiātur ꝛ cantica. Et Grego. ꝑfa. ta. xcij. di. c. In ſcā plerūq̄ꝫ fit vt dū blāda vox q̄riꝛ congrua vita negligaꝛ ꝛ cātoꝛ min. ſtet

dñi moꝛibꝫ ſtimulat cū popu/
lū vocibꝫ delectat. Alij dicūt ꝙ
cant⁹ aſſumēdus ſit in diuina
laude Nā ambroſius cantū in
ſtituit in eccia mediolañ. vt re/
fert Aug⁹. ix. ꝯfeſſionū. Dicit
ergo Tho. ꝙ cātus ille q̄ fit ad
finē vanitatꝭ ⁊ vano mō ad of/
ficiū diuinū nō eſt aſſumēdus
Sed cū cant⁹ oꝛdinatꝛ ad dei
laudē licit⁹ ē. qm̄ ſm diuerſas
melodias ſonoꝝ animi hoiꝫ di
ſponuntꝛ. vt pꝫ ꝑ phm. viij. po/
litice. ⁊ Boe. in pꝛologo muſi/
ce. ⁊ ſic ꝑ cantū anim⁹ ꝓuocatꝛ
ad deuotionē. vñ Aug⁹ dicit i
x. cōfeſſionū. Adducoꝛ cantan
di cōſuetudinē aꝓbare in ec
cleſia vt ꝑ oblectamēta auriuꝫ
infirmoꝝ anim⁹ in effect⁹ pie
tatis aſſurgat. Et de ſeipo dicit
ix. li. ꝯfeſſionū. Fleui ihymnis
⁊ cāticis tuis. ſuaue ſonātꝭ ec/
cleſie tue vocibꝫ ꝯmot⁹. ¶ Ter
tiū dubium fuit vtrū q̄ omiſit
officiū teneatꝛ illō ſuppleī ¶ Ad
hoc rñdet tho. in qōlibetꝭ ꝙ ſicut
in officijs diuinis exoluendis
obſeruāda ē ꝯgruitas loci. ita
etiā cōgruitas tp̄is. q̄ obſerua/
ri nō poſſet ſi opoꝛteret iniūge/
re omittēti ꝙ hoꝛas diceret q̄s
omiſit Foꝛte eni in completo/
rio diceret. Iaꝫ lucꝭ oꝛto ſidere
⁊ in tp̄e paſcali officiuꝫ domice
paſſionis. qō videtur abſurdū
⁊ iō nō videtur eē iniūgenduꝫ

ꝙ eaſdē hoꝛas repetat. ſꝫ aliqō
ad laudē diuinā ꝑtinēs. hoc eſt
eni cōmune. in omni officio di
uino laus dei ⁊ ſuffragiū fide/
liū. puta ꝙ dicat pſalmos pnia
les vł vnū pſalteriū plus ⁊ mi
nus ſm delicti q̄litatē. Quis ei
eſſet debitoꝛ officij. qꝛ tp̄e debi/
to officij p̄tereunte iam ē impo
tēs ad ſoluendū tp̄e debito Iō
eſt ei alia pnia iniungēda Qua
re ſi q̄s ꝑ annū dimiſerit offici/
um. nō obligatꝛ ꝙ totū duplicꝫ
ſed in aliud pōt ꝯmutari. quia
magis placebit deo ⁊ min⁹ te/
diū eēt penitēti Archidya. etiā
in roſario di. xci. pniam hmōi
dicit eē arbitrariā. Notanduꝫ
inſuꝑ ſm Guil. ꝙ ſi dicēs offi/
ciū aliq̄ ꝟba p̄termittit ñ opoꝛ
tet ꝙ ꝓpter h̄ a capite reſumat
diſturbādo totū officiū. immo
ſi dicēdo in choꝛo cū alijs ex ali
qua neceſſitate intermiſit pſal/
mū vel lectionē ⁊ hmōi. ⁊ non
alr̄ pōt omiſſū ſupplere niſi ſub
trahēdo vocē ab adiutoꝛio cho
ri meli⁹ eſt ꝑtrāſire q̄ officium
choꝛi minnere. Pōt tñ aliquid
pꝛopter h̄ poſt officiū ſupplere
Et quis oīa p̄dicta de negli/
gētia diuine laudis ad ſeptē ca
nonicas hoꝛas ſint relata. tam
dubitāt aliq̄ An peccet ſacdos
q̄ ſine cā omitti q̄tidie celebꝛa
re. Et opinio quorūdaꝫ fuit ꝙ
moꝛtalitꝛ peccat q̄ ex negligētia

dimittit q̄tidie celebrare. Sed opinio iſta nimis ē dura. ideo nō tenet. Alij dicūt ꝙ non peccat q̄ dimittit celebratione niſi populū habeat ſibi ꝯmiſſuȝ vl ex obediētia teneatur celebrare. Sȝ ꝯ iſtā opinionē dicit tho. in.iiij.di.xij.ꝛ in.iij.pte q.lxxx. ꝙ cū ſacerdoti data ſit ptās nobiliſſima rex negligētie erit niſi illa vtatur ad honorē dei ꝛ ſalutē aiaꝝ viuoꝝ ꝛ defunctoruȝ niſi forte aliq̄s ex familiari conſortio ſpūſſancti dimitteret Secus ē de alijs actibꝫ oidis q̄ ꝑtinēt ad corpꝰ xp̄i myſticū vt ligare. ſoluere. baptizare ꝛ docere. Nā q̄ nō tenet alijs ꝑlatōne vel ſubiectōe pōt ab illis actibus ceſſare. Celebrare aūt tenetur vt deo ſacrificiuȝ reddat etiā ſi nulli hoīȝ teneat quare videtur ꝙ ſaltē teneat quilibȝ ſacerdos celebrare i ꝑcipuis feſtiuitatibꝫ. ¶ Albertus dicit ꝙ mediū tenere bm̄ eſt. ſ. aliquādo celebrare. aliq̄n dimitere niſi officiū exigat vt oi die dn̄ico celebret. ſȝ beatꝰ ē quotidie deuote celebrare. cū ꝑ h̄ ſibi ꝛ multis valde ꝓſit. Vn̄ Ambro. de cō.di.ij.c.ſi quotiēs. Ego q̄ q̄tidie pecco. quotidie debeo accipere medicinā ¶ Et iō Accipe q̄tidie qd̄ tibi ꝓſit. Sȝ ſic viue vt quotidie poſſis accipe. Hec ille. que intellige de conſilio nō de precepto.

¶ Quartr aliq̄ clerici ex negligētia circa diuia ſūt indeuoti corde ore ꝛ corpali geſtu

Capitulum ſecundum.

Ecūda negligētia clericoꝝ dicit deuotōis Hec ē dū indeuote celebrāt diuia officia. In q̄bꝫ triplex deuotio requiritur.

¶ Prima eſt verbalis
¶ Scd̄a corporalis
¶ Tertia mētalis.

¶ Prima deuotio q̄ reqrit duȝ diuina officia celebrantur dicit ꝟbalis. Dȝ eni officiū dici diſtincte ꝛ apte cū tiore ꝛ reuerentia dei ꝯ qd̄ aliq̄ offendūt dum dicūt ꝟba nimis feſtinanter et ꝯfuſe. ita ꝙ ſi ſint duo vl pl'es vnꝰ nō expectat aliū. Nōnulli ꝟo dicūt ſincopizādo dimittēdo ꝟba vel verſus vel ſillabas vt audiui aliq̄s q̄ dū vellēt dicere. deꝰ in adiutoriū meū intēde. dicebāt deꝰ imidintēde. ꝛ i īuitatorio officij btē ꝟgis Aue maria ſtecū. ꝛ in miſſa. Scts ſcts ſcts ſabaoth plēiminicelſis. Et in officio mortuoꝝ exiſtēte funere in eccia cantor incipiebat Pater nr̄. ꝛ ſtati Et ne nos inducas intēptationē. Nota tñ ſm Henricū de gādano in quodlibetis ꝙ dū vnꝰ chorꝰ dicit vnum verſum aliꝰ alium

eſtimandū eſt ſingulos totum dixiſſe q2 eccleſia ſic ordinauit. Ex quo dicto ſcrupuloſe et irrationabiliter mouentur illi q faciūt ſibi ↄſciam nō dicēdi qđ inchoatur ab officiatore vl' cātore vel ab aliis q̄ bꝫ ↄmittit verſus iuitatoriū ꝛ hmōi. ¶ Pleriqꝫ inſuꝑ in officio vana ꝛ extranea intermiſcēt. Alij vero ſunt qui dū cātatur officiū vlulāt vt canes trahūt caudas cū lōgo flatu ꝛ alia ſimilia faciūt q̄ irreuerentiā ſapiūt ꝛ indeuotionē ¶ Scđa deuotio q̄ requirit dū celebrāt diuina dicitur corporalis. Nā vt dama. inq̄t. q2 ex duplici natura ↄpoſiti ſum⁹ corpali vicꝫ ꝛ incorpali. Duplicē do honorē referre dēm⁹ ſpūalē. ſ. ꝛ corpalē. vñ tho. ij. ij. q. xxxviij. dicit qꝫ deū ꝛ ſi nō rōne ſui rōe nr̄i etiā corpal'r reuerēti đbem⁹ tum vt honorem⁹ eū ſm vtrāqꝫ nr̄am naturā. tū vt ꝑ corpales mot⁹ mentē nr̄am excitem⁹ ꝛ inflāmem⁹. ꝛ ꝓpterea ſtatutū eſt vt dū noīatur ieſus vnuſq̄ſqꝫ caput inclinet. vt in. c. Decꝫ de imuni. eccie li. vi. Sil'r ↄſueuit ↄſeruari vt duꝫ dicit Glia pr̄i ꝛc. Incuruetur chorus i ſignū hūilitatis ꝛ ſubiectōis Et dū eleuatur corp⁹ dn̄i ieſu xp̄i oēs flectāt genua. Sꝫ mlti cl'ici ꝛ religioſi i his deficiunt qm̄ aliqñ ſtant cū vno pede i terra altero ad choꝝ eleuato. ꝛ cū đr Glia pr̄i vl' orōes ipi imobiles fiunt. quidā etiā dū eleuat corpus dn̄icum vix vno genu ad terrā poſito illud adorāt. Tertia deuotio q̄ requiritur dū celebrātur diuina dicitur mentalis. dꝫ mēs quātū fieri pōt vniri deo vel attendēdo ad ipſum vel ad verba vel ad ſenſum verborū. Sed multi mentē ꝛ cogitatōes ſuas ad vanitates dirigūt ꝛ inſanias falſas. Sicut euenit tpe meo cuidā ſacerdoti quē noui dum ille celebraret cū ad eū locū attigit quo ſe ad populū voluit vt diceret orate fratres. tā vehementer aīm ad quandā mulierē ↄuerterat. vt qñ ex cogitatōe illius ebri⁹ factus dixit inaduertēter ꝛ fortiter. Odio quāto ſi bella.

¶ Qual'r clerici negligētes tractāt irreuerēter ſacra tēpla ꝛ ſacras res ꝛ ſacratiſſimū corpus xp̄i. Capitulum tertium

Tertia negligētia clericoꝝ dicitur cōtractatōis. Debēt quidē ↄtractare cū reuerentia maxime tria.

¶ Sacra templa.
¶ Sacras res.
¶ Sacratiſſimū corp⁹ domini noſtri ieſu xp̄i.

¶ Primo debent cōtrectare clerici cū reuerentia. ſacra templa

quoniā decet domū dñi ſancti
tudo. Sed ex negligētia viden
tur iam in multis locis eccleſie
īmunde ⁊ in ipſis reponuntur
vegetes frumēta blada ⁊ ſimi⸗
lia. ¶ Aliqui vero die noctuqȝ
apertas eccleſias retinēt quas in
trant canes illas deturpantes
⁊ hoīes de reb⁹ ſecularib⁹ cōfa
bulātes cū tñ talia ī eccleſijs fie
ri nō liceat. q̄ʒ vt aug⁹ ait. xlij.
di. c. in oratorio: In oratorio p̄
ter orādi pſallēdiqȝ cultū nihil
penitus agat vt nōi huic ⁊ opa
iugiter impēſa ꝯcordēt. Et tex
tus in. ca. Cū eccia. extra d̄ im
munitate eccleſiaꝝ. Eccia dei
ſm euāgelicā veritatē domus
orōnis eſſe debet nō ſpelūca la⸗
tronū. De reparatōe vero quid
dicā cū inſpiciam⁹ ⁊ ſepe ꝯfra⸗
ctas eccleſiaꝝ portas ſtillantia
tecta. ruētes muros ⁊ hmōi. tñ
q̄ illas reparare tenētur ad nil
aliud vigilāt niſi vt pro ſe perci
piāt eccleſiaꝝ fruct⁹ Aduertāt
tñ oēs clerici bñficiati ⁊ mino⸗
res ⁊ maiores ⁊ ſubditi prela⸗
ti. q̄ʒ ſcribit̄ in. c. i. de eccleſijs e⸗
dificādis. Quicūqȝ eccīaſticū
bñficiū habēt omino adiuuēt
ad tecta eccīe vel repatiōnē vbi
glo. Nā vbi ē emolumentum
ibi debet eſſe onus ¶ Scd̄o de
bēt clerici ꝯtractare cū reueren
tia ſacras res q̄ ſunt tobalee al
tariū calices corꝑalia Indumē
ta q̄b⁹ ipſi vtunt̄ ad diuinū cul
tū ⁊ ſilia. Sʒ ꝯſiderent̄ altaria
in multꝭ eccleſijs ⁊ inueniētur
ibi tobalee ſordidiſſime pulue⸗
rib⁹ ⁊ ſtercorib⁹ vel auiū vl̄ mu
riū plene. Corporalia vero ni
gra ⁊ fetulēta īdumētaqȝ ſacdo
talia lacerata ⁊ cuncta vt ſic di
cā deturpata q̄ oīa ex neqſſima
negligētia ꝓdeūt. Maior eniʒ
cura eſt aliq̄b⁹ clericis de coma
ſua ⁊ ſotularib⁹ q̄ʒ de reb⁹ ſacrꝭ
Mēſam in qua deuorāt albis
tobaleis ornatā eſſe volūt ⁊ de
veſtimētis eccleſiaſtico vſui et
diuino deputatis. nec minimā
faciūt eſtimationeʒ. Audite o
clerici. q̄ʒ extra d̄ cuſto. eucha.
in. c. reliq. in textu ⁊ in glo. ⁊ de
conſecratione diſtin. i. ca. veſti
menta. ſcribitur. Veſtimenta
eccleſie honeſta ⁊ munda eſſe
debent. ¶ Tertio debent cleri⸗
ci tractare cum reuerētia ſacra⸗
tiſſimum corpus domini no⸗
ſtri ieſu chriſti. vt ſcilicet repo
ſito in eccleſijs cuſtodiatur cau
te ⁊ ſub clauibus in loco decen
ti vt ponitur in ca. ſtatuimus
extra de cuſto eucha. quāta ve⸗
ro ſit in hoc clericorum multo⸗
rum negligentia experiētia ma
nifeſtat. Ideo dent operā om
nes vt diuinum cultum exerce
ant diligenter ⁊ magnificēt de
um qui eſt benedictus in ſecl'a
ſeculorum Amen.

¶Feria ſexta ãnte hebdoma/de. De deſperatione.
Sermo.xxxiiij.

Omine iam fetet. quatriduanus eſt. Uerba ſũt marthe de reſurrectiõe lazari deſpantis. originaliter Jo.xi.c.⁊ in euangelio hodi/erno. Diffidebat martha d̃ reſurrectione fratris ſui Lazari q₂ conſiderabat fetorẽ examinati cadaueris ⁊ xp̃i dei incarnati potentiã nõ penſabat Jdeo xp̃s incrudelitatẽ eius mode/ſte redarguit. dixitq₃ illi. Si credideris videbis gloriã dei Sic ⁊ nõnulli peccatores cu₃ inſpiciũt fetidã aiam ſuã ob/rutãq₃ mole magnorũ criminũ deſpant ad ſalutẽ ⁊ vitã am/plius poſſe redire. Et ad hoc iuigilat ille ſerpens antiquus hoſtis hũani generis. vt poſt peccata grauiſſima ipo coope rante cõmiſſa infelices pecca/tores deſpent: Jdcirco in preſenti ſermone de pc̃tõ deſpera tionis dicem⁹. Eſt em̃ deſpe/ratio filia accidie ſm Grego. ⁊ Tho.ij.ij.q.xx. De qua tria myſteria nobis occurrunt de claranda.

¶ Primũ d̃r varietatis
¶ Scõm grauitatis.
¶ Tertiũ remiſcibilitatis.
¶ De triplici deſperatione.ſ. paſſionatorũ. damnatorũ ⁊ peccatorũ. in q̃bus etiã triplex alia deſperatio ponitur

Capitulũ pmum

Rimũ myſteriũ decla randũ de deſpatiõe dicitur varietatis. Jnuenit em̃ triplex varia deſpatio.
¶ Prima eſt paſſionatorũ.
¶ Scõa damnatorũ
¶ Tertia peccatorũ.
¶ Prima eſt deſpatio paſſio/natorũ. hec ẽ quedã paſſio con traria ſpei. Sicut enim ſpei importat quendam acceſſum Tendit em̃ ſpans in obiectu₃ i.rẽ ſpatam que ẽ bonũ arduũ qd̃ habet rõnẽ attractiui cum poſſibilitate adipiſcendi. Sic deſpatio iportat quendam re ceſſum. nã deſpans diſcedit a bono arduo.ñ q₂ nõ deſideret ſed q₂ ꝯſiderat illud cũ ipoſſi bilitate obtinẽdi. ⁊ ideo hab₃ rõnẽ retractiui ſm Tho.i.ij. Si q̃s ergo deſparet de eo ꝙ nõ ẽ natus adipiſci. vel de eo ꝙ nõ ẽ debitũ adipiſci. deſpa/tio talis de ſe nõ eẽt peccatu₃. vñ ſi medicus deſparet de curatione alicui⁹ infirmi. vel ſi q̃s agricola deſperaret ſe fieri poſſe ipatorẽ aut ſimplex cle/ricus papã nõ peccant ꝓpter impoſſibilitatẽ ꝯſeq̃ndi talia. ⁊ ſic de aliis. ¶ Secunda eſt deſpatio damnatorũ. oẽs em̃

dānati tam demones ꝙ̄ homines deſpati ſunt ſcientes certitudinaliter ꝙ nūꝙ̄ euadēt penas inferni vt dicit btūs tho. ij.ij.q.xviij. vbi oſtendit ꝙ in dānatis nō ē ſpes Nec obſtat ꝙ in demonib⁹ ſit fides lꝫ coacta. quia inter fidem ⁊ ſpem eſt differentia. qꝛ fides ē de rebuſ bonis ⁊ malis ⁊ p̄teritis p̄ſentibus ⁊ futuris. ⁊ ſuis ⁊ alienis Sed ſpes nō ē niſi de reb⁹ bonis futuris ad eſſe ꝑtinentib⁹. Ideo magis pōt eē fides i formis in damnatiſ ꝙ̄ ſpes. quia bona diuina nō ſunt eis futura poſſibilia. ſed ſūt eis abſentia deſpati. ſunt igit̄ dānati ꝺ venia peccatoꝝ ſuoꝝ ⁊ de ſalute conſeqnda. Iſta tñ deſperatio ſm̄ Tho. ij.ij.q.xx. nō iputatur eis ad culpā. qꝛ ſūt i ſtatu deſpandi ꝓpter īpoſſibilitatem redditus ad beatitudinē Ideo eſt eis pars dānationis ¶ Tertia ē deſpatio peccatoꝝ que triplex eſſe pōt.

¶ Prima miſerie euadende

¶ Secūda venie conſequēde.

¶ Tertia felicitatꝫ adipiſcēde

¶ Prima deſperatio ē miſerie euadende. Cū em̄ vidēt peccatores miſerias ⁊ calamitates maloꝝ que incurrūt ꝓpter peccata eoꝝ deſperant de deo ꝙ velit ipſos liberare cū tñ legamus ninuitas ad penitentiam conuerſos ſubuerſionis interitū euaſiſſe. ⁊ vrbem tempore gregorij a peſtis credulitate liberatā ꝓpter deuotionē populi ⁊ orōnes humiles in ꝓceſſionibus replicatas. Et ſi ñ ſemꝑ deus clamantes liberet ab aduerſitatib⁹ vite p̄ſentis. tñ faciat homo quod in ſe eſt orando. ieiunando. pia vota emittendo ⁊ ſimilia. ⁊ cōfidat in deo ac ſe illi committat. Innumeri vt ſic dicā peccatores a grauiſſimis ꝑiculis infirmitatibus ⁊ tribulationib⁹ liberati ſunt. qꝛ dei ⁊ beate ꝟginis alioꝝūꝙ̄ ſanctoꝝ īplorauerūt ꝑſidiū. ¶ Secunda ē deſpatio venie ꝯſequende. In hāc incidunt multi dicentes cū Cayn Geñ iiij.c. Maior eſt iniquitas mea ꝙ̄ vt veniam merear Conſiderant em̄ tales peccatoꝝ ſuoꝝ magnitudinem multitudinem ⁊ viciſſitudinem. ſ. ꝙ̄ grandia ſunt illoꝝ peccata ꝙ̄ multa ꝙ̄tiſve vicibus reiterata ⁊ ſtatim animo deficiunt ⁊ de pijſſimo deo male ſentiūt ſ. ꝙ vel nolit vel non poſſit peccata remittere. ¶ Cōtra quos clamat oīs ſcriptura que deū miſericordem ⁊ benignū fatet̄ quibuſcunꝙ̄ peccatorib⁹ ⁊ qſicunꝙ̄ ad penitentiam redeuntibus. ⁊ licet multas auctoritates poſuerim in ſermone de

miſericordia dei in quadrageſi
mali de penitentia. tamen hoc
loco illas repetere ⁊ alias ſup
addere per neceſſarium cenſeo
vt ſic terreatur diabolus ⁊ ab
ſcedat a cordibus peccatorum
quos in deſperationem inniti
tur reiicere. Audite igitur ⁊ au
ribus percipite feliciſſimum ſa
luberrimum iocundiſſimum
qꝫ nouum. O peccatores de pa
tre noſtro quem offendimus.
quem deſeruimus. quem per
tempora longiſſima ſpreuimꝰ.
Miſericors eſt. miſericordiam
offert conuertentibus ad ſe De
quo ſic ſcribitur exodi. xxxiiij.
capitulo. Dominator domine
deus miſericors ⁊ clemens pa
tiens ⁊ multe miſerationis.
¶ Et deuteronomij quarto ca
pitulo Reuerteris ad dominũ
deum tuum ⁊ audies vocem
eius. quia deus miſericors de
us deus tuus eſt. ¶ Et eccl'ia
ſtici ſecundo capitulo. Pius ẽ
dominus ⁊ miſericors ⁊ remit
tet in die tribulationis peccata
¶ Et. xvij. capitulo quam ma
gna eſt miſericordia dei ⁊ ꝓpi
ciatio illius conuertentibꝰ ad
ſe. ⁊. xviij. ca. quis adijciet enar
rare miam dñi. ⁊ li. ca. Letetur
anima veſtra in mia eiꝰ. ⁊ Sa
pientie. xv. c. Tu autem domi
ne ſuauis ⁊ verus es ⁊ in miſe
ricordia diſponens oia. ⁊ Da
uid in pſal. l. Miſerere mei de
us ſecundum magnam miſeri
cordiam tuã ¶ Et pſal. lxxxxiij
miſericordiam ⁊ veritatem di
ligit deꝰ. ¶ Et pſal. lxxxv. Tu
autem domine ſuauis ⁊ mitis
⁊ multe miſericordie omnibus
inuocãtibus te. ⁊ pſal. lxxxviij.
Miſericordias domini ineter
num cantabo ⁊ pſal. xcix. Lau
date nomen eius quoniaꝫ ſua
uis eſt dominus ineternuꝫ mi
ſericordia eiꝰ. ⁊ pſal. cvij. Ma
gna eſt ſuper celos miſericordia
tua. ⁊. pſal. cxviij. Miſericor
dia dñi plena eſt terra. Et. pſ.
c. xxix. Apud dñm mia et co
pioſa apud eum redemptio. et
Iſaias. xxx. c. ait. Expectat de
us vt miſereatur. ¶ ⁊. lv. ca. De
relinquet impius viam ſuam
⁊ vir iniquus cogitationes ſu
as ⁊ reuertatur ad dñm ⁊ mi
ſerebitur eius. ⁊ Ioelis. xx. ca.
Conuertimini ad dñm deum
veſtrum quia benignus ⁊ mi
ſericors eſt ⁊ preſtabilis ſuper
maliciã. ⁊ Daniel. ix. ca. Pro
ſternimꝰ p̃ces in miſeratõibus
tuis multis. ⁊ Mathei. ix. ca.
Chriſtꝰ dixit. Miam volo. et
Paulꝰ ad ephe. c. Deꝰ diues ẽ
in mia. ⁊ de hac ſunt textꝰ ⁊ ſen
tentie dulciſſime ĩ decretꝫ. l. di.
c. Ꝺr tua. c. Si q̇s. ⁊. i. q. vij. c
ſi q̇s. ⁊ ij. q. i. c. Multi. ⁊. vij. q
i. c. Qui negãt. ⁊. xxij. q. iiij. ca.

Vnuſquiſq̄ꝫ.c. Incōmutabil. c. Nō ſemp.c. Omē.ꝛ.xxiij.q. iiij.c. Hec ātvita.c. Ipa pietaſ c.ſi illic.c. Duo iſta.ꝛ.xxiij.q.v c.ſi non licet.c. Ad fidem.cap. Relegentes.ꝛ.xxvi.q.vi.c. Is qui.ca. Agnouimus.ꝛ.xxxij. q.i..c Apud.ꝛ.xxxiij.q.ij.cap. Admonere.ꝛ de pe.di.i.c. Libenter.ꝛ.c. Multiplex.c. Im portuna.c. Nouit.c. Quāob/rem.c. Quia diuinitatis.natu ra.c. Predixerat.ca. Medicia c. Quē penitet.ꝛ d̄ pe.di.iij.d. Niniuite.c. Ille rex ca. Talis c. Adhuc inſtatur. Sunt ipm ptu exempla tot peccatoꝝ q̄ ad dn̄m redeūtes benigne recepti ſunt ꝛ veniā acceperūt. vt pa/tet in ſermone illo noſtro d̄ mia dei. Tertia deſperatō ē felicita tis adipiſcēde. Deſperāt pctō/res q̄ꝫ ſepe adipiſci regnū celo/rū. qm̄ illud nō datur ſine me/ritis. ꝛ vt inquit Beda ſiñ me ritis aliquid ſperare non ſpes ſed preſumptio dici debꝫ Qui bus rn̄det Bonauē.in.iij.diſt. xxvi.in declaratōe lrē. Qd̄ ali/qui ſunt q̄ non hn̄t meritū nec in ꝓpoſito nec in effectu. hi ſunt qui malefaciēdo nullū bonuꝫ agunt ꝓponētes firmiter in ſua diſſoluta vita ꝑſeuerare aſſerē/teſq̄ꝫ. Si dederit mihi deꝰ pa/diſum faciat qd̄ vult. Si di/miſerit me ineternum q̄d mihi Ego vitā mutare nolo: Tales vtiq̄ꝫ p̄ſumptuoſi eſſent ſi ſpa/rent illū mō poſſe ſaluari. Alij vero ſunt q̄ hn̄t meritū in ꝓpo ſito ꝛ in effectu. Hi ſūt viri ꝑfe cti quales fuerūt ſancti ꝛ ami/ci dei virtutibus heroicis ful/gentes qui peccata oīa euitan/tes bonis opibus vacauerunt die noctuq̄ꝫ ſeruientes domio in humilitate ꝛ deuotōe. Qui dam autem habent meritum in propoſito ꝛ ſi non in effectu Iſti ſunt homines imperfecti qui ꝛ ſi humana fragilitate ſe/pius in peccata labantur tamē deo ſe commendant vt illis ſpa cium tribuat penitētie. frequē tant eccleſias largiuntur pau/peribus elemoſinas. cuſtodi/unt ſanctos dies feſtorum ꝛ ex ercent alia opera bona claman tes ſemper in corde ſuo cuꝫ pu blicano. Deus propicius eſto mihi peccatori. hi ſperare poſ/ſunt non preſumptuoſe. qꝛ ad numerum deuenient electo/rum. Et ſi q̄s obijceret q̄ nul/lus poteſt mereri vitā eternaꝫ quia illa eſt bonū infinitum et meritum noſtrum eſt merituꝫ finitū ꝛ finiti ad infinitū nulla eſt ꝓportio. Rn̄deri pōt p ea p̄ dicta ſūt in ſmone primo q̄dra geſimalis de pnia.c.iij.

¶ Qd̄ deſpatio grauiſſimū eſt pctm̄ ex eo q̄ per illā hoies re/

trahūtur ab oꝑib⁹ bonis ⁊ labū
tur in effrenata vicia.

Capitulum ſecundum.

Secundū miſteriū de/
clarandū de deſꝑatiōe
dicitᷣ ḡuitaꝫ. Eſt ꝙ̄ꝓe
deſperatio ḡue pctm̄. ¶ Unde
Hiero. ad ruſticū monachum
ait. Nihil ſic offendit deū ſicut
cor impenitēs. Solū deſꝑatōis
crimē eſt qḋ veniā ꝯſeq̄ nō pōt
⁊ Leo papa de pe. di. iij. capi.
Sceleratior. ſic iudā alloq̄tur.
Sceleratior oib⁹ o iuda ⁊ infe
licior extitiſti quē pn̄ia nō reuo
cauit ad dn̄m. ſed deſꝑatio tra
xit ad laqueū. Quaſi dicat ꝙ
ḡui⁹ fuit pctm̄ dſꝑatōis i iuda
ꝙ̄ pctā iudeoꝝ ⁊ alia pctā ꝑ il
lū ꝯmiſſa. ¶ Et gloſa ſuꝑ illud
Numeri. xxiiij. c. Si deſꝑauerꝫ
lapſus in die anguſtie minuetᷣ
fortitudo tua dicit. Nihil ē exe
crabili⁹ deſꝑatōe quā q̄ hꝫ ⁊ in
ḡuabilib⁹ hui⁹ vite laborib⁹ et
qḋ pei⁹ eſt in fidei certamīe cō
ſtantiā ꝑdit ¶ Et Iſidorus li.
de ſūmo bo. Perpetrare flagi/
tiū mors aīe ē. ſed deſꝑare ē de/
ſcēdere in infernū. ¶ Sꝫ ꝓpter
iſta q̄rūt ſcire nōnulli vtruꝫ de
ſperatio ſit maximū pctōꝝ. Et
ex auctoritatib⁹ p̄dictis videtᷣ
ꝙ ſic. ꝑterea pctm̄ inſanabile vi
detur eſſe grauiſſimū ſ̄m illud
Hieremie. xxx. c. Inſanabilis
fractura peſſima plaga tua.
Sꝫ pctm̄ deſꝑatōis ē inſana/
bile. vn̄ Hiere. xv. c. Plaga no
ſtra deſperabilis rēnuit curari.
¶ Sꝫ ꝯ̄riū oñdi pōt. ¶ Primo
qꝛ illō pctm̄ videtᷣ eē altero ḡui
us ꝙ̄ peccāti mai⁹ documentū
tum infertur. Sed ex infideli.
delitate q̄ opponitur fidei infer
tur mai⁹ nocumentū. qꝛ ꝑ infi/
delitatē deſtruitur fundamētū
ſpūalis edificij ꝙ̄ ex deſꝑatiōe
q̄ opponitur ſpei. ergo infideli/
tatis pctm̄ ḡui⁹ eſt pctō deſꝑa/
tōis. ¶ Scđo arguitᷣ ex ſentētia
Ariſto. q̄ ait. viij. ethi. Maio
ri bono mai⁹ malū opponitur.
Sed caritas ē maior ſpe. qꝛ vt
ait apl's prime ad corith. xiiij.
c. Nūc aūt manēt fides. ſpes.
caritas tria hec. Maior auteꝫ
hoꝝ ē caritas. ergo odiū dei op
poſitū caritati ē graui⁹ deſꝑati
one oppoſita ſpei. Rn̄det tho.
ij. ij. q. xx. ꝙ pctā q̄ opponūtᷣ vir
tutib⁹ theologicis ſunt ſ̄m ſuū
gen⁹ alijs pctis ḡuiora. Cum
eni virtutes theologice habeāt
deū ꝓ obiecto pctā eis oppoſi/
ta importāt directe ⁊ principa/
liter auerſionē a deo. Si eni eē
poſſet ꝯuerſio ad bonū ꝯmuta
bile ſine auerſione a deo ꝙ̄uis
eēt inordinata nō eēꝫ peccatū
mortale. ⁊ iō illō qḋ p̄io ⁊ ꝑ ſe
hꝫ auerſionē a deo ē grauiſſimuꝫ

inter pctã mortalia. ꝟtutib au tē theologicꝭ opponūtur infide litas deſpatio ⁊ odiū dei. Jnt ꝗ odiū ⁊ infidelitas ſi deſpatōi ꝯpent inueniētur ſm ſe q̄dē. id ē ſm rōez ꝓprie ſpēi ġuiora Jnfidelitas ei ꝑuenit ex hoc ꝙ voluntas hoīs ipſi diuine bonitati ꝯriatur. Deſpatio aūt ex hoc ꝙ hō nō ſpat ſe bonitatē dei ꝑticipare. Ex ꝙ ptꝫ ꝙ infidelitas ⁊ odiū dei ſunt ꝯ deū ſm ꝙ i ſe ē. Deſpatio aūt ſm ꝙ ei bonū ꝑticipatur a nob. vñ maiꝰ pctm̄ ē ſm ſe loquēdo non cedere dei veritatē vel odire deū ꝗ̄ ñ ſpare ꝯſeq̄ gl'iam ⁊ grām ab ipo ſꝫ ſi ꝯpetur deſpatio ad iſta duo pctā ex ꝑte nr̄a ſic deſpatio ē pi culoſior. qꝛ ꝑ ſpē reuocamur a malis ⁊ itroducimur i bōa ꝓſequēda. Et iō ſublata ſpe i effrenata hoīes labūtur i vicia et a bonis opib retrahūtur. ⁊ ſic ſoluūtur obiecta.

¶ Qđ deſpatio pctm̄ ē ġue tñ ſi de illa hō peniteat remittitur a deo.

Capl'm tertium

Ertiū myſteriū declarandū de deſpatone dicitur rēiſſibilitas. Jn q̄ exquire libet an pctm̄ deſpatōis ſit rēiſſibile. Et q̄duſdā videtur ꝙ nō eo ꝙ ē pctm̄ in ſpm̄ ſctm̄. vt docet Magiſter in. ij. di. xliij. Et pctm̄ in ſpm̄ ſctm̄ ē irremiſſibile. Sꝫ qꝛ de hac materia diffuſe tractauimꝰ in ſermone de mīa dei in q̄drageſimali de pnia. Jō ꝓ nūc tm̄ notabimꝰ illō qđ ponit tho. ij. ij. q. xiiij. Qđ de pctō in ſpm̄ ſanctū tripliciter doctores loquuntur. Primi doctores antiq̄. vt Athanaſiꝰ. Hilariꝰ Ambroſius. Hieronimꝰ ⁊ Chriſoſtomus. dicūt pctm̄ in ſpm̄ ſanctū eſſe q̄ñ ad lr̄am aliquid blaſſemū dicitur ꝯ ſpm̄ ſctm̄ ſiue ſpiritusſctūs accipiať ſm ꝙ eſt nomē eſſentiale ꝯueniēs toti trinitati. Cuiꝰ quelibet ꝑſona ⁊ ſpiritꝰ eſt ⁊ ſctūs. ſiue ꝓut ē nomē ꝑſonale vniꝰ in trinitate ꝑſone Et ſm h̄ diſtinguitur Math xij. cap̄. blaſſemia ꝯ ſpm̄ ſctm̄ ⁊ blaſſemia ꝯ filiū hoīs Nā xp̄s oꝑabať quedā hūanitꝰ comedendo ⁊ bibendo ⁊ ſilia Quedā diuinitꝰ miracl'a faciendo. ⁊ ꝑ operationeꝫ ſpūſſancti. ꝗ ſm hūanitatem erat repletus. Jn dei aūt primo quidaꝫ dixerant blaſſemiā in filiū hoīs cū dicebant cum voracem potatorem vini ⁊ publicanorum amatorem. Poſtmodum autem blaſphemauerunt in ſpiritumſanctum dum opera que ipſe operabatur virtute proprie diuinitatis ⁊ per operationem ſpiritusſancti attribuebant princi

pi demonioꝝ ⁊ ꝓpter hoc dicun
tur in ſpm̄ſanctū blaſfemaſſe
Aug⁹ autem li. de verbis dn̄i
Blaſfemiam vel peccatum in
ſpm̄ſanctū dicit eſſe finalē im/
penitentiā quando .ſ. aliquis
pſeuerat in peccato mortali vſ
ꝗ ad mortē. Quod quidē nō
ſolum verbo oris fit. ſed etiaꝫ
verbo cordis ⁊ operis. hoc au
tem verbū ſic acceptū dr̄ eē cō
tra ſpm̄ſanctum. quia eſt ꝯtra
remiſſioneꝫ peccatoꝝ que fit p
ſpm̄ſanctū qui eſt charitas pa
tris ⁊ filij. Nec hoc deus dixit
iudeis quaſi ipſi peccarēt i ſpi
ritūſanctū. Nondū em̄ erāt fi
naliter impenitentes. ſed ad/
monuit eos ne taliter loq̄ntes
ad hoc peruenirēt ꝙ i ſpm̄ſcm̄
peccarēt. alij ſ͛o dicūt pctm̄ in
ſpm̄ſcm̄ ē qn̄ aliq̄s peccat ꝯ ap
propatū bonū ſpūiſcō cui ap/
propaꝛ bonitas ſicut pr̄i appro
priaꝛ potētia ⁊ filio ſapientia.
vnde pctm̄ in patrem dicunt
eſſe pctm̄ ex infirmitate. ⁊ pec/
catū in filiū qn̄ peccatur ex ig/
norantia. Et in ſpm̄ſanctum
qn̄ peccaꝛ ex certa malitia. Et
nota quia nō dicit ex malicia
ſed ex certa malitia. Nam vt
refert Bonauentura. in. ij. di.
xliij. ꝙ ⁊ ſi malicia concurrere
poſſit ad oē pctm̄ nō tn̄ ſemp
facit peccatū in ſpm̄ſanctum.
vnde ſi aliq̄s ſenex qui non hꝫ
appetitum fornicādi excitaret
carnem ſuā vt fornicareꝛ non
diceretur in illa fornicatione pec
care in ſpm̄ſanctum ꝗuiſ illō
peccatum cōmitteret ex indu
ſtria ⁊ quadā malicia. Pecca
re ergo ex certa malitia eſt cuꝫ
contēnuntur ⁊ abijciūtur illa
que electionem peccati poſſūt
impedire. ſicut ſpes per deſpa
tionem. ⁊ timor p p̄ſumptio/
nem: que .ſ. timor ⁊ ſpes ſūt ef
fectus ſpūſſancti in nobis De
ſperatio ergo eſt peccatū i ſpm̄
ſanctū. q̄a repugnat ſpei ⁊ con
temnit miſericordiam ⁊ boni
tatē dei. Ad ꝓpoſitum princi
pale redeūtes dicimus vt etiā
poſui in illo p̄tacto ſermōe de
miſericordia dei ꝙ poteſt ho/
mo ꝗdiu in hac vita ē deſpa
tione penitere ⁊ penitenti nun
ꝗ venia denegaꝛ. Ibi oia ex/
p̄ſſa ſūt que nolo ſcribēdo ite/
rū replicare. Sed p ꝯfortatio
ne deſpatoꝝ vt nunꝗ ſi ſe cor
rigere volūt ⁊ ad pniam reuer
ti diffidāt de bonitate dei. in/
ducā exemplū notabile qd̄ re
citaꝛ i legēda ſancti baſilij vir
quidā venerabilis noīe hera/
clius filiā vnicā hēbat quam
dn̄o ꝯſecrare decreuerat. Sꝫ
diabolus humani generis ini
micus hoc aduertēs vnum ē
ſeruis p̄dicti heraclij in amo/
rē puelle plurimū inflāmauit

verꝝ cū impoſſibile cerneret vt ipſe qui ſeruus erat in ample/xus tam nobilis puelle accedere poſſet ad quendā maleficū acceſſit pecuniaꝫ ꝓmittens vt ſibi ferret opē. Cui maleficus dixit. Si vis mittā te ad dia/bolum meū dn̄m. Et ſi feceris qui ipſe iniūget tuū deſideriuꝫ obtinebis. Rn̄dit iuuenis. fa/ciam vt dicis. Ille igiť epiſto/lam ad diabolū miſit. ꝛ eaꝫ ꝑ p̄dictum iuuenē in hec ꝟba deſtinauit. Qm̄ quidem mi dn̄e opꝫ me feſtinanter ꝛ ſollicite q̄uiſcꝫ xp̄ianoꝝ religiōe abſtrahere ꝛ me adducere voluntati vt pars tua quottidie multi/plicetur miſi hūc iuuenē amore captū ardentiſſimo talis puelle poſtulo vt ſuū deſiderium aſſequať vt in iſto glorier ꝛ alios tibi de cetero valeā aggre/gare. Et dans ei epiſtolā dixit vade ꝛ tali hora noctis ſta ſuper monumentum gentilis et ibidē demones aduoca ꝛ hāc chartā in aera exalta ꝛ ſtatim aderunt tibi. Qui vadens demones inuocabat ꝛ chartā ꝑ aera eijciebat. ꝛ ecce adeſt p̄n/ceps tenebraꝝ multitudie demonioꝝ vallatus. Qui cū epiſtolā ꝑlegiſſet ait ad iuuenem Credis ne q̄ tibi poſſiꝫ ꝓdeſſe vt tuā cōpleas volūtatē. qui ait credo dn̄e. Cui diabolus.

Abnegas xp̄m tuū. Qui ait. abnego. Dicit ei diabolꝰ Perfidi eſtis vos xp̄iani. qꝛ quoniam me opꝰ habetis ad me venitis. qn̄ aūt deſideriū veſtruꝫ conſecuti eſtis ſtatiꝫ me negatis ꝛ ad xp̄m veſtꝝ acceditis. Ille aūt qꝛ clemēs eſt ſuſcipit vos. Sed ſi vis vt tuā cōple/am voluntatē fac mihi manu tua ſcriptū in quo ꝯfitearis te abrenūciaſſe xp̄o ꝛ baptiſmo ꝛ xp̄iane ꝓfeſſioni ꝛ meꝰ ſis ſeruus ꝛ mecū in iudicio ꝯdēnādus. Qui ſtatim manu ꝓpria ſcriptū fecit Cōtinuo ḡ diabolus accerſiuit ſpūs q̄ erant ſuꝑ fornicationē iubēs eis vt ad p̄dictā puellā accederēt ꝛ cor eiꝰ i amorē iuuenis inflāmarēt. q̄ accedētes cor eiꝰ adeo ſuccēderūt vt puella ſe ī trā ꝓijceret ꝛ ad patrē lamētabiľr exclamaret. Miſere mihi pr̄ quia diretorq̄or ꝓpť amorē taľ pueri aut illi vxorē me trade aut pꝰ modicū mortuā me videbꝭ ꝛ ꝓ me ī die iudicij rōnē reddes. Qð dolenť audiēs pr̄ tādē eā vxorē illi dedit. Ad vniuerſā ſubſtātiā tribuit dicēs. vade filia veni miſera. Cū ḡ illa cū viro maneret ꝑcepit ꝛ alioꝝ relatu cognouit q̄ iuuenis ille eccľiaꝫ n̄ itroibat nec ſe cruce ſignabat. Cū ꝟo hec viro ſuo ſuſpirāſ ꝛ dolēs narraſſꝫ illeqꝫ negare ā

poſſet apuit ſibi p ordinē cun cta que fecerat. Quod illa au diens vehemēter ingemuit. et ad beatū baſiliū ꝑperauit. eiqꝫ oia que viro ſuo ⁊ ſibi accede rant retulit. Baſilius autē iu uenē vocans dixit. Uis fili re uerti ad dnm. Cui ait. Utiqꝫ dne. ſed non valeo qꝛ diabolo ſum ꝓfeſſus ⁊ xpm abnegaui ⁊ de hoc ſcriptū manu ꝓpria fe ci ⁊ diabolo ipꝫ dedi. Cui ba ſilius. Non ſit tibi cure. Beni gnus ē deus reuertentibuſ ad ſe. Et ꝯtinuo apphendēs pue rum ſignū crucis in eius frōte fecit ⁊ ipm p tres dies recluſit Poſtea eum viſitauit ⁊ dixit. Quō habes fili. Qui ait. In magna ſum vexatiōe. Nā cla mantes diaboli ⁊ terrētes me ſcriptū oſtendūt ⁊ dicūt. Tu veniſti ad nos: nō nos ad te ⁊ dixit ſcūs. Noli timere fili tan tūmodo crede. Et dās ei mo dicam eſcā ⁊ ſ gnās ⁊ claudēs oſtiū abijt ⁊ p eo orauit. Poſt aliqs dies iterꝫ viſitauit ⁊ ait: Quō habes fili. Qui ait. al ō ge clamores eoꝝ ⁊ minas au/ dio. ſed eos nō video ⁊ dās ei iterꝫ eſcam facienſqꝫ ſignū cru cis iterꝫ eum recluſit ⁊ p eo ora uit. ⁊ quadrageſimo die rediēſ dixit. Quō habes fili. Reſpō dit bene habeo ſcē dei. vidi te hodie in viſu pugnantē ꝓ me ⁊ diabolū vincentē. Poſt hec cū educens oēm cleꝝ ⁊ religio ſos ⁊ pplm cōuocauit. ⁊ oēs ꝓ eo orarē admonuit tenēſqꝫ ma nū iuuenis ducebat ad eccleſi am. Et ecce diabolus cū mul titudine demonū ad eū venit ⁊ viſibiliter apphendēs iuue/ nem conabatē eū trahere d ma nu baſilij. Et cepit clamare il le. Scē dei adiuua me. Et tā ta eū iprobus inſtātia aggreſ/ ſus ē vt etiā ſcm ipelleret. qui ait ad eū iprobiſſime. Nō ſuf/ ficit tibi proditio tua niſi ⁊ dei mei tētes plaſma. Diabolꝰ di xit ad eū multis audientibus Preiudicas mihi o baſili. tūc oēs exclamauerūt kyrieleiſon. Dixitqꝫ ad eū baſilius. Increpet te dñs diabole. Qui ait. Nō abij ego ad ipꝫ ſꝫ ipſe vēit ad me. Ecce ſcriptū eius i ma nu mea habeo. Et orante ba/ ſilio ⁊ tendente in celū manus Ecce charta p aerem delata ⁊ ab oibus viſa venit ⁊ ipoſita eſt in manibꝫ baſilij. Quā ille ſuſcipiēs dixit iuueni. Cogno ſcis has litteras frater. Et ille Etiā dñe. Et frangēs baſiliꝰ ſcriptū ⁊ bene inſtruens illum ⁊ regulā ſibi danſ reddidit eū vxori ſue. Ecce quāta ē boni/ tas ſūmi dei q neminem vult pire Speremus ergo in illum ⁊ nō ꝯfundemur. ſed debimꝰ

eius gratiam.quam nobis lar giatur.amen.

¶ Sabbato ante dñicã d paſſione.de iuſticia ↄtra negligentiam miniſtroꝝ eius.

Sermo.xxxv.

Udiciũ meũ veꝝ eſt. Uerba ſũt redemptoris noſtri originaliter Jo.viij c.ꝛ in euãgelio hodierno. Or dormit iuſticia in terra multiplicanť vbiq̄ꝫ iniquitates maloꝝ. Perpetrãt quidẽ ipſi abſq̄ꝫ timore pctã ſed fieri nõ põt abſq̄ꝫ culpa rectoꝝ reipublice. ac q̄rumcũq̄ꝫ maioꝝ iuſticie intermiſſio. Nã deũ imitari debent cuius miniſtri ſunt vt cõtra publice delinquentes duꝫ opus eſt potentie brachiũ extẽdant. Et cũ ſepe in hoc deficiant ex animi remiſſione ꝛ puſillanimitate. Jdcirco in p̄ſenti ſermone de negligẽtia miniſtroꝝ iuſticie dicemus. Pro q̄ ↄſitanda de iuſticia tria proponemus myſteria declarãda

¶ Primũ dꝛ cõmendationis.

¶ Scdm partitionis.

¶ Tertiũ contrariationis.

¶ Quid ſit iuſticia. ꝛ quomodo cõmendať in omnibus ſcripturis diuinis ꝛ humanis. et de triplici ei⁹ acceptiõe. Ca.i.

Rimũ myſteriũ declarandũ de iuſticia dꝛ cõmendatiõis.in quo p̄us videamus q̄d ſit iuſticia· deinde q̄ modo ab oĩbus cõmendatur ſcripturis. Cicero igiť in ep̄la de caſu reipub.ſic diffinit iuſticiã. Juſticia eſt ↄſtans ꝛ ꝑpetua volũtas ius ſuũ vnicuiq̄ꝫ tribuens.q̄ ꝟba ponunť inſti.de iuſti.ꝛ iure.ꝛ ff.de iuſticia ꝛ iure.l.iuſticia. Pro q̄ diffinitione pcenius ĩtelligenda. Notandũ ƒm Ricar.i.iiij.diſt. xxxiij.ꝛ Tho.ij.ij.q.lviij.ꝛ.i.ij q.cxij.q̄ iuſticia ſumiť tripliciť

¶ Primo cõmiſſiue ꝑ qualibꝫ rectitudie animi.ꝛ hoc modo quelibet ꝟtus eſt iuſticia q̄daꝫ quia quelibet virtuſ eſt aliqua animi rectitudo Et de hac dicit Anſel.in li.de ꝟitate. Juſticiau ere ctitudo volũtatis. et ſic iuſticia ẽ facere bonũ ꝛ declinare a malo ƒm Aug⁹.ꝛ de hac xp̄s dixit Matthei.vi.c. Primũ querite regnũ dei ꝛ iuſticiam eius. Hoc etiã modo iuſticia importat rectitudineꝫ ordinantẽ actũ hoĩs in cõparatione ad bonũ ꝓꝑium cũ.ſ. homo ordinať per virtutem q̄ bonũ facit habentẽ. Et hanc ariſto.v.ethicoꝝ appellat iuſticiã methaphoricã.¶ Scdo ſumiť iuſticia coiter ꝓut ĩportat rectitudinẽ ordinãtẽ actuꝫ hoĩs in cõparatione ad bonũ cõmune multitudinis.ꝛ ſic dꝛ

ſticia legalis ¶ Tertio mo/
do ſumit̃ iuſticia ꝓprie ꝓut īpoꝛ
tat rectitudinē oꝛdinātē actuꝫ
hoīs in cōparatione ad aliuꝫ
ſingularē hoīeꝫ. ⁊ ſic ē iuſticia
ꝑticularis ⁊ ē ꝟtus cardinaliſ
¶ Quomodocūq; itaq; ſuma
tur iuſticia multa laude extol/
lit̃ in ſcripturis diuinis ⁊ huma
nis. Vn̄ dauid ita ait p̄s. xxx
iij. Oculi dn̄i ſup iuſtos. ⁊ p̄s
xxxvi. Juſti aūt hereditabunt
terrā. ⁊ p̄s. xci. Juſtus vt pal/
ma floꝛebit. Et p̄s. xci. In me
moꝛia eterna erit iuſtus. ⁊ ſa/
piens puer. x. ca. Benedictio
dn̄i ſup caput iuſti. ⁊. c. xij. In
ſemita iuſticie vita. ⁊. ca. xiiij.
Juſticia eleuat gentē miſeros
facit populos pctm̄. ⁊. cap̄. xv
Qui ſequit̃ iuſticiā diligetur a
deo. ⁊. xvi. ca. Initiū vie bone
facere iuſticiā. ⁊ eccliaſtici. iiij.
ca. Pro iuſticia agonizare pro
aīa tua ⁊ vſq; ad moꝛtē certa
ꝓ iuſticia/ ⁊ deus expugnauit
ꝓ te inimicos tuos. ⁊. xx. capi.
Qui opatur iuſticiā ipſe exal/
tabit̃. Et Paulus ad epheſe/
os. vi. c. Induti loꝛica iuſticie
Et ad philip. i. c. Repleti fru
ctu iuſticie. ⁊. i. ad thimotheū
vi. c. Sectare iuſticiā. ⁊ Caſſi
odoꝛus in epiſtolis. Acqeſci/
te iuſticie qua mūdus letatur.
Anſel. in li. cur de⁹ hō. Juſti/
cia ē animi' libertas tribuens
vnicuiq; ſm ꝓpriā dignitateꝫ
maioꝛi reuerentiā. pari concoꝛ
diam. ⁊ minoꝛi diſciplinā. dō
obedientiā. ſibi ſanctimoniā.
inimico patientiā. egeno ope/
roſam miſericoꝛdiā. Et textuſ
xij. q. ij. c. cū deuotiſſimā. Sū
mū in reb⁹ bonū ē iuſticiā cole
re atq; ſua cuiq; iura ſeruare.
Et aug⁹ lib. iiij. de ciuita. dei
Amota iuſticia q̇d aliud ſunt
regna niſi latrocinia. ⁊ Ma/
cro. lib. i. de ſom. ſcipio. Sine
iuſticia nō ſolū reſpublica; ſed
nec exiguus hominū cet⁹ nec q̄
dē parua domus ꝯſtabat. Et
Cicero li. i. de offi. Juſticie ꝟ/
tutis ſplendoꝛ eſt maxim⁹ ex q̄
boni viri nominant̃. Et Sa/
luſtius in catilinario. Laboꝛe
ac iuſticia reſpublica excreſcit
Et ariſto. v. ethicoꝝ. Precla/
riſſima virtutū videt̃ eſſe iuſti
cia ⁊ neq; heſperus neq; luci/
fer itaq; admirabilis. Et i po
litice. Sicut ꝑfectū oīum ani/
maliū eſt hō. ita a lege ⁊ iuſti/
cia ſeꝑatū peſſimū omniū. Et
Sen̄. in li. de quattuoꝛ ꝟtuti/
bus Juſticia diuina lex ē ⁊ vin
culū ſocietatis humane. ⁊ Cy
ꝑanus in li. de. xij. abuſionib⁹
Juſticia ē pax populoꝝ. tuta/
men patrie. imunitas plebis.
munimentū gētis. cura lāguo
rū. gaudiū hominū. temperieſ
aeris ⁊c. ¶ Et vt ꝯcludamus

laudes iuſticie adeſt ſaluatoꝛ noſter qui Matth. v. c. dixit. Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſticiam qm̄ ipſi ſaturabunt. Sꝫ quidā ꝑconia iuſticie audientes arguere conant ꝓbantes ꝙ iuſticia nō poſſit eē in hoīb ſꝫ in ſolo deo. nā vt dictū ē i ꝓncipio hui capituli. Juſticia ē ꝯſtans ⁊ ꝑpetua volūtas. Sꝫ i ſolo deo ē volūtas ꝑpetua. ergo i ſolo deo erit iuſticia. ¶ Ad h̄ rn̄det Tho. ij. ij. q. lviij. ꝙ voluntas pōt dici ꝑpetua dupliciter. Uno mō ex ꝑte ipſi actus q̄ ꝑpetuo durat. ⁊ ſic ſoli dei volūtas ē perpetua. Alio mō ex ꝑte obiecti. qꝛ. ſ. aliquis vult ꝑpetuo facere aliquid ⁊ h̄ requirit ad rationē iuſticie. ſ. ꝙ hō habeat volūtatē ꝑpetuo ⁊ in oīb iuſticiā ꝯſeruandi virt ergo iuſticie excolēda ē. quia i autentico vt oēs obediant iudici ꝓuincie in ꝓncipio. collatione. v. vocat virtus ꝑfectiſſima in ſuꝑlatiuo gradu q̄ oēs excedit ⁊ nullus eum. ff. de verbo. obli. l. vbi autē. circa ꝓncipiū. Rō eſt. qꝛ cetere ꝟtutes ꝓ ſūt hn̄ti. iuſticia ꝓ omnib

¶ De innocētia. fidelitate ⁊ ſeueritate. q̄ ſunt tres partes iuſticie. Capitulū ſecundū

Ecundū myſteriū declarandū d̄ iuſticia dꝛ partitiōis. Et lꝫ a macrobio ⁊ Tullio diuerſe aſſignent partes iuſticie ac plures. nos tn̄ de trib tm̄ dicemus

¶ Prima dꝛ innocentia.

¶ Scd̄a fidelitas

¶ Tertia ſeueritas

¶ Prima ꝑs iuſticie dꝛ innocentia. de hac Lactantius li. iij. ait. Inter ſūmas hoīs ꝟtutes innocentia numeratur Et vt inquit Tullius in queſtionibus tuſculanis. Innocētia eſt affectio talis animi que nemini noceat. Et Ambroſius xxij. q. iiij. ca. innocēs ait Hoc eſt innocentez eſſe ignorare q̄d noceat. ¶ De hac adhuc dicit Seneca in libro de clem̄. Peſtifera vis eſt valere ad nocendum Ad hanc innocentiā ſpectat odio habere peccata Unde. lxxxvi. di. c. culpaꝫ. dicitur Primus gradus innocentie ē odiſſe nefanda. Ideo Dauid qui dixerat. Judica me ſ᷑m innocentiam meam. ipſe dicit. Iniquitatez odio habui ⁊ abhominatus ſum. Ad innocentiaꝫ adhuc pertinet defendere loco ⁊ tempoꝛe bonos ⁊ cohibere malos. ¶ Unde Ambroſius libꝛo. ij. d̄ officijs ait. Juſtus vt ſis non ſolum non nocebis ſed innocentē ꝓhibebis Propterea non fuit innocens pylatus. quāuis dixerit innocens ego ſum a ſanguine iuſti

huius Mathei.xxvij.c. qꝛ po
tuit iudeos cohibere a malicia
eoꝝ ꝛ nō fecit. Placet aūt deo
iſta inocētia ꝙ dicit in.pš. In⸗
nocētes ꝛ recti adheſerūt mihi
¶ Scđa pars iuſticie dicit fi⸗
delitas. De hac tulius in.i.de
offi.ait Fundamentū iuſticie ē
fides.i.ꝯuētoꝝ ꝯſtantia ꝛ veri
tas. Ideo ſap̄.puer.xxviij. ca.
ait. Uir fidelis mltū laudabit
ꝛ Tulliꝰ li.ij.de offi. Nlla res
vehemētius ꝯtinet rēpublicaꝫ
quā fides. Hec vtiqꝫ neceſſa⸗
ria ē inter viꝝ ꝛ vxorē.int mer
catores int artifices int ciues
ꝛ inter oēs. De fidelitate ꝯmē
datur a Ualerio li.vi.in rubri
ca de iuſticia. Craſſus roma⸗
nus ciuis ꝙ carbonis nomē in
feſto aio. vtpote inimiciſſimuꝫ
ſibi detulerat.ſed tn̄ ſcriniū eiꝰ
eius a ſeruo carbonis allatum
ad ſe ꝛ plura ꝯtinēs qb̄ facile
opprimi poſſet vt erat ſignatū
cū ſeruo cathenato ad eū remi
ſit. ¶ Tertia pars iuſticie dicit
ſeueritas.hec ē virtꝰ debito ſup
plicio cohercēs iniuriaꝫ. ꝛ dicit
a ſeuicia ꝛ veritate. vn̄ ſeuerus
quaſi ſeuus ꝛ verus ſcḋm Iſiđ.
Notandū tn̄ ꝙ ſeueritas aliqn̄
accipit in malā partē.ſ. ꝑ cru⸗
delitate. Et ſic accipit cū dicit
ꝙ pius claudiꝰ in ſenatu đ pir
ri captiuis ſeueriſſimam dixit
ſn̄iam.i.crudeliſſimā. vt ſcribi
tur ff.de poſtu.l.i.§ caſū. Ali
qn̄ ſeueritas accipit in bonā ꝑ⸗
tē.ſ.pro debita punitōe delicto
rū.ꝛ ſic accipitur. C.de veteri
iure enucle.l.ij §.ſeptinariꝰ Et
C.de ſepul.viol.l.ſeplcra.hec
ſeueritas requirit in his ad q̊s
ſpectat ex debito officij ꝛ ſupio
ritatis punire peccata.qm̄ pro
pter quatuor rōes peccata ſunt
puniēda. ¶ Prima rō eſt ꝓpter
bonoꝝ auxiliationē. vt ꝑ puni
tionē maloꝝ ꝓbeatur auxiliuꝫ.
bn̄ viuētib᷒. Ideo ad publicā
vtilitatē ſpectat ne crimina.rē⸗a
neant impunita. vt ponitur.ff
ad.l.acql.l.ita vlnerat.ꝛ C.đ
pēis.l.ſi opis.ꝛ.ff.đ penis capi
taliū.§. famoſos. vn̄ in ꝓlogo
decretaliū dicit. Ideo lex ꝓdit
vt appetitus noxius ſub iuris re
gula limitetur ꝑ quā genꝰ hūa
nū vt honeſte viuat alteꝝ nō le
dat ius ſuū vnicuiqꝫ tribuat re
formatur. Et di.iiij.cap̄. facte
Facte ſunt aūt leges vt eorum
metū humana cohercearur au
dacia. tutaqꝫ ſit inter iprobos
innocētia ꝛ in ipſis improbis
formidato ſupplicio refrenetur
audacia ꝛ nocēdi facultas Se
cūda ratio quare peccata ſunt
puniēda propt maloꝝ refrena⸗
tionē.ne ipſi deteriores fiāt Io
ſcribit.xxiij.q.i.c.paratꝰ. Nihil
eſt infelicius felicitate peccantiū
qua penalis nutritur impuni⸗

ras ⁊ mala volūtas velut inte
rioꝛ hoſtis roboꝛat. Tertia rō
q̄ re peccata ſunt puniēda ꝓpter
eoꝛū exemplationē. qꝛ pena vni
us eſt metus alteri⁹. vt dicitur
L. ad. l. iuliam repetundaruꝫ.
l. i. ff. de penis. l. bona fides.
¶ Quarta rō eſt propter maio
rū obligationē. qꝛ tantoꝛū ma
loꝝ rei ſunt quot pctā propter
illoꝝ negligentiā ꝯmittuntur.
Sicut patet. lxxxiij. di. c. erroꝛ.
c. ꝯſentire. c. quid enim prodeſt
lxxxiiij. di. c. puenit. lxxxvi. diſ.
c. facientis. ij. q. vij. c. negligere
xvij. q. ij. c. ſi q̄s. xxxij. q. iij. ca. q̄
pōt. extra de homici. c. ſicut di⸗
gnū. puniēdi ḡ ſunt delinquen
tes vt iuſticia locū habeat. nā
vt dicit glo. in. c. i. de offi. oꝛdi.
Preſes prouincie debet purga
re prouinciā malis hominibus.
Idē. ff. de offi. pſi. l. p̄ſes puin⸗
cie. ⁊. vi. q. iij. c. Placuit. Cō⸗
mendantur antiqui illi roma⸗
ni qui nec proprijs filijs pro iu
ſticia cōſeruāda noluerūt idul
gere. Sic de bruto recitat Au
gu. li. v. de ciui. dei. capi. xviij.
Qui filios occidit qꝛ conſpira
bāt ꝯ patriā vn̄ ⁊ poeta lauda
toꝛ ait. Natoſq̧ pater noua bel
lā mouentes ad penā pulcra p
libertate vocabat. Sed ꝓſu ſe
quēti ꝯſolatus ē infelicē. Vin
cet amoꝛ patrie laudūq̧ im mē
ſa cupido. Silr̄ narrat Aug⁹.
de mālio toꝛquato q̄ filiū occi⸗
di fecit nō qꝛ exierat ꝯ patriaꝫ
ſꝫ qꝛ ꝯ id qđ impauerat pr̄. ſcilꝫ
vt null⁹ iniret bellū cū hoſtibꝫ
ſub pena capitis abſq̧ licētia
ei⁹. Ille aūt ab vno ex hoſtibuſ
ꝓuocat⁹ iuuenili ardoꝛe ꝯgreſ
ſus ſingulare certamē illuꝫ in⸗
terfecit ⁊ ſpoliauit. At pat̄ ne
plus mali eēt i exēplo imperij
ꝯtēpti q̄ȝ boni in glīa hoſtꝫ oc⸗
ciſi filiū victoꝛē propt̄ inobedi
entiā interemi iuſſit. Sꝫ ſcien⸗
dū ſm Alexandrū de halis. in
iij. ſumme q̄ inducit Augu. ꝯ
fauſtū ꝙ ſeueritas aliqn̄ remittīt
ꝓpter multitudinē peccantium
qn̄ puniri nō pōt ſine ſcandalo
Ideo dicit Aug⁹. ꝙ aliqn̄ deli
quentiū multitudo diu p patiē
tiam ē expectāda. aliqn̄ in pau
cis ē puniēda vt eoꝝ exēplo ce
teri terreātur. Propterea dicīt
ix. q. iij. c. oꝛdinatiōes. vbi mlto
rū ſtrages iacet ſubtrahendū ē
aliq̄d ſeueritati. Ideꝫ ꝯfirmāt
l. di. c. vt ꝯſtitueret̄. Et. xi. q. iij
c. Plerūq̧. ⁊ extra de trāſac. c.
fi. ⁊. ff. de penis. l. aut facta in
glo. oꝛdinaria. Et. xxiij. q. i. ca⸗
pitulo noli. in fine.
¶ Qđ amicitia ⁊ auaricia ac p
prius amoꝛ ꝯriātur iuſticie.

Caplm̄ tertium

Ertiū myſteriū de iu⸗
ſticia declarandū ōꝛ ꝯ
riatio. Sūt eni iuſticie multa

ꝯtraria ſed p̄cipue tria.
¶ Primū amicitia
¶ Scōm auaricia
¶ Tertiū amoꝛ pꝛopꝛius
1 ¶ Primū qđ eſt ꝯtriuꝫ iuſticie
amicitia ē. Multi equidē ꝓpt̄
amicitiā reos defendūt. excu/
ſant imo q̄ſtū pn̄t exaltāt Sꝫ
hi audire debent ⁊ obſ̄uare ſen
tentiā Cyceronis q̇ li. iij đ offi
cijs ait. Neqꝫ ꝯtra rēpublicam
neqꝫ contra iuſiurandum ac fi
dē amici ſui cā vir bon⁹ faciet.
Nā ſi oīa faciēda ſunt q̄ amici
velint nō amicitie tales ſꝫ ꝯiu
ratōes putāde ſūt. hec ille. Et
de hac materia videre potes ſ̄
monē de amicitia in ope nr̄o đ
2 laudib⁹ ſctōꝝ ¶ Scōm q̄ ꝯtria
tur iuſticie ē auaricia. ⁊ de hoc
diffuſe habemus in ſ̄mone de
auaricia iudicū. ¶ Tertiuꝫ eſt
3 amoꝛ ꝓpꝛius dū ſcꝫ q̇ reipubli
ce p̄ſunt ſeipſos diligūt ⁊ ſua q̄
runt ꝯmoda ꝓpꝛia. Jō his in/
timāda ē ſnīa illa grauiſſima Ci
ceronis in .i. offi. li. Omnino in/
quit q̇ reipublice p̄ſunt duo p̄/
cepta platonis teneāt. vnuꝫ vt
vtilitatē ciuiū ſic tueant̄. vt q̇c/
q̇d agāt ad eā referāt obliti cō/
modoꝝ ſuoꝝ Alterū vt totum
coꝛpus reipublice curent nedū
partem aliquam tueātur reli/
quas deſerant. vt enim tutela
ſic pꝛocuratio republice ad eo/
rum vtilitatē que cōmiſſi ſunt
nō ad eoꝛum quibus commiſ/
ſa eſt gerenda eſt. hec ille. Ad
iuſticiam itaqꝫ fouendā ac ma
nutenendam omnes inuigila
re debent. Pꝛo qua vt pꝛedixi/
mus in pꝛecedenti capitulo gē
tiles nec filijs nec ſibiipſis pep⁹
cerunt. Sicut etiam Valeri⁹
ponit li. vi. exe mplū zalēti. za⁹
lentus inquit vrbe locrentium
a ſe ſaluberrimis ⁊ vtiliſſimis
legibus munnita cū filius eius
adulterij crimine dānat⁹ ſecū/
dum ius ab ipſo conſtitutum
vtroqꝫ oculo carere deberet et
tota ciuitas in honoꝛē patris
neceſſitatem pene adoleſcētulo
remitteret. aliq̄diu repugūit.
Ad vltimū populi pꝛecib⁹ euic
ctus ſuo pꝛius deinde filij ocu
lo eruto vſum videndi vtriqꝫ re
liquit. Jta debitū ſupplicij mo
dū legi reddit equitas admira
bili temperamēto ſe inter miſe
ricoꝛdem patrem ⁊ iuſtum le/
giſlatoꝛem partitus. Hec ille.
Vtiqꝫ ſi ſic vbiqꝫ ſeruaretur iu
ſticia bene eſſet omnibus popu
lis in quolibet ſtatu. Sꝫ quia
hec virtus pene extincta ē excre
uerunt iniquitates pꝛopter q̄s
indignatus deus ſepiſſime p̄/
cutit populos duriſſimo flage
lo ſuo. A quo nos miſericoꝛdi
ter liberet. donecqꝫ gratiam ⁊ i
de gloriā ⁊ btām Amē.
¶ Dominica de paſſione đ pec

cato lingue.

Sermo triceſimusſextus.

Emoniū habes. Judeoꝝ blaſfemātium xp̄ȝ verba ſunt iſta origi⸗naliter Johā. viij c ꝛ in euangelio hodierno Magna vis in lingua hominis ſita eſt que licet membꝛum ſit exi⸗guum multa tamen loqui po⸗teſt ꝛ bona ꝛ mala. Propterea Jacobus. iij. ca. ait. Ecce na⸗ues cum magne ſint ꝛ a ventis validis minentur circunferun tur autem a modico guberna⸗culo vbi impetus dirigētis vo luerit. Ita ꝛ lingua modicum quidem membꝛum eſt ꝛ mag̅ exaltat. Ecce q̄ꝫtulus ignis q̄ꝫ magnā ſiluam incendit ꝛ lin⸗gua ignis eſt vniuerſitas iniq̄tatis. lingua conſtruitur ī mē bꝛis veſtris que maculat totū coꝛpus. Hec ille. Que v̄ba ve rificari videntur in iudeis qui linguis ſuis moꝛdacibus xp̄o innocenti maculā dabāt. nunc dicendo eum vini potatoꝛem. nunc ſeductoꝛem populoꝛum. nunc demoniacum ꝛ ſamarita nū ꝛ tandē linguis ſuis illum crucifigi pꝛocurarunt. Cuꝫ ve ro multos cōſpiciamus iudeo rum imitatoꝛes qui lingue om nē licentiā dederūt ad indebite inoꝛdinateq̄ꝫ loquendū. Idcir co in p̄nti ſermōe de petō ligu verba faciemus. Proponem⁹ aūt ſolito moꝛe tria myſteria d̄ ip̄a lingua declarāda.

¶ Primū d̄ natural' ꝯditionis.
¶ Scdm̄ v̄rtuoſe regulatōis
¶ Tertiū multiplicꝫ offēſiōis
¶ Qd̄ ſoli homi ꝯceſſa ē ligua ad loquendū ꝛ de cōditionibꝫ humane lingue ꝛ qualiter an geli loquuntur.

Capitulum pꝛimum

Rimū myſteriū de lingua declarandū dicitur natural' cō ditionis. Habꝫ eq̄ dem humana lingua tres na turales conditiones quas con ſiderare debet vnuſquiſq̄ꝫ a ſū mo opifice nō ab re hoi datas.

¶ Pꝛima dicitur locutōis.
¶ Scda foꝛmatōis
¶ Tertia collocationis.

¶ Pꝛima conditō humane lin gue dicitur locutionis. Sola enim humana lingua natura liter loqui poteſt. Ad qd̄ meli us intelligendum triplicē ad⸗huc linguam diſtinguemus ¶ Pꝛima eſt angeloꝛum. Se⸗cunda bꝛutoꝛum. ¶ Tertia ve ro hominuꝫ. Pꝛia ē lingua an geloꝝ. De q̄ ap̄ls pꝛime ad co rinth. xiij. c. Si linguis hoīm loquar et angeloꝛum. De lin⸗gue angeloꝛum methapboꝛice

accipiunt ad exp̄mendam coꝝ intelligibile ꝛ ſpūalem locutio nem. qꝛ ſicut hō loquit lingua coꝛpis ita angeli lingua mētiſ Nā vt inq̄t Tho. i. pte. q. cvij In angelis ē aliqua locutio. ꝛ vn⁹ alij loquit. Quod ſic pōt itelligi. volūtas em̄ mouet in tellectū ad ſuam opatione. in telligibile aūt eſt in itellectu tri pliciter. ¶ Pzio quidē habitu aliter vel ſm memoꝛiā vt Au guſtin⁹ dicit. ¶ Scōo autē vt actu conſideratum vel conce ptū. ¶ Tertio vt ad aliud re latū. Manifeſtū ē aūt q̄ de p̄ mo gradu in ſecūdo transfert intelligibile p imꝑiū volunta tis. vñ in diffinitiōe habit⁹ d̄r quo q̄s vtit dū voluerit. Silr aūt ꝛ de ſcōo gdu puenit i ter tiū p voluntatē. Nā p volūta tē ꝯceptus mentis oꝛdinat ad alteꝝ. puta vel ad agendū ali quid vel manifeſtandū alteri. qñ aūt mens ꝯuertit ſe ad ac tū conſiderandū qd̄ hꝫ in ha bitu loquit aliq̄s ſibijpſi. nam ipſe ꝯceptus mētis interioꝛ v bū vocat. Ex hoc ꝑo q̄ conce ptus mentis angelice oꝛdinat ad manifeſtandū alteri volū tatē ipſius angeli. ꝯcept⁹ men tis vnius angeli innoteſcit alij ꝛ ſic vnus loquit alij Nihil em̄ aliud eſt loqui ad alterū q̄ꝫ cō ceptū mentis alteri manifeſta re. vnde ſ(?)cito angel⁹ vult ma nifeſtare ſuū conceptū alij ſta tim alius cognoſcit. Nobiſ au tem locutio exterioꝛ que fit per vocem eſt neceſſaria ꝑpter ob ſtaculū coꝛpoꝛis. ¶ Aduerten dū tñ circa locutionem ange loꝝ. ¶ Primo q̄ angeli inferio res loquūt ſupioꝛib ſm Dio ny. in. vij. c. cele. hierar. ꝛ tñ in hac locutione inferioꝛes nō il luminant ſupioꝛes. quia om nis illuminatio ē locutio i an gelis. ſed non oīs locutio eſt il luminatio. Illuminatio em̄ ē manifeſtatio coꝝ que depēdēt a volūtate dina que fit p ſupe rioꝛes ipſis inferioꝛib ꝛ hec il luminatio ē ꝛ locutio. Locu tio ꝟo nō illuminatio eſt ma nifeſtatio eoꝝ que ꝓueniunt a volūtate ꝓpꝛia. ꝛ ſic loquunt angeli inferioꝛes ſupioꝛibus. ¶ Scōo ſciendū q̄ angeli lo quūtur deo ſm illud Zacha rie. i. c. Rñdit angelus domi ni ꝛ dixit. Dñe exercituū vſq̄ꝫ q̄ ñ miſereber hieruſalē. Iſta tñ locutio nō fit ad aliq̄d manife ſtādū deo q̄ ē oīs ꝟitat ꝛ oīs volūtatis p̄ncipiū ꝛ conditoꝛ Sed fit vel ad ꝯſultandā di uinā volūtatē de agēdis. Nā locutio nō ē ſp ad manifeſtan dū alteri Sed qñq̄ꝫ ad hoc oꝛ dinat finaliter vt loquenti ali q̄d manifeſtet. Sicut cū diſci

pul⁹ q̄rit aliq̄d a mag̃ro vl'fit locutio angeloꝝ ad deū ad ipſum cū admiratione laudandū. vt dicit Grego. in. ij. li. moraliū. Locutiōe ꝓo qua angeli loquūtur ď deo laudātes ipſum ⁊ admirātes ſup angeli de deo loquunť. ſed locutiōe qua eius ſapientiā ꝯſulūt ſup agēdis tūc ei loquūť qn̄ aliqđ nouū per eos agendū occurrit ſup quo illuminari deſiderant. ¶ Tertio notandū ꝙ ſicut diſtantiā localis nō ipedit quin vnus angel⁹ aliū videre poſſit. ita etiā nō ipedit q̄n vnus alteri loq̄ poſſit ⁊ ſuū manifeſtare conceptū. Intellectualis em̄ ꝑatio angeli oīno abſtracta ē a loco ⁊ tpe. In eo autez qđ ē abſtractū a loco ⁊ tpe nihil oꝑatur. neqꝫ tpis diuerſitas. neqꝫ loci diſtātia. ¶ Et ſi obijcereť ꝙ clamoꝛ loquentis fit ꝑpter diſtantiā audientis. Sed Iſa. vi. c. ďꝛ de ſeraphin ꝙ clamabant alter ad alteruz ğ videť ꝙ localis diſtātia ipediat locutionē angeloꝝ. ¶ Rn̄det Tho. vbi ſ. ꝙ clamoꝛ ille non ē vocis coꝛpoꝛee q̄ fit pꝛopter diſtantiā loci. ſed ſignificat magnitudinez rei que diceba. vel magnitudinē effectus ſm̄ ꝙ dicit grego. ij. li. moꝛal. Tanto q̄ſqꝫ min⁹ clamat q̄nto minus deſiderat. ¶ Quarto ſciendū ꝙ dū angelus vult loqui vni ſoli. nō oēs cognoſcunt locutiōes ei⁹. qꝛ pōt āgelus oꝛdinare aliqđ ad vnū ⁊ n̄ ad alios. ⁊ ideo pōt cognoſci ꝯceptus vnius ab vno ⁊ non ab alijs. Cōcoꝛdat Bonauē. in. ij. diſ. x. ¶ Scđa lingua eſt bꝛutoꝝ. Aialia em̄ bꝛuta linguam hn̄t ſed nō loquunť. Et ſi dicať ꝙ locuta ē aſina balaā vt ďꝛ Numeri. xxij. Dū ad viſionē angeli cecidiſſet ⁊ balaam ꝑcutiebat eā. ⁊ aſina dicebat. Quid feci tibi. cur ꝑcutis me. ¶ Ad hoc rn̄deť ꝙ illud fuit ꝑ ſpāle miraculū. non ꝑ naturā Ideo dicit textus. Apuit dn̄s os aſine ⁊ locuta ē. ¶ Quedā tn̄ glo. ſup hoc paſſu dicit. Sicut diabolus locut⁹ ē ꝑ ſerpētem ⁊ nō ſerpēs locutus ē. ſic angelus ꝑ aſinā locutus ē nō aſina. Nō em̄ potentiā loquendi habuit aſina. vnde nullum miraculū fuit ibi ſicut nec i ſerpente ſeducente euam. Tamē dicunt quidā ꝙ aſina ad tēp⁹ habuit potentiā loquendi ⁊ locuta ē ꝑꝓꝛie ⁊ miraculoſe. hec illa glo. ¶ Tertia lingua ē hominū Ipſi per naturā loq̄ pn̄t ideo Tullius in pmo rhetoꝛice ait. Cū hoies multis in rebus humilioꝛes ⁊ infirmioꝛes ſint beſtijs in hac re maxime beſtijs p̄ſtare videnť ꝙ loq̄ pn̄t

vt enim inquit Magiſter i ſe-
cundo. di. xvi. Hō quantū ad
corpus ſupatur a lince i viſu. A
cane et vulture in odore. a por-
cu in auditu. a ſimia in guſtu ꝛ
ab aranea in tactu. hec magr̄.
Sꝫ in lingua ſuperat hō volu
cres celi ꝛ oīa peccora cāpi. Ex
quo igit̄ ſibi lingua loq̄ꝛ ꝯceſſa
eſt rōnabiliter ea vti debet non
beſtialiter. ¶ Scd̄a cōditio hu
mane lingue dicit̄ formationis
in q̄ cōſiderāda ſūt tria. ¶ Pri
mo q̄s formauit. ¶ Secundo
ad quid formauit. ¶ Tertio q̄
liter illam formauit. ¶ Primo
cōſiderandū eſt q̄s formauit li
guā. Et rn̄dem⁹ ꝙ de⁹ qui con
didit oīa vn̄ auicena in primo
fen primi libri canōis doctri
na tertia. c. ne cōplexionib⁹ mē
broꝝ ait. De⁹ cuiqꝫ aīali ꝛ cui
qꝫ mēbro donauit ex cōplexiōe
qd̄ magis meret̄. Sic itaqꝫ lin
guā de⁹ bon⁹ formauit. ita dēt
eſſe bona vt bōa loquat̄. iuxta
illud Mathei. xij. c. Bon⁹ hō
de bono theſauro cordis ſui p-
fert bona. ¶ Scd̄o cōſiderādū
eſt ad q̄d de⁹ formauit linguā.
Et dicim⁹ ꝙ ad exprimendum
cōceptū mētis. vn̄ Ariſto. in. i.
pi armenias. Voces ſūt earū q̄
ſunt in aīa paſſionū note. i. ſig
Jō id loquendū eſt qd̄ ē in cor
de. ꝛ oīs duplicitas fugienda.
omneqꝫ mendaciū deteſtādū

¶ Tertio cōſiderandū eſt qua
liter de⁹ formauit linguā. Naꝫ
formauit eā cū triplici ꝯditiōe
¶ Prima cōditio q̄ fecit vnaꝫ
in quolibet nō plures. fecit du-
as aures. duos oculos. duos
pedes. duas man⁹. ꝛ linguā tu
am vnā. In quo innuitur ꝙ hō
debet loqui pce ꝛ tempate. Vn̄
vt ſcribit̄ Laerci⁹ xenocrates
ph̄us diſcipl's platonis fert̄ di-
xiſſe cuidā loquaci. Audi mul
tū. loquere pauca. Os eni vnū
ꝛ aures duas a natura accepi
mus. ¶ Idē cū eſſet cū q̄buſdā
detractorib⁹ ꝛ taceret. querēte
vno cur ſol⁹ taceret. Qr dixiſ-
ſe me inquit aliq̄n penituit. ta-
cuiſſe nunq̄. ¶ Recitat etiā La
erci⁹ de ſalōe ph̄o ꝙ cū in loco
quodā mult⁹ loquētib⁹ nō loq̄
retur. Interrogat⁹ a periandro
vtꝝ ꝓpter v̄boꝝ inopiā an quia
ſtultus eſſet taceret. Rn̄dit. ne
mo ſtult⁹ tacere pōt. Jō Sap.
puer. x. c. ait. In mltiloq̄o pec
catū nō deerit. q̄ aūt moderat̄
labia ſua prudētiſſim⁹ ē. ꝛ. xiij
c. q̄ cuſtodit os ſuum cuſtodit
aīam ſuā. ꝛ. xvij. c. Qui mode
rat̄ ſmones ſuos doctus ꝛ pru
dēs ē. ꝛ in eodē. c. Stult⁹ quo
qꝫ ſi tacuerit ſapiēs reputabit̄.
ꝛ ſi ꝯpſſerit labia ſu a itelligēs
Et. xxix. c. totū ſpm̄ ſuuꝫ pfert
ſtult⁹. Et Eccliaſtici. xix. cap.
Qui odit loquacitatē extiguit

malicia. z. xx. c. Odibilis est q̄ procax ē ad loquendū. C. xxi. c Tacitus z ſenſat⁹ honorabit᷑. z Iſidorus li. ij. ſoliloquiorū. Multiloquiū nō effugiet culpā. z Caſſiodorus i ep̄lis Hec eſt regalis ꝓculdubio ꝟtus celeri⁹ neceſſaria ſentire z tardi⁹ i ꝟba prorumpere. Et Iacob⁹ i. canonica. c. i. Sit aūt oīs hō velox ad audiendū tard⁹ autē ad loquendū. z Seneca ad lucillū. Tardiloquū te eſſe iubeo z idē in li. de moribꝫ. In h̄ icū be vt libētius audias q̄ loq̄ris. z Quintilian⁹ in li. declamatonū. Promptiſſimo ſmone deliquim⁹ facile. Scd̄a ꝯditio lingue quia deus fecit eam rubicundam ad inſinuandum ꝙ ꝙ loq̄ debeat cū caritate ¶ Tertia conditio quia fecit eaꝫ mollē ductilē z volubilē ad oſtendendū ꝙ hō nō d̄et eſſe ꝑtinax in ſentētijs male prolatis. vnde Aug⁹. xxij. q. iiij. ca. Magne ſapientie eſt hoīeꝫ reuocare q̄d male locutus eſt. Inſup ſic̄ lingua eſt mollis ita z locutio debet eſſe blanda z effabilis; vñ Cicero in. i. de offi. ait. Difficile dictu ē quātope ꝯciliet aīos comitas affabilitaſq̄ ſermōis ¶ Tertia conditio principalis hūane lingue dicit᷑ collocatōis collocata q̄ppe ē in ore vbi ſūt labia dētes. z ſaliua. vt per labia z dētes q̄bꝫ claudit᷑ velut duplici muro refrenet᷑ ne reuelet ſecreta z oīa dicat q̄ nō ſunt dicēda. ¶ Ex hoc refert laerci⁹ ꝙ interrogatus plato quis ē inter homīes fortior. rn̄dit. Qui poteſt propriam iracundiā vincere. Interrogatus quis eſt inter homies debilior ait. qui ſuum non poteſt celare ſecretum. Eſt etiaꝫ in ore vbi lingua collocata eſt ſaliua ad ſignificandum ꝙ ſermo debet eſſe ſale cōditus z vnuſquiſq̄ ſuos ſmones ponderare dꝫ. vt dicit᷑. l. di. ca. Ponderet.

¶ Quod virtuoſe regulanda eſt lingua cū loquit᷑ quinq̄ circunſtantijs.

Capitulum ſecundum.

Secundum myſterium de lingua declarandum dicitur virtuoſe regulationis. Debet namq̄ vnuſquiſq̄ regulare linguā dū loquit᷑ ſcd̄m quinq̄ circunſtātias.

¶ Prima dicitur cui
¶ Scd̄a vbi.
¶ Tertia tempus.
¶ Quarta finis.
¶ Quinta modi.

¶ Prima circũſtantia dicitur
cui vt videat loquẽs cui loqui
tur vicȝ ſi ẽ ꝑlat⁹ ſoci⁹ vel ſub/
dit⁹. Nã ꝑlatis ꝛ maioꝛib; lo/
quendũ ẽ cũ reuerẽtia. Sotijs
cũ benignitate. Subdit; vero
ſcḋm ꝙ exigit ꝯditio eoꝝ et int/
dũ qualitas criminũ q̄ cõmit/
tũt. Fatuis aũt ꝛ inſipiẽtib; ni
ſi ex cã loquendũ nõ eſt. Nã di
cit ſapiẽs ꝓuer. xxiij. c. In au/
rib; inſipientiũ ne loqueris qꝛ
deſpiciẽt doctrinã eloquij tui.
¶ Et eccleſiaſtici. xxij. c. Cum
doꝛmiẽte loquit̄ q̇ narrat ſtul/
to ſapientiã. ¶ Et q̇ publice lo
quitur populo vtat̄ popularib;
verbis. Inquit enim Cicero
de officijs. Popularib; verbis
agendũ ẽ et vſitatis cũ loqui/
mur de opinione populari Se
cũda circũſtantia in locutione
ſeruanda dicitur vbi. Nam in
eccleſia q̄ eſt loc⁹ oꝛatõis non li
cet loqui de reb; mundanis vt
notat̄ extra de imunitate eccľie
li. vi. i. c. Decet. ¶ Tertia circũ
ſtãtia ẽ tp̄s vt eni dic̄ ſapiẽs ec/
cleſiaſtes. iij. ca. tp̄s tacẽdi ꝛ tẽ
pus loquendi. ¶ Quarta cir/
cunſtãtia eſt finis vt cõſideret
loquens finem quare loquitur
¶ Quinta circunſtantia dicit̄
modus vt ſcȝ ſeruetur modus
in bꝛeuitate ꝛ ꝓlixitate in ge/
ſtu ꝛ ſiľib;. Sũt eni aliq̇ q̇ vo
lunt dicere da michi pane. Et
narrãt hiſtoꝛias ꝛ filateria lon
ga. Aliq̇ adhuc ꝯfidunt in oꝛ/
natu verboꝝ ꝛ multa v̈ba pin
gentes tedio auditoꝛes affici/
unt. Pꝛo q̇b; dicit cicero in li.
de oꝛatoꝛe. Quid ẽ tã furioſuȝ
quã v̈boꝝ vľ optimoꝝ vľ oꝛna
tiſſimoꝝ ſonitus inanis nulla
ſubiecta ſnĩa. Que v̈ba etiam
recitat Aulufgelli⁹ in. i. lib. no
ctiũ atticaꝝ ¶ Nonnulli iſuper
dũ latine loqui volũt exquirũt
vocabula incognita ꝛ inuſita/
ta vt ſic videantur ſingulares.
Pꝛo q̇b; dicit Aulugel. li. x. no
ctiũ atticaꝝ. Verbis vti nouis
ꝛ incognitis duri⁹ ẽ q̄ȝ verbis
ſoꝛdentib;. Rome quidã cele/
bꝛat⁹ hõ in cauſis cũ apud ꝑfe
ctũ vꝛbis verba faceret ꝛ dice/
re vellet inopẽ quendã miſ'o vi
ctu viuere ꝛ furfureũ edere pa/
nẽ. vinũq; fetidũ potare. Hic
inq̇t eques roman⁹ apludam
edit ꝛ floces bibit. Que v̈ba cũ
ctoꝝ aſtantiũ aĩos ꝓuocarũt
ad riſum. Ille eni legerat aplu
dã veteres ruſticos frumẽti fur
furem dixiſſe Itẽ floces audie
rat priſca voce ſignificare vini
fecẽ e vinaceis exp̄ſſam. ¶ Pri
mũ verbũ legerat in plato. ſcḋm
apud ciciliũ i polimenis q̄ ſibi
ad oꝛnamẽta oꝛonũ ſuauerat.
¶ Quidã ſup dũ loquũt̄ videt̄
fugere duȝ trahẽtes ꝛ emittẽtes
flatũ rotãt velociſſime v̈ba ſua

nulla ꝑuitate ſeruata Sed au diant iſti Ciceronē q̄ in primo de officijs ait Magna eſt ad/ miratio copioſe ſapiēterq̄ dicē tis quē q̄ audiūt itelligere etiā ꝛ ſapere pluſq̄ ceteros arbitrā tur. Si ꝟo ineſt ī orone mixta modeſtie grauitas nihil admi rabilius fieri poteſt eoq̄ mag̃ ſi ea ſunt in adoleſcēte.

¶ De viginti peccat̃ ꝓueniēti bus a lingua quot ſunt littere alphabeti vſq̄ ad v incluſiue.

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriū de/ clarandū de lingua dicit̃ m̄ltiplic̄ offen ſionis. Multa enim ſunt pctā q̄ lingua ꝯmittūtur. Ideo vt refert laercius. In ter rogatus anaxarcus. phus q̄d eēt in hoie bonū vel malū rn̄/ dit lingua. Ex ipa nāq̄ tot ꝓ/ ueniūt pctā quot ſūt littere al/ phabeti vſq̄ ad v. ¶ Prima eni lr̄a alphabeti ē A. ꝛ hec eſt prima in oib; linguis. vt patet xxxv. di. c. Ab exordio. Et pri mū pctm̄ lingue ē adl̄atō quā q̄ ſic diffinit Alexā. i. ij. Adula tio ē pctm̄ ex ſmōe vane laudis ꝓueniēs alicui facte intētōe pla cēdi Et de hac dixi in q̄drage/ ſimali de pnia Hoc vicio ꝑma xie laborāt exn̄tes i curijs regū ꝛ pricipū in q̄b; rariſſimi ſūt q̄ loq̄ velit ꝟitatē ¶ Scđa littera alphabeti ē B. ꝛ ſm pctm̄ lin gue ē blaſphemia dei ꝛ ſctōꝝ ꝛ creaturaꝝ. ¶ Tertia lr̄a ē C. ꝛ tertiū pctm̄ lingue ē ꝯtentō. q̄ ſm amb. ē ꝯtētio ꝟitat̃ cū ꝯfi/ dētia clamoris de q̄ etiā ſcripſi in q̄drageſimali de penitentia ¶ Quarta lr̄a ē D. ꝛ quartū pctm̄ lingue ē detractio. que eſt aliene fame ꝛ ꝑ occl̄ta ꝟba deni gratio. ¶ Quita lr̄a ē E. ꝛ q̄n/ tū pctm̄ lingue ē excuſatio pcti de q̄ ꝯquerit̃ de⁹ dicēs ꝑ Hie/ re. viij. c. Nēo ē q̄ agat pn̄iā ſu per pctō ſuo dicens Quid feci Oms ꝯuerſi ſunt ad curſum ſuū q̄ſi equ⁹ i impetu vadēs ad ꝑliū. Hoc aūt maxie ꝑiculoſū ē dū excuſat pctm̄ ſuū ille q̄ con fitet̃ ſacerdoti ¶ Sexta lr̄a ē F ꝛ ſextū pctm̄ ligue ē fallax locu tio. ꝛ de hac dicem⁹ in ſmōe de mēdacio. ¶ Septia lr̄a ē G. et ſeptimū pctm̄ lingue ē gloria/ tio cū ſcꝫ q̄s gl̄aꝫ i debite appe/ tens de ſe iactanter loquitur.

¶ Octaua littera ē H. ꝛ octa uum peccatū lingue ē homici dij perpetratio· ſcilicet precepto cōſilio. ſuaſione ꝛ huiuſmodi. Ideo inquit de talibus. pſal. Lingua eorum gladius acut⁹ Solon vero athenienſis Ut commemorat valerius interro gatus quid acutius gladio rn̄ dit praui hois lingua. ¶ No/ na littera alphabeti eſt. J. Et

nonū pctm̄ lingue ē irriſio cuꝫ ſ. aliqͥs irridet aliū ad iniuriā ſicut facere ſolent illi qui vul/go dicunt mutegiatori ꝓferentes alia ꝟba colorata ꝛ fucata quibꝫ ꝓximus illuſus ſcandalizetur. Et ſi conqueratur dicūt ñ nominaſſe illum ꝛ ſimilia. qui tñ grauiter peccant. qm̄ vt ait ſapiens ꝓuer. iij. c. abhominatio ē deo oīs illuſor ꝛ. iiij. regū ij. c. ſcribitur ꝙ quadragintaduo pueri qui irridebant heliſeum vocantes caluū occiſi ſunt ab vrſis ¶ Decima littera eſt k. ꝛ decimū pctm̄ lingue ē cantus vanus in quo amatoria proferuntur ꝛ dei nomē in vanū aſſumitur. ¶ Undecima lr̄a eſt L ꝛ vndecimū peccatū lingue laſciua ꝓnūciatio. ſ. ꝑ lenociniū vel ſcurilitatē que ē de verbis turpibꝫ. loqͥ em̄ laſciua etiā ludendo nō licet. qꝛ corrūpūt bonos mores colloqͥa mala. vt inquit apoſtolꝰ. i. ad corinth. xv c. ꝛ ariſto. in. ij. rhetoricoꝝ ait Ex dicere de facili quodcūqꝫ turpiū fit ꝛ ip̄m facere ¶ Duodecima littera ē M. duodecimū peccatū lingue eſt maledictio creaturaꝝ qꝺ nō licet. qͥa vt inqͥt paulus p̄me ad corin. vi. c. Maledici regnū dei nō poſſidebunt ¶ Tertiadecima littera N. tertiūdecimū peccatū nugatio incantationis cuꝫ dicuntur carmina ꝛ huiuſmodi Dicit em̄ augꝰ. xxvi. q. iij. ca. igitur Oēs huiuſmodi artes nugatorie ꝛ noxie ſupſtitionis fugiende ſunt a xp̄iano ¶ Quartadecima littera eſt O ꝛ quartūdecimū peccatuꝫ lingue oratio indebita videlꝫ ſine attentione interruptiōe acceleratione ¶ Quintadecīa littera ē P ꝛ qͥntūdecimū pctm̄ lingue eſt ꝑiuriū. ꝛ hoc iam olena ē terra ¶ Sextadecima littera ē Q et ſextūdecimū peccatū lingue ē q̄relatio cū. ſ. murmuratur de deo: de ꝑentibꝫ ꝛ ꝺ alijs ¶ Decimaſeptima littera ē R ꝛ decimūſeptimū peccatū ē reuelatio ſecretoꝝ vel cōfeſſionis vel alioꝝ in ſecreto cōmiſſoruꝫ qꝺ fieri nō debet. ¶ Decimaoctaua lr̄a ē S ꝛ decimūoctauum peccatū ē ſuſurratio que ponit diſcordiā inter amicos ¶ Decimanona littera eſt T ꝛ decimūnonū peccatum lingue ē temeraria affirmatio. affirmare temere malū de ſuis ꝓximis ex leuibus ſuſpicionibꝫ ¶ Uigeſima lr̄a ē U ꝛ vigeſimū peccatū ē ꝟbū ocioſū. ꝺ quo chriſtꝰ Matthei xij. c. ait. De oī ꝟbo ocioſo quod locuti fuerint homines reddēt rōnem in die iudicij Et ꝺr verbū ocioſum ꝑm Grego. quod caret neceſſitate vel debita vtilitate. Cū igitur

tot ſint petã lingue beatus vir vt ait. Jacob. i. cq ñ ē lapſus in ꝟbo. ideo cũ ps. orand⁹ de us Pone inqt dñe cuſtodiam ori meo ⁊ oſtiũ circũſtantie la bijs meis vt ſic linguã cuſtodi endo digni efficiamur gratia xpi quã nob ipe largiaꝛ q viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝝ am.

¶ Feria ſecũda poſt dñicã de paſſione De peccato gule

Sermo. xxxvij.

Jqs ſitit ve niat ad me ⁊ bibat Verba ſunt redem ptoris noſtri Jo. vij c. ⁊ i euãgelio hodierno. Soli cite ꝓuidendũ eſt vt mens no ſtra refocilleꝛ cibo ſpũali dine gratie: quo ꝯfortati ꝑueniam⁹ ad illud regnũ in quo plena ē ⁊ vera bonoꝝ omniuꝫ plenitu do. Nõ eni ꝯditi ſumus vt ob lectemur corpalib⁹ delicijs ſed vt ꝑfruamur gaudijs ꝑadiſi. Verũtñ carnales homies ad nil iuigilant niſi ad explendas corporis voluptates. Hi ter rena dũtaxat ſitiũt ⁊ deus eo rũ venter ē: Dant oēm operã ad ſatiſfaciendũ gutturi ſuo ⁊ vitiũ gule colũt ac venerãtur Jdcirco in pñti ſmõe ꝯ gulo ſos loq decreui p qb⁹ de ipſa gula tria ꝓponemus myſteria declaranda.

¶ Primũ diciꝛ materie.

¶ Secundũ modi

¶ Tertium pene

¶ Quod materia gule eſt eſca ⁊ potus nõ ꝙ ſint de ſe mala: ſed ꝓpter inordinatũ appetitũ ⁊ de ꝓhibitiõe ciboꝝ. Ca. i.

Rimũ myſteriũ decla randũ de gula dr ma terie. vbi pmo vidēdũ ē qd eſt gula. ⁊ ad h dicit tho. ij. ij. q. cxlviij. Gula ē iordiat⁹ appetit⁹ cibi ⁊ potus. Dr aũt appetit⁹ inordinat⁹ in eo ꝙ re cedit ab ordine rõnis in q ꝯſi ſtit bonũ ꝟtutis moralis. ⁊ q2 ex hoc aliqd diciꝛ eſſe peccatũ q2 ꝟtuti ꝯriaꝛ. ideo gula ē pec catũ. Sed ſciendũ ꝙ duplex eſt appetitus Unus quidē na turalis qui ptinet ad vires po tentie vegetabilis in qb⁹ non põt eē ꝟt⁹ aut viciũ eo nõ pñt ſubijci rõni. vñ ⁊ vis appetiti ua diuidiꝛ in nutritiuam dige ſtiuã ⁊ expulſiuã que ptinēt ad vegetatiuã vt ptes ei⁹. ⁊ ad ta lē appetitũ. ſ. naturale hui⁹ ve getatiue ptinet eſuries ⁊ ſitis vbi nõ ē pctm. vñ grego. di. v c. ad ei⁹. Sepe ſine culpa agiꝛ qd venit ex culpa. vñ ⁊ ſine cul pa cũ eſurim⁹ comedim⁹: qd tñ ex culpa pmi pentis ē factũ vt eſuriam⁹. Ali⁹ ē appetitus ſenſitiu⁹ in cui⁹ cõcupiſcentia viciũ gule ꝯſiſtit. vñ ⁊ pm⁹ mo tus gule iportat iordinationē

in appetitu ſenſitiuo que nõ eſt ſine pctõ. qđ videť eē cũ q̃s appetit cibũ vel potũ nõ ꝓpť ſuſtentationē ſed ꝓpter delectationē. vnde excedēs in quãtitate cibi vel potus nõ ꝓpter cõcupiſcentiã cibi ⁊ potus. ſed ꝑ errorē eſtimãs eo indigere nõ ꝑtinet ad gulã. Igitur vt declaremus hanc partē materia gule ē eſca ⁊ potus. Ubi ſciendũ ꝙ eſca in ſe q̃cunq; nõ ē mala ſed bona. quia creatura dei vñ apl's. i. ad Thimoth. iiij. c ait. Oĩs creatura dei bona et nihil reijciendũ qđ cũ gratiaꝝ actiōe ꝑcipiť. ⁊ ſaluator noſter Matth. xv. c. Nõ qđ intrat i os coīq̃nat hoīem. i. cibus ⁊ potus ſm ſuã ſubam ⁊ naturam nõ maculat hominē ſpiritualiter: in quo redargutuſ eſt error quorũdã iudeoꝝ eſtimãtium quoſdã cibos vt qui ſũt veteri lege ꝓhibiti ex ſui natura malos ⁊ maculare animaȝ eoꝝ eſum. Sed btũs Tho. in iij. ꝯ gentiles hoc reprobat triplici rõne. ¶ Primo ſic. qđ fit ſm rõnē ñ ē pctm̃. fit aũt vnũquodq; ſm rõnem qñ ordinať ſm ꝙ cõgruit debito fini. finis aũt debitus ſumptiõis ciboꝝ eſt ꝯſeruatio corꝑiſ ꝑ nutrimētum. quicũq; aũt cib⁹ hoc facere põt. ergo abſq; peccato põt ſumi. nullius. ergo cibi ſũptio ſm ſe ē pctm̃. ¶ Scđo ſic. vti reb⁹ ad qđ ſũt ordinate nõ eſt ſm ſe malũ. ſunt aũt plante ꝑ pter aĩalia. Aĩaliũ vo quedaȝ ꝓpter alia ⁊ oĩa ꝓpter hominē vti. ergo plantis vel animaliũ carnib⁹ ad eſuȝ vel ad quic q̃d aliud homini ſunt vtilia nõ ē ſm ſe pctm̃. ¶ Tertio ſic. defectus peccati ab aĩa deriuať ad corpus ⁊ nõ econuerſo. Cibi aũt imediate ad corpus pertinent nõ ad aĩam. non ergo ciboꝝ ſũptio ſm ſe põt eſſe peccatum niſi quaten⁹ repugnat rectitudini volũtatis. Quod ꝯtingit fieri. aut ꝓpter repugnantiam ad ꝓpriũ finē ciboꝝ. Sicut cum aliq̃s ꝓpter delectationem que eſt in cibis vtiť cibis contrariantib⁹ ſaluti corporis. vel ſm ſpeciē vt ſi īfirmus comedat herbas fructus ⁊ huiuſmodi que nocent communiter illi vel ſm quantitatē vt cum q̃s nimis comedit. vt diceť in ſequentib⁹. aut ſũptio ciboꝝ repugnat rectitudini volũtatis ſm ꝙ cibi ſũt aliqua lege ꝓhibiti. In lege eccleſie ꝓhibetur eſus carnuũ ſexta feria ꝑ totum annuȝ ⁊ in ieiunijs ⁊c. In aliq̃bus religionib⁹ ꝓhibetur eſus carnuũ per regulã vel conſtitutiones ad refrenandã concupiſcentiam. vt dž de cõſe. di. v. c. Carnē. In lege vo

Veteri fuerũt ꝓhibiti aliqui ci/
bi ſicut patet leuitici.xi.ca. Et
hoc ſm̃ Tho.p̃ma ſcđe. q.cij.
factũ fuit triplici rõne.ſ.

¶ Propter ſolicitudinis exclu
ſionem.

¶ Propter naturalem condi
tionem.

¶ Propter ſpiritualem ſigni/
cationem.

¶ Primo ꝓpter ſolicitudinis
excluſionẽ ad tollendã.ſ.nimi
am ſolicitudinem circa cibos
vnde illa ꝯcedunt que de faci
li in ꝓmptu poſſunt haberi. et
iſta etiam rõne non ita ꝓhibi
ta ſunt aliqua terre naſcentia.
Nam talia magis ꝑtinent ad
quandã ſimplicitatẽ victus ꝛ
de facili habentur cũ modico
cultu terre. Animalia aũt cuꝫ
multo ſtudio nutrire vel cape
oportet. Et vſus oleꝝ ante di
luuiũ ſolus erat nõ animaliũ.

¶ Scđa rõ quare ꝓhibebãtur
aliqui cibi ꝓpter naturalẽ ꝯdi
tionem. Nam quedã anima/
lia quandã imundiciã corpo
ralẽ corruptionis habent. vel
quia ex rebꝫ imundis nutriunt
vt porcus. vel qꝛ imũde ꝯuer
ſant vt ſub terra ſicut mus tal
pa ꝛ huiuſmodi. vel quia eoꝝ
carnes ſuperfluos ꝛ malos hu
mores generant in corporibus
comedentiũ ꝓpter nimiã ſicci
tatem vel humiditatẽ. vnde ꝓ
pter hoc aĩalia non habentia
vngulã ſciſſam vel hñtia mul
tas ſoleas in pedibus vel figu
ras ſunt ꝓhibita ꝓpter eoꝝ ter
reſtreitatẽ ꝛ quia ſũt nimis co
lerica ꝛ aduſta. ꝛ aues rapaceſ
ꝓpter nimiam ſiccitatẽ ꝛ aues
aquatice ꝛ piſces nõ habentes
ſquamas vt anguille ꝓpter ni
miam humiditatẽ. Animalia
ꝓo habentia vngulam ſciſſaꝫ
ꝛ ruminantia ſũt ꝯceſſa. quia
habẽt humores bene digeſtoſ
ꝛ bene cõplexionata ſunt. Et
piſces habentes ſquamas ꝛ pe
nulas vt ſicciores ꝑmiſſi ſunt
In auibꝫ etiã ꝯceſſa ſũt q̃ ſunt
magis temperata. vt gallina
perdix ꝛ huiuſmodi. eſus ſan/
guinis vniuerſaliter erat ꝓhi/
bitus ad vitandũ crudelitatẽ
vt horrerent humanũ ſangui/
nẽ fundere. Et eadẽ rõne aĩa/
liũ ſtrangulatoꝝ ꝛ ſuffocatoꝝ
Adipis eſus erat ꝓhibituſ ad
tollendã occaſionẽ guloſitatiſ
Erat etiã ſanguinis ꝛ adipis
eſus ꝓhibitus. quia non gene
rant bonũ nutrimentũ prout
dicit Rabbi moyſes. ¶ Ter/
tia ratio quare in veteri lege ꝓ
hibebant aliqui cibi eſt ꝓpter
ſpũalem ſignificationem. Nã
populus ille erat figuratiuus
populi xp̃iani. Et vita eorum
ſm̃ cerimonias legis erat que
dam ꝓphetia deſignatiua per

figurã vite ⁊ ꝯuerſatiõis quaꝫ
ſeruare deberet popul⁹ xp̃ian⁹
Jlla igi᷑ animalia ꝓhibita ne
comederen᷑ vt imũda figurãt
diuerſa vicia que imundã ani
mã faciũt. Eſus ergo illoꝝ ſi-
gnificat opatiõeꝫ illoꝝ q̃ come
ſta incorporan᷑ ⁊ ꝯuertun᷑ in
naturã ⁊ ex opib⁹ malis gene-
ran᷑. habitus mali vicioꝝ qui
ꝯuertun᷑ quaſi in naturã ꝓpter
aſſuefactionẽ. Debent ḡ fide-
les abſtinere a vicijs que deſi-
gnan᷑ ꝑ illa. Et aĩalia quideꝫ
q̃ non hñt vngulã ſciſſam vel
nõ ruminãt deſignant hoĩes ñ
hñtes diſcretionẽ neſciẽtes di-
ſtinguere ⁊ ꝯſiderare circũſtan
tias reꝝ. vel nõ ruminãtes. id
eſt meditantes ſcripturas ſa-
cras. Hi ergo imũdi ſũt pec-
cato indiſcretiõis vel ignorã
tie. ⁊ tales mores debent euita
ri. Uel diuiſio vngule deſigt̃
fidẽ duaꝝ naturaꝝ in ipo. Et
ruminatio ſanuſ intellect⁹ ſcri
pturaꝝ. ⁊ vtrũq; iudei tranſ-
grediun᷑. Et vitiũ ſupbie ꝓhi
be᷑ in eſu aquile q̃ alte volat ſu
per omnes aues. Uitiũ hypo
criſis ꝓhibe᷑ in eſu ſtrutionis.
Nam ſtrutio habet alas ſed ꝑ
grauedine nõ põt volare circa
terram ambulat. Sic hypo-
crita ꝑ opa exteriora de genere
bonoꝝ volare vide᷑. ſed circa
terrena ẽ ſemꝑ cum mente. Jn
griffone deſignatur crudelitaſ
potentũ. Quia griffo eſt refe-
ſtus hoĩb⁹ equeſtrib⁹ ⁊ arma-
ti. Uiciũ inanis glorie deſig-
natur in cigno q̃ auis eſt colo-
ris candidiſſimi. ſed cibũ tra-
hit ex ꝓfũdo terre vel aq̃. Sic
vana glorioſi oĩa opa ſua que
candida viden᷑ faciũt vt vide
an᷑ ab hominib⁹. Uiciũ rapie
ꝓhibe᷑ i eſu omniũ auiũ rapa
ciũ. Uultur q̃ ſequi᷑ exercituꝫ
expectanſ comedere cadauera
mortuoꝝ ſignificat eos q̃ mor
tes ⁊ ſeditiones ⁊ guerras pro
curant vt inde lucren᷑. Upu-
pa que nidificat in ſtercorib⁹ ⁊
paſci᷑ fimo ⁊ gemitũ in cantu
ſimulat ſignificat accidiã. oẽs
aues coruini generis que cro-
citando quaſi cras ſonãt ſigni
ficant ꝓcraſtinationẽ ⁊ tardi-
tatẽ bene opandi. Porcus ſi-
gnificat luxurioſos ⁊ ſic d̄ alijſ
Prohibitũ etiã fuit gentilib⁹
ad fidẽ ꝯuerſis ꝑ apoſtolos ve
ſci idolaticis ꝓpter ſpeciẽ ma-
li vitandã ne. ſ. aliqui crederẽt
hoc illos facere in veneratiõe
idoli. qđ ad idolatriã ꝑtineret
alias de ſe pctm̄ non eſſet. Ad
errorẽ igitur pertinet maniche
orum eſtimare eſcã aliquã de
ſe eſſe malam. Unde apoſto-
l⁹. i. ad Thimotheũ. iiij. c. ait
Jn nouiſſimis tꝑib⁹ recedent
quidam a fide attendẽtes ſpi-

ritibus erroris ꝛ doctrinis de monioꝝ ꝓhibentiū nubere ꝛ a cibis abſtinere.ſ.quibuſdā tā ꝙ de ſe malis. Eſca igiť nō eſt vitium gule.ſed materia circa exercetur ex concupiſcentia ad ipſam.

¶ Quod' qnqꝫ ſunt modi ſiue ſpecies quibus peccant hoies vicio gule. Ca.ſcōm

SEcundū myſteriū de gula declarandum dꝛ modi. Quinqꝫ eīn ſolent aſſignari modi ſeu ſpecies gule ¶ Primus modus eſt comedere nimis ſeu bibere. Sicͨ dꝛ de iudeis in deſerto pegrinantibꝫ. Manducauerūt ꝛ ſaturati ſunt nimis. Et ppetrari pōt iſtud viciū ita circa viliſſimos cibos ſicut circa delicatos. ¶ De quātitate aūt cibi ꝛ potꝰ nō pōt dari vna certa regula omnibꝫ ſm eandem menſurā Sed plus ꝛ minꝰ exigitur ſm varietatē cōplexionū ꝛ fatigationū. vnus etiā ꝛ idē plus indiget vno tpe ꝙ alio ſm diſpōnē ſui corpis. Unde narrat phs in li.ethicoꝝ ꝺ milone viro fortiſſimo ꝙ comedebat aliquando ſolus vnū bouem nec erat grauatus ſtomachus eius. Et alius qꝛ debiliſ etiam de paucis buccellis panis grauabať. Tantū ergo poteſt ꝛ debet quis comedere et bibere ꝙtuꝫ credit ſe indigere ad ſuſtentationē ꝛ executionē eoꝝ que ſibi incūbunt agenda Ita vt nō vſqꝫ ad nauſeā ſumat.ſꝫ cū aliq̄li adhuc appetitu finē faciat. vñ augꝰ li.ꝯfeſſ. ait. Iuſſiſti dñe vt ad alimēta ſicut ad medicamēta accedamus. Sicut eīn ſumiť medicina nō ad delectationē ſꝫ ꝓpter neceſſitatē.ſ.ad ꝑſeruādū corpus a morte ꝛ cū timore ſumitur ne ledat. Ita cibꝰ debet ſumi ad ſuſtentandum corpꝰ ne deficiat ꝛ cū timore ne offēdať ex nimia cōplacentia. ¶ Scōs modus ſeu ſpēs gule eſt comedere cibos nimis delicatos ꝓpter delectationē. vt capones faſanos.ꝑdices.lāpredas ſturiōes. vina electa ꝛ huiꝰmōi. Huic erat deditꝰ ille diues q̄ poſtea ſepultꝰ ē in iferno. Lucͨ xvi.c. Hoc pctō peccauerunt iudei dū nō ꝯtēti māna appetierūt carnes ꝛ dñs dedit eis coturnices. Nūeri.xi.c. Si qͥs tm̄ vtať cibarijs delicatis ꝓpter īfirmitatē hois exigētē.aut ꝓpť generis nobilitatē vt ꝑncipes aut ꝓpter tpis cōgruitatē vt ī nuptijs ꝛ ꝯuiuijs diſcretis poteſt hoc eē abſqꝫ pctō vñ augꝰ xli.di.ca. Quiſquis ait. Fieri eīn pōt vt ſine aliquo vicio cupiditatis vel voracitatis ꝓcioſiſſimo cibo ſapiēſ vtať Inſipi

ent autē fetidiſſima gule flamma in viliſſimū inardeſcat. Et ſanius maluerit quis more domini piſce veſci ꝙ̄ lēticula more eſau nepotis abrahe. aut ordeo more iumētoꝝ. ¶ Et cadeȝ di. c. Non cogātur. Nō cogantur diuites cibis pauperuȝ veſci vtātur cōſuetudine infirmitatis ſue. ſȝ doleāt ſe alteri abſtinere nō poſſe. Si enī ꝯſuetudinē ſuā mutāt egrotāt vtantur ſupfluis ꝛ dēt paupib⸗ neceſſaria. vtātur p̄cioſis ꝛ dāt paupibus vilia. Hec ille. Quarī laudabile eſſȝ a puericia etiā filioſ nobiliū aſſueſcere cibis groſſiorib⸗. Qd fecit mr̄ bti bernardini erga ſuos filios nobileſ ꝛ diuites. vn̄ ligurgus ethnicbus in ſuis legib⸗ ordinauit adoleſcētulos ruri nutriendos cibis vilib⸗. Sūme autē rep̄heſibile ē iuuēclos ad tabnas accedre. ignolatas. cōfectiōnese ꝛ alia pguloſa comedere maluatica ꝛ greca bibere. Cōia aūt facere vbi cōiter lauta p̄parant cuȝ ex amicitia vel alia cā honeſta fiūt de ſe nō ſunt rep̄hēſibilia. Nā ꝛ iob pmittebat filijs ſuis cōuiuia facere inuicē. Job. i. c. Et ioſeph p̄parauit fratribus ſuis cōuiuiū. Et abrahā angelis hoſpitib⸗ ſuis. Geñ. xviij. c. Et p̄cipue cū in cōuiuijs adſunt circūſtātie q̄s ponit Gregō. xliij. di. c. Cōuiuia. Sciēdū inq̄t ꝙ cōuiuia tunc ex caritate veraciter ꝓdeūt cū i eis abſentiū null⁹ vitā mordet. Nullus ex irriſione rep̄hendit. Nec inanes ſeculariū negocioruȝ fabule. ſȝ v̄ba ſacre lcōis legūtur ꝛ audiūtur cū nō pluſꝙ̄ neceſſe eſt corpori deſeruitur. Et ꝙ raro ē quin in ꝯuiuijs multa vana ꝛ irriſoria miſceātur ꝛ vltra debitū comedatur. Jdō refert Aug⁹. documētū ſibi ab Ambro. traditū vt euitaret cōuiuia quib⸗ termin⁹ tēperētie excedit ¶ Terti⁹ mod⁹ ꝛ tertia ſpecies gule ē ponere nimis de tp̄e ad p̄parandū cibos vt magis delectēt. Puta vt ſint variati aſſati. lixi. cū aromatib⸗. cū ſapori⁹b⸗ ꝛ hmōi. Hoc vicio vt ſcribitur. i. Reg. ij. c. Laborauerūt filij heli ſacerdotꝭ. Nā cū popul⁹ accederet ad offerendū ſacrificia aialiū ad altare ꝑm mādatū legis veniebat puer q̄. ſ. erat miniſter ſacerdotꝭ ꝛ dicebat offerenti. da mihi carnes. i. partē aialis occiſi vt coquā ſacerdoti Nō enim accipiā coctā ſed crudā. Qd faciebat vt accurati⁹ poſſet ſuo ſacerdoti preparare. Et offerēs rn̄debat Incendat prius ꝑm morē adeps ꝛ poſtea accipies. Et ille. ſ. miniſter nequaꝙ̄. Si nō dabis accipiam vi. Jn ollis quoꝙ̄ vbi coque-

bãtur carnes mittebat triden/
tẽ ꝛ trahebat crudũ de lebete.
Sic faciũt hodie multi prela/
ti ecclesie. Quare dicit Alanꝰ i
li. de cõplanctu nature. Hodie
gule viciũ profundiꝰ se porrigit
in dños ꝑlatos q̃ salmones. lu
cios ceterosq̧ pisces eq̃pollenti
generositate insignes varijs de
coctionũ cruciãt martyrijs bal
neantes officio sacri piperꝭ fon
te baptizant. vt multiformẽ sa
poris grãm cõsequãtur Alius
ministroꝝ cõtundit. colat aliꝰ ꝛ
cõficit substantiã ꝑtit in acci/
dẽs. naturã mutat in artez. vt
saturitas trãseat in esuriẽ Hec
ille. Sciendũ etiã ꝙ sumere ci
bos imunde ꝛ sine ꝯgruẽti pre
paratõe vbi ꝯmode prouideri
põt viciosum ẽ ꝑtinens ad vici
um negligẽtie vel insensibilita/
tis Vñ hiero. Nec affectate sor
des nec exquisite delitie laudez
pariunt. qđ inducit Gratianꝰ
xli. di. c. Clericꝰ. §. Idest. de ci
bis sicut de vestibꝫ. Qđ autem
aliquos sctõs cibis cineres le/
gimꝰ miscuisse. vt btũs germa
nus eṗs altissiodorẽsis. ꝛ bea/
tus Frãciscꝰ. Dicit Vl. hoc fu
isse laudabile ꝛ ỽtuosũz ex ope
operante non ex ope opato. i. ex
intẽtione operantiũ. vt scz sub/
trahẽtes se ob omni delectatio
ne corporali redderẽtur magis
capaces ꝛ apti delectatõnibus
spiritualibus ꝛ affectu ad diu
na a deo ad hoc inspirati. Sed
illud opus in se nõ erat lauda/
bile. vñ nec imitabile nisi quis
similiter a deo inspiratus esset
¶ Quartus modus gule siue
quarta species ẽ nimis ardẽter
seu nimia auiditate cibũ vel po
tũ sumere. Ad qđ ꝑtinere vide
tur comedere nimis rapaciter
ꝛ festinãter. Et licet quidã ha/
beãt a naturali cõditione vł as
suefactione: Tñ ꝛ corpi nocet.
quia non ita bñ potest cibꝰ dige
ri quasi integer deglutitꝰ ꝛ mi
nus bene edificat. Et cũ proce
dit ex inordinato appetitu dele
ctatõis gule peccatũ est. Hoc
vicio superatus propter vnam
escam. s. lentis eduliũ vendidit
esau primogẽita sua. vt đt apo
stolus ad Hebreos. xij. capi.
Naz vt narratꝛ Geñ. xxv. capi.
Cum reuerterẽtur esau đ agro
fessus ad domũ inueniẽs ꝙ ger
manus eiꝰ iacob coctũ lentiuz
ferculũ comederet petiuit ab eo
vt sibi de illo fercło daret Cui
iacob dixit. vende mihi primo
genita tua. Qđ fecit ex nimia
auiditate illiꝰ eduliȷ̃ ꝑuipẽdẽs
ea pro tam vili precio vendere
Unde grauiter peccauit symo
niam committẽs. quia ius pri
mogeniture tunc scz in lege na/
ture erat spirituale. Nam pri
mogenitus tenebat locũ ꝛ offi

ciū ſacerdotis. Iacob aūt emē
do dicit nō peccaſſe. qꝛ potiꝰ re
demit ꝙ̄ emit vexationē ſuam.
Et in hac ſpecie gule ita pecca
tur viliſſimis cibis ſicut ꝑcio/
ſis. imo in h̄ frequēter offēdūt
hoīes nō faciētes ſibi ꝯſcientiā
ꝓpter vilitatē cibi nō aduerten
tes ꝙ p̄imi parētes peccauerūt
in eſu pomi. Iō dicit Augꝰ In
oīb9 his reb9 nō vſus rex ſ3 libi
do in culpa eſt. Et ide3. xli. di.
c. delitie. Uiles cibi appetēter
accepti impediūt prouentū ab
ſtinētie. Dauid aūt aquā ꝯcu
pitā effudit. Hiſtoria habet. ij
Reg. xxiij. Ubi dicit ꝙ cū qua
dā die dauid appeteret bibere
de aqua ciſterne bethleē dicēs
O q̄s mihi daret de aq̄ ciſter/
ne q̄ eſt in bethleem. ſubito tres
ſocij eius fortiſſimi a ſeip̄is iui
runt ⁊ ꝑ mediū caſtrox inime
cox philiſtijm qui tunc habe/
bant ſtationem in bethleē trā/
ſeūtes hauſerūt aquā ⁊ ſibi ap
portauerūt Sed dauid noluit
bibere dicens. Abſit vt pīcl'm
aīax hox ego bibā. ſed libauit
eā dn̄o. Infirmi itaq̄ vel ſani
q̄ ſciūt vel exꝑti ſunt aliquid ci
bi vel potus nocere ip̄is. et tn̄
ſumunt propter auiditate3 vti
q̄ peccant plus ⁊ minus ſcd̄m
exceſſum que3 faciunt. Narrat
Grego. in. iij. dialogox de qua
dā ſanctimoniali q̄ quandā la

ctucā in ortu viſam colligens
cum nimia auid itate comedit
propt' quod a dyabolo arrepta
eſt. ſed a quodā ſancto viro eq
tio liberata ē. ¶ Quintus mo
dus ſeu quinta ſp̄es gule ē an/
ticipare horā ſeu exire horā ſta
tutā vel ꝯſuetā ſine cā vꝛgente
vel rationabili. Nā ſi exigit in/
firmitas vel alia cauſa ratōna
bilis omnis hora eſt ydonea.
Cū non ē ieiuniū cōis modꝰ
xp̄ianox eſt bina comeſtio. ſc3
prandiū ⁊ cena. ⁊ ꝑ hoc ſaniuſ
viuitur. Qui enī comedūt plu
ries in die vt aīalia bruta ſunt.
nec ſane viuere poſſunt cu3 po
nant indigeſtū ſuꝑ indigeſtu3
vn̄ mali hūores gn̄antur ⁊ ca
put etiā fumoſitatib9 grauat.
Et hoc reprehenſibile ē niſi la
bor excuſet aut aliqua cā iuſta
⁊ ſic excuſant agricole viatores
⁊ hm̄oi. ⁊ pueri dū ſunt in aug
mēto. Qui aūt de mane ſurgē
tes de lecto ſubdito volunt cōe
dere ⁊ bibere. ⁊ p̄cipue in dieb9
feſtiuis añq̄ vadāt ad eccīam
nimis indeuoti ſunt ꝯtra quoſ
dicitur eccleſiaſtes. x. c. Ue ti/
bi terra cuiꝰ rex puer ē. ⁊ princi
pes mane comedūt. Terra eſt
homo puer eſt ſenſualitas que
appetit ſenſibilia vt puer prin
cipes eius ſunt ſenſus. ve au/
tē illi qui regitur a ſenſualitate
⁊ cuius ſenſus vacant comeſſa

tionibus tempeſtiue. quia gu-
loſus eſt. Ideo yſaias. iiij. cap.
ait. Ve qui ſurgitis mane ad
ebrietatē ſectandā. De hora co
medēdi diebus ieiunioꝝ dictū
eſt in ſermone de ieiunio ī qua-
drageſimali de penitētia.
¶ Qd guloſi puniunꝰ pena cor
porali ſpūali ꝛ gehēnali.

Capitulum tertium

Ertiū myſteriū de-
clarandū de gula di
citur pene. Punitur
equidē pctm̄ iſtd tri
plici pena. videlicet.
¶ Corporali
¶ Spiritu ali.
¶ Gehennali.
¶ Primo puniꝰ gula pena cor-
porali. vñ ſcriptū eſt Eccl'iaſti
ci. xxxvij. c. Propter crapulam
multi pierūt. ¶ Et Criſoſto. d
cō. di. v. c. nihil. Exceſſus cibo
rū ꝯſumit ꝛ cōputreſcere facit
corpꝰ hūanū ꝛ macerat egritu
dine diuturna. et tūc eū morte
crudeli ꝯſumit. Et Hierony.
Ipocras inquit docꝫ ī amforiſ
mis craſſa ꝛ obeſa corpora opi
mis que creſcēdi menſurā iple
uerunt niſi cito ablationeꝫ ſan
guinis minuātur in paralipſiꝫ
ꝛ peſſima morboꝝ gña ꝓrūpe
ſcꝫ ex neceſſe. ꝛ Galienꝰ doctiſſi
mus Ipocratis interp̄s Athle
tas quoꝝ vita ꝛ ars ſagina eſt
dicit in exhortatione medicine
nec viuere poſſe diu nec ſanos
eſſe. que ꝟba ponūtur de cō. di.
v. c. netales. Et eccl'iaſtici. xxx
vij. c. ſapiēs ait In multis eſcꝭ
erit infirmitas. ꝛ Señ. ad Lu
cillū Multos morbos mlta fer
cula fecerūt. ¶ Scda pena qua
puniꝰ gula ē ſpūalis. qꝛ videlicꝫ
amittūtur ꝑ eā ꝛ deſtruūꝰ oīs
ꝟtutes que ſperant omnia tem
poralia bona. In huius figu
ram legitur ꝙ nabuzardā prin
ceps coquorum deſtruxit mu
ros hieruſaleꝫ ad deſignandū
quia venter quia multitudo co
quoꝝ deſeruit propter vicium
ſcilicet gule edificia virtutum.
ad ſolum redigit. ¶ Vt ait gra
tianus. xliiij. di. § i. Qd fides
ruinam patiatur. patet in illo
populo hebreorum d q̄ apoſto
lus ait prime ad Corinthios
x. c. Sedit populus manduca
re ꝛ bibere ꝛ ſurrexerunt lude-
re id eſt feſtinare in veneratio-
nem vituli aurei declinantes
ad ydolatriam. Quam ſpē
habere poſſunt de deo vel de be
atitudine quorum deus venter
eſt. vt diċ apoſtolus ad philip-
penſes tertio capitulo. Et glo-
riā ī cōfuſione eorūꝫ q̄ terrena
ſapiunt. verus enim dei cultor
cuꝫ ſurgit mane cogitat primo
de deo. ſe ei recommendans.

Sed guloſus cogitat q̄d de/ beat comedere qđ magis dele ctet. De coquina templū facit de menſa altare. ibi ponit vi/ ctimas varia cibaria. Mini ſtri ſunt ſerui menſe. orationes ⁊ lectiones ſunt locutiões de vino ⁊ cibarijs. Charitatem etiā guloſi nō hn̄t. q2 paup̄ib9 ſup̄flua tribuere nolūt Ut aūt ait Joh̄. i. ſua canonica. ca. iij. Qui habuerit ſubſtantiā hu ius mūdi ⁊ viderit fratrē ſuū egere ⁊ nō dederit. qūo chari/ tas dei eſt in illo. Prudentiaꝫ ꝓſternit gula. q2 vt ait Hie/ ro. xiiij. di. §. finali. Pinguis venter. i. gule deditus: craſſuꝫ ſenſum generat. Hoc pꝫ in he rode qui in ꝯuiuio neſciuit diſ cernere ſe nō obligari ad pro/ miſſa iniuſte. ſed ip̄rudenter ⁊ crudeliter ad petitionē puelle iuſſit amputari caput Johan nis baptiſte Juſticia etiā a gu la ſubmergit. Unde Ambro. xlvij. di. c. ſicut hi. Quis tam iniuſt9 tā auar9 q̄ꝫ q̇ multoꝝ alimēta nō ſuū vſū: ſed abun/ dantiā ⁊ delicias facit. qđ fac̄ guloſus ita comedens p̄cioſa q̄ multi paupes poſſent ex illo ſumptu viuere. quot irriſiōes detractiōes. ꝑditiones: homi cidia fiūt in cōuiuijs. Nonne abſalon fratrē ſuū occidit in conuiuio. vt hētur. ij. regū. xiij. c. Fortitudo adhuc ꝑ gulā in firmat. vn̄ ⁊ q̇ certat in agone ab oib9 ſe abſtinet. vt dr̄. i. ad corinth̄. ix. c. ſ. grauamie cibo rū ⁊ potuū vt ſit fortis ad bel landū. Fortiſſim9 holofernes comedēdo ⁊ bibēdo nimis ita fuit debilitatus q̄ vna mulier decapitauit eū. Judith. xv. c. Tp̄antiā aūt gula fugat ex to to ſicut vnū ꝯriū expellit aliđ. Sꝫ ⁊ ſeptē dona ſp̄ūſci ex gu la ruūt. Qđ figuratū fuit Job i. c. qn̄ ſeptē filijs domo ei9 ꝯui uantib9 in p̄mogeniti dom9 ꝑ cuſſa a vēto ruēs opp̄ſſit oēs. Septē filij Job ſm̄ Grego. fi gurāt ſeptē dona ſp̄ūſancti.

¶ Tertio punit pena gehēna/ li. vñ ſaluator noſter Luce. xxi. c. ait. Attēdite ne grauent co2 da vr̄a crapula ⁊ ebrietate ⁊ ſu p̄ueniet in vos repentina dies illa. ſ. iudicij vos condēnans. Ap̄ls ꝙ̄o ad Ro. xiij. c. ponit comeſſatiōes ⁊ ebrietates inter op̄a tenebraꝝ. q2 ducūt ad te/ nebras eternas. a q̇b9 nos libe ret ieſus filius dei q̇ cū patre ⁊ ſp̄ūſcō viuit ꝑ oia ſecula ſecu/ coloꝝ. amen.

¶ Feria. iij. poſt dn̄icā de paſ/ ſione. de p̄ctō execrādo vſure ⁊ auaritia vſurarioꝛum.

Sermo. xxxviij.

Teſtimonium ꝑhibeo de mūdo q2

opa eius mala ſūt. Verba ſūt redēptoris noſtri originaliter Jo. vij. c. ⁊ in euāgelio hodierno. Inter mala xpianorꝫ opera illud ē ſatis abhominabile quo pene totū genus humanū periclitatur Illud equidē auaritia eſt omniū ſcelerꝫ mater et cauſa Dr ein in glo. in ꝓlogo decretaliū. ⁊. xl vij. diſ. c. bonorū. ⁊ in auctentico Ut iudices ſine quocꝫ ſuffragio. §. cogitatio. colla. ij. Cupiditas eſt radix omniū malorꝫ. Propterea deus oīpotens cōminatꝛ miſeris mortalibꝫ dicēs Hiere. vi. c. Extendā manū meā ſupꝫ habitantes terrā A maiore ꝗppe vſcꝫ ad minorem oēs ſtudent auaricie ⁊ a ꝓpheta vſcꝫ ad ſacerdotē cuncti faciunt dolum Cū ꝟo in hoc peccato multipliciter hoīes errent. tñ hodierna die ad auariciā vſurariorū expugnandam elaborabimuſ Ad hunc eīn plericꝫ deuenerūt errorē vt vſurariā prauitatē exercere libere ⁊ īuerecūde ac publice nō retardenꝛ. vbicꝫ iā talis peſtis crudeliſſima viget que tāto piculoſior ē quanto vſurarij turpitudinē ſuam agnoſcere nolūt Quinīmo obduratū cor hñtes putāt ſe offerre ſacrificiū deo acceptabile ſi ſuis ꝓximis mutuātes lucrꝫ qōcūcꝫ ex mutuo ipſo ꝑcipiant Nā benefacere ſe aiunt cū ⁊ ꝓximorꝫ ⁊ ſuijpſius ex vſura ꝯſulatꝛ neceſſitati Ob quod vt eis ꝟitas clari⁹ eluceſcat qua poſſint ſuū grande malū agnoſcere in pñti ſermone de ipa vſura tria proponemus myſteria declaranda.

¶ Pͥmū dr diffinitionis.

¶ Secōm reprobationis

¶ Tertiū participationis

¶ Quid eſt vſura que ḡue eſt peccatū. ⁊ ꝙ qui ex neceſſitate accipit ad vſurā ab eo q̄ ē parat⁹ nō peccat ⁊ q̄t modis vſura cōmittiꝛ Cap̄. pͥmū

Rimū myſteriū declarandū de vſura dr diffinitiōis. ſm eīn Goſ. in ſūma ſua vſura ſic diffiniꝛ. Uſura ē q̄cquid ſorti accedit ꝑcedente intentione vel pacto vt ſi mutuo tibi centum florenos hac intentiōe ꝑncipaliter vt aliq̄d plus vltra centū recipiam. vel ſi mutuo tibi certas menſuras frumēti vini olei et huiuſmodi q̄ vſu ꝯſumuntur Et plus ex hoc exq̄ro q̄꜄ ipſuꝫ capitale in valore: vſurā committo vt dr. xiiij. q. iij. c. vſura Pro intelligentia tñ pleniore huius partis tria ſunt dubia decidenda.

¶ Pͥmū vtrꝫ vſura ſit pctm̄

¶ Secundū vtrum liceat accipere ad vſuram.

¶ Tertiuz quod modis com mittitur vſura.

¶ Pro primo dubio arguunt vſurarij ↄtra veritatē dicentes vſurā nō eſſe pctm̄. Om̄e eniz pctm̄ eſt ↄ̄ aliquā legē. ſz vſura nō eſt ↄ̄ aliquā legē nec diuinalē nec naturalē nec hūanalez. ḡ vſura nō ē pctm̄. Nā in lege diuinali dixit deꝰ Deuteronomij xxiij. c. non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vſuram nec fruges nec qualibet aliā rē. ſed alieno Ex qua auctoritate videt ꝙ et ſi nō fratrib ſaltim alienigēis. ꝛ extraneis poſſit fenerari et infidelib. Quantū vero ad legē naturalē de iure nature ē vt hō aliq̄d recōpenſet ei q̄ ſibi bn̄ficium ↄtulit. Ille autē q̄ mutuat aliquod bn̄ficiū ↄfert ſubuenit enim neceſſitati indigēt. ḡ ſi ꝓ h̄ bn̄ficio aliq̄ certo pacto obliget eū cui mutuat ad h̄ ꝙ aliq̄d ſibi tribuat nō videtur eſſe pactū illicitū. Leges ꝟo ciuiles vſuras ꝑmittūt. vt p3. C. de vſur. l. Eos. In ↄ̄riuz eſt auctoritas ſanctoꝝ. vn̄ Ambro. i li. de bono mortis. ꝛ. xiiij. q. iiij c. Si qs. Si qs vſurā accipit rapinā facit. vita nō viuit. ſ. ḡtie. Et Dauid in pſal. loquēs ad deū ait. Dn̄e quis habitabit in tabernaculo tuo. aut qs requieſcet in mōte ſancto tuo. ꝛ rn̄dit. Qui ingredit ſine macula ꝛ opatur iuſticiā ꝛc̄. et infra Qui pecuniā ſuā nō dedit ad vſurā. Eccleſia inſup ſtatuit ꝙ ſi quis ptinaciter aſſereret vſurā nō eſſe pctm̄ ꝛ graue hereticus haberetur ꝛ ↄ̄ ipm̄ ſicut ↄ̄ alios hereticos procedatur. vt p3 in clemētina ex graui de vſuris ſm aūt. Tho. ij. ij. q. lxxviij. vſura eſt ↄ̄ equalitatez iuſticie ex eo videlicet. q2 vſurariꝰ vendit qđ non eſt. Nam rerū que in vſum noſtrū veniūt. Quedā ſunt quaꝝ vſus ipſarū conſumptio eſt vt frumentū vinū oleū ꝛ hmōi. quibus hō vtit comedendo bibēdo. ꝛ ſic ex toto ↄſumēdo. ¶ Quedam res ſunt quarum vſus ꝛ ſi non ſit ipſarum cōſumptio in ſe eſt tn̄ earū diſtractio. vt pecunia numerata q̄ principaliter inuēta eſt ad cōmutatōes faciēdas vt dicit Ariſto. in. i. pollitice. Et ſic vtēdo diſtrahit cū in cōmutationes expēditur. ¶ Quedaz res ſunt quarum vſus nō ē ipſarū ↄſumptio vel diſtractio Sicut domus ager. iumentū. vaſa argētea ꝛ aurea ꝛ huiuſmōi vſus eni domꝰ eſt inhabitatō nō ↄſumptio. Sic cultus agri ē cultiuatio ad fructificanduz nō ad diſſipandū. ꝛ ſic de alijs ꝛ ex iſto tertio gn̄e reꝝ vſus ipius rei pōt ↄputari ſeorſum ab ipa re ꝛ vnū ↄcedi ſine altero.

Poteſt enim alicui tradi dñm dom⁹ vel agri. vel ſerui vel iumēti. retēto ſibi vſu vel fructu ipſius ad vitā vł ad aliqđ tempus vt fit aligñ in donatōib⁹. Et ecōuerſo pōt cōcedi vſus taliū rex retēto ſibi dominio. vt fit in locatōe afficto pēſione domus ꝛ hmōi. Et iō in hmōi licite recipitur ſi certū preciū ſeu lucrū ꝓ vſu dato ipi⁹ rei, retēto ſibi dñio. Et inde ad certū tps rehabita ipa re ex integro. Sȝ in reb⁹ primi ꝛ ſcđi gñis quarū ſcȝ vſus ē ipſaꝝ cōſumptio vel diſtractio nō pōt cōputari ſeorſum vſum taliū reꝝ ab ipſis rebus. qꝛ inſeparabilis ē. Et cuicunq; cōceditur vſus taliū reꝝ ex hoc ipo cōceditur ꝛ res ꝓpter hoc in talib⁹ ꝑ mutuū trāſfert dñium. Sicut ḡ ſi quis ſeorſū vellet vēdere vinum ꝛ ſeorſuȝ vſum vini vēderet eandē rem bis vnde ꝛ fenderet quod non eſt propter quod manifeſte eſt ꝯ equalitatē iuſticie Simili ratione qui mutat vinū frumentū oleum. pecuniam numeratam ꝛ hmōi. ꝛ vltra ſuū capitale mutuatū aliquid exigit vł principaliter intēdit habere qđ precio poteſt extimari contra equalite iuſticie agit. qꝛ petit ſibi duas recompēſationes fieri. vnā ſcȝ reſtitutionē equalē rei mutuate. Aliā ꝓ vſu vt ꝑciū vſ⁹ qđ dicitur vſura. Ad illud ꝓo qđ abijciebatur de iudeis. Rñdet tho. ꝛ Nico. de lira ꝙ illud dictū deuteronomij. xxiij. ca. allegatū ſane ē intelligendū Per alienū eni aut intelliguntur illi q̇ erāt finitimi eoꝝ quorū terras eis dñs conceſſerat vt chananei. Et ab illis licite recipiebāt vſuras. nō vt vſuras. ſȝ vt recupatione iuris ſui Sic etiā licitū eſt xpianis mutuare hoſtib⁹ ad vſurā ita tñ ꝙ illđ qđ recipitur vltra ſortem non recipiatur ratione mutui. Sed iure dominij quod habet in illos ꝛ vt recuperet rē ſuā quā non pōt ab iniuſto poſſeſſore niſi mediante mutuo recupare. Et ſic intelligitur illud capitulum. Ab illo. xiij. q. iiij. Ad hec faciūt notat per Archidiaconum. xxiij q. ij. c. Dñs. Si enim ꝑmittit̄ a iure ſpoliare inimicū imo occidere i bello iuſto multomagis ꝑ hanc viā ſuuȝ accipe. Et ſic vt ꝑdictū ē licitū fuit iudeis accipe vel mutuare ad vſurā ab illis tm̄ finitimis natōib⁹ q̇ occupauerāt terrā ſuā datam eis a dño tanq; ab hoſtib⁹. Nunc aūt ipſi iudei non poſſunt ſine mortali facere vſuras xpianis nec ecōuerſo Nā nō ſunt inimici noſtri in ciuili conuerſatione

¶ Quo aũt ad alios infideles ſi veruz eſt ſunt inimici nr̃i etiã illis arma inferre poſſum⁹ tanq̃ occupatoribꝫ rerũ noſtrarũ De quo. xxiij. q. vij. c. ſi de rebus. ⁊. ca. diſpar. Et p Inno. ⁊ Hoſti. extra de voto. c. qđ ſuper his; Reſtat longe fortius xp̃ianum ab eis licite poſſe vltra ſortē accipe. q2 ſuũ ē qđ recipit. Qđ aũt ꝯ ſaracenos ⁊ alios infideles dñia ⁊ terras poſſidentes licitũ ſit bellũ vltra alias rõnes facit. q2 ad defenſam ⁊ recuperationē fit detractoꝝ. ğ licitũ. Nã vt dicit Inno. in dicto. c. Qđ ſup his. vbi terra fuit aliquo tpe xp̃ianoꝝ bellũ eſt licitũ. Infideles autem predicti abſtulerunt a xp̃ianis quicquid tenent. Nã vbiq3 terrarũ fuit laudatũ nomē xp̃i. vnde in pſal. dicit In omnē terraz. ⁊c̃. Sed his dimiſſis dicimus vſura nullo ex illis verbis iudeis fuit pmiſſa min⁹ cõceſſa Nã licet quidã dixerint vſuraz fore ꝯceſſam in quibuſdã caſibus. Tñ ꝓprie loquēdo in nullo caſu ꝯcedit Sz q2 i illis caſibꝫ q̃s illi ponũt aliquid recipit vltra ſortē. Iõ ꝓpter aliquã ſilitudinē large ⁊ improprie ſumēdo dicitur vſura ibi pmiſſa ſ3 nõ ē ibi vſura. Et ſic in propoſito vel p alienũ in verbis Deuteronomij intelligit quilibꝫ q̇ nõ erat de genere iudeorũ. Et tũc dicetur illa fuit cõparatiua pmiſſio q̃ pmittitur min⁹ maluz ne maius malum fiat. Sicut etiam pmiſſum fuit eis dare libellũ repudij ⁊ repudiare vxorem ad repudiandũ homicidiũ ſiue vxoricidiũ. Sic ⁊ vſura fuit eis permiſſa erga alienigenas neſi fuiſſet phibita maiori crudelitate craſſarētur in ſuos vt ſue cupiditati ſatiſfacerent Excuſabũtur ergo a pena tpali legis. ſed non a pena gehennali ſicut nec a culpa mortali Vñ dt Criſo. xxxi. q. i. Hac rõe i fine Qđ enim pmittim⁹ nolētes pcipim⁹. i. pmittim⁹ ſm glo. q2 malas hoim volũtates ad plenũ prohibere nõ poſſumus Et tñ de⁹ declarauit p ꝓphas vſurã ſibi diſplicere. vt pz de Dauid. Sed ſi quis rõne dicte pmiſſionis vellet eos excuſare pro illo tpe q̃ tñ excuſatio a doctoribꝫ nõ admittitur pro nũc tpe gratie reuelate nõ excuſarētur. xxxi. q. i. §. ſed obijcit ¶ Ad illud vero vſurarij dicebant vſura nõ eſt ꝯ legē nature. dicendũ rõ dictat vt quis mutuet proximo indigēti ſi poteſt ſed gratis ſine ſpe lucri. et ſic gratus ſit recipiēs mutuum erga mutuantē puta i recognoſcendo bñficiũ ⁊ cũ põt eũ adiuuare qñ indiget vel viceuer

ſa remunerãdo ſibi vel per alia obſequia. ſed gratis non ex pactiõe. Nam ꝛ ſi ei teneatur ad antidota naturaliter. i. recompenſandũ bñficiũ. hoc eſt ex debito honeſtatis non aũt neceſſitatis. ſ. quo poſſet cogi in iudicio. Et iõ ſꝫm tho. ꝛ alios ſi q̃s mutaret alicui cũ hoc pacto ꝙ ei tenereť remutuare vſurã cõmitteret. qꝛ vltra capitale ſuuꝫ aliq̃d exigi quo põt precio extimari. illa. ſ. obligatio q̃ põt euꝫ ꝯuenire in iudicio. Et ſi vſurarius diceret ꝙ ille q̃ accepit pecuniã mutuo lucrať cum illa ꝛ locupletať cũ dãno mutuãtis Rñdetur ꝙ illa locupletur ſeu lucratur pꝛicipalr̃ ꝑ induſtriã ſuam. qꝛ pecunia ex ſe nihil lucratur. vt patet tenẽdo i capſa. Pecunia etiã illa nõ eſt mutuantis ſed eiꝰ q̃ accipit mutuũ. qꝛ in eũ tranſlatũ eſt dominiũ ꝛ ſi periit vel ꝑdidit in negociãdo vel aliud agẽdo perit ꝑiclo ſuo nõ mutuãtis. Damnũ aũt nõ ſuſtinet mutuãs. niſi qꝛ ceſſat ex hoc ſibi lucrũ. Sꝫ idẽ dãnũ habuiſſet ſi pecuniam in archa ſeruaſſet. qꝛ ibi nõ fructificat ꝛ ſi cum ea negociatꝰ fuiſſet potuiſſet ꝑdere ſicut ꝛ lucrari. Subſtabat enĩ tũc ꝑiculo vbi in mutuo nõ ſubſtat. verũ ſi ex carẽtia pecunie mutuate paſſꝰ fuiſſet damnũ. puta qꝛ oportuiſſet eũ recipere ad vſurã vel vẽdere res ſuas minus iuſto ꝑcio vel aliqđ ſimile tũc qui accepit mutuũ deberet ei ſatiſfacere de dãno ſecuto ꝓpter mutuũ ſcđꝫ ꝯſcientiã etiã ſi de hoc nõ feciſſet pactũ. Nõ aũt de induſtria ſua lucrũ factũ tenetur cõicare ceſſante dãno. ¶ Ad illud aũt quod vſurarii opponebant dicẽtes ꝑ legẽ ciuilẽ vſuras ꝯcedi. Dicendũ ꝙ leges ciuileſ dãtur populis q̃ ſunt ꝓ maiori ꝑte mali vel imꝑfecti. ꝛ intẽdũt vt pacifice ciues cõuiuant ad inuicẽ vñ ſolũ pꝛohibẽt expꝛſſe vicia q̃ ſũt magis ꝑturbatiua. ciuitatis ꝛ quietis tẽpoꝛalr̃ puniẽdo trãſgreſſoꝛes ꝛ penis ab illis cohercendo. vt adulteria furta ꝛ hmõi. Alia vero ꝑmittũt nõ vt licita ꝯcedẽtes. ſꝫ nõ vt alia vicia ꝑdicta puniẽtes. Et hoc ne peioꝛa ꝯtingãt. Sꝫ lex diuina ꝓhibet omne peccatũ oñdens puniri in diuino iudicio. Cũ ergo lex diuina ꝛ naturalis ſit ſupꝛa oẽm legũ hũanã. vt patet di. viii. ꝑ totũ. Et canonica ſit etiã pꝛeiudicãs ciuili in his q̃ ſpectãt ad ꝯſciam Ideo i hoc leges ciuiles cedũt legi canonice. qꝛ ſi legeſ ille ſunt iuſte quo ad ciuilitatẽ vite pñtꝭ nõ tñ iuſte ſunt quo ad ciuilitatẽ ſupnã adipiſcendã ad qđ oportet ob oĩ pctõ eſſe imuneꝫ.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

Quare non dedignant̄ leges
ſacros canones imitari ¶ Se-
cundū dubium principale fuit
vtrum ſit licitum recipere mu-
tuo ſub vſura. ¶ Rn̄det tho. ij.
ij. q. lxxviij. Q̄ḋ nō licet indu-
cere aliquem mutuare ſub vſu-
ra licet tamen ab eo qui parat⁹
eſt facere ⁊ qui exercet vſuras
mutuo accipere propter aliqḋ
bonū vt ē ſubuentio ſue neceſſi
tatis vel alterius. Nam induce
re hoīem ad peccandum nullo
modo licet vti. tamen peccato
alterius ad bonū proprium li-
citum eſt. quia deus vtitur om
nibꝫ peccatiſ ad aliquod bonū
Ex quolibet enim malo elicit
aliquod bonum. vt dicit Au-
guſti. in encheridion. Vñ idē
Aug. Publicole quęrēti vtrū
liceret vti iuramento eius q̇ per
falſos deos iurat in quo mani
feſte peccat eis reuerentiam di-
uinam exhibens. Reſpōdet ꝙ
qui vtitur fide illius qui ꝑ fal-
ſos deos iurat non ad malum
ſed ad bonum non pecca[illegible] illi⁹
ſe ſociat quo per demonia iura
uit ſed pacto bono eius quo fi-
dem ſeruauit ſi tamen induce-
ret eum ad iurandum ꝑ falſos
deos peccaret. Ita eſt in ꝓpoſi
to. Sic etiā licet ei qui incidit
in latrones manifeſtare bona
que habet qui latrones diripi
endo peccant ad hoc ꝙ non oc
cidatur: Sꝫ ceſſante neceſſita-
te cū petit̄ ſub vſuris ad luden-
dum vel ſcortandum ⁊ hmōi
tūc mortale eſſet pctm̄. ¶ Ter-
tiū dubiū fuit quot modis cō-
mittitur vſura. Et ad hoc rn̄-
deo ꝙ cum vſura cōmittat̄ ex
eo ꝙ aliquid recipitur vltra ſor
tem hoc pōt fieri tripliciṫ.

¶ Primo recipiēdo munus a
manu.

¶ Scḋo recipiendo mun⁹ ab
obſequio.

¶ Tertio recipiendo munus a
lingua.

¶ Primo ꝯmittit̄ vſura reci-
piēdo mun⁹ a manu. ſiue ſint
denarij. ſiue q̇cquid aliud pre
cio extimari pōt. vt dr̄. xiiij. q.
iij. c. Putant. ⁊ c. Plerique. vñ
Ambro. ait. Eſca vſura ē ⁊ ve
ſtis vſura ē. ⁊ quicq̇d ſorti acce
dit vſura ē. ⁊ qḋ velis nomē ei
imponas vſura ē. hoc mō mlti
repiunt̄ vſurarū voragini imer
ſi. ⁊ primi ſunt mlti nobiles q̇
nolūt laborare ⁊ ne pecūia eis
deficiat paulatim ꝯſumēdo tra
dūt eā mercatoribꝫ vel alijs in-
tendētes aliquid annuatim re
cipe ad diſcretionem eoꝝ ſaluo
tn̄ capitali. ⁊ q̄uis ipi vocāt h
depoſitū tn̄ vſura ē. vt pꝫ. xiiij.
q. iij. c. Si feneraueris. Nec hoc
depoſitū ē nec ſapit naturā ei⁹
Sūt alij mutuātes pecunias
diuerſas ꝑſonis accipiētes i pi

gnus domū vel agrū vel vineā ſub noīe ſecuritatꝭ. Sꝫ fructuꝫ interiꝫ dicti pignoris volūt hr̄e quouſqꝫ reſtituatꝫ eis pecūia n̄ ꝯputādo in ſortē ⁊ vſura ē. vt pꝫ extra de vſurꝭ.c.i.excuſatur tn̄ in hoc caſu gener.q̄ cū ſuſtineat onera mr̄imonij ⁊ nondū habuit dotes recipit a ſocero vl̄ alijſ dotātibꝫ mulierē poſſeſſionē aliquā in pign⁹ quouſqꝫ recipiat dotē.hic licite ⁊ ſine vſura facit fruct⁹ illi⁹ pignoris ſuos.nec teneꝛ ꝯputare in ſortem extra de vſuris.ca. Salubriter ¶ Scd̄o ꝯmittūt vſuraꝫ vēditores reꝝ q̄ vendūt aliq̄d ad aliquē terminū tp̄is ⁊ rōne termi petūt pl⁹ iuſto p̄cio niſi intēderēt illud nō vēdere.tūc ſꝫ ꝑuare vſqꝫ ad tp̄s q̄ veriſimilr̄ creditur res illas valituras q̄ꝫtū tūc vēdit ⁊ ſi nūc nō tm̄ valent Pᷣ ita cū q̄s tp̄e eſtiuo vendit bladū an p̄ces ſeu inſtantiam alicui⁹ qd̄ intēdebat ſeruare vſqꝫ ad tp̄s hiemale qn̄ cōiter pl⁹ valet. Propter quod venditur pluri precio q̄ꝫ nunc valeat extra de vſuris.c. In ciuitate. Similiter ſi q̄s emit merces vl̄ victualia minus iuſto p̄cio eo ꝙ anticipat tp̄s in ſoluēdo p̄ciuꝫ an̄q̄ꝫ recipiat merces vl̄ victualia ꝑ aliq̄s mēſes.puta dat precium tp̄e verꝭ ⁊ recipit bladū tp̄e eſtatis.⁊ hoc niſi ſubſtaret piculum. vt quia bladum vel aliud poteſt ꝓbabiliter plus vel minus valere dicto precio qd̄ ſoluit.extra de vſuris.ca. in ciuitate. ¶ Tertio faciunt vſurā q̄ emūt poſſeſſiōes vel domos multo minore p̄cio q̄ꝫ valeāt cū pacto ꝙ īfra certū tp̄s ille vēditor poſſit reemere qd̄ vſura reputaꝛ ſeu fraus vſure palliate ſub titulo emptionis. ¶ Quarto faciūt vſurā q̄ faciunt ſocietatē circa pecora vel aīalia volētes ſaluū eē capitale q̄ ad pecuniā vel capita aīaliū. Qd̄ vſura ē ⁊ nō ꝟa ſocietas. vt pꝫ. xiiij.q.iij.c. pleriqꝫ. cū glo. ¶ Quinto faciūt vſurā mulieres aliq̄ vidue q̄ nō cōſumenꝛ dotes eaꝝ vel deponūt eas mercatoribꝫ ad diſcretōeꝫ ⁊ vſura ē. vel recipiūt ab heredibꝫ ꝯiugis ſui defūcti poſſeſſionē vſufructuandā q̄uſqꝫ reddanꝛ ei dotes ⁊ vſura eſſet ſm̄ Hoſti. Inno. ⁊ alios. ¶ Sexto cōmittunt vſurā cāpſores q̄ faciūt cābia que vocanꝛ cābia ſicca. ¶ Septimo cōmittūt vſurā q̄ mutuāt granū vel bladū antiquū ad renouādū vt nouū accipiāt.⁊ ſi h̄ faciūt ne ſuū ſibi peat ⁊ recipiēti gratiā faciant nō ē vſura. Secus ſi faciūt vt meli⁹ recipiāt ⁊ vtile intendāt ex mutuo. extra de vſuris.c. Cōſuluit. ⁊ ſic tenēt

Ray.Goff.⁊ Hoſti.in ſum/
mis. ¶ Secundo cõmittitur
vſura recipiẽdo mun⁹ ab ob/
ſequio.⁊ ſic illi q̄ mutuāt pau
perib⁊ hac intẽtione vel pacto
vt ſeruiant eis in opib⁊ agri vi
nee ⁊ ſimilibus opibus boum
⁊ equoꝝ vel alio ſuitio corpo
rali vſurā cõmittunt.extra de
vſuris.c.conſuluit.¶ Tertio
cõmittit vſura recipiendo mu
nus a lingua vt cum quis mu
tuat alicui vt porrigat ꝓ ſe pre
ces ꝓ aliquo officio vel benefi
cio tpali obtinẽdo.Et ſi quis
ſic obtineat officiu; aliqđ ſm
quoſdā nõ iprobabiliter deb;
paupib⁊ erogare qđ inde emo
lumenti pceperit deductis ta/
men expenſis ſui laboris ad ar
bitriū boni viri. Pꝛpter iā di
cta notandū ſm Tho.ꝙ ſi q̄s
mutuat p̄ncipaliter ꝓpter deu;
vel amicitiā nõ intendẽs tpa
le cõmodū.⁊ is qui mutuū ac
cepit ex liberalitate ſua vt gra
tus nõ p̄ncipaliter ꝓpter mu/
tuū donat ei aliquid hoc ei de
clarans ꝙ ei libere donat vſu/
ra nõ ē.q꜉ illud lucꝝ mutuanſ
nõ inten dit argumentū.i.q.ij
c.Sicut.Non eñ d; eſſe fact⁹
deterioris ꝯditionis ſed meli/
oris ꝓpter obſequiū ꝓ ipſo fa/
ctum in mutuādo vt.ſ.donū
ei gratis factū recipe nõ poſſit
q̄n p⁹s ſm oẽs potuiſſet

¶ Qđ oĩs ſcriptura diuina et
humana ⁊ etiā lex canonica re
probat vſuram. Cap.ij.

Secundū myſteriū de
vſura declarandū ē
reprobatio. Eſt enim
vſura vitiū reprobatū Sicut
patere põt in ſcriptura dĩna et
iure canonico ac dictis genti/
liū. vnde exodi.xxij.ca.ſcribit.
Si pecuniā mutuo dederꝭ po
pulo meo paupi q̄ habitat te/
cum:non vrgebis eū quaſi ex/
actor nec vſuris oppmes. Et
leuitici.xxv.c. Si attenuat⁹ fu
erit frater tu⁹ ⁊ infirm⁹ manu
⁊ ſuſcepis eum quaſi aduena;
⁊ pegrinū ⁊ vixerit tecū:ne ac
cipias vſuras ab eo nec ā̄pli⁹
ꝙ̄ dediſti. Time dñ; deū tuū
vt viuere poſſit apud te frater
tuus. Pecunia;' non dabis ei
ad vſurā ⁊ frugū ſupabūdan
tiam nõ exiges. Et.ij.eſdre.v
c. Cū maiores iudeoꝝ oppri/
merent minores vſuris grauiſ
ſimis eſdras audito clamore
populi increpauit optimates
⁊ magiſtratus dicens vſuras
a fratrib⁊ veſtris non exigatis.
Non eſt bona res quā vos fa/
citis. Quare nõ in timore dñi
dei noſtri ambulatis. Reddi
te eis hodie agroſ ſuos ⁊ vinee
ac ſuas. oliueta ſua ⁊ domos
ſuas. Quin potius pecuniam
quam exigere ſoletis ab eis: et

date illis. Et dixerūt. Reddemus ⁊ ab eis nihil querimus. Sicq̄ faciemus vt loqueris. Et excussit sinū suū Hesdras dicens. Sic excutiat de⁹ oēm virū qui compleuerit verbū h̄ de domo sua ⁊ de laboribus suis sic excutiatur ⁊ vacuus fiat Et dixit vniuersa multitudo Amen. ¶ Et in decre. xl vi. di stin. c. Seditiōarios. Prohibentur vsurarij ad sacros ordines promoueri. ⁊ extra de vsuris c. Quī. dr. Nō solū viris ecclesiasticis sed etiā quibuslibʒ aliis periculosū ē vsurarum lucris intendere. ⁊ extra eo. in. c. Quia ⁊ in. c. Super eo. scribitur. Usura condēnatur vtriusq̄ testamēti pagina. ⁊ Leo papa. xl vi. di. ca. Sicut inq̄t. Sicut nō suo nomine ita nec alieno licet fenus exercere. Et aug⁹. xiiij. q. iiij. c. Quid dicā. An crudelior est qui subtrahit aliq̄d vel eripit diuiti q̄ȝ qui trucidat inopem fenore. ⁊ Ambro. xiiij. q. iiij. c. Ab illo. Sine ferro dimicat: qui vsuras flagitat. ⁊ extra de vsuris in p̄allegato. ca. Quia statutū est primo vt vsurarij manifesti nō admittantur ad cōmunionē altaris. Hosti. dicit qd̄ canon ē ferende s̄nia non late. Idem dicit Jo. an. in nouella ¶ Scdō statutū ē vt nō recipiantur eorum oblatiōes. ⁊ si sacerdos recipit reddere tenetur. ⁊ compellitur s̄m Hostiē. dʒ dari epo ⁊ s̄m prudentiā eius vel restituatur ei a quo extorta est vsura. vel detur paupibʒ. Et q̄ recipit oblationē a talibʒ debet ab executione sui officij manere suspēsus donec ad arbitriuʒ sui epi satisfaciat. ¶ Tertio statutū est q̄ vsurarij nō recipiātur ad ecclesiasticā sepulturam si in hoc peccato decesserint. Et vt inq̄t Petrus dē palude in iiij. Si tales vsurarij pn̄t restituere p se ⁊ nō restituūt lʒ mandent restitui nō sūt absoluēdi nec valent eorum testamēta in q̄bus nullus dʒ eē testis: vt habetur in. c. q̄ȝq̄ȝ. de vsuris li. vi. Tū qr ad statim tenentur. tū q̄a nō videntur habere pfecte bonā volūtatē. qr donatio ⁊ legata cā mortis facta pn̄t reuocari. vn̄ si vsurari⁹ nō cauet p talē cautionē qua nō possit penitere nō ē vere penitēs. ⁊ s̄m Hosti. dicuntur vsurarij manifesti. vel p euidentiā facti puta qr mēsam tenēt paratā ad vsuras vel si de hoc sūt in iure cōfessi aut cōuicti. Jo. p̄o an. ⁊ archidia. dicunt q̄ satis pōt dici vsurari⁹ manifest⁹ q̄ corā sacerdote ⁊ testibʒ publice fatetur se vsurarium ⁊ vsuras restitui mādat forte libros rōnū tradens. ⁊ extra de vsuris c. sup

eo. ponitur q̄ p papā diſpēſari n̄ pōt vt vſura exerceat̄ ſine pctō Poſſet aūt diſpēſare in exactiſ quo ad incertoꝝ reſtōnez q̄ tn̄ ſi fiat ſine rōne quoad ꝯſciam nō puto q̄ valeat. Apud gen/ tiles etiā dānat̄ vſura. Naz vt inq̄t Cicero lib. iij. de officijs. Detrahere aliq̄d alteri ꝛ hoiez hois incōmodo ſuū agere cō modū magis ē ꝯ naturam q̄ꝫ mors. ꝛ idē in. ij. de officijs in terrogatus Cato. Quid fene rari. tū cato. q̄d hoies occide/ re. Narrat Uale. li. iiij. rubri/ ca de libertate. q̄ cū ciuitas ro mana furore catiline oppmere tur ꝛ cogerētur ciues vendere poſſeſſiones ꝛ domos ſuas p/ pter tumultum creditoꝝ lōge minore p̄cio q̄ꝫ valebāt. Tūc Quint⁹ ꝯſcidius cōceſſit tre/ centas ſeptuagīta q̄nqꝫ libras auri vt illi ſatiſfacerent credi toribus ſuis que neqꝫ de ſorte neqꝫ de vſura quenquam de/ bitoꝝ ſuoꝝ grauauit. Sꝫ quā tū in ipſo fuit amaritudie pu/ blice ꝯfuſionis p̄uata tranq̄l/ litate mitigauit. ſ. debitoreſ ſu os expectando ne ciuilis ſan/ guinis feneratoꝛ videret̄. Sed dimiſſis multis grauiſſimoꝝ viroꝝ ſentētijs q̄bꝫ vſura ꝯdē nat̄. Chriſtū deū ꝛ dn̄m nr̄m audiam⁹. ipſe vtiqꝫ ait Luce vi. c. Mutuū date nihil inde ſpantes. In q̄bꝫ v̄bis ꝯtinent̄ due pticulas Pria ē Mutuū date. qđ quantū ad eos q̄ cō/ mode pn̄t mutuare ſine nota/ bili detrimēto ſui ſtatus erga eos q̄ ſunt in magnis neceſſi/ tatibꝫ ꝯſtituti ꝛ quaſi extremū videt̄ eſſe p̄ceptū. qꝛ ſi hoc di/ cimus de elemoſyna. a fortio/ re etiā in mutuo. ar^m^ di. lxxxvi c. In ſingulis. In alijs v̄o eſt ꝯſiliū. ¶ Scđa pticula ē nihil inde ſpantes. ꝛ hoc ē in prece/ pto. ita tn̄ q̄ itelligatur de ſpe bonoꝝ tpaliū que p̄cio eſtima ri pn̄t. Nā bene pōt ꝛ dꝫ ſpari p̄miū eternū exinde ſi fiat mu tuū ex caritate vel beniuolētia ¶ Qđ multi ꝛ p̄cipue ſeptem genera pſonaꝝ pticipant in cri mine vſuraꝝ lꝫ ipſi vſurā non faciunt.

Ca. tertiū.

Ertiū myſteriū decla randū de vſura đꝛ pti cipatio. Sūt eīn̄ mul ti pticipātes in crimine vſura rum q̄ q̄nqꝫ ſe peccare non pu tant eo q̄ nō ſūt ipſi p̄ncipalit̄ exercētes vſuras. ¶ Primi ſūt notarij q̄ ſcient̄ ſup vſuras ꝯfi ciūt inſtra. Hi ƀm Hoſti. piu ri ſunt. qꝛ coiter ſolēt iurare q̄ talia nō faciant. ꝛ ſic p ꝯſeq̄ns ſūt infames. nec de cetero pn̄t teſtificari. nec inſtrumenta ꝯfi cere. extra de teſti. ca. licet. Si tn̄ ob hoc recipiūt pecuniā nō

tenent reſtituere. q2 receperunt eã p ope ſuo. q̃uis illicito vi detur tñ q debeant paupibus erogare. Sed vtꝝ tales notarij teneant ad reſtõnem vſurarũ de quib9 ꝯfecerũt inſtrumẽta. Sup hoc doctores diſtinguũt. q2 ſi ſcienter faciũt inſtrumenta vel chartas de debito vſuraꝝ ac ſi eſſet legitimũ debitũ. puta q2 facit inſtrumẽtũ q martinuſ mutuauerit petro centũ hinc ad annũ reſtituendos cũ ſciat mutuaſſe octoginta vel nonaginta. q2 forte et ſi p̃mo centũ dedit poſtea in occulto viginti vel decẽ rehabuit a petro vt mutuũ ſit de illis octoginta vel nonaginta tantũ tenet inſolidũ ſi ipſi vſurarij nõ reſtituant Et niſi hoc facerent in fauorẽ recipiẽtis mutuũ. puta q2 ille nolebat aliter mutuare. ꝛ petrus multũ indigebat nec poterat aliter ſibi p uidere. Tũc eñ nõ teneret notarius Peccaret tñ mortaliter ſcienter h̃ faciens. q2 piurũ incurreret faciens inſtr̃m falſũ ꝛ in fraudẽ vſuraꝝ. Rõ p̃mi eſt efficaciter cooperat vſure accipiende. Ratio ſecunde eſt. q̃a intẽdit p̃cipaliter primo indigenti ſubuenire. Si autẽ in inſtrumẽto eſt facta exp̃ſſa mẽtio de vſura tunc non tenetur ad vſuram reſtituendam. Et ratio quia non efficaciter cooperatur ad illud. Nam poteſt qui mutuũ accipit ad vſuram in iudicio ſe iuuare vt non ſoluat vſuram. ¶ Notandũ autẽ hoc loco. quia vt dicit Hoſti. ꝛ Jo. an. in nouella ſup. c. Sicut. extra ne cle. vel mona. qđ tabellio ſiue notarius conſueuit iurare ſex. ¶ Primo qđ de his que videbit ꝛ audiet ac requiſitus fuerit ſine diminutione veritatis ꝛ cõmixtione falſitatis conficiet inſtrumentuꝫ vnde ſolet requiri tabellio ſub pena officij ſui q ꝯficiet iſtr̃m reqrenti qđ ſi non fecerit piur9 videbit ꝛ ſic ſuis inſtr̃iſ poſtea nõ credet. extra đ teſti. c. teſtionũ ꝛ hãc reqſitionẽ q̃ſqꝫ đ populo facere põt. extra de teſta. c. relatũ. Et p tãto d2 ſeru9 publicu9 ꝛ publica pſõa. ¶ Scđo iurat q ſecreta ſibi iniũcta celabit. ¶ Tertio q de oĩbus inſtr̃is q̃ ꝯficiet ptocolla tenebit ¶ Quarto q fidelis erit illi a q̊ ꝯſtituit. ꝛ ſi ſciret dãnũ ſuuꝫ tractari p ſe vel p nũciũ reuelabit ¶ Quĩto q illud officiũ ſit ſibi iniũctũ cupiditate. timore odio ꝛ amore remotis. ꝛ omnia ꝯm bonã ꝯſciam exequat. ¶ Sexto q ſup ꝯctu vſurario vel i fraudẽ vſuraꝝ inito ñ ꝯficiet inſtr̃m ſciẽter. ¶ Secundi

partícipãtes vſuras ſunt virí
⁊ vxores q̇ recipiũt dotes ꝺ vſu
rís. Nã viri nõ pñt recipe̗ tlẽs
dotes ⁊ ſi recipint tenentur ad
reſtitutionẽ illis q̇b⁊ ſocer erat
obligat⁹ ex quo oĩa illi⁹ erant
obnoxia reſtitutõi. Et ipa mu
lier ſoluto matrimonio tenet̄
ad reſtitutionẽ ſi vir nõ reſtitu
it ſm Raymũdũ ⁊ alios. Ter/
tij ꝑticipãtes vſuras ſũt pupil
li. Cũ enim tutores vel ꝓcura
tores eoꝝ pecunias poſuerunt
ad diſcretionẽ vbi vſura ẽ ſm
p̄dicta tenẽtur ad reſtitutionez
ꝗ̄uis nõ fecerint ipſi tales con
tractus. tñ qꝛ lucrũ tale ipĩ ꝑce
perũt. Et ſi non diſponũt ſe ad
reſtitutionẽ cũ habent admini
ſtrationẽ ſuoꝝ bonoꝝ iam ſunt
in ſtatu dãnationis. Sed ipſi
tutores ⁊ curatores mortaliter
peccãt faciẽdo tales ꝯtractus ⁊
tenentur ad reſtitutionẽ ꝗ̄uis
vtilitatẽ nõ ſint inde aſſecuti i
caſu quo ipſi pupilli nõ vellent
vl̄ nõ poſſent ſatiſfacere. vt no
tat Archidiacon⁹. xlvi. di. ca.
Sicut nõ ſuo. Idẽ dicendum
de quolibet factore vel ꝓcurato
re qui exerceret negocia alioꝛuz
faciẽte hmõi ꝯtctus. ¶ Quarti
ꝑticipãtes in crimĩe vſurarum
ſunt aduocati patrocinãtes eiſ
in hmõi ꝯtctib⁊. Oẽs enim ta/
les digni ſunt morte eterna. qꝛ
ꝯſentiũt viꝗ recooꝑando ei. ij.
q. i. c. Notũ. Quinti ꝑticipãtes
in crimĩe vſurarũ ſunt faciẽtes
ſtatuta ſuꝑ vſuris ⁊ iudican/
tes ſm ea vt capitanei. rectores
⁊ hmõi. Et prebẽtes ꝯſilia ad
hmõi ſtatuta peccãt mortalit̄.
⁊ ſunt excõicati. vt patet in cle
mẽtina. Ex graui. de vſuris.
Dñi etiã tꝑales q̇ ꝑmittũt vſu
ras propt̄ vnaz certã quotam
quã recipiũt inde in eadẽ ſunt
dãnatione. ¶ Sexti ꝑticipan⁹
tes ſunt ꝓſonere ſeu cenzales q̇
ſi ꝓcurãt ꝑ illis q̇ mutuo indi/
gẽt ⁊ ab illis q̇ ꝑati ſunt dare ñ
peccãt. Si aũt h̄ faciũt princi⁹
paliter ꝑ lucro vſurarij ⁊ ꝑ ꝑte
ſua iſti nõ ſolũ peccãt mortalit̄
ꝓpter cooꝑationẽ ad vſurã. ſed
etiã reſtituere obligãt̄ in ſolidũ.
ſi ita cooꝑati ſunt ꝙ abſq̄ oꝑe
illo p̄ſtatio illa vſuraria nĩme
facta fuiſſet. Cuius rõ ẽ. quia
ſm phm. ij. ethicoꝝ mediũ cõ/
paratũ extremis ſapit naturaz
extremoꝝ. ¶ Septimi ꝑticipã
tes vſurarum crimen ſunt cle⁹
rici locantes domos ſcienter
vſurarij manifeſtis ad feneran
dũ. hi ſunt excõicati. vt patz li.
vi. de vſuris. c. Uſuraꝝ vora⁹
ginẽ. Cõfeſſores aũt vſurarioſ
abſq̄ emẽdatõe abſoluẽtes in
cidũt in laqueũ diaboli. Sz ſe
penumero ob vſurarijs decipi⁹
untur. q̇ aut veritatẽ iui pecca⁹
ti negãt expreſſe aut calliditate

multa occultāt. qm̄ pctm̄ illō vſure ita excecat mētes vſurarioꝝ vt ſe ſe a iuſticia deficeret nolint credere q̊s deus benedictus deijciet in ignē eternū. A quo nos liberet ieſus filius dei q̄ eſt bn̄dictus cū pr̄e ꝛ ſpū̄ſctō p oīa ſecula ſeculoꝝ Amē.

¶ Feria quarta poſt dn̄icaꝫ de paſſione. De auaricia furuꝫ et de ipſo furto

Sermo triceſimuſnonus.

Oves mee vocē meā audiunt et ego do eis vitā eternā. Verba ſunt redēptoris noſtri originaliter Jo. x. c. ꝛ in euā. ho. Deſcendēt auari icorrigibiles in obſcura inferni loca. qm̄ nolūt audire vocē dn̄i nr̄i ieſu xp̄i Ipſe vtiqꝫ dixit Mathei. xix c. Facilius eſt camelū intrare ꝑ foramē acus qꝫ diuitē intrare i regnū celorū. ꝛ Luce. vi. capi. Ve vobis diuitibꝫ q̄ habetis h̄ ꝯſolatiōnē vr̄am. ꝛ Math. vi c. docuit nō eſſe theſaurizādū in terra. ſꝫ querēdos theſauros in celo. Que oīa auribꝫ auarorū ſurda ſunt cū ipſi ad hoc elaborēt vt ꝑ fas ꝛ nefas rapiant aliena. Et lꝫ dictū ſit in ſmone p̄cedenti de vſura peſſima tam̄ hodierna die occurrit tractare de auaricia furatorū vt ſic loquar id ē ꝑ furta acq̄rentium hec tp̄alia bona. Pro quibꝫ obiurgandis tria de furto myſteria eſſe declaranda.

¶ Primū dicit diffinitio

¶ Scdm̄ excuſatio.

¶ Tertiū cōmiſſio.

¶ Quid ē furtū. ꝛ q̄ differētia inter furtū ꝛ rapinā. ꝛ de ꝓprietate rerū ꝛ de periculis rapine ꝛ ꝯparatione rapine. ꝛ furti atqꝫ qꝫ graue pctm̄ ē furtū.

Capitulum primum

Primū myſteriū de furto declarandum dicitur diffinitio Et vt colligitur ex dictꝭ alexandri in. iij. ſumme. ꝛ ex. l. i. ff. de furtis. Furtū eſt contrectatio rei aliene mobilis ꝛ corporalis fraudulosa inuito dn̄o lucrifaciēdi gratia ſiue ipſius rei ſiue vſus poſſeſſionis vere. Cōtrectatio ponitur in p̄dicta diffinitione. quia ſine ea non ē furtum etiā ſi interueniat volūtas vel verbum. Nō ꝑ ſolā voluntatē erit quis trangreſſor illius precepti Nō ꝯcupiſces rē proximi tui. Rei aliene ponitur. qꝛ In re propria nō cōmittitur furtum intellige niſi alius haberꝫ in re illa aliquod ius puta quia res erat cōmodata vel pignorata quā dn̄s fraudulose capiendo furtū cōmitteret. ff. de furtꝭ l. ſi res § ſi is. Idem dicit tho. ij. ij. q. lxvj. ¶ Mobiliſ ꝛ corpo

talis dicit qꝛ in rebꝫ imobilibꝫ vt in agro vł in icorporalibus vt sunt actões ꝛ seruitutes nõ cũmittitur furtũ eo ꝙ talia nõ pñt ɔtrectari. Fraudulosa dici tur qꝛ cũ aliqs credebat rez esse suam q̃ non erat vel si non erat sua credebat ꝙ etiã ab eo q̇ ha bebat ibi ius posset accipere nõ cõmisit furtũ licet alias ad re/ stitutionẽ teneatur. Instituta vi bonorũ raptorũ. §. Quia tñ ¶ Inuito dño dicit qꝛ si credit dominum permissuꝫ. ꝛ subest iusta causa credẽdi nõ tenetur. Secus si nõ subest. Si autem putatur facere inuito dño ꝛ tñ dñs vult furtũ quidẽ facit ꝙ/ tũ ad intentionẽ sed nõ tenetur ad restitutioneꝫ. Nec dñs põt petere obtante sibi sua volũta te. ff. de furtis. l. Inter oẽs. §. pe. Lucrifacẽdi grã dicit qꝛ si quis alienã ancillã rapuerit nõ causa lucri ſꝫ libidinis ñ ɔmit/ tit furtũ. ff. eodẽ. l. Uerũ. Sine ipsiꝰ rei siue vsus possessiõis ħc dicitur. qꝛ nõ solũ cõmitti t fur tũ. q̇ rei dñium vult lucrari. sed etiam qui vult in re ipa lucrari vsum ꝛ possessionẽ di. xv. ca. q̇ sacrũ. ff. de furt. l. Qui inuẽta ¶ Pro pleniore tñ intelligentia sunt quinqꝫ notãda. ¶ Primo notãdũ ẽ ꝫm tho. ij. ij. q. lxvi. ꝛ Johã. de ripa ordinis minorũ ꝙ cõis vsus oim q̃ sun hoc t

mũdo oibꝫ hoibꝫ esse debuit. vt dicit. xij q. i. capi. dilectissimis. Sic eni deꝰ instituit naturam humanã dans ei dñium omni um cũ dixit Geñ. i. c. Dñami/ ni volatilibꝫ celi piscibꝫ maris et bestijs terre. Qd dñium oẽs habuissent. qꝛ ita erat rõ hñ re/ gulata ꝛ ordinata ꝙ nlła re vsi fuissent nisi ad necessitatẽ vł ra tionabilẽ vtilitatẽ ꝛ sic nulla in ter eos fuisset discordia. Et sic ponitur esse de iure nature scilꝫ primitus institute cõis omiuꝫ possessio. vt pꝫ di. i. c. Ius na/ turale. Sꝫ in natura viciata eti am de iure nature ẽ in casu ne/ cessitatis omnia esse cõmunia. Et sic intelligitur illud Amb. xl i. di. c. Sicut hi. Neo ꝓprius dicat qd cõe est. Post naturaꝫ vero lapsam iuste ꝓuisum est iure humano vt extra casus ex treme necessitatis possideãtur. ista tpalia diuersa a diuersis vt ꝓpria. Uñ aug. di. viij. c. q̃ iure Quo iure vnusqsqꝫ possidet. ꝙ possidet. Nõne iure hũano. Nã iure diuio dñi ẽ tra ꝛ plẽ tudo eiꝰ paupes ꝛ diuites dñs de vno limo fecit Paupes ꝛ di uites vna terra supportat. Iu/ re aũt hũan o dicitur ec villa mea. hec domꝰ mea. hic seruus meꝰ. ¶ Est aũt ipa possessio ꝓ/ pria ɔueniẽs ꝓpter tria Primo qꝛ magis sollicitꝰ est vnusqsqꝫ

ad ꝓcurandū aliq̄d ⁊ gubnan
dū qđ ſibi ſoli ꝯpetit q̄ȝ id qđ
ē cōe oīm vel multoꝝ: qꝛ vnuſ⸗
q̄ſqȝ laboꝛē fugiēs relinq̄t alte⸗
ri q̄cquid ptinet ad bonū ꝯmu
ne. ¶ Scđo qꝛ ſi oīa eēnt ſic cō
munia⁹ ia fraudibꝫ aperiret̄ et
illi q̄ mag̃ ſūt malicioſi defrau
darēt ſimplices ⁊ puros ⁊ acci
perēt ſibi melioꝛē ptē. ¶ Tertō
poſſeſſio illa ꝓpꝛia facit ad pa⸗
cificū ꝯuictū hoīm. qm̄ ſi om⸗
nia eēnt cōia cū multi perſepe
eadē re indigerēt ad rixas veni
rēt ⁊ ꝯtentiōes dū vnuſquiſqȝ
vellet rē illā hr̄e. Ex q̄bꝫ oībus
ſequeret̄ ꝙ terre in ſolitudinem
verterērur. Agri remanerent
iculti bonis eēt pei⁹ qui nollēt
recipe niſi neceſſaria. Malis
eēt meli⁹ qꝛ aggregarēt multa
ſupflua ⁊ letigia m̄lta ac ſcāda
la euenirēt. Hic Ariſto. in. ij.
politice repꝛobat policiā plato
nis. qꝛ ponebat oīa cōia. Con
coꝛdat his Hēric⁹ de gādauo
in ſuis quolibetis. Cū igitur
iſta tpalia vt ꝓpꝛiā licite poſſi⸗
deātur nll's dȝ ſine bn̄placito ⁊
volūtate dn̄i ipaꝝ rerū aliquid
auferre. Alioquin furtuȝ facit.
¶ Scđo notandū ꝙ furtum vt
dic̄ Alexāder in ſcđo ſūme pōt
ſumi tripliciter.

¶ Primo cōmuniſſime.
¶ Scđo cōmuniter.
¶ Tertio ꝓpꝛie.

¶ Primo ſumit̄ ꝯmuniſſime
ꝓ oī illicita vſurpatōe. ⁊ ſic vſur
patio pſidentie furtū dicit̄. Jō
Jo. x. c. Chꝛiſt⁹ dixit Quia icē
dit aliūde q̄ȝ. ſ. p hoſtium fur
eſt ⁊ latro. Oſtiū p qđ aſcēdit̄
p dignitatē vel regimē ad oui⸗
le eccie ē xp̄s ieſus ſeu modus
tradit⁹ p oꝛdinationē eccie. vn̄
xp̄s ait Ego ſum oſtiū p me ſi
q̄s introierit ſaluabit̄. Intrat
g̃ p oſtiū q̄ ſuſcipit regimē aīa⸗
rū ꝓpter xp̄m. nō ꝓpt mūdi fau
ſtū. ⁊ auariciā. imitās ipm vt
patus ſit aīam ponere ꝓ ouib⁹
ſuis. nō lanā tm̄ querēs et lac
tpaliū recipiēs curā ſm̄ canoni
cas ſanxiones. Qui nō ſic pro
mouetur ille fur ē ⁊ latro. Occl̄
te enim ſubtrahit aīas ſubdi⸗
toꝝ deo nō hn̄do curā đ eis de
bitā. ¶ Scđo ſumit̄ furtū cōi
ter ꝓ q̄cūqȝ illicita poſſeſſiōe vel
vſurpatōe rei aliene. vn̄. xiiij. q
v. c. pēale. dr̄ Aug. Furti noīe
itelligit̄ oīs illicita vſurpatō rei
aliene ſiue p fraudes ſiue p vſu
ras ſiue p violentiā ⁊ hmōi.
¶ Tertio ſumit̄ furtū ꝓpꝛie cū
occl̄te aufert̄ aliena ſubſtantia.
ſic đ iuda dr̄ Jo. xij. ꝙ fur erat
⁊ loculos habens ⁊ ea q̄ mitte
bātur in loculis. id eſt in ſcar⸗
pſella poꝛtabat id eſt aſpoꝛta⸗
bat. Et de hoc ē tex. xij. q. i. c. ex
emplum. ⁊. c. habebat ¶ Tercđ

notandū ſm ariſto. v. ethicoꝝ
ꝙ differētia ē inter furtū ⁊ ra/
pinā. Nā in furto auferunꝰ alie
na bona occulte ⁊ fraudulenꝰ
In rapina auferunꝰ aliena bo
na publice ⁊ violēter. ⁊ ſic ſūt
diuerſe ſpēs auaritie. Sciēdū
tñ ꝙ rapina adhuc ſumiꝰ tri/
pliciter. ¶ Uno mō largiſſime
⁊ ıꝓpꝛie ꝑ oī vſurpatione inde
bita ſiue rei tꝑalis ſiue rei ſpūa
lis. ⁊ ſic ſumiꝰ ad philip. ıȷ. c.
Nō rapinā arbitrat⁹ ē. ſ. xp̄us
ieſus eſſe ſe equalē deo Sed h̄
fecerūt ꝑımi ꝑentes. q̄ vt dicit
aug⁹ voluerūt rapꝫ diuinita/
tē ⁊ ꝑdiderūt felicitatem. Sꝫ
h⁹mōi rapine xp̄s ſoluit penā
ſicut in ꝑſona ei⁹ dic̄ p̄s. Que
nō rapui tūc exoluebā. ¶ Se/
cūdo ſumiꝰ rapina min⁹ large
ꝓ vſurpatione ⁊ acq̄ſitiōe vel
retentiōe illicita rei tꝑalis que
cūqꝫ ſiue manifeſta ſiue occul
ta. ⁊ ſic ꝯuenire pōt etiā cū fur
to ꝓꝑꝛie ſūpto. ⁊ ſic dicit Am/
bꝛo. xiiij. q. iiij. Qui vſurā ac/
cipit. rapinā facit. ⁊ ibidēꝫ au
guſtin⁹. Si q̄d inueniſti ⁊ nō
reddidiſti: rapuiſti. Et Hie/
ro. di. xlij. §. i. Aliena rapꝫ cō
uinciꝰ q̄ vltra neceſſaria ſibi re
tinere ꝓbaꝰ. ¶ Tertio ſumiꝰ ra
pina ꝓꝑꝛie ⁊ ſtricte. ſ. ꝓ vſurpa
tione reꝝ violēta. ⁊ de hac ma
thei. xxiij. dixit ieſus phariſeis
Pleni eſtis rapina. ¶ Aduer/
tendū tñ ꝙ ē differētia inꝰ ra/
ptū ⁊ rapinā. Nā ſi q̄s rapiat
mulierē ad ꝯcubitū nō ad lu/
crū raptum committit vt dixi
mus in diffinitiōe furti. ⁊ ē ſpe
cies luxurie. nō aūt rapinā q̄ ē
ſpēs auaritie. ¶ Quarto notā
dū ꝙ rapina cōmittiꝰ trib⁹ mo
dis. ¶ Pꝛio in vſurpatis dñijſ
¶ Scdō ī iniuſtis bell'. ¶ Ter
tio in manifeſtis latrocinijs.
¶ Pꝛimo in vſurpatis dñijs.
cū. ſ. aliq̄s dñs vel cōmunitaſ
accipit vel detinet ciuitatē vel
caſtꝝ eccleſie vel impij vel ali/
cuius dñi nō iuſto titulo. ⁊ in
hoc caſu oē lucꝝ ⁊ cenſū quod
inde ꝑcepit ⁊ ſalariū qđ ꝑcipi
unt officiales ei⁹ ⁊ rectoꝛes ra
pīa ē. Sic fuit raptoꝛ alexāder
magnus dict⁹ma cedo de q̄ dꝛ
i. Machab. i. c. ꝙ poſtqꝫ per/
cuſſit dariū regē ꝑſaꝝ ⁊ medo
rū ꝯſtituit p̄lia multa ⁊ oīum
obtinuit munitiōes. ſ. ꝑ rapi/
nā ⁊ interfecit reges terre. ⁊ ꝑ/
tranſijt vſqꝫ ad fines terre ⁊ ac
cepit ſpolia multitudīs gētiū
⁊ obtinuit regiōes gentiū ⁊ ty
rānos ⁊ facti ſūt ei in tribu tū.
¶ Cōmittiꝰ ſcdō rapina in bel
lis iniuſtis Qui eñ iniuſtum
bellū agūt in oīb⁹ que auferūt
ab eis ꝯ quos ꝑliānꝰ rapinam
faciunt. ſm Tho. ij. ij. q. lvi. q̄
aūt iuſte bellāꝰ ſi ab hoſtibus
laicis accipiāt non cōmittunt

rapinã. ſed capientes ab alijs nõ ſũt imunes a rapina. puta ſi a pſonis eccleſiaſticis morã tibus in ciuitatibꝫ ꝛ locis alijs hoſtiũ niſi illis bonis vt victu alibꝫ hoſtes fouerent vel loca illoꝝ eſſent incaſtellata etiã eccleſie ſm Guil. ſeu ſi a viatori bus ſeu a ſuis victualia ꝛ alia rapiant vt coiter ſtipẽdiarij faciũt. vnde Luce. iij. c. Johannes baptiſta dixit militibus. Eſtote contenti ſtipẽdijs veſtris. Docẽs inqt Ambro. ſup vbo Luce. Jdcirco ſtipendia ꝯſtituta eſſe militibꝫ ne dũ ſũptus qrit pdo craſſet di. lxxxvi c. in ſingulis. ꝛ vt dicit aug⁹. xxiij. q. i. c. militare. Militare nõ ẽ peccatũ. ſed ꝓpter pdã militare peccatũ eſt. ¶ Cõmittit tertio rapina in latrocinijs ap tis. Tales erãt qui deſcẽdente a hieruſalẽ in hierico expoliauerũt ꝛ plagis ipoſitis abierũt ſemiuiuo relicto. vt habet luce. x. c. Et latrones qdẽ marit mi q dicũt pirate p mare pdantes quoſcũqꝫ excoicati ſũt ꝛ abſolui nõ pñt niſi a ſede apoſtolica. Silr latrocinantes p terrã q expoliant romipetas eccleſias ꝛ loca ſcã viſitantibꝫ aut etiã eos q p ſuis negocijs vadũt ad curiã romanã vbicũqꝫ ſit vel inde redeũtes ad ppria. aut portãtes ad curiã victualia ſimili mõ excoicati ſũt Alij vo latrones q alios pdãtur ac etiã nauigantes expoliant in naufragijs debẽt excõmunicari. vt extra de rapto. c. excõmunicationi. Et cũ alios ſceleratos vt homicidas. adulteros pditores ꝛ huiuſmõi conugientes ad eccleſiã ratione imuniitat eccleſiaſtice debet eccleſia defendere ꝛ nõ permitti ibi capi. vt pꝫ extra de immuni. eccle. c. cũ eccleſia ꝛ. xvij q. iiij. c. diffiniũt. c. metuẽtes. C. de his q ad eccle. ꝯfu. l. preſenti. Jſtos tñ publicos latrones tueri nõ debet. vt extra de imuni. eccle. c. Jnter alia. Et hi qdẽ etiã in vita pſenti cõmuniter male finiũt. Sic duo pncipes latronũ rechab ꝛ baana q portãtes caput iſboſeth occiſi ab eis fecit dauid eos occidi. ꝛ pciſis eoꝝ manibꝫ ꝛ pedes fecit ſuſpendi. vt habet. ij. regũ. iiij. c. Similiter cõmittit rapinã in pedagijs ꝛ gabellis indebitis ꝛ iniuſtis tallijs ꝛ dãnis. ¶ Quinto notanduꝫ qꝫ ſi qs emit de rapina vel furto ſcienter aut hoc pbabilit credẽs incurrit multa mala ꝛ incõmoda ſm Raymun. ꝛ Tho. ¶ Primo peccat mortalit. qa furtũ cõmiſit rem alienã ꝯtrectando inuito dño. ff. de furt. l. i. ¶ Scdo tenet ad reſtõnem

reí ſi hꝫ eā vel valoꝛis eius ſi ñ
habꝫ. ¶ Tertio teneť reſtituere
omnē vtilitatē quā habuit vel
hr̄e potuit. ꝛ etiā incōmoda q̄
ſuſtinet ille cui⁹ eſt res ſecūdū
Guill'm. deduct̃ tñ expēſis q̄s
feciſſet vtiliter circa rem ip̄am
¶ Quarto nō liberať alienan⸗
do alteri. vel ſi res ꝑiret moꝛte.
vel quocūq; caſu vel ſi auferať
ei ignoꝛāter vel violēter. Et h̄
niſi ipſam rem emptā de rapi⸗
na vel furto obtuliſſet dño ipſi
us rei tpe ꝛ loco ꝯgruo ꝛ ille re
cipe noluiſſet. ¶ Quito reſtituē
do rē quā emit p̄ ꝓno non pōt
ab eo exigere p̄ciū. vt patꝫ. C.
de furtis. l. in ciuilē. Sexto ſi re
ſtituit rē deterioꝛē q̄ȝ cū ad ip̄m
ꝑuenit nō liberať. Septio non
pōt agere ꝯ̄ venditoꝛeꝫ de p̄cio
ſibi dato. obſtat eni ſibi turpitu
do ſua. ꝛ hoc niſi exp̄ſſe cauerit
x. q. ij. c. hoc ius. in fine. Dicit
tñ Alexāder d' balis. in q̄rto qꝫ
talis pōt rē emptā reſtituere vē
dēti vt recipiat qđ de illa dedit
Magis eni pōt ſibi ꝓuidere q̄ȝ
alij. Dēt tñ inducere furē vl' ra
ptoꝛē ad reſtituēdū rē illā dño
ſuo. In foꝛo etiā ꝯſcie teneť ven
ditoꝛ rei q̄ ſciebat rē furatā eſſe
reddere emēti bona fide. Sꝫ
hoc loco ſcire pleriq; cupiūt an
rapina ſit grauius pctm̄ furto.
¶ Et rñdet tho. ij. ij. q. lxvi. qꝫ
rapine ē graui⁹. ¶ Prima rō ē

qꝛ furtū ꝛ rapina hñt rōeꝫ pec⸗
cati ꝓpter inuolūtariū qđ eſt
ex ꝑte ei⁹ cui auferť res. qꝛ. ſ. ꝯ̄
voluntatē ei⁹ auferť illđ cui⁹ eſt
dñs. vbi ergo magn⁹ reꝑitur d'
inuolūtario ibi magis peccatū
Sed maioꝛ rō inuolūtarij iue
nitur in rapina q̄ȝ in furto. qꝛ
violētia q̄ fit in rapina directi⁹
opponiť volūtati q̄ȝ ignoꝛātia
q̄ reꝑitur in furto. g̃ graui⁹ pec
catū eſt rapina q̄ȝ furtū. ¶ Se
cūda rō eſt qꝛ ꝑ rapinā non ſo⸗
lū inferť damnū. ſed etiā inferť
iniuria ꝑſone cū hoc ꝓgat i q̄n⸗
dā ignominiā ipſi⁹ ꝑſone. Et
hec iniuria ꝑſonalis p̄pōderat
fraudi vel dolo q̄ pertinent ad
furtū. ¶ Tertia rō ſumitur ex
pena a legib; vtriq; pctō īpoſi⸗
ta ſc̄m q̄s graui⁹ puniť rapina
q̄ȝ furtū. Et vt ait Hiero. xxiij
q. i. c. nō afferam⁹. Quis dubi
tat ſcelerati⁹ eſſe ꝯmiſſum qđ
grauius eſt punitū. Scđꝫ eni
leges ciuiles cū quis rapit res
alienas ſi agať infra annū ciui
liter puniť in quatruplū cōpu
tata. ſ. ipſa re. Si aūt p⁹ annū
puniť in ſimplū. ff. de vi bono
rū raptoꝝ. l. i. ꝛ. ij. Si ṽo agať
criminal'r puniť ꝓpter vim ſine
armis in tertia ꝑte bonoꝝ. ꝛ eſt
infamis. ff. de vi ꝛ vi armata.
l. i. Si aūt cū armis punitur d'
poꝛtatione. qꝛ. ſ. depoꝛtať in in⸗
ſulam ꝛ ꝑdit oīa ſua bōa. ff. de

publícis iudicijs.l.iij.§.itē lex iulia.¶ Scdm vo canones mltiplicíter raptor punit. Et prīapēs q excōicatur raptor ab illo epō in cuí epatu fecit rapinā.extra de rapto.c.i. Et.vi.q iij.c. Placuit Itē denegatur ei pnia nisi restituat oblata vel securitatē plenā faciat de reddendo si habeat vñ possit. Si vero nō haberet vnde possit ꝛ distulit accipe pniam vsqꝫ ad mortē ꝛ sic nō potest satisfacere si petat pniam dabit ei ꝛ etiā viaticū. Si aūt dec edat ꝛ īpenitēs tūc ꝛ viaticū ꝛ sepultura negabitur.extra de rapto.c. Super eo.c.in lrīs. Qd si nō habꝫ vñ reddat nec heredes nec propinqui volūt satisfacere.ipe tñ contritus facit qd pōt.lꝫ tarde non priuabit pnia ꝛ viatico sed tñ sepultura ei negabit Qd statutū est ad terrorē alioꝝ. Presbyteri vo q ꝯ pdicta fecerint sepeliēdo ipm ꝛ hmōi debēt depōi ab officio ꝛ bñficio. vt in dicto c.sup eo. Sꝫ de raptoribꝫ occisis nō dꝫ iste rigor seruari fm Inno.extra eodē in.c.in litteris Et lꝫ rapina sit grauis peccatū furto.tñ fm Tho.ij.ij.q.lxvi. furtū ex suo genere pctm ē mortale.tum q ē cōtra caritatē proximi.tū quia ē cōtra iusticiam que reddit vnicuiqꝫ qd suū est ꝛ furtū accipit qd alterius est.tū quia ē contra preceptum domini qui ait Exodi.xx.c. Nō furtum facies. Ob quod secūdꝫ leges furta etiam grauiter puniuntur. Et secūdum legem diuinam puniebantur furta pena damni. Nam vt scribit exodi.xxij.capitulo. Qui furabatur vnam ouem reddebat quatuor ꝛ qui vnum bouem reddebat quinqꝫ. Ut enim inquit tho.i.ij.q.cv. In pena furti cōsiderabatur secundum legeꝫ id quod frequenter accidere poterat.ꝛ ideo pro furto aliarum rerum que de facili custodiri pñt a furibus non reddebat fur nisi duplum. Oues autem non ꝺ facili custodiri possunt a furto.quia pascuntur in agris. iō frequentius ꝯtingebat q oues furto subtraherentur Ideo lex maiorem penam apposuit. vt scilicet quatuor oues pro vna oue redderentur. Adhuc auteꝫ boues difficilius custodiuntur qui habentur in agris ꝛ nō ita pascuntur gregatim sicut oues ꝛ ideo adhuc hic maior pēa est apposita vt scilꝫ quinqꝫ boues pro vno boue redderentur.et hꝯ dico nisi forte idem aīal inuentum fuerit viuēs apud euꝫ qui tunc solū dupluꝫ restituebat sicut in ceteris furtis. poterit enī

haberi preſumptio φ cogitarȝ
reſtituere ex quo viuū ſeruaſſet
¶ Nō quinqȝ ratōib⁹ pñt aliq̄
excuſari a furto.

Capitulum ſecundum.

Ecundū myſteriuȝ
de furto declarāduȝ
dicitur excuſatō Ex
cuſātur ſiquidē a fur
to aliq̄ quintuplici rōne.
¶ Prima dr̄ diuīe p̄ceptōnis
¶ Scōa recuparionis
¶ Tertia auxiliatōis.
¶ Quarta paucitatis
¶ Quinta neceſſitatis
¶ Prima ratio dicit̄ diuine pre
ceptōis. ꝛ ſic vt ſcribit̄ Exo. xi.
c. Filij iſrael accipiētes ab egy
ptijs mutuo vaſa aurea ꝛ argē
tea aſportauerūt eū ſecū ſibi il
la retinētes. Necqȝ furtū ſibi im
putat̄. Qꝛ vt inquit Aug⁹. xv
q. v. c. Dixit dñs. Nō hic quiſ
qȝ exemplū ſumendū putar̄ dȝ
ad expoliandū iſto mō ꝓximuȝ
ſuū. Hoc eni de⁹ iuſſit q̄ nouc
rat quid quē qȝ pati oportcat.
Nec iſraelite furtū fecer̄t. ſȝ deo
iubēti miniſteriū p̄buerūt Cū
eni dñi ſint oīa nobis quodam
mō accōmodata. ſicut dñs ali
cui⁹ rei cōmodate alteri in acci
piēdo ab ipo ꝛ cōmodādo al
teri nō illi faciat īiuriā; nec iſte
ſtōs diceret furari accipiēdo il
lud de volūtate dñi. Ita iꝓpo
ſito accipiētes illa vaſa ex pce
pto dei nō ꝯmiſerūt furtū Hoc
aūt de⁹ iuſtiſſime diſpoſuit ꝓp
ter oppreſſiones ꝛ iniurias q̄s
hebreis fecerāt egyptij ꝛ vſur
patōes mercedis laboris eorū
q̄ſi in recōpenſationē illorū dā
norū. ¶ Scōo excuſat̄ aliqui a
furto rōe recupatōis dū. ſ. aliq̄d
accipiūt ab illo q̄ ſua bōa iniu
ſte detinet ꝛ. nō vult reſtituere
ſm vero tho. ij. ij. q. lxvi ꝛ Hen
ricū de gādauo diſtinguendū
eſt. qꝛ aut tales pñt recupare
bona ſua p viā iudicij. ꝛ ſic nō
lȝ ipis accipe. qꝛ nēo dȝ eē iudx
in ꝓpria cauſa. C. ne q̄s in pro
pria cau. l. i. Aut tales nō pñt
res ſuas recupare. vel qꝛ n̄ hñt
ꝓbatōes ſufficiētes. vl̄ qꝛ omi
no illis deneget̄ iuſticia. Tūc
accipiēdo cōmodo q̄ poſſūt nec
peccāt. nec ad reſtitutionē tenē
tur. Hoc tñ in duob⁹ caſib⁹ eſt
intelligendū ſm aliquos ¶ Pri
mus qñ q̄s iueniret res pditas
illi⁹ qui detinet ſuas. Scōus
qñ adminiſtraret bōa illi⁹ Alr̄
furari nō lȝ. ¶ Primo propter
pericl̄m aliorū quib⁹ poſſet fur
tū imputari. Nemo eni cū alt̄i
us iactura dȝ locupletari: de re
gulis iuris in. vi. ¶ Scōo ꝓpt
piculū ꝓprie fame. puta qꝛ ſi ſci
ret vt fur diffamabit̄ cū nō poſ
ſet probare illū eſſe debitorem
cui abſtulit. xij. q. i. cap. Nolo.
Qui fides conſcīetie fama ne

gligit crudelis eſt. ¶ Tertio ꝓpter periculum proprie pſōe. q2 ſi ꝯuinceretur accepiſſe rem alterius. puniretur tanq̄ fur. ¶ Quarto propter periculum cōſcientie. puta q2 non credit ſibi licere ſed furtum reputat. vel q2 exponit ſe pīculo periurij paratus ꝑiurare cū peteref potius q̄ dicere veritatē. Quare peccat ſic ſibi ſatiſfaciēs. Reſtituere vero non tenetur niſi plꝰ de debito accepiſſet. vel niſi nō ſatiſfaciēdo ⁊ reſtituēdo vnū de ꝑdictis periculis eueniret. cui tñ obuiaret reſtituēdo. Argumentū extra de noui operis nunciatione. c. Cum ex iniuncto. §. Super eo. Et ratio eſt. quia ſic retinēs ꝯ ſe vel contra proximū perūerteret iuſticiam naturalē. ¶ Tertio excuſantur aliqui a furto ratione auxiliatōnis cum quis auferret aliq̇d a te pro auxilio eius. puta quia re aliqua male vteretur. Sic nō peccaret aliquis auferendo occulte fucum mulieri. gladium furioſo. pecuniā vel pannos luſori ⁊ huiuſmodi. Sic rachel furata eſt ydola patris tui laban ⁊ ex hoc non reprehēditur quia fecit vt afferret occaſionē ydolatrandi. Et hoc intelligif niſi ex ipſo facto ſequeretur graue ſcandalum alicuiꝰ. Si q̇s autem auferret a diuite auaro vel vſurario ⁊ inde daret pauperibus non per hoc excuſaretur a furto. vt expreſſe oſtendit Auguſtinꝰ in quadā omelia. ⁊ ponitur. xiiij. q. v. c. Forte. Forte aliquis cogitat ⁊ dicit. Multi ſūt xp̄iani auari ⁊ cupidi nō habeo peccatū ſi illis abſtulero ⁊ pauperibꝫ dedero. vñ illi nil boni agūt mercedē habere potero. Sed hmōi cogitatio diaboli calliditate ſuggeref. Quarto excuſātur aliqui a furto rōe paucitatis qñ quis acciperet q̇d minimū vt fructꝰ ortorū ⁊ herbas in paruo valore ⁊ hmūi niſi illud modicū abſtuliſſet intentione notabiliter accipiendi vel damnificandi ſi potuiſſet. quia tunc eſt mortale ſḿ tho. vñ Hiero. xiiij. q. vi. ca. fi. Fur nō ſolū in maioribꝫ ſed etiaꝫ in minoribꝫ iudicatur. Nō enim quod furatum eſt ſed mens furantis attenditur. ¶ Quinto excuſantur aliqui a furto ratōe neceſſitatis. Sicut enim diximus in ſermone. xvij. huiꝰ operis. Qui furatur extrema neceſſitate cōpulſus nō peccat. ſꝫ vtitur iure ſuo de con. di. v. ca. Diſciplos. vñ pōt occulte ſubtrahere. vt dicit tho. Nō tm̄ ꝓ ſe ſed etiā pro alio. In tali eniꝫ caſu oīa ſūt cōia. Sed hoc itelligendū eſt cū aliter ſibi prouidere nō pōt. Nā ſi ab amicis

vel etiã elemoſinaliter petẽdo
inueniret ⁊ ex verecũdia nõ pe
teret nõ excuſaret a furto acci
piendo ab aliĳs. qđ ſi non fuit
extreme neceſſitatis. peccat q̃/
dem ſed alleuiat peccatũ. ⁊ in
tali caſu intelligit penitentia q̃
iponitur. extra de fur. c. ſiquis
per neceſſitatẽ. ꝙ. ſ. peniteat eb
domadas treſ. q2 vt dicit glo.
modica fuit neceſſitas.

¶ Quõq3 ſũt genera hoĩum
q̃ furtũ cõmittere ſolẽt. Ca. iij

Ertiũ myſteriũ de fur
to declarandũ đ2 cõ/
miſſio. Solent eñ cõ
mittere furtũ q̃nq3 genera ho/
1 minũ. ¶ Primi q̃ cõmittũt fur
tũ ſunt filĳfamilias. qui ſi au/
ferũt de bonis pentũ ꝯ volun
tatẽ illoꝝ: furtũ cõmittũt. et ſi
eſt qđ notabile mortaliter pec
cant. Et ſi filiusfamilias ſic fu
rens coheredes haberet poſt
mortẽ parentũ videt obligari
illis ꝓ pte que tãgebat illos de
ſic ablatis ſi ſũt in notabili q̃n
titate. niſi obtinuiſſet remiſſio
nẽ ſup his ab ipſis pentib9 ꝭm
2 Ray. ¶ Scđi q̃ cõmittũt fur/
tũ ſũt vxores. Si vxor occul/
te ⁊ ꝯ volũtatem viri dedit de
eius pecunĳs vel alĳs reb9 in
notabili quãtitate. Notabile
dico ꝭm ſe vel etiã ꝭm ꝓportio
nẽ ſubſtantie viri furtũ cõmi/
ſit, ſiue dederit ꝯſanguineis ſi
ue expẽderit in ſuis vanitatib9
ſiue etiã indefecerit elemoſinã
ꝯ voluntatẽ viri. ¶ Nota tamẽ
ꝙ vxor põt in extrema neceſſi/
tate ſubuenire indigenti etiam
ꝯ voluntatẽ viri dũ tñ ex hoc
ipſe nõ incurrat notabile detri
mentũ ſui ſtatus. lxxxvi. diſ. c.
nõ ſatis. Si etiã mulier vltra
gubernationẽ domus exerce/
ret artẽ aliquã lucroſam tũc đ
ſuo lucro poſſit notabiliter da
re ꝓ pĳs cauſis hñte eius fa/
milia vnde cõuenienter aliũ
de ſuſtentet. De pane aũt ⁊ de
vino ⁊ hui9mõi que coiter cõ
ſueuerunt viri dare poteſta/
tem familie erogandi eo ip/
ſo ꝙ nõ ꝓhibuerũt conceſſiſſe
vident dũmodo moderate fi
at. Quinimo ſi aliq̃n ꝓhibuiſ
ſet pie pñt interptari. ſ. ꝙ intẽ
dant ꝓhibere a nimio nõ a to
to ꝭm Guil. Si tñ conſciẽtia
ſua eis dictaret ꝙ nullo modo
ꝯtentarent: nõ d3 ꝯ ꝯſcientiã.
¶ De pafernalibus aũt poſſũt
vxores diſponere ſicut volunt
niſi obſtet ꝯſuetudo vel aliqđ
ius mũicipale. Parafernalia
dicuntur que habet vxor pter
dotes vt ſucceſſiões heredita
rie. legata ei facta vel donata
⁊ h9mõi. Ultra pdictos tres
caſus. ſ. extreme neceſſitatis in
paupe. vel cũ mulier e lucroſa
vel h3 pafernalia. Petrus de

palude in.iiij.ponit etiã alios caſus in qb9 vxor põt dare ele moſynã ꝛ alienare ſine licẽtia viri. Primus ẽ ad vitandum dãnũ.ſicut fecit abigali.i.Re gũ.xxv.c.qꝛ mulier hꝫ ꝓprieta tẽ in bonis coib9 ſicut ꝛ vir.vñ ſi ꝑ negligentiã vel maliciã vi ri videat ſibi iminere ꝑiculum põt ipſa obuiare. Scõs caſuſ ẽ.ſi vir ſit fatu9.tũc eñ diſpẽ/ ſatio dom9 ꝑtinet ad vxorem niſi ꝑ ſuꝑiorẽ aliter ordinatuꝫ fuerit. Tertius ẽ ſi vir abſens nõ poſuit aliũ diſpẽſatorẽ do mus ſue loco ſui. Quartus ẽ. ſi vir ꝑegrinans taxatas expẽ ſas dedit vxori ſi ipſa vult ſi/ bi ſubtrahere põt pauꝑib9 ero gare. ¶ Sed qd de muliere ſup ponẽre alienũ partũ q̃ alienum filiũ nutrit ad expẽſas viri vł fi liũ de adulterio ↄceptũ ꝑſuadet viro ſore ſuũ. ¶ Dicendũ ꝙ qc/ quid expẽdet pro nutritõe ꝛ gu bernatõe illi9 filij. Et ad illud in q̃ ſuccedet patri putatiuo te neť totũ ad reſtituẽdũ.qꝛ furtũ ↄmiſit quantũ poſſibile ẽ. Di cit tñ Raymũdus ꝙ talis mu lier debet laborare qbuſcunqꝫ modis põt vt legitimi heredes nõ fraudẽtur hereditate paťna caute tu. Reuelare enim ſimpli citer marito vel ſpurio vel ſup/ poſito nõ expedit abſolute ꝛ ſiñ diſtinctõe.tũ qꝛ forte inde ꝓuẽi/ rẽt homicidia ꝛ adulteria.tum qꝛ forte marit9 dimitteret eam ꝛ nõ valẽtes forſitan ↄtiere vł/ ꝙ adulterareť. tũ forte qꝛ ñ cre derẽt ſibi. Ideo ſm Guil. vel Raymũ. ꝛ Hoſtien. Si hoc ſe cretũ reuelari põt ſine periculo ſpurio vel marito ſiue ipſis ſi/ ue mediante aliquo bono viro tũc reuelandũ ẽ vt vel ita ſi ma/ ritus ↄtẽtus ſit mulier abſolua tur ab obligatõe ſatiſfactõis vel filius ille ingrediatur religionẽ aut ꝑgat in regionẽ longinquã vt nõ ꝑcipiat bona heredũ ad ſe non ſpectantia. Et ſi dicta re uelatio fieri non poteſt aut mu lieri non credatur faciat muli/ er id quod poteſt ad ſatiſfacien dum dolens de peccato ſuo. Et ſi non poteſt plene ſatiſfacere ꝓ9 ponat firmiter in animo ꝙ ſatiſ faciet q̃cito poterit ꝛ ſic erit in bono ſtatu. xxij.q.v. capitulo Hoc videtur. ꝛ de pe. ꝛ re. ca/ pitulo officij. Ubi ponitur ta lis caſus. Fili9 aũt ſpuri9 vł ſup poſit9 nõ teneť de leui mři crede re cum ſint mlťe fallacie mulie rũ.niſi eſſet tanta honeſtas feie ꝛ probabiles circũſtantie ꝙ cre dere deberet. ¶ Tertij qui fur/ tum cõmittunt ſunt deceptoreſ ꝛ fraudãtes.ꝛ ſic diſciplinis cu iuſcunqꝫ artificis ſi abſtulit vel ð pecunijs vł de ipſis reb9 vena lib9 ſui magiſtri vł ſi emẽs ali/

quid p ſuo magiſtro dixit plꝰ expendiſſe ꝗ̄ fecerit accipiēs ſibi reſiduū pecunie furtū commiſit. Jtē quilibet gerens negocia alterius. vt tutor. curator. pcurator. ꝛ huiuſmodi fingentes ſe plus expēdiſſe i emēdo vel minus recepiſſe ꝗ̄ receperit in vendēdo vel aliaſ doloſe dānificās fur ē Jtē qui h₃ ſocietatē cū altero de lucro alicuius negocij ſi ſufficiēter ſm pacta inita ꝛ iuſticiā ſibi non reſpondit de parte illi contingente. ſed illa ſibi retinēdo furtū cōmittit. Sic etiā agricola partionalis fur eſt: ſi nō fideliter ꝛ integre rn̄det ſuo patrono. Stipēdiarius inſup etia₃ in bello iuſto ſi pullos vel alia comeſtibilia abſtulit ab hominibus p quibꝫ pugnat vel blada collegit p eq̄s paſcēdis vel aliter dānificauit tenef ad reſtitutionē. nec excuſaf ſi hoc faciat ex pcepto dn̄i ſui. Serui ꝛ ancille accipiētes de boniſ dominoꝝ ſuoꝝ ſine ſcitu eoꝝ furtū cōmittūt. Sartores adhuc pannū occulte capiētes fures ſunt ꝛ mortaliter peccāt ꝛ tenenf ad reſtitutionē. ¶ Quarti qui furtū cōmittūt ſūt vtentes re cōmodata ad aliquem certū vſum ad aliū vſū contra voluntatē dn̄i. Puta qꝛ equꝰ cōmodatus ē vt iret in villa₃ ꝛ ipſe duxit in bellū. Taliſ furtū cōmittit niſi forte rōne amicitie poneret ſpem in ratihabitione. Et tenef talis ad reſtitutionē ſi res pijt vel deterioraf. ff. cōmodati. l. ſi vt certo. ¶ Scdm̄ fro Hoſti. cōmodatū eſt alicuius rei ad aliquem ſpālem vſū gratuita facta cōceſſio. Similiter cōmittif furtū in depoſito. Cū em̄ q̄s depoſito ſibi facto vſus ē vel retinuit ſibi vel ꝯceſſit ad vſū furtu₃ cōmiſit niſi hoc egerit cū volūtate deponētis: Si q̄s etiam vſus ē pignore accepto vn̄ habuit emolumentū tꝑale ſi hoc eget contra volūtatē pignorātis cōmiſit furtū. ſi ex voluntate eius cōmiſit vſuram niſi forte eſſet talis res cuius vſus ſine pcio ꝯcedi ſolet inter amicos ſicut cōmodatio libri. Et in vtroqꝫ caſu tenef ad reſtitutionē vel reſtituendū pciū illius vſus ſm Tho. ij. ij. q. lxxiij. ¶ Quinti qui furtū cōmittūt ſunt qui res inuētas ſibi retinēt quas retinere nō pn̄t. Vn̄ Hierony. xiiij. q. v. c. Multi. Sciant hoc vitiū ſimile eē rapine ſi q̄s inuenta nō reddiderit. Et augꝰ eadē cauſa ꝛ. q. c. ſi quid. Si quid iueniſti ꝛ nō reddidiſti rapuiſti. Ad idē facit. ff. de furtis. lex falſus. Aduertendū tn̄ ſm Richar. i. iiij.

z Tho. q res inuēte aut de ꝓpinquo fuerūt in bonis alicuius nec habent pro derelictis. aut nunq̄ vel nō de ꝓpinquo. ſed ab antiquo vt theſauri. ſi pmo modo qui res inuentas accepit z ſibiipſi retinet mortaliter peccat ſi eſt quid notabilis valoris. z tenet ad reſtitutionē ei cui⁹ ē. q ſi neſcit cuius ſit: faciat publice denūciari in eccleſia. Et ſi nec iſto mō repiret cuius eſſent debēt pauperib⁹ erogari. niſi ipſe inuentor eēt multū paup. qz tūc poſſet cū licentia epī vel ꝯfeſſoris ſui ſibi retinere qn̄ nō iueniret patronus. Sed ſi res inuenta nō fuiſſet in bonis alicui⁹ aliqn̄ ſicut lapilli z gēme que iueniunt in littore maris z nō domeſtice aues z piſces talia occupanti conceduntur. Inſti. de reꝝ diui. §. fere. §. z quidē. Et eadē rō eſt: de theſauris antiq̄tus ſup terra occultatis quoꝝ non eſt aliq̄s poſſeſſor niſi qd̄ ſm leges ciuiles tenet qui iuenit dare medietatē dn̄o agri ſi in alieno agro inuenerit. In agro ꝓ ſuo ē inuentoris. Sz de ꝯſuetudine vbicūq̄ inuentus ē pncipis ſm Petꝝ de paludem in. iiij. Hoſti. aūt in ſumma dicit. q ſi theſaur⁹ inuenit in alieno agro data opa eſt inuentoris. Sed ſi nō data opa medietas debet dn̄o fundi. Inſtituta de reꝝ diui. §. Item ea §. Theſaurus. z. §. Itē lapilli z. C. de theſauris. l. i. Res autem que iaciunt in mari ad alleuiandū nauim ꝓpter piculū vite nō hn̄tur ꝓ derelictis vn̄ reſtitui debēt ſi ſcitur patron⁹ vel paupibus erogari ſi neſcit. Quibuſcūq̄ modis igit furtū cōmittit graue ē pctm̄ ipediens iter ſupne vite. ad quaꝫ nos perducat ieſus dei filius qui viuit z regnat in ſecula ſeculoꝝ amen

¶ Feria q̄nta poſt dn̄icam de paſſione De auaricia iudicuꝫ. Sermo quadrageſimus.

Ecce iudicaſti. verba ſunt redēptoris noſtri originaliter Luce. vij. c. z in euāgelio hodierno. Dicientes auꝫ iudices auari iuſticiam ſuppeditant falſiſq̄ iudicijs inferūt ſuis pximis crudeliſſima dāna. Poſſumus iam dicere illud Hiere. v. ca. Circuite vias hieruſalē z aſpicite z conſiderate z q̄rite in plateis eius an ieniatis virū faciētē iudiciū z querentē fidē. Rariſſimi quippe ſūt qui in iudicando ꝓpter pecuniā nō deficiāt. Et q̄uis apud vulgares iudices dicātur doctores iuris. tn̄ ꝓprie loq̄ndo tales dici debēt

iuris p̄iti. ſꝫ iudices ſūt q̄cūq̄ꝫ
hn̄t i aliq̄ mat̄ia iudicare ciuili
vel crīali ſiue ſint ordiarij ſiue
ſubdelegati. ſiue arbitri. ſiue di
canꝭ dn̄i. ſiue ptāres ꝛ capita/
nei. ſiue p̄ores. ſiue officiales.
ſiue ꝯſules alicuiꝰ artis. ſiue re
ctores vniuerſitatis ꝛ hꝰmōi.
vn̄. xxiij. q. ij. c. Juſtū. Jſidorꝰ
ait. Judex dr̄ qꝛ ius dicat po/
pulo ſiue ꝙ de iure diſceptet.
Jure aūt diſceptare ē iuſte iu/
dicare. Vn̄ dn̄s Deutero. xvi
c. dixit. Judices ꝛ magiſtros
ꝯſtituēs in oībꝫ portis tuis: vt
iudicēt p̄plm iuſto iudicio Nō
fit aūt ſic. qꝛ vt Jſidorꝰ ait. xi.
q. iij. ca. Paup. Pauper dum
non habet quid offerat nō ſo/
lū audiri contemnitur. ſed reꝰ
probaꝭ. Cito violaꝭ auro iuſti
cia. nullāq̄ꝫ reus ptimeſcit cul
pā quā nūmis redūnere exiſti
mat. ¶ Propterea in p̄nti ſmo
ne de auaritia iudicū dicemꝰ.
Jn quo de ipſis iudicibꝫ tria
myſteria p̄ponimꝰ declarāda.
¶ Primū dr̄ congruitatis.
¶ Scd̄m qualitatis.
¶ Tertiū culpabilitatis.
¶ Qd̄ congrue hō iudicat ho/
minē etiā ſupior malus. ꝛ qd̄
iudex nō pōt ſimul eē iudex ac
cuſator ꝛ teſtis. Ca. p̄mū.
Rimū myſteriū dicit
cōgruitatis. Jn q̄ tria
dubia erūt ſoluenda.

¶ Primū vtꝝ ſit ꝯueniēs ꝙ hō
ſit iudex hoīs. ¶ Scd̄m vtrū
ſit ꝯueniēs ꝙ ſupior malus iu
dicet. ¶ Tertiū vtꝝ ſit cōueni
enſ ꝙ iudex ſit ſimul accuſator
ꝛ teſtis. ¶ Ad p̄mū dubiū di/
cunt q̄dā ꝙ non ē conueniens
ꝙ hō ſit iudex hoīs. Naꝫ. i. ad
Corinth. iiij. c. apoſtolus ait.
Nolite ante tp̄s iudicare quo
aduſq̄ꝫ veniat dn̄s. Et ad ro.
xiiij. c. Tu q̄ es q̄ iudicas alie
nū ſeruū. Et Matth. vij. ca.
Nolite iudicare ꝛ nō iudicabi
mini. ¶ Sed tn̄ ꝯ͂riū inuenit i
ſacra ſcriptura. nā Deutero. i.
c. Dixit filijs iſrael moyſes ex
volūtate dei de his quos p̄fe/
cerat iudices. Audite illos: et
qd̄ iuſtū ē iudicate. Et Jſa. i.
c. ſcribiꝭ. Querite iudiciū ſub
uenite opp̄ſſo. iudicate pupil/
lo. defendite viduaꝫ. ¶ Et ad
Ro. xiij. c. dr̄ de iudice. Nō ſi
ne cauſa gladiū portat. miſter
eīn dei ē. ¶ Rn̄det g̃alex. i. iij.
ſūme allegādo auguſtinuꝫ i li.
de pn̄ia. ꝛ glo. in ep̄la ad Co/
rinth. ꝙ duplex eſt iudicium.
Primū p̄ticulare inordinatuꝫ
ꝛ vſurpatū ac temerarium de
quo diximꝰ i quadrageſimali
de penitentia. ꝛ de hoc loquūt
tur auctoritates p̄mo allegate
Secundū ē iudiciū ordinatū
ꝛ publicū inſtitutum ab ipſo
deo ad punitionē iniquoꝝ. et

ad declarationē dubioꝝ pro
pacifico cōuictu hominū. ⁊ de
hoc Deutero. i. c. Moyſes di
xit. Conſtitui ex tribubus ve/
ſtris ṗncipes ⁊ tribunos ⁊ cen
turiones q̇ populū iudicarēt.
Eſt tñ ſepe h̄ iuditiū publicū
iniquū. Dū laici p̄ſumūt cleri
cū iudicare ⁊ p̄latus non ſub/
ditū ſuū. Unde in figurā dñs
p̄cepit ꝙ trāſiēs ꝑ alienū agꝛꝫ
nō mitteret falcē in meſſeꝫ alie
nā. ſ. falcē iudicij in non ſubdi
tos vt exponit Grego. vi. q. iij
c. Scriptū. ¶ Scdm dubiuꝫ
fuit. vtꝝ ſit ꝯueniēs ꝙ ſuperi/
oꝛ malus iudicet. Et poſſꝫ ar
gui ꝙ nō. nam apl's ad Ro. ij
c: In quo aliū iudicas teipſuꝫ
condēnas. i. condēnabilē oſtē
dis. ⁊ Ambro. iij. q. vij. c. Iu/
dicet. Iudicet ille de alterius
erroꝛe q̇ non hꝫ quod in ſeipſo
condēnet. Iudicet ille qui nō
agit eadeꝫ que in alio nouerit
puniēda ne cū de alio iudicat
in ſe ferat ſniam. Et grego. iij.
q. vij. c. Qui ſine peccato. Di
cit de iudicib9. Reuocētur ad
conſcientiā vt ṗus ꝓpꝛia coꝛ/
rigant ⁊ tunc aliena repꝛehen
dant. Ad idē facit. c. poſtula/
tus. ij. c. In grauib9. ſup̄dicta
cauſa ⁊ q̄ōne. ¶ Sed in con/
trariū ſūt exēpla manifeſta nā
ſaul cum eſſet a dño repꝛoba/
tus populū iudicabat. ⁊ ei9 iu

diciū vniuerſus populus ex/
petebat. Nec dauid voluit eū
occidere in ſpelūca dicens. ꝓ/
picius ſit mihi dñs vt non ex
tendam manū meā in xp̄m do
mini. i. regū. xxiiij. c. Dauid ve
ro cū eēt adulter ⁊ homicida
īterrogat9 a ꝓpheta ſentētiā
in diuitē dedit qui ouē paupe
ris rapuit dicēs Iudiciū moꝛ
tis ē viro huic. Quem reddet
in quadruplū. Inſuꝑ ſalomō
cū idola coleret amoꝛe mulie
rum infatuatus. tñ vniuerſus
iſrael ad eius iudiciū confiue/
bat. ꝓbanꝰ iſta. viij. q. i. c. Au
dacter. ⁊. ij. q. vij. c. ſic de his.
¶ Rñdet itaqꝫ Alex. vbi ṡ. ꝙ
ē iudicare de officio ꝓ̄tātis: ⁊
h̄ mō mali p̄ñt iudicare ſubdi
tos. ⁊ ē iudicare de merito po
teſtatis. ⁊ h̄ mō iudicāt boni
Dū ĝ mali ab eccleſia tolerāꝰ
eoꝝ iudiciū ſubterfugere nō eſt
licitū ⁊ obtꝑare eſt ꝓ̄icuū. Iu
dex aūt q̇ mal9 ē p̄cipue noto
rius alios ſcādalizat. Non tñ
dꝫ crimīa dimittere ip̄ūita ſm
Tho. ij. ij. q. xxxiij. ſꝫ ꝓponere
emēdationē in ſe ⁊ cū hūilita/
te ꝯdēnare ⁊ ñ peccabit ¶ Ter
tiū dubiū fuit vtꝝ ſit ꝯueniēs
ꝙ iudex ſimul ſit accuſatoꝛ ⁊ te
ſtis. Et videꝰ ꝙ ſic. nā daniel'
xiij. c. hēꝰ ꝙ daniel fuit accuſa
toꝛ iniq̄tatis ſenioꝝ ⁊ iudex eo
rūdē. ⁊ Hiere. xxix. c. Dñs ait

Ego ſum iudex ⁊ teſtis. ¶ Sʒ in ↄtrari ū eſt text⁹. iiij. q. iiij. c. Null⁹. vbi dicitur. Null⁹ vnq̄ ꝑſumat accuſator ſimul eſſe iudex ⁊ teſtis. qm̄ i omni iudicio quatuor ſemꝑ ꝑſōas eſſe neceſſe ē. Id eſt iudices electos accuſatores ydoneos. ac defenſores ↄgruos. ⁊ teſtes legitimos. Iudices aūt debēt vti equitate. teſtes veritate. accuſatores intētione ad amplificandū cāʒ defenſores ad minuendā cauſaʒ. Rn̄det Alexā. ꝙ iudex ē ꝑſōa media inter accuſatorem vl' reum ⁊ defenſoreʒ ⁊ nullā partē debet declinare. Sil'r nec ꝑſonā teſtis poteſt aſſumere ne habeatur ſuſpectus de impoſitione culpe cū ad ip̄m ꝑtineat ſententia inferende pene. ¶ Ad illō qđ obiiciebatur de daniele dicēdū ꝙ in illo facto gerebat ꝑſonā diuinā ⁊ hūanā. Primā in accuſando vn̄ ibi dicit̄ ꝙ ſuſcitauit deus ſpm̄ pueri iunioris Humanā vero ꝑſonā gerebat in iudicādo. qꝛ ↄuicit eos daniel ex ore ipſoꝝ falſum dixiſſe teſtimoniū. Ideo q̄ inſpiratione dei facta ſunt nō ſunt trahenda in ↄſequentiā. ¶ Ad aliud vero qđ inducebatur de deo dicit Alexāder ꝙ deus iudicans non pōt a iuſticia declinare. hō aūt ſic. Ideo alia rō eſt de iudicio dei ⁊ alia de iudicio homis

¶ Qꝛ ergo ordinatū iudicium ad hoc vt iudex recte iudicet requirit vltra ip̄m actorē ſiue accuſatorē reū ⁊ teſtes. Ideo de his aliqua ſunt vidēda Et primo ſciendū eſt de accuſatore. qꝛ vt dicit Ambro. ij. q. i. c. de manifeſta. Iudicis non eſt ſine accuſatore dānare. Et hoc niſi crimen ſit notoriū. Euidentia eniʒ patrati ſceleris clamore n̄ indiget accuſatoris. vt dicit̄ in ꝑdicto ca. Manifeſta. ⁊ extra de ac. in. c. Euidētia. Fama ei publica frequēs ⁊ clamoſa cōtra aliquē ſubditū obtiet vim accuſatōis. vt đr. in glo. in. c. i. de offi. ordi. extra de accuſa. ca. Qualr ⁊ qn̄. extra de ſimo. ca. Licet heli. ⁊. xi. q. iij. c. ꝑcipue. Sed qꝛ is q̄ vocat aliqueʒ ad iudiciū querelā ponit aliquando de cā criminali, ſeu crimine Aliqn̄ de ciuili ſeu de reb⁹ temporalib⁹. In criminali dicit̄ accuſator. In ciuili ↄſueuit dici actor q̄uis etiā in crimiali dicatur actor. ¶ Tripliciter autē ↄtingit talē peccare. ¶ Primo calūnioſe agēdo. ſ. imponendo alicui falſum crimē ex malicia vel petēdo aliq̄ bona tanq̄ ſibi debita qꝛ nouit ꝑ ſe vel ex conſilio peritoꝝ ſibi nō deberi. Et talis i vtroq̄ caſu peccat mortal'r agēs ↄ caritatē ꝓximi et ↄ iuſticiā. Et de oi dāno inde ſe

cuto tenetur leſo mō ſibi poſſi/
bili.xiiij.q.v.c. Nō ſane.in fi.
Qz ſi dānificat in bonis tpali/
bꝫ dꝫ illa reſtituere Si tamē fa
ma vel pſona.qz accuſatus de
crimine iniuſte. ꝛ ꝯuictus falſo
infamat de facto ꝛ occiditur vl'
mutilatur. vel alias leditur in
pſona dꝫ ſibi ſatiſfacere ad ar/
bitriū boni viri. Nō tñ tenetur
ſe manifeſtare poſt factū ſi inde
piclm vite imineret. ſꝫ ſi ē in p/
ceſſu cauſe dꝫ dimittere ꝛ nō p
ſequi ¶ Scdo peccat actor ioꝛ/
dinate deſiſtēdo a proſecutione
cāe inchoate. ſ. priuaricando. i.
aliā ptē vicꝫ accuſatū adiuuan
do colludēdo cū eo. vel non in
ducēdo legitias probatōes qs
hꝫ ꝯ eū. ꝛ acceptando falſas ex
cuſatōes rei. Qd hꝫ locū i cri/
minibꝫ. Aut etiam ex toto deſi
ſtit a debita proſecutōe cāe ſine
debito ordine iuris. qd dicitur
tergiuerſari. ꝛ hoc facit corru/
ptus pecunias a reo ꝛ amicis
ei⁹. Aut pcibꝫ eoꝝ induct⁹ Et
tūc peccat mortalr. qz facit con
tra rēpublicā cui⁹ bonū procu
ratur p punitionē criminū qd
ille ipedit ſm tho. ij.ij.q.lxviij
In cā aūt ciuili ſeu vbi agitur
de tpalibꝫ. qz ibi nō intēdit niſi
indēnitas actoris. Et quilibꝫ
renūciare pōt iuri ſuo. vij.q.i.c
Quaꝫ periculoſum. Jō abſqꝫ
pctō pōt deſiſtere a proſecutiōe
cauſe ſue ſiue ꝯcordādo cuꝫ reo
ſiue ad vitandū expēſas ꝛ gua
mina litigioꝝ. ¶ Tertio actor
offendit reū etiā ſi habeat iuſtā
cām ciuilē vel criminalē cū per
indebita media cām proſequit
vtēdo mēdacijs in iudicio vel
falſis inſtrumētis ꝛ teſtibꝫ ꝛ p
batōibꝫ alijs ne amittat iuſtaꝫ
cām qd etiā mortale ē ſm tho.
ij.ij.q.lxxviij. vñ nullo mō licꝫ
xxij.q.ij.c. Faciat. Verꝫ ſi inde
obtinet victoriā cauſe ex q̇ cer/
tus ē de ſua iuſticia nō tenetur
ad ſatiſfactionē alteri pti. nec
etiā in expēſis placiti cū ille iiu
ſte vexauerit eū. Si autē actor
in cauſa ciuili extiat ſe ius hr̄e
qz ꝛ ſic ſibi dicit ab aduocatꝭ ꝛ
peritis vel etiā dubitat de iure
ſuo nec in proceſſu cauſe cogno
ſcit contrarium etiam ſi cām
habet iniuſtam nō peccat pla/
citando qꝫuis meli⁹ faceret cō/
cordando vel dimittendo. Et
ſi obtinet victoriā cauſe non te
netur ſatiſfacere dum hoc igno
rat. qz probabilis ignorātia ex
excuſat eum. di.xxxvij. §.finali.
Sed ſi poſtea certificat dē erro
re ſuo tunc tenetur ad reſtitu/
tionem bonoꝝ illoꝝ. ꝛ hoc niſi
iam bona fide pſcripſerit. extra
de preſcriptōibꝫ p totū. Jn cau
ſa aūt criminali niſi ſit pene cer
tus de crimine ꝛ poſſet legitie
probare nō excuſaretur a pecca

ro mortali accuſando. qꝛ expo/
nit ſe periculo magno ſui vel ꝓ
ximi ſine cauſa ſufficienti. Itē
nota ſecūduꝫ Anthoniū de bu
trio ſuꝑ capitulū quod pleriqꝫ
De imunitate eccie. Quod cū
quis ſine actor' ſiue reus aliq̄ te
net ex iniuſta ſnia data ꝓ eo a iu/
dice q̄uis lex poſitiua ei aſſi/
ſtat. Tn̄ qꝛ lex naturalis reſi/
ſtit. qꝛ nō dꝫ q̄s locupletari cuꝫ
alterius iactura vel dāno. vt in
c. Locupletari. de reg. iu. in. vi.
Ideo tenet̄ talis reſtituere ſic
habita etiā ſi nō procuratione
illi⁹ obtinēt̄ ſꝫ ſola iudic̄ igno
rātia obtinuiſſet ⁊ ille q̄ ſuccu/
buit nō appellaſſet q̄ſi videat̄ il
le acquieuiſſe ex q̄ a ſnīa nō ap
pellauit leſus. qꝛ talis nō eſt ve
rus ſed p̄ſumptus ꝯſenſus. vt
notat̄ de ſnia ⁊ re iudicata. qḋ
nō ſufficit in foro cōſciētie. Qḋ
intelligendū videt̄ qn̄ talis ſuf/
ficiēter nouit ſniam iniuſtā fu/
iſſe datā pro ſe ſiue tūc ſiue poſt
ea. ¶ Scḋo ſciendū de reo qui
ſcꝫ accuſatur ſeu impetitur ſu
per aliq̄ re ſiue iuſte ſiue iniuſte
q̄ pōt peccare mortal'r ⁊ h̄ tri/
pliciter. ¶ Primo dicēdo falſi/
tatē vel tacēdo veritatē. vt cuꝫ
iudex exquirit ab eo ꝟitatē ſm
ordinē iuris. ſiue in cā ciuili vt
cū interrogat ſi pecuniā mutuo
accepit a'b actore. vel ſi nō reſti
tuit mutuataꝫ ſciēs ſe recepiſſe

hoc negat vel reſtitutā aſſerit:
Siue in cā criminali cū accu/
ſatur ei ſunt ſemiprobationes
vl' cū infamia exorta erga aliq̄
fit inquiſitio ſuꝑ hoc etiā in ca
ſu mortiſ negat ſe ꝯmiſiſſe ma
leficiū ꝑpetratū peccat morta/
liter talis. Rō ſm tho. ij. ij. q.
lxix. qꝛ facit ꝯ debituꝫ iuſticie.
ad quā pertinet vt q̄s obediat
ſuo ſuꝑiori in his ad q̄ ius ſue
ſuꝑioritatis ſe extēdit: Supe/
rior aūt ē iudex reſpectu ei⁹ qui
iudicatur. Et ideo ex debito te
netur accuſatus iudici expone
re veritatē quā ab eo ſcḋm for
mā iuris exigit. Si aūt nō eēt
legitim⁹ iudex. puta qꝛ habet
dn̄ium vſurpatū cū nō ſit ſuꝑi
or ei⁹ nō videtur facere contra
iuſticiā ſi nō obediat ei in dicē/
do veritatē. peccat tn̄ dicendo
mendaciū ⁊ mortal'r ſi ꝑiurat
vel inde nocumentū notabile
proximo infert. Similiter eti/
am ſi eſſet legitim⁹ iudex. ⁊ nō
inquireret ſm formā iuris Pu
ta impetitus ḋ debito pecunie
ſine aliqua infamia exorta vel
accuſatōe inquirit̄ de hōicidio
vel furto. Tūc nō tenet̄ rn̄dere
ſed pōt ꝑ appellationē vl' aliter
ſubterfugere iudiciū ei⁹ non tn̄
debet mendaciū dicere. Accu/
ſatus aūt vel inquiſitus iuridi
ce de vno maleficio ⁊ cōuictus
poteſt inquiri ⁊ de alijs ⁊ tenet̄

veritatē dicere ſm petrū de pa-
lude in .iiij. ¶ Scđo reus poteſt
peccare mortaliter calumnioſe
ſe defendendo. Nā iſto mō etiā
ſi haberet iuſtā cauſam pecca-
ret. Sed vt inquit tho. ij.ij.q.
lxix. Aliud eſt veritatē tacere
Aliud falſitatem proponere
¶ Primū in aliquo caſu licet.
Non enim quis tenetur omnē
veritatē dicere. ſed illā quaꝫ ab
eo poteſt et debet iudex exigere
ſm iuris ordinem puta cū pre
ceſſit infamia ſuper aliquo cri-
mine vel aliqua indicia appa-
ruerunt. vel cum proceſſit pro-
batio ſemiplena. ¶ Scđm au
tem .ſ. falſitatem proponere nl'-
lomodo licet. Ad id autez qđ
licitū eſt poteſt qs ꝓcedere vł ꝑ
vias licitas ꝛ propoſito fini cō
gruas quod pertinet ad prudē
tiam vel per vias illicitas et ꝓ-
poſito fini congruas quod ꝑti
net ad aſtuciā q̄ fit ꝑ fraudem
ꝛ dolum. Et primū quidē lau-
dabile ſm vero vicioſum. Reo
igitur licet ſe defendere occultā
do veritatē quā confiteri nō te
netur ꝑ aliquos conuenientes
modos. puta ꝙ nō reſpondeat
ad que reſpondere non tenetur
ꝛ hoc non eſt calumnioſe ſe de-
fendere ſed prudenter euadere.
Non aūt licet vel falſitatem di
cere vel veritatē tacere quā di-
cere tenetur. nec aliquā fraudeꝫ
adhibere. quia fraus ꝛ dolus
vim habent mēdacij quod eſt
calumnioſe ſe defendere. Ter-
tio peccat reus per appellatio-
nem iniuſtam videlicet cū qs
appellat a ſentētia cauſa afferē
de more ne contra eū iuſta ſen-
tentia feratur. Talis eniꝫ pec-
cat qꝛ agit contra iuſticiaꝫ. qꝛ
officium iudicis impedit ꝛ ad
uerſarium ſuū ledit vt .x. ei dicit'
in glo. in .c. Ad noſtram. extra
de appel. Appellatio non ē in-
uenta vt ſit iniquitatis vincu-
lum ſed oppreſſorum leuamen
Idem extra eodē. ca. Cū ſpā
li. §. Porro. Quare iniuſte ap
pellans tenetur ad ſatiſfacien-
dum de dānis ꝛ expēſis. ſecus
ſi credit ſe habere iuſtam cām.
Itē ſm tho. cōdēnato ad mor-
tē ſi iuſte hoc ſit nō licet ſe defē-
dere ꝑ violentiā nō tñ tenet' fa-
cere vnde ſequatur ei mors pu
ta manere in loco carceris ſi in
uenit aptum vel non comedere
condemnato ad mortem per fa
men ſi cibus ei occulte offerat'.
Sed condemnato iniuſte ad
mortem licet reſiſtere condem
nanti iudici ſicut ꝛ latronibus
ꝛ ſe defendere niſi forte propter
ſcandalum vitandum cum ex
hoc aliqua grauis turbatio tie
ret. hec tho. ¶ Tertio ſciendū
de teſte qui concurrit i iudicio
ꝙ hic tripliciter poteſt peccare.

¶ Primo dicendo falſitatem ſciēter. ⁊ talis peccat mortalit̃ ſm Tho. ij. ij. q. lxx. Cū q₂ facit ꝯ ꝓximū. vnde exodi. x. ca. d₂. Nō loqueris ꝯ ꝓximū falſū teſtimoniū. Cū q₂ piurat. nā nō credit̃ teſti niſi iuret. Extra de iureiuran. c. Aug. Et iurare debet ſm Ray. ⁊ Hoſti. ꝙ dicet totā veritatē quā nouit d re illa. iij. q. ix. c. Hortamur. ⁊ ꝙ nō admiſceat aliqđ falſuꝫ nec aliqđ de ſuo adijciet. iij. q. ix. c. Pura. Quare teſtificādo falſū tenet̃ ad reſtōnē dāni que exinde ꝓximus incurrit ꝑpter ei⁹ teſtimoniū ¶ Scđo peccat teſtis cū id qđ eſt ſibi dubiuꝫ aſſerrit ſibi certū. q₂ exponit ſe ꝑiculo ꝑcti ⁊ dānificatiōis ꝓximi cū poſſit eē ꝯtrū eius quod ipſe dicit ⁊ etiā piurat cū iuret ſe ſcire illud qđ neſcit. nam nō admitteret̃ ei⁹ teſtimoniū niſi diceret ſe ſcire. Quinimo ſolent teſtes interrogari quomodo ſolent teſtes interrogari ꝙ modo ⁊ vñ ſciāt. Et ſi interrogati nō dicant de cauſa ſciētie nō valet teſtimoniū. iiij. q. iiij. §. Sola. ⁊ in auten. de teſtib⁹. Et lꝫ debet ꝗ teſtis certū ꝓ certo aſſerere ⁊ dubiū ꝓ dubio referre. ¶ Tertio peccat teſtis cū pecuniā accipit ꝓ teſtimoīo ꝟitatis. Nō eñ lꝫ teſti vendere verꝫ teſtimoniū. xiiij. q. v. c. nō ſane. Multomagis peccat teſtis cū accepit pecuniā ad falſitatē dicendā vel occultandā ꝟitatē. Pōt tñ teſtis accipe expenſas. tñ ab eo qui eū ꝓducit puta ſi ex teſtimonio ferēdo dietā facit vel etiā operā ſuam ⁊ lucꝝ dimittit. iiij. q. v. c. Uenturis. Accipiēdo aūt pecuniā ꝓ teſtimonio reſtituat ei a quo accepit. niſi ille dediſſet ad corrumpendū teſtē. nā tūc debet ei dari in cui⁹ iniuriā accepit: vl̾ paupib⁹ erogari.

¶ Qđ iudex debet eē idoneus ⁊ grauis in ferendis ſententijs ac ꝟitatis defenſor. Cap. ij.

Ecundū myſteriū declarandū de iudicib⁹ d₂ qualitatis. ſm eniꝫ alexandꝝ vbi ſ. tres precipue ꝯditiōes reqrunt̃ in iudicib⁹.

¶ Prima d₂ idoneitas.

¶ Scđa grauitas.

¶ Tertia veritas.

¶ Prima ꝯditio d₂ idoneitas vt. ſ. iudex ſit ad iudicandum idoneus. Nā quedā ꝑſone nō ſunt idonee ad hñdā auctoritatē iudiciariā. aut rōne ſexus vt mulier. aut rōne ꝯditionis fortune vt ſeruus. aut ꝑpter impedimentū ꝑmanēs vt ſurd⁹ ⁊ mutus. aut ꝑpter impedimētū ꝑmanēs ⁊ ꝯtingēs vt ꝑpetuo furioſus. aut ꝑpter impedimentuꝫ tranſiens vt minor

etate.aut ꝓpter crimē erroris vt hereticus.aut ꝓpter ſcāda lū conuerſationis vt infames aut ꝓpter contagiū cōmunio nis vt excōmunicati. ¶ Sed aliqui obijciunt.¶ Primo qđ minor etate poſſit eſſe iudex. Naz Hieremias adhuc puer ꝯſtitutus ē iudex. vnđ đr Hie remie.i.c. Poſtq̄ dixit. Puer ego ſum. vt in.c. Niſi cū pdez. extra de renū. q̄ deus dixit ei. Conſtitui te ſup gentes et reḡ vt euellas ꝛ deſtruas. Inſup in aliquibꝫ pueris malicia ſup plet etatē. Eadē rōne in aliq̄bus ſcientia p̄uenit etatez. Si ḡ nō ē cauſa quare minor eta te nō debeat eſſe iudex niſi de fectus ſcientie in iudicādo. er go huiuſmodi minores etate pn̄t eſſe iudices.¶ Scđo argu itur q̄ mulieres pn̄t eē iudices Nam Iudicū.v.c.legit̄ q̄ del bora iudicauit populū ēt poſt legē datā a deo. ergo mulieres pōt iudicare Inſup multe mu lieres legunt̄ p̄dite ſpū ꝓphe tico. vt Maria ſoror aaron ꝛ moyſi. Exodi.xv.ca. ꝛ ſibylle Si ergo mulieres p̄ ſpm̄ ꝓphe cie aſſumpte ſūt ad annūcian dū iudicia dina multomagis pn̄t aſſumi ad enunciandum iudicia humana.¶ Reſpōdet alexander ad p̄mū q̄ illud hie remie fuit ex p̄uilegio ſpāli. iō nō eſt trahendū in conſeq̄ntiā Et q̄ in pueris q̄nq̄ malicia vel ſcientia ſupplet etatē illud eſt pticulare nō generale neq̄z vt in pluribꝫ. Et ꝓpterea pue ri nō pn̄t eſſe iudices. vn̄ dixit dn̄s moyſi Numeri.xi.c. Cō grega ſenes populi quoſ tu no ſti q̄ ſenes ſint vt ſuſtētēt tecū onus ꝛ non tu ſolus graueris Hinc xp̄s iudex omniū ad ac tus p̄latiōis nō ꝓceſſit niſi in etate p̄fecta triginta annorꝫ vt hētur Luce.iij.ca.¶ Ad il lud qđ inducit̄ de delbora di cendū cū Ariſto.i.ethi. q̄ vna hirūdo nō facit ver. Ad aliud p̄o de ſpū ꝓphetādi dicendꝫ q̄ gratia ꝓphetādi nō dat au ctoritatē mulieri ſup virū nec mutat legē ſubiectiōis q̄ iure diuino tenet̄ mulier eē ſub viro. Sed auctoritas iudicij daret dn̄ium mulieri ſup vir̄ qđ re pugnat diuine inſtitutiōi. Et vt đr in glo. Iudicū.iiij.c. q̄ mu lieres aſſūpte ſint ad ꝓphan dū p̄ſtat̄ in h̄ ꝯſolatio mulieri ne p̄ infirmitatem deſperet.

¶ Scđa cōditio q̄ reqrit̄ in iu dicibꝫ đr grauitas Debet q̄dē iudex grauis ꝛ matur⁹ eſſe vt nō ita repente maxime in rebꝫ arduis p̄ferat ſn̄ias. Quod nos docuit ipſe de⁹ q̄ facta ſo domitaz noſcebat. ꝛ tn̄ dixit. Deſcendā ꝛ videbo ꝛc̄. Gen̄.

xviij.c.z.ij.q.i.c. De⁹ omnipotens. z de hoc Grego. xi.q.iij.c summope. ait summope cauē dū ē vt rectores eccīe z q̄ publica iudicia exercēt in dictandis sentētijs nulla leuitate vel furore ducti ſint precipites. Et ita moyses querelas populi tabernaculū ingreſſus ad dn̄m referebat vt ꝑm imperiū ei⁹ iudicaret q̄ ꝟba etiā ponūtur. cap̄. i. de sen. z re iudica. li. vi. Sꝫ ꝯ̄ iſta videt̄ eſſe textus extra de ſentē. z re iudi. c. iurgantiū. vbi dicit̄ Iurgantiaꝫ ꝯtrouerſias celeri ſentētia terminare z eq̄tati conuenit rigori. Cōfirmatur hoc ij.q.i.c. ſicut. extra de dolo z cō tumacia. c. venerabilis. Sed glo. in dicto. c. iurgantiū. h̄ ſoluit q̄ licet nō ſit ferenda ſententia an̄q̄ iudex poſſit eſſe inſtructus cū nimia feſtinatōe q2 ipſum opʒtet cūcta rimari. xxx.q. vltima. c. vlti. Tn̄ poſt cauſe aliquidā cognitionē nō eſt ſententia protrahēda in ciuilibꝫ. In criminalibꝫ vero ſecus potiſſimū vbi agitur de morte alicuius rei. xi.q.iij.c. cū apud. Tertio ꝯditio q̄ requirit̄ in iudicibus dicit̄ veritas. Semꝑ eniꝫ iudex veritati fauere debet. Sꝫ circa hoc queritur vtruꝫ iudex poſſit z debeat iudicare ꝯ̄ ꝟitatem ſibi notam ſequendo ꝓpoſita z allegata. Et quidaꝫ dicunt q̄ ſic. vt Alexā. i. iiij. z tho ij.ij.q. lxvij. articulo ſecundo. Roborat̄ aūt iſta opinio. Primo q2 iudex dꝫ iudicare ꝑm illā noticiā quā hꝫ vt iudex non ꝑm eā quā hꝫ vt ꝑſona priuata nec ꝑm eā quā hꝫ i alio foro. extra de offi. iudi. ordi. capl. ſi ſacerdos. Sꝫ iudex hēt vt iudex noticiā ſibi factā ꝑ ꝓpoſita z ꝓbata n̄ illā quā hꝫ vt ꝑſōa priuata q̄relꝫ et imo tenet̄ iudicare ſecūdū ꝓpoſita z ꝓbata. vn̄ Ambro. i. q. vij. c. iudicet. Bon⁹ iudex ſicut audit ita iudicat. Secūdo firmat̄ illa opinio. quia iudex nō dꝫ mutare iudiciū ꝓpt̄ illā noticiā ꝓpt̄ quā nō dꝫ vitare in cōione ſacramētali excōicatū. Sꝫ ꝓpt̄ noticiā quam hꝫ vt priuata ꝑſona non dꝫ vitare excōicatū. vi.q.ij.c. ſi tm̄. c. Placuit. Et. ij.q.i. ca. multi igitur. zc. ¶ Tertio h̄ licitū eſt iudici qd̄ ē lege cautū. Sꝫ in lege determinatū ē ꝯdēnari ad mortē virū innocētē ſi ꝯuict⁹ fuerit teſtimonio duoꝝ vl̄ triū teſtiuꝫ. vt ptꝫ Deutero: xvij. c. Quare iudex q̄ eſt lex aniata poterit talit̄ ꝯuictū ad mortē condemnare. ¶ Quarto ſicut bonū ꝯmune ꝓfertur ꝑticulari tanq̄ meli⁹ et diuini⁹. vt ptꝫ. i. ethicorū. Sic ꝓbatio cōis q̄ fit in forma iudiciꝫ ꝓferēda erit ꝓbatōi ꝑticlari quā hꝫ iudex v: ꝑſona priuata

¶ Alij ꝓ ꝯtrariā opinionē tenent Nā vt ſcribit de regu. iur. in. vi Utilius ſcandalū naſci ꝑmittit ꝗ̄ veritas relinquat. Magis ꝗ̄ inherēdū eſt ꝟitati ꝗ̄ legali iu ſticie. Jō Exodi. xxviij. c. dixit moyſi ietro cognatus ſuus. Pro uide de omī plebe viros poten tes ꝛ timētes deū in qbꝫ ſit veri tas. Et Exodi. xviij. dixit deus moyſi. Pones aūt in rōnali iu dicij doctrinaꝫ ꝛ veritatē. vide Nicolaū de lira. Et tertij heſ dre. iij. c. dixit zorobael. Omis terra veritatē inuocat celū etiaꝫ ipſa bñdicit. ¶ Et girald⁹ odo nis ſup. v. ethicoꝝ. dicit ꝙ ē no ticia multiplex. ſ. ꝓbabilis opi nionis. ꝓ̄ſumptōis vel ſuſpitio nis. Et eſt noticia certitudina lis. puta cū vidit factuꝫ ꝛ audi uit dictū de quo queritur ſcḋm h̄ dicenda ſunt duo. ¶ Primū ꝙ iudex poteſt ꝛ debꝫ iudicare ꝯ̄ illud qḋ ipſe ſuſpicatur preſu mit ꝛ ordinat ſecundū propoſi ta ꝛ allegata. ¶ Scḋm eſt ꝙ iu dici non licet in aliquo caſu iu dicare contra veritatem certitu dinaliter ſibi notam quantum cunq̄ oppoſitum ſit probatuꝫ Primū probatur quia nemo ī actionibus ꝛ iudicijs vti debet ſuo ſenſu. vt extra de conſti. ca. i. Jn ſuſpitionibus autem ꝛ p̄ ſumptionibus quilibet vtitur ſuo ſenſu. ¶ Scḋo probatur. ſ. ꝙ iudex nō debeat iudicare cō tra veritatem certitudinaliter ſibi notam. ¶ Primo auctori tate omnipotētis dei qui expꝛ̄ ſe hanc queſtionem determina re videtur Exodi. xxiij. ca. di cēs. Non ſequaris turbaꝫ ad faciendum malum nec pluri morum acquieſces ſententie in iudicio vt a ꝟitate deuies Cō ſtat enim ꝙ iudex acquieſceret plurimorum ſententie ſi ad mł torum falſorum teſtium ſentē tiam contra veritatem ſibi no tam iudicaret. Et cum hoc a veritate quam nouit contra di uinum imperiuꝫ deuiaret qua re ſimpliciter eſt illicitū. ¶ Se cundo probatur. quia illa que confeſtim nominata conuolu ta ſunt mala. nullo modo cone tingit bene fieri vel recte diri gi. ſed in illis neceſſe eſt ſemper peccare ꝛ nunq̄ recte agere ſe cundum philoſophuꝫ. ij. ethi. c. vi. ꝛ Aug⁹. li. de mendacio. Sꝫ inocētē ꝛ iuſtū ſciēter ꝯdē nare ē ſcḋm ſe malū ꝛ cū malicia cōuolutū quare nullo mō pōt benefieri qualiſcunq̄ ꝓbatō in tercedat. Qḋ aūt iſtḋ ſit ſcḋm ſe malū ꝓbatur. tum qꝛ eſt op⁹ im piū dicente dño Exodi. xxiij. c. Jnnocentē ꝛ iuſtuꝫ nō occides quia aduerſor impiū Quaſi di

cat ꝙ qui facit iſtud eſt im pi⁹.
⁊ ideo aduerſoꝛ ipſum qui ta/
lia facit. tuꝫ qꝛ ē opus veritati
⁊ equitati naturali contrariuꝫ
¶ Tertio ſi lꝫ iudici ꝯdēnare ī
nocenteꝫ conuictum per falſos
teſtes. vel hoc lꝫ amoꝛe dei vel
amoꝛe ſui vel amoꝛe ꝓximi Nō
amoꝛe dei. qꝛ vt ait Beda. xi.
q. iij. c. abiit. Qui veritatis et
caritatis iuſſa ſpernūt. deū vti/
ꝙ q̇ veritas ⁊ caritas ē ꝓdunt.
maxime cū non infirmitate vel
ignoꝛantia peccant. Hoc autē
mō eſt in caſu pꝛopoſito. Item
nō amoꝛe ſui. quia vt dicit. xi.
q. iij. c. nemo. Melius ē pꝛo veri
tate pati ſuꝑpliciū ꝙ pꝛo adu/
latōe habere bñficiū Item nec
amoꝛe pꝛoximi. qꝛ vn⁹ damni/
ficatur tꝑaliter ⁊ alter ſpūaliter
ſ. teſtis falſus Quare iudici ex
nullo bono amoꝛe ſcienter licet
cōdēnare iuſtū ⁊ innocentem.
¶ Quarto cōfirmatur hec pꝛe
poſitio. qꝛ nullū añ iuſtā verā/
ꝙ pꝛobationē iudicare aut dā
nare debem⁹. lxxxvi. di. capi. ſi
quis. xi. q. iij. c. eoꝝ. Sꝫ iudex
ꝯ veritatē ſibi notā nullā ꝓba/
tionē verā habere potuit vt cō
ſtat ſibi. qꝛ nullū veꝝ eſt ꝯ veꝝ
cū oīa vera vero cōſonent. ergo
ꝯ veritatē ſibi notā iudex iudi
care aut dānare nō dꝫ. Dicit ḡ
Giraldus odonis ꝙ dandū eſt
conſilium ſuppoſito ꝙ iudex iu
dicare nō debeat cōtra verita/
tē ſibi notā. in pꝛimis ꝙ cauſaꝫ
taliter inſtitutā nec committat
nec deneget alteri. Cui⁹ rō eſt
quia omne opus malū ſicut eſt
illicitum homini facere ꝑ ſe ita
eſſet facere per alteꝝ. qꝛ vt ſcri/
bitur de reg. iur. in. vi. Qui ꝑ
aliū facit ꝑ ſeipm̄ facere videt.
Debet ergo iudex ſi habet ſu/
perioꝛem remittere cauſam ſu/
perioꝛi cum relatione ꝓpꝛie ſciē
tie ⁊ pꝛobationis oppoſite. Et
ſi non admittatur remiſſio ſed
ipſe cogatur ferre ſententiā ſen
tentiet pꝛo veritate. ſi vero non
habet ſuꝑioꝛem. ſimpliciter ꝓ
veritate pꝛonunciet ⁊ grauiter
puniat falſos teſtes. Nam ſi ꝓ
veritate ſententiet. facit cōtra
oꝛdinē iuſticie. Si contra veri
tatem facit contra rem iuſticie
quod eſt maius inconueniens
Sicut maius eſt peccatum ex
genere ꝙ peccatū ex circūſtan/
tia. ¶ Ad ꝯfirmationē dictoꝝ
facit lex que dicit. ff. de penis. l.
abſentē Satius ē impunitum
relinquere facinus nocentis ꝙ
innocentē cōdennare. Pꝛīceps
etiā qui nō habet ſuperioꝛē dēt
ſimpliciter iudicare pꝛo verita
te certitudinaliter ſibi nota. qm̄
ille qui ē quaſi de⁹ in terris. dēt
ꝙtum pōt ſicut de⁹ iudicare in
terꝭ. De⁹ aūt ſꝑ iudicat ī ꝟitate
pꝛo veritate ¶ Ad argumenta

ꝛ rões prime opinionis dicen/
dũ ad primũ ꝙ iudex dꝫ iudica
re ſm allegata ꝛ probata ſi veꝝ
ꝯcludãt. ¶ Ad illud qđ obijci
tur de excõicato dicit Girald⁹
odonis ꝙ aliud eſt excõicatuꝫ
non vitare. ꝛ aliud innocenteꝫ
ꝯdẽnare. qꝛ illud ẽ contra ius
poſitiuum. iſtud autem contra
ius naturale. E ideo ꝑ ius po/
ſitiuum ſancitũ eſt in illo ca
ſu excõicatum non vitari. ſed ꝑ
nullũ ius ſancitũ ẽ in aliquo ca
ſu innocentẽ dãnare. Et ſi mu
lier rñderi põt ad alia obiecta
Et cũ dicebatur ꝙ damnatio
innocentis propter allegata et
probata per falſos teſtes ẽ bo/
nũ cõe negandũ eſt expſſe. Im
mo eſt malũ cõe conſiſtẽs ĩ im/
piiſſima falſitate. qđ nõ eſt pre
ferendum bono cõſiſtenti in ve
riſſima pietate.

¶ Quod ꝑiculoſa ſunt iudici/
bus mũera q̃ tenẽtur reſtituere
q̃ iniuſte recipiũt. ꝛ quis graui
us peccet an corrũpes iudicem
an iudex corrupt⁹

Capitulum tertium

Ertiũ myſteriũ de/
clarandũ de iudici/
bꝫ dicitur culpabili/
tas. Solẽt q̃ppe iu/
dices auaricie culpa ꝑſepe ſuf/
forari qm̃ corrupti auro iniq̃s
ꝛ iniuſtas ſnĩas proferũt. Ad
qđ pleni⁹ intelligendũ tria ad/
huc dubia diſputemus.

¶ Primũ vtrum iudex poſſit
accipere munera.

¶ Scđm vtꝝ teneant iudices
reſtituere q̃ iniuſte recipiũt.

¶ Tertiũ vtꝝ iudex ferẽs iniu/
ſtã ſnĩam corrupt⁹ pecunia g̃ui
us peccat q̃ꝫ ꝑſona corrũpens.

¶ Ad primũ dubiũ rñdet ſcri/
ptura ꝛ dãnat munerum ſuſce
ptionẽ. vñ Deuterono. xvi. ca.
dicitur Munera excecãt oclos
ſapientũ ꝛ mutãt verba iuſtoꝝ
ꝛ eccle. xx. c. Enxenia ꝛ dõa ex
cecãt oculos iudicũ. Et. i. reg.
viij. c. Acceperunt munera ꝛ fi/
lij ſamuelis. ꝛ ꝑuerterunt iudi
ciũ. ꝛ Iſido. i. li. ſoliloquiorum
ait. Premia ꝛ dona legibꝫ vi/
res tulerũt vbiq̃ꝫ pecunia vin/
cit. vbiq̃ꝫ venale eſt iudicium. ꝛ
claudianus. Merent captiue
polluto iudice leges. ꝛ Ouidi
us. iij. de arte aman. Munera
crede mihi capiũt hoieſq̃ꝫ de/
oſq̃ꝫ. Placatur donis iupit̃ ip̃e
datis. Idem li. đ faſtis. Sepe
iouem vidi cũ iam ſua mittere
vellet. Flumina thure dato ſu/
ſtinuiſſe manũ. ex q̃bꝫ appet ꝙ
munera ſunt ꝑiclo ſa. Rõ qꝛ vt
dicit glo. in. c. ꝛ ſi qõe s extra de
ſimo. Qui dõat aliũ ſibi natu/
raliter obligat. ff. de peti. here. l.
§. ꝯſuluit. ꝛ il/
cui conatur reuerentiã exhibe/
re compellitur donatori. viij. q.

ij.c.illud. Dicit ergo Hoſti.
ꝛ Ray. ꝙ nullus iudex dꝫ ac
cipe pecuniā ꝓ iudicando. tñ
alij ſūt iudices ordinarij ꝛ alij
delegati. Primi cū hēant ſuf⸗
ficiētes redditus ſibi aſſigna⸗
tos: nihil debēt recipe. Quibꝫ
dr̄ Luce.iij.c. Eſtote ꝯtēti ſti
pendijs veſtris. Judices ve⸗
ro delegati pn̄t petere expēſas
moderatas ꝛ nihil vltra a pti
bus. Dicunt tñ aliq̄ ꝙ enxenia
moderata ſpōte oblata pn̄t iu
dices recipe. vt pꝫ di.xviij.ca.
de eulogijs. vbi dicit glo. Eu
logie dicunt̄ munera que defe
runt ſubditi ſuis p̄latis ꝛ ſupi
oribꝫ. ¶ Secundū dubiū fuit
vtꝝ iudices teneant̄ reſtituere
que iniuſte recipiūt. Ad quod
rn̄der alex. ꝙ ſic. ſed diſtinguē
dū eſt. qꝛ aut accepit vt iudica
ret inique. aut vt iudicaret iu
ſte. Si pmo mō nō tenet̄ red⸗
dere ei q̄ dedit cū turpit̄ dede⸗
rit ſꝫ ei in cuius iniuriā recepit
ſicut etiā tenet̄ reſtituere: ꝛ ple⸗
ne ſatiſfacere ei qui leſus ē per
iniquā ſniam. Si ꝟo accepit
vt iudicaret iuſte diſtinguēdū
quia aut dās dedit bona iten
tiōe. ſ. vt ſibi ſuaret iuſ. Aut vt
ꝛ animū iudicis ſibi iclinaret:
ita indirecte ipm corrumpere
intēdebat. Primo mō tenetur
reſtituere ei q̄ dedit. ſcdo mo⸗
do nō ſed paupibꝫ iuxta arbi⸗
triū eccleſie ¶ Tertiū dubium
fuit vtꝝ iudex ferēs iniuſtā ſen
tentiā corruptus pecunia gra⸗
uius peccet q̄ꝫ pſona corrūpēs
Rn̄det Giraldus adonis ſup
v. ethicoꝝ. ꝙ circa hoc pmittē
da ſunt duo. pmū ꝙ humanū
iudiciū puertit̄ quattuor mo⸗
dis vt dicit Grego. xi. q. iij. c.
quattuor. ſ. timore: cupiditate
odio ꝛ amore. Jn pmis duo⸗
bus modis dr̄ iudex corrūpi
a pte vel que cōminat̄ aliquid
terribile vel dat ſeu pmittit ali
qd̄ cōcupiſcibile Jn alijs duo
bus modis iudex nō dicit̄ cor
rūpi ab alio ſed a ſeipſo Et iō
queſtio iſta recipit̄ in pmis du
obus modis. ¶ Secūdo pre⸗
mittēdū ē ꝙ iudex cupiditate
corruptus grauiꝰ peccat q̄ꝫ cor
ruptus metu. ꝛ h̄ ꝓbat̄. Prio
qꝛ duoꝝ peccatoꝝ eiuſdē gene
ris illud quod ē magis volun
tariū ē deteriꝰ. ſed pctm̄ cupi⸗
ditatis ē magis volūtariuꝫ q̄ꝫ
pctm̄ ꝛ opꝰ timoris. ḡ deteriꝰ
¶ Secūdo ꝓbat̄ qꝛ pctm̄ ex in
duſtria ḡuiꝰ ē q̄ꝫ pctm̄ ex infir
mitate. vt ait Jſido. lib. ij. de
ſūmo. bo. ſed pctm̄ ex metu fit
ex infirmitate. pctm̄ ꝟo cupi⸗
ditatis fit ex induſtria q̄re gra
uius ꝛ deteriꝰ. ¶ Nūc ḡ dicen
dū pmo ꝙ iudex timore corru
ptus minꝰ peccat q̄ꝫ pſona ex
timoris pcuſſiōe corrumpens.

¶ Secūdo ꝙ iudex cupidita/
te corruptus plus peccat q̄ꝫ ꝑ/
ſona dono vel ꝓmiſſione cor/
rūpens. ¶ Primū ꝓbatur. q̄a
duoꝝ ad idē opus malū ↄcur
rentiū idē plus peccat cuiꝰ vo
lūtas p̄ualet ⁊ cuiꝰ voluntatē
alter ſequit̃. ſed in iſto caſu vo
lūtas ꝑtis timorē inferētis p̄/
ualet: Et iudex territus volū
tatē ꝑtis ſequit̃ nō ſuā. qm̄ ope
ratio iudicis mixta ē ex volū/
tario ⁊ īuolūtario. Quare iu/
dex minus peccat q̄ꝫ ꝑs corrū
pens. ¶ Secūdo ꝓbat̃. q꞉ qui
peccādo tenet moduꝫ ꝑ quem
pctm̄ mortale iterdū fit venia
le minus peccat q̄ꝫ ille q̄ tenet
modū ꝑ quē ſemꝑ aggrauatur
pctm̄. ſed iudex timore corru/
ptus tenet modū. ſ. timoris ca
dentis in ↄſtantē virū ꝑ queꝫ
pctm̄ mortale īterdū fit venia
le. Modus aūt ꝑtis timoreꝫ
incutientis ſemꝑ pctm̄ aggra/
uat. q꞉ talis modus ē quidam
modus violētie. Et iō q̄ſi ſem
per p̄bet alteri violentū ſcan/
dalū in via iuſticie. Quare ꝑs
illa grauius peccat q̄ꝫ iudex.
Et hec eſt ſententia Auguſti
ni reddentis rationem quare
maius peccatum habuit qui
xp̄m pilato tradidit q̄ꝫ q̄ ſibi
traditū crucifixit. vt dꝫ Jo. xix
c. ¶ Secūdū. ſ. ꝙ plus peccat
iudex cupiditate corruptus q̄ꝫ
ꝑs corrūpens ꝓbat̃. q꞉ duoruꝫ
ad idē pctm̄ concurrentium
ille q̄ ſua volūtate res huma/
nas mores ⁊ leges pōt ſubuer
tere plus peccat q̄ꝫ ille qui nō
pōt quantūcunq̄ꝫ velit. ſed iu
dex ſua mala volūtate pōt hec
omnia euertere cū ipſe huma/
narū rerum moꝝ ⁊ legum vni
uerſaliter omnis iuris ⁊ iuſti
ſit cuſtos. Quare iudex cōtra
tot bona: tot iura: tot iuſta ſi/
bi credita veniens pro pecu/
nia plus peccat q̄ꝫ pars ipſuꝫ
corrumpens quia ſibi ſūt om
nia ad cuſtodiendum tradita
non parti. Aduertant ergo iu
dices ⁊ conent̃ agere recte au/
dientes ſcripturārum monita
ſaluberrima. ¶ Scribitur nā
q̄ꝫ Leuitici. xix. ca. Non facies
quod iniquum eſt nec iniuſte
iudicabis. Et Deuteronomij
xxvij. ca. Maledictus qui per
uertit iudicium aduene pupil
li ⁊ vidue ⁊ dicet omnis popu
lus Amen. Et. Jſaie. iij. cap.
Ve qui iuſtificatis impium ꝓ
muneribꝫ. Sed tpa mala ſunt
in quibꝫ iudices vt in pluribꝰ
peſſimi. Clamāt nāq̄ꝫ ⁊ dolēt
orphani ꝓpter iniq̄tatē iudicū
puerſoꝝ. Merent vidue: de/
flent populi: ⁊ conquerunt̃ in
nocētes opp̄ſſi O iudices aua
ri. O iudices crudeles. Vide
te mala q̄ facitis ⁊ timete terri

bile iudiciū dei. Grauius eq́dē ipſe vos puniet ꝙ̄ cābiſes iudicē illū nequā de quo Ualerius refert li. vi. rubrica d̄ ſeueritate. Cābiſes mali cuiuſdam iudicis e corpore pellem detractā ſelle intēdi. Jn eaqꝫ filiū eius iudicaturꝫ conſidere iuſſit. Ceterꝫ ꝛ rex ꝛ barbarus atroci ac noua pena iudicis ne q̄s poſtea corrūpi iudex poſſet ꝓuidi. At benedictus deus malos iudices dānabit eternis cruciatibꝫ gehēne. a quibꝫ nos liberet ieſus xp̄us fili⁹ dei viui q̄ viuit ꝛ regnat p̱ infinita ſecula ſeculorꝫ. amen.

¶ Feria ſexta poſt dn̄icam in paſſione. De auaricia aduocatorꝫ. Sermo. xli.

Venient romani ꝛ tollent locum noſtrꝫ ꝛ gentē. Scribunt hec v̄ba Joh. xi. c. ꝛ in euangelio hodierno. Tanto ardore auaricie eſtuauit mens pontificū ꝛ phariſeorū vt p̄ter hoc q̄ xp̄o inuidebant odiebantqꝫ illūqꝫ arguebat mala opa illorꝫ adhuc timētes p̱dere lucra q̄ ipſis obueniebāt in tēplo dei ꝯſilio cōgregato diffinierūt eum morti tradere Nō ē quippe malū facile videt auaris vt ſue poſſint auaricie ſatiſfacere vnde ſtat illa ſnīa Uirgilij. Quid non mortalia pectora cogiſ auri ſacra fames Et lꝫ in p̄ce dēti ſermone multa dicta ſint de auaritia iudicū. tn̄ opus ē vt exp̱bremus auaritiā aduocatorꝫ Multi equidē ex ipſis in ſua malicia ꝯfidētes vt ſue cupiditati imo inſatiabili voracitati occurrāt multa in iudicijs ꝯ deū ꝛ iuſticiā turpia ꝛ indebita exercere nō formidāt. Jdcirco in p̄nti ſermone ꝯ aduocatos auaros locuturi erim⁹. De quibꝫ tria myſteria ꝓponemus declaranda.

¶ Primū dr̄ exceptionis.

¶ Scōm conditionis

¶ Tertium offenſionis

¶ Nō ꝓhibent aduocare manifeſte mali ac infames ꝛ religioſi ꝛ ſacerdotes ꝛ iudices vl̄ aſſeſſores.

Capitulū primum

Primū myſterium declarandū de aduocatis dr̄ exceptionis. ſ̄m eni Alex. in. viij. ſūme excipiūt aliqui ab aduocatiōis officio maxime ꝓpter quattuor

¶ Prio ꝓp̄t defectū bonitatis

¶ Scdo ꝑp̄t ꝑfectionē ſtatus

¶ Tertio ꝑpter gradū

¶ Quarto ꝓpter diſtinctionē

¶ Primo excipiunt aliq̄ ab officio aduocandi ꝓpter defectū bonitatis. ꝛ ſic ſ̄m Ray. aduocati eē nō p̄nt heretici. pagani.

⁊ excoīcati.iiij.q.i.ca.i. Et de pe.di.i.c.nemo. vbi hēt ꝙ pec cat iudex ⁊ puniri dꝫ ꝗ admit tit tales ſcient. Silr.iij.q.vij. c.infamis dr. Infamis pſona nec ꝓcurator eē pōt nec cogni tor. ¶ Scḋo excipiunt aliq ꝓ pter pfectionē ſtatus ⁊ ſic non pñt aduocare monachi. vnde ſcriptū ē vi.q.i.c.placuit Pla cuit noſtro cōi ꝯſilio vt nulluſ monachoꝝ ꝓ lucro terreno ne fandiſſimo auſu de monaſte rio exire pſūat neqꝫ ſe negocijs quibuſcūqꝫ iplicare. Sit clau ſtro ſuo ꝯtentꝰ. qꝛ ſicut piſcis ſine aqua caret vita: ita mona chus ſine monaſterio. Sede at itaqꝫ ſolitarius ⁊ taceat. qa mūdo mortuus ē: deo aūt v. uit. Cognoſcat nomen ſuum. Monos eñ grece. latine vnꝰ Achos grece: latine triſtis dr. vnde dr monachus idest vnꝰ triſtis. Sedeat ḡ triſtis ⁊ offi cio ſuo vacet. ¶ Dicūt tñ do ctores ꝙ monachi pñt eſſe ad uocati in cauſa ſui monaſterij Et hoc abbate impāte. vt pꝫ xvi.q.i.c.monachi. ⁊ extra de poſtulādo.c.i. ¶ Tertio exci piunt aliq ab aduocādo ꝓpter gradū. ⁊ ſic ſacerdotes ⁊ cleri ci in ſacris ordinibꝫ conſtituti ⁊ etiam in minoribꝫ beneficia ti aduocati eſſe non pñt. Et hꝫ coram iudice ſeculari vt dicit conciliū lateranēſe. Niſi ꝓ ꝓpriā cauſam vel ſue eccleſie fuerint pſecuti aut ꝓ miſerabilibꝫ pſo nis. extra de poſtu.c.clerici. ⁊ c.cū ſacerdotes. ⁊.lxxxviij.di. c.decreuit. ⁊.xviij.q.v.c.De niqꝫ ¶ Quarto excipiunt aliq ab aduocatione ꝓpter diſtin ctionem officij. ⁊ ſic in eadem cauſa non pñt aduocare iudi ces ⁊ aſſeſſores.iiij.q.iiij.c.i.et ij. Sunt ⁊ alie pſone que ad uocare non pñt vt ſurdus mu tus cecus furioſus ipubes vſ qꝫ ad decimūoctauū annū vir paſſus muliebra.ſ.ꝯ naturam ⁊ alij.de qbus. vij.q.iij.c.tua ¶ Nota hic tñ ꝙ iudex tenetur dare qñqꝫ aduocatū vt illis ꝗ habere nō pñt vel ꝓpter paup tatē. vel ꝓpter potentiā aduer ſe partis.ff.ḋ offi. ꝓconſulis.l Ne quicūqꝫ Si aūt iudex hoc alicui aduocato pcipiat ⁊ ille ſine cauſa deneget pōt p iudi cem ppetuo remoueri ab offi cio aduocatiōis. C.eodē.l.ꝓ uidendū. Debet ḡ aduocatus obedire ſi competens ſalariuꝫ conſtituatur ei. ¶ De ſalarijs autem aduocatoꝝ ſciendū ꝙ lꝫ aduocato vendere ſuum pa trociniū ⁊ iuriſcōſulto iuſtum ꝯſiliū.xiiij.q.v.ca. Non ſane. Qḋ videt intelligendū quan do credit iuſtā eſſe cauſā quaꝫ defendit. vel ſaltim dubitat

nō eſſe iniuſtā. Et ſi vt lucret clientulo dicit iuſtam eſſe nil deb; habere Pro iuſto patrocinio ergo licet recipe ſalariū. Et q̄uis q̄dā dicant q̄ cu; h facit aduocatus ſeu iuriſconſultus abſq̄ labore ꝛ reuolutione librorꝫ. puta qꝛ habet in ꝓmptu materiam vel de ꝓpinquo vidit q̄ nō pōt tūc accipe Tamen Guil. ꝛ Hoſti. tenēt contrariū. ſ. q̄ poteſt accipere. qꝛ ſi nō laborauit tunc. laborauit in p̄teritū. alias deterioris conditionis eſſet magis peritus q̄ minus peritus.

¶ Sciendū adhuc ſm Tho. ij. ij. q. lxxi. q̄ in cauſa pauperū tenetur aduocatus gratis preſtare patrociniū eomodo quo tenent omnes ad opera pietatis. Nullus em̄ ſufficit omnibus indigentib⁹ opera miſericordie impendere. Nō ergo tenetur quis per mundū querere indigentes vel etiam futuris hominū indigentijs ꝓuidere. ſed ſufficit q̄ ſubueniat his qui ſibi occurrūt ꝛ in p̄ſenti tp̄e et in caſu quo non apparet i ꝓmptu quomodo poſſ; ei alit' ſubueniri. ꝛ tunc tenetur de eo qḋ poteſt.

¶ Quod in aduocatis debet eſſe ſcientia. diligentia. maturitas. ꝛ fidelitas.

Capitulum ſecundū.

Ecundum myſteriu; declarandū de aduocatis dꝛ ꝯditio. debēt enim aduocati quattuor conditiones habere.

¶ Prima dꝛ ſcientia
¶ Secunda diligentia
¶ Tertia maturitas
¶ Quarta fidelitas

¶ Prima conditio aduocatorum dꝛ ſciētia. Debet ſcire defendere cauſa; quā ſuſcipit defendendam. Nam ſm Guil. ſi amittit iuſtam cauſam quam fouet ꝓpter ſuam ignorantia; cum. ſ. iactabat ſe ſcientē ꝛ nō erat ad ſufficientia; vltra peccatum tenetur ad ſatiſfactionē leſis. ¶ Secda ūcōditio dꝛ diligentia. Debet em̄ aduocatus eſſe diligēs ꝛ ſolicitus. Nā ſm Ray. ſi ꝓpter negligentiā amiſit iuſtam cauſam tenetur ad reſtitutionē ꝛ ſatiſfactionē. ſm em̄ Guil. debet aduocat⁹ diligenter examinare cauſam quam ſuſcipit. Et cū dubitat debet ſcripturas ꝛ alios ꝑitos conſulere. Quia qḋ a plurib⁹ queritur: facilius inuenitur. di ſtin. ij. ca. De libellis. Et qꝛ ſepe reuelat minori quod maior ignorat. di. xcv. c. Eſto. Et veritas exagitata ſepi⁹ mag' ſplēdeſcit. xxxv. q. ix. c. grauē. Tertia conditio dꝛ maturitas. debet aduocatus eē maturus in

vultu.geſtu.ꝛ voce. In vultu vt habeat vultū affabilē ꝛ iocundū abſq; riſu tn̄ indiſcreto In geſtu vt aſſiſtat iudici cum reuerentia ꝛ non moueat indebite caput pedes vel man⁹ ita vt ſua pnūciatio ſit ſm Cice/ronis doctrinā vocis vultus geſtus moderatio cū venuſtate Quidā em̄ regiuntur q̄ dū loqui volūt geſtibus qbuſdā vtunt ridendis.aut abſtergūt faciem.aut crines poſt aures reformant.alij oculos tranſcelū leuant.nunc caput remittunt. ꝛ ſimilia. Quidā inſup contumelijs certant cuꝫ aduerſario non legibus nec audire volūt eū.ſed ſemp loq ꝛ huiuſmodi.

¶ Quarta ꝯditio aduocatoꝝ dꝛ fidelitas. Debet aduocat⁹ eſſe fidelis vt nō īducat falſos teſtes vel alleget falſas leges. aut quaſcunq; pbatiōes. neq; decipiat clientulū ſicut facere plerīq; ſolent dum occulte adiuuant aduerſariū qui dicunt pūaricatores ꝛ pditores ꝛ ſūt infames.ij.q.iij.§. Notandū. ꝛ tales tenet vltra pctm̄ iniuſticie ꝛ pditionis ad oē damnuꝫ ꝛ itereſſe leſo. Dicit aūt Tho. ij.ij.q.lxxi.arti.iij. Qd̄ aduo/cato defendēti iuſtā cauſam licitum ē prudēter occultare ea q̄bus poſſet ipediri pceſſus ei⁹ Nō aūt licet ei vti aliqua falſitate. Sed aduertāt ſimplices ne ab his domeſticis lupis deuorent. de q̄bus Eſopus ait. Hi regnant qualibet vrbe lupi Qui ppria cōmoda ſectantes in iudicio fingunt multa p defenſiōe cliētuloꝝ cū tn̄ ſecrete mutuā hēant intelligentiā pcurantes cauſaꝝ dilationē vt ſic magis lucrari poſſint. ꝛ de lucro inter ſe multotiens cōfabulātes gloriant. Sicut d̄ demoſthene ꝛ ariſtodemo narratur. Ut em̄ narrat Auluſgel/lius in li. noctiū atticaꝝ Cūm legati mileti veniſſent athēas auxiliū petituri locutus eſt cōtra eos demoſthenes: ꝛ p illa vice inexpedita cauſa acceſſe/runt legati ad demoſthenē rogantes ne ꝯ vota eoꝝ diceret: pecuniamq; dederūt. Tertio die poſt cū res iteꝝ ageret ve/nit demoſthenes cū multa lana poſita collum ꝛ tanquam morbo impeditus dixit ſe ſi/nachem pati. ideoq; cōtra mileſios loqui non poſſe. ¶ Sed ipſe demoſthenes poſtea veritatem aperuit ratus ad gloriā eius accedere. ¶ Interrogauit ariſtodemum auctorem fabulaꝝ quantū mercedis vt tace/ret accepiſſet Cui talentū accepiſſe rn̄dit. At ego demoſthe/nes ait pl⁹ accepi. Laudo igit vt cum fieri poteſt euitentur li

tigia ⁊ partes viris bonis inter uenientibꝫ ſecũ ꝯcordẽt. qm̃ non eſt veritas in filijs hoim ⁊ aduocati cõiter que ſua ſũt q̃runt ¶ Qd̓ aduocati peccãt duꝫ ſuſcipiũt cãs iniuſtas vel illas pſequunť vel ꝓpť ſupfluas dilatiões cãꝝ ⁊ ꝯpoſitiones.

Capitulum tertium.

Ertiũ myſteriuꝫ de aduocatis declarandũ dicitur offenſionis ꝓpť auariciam nã cõſueuerũt aduocati offendere ꝓximos quadrupliciter.

¶ Pꝛio iiuſtas cãs ſuſcipiẽdo.

¶ Scd̓o iiuſtas cãs pſeq̃ndo.

¶ Tertio cãs dilatando

¶ Quarto cãs ꝯponẽdo

¶ Pꝛio offendũt aduocati auari cãs iniuſtas ſuſcipiendo ſm enim tho. ij. ij. q. lxxi. articl̓o. iij Si aduocatus aſſumit ſeu defendit cãm iniuſtã peccat g̃uiť ⁊ tenetur ad reſtitutionẽ damni. quod contra iuſticiaꝫ altera pars per eius auxiliuꝫ incurrit. Simil̓r ſi ſuccũbat ſuſcipiẽdo cãm iniuſtã decipiendo clientulũ teneť ei ſatiſfacere. ¶ Propterea diciť guillerm⁹ in ſpecl̓o ꝙ aduocat⁹ qñ ad ipm pꝛimo venit clientul⁹ debet eũ ſic alloqui. Cariſſime tres ſunt pſõe qbꝫ oimoda veritas ẽ aperiẽda ⁊ nil eis celandũ Cõfeſſoꝛ quo ad pctã ꝯmiſſa, Medic⁹ quo ad infirmitates. ⁊ aduocat⁹ q̃ ad ea q̃ ptinẽt ad cãm qua petit cõſiliũ ⁊ auxiliũ defenſionis Dicas eni mihi omnimodam veritatem negocij. Exempluꝫ da mihi ſcriptũ vt ꝯgruũ dare tibi poſſim ꝯſiliũ atq; rñſum. Expedit enim aduocato habere ſcripturã ſup narratiõe facti quã clientulus ꝓponit ꝓpť pıculũ piurij. cuꝫ hodie hẽat iurare vt ſine rumoꝛe ⁊ verecũdia poſſit cũ aliter inuenitur eã deſerere. Inquirat etiã quas ꝓbationes habeat clientulus. ⁊ ſi videat hr̃e ſufficiẽtes dicat. Secure te defendas. Si autẽ videat eũ deficere in pꝛobatõibꝫ dicat ei. Amice noli inanibus ſumptibus te vexare. Non debet ergo aduocatus cãm iniuſtaꝫ fouere vel ſuis allegatõibꝫ coloꝛare. Scd̓o offendũt aduocati iiuſtas cauſas pꝛoſequẽdo. Si eni aduocat⁹ ſuſcepit cãm quã credebat eſſe iuſtã ⁊ i ꝓceſſu apparet iniuſta debet cãm deſerere vel illũ cuius cãm agit ad cedendum inducere. Hec Tho. Quãdiu aũt cã remanet dubia bñ põt aduocatus patrocinari ſm guillermũ. Tertio peccant aduocati cãs dilatando. Cũ. ſ. poſſent illas celeri⁹ expedire. ⁊ tñ vt magis lucrentur pꝛotrahũt in longũ appellationes indebitas interponẽdo. iũ

q. vij. c. Tria. Sed in hoc debent iudices aduertere. q̄m vt dicit glo. in. c. Sup eo. extra d appel. ꝛ textus ibidē in. c. vt debitus. Appellatio cā ꝓbabili ñ exp̄ſſa nō admittit. ꝛ in. c. Cōſuluit. glo. ait. Appellatio que fit ꝯ leges vel canones non eſt aliquatenꝰ admittēda. Quarto peccāt aduocati cās iuſtas cōponendo dū ſcȝ cognita veritate facti doloſe parti veritateȝ occultādo cās ꝯponūt. vtputa ſi due ptes litigarēt ſup heredi tate vel poſſeſſione ꝛ hmōi. ꝛ iā ꝟitas lucida eſſet ꝓ vna parte. ꝓ q̄ ferri dēt ſnia. Tūc aduocatus eiꝰ a pte aduerſa corruptꝰ clientulū ſuū inducit aſſerens ſuā rē vel deſperatā vel difficilē ideo cōponendaȝ. In quo et ſillibꝫ tenētur aduocati ſatiſfacere ꝛ reſtituere parti leſe Sūt ꝛ alia multa in quibꝫ aduocati peccare cōſueuerūt q̄ ipſi ſciūt ꝑpter q̄ ſi ſe ñ correxerint priuabuntur eterna vita. Ad quam nos ꝑducat ſaluator nr̄ q̄ ē bñdictus ineternū Amen.

¶ Sabbato añ dñicā oliuarū De auaricia clericoꝝ ꝛ epoꝛuȝ.

Sermo q̄dragesimꝰ ſcd̄s.

Volumus ieſū videre. Scribūtur hec ꝟba originaliter Iohānis. xij. c. ꝛ in euāgelio hodierno. Nil debent clerici dedicati deo querere ampliꝰ niſi videre ieſū ſicut dicebāt illi gētiles philippo. de q̄bꝫ fit mētio in euangelica lcōe. Propterea auaricia in ipſis longe grauiꝰ q̄ꝫ in laicꝭ eſt repꝛehenſibilis. Hinc leo papa di. xl vij. c. virum ait. Uirum catholicū ꝛ precipue dñi ſacerdotem ſicut nullo erroꝛe ſic nulla cupiditate implicari opoꝛtet quia vero vt experientia docet furoꝛ auaricie maximam partem cleri ducit ad inferna. ideo hodierna die contra auariciaȝ clericoꝛum verba facie mꝰ. Diſtinguemꝰ autem tria in quibꝫ illoꝝ auaricia ꝯſiſtit.

¶ Pꝛimū ē bonoꝛum eccleſiaſticoꝛum detētio.

¶ Scd̄m ſymonie ꝯmiſſio.

¶ Tertiū negocioꝝ pꝛohibitorū exercitatio.

¶ Qd̄ clerici ꝛ epī pꝛecipue d his que ſuperfluunt de redditibus eccleſiarum debent paupibus ſubuenire.

Capitulum pꝛimū

Primū in quo conſiſtit auaricia clericorū ē bonoꝝ eccleſiaſticoꝝ detentio. Detinent quippe auari clerici bōa eccleſiaſtica tāq̄ꝫ ſua ꝛ pꝛopꝛia ꝛ dū abundāt nolūt paupibus ſubuenire. Bona enī eccleſiaꝝ vt dicitꝰ ſermone. v. ij. hauis

opꝰis ſunt bona paupeꝝ. vt dꝫ
in glo. in. c. nihil. extra de pſcri
ꝛ. xvi. q. i. c. Si cupis Et. xxiij
q. vij. c. Qd aūt. ꝛ. xxiij. q. viij
c. Cōuenioꝛ. ꝛ. xij. q. ij. c. Au
rū. ꝛ lꝫ oēs clerici ſic auari rep/
heſibiles ſint tñ epi in hoc deli
quētes ſunt maxime ꝯdēnā di
Inqt eni Hiero. xij. q. ij. in. ca
pi. gła. Gła epi ē paupeꝝ opi/
bꝫ puidere. Ignominia ſacer/
dotꝫ ꝓprijs ſtudeꝛ diuitijs Ad
clarioꝛē tñ intelligētiā notāda
ſunt h loco de epis tria. ¶ Pri
mū notandū eſt ꝙ res eccie da
te ſunt in ptātem epi non vt il/
larū ſit dñs. ſꝫ diſpēſatoꝛ fidel
vñ. xij. q. i. c. Expedit. dꝫ epi et
eccłiaꝝ ppoſiti bonoꝝ ꝛ reꝝ ip
ſaꝝ diſpēſatoꝛes efficiūtur. ꝛ in
c. Precipimus. vt in ptāte ſua
res eccie eps hēat. Si enīꝫ aīe
hoīm pcioſioꝛes illi ſunt credi/
te multomagis opoꝛtet euꝫ cu
rā de pecunijs hr̄e. ¶ Nec tal cu
ra derogat pfectōni ꝛ euangeli
ce pauptatꝫ. ſicut ignari qdam
temere affirmare pſumāt. vnd
in pfato. c. Expedit. dꝫ de ſācto
paulino. Sctūs paulinꝰ ingen
tia pdia q fuerunt ſua vendita
paupibꝫ erogauit. Sꝫ cū factꝰ
eēt eps nō ꝯtēpſit eccie facultа
tes. ſꝫ fideliſſime diſpenſauit. et
iteꝝ ibi ſequiꝛ tex. Sctūs hila
riꝰ oīa ſua aut parētibꝫ reliquit
aut vēdita paupibꝫ erogauit.

Is tñ cū merito ſue pfectōnis
fieret eccie arelatēſis eps q illa
tūc hēbat eccia nō ſolū poſſedit
ſed etiā acceptꝫ fideliū numero
ſis hereditatibꝫ amplinuit Ex
hoc dānatur inꝫ epis negligen
tia qua diſſipari ꝛ dilapidari
ſinunt bona tpalia eccłiarū. vñ
vt habeꝛ di. xxxix. §. vlti. Quī
dā petrus noīe electꝰ in epm ne
apolitanū repelliꝛ a Gregorio
papa ꝓpt ſimplicitatē ne cuiꝰ
occaſione res eccie dilapdaren
tur vbi diciꝛ glo. ꝙ ſumitur hic
ſimplicitas ꝓ negligētia ſvl ſtul
ticia. Hec eni negligētia qñ eſt
notabilis impedit ꝓmouēduꝫ
vt hic. ꝛ di. lxxiiij. c. epoꝝ. Sed
nō deijcit ꝓmotū ſꝫ datur ei co
adiutoꝛ. vt. vij. q. i. ca. Qꝛ frat
Sꝫ vtꝝ eps pꝛicipaliꝰ dēat in
tēdere cure paſtoꝛali. qꝫ mltipli
catōi tpaliū. Rñdet Hoſti. in
ſumma. ꝛ Tho. in quodlibetis
ꝛ. xxij. q. clxxxv. ar. v Qd ſolici
tudo plati ꝓpꝛia ꝛ pcipua dꝫ eē
circa gregꝫ cuſtodiā. Orando
pdicādo ſacra miſtrādo. Mł
tiplicatō aūt tpaliū pōt exerce
ri opoꝛtunitate ſe offerente ſine
ſpūaliū notabili dāno. Et ſic
piū ē mltiplicare ea ad eccleſie
vtilitatē ꝙ ſi opoꝛtunitas non
ſe offerat nullatenꝰ lꝫ ei diſtra/
ctōibꝫ ſe ingerere ꝛ ſclaribꝫ oc/
cupare cū impedimēto notabi
li. ¶ Scdm notandū ꝙ epus

ꝯueniēter ꝓuideet ſibi de bonis
eccleſie ſm̄ ſui gradus decenti
am. vn̄ ſcribit. xij. q. i. c. Ex his
ex his q̄bꝯ ep̄s indiget. ſi tn̄ in-
diget ſuas neceſſitates ⁊ ꝑegri
noꝝ fratrū vſus ⁊ ip̄e ꝑcipiāt.
vt nihil ei poſſit ōino deeſſe lex
eni dei p̄cipit vt q̄ altario deſer
uiūt paſcantur ex ip̄o. Idē i. c.
ep̄s. Sint nihilominꝰ ep̄i cau
ti vt caueāt a ſuꝑfluis obſeruan
do illud qḋ habetur: xli. diſti.
Ex ꝯſilio carthaginēſi. Ep̄us
vilē ſupellectilē ⁊ mēſā ac victū
paupeꝝ habeat ⁊ dignitatꝭ ſue
auctoritatē fidei ⁊ vite meritis
querat. ¶ Tertium notandum
vt ponit xij. q. ij. c. Ep̄s. ⁊ capi
tulis ſequentibꝯ. ꝙ ep̄i ⁊ alij re-
ctores ecciaꝝ dn̄t habere ⁊ tene
re res eccie diſtinctas a rebus
proprijs ne ſub textu rerū pro-
priaꝝ auferantur bona eccl̄ie ⁊
de bonis quidē eccie mobilibꝯ
vel immobilibꝯ ſicut etiā alij cle-
rici nō pn̄t teſtari. Sed de rebꝯ
patrimonialibꝯ vel ſibi donatꝭ
aut legatis aut acquiſitꝭ ꝑ in-
duſtriā pn̄t teſtari ⁊ ꝯſangui-
neis licite legare ⁊ donare. ⁊ ab
inteſtato in hmōi ſuccedūt con
ſanguinei. Ep̄i aūt ex religioni
bus aſumpti nō poſſunt de ali
quo teſtari niſi de licētia pape
ſm̄ tho. ij. ij. q. clxv. arti. viij. et
ſimiliter r̄ligioſi aſſumpti ad ec

cleſias curatas. Sꝫ q̄cq̄d acq̄
rūt tales ep̄i vel alias curati ec
cleſie ſue acquirūt etiā ꝑ ſucceſ-
ſionē aduenientia. bona ꝗ eccle
ſie ꝑ ep̄os fideliter ſunt ꝯſeruan
da ⁊ debite diſpenſanda. An-
tiquitꝰ aūt fiebāt q̄tuor ꝑtes d̄
redditibꝯ eccleſie. ¶ Una erat
ep̄i. Alia clericoꝝ deſeruientiū
eccie. ¶ Tertia ſeruabat̄ pro fa
brica ſeu reparatione eccie. Et
quarta dabatur pauperibꝯ. vt
habet̄. xij. q. ij. c. De redditibus
c. quatuor. ⁊ alijs capi. Tamē
dicūt doctores ꝙ aut iſta bona
diſtincta ſunt aut nō. Si diſti
cta ſunt bona que debēt i vſuꝫ
epiſcopi cedere ab his que de-
bent expendi in vſum clericorū
⁊ paupeꝝ ac fabrice. ⁊ ep̄s reti
net ſibi aliq̄d ex his que ſūt de
putata, miniſtris eccleſie pau-
peribus vel fabrice agit cōtra
fidem diſpenſationis ⁊ morta-
liter peccat ⁊ tenetur ad reſtitu
tionem Si vero non ſunt pre-
dicta bona diſtincta eorum di
ſtributio fidei ſue committitur
Et ſi q̄dē in modico deficiat vl̄
ſuꝑabūdet p̄t h̄ fieri abſq̄ bōe
fidei detrimēto. q2 n̄ p̄t in talibꝯ
pūctalr̄ accipe qḋ fieri oꝑteat.
Si v̄o ſit multꝰ exceſſus nō tn̄
p̄ōt latere. vn̄ videt̄ bōe fidei re
pugn̄re. Et iō nō ē abſq̄ morta
li. ⁊ addit Tho. ij. ij. q. clxxxv

arti. vij. q̄ ſi q̄s cleric⁹ vel p̄la/
tus neceſſitatem nō iminēte, pui
dendi paupib⁹ de his q̄ ſuper/
fluūt de ꝓuētibus eccleſie poſ
ſeſſiones emat vel in theſauro
reponat in futuꝝ ꝓ paupib⁹ ꝓ
futura laudabiliter facit. Si
autem neceſſitas imieat pau/
perib⁹ erogādi ſupflua cura eſt
ꝛ inordinata vt aliq̄s tūc i fu/
tuꝝ ꝯſeruet qđ dn̄s ꝓhibet di
cens. Nolite ſoliciti eſſe in cra/
ſtinū. ¶ Scđm ꝟo archiepm
florentinū in ſūma ſua. iij. pte.
ti. xxi. Notent epi q̄ legata qui
būt exeq̄ ſiue ꝓ incertis facta ſi
ue ꝓ alijs cauſis qñ p teſtatorē
nō eſt expſſus locus vel mod⁹
erogationis nō ꝓpterea poteſt
vel debet ep̄us ſibi imburſare
ſed paupib⁹ erogare tenet̄. Et
idē de alijs incertis que perue
niūt ad manus eius rōne vſu
re vel ludi ꝛ huiuſmodi.

¶ Qđ clerici auari cōmittūt ſi
moniā circa ſpūalia p eſſentiā
p ſpūalia p cauſā ꝛ ſpūalia p ef
fectum. Ca. ſecundum

Ecundū in quo conſi
ſtit auaritia clericoꝝ
ē ſimōie cōmiſſio. Eſt
eñ hoc pctm̄ grauiſſimū. de q̄
đꝛ extra đ ſimo. in. c. ſicut. Si
moniaca peſtis ſui magnitu/
dine alios morbos vincit. ꝛ in
tanta. Tāta ē labes hui⁹ cri/
minis q̄ etiā ſerui apud dños

ꝛ q̄libet criminoſi admittūtur
ad accuſationē etiā ꝛ meretrix
q̄ in alijs non admittit̄. vel ad
accuſadum vel ad teſtimoni/
um ꝓpter vtilitatē ei⁹. Viles
nāq̄ ꝑſone accuſare non pñt.
vt pꝫ extra de accuſa. c. i. Sed
bñ pñt in caſu ſimonie. Et qꝛ
ſimonia ꝯſiſtit in emptione et
venditiōe ſpūaliū vel ſpūali/
bus annexoꝝ vt dicim⁹ in ſer
mone de ſimonia in q̄dtrageſi
mali de pnia. Sciendū q̄
¶ Aliq̄ ſūt ſpūalia p eſſentiaꝫ
¶ Aliqua per cauſam
¶ Aliqua p effectū ſm Durā
dū in quarto ſuo. Spūalia p
eſſentiā ſunt gratia ꝛ virtutes
infuſe q̄ nec emi nec vendi pñt
nec de iure nec de facto q̄tum
ſ. ad efficaciā tranſſferendi ꝛ
acq̄rendi ea. qꝛ nō ē homis ea
tranſſferre vel dare ſed dei. Vi
det̄ tñ q̄ de facto pñt vendi et
emi q̄tū ad ſimoniā ꝯtrahen
dā. vt dicit petrus de palude
in. iiij. Quia ſimon mag⁹ vo/
luit ſimoniace emere gratiā il/
lam aploꝝ q̄ erat caracter ep̄a
lis ꝛ gr̄a miraculoꝝ. ſ. q̄ ſpūs
ſcūs viſibiliter deſcēdebat. ſi/
militer ſcia ꝛ ꝟtutes acq̄ſite q̄
dicunt̄ ſpūalia p eſſentiā per re
ſpectū ad ſpm̄ humanum nec
emi nec vendi pñt. ¶ Spūa/
lia per cauſam ſunt ſacramen
ta que ſunt cā gratie ꝛ iſta q̄dē

ſpūalia de facto vendi poſſūt ⁊ emi. nunqꝫ aūt de iure ⁊ licite ſine vicio ſimonie. ¶ In matrimonio aūt qḋ ē vnū de ſacramētis licite daṫ ⁊ accipitur pecunia noīe dotiſ abſqꝫ vicio ſimonie. nō ex eo quidē ꝙ ex tali ſacramēto ꝯferaṫ gratia. vt notat glo. i. q. i. c. Quicquid ħ em̄ falſum ē. Sed ꝓpterea qꝛ matrimoniū nō ſolū eſt ſacramentū ſed etiā nature officiū. Et ſm̄ hoc daṫ pecunia ꝓ matrimonio ad ſubleuandū onera eius ⁊ nō inꝯgrtū ē eccleſie ſacramentū vt dicit Tho. ij. ij. vnde ⁊ ꝓ bn̄dictione nuptiaꝝ ꝓhibitū eſt aliqḋ exigere. licet ſponte oblatū recipi poſſit. vt extra de ſimo. c. Cū in eccleſia ¶ Dicit taēn Guil. ꝙ ſi ſacerdos aliquis puta ad quē ſpectat benedictio nuptiaꝝ. Non vult dare licentiā alteri ſacerdoti ꝙ bn̄dicat nuptias niſi ꝓ pecunia Si quidē nō intēdat vendere licentiā benedictiōis ſed prouidere ſibi de porcione oblationū eū ꝯtingēte nō eſt ſimonia. Si tn̄ ex certa ſcīa maiorē exigat ſummā qꝫ dꝫ preſumi pōt ꝙ ipſam licentiā vendere voluit. ¶ Pro baptiſmo autem ꝙ nō ſit danda vel exigenda pecunia expſſe habes. i. q. i. c. baptizandis. Unde ſi ſacerdos non vellet baptizare niſi pro pecuniā nō ē ei danda. nā baptizandus ē adultus ſufficit ei ad ſalutē baptiſmus flāminis ſi tūc moriaṫ. Si ē puulus in tali caſu ipſe offerēs vel quicūqꝫ alius pōt ipm̄ baptizare. ⁊ debet ſi eēt puer in piculo mortis. Sed ſi nō ſciret vel non poſſet alius baptizare niſi talis ſacerdos dꝫ potius dimittere puerꝫ ſine baptiſmo mori qꝫ pecuniā ſimōiace dare ſacerdoti ꝑ regulā illā. Nō ſūt faciēda mala vt īde veniāt bona. ad Ro. iij. ca. Hec ē opīo Tho. Petri de tarranſia ⁊ petri de palude in qrto. ⁊ Ricardus ⁊ glo. i. q. i. dicto. c. de baptizandis. Addit tn̄ Ricar. Aliqui dicūt ꝙ in caſu nihilominus poſſet dari pecunia ita tn̄ ꝙ dans nō intēderet eā dare pro ſacramēto ſed pro vitāda dānatiōe pueri ⁊ ad remouendā inſaniē ſacerdotis Secus aūt de alijs ſacramētis q̄ ſine piculo dānationis ex cauſa deferri pn̄t. Poſſet etiā a ſacerdote emi aqua qua eēt puer baptizādus ſi aq̄ ipſa eēt puꝝ elementū. Secus aūt ſi eēt iaꝫ ꝯſecrata vt ē aqua fontis baptiſmalis. tūc em̄ ſimonia eēt. i. q. i. c. Dictū. ¶ Eodē modo nec ꝑ ꝯfirmationē nec pro criſmate nec pro extrema vnctiōe licet exigere. Sꝫ ſpōte oblata

licite recipiuntur.i.q.ij.c. Sic
epm. Et ſi i his vel aliis qbuſ
cunqʒ ſpūalibus aliq̄ conſuetu
dine exigant quaſi precium rei
ſpiritualis cū intentione vendē
di vel emēdi manifeſta ē ſymo
nia precipue ſi ab initio exigan
tur. Sed ſi accipiātur quaſi q̄
dam ſtipēdia p ꝯſuetudinē ap
probatam nō ē ſimonia ſi tamē
nō ſit ei⁹ intētio emēdi. vel ven
dendi. Sed intētio referat ad
ſolā cōſuetudinis obſuantiaʒ.
⁊ precipue qn̄ quis voluntarie
ſoluit. In his tn̄ ſollicite ē cauē
dū ab eo qđ habet ſpeciē ſymo
nie vel cupiditatis. vt dicit in
c. Cū ab omni ſpecie. extra de
vita ⁊ honeſtate cle. ¶ Itē pro
euchariſtie collatione nō lʒ exi⁹
gere vel ex pacto ſeu quaſi p̄ciū
aliqđ dare. i.q.i.capi. Dictum
¶ Pro celebratōe aūt miſſe tan
q̄ p̄cium nunq̄ licitū eſt acci⁹
pere vel dare. Sʒ ſm Raymū
dū ſi ſacerdos teneat celebrare
puta qr h̄ns ecciam vl' b̄nficiū
⁊ officiare tenet tūc exigere ē ſy⁹
monia i.q.ij.ca. vendētes. Si
vero nō tenetur ⁊ deficit ei ſum
ptus pōt accipe. i.q.i.ca. Iudi
ces. Nā ⁊ operas ſuas locare
pōt ſiue ad diē ſiue ad annum
Qđ ſi ſumpt⁹ habet ⁊ ad h̄ n̄
tenet aut debet facere grat' aut
ceſſare alias videt facere ex aua
ricia. Itē nec p audiēda ꝯfeſ
ſione dʒ aliqđ exigi. i.q.i. capi.
Quicqd. Notandū tn̄ ſemp
q̄ modica res bōa intētōe data
⁊ accepta nō inducit ſymoniaʒ
ſicut patet extra de ſymo. c. Et
ſi qōnes. Sed ꝯ. qr in. cap. Ex
tue fraternitatis lr̄is: extra đ ſy
monia ſcribit. Qđ archidiaco
nus q̄ noluit p̄ntare ordināđū
ſacerdotio niſi ſolut' ei ſex ſoli⁹
dis ſymoniacus iudicat. Itēʒ
arguit a ſimili. qr pro modica
re dat actio furti. xviij.q.vi.ca.
ſi. Et p vna gallina ꝯmittitur
furtū Inſti. de rerū diuiſiōe. §.
Gallinaꝝ. R̄ndet glo. in dicto
c. Ex tue. q̄ in talib⁹ affectio ⁊
intētio ꝯmittētis ꝯſiderat q̄m
q̄titas muneris diuerſitatē iu
ris nō inducit. xiiij.q.vi.ca.vi.
Inſup nec p ſacralib⁹ licitū eſt
aliqđ r̄cipe vt p b̄ndictōe abba
tū vel abbatiſſarū ⁊ virginum
⁊ hmōi. Et lʒ ex pacto nihil ſit
accipiendū tn̄ ſi gratis aliquid
offertur ſi accipiat nō eſt ſymo⁹
nia. ¶ De conſecratione eo ec⁄
cleſie ſcribit in. c. Cū ſit rōana
extra de ſymonia. Qđ eps ni⁹
hil debet exigere pro ꝯſecratōe
eccie preter procurationē. ⁊ iſta
procuratio preſtari dʒ ſm facul⁹
tates eccleſie. ſicut ⁊ alie. extra đ
cenſib⁹. c. Cū ſup. Immo ſi
eccia procurare nō poſſet ep̄us
ipſe ſuis ſumptib⁹ cōſecrabit
eā. x.q.iij.c. Cauendū.i.q.ij.c

Placuit. In autē. de mādatis principū. §. Sic tibi. Quedaȝ ſpūalia dicūt̃ ſm effectuȝ ex eo vicȝ ſm Ricar. in. iiij. q2 procedūt ex ſpūali grã ⁊ ad eā diſponūt vt p̄dicare ꝓphetare ingreſſus religiōis ⁊ hmōi. vel q2 ſūt de actib⁹ vel negocijs ſpūalib⁹ vt docere iudicare. teſtificari. ⁊ hmōi. Pro actu ꝓphetādi et ꝑ p̄dicatōe nō lȝ accipe pecuniam quaſi p̄ciū. Illi vero qui p̄dicāt principal'r ac intētione vt recipiāt pecuniā vel laudem ſimoniā mentalē ꝯmittūt. i. q. iij c. Nō ſolū. Sȝ ſi ſup hoc paciſcunt̃ ſimonia ē. q̄ etiā p ecciam puniri pōt In oib⁹ his pacta vitāda ſūt. q̄b⁹ dei grã vēdi videtur ⁊ emi. victū vero querere ꝑ labore vnicuiqȝ lȝ. ⁊ qđ gratis offert̃. ⁊ abſqȝ pacto naturam emptionis ⁊ venditōis ñ ſapit ¶ Qđ clerici auari exercent negocia ꝓhibita q̄ exercere ñ dñt.

Capitulum tertium

Ertiū in quo ꝯſiſtit auaricia clericorum dicit̃ negocioꝝ ꝓhibitoꝝ exercitatō Exercēt q̄ppe pleriqȝ negocia ꝓhibita. ¶ Et primo ꝓhibita ē clericis negotiatio. extra de vita ⁊ hone. cleri. c. Clerici. extra ne clerici vel monachi. c. Multa ſunt negocia. Et. lxxxviij. diſt. c. Fornicari. ⁊ c. Ejciēs. q2 vt inquit aplꝰs. ſcđe ad thimo. ij. c. Nēo militās đo implicat ſe negocijs ſecularib⁹. Hic Hiero. ad nepotianū ait. Negociatorē clericū ex inope diuitē ex ignobili gl'ioſum quaſi quaſdaȝ peſtes euita. ¶ Et vt doctores dicūt. ſi negociētur clerici ꝓpter lucrū nō excuſant̃ a mortali. Si aūt ꝓpter neceſſitatē vict⁹ excuſātur. extra ne clerici vel monachi. c. Scđm. ex textu ⁊ gl. vbi dicit̃. Clerici ⁊ monachi non debent negociari cauſa lucri. ſecus cā neceſſitatꝭ. ¶ Scđo ꝓhibita ē clericꝭ admīſtratio bonorū laicoꝝ. extra ne clerici vel monachi. c. Sacerdotib⁹. Si vero contrarium fecerint. et in adminiſtratione fraudatores inuenti fuerint non ſubuenitur ipſis ab eccleſia. Ibi dicit gloſa. Sacris dei ſacerdotes vacari oportet aſſidue. xxxi. diſtinctione. capitulo Sacerdotibus. ff de arbitrijs. l. Non diſtinguemus. §. iij. Ex iſta decretali ſumūt quidā argumentū q̄ laic⁹ poſſit clericū occaſiōe male adminiſtratōis capere ceſſāte priuilegio clericali qđ eſt falſum ex eo q2 ꝓhibiti ſunt laici remouere clericos a diuinis officijs xxi. q. iij. c. Cipria. lxxxviij. di. c. vl. vñ ſi ꝯ fecerint nō debent ex delicto ꝓprio ꝯmodū reportare. ¶ Dicendum ergo q̄ tali

clerico nõ ſubueniꝛ ab eccleſia
poſtq̄ legitime monit⁹ eſt vel
meli⁹ ⁊ veri⁹ ē tali clerico ab ec
cleſia nõ ſubueniri nec pecunia
nec alio auxilio cū alias eccl'ia
teneaꝛ clericos defendere ab op
preſſionib⁹ laicoꝝ. ¶ Tertio ꝓ
hibitū eſt clericis officiū procu
rādi ⁊ aduocādi in queſtionib⁹
ſecularib⁹ ſi ſunt in ſacrꝭ vel eti
am in minorib⁹ ſi ſunt bñficia
ti excepto ſi h̄ facerēt pro ſe vel
ꝑ miſerabilib⁹ ꝑſonis extra de
poſtu. c. i. vel niſi ſuā aut ſuoꝝ
iniuriā ꝓſequātur ¶ Quarto
ꝓhibitū eſt clericis officiū hiſ
trionatus. vt patet li. vi. de vi.
⁊ ho. cle. c. vno. Ubi dicitur ꝙ
clerici per annū ioculatores vl'
ꝑ breui⁹ temp⁹ tertio admoni
ti ꝑdunt priuilegium clericale.
¶ Quinto interdicitur clericiſ
officiū macellariorum et ⁊ ta
bernariorum vt patet in clemē
tina. i. de vi. ⁊ ho. cle. ⁊ hoc dici
tur tam de clericis coniugatis
q̄ aliijs. Et vt dicit ibi glo. Ta
berna dicitur domus in q̄ pa
nis ⁊ vinū ⁊ carnes cocte ven
duntur quas nec tenere nec in
gredi debēt clerici. vt habetur
xliiij. di. cap̄. Clerici ¶ Sexto
inhibitū eſt clericis officiū ve
nationis clamoſe que fit cū ca
nib⁹ ⁊ clamoribus ⁊ tumultu
vt patet extra de clerico vena
tore. c. omnibus. ¶ Et vt dicit
glo. lxxxvi. di. c. q̄ venatoribus
etiā propter paupꝫtatē non ē lici
ta venatio. qꝛ aliūde debet que
rere ſibi victū ⁊ ꝑ aliud exerci
tiū. vt ꝑ agriculturā. xci. di. c.
clericus Uenatio aūt que fit ſi
ne clamore ⁊ canib⁹ vt ponere
laqueū rethe ⁊ hmōi bñ ē licita
clericis. de cõ. di. v. cap̄. nunq̄
¶ In. c. vero primo extra ne cle
rici vel mona. dicitur ꝙ epi et
clerici non debent tenere canes
⁊ ancipitres ad venandū. Idē
dicitur. xxxiiij. di. c. quorundā
lxxxvi. di. ca. an putatis. extra
de cenſi. c. cū apl'is. Extra vero
de cle. venatore. c. omnib⁹ diciꝛ
Omnib⁹ ſeruis dei interdiciꝛ
venatio. Glo. i. clerici qui dicū
tur ſerui dei. qꝛ aſſumpti ſunt
ad dei obſequiū. extra de pre
ben. ca. cū ſui. Et. xxi. di. c. cle
ros. ¶ Septimo nō debēt cleri
ci exercere officiū tabellionatus
ſiue notariatus. extra ne clerici
vel mona. c. ſicut. Et ſm Ray
mundū. dū ſi illud habebant
ſunt ꝯpellēdi ad dimittendū ꝑ
ſubtractōem bñficij appellatio
ne poſtpoſita. Et dicit Inno.
ꝙ ꝯſtituti in ſacris ſi inſtrumē
ta cõficerēt anteq̄ eis interdice
retur valerēt quidē alias non.
ſed Hoſti. intelligit ꝙ nō vale
rent in negotijs ſecularib⁹. ſꝫ in
eccleſiaſticis valerēt. Et ſm Ho
ſtien. eps pōt ꝯſtituere clericū

tabellionē per totam ſuam dioceſim cui cura omniū vel outū eſt cōmiſſa.x.q.i. ca. regenda. Et.xij.q.i.ca. Epiſcopus. Et ſi ſic fecerit poterit illuz vocari ad ſcribenduz acta eccleſiaſtici fori. ⁊ ſic intelligo ꝙ clerici pñt eſſe notarij pape.v.q.i..quidā. Sed notarius ꝯſtitutus a papa poteſt conficere inſtrumenta vbicunq; locorum. ¶ Sed ꝯſtitutus ab epiſcopo non niſi in dyoceſi illius epi q̄ eū inſtituit. Itē nota ꝙ tabellio eccleſiaſticus non debet conficere īſtrumenta in ſecularibus. reb; nec ſecularis in rebus pure eccleſiaſticis. quia horum conuerſatō nō debet eſſe permixta. ij.q.vij c.laicos. Unde notarij clerici in curijs principū prohibētur. eſſe ſcriptores.extra ne cleri. vl' mona.c.ſniam. Inſup religioſus non poteſt exercere officiuz tabellionatus niſi contra hereticos.non autē in alijs ſecūdū Johannē an.extra de here.ca. vt officiū.li.vi.¶ Sciendū tñ ꝙ exercitiū honeſtū ſeu artificium poteſt clericus exercere etiam ſi non indiget.xci.di.per totum dū tñ per hoc nō omittat diuina officia.⁊ ƀ; Guillermū poteſt recipere poſſeſſiones excolendas ad partē puta quartam vel quintam ⁊ hmōi ſeu ꝯducere eas ⁊ hoc ad ſuſtentationem ſuam ⁊ ſuorum. Concordat Hoſtiē. Poteſt etiam locare animalia vt oues et boues ad certum fructum ꝑ contractum tñ licitum. Item poteſt emere rem vt eam melioratam cari⁹ vēderet. vtputa pullum vel equum vel etiaz ſi tabulā emat vt faciat imaginem qz iſta non eſt negociatio ſed artificiū.xviij.q.iiij.c.canonuz. extra de cleri. vel mona.c.i. Deponant ergo clerici omnē auariciā ſi ieſum videre cupiant in illa beata vita i qua regnat deus ꝑ infinita ſcl'a ſcl'oꝝ Amen

¶ Dñica oliuaꝝ. De auaricia artificiū ⁊ mercatoꝝ

Sermo q̄dragesimuſſecūd⁹

Idens ciuitatem fleuit ſuper illam. Scribuntur hec verba Luce xix.cap. Uidit dñs noſter ieſ⁹ obduratōnes populi iudaici ꝑpter quā delenda erat iuſto dei iudicio ciuitas ſacerdotalis et regia hieroſolymitana. Et dū exultantibus turbis ciuitatem illam ingredi vellet pietate ſolita permotus lacrimis ora cōpleuit. Sed diebus iſtis lugēda eſt ruina populi chriſtiani: quem ⁊ experimur varijs flagellis peſtilentiarum guerrarū ⁊ famis conterit manus omni

potentis dei. Et nihilomi/nus aliquid peius formidan/dum eſt ꝓpter duriciaȝ cordis ⁊ pſeuerantiam in tot iniqtati bus Ut aũt ceteras preterea/mus ſilentio. Quis non agno ſcit quanta eſt malignitas ho minum auaroꝝ Et lȝ in prece dentibus multa dicta ſint: ni/hilominus obiurgandi ſũt illi qui ꝓpter cupiditatis ardorē ꝓximos circũuenire. decipere defraudare ⁊ ſupplantare non erubeſcunt Hi ſunt cõmunit artifices ⁊ mercatores ꝑ quibꝫ dicere poſſumus illud Hiere. ix. ca. Unuſquiſqꝫ a proximo ſuo ſe cuſtodiat ⁊ in omni fra/tre ſuo non habeat fiduciā. qa omnis frater ſupplantās ſup/plantabitur. ⁊ omnis amicus fraudulenter incedit Idcirco hodierna die contra auaritiā artificum ⁊ mercatoꝝ dicem⁹ propter quoꝝ perfidiam indi/gnatus de⁹ infert populis dā na grauiora Notabimus vero tria in quibꝫ mercatores ⁊ ar/tifices grauiter peccare conſue uerunt

¶ Primũ eſt ſolicitudo inor/dinata

¶ Scđm ē volũtas depuata.

¶ Tertium eſt fraudulētia re probata

¶ Quod mercatores ⁊ artifi/ces auari peccant per inordi/natam ſollicitudinem

Capitulũ primum

Primũ in quo peccare ſolent mercatores ⁊ ar tifices eſt ſollicitudo i ordinata Ad qđ intelligendũ diſtinguemus ſm alexandruȝ in tertio ſumme triplicem ſoli citudinem

¶ Prima eſt laudabilis

¶ Scđa tolerabilis

¶ Tertia vituperabilis

¶ Prima eſt ſolicitudo lauda bilis ⁊ hec ē mĺtiplex Pria eſt ſolicitudo regendi que ſpectat ad p̄latos. Et de hac apoſto lus ad Ro. xij. c. ait Solicitu dine non pigri Et. ij. ad Co/rinth. xi. c. Inſtātia mea quo/tidiana ſolicitudo omniuȝ ec cleſiaꝝ Scđa ē ſolicitudo obe diendi que ꝯuenit ſubditiſ Et de hac dr̄ Joſue c. Eſtote ſoliciti vt cuſtodiatis cũcta q̄ ſcripta ſunt in volumine legis moyſi ⁊ non declinetis ab eis nec ad dexterā nec ad ſiniſtrā. Tertia ē ſolicitudo pacifice vi uendi q̄ꝫtũ ad pares Et đ hac inq̄t apl's ad ephesios. iiij. ca. Solicite ſuare vnitatē ſpũs i vinculo pacis. Quarta ē ſoli/citudo recogitādi diuina māda ta: ⁊ de hac ſcribit Deutero. iiij. c. cuſtodi temetipm̄ ⁊ aiaȝ tuam ſolicite ne obliuiſcaris ꝟboꝝ que viderũt oculi tui et

ne excidant de corde tuo cun-
ctis dieb; vite tue. Quinta ē
ſolicitudo feruoris faciēdi bo
num ꝛ de hac apoſtolus ad ro
ma.xij.c. ait Solicitudine nō
pigri ſpū feruentes dño ſuien
tes ¶ Scđa eſt ſolicitudo tole
rabilis ſicut eſt ſolicitudo dile
ctiōis naturalis. ꝛ de hac ſcri
bitur Thobie.x.c. Cum mo
ram faceret Thobias cauſa
nuptiarum ſolicitus erat paſ
eius thobias dicens. Puta q̄
re moratur filius tuus Simili
ter eſt tolerabilis cure rei fami
liaris. ꝛ de hac p̄mi regū.ix.c.
dixit ſamuel ad Saulem De
aſinis quas perdidiſti nudi/
uſtertius ne ſolicitus ſis quia
inuēte ſunt ¶ Tolerabilis eſt
etiam ſolicitudo infirmitatis
humane de qua.i.ad corinthi
os.vij.c. Qui cum vxore ē ſo
licitus eſt que ſunt mundi ꝛ q̄
modo placeat vxori ¶ Tertia
eſt ſolicitudo vituperabilis.ſ.
temporalium bonoꝝ. Sꝫ hec
ſi ſit regulata expedit humane
vite Nam ꝛ xp̄us loculos ha
buit vt pꝫ Jo.xij.c. ꝛ.xij.q.i.c
habebat. ꝛ elemoſynas pro ne
ceſſitatibus conſeruabat. ꝛ ac
tuū.xi.ca. Laudatꝰ ſolicitudo
diſcipuloꝝ quando agabus ſi
gnificabat per ſpiritum ſanctū
famem magnam futuram que
facta eſt ſub Claudio Et ipſi
diſcipuli pro ut vnuſquiſqꝫ ha
beat propoſuerunt ſinguli in
miniſterium mittere habitan
tibus in iudea fratribus. Qđ
ꝛ fecerunt: mittentes ad ſenio
res per manus barnabe ꝛ ſau
li. Et beatus franciſcus preci
puus terrenorum contemptor
ꝛ paupertatis amator in regu
la dixit. Pro neceſſitatibus in
firmorum ꝛ fratribus induen
dis miniſtri tantū ꝛ cuſtodes
ſolicitam curam gerant Cum
vero temporalium ſolicitudo
a ratione recta deficit prohibi
ta eſt ꝛ peccatum. Et de hac
chriſtus dixit Matthei.vi.c.
Nolite ſoliciti eſſe dicenteſ q̄d
manducabimus: aut quid bi
bemus. aut quo operiemur.
¶ Poteſt autē inordinata eſſe
ſolicitudo temporaliuꝫ tripli
ci ratione.

¶ Primo rōne timoroſitatis.
¶ Scđo rōne cupiditatis.
¶ Tertio rōne ꝯrietatis
¶ Prima eſt inordinata ſolici
tudo ratione timoroſitatis qn̄
ſcilicet aliquis diffidēs ꝺ deo
timet ne ſi apponat omne ſuū
ſtudium ꝛ pluſqꝫ oportet ope
retur neceſſaria vite ſibi defici
ant. Sed timorem talem chri
ſtus tripliciter excludit. ¶ Pri
mo ꝓpter maiora beneficia
homini preſtita diuinitus pre
ter ſuam ſolicitudineꝫ ſcilicet

corpus ꝛ aīam. ideo dicit. Nō ne aīa pluſ ꝙ̄ eſca. ꝛ corp⁹ pl⁹ ꝙ̄ veſtimentū. i. ſi deus proui dit dando corpus ꝛ aīam ꝓui debit de cibis ꝛ veſtimētis fa ciendo qđ in nobis ē ¶ Scđo ꝓpter ſubuentionē qua de⁹ ali is creaturis ꝓuidet abſq̄ ope hūano ſm ꝓporcionē nature ſue. ꝓpter̄ea dicit. Reſpicite vo latilia celi qm̄ non ſerunt neq̄ metūt neq̄ congregāt in hor/ rea ꝛ pater veſter celeſtis paſ/ cit illa. Nōne vos mag̃ pluriſ eſtis ill'. ¶ Tertio ꝓpt' diuā ꝓui dētiā ꝓpt' cui⁹ igrātiā gētiles circa tpalia bona q̄renda pn/ cipalib⁹ ſolicitanť falſo opinā tes tpalia iſta bona a deo non ꝓuēire. ꝓpterea. ꝯcluſit chriſt⁹ Primū querite regnū dei ꝛ iu ſticiā eius ꝛ hec oia adijciētur vobis. Debet g̃ q̄libet ita ſoli cit⁹ eſſe circa tpalia bona vt tm̄ illa a đo ſpet ꝛ credat poſſe ob tinere. ¶ Scđo eſt inordinata ſolicitudo tpaliū rōne cupidi tatis. vt em̄ ſcribiť in cōpēdio theologie. li. iij. c. xix. Triplici ter pōt q̄s laborare pro boniſ tpalib⁹ acq̄rendis ꝯſeruandis vel augmentandis. ¶ Primo. rōne neceſſitatis. đr em̄ in p̄s. Labores manuū tuaꝝ q2 mā ducabis. beatus es ꝛ bene tibi erit. ¶ Scđo rōne ꝓximalis vtilitatis. cū. ſ. q̄s laborat nō ꝓpter ſuam aut ſuoꝝ neceſſitā tē. puta q2 tpalib⁹ bonis abū dat. ſed vt ꝓximis indigētib⁹ ſubueniat. ꝛ vt habeat vn̄ tri buat neceſſitatē patiēti ¶ Ter tio rōne auaricie abſq̄ oī intē tione ꝓuidendi ſue neceſſitati vel aliene. Et ſic ſepenumero euenire ſolet ꝙ impleť illud di ctū horatij. Juppiter extremoſ mercator currit ad idos. Per mare paup̱iem fugiēs p̱ ſaxa p̱ ignes. ꝛ vt ſcribiť eccle. iiij. ca. Unus eſt. ꝛ ſcđ; nō h;. nō fra trē. nō filiū. ꝛ tm̄ laborare non ceſſat nec recogitat dicēs Cui laboro ꝛ fraudo aīam meam bonis. ¶ Tertio ē inordinata ſolicitudo tpaliū rōne ꝯrieta/ tis qn̄. ſ. artifices ꝛ mercatoreſ abſq̄ euidēti neceſſitate ꝯrian tur p̄cepte dei ꝛ eccleſie de ce/ lebratiōe feſtoꝝ. dū freq̄ntiſſi/ me dieb⁹ feſtis ad nūdinas ꝓ/ perāt ibiq̄ vendunt ꝛ emunt poſtpoſitis diuinis officijs. Ar tifices inſup̱ vt ſūt ſartores et cerdones p̱ totas quaſi noctes feſtiuas opanť ꝛ ſuos miſtros opari faciūt. ꝛ de mane feſtoꝝ accedūt ad domos ad induē dū viros ꝛ mulieres. nec curāt audire miſſam. Barbitonſo/ res aūt pleriq̄ dieb⁹ feſtiuis ſi ne aliq̄ necitate radūt aliq̄s q̄ politi ꝛ pulcri ob ſuā vanitatē videri volūt. i q̄ caſu vterq̄ ꝛ

barbitonſor. ⁊ ille q̄ radit vi-
dentᷣ peccare mortaliter q2 fe-
ſtū violant. Poſſum⁹ etiā di
cere φ inordinata ſit ſolicitu-
do in opib⁹ illicitis ⁊ ꝓhibitis
vt ſunt opa meretricia. vſura
raria. taxillatoria ⁊ huiuſmōi

¶ Qd̄ mercatores ⁊ artifices peccant dū in vendēdo ⁊ emē do excedūt valorē rei. Ca. ij

Ecundū in quo artifi
ces ⁊ mercatores ſolēt
peccare ē volūtas deꝓ
uata dū ſemꝑ res vendere vo
lūt pluſ q̄ʒ valēt. qd̄ iniquū eſt
⁊ iniuſtū. vt eminquit Tho. ij
ij. q. lxxvij. arti. i. Emptio ⁊ vē
ditio videnᷣ introducta ꝑ cō-
muni vtilitate vtriuſqʒ dū. ſ.
vnus indiget re alteri⁹ ⁊ econ
uerſo. ſicut pʒ ꝑ ph̄m ṗmo po
litice. Qd̄ aūt ꝑ cōi vtilitate i
troductū ē nō debet eſſe magiſ
vnius q̄ʒ alteri⁹. ⁊ ideo debet
inter eos ſm̄ equalitatē ꝯctus
inſtitui. quātitas aūt reꝝ que i
vſū hominū veniūt menſuranᷣ
ſm̄ p̄ciū datū ad qd̄ ē inuentū
nūmi ſūma vt dicit ariſto. Et
ideo ſi p̄ciū excedit quantitatē
valoris rei. vel ecōuerſo res ex
cedat p̄ciū: tollitur iuſticie eq̄-
litas. Hinc ē φ. x. q. ij. c. Hoc
ius. dr. φ ſi in venditiōe rei ec-
cleſiaſtice plus offeratur q̄ʒ reſ
valeat eccleſia recipe nō debʒ
ſed tm̄ iuſtū. Nō ē ſm̄ Archi.
in dicto. c. q2 eccleſia nō debet
dolū facere in ꝯctib⁹ ſuiſ. extra
de dona. c. per tuas. Sic igiᷣ
res nō p̄nt licite vendi plus q̄ʒ
valeant nec minus emi penſa
to earuʒ valore in reſpectu ad
vſum noſtꝝ: ⁊ ꝑ ꝓbabile iudi-
ciū humane eſtimatiōis men-
ſurantis valorē rei infra limi
tes latitudinis cōpetētis. Sʒ
ꝑ maiore declaratione tria ſūt
hic videnda.

¶ Primū vnde excipiend⁹ ſit debitus valor rei

¶ Scōm que ſit latitudo cō-
petens valoris rei.

¶ Tertium quid iuris quādo ſit exceſſus valoris rei

¶ Ad ṗmū tria ſūt ꝯſideran-
da. ¶ Primū ſm̄ Sco. in. iiij.
di. xv. φ duplex ē valor reruʒ.
Prim⁹ ē valor naturalis. Se
cūdus eſt valor vſualis. Va
lor naturalis rei eſt ſm̄ bonita
tē nature in re a deo creata ⁊ h̄
modo mus vel pulex vel for-
mica plus valēt q̄ʒ paniſ quia
illa h̄nt vitā animā ſiue ſenſuʒ
⁊ nō panis vel etiā lapis p̄cio
ſus. Scd̄us valor dr̄ vſualis
ſm̄ φ aſſumitur in reſpectu ad
vſum noſtꝝ. ⁊ hoc modo quā
to aliqua ſūt vſib⁹ noſtris vti
liora tanto plus valēt. ⁊ ſm̄ h̄
pl⁹ valet panis q̄ʒ mus Quia
igiᷣ actus emendi ⁊ vendendi
ad vſus humane vite merito

oꝛdinant̃ Ideo reꝝ que ſũt ad
vſum humane vite venalium
valoꝛ ſumẽdus ẽ ſcd̃o mõ: nõ
ꝑmo. ¶ Scd̃m ꝯſiderandum
circa valoꝛem rei. ꝙ ipſe valoꝛ
reꝝ ſecũdo modo acceptus. i.
ſm̃ ꝙ ſunt ad vſũ noſtꝝ i re ve
nali tripliciter pẽſant̃. ¶ Pꝛio
ex eius ꝟtuoſitate. ¶ Scd̃o ex
eius raritate. ¶ Tertio ex eius
cõplacibilitate. ¶ Pꝛimo mõ
ꝟtuoſitas rei attendit̃ ſm̃ qd̃
res ex ſuis realibꝫ ꝟtutibꝫ ẽ no
ſtris vtilitatibꝫ ꝟtuoſioꝛ ꝛ effi
cacioꝛ. Et hoc mõ bonus pa
nis tricticeus plus valet ad
vſum noſtꝝ ꝙ̃ oꝛdeaceus. Et
foꝛtis equus ad vecturã plus
valet ꝙ̃ aſinus. ¶ Scd̃o pen/
ſat̃ valoꝛ rei venalis ex eius ra
ritate. i. ſm̃ ꝙ res ex ſue inuẽtio
nis raritate ꝛ difficultate ma
gis neceſſarie ſũt ꝓ quanto vi
delꝫ ex eaꝝ penuria maioꝛẽ ip/
ſaꝝ indigentiã ꝛ minoꝛẽ facul
tatẽ hñdi ꝛ vtẽdi habem⁹. vñ
Hiero. xciij. di. ca. Legimus.
Omne raꝝ caꝝ. Et ſic bladũ
plus valet tp̃e famis ꝛ cariſtie
ꝙ̃ tp̃e abũdantie. Sic quattu
oꝛ elem̃ta ignis aer aqua ꝛ ter
ra vilioꝛis ꝑcij apud oẽs exiſti
mant̃ ꝓpter eoꝝ copiã ꝙ̃ bal/
ſamus vel auꝝ. ꝙ̃uis illa de ſe
ſint magis neceſſaria ꝛ vtilia
vite noſtre. ¶ Tertio penſatur
in re venali eius cõplacibilitas

idest ſm̃ ꝙ magis vel min⁹ bñ
neplacet volũtati noſtre habe
re talẽ rẽ ꝛ vti eã. Uti eñ ꝓut
hic ſumit̃ est rẽ in facultate vo
lũtatis aſſumere vel habere. ꝛ
ideo nõ modica ps valoꝛis ve
naliũ reꝝ ex bñplacito volũta
tis penſat̃ ſiue plus ſiue minus
cõplacentie in vſu hui⁹ rei qd̃
ſm̃ vnus equus gratioꝛ ẽ vni
ꝛ alter alteri. Et vnũ oꝛnamẽ
tum vni ꝛ aliud alteri. ꝛ h̃ mõ
vnus rẽ alteri vilẽ multũ app̃
ciat̃ ꝛ ſibi reputat ꝑcioſaꝫ ꝛ ca
ram ꝛ e cõuerſo. ¶ Tertiũ ꝯſi
derandũ circa valoꝛẽ reꝝ ẽ ꝙ
valoꝛ reꝝ venaliũ vix aut num
ꝙ̃ poteſt a nobis determinari
niſi ꝑ ꝯiecturã ꝛ ꝓbabilẽ opi/
nionem. Et hoc nõ pũctaliter
ſed indiuiſibili rõne aut mẽſu
ra in plus ꝛ min⁹ ſed ſub aliq̃
latitudine competẽti reſpectu
ipſoꝝ locoꝝ ꝛ pſonarum circa
quã latitudinẽ diuerſi homies
eſtimãdo differre ꝓbant̃. Et h̃
etiã dicit. Tho. in. iiij. q. l. va
loꝛ reꝝ nõ ꝯſiſtit in pũcto indi
uiſibili vñ aliquãtulũ pl⁹. ꝑali
quantulũ minus emere vł vẽ/
dere nõ tollit equalitatẽ vel iu
ſticiã. ¶ Scd̃m qd̃ erat videm
dũ q̃ ſit latitudo cõpetens va
loꝛis rei infra cuius limites p̃/
ciũ poſſit extẽdi. Et ad hoc di
cendũ ꝙ hoc tripliciter inoteſ
cere põt. ¶ Pꝛio ex iure. ¶ Se/

cũdo ex ↄſuetudine. ¶ Tertio ex diſcretiõe. ¶ Et pmo ex iure. qꝛ ſi preciũ quo vendit̃ res excedat medietate iuſti precij ſeu p̃cium quo emit̃ deficiat a medietate iuſti p̃cij. puta valet res decẽ florenis put coiter eſti mat̃. ꝛ tñ venditor petit vel recipit. xvi. vel cũ valet. x. emptor emit p. iiij. cũ dimidio tũc ſm iura ↄ̃ctus ẽ nullus Extra de emp. ꝛ ven. c. Cũ dilecti. p iudicẽ irritand⁹ vel facere ſupplere defectũ cõmiſſum. Vez etiã ſi eẽt minor exceſſus q̃ȝ medietas iuſti p̃cij ſi ſit notabiliſ vtrı̨ȝ ſm Tho. ij. ij. q. lxxvij. ꝛ Scotũ in q̃rto di. xv. eſt ibi iniuſticia ꝛ p ↄ̃ns pctm̃ mortale ꝛ reſtitutio facienda ab eo per quẽ fit deceptio aduertẽter in p̃cio multũ exceſſiuo vel defectiuo. Sed ſi fiat deceptio ignorãter. qꝛ. ſ. emptor vel venditor eſtimat rẽ tantũ valere. tũc nõ eſt ibi mortale. ex q̊ ipſe decipit̃ p errorẽ Sed tñ cũ per pẽdit vel ſibi oſtendit̃. tenetur ad ſatiſfactionem. alias tunc peccaret mortaliter ſi nõ vellet ſatiſfacere. Õd totũ intellige qñ defraudat̃ iuſto precio emptor vel venditor ex errore ſeu ignorantia. nã ſi ſciens ꝛ aduertẽs q̃ȝtitatẽ exceſſus vel defectus libere ↄſenſit in tale preciũ ꝛ ↄ̃ctũ in nullo tenet̃ alt cũ eo ↄ̃hens cũ ſciat illũ aduertere de exceſſu vel defectu precij. Rõ ẽ quia ſcienti ꝛ ↄſentienti nõ fit iniuria neq̃ȝ domo vt pꝫ de reg. iuris. li. vi. Sicut cum põt rem ſuã abſq̃ȝ omni p̃cio dare ꝛ donare. ita etiã põt pro centeſima pte iuſti p̃cij reꝫ ſuaꝫ vendere ad ſuum beneplacitũ ꝛ alteri p quinta pte ꝛ alteri p iuſto p̃cio tm̃ Nec in hoc fit iniuſticia ex pte alterius niſi cogeretur venditor ad vendendũ aliqua magna neceſſitate ad hoc inducente cũ nõ poſſet aliter ſibi puidere. vellet tamẽ iuſtũ p̃ciũ ſed inuenire nõ põt vel etiã mag̃ leuitate ad h̃ mouente vt pdig⁹ ꝛ leuis tũc ſec⁹ eſſet dicendũ. ¶ Scdo ipſa latitudo p̃cij põt innoteſcere ex conſuetudine. Nã vt dic̃ Scotus Expiẽtia ſatis pꝫ q̃ ↄſuetudinarie relinquit̃ ipſis pmutantibus vt p̃ſata mutua neceſſitate reputent ſe mutuo dare equiualens ꝛ hincinde accipere. Durum quippe videt̃ inter homines contractus eſſe in quib⁊ contrahẽtes nõ intẽdãt aliq̃d de rigore iudiciali qui ẽ vt tantũ res emat̃ vel vẽdatur q̃ȝtũ valet ſibi mutuo relaxare vt ſic coẽm ↄtractũ cõmittet̃ aliqua datio vera. Et hic modus cõmunicantiũ fundat̃ q̃ſi ſup lege nature dicẽte. fac alti

quod tibi vis fieri. Sat3 ergo ē pbabile q̄ qñ ꝯhentes mutuo ſunt ꝯtēti mutuo ſibi rēittunt. aliquo mō. dū tñ nō enormiter deficiūt a pfecta iuſticia ¶ Tertio inoteſcit latitudo pcij reruz ex diſcretōe. Dictat eni diſcretio q̄ cū res in ſe valet decē tñ haberi ē cara ⁊ vtilis. vt duodecim. Si volo eā hr̄e dem ſibi ñ tm̄ decē. ſed quantū ſibi valet. ex quo ipe retiere volebat. quia vtilis vt duodecim. vñ beat⁹ tho. vbi. s. dicit q̄ vēdere rem plus q̄3 valeat. eſt iniuſtuz. niſi in detrimentū cederet venditoris. ſ. vēdere q̄tum valet. puta qr multū ſibi ē vtilis illa res vl̄ neceſſaria. tūc eni vēdere poterit pluſq̄3 res in ſe valeat q̄tuz ſcz valet ipſi vēditori. S3 q̄uiſ emptor mltū iuuet̄ ex re quaz vult emere ſi vēditor inde non dāmificatur ex carētia ipſi⁹ rei. nō propterea pl⁹ pōt vēdere rez q̄3 valet in ſe. quia vtilitas que ſupuenit emptori nō ē ex conditione vendētis nec ex cōditione rei in ſe. ſ3 ex cōditōe emētis vñ nō d3 vēdere illi qđ nō eſt ſuū. Si tñ ſua liberalitate emptor vult aliquid plus dare q̄3 valeat res. qr inde multuz iuuatur pōt recipi. ¶ Tertiū qđ erat vidēdū qñ fit exceſſus in precio qđ iur̄. Ad hoc dicendū q̄ tripliciter pōt fieri exceſſus in precio rerū venaliū vel defectus. ¶ Primo quidē vltra dimidiū iuſti pcij. ⁊ ſic ꝯtū pōt reſcindere deceptus vel reſtaurationez dāni ſui petere. nec obſtat ſi dicat̄ vnuſqſq3 in re ſua ē moderator ⁊ iudex ſm iura Ergo rei mee poſſum imponere preciuz qđ volo. Nec aliqs pōt me cogere ad ptaxatū pciuz ſicut nec etiā ad vendendū ſicut etiā emptor nō cogit̄ ad emenduz niſi pcio ſibi bñplacito. Sicut ergo ꝯtus emptōis ⁊ vēditiōis eſt mere volūtatis. ſic etiā taxatio pcij rerū venaliū d3 eſſe voluntaria ſm voluntatē vēdētis et emēt3 iuxta illud vulgare. Res tm̄ valet quantū vēdi pōt. Ad hoc rñdetur q̄ q̄uis qs nō cogat̄ ad vendendū rē ſuā tamen in actu ex ꝯtu vendēdi ſi vendere vult formā iuris ⁊ regulā iuſticie ⁊ equitatis ſuare debet Et iō in actu vendēdi nō licet ſibi rei ſue ſtatuere iniuſtum pciū ⁊ accipe. qr tūc nō imponit rei vt ſimpliciter ſue pciū. ſ3 vt in alterū ꝯmutāde hmōi impoſitio communitatiue includit acceptionem precij preualētis Accipe aūt pualens pcij eſt iniuſtū ⁊ ꝯ equitatē. ¶ Inſup ſecundū Hoſti. q̄uis nō poſſit qs cogi ab initio vēdere rē ſuā vel alienare. vt p3. C. de ꝯhē. emptio ⁊ vēdi. l. Dudū. Si tñ

expoſuerit venalē ꝛ preciū offe/ratur ſi pro iuſto ꝑcio vendere non vult cogi pōt ꝑ iudicez ꝙ iuſto ꝑcio vendat. ff. de officio ꝑſidis.l.i.¶ Scdo fit exceſſ⁹ in precio notabilis nō tn̄ ꝑtin/gēs ad medietatē iuſti ꝑcij. Et tūc aliqui dicunt licitū eſſe nec ad reſtitutionē teneri. qꝛ iura h̄ ꝑmittūt. vt.c.ꝑallega. Cū di/lecti.de empti. ꝛ ven. Sꝫ hanc opinionē improbat tho. ꝛ ſco tus vbi.s̄.dicētes .ꝙ talis ſciē ter decipiēs iniuſticiā facit. ꝛ ꝑ cōſequēs mortalr̄ peccat. ꝛ te/net ad reſtitutionē ei⁹ in quo de cepit.¶ Ad rōem illā q̄ dicit ꝙ iura hoc ꝑmittūt dicit Tho. ꝙ lex datur populo in q̄ ſūt mul ti deficiētes a virtute. vn̄ ſoluꝫ ꝓhibꝫ ea mala q̄ hn̄t deſtruere hūanū ꝯuictuꝫ pacificū ea pu/niēdo vt furta adulteria nota/biles deceptōes in ꝯctib⁹ vt de ceptio vltra dimidiū iuſti ꝑcij. ꝛ hoc cū punire pōt abſq; ma/iore ſcādalo. Alias etiā illā tol lerat vt ptꝫ.i.q. vij.c. Quotiēs ꝛ xxiij.q.iiij.c. Ipſa pietas Et di.l.c. Ut ꝯſtitueret. Alia aūt ꝑmittit nō qꝛ licita ſꝫ inqꝫtum nō punit ea ꝛ hoc ne puniēdo ſequātur maiora mala Sꝫ lex diuina q̄ datur oīb⁹ nil dimit/tit impunitū in hac vita. vl̄ ali q̄d qd̄ ſit virtuti ꝯriū. Un̄ ſm̄ diuinam legem illicituꝫ reputa

tur.ſi in contractibus equalitas non ſeruatur. Qd̄ fit plus rem vendēdo qꝫ valuerit vel min⁹ emendo cum fit precipue nota bilis exceſſus. Concordat his Johannes de lignaco ꝛ Johā nes calderini ꝛ plures canoni/ſte dicētes illam decretalez ha bere locum iure fori non iuſ po li. Et hoc ad vitanda multa li tigia que de leui poſſent quoti/die fieri. ¶ Tertio fit exceſſus in precio quando fit parū dam ni. vt quia pauloplus vēditur res vel paulominus emitur iu ſto precio. Et tunc qꝫuis qui/dam dicant indiſtincte non cō mitti peccatū nec teneri ad reſti tutionē eo ꝙ ꝑcia reꝝ nō conſi/ſtant in puncto indiuiſibili ſed habeant quandam latitudinē in plus vel minus. veru⁹ tamē videtur dicendū ꝙ qꝛ latitudo illa debet eſſe cōpetens. ꝛ ſic hꝫ limites ſuos qui tamē difficul ter ſciri poſſunt. Ideo ſi q̄s in emēdo vel vendendo excedat aliquātulū limites non agens contra conſcientiam quia ſcili/cet credit illud eſſe ſatis iuſtuꝫ precium ꝛ ſi rigidum non pec/cat nec tenetur ad reſtitutionē qꝫuis aliquātulū excedat limi tes iuſti precij. Et tunc habet locum illud quod illi dicūt. ſcꝫ omnem contractum concomi/tari aliquā donationē ꝛ ſibiiui

cem partes remittere modicū
plus vel minus iuſto p̄cio Sȝ
ſi quis contra conſcientiam vē
dat plus vel emat minus iuſto
precio.i. credens excedere ſum
mū gradum latitudinis precij
ꝛ ſi in modico non poteſt excu
ſari a peccato ſaltem veniali cū
omnis deceptio ꝛ fraus ſit pec
catum ꝛ etiā teneatur ad ſatiſ-
factionem. Sed ex quo minu-
tie tales ſint inumere ꝛ paꝝ in
de etiam leditur proximus dēt
illi⁹ ſic iniuſte acquiſitū paupi
bus. xiiij. q. v. c. Qui habet.
¶. Quō artifices ꝛ mercatores
auari peccāt in fraudulentia ꝓ
ximoꝝ multipliciter.

Capitulum tertium.

Ertiū in quo artifi-
ces ꝛ mercatores pec
care ſolent ē̄ fraudu
lētia reprobata Pro
declaratōe tñ hui⁹ partis notā
da ſunt tria. ¶ Primū notan-
dū ſm tho. ij.ij. q. lv. q̄lz aſtu
tia fraus ꝛ dol⁹ poſſint in acti
bus aliorū pctōrū reperiri cōmu
nius tñ in vicio auaricie circa
acquiſitionē tpaliū cōſueuerūt
exerceri. Aſtutia aūt ꝓprie ē cū
q̄s ad ꝯſequendū aliquē finem
bonū vel malū vtitur nō veris
vijs ſeu medijs ſed ſimulatis et
apparētibus. Hoc aūt eſt pec
catū. q2 ꝯ rōem rectā vnde ꝛ ꝯ
prudentiā. Neq3 etiā ad bonū
finē oportet falſis vijs ꝛ ſimula
tis puenire. ſed reis ꝛ realibus
qđ facit prudētia. Et q2 ſimili
tudinē h3 cū ea in eo. ſc3 q̄ vtit
ad pueniendū ad finē intentū
illis medijs q̄ ꝯcludūt ad ip̄m
Sed prudētia iuſtis ꝛ debitis
medijs vtūtur ad bonū. Aſtu
tia debitis medijs ad malum
finē. Ideo ipſa aſtucia aliquā
do dicit̄ prudentia propter di-
ctā ſimilitudinē. ſ3 improprie.
Sic ergo aſtutia conſiſtit in ex
cogitatōe dictarū viarū ſimula
tarū ad aliquē finē ꝯſequendū
Puta in ꝓpoſito ad decipiēdū
ꝓximū in tpalib⁹. ¶ Scdm no
tandū q̄ dol⁹ eſt executio aſtu
tie ſm tho. vñ ꝯſiſtit in execu-
tione dictarū viarū falſarū que
excogitātur ꝑ aſtuciā ꝛ princi-
paliter fit ꝑ v̄ba ad decipiēdū
q̄buis etiā ad malicias cordis
excogitatas ad decipiendū ex-
tēdatur etiā dolus. Iuxta illđ
Eccli. i. c. Cor tuū plenū ē do
lo. ꝛ ad opa deceptoria ſm illđ
Hieremie. vi. Cūcti faciūt do
lū. fit ergo dolus ꝑ v̄ba ꝛ facta
deceptoria. Fraus autē ꝓprie ꝑ
facta Et ſic hēs dr̄iam int̄ frau
dē ꝛ dolū. Et ſic dicitur fraus
ꝛ dol⁹ nemini debēt patrocina-
ri. extra de reſcriptis. c. ex tenore.
vt fraus inferatur ad facta de-

ceptoria dolus ad verba. Tertiū notandū q̄ fraudulentia ad proximū decipiendū fieri pōt multipliciter.

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Scdo in ſui quātitate
¶ Tertio in eius q̄litate.
¶ Quarto in ſoluēdi tarditate
¶ Quinto ī pcij mutabilitate.

¶ Primo fit fraudulētia in rei quidditate ſiue ſubſtātia. vt ſi vēdatur auricalcū p auro. vnꝰ lapis pciosus p altero vinū lim phatū pro vino puro et hmōi. ſm enim tho. ij. ij. q. lxxvij. arti: ij. Illicitū eſt vēdere aurū ⁊ argentū alchimiatū. q2 nō ē adeo pu2 ſicut ve2 nec h3 illas pprietates ⁊ v̄tutes. puta quia non letificat co2 nec valet ꝯ aliq̄s infirmitates ⁊ hmōi. Tñ ſi p alchimiā fieret verū aurū nō eſſ3 illicitū vēdere pro vero. q2 nihil phibet artē vti aliq̄b9 naturalibus cauſis ad pducēdos pos effectus ⁊ naturales. ſic augꝰ. docet ī li. de trininate d̄ his q̄ fiūt opa demonū. ¶ Aduertendū tñ q̄ in his q̄ vacant hmōi exercitio alchimie cōmuniter verificat illud apl'i in. ij. ad thimo. iij. ca. Semp adiſcētes ⁊ nūq̄ ad ſcientiā v̄itatis puenictes. Experientias mltas faciūt ⁊ q̄ſi nunq̄ ad pfectū effectū deueniūt. Multa conſumunt in huiuſmodi ⁊ tempus ⁊ pecunias et laborem ⁊ famam ⁊ ſemper in paupertate viuunt. Aurifices quoq3 fraudem cōmittūt quādo in vaſis argenteis que vendunt non recipitur argentum in tot ligis in quot eſſe deberet: Aromatarij etiam in hoc deficiunt permiſcentes in cera in ſirupis ⁊ medicinis multa ſophiſtica. ¶ Nōnulli adhuc vel falſant monetas vel radunt in circuitu. Pro quibus dic̄ glo. in. c. Quanto. extra d̄ iureiurādo. Qui falſat monetam principis exuritur. C. de falſa moneta. l. ij. Qui falſat monetam ciuitatis capite punitur. C. eodem. l. i. Sed ille qui nūmos radit vel ſcindit ſi liber ē datur ad beſtias ſi ſeruꝰ vltimo ſupplicō punitur. ff. ad. l. cor. d̄ fal. l. quicunq3. Item punitur ille in cuius domo falſa moneta cuditur. licet illud ignoret. C. de falſa moneta. l. i. ¶ Secūdo fit fraudulentia ad decipiendum proximum in rei quantitate in pondere numero ⁊ menſura Quod prohibetur Deuteronomij. xxv. c. vbi dicitur. Non habebis in ſaculo tuo diuerſa pondera maius ⁊ minꝰ. Et leuiti. xix. c. Nolite facere iniquū aliq̄d in iudicio in regl'a in pōdere ⁊ mēſura. In pōdere quidē fraus eſt cū dat q̄s vndecim

vncias p duodecim vel p vna
libra carniū aromatū piſcium
lane lini ꝛ aliaꝝ reꝝ pondera/
biliū. In menſura fit fraus cū
datur de panno lineo vel laneo
minus debito. ꝛ ſic de alijs q̄
menſurant. In numero vt cū
quis dat aliquas res in certo
numero dare numeꝝ diminu/
tū tribuit. Oēs tales ſic frau
danter peccant ꝛ tenent ad re
ſtitutionē vel dānificatis vel
paupib; ſi paꝝ ē vel incertum
dānū. Iura etiā ciuilia puniūt
huiuſmodi falſarios. Ñ. ī. ff. d
extraordi. cri. l. annonā. Adri
anus impator eū q falſas ha/
buit menſuras in inſulā relega
uit. Idē. ff. ad le. cor. de falſis.
l. penultima. Tertio fit frau/
dulentia in reꝝ qualitate cum
ſ. vendunt carnes infecte p ſa/
nis. aromata antiqua p recen
tib;. Coriū fragile p durabili
Aial infirmū p ſano. ¶ Sed
queritur an vēditor teneat ſp di
cere defectū rei quā exponit ve
nalē. Reſpondet Tho. ij. ij. q
lxxvij. q aut ē occult⁹ aut ma
nifeſtus. Si occultus ꝛ hic aut
talis defectus reddit vſū illi⁹
rei venalis ipeditū vel noxiu;
aut nō. Si ſic puta cū qs ven
dit equū claudicantē p veloci
vel domū ruinoſa; pro firma
vel cibū corruptum pro ſano:
peccat grauiter iiuſticia; com
mittendo in fraudulēta vēdi/
tione ꝛ proximū ꝛ hoc dānifi
cando Tenetur ḡ manifeſtare
vitiū rei. ff. de actio. emp. ꝛ vē
ditio. l. i. §. Venditor. vbi dr
q ſi venditor ſcit ſeruitutē de
beri a pdio vēdito emptore h
ignorante: tenet emptori ad in
tereſſe. ꝛ. ff. de edili. edic. l. i. §.
Nunc. ꝛ. §. Si intelligit. dicit.
Qui mācipiū vēdit d; certio
rare emptorē de morib; ꝛ viti
is eius. Et. ff. de acti. empti. et
ven. l. Julianus habet q dece
ptus a falſo venditore ſciente
defectū h; actionē ꝯ eū qm in
tradendo delinqt. Cū pōtiſ pde
re ius petendi remediū nimis
diu expectando ſi videl; tran
ſit ann⁹ vtilis a tpe venditio
nis ꝛ morbi cogniti. ff. d edili.
edi. l. ſciendū. ꝛ. l. cū ſex Si au
tē defectus rei nō impedit to/
taliter vſū ei⁹ nec reddit notiā
ſed minus reddit rē vtilē ſi di
minuat de pcio quātū impor
tat ille defect⁹ cel ādo defectū
nō peccat. dū tn̄ nō dicat men
daciū. nec tenet manifeſtare vi
tiū rei ſi tunc nec iuſtū pciū in
ueniret vel etiā emptorē. Pōt
eni adhuc talis res eſſe vtilis
ad plura. ꝛ ſi non ad oīa ad q̄
valeret exiſt ens ſine defectu.
Multomagis ſi defectus ſit
manifeſtus. puta q equus eſt
monoculus nō tenet manife/

ſtare ſed tenet̃ p̃cium diminue re p̃ illo defectu quē emptor ig norat niſi vſus eius eēt p̃iculo ſus vel noxius. Tunc em̄ tene tur emptori dicere illud igno⸗ ranti. imo nō deberet expone re venditioni p̃cipue ſi extimet emptorē ex leuitate ⁊ p̄ſumpti one non curare ſe p̃iculo p̃ſone exponere vel aliū in vendēdo rem defectuoſam decepturuꝫ. Nec ex hoc ꝙ aliq̄s fuit dece⸗ p̃tus in emēdo rem defectuo⸗ ſam credēs bonā pōt ip̄e ſimi liter aliū decip̄e vendēdo p̃cio iniuſto ac ſi nullū defectū ha⸗ beret poſtq̄ꝫ defectū nouit. ſi⸗ cut nō licet furari alteri vel le dere puta petro eo ꝙ martinꝰ furatus eſt ſibi. ¶ Quarto fit fraudulētia in ſolutiōis dimi nutione ⁊ tarditate qn̄ nō ſol uit̃ laborāti pro ope ſuo termi no debito. Quod faciūt mul ti nō tam ex ipotētia q̄ꝫ ex aua ritia. qꝛ cū illa pecunia debita ſolui mercēnariꝫ vel aliꝫ vo lūt aliq̄ tp̄e negociari ⁊ lucrari Sed h̄ ē ꝯ mandatū dn̄i Le⸗ uitici. xix. dicētis. Non mora⸗ bit̃ opus mercēnarij tui apud te vſq̄ꝫ mane. Vn̄ dn̄s vinee cū ſero eēt factū. vt ſcribit̃ mat thei. xx. cap̄. dixit procuratori Voca operarios ⁊ da illis mer cedē ſm̄ ꝯuentionē factā. Ali qn̄ etiā pleriq̄ꝫ dant eis falſam monetā. Aliqn̄ ſubtrahūt de debito ſub diuerſis vijs. Sꝫ quid de depoſitarijs ⁊ officia libꝫ cōitatū h̄ntibꝫ dare pecu⸗ nias noīe cōitatis qui retīnēt ſoluēdo his qui debēt recipe⸗ re aliq̄s denarios. R̄ndet̃. q̄a aut tales ſunt ſalariati a com munitate ſufficienter ſm̄ labo rem officij ⁊ qualitatē. aut nō In p̄mo caſu non p̄nt exigere nec recip̄e nō obſtāte ꝯſuetu⸗ dine que potius corruptela ē. In ſecūdo caſu videt̃ eos poſ ſe exigere ⁊ ꝯſuetudinē eos ex cuſare que rōnabilis ē cū ſerui at illis p̃ſonis. ⁊ nemo cogat̃ de ſuo facere b̄n̄ficiū. xiij. q. i. § p̄mo. ¶ Quinto fit fraudulen⸗ tia in pecunia ad res mutabi⸗ litate ex quo diminuit̃ debituꝫ p̃ciū promiſſū. qꝛ nō indigen⸗ tes aliqn̄ talibꝫ rebꝫ ꝯducti in aliquo op̄e cū vendūt minus p̃ciū accipiūt q̄ꝫ ꝯſiſtit eis cō⸗ tra tales loquit̃ Jacobꝫ. v. ca. dicēs. Ecce merces operarioruꝫ qui meſſuerūt regiōes veſtras q̄ fraudata ē a vobis clamat ꝯ vos: Nec immerito. qꝛ g̃ue pec catū ē hōc mō paup̄es laborā tes defraudare. Nā cuꝫ pacta honeſta debeant ſeruari. extra de pac. c. i. ⁊. xx. q. i. c. puelle. ⁊ ff. de pactis. l. Jure gentiū. iō cū quis ꝯducitur ad aliquod opus ſi promittit ſibi dare p̄e⸗

cuniam nõ debet illi dare victu alia vel pannũ vel alias res ni ſi inquantũ velit ipſe cõductuſ ſua ſpõte vel niſi alio mõ non poſſet ſibi ſoluere ex defectu pecunie. Sũt ⁊ alie decipiẽdi artes fictiones ⁊ diabolice inuentiones q̃s melius n oſcũt illi q̃ talia agũt nos q̃ ea merito reprobamus. Nõ eſt hodie veritas nõ rectitudo. nõ caritas nõ pietas nõ denicq̃ dei timor in filijs hominũ cũ oẽs currãt poſt denariũ ⁊ vt theſauriſẽt diabolo potius q̃ deo ſeruire conant. Hi auaricie veneno dulci inebriati regnũ celoꝝ viribꝫ totis effugiunt. Ad qd nos pducat ieſus xp̃s filius dei benedicti. Cui ſit laus ⁊ gl'a per infinita ſecula ſeculorum Amen:

¶ Feria ſcda poſt dñicã oliuarũ. De auaricia luſoꝝ.

Sermo q̃drageſimus tertius

Ur erat. Scribuntur hec ṽba Johan. xij. ca. ⁊ in euange. ho. Perijt iudas ꝑpter auariciã q̃ ad reliq̃ ꝑ illũ ꝯmiſſa facinora impulit. Ob illã quippe furabat elemoſinas oblatas xp̃o ⁊ ſibi commiſſas. Ob illã de magdalena vngente caput ieſu murmurabat. Ob illã denicq̃ piiſſimũ ieſum vẽdidit triginta denarijs. Sed nõ ipſe ſolus hoc vicio ꝑditus fuit cũ quaſi inumeros hẽat conſortes vel imitatores ſicut patz in p̃cedẽtibꝫ. vbi diximus de auaricia multoꝝ. Preter illos vero inueniũtur. ⁊ alij q̃ cupiditate pecunie ludẽdo rape ſatagunt aliena. Idcirco in pñti ſmone de auaricia luſoꝝ ṽba faciemus In quo de ipſo ludo tria myſteria ꝑponimus declarãda.

¶ Primũ dicit diſtinctõis.
¶ Scdm malignatõis.
¶ Tertiũ reſtitutõis.
¶ De multiplici ludo. ſ. qui fit ex deuotõe vel ex recreatõe vl' cupiditate ⁊ mala intẽtione

Capitulum primũ

Rimuz myſterium de ludo declarãduz dicit diſtinctõis In quo notandum q̃ ẽ triplex ludus.

¶ Primus deuotionis.
¶ Scdꝰ recreationis.
¶ Tertius offenſionis.
¶ Primus ẽ ludus deuotõis. Ad hunc inuitat pſal. dicẽs. Oẽs gẽtes plaudite manibꝫ iubilate deo i voce exultatõis. Hũc ludũ dd exẽplo ſuo facer docebat cũ ludere ipe ⁊ oĩs iſrl' corã archa dñi vt habet. i. pali. xiij c. Saltans nudus ⁊ pſallẽs ob

deuotionē ꝛ affectū eximiū ad xp̄m quē intellexit figurari i archa illa i q̄ erāt ꝟga magna ꝛ tabule legis moſaice q̄ deſig̃bāt tria.ſ. deitatē xp̄i potētiſſimam carnē puriſſimā ꝛ aiam xp̄i ſapiētiſſima. ¶. De hac archa ſic ſcribit Aug. x.li. de ciui. dei. c. c. xvij. Lex dei quā moyſes accepit in archa erat poſita. q̄ archa teſtimonij nuncupata eſt. Erat ip̄a lex in tabulis cōſcripta lapideis ꝛ in archa poſita. Hāc tpe pegrinatōis i heremo cū tabernaculo qđ ſil'r appellatū ē tabernaculū teſtimonij cū debita ſacerdotes veneratione portabāt Signūq̄ erat q̄ p di em nubes apparebat que ſicut ignis nocte fulgebat. q̄ nubes cū moueref caſtra mouebanſ ꝛ vbi ſtaret caſtra ponebantur. Reddita ſunt aūt illi regi magni miraculi teſtimonia Et infra ſequitur Aug⁹. In introitu terre ꝓmiſſionis iordane archa tranſeunte fluui⁹ ↄuerſus eſt retrorſum ꝛ popul⁹ p ſiccuȝ trāſijt. Deide ciuitas q̄ prima hoſtilis occurrit more gentium dos plurimos colēs ſepties eadem archa circūacta muri repente ceciderūt nulla manu oppugnati nllo ariete pcuſſi Poſt hoc cū in terra ꝓmiſſionis eēnt ꝛ eadē archa propter eorū peccata fuiſſet ab hoſtibus capta. hi qui eā ceperāt in templo dei ſui quem preceteris colebāt honorifice collocauerūt. abeunteſ q̄ clauſerunt. Apertoq̄ poſtera die ſimulacrum cui ſupplicabant inuenerunt collapſum deformiterq̄ ↄfractū. Quaȝ archā ip̄i populo iudeoꝝ reddiderūt. Impoſuerūtq̄ eum plauſtro eiq̄ iuuencas a quibus vitulos ſuggentes abſtraxerant ſubiunxerunt ꝛ eas quo vellēt ire dimiſerunt. At illi ſine hoīe duce atq̄ rectore ad hebreos ĝdientes nec reuocare mugitib⁹ eſurientium filiorum reportauerunt. hec Aug⁹. Dum vero dauid luderet coraȝ iſta archa michol vxor eius euȝ deſpexit. q̄ ſignificat ſynagogā olim dei ſponſam deſpicientē xp̄i humilitatē ꝛ veritatē myſterioꝝ ei⁹. Dixit aūt dauid ad michol ludā ꝛ vilior fiā pluſq̄ fact⁹ ſū ꝛ humilis ero in oculis meis. vt habet. ij. reg. vi. c. vñ ꝛ ip̄a michol multum dilecta a dauid. punita ē a deo facta ſterilis bonis opib⁹. ſ. ipſa ſynagoga vſq̄ ad finē mūdi Siles ſunt ludo dauid ludi repñtationis natiuitatis ꝛ reſurrectōnis ieſu xp̄i ꝛ hmōi. dum tñ deuote fiant vt ponitur a doctorib⁹ extra đ vita ꝛ hone. cleri. c. Cum decorem ¶ Scōs ludus ē ludus recreationis cū qs vtitur aliquib⁹ ver

bis vel factis ſolacioſis ob re/creatõnẽ ſui ⁊ alioꝝ ita tñ ꝙ nil turpe ibi miſceatur vel deo aut proxio iniurioſum nec grauitaſ animi totaliter reſoluatᷣ ⁊ talis lud⁹ ſm Tho. ij. ij. q. clxviij. ꝑtinet ad virtutez eutrapelie. vt dicit Ariſto. in. iiij. ethi. Et dr aliqs eutrapelt⁹ a bona conuerſatõe. ſ. bñ ↄuertit aliq̄ dicta vł facta in ſolaciũ. Et in q̄ſtũ per hãc virtutẽ hõ refrenatᷣ ab imoderãtia ludoꝝ ſb modeſtia cõ/tinetᷣ Sicut eni hõ indiget corporali quiete ad corpis refocil/lationẽ. qꝛ nõ põt ↄtinue labo/rare ex eo ꝙ hꝫ finitã virtutem q̄ determinatis laboꝛib⁹ ꝓpoꝛ/tionatᷣ. Ita etiã ex pte aĩe cuius virt⁹ eſt finita ad determiatas opatões ꝓpoꝛtionata ẽ. Jõ qñ vltra modũ ſuũ in aliqs opa/tões ſe extẽdit laborat. ⁊ ex hoc fatigatᷣ pͥ̄ſertim. qꝛ in opatõib⁹ aĩe ſimul laborat corp⁹ inq̄ſtuꝫ ſcꝫ aĩa intellectiua vtitᷣ viribus p organa corporea opantibus Sũt aũt bona ſenſibilia cõnaturalia hoĩ. Et iõ qñ aĩa ſupra ſenſibilia eleuatᷣ opib⁹ rationis intenta naſcitur exinde q̄dam fatigatio aĩalis ſiue hõ inten/dat opib⁹ rõis practice ſiue ſpeculatiue. Et magꝭ ſi opib⁹ ↄtẽplatõis intẽdat. qꝛ p hoc magꝭ a ſenſib⁹ eleuatᷣ. q̄uis forte i aliq̄b⁹ opib⁹ exterioꝛib⁹ rõnis pꝛacticee maioꝛ laboꝛ corpis ↄſiſtat Sicut ergo fatigatio corpalis ſoluitᷣ p corporis quietẽ. ita etiã oportet ꝙ fatigatio aĩalis ſoluatᷣ p aĩe quietẽ. Quies aũt aĩe eſt delectatio vñ oportet remedium ↄ fatigationẽ aĩalẽ adhibere p aliquã delectationẽ intermiſſa intẽtione ad inſiſtendũ ſtudio rõnis. Hinc aug⁹. in. iij. muſice ait. Uolo tandẽ tibi pcas. Nã ſapientẽ decet interdũ remitte/re aciẽ reb⁹ agẽdis intentã. Et Ariſto. in. iiij. ethi. Jn hui⁹ vite ↄuerſatõe quedã requies cũ ludo attendẽda ẽ. Ex hoc legitᷣ de btõ Johãne euãgeliſta ꝙ cũ quidã ſcãdalizaretᷣ eo ꝙ cũ auicula luderet mãdauit ei vt arcũ quẽ gereb at traheret nec ſagittã emitteret ſed tractũ ſic retineret Qd cũ ille feciſſet ⁊ aliqñ p̄ la/boꝛe remiſiſſet. queſiuit vtrum ſic tractũ arcũ detinere ↄtinue poſſet. Qui rñdit qꝛ ſi ſic face/ret ⁊ ipſe laboꝛe deficeret ⁊ arc⁹ ↄfringeretᷣ. Uñ btũs Johãneſ ſubintulit. Silr anim⁹ homis frãgeretᷣ ſi nunq̄ a ſua intẽtiõe relaxaretur. ¶ Sꝫ in hmõi lu/dis tria ſunt attẽda ¶ Primũ ꝙ nõ queratᷣ delectatio in aliq̄/b⁹ opationib⁹ vel verbis turpi/bus vt ſupius dictũ eſt. vnde Tulli⁹ in. i. de offi. ait. Eſt vnũ gen⁹ iocãdi illiberale petulans flagitioſum obſenũ. ¶ Scđo

attendendū ē ne totalis grauitas aīe reſoluatur. vñ Cicero li. pfato ait. Necꝫ enim a natura ita generati ſum⁹ vt ad ludū ⁊ iocum facti eſſe videamur. ſꝫ ad ſeueritatē potius ⁊ ad q̄daꝫ ſtudia grauiora ait maiora ludo aūt ⁊ ioco vti quidē licet. ſꝫ ſicut ſōno ⁊ quietib⁹ ceteris cuꝫ grauib⁹ ſeriiſcꝫ reb⁹ ſatiſfecerimus. Et Ambro. li. ō offi. Caueam⁹. caueam⁹ dum relaxare aīam volum⁹ ne ſoluam⁹ oēm armoniā quaſi ↄtentū quendā bonoꝝ operū. ¶ Tertio attendendū ē vt ludus conueniat pſone tempori loco ⁊ ſm circunſtantias debite ordinetur duꝫ ſic fit ludus conueniens eſt. vñ aliqui ludi inuenti ſunt. vt pro pueris ludus pile. pro iuuenibus iactus pali. curſitatio. pro viris ludus ſcacoꝝ q̄ nec etiaꝫ clericis ē prohibitus. Tamen ad tollendū ſcādalū laicoꝝ nō debent clerici corā laicis ludere vbi ſcandalū eſſet. Hiſtriōatus honeſtus inuentus eſt pro dñis pcipue tpalib⁹. ⁊ ſic de aliis. ¶ Tertius ē ludus offenſionis. hic eſt cū in eo offendit deus. Sicut fit in turpib⁹ repñtationib⁹ ⁊ piculoſis ac nociuis exercitiis in torneamentis paleſtra ⁊ precipue i ludo alee ⁊ huiuſmodi. Et qꝛ hec plena ſunt peccatis. Ideo Aug. de pe. di. vi. dicit de penitente cohibeat ſe a ludis. Et ſancti viri tales ludos euitauerūt. vñ Thobie iij. dixit ſarra. Cū ludētib⁹ nō me miſcui. nec cum his q̄ ambulāt in leuitate. De ludo autem alee null⁹ dubitare debꝫ qꝛ ſit peccatū cū prohibeatur per legē canonicā ⁊ ciuilem. vt ptꝫ ff. de aleato p totū. ⁊ in auten. de ſanctiſſimis epis. §. Interdicim⁹. Et extra de vita. ⁊ ho. cle. c. Clerici. ⁊ di. xxxv. cap. i. Et ſm Guillermū ludus alee intelligit omnis lud⁹ q̄ innititur fortune. vt lud⁹ taxillorū. charthaꝝ naiboꝝ q̄ꝫuis i ludo chartarū ⁊ naiborū ſit aliquid iduſtrie hmōi lud⁹ pñt eē mortale pctm̄ ſi fiat ex cupiditate ñ recreatione.

¶ Mō quatuordecim ſūt malignitates q̄ inueniūtur i ludo ex quibus huius vicii grauitas apparere pñt

Capitulum ſecundum.

Secundū myſteriuꝫ declarandū de ludo dicit̄ malignatōnis In ludo quippe alie multe malignitates reperiunt oñdentes hui⁹ vicii grauitateꝫ ¶ Pria malignitas ē infamia hoc enim vicio laborātes infames redduntur ita vt quilibꝫ viri graues abhorrēt eoꝝ ſocietatem effugiantcꝫ parentelas.

¶ Secda malignitas ē amiſſio
tpis. Nā ipſi luſores tps male
ꝯſumūt ⁊ ad idē inducūt alios
aſpiciētes. ¶ Tertia maligni-
tas ē blaſſemia. In hoc vitupa
bili exercitō pluſqꝫ i ceterꝫ blaſ-
fematur deꝰ ⁊ tota celeſtis cu-
ria. ¶ Quarta malignitas eſt
cōtumelia. Luſores enim ſepe
ſibiȳnuicē ꝯtumelias ⁊ ṽba iiu
rioſa dicūt. ¶ Quinta maligni
tas eſt diſſipatio ſubſtātie tpal'
Frequēter ſiquidē videmꝰ hoc
euenire ꝙ ampliſſime faculta-
tes ꝯſumūtur ꝑ ludū. ¶ Sex-
ta malignitas eſt furtum. Naꝫ
q̄ ſunt dediti ludo cū nō habēt
ad ludendū furātur vel a parē
tibꝫ occulte accipiēdo ⁊ furtum
eſt vel ab vxoribꝫ vel a vicinis
vel a magiſtris ſi ſunt in exerci
tio artiū mechanicarū. ¶ Sep-
tima malignitas eſt gula. qui
enim vincunt in ludo ſicut ma
le acquiſierūt pecuniā ita male
expendūt. quia vadunt ad ta-
bernas vel faciunt cōuiuia et i
vicio gule ac crapule multa ex
ponūt. ¶ Octaua malignitas
ē homicidium. Ipſi equidē lu
ſores aliqn̄ de verbis veniunt
ad ṽbera ⁊ de verberibꝫ ad vul
nera ⁊ homicidia ¶ Nona ma
lignitas ē negligētia. Sunt lu
ſores negligētes ad res diuias
nō curant audire miſſas diebꝫ
feſtiuis nec predicatōes ⁊ ſpūa
lia cuncta poſtponūt. ¶ Deci-
ma malignitas eſt odiū. Naꝫ
odiunt eos qui vincūt aliquan
do ſeipſos ⁊ qđ peiꝰ ē deū q̄ nō
facit eos vincere. Et in tantū
odium inſurgūt qn̄qꝫ vt quod
nō poſſunt ipſi ſceleſti homi-
nes in perſona dei ⁊ ſanctoruꝫ
faciant in picturis ⁊ imagini-
bus. de quibus miraculoſe ali-
quādo exiuit ſanguis. Et ali-
qn̄ tales a demonio arrepti ſūt
⁊ vexati. Odiunt etiā homies
reprehendentes eos de tāto ſce
lere. ¶ Undecima malignitas
eſt iracundia redeunt qn̄qꝫ lu-
ſores domū poſtqꝫ perdiderīt
pecuniam iracundi impatien-
tes turbantqꝫ vxoreꝫ ⁊ familiā
totaꝫ. ¶ Duodecima maligni
tas eſt triſticia ⁊ accidia. nam
ille qui perdit multa vexat an-
guſtia ⁊ quādoqꝫ aliqui ad tā
tam deſperationem venenerūt
vt ſeipſos occiderūt. ¶ Tertia
decima malignitas eſt partici
patio ſceleris. nā qui dant pecu-
niā luſoribus ad ludendū pro
pter lucri. mortaliter peccant
Qui mutuant taxillos vel do-
mos ad ludendū. pticipes ſūt
tanti ſceleris. ¶ Quartadecia
malignitaſ ē peſſima ſodomia
Adoleſcentuli enim miſeri vt
habeāt ad ludendū aſſentiunt
omni turpitudini dātibꝫ eis pe
cunias pro ludo. Proptea hec

dia cōminat deus luſoribꝫ di-
cens Iſa.lxv.ca. Qui ponitis
fortune mēſam ⁊ libatis ſuper
eā numerabo vos in gladio.
Ponūt menſam fortune q̄ lu-
dūt exponētes ſe fortune. ⁊ iſti
feriunt gladio dīne vltiōis ſi-
ue in pn̄ti p tp̄alia flagella, ſiue
in futuro p eternas penas.

¶ Sed circa hoc querit q̄d iu-
ris cū altercantibꝫ duobꝫ pu-
ta petro ⁊ martino ſup aliquo
rei euētu p̄terito vel futuro pu
ta morte alicuiꝰ dn̄i vel aduē
tu alicuiꝰ p̄ncipis vnus vt pe
trus aſſerit mortuū talē dn̄m
vel venturum talē p̄ncipē ad
talē ciuitatē infra certū tēpus
Qd ſi ſecus fuerit obligat ſe
martino datuꝝ centū vel ſimi
le. Ita tn̄ q ſi ita n̄ ē vt aſſeruit
martinus q̄ tenebat ꝯrīū ver-
ſa vice teneat dare petro centū
vel ſimile ſm ꝯuentionē ad in
uicē factā vtꝝ tale lucꝝ ſit lici
tū. Rn̄dent doctores q nō. ſꝫ
ē turpe lucꝝ p̄cedens ex auari
cia ⁊ nulli deſeruiens vtilitati
ſed vanitati. Nō tn̄ reſtituere
oportet de neceſſitate. ſed pau
peribꝫ ē erogandū. ⁊ hoc ma-
gis ex ꝯſilio q̄ ex p̄cepto. ⁊ vi
det hēre ſimilitudinē aliquam
ad ludū q̄ntū ad futuꝝ euentū
Nulla em̄ lex mādat reſtōnem
in hꝰmōi. ⁊ ſi lex dīna ⁊ natu-
ralis p̄hibeat oēm actū auari-
tie ⁊ illicite acq̄ſitiōis vt mere
tricij ⁊ torneamenti.

¶ De varijs opiniōibꝫ an ſint reſtituenda acq̄ſita per ludos p̄hibitos. Ca. iij

Ertiū myſteriū decla
randū de ludo d̄ reſti
tutiōis. Scd̄ꝫ em̄ tho.
ij. ij. In tribꝫ caſibꝫ teneat quiſ
reſtituere qd̄ acq̄ſiuit p ludū d̄
iure dīno ita q nō debet pau-
peribꝫ erogari ſed reſtitui niſi
cū neſcirent vel non inuenirēt
p̄ſone ſicut accidit in alijs re-
ſtitutionibus. ¶ Primus ca-
ſus ē cū acquirit quis ab his q̄
alienare non pn̄t ſm Ray. vt
ſunt furioſi, p̄digi, minores. xx
annis ⁊ maxime pupilli ⁊ men
tecapti, ſurdi, muti, ceci. ⁊ q̄ p
petuo morbo laborāt. q̄ eniꝫ
tales rei ſue p̄uidere non pn̄t.
dādi ſunt eis tutores vel cura
tores Inſti. de curato. §. furio
ſi. Et qd̄ dictū ē de p̄digiſ vi
det itelligēdū de his q̄bꝫ rōne
p̄digalitatꝭ dati ſūt curatoreſ
a iudice ⁊ n̄ d̄ alijs Serui etiā
cū q̄cq̄d hn̄t ſit dn̄oꝝ ⁊ q̄cq̄d
ſuꝰ vtilis acq̄rit dn̄o ſuo acq̄
rit. C. p q̄s p̄ſo. no. acq̄. l. i. ff.
de tp̄ibꝫ pub. l. pecuniā. quare
ipſi ſui alienare nō pn̄t. Sꝫ re-
ligioſi ſi qua hērēt ad vſū ſuū
vl' p adminiſtrationē. illa tn̄ do
nare vel alienare n̄ pn̄t illicite
vt i ludis vn̄ q̄ eis vicerēt etiā.

p̄latis ad reſtõnem tenẽtur vel monaſterijs vel p̄latis. Clerici quantũ ad res eccleſie alienare non pñt in ludis Filijfamilias q̄ emãcipati ñ ſũt a patre alienare nõ pñt per ludum vel alios modos. Similiter vxores ſi nõ habeant parafernalia. Qui itaqꝫ acq̄rit ab hiſ per ludũ: tenet̃ reſtituere tutoribus vel curatoribꝫ vel p̄latis aut dñis eoꝝ. niſi forte ſit quid modicũ de quo p̄ſumi poſſet. ꝙ curatores ꝛ alij p̄nominati nõ curarent. ¶ Scd̃s caſus eſt cũ acq̄rit quis ꝑ fraudes puta vtendo falſis taxillis vel alio mõ decipiẽdo. nã hoc reſtituẽdum eſt ei q̄ amiſit vel habẽti curã eius. reputat̃ em̃ h̄ vt furtũ. ¶ Tertius caſus ẽ cũ q̄s attraxit aliquẽ ad ludũ per vim vel nimiã ĩportunitatẽ ſiue in p̄ncipio ludi ſiue in medio cũ alius vellet dimittere ludũ ꝛ alius nõ ſinit. Cũ aũt quis lucratur ĩ ludo cũ volũtario valente alienare ꝛ ſine fraude an reſtituere teneat̃. Aliqui dicũt ꝙ debet illud paupibꝫ erogare ꝛ de neceſſitate ꝛ nõ poſſet ſibi retinere. Alij ꝓo dicũt hoc de honeſtate ꝯſilij: nõ de neceſſitate ꝑcepti fiendũ. Et quãuis p̄ma opinio ſit ſecurior ꝛ ideo potius ꝯſulenda: nõ tñ de neceſſitate ĩponendo. Nã Tho. ꝛ Ricar. in. iiij. nil dicunt de erogatione pauperibꝫ fienda q̄ ad eos q̄ nõ ſũt aſtricti legibuſ imꝑialibꝫ. Jo. an. ꝛ Jo. calde. ſuꝑ. ca. clerici. de vita ꝛ hone. cle. dicũt tutũ eẽ talia pauꝑibus erogare. nõ tñ dicunt fore neceſſariũ. Franciſc⁹ de zabarellis dicit poſſe defendi talem opinionẽ. ſ. ꝙ nõ debeãt oĩno talia paupibꝫ erogari. q2 ꝯſuetudo potuit dñium ꝑdentiſ in vincentẽ trãſferre Jo. d̃ imola iſta allegat ꝛ ñ reprobat. Rai. etiã in ſũma ſua dicit ꝙ lꝫ multi ſapientes dixerint acq̄ſita ꝑ ludos alee nõ reſtituenda ſed paupibꝫ eroganda. Tñ mõ ſic ſuat̃ ꝙ nec ad erogãdũ pauperibꝫ ſint cogẽdi. Sed fieri põt de h⁹mõi elemoſyna ſic de meretricio qd̃ vtiqꝫ ꝯſulit̃ nõ ĩꝑat̃ Petrus d̃ palude dicit in q̄rto aliquos tenere ꝙ q̄ nõ ẽ locupletior amplius nõ tenet̃ qui. ſ. ꝑdidit qd̃ ꝑ ludũ fuerat lucratus lege humana ꝓhibitũ. q̄a talis nõ erat obligat⁹ pauperibꝫ rõne alicuius p̄cepti abſciſ vel cõmiſſi in eos. Jgit̃ ne def via ludis ꝛ turpibꝫ lucris ꝯſulendũ ẽ ꝛ ꝑſuadendũ ad erogandũ paupib⁹ ꝛ p̄cipue q̄ntũ ad illud qd̃ remanet in lucro vltra ꝑdita in eo ꝛ alia ſaltim paulatim ꝛ ꝑ interualla tẽporum. Non tñ vt ẽ dictũ q̄s eſt

ad hoc cogēdus. ſed diſcrete ſi fieri pōt inducendus. Corri/gant ſe itaqꝫ luſores ⁊ reuertā tur ad dn̄m. quia ipſe dabit il lis gratiam ⁊ tandem gloriaꝫ ſempiternam Amen.

Feria. iij. poſt dn̄icam oliuaꝝ
De peccato odij.
Sermo q̄dragesimuſquart⁹.

Oderunt me gratis. Scribūtur hec verba p̄s. xxxiij Suffocauit mētes phariſeoꝝ ardens odiū quod ad xp̄m ꝑpter ſuā iniquitatē habebāt. Illo em̄ excecati om nem iuſticiā ꝑuerterunt: oīſqꝫ humanitatis obliti mortē cru deliſſimā innocētis Jeſu ꝑcu rare conati ſunt. Similes aūt illis efficiūť pleriqꝫ xp̄iani qui odio ꝓximoꝝ detenti nec con/fiteri neqꝫ cōmunicare volunt Inueterata q̄ppe odio ⁊ inimi citias retinētes: diabolo poti us placere ſtudēt q̄ꝫ xp̄o. Non mouenť ſtimulo conſciētie. nō p̄ceptis eccleſie. non amicoruꝫ ſuaſione. non doctrina p̄dica/toꝝ. nō deniqꝫ memoria chri ſti ieſu ꝓ nobis crucifixi. Jdcir co in p̄ſenti ſermone decreui ꝺ odio in generali loqui de quo redemptor noſter dicit verba ꝓpoſita. affirmans ꝙ iudei o/derunt euꝫ gratis ideſt ſine cā Diſtinguemus autem triplex odium.

¶ Primum eſt odium dei.
¶ Scd̄m eſt odium ſui.
¶ Tertium eſt odium ꝓximi.

¶ De odio dei qualiter. ſ. ⁊ ex qua cauſa poteſt haberi odio. ⁊ ꝙ odium dei eſt grauiſſimuꝫ peccatoꝝ. Ca. p̄mū

Primū eſt odiū dei ſū/me fugiendū ad dete/ſtandum de quo conſi deremus tria ſcilicet

¶ Poſſibilitatem
¶ Cauſalitatem
¶ Grauitatem

¶ Primo ꝯſideremus ꝺ odio dei poſſibilitatē: Quō videlꝫ poſſit deus haberi odio ꝙ ſic declarat Tho. ij. ij. q. xxxiij. Odiū inq̄t ē q̄dā motus appe titiue potētie q̄ nō mouetur ni ſi ab aliquo app̄henſo. Deus aūt dupl'r app̄hēdi ſiue cogi ci pōt. ab hoie Uno mōꝺm ſe ip̄m puta cū per eſſentiā videť Alio mō per effectus ſuos cuꝫ ſ. inuiſibilia dei ꝑ ea que facta ſunt intellecta ꝯſpiciunť. De⁹ aūt ꝑ eſſentiā ſuā ē ipſa boni/tas quā null⁹ odio habere po teſt. q2 de rōne boni eſt ꝙ ame tur. ⁊ ideo īpoſſibile ē ꝙ aliq̄s vidēs deū ꝑ eſſentiā illū odio hēat. Un̄ Diony. li. de diui. no. c. iiij. ait Omnib9 amabi/le ⁊ diligibile eſt p̄mū bonum ⁊ pulchꝝ. Eſt auteꝫ ipſe deus

ipſa bonitas ⁊ pulcritudo. In
q̄ꝫtum aūt deus cognoſcit per
effectus ſuos ſciendū ꝙ aliq̄s
effectus dei ſunt qui nō poſſūt
vllo mō cōtrariari volūtati hu
mane vt eſſe viuere ⁊ intellige
re. Qōlibet aūt hoꝝ eſt appe
tibile ⁊ amabile oībꝫ. vn̄ ſcōm
ꝙ deꝰ apprehēdit vt actor hoꝝ
effectuū videlꝫ in q̄ꝫtū eſt crea/
tor bn̄factor veritas ⁊ hmōi. n̄
pōt odio haberi. Ideo dyoniſi
us ait ꝙ deꝰ oīa cōuertit ad ſe/
ipſum in q̄ꝫtū. ſ. eſt oībꝫ princi/
piū eſſendi: q̄ꝛ oīa in q̄ꝫtuꝫ ſunt
tendūt in dei ſimilitudinē qui
eſt ip̄m eſſe. ¶ Scd̄o conſidere
mus de odio dei cauſalitatem
nā ſunt q̄dā effectꝰ dei q̄ ex ma
licia hoīm ſunt ipſis cā vt deū
odio habeāt. q̄ꝛ repugnant in/
ordinate hūane voluntati. Hi
ſūt ꝓhibitio pctōꝝ. inflictio ad
uerſoꝝ. ⁊ denegatio deſiderato
rū. Ex hoc enim ꝙ deus ꝓhi/
bet aliqua mala que aliqui vel
lent facere. ſed cōſcientia remor
det ⁊ nō ſunt ita libere agere ſi
ne ſtimulo remordēte. vel etiaꝫ
q̄ꝛ alij nō aſſentiūt male volun
tati eoꝝ ex prohibitione dei
Ideo odiunt deū qui talia pro
hibuit. Aliqui vero odiunt deū
propter aduerſa q̄ ſuſtinēt a dō
⁊ numero iſtorum ſunt dāna/
ti. de quibus in pſ̄. dicit. Su/
perbia eorum qui te oderunt.

aſcendit ſemper Non tamē om
nis qui odit penas odit deum
Nam multi tolerant patienter
penas ex reuerentia diuina Sꝫ
prorumpere in odiū ipſius dei
punientis tanq̄ꝫ iniuſte puniat
quod faciunt dānati hoc ē odi
re diuinā iuſticiam. Alij vero
odiunt deum cum non implet
illorum deſideria quod ſepe fe
cit pro ipſorum beneficio qui/
bus dicere poteſt. Neſcitis q̄d
petatis. ¶ Tertio conſideremꝰ
de odio dei grauitate. Eſt q̄pꝰ
pe peccatum iſtud grauiſſimū
⁊ vt inquit Tho. Oim pecca
toꝝ peſſimū q̄ꝛ opponitur dile
ctioni dei que ē optimū homis
Et ſcd̄ꝫ philoſophū. viij. ethi
corum. Optimo opponit peſſi
mū. Inſuper defectus peccati
conſiſtit in auerſione a dō que
auerſio rationem peccati non
haberet niſi voluntaria eēt. vn̄
peccatum conſiſtit in volunta
ria auerſione a deo. Sꝫ hec vo
luntaria auerſio per ſe importa
tur in odio dei. In alijs v̄o pec
catis participatiue ⁊ quaſi per
aliud. Sicut enim voluntas
per ſe inheret ei quod amat. ita
⁊ per ſe refugit id quod odit vn̄
de quando aliquis odit deum
auertitur ab eo ſecunduꝫ ſe vo
luntas eius. Sed in alijs pec/
catis. puta cum fornicatur nō
auertitur a deo ſm̄ ſe ſꝫ ſm̄ ali

ud incõtrum ſcʒ appetit inordi natam delectationem que habet annexam auerſionez adeo Semper autem id quod ē per ſe eſt potius eo qḋ ē ꝑ aliud.

¶ De odio ſuiipſius ꝛ quomodo vnuſquiſqꝫ tenetur ex caritate diligere ſe ꝛ corpus ꝓpriuꝫ ꝛ ꝙ peccatores non ſe diligunt Capitulum ſecundum.

Ecundum eſt odiū ſuiipſius cum quis odit ſemetipm̄. Sꝫ vt clarius hoc intelligatur tria hoc loco dubia ſūt diſputanda.

¶ Primū vtrū hō teneaṫ diligere ſemetipm̄ ex charitate.

¶ Scōm vtrū corpa nr̄a ſint ex caritate diligēda.

¶ Tertium vtrū peccatores diligant ſeipſos.

¶ Ad primū dubiū rn̄det tho. ij. ij. q. xxv. ꝙ cū caritas ſit amicitia quedam dupliciter poſſumus loqui de caritate. Uno mō ſub cōmuni ratione amicitie. Et ſm hoc dicendum eſt ꝙ amicitia proprie non habeṫ ad ſeipm̄. ſed aliquid maius amicitia. quia amicitia vnionē quādam importat. Dicit eni Dyoniſius ꝙ amor eſt virtus vnitiua vnicuiqꝫ autem ad ſeipſum eſt vnitas que eſt potior vnione Unde ſicut vnitas ē principiuꝫ vnionis. ita amor quo quis diligit ſeipm̄ eſt forma ꝛ radix amicitie. In hoc enim amicitiā habem⁹ ad alios ꝙ ad eos nos habem⁹ ſicut ad noſipſos. Dicitur enim. ix. ethicoꝝ ꝙ amicabilia q̄ ſunt ad alteꝝ venerunt ex his que ſunt ad ſeipſum Sicut autem de principijs nō habetur ſcientia. ſed aliquid maius. ſ. intellectus. Alio mō poſſimus loqui de caritate ſm propriam rationem ipſius prout ſcʒ amicitia hoīs ad deū principaliter ꝛ ex conſequenti ad ea que ſunt dei inter que eſt etiam ipſe homo qui caritatem habꝫ ſicut ꝛ inter cetera que ex caritate diligit. Quare homo diligit ſeipm̄ ex caritate ſm proprii am rationem caritatis non ſm cōem ſm quā dr̄ Greg. i omeľ Min⁹ q̄ꝫ inṫ duos caritas haberi nō pōt. ¶ Scōm dubiū fuit vtꝝ corpa nr̄a ſint ex caritate diligēda. ꝛ quidā dicūt ꝙ non. primo qꝛ Iohānis. xij. c. ſcribitur. Qui amat aīam ſuā ꝑdet eā ꝯſtat ꝙ aīa nō ſtat ibi niſi ꝑ vita carnali. ergo corpa nō ſūt diligēda. Scdo nihil ē ex caritate diligendū qḋ ipedit hoiem ad aſſecut ōeꝫ btitudinis. Sꝫ caro corpis nr̄i ē hmōi ergo ꝛc̄ Ait eni apl's ad gaľ. i. ca. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpm̄ ꝛ ſpiritus aduerſus carnē ad roma

nos. vij. c. Inuenio aliaʒ legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee. ¶ Tertio rō imaginis ſiue expꝛeſſa aſſimilatō ad deū ē illud quod facit creaturā diligi ex caritate. Sʒ in corpore cōicam⁹ cū brutis nec pfectio imaginis repitur in nobiſ ex pte corpis quare ꝛc. Sed ꝯtriū oñditur p ſcripturas. Naʒ aug. li. i. de trinitate ponit quatuor ex caritate diligēda inter q̄ enumerat corpus. Et Apl's ad ephe. v. c. ait. Uiri diligere debent vxores ſuas ſicut corpa ppria. Rñdetur ergo ſm Bonauen. in. iij. di. xxviij. ꝙ cū caritas ſit pōdus inclinās ad ſummū bonū ꝛ pfectā beatitudinē omne illud facit diligere qđ eſt beatū vel beatificabile. Cōtingit aūt aliqd eſſe beatū triplicit ſcʒ p eſſentiā ꝛ p pꝛimā influentiā. ꝛ p quandā redundantiaʒ Hinc eſt ꝙ oīa iſta ſunt ex caritate diligēda ſm pri⁹ ꝛ poſterius ſm mag; ꝛ minus. beatuʒ autem p eſſentiā eſt ſol⁹ de⁹. beatū p pꝛimā influentiā eſt ſpiritus rōnalis. beatum deniqꝫ p quandā redundantiā ē corpus hūanū in qđ gaudiū glie redūdat p ꝯiunctionē ſui ad aiam btām. Hinc eſt ꝙ caritas facit nos diligere deū ꝛ rationalem ſpm̄ ꝛ etiā corp⁹ nr̄m. Ad pꝛimū in contrariū adductū ē dicendū ꝙ in corpore noſtro ē viciositas ꝯcupiſcētie ꝛ bonitas nature. Et qꝛ viciositas cōcupiſcētie inclinat ad malū. iō eſt odiēda ꝛ ſi qs eaʒ diligit odit aiam ſuā. Qꝛ vero bonitas nature oꝛdinata ē ad ſummū bonū quodāmodo ꝯparticipādū ideo eſt diligēda. Cū ergo de⁹ hoꝛtatur ad odiendā aiam noſtrā ſiue carnalē vitā ex hoc nō ꝯcluditur ꝙ corpora noſtra nō ſint ex caritate diligēda ſimplr ſed ꝙ nō ſunt diligēda q̄tum ad viciositatē cōcupiſcētie. Ex hoc patet reſponſio ad ſecūduʒ obiectuʒ ꝙ caro non repugnat ſpiritui nec impedit ad aſſeq̄ndā beatitudinē pꝛopter bonitatē nature ſed pꝛopter viciositatē ꝯcupiſcentie cōtracte. ¶ Ad tertiū vero dicit Bonauē. ꝙ licet corpus hūanū nō ſit ad imaginē dei p ſe tñ vnitū eſt aīe q̄ eſt ad dei imaginem vnitū inqꝫ in vnitate nature Et rōne illi⁹ eſt beatitudinis cōparticipabile. Ideo eſt ex caritate diligendū ¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ pctōres diligāt ſeipſos. Et ꝙ nō videtur ex verbis dauid in pſ. dicētis. Qui diligit iniquitatem odit aiam ſuā. Sed contra arguitur. ¶ Pꝛimo quia illđ qđ eſt pꝛincipium peccati maxie i pctōꝛibꝫ repitur Sed amoꝛ ſui eſt pꝛincipiū peccati ergo maxi

me in peccatoribꝫ reperit. Nã vt dicit Aug⁹. li. xiiij. de ciuitate Amor ſui facit ciuitatẽ babilonis. ¶ Scd'o arguitur ꝙ peccatũ nõ tollit naturã Sꝫ h' vnicuiqꝫ ↄuenit ex ſui natura ꝙ diligat ſeipm̃. vñ etiã creature irrationales appetũt ꝓprium bonũ. puta ↄſeruationem ſui eſſe ⁊ alia hmõi. ergo pctõres diligunt ſeipſos. ¶ Tertio arguit ꝙ ſm Dyoni. li. de diuinis noibꝫ. Omnibꝫ eſt diligibile bonũ ſed multi peccatores reputant ſe bonos. ergo mlti peccatores diligũt ſeipſos Rñdet his tho. ij. ij. q. xxv. Quod amare ſeipꝫ vno mõ cõmune ẽ omibꝫ Alio modo propriũ eſt bonoꝝ. Tertio mõ propriũ eſt maloꝝ. Qd' eni aliquis amet id qd' ſeipſuꝫ eſſe exiſtimat hoc cõe eſt oibus Hõ aũt dicit eſſe aliqd dupli. Uno mõ ſm ſubſtantiã ſuaꝫ. ⁊ naturã ⁊ ſm hoc oẽs eſtimãt ſm bonũ cõmune ſe eſſe id qd' ſunt. ſ. ex aĩa ⁊ corpore compoſitos. ⁊ ſic oẽs hoies boni ⁊ mali diligũt ſeipos inqꝫtũ diligunt. ſuipſoꝝ ↄſeruationẽ qd' naturale eſt vnde nec viciũ. Jdõ Cicero in. i. de offi. ait. Principio generi animantiũ omni ẽ a natura tributũ vt ſe vitã corpuſqꝫ ſuũ tueatur. Declinetqꝫ ea q̃ nocitura videantur. ¶ Alio mõ dicit hõ aliquid eẽ ſm pricipalitatẽ. Sicut principes ciuitatis dicit eſſe ciuitas. vñ qd' principes faciunt dicitur facere ciuitas. Sic aũt nõ oẽs eſtimant ſe eſſe qd' ſunt. Principale eniꝫ in hoie eſt mens rõnalis ſecundariũ eſt natura ſenſitiua ⁊ corporalis. Quoꝝ primũ apl's nominat interiorẽ hoiem. ſm ꝓo hoiem exteriorẽ. ij. ad Corinth iiij. dicẽs. Licet is q̃ noſter eſt hõ exterior corrumpat. ſ. corp⁹ tñ is qui noſter eſt hõ interior renouat de die in diẽ. i. mẽs rõnalis. Mali igitur eſtimãt pricipale eſſe in eis naturã ſenſitiuã vt corp⁹. vñ nõ recte cognoſcentes nõ vere diligũt ſeipſos qꝛ nõ ſm id qd' vere ẽ principale in eis. Boni vero cognoſcentes vere ſeipſos. vere ſeipos diligũt. qꝛ ſm id qd' vere eſt principale in eis. i. ſm mentẽ rõnalẽ. Et hoc probat phs. ix. ethi. per quinqꝫ que ſunt amicitie ꝓpria. vnuſquiſqꝫ enim amicus primo quidẽ vult ſuũ amicum eſſe ⁊ viuere. ſecũdo vult ei bona. tertio operatur bona ad ipſum. quarto cõuiuit ei delectabiliter quinto concordat cũ ipſo in eiſdẽ ↄtriſtatus ⁊ delectatus. Et ſm hoc boni diligũt ſe ipſos qꝫtum ad interiorem hominẽ. qꝛ volũt ipm ſeruari in ſua integritate. ⁊ optant ei bõa q̃ ſunt bona ſpũalia. Et opan

tur diligēter ſpūalia bona. Et delectabile ad cor ꝓpriū redeūt qr ibi inueniūt bonas cogitatō nes in pñti ⁊ memoriā bonorū pteritoꝶ ⁊ ſpē future btitudis ex quib9 delectatio cauſaꝛ. Similiter etiā nō patiūtur in ſeip ſis volūtatis deſcenſionē. qr to ta aīa eoꝶ tendit in vnū. E cō trario aūt mali nō volūt ꝯſuari integritatē interioris homis neqꝫ appetūt ſpūalia ei9 bōe neqꝫ ad hec operātur neqꝫ delecta bile ē eis ſecū cōuiuere redeun do ad cor. qr inueniūt ibi mala ⁊ pñtia ⁊futura que ⁊ pterita q̄ abhorrēt neqꝫ etiā ſibiipſis con cordāt ꝓpter ꝯſciam remorden tē. Et ſic ꝯcludēdo rñdet tho. ad primū argumentuꝫ ꝙ mali amāt ſemetipſos amore illo ꝓ prio q̄ eſt ipſoꝶ maloꝶ ꝑuenīeſ vſqꝫ ad ꝯtemptū dī. qr ſic incli nantur ad exteriora bōa ꝙ ſpū alia ꝯtēnunt. Ad ſcōm aūt ar gumentū dicit tho. ꝙ naturalꝛ amor nō tolliꝛ a malis ſꝫ puer titur mō iā dicto. Ad tertiū ꝓ arg. dicēdū ꝙ mali qui ſe repu tant bonos decipiunt ſeipſos et ita amor eoꝶ ad ſe eſt apparēs qm̄ q̄ faciūt iniq̄tatē hoſtes ſūt aīe ſue. Propterea xp̄s dixit Joban. xij. c. Qui amat aīaꝫ ſuā ꝑdet eā. Et q̄ odit aīam ſuam in h̄ mūdo in vitā eternā cuſto dit eā. Amare aīam in h̄ mun do eſt hec tꝑalia bona cuꝫ pctō velle ⁊ acq̄rere. Et lꝫ hoc videa tur ex amore ꝓcedere. odio tam̄ magis ē imputandū. qr ſic acq̄ quiriꝛ eterna ꝑditio.

¶ Nō odiū proximi eſt graue pctm̄ ⁊ de originalib9 ei9 cauſis atqꝫ trib9 peſſimis fructibuſ ex odio procedētib9

Capitulum tertium.

Ertiū eſt odiū proximi de quo cōſideremus tria. videlicꝫ

¶ Primo ei9 offenſionē.

¶ Scdō ei9 originationē

¶ Tertio ei9 fructificationē

¶ Primo conſideremus de odio proximi offenſionem. Eſt enim peccatum odium proximi ab alijs diſtinctum ⁊ mortale qñ ē ſm̄ deliberatōeꝫ ratōis. Qd̄ probaꝛ. Nā Johā. i. ſua canonica. c. ij. ait. Qui odit fratrē ſuū in tenebris ē. ⁊. iij. capi. Qui odit fratrē ſuū hōicida ē ſcꝫ aīe ſue. ⁊ de pe. dī. i. c. Hōicidioꝶ. Nā q̄ occidit ⁊ q̄ odit et q̄ detrahit pariter hōicida eſt.

¶ Sꝫ poſſet q̄s obicere ꝙ non omne odiū ꝓximi ſit peccatuꝫ. Et primo ꝓbatur qr nullū pec catū inueniꝛ i ꝓceptis vel in cō cilijs diuine legis ſm̄ illud pro uerbioꝶ. viij. c. Recti ſunt oēs

ſermones mei. vñ nõ eſt in eis
prauũ qđ necꝫ ꝑuerſum. Sꝫ
Luce. xviij. dicit. Si qs venit
ad me ⁊ nõ odit prẽꝫ ſuũ ⁊ ma
trẽ ⁊ vxorẽ ⁊ filios adhuc autẽ
⁊ aĩam ſuã nõ poteſt meus eſſe
diſcipl's ¶ Scđo ꝓbaꝛ ꝙ odi
um proximi nõ ſemꝑ ſit pctm̃.
Nã odire peccatores nõ eſt pec
catũ ſed peccatores ſunt proxi
mi nr̃i. qꝛ vt dicit Augꝰ. in. i.
de doctrina xp̃iana. Cuꝫ dicit
diliges ꝓximũ tuũ oẽm hoĩem
noueris proximũ eſſe putandũ
ergo ⁊c̃. Qđ aũt pctõres odio
ſint habẽdi patꝫ ex ṽbo Dauid
ſacti q̇ dixit. Iniquos odio ha
bui ⁊ legẽ tuã dilexi Inſuꝑ pec
catoribꝫ exoptabat mala inqui
ens. Cõuertanꝛ pctõres ĩ iſer-
nũ. ¶ Tertio probaꝛ ꝙ odium
ꝓximi nõ ſemꝑ ſit pctm̃. Om
ne eni pctm̃ repugnat nature.
ſed odire inimicũ eſt naturale.
ḡo ⁊c̃. Rñdet tho. ij. ij. q. xxv. et
q. xxxiiij. ꝙ duo pñt in hoĩe ꝯſi-
derari. Natura. ſ. ⁊ culpa ſcđm
naturã quã a deo hñt capaces
ſunt beatitudinis ſuꝑ huiuſ cõ
municatõe fundaꝛ caritas. et
ſm hoc oẽs hoĩes diligẽdi ſũt
boni ⁊ mali ⁊ nullus odiẽdus
ſm culpã vero q̃ aduerſantur
deo pctõres ſunt odiendi etiaꝫ
pater mater ⁊ propinqui. De-
bemus enim in peccatoribus
odire ꝙ peccatores ſunt. ſꝫ dili-
gere ꝙ homines ſunt. Vñ leo
papa. diſtin. lxxxvi. cap̃. Odio
Odio inquit habeantur pec-
cata ⁊ nõ homines. ⁊ ſic ſoluũ-
tur obiecta. Nã parẽtes quan-
tum ad naturam ⁊ affinitateꝫ
qua nobis coniunguntur ſecũ
dum preceptum dei et nature
diligẽdi ſunt ⁊ honorãdi Odi
endi autem ſunt quantum ad
hoc ꝙ impedimentum preſtãt
nobis tendendi ad perfectionẽ
diuĩe iuſticie. Sic dauid odio
habebat peccatores. quia odie
bat illorum iniquitatẽ. Simi-
liter inimici habẽdi ſunt odio
non q̃ꝫtum ad naturam et bõa
que habent a deo. ſed quantũ
ad eorum culpam ſcđm quaꝫ
ſunt nobis inimici. ¶ Secũdo
conſideremus de odio proximi
originationem. ſecundum eniꝫ
Durandum ordinis minoruꝫ
in ſumma ſua ex triplici cauſa
oritur odium.

¶ Prima eſt diſplicentia veri-
tatis.

¶ Secunda eſt diſplicẽtia bo
nitatis.

¶ Tertia diſplicentia recepte
penalitatis

¶ Prima eſt diſplicentia veri-
tatis. Aliqui enim ſunt ita per
uerſi ꝙ odio hñt diligentes ſe ⁊
amãt odiẽtes ſe. i. q̇ ve nocẽt ſi
bi inducẽtes ad mala ⁊ ecõtra
retrahentes a malis ꝑ admoni

tionē odiūt. ⁊ hoc ꝓpter diſpli centiā veritatis. Unde Terē tius ait. Ueritas odiū parit. De nūero hoꝝ fuit acha b rex iſrael qui dicebat de Michea ꝓpheta. Ego odi eū qꝛ non ꝓ phetat mihi bonū tm̄ ſed malū vt ſcribit᷑. iij. regū. xxij. capi. qa eīm dicebat ſibi ꝟitatē rephen dens eū ⁊ ꝑnuncians que īcur reret cū populo ꝓpter peccata ſua ⁊ nō adulabat᷑ regi vt pſeu do ꝓpheti qui ꝑnunciabāt ſi bi ꝓſpera. ideo ipſū Micheā odiebat. ¶ Secūda cā eſt ex q̄ naſcitur odiū ē diſplicētia bo nitatis. Mali eīm eoipſo qꝺ mali ſūt bonos videre vel bo na de eis audire nō pn̄t. qꝺ p cedit ex inuidia vel qꝛ ꝟtꝰ bo noꝝ ꝯfundit ⁊ obſcurat mali ciam iniquoꝝ. ſic Gen̄. xxxvij. c. dꝛ de Joſeph ꝙ oderant euꝫ frēs ſui nec poterant ei qui cꝙ pacifice loq. qꝺ erat ꝓpter ſin gularem bonitatē eius. Unuſ qſqꝫ eīm ait Hiero. moꝛibꝫ ſuiſ fauet Sic eīm ouis delectabili ter cōuerſat᷑ cū oue ⁊ lupus cū lupo. ita ⁊ malus delectatur ⁊ amat malos ſimiles ſibi. ⁊ bo nos ꝯꝛios moꝛibus ſuis odit. ¶ Tertia cauſa ex qua oꝛitur odiū ē diſplicentia ꝯcepta ex aliqua iniuria recepta. Sicut abſalon odiebat amon fratrē ſuū ꝓpter oppꝛeſſionem ſoꝛoꝛis ſue thamar ſimulauitqꝫ diſpli centiā quouſqꝫ vindicaret in iuriā fratre occiſo. vt ſcribitur ij. regū. xiij. c. Sic eſau oderat fratrē ſuū iacob ⁊ minabatur occidere qꝛ abſtulerat ius pꝛi mogeniture ⁊ paternā benedi ctionē. vt pꝫ Gen̄. xxvij. ca. qꝺ tm̄ iacob iuſte fecerat. Eſt autē pctm̄ iſtud ml'tū generale ⁊ ſa tis multiplicatū. Nam vix ho mines odiū ſemel ꝯceptū no lunt dimittere quaſi licitū eis videat᷑. Nec aduertūt ꝙ dū in odio manēt nō tantum vnum peccatum moꝛtale committūt ſed totiens quotiens iniuriam receptam ad memoꝛiam re uocātes actualitatē illis optāt quos odiū. Quod aūt dictuꝫ eſt antiqs Odio habebis ini micū tuū Matthei. v. c. Non erat illa ſn̄ia in lege dei. ſed fal ſa glo. quā faciebāt legis do ctoꝛes ſup illud Leuiti. xvi. c. Diliges amicū tuū ſicut teipꝫ. Et hoc arguebāt a ꝯꝛio ſenſu dicētes Ex quo amicus diligi ꝑcipit᷑. ergo p ꝯꝛiū inimicꝰ odi ri mandat᷑. Sed tale argumē tū ē validū qn̄ ꝯꝛiū nō habet in lege Sed expꝛeſſe mandabat deus ꝯꝛiū in ipſa lege ſtatuens ꝙ ſi qs tranſiēs p viaꝫ videret iumentū inimici ſub ſarcina i terrā lapſum nō ptranſiret ſed iuuaret ad leuandū ipſū. ideo

xp̄s talē falſam expōnē repro/
bans ait. Ego aūt dico vob
diligite inimicos veſtros.
¶ Tertio ↄſiderem⁹ de odio
p̱ximi fructificationē. p̱ducit
eñ tres peſſimos fructus
¶ Prim⁹ ē cordis oduratio
Scd̄a crudelitatis actio.
¶ Tertio dānificationis mali
ḡnatio.
¶ Primus fruct⁹ ē cordis ob
duratio. Odiū eñ inter cete/
ra peccata indurat cor terribi
liter vt merito poſſit de odien
te verificari illud qđ dr̄ Job.
xli. Cor ei⁹ indurabit̄ quaſi la
pis. Conditiōes aūt duri cor
dis ponit Bernardus in li. de
ↄſolatiōe ad Eugeniū dicēs.
Cor durū ē qđ nec cōpūctione
ſcindit̄. pietate nō molit̄. p̄cib⁹
nō flectit̄. minis non cedit. fla/
gellis obdurat̄. Cor durū ait
ſapiens male hēbit in nouiſſi
mo. Hec oīa impleri vidētur
in odiente. nā cor eius nō pōt
habere ↄtritionē. vñ nec in cō
feſſione abſolutionē nec veniā
nec corōnē. Expreſſe eñ dr̄ de
pe. di. v. c. Falſas. ꝙ talis qui
odiū tenet̄ in corde admitti ñ
debet ad pniaȝ. ſ. ꝙ abſoluat̄ a
ↄfeſſore. ꝛ quantomagis p̱ma
net in odio tātomagis indura
tur. Pietate tñ molit̄ talis. qa
ꝛ ſi viderit inimicū in aduerſi
tate non cōpatit̄ ſed appetit ei
maiora mala vſqȝ ad ↄſūpti
onē. Sic iudei odiētes xp̄m ñ
fuerūt moti pietate ad ipm cū
viderent eū terribiliter flagel
latū quod fecerat ad flectēdū
eos ad pietatē erga eū. ſed vo
luerūt eū oīno crucifigi vt ſa/
tiarent̄ de penis acerbiſſimis
eius ꝛ obp̱brijs. Nec flectit̄
p̄cib⁹ obediēs. Nā ſi amici vi/
cini ꝛ religioſi ꝛ p̄lati dep̄cent̄
tales vt odia dimittāt ꝛ inimi
citias nō acquieſcūt. Non ce/
dit minis odiens. qr ꝛ ſi fiant
ei cōminatiōes a p̄dicatorib⁹
multoꝝ maloꝝ q̄ deus p̱ odio
ſuo inferret ꝛ p̄cipue dānatio/
nis eterne nō videt̄ curare. Fla
gellis obdurat̄. nā incurrit in
dāna ꝛ īfirmitates mortē fami
lie ſentit ꝛ tñ odiū tenet Unde
ꝛ in nouiſſimo male hēbit qr in
morte cū odio trāſiēs a demo
nib⁹ crucidād⁹ ad inferna de
ſcendet. ¶ Secūdus peſſimus
fruct⁹ odij ē crudelitas. Cain
ex odio ita crudelis factus eſt
vt nō parceret germano abel
innocēti. Geñ. iiij. c. Egyptij q̄
oderāt Heb. vt habet̄ Exodi
i. c. affligebāt eos multis mo/
dis vſqȝ ad ſubuerſionē puu/
loꝝ naſcentiū in flumie. ¶ Ter
tius fruct⁹ odij ē dānificatio.
nā odiēs q̄rit in exoſo ſeptem
genera domnoꝝ vel ſimul vt ſe
patim. ꝛ in q̄libet cōmittitur

moꝛtale. ¶ Pꝛimũ dãnũ ĩ ſub/
ſtantia appetẽs ꝙ ipam amit/
tat vel diminuat ⁊ ad hoc opa
tur ſi poteſt per ſe vel p alios.
¶ Scõm damnũ ĩfama. qꝛ de
trahit ſibi ⁊ bõa audita de exo
ſo ꝑuertit. ¶ Tertiũ damnum
in patria qꝛ querit qũo expellat
de ciuitate vel ſaltẽ hoc deſide/
rat ¶ Quartũ damnũ in fami
lia. quia appetit infirmitatem
vel moꝛtẽ filioꝝ vel dãnatõem
et iniurias eius. Quintũ dã
nũ in libertate. qꝛ appetit ꝙ in
carceretur ꝓpt debita ⁊ simi
lia. ¶ Sextũ damnũ in coꝛpoꝛe
qꝛ cupit illũ infirmari vel moꝛi
Vñ ⁊ ſi ipſe nõ occidat deſide
rat ꝙ deus vel alius id faciat.
¶ Septimũ damnũ ẽ ĩ anima
qꝛ vellet aĩam ei⁹ ad ĩferna de/
ſcẽdere. Sed ecõuerſo deponẽ/
tib⁹ odia ꝓpter xp̃m ⁊ inimicis
veniã petẽtib⁹ ob eius amoꝛem
indulgẽtib⁹ abũdantiſſime gra
tia ei⁹ infunditur. Grãdis ẽ vti/
ꝗ hec elemoſina coꝛdis ⁊ deo
bñdicto acceptiſſima mirũ in
modũ. Dixit enim dñs ieſus
xp̃s Mathei. vi. c. Si eniz di
miſeritis hoĩb⁹ pctã eoꝝ dimit
tet vobis pater vr̃ celeſtis pctã
vr̃a. Et vt nos moneret exẽplo
exiſtẽs in cruce. p⁹ vincl'a. poſt
flagella poſt ſputa. poſt liuoꝛes
poſt coꝛonã ſpineã pendens in
medio latronũ ꝓ ſuis ꝑſecutoꝛi
bus oꝛauit dicẽs Pr̃ ignoſce il
lis qꝛ neſciũt qd faciũt. O pi
um verbũ. O ardẽs dep̃catio
O deniꝗ inaudita manſuetu
do. Nõ cõqueritur benign⁹ ie
ſus. Nõ imp̃catur malũ iude
is crudeliſſimis ſed veniã quã
tñ nõ meruerũt. Idcirco q̇ ſuo
amoꝛe odia deſerũt ſibi ad mo
dũ cõplacẽt ipſiſꝗ ſeſe quoddã
mõ reddit obligatũ. ¶ Vñ ex/
tat exemplũ de ſancto Johãne
gualberto. Hic cũ miles foꝛet
⁊ inimicitias haberet moꝛta/
les cũ quodã q̇ ei⁹ auunculum
interfecerat vna dieꝝ cum eſſꝫ
armis accinct⁹ ⁊ inueniſſet ini
micũ ſuũ ſolũ ⁊ inermẽ aggreſ
ſus eſt eũ vt interficeret. Ad il
le ꝓſtrat⁹ in terrã rogauit eum
ob amoꝛẽ illi⁹ q̇ tali die ꝓ nob
oĩb⁹ paſſus fuerat vt ſibi ign̊ſce/
ret. Erat enim ſexta feria. Ad
cui⁹ p̃ces ſubito emolitũ ẽ coꝛ
ei⁹ Et odio depoſito dixit Ob
amoꝛẽ crucifixi nõ poſſuꝫ tibi
nõ indulgere cũ ip̃e ꝓ nob ini/
micꝭ ſuis moꝛtẽ guſtauerit iſta
die. vade igit ſecur⁹ ⁊ bñ fac qꝛ
ego tibi oẽm iĩuriã rẽitto Poſt
qd cũ acceſſiſſet ad ecciam ſcti
miniatꝭ ꝓpe floꝛentiã in monti
culo vbi nũc moranꝛ monachi
mõtis oliuaꝝ oꝛãti ipi añ ima
ginẽ crucifixi q̃ imago inclina
uit ſibi caput q̃ſi grãs agẽs de
iniuria remiſſa inimico ꝓpt eũ

Et adhuc oñdiꝛ ibi talis ima-
go. Et ita cõuerſus eſt ille Jo-
hãnes gualbertꝰ ad eũ ꝙ dimiſ-
ſo ſclo ordinẽ inſtituit ſpãlem
ſcȝ vallis vmbroſe ⁊ miraclis
multis claruit canonizatꝰ ab
eccia. Deponãtur ergo odia et
ceſſent diſcordie. vt ſic digne ſu-
ſcipiẽtes viuificũ ſacrꝫ dignos
nos faciamꝰ gr̃a xp̃i q̃ eſt bñdi-
ctus in ſcl'a ſcl'oꝝ. Amẽ.

¶ Feria q̃rta pꝰ dñicã oliuaruȝ de mirãda cõuerſione latronis pẽdentꝭ i cruce. Sermo. xlv

Amen dico ti-
bi hodie mecũ eris
in paradiſo. Pijſſi-
mi ieſu ad latronẽ
loquentis. Verba
ſunt iſta originaliꝛ Luce. xxiij
c. ⁊ in euã. ho. Dũ pendebat in
cruce ieſus xp̃s filiꝰ dei ꝑ ſalu-
te hoib9 afferẽda exhibuit miſe-
ricordiã ſuã latroni q̃ crucifixꝰ
erat a dextris eiꝰ. In illo q̃ꝑpe
fiducia daꝛ oib9 pctõrib9 q̃ ad
pniam redire diſponũt vt ſecu-
ri currãt ad pedes ſaluatoris
mũdi q̃ neminẽ abijcit ad ſe cõ-
fugientẽ. ⁊ vt inq̃t deuotꝰ Ber-
nar. hoiem alloquẽs pctõrem
Caput hȝ xp̃s inclinatũ ad te
ſalutandũ. Os clauſum ad te
oſculãdũ pedes crucifixos ad
tecũ ꝑmanendũ. brachia apta
ad te amplexandũ. latꝰ apertum
ad te diligendũ. ⁊ totũ corpus
in cruce extẽſum ad ſe totũ tibi
largiendũ. Propterea vt ardẽs
caritas filij dei ad latronẽ con-
uerſum ⁊ q̃ſlibet hũiliatos pec-
catores noſcaꝛ. in p̃nti ſmõe d̃
illo latrone tria myſteria declarare ſtudebimus.

¶ Primũ erit de ipius merito

¶ Scðm de ipiꝰ premio

¶ Tertiũ de ipſiꝰ priuilegio

¶ De ſeptẽ ꝟtutib9 latronis a ſpũſcõ ſibi infuſis in q̃b9 appa-
ret ãplitudo meriti eiꝰ.

Capitulum primũ

Rimũ myſteriũ decla-
randũ erit de illius la-
tronis merito. Nã ple-
riq3 miranꝛ q̃uo ille q̃ ꝑ ſuis ſce-
lerib9 publico ſupplicio ꝯdẽna-
tus fuit in extremo vite ſue q̃ ſi-
bi auferebaꝛ violẽtia paſſiõis
meriti potuit vitam eternam.
Quibus reſpondemus ꝙ pec-
cata p̃terita etiã grauia ⁊ enor-
miſſima adhuc in extremo de-
leri poſſunt per penitentiaȝ vn-
de ⁊ ſic penitens fit dignꝰ eter-
na requie. Hinc Hieronymꝰ
ad damaſum papam. ⁊ de pe.
di. i. capitulo Importuna. ait.
Chriſtus de cruce in paradi-
ſum latronem tulit ⁊ ne quis
aliquando ſeram conuerſioneȝ
putaret fecit homicidij penam
martyriũ. ⁊. xxvi. q. vi. ca. Si
p̃ſbyter ſcribitur. Vera ꝯfeſſio
in vltimo ꝑe poteſt eſſe: q2 dñs

nō ſolum tpis ſed etiā cordis inſpector ē ſicut latro vni⁹ mo⸗mēti tpe meruit eſſe in paradi⸗ſo in hora vltime ꝯfeſſiōis. Et eadē cā ꝛ qōne .c. agnouimus. Celeſti. dixit. Perdidiſſ latro in cruce pciū ad xpi dexteram pendēs ſi illū hore illi⁹ pnīa nō iuuiſſet cū eſſet in pena penitu⸗it. ꝛ p vni⁹ ꝯfeſſione ſermonis habitaculū paradiſi eo penitē⸗te ꝓmeruit vera ad deum cōuer ſio in vltimis poſitorum men⸗te poti⁹ eſt extimāda ꝙ̄ ipſe ꝓ⸗pheta. hoc taliter aſſerēte. tū cō uerſus ingemueris tūc ſaluus eris. ꝛ ea dē adhuc cā ꝛ queſtio ne .c. his q̇. Leo papa ſic aſſe⸗rit. Miſericordie dñi nec mēſu ras poſſum⁹ ponere nec tēpora diffinire apud quē nullas pati tur venire moras cōuerſio dicē te ſpū dei ꝑ ꝓphetam. Cū cō⸗uerſus ingemueris ſalu⁹ eris. Penituit ergo latronē illū pre terite vite ſue male acte ꝛ peni tentiā ſuā ſeptē ꝟtutibꝫ decora uit. tribꝫ ſcꝫ theologicꝫ. fide. ſpe ꝛ caritate. Et quatuor cardina libꝫ. vicꝫ. prudētia. iuſticia. for⸗titudine. ꝛ tēperantia. q̄ virtu⸗tes infuſe ſibi fuerūt a diuīa g̃⸗tia. ¶ Prima latronis ꝟt⁹ fuit fides vtiqꝫ admirabilis. Cuꝫ xpo eni nunqꝫ fuerat ꝯuerſat⁹ nec forte añ nouerat eū Nō fue rat ſecut⁹ doctrinā ei⁹ nec etiaꝫ vitā ſꝫ in oꝑibꝫ impietatꝫ ſe ex⸗ercēs iuſte patiebaẜ exitiū mor tis. videbat aūt xp̄m deriſū ab oībꝫ derelictū publice ꝯdēna⸗tū afflictū infirmū. obprobrijs ꝛ ꝯtumelijs ſaturatū ꝛ iā mor ti vicinū ꝛ ip̄e vicin⁹ morti a ne mine doct⁹. a nullo ꝓmonitus dei fili⁹ credidit. Et illi q̇ eius doctrinā audierāt miracl'a vi⸗derāt. ꝛ paulo añ de manibꝫ ſu is ſanctiſſimis in cibū corpus illi⁹ ſumpſerant fugiēdo nega⸗bāt. Iſte ſol⁹ cū tacēte virgine ip̄m ꝟe dei filiū idubitata fide in aīo ſuo credebat ¶ Scḋa la tronis virt⁹ fuit ſpes. q̄ tāta in illo fuit ꝙ ab illo ſperabat ſalu tē quē i corpe ꝓprio videbat oī ſalute priuatū. ¶ Tertia virt⁹ fuit caritas. Nā totū qḋ habu it ipi ieſu in amoris perfecti ſi⸗gnū imolauit: Manibꝫ eniꝫ ꝛ pedibꝫ crucifix⁹ nō valuit fuire ſibi niſi tm̄ cū duobꝫ membris ¶ Primo corde. ¶ Scḋo ligua ¶ Primo eni corde ſibi timia⸗ma ꝑfecti odoris ardēti carita te ſacrauit. ¶ Scḋo ꝟo lingua ſibi obtulit ꝟificatū illḋ qḋ dr̄ Mathei. xij. c. Bon⁹ hō de bo no theſauro cordis ſui ꝓfert bo na. Proinde q̄tuor amores ar dētiſſimos lingua ſua de corde expreſſit.

¶ Prim⁹ fuit amor ꝯfeſſionis.
¶ Scḋs ꝯpaſſionis.

¶ Tertius correctõis.
¶ Quartus ꝑfectionis:

¶ In q̃bus quidẽ amoribꝫ ap/te mõſtrauit. qꝛ in q̃tuor dimẽ/ſionibꝫ crucꝫ xp̃o ꝑ amorẽ cru/cifix⁹ erat in cruce. ¶ Prim⁹ er/go fuit amor ꝯfeſſionis. q̃ fuit ſue crucis ꝓfundũ dũ ſua pro/pria ac toti⁹ humani gñis ſcele/ra cõfeſſus ẽ aſſerẽs nos pena/libꝫ anguſtijs digne plecti cum ait. Et nos quidẽ iuſte. ſ. pati/mur. Nã digna factꝫ recipim⁹. In magnis quidẽ cognitiõibꝫ ferebatur q̃ ſe iuſte digneqꝫ pa/ti ꝓfitebatur. Magna pars ẽ venie apud deũ hec cognoſcere ſimiliter ꝛ fateri. ¶ Scd̃us fuit amor ꝯpaſſionis q̃ extitit lati/tudo crucis ſue duꝫ anguſtias ieſu xp̃i pie excuſabat aſſerẽs il/las ſine culpa ꝓpria ſuſtinere. Et lꝫ xp̃s a pilato iudice ordia/no acclamãte populo fuiſſꝫ cõ/dẽnatus ad mortẽ. Hic tñ la/tro ſubdidit. Hic vero q̃d ma/li fecit. Cognouit equidem in/nocentiã xp̃i q̃ pctm̃ non fecit. nec dol⁹ inuẽtus ẽ in ore illius ꝛ hoc ipſo illuminãte quem la/tro publice fatebatꝛ innocentem ¶ Tertius fuit amor correctio/nis q̃ extitit longitudo ſue cru/cis dũ blaſfemantẽ latronẽ im/piũ caritatiua rñſiõe cõpeſcuit dicẽs. Neqꝫ tu times deũ vide feruorẽ hui⁹ latronis qui ligno corpe pendẽs corpaliũ penarũ oblit⁹ ſodalẽ arguere ꝛ inſtrue/re nõ verebatꝛ. Neqꝫ inq̃t tu times deũ q̃ in eadẽ dãnatõe es. ſcilꝫ mortis. ¶ Quart⁹ fuit amor ꝑ/fectõis qui extitit latitudo ſue crucis dũ toto mẽtꝫ affectu at/qꝫ benigno lingue affatu cũ ex/plicabili cordis hũilitate ꝛ con/tritõe necnõ cũ tota mẽtꝫ deuo/tiõne ꝛ q̃ſtuꝫ ꝑmiſit acerbitas ip̃a ſupplicij cũ cõuerſiõe faciei benigna ad dñm ieſum ſtupen/de admiratõis breuẽ orõeꝫ effu/dit dicẽs. Dñe memto mei dũ veneris in regnũ tuũ. In qua oĩs cõſummata ꝑfectio mirabi/liter cõtinetꝛ. ſi deuota mẽs no/uerit explicare. Sꝫ vt id aliq̃li/ter patefiat. ¶ Primo cõſidera in quãta fide ille latro fundatꝛ q̃ in moriẽte credit vitã eternam ¶ Secũdo vide quãta ſpe fir/ma ad eterna erigitur q̃ ab illo q̃ ab oĩ mũdo eijcitur ſperat ce/leſte regnũ. ¶ Tertio põdera i q̃ta exceſſiua caritate locatur qui ſola dilecti ieſu mẽoria ẽ cõ/tent⁹ ¶ Quarta virt⁹ hui⁹ la/tronis fuit prudẽtia. qꝛ nl̃la po/ſtulauit caduca ¶ Quinta vir/tus fuit fortitudo q̃ fecit eũ ſu/perferri ſup oĩ ſcelera ſua. Sex/ta virtus fuit tempantia q̃ i ſo/la volũtate dei ꝛ ſaluatoris ieſu xp̃i premij menſuram reliquit ¶ Septima, virt⁹ fuit iuſticia

ſm quã reddidit ſibi ꝯfeſſionẽ p̃cedẽtẽ culpe proximo correctõ nẽ et xp̃o honorẽ laudẽ ꝯpaſſi onẽ ⁊ totalẽ ſue volũtatẽ imola tionẽ. Quare ñ ſine cã xp̃z ita ſibi propicium inuenit.

¶ De ſeptẽ dulcorib9 ſe ꝯditio nib9 promiſſionis xp̃i facte la/ troni conuerſo.

Capitulum ſecunduz

Ecundũ myſteriuz declarandũ de latro ne ſancto dicitur pre mij Fuit enim a xp̃o ſibi largiflua caritate promiſſũ premiũ dũ ſibi dixit. Amẽ di/ co tibi quia hodie mecum eris in paradiſo. Licet vtiqꝫ huius promiſſionis tam admirande de quolibet verbo ꝗquirere ſen ſum ⁊ tam ample grẽ ⁊ amo/ ris inueſtigarẽ dulcores ſeu dul cedines. Septẽ nẽpe dulcedi/ nes huic latroni xp̃s ãpla mi/ ſericordia diſpenſauit.

¶ Prima dr iuramẽti veritas
¶ Scda annũciata pietas.
¶ Tertia electiua caritas
¶ Quarta tp̃is breuitas
¶ Quinta diuina ſocietas.
¶ Sexta eterna ſtabilitas.
¶ Septia glorioſa iocũditas.

¶ Prima dulcedo ſeu conditio promiſſionis facte latroni de p̃ mio dicitᷣ iuramẽti veritas que notatur in hoc verbo. Amen dictio ſignificat ꝙ verũ ẽ vt pa tet de con. di. ij. c. Reuera. in fi ne textus ⁊ in glo. ⁊ xxxviij. di. c. Sedulo. ⁊ xij. di. c. De his. Et extra de filijs p̃ſbyterorꝫ nõ ordinãdis. c. Propoſuit. Et i rationali. de offi. li. iiij. Quod enim xp̃s ꝓmiſit in veritate ꝓ/ miſit. Et vt ipẽ dixit. Lu. xxi. c. Celũ ⁊ terra tranſibũt verba aũt ſua nõ preteribunt. Quaſi dicat ſm Nicolaũ de lira ſuꝑ Matheũ. xxij. c. ꝙ licet tranſi re debeat celũ ⁊ terra nõ q2 cor rumpentur quantũ ad ſubſtã tiam. q2 ceſſabit motus celi ⁊ fi et tranſmutatio in elemẽtis cũ nõ preteribit verbum xp̃i quod eſt ipſo mundo ſtabilius. Se/ cunda dulcedo ſeu conditio ꝓ/ miſſionis [premij] facte latroni dicitur annũciata pietas. Ille enim qui ex pietate venerat. ſal uos facere pctõres latroni dice bat. Dico. ſ. ego ieſus dei fili9 q̃ veni ſaluũ facere qđ perierat q̃ veni vocare peccatores ad pẽi tentiã qui veni ꝗquirere ouem ꝑditã vt illam imponẽs hume ros meos reducam ad paſcua vbertatis in regno celorꝫ Ego inqꝫ q̃ ſanguine proprio redie/ re volui gen9 humanũ. ¶ Ter tia dulcedo ſiue ꝯditio ꝓmiſſio nis facte latroni dicitᷣ electiua caritas que exprimitur cũ xp̃s ſubdit. Tibi quaſi dicat ꝙ nõ obſtantib9 ſcelerib9 p̃cedẽtibus

a te cōmiſſis tamē propter peni
tentiam ꝛ conuerſionem tuam
ego te elegi vt ſis in numero ele
ctorū meoꝝ. Habet nāqꝫ peni/
tentia tantā efficaciā vt ex im/
pio homine faciat iuſtū. Ego
dico tibi iam iuſtificato ꝛ recō
ſiliato patri meo ac numero ele
ctorum aſcripto ¶ Quarta dul
cedo ſiue conditio illius ꝓmiſ/
ſionis dicitur temporis breui/
tas. quia ſubiūxit chriſtus ho
die. O felix verbū retroactis tē
poribꝫ amicis dei prophetis. et
patriarchis clauſuꝫ q̄ ꝑ tot an
noꝝ curricula a paradiſi gau/
dijs exulare cōpulſi ſunt. Fle/
uit adam propter inobedienti
am ↄmiſſam deſiderauit xp̄m
illūqꝫ coluit ac dilexit venturū
ꝛ tñ cum vixiſſet annis nongē
tis triginta vt dicitur Geñ. v.
capitulo. in extremo vite xp̄m
inuocans non audiuit Hodie
mecū eris in paradiſo. ſed poſt
exactos annos quinqꝫ milia
Noe iuſtus inuentus eſt in cō
ſpectu domī qui diluuij tempo
re in archa ſaluatus eſt nihilo/
minus in vltimo vite ↄſtitutꝰ
nō audiuit. Hodie eris in pa/
radiſo. Quinimo ad limbum
deſcendēs ibi ſedet in tenebris
vſqꝫ ad ↄpletā paſſionē chriſti
Sic abraham. ſic yſaac ſic Ja
cobi ſic ꝓphete ſic deniqꝫ iuſti
oēs latroni xp̄o dictū ē. hodie. i
ſtatim poſt aīe ꝛ corꝑis tui ſepa
tionē eris in ꝑadiſo. Hic autēꝫ
latro exemplū eſt manifeſtū ꝙ
illi q̄ nihil hn̄t purgabile dece/
dētes in caritate ſtatim euolāt
¶ Si autem aliquis quereret
quis poteſt eſſe adeo mundus
vt moriens nihil purgabile re
tineat. Ad quod reſpondemꝰ
hoc fore poſſible quinqꝫ rōnibꝫ
¶ Pria dr̄ martirij tolleratōis
¶ Secunda baptiſmalis pu/
rificationis.
¶ Tertia intēſe ↄpunctōis
¶ Quarta ꝟtualis ꝑfectōis
¶ Quinta plenarie remiſſiōis
¶ Prima rō quare pōt q̄d abſ
qꝫ aliquo purgabili ex hac vi/
ta diſcederet ꝛ ſtatim euolare di
citur martyrij tollerationis.
Qui enim martyrium patitur
purgatur ab omni labe ꝛ mox
regnum celorum ingreditur.
vnde Cyprianus in quoddaꝫ
ſermone ait. O delicata paſſio
ꝛ glorioſa ↄfeſſio. Abſoluitr̄ ꝑ
martyriū aīa a vinclo carnis ꝛ
in celo cū triūpho eleuatur ab
āgelis. Et extra de celebra. miſ.
c. Cū marthe. dicitr̄ ꝙ iniuriaꝫ
facit martyri q̄ orauit ꝓ marty
re. qꝛ videlꝫ indubitāter creditr̄
ad celū euolaſſe. ¶ Scd̄a ratio
dicitr̄ baptiſmalis purificatōis
In baptiſmo debite ſuſcepto
mūdatr̄ aīa. Et mox baptizatꝰ
moriēs euolat. vt patet extra de

baptiſmo.c.Debitū.Et ad hͦ
oſtendēdū baptizato xp̄o apti
ſunt celi Matthei.iij.capitu.
¶ Tercia rō ē intenſe cōpun/
ctionis. Dū em̄ contritio fer/
uida eſt ⁊ intenſa ſatis aufert
omnē culpā ⁊ debitam penā.
Et de huiuſmodi intēſa cōpū
ctione intelligit dictū Augu/
ſtini ꝙ vera pnīa ad puritatē
baptiſmi conat adducere pe/
nitentē. ¶ Quarta rō eſt ꝟtuo
ſe perfectionis. Dū em̄ aliqui
perfecte viuūt florentes ꝟtuti
bus heroicis ſicut fecerūt bn̄/
dictus dn̄icus franciſcꝰ ⁊ alij
morientes ſtatim euolāt. Vn̄
Grego.li.iiij. dialogorum ait
Juſtoꝝ aie mox vt huius car/
nis clauſtra exeūt: in celeſtibꝫ
ſedibꝫ recipiunt. ¶ Quinta rō
eſt plenarie remiſſiōis. Scōm
doctores Ray. Hoſti. ⁊ alios
Boni xp̄iani qui lucrant idul
gentias plenarias ab omnibꝫ
pctis purgant ⁊ morientes ſta
tim euolant. Que omnia ſatiſ
credibilia facit exemplū latro
nis. ¶ Quinta dulcedo ſiue
conditio ꝓmiſſionis facte la/
troni ē diuina ſocietas: Hec
notificat in illo verbo mecum.
Sexta conditio eterna ſtabi/
litas. ideo ſubdit eris. ſ. in eter
nū permanebis. Quicqd enī
eſt in illa ſanctoꝝ beatitudine
eternū erit ⁊ ſemꝑ ꝑmanebit.

Eterna pax. eterna reqes. eter
ne diuitie. eterna deniqꝫ vita.
Hoc ieſus benedictus ſepiſſi/
me reſerauit. nam Joh.iij.ca.
ait. Sic deus dilexit mundū
vt filiū ſuū vnigenitū daret vt
omnis qui credit in illū nō pe
reat ſed habeat vitā eternam.
Et.x.c. Oues mee vocē meā
audiūt. ⁊ ego do eis vitā eter/
nam. Et Matthei.xxv.capi.
Jbunt hi in ignem eternū. Ju
ſti aūt in vitam eternā. ¶ Se/
ptima ꝯditio illius ꝓmiſſiōis
ē glioſa iocunditas q̄ exꝓmit
cū dixit xp̄s i ꝑadiſo ſm̄ Nico.
ḋ lira. Non accipit hic ꝑadiſꝰ
ꝓ horto voluptatis nec ꝓ celo
empyreo. ſed ꝓ fruitiōe beata:
quā habuerūt ſancti patres in
morte xp̄i qui erāt in limbo de
tenti. Statim cū eius aīa de/
ſcendit ad eos. ⁊ eadē die illuc
deſcēdit aīa illius latronis fa
cta ꝑticeps beate fruitiōis.

¶ De quinqꝫ ſingulariſſimis ꝑuilegijs latronis ad xp̄m cō uerſi. Ca.iij.

Ertiū myſteriū decla
randū ḋ ſancto latrōe
eſt de ipſius ꝑuilegio
Fuerunt quippe in eo qnqꝫ ꝑri
uilegia ſingulariſſima.
¶ Primū ē aſſimilationis.
¶ Scōm aſſociationis
¶ Tertium predicationis.
¶ Quartum petitionis

¶ Quintum figurationis.

¶ Primū fuit priuilegium aſ-
ſimilationis. Solus enim ip
ſe inter membra xp̄i aſſimila-
batur xp̄o in crucifixiōe ⁊ cru
cifixus crucifixo aſſimilat⁹ eſt
Nec obſtat ꝙ crucifixus fuit ꝓ
ſceleribus ſuis. quia poſt con
uerſionem fuit legitimū mem
brū xp̄i ⁊ ex tunc pena ſua cō
figurata fuit ſimilitudini mor
tis eius. ¶ Scōm priuilegiuꝫ
fuit aſſotiationis. Solus ipſe
virginē matrē aſſociauit in la
mentatōe doloroſa morientꝫ fi
lij dei. Factus eſt enim ſocius
ei ī fide atqꝫ dolore. Nulla au
tē alia creatura pn̄tis vite ma
trem aſſociauit in iſtis. Licet
enim Johannes ⁊ magdale-
na amare deflerent morientē
ieſum. nō tn̄ vt deū pro redem
ptione humani generis mori
entem. vnde eorum lamenta
multū fuerunt informitate in
ſipida. Solius iſtius latrōis
ſimul cum maternis fuerunt
accepta lamenta. qꝛ deum cre
didit deſup infuſa fide quem
cum incredibili dolore homi
nem ante ſuos oculos moriē-
tem vidit. ¶ Tertium fuit pri
uilegium predicationis. Naꝫ
ieſu condennato a iudeis im-
pijs tanqꝫ reo latro iſte publi
ce predicauit ſaluatorem ſuū
⁊ armis quibus potuit tanqꝫ
ſu⁹ collateralis miles ſtrenue
defenſauit. Non fuit iſte tanqꝫ
ſeruus fugitiuus qui dimit-
tit dn̄m ſuum in bello mori ⁊
fugit ⁊ debet capite puniri. ff.
de re militari. l. deſertorē. Sꝫ
fuit tanqꝫ ſeruus fidelis obſe
quens dn̄o ſuo vt potuit vſqꝫ
ad mortē. Et probabilit̄ cre-
di poteſt ꝙ latro iſte increpa-
uerit ꝑuerſos iudeos ac pha-
riſeos ⁊ ſcribas qui ſic impie
exultabant pro moriente ieſu
¶ Quartū priuilegiuꝫ fuit pe
titionis. Iſte latro ſolus po-
ſtulauit ſalute quando ſalua
tor mundi eam pro omnibus
faciebat. vnde ⁊ abundanter
eam recipere debuit ſicut et fe
cit. ¶ Quintum fuit priuilegi
um figurationis. Nam ipſe fi
guram tenuit ⁊ quaſi vicē om
niū electorū. Ut enim inquit
Leo papa in ſermone de paſ
ſione. Duo latrones vnus ad
dextram ⁊ alius ad ſiniſtram
cum xp̄o crucifiguntur. vt ī ip
ſa pati buli ſpecie demonſtra-
retur. illa que in iudicio illi-
us omnium hominū ē facien
da diſcretio. Ipſa enim crux
tribunal fuit in medio cui⁹ iu
dice conſtituto vnus qui cre-
didit liberatus. Alter qui in-
ſultauit dānatus eſt. Per illū
ergo latronem figurant̄ omēs
electi qui in die iudicij ſtabūt

a dextris xp̄i. quibus dicetur.
Venite benedicti patris mei
poſſidete paratum vobis re/
gnum. Ad quod nos ipſe per
ducat qui viuit ⁊ regnat in ſe/
cula ſeculoꝝ Amen.

¶ Feria quinta in cena domi
ni. De myſterijs ſacramēti eu
chariſtie contentis in epiſto/
la huius diei.

Sermo q̄dragesimuſſext⁹

[P]robet autē
ſeip̄m homo ⁊ ſic
de pane illo edat
⁊ de calice bibat.

Doctoris gentium verba ſūt
iſta prime ad corinthi. xi. cap̄.
⁊ in epiſtola hodierna. Cun/
ctorum fidelium deuotio in/
flāmari debet hoc tēpore ma
xime ad ſacratiſſimū corpus
dn̄i noſtri ieſu xp̄i. Statuit nā
qꝫ ſancta mater eccleſia vt in
ſancto paſchale ad min⁹ om/
nes vtriuſqꝫ ſexus qui perue/
nerunt iam ad annos diſcreti
onis reuerenter ſuſcipiant eu/
cariſtie ſacramentum. Verū
tamen qꝛ multi ſunt imitato/
res corinthioꝝ qui irreueren/
ter ⁊ impudice frequentare p̄/
ſumunt dn̄icam mēſam. Jdō
in preſenti ſermone ſm ea que
in epiſtola recitātur de ip̄o al
tiſſimo ſacramento verba fa
ciemus in q̄ tria myſteria ab
apl'o tradita declarabimus.

¶ Primū eſt de ſacramenti eu
cariſtie irreuerē tia.
¶ Secūdū de illi⁹ excellentia.
¶ Tertiū de ei⁹ frequētia.
¶ Qualiter apl's reprehēdit
corinthios. qꝛ irreuerenter ſe
habebant ad ſacramentū eu
chariſtie. Capitulum primū.

[P]rimū myſterium
declarandū ē de ſa
cramenti eucariſtie
irreuerentia rep̄hen
ſibiles quippe ſunt ⁊ non paꝝ
illi qui irreuerenter ſe habent
ad iſtud ineffabile ſacramen/
tum quod apoſtol⁹ oſtēdit in
prima parte epiſtole. vt enim
inquit Nicolaus de lira Apo
ſtolus arguit corinthios de h̄
ꝙ male ſe habebāt circa ſacra
mentum eucariſtie q̄ꝫtum ad
cibum. quia aliq̄ eoꝝ ſumpto
cibo recipiebant corpus chri/
ſti ſumentes. argumentum ex
hoc ꝙ xp̄s poſt cenam hoc ſa/
cramentū inſtituit ⁊ diſcipl'is
dedit. Quod tūc fuit ratōna
bile. qꝛ ibi debuit inchoari ve
ritas. vbi ceſſauit figura. Hu/
ius autem ſacramenti figura
fuit immolatio agni paſcalis
Et ideo poſt illius agni eſū
xp̄s inſtituit hoc ſacramentū
Poſtea rationabiliter ſtatuit
eccia in reuerentiā tanti ſacra
mēti ꝙ nō ſumat̄ niſi a ieiunus
ieiunio nature. q̄d ſoluit̄ ꝑ om

ne illud qđ sumif p modicum cibi ꝛ potus. Dies aũt incipit a media nocte Et ideo q̇ post mediã noctẽ aliquid sumpse/rit dicto mõ reddif inhabilis ad sumendũ hoc sacramentũ excusantur tñ infirmi. Idez di cit Richardus in .iiij. di. viij. Dicit ergo apostolꝰ. Cõueni entibꝫ vobis in vnũ .s. ad participandũ eucaristie sacrm iaz nõ est .i. nõ licet vobis dñicaz cenã manducare. Et subdit cãm cuz dicit. Unusquisq̄ e/nim suã cenã presumit ad mãducandũ. Añ enim sumptio/nẽ sacramẽti pparabant sibi cibaria ꝛ portabant ad eccle/siam comedẽtes anteq̄ sumerent sacramentũ. ꝛ sic diuites laute comedebãt ꝛ bibebant. pauperes autẽ esuriebãt. Ideo sequitur apl's. Et alius q̇dez esurit alius aũt ebrius ẽ ¶ Notandũ vero hoc loco ſm Petrũ de tarantasia super ep̃las pauli q᷑ duplex ẽ cena .s. bona ꝛ mala. Cena bona quadru/plex est. Quedã corpalis in q̃ paupes reficiunf de qua Lu/ce .xiiij. ca. Cũ facis prandiũ z aut cenã voca paupes. Alia ẽ cena spũalis in q̃ donis di aie satianf. Et de hac dr apocal' iij. c. in psona dei. Ego sto ad ostiũ ꝛ pulso. si q̇s mihi apperuerit itrabo ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ille mecũ ¶ Tertia cena bõa ẽ sacralis q̃ fideles i altari pascunf. Et de hac dr Lu. Hõ q̇dã fecit cenã magnam Quarta cena bõa est celestꝫ q̃ btissimi fruunf. ꝛ de ista dicif Apoca. xix. c. Bti q̇ ad cenaz nuptiaꝝ agni vocati sũt ¶ Cena ꝑo mala q̇druplex ẽ. Pria ẽ volupťatꝫ in q̃ hoies inebri/anf. Et de ista Judith. xij. ca. scribif. holofernes fec̃ cenã seruis suis ꝛ inebriatꝰ ẽ Scđa cena ẽ crudelitatꝫ in q̃ iusti opp̃munf. Sic fuit cena herodis de q̃ dr Marci. vi. c. Cũ dies oportunꝰ accidisset herodes natał' sui cenam fec̃ ꝛ in ea Johannẽ occidit. ¶ Tertia cena ambitõis in q̃ supbi extollunf Et de hac dr Math. xxiij. ca. Amãt pmos acubitos i cenis Quarta ẽ cena supstitõis ꝛ terroris sic ẽ cena ydolatraꝝ. d̾ q̃ i. ad corith. x. c. Si q̇s ĩfideli um vocat vos ad cenã ꝛ vultꝫ ire oẽ qđ vob̃ apponif manducate. nihil interogãtes pp̃ ɔsciẽtiã. In q̇bꝫ v̾bis ɔcedit apl's licẽtiã cõedẽdi cũ ĩfidelibꝫ his q̇ ĩfidelibꝫ pdesse pñt. Sequif apl's loquẽs corithijs. Nũq̇d domos ñ hẽtꝫ ad mãducãdũ ꝛ bibẽdũ .i. domos nõ ɔsecratas i q̇bꝫ dñt exerceri talia ɔuiuia. ãt ecciaz di ɔtẽnitꝫ ꝛ ɔfũditis eos q̇ nõ hñt. qđ dicã vob̃

laudo vos in hoc non laudo
immo.ſ.vitupero. Et minus
dicendo plus ſignificat. Sed
hodie xp̄iani multo grauius
errant q̄ꝫ corinthi circa ſacra
mentū iſtud venerabile. Et h̄
triplici ratione.
¶ Primo ratōe incredulitatꝫ
¶ Scd̄o rōne culpabilitatis.
¶ Tertio rōne tepiditatis
¶ Primo aliqui errant ratio
ne incredulitatis. qꝛ nolūt cre
dere realem exiſtentiā corpo/
ris xp̄i in ſacramento altaris
vellent enim altitudinē tanti
ſacramenti attingere vi natu
re ⁊ ingenij proprij Sꝫ in hoc
nihil eſt inueſtigandū ſecūdū
nature regulas. cū om̄ia que
veraciſſime predicantur de hoc
ſacramento referenda ſint ad
omnipotentiā dei. De q̊ Cice
ro in libro de natura deorum
refert. Nulli eſt nature ſubie/
ctus aut obediens de⁹. Om
neꝫ ergo regit ipſe naturā Cre
dere itaqꝫ debem⁹ pure ⁊ ſim
pliciter audiētes doctrinam
ſanctoꝝ ⁊ eccleſie confeſſioneꝫ
ac verba xp̄i. Quorum ſentē/
tias diſtincte poſitas videre
poteris in quadrageſimali de
penitentia in ſermone d̄ verita
te ſacramenti. ¶ Scd̄o errāt
cū irreuerentia circa ſacramē/
tum alij ⁊ quidem multi rōne
culpabilitatis qui preſumunt
in mortali culpa ſuſcipere cor
pus xp̄i. ¶ Tertio errant ple/
riqꝫ rōe tepiditatꝫ qꝛ abſqꝫ fer
uore deuotōis ꝯpūctōis ⁊ me
ditationis ad altare ſanctum
accedunt qui notare debēt ea
que ſcripſimus in quadrage/
ſimali de penitentia in ſermōe
de cōmunione.
¶ Quod ſacramentū eucha/
riſtie eſt excellentiſſimū qđ de/
clarat eius nomen ⁊ qꝛ ſupe/
rat alia. ⁊ q̄m fuit a xp̄o ſolen
niter inſtitutum.

Capitulum ſecundum.

Ecundū myſteriū
declarandū ē de ſa
cramēti eucharistie
excellētia. Hanc ex
plicat apl̄s cum ait. Ego eniꝫ
accepi a dn̄o quod ⁊ tradidi
vobis ⁊c̄. qꝛ videlicet q̄ ſcri/
pſerunt de hoc euangeliſte ip
ſe accepit a dn̄o reuelante. qꝛ
dn̄s ieſus hoc memoriale ſa/
cramentū inſtituit ſub dupli/
ci ſpecie in memoriā ſue paſ/
ſionis ⁊ mortis. Quanta ve
ro ſit huius ſacramenti excel/
lētia colligere poſſum⁹ princi
paliter ex tribus.
¶ Primo ex nominatione.
¶ Scd̄o ex ſuperatione.
¶ Tertio ex inſtitutione
¶ Primo colligitur huius ſa
cramenti excellentia ex nomia
tione. Nam ſm̄ franciſcuꝫ de

mayronis in ſuo.iiij.diſt.viij
Quatuor ſunt huius ſacramẽ
ti noia Primũ nomẽ ẽ eucha
riſtia.vt.i.q.i.c.multi ſecula
riũ.⁊ de con.di.ij.c.quotidie.
extra de pe.⁊ remiſ.c.omnis.
ſm vero Dyoni.li.de angeli
ca iherarchia.eucariſtia dicit
ab eu quod eſt bonũ ⁊ caris
gratia quaſi bona gratia.qꝛ
ibi eſt bona gratia.non inhe
rens ſed ſubſiſtẽs.vt dic̃ Lã
dulphus.in.iiij.di.viij.¶Se
cundũ nomẽ eſt viaticum.vt
ij.q.ij.c.ſi quis in infirmitatẽ
qꝛ eſt viatorũ cibus ⁊ ſolida
tio.¶Tertiũ nomẽ eſt hoſtia.
vt de con.di.iiij.ca.ſacramẽ
tũ.⁊.c.ſemel.Et dicit hoſtia.
qꝛ paſſionẽ xpi ſignificat quaꝫ
patri obtulit.Quartũ nomẽ
eſt ſinaſis grece ſcd̃m Dyoni
ſiũ.de angelica ierarchia.⁊ la
tine idem eſt quod cõmunio.
quia eſt omniũ fideliũ cõmu
nis vnio.dicitur etiã ſacramẽ
tum altaris.ḋ con.di.i.ca.ſa
cramẽta.¶Scd̃o colligit ex
cellentia ſacramẽti eucariſtie
ex ſuperatione.Superat eniꝫ
nobilitatẽ oĩm alioꝝ ſacramẽ
toꝝ.Vñ Hieroni.i.q.i.capi.
multi ait.Quid enim melius
corpore ⁊ ſanguine dei noſtri
quaſi dicat nihil.de con.diſ.
ij.c.nihil.nihil i ſacrificijs ma
ius eſſe poteſt q̃ꝫ corpus ⁊ ſan
guis xpi.nec vlla oblatio hac
potior ſed hec omnes p̃cellit.
Notandũ tñ ſcd̃m Landul
phum in.iiij.di.i.qꝛ vnum ſa
cramentũ poteſt dici nobili
us alio multipliciter.pmo ef
fectu.⁊ ſic baptiſmus eſt cete
ris nobilius di.xxiiij.c.veruꝫ.
¶Secũdo miniſtri dignitate
vt confirmatio de con.diſt.v
ca.de his.¶Tertio vt re con
tenta ſicut eucariſtia.di.xxv.
c.ecce.Quarto ſignificatione
vt matrimoniũ.xxvij.q.ij.ca.
ſocietas.¶Quinto grad⁹ di
gnitate.vt ordo ſtatus neceſ
ſitate.vt penitentia ⁊ extrema
vnctio.¶Nobilitas etiam in
ſacramẽtꝫ poteſt accipi penes
ſtatus eccleſie.baptiſm⁹ enim
eſt ſacramentũ intrantiuꝫ di.
xxij.c.preter¶Cõfirmatio pu
gnantium.Euchariſtia pgre
dientiũ.Vñ ⁊ viaticuꝫ dicit
xxvi.q.vi.c.Qui recedũt.⁊.c
de his.Penitentia eſt erranti
um ⁊ deficientiũ.Matrimo
niũ incontinentiuꝫ.Extrema
vnctio exeuntiũ.xxvi.q.vij.c.
Ab infirmis.Sacramentuꝫ
ergo eucariſtie ſuperexcellit re
liqua quantũ ad rem ꝯtẽtam
que eſt corpus chriſti verũ.de
con.di.ij.c.Reuera.c.Omnia
¶Tertio colligitur excellentia
ſacramenti euchariſtie ex inſti
tutione quia inſtitutũ fuit ab

ſp̄o redemp̄tore noſtro dn̄o ie
ſu xp̄o. In qua inſtitutōe cōſi
derande ſunt quatuor circun
ſtantie.
¶ Prima loci.
¶ Secūda diei.
¶ Tertia modi.
¶ Prima circunſtātia eſt loci
Inſtituit nāq xp̄s hoc ſacra/
mentū in hieruſalem vbi fue/
runt inſtituta quatuor ſacra/
menta. ¶ Primū pnie quādo
xp̄s poſt reſurrectionē appa/
rens diſcipulis inſufflauit et
dixit eis. Accipite ſpm̄ ſanctū
Quorum remiſeritis peccata re
mittuntur eis. Johan. xx. ca.
¶ Scdm fuit ſacramentū ba
ptiſmi qn̄ Marci vltimo ca.
dixit. Euntes in mundū vni
uerſum predicare euangelium
omni creature baptizantes in
noie patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſan
cti ¶ Tertiū fuit ſacr̄m ordi/
nis, qn̄ dixit aplis Luce. xxij.
ca. Hoc facite in meā cōmeō
rationē. Tūc enim vt dicit Ri
cardus in. iiij. ordinauit xp̄s
aplos ſacerdotes. ¶ Quartū
fuit ſacr̄m eucariſtie. ¶ Scda
circūſtantia ꝯſiderandi dicit
diei. Nā inſtitutū fuit h ſacra
mentū feria. v. q̄ quadruplici
myſterio fuit ꝯſecrata. primo
piſciū creatōe i mari ꝛ auiū in
aere vt pꝫ geñ. i. c. Ad deſignā
dū ꝙ duo gn̄a hoim ad ſum/
ptionē hui⁹ ſacramēti ſunt ap
ta. ſ. actiui q in amaritudine
pnie ꝯmorātur ſicut piſces in
mari. ꝛ ꝯtēplatiui q deſignāt
p aues. ſcdo dies iſta fuit ꝯſe⁹
crata myſterio dn̄ice oblatōis
Nā btā v̄go feria q̄nta obtu⁹
lit filiū ſuū in templū vbi dat
intelligi ꝙ ſuſcipiētes. Sa. eu
cariſtie pleni debēt eē hūilita⁹
te ſicut fuit btā v̄go. tertio di
es iſta fuit cōſecrata myſterio
dn̄ice aſcēſiōis. Ex q dat intel
ligi ꝙ volētes cōicare dn̄t hr̄e
mētē eleuatā ad celos. Tertia
circūſtantia ꝯſiderāda dr modi.
Exp̄mit eni p̄m⁹ mod⁹ in
canone bti petri vbi dr eleua⁹
tis i celū oclis. vn̄ ſumit docu
mentū ꝙ illi q ſumūt h ſacr̄m
dn̄t hr̄e oclos ment eleuatos
ad deū ꝛ nō ad iferiora depl/
ſos teſte pp̄ha q ait. Ocli mei
ſemp ad dn̄m. ſcds mod⁹ fuit
grāꝝ actio Et d h dt apls Ac
cepit panē ꝛ grās agēs. vnde
trahit argumentū ꝙ illo ſacrꝫ
ſumētes dn̄t eē deo gr̄ti. ꝛ pci⁹
pue de tā mirabili bn̄ficio. ter
tius mod⁹ fuit bn̄dictō. qꝛ bn̄
dixit ꝛ nos etiā debem⁹ deuꝫ
bn̄dicere. ¶ Quart⁹ mod⁹ fu
it diuiſio. qꝛ fregit inſinuās ꝙ
ſumētes xp̄i corp⁹ dn̄t primuſ
qn̄ p̄nt elemoſinas dare. iuxta
illd yſaie Frāge eſurientī panē
tuū. ¶ Qualit monet Apoſto

lus fideles vt cū deuotione ſuſcipiāt ſacrm̄ eucariſtie oſtendēs punitionē illoꝝ qui ꝯtrariū fecerunt. Capi. tertiū.

Ertiū myſteriū declarandū eſt ꝺ ſacri eucariſtie frequētia Frequentandū qꝑ pe eſt h̄ ſacrm̄ i memoriā paſſionis xp̄i. Vn̄ apl's refert verba chriſti qui dicit. Hic calix nouū teſtamentū ē in meo ſanguine. Que verba ſic exponit Nicolaus de lira. Hic calix.i. ꝯtent ū in hoc calice nouū teſtamentū eſt. vetus enim teſtamentum promittebat bōa tēporalia. Nouū aūt promittit bona ſpiritualia. vt dicitur i ca. Cum marthe. extra de celebr. miſſa. ꝛ glo. in. c. Trāſlato ſacerdotio. extra de conſtitu. Et vt dicit̄ in dicto. ca. Cum marthe' Nō ſolū ſcriptura ſed etiā ꝓmiſſio dicitur teſtamentū ver⁹ aūt teſtamētū fuit cōfirmatum per aſperſionez ſanguinis victime brutalis. vt exodi. xxiiij. Nouum vero teſtamentuz ſanguinis xp̄i effuſione. vt dicitur ad hebreos ix. c. Subdidit xp̄us Hoc facite quotienſcunqꝫ bibitis in meā ꝯmemorationē Quotienſcunqꝫ enim māducabitis panē hunc ꝛ calicē bibet; mortē dn̄i annunciabitis dōec veniat ſcz ad iudiciū Per qꝺ datur intelligi ꝙ celebratio hui⁹ ſacramenti non deficiet in eccleſia vſqꝫ ad finē mūdi Sed apoſtolus oſtendit periculuz indigne ſumentiū cum ſequit̄ Itaqꝫ quicūqꝫ māducauerit panem id eſt corpus xp̄i ſub ſpecie panis vel biberit calicē dn̄i indigne reus erit corporis ꝛ ſanguinis dn̄i. Vbi glo. punietur ac ſi xp̄m occiderit Qꝺ nō eſt intelligendū ſ̄m eq̄litatē ſed ſ̄m quandā ſimilitudinē: ꝛ ideo ſequitur text⁹. Probet aūt ſeip̄m homo· ſ. propriam ꝯſcientiā diligenter examinando ꝛ emundando. Et ſic de pane illo edat ꝛ ꝺ calice bibat. Et fit mentio hic de duplici ſpecie. qꝛ in primitiua eccleſia ſic dabat̄ fidelib⁹. Sz ꝑpter ꝑiculū effuſionis ſanguinis mō dat̄ tm̄ ſub ſpecie panis. Sacerdos tn̄ celebrās dꝫ accipe ſub vtraqꝫ ſpecie. Qui eni māducat ꝛ bibit indigne iudiciū ſibi māducat et bibit id ē ad ſuā dānationē ſumit. Non diiudicans corpus dn̄i id eſt non diſcernens ab alijs cibis ſumens eodem modo ſicut alios cibos. ¶ Sz ꝯ h̄ arguit̄ qꝛ xp̄s dixit Iohā. Qui māducat me ipe viuit ꝑpter me. Rn̄dendū ꝙ hoc intelligit̄ de manducante digne

Sequitur apoſtolus loquēs corinthijs. Ideo inter vos mlˀti infirmi ⁊ imbecilles ⁊ dormiunt multi. ¶ Pro quorum verborum declaratione dicit Nicolaus de lira ꝙ licet deus multa reſeruet puniēda vltimo iudicio. tñ in preſenti aliqua punit maxime circa principium legiſlationis. vt exteriore alij inducantur ad obſeruantiam legis. Sicut exodi. xxxij. ca. dicitˀ ꝙ poſt legiſlationē immediate multa milia hoim occiſa fuerunt in vituli ꝯflatilis adoratione. ⁊ ſimiliter in primitiua eccleſia. Poſt lationē legis noue per chriſtū ananias ⁊ ſaphira puniti fuerunt ſubitanea morte pro peccato furti ⁊ mendacij vt ex terrore alij a ſimilibus cauerēt. Actuū. v. c. Similiter in primitiua eccleſia multi puniti fuerunt propter indignam ſuſceptionem ſacramenti. Vñ apoſˀs dicit. Ideo id ē propt indignaꝫ euchariſtie ſumptionem. Inter vos multi infirmi. i. puniti diuinitꝰ īfirmitate corporali. Et imbecilles lōga valitudine laborantes Et dormiunt multi ſomno mortis corporalis a deo ſubito interfecti. ꝙ ſi noſmetipſos diiudicaremꝰ conſcientias. ſ. nr̄as bene purgando nō vtiqꝫ iudicaremur. i. puniremur a dño per talem modū. Notandū ꝙ apſˀs in hoc iungit ſe alijs. non quia eſſet culpabilis ſed oſtendens ſe iunctum eſſe cuꝫ eis ī caritate. Dum iudicamur autem a dño. id eſt punimur dicto modo corripimur quia talis pena ad correptionē inducitur. vt non cum hoc mūdo. i. cū hominibꝫ mūdane viuētibus dānemur. Dicta ſūt omia hec vt preparent ſe fideles ad ſacrā cōmunionem ob quam digni efficiantur gratia xp̄i qui eſt benedictus in ſecula ſeculoꝝ Amen.

¶ Eadē die. ſ. in cena dñi: De ſacramēto cōfirmatōis.

Sermo q̄dragesimꝰ ſeptimꝰ

Qui lotus eſt

non indiget niſi vt pedes lauet ⁊ ē mūdus totus. Verba ſunt redemptoris nr̄i Iohannis. xiij. ca. ⁊ in euangelio hodierno. poſt ſuſceptū ſacramentum baptiſmi opus eſt proficere d virtute in virtutē. Vñ hiero. in. i. ad palmachiū ⁊ oceanū ait. Ibūt de virtute in virtutem de bonis ſcriptum eſt xp̄ianis. Neſcio qualiter placeant parentibus infantes illi q̄ ſunt annoꝝ q̄nqꝫ vlˀ decem ſi in ea qua nati ſūt modicitate perdurent. Pro

pterea dñs ieſus xp̄s inſtituit alia ſacramñta quibus hūane indigentie poſſet ſubueniri. Inter que eſt ſacramentū confirmationis. qđ dicitur criſma ratione materie. cōfirmatio ratione effectus ⁊ manus impoſitio ex modo dādi. Qꝛ vero a pleriſqꝫ hoc ſacramentum contēnitur. ideo ī preſenti ſermone de ipſo dicturi erimus. q̄m illud reuerenter luſcipientes confirmantur ⁊ roborantur vt xp̄m publice confiteri non erubeſcant. Videamus itaqꝫ de illo tria myſteria principalia.

¶ Primū dicitur inſtitutōis

¶ Scōm obligationis

¶ Tertiū regulationis.

¶ Quod ſacramentū confirmationis fuit īmediate a xp̄o inſtitutum. In quo datur robur ad confitendum publice xp̄m qđ eccia pficit ex determinata materia ⁊ forma.

Capitulum primum

Rimū myſteriū videndū de ſacramēto confirmationis dicitur inſtitutōis ⁊ in hoc declaranda ſūt tria.

¶ Primū ſ a quo iſtud ſacramētum fuit inſtitutū.

¶ Scōm q̄re fuit inſtitutū.

¶ Tertiū q̄liter ꝯſummatꝰ

¶ Primū quod eſt declarandum a quo ſacramentū cōfirmationis fuit inſtitutū. ¶ Et ad hoc intelligendū dicit Ricardus in. iiij. di. ij. Quod aliqui dixerunt quedam ſacramenta fuiſſe a xp̄o īmediate inſtituta Quedā mediantibus apoſtolis ſicut confirmatio ⁊ extrema vnctio. Alij dicunt a xp̄o īmediate omīa inſtituta fuiſſe. quia cum ex ſua inſtitutione habeant virtutem cōueniens fuit ea inſtitui ab illo. ſolo īmediate a quo habēt ſāctificandi virtutē que eis dari non potuit ab aliquo homine puro. Thomas vero dicit ꝙ xp̄s omīa ſacramenta inſtituit ſed quedam magis neceſſaria ⁊ explicite. quedam alia figuratiue ⁊ implicite promulgationē ⁊ expreſſionē maiorē relinquens ap̄lis. Petrus etiam de palude idem dicit aſſerens ꝙ omīa ſacramēta a xp̄o īmediate fuerunt inſtitutā licet nō promulgata niſi q̄ erāt neceſſitatis vt baptiſmus. de quo dixit Johannes. iij. Niſi qs renatuꝰ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpū ſancto non poteſt introire ī regnū celorum. Et penitētia cū dixit Mathei. iij. Penitentiam agite. vel cum dicit leproſis. Ite oſtendite vos ſacerdotibus. Et eucharistia cum dixit Johannis. vi. c. Niſi man

ducaueritis carnem filij ho/
minis zc. Inſtituit chriſt⁹ ex/
tremã vnctionẽ cũ miſit apo/
ſtolos predicare z oleo vnge/
re infirmos. Confirmationez
qñ bñdicebat pueros eis ma/
nus imponens. Ordines i ce
na vltima. Matrimoniũ qñ
nuptias miraculo vini conſe/
crauit. ¶ Sed ꝯfeſſionem z ex
tremã vnctionẽ ꝓmulgauit ex
preſſe per Jacobũ. vt. c. Cete
ra ꝑ doctrinã aploꝝ. Sacra
mentũ ergo ꝯfirmatõis a xp̄o
fuit inſtitutũ ſm Petrũ de pa
lude. licet nõ ſit ſcriptũ. qm̃ vt
etiam in precedẽtib⁹ diximus
videlicet in ſermone de ſuper
bia hereticorum. Multa tam
de verbis q̄ȝ de factis dñicis
inuenim⁹ in euãgeliſtis omiſ
ſa que apoſtoli vel ſuppleuiſſe
verbo vel facto exp̄ſſiſſe legũt
vt dicitur extra de cele. miſ. c.
Cum marthe. Apoſtoli autẽ
criſmati fuerũt die penthecos
ſtes ſine criſmate. vt enim di/
cit Magr̄ ſenten. in. iiij. De⁹
nõ alligauit potentiam ſuã ſa
cramẽtis. qn z ꝑ alios modoſ
ſibi placitos poſſet ꝯferre gra
tiã ſm legẽ cõem ꝑ ſacramen:
tum ꝯfirmatõnis hoc apoſto
lis ꝯtulit ſine eo plenitudo ſpi
ritusſancti fecit tñ apparere ſu
per eos aliquid corrũdẽs ma
terie criſmatis. ſ. linguas igne

as. Apoſtoli etiã criſmabant
ꝑ impoſitionẽ manuũ z deſcẽ
debat viſibiliter ſpũſſanctus
Ut ſcribit̃ actuũ. viij. c. ¶ Se
cundũ qd̓ eſt declarãdũ qua/
re ſacr̄m ꝯfirmatõis fuit inſti/
tutũ. z dicũt doctores in. iiij.
di. vij. q̄ fuit inſtitutũ ad hoc
vt ꝑ gratiã operantẽ roboret̃
z fortificet̃ aĩa ad ꝯfitendum
cũ fiducia fidẽ xp̄i. ¶ Notan/
dũ q̄ põt quis tripliciter robo
rari ſeu ꝯfirmari.

¶ Primo ꝑ iuriũ firmationẽ.
¶ Scd̓o ꝑ armoꝝ additõem
¶ Tertio per membrorum vi
gorationem.

¶ Primo reborat̃ z cõfirmat̃
q̄s ꝑ iuriũ firmationẽ. Cũ em̃
quis eligit̃ ad aliquã dignita/
tẽ acq̄rit̃ ei ius ad rẽ illã. ſed
cũ a ſuꝑiore ꝯfirmat̃ firmat̃ ſi/
bi magis illud ius vt non ita
de facili poſſit ſibi auferri. Si
cut dicitur de ſalomone rege
q̄ eo ꝯfirmato in regno regnũ
ei adheſit fortius. Sic ad pro
poſitũ ꝑ baptiſmũ aſſumitur
q̄s ſpũaliter ad dignitatez re/
giam z acquirit̃ ei ius ad om
nia ſacramẽta vt admittatur
ad ea. ſȝ per ꝯfirmatõis ſacr̄m
magis firmat̃ ſibi illud ius
¶ Scd̓o ꝯfirmat̃ q̄s ꝑ armo/
rũ appoſitionẽ. Quis em̃ q̄s ſit
fortꝫ corꝑe ſi cũ h̓ addant̃ ſibi
arma ſic̃ fit militi cuȝ accedit

ad bellū inde ꝯfirmatur ꝛ ma
gis roboꝛat̃. Per baptiſmum
aūt recipit q̇s grãm vigoꝛan
tē eū ad bene agendū. Sed ꝑ
criſmationē recipit maius ro/
bur ſpirituale ad pugnanduꝫ
ꝓ fide vt nō terreat̃ nec erube/
ſcat publice fidē xp̄i confiteri.
Vñ petrus apoſtolꝰ q̇ ad vo
cē vnius ancille ita timuit ꝙ
xp̄m negauit. Et ipſe cū alijs
apoſtolis q̄uis graꝫ haberēt
ꝛ eſſent baptizati. Ut dic̄ Au
gu. tñ ſtabant clauſi in domo
ꝓpter metū iudeoꝝ. Sꝫ poſtq̄
fuerunt ꝯfirmati in die pēthe/
coſtes ita fuerunt roboꝛati ꝙ
exeuntes domū ceperūt publi
ce pꝛedicare magnalia dei ꝛ ſi
ne aliquo timoꝛe fidē xp̄i. Et
quantūcunq̄ fierēt eis mineꝛ
flagellarētur nō dimittebant
quin publice p̄dicarent. Vñ
xp̄s dixerat eis Luce vl. capi.
Sedete in ciuitate quouſq̄ i/
duamini virtute ex alto. i. ar/
mis foꝛtitudinis. ¶ Armātur
ergo illi q̇ criſmātur ſigno cru
cis ꝑ ep̄m i fronte ꝛ inūgūt̃ ſi/
cut ꝛ pugiles antiquitus inun
gebant̃ ad hoc vt tanq̄ foꝛtes
milites xp̄i facti nō timeāt nec
erubeſcāt publice chꝛiſtū fate
ri. In huiꝰ figurā dauid vn/
ctus a ſamuele pꝛelians cum
golia terribili gigante pꝛeua/
luit ꝯ euꝫ ꝛ in funda ꝛ lapide
occidit. p̄mi reg. xvi. ca. Hic
melchiades papa. de cō. di. v
c. Spūſſctūs ait. Oꝛ i mūdo
tota etate victuris inter viſi/
biles hoſtes ꝛ ꝑicula nob gra
diendū ē. In baptiſmo regña
mur ad vitā. Poſt baptiſmū
ꝯfirmamur ad pugnā. In ba
ptiſmo abluimur poſt baptiſ
mū roboꝛamur Et quamuis
ꝯtinuo tranſituriſ ſufficiat re
generatōis baptiſma victuriſ
tamen ſunt neceſſaria confir/
mationis inſignia. Regene/
ratio ſaluat mox in pace bea/
ti ſeculi recipiēdos. ¶ Confir
matio armat ꝛ iſtruit ad ago
nes mundi. ¶ Tertio confir/
matur ſquis ꝛ roboꝛat̃ per mē
bꝛoꝝ foꝛtificationem. Cum
puer naſcitur viuit vtiq̄. ſed
multū eſt debilis nec ad ope/
ra aptus adultoꝛum. Ex ſen
ſibilibus autem ꝛ coꝛpoꝛali/
bus deuenire poſſumus in no
ticiam ſpiritualium per ſimili
tudines eoꝛum. naſcitur enim
homo in eſſe ſpirituali per ba
ptiſmuꝫ ꝛ viuit vtiq̄ vita gra
tie. ſed adhuc eſt quaſi debi/
lis in vita ſpirituali. Unde
Apoſtolus Petrus in pꝛima
ſua canonica. capitulo ſecun/
do baptiſatis ait. Quaſi mo/
do geniti infantes lac concu
piſcite vt in ſalutem creſcatis
¶ Sed per confirmationem

vel criſmationem confirmaꝛ
homo quaſi perueniẽs per h̃
ad etatem robuſtam vt poſſit
bellare ⁊ fortia agere. ¶. Ter/
tium quod ẽ declarandum q̃
liter hoc ſacramentũ conſum
matur. i. que ſit materia eius
⁊ que forma Et quantum ad
materiam dicit Ricardus ꝙ
materia huius ſacramẽti de/
terminata eſt criſma conſecra
tum ab ep̃o quod componiꝛ
ex oleo oliuaꝝ quod deſignat
nitorẽ conſcientie ⁊ balſamo
quod deſignat odorem bone
fame. vt patet extra de ſacra
vnctione ca. vno. nec obſtat.
quia xp̃s nõ fuit vſus iſta ma
teria. qꝛ credendum eſt ꝙ ipſe
hanc materiã determiauit inꝯ
ſpiratione vel precepto. vnde
Damaſcenus li. iiij. c. iiij. ait.
multos ritus ſeruat nunc ec/
cleſia qui licet in ſcriptura nõ
inueniantur expreſſe. inſtituti
tũ per ſanctos ſpiritusſanctꝰ
inſtituit ⁊ reuelauit ¶ Dicit tñ
Landulphus ꝙ criſma conꝯ
ſecratum ab ep̃o ẽ materia re
mota. ſ. confirmationis. ſꝫ vn
ctio eſt materia propinq̃. For
ma vero huius ſacramenti ẽ
Conſigno te ſigno cruc̓ ⁊ cõ
firmo te criſmate ſalutis. In
noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſan
cti Amen. Hanc formam vt
inquit petrus de palude non
habemus ab euangeliſtis. ſed
a traditione romãe eccleſie q̃
eaꝫ accepit ab apoſtolis q̇ eã
a xp̃o acceperunt. Et ſi apo/
ſtoli non fuerunt vſi hac for/
ma diſpenſatiue factum eſt ſi
cut tũc forma baptiſmi. Ma
gis tñ vſi creduntur licet non
legatur. quia occultabant for
mas ſacramẽtorum propt ir
riſiones gentilium. ⁊ quia ĩ ſi
gno crucis omnia ſacramenꝯ
ta perficiuntur. de con. diſti.
v. c. Nunquid.

¶ Quod om̃s fideles obligã
tur ſuſcipere ꝯfirmationeꝫ ab
ep̃is ex precepto eccleſie pro lo
co ⁊ tempore.

Capitulum ſecundũ

Ecundũ myſteriuꝫ
videndũ de ſacra/
mento confirmatõ
nis dicitur obliga/
tio. vbi queriꝛ an fideles obli
gentur ad iſtud. ſ. de neceſſita
te. Et ad rñdet Ricar. in. iiij.
⁊ Petrꝰ de palude Qd̓ hoc ſa
cramentũ nõ eſt ſimpliciter ne
ceſſarium nec ex inſtitutõne ꝑ
pter effectum eius qui eſt roꝯ
bur ſpirituale. quia de facto ⁊
meritorie poteſt homo confiꝯ
teri fidem tempore perſecutio
nis per fortitudinẽ ⁊ caritatẽ
que datur in baptiſmo cũ niꝯ
mia caritas ſufficiat ad reſi/
ſtendum cuiqꝫ temptationi.

Item non eſt neceſſarium ex inſtitutione xp̄i. quia chriſt⁹ nō promulgauit hoc ſub ɔmina tōe dānatōis. vt baptiſmū ꝛ pniam. Nec precipit illud ſicut eucharíſtiam propt̄ ꝙ iſta tria dicuntur neceſſitatis/ſed videt̄ h̄ eſſe neceſſariū ex ordinatōe eccleſie q̄ ſtatuit vt omnis fidelis ſemel in vita confirmetur ſi poteſt. vt patet de cōſe. di. v. c. Omēs fideles. vbi dicitur ꝙ omnes per impoſitionem manus epiſcoporū recipere debent ſpiritūſanctum poſt baptiſmū. vt pleni xp̄iani inueniantur. Et de con. diſtin. v. c. Spiritusſanctus dicitur. Victuris neceſſaria ſūt confirmationis auxilia. ¶ Et in. c. vt ieiuni. dicitur. Nunq̄ erit xp̄ianus. ſ. plenarie q̄ non fuerit ep̄ali ɔfirmatōe criſmatus. Et Rabanus de conſe. di. v. ait. Nouiſſime a ſummo ſacerdote. i. ep̄o per man⁹ impoſitionē paraclitus dat̄ baptiſato vt roboretur per ſpiritumſanctum. Et Hugo li. ij. de ſacramentis timēdum eſt his qui per negligentiā omittunt ep̄i pn̄tium ꝛ non ſuſcipiunt manus impoſitionem ne forte propterea dānent̄. Quāuis ergo paruulus poſt baptiſmū moriens vadat ad gloriam etiā nō criſmatus. tamē nō habet illam plenitudinē ſeu augmentū gratie. vnd̄ nec glorie ſicut ɔfirmat⁹. Et adl̄tus qui contēneret hoc ſacramentum ſuſcipere ſaluari nō poſſet. ¶ Sed h̄ loco q̄rit̄ vtꝝ ſoli ep̄i poſſint cōfirmari. Et ꝙ ſic probatur. Nā ſcribit̄ extra de ſacra vnctione. c. Vnico. Cū ceteras vnctōnes ſimplex ſacerdos vel preſbyter valeat exhibere hanc non niſi ſūmus ſacerdos. i. ep̄s debet cōferre. Itē de con. di. iiij. p̄ſbyteri baptiſatos īfantes ſignari in frontibꝫ ſacro criſmate n̄ preſumant Et idem habetur de con. di. v. Manus. ꝛ. cap̄ De his.. Et. lxviij. di. Quāuis. ¶ Sed cōtra arguunt aliqui. q. vt recitat magiſter ſenten. in. c. iiij. habetur. xcv. diſ. c. peruenit. Gregorius ſcripſit Januario ep̄o in grecia ꝙ ſacerdotes poſſent inungere in fronte criſmate ſicut antea faciebant. Prohibuerat eni eoſ ɔfirmare. ſed quia popul⁹ fuit de hoc ſcandalizatus cōceſſit ꝙ poſſent confirmare ſicut an̄. Reſpondet Landulph⁹ in ſuo. iiij. ꝙ circa h̄ varia diuerſi dicunt. ¶ Alij eniꝫ tenēt ꝙ gregori⁹ ɔceſſit vngere ī frōte oleo ꝛ nō criſmate ad ſedādum ſcandalū populi. Sed cōtra hoc obijcit glo. q꞉ tunc

illum populum decepiſſet. et ita vno ſacramēto defraudaſſet qd nō eſt preſumendum de ſancto Grego. ¶ Quidam vero tenent ꝙ gregorius fecit illos ſacerdotes qui erāt ſub ianuario epo quo ad actū cōfirmādi epos ita ꝙ quilibet eoꝝ in ordine epat⁹ ſibi in hac poteſtate collata ꝯfirmabat. Ricar. vero dicit ꝙ licet ſoli epi ꝯfirmare poſſint ex ordinaria poteſtate tñ ſimplex ſacerdos confirmare poſſet ex ꝯmiſſiōe pape. vñ glo. i. c. Qñ. extra d ꝯſuetudine ait. Papa pōt delegare auctoritatem criſmādi ſimplici ſacerdoti ꝛ non laico Epi vero licet ipſi poſſint criſmare nō poſſunt tñ aliis inferioribuſ demādare q ex officō hoc facere nō poſſunt Sꝫ alii epi vel archiepi poſſunt h facere in dioceſi alteri⁹ epi de licētia ipi⁹ epi. Epi eni ea que ſunt iuriſditōnis. vt iudicare excōicare ꝛ ſimilia. cōmittere pñt etiā aliis nō habētib⁹ iuriſditionē. Ea vero que ſunt ordinis ꝛ epalis auctoritatis nō pñt demādare aut delegare aliis q ſunt inferioris gdus Et de cō. eccleſie vel altar. c. Aqua. dicit text⁹. Lꝫ eps cōmittere valeat q iuriſditionis exiſtūt q ordinis tñ q epal' ſūt nō pñt inferioris grad⁹ clericis demādare. Vbi glo. iuriſditōis. puta iudicare cognoſcere de cauſis bñficia cōferre ꝛ oia alia q aſſecut⁹ eſt epus in ꝯſecratōe. hec oia ꝯmittere pōt ꝛ delegare vnicuiqꝫ maiori vel minori. Sed ea que ſūt ordinis. ſ. clericos ordinare vgines ꝯſecrare. criſma ꝯficere ꝛ ſimilia nō pōt. Ergo vt redeamus ad noſtra obligantur fideles ad ſacrm ꝯfirmationis qd epi ꝯferūt. Et vt fideles eccleſia alliciat ad deuotionem tanti ſacramti ſtatuit inter cetera ꝙ licꝫ qñqꝫ ciuitas ſit ſuppoſita excōicationi ꝛ interdicto: poteſt eps ꝯuocare populū cū ſibi videbit expedire apd aliqꝫ eccīam ꝛ predicare inſuper ꝛ criſmare. vt patet extra de ſen. ex.. c. Rñſio.

¶ De reglis que obſeruari debent circa ſacramentum confirmationis. Capi. tertium

Ertiū myſteriū videndū de ſacramēto cōfirmatōnis dicitur regulationis In quo notāde ſunt aliquę regule circa vſum e.⁹ ¶ Prima regula ſm doctores in. iiii. ꝙ hoc ſacramentū dꝫ dari oib⁹ fidelib⁹. baptiſatis non autem non baptizatis ꝛ mulieribus ſicut ꝛ viris. qr etiā mulieres pro xpo dimicauerunt. vñ

Criſo. in omelia ſuper Ma/theum ait. In mūdanis agonibus etatis. ⁊ forme generiſ / q̄ dignitas requiritur. ⁊ ideo ſeruis ⁊ mulieribus ſenib⁹. ac pueris ad eos aditus denegatur. In celeſtibus autem omi perſone ⁊ etati ⁊ ſerui indiſcreta facultate ſtadiū patet. et in omelia d̄ militia ſpirituali dicit. Apud deū femineus etiaʒ militat ſex⁹ Multe nāq̄ feie anio virili ſpūalem militiam geſſerunt. quedā enī interioreſ homīs virtute viros equauerunt in agonib⁹ martyrij. quedam etiā fortiores viris extiterūt. ¶ Scd̄a regula q̄ paruuli etiā poſſunt cōfirmari. quia ſi nō tūc tn̄ poſtea habebunt forte ꝯfiteri xp̄m ⁊ min⁹ hn̄t d̄ fictione. tū q̄ hoc ſacr̄m iterari nō dʒ ⁊ nō ſic preſumitur d̄ conuerſato int̄ xp̄ianos q̄ ſit criſmatus ſicut q̄ ſit baptiſatus. Ideo non expedit q̄ puuli ꝯfirmētur ante ſeptēniuʒ vt poſſint melius recordari poſt ea confirmati. quibus etiaʒ ꝓpter hoc ſolet dari alapa ſal/uātur tamen paruuli baptizati etiā ſine ꝯfirmatōe. ¶ Tertia regula q̄ ille qui crimatur debet teneri ab aliquo ſecun/dum Thomam. iij. parte. q. lxxij. Nec tamen iſta tentio eſt de neceſſitate ſacramēnti. q̄ ⁊ ſine ipſa daretur: ſed eſt ex p̄cepto eccleſie ſi adſit facultas Congruit autem tentio huic ſacramento. quia confirmandus vt debilis confirmari petit. ⁊ ideo ab alio vt a baculo ſuſtentatur quaſi infirmus ⁊ mulier etiam tenere poteſt

¶ Quarta regula q̄ non confirmatus non debet tenere cō firmandum argumentum de conſecratio. diſtin. iiij capitulo. In baptizante. Itē nec vir vxorem nec vxor virum Alioquin iure petendi debitum carebunt ſi ſcienter facerent. ſe/cus ſi ignoranter. xxx. q. i. cap̄. De his. Item conſanguinei vel affines non debent ſe mu/tuo tenere quia ſufficit vincu/lum carnale vel naturale.

¶ Quinta regula q̄ in confirmatione contrahitur cogna/tio ſpiritualis non ſolum im/pedies matrimonium contrahendum ſed etiam dirimens contractum. Et hec cognatō contrahitur inter confirmatū ⁊ eum vel eos qui tenēt ad cōfirmationem inter ipſum con firmatum ⁊ filios naturales ⁊ inter alios de quib⁹ diximꝰ in ſermone de luxuria inceſtuo/ſorum. ¶ Sexta regula q̄ a/dulti monēdi ſun t premittere

ꝯfeſſionem añ ꝯfirmationem
vt de con. di. v. c. Ut ieiuni.
⁊ hoc in om̄i ſuſceptiõe ſacra/
menti poſt baptiſmum obſer
uandũ eſt ab eo qui poſt ba/
ptiſmũ peccauit mortaliter
¶ Sexta regula ꝙ ſacramen/
tũ ꝯfirmationis ieiunis ⁊ a ie
iunis dari debet. vt patet de
con. di. v. c. vt ieiuni. ⁊. ca. ſe.
quod ⁊ de omni ſacramẽto in
telligendũ eſt. vnde ſine cau/
ſa poſt prandiũ miniſtrari nõ
debet. puta ſi ep̄s nõ p̄ot ma/
ne ꝯmode criſmare ¶ Septia
regula ꝙ in omni loco duꝫ tñ
decenti ⁊ honeſto poteſt ep̄s
ꝯfirmare ſine peccato non ſo/
lum in eccleſia ſed extra. licet
criſma ſolum in eccleſia confi
ci debeat. ⁊ hoc intelligeĩ dyo
ceſi ſua ſubditos ſuos niſi ex
ꝯmiſſione vel licẽtia cõfirma
ret alios. ⁊ nota ꝙ ſi ep̄s cõfir
maret nõ ſubditos abſq̄ ſui
ſuperioris ep̄i licentia vere p̄/
ſtaret ſacramentũ licet pecca/
ret. ⁊ no efficeretur irregularis
neq̄ ſuſpenſus. ¶ Octaua re/
gula ꝙ vnctio criſmatis faciẽ
da eſt in fronte. Extra d̄ ſacra
vnctione. c. vno: q̄ꝛ vt magis
audacter ⁊ ſine robore hõ cõ/
fiteatur xp̄m datur confirma
tio. ⁊ ideo potius in fronte fie
ri debet vbi magis apparent
huiuſmodi paſſiones. Con/
firmat iſta Tho. in iij. parte
aſſerens ꝙ iſta conſignatio fit
in fronte propter duo. ¶ Pri
mo quidem quia criſmatus i
ſignitur ſigno crucis ſicut mi
les ſigno ducis. quod quideꝫ
debet eſſe euidẽs ⁊ manifeſtũ.
inter omnia autẽ loca corpis
humani maxime manifeſtus
eſt frons qui quaſi nunq̄ ob/
tegitur Et ideo linitur criſma
tus criſmate in fronte vt i ma
nifeſto demonſtret ſe eſſe xp̄ia
nũ ſicut ⁊ apoſtoli poſt recep
tum ſpiritumſanctũ ſe manife
ſtauerunt qui prius in cenacu
lo latebant. Scd̄o q̄ꝛ aliquis
impeditur a libera ꝯfeſſione
xp̄i propter duo. ſ. propter tio
rem ⁊ propter verecundiam.
vtriuſq̄ autẽ hoꝝ ſignũ maxi
me manifeſtatur in fronte pro
pter propinquitatem imagia
tionis ⁊ propter hoc ſpiritus
a corde directe ad frontẽ aſcẽ
dunt. vnde verecundati eru/
beſcunt timentes autem pal/
leſcunt. vt dicitur in. iiij. ethi.
⁊ ideo in fronte ſignat̄ criſma
te vt neq̄ propter timoreꝫ ne/
q̄ propter erubeſcentiã nomẽ
xp̄i ꝯfiteri pretermittat. ¶ No
na regula ꝙ debet frons liga
ri quouſq̄ criſma deſicceretur
Non oportet autẽ ꝙ pannus
ſeptem dieb' ligato capite poꝛ
tet̄ ſed q̄ſi ſeptẽ diebus caput

a lotione ſeruetur. ⁊ hoc ꝓpter reuerentiam criſmatis ⁊ ꝓpter ſeptem dona ſpūſſancti Sint ergo xp̄iani diligentes vt confirmationis ſacramentū cum deuotione ac reuerentia ſuſcipiāt. vt ſic fortificati ieſuȝ xp̄ȝ dn̄m ⁊ ſaluatorē ſeculi ꝯfiteātur. cui ſit laus ⁊ gl'ia ꝑ infinita ſecula ſeculoꝝ Amē.

¶ Feria ſexta magna de flebili morte ſaluatoriſ nr̄i ieſu xp̄i Sermo q̄dragesemꝰ octauꝰ

Inclinato capite tradidit ſpm̄. Scribunt hec ꝟba Johan. xix. ⁊ i euāge. hodi. Si oīm noſtruȝ oculi fierent fontes aque viue ⁊ lacrime profluentes ex illis ſupexcederent abundantiā fluminū ſtagnoꝝ lacuū ⁊ mar; oceani nō ſufficeret ad ſatiſfaciendū pietati quā debemus pijſſimo redemptori noſtro dn̄o ieſu xp̄o. Nihil enim excogitari poteſt aut enarrari flebilius ⁊ ꝯmiſeratione dignius q̄ȝ eius acerba paſſio ⁊ mors crudeliſ ab eo ꝑ nobis vermiculis tolerata. ſed pleriq̄ȝ aſſerunt nō ꝯuenire grauitati viroꝝ ſapiētum vt ſe ad lamenta inclinēt ⁊ lacrimas. Quos nos facile ꝯuincimꝰ exēplo eoꝝ caroruȝ qui propter planctum ſuoruȝ de benignitate laudantur. ſicut ioſeph q̄ fleuit ⁊ deoſculatus eſt faciem patris ſui defūcti. vt dicitur Gen̄. l. c. Et dauid qui planxit ſuper ſaul ⁊ ionatha interfectos ī prelio. vt ſcribitur. ij. reg. i. c. Et ſup tumulū abner interfectꝰ a ioab ⁊ abiſei. vt habet' ij. reg. iij. ca. ac pro amon filio quē interfecit abſalon. vt patet. ij. reg. xiij c ⁊ deniq̄ȝ nūciata morte abſalon flebat dicens. Abſalon fili mi fili mi abſalon. ⁊ verſa fuit victoria illius viri i luctū omni populo. vt patet. ij. reg. xviij. c. ¶ De alexandro inſup qui magnus cognominatꝰ eſt refert Quintus curtius ꝙ audita morte vxoris darij fudit lacrimas. ſic ⁊ alij plurimi q̄s omittere libet. ¶ Cur igit' non debeat vnuſquiſq̄ȝ facie lacrimis madefacere cuȝ narratur mors illius qui fuit a patribꝰ deſideratus a prophetis p̄nūciatus. a decem ſib illis vaticinatus. ab angelo annunciatus. a virgine matre ꝯceptus ab elizabet bn̄dictus. a multitudine angeloꝝ laudatꝰ. a paſtoribus inuentus. a ſtella mōſtratus.. a magis honoratus a ſymeone iuſto ⁊ ſene in brachijs ſuſceptus. Ipſe vtiq̄ȝ dī eſt ⁊ virginis filiꝰ. Ipſe d̄ ſpirituſancto conceptus. ipē omī gratia ⁊ veritate repletus Ip/

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

e qui peccatū nō fecit nec do/
lus iuentus ē in ore eius. Ipſe
ſpecioſus forma p̄ filijs homi
nū in quē deſiderant angeli ꝓ
ſpicere. ipſe deniq₃ qui dilexit ꝛ
lauit nos a peccatis ſanguine
ſuo. Currite igiť gētes vndiq₃
ꝛ venite hodie ad locū calua
rie. ꝛ dū in cruce poſt dira tor
menta mortuū inſpicitis au/
ctorē vite flebilib₉ vocib₉ aera
cōplete. Plāgite ꝛ vlulate ſup
ieſu in cruce ꝓ nobis extincto.
Plangite ꝛ virgines virgineȝ
de virgine natum Plangite o
nupte ꝛ cōiugati matrimonij
p̄cipuū cultorē. qui vt illud ex
tolleret aquā in vinū cōuertit
in nuptijs. Plāgite o vidue ie
ſum qui viduas honorauit. ꝛ
adoleſcentē filiū qui mortuus
erat ſuſcitatum reſtituit vidue
matri. Plangite viri docti ſū/
mū doctorē lumen mūdi qui
ſp docuit ꝟitatē plāgite turbe
ꝛ ꝓpli ꝛ oēs xp̄m q̄ turbas bis
miraclo panū refocillauit. plā
gite o mr̄es filiū ꝟgis inocētē
decoꝝ. hodie vulnerauerť. ho
die illuſerť affabilē trigitatres
annos habentē etatis. quē iu/
dei peſſimi hodie crucifixerūt:
hodie deniq₃ occiderūt. Sed
cum ad hoc nō ſufficiat imbe
cillitas noſtra mente ad deuȝ
eſt recurrendū orādūq₃ vt gra
tiam largiať qua mediante re
cordari tāte rei cū' cordiſ teme
ritudine valeamus. Quare et
vos aſtātes genuflexi in ſilen/
tio dicite pať noſter. Ego ꝟo
voce publica referam orōnem
quā facit eccleſia. Reſpice q̄ſu
mus dn̄e ſup hāc familiā tuaȝ
ꝓ qua dominus noſter Jeſus
xp̄s nō dubitauit manib₉ tra/
di nocentiū ꝛ crucis ſubire tor
mentū Amen. Implorato iaȝ
ex ſupis p̄ſidio. omnes ingenij
vires excitabimus ad contem
plandā mortem vnigeniti filij
dei quā tulit vt nos viuifica/
ret ac reconciliaret eterno p̄ri.
¶ De ipſa itaq₃ morte ieſu xp̄i
locuturi tria myſteria ꝓponi/
mus contemplanda.
¶ Primū dr̄ veritatis
¶ Scd̄m penalitatis
¶ Tertium pietatis
¶ Qd̄ modus liberādi genuſ
humanum per paſſionē xp̄i fu
it conueniens. ꝛ ꝙ xp̄s occiſus
fuit a iudeis ac vere mortuus

Capitulū primū

Rimum myſteriū cō/
templanduȝ de morte
xp̄i dr̄ veritatis. in quo
tria dubia p̄ſſima declarem⁹
¶ Primū vtꝝ fuit conueniēs
modus liberationis humane
ꝑ paſſionē ꝛ mortē xp̄i
¶ Secundum vtrum xp̄s fuit
ab alio occiſus. ¶ Tertiū
vtꝝ xp̄s fuit ꝟe mortuus

¶ Pro pmi dubij declaratio/ ne ſaudienda eſt ſcientia Auguſtini qui libro.xiij.de trinitate ait. Sanãde nr̃e miſerie null⁹ alius modus cõuenientior fuit q̄ per paſſionem xp̄i. Ratio eſt ſm Tho.tertia pte.q.xlvi. quia tanto aliquis modus cõuenientior eſt ad aſſequenduȝ finem quanto per ipſuȝ plura concurrunt expedientia fini. p hoc autem q̄ homo per chriſti paſſionem eſt liberatus multa occurrũt ad ſalutem hominis pertinentia preter liberationeȝ a pctõ que ſunt p̄cipue tria.

¶ Primũ ẽ cognitio diue charitatis.

¶ Secundũ exemplum virtuoſitatis.

¶ Tertium conſeruatio puritatis.

¶ Primuȝ eſt cognitio diuine charitatis.per hoc eniȝ homo cognoſcit quantum a deo diligatur.ideo Johannis.iij.ca. chriſtus dixit. Sic deus dilexit mundum vt filium ſuũ vnigenitum daret. Et eccleſia dicit illud verbum Gregorij. O inextimabilis dilectio charitatis vt ſeruum redimeres filiuȝ tradidiſti. Et Hiero.in epiſtola ad Damaſum papam inqt Que maior poteſt eſſe clementia q̄ vt dei filius:filius hominis putaretur,decem menſiuȝ faſtidia ſuſtineret partus.expectaret aduentum.per ſingulaſ adoleſceret etates.ꝛ poſt contumelias vocum alapas ꝛ flagella crucisq; pro nobis fieret maledictum vt nos a maledicto legis abſoluere Et Paul⁹ ad romanos.viij.ca.ait. Proprio filio ſuo non pepercit de⁹ ſed p nobis omnib⁹ tradidit illum. ¶ Si autem aliqs obijceret.quia magna iniquitas ẽ innocentẽ paſſioni ꝛ morti tradere. Sed ſicut dicitur Deuteronomij.xxxij. Deus fidelis eſt ꝛ abſq; vlla iniquitate.ergo filium innocentem non debuit tradere paſſioni ꝛ morti.

¶ Reſpondet Tho. tertia parte.q.xlvij.q̄ deus pater tradidit chriſtum paſſioni. ¶ Uno quidem modo ſm q̄ ſua eterna voluntate p̄ordinauit paſſionem chriſti ad humani generis liberationem. ſm illud quod dicitur Jſaie. liij. capi. Dominus poſuit in eo iniquitatem omnium noſtrũ. ¶ Secundo inquantũ inſpirauit ei voluntatem patiendi pro nobis infundendo ei charitatem ¶ Tertio non ptegendo eum a paſſione ſed exponendo perſequentibus. vnde vt dicitur Matthei. xxvij.capi. clamauit in cruce. Deus meus cur me dereliquiſti. quia ſalȝ ſm

Augu. poteſtati perſequentiū
expoſuit ⁊ ſubtraxit protectio
nem nō tñ ſoluit vnionē. Qđ
predixerat Dauid in pš. illo
xx. loquens in pſona xpi. De⁹
deus meus quare me dereliq̄
ſti ⁊c̄. cuius expoſitionē ſcrip-
ſimus in ſermone de paſſione
ī alio quadrageſimali. et ꝙ đ
xpo Dauid loquebatur oſten
dit Lactantius li. iiij. ⁊ h̄ qꝛ
in illo pſal. dicit. Foderūt ma
nus meas ⁊ pedes meos. vbi
ſic ipſe ſequit. Que vtiqꝫ ꝓphe
ta non de ſe locutus ē fuit enī
rex ⁊ nunqꝫ illa ꝑpeſſus eſt ſpi
ritus dei per illū loquebatur.
qui fuerat illa paſſur⁹ poſt an
nos mille ⁊ quīquaginta. tot
enim colligūtur anni ła dauid
vſqꝫ ad crucē xpi. hec ille. Di
cimus ergo ꝙ iniquū eſt ⁊ cru
dele hoīem innocentem mor-
ti tradere cōtra ei⁹ voluntatē
ſed deus pater nō ſic tradidit
filium qui obediēs in ſua ora-
tione paterne ſe ſubdidit volū
tati tertio replicās. Pater mi
ſi poſſibile eſt tranſfer a me ca
licē. veruntamē non ſicut ego
volo ſed ſicut tu fiat volūtas
tua. Et nota de hoc poſſibili
ſm Tho. iij. parte. q. xlv. arti
culo. ij. Qđ aliquid poteſt di
ci poſſibile vel impoſſibile du
pliciter. vno mō ſimpliciter ⁊
abſolute. ¶ Aliomodo ex ſup
poſitione. Simpliciter ⁊ abſo
lute loquēdo poſſibile fuit đo
aliomodo hoīem liberare q̄ꝫ
ꝑ paſſionē filij. Qꝛ nō eſt im-
poſſibile apud deū omne vbū
Sed ex aliqua ſuppoſitiōe fa-
cta fit impoſſibile. qꝛ enim im
poſſibile ē dei preſcientiā falli
⁊ eius voluntatē ſiue diſpoſi
tionē caſſari ſuppoſita p̄ſcien-
tia ⁊ ordinatiōe dei de paſſio
ne xpi nō erat ſimul poſſibile
xpm nō pati ⁊ hoīem aliomo
do q̄ꝫ per eius paſſionē libera
ri. Et ſi rurſus aliquis quereret
an ſi deus liberaſſet hominez
abſqꝫ omni ſatiſfactione feciſ
ſet ꝯtra iuſticiā Rñdet Tho.
ꝙ non. Qꝛ ille iudex nō poteſt
ſalua iuſticia culpā ſine pena
dimittere q̄ habet culpā ī aliū
ꝯmiſſam. puta vel in aliū ho-
minē vel in totā rempublicaz
ſiue in ſuperiorem principem.
Sed deus nō habet aliquem
ſupiorē. ſed ipſe ē ſupremum ⁊
cōmune bonū totius vniuer-
ſi. Et ideo ſi dimittat peccatū
quod habet rationē culpe ex
eo ꝙ ꝯtra ipm ꝯmittitur nul-
li facit iniuriam. Sicut q̄cun
qꝫ homo remittit offenſam in
ſe ꝯmiſſam abſqꝫ ſatiſfactōne
miſericorditer ⁊ nō iniuſte agit
tñ hoc nō obſtante noluit pec
catū ſine pena dimittere. Et
cū hoc ſufficienter ſatiſfacere

non poſſet p aliquā penā quā pateretur ei ſatiſfactorē dedit caritatēq3 ſuā generi humano exhibuit. ¶ Scōm qđ occur/rit ptinēs ad ſalutē homis eſt exemplū virtuoſitatis. in hoc enim ꝙ xp̄s moriēdo redemit humanū gen⁹ exemplū dedit hoib3 obediētie. hūilitatis cōſtantie iuſticie. ac ceterarū virtutū in paſſione xp̄i oſtenſarū que ſunt neceſſarie ad humanā ſalutē. ideo dicitur .i. Pe. ij. c. Chriſt⁹ paſſus ē p nobis vobis relinquēs exemplu3 vt ſequamini veſtigia eius ¶ Tertiū qđ facit ad ſalute3 homis eſt ꝯſeruatio puritatis. Ex eo aūt ꝙ xp̄s paſſus eſt pro noƀ inducitur nobis neceſſitas ſeruādi nos a peccato immunes Hic paulus .i. ad corinth. vi. c. ait. Empti enim eſtis p̄cio magno valde glorificate ⁊ portate deu3 in corpore veſtro. et ſic patet ꝙ paſſio xp̄i primo attrahit ⁊ inflāmat cor hūanu3 ad dilectionē dei nos diligentis. vn̄ Bern̄. ait. Sup omia reddit te mihi amabilē bone ieſu calix quē bibiſti opus redēptōis noſtre ¶ Scđo paſſio xp̄i dat exemplū virtutum potiſſimū patiētie ⁊ humilitatis. vt dicitur. xciij. di. c. Dn̄s ¶ Tertio inducit homies vt a peccatis abſtineāt cū tante ſit aīa nobilitatis vt p ea redimēda ſanguinem xp̄s effuderit. Vn̄ Hugo in li. đ arra ſpōſe ait. Ampli⁹ mihi vilis eſſe nō debeo q̄ tātū đo placui vt mori dignaretur ꝑ me ne pderet me. ¶ Et Bernar. i meditationib3. Sublime eſt aīe preciu3 que nō niſi ſanguine xp̄i redimi potuit. quā ergo ꝯmutatōnē pro aīa tua dabis qui ꝑ nihilo das illā. ¶ Scōm dubiū declarandū vtrū xp̄s fuit ab alio occiſus. ⁊ ꝙ ſic patet quia ipſe predixerat Lu. xviij Poſt ꝗ flagellauerint occident eu3. ¶ Sed cōtra arguunt plerīq3 primo quia xp̄s dixit Iohan. x. c Nemo a me tollit aīam meam ſed ego pono eam. ille aūt dicitur aliquē occidere q̄ animā eius tollit. Non eſt g̃ xp̄s ab alijs occiſus ſed a ſeipſo ¶ Secūdo arguūt. q2 illi q̄ ab alijs occiduntur paulatim debilitata natura deficiūt. ⁊ maxime hoc apparet in crucifixis in xp̄o aūt hoc nō accidit Na3 clamans voce magna emiſit ſpm̄. vt dicit̃ Mathei. xxvij. c. Non ergo fuit xp̄us ab alijs occiſus ſed a ſeipſo. ¶ Ad ſolutionē hoꝝ obiectoꝝ dicit tho. iij. parte. q. xlvij. ꝙ aliquid poteſt eſſe cauſa alicuiuſ effectus dupliciter. Vno modo directe ad illud agendū ⁊ h̄ mo/

do' ꝑſecutores xp̄i eum occide/
runt. quia ſufficientē e cauſam
intulerūt cū intentione occidē
di eū ꝛ effectu ſubſequēte. qꝛ.ſ.
ex illa cauſa ē mors ſubſecuta.
¶ Aliomodo dicitur aliq̄d cau
ſa alicuius indirecte.ſ.qꝛ nō im
pedit cū impedire poſſit. ꝛ hoc
modo ip̄e xp̄s fuit cauſa paſſio
nis ꝛ mortis ſue Poterat enim
ſuā paſſionem ꝛ mortem impe
dire. ¶ Primo quidem aduer
ſarios reprimendo vt eum aut
non vellent aut non poſſent in
terficere. ¶ Secundo qꝛ ſpūs
eius habebat poteſtatē conſer/
uandi naturam carnis ſue ne
a quocunqꝫ leſiuo inflicto op/
primeretur quod quidem ha/
buit anima chriſti. qꝛ erat vni/
ta verbo dei in vnitate perſone
vt docet Aug. in. iij. de trinita/
te. quia ergo anima chriſti non
repulit a proprio corpore nocu
mentum illatum. ſed voluit ꝙ
natura corporis illi nocumen/
to ſuccūberet dicitur ſuā aiam
poſuiſſe vel voluntarie mortuꝰ
fuiſſe. Et ſic intelligit̄ illud qd̄
īducebatur primo. nemo tollet
a' me aiam meā. ſcȝ me inuito.
¶ Ad ƀm vero argumentū di/
cit tho. ꝙ vox illa magna a xp̄o
emiſſa nō fuit naturalis ſȝ mi
raculoſa. ꝛ inter alia miracula
mortis xp̄i cōputat̄. Quādiu
enim xp̄s voluit natura corpa/
lis eiꝰ ꝯſeruata ē in ſuo vigore
etiā in extremis ſic ꝛ qn̄ volu/
it ſubito ceſſit illato nocumen/
to. ¶ Tertiū dubiū declaran/
dū, vtrum xp̄s fuit vere mortu
us. Et ꝙ ſic probandū eſt con/
tra incredulos triplici via.
¶ Prima dicit̄ ꝓphetice p̄nun
ciationis.
¶ Scd̄a autētice teſtificatiōis
¶ Tertia iudaice ꝓcurationis
¶ Prima via dicit̄ prophetice
prenunciationis: Prenuncia/
ta quippe fuit exp̄ſſe mors xp̄i
ꝑ multa ſecula anteacta. Vnd̄
iacob patriarcha geñ. xlix. c. di
xit ſymeon ꝛ leui fratres vaſa
iniquitatis bellantia. In con/
ſilio eoꝝ non veniat aīa mea:
ꝛ in cetu illoꝝ nō ſit gloria mea
qꝛ in furore ſuo occiderūt virū
ꝛ in volūtate ſua ſuffoderunt
muꝝ. Maledictus furor eorū
qꝛ ꝑtinax ꝛ indignatio eorum
qꝛ dura. Nicolaus de lira ſuꝑ
xij. c. Johan. aſſerit ꝙ pōtifices
iudeoꝝ de tribu leui ꝛ phariſei
pro magna parte fuerūt de, tri/
bu ſymeō. ideo prophetico ſpū
illuſtratus iacob dixit v̄ba pre
dicta. ſed iudei hoc negāt referē
tes ꝙ iacob ita locutus ē de ſy/
meone ꝛ leui propter bellum ꝙ
fecerunt contra ſichimitas, pro
pter raptū dine ſororis eorum.
de quo fit mentio Gen. xxxiiij.
ca. Quos nos conuicimꝰ prio

q2 belluȝ illud iam preteritum erat. Et iacob filijs annunciabat futura. Ideo vt patet Geneſis xlix. c. dixit Congregamini ni vt annūciē que futura ſūt vobis in dieb⁊ nouiſſimis cōgregamini ⁊ audite. ¶ Scdo bellū illud contra ſichimitas fuit bellū iuſtuȝ. quare nō debebat dici maledictus furor eorū. ergo iacob prophetice annunciauit mortē xp̄i procurandā per pontifices ⁊ phariſeos. ¶ Et ſibilla de qua mentionē facit Lactantius lib. iiij. ita locuta eſt. Inierunt ꝯſiliū deteſtandum vt priuarēt eū vita q̄ vt iuſtificaret eos venerat. Et ſalomon preuidens paſſionē xp̄i. ſap. ij. c ait. Dixerūt impij cogitantes apud ſe non recte Circūueniamus iuſtū qm̄ inutilis ē nobiſ ⁊ ꝯrius ē opib⁊ noſtris ⁊ improperat nobis peccata legꝭ ⁊ diffamat in nos peccata diſcipline. noſtre. promittit ſe ſcientiaȝ dei habere ⁊ filiū dei ſe noiat. Factus eſt nobis in traductionem cogitationū nr̄aꝝ. Grauis ē nobis etiā ad videndū qm̄ diſſimilis ē alijs vita illius ⁊ immutate ſunt vie eius tanq̄ nugaces id eſt nullius veritatis homines eſtimati ſumus ab illo. ⁊ abſtinet ſe a vijs noſtris tanq̄ ab immundicijs ⁊ p̄fert nouiſſima iuſtoꝝ. i. bona a iuſtis expectata p̄fert oībus bōis vite preſentis. Et gloriatur patrem ſe habere deum. Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſunt ⁊ tenemus que ventura ſunt illi ⁊ ſciemus que erūt nouiſſima illius. Si enim ē verus filius dei ſuſcipiet illum et liberabit illū de manibus contrariorum. Contumelia ⁊ tormento interrogemus eū vt ſciamus reuerentiā eius ⁊ ꝓbem⁹ patientiam illius. Morte turpiſſima condēnemus eum. hec ille. ⁊ yſaias. liij. ca. tradidit in mortem aīam ſuam ⁊ cum ſceleratis reputatus eſt ⁊ ipſe peccata multorum tulit. ⁊ ꝑ tranſgreſſionibus rogauit. ⁊ Daniel. ix. ca. poſt ebdomadas ſexagintaduas occidetur chriſtus ⁊ non erit eius populus qui eum negaturus eſt. ſ. iudei corā pylato ipſum negabant dicentes. Non habemus regē niſi ceſarem. Et ciuitatem ⁊ ſanctuarium id eſt templum diſſipabit populus ſcilicet exercit⁹ romanus cum duce venturo id eſt tito. Et finis eius ſcilꝫ hieruſalem vaſtitas. quia ſcilicet fuit vaſtata per romanos. Et cayphas cum eſſet pōtifex anni illius ita prophetauit d̄ chriſto. vt ſcribitur Johannis. xi. capitulo. Expedit vobis vt vnus moriatur hō pro populo

non tota gẽs pereat ⁊ ipe dñs
ieſus ſepe diſcipulis predixit.
moriturum. vnde ſcribit Ma
thei. xxvi. c. Cepit ieſus oñde
re diſcipulis ſuis. q̃r optet euꝫ
ire hieroſolimã ⁊ multa pati
a ſenioribꝰ ⁊ ſcribis ⁊ principi
bus ſacerdotũ ⁊ occidi et ter/
tia die reſurgere. ⁊ Matthei
xvij. c. poſt tranſfigurationeꝫ
dixit illis tribus quos admiſe
rat ad tam ſtupẽdũ ſpectacu/
lum. Nemini dixeritis viſio/
nem donec filius hoīs a mor
tuis reſurgat. Et Mathei. x.
c. Dum iret hieroſolimã dixit
ſecreto duodecim diſcipulis
Ecce aſcendimu hieroſolimã
⁊ filius hominis tradet̃ prin/
cipibus ſacerdotũ ⁊ ſcribis et
condẽnabunt eum morte.
¶ Scḋo probandũ eſt ꝙ xp̃s
vere fuit mortuus ꝑ auctenti/
cam teſtificationem. Cantat
quippe ſic de chriſto mater ec/
cleſia. Ipſe enim verus ẽ agnꝰ
qui abſtulit peccata mũdi qui
mortem noſtram moriẽdo de
ſtruxit ⁊ vitam reſurgendo re
parauit ¶ Et in vtroqꝫ ſimbo
lo apoſtolorum ſcilicet patreꝫ
xp̃m paſſum ⁊ mortuum con
fitet̃ Iḋ habet̃ i ſimbolo atha
naſij. Et de ſumma trinitate
⁊ fide catholica. ca. i: ⁊ Iohã.
in euangelio ca. xix. ait ad ie/
ſum autẽ cũ veniſſent vt vide
runt iam mortuum non frege
runt eius crura. ¶ Et paulus
ad romanos. v. c. Pro impijs
mortuus eſt iuſtus pro iiuſtis
Et iterꝫ ibi Cum adhuc pec/
catores eſſemus xp̃s pro nob̃
mortuus eſt. ¶ Et eodẽ capi.
Recõſiliati ſumus deo ꝑ mor
tem filij eius. ⁊. viij. c. chriſtus
mortuus ẽ ⁊ reſurrexit. qui eſt
ad dexterã dei. Et. xiiij. c. chri
ſtus mortuus eſt ⁊ reſurrexit.
vt ⁊ viuorꝫ ⁊ mortuorꝫ dñetur
⁊. i. ad corinthi. xv. c. chriſtus
mortuus eſt pro peccatis no/
ſtris ſm̃ ſcripturas. ⁊. ij ad co
rinthios. v. c. pro oibus mor
tuus eſt xp̃s. ⁊ p̃me ad theſſa/
loniſenſes. iiij. c. credimꝰ ꝙ ieſ
ſus mortuus eſt ⁊ reſurrexit. et
petrus prima canonica. iij. ca
pi. xp̃us ſemel pro peccatis no
ſtris mortuus eſt iuſtus pro i/
iuſtis. ⁊ Ambro. ſuꝑ epiſtolã
ad romanos. tantũ fuit pecca
tũ noſtrũ vt ſaluari non poſſe
mus niſi vnigenitus dei filius
moreretur pro nobis debito/
ribꝰ mortis. ⁊ aug. li. iiij. de tri
nitate. vna mors noſtri ſalua
toris duabus mortibus nr̃is
⁊ aie ⁊ corporis ſaluti fuit. ⁊ ꝺ
con. di. ij. c. Semper xp̄i mors
ꝑ ſeculi vitam ẽ nunciãda vt
diſcant qua caritate dilexit ſu
os qui pro eis mori dignatꝰ ẽ
quia ad hoc deprecor dilexit

nos cum eſſemus gehenne fi/
lij vt eũ diligeremus a morte
iam liberati. ¶ Tertio probã/
dum ẽ ꝙ xp̃us fuit vere mortu
us ex iudaica procuratõe. Ju
dei nempe impij ſollicitiſſime
procurarunt vt xp̃us moreretꝛ
Nam vt dicitur Johã. xi. Co
gitauerunt vt interficerent eũ
ꝛ Mathei. xxvi. Congregati
ſunt principes ſacerdotũ ꝛ ſe/
niores populi in atriũ princi/
pis ſacerdotũ qui dicebatꝛ cay
phas ꝛ ꝯſiliũ fecerunt vt ieſuꝫ
dolo tenerẽt ꝛ occiderent. Et
coram pylato clamabãt Nos
legem habemus. ꝛ ſm legẽ de
bet mori. Et tandẽ cum vidiſ
ſent eũ in cruce mortuũ ꝛ poſt
ea ſepultũ adierunt pylatum
dicẽtes. Dñe recordati ſum⁹
quia ſeductor ille dixit adhuc
viuens poſt tres dies reſurgã
Jube ergo cuſtodiri ſepulcrũ
vſqꝫ in diẽ tertiũ ne forte veni
ant diſcipuli eius ꝛ furentꝛ euꝫ.
ꝛ dicant plebi ſurrexit a mor/
tuis. ꝛ erit nouiſſim⁹ error pe/
ior priore. Ait illis pilat⁹. ha
betis cuſtodiã. ite cuſtodite ſi
cut ſcitis. Illi aũt abeũtes in/
uenerũt ſepulcrũ ſignãtes la/
pidẽ cũ cuſtodib⁹. Quare nul
lus ambigere debet xp̃m paſ/
ſum ꝛ mortuũ pro ſalute mun
di. Et vt inquit Tho. iij. p̃te
q. l. ꝯueniẽs fuit xp̃m mori.

¶ Primo quidẽ ad ſatiſfaciẽ/
dũ pro humano genere quod
erat morti adiudicatũ. ¶ Se
cũdo vt nos a timore mortis
liberaret. ¶ Tertio vt a mor/
tuis reſurgendo virtutẽ ſuam
oſtenderet qua mortẽ ſupauit
ꝛ nobis ſpem reſurgẽdi prebe/
ret. Quis igitur nõ videt quã
ta ſit hoĩm ad xp̃m obligatio
cũ ipſe qui via veritas ẽ ꝛ vita
pro ipſis mori dignat⁹ ſit. nec
ſolũ mortẽ tulit. ſed ad illã vt
in ſequẽti myſterio patebit tã
tis cruciatib⁹ doloribꝰqꝫ puẽit
¶ Quod mors xp̃i fuit peno/
ſa valde ex eo ꝙ paſſio ei⁹ fuit
diutꝛna ꝛ gñalis ꝛ igñminioſa.

Capitulum ſecundum.

Ecundũ myſteriuꝫ
ꝯtemplãdũ de mor
te chriſti dicitꝛ pena/
litatis. Fuit quippe
mors illa penoſa ꝛ doloroſa
valde maxime ꝑpter tria

¶ Primo propꝛ paſſiõis diu/
turnitatem.

¶ Scdo propter paſſionis ge
neralitatem.

¶ Tertio propter paſſionis
qualitatem.

¶ Primo fuit mors xp̃i grauiſ
ꝛ doloroſa propter paſſionis
diuturnitatem. Nã licet om/
nibus diebus penalem duxe/
rit vitam pergrinando orã/
do. ieiunãdo. predicãdo. ꝛ fu/

turam paſſionē pie premeditā do.ob quod vt inquit Lentu lus iudee preſes in ep̄la ad ti/ beriū.nunq̄ȝ ridere viſus ē fle re autem ſic. Tū quis explicet quanta xp̄s paſſus fuerit quā doq̄ȝ merore aīa eius cōfecta qn̄ colendā illā carāq̄ȝ genitri cē relinquens diſceſſit a betha nia profectuſq̄ȝ ē hieruſaleȝ vt cenaret ibi cū diſcipulis ſuis. Que ꝛ quāta in illa cena ga/ cta ſunt. vtiq̄ȝ non ſine labore ibi xp̄ūs proditorem caute ad monuit vt ſe corrigeret ibi; di ſcipuloꝝ pedes ꝛ proditoris iude humiliter lauit. Ibi ſa/ cramentū ſui corporis et ſan/ guinis in memoriam ſue mor tis.inſtituit ibi ſermonē ad di ſcipulos habuit quem Iohā/ nes ſcripſit.c.xiij.xiiij.xv.ꝛ.xvi Poſt cenā vero nō ad q̄eſcen dum ſed ad orandū ſe cōtulit ꝛ priuſq̄ȝ oraſſet aſſumptis pe tro iacobo ꝛ iohāne cū ſuſpi/ rijs ꝛ vultu meſto aīam ſuam triſtem vſq̄ȝ ad mortem dixit Poſtea vero cum ter oraſſet ad patrem longo ſpacio in ter tia oratione factus ē i agonia ſudorem emiſit ſanguineuȝ ex citatis ex poſt diſcipulis tur/ be militum ꝛ miniſtris iudeo rum occurrit a quibus verbe ra ꝛ percuſſiones paſſus tan/ dem ꝛ vinctus ductus eſt ad

domū anne vbi in faciē alapa ꝑcuſſus ē. Inde venit vt latro detētus ad domū cayphe vbi examinatur iudicaturq̄ȝ reus mortis ꝛ poſteo miniſtris vi/ liſſimis traditus deriſus ē ab eis.ꝛ colaphis ceſus contume lijs affect⁹ vſq̄ȝ manc.nec dor miuit nec quieuit nocte illa tm̄ inquieta atq̄ȝ moleſta. Hora ꝓo p̄ma ductus eſt ad pilatuȝ Accuſatur a p̄ncipib⁹ ſacerdo tum.examinatur a pilato mit titur ad herodē qui eū ad pila tum redire fecit flagellat̄ ad co lumnā ꝛ ſpinea corona corona tus ē. Et tandē ſn̄ia in euȝ da ta ad montē caluarie cū latro nib⁹ ꝓperare compellit̄ vbi cru cifixus eſt ꝛ felle ꝛ aceto pota/ tus poſtque oīa hora nona tra didit ſpm̄. ¶ Scd̄o mors xp̄i fuit doloroſa nimis ꝑpter paſ ſionis generalitatē. verificatū quippe fuit in eo illud Iſaie.i.c A planta pedis vſq̄ȝ ad verti cem non eſt in eo ſanitas. Ca/ put enim eius ſanctiſſimū ga/ zophilatiū ſapientie dei Et vt inquit Bern̄.angelicis ſpiriti/ bus tremebūdū denſitate ſpi narum punctū ꝛ ꝑforatū fuit. Oculi pijſſimi fuerunt afflicti inundantia lachrymaruȝ. Fa cies eius decora deturpata eſt ſputis ꝛ ſanguine ita vt vide/ retur leproſus. ſm̄ illud Iſaie

iij.c. Nos vidimus eum quaſi leproſum. Gene eius candide ac rubicūde alapis percuſſe ſunt Aures ille ſanctiſſime replete ſunt blaſphemijs clamoribus odioſis ꝛ ꝯtumelijs atꝗ conuicijs. Nares eius fatigate ſunt fetoribus ſputorum. ꝛ cadauerꝝ caluarie loci Capilli eius capitis ꝛ barbe violētia tracti ꝛ euulſi ſunt. Os ei⁹ qđ tam ſanā tam ſapidiſſimā tam vtiliſſimā ꝛ veriſſimā doctrinā protulerat ꝑcuſſum ē. Collū eius ſuauiſſimū colaphis attritū eſt ꝛ fune tractū. Man⁹ ei⁹ que ſuo tactu viuifico ſanabāt infirmos clauis duriſſimis cruci affixi ſunt. Pedes eius quorum terra ſcabellū eſt ꝗcꝗ diſcurrētes ꝑ ciuitates villas ꝛ caſtra tm̄ laborauerunt pro hoīꝫ ſalute in cruce extēſi ſunt. totū corp⁹ illđ dulciſſimū flagellis multis ꝛ diris ceſum dilaceratū ꝛ ſanguine cruentatū fuit ligua eius aceto ꝛ felle amaricata eſt vnde ꝛ eo mortuo lat⁹ ei⁹ lancea apertū eſt itaꝗ paſſus eſt in oībꝫ mēbris ꝛ in omnibus ſenſibus delicati ſui corporis. ¶ Tertio fuit paſſio xp̄i dolore ſa propter paſſionis qualitatem. Paſſus quidē ē ignominioſe. ¶ Primo ratiōe populi ſcilicet iudaici cui tot miranda contulerat beneficia. Unđ eccleſia cantat lamentādo iſta die in perſona chriſti illud Michee. vi. c. Popule meus quid feci tibi aut ī quo moleſtus fui it. Rñde mihi. q. d. patres tuos iacob cū filijs in egypto per ioſeph enutriui famis tēpore ne perires. Et poſt tempora multiplicatos ſupra numerꝝ dedu ra ſeruitute egyptiorum te eduxi. A flagellis quibus egyptū totam percuſſi te liberam feci. Mare rubrum tibi apui vt ꝑ eum ſicco veſtigio tranſires Pharaonem autem cum exercitu ſuo ſubmerſi. Per quadraginta annos te paui manna de celo preſtito. Aquam tibi đ petra eduxi. Inſurgentes cōtra te hoſtes proſtraui. Terrā fluentem lac ꝛ mel patribus tuis a me promiſſam exterminatis inde triginta regibus ꝛ plurimis nationibus tibi largit⁹ ſū Et prius in mōtem ſynai legē ſeruandam tibi tradidi. A captiuitate ſeptuaginta annorū propter ſcelera tua ī babilōe te liberās ad propria ſub heſdra ꝛ neemia ꝛ zorobabel reduxi. Ecce quid feci tibi reſponde ergo mihi ſi tanta beneficia a me tibi collata hāc talem retributionem meruerint vt me cruci figeres. ergo ex genere tuo car

nem ſumens deſcendit de ce/
lo vt tibi frater eſſez. Ego ſem
per docui in ſynagoga ꝛ in tē/
plo ea que te ſaluū facere poſ/
ſent. ego cecos tuos illumina/
ui leproſos mundaui claudoſ
erexi. obſeſſos a demonibus li
beraui. ſurdis auditū reſtitui.
mutis loquelam. infirmis va
rijs ſanitatem. mortuis vitaz
nūquid in his moleſtus fui. p̄
cepta declaraui. errores cōfu/
taui. vicia reprehendi. Quid
vltra facere potui ꝛ non feci.
¶ Scdo paſſus eſt xp̄s igno/
minioſe ratione tēporis Erat
enim tunc ſolēnitas paſce ſeu
azimorum que erat precipua
ſup omēs alias. In qua tene/
bantur ex lege iudei venire de
quibuſcunqꝫ ciuitatibus ꝛ lo/
cis in hirl'm ad templum ad
ſacrificiū offerendū niſi legiti/
mū haberēt impedimentū Et
qꝛ p varias captiuitates eoꝝ
erant ſatis diſpſi p orbez et in
italia ꝛ in aſia ꝛ i africa. vt pa
tet Actuū. ij. c. de oī natōe cō
uenerāt in ihrl'm ad illō feſtū.
Quāto aūt q̄s ɔdēnatur ad
mortē ꝓpter maleficiū ɔcurrē/
te mltitudine ꝓpli tāto maior
ei inſurgit pēa ɔfuſiōis ꝛ eru/
beſcentie. Cōſiderat eni ꝙ q̄li
bet vidēs narrat alijs ꝛ ſi pere
grin9 ē reuerſus in patriā ſuā
refert et diuulgat ciuitati ſue

de illo malefactore ꝛ ignomi/
nioſa punitione. ꝛ ſic vbiqꝫ in
famia diuulgatur. Propter/
ea inſcriptus fuit titulus ſup
crucem. Jeſus nazarenus rex
iudeoꝝ. Litteris grecꝭ. hebrai
cis ꝛ latinis. q. d. hec eſt cau/
ſa paſſionis huius. qꝛ vſurpa
uit ſibi regnū iudeorum faci/
endo ſe regem et prohibendo
tributa dari ceſari. ¶ Tertio
paſſus eſt chriſtus ignominio
ſe ratione loci. quia crucifixus
eſt in loco viliſſimo. ſ. in mon
te caluarie qui ſic nominatus
eſt. qꝛ ibi erant oſſa mortuorū
ꝛ caluarie ꝛ alia cadauera Et
ibi occidebantur viliſſimi ho
mines ꝛ malefactores. ꝛ vt di
cit Nicolaus de lira. Non eſt
nominatus locus ille calua/
rie a caluaria Ade ibi ſepul/
ti vt dicunt quidā. qꝛ adaz fu
it ſepultus in hebron vt habe
tur Joſue. xiij. capitulo. pro/
pter qd̄ hebron antiquitus di
cebat̄ cariatharbe .i. ciuitas
q̄tuor. qꝛ quatuor magni pa/
triarche fuerunt ibi ſepulti cū
vxoribus adam ꝛ eua. Abra
ham ꝛ ſara. Iſaac ꝛ Rebecca
Jacob ꝛ Lya. ¶ Quarto xp̄s
paſſus eſt ignominioſe ratōne
conſortij. quia cū latronibus
ꝛ ſceleratis. ¶ Quinto paſſus
eſt ignominioſe ratione ſuppli
cij. quia crux ſupplicium erat

latronũ. vt Criſoſtom⁹ dicit
¶ Quod oẽs creature indu/
cunt auios hoim ad flendnm
pro morte xp̃i necnõ ꝛ pie mu
lieres atq̃ ip̃e ieſus crucifixus

Capitulum tertium.

Ertiũ myſteriũ cõ/
templandũ de mor
te chriſti dicitur pie
tatis. Multa equi
dem ſunt hodie que humana
corda ꝛ corporeos oculos ad
pietatẽ ꝛ fletũ inducunt Id fa
cit ſancta mater ecclesia in offi
cijs diuinis in cerimonijs. in
altariũ nudatione. tabularuʒ
percuſſione. ꝛ ſimilibus. Sed
preter hoc tria ſunt que emolli
re debent mentes quaſcunq̃
duras.

¶ Primũ eſt insenſibiliũ crea
turarum cõmotio
¶ Scõm mulieꝝ lamẽtatio
¶ Tertium chriſti ieſu dulcis
inuitatio.

¶ Primũ eſt inſenſibiliũ crea/
turaꝝ cõmotio. Obſcuritas
quidem ſolis ꝛ defectio ſuper
naturalis quaſi quidaʒ fletus
fuit. q2 in cruce obſcuratus eſt
ſol iuſticie. ſic ꝛ terremot⁹ ille
de quo dicit Matthe⁹ q2 ter/
ra mota eſt. Idẽ ꝛ petraꝝ ſciſ
ſio qui per ſe ſciſſe ſunt. de q̃b9
oib9 dixi in ſermone de paſſio
ne in quadrageſimali de peni
tentia. ¶ Scõm quod emolli
re põt mẽtes nr̃as ad fletuʒ p
morte chriſti eſt mulierum la/
mentatio. Fleuerũt quippe ho
die mulieres. Nã vt dicit Lu
cas. Sequebatur illũ multa
turba populi ꝛ mulieꝝ q̃ plan
gebant ꝛ lamentabãtur eum.
Et vt ſcribitur Iohan. xix. c.
Stabat iuxta crucẽ ieſu mat
eius ꝛ ſoror matris eius ma/
ria cleophe ꝛ maria magdale
ne. Matheus auteʒ ait. Erãt
aũt mulieres multe a longe ſcʒ
priuſq̃ virgo mater ꝛ que pre
dicte ſunt appropiquaſſent iu
xta crucẽ que ſecute erant ieſuʒ
a galilea miniſtrantes ei. In/
ter quas erat maria magdale/
na ꝛ maria iacobi ꝛ ioſeph ma
ter Et mater filiorum zebedei
O quis poſſet ſine lachrimis
harũ mulierũ audire lamenta
Dum forte vna dicebat. O ie
ſu ſanctiſſime fons omnis bo
nitatis. tanq̃ reus cũ ſcelera/
tis es crucifixus. Alia ſubde/
bat. O ſpecioſe forma pre fi/
lijs hominũ ꝛ vbi ẽ pulcritu/
do tua vbi elegantia vultus
tui. Factus iam es deformis
tanq̃ leproſus. Altera cla/
mabat ſuſpirãdo ꝛ eiulando.
O care mi nepos filij ſororis
mee predilectiſſime qui filios
meos Iacobum ꝛ Iohanneʒ
vnice dilexiſti. cuius verba in
aurib9 meiſ dulciora ſemꝑ fue

runt ſuper mel ⁊ fauū heu me
cur ad hoc deueni vt te videā
vulneribus liuidum morien/
tem in cruce. At ⁊ diſcipula il
la cara magdalena quid refe/
rebat. quid referendo clama/
bat pie contemplari poſſum⁹
ꝙ ieſum inſpiciens manus cō
ſtringebat inde pectora con/
tundebat. Heu inquiens per
do magiſtrū meū dn̄m meū q̄
mihi peccata remiſit. q̄ a pha
riſeo me defendit. q̄ me ad pe/
des eius ſedentem iam beni/
gne docebat. O me miſeram
O me dolentē nimiū. O ma
giſter benigne. tu innocēs. tu
ſanctus. tu impollutus. tu ſe/
gregatus ab omni ſorde ſine
culpa pendens in cruce. Vir/
go autem mater vultu ſquali
da. ſparſo crine voce qua po/
terat flendo dicebat. Heu ꝙ̄
amara ⁊ flebilis ē dies iſta mi
hi miſere. video filium meum
vnicum inter latrones pendē
tem. O fili mi ſancte. O fili
mi lumen oculorum meorum
O fili mi ſpes vnica vite mee
Et vbi ſunt gaudia q̄ tot an/
nis ſuſcepit cor meum vbi an
gelus Gabriel qui me ſaluta/
uit vbi paſtores qui te natum
mox in preſepio venerūt feſti/
nantes viſuri. vbi magi cum
muneribꝫ ducatu ſtelle ad nos
perducti. vbi vox tua illa que
xxxiij. annis vſqꝫ nunc auribꝫ
meis inſonuit dūmatrē reue/
renter me noīabas. Ubi dul/
cia colloqa tua. vbi miracula
tua. vbi pulchritudo tua. vbi
ſplendida fama tua. vbi fami
liares tui. Oēs te reliquerunt.
Ego his paucis comitata mu
lieribꝫ. ⁊ Johāne nō te deſerui
fili mi. O amātiſſime iuuenis
O cor de corde meo Quid fa
ciā. quo me vertā. video te mo
rientē quē nouē menſibꝫ vtero
meo ſine labore portaui. quem
pepi ſine dolore. quē ablacta/
ui vbere de celo pleno. Plāgi/
te mecū angeli modo veſtro. ⁊
oēs beati ſpūs. plangite celi ⁊
cūcta celeſtia corpora. plāgite
elemēta ⁊ oīa q̄ fecit deus. plā
gite petre dure. plangite iuue/
nes. plangite ſenes. plāgite vi
ri ꝑiter ⁊ mulieres. plangite o
matres mecū ⁊ non ſinatis me
ſolā plāgere. O fili mi ieſu ho
die ꝓ ſalute mūdi in cruce mo
ri dignat⁹ es. His aut ſilibus
q̄relatiōibꝫ deflebat ꝟgo filiuꝫ
¶ Tertiū qḋ emolire pōt men
tes duras ad fletū ꝓ morte xp̄i
dꝫ ipſi⁹ ieſu dulcis inuitatio.
Ut em̄ deuotus ait Bernar.
Clamat de cruce xp̄s dicens.
Uide hō q̄ ꝓ te patior. Ad te
clamo q̄a ꝓ te morior. vide pe
nas qbꝫ afficior. vide clauos q̄
bus confodior. Non eſt dolor

ſicut quo crucior. Cū ſit tāt⁹
dolor exterior intus tñ dolor ē
grauior.tā ingratū dū te expe
rior Vide o aīa qr nō ꝑpt mea
ſed tua pctā patior.ita vt dice
re poſſim.O q̄ntus ē dolor ca
pitis mei puncti ꝛ pforati ſpi
narꝫ aculeis.o q̄nt⁹ ē dolor fa
tiei mei.o quantus dolor colli
mei.o q̄ntus dolor oculoꝝ me
orū.o q̄ntus dolor pforatarū
manuū mearū.o q̄ntus dolor
brachioꝝ meoꝝ.o q̄nt⁹ dolor
totius corpis mei in quo nō ē
ſanitas.o quantus dolor oris
mei feller aceto amaricati.O
quantus dolor cordis mei,ꝓ/
pter voces et lamenta matris
mee. O vos omnes qui trāſi/
tis ꝑ viā attēdite ꝛ videte ſi ē
dolor ſimilis ſicut dolor me⁹
Verūtñ o dura menſ.o ferreū
pectus vrgētiore dolore angu
ſtior dū te hoiem tā ingratum
repior.fleui ego ꝓ te vagiens i
cuna.fleui ego ꝓ te ſepi⁹ in ora
tione.fleui ego ꝓ te totiēs a p̄/
ma hera noctis vſqꝫ nūc i ho
ram nonā.fleui dū fui captus
fleui dū fui alapha ꝑcuſſus.fle
ui dū fui ceſus ꝛ deriſus. fleui
dū fui flagellatus ad colūnā.
fleui dū fui crucifix⁹. fleui ꝓpt
dolorē.fleui ꝓpter peccata tua
Et tu nō vis flere. Plāge aīa.
plange o hō me tuū dñm. me
tuū benefactorē,me tuū redē/
ptorē.me qui te tm̄ dileri vt ꝛ
mori nō recuſauerim. Si pie
ſic fleueris.faciē te pticipē gra
tie mee.ꝛ tandē ad vitā ſempi
ternā te reducā.

¶ Sabbato ſancto de ꝯſciā.
Sermo xlix.

Accepto cor/
pore inuoluit illud
in ſyndone munda
Scribunt hec ꝟba.
Matthei.xxvi.ca. Diligit ſiꝗ
mope dñs ieſus xp̄s mūdiciā
ꝛ nitorē ꝯſcie noſtre qd myſti
ce deſignatur in ſepultura ei⁹:
qñ ſuū p̄ciosum corpuſ mūda
ſyndone inuolutū recondi vo
luit in monumēto nouo.Et lꝫ
vnuſquiſqꝫ conari debeat om
ni tempore ſue vite nitidam ꝛ
puram retinere conſcientiam.
Id nihilominus permaxime
requiritur dum corpus chriſti
ſumendum eſt in ſacramento
altaris.Tunc ꝓbet ſeipſū ho
mo ꝛ ſic de pane illo edat ꝛ de
calice bibat.Quia ꝟo pleriqꝫ
conſcientiam p̄ſumptuoſā ha
bentes cū peccato mortali cō/
municare nō erubeſcunt. Alij
ꝟo conſcientia ſcrupuloſa ve/
rati facientes quod in ſe eſt Il
lic trepidauerūt timore vbi nō
erat timor.ꝛ ſic cōicare omit/
tunt.Idcirco in p̄ſenti ſermo/

ne de conſcientia dicem⁹. De qua tria myſteria proponim⁹ declaranda.

¶ Primū dicit̄ ligatōis
¶ Scōm cognitōis.
¶ Tertiū remediatiōis.

¶ Qualiter cōſciētia obligat ad faciendū vel nō faciendū vel de ſeptem cauſis erroris conſcientie. Capitulū primū.

Primū myſteriū declarandū de conſcientia dicit̄ ligationis ī quo videre debem⁹ ad quid cōſcientia liget vtrū vicꝫ liget ad omne qđ dictat. Et ad hoc intelligendū notanda ſunt tria.

¶ Primū notandū ſm Tho. in ſecundo ſententiarū ꝙ conſcientia habet ortum ex naturali iudicio ratōnis quod dicitur lex intellectus ⁊ ab eo eſt deducta ⁊ deriuata vt quedā ꝯcluſio. Ubi gr̄a fit in aīa vl' in mēte hoīs quaſi quidā ſillogiſmu. Cui⁹ maiorē ꝑmittit ſinderiſis dicēs Oē malū eſſe vitandū. Minorē hui⁹ ſillogiſmi aſſumit rō ſupior dicēs adulteriū eē malū. qr ꝓhibitū ē a deo Rō ꝟo inferior dic̄ adulteriū eſſe malū. qr vel eſt iniuſtū vel qr eſt inhoneſtū. Conſciētia ꝟo infert ꝯcluſionē dicēs ⁊ ꝯcludēs ex ſupradictis Ergo adulteriū eſt vitandū propterea dicitur ꝯſciētia q̄ſi ꝯcludens ſcientia eo ꝙ cōſciētia rōne ſupradictoꝝ. ſ. ſinderiſis rationis ſuperioris ⁊ rōnis inferioris ꝯcluſionē infert Unī Hugo. li. ij. đ anima ait Conſcientia eſt cordis ſcientia. vn̄ dicitur cōſcientia quaſi cum alio ſcientia ¶ Secūdū notandū ꝙ triplex eſt actus cōſcientie. ¶ Primus eſt teſtificari in preterito inq̄ntum conſcientia prohibet teſtimoniū ſicut illud in quo eſt ſcriptum aliquid illud teſtificatur ſiue bonum ſit ſiue malum. vn̄ de Apoſtolus ad Romanos ij. ca. Teſtimonium reddente illis conſcientia eorum Et augu. xi. q. iij. c. Cuſtodi. Quando deus iudex erit alius teſtis q̄ꝫ conſcientia tua non erit inter iuſtum iudicem ⁊ conſcientiam tuaꝫ noli timere niſi cauſam tuam. ¶ Scđs act⁹ conſcientie eſt accuſare ⁊ excuſare reprehendere ⁊ remordere de malo cōmiſſo ⁊ bono omiſſo. vnde Auguſtinus. xi. q. iij. in cunctis. Quem conſciētia defendit liber eſt inter accuſationes. Et liber ſine accuſatione eſſe non poteſt ſi ſola conſcientia intus accuſet. Iſte act⁹ poteſt dici examinatio inq̄ntum conſcientia examinat que iam facta ſunt an ſint recta vel nō

recta. an benefacta vel malefacta. Et qñ p examinationẽ inuenit̃ id quod factũ ẽ diſcordare a conſcia a qua examinat̃ dr̃ ↄſcia remordere vel accuſare. Qñ inuenit̃ id qđ factũ ẽ pceſſiſſe ẜm formã ↄſcie dr̃ ↄſciẽtia defendere ⁊ excuſare. ¶ Tertiꝰ actus ↄſcie eſt ligare vel ſoluere. Nã ↄſcia obligat ad pctm̃ qa oẽ qđ fit contra ↄſciaꝫ etiã ſi ſit bonũ pctm̃ ẽ. Unde aplš ad Ro. xiiij. c. Oẽ qđ nõ eſt ex fide: pctm̃ eſt. Sup quo verbo Ambro. in glo. oẽ qđ fit etiam ſi in ſe ⁊ de ſe ſit bonũ ⁊ tñ non ſit ex fide. i. contra ↄſciaꝫ vt. ſ. credamus eſſe malũ peccatũ ẽ Et. xxviij. q. i. c. oẽs. §. ſequẽti dr̃. Oẽ qđ ↄtra ↄſciam ẽ edificat ad gehennã. vbi dicit glo. Contra ↄſciam. ſ. pcepti vel p hibitionis hoc ẽ ppe facere cõtra ↄſciam ideſt facere contra illud qđ ↄſcia dictat eſſe in pcepto vel phibitione. ¶ Tertiũ notandũ ẜm Bonauẽ. di. xxxix. ſcđi. ꝙ ↄſcia aliqñ dictat aliqd qđ eſt ẜm legem dei. aliquando aliquid qđ eſtꝫ pter legem dei. aliquãdo aliquid qđ eſt contra legẽ dei. Et loquit̃ hic de dictamine per modũ pceptionis vel phibitionis nõ per modũ conſilij ſiue perſuaſionis. In pmis quidem ↄſcientia ſimplr̃ ligat ⁊ vniuerſaliter p eo ꝙ ad illa homo ligatus ẽ per legem diuinam ⁊ ↄſcientia que illi concordat ligatũ oſtendit. In ſecundis vo ↄſcientia ligat ꝗ̃diu manet. vnde vel tenetur homo conſciam deponere. vel tenet̃ id qđ dictat conſciẽtia adimplere. vtpote ſi dictat neceſſariũ eſt ad ſalutẽ feſtucam de terra leuare. In tertijs vo conſcientia nõ ligat ad faciendum vel non faciendum ſed ligat ad ſe deponendum p eo ꝙ cum talis conſcientia ſit erronea erroꝛe repugnãte legi diuine neceſſario ꝗ̃diu manet ponit hominẽ extra ſtatũ ſalutis. ⁊ ideo neceſſe eſt ipſam deponere. qꝛ ſiue homo faciat qđ dictat ſiue eius oppoſitũ moꝛtaliter peccat. Si eñ homo faciat qđ conſcientia dictat ⁊ illud eſt ↄ legem dei ⁊ facere cõtra legem dei ſit moꝛtale peccatum. abſqꝫ dubio moꝛtalit̃ peccat. Si vo faciat oppoſitũ eius quod ↄſcientia dictat ipa manente adhuc peccat moꝛtaliter. non rõne operis qđ facit. ſed quia malo modo facit. Facit eñ in contemptum dei dũ credit dictante ſibi conſciẽtia hoc deo diſplicere ꝗ̃uis deo placeat. Nam non tantum attendit deus quid homo faciat. ſed quo animo faciat. Et iſte qui facit qđ deus iubet cre

dens facere ꝯ dei voluntatem non facit bono animo ſed malo. ꝛ ideo peccat moꝛtaliter. ꝛ ſic patet ꝙ omnis conſcientia aut ligat ad faciendum quod dictat. aut ligat ad ſe deponendum. Non tamen omnis conſcientia ligat ad faciendū qđ dictat. ſicut illa que dictat nō eſſe faciendum illud ad quod homo alias tenetur. Sȝ talis conſcientia dꝛ erronea. ¶ Sciendum tamen ꝙ conſciētia errat duobus modis. ſ. ex falſa aſſumptione. ꝛ ex falſa applicatione ¶ Et pmo ex falſa aſſumptione. puta quando aliquis aſſumit aliquod malum tanꝙ̄ bonum. vel falſum tanquā verum. Sicut hi q̇ occidebāt apoſtolos dictabant conſcientia ꝙ ex hoc placerent deo. vnde Johannis. x. ca. dixit chꝛiſtus. Venit hoꝛa in qua omnis qui interficit vos arbitret obſequiū ſe pſtare deo. ¶ Secundo errat conſcientia ex falſa applicatione. ſicut cū ex aliquibus veris aliqua conſcientia erronea foꝛmatur. vbi gratia vt ex hoc ꝙ deus eſt ſuper omnia diligendus. aliq̇s foꝛmat ſibi hanc conſcientiam. ſ. ꝙ nihil poteſt ſimul diligi cum eo. Et ſic eſt erronea conſcientia circa obligationem votoꝝ Nam per hoc qđ dicitur vouete ꝛ reddite domino deo veſtro aliqui erroneā ſibi foꝛmāt conſcientiam tenētes vota foꝛe indiſpenſabilia. Et cū multa vota que d̾ facto non tenēt aut quia ſtulta ꝛ irrationabilia. Aut quia adimplendum impoſſibilia dicunt foꝛe de neceſſitate ſeruanda Similit̄ habent conſcientiam erroneā illi qui īfirmi aut ſatis debiles volunt ieiunare dieb9 illis quib9 eccleſia aut aliqua regula pcipit ieiunia ꝛ ſimilia. Et vt inquit Tho. in queſtionibus de veritate. q. xvij. Quedam cōcluſiones ſunt in quib9 ita reluꝑent ma pncipia operandoꝝ ꝙ circa ea conſciētia errare nō pōt. Sicut deū non eſſe diligēdum. malum ſciēter eſſe faciēdū ꝛ huiuſmodi. Et quedam alia ſunt circa que errare pōt ꝛ errat. vt ex dictis pȝ. Exēpluȝ etiam poteſt poni de eo qui ſfacit id quod habet ſpeciem mali. lȝ non ſit malum exiſtimanſ ſibi ſufficere intentionē bonaȝ quam habet non curās d̾ ſcādalo pximi. Sicut faciebāt q̇dam in eccleſia pmitiua fideles qui comedebant idolaticia lȝ non in venerationem idoli tamen coꝛam ſimplicibus qui inde ſcandalizabant̄ illos imitantes. ſed in veneratione idoli quod eſtimabāt alios facere

Quos reprehendit apoſtol⁹ ad romanos.xiiij.c. ¶ Ad clario⁊rem adhuc intelligentiā nota ſm Tho.in ſcđo ſententiaruꝫ di.xxxix.ꝙ conſcientia non obligat in virtute ꝓpria ſed in ꝟtute p̄cepti diuini.quod patet quia non dictat aliquid eē faciendum vel non faciendum: hac rōne.quia ſibi videt̄ ve. non videtur.ſe ſub hac rōne l3 quia eſt a deo p̄ceptum vel ꝓhibitum. Nullus autem ligat̄ per preceptuꝫ aliquod niſi mediante ſcientia illius precepti. Et ideo ille qui non eſt capax noticie p̄cepti non ligatur p̄cepto. Nec aliquis ignorans p̄ceptum dei ligatur ad p̄ceptū faciendum niſi quatenus tenetur ſcire p̄ceptum. Si autem nō tenetur ſcire nec ſcit nullo modo ex precepto ligatur. Tenetur autem quilibet habens vſum ratiōis ſcire p̄cepta dei nec excuſatur non faciendo illud ex ignorantia. ¶ Ad maiorem euidentiam p̄dictorum ſciendū ꝙ error ꝯſcientie cauſatur ex ſeptē cauſis. ¶ Prima eſt ignorantia. ¶ Secūda negligētia. ¶ Tertia inordinata affectio. ¶ Quarta puſillanimitas ¶ Quīta ſup̄bia ¶ Sexta ꝑplexitas. ¶ Septīa hūilitas. ¶ Primo cauſatur error ꝯſcientie ex ignorantia.ſ. cum ratio app̄hendit malū ſub rōne boni vt eſt p̄dictū.⁊ bonuꝫ ſub rōne mali. Et ſi ignorātia illa ſit iuris naturalis aut diuini.nullū excuſat habētē vſū rōnis. ¶ Scđo error conſcientie cauſatur ex negligentia cuꝫ quis eſt negligēs addiſcere cū poteſt ea que pertinent ad reformationem aīe Unde aug⁹ xxxvij.di.ca.finali dicit. Illis omnino ignoſci non poterit q̄ habentes a quo diſcerent operam non dederunt. ¶ Tertio cauſatur error cōſcientie ex inordinata affectione. Cum em̄ quis inordinate ⁊ ſatis ardenter afficitur ad hui⁹ ſeculi bona ⁊ ſatiſfacere cupit paſſionibus ſenſualitatis p̄cipitat cōſcientiam.⁊ ſic falſo ⁊ cum errore iudicat peccata nō eē peccata.aut non ſatis ḡuia ſicut faciunt vſurarij ſuperbe ⁊ pōpatice mulieres adulteri ⁊ reliqui ſimiles.pro quibus Seneca in prouerbijs ait. perijt omne iudicium cum res trāſit in affectum. Conſcientia quippe nimis diligentiuꝫ temporalia iſta eſt nimis larga. ¶ Quarto error ꝯſcientie cauſat̄ ex cordis puſillanimitate qua quis timet non timenda ſm rectuꝫ iudicium rationis.⁊ talis conſcientia eſt nimis ſtricta ⁊ piculoſa. Nam facit de feſtuca tra

bem id eſt de leui peccato ꝗue⸗
gñat deſperationẽ dãnat ſal/
uandũ.¶ Quinto cauſa. erroꝛ
ꝯſciẽtie ex ſupbia. ſ. qñ ꝗs non
humiliat intellectũ ſuũ vt velit
melioꝛib⁹ prudẽtioꝛib⁹ ⁊ ſupꝯo
rib⁹ credere. Nã ꝯſciam indif/
ferẽtib⁹ tenet̃ ſm diſcretionem
p̄lati formare. Quãuis enim
in his que ſunt p̄cepta vel ꝓhi
bita a deo ꝯſcia recta plus obli
get ꝙ̃ p̄ceptũ ſupioꝛis eo ꝙ ob
ligat virtute p̄cepti diuini qđ ẽ
maiꝰ p̄cepto p̄lati. vñ in talib⁹
ꝯſcia recta eſt iudex imediate
ſub deo. In indifferẽtib⁹ tñ pre
ceptũ p̄lati plus obligat ꝙ̃ cõ
ſcientia. Et ſic cõſcientia ſubdi
ti in hmõi nõ ſolũ deũ ſed etiã
p̄latũ hʒ ſupra ſe. ⁊ ideo ſcđm
diſcretionẽ prelati formari dẽt
nã ſubditus nõ hʒ iudicare de
p̄cepto prelati ſed de impletõe
p̄cepti q̃ ad ipm ſpectãt ſecun/
dũ tho. in queſtionib⁹ de ꝟita/
te. vnde ſeculares ſequi debẽt
ſniam p̄latoꝝ in his que ad ca
thedrã ſpectãt. Iuxta illđ Ma
thei. xxiij. Quecunqꝫ dixerint
vobis facite ⁊ ſeruate. Religio
ſi tenentur ſequi ſniam p̄latoꝝ
vel mãdatoꝝ eoꝝ in his q̃ non
ſunt cõtra deũ vel cõtra regu/
lam aut ꝯſtitutiões vł cõtra
ordinationes capituli genera/
lis. Cauere tñ debẽt p̄lati ne in
diſcrete precipiant propter peri
culũ ꝯſcientiaꝝ ſubditoꝝ. Cõ
cordat his Alexan. in. iij. ſum
me. ¶ Sexto cauſa erroꝛ con
ſcientie ex perplexitate. i. ex qua
dam dubietate ex qua quicqđ
fiat ſequitur ineuitabilitas vel
neceſſitas peccandi. Puta cuʒ
videt quis inter duo operabi/
lia ſe poſitum quoꝛuʒ alterum
opoꝛtet agere ⁊ quodcunqꝫ fe/
cerit impoſſibile eſt non pecca/
re. Sup quo dicitur ex cõſilio
toletano. xiij. c. i. Duo mala li
cet cautiſſime ſint precauẽda.
tñ ſi periculi neceſſitas vnuʒ ex
his perpetrare ꝯpulerit id debe
mus reſoluere quod minoꝛi ne
xu noſcitur obligare. Sʒ hec
perplexitas quantũ ad rẽ nihil
eſt. vt dicit ibi glo. ſummaria.
Qđ enim aliquis poſſit eſſe ꝑ/
plexus inter duo mala procede
re poteſt ex ſtulta opinione illi
us ⁊ erronea ꝯſcientia vel ex p̄ſ
ſumptione alicuius in quo vlt
manere firmus. puta iurauit
aliquis occidere hominẽʒ. For
mat ſibi conſcientiã licet erro/
neam ꝙ ſi non occidit periurat
ſi occidit homicida ẽ. Et ſic eſt
ꝑplexis ex fatua extimatõe. Nã
⁊ nõ occidendo periurus nõ eſt.
Et ſm hanc ꝑplexitatẽ dicit
in illo ca. ꝙ minus malũ eligẽ/
dum eſt. Itẽ tenetur q̄libet cõi
care in paſchate. Aliquis ha/
bens odium nõ vult dimittere

⁊ hoc preſuppoſito eſt pplexus quia ſi cõmunicat cũ odio pec/cat mortaliter. ⁊ ſi nõ cõmuni/cat ſimiliter. Sꝫ dimittere põt ⁊ debet odium ⁊ ſic nõ eſt per/plexus ſimpliciter. ¶ Septio cauſatur error conſcietie ex hu militate ⁊ cordis puritate. vñ Grego. di. v. c. Ad eius bona/rũ mentiũ eſt ibi culpa cogno/ſcere vbi culpa non eſt vbi glo. Agnoſcere. i timere. Non autẽ debet quis ſe culpabilem dice/re vbi nõ eſt ſm ſui eſtimatõeꝫ quia hoc pertinet ad mendaci um ⁊ irroniam. In primis ſex modis error conſcientie ſemp eſt reprehenſibilis ⁊ volũtas ſe quens conſcientiam errantem ſemper mala. ¶ Septimo aũt modo eſt laudabilis cuius ra/tio eſt. quia ad bonitatẽ mẽtis pertinet vt homo ad iuſticie p fectionẽ tendat. Et ideo in cul pã reputaẽ non ſolũ ſi deficit a cõmuni iuſticia qõ vere eſt cul pa ſed etiã ſi deficiat a pfectiõe iuſticie qõ qñqꝫ culpa nõ eſt ¶ Qõ circa cognitionẽ cõſcien tie ppꝛie ſeptẽ differẽtie hoĩꝫ in ueniuntur.

Capitulum ſecunduꝫ

Ecundũ myſteriũꝫ declarandũ de ↄſcia dicitur cognitionis. In quo queritur an poſſit quis cognoſcere ⁊ ſcire ſe habere rectã ↄſcientiã lumine ſcꝫ gr̃e illuſtratã. ¶ Ad qõ rñ/det Alexã de halis in ſcõo ſũ/me ꝙ ſeptẽ ſunt differẽtie hoĩm circa hmõi attẽde. ¶ Aliq̃ eniꝫ putãt ſe habere bonã ↄſcientiã ⁊ gratiã ſeu caritatẽ ⁊ neutruꝫ hñt. Alij ſciũt ꝙ illã nõ habẽt Alij dubitãt de hoc Alij opinã tur ꝙ habeãt gr̃am ⁊ bonã cõ ſcientiã. ¶ Alij experiuntur. ſꝫ nõ hñt de hoc ſciam. Alij h̔ ſci unt tm̃ p̄ reuelationẽ. ¶ Septi mi hoc ſciunt p cãm ⁊ certã vi ſionẽ ¶ Primũ ergo ſunt infi deles ⁊ heretici imo etiã xp̄ia/ni quidã tepidi q̃ nõ luſtrãtes cõſcientiã ſuã ex ignorãtia craſ ſa mortalia crimina nõ credũt mortalia eſſe In tali cecitate fu it aliqñ paulus. vt ipe teſtatur H i vt ſcribit Actuũ. xxiij. ca. Captꝰ a romana milicia hie/roſolymis iudeos ad quorum petitionẽ captus fuerat ſic allo quiẽ Ego omni ↄſcientia bõa conuerſatus ſum añ deuꝫ vſqꝫ in hodiernũ diẽ. Et tñ perſecu tus fuerat ecciam putãs bñ fa cere. ¶ Scdi ſunt qui ſciunt ſe nõ hr̃e bonaꝫ conſcientiam. vt hi q̃ ſciunt ſe eſſe in mortali pec cato actu vel propoſito nõ peni tentes. ¶ Tertij ſunt qui du/bitant ſe habere bonã ↄſcientiã qui ſcꝫ habent rõẽs eque fortes ad h̔ ꝙ ſint in gr̃a putãt quivi

dēt ſe eē tepidos i amādo deū nō habendo affectū ad orōem ⁊ alia ſpiritualia. Et ex opposito conſiderant nullam volūtatem ſe habere peccandi mortaliter. ſed propoſitum abſtinendi / deſtari peccata commiſſa. ¶ Quarti oppinātur ſe habere bonā conſcientiā ⁊ ſe eſſe in gratia etiā probabiliter cuȝ formidine tñ aliqua de oppoſito Sicut illi qui viden ſe feruentes i amore de. ⁊ pximi. ⁊ amare lugure offenſas dei. paratoſ ad ſufferendū aduerſa. ſentiāt tamē aliquādo rebellionez carnis ad ſpiritū ⁊ fragilitatem. ¶ Quinti experiuntur ſe habere bonā conſcientiā. ſicut illi qui ſentiunt dulcedinē diuine bonitatis in oratione ⁊ guſtāt ꝙ ſuauis eſt dñs abhorrentes omnē delectationē mūdi. Sexti ſciunt ſe habere bonā conſciētiam per reuelationē dei ſicut abraham. Cui dixit deus per angelum Geneſis. xxij. capitu. Nunc cognoui ꝙ timeas deū ſcȝ timore filiali qui ſine gratia ⁊ ꝯſcientia bona eſſe nō poteſt. ¶ Septimi ſunt qui ſciunt per cām rei rel rōne rei vt hi qui clare viderunt diuinam eſſentiam in vita preſenti ſicut moyſes i veteri teſtamēto ⁊ paul⁹ in vno ¶ De ſcrupulo conſcientie ꝗd ſit ⁊ vnde cauſatur ⁊ de ſeptem regulis quib⁹ poteſt deponi.

Capitulum tertium.

Tertium myſterium declarandum de cōſcientia dicitur remediatio. Sunt enim pleriqꝫ conſciētiam habentes ſcrupuloſam omnem leuē actū peccati venialis eſtimantes eſſe peccatum mortale. ¶ Pro quibus tria ſunt notanda. ¶ Primum ꝙ ſcrupulus eſt vacillatio quedam conſurgens cū formidine ex aliquibus conjecturis debilibus ⁊ incertis. vnde videtur eſſe ſcrupulus id quod apud alios dicitur puſillanimitas que eſt tedio ſeu timore rerum aduerſarum inbers ⁊ icōſiderata tacti animi deiectio Et ſic vtrunqꝫ tam ſcrupulus ꝙ puſillanimitas importat inordinatum timorem. Vnde ipſe ſcrupulus a quibuſdam vocatur erronea conſcientia. Ab alijs timor conſcientie ⁊ ab alijs puſillanimitas. Sciendū autem ſcdm Albertum in libro de quatuor coeuis. ꝙ differentia eſt inter ſcientiam. fidez. opinionem. dubitationem et ſcrupulum. ſeu ſuſpitionem. Nam ſcientia proprie eſt eorum que

cognoſcuntur per cauſam. ⁊ q̄r
impoſſibile eſt aliter ſe habere.
Fides autem eſt perfecta ꝑſua
ſio vnius partis ſeu concluſio
nis per multa probabilia vl̄ au
ctoritatem dicentem . Et hoc
etiam appellatur credulitas et
conſcientia. Opinio autem eſt
acceptio vnius partis cum for-
midine alterius ita tamē ꝙ ad
illam que formidatur non ha-
betur ratio expreſſa . formida-
tur tamen propter debilitatem
rationis alterius partis . Du-
bitatio vero ē indeterminatus
motus rationis ſuper vtranqꝫ
partem contradictionis ꝑ eq̄-
lia media ita ꝙ non magꝭ pen-
det ad vnam partem q̄ꝫ ad ali
am. ⁊ hec etiam dicitur ambi-
guitas. Demon ſcrupulus ex
leuibus coniecturis ſeu medijſ
⁊ multū debilibuſ mouetur ad
vnam partium. Et hic etiaꝫ di
citur ſuſpitio ⁊ puſillanimi-
tas ſpiritus que repellenda eſt
vt dicitur vi. q. i. c. oues. Nam
talis ſcrupulus inducit aīam
ad quoddam tedium ⁊ triſtici
am agrauantem vt nīl boni ei
agere libeat. ⁊ ſic velut tempe-
ſtas que deſcendit in egyptuꝫ.
conſumpſit omne quod repe-
rit viride. ſic triſticia procedēs
ex ſcrupulo conſumit vigorem
⁊ robur animi. ¶ Inducit eti-
am deſperationem a qua libe-
rari ſe petebat pſalmiſta dicēs
Non me demergat tempeſtas
ſcilicet deſperationis. Quan-
tum vero eſt ſcrupuloſa conſci-
entia noceat patet primi Ma-
chabeorum: ij capitulo vbi nar
ratur. Quod quidam ſcrupu-
loſi ex ſocietate machabeorum
quia noluerunt ſe defendere cō
tra hoſtes bellantes aduerſus
eos in die ſabbati timentes ne
propter hoc violarent ſabbatū
occiſi ſunt ab eis. ¶ Secundū
notandum ꝙ ſcrupuloſitas cō-
ſcientie cauſatur quandoqꝫ ex
complexione ad timorem ydo-
nea. vt eſt complexio frigida.
in feminis vetulis ⁊ melanco-
licis. Timor enim naturaliter
ſecundum Damaſcenum cor
conſtringit ſicut ⁊ frigida con
ſtringunt ⁊ congelationem fa-
ciunt. Ad quem motum con-
tractionis imaginatio moue-
tur a timoris diſpoſitione. ita
vt concipiat quis aliquod eſſe
futurum malum ⁊ perconſe-
quens fugiendum. ¶ Quādo
q̄ꝫ cauſatur puſillanimitas et
ſcrupulus ex egritudine ma-
nica vel melan colica que eſt in
firmitas capitis per quam le-
dit imaginatio. ⁊ q̄nqꝫ rō vn de
galienꝰ ⁊ auicēna dicūt ꝙ in a-
nia eſt infectio anterioris cel lu

le capitis cũ diminutione ima ginationis. Melancolia ꝓo ē infectio medie cellule capitis cũ diminutione rõnis. ¶ Qñ/ qꝫ inſup cauſat̃ ſcrupulus ex tē ptatione diabolica. Põt eniꝫ diabolus deo ꝑmittente mo/ uere humores melancolicos ĩ homine per quos imaginatio vel errare põt aut turbari ad timorē inordinatũ. Aliquan do adhuc ꝓcedit ſcrupul⁹ cõ ſcientie ⁊ puſillanimitas ex re/ giminis corporalis negligētia ſ. per nimiã abſtinentiã ⁊ vigi lias. Vñ Hiero. ad Nepotia nũ dicit ꝙ tales ĩmoderatis ie iunijs vertunt̃ in melancoliã. ⁊ magis hipocratis fomentis q̃ꝫ noſtris indigent monitis. ⁊ de ↄſe. diſ. v. c. Non mediocri ter. Idem Hiero. aſſerit ꝙ ta/ les indiſcrete ieiunãtes ⁊ orã/ tes incurrũt notã melancolie. Multotiens ꝓo cauſant̃ ſcru puli ex ſocietate timidoꝝ. vn⁹ eñ ſcrupuloſus facit aliũ ſcru puloſum. ¶ Tertium notãdũ ꝙ ſeptem ſunt regule quaꝝ ad minículo conſcientia ſcrupu/ loſa ſeu erronea põt deponi

¶ Pꝛia regula debita ad gra tiam dei ꝑparatio.

¶ Secunda ſollicita ſcripture ſancte indagatio

¶ Tertia orationis deuota cõ tinuatio.

¶ Quarta opinionis alicuiuſ tuta electio.

¶ Quinta obedientie humi/ lis imitatio

¶ Sexta ſcrupuloꝝ animoſa obiectio.

¶ Septima p̃ceptoꝝ diſcreta epichezatio. i. interp̃tatio.

¶ Prima regula ē vt q̃s ſe p̃/ paret ad gratiã dei quantum põt ſeruando mãdata dei de peccatis ꝑpetratis dolendo et ↄfitendo. Nã quicũqꝫ facit qđ in ſe ē deus infallibiliter infun dit gratiam ⁊ lumē doni ſapi⁹ entie ⁊ ↄſilij ⁊ intellectũ tribu it quibꝫ iuuari põt ad depoſiti onē erronee ↄſciētie. vñ ipſe di cit per Hiere. c. iij. Cõuertimi ni filij, reuertētes. ſ. quantũ in vobis ē. ⁊ ego ſaluabo auerſi/ ones veſtras. ¶ Scđa regula eſt ſacre ſcripture idagatio. vt eñ inquit pſalmiſta. Declara tio ſermonũ tuoꝝ illuminat ⁊ intellectũ dat ꝑuulis ideſt hu milibus. ¶ Tertia regula ora tionis ↄtinuatio. vnde Iaco. i. c. đr. Si quis veſtrũ indiget ſapientia poſtulet a deo ⁊ da/ bitur ſibi affluenter Et Sap. vij. c. Inuocaui ⁊ venit in me ſpũs ſapientie. ¶ Quarta re/ gula eſt opinionis alicui⁹ tuta electio. Sunt eñ aliquando de aliquibꝫ materijs moralibꝫ doctores opinionũ ↄtrariarũ

Et tunc ſcrupulo ſi dubitant quā partē pn̄t cū bona ↄſcientia eligere. Quib⁹ dicimus ꝙ cum bona ↄſcia pōt quis tenere vnā opinionē ⁊ ſm eā operari. excluſo ſaltim ſcandalo q̄ ſ. pars vel opinio habeat ꝑ ſe nobiles doctores dūmodo talis opinio nō ſit ↄtra auctoritatē expſſam ſacre ſcripture Nec ↄ̄ determinationē eccleſie catholice. Et ꝙ etiā ex ↄ̄rietatē taliū opinionū nō inducatᷣ ad dubitandū. ſed bonā ſibi conſcientiā ⁊ credulitatē formet ꝗ̄ eo qꝺ credit tanꝗ̄ de ꝓbabiliore pte ⁊ p̄cipue qn̄ quis adhibet diligētiā inq̄rendo an liceat. nec iuenit aliq̇d qꝺ eū ſufficienter moueat ad hoc ꝙ ſit illicitū. Qꝺ ſint doctores varij in multis opinionib⁹ patet de reſurrectione mortuoꝝ. de quibus dicit Mattheus. xxvij. c Multa corpora ⁊c. Nam aliqui tenent ꝙ ſurrexerunt ante xp̄z iteꝝ morituri. Alij ꝙ poſt xp̄m non iteꝝ morituri. ¶ Similiter de diſpēſatiōe in voto ↄtinētie aliq̇ tenēt ꝙ illo diſpēſari n̄ pōt. aliq̇ qꝺ pōt. imo ſanct⁹ Tho. in. iiij. tenet vnā opinionē. ⁊ in ſūma dicit ↄtrariū. ¶ Quod aūt dicit beatus Tho. i quolibeto. iij. q. iiij. ar/ti. ij. Qꝺ qn̄ due ſunt opiniones ↄ̄rie de eodem oportet alteram eſſe veram ⁊ alterā falſam. intelligendum eſt de his vbi manifeſte patet ex ſcriptura vel eccleſie determinatione ꝙ ſit cōtra legē dei. Hoſti. ꝓo dicit ſup. c. Si vir. extra ꝺ cogna. ſpūali. ꝙ vbi ſunt diuerſe opiniones ⁊ diuerſa iura ſemꝑ humanior eſt p̄ferenda ⁊ eqor Et ad idē facit qꝺ ait Aug⁹ di. ix. c. Sana. ¶ Solent autē mouere ſcrupuloſos ⁊ detinere illud dictū Aug⁹. de pe. di. vij. c. Nullus. c. Si quis. Tene certū ⁊ dimitte incertū. Sꝫ vbi i eadē materia morali ſūt ↄ̄rie opiniones doctoꝝ illa videtᷣ tutior que ē rigidior. ⁊ ſic potius amplectēda. ¶ Sꝫ ad hoc rn̄detᷣ ꝙ aug⁹ loquitᷣ in dicto caſu ꝓprie de eo qui differt pniam vſq̇ ad extremuꝫ vite cuius ſaluatio dubia ē ⁊ incerta nō qꝛ ꝟa pnia nō poſſit eſſe in extremis. ſed quia incertum eſt vtꝝ talis penitens vere peniteat. ¶ Quinta regula ↄtra ↄſcientiam ſcrupuloſaꝫ ē obedientie humilis imitatio. vt. ſ. ſcrupuloſus captiuet intellectum ſuū dictis ſapientū ⁊ obedientie ſuperioꝝ quantūcūq̇ ſcrupuloſus dictet ſibi aliud. Unde ꝓuerbioꝝ. iij. Sapiēs ait. Ne innitaris prudētie tue ¶ Sexta regula eſt aīoſa pugnatio ſcrupulorum. Unde

yſaie.xxxv.capitulo dicit. Cō fortamini puſillanimes cōfor/ tamini ꝛ nolite timere Ecce enī deus veſter.ſ.adiuuans ꝛ illu ſtrans. Et cancellarius pariſi enſis in quodam tractatu de regulis moralibus ait. Conſi lium ſalubre eſt frequenter age re contra ſcrupulos leues ꝛ tre pidos vitando eos ad aliorꝫ iudicium quatenus ex cōſue/ tudine fiat. homo robuſtus ſo lidus ꝛ tranquillus in exerci/ tio ſpirituali. Sicut etiā ſi qͣs vellet ligamentum diſtortum ad rectitudinē ducere oporterꝫ ꝙ retorqueret ipm ex parte op/ poſita curuando. ꝛ ſic reduci poſſet ad rectitudinem. Notā/ dum etiam ſecundum eundeꝫ Cancellarium in quodaꝫ ſuo tractatu. ꝙ aliqui doctores te/ nent quibus aſſentit aliquan/ do non tam meritoriū eſſe cre/ dere ſicut velle credere Nec do lere ſenſualiter de peccatis ſi/ cut velle dolere ꝛ non poſſe.

Sunt autem alique auctori/ tates non bene intellecte ex q̄/ bus ſcrupuli oriuntur. Sicut illa que habetur extra de ſpon ſalibus in dubijs tutior via eſt eligenda propter ꝙ ſcrupuloſꝰ eligit viam rigidiorem. Sꝫ ad hoc reſpōdetur ꝙ eligere viā tu tiorem conſilij ē nō precepti Ali as oporteret multos ingredi re ligionē in quā tutius viuitur ꝙ̄ in ſeculo. Nō ergo de neceſſi tate oportet viā tutiorē eligere qn̄ etiā alia via poteſt eligi tu/ ta. ¶ Septima regula pro ſcru pulorꝫ depoſitione ē preceptorū diſcreta epicheȝatio id eſt inter pretatio vel declaratio. Equi/ tas enim quē philoſophus no minat epicheyam prepōderat iuris rigori ſm iuriſperitos Eſt autē equitas iuſticia penſatis omnibus circūſtantijs particu laribus dulcore miſericordie tē perata. Et ſapiēs ait. Noli eſſe nimis iuſtus: Nā nimis iuſtꝰ eſt q̄ perit in iuſticia ſua. Per/ tinet aūt ad virtutez epicheye ꝯſiderare nō nudū preceptum de ſe ſed circūſtantias omnes ꝑticulariter ipm ꝯcernētes. vn̄ philoſophꝰ. v. ethicorum dicit Epicheya interp̄tatiua legūꝫ ē melior ꝙ̄ iuſticia legalis. ¶ Et ſm hāc virtutē epichye poſſu/ mus precepta dei ꝛ eccleſie p̄la torꝫ ſeu iudicū benigne interp̄/ tari. Et ſm Iohan. de āberto triplex regula per virtutem epi cheie dari pōt ꝯſciētie ſcrupu/ loſe. ¶ Prima ꝙ nec deꝰ nec ec cleſia ꝑ ſua p̄cepta intēdit obli gare ad vix poſſibile alicui. Cū eni ſm regulaꝫ iuris ad impoſ ſibile nemo poſſit obligari. de re

gul.is iuris in. vi. Nō ſolū dicit impoſſibile qđ abſolute nō eſt poſſibile. ſed etiā videt interp̄tandū ꝑm virtutē epicheye i lege noua eſſe impoſſibile ꝙ vix eſt poſſibile.i. hñs nimiā difficultatē. ¶ Scđa regula eſt ꝙ nec deus nec eccia intēdit ſuis preceptis aliquē obligare ad hoc ꝙ ſit fatuus.i. talia p̄cepta loco ꝛ tp̄e nō obligāt quib9 eoꝝ obſuātia fieret ridiculoſa. Sic p3 de obſeruātia votoꝝ ſtultoꝝ q̄ null9 obligat implere licet dicatur vouere ꝛc. ¶ Tertia regula eſt ꝙ in his q̄ ſolū ſunt mala qꝛ ꝓhibita. vt cōiter poſitiua p̄cepta multū excuſat vel in toto vel in tanto ꝯſuetudo ſi ſit p̄ſcripta vt dictū eſt in ſmone ꝺ ꝯſuetudine. Etiā neceſſitas abſoluit ab obligatione p̄ceptoꝝ poſitiuoꝝ vt tactū eſt in precedentib9. Proponat igitur vn9 quiſq3 velle ſaluari ꝛ deo ſuā voluntatē ꝯmēdet faciatq3 bonū qđ ferre pōt hūana fragilitas cui auxiliū exhibet de9. doleat q3 ſe pctōrem ꝛ defectuoſum inueniri, ꝛ ſic in dño ꝯfidēs cōfeſſione p̄miſſa ſumat cibū ſuauiſſimū eucariſtie. p. cuius aſſumptionē deuotā acquiritur ſalus eťna. ad quā nos ꝑducat ieſus dei filius benedictus ꝑ omnia ſecula ſeculoꝝ Amen.

¶ Domica reſurrectōis. Sermo de ipſa mirabili reſurrectione ieſu chriſti quinquageſim9 in ordine.

Surrexit Scribuntur hec verba Marci vltimo. c. ꝛ in euangelio huius iocundiſſime ſolennitatis. Summa cū gratulatione audienda ſunt a nobis ꝛ commemoranda ea que de reſurrectione ieſu chriſti domini noſtri ab euangeliſtis predicantur. Quid enim dulcius quid ſuauius. quid deniq3 delectabilius excogitari pōt quā chriſt9 a mortuis ſuſcitat9 tertia die. In hoc equidem ſpes noſtra erigitur vt de futura vita ꝛ reſurrectiōe generali ventura nullatenus dubitem9. Ecce iam dux electorum qui morte deſtructa glorioſus reſurgēs exemplum prefulgidū nobis prebet reſurrectionis noſtre fiende. Qua de re in preſenti ſermone de ipſa reſurrectione chriſti miranda dicere ſtatui. ¶ In quo tria myſteria proponimus contemplanda.

¶ Primū dicitur tꝑalitatis
¶ Scd̄m veritatis
¶ Tertium qualitatis
¶ De tꝑe reſurrectōis xp̄i ſcilꝫ
de die mēſe ⁊ anno.

Capitulum primum.

PRimuꝫ myſteriū cō
templandū de reſur
rectōe xp̄i dicit̄ tꝑali
tatis. In quo conſi
deremus tempus reſurrectiōis
chriſti tripliciter.
¶ Primo reſpectu mēſis:
¶ Scd̄o reſpectu diei.
¶ Tertio reſpectu anni.
¶ Primo ꝯſideremus tp̄us re
ſurrectōis xp̄i reſpectu mēſis q̊
ſcꝫ mēte xp̄s reſurrexit. Et dici
tur ꝙ de mēſe marcij veeniꝫ in
quit aug li. xviij. de ciuitate dī
ca. lv. Mortuꝰ ē xp̄us octauo
calendas aprilis duobus ge
minis cōſulibꝫ. ⁊ vt patet in ca
lendario ī octauis calēdis apri
lis eſt dies. xxv. marcij. Et ſm̄
Augꝰ. eadē die xp̄s fuit annū
ciatus ⁊ paſſus Ex q̊ die. xxvij
mar. ſurrexit. Hic aūt menſis
ſatis cōuenit reſurrectioni xp̄i:
¶ Primo qꝛ ip̄e eſt primꝰ men
ſis anni. de quo dixit dominꝰ
ad moyſen. Exodi. xij. c. Mē
ſis iſte vobis principiū menſiū
primꝰ erit in menſibꝫ anni Vn̄
iudei incipiūt annū ſuū in mar
cio aſſerētes mūdū fuiſſe factū
in marcio. quod tenꝫ Rabbi io
ſue. lꝫ Rabbi heliſeoꝛ ⁊ ſui ſeq̄
ces dicāt ꝙ in mēſe ſeptembris
qꝛ fructus ſunt maturi qđ etiā
affirmāt arabes ⁊ egyptij q̇ in
cipiunt annū in calēdis ſeptem
bris. Sed prima opinio ꝯmu
nioꝛ ē. Sicut ergo ī mēſe mar
cij fuit mundus primo creatus
Sic hoc mēſe xp̄us reſurrexit.
vt oñderet ſe eſſe primogenituꝫ
mortuoꝝ. qꝛ nullꝰ an̄ eū reſur
rexit ſemꝑ victurusꝰ ¶ In iſto
etiā mēſe marcij fuit egyptꝰ ex
poliata ab hebreis q̇ aſportaue
rūt vaſa p̄cioſa eis commoda
ta ſm̄ dei preceptū. Sic ⁊ ī xp̄i
reſurrectōe fuit infernꝰ expolia
tus ⁊ paradiſus reſtauratꝰ In
ſuꝑ in iſto mēſe fuit celebratuꝫ
paſca agni ſicut nūc celebratur
paſca xp̄i. ¶ Scd̄o ꝯſideremꝰ
tp̄us reſurrectiōis xp̄i reſpectu
diei Nā reſurrexit dn̄s domini
ca die. vt ait Iohānes damaꝰ
⁊ idē habetur de con. diſtin. iij.
capitulo Sabbato. ⁊. lxxv. di.
capitulo. Quod die domica.
Iſta autem dies habet ſeptem
priuilegia quibus correſpōdēt
ſeptem myſteria reſurrectionis
chriſti. ¶ Primū quia domini
ca dies eſt prima dierum omīꝰ
um. ſicut eccleſia cantat ⁊ colli
gitur ex primo Geneſis. Sicut
ergo illa fuit prima dies veterꝭ
teſtamenti. ita fuit prima, in no

no teſtamento. ¶ Scdm priuilegium diei dominice quia i ipſa fuit creata lux corporalis. ſic in die reſurrectionis xpi producta fuit lux ſpiritualis que e fides illuminans intellectu in mentibus apoſtolorum. ¶ Tertium priuilegium diei dominice. quia ipſa fuit creata angelica natura. Sic in die reſurrectionis plurimum letificata ex victoria xpi reſurgetis. ¶ Quartum priuilegium. quia i ipa die fuit creata materia prima ſcdz Bedam. Sic in die reſurrectionis materia corporis xpi fuit ſingulariter ſublimata per reunionem anime et glorioſam conditionem corporis. ¶ Quintum priuilegium illius diei dominice quia in illa fuit creatuz tempus nature. ſic in die reſurrectionis xpi fuit creatum tempus gratie ¶ Sextu priuilegiu quia tunc fuit celum empireuz de nouo productum. ita in die reſurrectionis fuit nouiter dedicatum in diſpoſitione ppinq quia ipſum eſt locus ſpirituuz et corporum glorificatorum. Nunc autem chriſti corpus fuit glorificatum. ¶ Septimum priuilegium qz in illa die deus oſtendit magnitudine ſue potentie in creando. ita nunc in reſurgendo. qz ſicut in morte patientia. ita in reſurrectione potentia declarauit. ¶ Tertio conſideremus reſurrectione chriſti reſpectu anni quo videlicet anno etatis ſue reſurrexit. Ad qd ſciendu qp xps qn fuit baptizatus erat quaſi annorum triginta. vt dr Luce. iij. c. Et poſtea triennio docuit. ita qp fuit mortuus et reſuſcitatus in etate triginta triu annorum et paulo plus quam etate dicit aug9 lib. xxij. de ciui. dei. pfectiſſimu eſſe. qa vſqz ad iſta etatem natura humana pficit et exinde incipit deficere. In hac aute etate et nos reſurgemus ſm illud apoſtoli ad ephesios. iiij. c. donec occurramus oes in viru pfectum in menſura etatis plenitudis chriſti.

¶ Qd ex teſtimonio angelorum et apoſtolorum et aliorum qui viderut xpm poſt reſurrectionem probatur qp vere reſurrexit.

Capitulum ſecudu

Ecundu myſteriu contemplandu de reſurrectione xpi dr veritatis. Surrexit naqz dns vere. que veritas probatur triplici teſtimonio. ſ.

¶ Angelorum

¶ Apoſtolorum

¶ Viſionum.

¶ Primo probatur veritas reſurrectionis chriſti teſtimonio angelorum. Quatuor eniz an

geli in die reſurrectionis chri/
ſtū reſurrexiſſe teſtificati ſunt.

¶ Primus fuit qui apparuit extra ſepulchrum. de quo ſic dicit Mattheus vltimo capitulo. Ecce terremotus factus eſt magnus. Angelus autem domini deſcendit de celo ꝛ accedens reuoluit lapidem ꝛ ſedebat ſuper eum. Erat autē aſpectus eius ſicut fulgur. veſtimenta autem eius ſicut nix. Pre timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes. ꝛ facti ſunt velut mortui. Reſpondens autem angelus dixit mulieribus. Nolite timere. Scio enī quod Jheſum qui crucifixus eſt queritis. Non eſt hic. Surrexit enim ſicut dixit. Venite ꝛ videte locum vbi poſitus erat dominus. Et cito euntes dicite diſcipulis eius quia ſurrexit Ecce precedet vos in galileā.

¶ In quibus verbis deſcribūtur quattuor iſtius angeli conditiones inſignes.

¶ Prima eſt quod ipſe fuit virtuoſus in deſcenſu. quia terre motus factus eſt magnus dū deſcendit.

¶ Secunda. quia fuit glorioſus ī ſuo aſpectu eo quod erat aſpectus eius ſicut fulgur. Veſtimenta autem eius ſicut nix.

¶ Tertia. quia fuit terribilis ſuo effectu Nā pre timore eius exterriti ſunt cuſtodes.

¶ Quarta quia fuit delectabilis in ſuo affatu. Nam ſermone blando dixit mulieribus. Nolite timere. Scio enim q̄d Jheſum qui crucifixus ē queritis. Non eſt hic. Surrexit enim ſicut dixit. Venite ꝛ videte locū vbi poſitus erat dominus.

¶ Secundus angelus apparuit eadem hora intra ſepulchrū de quo dicit Marcus vltimo capitulo. Quod mulieres introeuntes in monumentum viderunt iuuenem ſedentem in dextris cohopertum ſtola candida ꝛ obſtupuerunt. Qui dixit illis. Nolite expaueſcere Jeſum queritis Nazarenum crucifixum. Surrexit. Non ē hic.

¶ Tertius ꝛ quartus angelus fuerūt illi duo quos vidit maria Magdalena intra monumentum ſola. Quorum vnus erat ad caput. alius ad pedes ſepulchri. vt dicitur Johānis viceſimo capitulo. Qui dixerunt Mulier quid ploras.

Cum ergo iſti angeli forent in gratia confirmati non potuerunt peccare venialiter neque

mortaliter ⁊ per conſeq̄ns nec potuerunt mentiri.

¶ Secundo probatur veritaſ reſurrectioniſ Chriſti teſtimonio apoſtolorum. de quibus dicitur actuum quarto capitulo. Uir tute magna reddebāt apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu chriſti. ¶ Nam ipſa die reſurrectionis apparuit diſcipulis congregatis in vnū abſente Thoma. vt dicit Johannis viceſimo capitulo.

¶ Eadem die apparuit diſcipulis euntibus in Emaus vt ſcribitur Luce viceſimoquarto capitulo

¶ Apparuit etiam ſymoni.

¶ Octaua vero die apparuit diſcipulis p̄ſente Thoma

¶ Poſtea apparuit diſcipulis piſcantibus. vt dicitur Johānis vltimo capitulo. Item apparuit eis in monte Thabor Matthei vltimo capitulo

¶ Tandem in die aſcenſionis apparuit eis in cenaculo ⁊ exprobrauit incredulitatem illorū ⁊ duritiam cordis. Marci vltimo capitulo.

¶ Deinde apparuit eis ī monte oliueti. ⁊ tunc videntibus illis aſcendit in celum. vt patet Luce vltimo capitulo. ⁊ actuum p̄mo capitulo.

¶ Tertio probatur veritas reſurrection. s chriſti teſtimonio viſionum. Uiſus namq̄ fuit chriſt⁹ multipliciter a multis quibus fides adhibenda eſt.

¶ Uidit eum Stephan⁹ ſtantem a dextris dei. vt ſcribit actuum ſexto capitulo. Qua viſione confortatus pro lapidātibus exorauit. Et lapides torrentes illi dulces fuerunt. atq̄ vt chriſtus ſuum ſpiritum acciperet poſtulauit.

¶ Uidit illū Marcus euangeliſta poſtq̄ vulnerat⁹ repoſitus fuit in carceribus. ibi eñ dominus Jeſus viſitauit euz dicens. Pax tibi marce euangeliſta meus Noli timere quia ego tecum ſum.

¶ Uidit illum Paulus q̄ euz in ſuis diſcipulis atrociter perſequebatur. Quare vt ſcribit actuum viceſimoſexto capitulo. dum loquebatur cuz agrippa dixit ego quidam exiſtimaueram me aduerſus nomen ieſu nazareni debere multa contraria agere. Quod ⁊ feci Hieroſolymis ⁊ multos ſanctorū ego in carceribus incluſi a p̄ncipibus ſacerdotuz poteſtate accepta. Et cum occiderētur detuli ſententiam. Et per omnes ſynagogas frequenter

puniēs eos compellebā blaſſe mare nomē ei⁹. Et ampli⁹ in ſaniēs in eos pſeq̄bar vſqꝫ in exteras ciuitates. Et dū irem damaſcū cū ptāte ⁊ pmiſſu pn cipū ſacerdotū die media vidi regē de celo ſup ſplēdorē ſolis circūfulſiſſe me lumine ⁊ eos q̄ mecū erant. Oēſqꝫ nos cū cecidiſſemus in terrā audiui vocem dicentē mihi hebraica lingua. Saule ſaule q̄d me pſeq̄ris. Durꝫ ē tibi ꝯ ſtimulū calcitrare. Ego aūt dixi. Quis es dñe. Dñs aūt dixit. Ego ſum ieſus nazaren⁹ quē tu pſeq̄ris. Sed exurge ⁊ ſta ſuper pedes tuos. Ad hoc em̄ apparui tibi vt ꝯſtituā te miniſtrū ⁊ teſtem coꝝ que vidiſti. Et in epiſtola i. ad corinth. xv. c. ait. Tradidi em̄ vobis in p̄mis q̄ð ⁊ accepi. q̄m xp̄s mortu⁹ eſt ꝑ peccatis noſtris ẜm ſcripturas. ⁊ q2 ſepult⁹ ē. ⁊ q2 reſurrexit tertia die ẜm ſcripturas. ⁊ q2 viſus ē cephe ⁊ poſt hoc vndeci Deinde viſus ē pluſq̄ꝫ q̄ngentis fratrib⁹ ſimul ex q̄b⁹ multi manēt vſqꝫ adhuc. Quidam aūt dormierūt. deinde viſus ē iacobo. deinde aplis oib⁹. No uiſſime aūt omniū tanq̄ꝫ abortiuo viſus ē ⁊ mihi: Glo. i. c. Cū marthe. extra de cele. miſ. dicit. Paul⁹ appellat ſeipſum abortiuū q2 ſicut fet⁹ abortiu⁹ cū labore ⁊ anguſtia ad lucem trahit. ita paul⁹ cū attractiōe venit ad fidē. xxiij. q. iiij. c. diſplicet. c. q̄s vos. Grāde eſt teſtimoniū pauli ⁊ ī nullo ſuſpectū q̄ppe q̄ poſtq̄ꝫ vidit xp̄m factus ē defenſor validiſſimus ⁊ p̄dicator ardentiſſimus nois eius. imo q̄ clamabat. Ego in hieruſalē par⁹ ſū alligari ⁊ mori ꝑ noīe ei⁹ ⁊ tandē in vrbe ꝓ xp̄o mori trūcatiōe capitis nō recuſauit ¶ Sed reuera ſingulare ⁊ p̄cellētiſſimū teſtimoniū xp̄i ſuſcitati fuit dieb⁹ nouiſſimis ꝯſigantio miraculoſa ſci franciſci. biēnio q̄ppe ſigna viſibilia ⁊ miraculoſa tulit ī ſuo corpe. de q̄b⁹ plene diximus in ope de laudib⁹ ſcōꝝ. q̄s nā dubitare pōt de xp̄o cum videat franciſcū ſtigmatib⁹ illis ſacris ita decoratū. Ob id ſcūs Bonauē. ī legēda ſic ſcm̄ frāciſcū alloquit. Jā vo ꝑ hec ſigna certiſſima nō duob⁹ aut trib⁹ teſtibus ad ſufficientiā. ſed q̄ꝫ plu⁹rimis ad ſupabūdantiā com⁹probata teſtimonia de in te ⁊ ꝑ te credibilia facta nimis oē ī fidelib⁹ auferūt excuſatiōis velamen. Et vt idē Bonauē. refert. Deſcēdit angelic⁹ vir frāciſc⁹ de mōte ſecū ferēs crucifixi effigiē nō in tabulis lapideis ⁊ ligneis manu figuratā artificis. ſed in carneis mēbris

deſcriptā digito dei viui reſo nat ergo ex oī pte v̄itas reſur/ rectionis xp̄i quā p̄dicauerūt apoſtoli defenderunt ,ppo ſan guine martyres. expugnare et extinguere temptauerūt impa tores ⁊ reges ⁊ non voluerunt eo ꝙ ipſe eſt rex regū ⁊ domin⁹ dominantiū.

¶ Qualiter xp̄s reſurrexit cuȝ quadruplici actu fortitudis.

Capitulu ȝ tertium

Ertiū myſteriū ꝯtem plandum de reſurrecti one xp̄i dꝛ qualitatis.i quo videndū erit qualiter xp̄ſ reſurrexit. Ad qđ dicimus. ꝙ ſicut fuit ad modū agni imola tus.ita fuit ad modū leonif re ſuſcitatꝰs. Et hoc ,ppter qua druplicē fortitudinis actum. ¶ Primus fuit qꝛ fregit clau/ ſtra iferni ad quē acceſſit ñ vt ad locū penalē ſed ad ꝯſolati/ onē patꝝ ibidem exiſtentium. ¶ Scđs actus fuit. qꝛ ſubuer tit potentiā diaboli ⁊ ampu/ tauit manū eius attrahentē q̄ attrahebat etiā iuſtos ad lim bō. vt dicit dñs Bonauen. in tertio diſ.xxij.¶ Tertius act⁹ fuit. qꝛ inde.i.đ inferno iuſtos oēs eripuit ⁊ eduxit. ¶ Quar tus actus qꝛ ſemetip̄m ,ppria v̄tute ſuſcitauit.¶ Intelligen/ dū tñ ꝙ xp̄i reſurrectio fuit q̄li ficata q̄druplici,diſpōne dina ¶ Prima fuit qꝛ caro eius ſan ctiſſima nō vidit corruptionē per triduū diuina virtute p̄ſer uata.¶ Scđa fuit qꝛ caro illa fuit repata. Cū ei ibi fuerint li uores ⁊ vulnera ac plage tu/ mentes ex flagellis .oīa iſta fu erunt v̄tute diuina ſanata abſ ꝗ medicamine remanentibuſ cicatricibus ad decorē ¶ Ter tia diſpoſitio qꝛ xp̄i caro fuit glorificata. Nā habuit primo dotē impaſſibilitatis qꝛ dicit apoſtol⁹ ad roma. vi.c. Chri/ ſtus reſurgens ex mortuis iam nō morif mors illi vltra. non dñabitur. Scđo habuit dotē ſubtilitatis p quā exiuit de ſe/ pulchro clauſo. ¶ Tertio ha/ buit dotē agilitatis per quam euanuit ab oculis eoꝝ. Luce. xxiiij.c. ¶ Quarto hūit dotē claritatis quā tñ occultauit di ſcipulis manifeſtandā electis ⁊ in die iudicij etiam reprobis ¶ Reſurrexit igif triumphator mortꝭ. expoliator inferni ⁊ mū di redēptor. q̄ numero electoꝝ cōpleto reſurgere faciet amico rū ſuoꝝ corpa ſuis ,ppis aīab) vnita vt ſic pticipiāt eternalif gaudia vite eterne. Ad quam nos pducat ipſe dei fili⁹ q̄ eſt bñdict⁹ p oīa ſecula ſcłoꝝ. am̄

¶ Feria ſcđa poſt dñicā reſur rectionis de ſanctiſſima fide

Sermo q̄nq̄geſim⁹ prim⁹.

Multi ꝛ tar/ di corde ad cre/ dēdū. Verba ſūt redēptoris noſtri originaliter Luč xxiiij.c. ꝛ in euāgelio hodierno Conant hoſtiſ aiaꝝ nr̄aꝝ mil le ſuis nocendi modis morta/ liū corda a fide ieſu xp̄i retra/ here. qm̄ cū illoꝝ excecauerit i tellectū facile ad quecunq; ſce lera eos p̄cipitare pōt. Subla ta nāq; fide relique ꝟtutes fū/ damentū nō hn̄t. Vn̄ Grego. i.q.i.c. Cum paulus. ait. Cū paulus dicat fundamentū ali ud nemo pōt ponere preter id qđ poſitū eſt qđ eſt xp̄s Jeſus ideſt fides xp̄i conſequenter ꝑ hat. qꝛ vbi xp̄s nō eſt: funda/ mentū nullū boni opis eſt ſup edificiū. Fides nāq; eſt q̄ mun dū vincit. Unde Jo.i.cano/ nica.c.v.ait. Hec ē victoria q̄ vincit mundū fides noſtra. id eſt que vincere facit que ſunt in mūdo. videlꝫ ſupbiā. auaritiā ꝛ luxuriā. ¶ Jpſa diaboli tem ptatiōes exterminat. Vn̄ apo ſtolus ad epheſios. vi. ca. inq̄t Jn omnibꝫ ſumētes ſcutum fi dei in quo poſitis omnia tela inimici ignea extinguere ¶ Jp ſa hoiem iuſtificat. vn̄ Geneſ. xv.c. ſcribit. Credidit abrahā deo ꝛ reputatū eſt ei ad iuſtici am. ¶ Jpſa credētes filios dei efficit. ideo Jo.i.ca. dr̄. Dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credūt in noie ei⁹. ¶ Jpſa a piculis liberat. nā per fidem abrahā exiuit de vr.i. de igne chaldeoꝝ illeſus. Cū em̄ non vellet ignē adorare quem chal dei deū dicebāt vt expiret vir tutē dei ſui miſerūt ipſum i ig nem ſed nō recepit leſionem. Aram ꝓ'o german⁹ eius ꝛ pat Sare ꝛ Loth illuc miſſus q̄a in fide defecit cōbuſtus ē Ana nias ꝛ ſocij ei⁹ in fornacē miſſi laudabant ꝛ bn̄dicebant dn̄i nec ignis nocebat eis. Quare paulus ad Heb.xi.cap̄. dicit. Sancti ꝑ fidē vicerūt regna: operati ſunt iuſticiam: adepti ſunt repromiſſiones. obtura/ uerunt ora leonū extinxerūt im petū ignis. Et ne ſingula repe tamus: fides corporiſ ꝛ anime ſalutē opatur. Ob qđ Jeſus dei filius Luce. vij. cap̄. dixit Magdalene. ꝛ Luce. xviij.c. ceco. Fides tua te ſaluū fecit. Qua de re in p̄ſenti ſermōe de fide dicere ſtatui quā ꝑdiderāt diſcipuli euntes in emaus q̄s xp̄s dure redarguit. De ipſa itaq; fide tria myſteria ꝓponē mus declaranda

¶ Primū dꝛ virtuoſitatis.
¶ Scđm neceſſitatis.
¶ Tertium qualitatis.

¶ De multiplici acceptione fi-dei. ꝛ quomodo diffinitur. ꝛ q̄liter ē virtus theologica: ex eo ꝙ eſt a deo. ꝛ terminatur ad ipſum ſicut ad obiectum

Capitulū primū

Primum myſteriū de fide declarandū dicitꝛ virtuoſitatis/ Pro cuius intelligentia tria erunt videnda.

¶ Primum quot modis capitꝛ fides.

¶ Scd̄m q̄d eſt fides

¶ Tertiū vtꝝ fides ſit ꝟtus

¶ Primo videndum eſt quot modis capitur fides. Et ex dictis alexandri in tertio ſūme. ꝛ Bonauen. in. iij. diſ. xxiij. et ex glo. in. c. i. de ſūma trinitate ꝛ fide catholica. habetur ꝙ fides ſumitur duodeciꝫ modis. ¶ Primo ſumitur pro ſponſione. Unde. i. ad Thimoth. v. c. dꝛ Primam fidē irritā fecerunt. Glo. i. ſpōſionē. ſic ſumitꝛ ab Augu. xxiij. q. i. c. noli. Noli inq̄t fidē fallere qm̄ graue eſt Et iteꝝ ibi. Fides qū ꝓmittitꝛ etiam hoſti ſeruanda eſt. Hoc modo etiā dicit Iſido. xxij. q. iiij. In malis ꝓmiſſis reſcinde fidē. ¶ Scd̄o ſumitur fides ꝑ fidelitate. vt cum quis retinet fideliter ꝛ reſtituit ſibi cōmiſſa ꝛ ſimilia. Et de hac Hiere. vi. c. dꝛ. Periȷ̄t fides. ꝛ ꝓuerbioꝝ̄ xx. c. Uiꝝ fidelē quis inueniet. ¶ Tertio ſumitꝛ fides ꝑ cōſcia Iuxta illud ad Roma. xiiij. c. Omē quod nō eſt ex fide. peccatū eſt. Glo. xxviij. q. i. c. Omīs ideſt oē quod eſt contra ꝯſciaꝫ ¶ Quarto ſumitur fides ꝑ innocentia. vt. xxij. q. iiij. c. innocēs ¶ Quinto ſumitur fides ꝑ caſtitate thoꝛi vt. xxvij. q. ij. c. cōiuges. ꝛ. c. coniūx. ¶ Sexto ſumitꝛ fides ꝑ credulitate ideſt ꝑ quodā habitu quo quis firmiter aſſentit ſine formidine ō oppoſito his que clare non videt q̄cūqꝫ ſint illa. puta cuꝫ q̄s credat talē eē ſuū patrē vel matrē ꝛ de hac Grego. in. iiij. dialogoꝝ inquit. Audenter dico qꝛ ſine fide nec infidelis viuit. nā ſi eundē infidelē ꝑcunctari voluero quem patrem vel quam matrem habuit: reſpondebit ꝓtinus illum atqꝫ illam. ¶ Septimo ſumitur fides pro ſacramento baptiſmi. Unde Auguſtin⁹ ad Bonifaciū. Quid eſt aliud paruulum habere fidem niſi fidei ſacramentū. Et xlv. diſ. ca. De iudeis. dicitur. Oportet vt fidem quā vi vel neceſſitate ſuſceperunt neceſſario tenere cogantur. ¶ Octauo ſumitur fides pro acceptione concluſionis ex ratione pro

babili ſm q̄ logici dicūt argu-
mentū ē ratio rei dubie faciens
fidē. Nono dicitur fides cogni
tio que eſt in patria. Et de hac
ad Romanos. i. Juſticia dei
reuelatur ex fide in fidē. Glo.
ex fide ſpei in fidē rei. ¶ Decio
capitur fides ꝑ articulis fidei.
ꝓpoſitis ad credendū. Et ſic ſu
mit Athanaſius cū dicit Hec
eſt fides catholica quā niſi q̄ſ.
q̄ fideli᷑ firmiterq̄ crediderit
ſaluus eſſe nō poterit ¶ Unde
cimo ſumitur fides ꝑ habitu i
formi. d̄ qua. i. ad Corinthios
xiij. ca. dic᷑. Si habuero oēm
fidē ⁊c̄. ¶ Duodecimo accipi᷑
fides pro habitu formato. ⁊ d̄
hac ad Roma. i. c. Juſtꝰ ex fi-
de viuit. Hec ē virtus theolo-
gica ſiue ſit informis ſiue for-
mata. de qua Apoſtolus ait. i
ad Corinthi. xiij. c. Nūc autē
manent fides. ſpes. caritaſ tria
hec ¶ Scd̄o videndū ē quid ē
fides. Et ſm Bonauē. quia fi
des multiplici᷑ ꝯſidera᷑ ita eti
am notificatur. Q̄n̄q̄ eni con
ſideratur q̄tū ad proprium ge
nus. ⁊ tūc deſcribitur ſic ab au
gu. ſuꝑ Jo. Fides ē virtꝰ q̄ cre
duntur que nō videntur. Et
nō eſt de oībꝫ que nō viden᷑ vt
dicit Magiſter in littera. ſ ʒ de
his que neceſſaria ſunt ad ſalu
tem. ¶ Scd̄o ꝯſideratur fideſ
q̄tum ad obiectū ſiue ad prin
cipiū motiuū. Et ſic dicit Au-
gu. ad creſcentiū. Fides eſt pri
ma illuminatio mētis ad pri-
mā veritatē. ¶ Tertio ꝯſidera
tur fides q̄tū ad actū propriū
Et ſic dicit Damaſcenꝰ li. iiij.
Fides eſt nō inquiſitus ꝯſēſus
circa primā veritatē ¶ Quar-
to ꝯſideratur fides quantū ad
habitū diſperatum. Et h̄ mo-
do inquit Hugo li. de ſacram̄
tis. ¶ Fides eſt certitudo q̄daʒ
animi de rebus abſentibus ſu
pra opinionē ⁊ infra ſcientiam
ꝯſtituta. Opinio enim fides ⁊
ſcientia ſunt habitus diſperati
¶ Quinto conſideratur fides
quantū ad ſuū finem. ⁊ ſic de
ſcribitur ab apoſtolo ad hebre
os. xi. c. Fides eſt ſubſtantia re
rum ſperandarū argumentuʒ
nō apparentiū. Nā fides habʒ
tria. ¶ Primo aſpicit. ¶ Scd̄o
efficit ¶ Tertio reficit ¶ Aſpicit
primā veritatē nō habitaʒ ſed
ſperandā. Jdeo dicitur ſperan
darum rerum. ¶ Scd̄o efficit
id ē cauſa eſt faciens res ſperā-
das eſſe in nobis. vnde dicitur
ſubſtantia. quia ſicut ſubſtan-
tia ē cauſa ſuoꝝ accidentiū. ita
fides eſt cauſa conſequendi bo
na ſperata. ¶ Tertio fides refi
cit ſeu allicit. vnd̄ dicitur argu
mentū. i. certitudo aſſentiendo
his que nō apparēt. ⁊ hoc ē me
ritū ⁊ laus fidei ſi certe ⁊ indu-

bitanter credit̄ qđ nō videtur Beatus vero Tho.ij.ij.q.viij volens verba apoſtoli reduce/re ad formā diffitōis claraȝ ſic dicit. Fides eſt habitus mētis qua inchoatur vita eterna. in nobis faciēs intellectū aſſentire nō apparētib⁹. Pro clario/re autem intelligētia p̄tacte diffinitionis ap̄lo ¶ Pr imo notādū eſt ꝙ ꝑ p̄dictā diffinitōem fides diſtinguitur ab oīb⁹ q̄ ptinēt ad intellectū. Et primo ab opiniōe ſuſpitione ꝛ dubitatione per hoc ꝙ dicitur argumen/tū. Nam per hec tria intellect⁹ nō firmiter inheret alicui. Per dubitationē non magis tendit ad vnā partē ꝙ̄ ad aliam. Per opinionem ꝛ ſi declinet fortiter ad vnā partē tn̄ cuȝ formidine de oppoſito. Per ſuſpitioneȝ leuiter declinat ad vnā partē Sȝ ꝑ fidē firmiter inheret credēdis ſine heſitatione ¶ Secundo ex hoc ꝙ dicit̄ nō apparentiū fidei diſtinguitur ab intellectu q̄ eſt de principijs per ſe notis ꝛ ſcia que ē de ꝯcluſionib⁹ ꝑ demon/ſtrationē acq̄ſitus ꝑ que aliq̄d intellectui apparenter fit cuiuſmodi nō eſt fides. ¶ Tertio ꝑ hoc ꝙ dicitur ſubſtantia reruȝ ſperandarum diſtinguitur a fide cōiter ſumpta. ſ. credulitate que ē etiā de humanis ſicut cū quis firmiter credit parētes ſuos eſſe talē ꝛ talē. ¶ Scđo notā dū ꝙ fides dicit̄ ſubſtātia reſperādaꝝ poti⁹ ꝙ̄ diligēdaꝝ ex eo ꝙ dilectio pōt eſſe preſentiū ꝛ abſentiū viſoꝝ ꝛ nō viſoꝝ Sȝ ſpes ē tm̄ de abſentib⁹ ꝛ non viſis. de quibus etiam ē fides qꝛ ꝛ ſi videantur ea que ſunt fidei aliquo modo ſcȝ vt credēda nō tn̄ oculo corporali vel itellectuali demonſtratiue. ¶ Tertio notandum ꝙ argumentum dicit̄ multipliciter ¶ Primo breuis enarratio ſubſequentiū vel breuis collecto materie ſimul ſumpte totius libri. Et ſic ſumit̄ in biblia vbi prologi librorum aliquando dicūtur argumēta Secundo argumentū dicit̄ oſten/ſio vel manifeſtatio ſcđm illud Johan.iij. Omnis qui male agit odit lucē ꝛ non venit ad lucem vt non arguantur opa ei⁹ ¶ Tertio dicitur argumētū ratio rei dubie faciens fidē ꝛ hoc modo ſumitur in logicis .ſed ī theologicis econtra fides facit argumētū ſeu rationē ¶ Quarto dicitur argumētū certitudo ex qua animus mouetur in aliquid. ꝛ ſic fides dicitur argum̄tum. ¶ Tertio videndo ē vtrū fides ſit virtus. Et ꝙ ſic patet ſcđm Bonauenturā.xiij.diſt. tertij libri. tum quia ipſa ē principium noſtre ſalutis. tuȝ quia eſt oppoſi... vicio infidelitatis

tū etiam qꝛ in illa conſiſtit recti tudo vite ſm regulam iuſticie que eſt vt homo ſimpliciter cre dat is que nobis ſunt a deo re‑ uelata. Nec obſtat ꝙ Ariſto. ⁊ ſui ſeq̄ces ceteriq; philoſophi non poſuerūt niſi ꝟtutes. Aut morales vt prudentiā iuſticiā fortitudinem ⁊ temperantiam vel intellectuales. vt ſunt intel lectus. ſcientia. ſapientia. ⁊ pru dentia ⁊ ars. De quibus loq̄‑ tur Ariſto. in ſexto ethicorum quoniam ſecundū Tho. pria ij. q. lxij. p̄ter ſup̄dictas neceſſa rias ꝟtutes neceſſariū fuit eē vir tutes theologicas. Nam ꝑ vir tutem perficitur homo ab act⁹ quibus in beatitudinem ordi natur. Eſt autem duplex ho‑ minis beatitudo. Una propor tionata nature ad quam per‑ uenire poteſt per principia ſue nature. Alia excedēs hominis naturam ad quam homo ſola virtute diuina attingere poteſt ſecundum quandam diuinita tis participationem. Et quia huiuſmodi beatitudo propor tionem humāe nature excedit p̄cipia naturalia hominis ex quibus procedit ad bene agen dum ſecundum ſuam proporti onē; non ſufficiunt ad ordinā dum hominem in beatitudinē predictam. vnde oportet ꝙ ſu‑ per eraddantur homini diuini‑

tus aliqua principia ꝑ que ita ordinetur ad beatitudinem ſu pernaturalem ſicut per princi‑ pia naturalia ordinatur ad fi‑ dem conaturalem non tamen abſq; adiutorio diuio. Et hec principia dicūtur ꝟtutes theo logice. tum quia habent deum pro obiecto inq̄ꝫtum per eas re cte ordinamur in deum. tū; qꝛ a ſolo deo nobis infunduntur tum quia ſola diuina reuelatō ne in ſacra ſcriptura nobis tra‑ duntur. ¶ Franciſcus vero de maronijs in quodam tractatu⁹ de virtutibus ait ꝙ virt⁹ theo‑ logica ſcd̄m noīs ſignificatio‑ nē dicitur virtus diuina a the‑ os ꝙ eſt deus. vnde Dyoniſi⁹ in libro de diuinis nominibus omnia ad deū pertinentia ſiue ad diuinitatem vocat theolo‑ gica. Sed aliquid dicitur diui nū tripliciter. Aut quia in deo formaliter reperitur. vt eterni‑ tas. bonitas. imenſitas ⁊ hu‑ iuſmodi que dicuntur ꝑfectio‑ nes diuine. ¶ Aut qꝛ deo aſſi‑ milatur. Sicut Dyoniſi⁹ li. d̄ diuinis noībus vocat ſanctū; Iherotheū vir; diuinū qꝛ deo ſimilis erat per participationē; virtutū. Aut quia ad deū ter‑ minatur ſicut ad obiectū; Si cut theologia dicitur ſcriptura diuina. qꝛ de deo loquitur. Di cuntur ergo virtutes theologi⁹

ce diuine. nõ primo nec ſecũdo ſed tertio mõ. qꝛ. ſ. ſunt a deo et ad ipm terminantur ſicut ad propriũ obiectum. Si quis vero obijceret ꝙ methaphiſica ñ ponitur virtus theolica ⁊ tam̃ negociatur circa deũ ⁊ ſubſtã/tias ſeparatas. Rñdet Franciſcus ꝙ methaphiſica ẽ de deo ſub ratione cõi q̃ eſt naturali/ter nota. virtus vero theologica ſub rõne propria que eſt credita. Multa eſt xp̄ianoꝝ obligatio ad benigniſſimũ deũ qui tanta luce veritatis corda no/ſtra reſperſit vt fide media magis imbuta ſit vna vetula d̃ diuinis q̃ȝ gentiles philoſophi q̃ euanuerũt in cogitatõibꝫ ſuis.

¶ Quod fides ẽ neceſſaria ad ſalutẽ ⁊ etiã credẽda ſunt aliq̃ q̃ rõne naturali ꝓbari pñt ⁊ aliqua etiã explicite.

Capitulum ſecundũ.

Ecundũ myſteriuȝ declarandũ de fide dicitur neceſſitatis. vbi ſunt tria dubia decidenda

¶ Primum vtruȝ fides ſit ad ſalutẽ neceſſaria.

¶ Scõm vtrũ ſit neceſſarium credere aliqua que ratione na/turali poſſent de deo inueſtigari. ¶ Tertium vtrum ſit neceſ/ſariũ credere aliquid explicite

¶ Ad p̄mũ dubiũ reſpondet athanaſius in ſymbolo dicẽs. Quicunq̃ȝ vult ſaluꝰ eſſe ante oĩa opꝰ eſt vt teneat catholicã fidẽ. Quã niſi quiſq̃ȝ integrã inuiolatãq̃ȝ ſeruauerit ſaluꝰ eſſe nõ poterit. Rõ aũt q̃re fides ẽ neceſſaria. qꝛ ipſa illuminat intellectũ ad neceſſariã cognitionẽ dei. In oĩ eni via ⁊ in omni opatione ẽ p̄mo neceſſaria cognitio finis ipſiꝰ opatõis vł vie Qꝛ finis ẽ cã cauſaꝝ. ex. ij. methaphiſice ⁊ finis mouet agentẽ ⁊ ẽ principiũ oĩm opationuȝ noſtroꝝ ex. ij. ethicoꝝ. Et licȝ finis ſit vltimꝰ in executõe tñ eſt p̄imꝰ in intẽtione ⁊ mouet agẽtẽ. Sicut g̃ ſe hñt principia in demõſtrabilia in ſpeculabilibꝫ ſic ſe hꝫ finis in opabilibꝫ. Cuȝ vero in hoc mũdo oẽs ſimꝰ viatores ⁊ nõ habeamꝰ hic ciuitatẽ manentẽ. vt dicit̃ ad hebreos vlti. ca. Finis ad quẽ ordinati ſumus ⁊ ad quẽ debemꝰ tẽdere ẽ deꝰ: vñ Magiſter ſniaruȝ di. i. ij. li. ait Fecit deꝰ rõnalem creaturã vt ſummũ bonũ intelligeret. itelligẽdo amaret amãdo poſſideret. ⁊ poſſidẽdo frueretur. Et Auguſtinus in libro confeſſionũ. Feciſti nos domie ad te ⁊ in quietum eſt coꝛ nr̃m donec quieſcat in te. Sicut itaq̃ȝ deus eſt cauſa efficiens omnium per potentiam ſuã ⁊ cauſa exemplaris ꝑ ſuã ſapientiãȝ

ſic eſt ⁊ finalis p ſuã bonitatẽ
Quare apocalypſis.i.c.dixit.
Ego ſũ alpha ⁊ o principium
⁊ finis. Cũ ergo ipſe deus ſit
finis noſter ſequitꝛ ꝙ nos debe
mus ipſum ſcire ⁊ cognoſcere
Immo vt ꝓbat Tho. in.iij.
ꝯ gentiles: Intelligere deũ eſt
finis oīs intellectualis ſubſtã
tie. Et in.i.ꝯ gentiles inducit
ariſtotelẽ qui in decio ethicoꝝ
repꝛhendit ſimonidẽ quendaꝫ
q̇ perſuadebat hominib⁹ vt p̄
termitterẽt diuinã cognitionẽ
⁊ humanis reb⁹ ingeniũ appli
carẽt Oportere inq̄ebat hoīeꝫ
humana ſapere ⁊ moꝛtalia moꝛ
talẽ. Contra q̄ ſimonidẽ dicit
ph̄s ꝙ hõ ſe dat ad imoꝛtalia
⁊ diuina trahere q̄ꝫtũ põt. q̄re
videtꝛ ꝙ neceſſaria ſit cognitio
de diuinis ad quã habendam p
ſtatu iſto ꝯueniens mediũ eſt
fides: Et ad hoc clarius intel
ligẽdũ nota. ſm Tho. in quar
to ꝯ gentiles. ꝙ hõ de diuinis
triplicẽ cognitionẽ habere po
teſt. ¶ Pꝛima ẽ cognitio natu
re. ⁊ hec habetꝛ p naturalẽ rõ
nem ¶ Scđa ẽ cognitio gratie
⁊ hec hẽtꝛ p diuinalẽ reuelatiõꝫ
¶ Tertia ẽ cognitio gloꝛie. et
hec habetꝛ per ſupnaturalẽ illu
minationẽ. ¶ Pꝛima cognitio
bona. ¶ Scđa melioꝛ. ¶ Ter
tia optima. Ultima cognitio
haberi nõ põt abſqꝫ ſcđa q̄ hõ
cognoſcit q̄ inueſtigari non pñt
rõne naturali ex reuelatiõe dei
Cognitio ḡ fidei illuminat in
tellectũ ad cognoſcendũ deuꝫ
trinũ ⁊ vnũ creatoꝛẽ celi ⁊ ter
re ⁊ reliq̄ in articulis fidei ꝓpo
ſita. ¶ Scđm dubiũ fuit vtrũ
ſit neceſſariũ credere aliqua q̄
etiã d deo rõne naturali poſ
ſent inueſtigari. vt ꝙ de⁹ eſt. ⁊
ꝙ deus eſt vnu⁹ ⁊ ſimilia. Ad
qđ rñdet Tho ſcđa ſcđe. q. ij.
⁊ in pꝛimo ꝯtra gentiles ꝙ ſic
multiplici rõne
¶ Pꝛima quia cognitio fidei
eſt certioꝛ.
¶ Scđa qꝛ velocioꝛ
¶ Tertia qꝛ cõmunioꝛ
¶ Quarta qꝛ amplioꝛ
¶ Quinta qꝛ vtilioꝛ
¶ Pꝛima rõ eſt. qꝛ cognitio fi
dei ẽ certioꝛ. nã cõnaturalis ẽ
multũ deficiẽs a cognitiõe di
uinoꝝ. Cuius ſignũ eſt qꝛ phi
pſcrutãtes dina naturali inge
nio in multis errauerũt ⁊ ſibi
ipſis ꝯtradixerũt vt apparet i
eoꝝ dictis atqꝫ ſentẽtijs qꝛ hõ
falli põt. deus aũt falli nõ põt
nã ſi hũana rõ nõ põt ptinge
re ad pfectã cognitionẽ rerum
creataꝝ ſenſibiliũ. quanto ma
gis in rebus diuinis que nullo
ſenſu pcipi pñt. qꝛ vt inq̄t Ari
ſto. in ꝓlogo metaph. Deus ẽ
remotiſſim⁹ a ſenſu vt igit ẽet
apud hoīes idubitata ⁊ certa

cognitio de deo oportuit q̄ di
uina eis p̄ modū fidei traderē
tur q̄ſi a deo dicta q̄ mētiri nō
pōt. ¶ Hinc Lactan. li. i. diui
naꝝ inſtitu. inq̄t. Omiſſis ter
renis huiuſce ph̄ie auctoribus
nil certe afferentibus aggredi
amur viā rectā quos equidez
ſi putarē ſatis idoneos ad bn̄
viuendū duces eſſe. ꝛ ipſe ſeq̄
rer ꝛ alios vt ſequerenť horta
rer. Sed cū magna inter ſe cō
certatiōe diſſideāt ſecumq̄ꝫ ipi
plerūq̄ꝫ diſcordēt apparet eo
rū iter nequaq̄ꝫ eſſe directū. ſiq̄
dē ſibi cuiq̄ꝫ vt ē libitū ꝓprias
vias ipreſſerūt. ꝯfuſionēq̄ꝫ ma
ximā inq̄rentib⁹ ꝟitatē relique
rūt. nobis aut q̄ ſacrm religio
nis accepimus cū ſit ꝟitas re
uelata diuinitus oēs vtriuſq̄ꝫ ſe
xus ſine vllo diſcrimine ad ce
leſte pabulū ꝯuocamus. hec il
le. Certior ergo ē cognitio que
habeť p̄ fidē q̄ꝫ que habetur p̄
ſciam ex p̄te cauſe certitudinis
q꞉ fides initiť ꝟitati diue que ē
eius obiectū. Scia ꝟo innitiť
rōni humane. vt refert Tho.
ſcd̄a ſcd̄e. q. iiij. arti. vlti. Hic
apl's ad epheſios. iiij. cap̄. ait.
Nō amplius ambuletis ſicut
ꝯgētes ambulant in vanitate
ſenſus ſui tenebris obſcuratuz
hn̄tes intellectū. ¶ Scd̄o cog
nitio fidei ē velocior q̄ꝫ illa q̄
hētur p̄ rōnē naturalē. Scien
tia nāq̄ꝫ ad quā ꝑtinet ꝓbare
deū eē ꝛ eſſe vnū ꝛ eſſe nobiliſ
ſimū potentiſſimū ꝛc̄. vltimo
hoīb⁹ addiſcēda ꝓponiť ſuꝑpo
ſitis multis alijs ſciētijs. ꝛ ſic
nō niſi poſt magnū tp̄s cogno
ſcerenť iſta de deo. nā metha
phiſica q̄ circa diuina ꝟſať inter
ph̄ie p̄tes vltima remanet ad
diſcenda. ¶ Tertio cognitio fi
dei ē cōmunior. Multi em̄ in
ſtudio ſcie ꝓficere non pn̄t ꝓpť
multa ipedimēta. Nā aliq̄ ipe
diunť a ſtudioſe inq̄ſitiōis fru
ctu q̄ eſt inuētio ꝟitatis ꝓpter
indiſpoſitionē cōplexionis ex
qua multi naturaliter ſūt idiſ
poſiti ad ſciam ¶ Aliq̄ ipediū
tur neceſſitate rei familiaris.
Oportet em̄ inter hoīes eē ali
quos q̄ tp̄alib⁹ adminiſtrādis
inſiſtāt qui tantū tp̄s in ocio
ꝯtemplatiue cognitionis non
poſſent expendere vt ad ſūmū
faſtigiū humane inq̄ſitionis p̄
tingerent. ſ. dei cognitionem.
¶ Quidā inſuꝑ retrahunť vo
lūtaria pigricia. Jſti ergo taleſ
omnino a dei cognitione frau
darenť ꝛ conſequenter a felici
tate p̄fecta. Fuit ergo neceſſa
rium vt diuina p̄ modū fidei
credenda ꝓponerenť. Cui⁹ co
gnitio cōmunis eſt omnib⁹ vt
ſic omnis caro ſaluari poſſit.
Quia ſicut dicitur ad colloce
ſes. iij. ca. Jn xp̄o ieſu non eſt

maſculus ⁊ femina non eſt ſer-
uus neq̄ liber. ¶ Quarto co-
gnitio fidei eſt amplior. quia
ad plura extenditur q̄ cogni-
tio que habetur per ratione͂ na
turalē. Nā p̄ ratione͂ naturalez
nō poſſumus cognoſcere d̄ deo
niſi q̄ eſt. ⁊ quod eſt vnus ⁊ ſi-
milia. Sed nō q̄ ſit trin⁹ in p̄-
ſonis nec q̄ virgo poſſit parere
⁊ hmōi. Ideo Apl's prime ad
corinthios. ij. c. ait Loquimur
dei ſapiam in miniſterio quam
nemo principū. i. philoſophorū
huius ſeculi nouit. O aurea ſe-
cula noſtra luce veritatis per ie
ſum xp̄m dn̄m noſtrū illuſtra-
ta a deo vt in cognitione reruz
altiſſimaꝝ dei multomagis p̄
ficiat vna vetula xp̄iana q̄ om
nis ſchola gentiliū philoſopho
rum. Impletū quippe ē dictuz
yſaie. xi. c. Repleta ē terra ſcien
tia dn̄i ſicut aque maris opien
tis ¶ Quinto cognitio fidei eſt
vtilior. Nā aſſentire his q̄ na-
turaliter cognoſci pn̄t nulli⁹ eſt
meriti ſicut credere q̄ ſol moue
tur ⁊ ſimilia. Sz aſſentire his
que a d̄o ſunt reuelata maximi
eſt meriti. Primo rōne reueren
tie q̄ adhibet hō deo. qꝛ credit
ei etiā ea q̄ non capit. Naz quā
do aliquis credit ſimplici ver
bo alicuius de his q̄ alias igno
rat exhibet ſibi honorē. Unde
Ualerius maximus libro. viij
c. xvi. inquit. Pictagore tanta
auctoritas ab auditoribus fu
it tributa vt que ab eo accepe-
rant in diſputatione͂ ducere ne
phas eſtimarent. Qui etiā in-
terpellati ad credendū cauſam
hoc reſpondebant ipm dixiſſe
Quātomagis homo debz cre
dere deo qui reuelauit nobis
myſteria fidei p̄ dilectum filiuz
ſuum vnigenitū pro nobis in-
carnatū ⁊ per prophetas ⁊ apo
ſtolos ac ſanctos ſuos ¶ Scd̄o
credere eſt maximi meriti. quia
homo humiliat intellectuz ſu-
um ad credendū ea q̄ intellectu
non poteſt percipere dicēdo cuz
Hilario. qꝛ plura poteſt deus
facere q̄ intellectus intelligere
Quod autē ſic credere ſit meri
toriū probatur a ſancto Tho.
ij. ij. q. ij. Quia omnis act⁹ qui
ſubijcitur libero arbitrio moto
a deo p̄ gratiā ⁊ relatus in deū
eſt meritorius. Sed credere eſt
actus intellectus aſſentient͛ ve
ritati diuine ex impio volunta
tis mote a deo per gratiā ⁊ ſic
ſubiacet libero arbitrio ⁊ ordie
ad deū. g̃ actus fidei ē meritori
us. Inſuper omis actus virtu
tis ē laudabilis ⁊ meritorius.
Sed credere eſt act⁹ fidei que
eſt virtus. ergo meritori⁹. Pro
pterea Auguſtin⁹ ſup̄ Johan
nē ait. Sicut in radice arboris
nulla prorſus apparet pulchri-

tudo. ꝛ tñ q̃cquid eſt in arbore pulcritudinis vel fruct⁹ ex illa ꝓcedit. Sic ex fide humilitate quicquid meruit quicquid be atitudinis aīa ſuſceptura ē. ex fidei fundamēto ꝓcedit. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū ſit neceſſariū credere aliquid exp licite. ¶ Ad qđ rñdet Tho. ij. ij. q. ij Qđ ſemp fuit neceſſariū credere aliquid explicite Et i veteri teſtamēto ꝛ apud oēs natiões ſufficiebat credere illa duo q̄ ponit Apoſtolus ad Hebreos. xi c. Accedentiū ad deuz oportet credere qꝛ eſt. ꝛ ꝙ inquirentiuz ſe eſt remunerator. Et in diuino eſſe includuntur omia q̄ credimus in deo eternaliter exiſtere vt trinitatem ꝛ perfectiones omnes in quibus noſtra beatitudo cōſiſtit. In fide autē prouidentie que ibi notatur cū dicitur ꝙ inquirentium ſe ē remunerator includuntur om nia q̄ a deo temporaliter diſpēſātur ad hoīem que ſunt via ꝑueniēdi i beatitudinē vt redemptio facta per xp̄m in qua implicite cōtinentur incarnatio. reſurrectio. paſſio ꝛ huiuſmōi. Minores ergo credendo illa duo expreſſe credebant implicite omnes articulos fidei ꝛ i hoc ſufficiebat eis. Maiores autem vt ꝓphete ꝛ alij habuerūt de quibuſdā articulis fidē explicitā. In nouo aūt teſtemēto poſt tēpus gratie reuelate non ſufficiē illa duo credere explicite. Sed oportet ꝙ oēs tam maiores q̄ȝ minores habeant explicitam fidē de myſterijs xp̄i. vt in carnationis. paſſionis reſurrectonis aſcenſionis. ꝛ huiuſmodi precipue de his que cōm uniter ſolēnizat eccleſia. ꝛ que publice ꝓponūtur Aut etiā de myſterio trinitatis q̄tū ad numerum ꝛ diſtinctionē ꝑſonaꝝ qꝛ hoc exprimitur in myſterio incarnationis hoc enim per ſe eſt obiectum fidei. Quia illud ꝓprie ꝛ per ſe pertinet ad obiectū fidei per quod homo non ſequitur beatitudinem ꝛ quod ē via hominibus veniēdi ad beatitudinem. Hoc eſt myſteriū incarnationis paſſionis ꝛ huiuſmodi. Quia vt dicitur de cōſecratione diſtinctione. viij. ca. Firmiſſime Ab ira dei quam īcurrimus propter originale peccatum nullus liberatur niſi per fidem mediatoris hominis ieſu chriſti. ſed vt dictum eſt in veteri teſtamento implicitam nunc explicitam in nouo teſtamento quo ad adultos. per accidens autem ꝛ ſecundario ꝑtinent ad obiectum fidei omnia que in ſcriptura ſacra diuinitus tradita continentur. Sicut ꝙ abrahā habuit duos

filios. ꝙ dauid fuit filius yſai.
⁊ hmõi. Et ꝗ̄tū ad iſta q̄ ſecū
dario ꝑtinēt nō tenet homo ex/
plicite credere ſed ſolū implici/
te ⁊ in preparātione animi inꝗ̄
tū paratus ē credere quicq̇d in
ſacra ſcriptura ꝯtinetur. Sed
tunc tenet hoc explicite credere
qn̄ hoc ei conſtiterit i doctrina
fidei contineri.

¶ Qđ fides debet eſſe integra
ſimplex ⁊ operoſa. Ca. iij

Ertiū myſteriū de/
clarandū de fide di
citur qualitatis. In
quo ſciendū qđ ad
fidei ꝑfectionē requirunt tres
conditiones.

¶ Prima dicit integritatis
¶ Secūda ſimplicitatis
¶ Tertia operoſitatis

¶ Prima fidei ꝯditio ē integri
tas. Debet enim quilibet cre/
dere oīa que credēda ſūt. Qui
enim ita crederet oēs articlos
vt vnū ꝑtinaciter negaret ſal/
uari non pōt. Immo vt dicit
Tho. ij. ij. q. v. In hereticis q̇
errāt i vno articulo licet ī alijs
non errent nō eſt fides nec for/
mata nec informis. Ratio eſt.
quia ſublata formali ratōe ob
iecti fidei fides remāere nō po/
ſicut in alijs habitib⁹ vt etiam
remota luce viſio eſſe non po/
teſt. Obiectū autē fidei forma
le ē veritas prima ſꝫm ꝙ mani/
feſtatur in ſacris ſcripturꝭ ⁊ do
ctrina eccie vn̄ quicūꝗ̄ non in
heret infalibili ⁊ diuine regle ⁊
doctrine eccie q̄ procedit ex ve/
ritate prima in ſacris ſcripturꝭ
manifeſtata ille nō hꝫ hitū fi
dei. Sꝫ ea q̄ ſunt fidei aliomō
tenet ꝗ̄ ꝑ fidē. Manifeſtū eſt
aūt ꝙ ille qui inheret doctrine
eccie ſicut infallibili regule om
nib⁹ aſſentit q̄ eccia docet. Alio
quin ſi de his que eccl'ia docet
que vult tenet et que vult non
tenet. non iam inheret doctri/
ne eccleſie ſicut infallibili regu
le ſed proprie voluntati. et ſic
manifeſtū eſt ꝙ hereticus q̇ ꝑ/
tinacit diſcredit vnū articulū
fidei nō eſt paratus in omibus
ſequi doctrinā eccie. Si enim
nō pertinaciter diſcederet vnū
articulū iā nō eſt hereticus ſed
errās. Hereticus ergo qui de
vno articulo fidē nō habet de
alijs etiā articulis fidē nō hn̄t.
ſed opinionē quandā ſꝫm ꝓpriā
voluntatē. ¶ Scđo conditio fi
dei ē ſimplicitas. Debet vnuſ/
quiſꝗ̄ ſimpliciter ꝯfiteri fideꝫ
xp̄i abſꝗ̄ rōnū auxilio. vt ptꝫ
de ſumma trinitate ⁊ fiđ catho
lica. c. i. Et Grego dicit in ome
lia. Fides nō habet meritū cui
humana ratio prebet experimē
tum ¶ Sed contra quis poteſt
arguere. Nam in. glo. in ca. Si
qn̄. De reſcriptis. dicit ꝙ de. oi

bus eſt ratio reddēda. Et prelatus paratus debet eſſe reddere rationem omni poſcenti. vt dicit Petrus prima ſua canonica. ca. iij Et ad idem facit qđ notatur. xxxvi. di. §. Ecce. Et ff. de religioſis ꝛ ſumptib⁹ funerum. l. Si quis. §. Sed intdum. Inſuper teſtes examinādi debent reddere rationem ſui dicti. Alias dictum eoꝝ nō valet. ij. q. i. c. In primis. Et. iiij. q. iij. §. Item in criminali. verſi. Item ſola. Et. xxiiij. q. iij. c. Si habes. ꝛ. lxviij. diſtin. cap̄. Cor epiſcopi. ¶ Ad hoc reſpōdet glo. predicta in ca. Si quādo quod de omibus ratio reddi debet ſi poteſt reddi Sꝫ qn̄ ꝗꝫ per impotentiam aliter contingit. aut quia nō intereſt noſtra qualiſcunqꝫ ſit illa ratio

¶ Pro clariore tamen huius partis noticia notanda ſūt aliqua documenta. ¶ Primum eſt ꝫm tho. ij. ij. Quod rō hūana ad ea que ſunt fidei poteſt ſe habere ad voluntatem credētis dupliciter. ¶ Uno mō antecedēter. puta cum ꝗs non vult credere vel non habet promptā voluntatē ad credendum niſi ratione humana induceretur. Et tunc ratio humana diminuit meritum. ¶ Scđo modo ratio humana ſe haber ad voluntatē credētis conſequenter. puta cum homo habet ꝓmptā voluntatē ad credendum etiā ſine ratione. Et ex hoc ꝙ diligit veritatē creditā ſuꝑ ea cogitat ꝛ amplectitur ſiquas ratōnes ad hoc inuenire pōt. Tunc humana ratio non diminuit meritum fidei. ſꝫ ē ſignū maioris meriti. Sanctus vero Bonauētura in prologo ſuo p̄io ſententiarum dicit Qđ ratiões inducte pro fide valent. Ad confortandū debiles ꝛ īfirmos ī fide. Ad delectandū fortes ꝛ ad ꝯuincēdum aduerſarios. vnđ Aug⁹. li. primo de trinitate inquit. Aduerſus hereticos garrulatores elatiores poti⁹ ꝗꝫ capaciores rōnibus catholicis ē vtēdum. ¶ Scđm documētū ꝙ ea que ſunt fidei ꝛ ſi ſupra ratione ſint nō tn̄ ꝯtra rationē vt dicit Hugo de ſancto victore. Et ideo querere ea que ſunt ſupra rationē nō ē vituꝑabile ſꝫ laudabile dum tn̄ ꝗs iſta q̄rat moderate ꝛ cum humimilitate ¶ Tertium documētum ꝙ ratio naturalis in his q̄ ſūt fidei pōt induci vel cū fide vł cōtra fidē. Et illa quidē rō q̄ ꝫm fidē inducitur pōt augere meritum in quantū facit voluntatē magis promptam ad credēdum. Ratio autē inducta contra fidem manente eadem voluntate credendi auget meritū

qui eas non videt. ſicut qui tē-
ptatur vehementi⁹ de luxuria
vel alio vicio ſi reſiſtat equali
volūtate magis meretur Hec
Tho. in. iij. ¶ Quartū docu-
mentū ſm Tho. in. i. cōtra gē
tiles. Qd̄ credere alicui ſubi-
to ſine deliberatione ſine inſpi
ratione ꝛ ſine motione ſufficiē-
ti eſt leuitas mentis. Credere
ꝟo cum deliberatione vel in-
ſpiratione vel motiuo ſufficiē
ti non eſt leuitas cordis. ſicut
facit ille qui credit ea que ſunt
fidei. Talis em̄ habet ſuffici-
ens motiuū ad credendū. In
ducitur em̄ auctoritate diuine
doctrine miraculis confirma-
te ꝛ amplius īteriori inſtinctu
dei illuminantis. ¶ Tertia cō
ditio fidei dr̄ operoſitatis. qui
em̄ credunt debēt bene oꝑari.
ꝛ operibus virtutum intende
re. Ad hoc em̄ nos excitant vo
ces ſcripturaꝝ ſanctaꝝ. Unde
in Deutrono. vi. c. ſcribit. Fac
qd̄ bonū eſt ꝛ placitū in cōſpe
ctu dei dn̄i tui vt bene ſit tibi.
¶ Et Thobie. iiij. ca. Multa
bona habebim⁹ ſi timuerim⁹
deū ꝛ receſſerimus ab oī pecca
to ꝛ fecerimus bene. Et eccleſi
aſtes. iij. c. Cognoui ꝙ nō eēt
melius niſi letari ꝛ facere bona
in vita ſua. Et ps̄. xxxiij. De-
clina a malo ꝛ fac bonum. Et
ps̄. xxxvi. Spera in domino ꝛ
fac bonitatem. ꝛ Iſa. pͥmo ca.
Quieſcite agere peruerſe diſci
te benefacere. ꝛ. vij. c. Bonas
facite vias veſtras ꝛ ſtudia ve
ſtra ꝛ habitabo vobiſcum. Et
Amos. v. c. Querite bonū et
non malū vt viuatis ꝛ erit do
minus deus vobiſcū. ꝛ paul⁹
ad roma. ij. c. ait. Gloria autē
ꝛ honor ꝛ pax omni opāti bo
nū. ꝛ. xij. c. ꝓuidentes bona. et
xiij. c. Uis non timere fac bo-
num ꝛ habebis laudem ex illo
ꝛ ad galathas vi. c. Bonū fa
cientes non deficiamus. ꝛ iteꝝ
ibi. Dū tempus habem⁹ ope-
remur bonū. ꝛ Joh. i. canoni-
ca. c. iij. Qui bn̄facit ex deo eſt
ꝛ aug⁹. xxxviij. diſ. ca. Nullus
Qui recuſat bona agere mag̃
diaboli ꝙ xp̄i membꝝ eē oſtē
ditur ꝛ potius infidelis ꝙ fide
lis eſſe monſtratur. Et ſalua-
tor noſter Matthei. v. c. Sic
luceat lux veſtra coram homi-
nibus vt videant opa vr̄a bo
na. Sed quantū ad opa videt
quaſi vbiqꝫ fides extincta dū
illi qui xp̄iano cenſentur nomi
ne ꝓ maiori pte oēs declinaue
runt ꝛ inutiles facti ſunt nec ē
q̄ faciat bonū vix vſqꝫ ad vnū
Adaucta qppe eſt diaboli ma
licia ꝛ multoplures ſequuntur
opera tenebraꝝ ꝙ lucis. quod
verū n eſſe per experientiā co
gnoſci poteſt. dum xp̄iani die-

bus iſtis cōtra xp̄m eiuſq; do
ctrinam vitam ſuam ducant i
quolibet genere viciorum. Nō ſic
non ſic decet xp̄ianos viuere.
ſed iuſte ſobrie ⁊ pie expectan-
tes beatā ſpem ⁊ aduentū glo
rie magni dei. ad quā nos per
ducat ille qui eſt bn̄dict⁹ ⁊ lau
dabilis in ſecula ſclor̄ amen.

¶ Feria tertia poſt dn̄icam re-
ſurrectionis de iocūda pace
Sermo. lij.

Ixit eis pax
vobis Scribuntur
hec v̄ba Luce. xxiiij
c. ⁊ in euangelio ho
dierno. Rem p̄gratiſſimā effi-
ciunt eterno patri p̄dicatores
verbi dei qui populis annūci-
ant alta p̄conia pacis. Jnquit
em̄ Iſaias. lij. c. Quā pulchri
ſup̄ montes pedes annūcian-
tis ⁊ p̄dicantis pacem. Per il
lam quippe homies filij dei vo
cari merentur Unde chriſtus
ieſus Mathei. v. ca. dicebat
Beati pacifici quoniā filij dei
vocabuntur Hanc antiquus
hoſtis vehement' exhorret quā
a principio ſue cōditiōis expu
gnare conatus eſt. Jn celo qp-
pe empireo angeli tenebrarum ad
p̄lium cum angelis boniſ atq;
exinde beatis totis ſuis virib⁹
contenderunt Et quia recuſa-
uerūt eſſe pacifici a deo repro-
bati ſunt ⁊ de celo expulſi atq;
ſupplicio ſempiterno adiudicati.

¶ Propterea ſimiles illis fiunt
qui iurgia querunt lites ſectan
tur. odia fouēt. rixaſ exercēt. bel
laq; volunt iniuſta. Tales. vti-
q; xp̄iano nomine indigni cre-
ſcendi ſunt. qui cum xp̄o p̄tem
habere nō poſſunt. Jdcirco in
p̄nti ſermone de laudib⁹ pacis
dicere ſtatui quā xp̄s poſtq; a
mortuis ſurrexit diſciplis blā
do ſermone annūciauit. ¶ De-
clarabimus itaq; de ipſa pace
tria myſteria.

¶ Primū dicit diſtinctiōis
¶ Secundū cōmēdatiōis
¶ Tertiū fructificatiōis.

¶ De multiplici pace. ſ. ſimulata
ta inq̄nata ⁊ ordinata q̄ adhuc
multipliciter diſtinguit.

Capitulum primū.

Rimū myſteriū de-
clarandū de pace di
citur diſtinctionis.
Poſſum⁹ eni diſtin
guere triplicē pacē.

¶ Prima dicit inq̄nata.
¶ Scd̄a ſimulata.
¶ Tertia ordinata.

¶ Prima eſt pax inquinata et
vicioſa illorum videlicet q̄ ſunt
in malo concordes. Talis pax
etiam inter demones reperitur
pro quibus Chriſtus dicebat
Lu. vndecimo et Mathei. xij

Omne regnū in ſeipm̄ diuiſū
deſolabit̄. Si ſathan in ſeipm̄
diuiſus ē quō ſtabit regnum
eius. Ut em̄ inq̇t Tho. i. pte.
q. cx. Inter demones ē p̄latio.
q2 demonū quidā naturali or
dine ſub alijs ꝯſtituunt̄. vnde
actiones eoꝝ ſunt ſub actioni
bus ſupioꝝ. ⁊ hoc ē qđ rōnem
p̄lationis facit. vt. ſ. actio ſub
diti ſubdat̄ actione p̄lati. qua
re illi qui naturaliter ſūt ſapiē
tiores ⁊ potētiores alijs impār
minoribꝫ illis ⁊ illi obediunt.
Et ꝯcordia eoꝝ nō eſt ex ami
citia quā inter ſe habeant. ſed
ex cōmuni nequitia qua hoīes
odiūt ⁊ dei iuſticie repugnant
Eſt em̄ etiā hominū impiorū
vt eis ſe adiūgant ⁊ ſubijciant
ad ꝓpriā nequitiā exequendā
quos pociores viribꝫ vident.
Nec in demonibꝫ accidit ad
bonū ſuperioꝝ ꝙ eis inferiores
ſubdant̄. ſed magis ad maluꝫ
eoꝝ q2 cū mala facer̄ maxie ad
miſeriā ptineat p̄eſſe ī malis ē
eē magꝭ miſeꝝ. hec Tho. ſicut
ergo pax demonū reprobata ē
ita ⁊ pax atq; concordia ma-
loꝝ hoīm. adulteroꝝ. latronū
luſoꝝ. guloſoꝝ. ⁊ ſimiliuꝫ. Iō
ieſus benedictus Marthei. x.
c. dixit. Nolite putare ꝙ vene-
rim pacē mittere in terrā. Nō
enim veni pacē mittere ſꝫ gla-
diū. Ueni enim ſepare hoīem

aduerſus hoīnē. filiū aduer-
ſus patrē ſuū. ⁊ filiā aduerſus
matrē ſuā. ⁊ nurū aduerſus ſo
crum ſuā. Que oīa intelligen
da ſunt de ſepatione rōnabili
cū. ſ. quis diſcordat ⁊ ſeparat̄
ab aliquo q2 ipſe vult dei vo-
luntatē implere. Ille ꝟo q̄rit ⁊
ſtudet vacare vitijs quo caſu
licet filio timēti deū diſcorda
re a patre ſectāte veſtigia dia-
boli ⁊ ſimilia. ¶ Scđa pax eſt
ſimulata. Hec eſt illoꝝ qui in
corde odiū abſcondētes ligua
ſe dicant beniuolos ⁊ amicos
De quibꝫ ait dauid in p̄s. Lo
quunt̄ pacē cū ꝓximo ſuo. ma
la aūt in cordibꝫ eoꝝ. ¶ Talis
fuit pax carthaginenſiū quam
ſimulate petebant a romanis.
Ut eni narrat Titus liuius.
Poſtq; in africā ſe ꝯtulit ſci-
pio africanus exiſtēte hāniba
le in italia victis iam ſepe car
thaginenſibꝫ carthago varijs
terroribꝫ agitata ad hanniba-
lem legatos miſit vt celeriter
ſuccurreret patrie piture. Cō-
ſequenter triginta p̄ncipes ſe-
nioꝝ qđ ſanctiſſimū in illa vr
be ꝯſiliū erat ꝓ petenda pace
mittunt̄ ad ſcipionē q̇ iam ex-
tructa caſtra ſua in conſpectu
carthagis locauerat. Fiebant
aūt hec nō pura fide. ſed vt ꝑ
verba pacis tēpus efflueret. q
ciues anxij reſpirarent. donec

hannibal remearet legati vbi
in castra romana ⁊ in ꝑtoriuꝫ
venerũt more adulãtiũ ãte pe
des ducis ꝓstrati ꝓcubuerũt
quoꝝ sñia hec fuit Nolle se crimẽ
vel excusare vel negare. sed il/
lis tribuere quoꝝ esset: hoc est
nõ populo ciuitatis sed hãni/
bal suisq; cõplicib9 qb9 tumul
tuari ⁊ furere ⁊ ex bellis bella
serere semper magnificũ visũ ẽ
Igitur populo ⁊ inocenti vrbi
veniã petũt ꝯcludentes se face
re quecũq; iusserit. Tunc Sci
pio leges pacis dixit. ¶ Pria
fuit ꝙ oẽs transfugas ⁊ fugiti/
uos restituant. ¶ Secunda ꝙ
exercitus oẽs ab italia dedu/
cant ⁊ hispania sicilia ⁊ sardi/
nia. ¶ Tertia ꝙ omnibus inter
italiã ⁊ africã insulis ꝑpetuo
abstineant. ¶ Quarta ꝙ naues
omnes longas tradant preter
viginti in vsus pacificos reſ/
uatas. ⁊ ꝙ pararent certã quã
titatem frumenti ⁊ hordei ⁊ ꝙ
soluerent adhuc aliqua talẽta
auri ⁊ argenti. Cũ his condi/
tiõib9 inquit Scipio. Si pax
placet infra triduũ respondete
Nam firmabimus inducias ⁊
legati romã ad senatũ mittent
Carthaginẽses infra terminũ
pacis conditiones approbant
Duplex ergo legatio. Una ad
scipionẽ inducias firmatura.
Altera ad senatũ pacẽ petitu

ra decernitur. Et cũ legat9 ad
Scipionẽ captiui ⁊ transfuge
aliqui remittunt vt res bona fi
de credatur geri. Et romã le/
gati penoꝝ iuuenes missi sunt
vt etas fraudem tegeret ⁊ ig/
norantiam excusaret. Pẽden
te autem pacis negocio ⁊ du/
rantibus treugis captis mul/
tis nauibus romanoꝝ cartha
ginenses fregerũt induciarum
fidem. Neq; tamen tot offen/
sis constantiam Scipionis in
uida carthago fregit. Quib9
legatis hostiũ cum suis ab vr
be redeuntibus ius gentiũ sal
uum vellet cauens hostiles mo
res quos oderat emulari. qui/
bus ad se perductis. Ite inq̇t
securi multoq; benignus apđ
romanos in bello ꝙ romani
apud vos inter inducias ha/
biti. Ecce ꝙ carthaginẽses cũ
pace simulata damnificauerũt
romanos. Qui tñ postea han
nibale a scipione deuicto facti
sunt ⁊ ipsi voluerint noluerint
tributarij romanoꝝ. Caute er
go semper agendũ. quia vt ve
geti9 li. ij. đ re militari ait. Fre
quentius conuentionũ pacisq;
simulatio credulis magis no
cuere ꝙ arma. Sed vhe illis
qui confidentes in malicia sua
ꝑditionib9 querũt alios subij
cere sibi. q2 deus vltor est iniq
tatis illoꝝ. Diligit enĩ ṽitatẽ

diligit ⁊ fidē. ob qđ aug⁹. xxiij q. i. c. Noli inq̄t. Fides q̄n pro mittit̄ etiā hoſti ſeruāda ē. Sȝ hoc loco incidenter querit̄. an in bellis licitū ſit vti inſidijs: cū inſidie fraudeſ q̄dā videant̄ eſſe ⁊ per ꝯñs ad iniuſticiā ꝑti nere. ¶ Ad quod rñdet Aug⁹ dicens. Cū iuſtū bellū ſuſcipi tur vtꝝ apte pugnet aliq̄s an ex inſidijs nihil ad iuſticiā iter eſt. Eſt de hoc exemplū ioſue cui mandauit deus vt inſidiaſ poneret ꝯ habitatores ciuita/ tis Hay. vt ſcribit̄ Joſue. viij c. ¶ Sed notādū vt dic̄ Tho. ſcđa ſcđe. q. xl. ꝙ īſidie ordinā tur ad fallendū hoſtes. ¶ Du pliciter aūt pōt quis falli ex fa cto vel dicto alterius. ¶ Uno modo ex eo ꝙ ei đr falſum vel nō ſeruare promiſſum. ⁊ iſtud ſemper eſt illicitum. ⁊ hoc mo do nullus debet hoſtes fallere Sunt eñ quedā iura bellorū ⁊ federa etiam inter ipſos ho/ ſtes ſeruanda vt ambro. ponit li. de officijs. ¶ Alio modo po teſt quis falli quia ei ꝓpoſitū aut intellectum non aperimus hoc autē facere ſemꝑ non tene mur. vnde inter cetera docu/ menta rei militariſ hoc p̄cipue ponitur de occultandis conſi/ lijs ne ad hoſtes perueniant. ⁊ talis occultatio pertinet ad ra tionem inſidiaꝝ quibus vti li citū eſt vti in bellis iuſtis. nec ꝓprie huiuſmodi inſidie vocā tur fraudes nec iuſticie repug nant nec ordinate voluntati. Eſſet eñ inordinata volūtas ſi aliq̄s vellet nihil ſibi ab alijſ occultari. aliud eſt ergo vti in ſidijs modo dicto. aliud ſub colore pacis frangere fidem.

¶ Tertia pax đr ordinata que multiplex adhuc eſt ¶ Prima eſt pax hoīs ⁊ dei. de qua inq̄t auguſtin⁹ li. xix. de ciui. dei. ꝙ eſt ordinata obediētia in fide ⁊ lege eterna hominis ad deū Hanc franciſcus de maronis in quodam ſermone de natiuit tate ieſu xp̄i vocat pacem the/ articam qua ꝑuati ſūt omnes in peccato mortali cōmoran/ tes qui in ſcripturis vocantur inimici dei. vt diximus in ſer/ mone de amore dei ad animā in quadrageſimali de peniten tia. ¶ Scđa eſt pax ierarchica hominū. ſ. ⁊ angeloꝝ dum vi/ delȝ homines ſtudent morem gerere angelis cuſtodientibus ꝓpterea Bernardus ait. In q̄ vis angulo. in quo vis diuer/ ſorio reuerentiā exhibe angelo tuo. ¶ Tertia eſt pax iconomi ca habitantiū. ſ. in vna domo Et de hac dixit Sapiēs eccle ſiaſtici. xxv. c. In tribus bene/ placitum eſt ſpiritui meo que ſunt grata coram deo ⁊ homi

nibus .amor fratrum. concordia primorum. vir et vxor sibi bene conſentientes.¶ Quarta ē pax monaſtica vnius ad ſeipſum. dum.ſ.ratio imperat viribus inferioribus et vires inferiores ſubijciuntur rationi.
¶ Quinta eſt pax politica eorum qui habitant in vno regno vel in vna ciuitate. Eſt enim politicia ſm ariſtotelem in ſecūdo politice ordo quidam inhabitantium ciuitatē. Ciuitas autem eſt ciuium quedam multitudo. Ad pacem igitur ciuitatis multum facit ordo dum.ſ. minores reuerentur maiores et maiores adiuuant minores et equales equalibus iura ſua reddunt. ppterea inquit ſapiens prouerbiorum.xi.c. In benedictione iuſtorum exaltabitur ciuitas. et ore impiorum ſubuertetur et.xxix.ca. Omnes peſtilentes diſſipant ciuitatem cum.ſ.nolunt ordinate nec ſm leges viuere. nam vt ariſtoteles in.v.politice ait Vbiqʒ ppter ineqle ſeditio ē.
¶ Quod pax cōmendatur ex eo quia grato eſt deo. et xp̄s filius eius illā dilexit que etiam a ſanctis pdicatur. Capitulū.ij

Ecūdū miſteriū declarandū de pace dicitur cō mendatiōis. Triplex enim eſt pacis cōmendatio.
¶ Prima dr dei gratificatio.
¶ Secunda filij dei dilectio.
¶ Tertia ſanctorum predicatio.
¶ Prima cōmendatio pacis dr dei gratificatio. Eſt quidē omnipotenti deo grata et acceptiſſima. ideo per Hieremiam c.xxix.ait. Ego cogito cogitationes pacis et non afflictiōis Et.i.ad corinthios.xiiij.cap̄. apoſtolus ait. Non eſt diſſentionis deus ſed pacis.¶ Sed cur inquiēs deus bella ſinit p ſepe inter homines fieri ſi pacē amat.¶ Ad qd rn̄det augus li.v.de ciui.dei.c.xxij. quid facit vt puniantur noſtra peccata. Inquit enim ſic. Sic etiam tempora ipſa bellorum ſicut in eius arbitrio eſt et miſericordia vel atterere vel conſolari genus hominū vt alia citius alia tardius finiantur.¶ Scda cōmēdatio pacis dr filij dei dilectio.¶ De ipſo qui ppe incarnari dixit Iſa. ix.c. Vocabitur pnceps pacis Et de eo paulus ad epheſios c.ij.inquit. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraqʒ vnū. et auguſtinus.xxiij.q.i.ca.niſi bella.ait. xp̄s vt pacem doceret venit in mūdū. Propterea naſci voluit tempe pacis quo Octauianus auguſtus pacifice vniuerſo ipabat orbi. Sedatis nāqʒ oibus bellis orbē totū ſuo ſubegit imperio cunctis inimicis et turbatoribus romanorum deuictis Vnde

Solin⁹ i li. de mirabilibꝫ mun
di ait. Tēpꝰ auguſti ſolū reptū
ē q̊ plimū armaceſſauerūt ⁊ flo
ruerūt ingenī Illo nāqꝫ tp̄e fue
rūt orati⁹ virgili⁹ ouidi⁹ macer
catull⁹ veronēſis, ꝓperti⁹. teren
cius. varro. marc⁹ tulli⁹ cicero
oppolodorus, valerius meſal-
la. valerius maxim⁹ ſaluſti⁹. ⁊
alij. Et ſ̄m Euſebiū in li. de tē
poribꝫ. Tēpibꝫ Octauiani fa
ctus ē rome cēſus ⁊ inuēta ſunt
in vrbe tricēta ⁊ ſeptaginta mi
liū ciuiū romanoꝝ. Pacifico
igit̄ tp̄e xp̄s voluit in terra viſi-
biliter apparere. In natiuitate
eius vero fecit angelos cantare
Et in terra pax homībus bone
voluntatis. vt ſcribitur. Luce
ij. c. Ad inſinuandū quantuꝫ
pax ſibi foret dilecta. Hic eſt ꝙ
ſcribitur in prologo decretaliū.
Rex pacificus pia miſeratione
diſpoſuit ſibi ſubditos fore pa
cificos. Et dū miſit diſcipulos
in omnē ciuitatē in qua erat ip
ſe venturus. vt dicitur Luce. x
c. monuit eos dicēs. In quan-
cunqꝫ ciuitatē intraueritis pri
mū dicite. Pax huic ciuitati.
⁊ in quancūqꝫ domū intraue-
ritis dicite. Pax huic domui.
Et in ſermone quē fecit in vlti-
ma cena. vt ſcribit̄ Iohā. xiiij.
c. quaſi pro p̄cioſiſſimo theſau-
ro pacē apl̄is reliquit. Pacē in
quit meā do vobis pacē relin-
quo vobis. ¶ Poſt reſurrectio-
nē vero ſepius apparēs: vt pꝫ
Luce. xxiiij. ⁊ Iohā. xx. Apo-
ſtolos ſalutabat dicens. Pax
vobis. ¶ Tertia ꝯmēdatio pa
cis dicitur ſanctoꝝ predicatio
hanc enī ſancti p̄dicauerūt. Vn̄
Dauid in pſ̄. xxxiij. Inq̄re pa
cē. Et paul⁹ ad Roma. v. cap.
Iuſtificati p̄ fidē pacē habea-
mus. Et ad Ro. xij. c. Si fieri
pōt q̄ ex vobis ē cū oībꝫ homi
bus pacē habētes. Et. ij. ad co
rithios. xiij. c. Pacē hēte ⁊ de⁹
pacis ⁊ dilectōis erit vobiſcū.
Et ad ephe. iiij. c. Solliciti ſer
uare vnitatē ſpiritus in vinclo
pacis. ⁊ ad Philip. iiij. c. Pax
dei q̄ exſupperat oēm ſenſuꝫ cu
ſtodiat corda veſtra ⁊ intelligē
tias veſtras Et ad Colocen-
ſes. iij. c. Pax xp̄i exultet in cor
dibꝫ veſtris. Et ad Hebre. xij.
c. Pacē ſequimini cū oībꝫ. ⁊ in
epiſtolis ſuis in principio pre-
mittebat. Gratia vobis ⁊ pax
Idē facit petrus. Iteꝝ Io. in
apocalipſi ſic incipit. Gr̄a vo-
bis ⁊ pax.

¶ Qd̄ ex pace ꝓueniūt oīa bōa
tp̄alia. corp̄alia ⁊ ſpūalia

Capitulum tertium.

Ertium myſteriuꝫ de
pace declaranduꝫ dicit̄
fructificatōis. Proue-
nit q̄ppe ex pace triplex fruct⁹.
¶ Primus tp̄alis.

¶ Scđs corporalis.
¶ Tertius ſpiritualis.
¶ Primus fructus q̇ ex pace oritur dicitur tp̄alis. Ipſa eniꝫ ciuitates ampliat. diuitias auget. edificia multiplicat. agros ſeminat. pomeria colit. ſciaruꝫ ſtudia nutrit. armenta paſcit. matrimonia iungit. ⁊ in t̄ra ac in mari ſecuꝝ prebet oīb; iter.
¶ Propterea Ouidi⁹ in lib. đ faſtis ait. Pace ceres leta eſt et vos locate coloni perpetuā pacē pacificūq; ducē. Et tulli⁹ in philippicis. Dulce nomē pacꝫ: res vero ipſa tū iocunda tum ſalutaris. Et Caſſiodorus li. i. ep̄laꝝ ait. Omni quippe regno deſiderabilis eſſe debet pacis tranquillitas in qua populi proficiūt ⁊ gentiū vtilitas cuſtoditur Hec ē bonaꝝ artium decora mater. Hec mortalium genus reparabili ſucceſſiōe mltiplicās facultates ꝑtendit mores extollit. ⁊ tantaꝝ reꝝ ignarus agnoſcitur qui eā minime queſiſſe ſentitur. Hec ille. Nec ſolum in pace tp̄alia bona quibus homi ſubuenitur multiplicantur. Quinimo ⁊ omia celeſtia atq; terrena corp̄a in pace ꝯſeruātur in ſuo eſſe. Vn̄ Grego. nazanzen⁹. in li. de regimie monachoꝝ ait. Celū t̄ra ⁊ mare d; nec inter ſe in pace ſunt et quiete nature ſue terminos ſeruant. Stat mūd⁹ in pulchritudine ſua ac decora prefulget et Boetius li. iij. de ꝯſolatōe Noſti ne oē qđ ē tādiu manere atq; ſubſiſtere quādiu ſit vnū. ſcꝫ ꝑ pacē vnitū. Sed interire atq; diſſolui pariter qū vnū eſſe deſierit. Ideo tulli⁹ in li. de amicitia ait. Que dom⁹ tam ſtabilis. q̄ ciuitas tam firma ē que nō odijs ⁊ deſidijs fundit⁹ poſſit euerti. Et Beda in omelia exponēs illud Omne regnum in ſeip̄m diuiſum deſolabit̄ inquit. Dom⁹ eni ⁊ ciuitas ſi fuerit diuiſa velociter diſſipatur. ⁊ etiā regnū quo nihil ē validi⁹ Cōcordat his oīb; illud Saluſtij in iugurtino. Cōcordia parue res creſcūt diſcordia maxime dilabūt̄. Sicut ergo euerſiones ciuitatū ⁊ deſtructio regnoꝝ atq; diuitiaꝝ ⁊ glorie copia deficiūt propter bella ꝑpter lites ⁊ diſſentiones. ita propter pacē hec omia augmentantur
¶ Secundus fruct⁹ pacis dicitur corporalis. homo eniꝫ pacifice viuēs comedit delectabiliter. dormit quiete. ambulatq; vbiq; ſecurus. Qui aūt inimicitias ſectatur ſemꝑ ē ſuſpect⁹ ſemper pauidus. ⁊ oīa ſunt ſibi amara. ¶ Ex pace inſuꝑ fit conſeruatio gentium ⁊ popl'orum ⁊ mors violenta neſcitur ſed ex guerris quis enumeret.

quot ſtrages: quot cedes hoīꝫ
ſequantur Res eſt hoꝛrēda ni
mis cōmemoꝛare q̄ ſcripta ſūt
ab hiſtoꝛicis de hominibus ꝗ
perierunt in bellis. de quibꝫ ali
qua nos enarrabimus. ¶ Re/
fert paulus oꝛoſius li. ij. ꝙ ſub
tribus regibus perſarum Ci/
ro videlicet qui gāgen fluuiuꝫ
in quadringentos ſexagīta al/
ueos ꝯminuit. Et ciro a tami
ri ſuperato. Et xerſe ex populis
per ſicis decies nonies centena
milia hoīm bella rapuerūt Nar
rat eutropius ꝙ marcus attiliꝰ
regulus miſſus a romanis in
affricam contra tres carthagi/
nenſiū duces dimicās victoꝛ fu
it. Decem ⁊ octo milia occidit
quinqꝫ milia cepit Iterum pu
gnās Regulus contra cartha
ginēſes qui a lacedemonijs au
xilium petierunt eo ꝙ pacem a
romanis obtinere nō potuerūt
victus eſt ⁊ captus trigintami
lia hoīm occiſa ſunt. ¶ Idē eu/
tropius metellus affroꝝ duceꝫ
ſuperauit vigintimilia hoſtiūꝫ
occidit. In bello ꝯtra falliſcos
quinto Luctatio ⁊ Malio cō/
ſuſibꝫ decemmilia hoſtiūꝫ ceſa
ſunt ¶ Lucio coꝛnelio lentulo ⁊
fuluio flacco cōſulibꝫ pugnatū
eſt cum in ſubꝛibꝫ ⁊ liguribus.
quoꝛum interfecta ſunt viginti
tria milia. captaquinqꝫ. Emi/
lio conſule ingentes gallorum
copie alpes tranſierunt quoꝛuꝫ
quadringentamilia capta ſūt.
⁊ interfecta. ¶ Hanibal apud
lacum tranſimenum flamineū
interemit vigintimilia romano
rum ceſa ſunt: Quingēteſimo
q̄dragenteſimo anno ab vꝛbe
condita. Lucius emilius pau/
lus ⁊ terentius varro cōtra ha
nibalem mittuntur. Et apud
cannas hanibal vicit eos ⁊ qua
draginta quatuoꝛ milia roma/
noꝛum cecidere afroꝛum tria
milia. Interea in hiſpania haſ/
drubal frater hanibalis a rōa/
nis vincitur vigintiquinqꝫ mi
lia de ſuis occidūtur. capiūtur
decem milia. ¶ Coꝛnelio ſcipio
ne fratre africani qui poſtea di
ctus eſt aſiiticus conſule an/
thiocu hus pꝛelio fuſus ē. Cu/
ius parte quinquagintamilia
equitum ceſa ſunt ¶ Quintus
cecilius metellus philippum i
macedonia cum vigintiquinqꝫ
milibus occidit, ⁊ macedoniaꝫ
recepit. ¶ Anno ſexcenteſimoſe
ptimo ab vꝛbe ꝯdita galli trāſ
alpini iuxta rodanum a roma
nis victi ſunt perieruntqꝫ par
tim in pꝛelio partim in flumie
centum quinquagintamilia.
¶ Marius iugurtam ⁊ bochū
mauritanie regeꝫ qui i auxiliū
iugurte venerat ſuperauit cen/
tum decem milibus hoſtium
occiſis. Marius poſt victoꝛi/

am iugurtinam ſecundo cõſul eſt factus ſecundum cimbros ⁊ theuthunos in duobus pre/ liis ducentamilia hoſtium occi dit. octogintamilia cepit. Scil la contra mitridatem cõſul in bello cum archelao. quem mi/ tridates aduerſum eum miſe/ rat apud pyreum non longe ab athenis. ita eum vicit vt de cẽ tum vigintimilibus vix decez archelao ſupereſſent. ¶ Ex ſcil le exercitu treſdecim tantum homines interfecti ſunt. Hac pugna cognita mitridates ſe/ ptuaginta milia electiſſima ex aſia archelao miſit. ¶ Contra quem ſcilla iterum conflixit ¶ Primo prelio quindecimi/ lia hoſtium ceſa ſunt ⁊ fili⁹ ar/ chelai diogenes. ¶ Scḋo om/ nes mitridatis copie extincte ſunt: Archelaus triduo in pa/ ludibus latuit. Bellum itali/ cum ⁊ ciuile conſumpſerũt vl/ tra centum quinquagitamilia hominum. Una hyeme ⁊ eſta te a lucullo miſſo contra mitri datem ad centum mitridatem ad centum fere milia hoſtium ceſa ſunt. ¶ Pompeius contra mitridatem miſſus in armenia minore quadragintamilia ho/ ſtium occidit. viginti tamen de exercitu ſuo perdidit. ¶ Iu lius ceſar in bello contra brita nos peremit quadragintaſe/ ptẽ milia. Itẽ ſueſones cũ q̄nq̄ gintamilib⁹ intemit. Poſt hec germanos q̄ renũ trãſierant ⁊ totas gallias ſibi ſubiiccere pa bãt occidit q̄ ferunt fuiſſe qua dringenta milia. Sed quid an tiqua recitamus exempla cum ⁊ diebus noſtris inumerabilẽ ſciamus multitudinem in bel lis peremptam. Si enim an/ tiqua ⁊ nouiſſima colligemus vtiq; ex hominibus interfect; in bellis montes excelſi cõſtrui poſſent ⁊ ex illorum ſanguine lagiſſima flumina ex remotiſſi mis locis ad mare currẽtia. O pax benedicta. O pax ſanctiſſi ma. O pax quietiſſima. que ta lia tantaq; mala debellat dele/ cit ⁊ proſternit. q̄ ciuitates am pliſſimas coudidit. conditaſq; fuauit hoimq; vitã diu pliſte re fecit ⁊ facit. Terti⁹ fruct⁹ pa cis dicitur ſpiritualis. Homo equidem pacificus eccleſie obe dit frequẽtat eccleſias ⁊ rebus ſpiritualibus deuote intendit. ſed dum damnato odio proxi mi ⁊ diſcordie quis detinet. ſa lutem anime negligit. omneſq; vias ad vindictam ⁊ offenſio/ nem proximi adhibet. Idcir/ co Aug⁹. li. d̄ verbis dñi. ⁊. xix de ciuitate dei ait. Pax eſt ſere nitas mẽtis. trãq̄llitas ai. ſim plicitas cordis. vinculũ amo/ ris. conſortiuz caritatis. Hec

eſt q̄ ſimultates tollit. iras cō/
pmit. bella cōpeſcit. ſuperbos
calcat. humiles amat. Hāc q̄
accipit teneat. qui dedit repe-
tat. qui amiſit reqrat. quoniaꝫ
qui ſine ea fuerit inuentus ab/
dicatur a patre. execrat a filio.
ꝛ a ſpūſancto effitiitur alienus
hec ille. Quare ſi volum⁹ ad
pacē ſupernā ꝑtingere ſtudea/
mus cum ꝓximis noſtris pa/
cem habere cū qua ſimul obti
nere valebimus dei gratiam.
Amen.

Explicit quadrageſimale.

Sermo d̄ ſcō Bonauētura

In memoria eterna erit iuſtus Scribuntur hec v̄ba originaliter i ps cēteſimo vn decimo p̄clariſſima merita do mini ꝛ beati bonauēture Six tū quartū pontificē maximuꝫ induxerūt vt hoc felici tp̄e illū carthalago ſcōꝝ aſſcriberet. res eſt vtiqꝫ grandis ꝛ digna val de que dei gloriā pādit. eccleſi am ſanctā exornat. religioneꝫ xp̄ianam letificat. ſacrūqꝫ or/ dinē minoꝝ ſubleuat ꝛ extollit Quid enim p̄ſtantius excogi tari pōt q̄ꝫ mortalē hominem poſt deuictū triumphatum q̄ꝫ mūdū ad celeſtia regna dedu ci ibiqꝫ ꝑpetua immortalitate gaudere cum xp̄o. Quis de beata gloria dubitare valeret ad quā dei amicos iā ꝑeraſſe certiſſimū ē. Ibi xp̄m rex glo/ rie. Ibi v̄go regina celorū Ibi patriarche ꝛ ſancti ꝓphe. Ibi apoſtoli. martyres. ꝯfeſſores. ꝛ v̄gines oēſqꝫ electi dei. Ibi deniqꝫ beatiſſim⁹ pater bona uentura. Quia ergo nouiſſime eſt cathalago ſanctorū aſſcri/ ptus equū eſt ꝛ rōnabile vt ei⁹ ſanctitas oīb⁹ nota fiat. Qua de re ſtatui in p̄nti ſermōe lau dibus eius incūbere qui erit i eterna memoria ꝓpter triplicē eius excellentiam.

¶ Prima d̄r vite

¶ Scda doctrine

¶ Tertia refulgentie.

¶ Qd̄ memoria ſancti Bona uenture erit eterna ꝓpter ſancti tatem vite illius.

Capitulum p̄mū

Prima excellentia ſan cti bonauēture q̄re me moria ei⁹ erit eterna d̄r vite. ſ. v̄tuoſe ꝛ mūde. Hec ꝓ maxime attendēda ē in illo q̄ canonizari d̄r. Sanctitas er/ go vite dn̄i bonauēture proba ri pōt triplici via.

¶ Prima d̄r teſtificatiōis

¶ Scda profeſſionis

¶ Tertia aſſumptiōis

¶ Prima via d̄r teſtificationis

Sūt nanqꝫ inter cetera tria d̄ illo teſtimonia. ¶ Primū teſti

moniū eſt Danthis poete vul
garis qui in tertia comedia in
ducit bonauenturā ſic loquen
tē Jo ſon la vita di bonauētu
ra da bagno regi che ne grādi
officij Semp̄ poſtpoſi la ſini/
ſtra cura. ¶ Scōm teſtimoniū 2
eſt alex. de halis doctoris pa/
riſienſis fratris minorū ꝛ nati
one anglici viri doctiſſimi cu
ius opus quod ſcripſit in the
ologia approbatū fuit ab ale
xandro q̄rto ꝛ ſexaginta magi
ſtris pariſienſib⁹ vt apparet in
bulla dicti pōtificis. ¶ Ipē ita
ꝙ alex. de halis vt ſcribitur in
cronicis cui⁹ auditor fuit bo
nauentura videns in eū morū
elegantiā. corporis pulchritu
dinē ꝛ cōpoſitionē dicere ſole/
bat ꝙ nō videbat adā peccaſ
ſe in bonauenturā. De alexan
dro ꝑe ipſe. Bonauentura i ſe/
cūdo ſuo diſ. xxxij in q̄one vtꝝ
adam deū cognouit in ſtatu i
nocētie eo genere cognitionis
quo expectamus eū cognoſce/
re in ſtatu glorie in fine. Inq̄t
ꝯ illos q̄ dicūt ꝙ diuina eſſentia
in ſe nec ab hoīe nec ab angelo
videbit. Hic ē vn⁹ de decē ar
ticulis reprobatis ab vniuerſi
tate magiſtroꝝ pariſienſiū tpe
epi guillermi ꝛ odonis cancel
larij. ꝛ fratris alexandri de ha
lis. M. ccxl. in octaua epipha
nie. ¶ Tertiū teſtimoniū ē ſan 3
cti Thome de aq̄no. Dū enī
dñs bonauentura pariſius le/
gendā ſcriberet btī franciſci ſe
mel acceſſit ſcūs Thomas q̄
ſibi chariſſimus erat ꝛ familia
ris valde ad eū viſitandū. ſcie
batq; ipm inſiſtere compilati
oni illius legēde. Cūq; aperu/
iſſet oſtiū cellule in qua mane/
bat bonauentura vidit illum
pennā in manu tenentē. ſed ra
ptū extra ſe ꝛ contēplationi in
tentiſſimū. Quare ad ſocium
ꝯuerſus dixit. Recedamus et
ſinamus ſanctū qui laborat ꝑ
ſancto. Affirmauit inſup ſan/
ctitatē bonauēture dñs petr⁹
cardinalis epūs Hoſtiēſis qui
fuit de ordine predicatoꝝ. hic
ſermonē habuit in funere ſuſce
pto themate. Doleo ſup te fra
ter mi ionatha In quo int̄ alia
retulit. ꝙ q̄cunq; bonauentu/
ram videbat ipſius amore ca/
piebat eiuſq; pijſſima monita
obediēter recipiebat. ¶ Scōa 2
via qua ꝓbatur ſanctitas vite
bonauenture dꝛ ꝓfeſſionis. ꝓ/
feſſus quidē fuit regulā ſanctā
beati franciſci que illam obſer
uantes ad xp̄i ꝛ angeloꝝ atq;
ſanctoꝝ ſocietatē ꝑducit: hec
autem regula ſanctiſſima ē cē/
ſenda ꝓpter tria.

¶ Primo quia a ſpirituſancto
inſpirata

¶ Secundo quia ſuper euan/

¶ Tertio quia ſup naturalib⁹
ſignis ꝯfirmata
gelio fundata.
¶ De q̄ ſcripſit Nicolaus terti⁹
extrauagāti libri ſexti decreta/
liū. Hi .ſ. fratres minores ſunt
illi⁹ ſancte regule ꝓfeſſores que
euāgelico fundaꝛ eloq̄o vite xp̄i
roboraꝛ exēplo ⁊ fundatoꝝ mi
litātis eccleſie aplo̅ꝝ ei⁹ ſermo/
nib⁹ actibuſq̄ꝫ firmaꝛ. Hec eſt
apud deū ⁊ p̄rem mūda ⁊ ima
culata religio q̄ defendēs a pa
tre luminū p ei⁹ filiū exempla
riter ⁊ verbaliter aplis tradita
deinde p ſpm̄ſanctū btō franci
ſco ⁊ eū ſequētib⁹ inſpirata toti
us in ſe ꝯtinet teſtimoniū trini
tatis. Hec ē cui ſ atteſtāte paulo
nemo decetero debet eſſe mole/
ſtus quā xp̄s ſtigmatibus ſue
paſſionis ꝯfirmauit volens in
ſtitutorē ipſius paſſionis ſue ſi
gnis notabiliter inſigniri. Hec
ibi hāc regulā bonauētura dile
xit hanc ⁊ diligenter ſeruauit.
¶ Natus enim in balneo regio
ex parētibus honeſtiſſimis pa
tre iohāne fidanza. matre vero
ritella. dū puerulus eſſet labo/
raretq̄ꝫ prope ad mortem voto
per matrem ad beatum franci
ſcum emiſſo a mortis faucib⁹ ex/
titit liberatus. Hoc ipe ita nar
rat in legēda beati frāciſci. In
numera quoq̄ꝫ per ipſum. ſcilꝫ
beatum franciſcum in diuer/
ſis partibus orbis exuberare nō
ceſſauit beneficia dī ſicut ⁊ ego
ipſe qui ſuperiora deſcripſi ex
periētia teſte in me ipſo ꝓbaui
Uoto enim pro me languente
grauiſſime ad beatum petrum
franſciſcū emiſſo: a matre cū
adhuc eſſem puerulus ab ipſiſ
ſum mortis faucibus erutus ⁊
in robur vite incolumis reſti
tutus. Quod cū viua memo
ria teneam vera nunc cōfeſſio
ne profiteor ne tantum benefi
cium reticens ſceleris arguar
vt igratus. hec ibi. ¶ Creſcēs
autem ipſe bonauentura d vir
tute in virtutem in anno etatiſ
ſue vigeſimoſecūdo religionē
ingreſſus eſt. In qua tantum
profecit in omni deuotione et
ſtudio litterarū q̄ ſeptimo an
no poſt ingreſſum religioni le
git ſententias Pariſius ⁊ deci
mo āno .ſ. etatis ſue trigeſimo
ſecundo ſuſcepit cathedrā ma
giſtralem. Qualiter autē reli
gioſi poſſunt eſſe magiſtri dixi
mus in quadrageſimali de pe
nitentia in ſermone de ambiti
one. Illud tamen non eſt p̄te
reundum ſilentio q̄ religio be
nedicta minorum fruct⁹ vber
rimos attulit eccleſie dei pro/
pter ſtudia litterarum ⁊ docto
rum virorum copiam qui p̄ter
illa que docuerunt viua voce
multa opera ediderunt ⁊ rede

ſerunt in ſcriptis. ex quib⁹ im menſa lux veritatis oritur po pulis xpianis. Sicut patet de alexandro de halis. bonauētu ra. ricardo de media villa. ſco to. franciſco de maronis. Nico lao de lira. Johanne gualenſe. petro aureoli giraldo odonis. ꝛ reliquis. ¶ Tertia via qua ꝓ batur ſanctitas vite dñi Bōa uenture dicitur aſſumptionis. Ob ingentes quippe virtutes eius ꝛ ſplendidiſſimā famam aſſumptus fuit ad triplicem di gnitatem ſcilicet.

¶ Generalatus.
¶ Archiepiſcopatus.
¶ Cardinalatus.

¶ Primo fuit aſſumpt⁹ ad di gnitatem generalatus. vt enim ſcribitur in cronicis ordis bea ti franciſci. Ipſe fuit octauus generalis ordinis ¶ Primus fuit beatus franciſcus.

¶ Scds frater iohānes de flo rentia dictus parens. ¶ Terti us frater Helias de aſſiſio.
¶ Quartus frater Albert⁹ de piſis. ¶ Quintus frater Hay mo anglicus. ¶ Sextus frater creſcentius de eſio. ¶ Septim⁹ frater Johannes de paruia.
¶ Octauus frater bonauētura Hic i capitulo generali rome celebrato Alexandro papa qr to preſente. Anno ab incarna tione domi. Millleſimo. cclvi In feſto purificatōis brē ma rie in generalem fuit elect⁹. An no videlicet tertiodecimo poſt religionis ingreſſuꝫ. Annis au tem decem ꝛ octo ordineꝫ lau dabiliter rexit. Tempore autē ſui generalatus facta fuit trāſ latio corporis ſancti Anthonij de padua ad pregrandē illam eccleſiam in qua nunc eſt recō ditum triceſimoſecundo anno ab eius obitu in octaua domi nice reſurrectionis. ꝛ tunc lin gua eius que tandiu ſub terra fuerat reperto eſt ita recēs ꝛ ru bicunda qua ſi cadeꝫ hora ſan ctus ille gl'ioſus deceſſiſſet quā deuotus Bonauentura in ma nibus reuerenter accipiens ir rigatuo pro fluuijs lachrima rum coram omnibus huiuſce modi verbis affari cepit O lin gua benedicta que ſemper bñ dixiſtis dñm ꝛ alios benedice re feciſti. Nunc manifeſte appa ret quanti exiſtis meriti apud deum. In capitulo etiam gene rali Narbone celebrato p eum ordinem in prouincias ꝛ cuſto dias taxauit expoſuitq; regulā

¶ Secundo aſſumpt⁹ fuit ad dignitatē archiepiſcopat⁹. Nā dñs Clemēs papa quart⁹ con tulit ei Archiepiſcopatū Ebora cenſem pinguiſſimum. Sed

ipſe de pariſius vbi tūc erat ad
pedes dñi pape ſe conferēs tam
humiliter ⁊ efficaciter tanto ꝙ
dui ceſſit ꝙ dñs papa eius ceſ-
ſionem acceptauit. Et ne quis
audeat titubare quia ſuperius
dixi ꝙ Alexandro quarto pñſen
te factus fuit generalis. ⁊ tunc
ꝙ clemens quartꝰ dederit Ar
chiepiſcopatum. ¶ Sciendū
ꝙ poſt alexandrum creatus fu
it Vrbanus quartus. Et poſt
Vrbanum Clemens quartꝰ
⁊ tandem Grego. decimꝰ. De
quo refert Bartholomeus de
Piſis in libro conformitatum
ꝙ nominauit eum pontificem
Bonauentura dum erat gene
ralis. Nam defuncto Clemen
te cum per plures menſes i ele-
ctione pōtificis cardinales cō-
cordare non poſſent tante opi-
nionis apud eos erat Bona-
uentura ꝙ omnes in eum vota
ſua compromiſerunt vt ſi ſe vel
alium in papam nominaret il
lum ipſi eligerent. Ipſe vero
nominauit dñm Theobaldū
Archidiaconum leodonēſem
ſanctiſſimum virum qui fuit
Gregorius decimus ⁊ multis
coruſcat miraculis. Et iacet
Aretij in eccleſia maiori canon
nizatus in dyoceſi aretina.
3 ¶ Tertio fuit ſanctꝰ Bonauen
tura aſſumptus ad dignitatē
cardinalatꝰ hec dignitas am-
pliſſima ē in eccleſia dei. quia
vt dicit glo. in c. miniſteriū. ex
tra de officio Archipreſbyteri
cardinales dicūtur. qꝛ per eos
regiꝰ vniuerſalis eccle. ſicut in
cardine regitur oſtiū. vt ponit
lxxi. di. ca. Fraternitatē. Et vt
ſcribitur Aug. de anchona in
libro de poteſtate eccleſiaſtica:
Cardinales aſſiſtant pape ſi-
cut apoſtoli xp̄o. Apoſtoli enī
ſunt nūcupati xp̄i fratres ⁊ pri
cipes mūdi. Sed papa cū fa-
cit aliquos cardinales inſignit
eos iſta duplici dignitate dicēs
eis. Eſtote fratres mei ⁊ princi
pes mūdi. Ipſe aūt papa gerit
perſonā xp̄i. Et ꝙuis etiā epī
ſuccedāt loco aploꝝ alio tamē
modo ꝙ cardinales. Apoſtoli
enim duplici mō ſe habuerunt
ad xp̄m. Vno mō vt ei pn̄tiali
ter aſſiſtētes ſicut fuit an̄ paſ-
2 ſionē ⁊ aſcenſionē ¶ Scd̄o mō
vt miſſi ex p̄cepto eiꝰ ꝑ orbem
qd̄ fuit poſt aduentū ſpiritusſā
cti qn̄ diſp̄ſi ꝑ orbē dimiſerūt
ſe accipiēdo vnuſquiſqꝫ prouin
ciā vel regnū in ſortē ſue p̄dica
tionis. Cardinales ergo repre
ſentant pſonas apoſtolorū vt
xp̄o aſſiſtentes. quia ipi aſſiſtūt
pape preſentialiter vel vicario
2 xp̄i. ¶ Scd̄omodo repreſentāt
perſonas aploꝝ epiſcopi qui ia

partem ſolicitudinis vocati ſūt regentes diuerſas ciuitates vel prouincias. vt Archiepī. Et iſtud ē ſatis ꝯueniēs. vt ſicut i Jerarchia celeſti. Aliqui ange li ſunt aſſiſtētes aliq̄ miniſtrā/ tes miſſi frequēter ad nos Jta i noſtra eccleſiaſtica Jerarchia decet aliq̄s aſſiſtere vt cardina les alios mitti vt epōs. Et quā uis hoc ſit decōi lege et ſecūduȝ cōmunē ſtatum. Tn̄ ſuborta cauſa nō tollitur quin cardīa les aliq̄n mittantur vt legati ⁊ epi etiam aliqui vocati a papa ſunt ei aſſiſtētes. Sicut etiam angeli aſſiſtentes aliq̄n mittun tur ſcd̄m aliquos. vnde dicitur yſaie. vi. ꝙ volauit ad eum vn⁹ de ſeraphin qui purgauit labia ſua. Seraphin autem eſt de or dine aſſiſtentiū. Et qꝛ etiā apo ſtoli nō ſemꝑ aſtiterunt xp̄o vt epiſcopi ſed vt miniſtrātes in alijs actibꝫ. Nā in vltima ce/ na vel poſt reſurrectionē quan do dixit accipite ſpm̄ ſanctum fecit eos epiſcopos. Jdeo nō iſt indecens ꝙ nō omēs cardina/ les ſint epiſcopi ſed aliqui preſ byteri aliqui diaconi. ¶ Accipi unt aūt pilleū rubeum a papa in ſignū ardentis caritatꝫ quaȝ debent habere ita vt ſint para/ ti ſanguinē ſuū fundere ⁊ mo/ ri pro bono ⁊ defenſione ecclie. Unde in ca. Fundamenta. de electione. li. vi. Dicuntur cardi nales. fratres. coadiutores. cō ſilia rij. ⁊ aſſiſtentes dn̄i pape. Jgitur vt ad ſanctum bonauē turam redeamus. ipſe pariſius exiſtens vocatus fuit lugduni a gregorio papa qui ipſum reci pere cardinalatum ⁊ epōpatū albanēſem coegit Jmpoſuitqꝫ vt ꝯſilij negocia ipſe dirigeret ⁊ pertractaret. Jlle nāqꝫ temꝑe frater hieronimus de eſculo or dinis minoruȝ qui fuit poſtea generalis. Deinde cardinalis epiſcopus peneſtrinus. Et tan dem papa Nicolaus quartus redijt ex partibus orientalibus ad quas miſſus fuerat cum ſo lēnibꝫ nūcijs grecoꝝ ⁊ tartaro rū. Et ipſo bonauētura ſugge/ rente greci ad vnitatē eccleſie re dierunt ⁊ tartari baptizati ſunt

¶ Quod memoria ſancti bo/ nauēture erit eterna propter ei⁹ doctrinā deuotiſſimā ⁊ copio/ ſam atqꝫ aīabꝫ vtilem.

Capitulū ſecundum.

Ecunda excellētia ſancti bonauentu/ re dicitur doctrine. Fuit enim ipſe do/ ctor eccleſie ſancte. Quod nec minimū putari debet cum di/ catur in. ca. Cum ex iniuncto. extra de heretecis. Doctorū or

do precipuus eſt in eccleſia dei
Et de doctoribus ſcriptum eſt
Danielis. xij. c. Qui ad iuſtici
am erudiunt plurimos fulge-
bũt quaſi ſtelle ĩ ꝑpetuas eter-
nitates. Et aureola promittit
doctoribus. virginibus ꝛ mar
tyribus. vt docet Albertus in
compendio theologie. ¶ Do
ctrina ꝟo bonauenture triplici
conditione prefulget.

¶ Prima deuotõis
¶ Scđa copioſitatis.
¶ Tertia vtilitatis.

¶ Prima conditio eſt deuotõ
nis. Didicit enim illam bona
uentura ꝛ acquiſiuit cuȝ humi
litate ꝛ timore dei. Nam ĩ cro
nicis ita dicitur de illo. Si qui
dem omnẽ veritatem quam ꝑ
cipiebat intellectu ad formam
orationis ꝛ laudationis diuie
reducens contineo ruminabat
affectu nec tantum ipſe guſta
uit que didicit queꝗ alios do-
cuit. Sed profecto quicũꝗ eiꝰ
ſcripta legit inueniet ibi ſemper
ſpiritualem quẽdam ſaporeȝ q̃
ſi velit refici poteſt ꝛ deuotõne
precipua ad res diuinas inten
di. ¶ Scđa conditio doctrine
bonauenture dicitur copioſita
tis. Scripſit enim copioſe de
rebus diuinis. Nam contem
platione regis francie Ludoui
ci officium crucis compoſuit
Scripſit legendã btī franciſci
maiorem. ſ. ꝛ minorem ꝛ offici
um eius ꝓ maiori pte. Item li
bellum de ſex alis ſeraphin. et
libellum apologie cõtra giral
dum de abbatis villa qui reli
gioſos damnabat ꝛ leproſus
mortuꝰ ẽ. Apologia aũt eſt ſer
mo excuſatorius vel defenſori
us. lxxvi. di. c. Hanc naturaȝ
Scripſit regulam nouiciorũ
Et ſup geneſim opuſ quod in
titulatur de ſeptem viſionibꝰ
ꝛ ſuper quattuor libros ſenten
tiaꝝ. ꝛ ſuper euangelia. ꝛ ſmo
nes dñicales per anni circulũ.
ꝛ arborẽ crucis ꝛ breuiloquiũ.
ꝛ alia opuſcula mire deuotio
nis ꝛ guſtus ſpũalis ¶ Tertia
conditio doctrine bonauẽture
dr̄ vtilitatis. eſt quidem vtilis
valde tam ſpeculationibꝫ diſ
putationũ vacantibus q̃ꝫ pdi
cantibus populis verbuȝ dei
q̃ꝫ etiam ipſis auditoribꝫ. ha
bet enĩ cũ ꝓfũditate ſenſus tã
tam facilitatẽ ꝛ lucíditatem vt
oībꝫ merito ꝓdeſſe poſſit.
¶ Vñ memoria ſancti bona
uenture erit eterna ꝓpter ſplen
dorem miraculoꝝ ꝛ canoniza
tionis ꝛ glorie beate.

Capitulum tertium

Ertia excellẽtia ſancti
bonauenture dr̄ reful
gentie ꝓpter quã erit ĩ
memoria eterna. Fecit enĩ deꝰ
hunc glorioſũ ſanctuȝ fulgere

triplici ſplendore.
¶ Primus dicitur miraculo⁊
ſe coruſcationis.
¶ Secūdus eccleſiaſtice cano
nizationis.
¶ Tertio ſupne glorificatiōis
¶ Prim⁹ ſplēdor dr̄ miraculo
ſe coruſcatiōis. nam in vita ⁊
poſt miraculis eū deus coruſ
care fecit. Dū eni ex humilita
te aliq̄b⁹ dieb⁹ abſtinuiſſet a ce
lebratione miſſe dū genuflexuſ
quodā die miſſam audiret ſat
tente facta diuiſiōe hoſtie a ſa
cerdote ꝑticula vna ꝑ ſemetip
ſam ad os bonauēture ꝓpa
uit quā reuerenter ⁊ cū lachry
mis ſuſcepit. ¶ Apud Lugdu
nū cū q̄dā mulier ſimona noīe
filiū mortuū peꝑiſſet illum ad
ſci bonauēture pedes detulit.
q̇ facto ſigno crucis ſuꝑ eū vi
uū matri reſtituit. Cū ꝓo ſplu
rimū laboraſſet mūdū ſe fuās
⁊ deo gratū in quolibet ſtatu
Lugduni ſciſſime vitā finiuit
anno etatis ſue q̇nq̄geſimoter
tio hora matutina diei dn̄ice
xiiij. die mēſis iulij. Eadē vero
die ſepultū corp⁹ in eccl'ia fra
trū minoꝝ. Ad ſacꝝ cui⁹ tumu
lū ⁊ iuocationē p̄ſidij ſui mul
ta fuere miracula ſubſecuta ex
q̇b⁹ aliq̄ decurram⁹ ¶ Muli
er quedā de caſtro villano oc
to dieb⁹ laborauerat in partu:
eratq̄ꝫ in maximo ꝑiculo con
ſtituta. Emiſſo ꝓo voto q̄ ſe
pulchꝝ ſci bonauenture viſita
ret. mox libera peꝑit. Dux orli
anenſis carcerat⁹ a magne bri
tanie rege detinebat̄. Incurrit
q̄ꝫ q̄rtanā cū dolore capitis et
renū Inuocato ꝓo cū intenſa
deuotiōe bonauētura ⁊ a car
cerib⁹ ⁊ infirmitate liberat⁹ eſt
⁊ in gallias rediens ſepulchrū
bonauēture ꝑſonaliter viſita
uit. ¶ Petrus filius iohannis
calzolarij lugdunēſis claud⁹
dextera tibia ita ⁊ ſine baculo
ambulare nō poſſet voto emiſ
ſo ad ſanctū bonauēturā libe
ratus ē. ¶ Uxor mgr̄i iohānis
garbottini regij ſecretarij hy
dropica ⁊ a medicis de ſanita
te iam deſperata accedente ꝓ
ea viro ſuo ad ſepulchꝝ bona
uenture ſanata ē ita q̄ rediens
vir ſanā illā inuenit. Et ne ſin
gula miracula iueniam⁹ illud
tantū ē recēſendū. q̄ in tranſla
tione corꝑis dicti ſci de eccl'ia
antiq̄ ad nouā lugdunenſem
corroſa reliq̄ ꝑte corꝑis caput
inuentū ē integꝝ capillaturaꝫ
hn̄s ac labia ⁊ dētes. Inuēta
qꝫ eſt eius lingua colorata ⁊ in
tegra ac ſi eſſet hominis viui.
¶ Quedā mulier vebruetano
lacidomia noīe filias multas
feminas pariēs viro ſuo fran
ciſco ingrata erat. Tandē ſua
ſu cuiuſdā magiſtri franciſci d̄

oꝛdine minoꝝ emiſſo voto ad
bonauēturā inde ad paucos
dies ꝯcepit filiū vocauitq3 bo
nauēturā. ¶ Scđ'ꝰ ſplēdoꝛ q̄ de
us fulgere fecit bonauētura dr̄
canonizatiōis. Sciſſimꝰ eni3
Sixtꝰ illū ſolēnit̄ canōizauit
p̄miſſis ſolēnitatib3 conſuetis.
Ut em̄ ſcribit̄ i glo. i. c. glioſꝰ.
deꝰ. de reliq̄. ⁊ vene. ſcōꝝ li. vi
Papa ſolus h3 canonizare. ſā
ctos ¶ Pꝛio q2 canōizatio eſt
vna de maximis cāis fidei: iō
ad papā referēda. extra de ba
ptiſmo. c. maioꝛes. ¶ Scđo q2
papa h3 iudicare d̄ miraculis
fidei. xxiiij. q. i. ca. q̄tiēs ¶ Ter
tia q2 ad papā ſpectat declara
re dubia ſcripturaꝝ multofoꝛ
tiꝰ dubia ſcitatis. extra q̄ filij
ſūt legit. c. Per venerabilem.
Quarto ne p̄ multoꝝ ep̄oꝝ3
ſimplicitatē ꝯtingat ꝓplm̄ deci
pi. Scđm ꝓo aug̃. de an. i li.
de p̄tāte eccleſiaſtica. Sanctū
aliquē canonizare nō ē aliud
q̄ ſcitatē alicuiꝰ venerādā et
app̄ꝛobandā manifeſtare. Et
vt Hoſti. dicit de reliq̄. ⁊ vene
ratiōe ſcōꝝ In canonizatione
ſcōꝝ ſc̄m moꝛē quē nūc tenet ec
cleſia duodecim ſūt ſeruāda.

Primū ē freq̄ns denuncia
tio vt nō ſolū ſemel ſed pluri
es pape denūciet̄ q̄ p ſctō de
beat venerari vt ſic m̄ltiplica
tis intcelloꝛib3 largiat̄ qđ petit̄

¶ Scđm eſt cōmiſſio. ſ. exami
nationis fiende.

¶ Tertiū eſt cōmiſſionis inq̇ſi
tio. ſ. p̄ teſtes iuratos ⁊ fideles

¶ Quartum eſt inquiſitionis
facte relatio

¶ Quintum eſt relationis di
ligens examinatio

¶ Sextū eſt examinatiōis fa
cte per conſiſtoꝛiū diſcuſſio

¶ Septimū eſt ſecreta diffini
tio ⁊ terminatio.

¶ Octauū eſt manifeſta pub
licatio.

¶ Nonū eſt diei canonizatiōis
aſſignatio

¶ Decimū ē ipſius pape ⁊ aſſi
ſtentiū genuflexio ⁊ oꝛōnis de
uotio ne deus p̄mittat eccleſiā
ſuam decipi ⁊ errare

¶ Undecimū eſt ſmocinatio
⁊ miraculoꝝ ac operu3 miſeri
coꝛdie recitatio necnon ipſius
ſancti in cathalogo ſanctoꝛu3
conſcriptio.

¶ Duodecimū eſt miſſe in ho
noꝛem ſancti celebꝛatio. In p̄
mitiua autem eccleſia nō ſua
bant̄ ꝓpter duo

¶ Pꝛimo q2 ibi ſci vt in pluri
bus erant martyres in q̇b3 nō
requirebat̄ talis examinatio ſi
cut in ꝯfeſſoꝛib3. ¶ Scđo. quia
ex feruoꝛe fidei ⁊ ex meriti xpi ⁊
apoſtoloꝝ miracula ⁊ alia ope
ra ſic erant euidētia q̄ non po
terant terguerſatione celari.

¶ Si aũt q̃rat vtrũ icanonizatione req̃rat ſenſus cardinaliũ ⁊ ꝯſiliũ eoꝝ. ¶ Rñdet aug⁹ de an. vbi s. q᷑ de neceſſitate non req̃rit qꝛ ptãs pape nõ limitatur ĩ aliquo nec ꝺepẽdet a collegio. ſed poti⁹ ecõuerſo. Non em̃ collegiũ aſſiſtit pape ꝑ modũ limitationis ſeu determinationis ptãtis eius ſed magis ꝑ modũ miniſterij ⁊ conſilij vt debito mõ h⁹mõi ptãtẽ exeq̃tur. vñ extra de ſen. ⁊ re iu. ca. ad apoſtolice. glo. ait. Papa dicit p̄ſente ſacro ꝯſilio ad memoriã ſempiternã hoc potius eſt ad honeſtatẽ q̃ ad neceſſitatẽ. Nam ſine ſnĩa ꝯſilij ſententia pape ſufficeret ꝯ̄ iperatorem ⁊ queecũq᷑ alium. xv. q. vi. alius. Ipſe em̃ habet plenitudinẽ ptãtis. vt. ij. q. vi. c. decetero. Papa em̃ nõ ſubijcit canõibꝫ nec ab eiſ auctoritatẽ hꝫ ſꝫ eꝯ̄. extra ꝺ elec. c. ſignificaſti. Hec ibi. Sic etiã in canonizãdis ſanctis plenitudinẽ habet ptãtis. ¶ Tñ de congruo req̃rit collegiũ in tali cauſa magiſ q̃ĩ aliqua alia etiam ⁊ vota omniũ p̄latoꝝ curie vt cauti⁹ agatur ⁊ auferat ois ſuſpicio falſitat. ¶ Premiſſis itaq᷑ huiuſcemodi ſolẽnitatibꝫ req̃ſitis facta qꝫ diligentiſſima examinatione ſuper vita ⁊ miraculiſ bonauenture inſtantibuſqꝫ ꝑ canonizatõe eius frederico imꝑatore ludouico francoꝝ rege ferdinãdo rege ſicilie citrafaꝝ mathia rege vngarie. duce venetiaꝝ. duce calabrie. duce ſubaudie. duciſſa calabrie. florentinis. ꝑuſinis. balneoregianiſ ac reuerendiſſimo cardinali iohãne de aragonia. ſanctiſſim⁹ papa Sixtus bonauẽturã ſolenniter canonizauit rome. Anno dñi. M. cccc. lxxxij. menſe aprilis. ¶ Gaudeo qꝛ erã tũc in vrbe p̄dicans regnũ dei. fuiq᷑ cũ ceteris p̄latis dũ vota omniũ exq̃ſita fuere: fui dũ ſolẽnis oratio habita ẽ de laudibꝫ huius ſancti in publico ꝯſiſtorio. fui etiã dũ pontifex in eccleſia ſancti petri miſſam cãtauit ex ſua dĩna voce dicere cepit. Sãcte bonauẽtura ora ꝑ nob. ¶ Gaudeat igit mater eccleſia in hui⁹ ſancti canonizatiõe. letentur et cuncti fideles q̃bꝫ nou⁹ ad ieſum xp̄m dat⁹ ẽ interceſſor.

¶ Exultet ſacra mioꝝ religio in huius ſancti noĩe nõ mediocriter ſublimata. Sed ⁊ tu reuerendiſſime generalis minoꝝ gratias referas imortali deo ⁊ ſuo vicario pontifici maximo atq᷑ reuerendiſſimis dñis cardinalibꝫ cõmiſſarijs ĩ cauſa tã letabũde canonizatiõis videlꝫ Iuliano tt. ſci petri ad vincula. Stephano mediolanẽſi

nūcupato. ⁊ Franciſco ꝺ gon
zaga mantuano. qꝛ compleue
rūt ardētiſſimū deſideriū tuū
Tu franciſcus ſanſon diceris
duplici ꝟtutis vocabulo nun
cupatus. Tu hac etate nr̄a vir
eruditiſſimus humanaꝝ diui⸗
narūqꝫ reꝝ omnē a te pompā
⁊ elationez effugaſti imitatus
franciſci patris veſtigia. Tu
in laboꝛibꝫ regiminis oꝛdinis ro
buſtus ⁊ validus vt alter ſan
ſon es viſus. Sed ꝑ canoniza
cione ſancti bonauēture ſanſo
nis fortitudinē ſupaſti. Quiſ⸗
nam explicet quanto laboꝛe. q̄
ſolicitudine quibꝫ vigilijs q̄n⸗
tiſve ad deū oꝛōnibꝫ canoniza
tionē hanc ꝓcuraſti. Vidi te
ego diſcurrentē ꝑ vrbē nūc ad
pedes pontificis. nūc ad reue⸗
rendiſſimos dn̄os cōmiſſarios
⁊ alios cardinales. nūc ad ali
os p̄latos ⁊ curiales ſempꝛ in
defeſſe hanc canonizationē ex
poſtulādo. Vidi te madefac⸗
tū ꝙ̄ſepe ſudoꝛe. vidi te mente
anxiū ⁊ qn̄qꝫ ꝓpter tarditate lu
gentē. nihilominus nunq̄ ceſ⸗
ſaſti laboꝛare quouſqꝫ ſanctū
hoc negociū deductū eſt ad ꝑ⸗
fectū. Benedicamus ergo oēs
patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſcm̄ ⁊ bona
uen. p̄cipuo iam veneremur af
3 fectu. ¶ Tertius ſplendoꝛ bo⸗
nauenture ꝺꝛ ſupne gloꝛifica⸗
tionis. Sicut in eccleſia mili⸗

tanti deus magnū fecit illū ita
incōparabiliter exaltauit eū in
eccleſia triūphāte. Dep̄cemur
itaqꝫ ieſum xp̄m caput electoꝝ
vt ꝑ huius ſancti merita nos
pducat ad celeſtē patriā Amē
¶ De ſcō Bernardino p̄dica
toꝝ noſtri tēpoꝛis p̄ncipe.

Sermo. liiij.

Dilectus deo ⁊
hominibꝫ: cui᷒ me
moꝛia in benedicti
one eſt Sapientis
verba ſūt iſta originaliter Ec
cleſiaſtici. xlv. ca. ⁊ in epl̄a ho⸗
dierne feſtiuitatis. Vellē hoc
tpe tanto eloquentie ſplendoꝛe
fulgere vt nō ſolū alteꝝ demo
ſthenem p̄ncipem oꝛatoꝝ gre⸗
cie aut ciceronē latinū me pu
tarent oēs aſtantes. ſed ange⸗
lum crederent de celo miſſum:
vt fari poſſem eximias laudes
illius ſancti Bernardini qui
ſua p̄dicatione nomen glioſuz
Jeſu xp̄i mirabiliter exaltauit
Ipſe quippe alter paul᷒ ⁊ vas
electiōis xp̄ianam religionem
ſua doctrina refoꝛmauit Ipſe
italie populo ꝑ abrupta vicio
rum deuiantes ad ſemitā ꝟtu
tum ⁊ iuſticie reduxit. Ipſe de
niqꝫ religionē ſacram minoꝝ
numero ⁊ ſanctitate adauxit.
Merito itaqꝫ in eius ſolēnita
te p̄conia p̄dicationis ei᷒ enar
rare debemus Ob illā nanqꝫ

deo ⁊ hominibꝫ dilectus eſt et memoria eius benedicta ī ſempiternū manebit. De qua in pſenti ſermone tres excellētias pponimus declarandas.

¶ Prima dr̄ cōmendatiōis
¶ Scđa conditionis.
¶ Tertia honorationis.

¶ Quod cōmendatꝛ pdicatio ſancti bernardini ꝓpter humilitatē charitatē ⁊ patientiam.

Capitulum pmū

Prima excellentia pdicationis ſancti bernardini dr̄ cōmendatiōis

Sua qppe pdicatio ſatis ē cōmēdāda. ⁊ maxime ꝓpter tria

¶ Primo ꝓpter humilitatē.
¶ Scđo ꝓpter charitatem
¶ Tertio ꝓpter patientiam

¶ Primo cōmendatꝛ pdicatio ſci bernardini ꝓpter humilitatem. Nō em̄ pdicauit pſumptuoſe aut ſupbe ſe ingerēs ſed miſſus. Officiū nāqꝫ pdicatorū. officiū eſt angeloꝝ. qꝛ ſicut angeli annūciant diuina. ita ⁊ pdicatores. de quibꝫ dauid in ps. ait. Annūciauerūt opa dī. Angeli aūt non ex ſe veniunt. ſed vt dicit apoſtolus ad Hebreos ij. c. In miniſteriū miſſi ſunt. ſic ⁊ predicatores. Quomodo pdicabunt ait apoſtolus ad romanos. x. Niſi mittātur. Quod autem Iſaias non vocatus ſe obtulit ad pdicandum cū dixit. Ecce ego mitto me. Iſaie. vj. ca. Et econtra cū Hiere. mitteretur a deo ſe excuſauit dicens. A a a domine deꝰ. ecce neſcio loqui. Hiere. i. c. Et ſi diuerſa vox extra pdijt. non tamen a diuerſo fonte dilectionis emanauit. Duo quippe ſunt pcepta charitatis vt ait grego. amor. ſ. dei ⁊ proximi. Per actiuam vitam prodeſſe proximis cupiens Iſaiaꝫ officium pdicationis appetijt. Per contemplationem vero hieremias ſedule amori conditoris iherere deſiderās ne mitti ad pdicandum debeat contradicit. Quod laudabiliter vnus appetijt: hoc laudabiliꝰ alter expauit. Iſte ne tacite cōtemplationis lucrum loquendo perderet. Ille ne ſ dāna ſtudioſi operis tacendo ſentiret. Sed h̄ in vtriſqꝫ eſt ſubtiliter intuendū. qꝛ ⁊ is qui recuſauit plene nō reſiſtit. ⁊ is qui mitti voluit ante ſe p altaris calculum purgatum vidit. Et paulo ā. Grego. dicit. Sicut toto deſiderio occupationeꝫ fugere debemꝰ. ita ſi deſit qui pdicet occupatiōis onus libēti neceſſe ē aīo ſubire. Hec oīa. lxxxij. q. i. c. in ſcripturis. Et qꝛ difficile ē ⁊ eaꝝ videre ſe purgatū Quia nemo ſcit vtꝝ odio vel amore dignꝰ ſit vt dicitur Ec

cleſiaſtes. ix.c. Ideo nullus dꝫ pſumere ex ſe ire ad predicādū Sed expectare debet vt mitta tur vel a deo vel ab eccleſia. vñ de Johāne baptiſta dicit Jo/ han. i. ca. Fuit homo miſſus a deo. Nō tñ creditur alicui di/ centi ſe miſſum a deo ꝙ ab eccia nō eſt miſſus niſi probet ꝑ mi/ raculū ſicut moyſes extra de he reticis. ca. Cū ex iniuncto. Et argumentū de con. di. ij. ca. Re vera. Sic fuit miſſus Equici us cui apparuit in ſomnis an gelus ⁊ eū ad p̄dicandū miſit xvi. q. i. §. Hoc idem Ab eccle ſia autem mittitur quis vel or dinarie vt quilibet curatus ſal/ tim quo ad ſubditos Ad recto res enim eccleſie maxime per ti net predicare ꝑ ſe vel ꝑ alium ſubditis ſuis. vñ primis recto ribꝫ dixit xp̄s Marci vltimo. c. Eūtes in mundū vniuerſuꝫ p̄dicate euangeliū omni creatu re. Et grego. dicit in paſtorali xliij. di. c. Sit rector. Officiuꝫ p̄dicationis ſuſcipit ꝗſquis ad ſacerdotiū accedit vt añ aduen tū iudicis qui terribiliter ſequi⁹ tur ip̄e. ſ. clamādo gradiat id ē p̄dicando. Et loquit Grego. d̄ curatis. Qui etiā figurā indu cit Exodi. xxviij. c. vbi dicitur ꝙ ſacerdos ingrediēs taberna culū tintinnabulis ambiat vt audiatur ſonit⁹ qñ ingreditur

⁊ nō moriatur. Quia vt expo/ nit gregorius dicto ca. ſic rector irā contra ſe occulti iudicis exi git ſi ſine predicationis ſonitu incedit. Et ſic moritur ſpiritua liter. vñ dñs Ezechieli ꝓphete xviij. c. fili hois ſpeculatorē de/ di te domui iſrael. Si dicente me ad impiū morte morieris. tu nō annūciaueris ip̄e in iniq tate ſua morietur. Sanguineꝫ vero eius de manu tua requi/ ram. Cōfirmat aūt Nicolaus papa. xliij. di. Deſpēſatio inqt celeſtis ſeminis nobis iniūcta eſt ve ſi nō ſparſerim⁹. ve ſi ta/ cuerimus. Uel ab eccleſia mit titur quis ad p̄dicandū ex pri/ uilegio vt p̄dicatores ⁊ mino/ res. Auguſtinēſes carmelite et ſeruite ſaltim in eccleſijs ſuis. In alijs eccleſijs nō niſi voca/ ti. Et hi etiā debēt mitti a pre latis ſuis de quibꝫ fit mētio in clemētina dudū. de ſepulturis. Qui aūt vocatus ſe miſſus ad hoc ꝑtinaciter recuſat ab eccle ſia a deo contēnitur Qd̄ figu/ ratū fuit in eo ꝙ nolebat ducere vxorē fris mortui. ⁊ ꝓpt diſcal/ ciabat vno pede. vt exponit au gu. viij. q. i. c. Olim. Nūc inqt euāgelij. ꝗſq; p̄dicator. ita dēt in eccia p̄dicare ſiue laborare vt defūcto frī. i. xp̄o ſuſcitet ſāctū ꝗ ꝓ nob mortu⁹ ē. Et qd̄ ſuſci/ tatū fuerit ei⁹ nom̄ accipiat Uc

igit̄ ad ſctm̄ bernardinū ↄuer/
tam⁹ ſermonē. Ipe ſic̄ expien/
tia facti manifeſtauit a deo ele
ctus. ⁊ aplatis ordis p obediē
tiā aſtrict⁹ officium p̄dicādi ſu
ſcepit. Nat⁹ eni in ciuitate maſ
ſa ꝓuicie thuſcie ⁊ hōeſtiſſim⁹
parētibꝫ p̄re vicȝ tollo ⁊ matre
mera nobilibꝫ ſenēſibꝫ añ ↄple
tū ſeptēniū vtroqꝫ parēte orba/
tus remāſit ſub cura ⁊ regimīe
cuiuſdā venerabilis dn̄e ſororꝫ
mr̄is ei⁹ cui nomē erat diana q̄
puerulū iduxit ad ꝟgis g̃lioſe
p̄cipuā deuotionē. Et operā d
dit vt lr̄is vacaret ac moribus
bonis. Creuit aūt de ꝟtute i ꝟ
tutē hōeſtus affabilis ⁊ paupi
bꝫ liberaliſſim⁹. Tātaqꝫ fuit i
eo aptitudo igenij ⁊ ſubtilitas
intellect⁹ ꝙ añ ↄpletū annū qn
tū decimū in grāmatica logica
⁊ morali philoſophia ſatis me
diocrit̄ fuit inſtruct⁹. Indeqꝫ
cepit lectionē iuris canonici fre
quētare. Eratqꝫ vita ei⁹ ita mū
da vt oibꝫ alijs cederet in exem
plū. Nā vt retulit mihi qdā vir
fidedign⁹ cācellari⁹ dn̄i ſenēſis
noie leonard⁹ q̇ ↄſoci⁹ ei⁹ fue/
rat in ſcolis i etate illa adoleſcē
tie ad malū ꝓna. Null⁹ aude/
bat corā bernardino ꝟbū turpe
aut laſciuū ꝓferre. Quinimo ſi
qn̄qꝫ alij adoleſcētuli ⁊ ſchola
res abſn̄te bernardino aliq̄ int̄
ſe ꝟba ocioſa referrēt ſi vidiſſēt
ex poſt bernardinū aduenientē
mox alter alteri loquebat̄. Ta
ceam⁹ inq̇t qꝛ bernardin⁹ vēit
Quid plura. Anno etatis ſue
decimo octauo. Dū peſtiſ crucu
lētiſſima ſeuiret q̄ſi in tota ita/
lia In hoſpitali magno ſenenſi
iacebat multitudo egrotantiū
ex peſte ⁊ vix erat q̇ ill̄ miſtrarȝ
Nā ⁊ famli oēs ꝓ maiori p̄te ⁊
arōatarij ⁊ illo hoſpitali ↄmo/
rātes ⁊ capellani atqꝫ alij pl̄i/
mi peſte ꝑcuſſi obierant. Erat
ill̄ tp̄ibꝫ r̄ctor hoſpital̄ qdā vir
deuot⁹ ⁊ pbꝫ dn̄s Johānes de
gēnaronibus q̇ vidēs ſibi hūa
nū deeſſe auxiliū ad ꝟginē pijſ
ſimā ſe ↄuertit illā depcans vt
tam extreme infirmoꝝ neceſſi/
tati ſuccurreret. O felix adole
ſcētia bernardini. O ardētiſſi
ma caritas cordis eius O pie
tas omibꝫ poſteris p̄dicanda.
Mox vt bernardin⁹ audiuit q̄
de infirmis patiētibꝫ dicebant̄
monuit qꝫ pl̄es iuuenes ⁊ vna
cū illis ad hoſpitale ſe cōtulit.
nec timuit mori. Nec horruit
peſtem. Necqꝫ labores refugit.
Māſit ibi quatuor mēſibꝫ die
noctuqꝫ miniſtrās egrotis ꝑpt̄
deū. Exinde cū peſtis ceſſaſſet
repetijt domū ⁊ quatuor men
ſibus egrotās quaſi ſemper in
lectulo iacuit. Adepta ꝟo bo/
na valitudine ſenſit ꝙ quedaȝ
dn̄a Bartholomea ſoror p̄ris

eī⁹ ceca ꝛ ſurda ꝛ ī lectulo vali tudiaria nēīnē hēbat q̄ illaꝫ iu uaret moꝛ ad illā ſe ꝯtulit eiqꝫ ꝑ plꝛes mēſes vſqꝫ ad moꝛtē ob ſeq̄oſiſſime miſtrauit. nlla fra⸗ tr⁹ nauſea nulloſqꝫ laboꝛe tur bat⁹. Moꝛtua illa a dō inſpira relicto ſclo ꝛ oīb⁹ ſuis bōis pau ꝑib⁹ erogatis habitū religionis minoꝝ deuotus accepit in die natiuitatis virginis glorioſe q̄ etiam die natus fuerat ex vte⸗ ro matris. Anno etatis ſue. xx ante altare maius ſancti fran⸗ ciſci de ſenis. Quē habitū ſibi dedit frater iohannes riſtoꝛij. vir ſanctus ꝛ in dei ſeruicio ꝓ⸗ batus Inde ad locū de colum baria de voluntate prelatorū ſe contulit vbi in omni deuotōne ꝛ perfectione ac obſuātia regu le ſuū nouiciatum expleuit. Fa cta vero pꝛofeſſione in die ſ. na tiuitatis virginis oꝛatōni ꝛ ſtu dio litteraꝝ ſe dedit. ꝛ cū fact⁹ eſſet ſacerdos pꝛimā miſſaꝫ in die natiuitatis virgīs celebra uit. Qua etiam die mandato accepto a generali miniſtro de penitētia pꝛedicanda pꝛimuꝫ ſermonē ad populum habuit. ¶ Scdo ꝯmendatur pꝛedica tio ſancti Bernardini pꝛopter caritatem. Pꝛedicauit eni ad honoꝛē dei ꝛ ſalutē aīaꝝ. Iſte enim dꝫ eſſe finis p̄dicatoꝝ ver bi dei. Nā qui ꝓpter cupidita⸗ tē pꝛedicant vel vanitatē ꝛ gꝉo riā mundi figurantur per Ba laam. De quibus dicit ꝑetr⁹ in epl'a. Secuti ſunt viam Ba⸗ laā ex Boſoꝛ qui mercedē iniq tatis amauit. coꝛrectionē vero habuit ſue veſanie ſubiugale mutū. ¶ Sup quibus verbis dicit beda. ij. q. vij. ca. Secuti. ꝙ multi catholicoꝝ intantum amant mercedē iniquitatis vt etiā docti ab indoctis clerici a laicis merito redarguant. Qui iure ꝯparantur pꝛophete q̄ ver bis aſine ꝯtra naturā loquētis coꝛripitur nec tñ a ꝓpoſito pri⸗ mi operis retardatur. hec ille. ¶ Quāuis tñ p̄dicatoꝛes non debeant pꝛedicare pꝛīcipaliter pꝛopter tempoꝛalia habenda. Alias tanqꝫ venditoꝛes bouꝫ de templo eijciuntur. Debꝫ tñ populus subminiſtrare eis ne⸗ ceſſaria iuxta illud. i. ad coꝛin⸗ thios. ix. c. Nō alligabis os bo uis triturātis. Vñ Hiero. xvi q. i. ca. penultimo ait. Apoſtoli cis viris ꝛ euāgelizantibus in neceſſarijs vſibus nolleꝫ tribue re ſeipſum condēnare eſt. ꝛ Au guſti. in li. de baptiſmo paruu loꝝ non eſt venale euangeliuꝫ vt pꝛo tempoꝛalibus pꝛedicet. qui enim ſic vendūt magnam rem vili vendunt. Accipiāt er⸗ go pꝛedicatoꝛes ſuſtentationeꝫ neceſſitatis a populo mercedeꝫ

diſpenſationis a deo. Nō enim a populo redditur quaſi merces illis qui ſibi in caritate euāgelij ſeruiunt. ſed tanꝗ ſtipendium datur. quo vt poſſint laborare paſcantur. hec ille. Et Paulus .i. ad Corinth. ix. ca. Quis militat ſuis ſtipendijs vnꝗ. ¶ Et iterum ſi nos vobis ſpiritualia ſeminamus nō magnuȝ eſt ſi nos carnalia veſtra metamus. Et iterum Dominus ordinauit his qui euāgelium annunciat de euangelio viuere. Dixi hec omnia ꝓpter indiſcretionem quorūdaȝ populorum qui vellent p̄dicatores viuere de aere vel vento. Nolo tn̄ excuſare predicatores cupidos ⁊ auaros ambitioſos honorum ⁊ dignitatum. Qui imitari debent ſanctum Bernardinum rerum temporaliuȝ contemptorem Nam ⁊ ter vocatus ad epiſcopalem dignitatem minime acquieuit. Diuitias non congregauit dicēs cum Paulo act. xx. c. Argentū aut auꝛ aut veſtem nullius veſtrū concupiui. Et licet in omni vita ſua verus fuerit paupertatis amator diſcipuluſqꝫ ⁊ filiꝰ beati franciſci. Tamen illud eſt ꝺ ipſo notabile īter cetera quod mediolani oſtendit exempluȝ caritatis necnon ⁊ contētus pecunie. Dum enim ibi populo diebus pluribus predicaſſet illuſtriſſimus dux eiuſdem vrbis philippus eidem ꝑ fideleȝ nunciū multam auri copiā in elemoſynā miſit. Nuncius ita ꝗ auri pondere reuertenſ aſſūpto ad ꝯuentum fratrum feſtinanter acceſſit. Et pergens ad cellam ſancti bernardini aurū ſibi ex parte dn̄i ducis benigne ⁊ reuerendiſſime preſentauit. Ipſe vero vir dei hilari vultu gratulantiqꝫ animo predictuȝ aureum munus. ⁊ ſi in proprios vſus accipere recuſaret. caritatis tamen zelo in redemptionem captiuorum ⁊ pauperum vſus miſericorditer exhibere ꝺcreuit. Accerſito igitur quodā probo venerandoqꝫ ciue ſocioqꝫ vocato ſumptaqꝫ ad ipſo ciue pecunia ad carceres clam ⁊ incunctanter acceſſit ⁊ ꝗ plurimos inde captiuos redemit relinquāqꝫ partem pauperiꝰ cū magna animi hilaritate diſtribuit. Sciens aūt illuſtriſſimus ille dux q̄ facta fuerāt ſanctū bernardinū mirabiliť ꝯmēdauit ¶ Tertio ꝯmēdať predicatio ſancti bernardini ꝓpť patientiā. fuit em̄ patiētiſſimꝰ ī laboribꝫ in infirmitatibꝫ ⁊ in ꝑſecutōibꝫ. Et vt de ꝑſecutionibꝫ loquar. accuſatus fuit tāqꝫ hereticus ab emulis quibuſdam martino quinto. Qui eū ad ſe

venire pcepit. Añ vo q̃ ſe cõ-
tuliſſet ad vrbẽ ſonabãt vndi
q̃ falſi rumores de ſcõ bernar
dino dicebãt em̃ populi. Ve
niet veniet ille hereticus. Alij
cõbureť ille hereticus ⁊ ſimilia
Dũ vo vrbẽ intrauit oñdebať
digito ⁊ vnꝰ alteri cachinãdo
dicebat. Hic hic ẽ ille. Ipſe vo
hec oia p dei amore equanimi
ter tolerabat. ⁊ tãdẽ vitate in-
ſpecta ⁊ cõperto clariſſime qđ
non ſolũ catholicꝰ foret ſ; etiã
fidei catholice digniſſimus p̃-
co a pontifice gratioſe viſus ẽ
⁊ auditus. ⁊ cũ eius bñdictio
ne p̃dicare cepit in vrbe. Tan
tam vo gratiã deus ori eius et
vbis infudit vt oĩs populus
ↄflueret ad eu; audiendũ ac ſi
fuiſſet angelus dei ⁊ quanto p̃-
us nomen eius videbatur oĩbꝫ
odioſũ: Tãto poſtea cunctis
vtriuſq̃ ſexus factũ ẽ venera-
bile. Predicauit ſic multo tp̃e
cũ incredibili aĩaꝝ fructu. qui
etiam pdurat vſq̃ ad tp̃a no-
ſtra. Paſſus ẽ ⁊ alias pſecutio
nes eo q̧ ſemp vtutes pſeqniť
inuidia. A nõnullis emulis di
cebať litteraꝝ ignarus cum tñ
in ſcripturis diuis foret erudi
tiſſimus. Alij vo quadragin-
ta ſermones duntaxat eũ ſcire
aſſeuerabãt. Plerīq̃ vo curio
ſi ⁊ vana eloquẽtia tumidi ig
nauũ ineptũ ⁊ ipolitũ fatebãť.
Qui tũ in hoc dicẽdi genere ⁊
in his que p̃dicari debẽt p ſalu
te populoꝝ irrep̃hẽſibilis erat
ſ; h̃ nõ videri debet mirũ q̧ ſi
hñoĩes flagitioſi detraherent
cũ ſp fuerit hoĩum maloꝝ con
ſuetudo ſanã doctrinã ſperne
re ⁊ deteſtari. ¶ Unde Lactã
tius li. v. diuinaꝝ inſti. đ cyp̃a
no ſic refert. Unus p̃cipuus ⁊
clarus extitit cyp̃anꝰ q̃ magnã
ſibi gloriã ex arť oratorie pfeſ
ſione q̃ſierat ⁊ admodũ multa
ↄſcripſit in ſuo genere miran
da. Erat em̃ ingenio facili co
pioſo ſuaui. ⁊ que ſermõis ma
xima eſt vtus aperto vt diſcer
nere neq̃as vtꝝ ve ornatior in
loq̃ndo an facilior in explican
do. an potẽtior in pſuadendo
quiſq̃ fuerit. Hic tñ placere vl
tra vba ſacramentũ ignoran
tibus nõ põt. qm̃ myſtica ſũt
que locutus ẽ ⁊ ad id pparata
vt a ſolis fidelibꝫ audianť. De
niq̃ a doctis huius ſeculi qbꝫ
forte ſcripta eius innotuerunt
derideri ſolet. Audiui ego q̃n
dam hominẽ diſertũ ſane qui
eũ ĩmutata vna littera caprio
nũ vocaret quaſi qui elegans
ingeniũ ⁊ melioribꝫ rebꝫ aptu;
ad aniles fabulas contuliſſet.
hec ille. De btõ Hiero. Quid
referemus qui lumẽ ſplendidiſ
ſimũ eccleſie fuit. ⁊ tñ dentes
malignoꝝ nõ euaſit. Et vt ip̃e

ad Nepotianū ſcribit. Per infa
miā ⁊ bonā famam xp̄i miles
gradit᷑. Nec laude extollit᷑. nec
vituperatione frangit᷑. Per die
ſol non vrit eū neq; luna p no
ctem. Impleuit iſta ſcūs Ber
nardinus q̄ dū falſo ſibi mul
ta obijcerent᷑ q̄nq; cōtumelio
ſe dicerentur in faciē nunquā
vultus hilaritatē mutauit nū
q̄ verbū ꝓtulit iracūdie. Sed
in oib; benedicebat deū. ſicut
accepti ab his qui ſecum fami
liariter conuerſati ſunt.

¶ De ſufficiētia ⁊ prudētia at
q; ſtupenda efficacia p̄dicati
onis ſancti bernardini.

Capitulū ſecundū.

Ecūda excellētia p̄di
catiōis ſcī bernardini
dr̄ ꝯditionis. Habuit
quidē ſua p̄dicatio tres ſingu
lares conditiones.

¶ Prima dicitur ſufficientia.
¶ Secūda prudentia.
¶ Tertia efficacia

¶ Prima ꝯditio fuit ſufficien
tia. Tria em̄ reqruntur in p̄di
cante vt populum inducat ad
bene beateq; viuendū. ſm au
guſtinū. iiij. li. de doctrina xp̄i
ana. ¶ Primum eſt vt doceat.
¶ Secūdū vt delectet. ¶ Ter
tiū vt flectat ⁊ moueat. Et cū
quis iſta facit induſtria artis
rhetorice ad honorē dei ⁊ ſalu
tē aiaꝝ bū eſt ⁊ laudabile ſm
eundē aug᷒. Sed cū ſpūſſcūs
vtit᷑ lingua p̄dicatoris vt iſtr̄o
ad iſta efficiendū ſicut fuit in
apoſtolis qui impiti erant tūc
opus illud ē gratia gratis da
ta q̄ dr̄ gratia ſermonis ⁊ lin
gua angeloꝝ. Et ſermo ſapien
tie dr̄ in locutione de diuinis.
Sermo ſcie de humanis vt d̄
moribus ⁊ vicijs ⁊ ꝟtutibus ⁊
h᷒mōi ſm Tho. ij. ij. q. clxxiij.
Perfecti᷒ aūt iſta opatur gr̄a
q̄ natura vel ars. Sed aliqn̄
aptitudine naturali i p̄dicato
re exn̄te ⁊ arte rhetorice adiun
cta. aliqn̄ etiā ſpūſſcūs opatur
plenius iſtud. ſ. inductionē au
ditoꝝ ad faciendū que p̄dicat
Hois ergo ē ſe p̄parare. ſ. vt
bn̄dicat Deū autē dirigere lin
guam. ⁊ vt dicit aug᷒ in p̄fato
li. de doctrina xp̄iana. Sapiē
tia ſine eloquētia paꝝ profuit
quo ad populos. Eloquentia
ſine ſapientia multū nocuit. ē
em̄ vt gladius in manus furio
ſi. Sapientia cum eloquentia
multū iuuat ⁊ operatur. San
ctus bernardinus p̄dicādo do
cebat. quia ipſe vere doct᷒ erat
vt etiam patet in ſermonibus
quos compilauit. Delectabat
etiam auditores adeo vt vni
uerſaliter omnes verbis ſuis re
focillarentur tanquam ſi ſume
rent ſapidiſſimum cibum. Fle
ctebat inſuper ⁊ mouebat bo

minū affectus: vt oſtendemus in tertia cōditione q̄re ipſe ſuffi cientiſſime docuit ⁊ predicauit.

¶ Scd̄a ↄditio p̄dicatōis ſancti bernardini dicit̄ prudentia. Fuit enim prudētiſſimus ad euitandū omnia illata quibuſ p̄dicatores ꝟbi diuini debent abſtinere. q̄ ſunt.

¶ Falſitas.
¶ Adulatio.
¶ Jactantia.
¶ Scandalum.
¶ Contentia.
¶ Superfluitas
¶ Leuitas.
¶ Indiſcretio.

¶ Primo abſtinere debēt p̄dicatores a falſitate. Nō enī ſunt aſſumēda aliqua falſa p̄ q̄cunq̄ꝫ vtilitate q̄ poſſet inde ſequi. qꝛ ſic veritas fidei redderetur. ſuſpecta argu. di. ix. c. ſi ad ſcripturas. Jō aug. ait. xxij. q. ij. c. Primū. Ad ſalutē nō dꝫ quis ꝑuenire opitulāte mēdacio Et idē ꝑtractās illud apl̄i p̄me ad Corinthi. xv. ca. Inuenimur falſi teſtes. Perhorrendū ē aliquid falſe de deo dicere. etiam ſi ad laudē eiꝰ ꝑtinere videatur Nō enim minore ſꝫ maiore fortaſſis ſcelere in deo laudat̄ falſitas. q̄ꝫ vituperetur veritas. Et idem in libro de mēdacio. Mendaciū maxime pernicioſum eſt qđ fit in his q̄ ad religionem xp̄ianā ꝑtinent. Jdeo doctores tenēt᷑ q̄ ſi q̄s nō ex lapſu lingue ſed ex induſtria diceret mendaciū in p̄dicādo mortaliter peccaret. nec excuſaretur ſi hoc faceret cauſa ↄuertendi aīas ad deū. qꝛ vt ait Apl̄us.

¶ Deus non eget noſtro mendacio. Tempore meo inuenti ſunt aliqui fingētes ⁊ p̄dicantes miracula falſa viſiones excogitatas. Prophetias determinatas ſcd̄m ſuū ſenſum ⁊ alia huiuſmodi q̄ tn̄ euanuerūt in cogitationibus ſuis. Nonnulli ꝟo vt ignorātibꝫ ſapiētes apparerent falſas allegatiōes ad ſuū ꝓpoſitū induxerūt: vn̄ dūꝫ quidam amicus meꝰ p̄dicaret neapoli inducere voluit ad robur ⁊ ↄfirmationē cuiuſdā ſui dicti ſn̄iam ↄmentoris qui tn̄ forte in aliq̄ ↄmēto dictū illđ tāgebat. ⁊ dū falſo allegaſſꝫ cōmētatorē p̄io de aīa. 3ᵒ đ aīma ſcđo phiſicoꝝ. tertio methaphiſice ⁊ huiuſmodi. Tandē multiplicando verba dixit. Et hoc idē ↄfirmat ↄmētator primo ethicoꝝ. tertio ethicoꝝ. vij. ethicoꝝ. qui tamē de ethicis non ſe intromiſit. Jlle idem fecerat ſibi quandā cathenā doctoꝝ ⁊ falſo illos inducebat dicēs Et hoc refert Aug. li. ij. de ciui. dei ⁊. iij. de trinitate. ⁊ i encheridiō

ꝛ huiuſmodi. Jta ꝙ apud im‑
peritos videbatur homo mira
bilis: ſed apud doctos ignarꝰ
ꝛ mendacijs plenus. ¶ Scḋo
predicatores abſtinere debent
ab adulatione ne ſcꝫ laudet po
pulū in quibus reprehenſibiliſ
eſt. quod eſt peſſimū. Uel etiā
de tēporalibus magnificentijs
niſi forte hoc ſcḋm fiat tempe/
rate vt melius ferant correctio/
nē durā imediate ſequendam
Adulari enim peccatoribꝫ eſt
graue peccatū. vt ptꝫ. xlvi. diſ.
c. Sunt nonnulli. Et clericus
adulationi ſeruiens degrada/
ri debet. eadē di. c. clericus. Et
nihil ē miſerius eo q̄ adulatio
nibꝫ delectatur vt dicit. lxxxiij.
di. c. Nihil illo paſtor ꝛ vtilius
eſt peccantē ſeuere corrigere q̄ꝫ
adulando palpare. v. q v. cap.
Non ois. ꝛ vtilius eſt ꝛ melius
pro veritate pati ſupplicium q̄ꝫ
pro adulatione beneficiuꝫ. xi. q
iij. c. Nemo.. Et adulatio ꝓhi
betur. C. Si quis aliquem te
ſtari prohibuerit. ꝛ ē adulatio
ſermo prolatus vt placeat.
¶ Tertio debēt p̄dictores ca/
uere a iactantia. Sūt eni q̄daꝫ
qui ſemꝑ de ſe bn̄ dicūt. ꝛ alios
ꝯtēnunt. de quibꝫ Gregoriꝰ ait
xlvi. di. c. i. hꝫ h̄ ꝓpriū doctrina
arrogantiū vt neſciāt humilit
docere qḋ ſciūt. ¶ Quarto dn̄t
p̄dicatores cauere a ſcādalis p̄
latoꝝ ꝛ alioꝝ maioꝝ vt nō di/
cantur irrationabiliter eorūꝫ vi
cia. vn̄ ſequit ꝙ nec illi emēdā/
tur nec populi propter hoc edi
ficantur aut meliores fiunt. et
p̄cipue caute agendū cū loquū
tur predicatores de clericis. qꝛ
vt ſcribitur extra de imunitate
eccleſiaꝝ. c. Clerices. Clericis
lacos infectos oppido. i. valde
ſm gloſam tradit antiquitas
Jdem. ij. q. vij. c. Laicos. ꝛ ca.
Laici. ¶ Quinto dn̄t p̄dicato
res prudētes cauere a ꝯtētioni
bꝫ cū alijs p̄dicatoribꝫ. vn̄ apo
ſtolꝰ prime ad thimo. ij. ca. ait
Noli ꝯtēdere ꝟbis ad nil eniꝫ
vtile ē niſi ad ſubuerſionē au/
dientium. Nec ex hoc ꝙ alius
habeat maiorem concurſum
qui ſit etiam minus ſciens pre
dicator indignationē oſtendat
Nā ꝛ xp̄s indignatus non fu
it ꝙ aliquādo Johannes ba/
ptiſta fuerit in maiori opinione
populi q̄ꝫ ipſe. Si autēꝫ audit
aliū predicatoreꝫ dicere aliqua
que nō ſunt reprobata nec ꝯtra
fidē vel bonos mores ſꝫ dubia
q̄uis ipē nō ſit illius opinioniſ
ſufficit ſibi dicere opinioneꝫ ſu
am cū ſuis rationibꝫ ꝛ nō impu
gnet alium q̄d ipſe. quia hoc eſt
intrare conditiones ꝛ ſcandali
ʒare ꝓplos. Si etiā audit predi
catorē aliū dixiſſe contra fidem
ꝛ bonos mores vel deťminata

ꝑ eccleſiam nō credat faciliter niſi audiat a fide dignis ⁊ tūc corrigat eū fraternaliter vt retractet. Qđ ſi ille noluerit facere tūc publice p̄dicandū cōtra ip̄m. Si aūt p̄dicator ip̄e admonitus errauit debet patienter audire ⁊ ſe corrigere dictaq; ſua erronea emēdare. ¶ Sexto p̄dicatores prudētes debēt abſtinere a ſuꝑfluitate ⁊ nimia plixitate. q2 vt ꝓuerbio. dicitur Gaudēt breuitate moderni. ff qđ metus cā. l. i. ⁊. C. de appella. l. ampliorē. §. In refutatoriis. ⁊. C. de p̄ci. impa. offerē. l. Simili. vñ Grego. in omelia ait. Alimēta q̄ min⁹ ſufficiunt auidi⁹ ſumunt. ¶ Septio abſtinere dn̄t p̄dicatores a leuitate ne dicāt ꝟba ocioſa ⁊ fabulas ad ꝓuocādū riſū. Et ſi aliqn̄ ē op⁹ facere ꝑpl'z attētū cū aliq̄ modeſtia facecia tēperate fiat ⁊ raro. Nō ſit etiā leuis ꝑdicator ad ferendā ſn̄iam de q̄libꝫ actu ꝙ ſit pctm̄ mortale. Et in oīb⁹ vtat' ḡuitate ſicut bos lapſus q̄ fortiter figit pedē. ¶ Octauo abſtinere debēt p̄dicatores ab indiſcretōe. Nā quedā inter mulierculas de ſubtilitatibus theologie p̄dicāt. Alij doct; et ſapiētib⁹ viris fabulas narrāt Nōnulli in p̄cipuis ⁊ maxis ieſu xp̄i ⁊ ꝟginis matris alioꝝ ꝗ; ſanctoꝝ ſolēnitatib⁹ de ludo alee de blaſphemia. de vſura ⁊ ſimilib⁹ p̄dicāt. Nihil de copioſa materia feſtiuitatū occurrēte tangētes. Heu nō poſſuꝫ nō accuſare quendam q̄ in die natiuitatis ieſu xp̄i in ciuitate nerleonēſi de ſodomia totū ſermonē ꝯtexuit. cū tn̄ miranda occurrāt de natiuitate xp̄i iocūda plerisq; etiā dū contra vicia inuehūt omi honeſtate demiſſa talia loquūtur ⁊ dicūt q̄lia etiam in ore leonū turpiſſima viderētur. Hi nolūt audire ꝟba ſancti franciſci q̄ ſic in regula fratrū minoꝝ ſanctiſſime retulit. Moneo quoq; ⁊ exhortor eoſdē fratres meos in dn̄o ieſu xp̄o vt i p̄dicatōe ꝗ; faciūt ſint examinata ⁊ caſta eoꝝ eloquia ad vtilitatē ⁊ edificationē ppl'i Annūciando vicia ⁊ virtutes penā ⁊ gloriā cū breuitate ſermōis. In oib⁹ p̄dict; prudētiſſim⁹ fuit p̄ ceter; p̄dicatorib⁹ borū tēpoꝝ dux ille ꝟbi ſctūs bernardin⁹. Nā ſꝑ recte iceſſit p̄di cauitq; ꝟitatē ſn̄ falſitate ſine fictōib⁹. ſine adulatōe. cū honore ⁊ reuerētia p̄latoꝝ ⁊ toti⁹ clerī. cū humilitate in ꝟbis ⁊ factis cū patiētia ad ꝯtētōnes vitādas. cū mēſura ⁊ mō. cū grauitate ⁊ diſcretōne multa adeo ꝙ exceptis emulis ei⁹ ꝓmo gt⁹ dulcis ⁊ delectabilis fuit omnibus doctis pariter ⁊ indoctis

viris ⁊ mulieribꝫ cūctiſqꝫ gene ribꝫ hoīm prout oīs italia cla/ re firmi tercꝫ teſtatur. ¶ Ter/ tia ꝯditio p̄dicatōis sancti ber nardini dicit̄ efficatia. Predi cauit enim cū admirabili aīa/ rūꝫ fructu adeo ꝙ oēs ytalie ci/ uitates ⁊ maiores ⁊ mediocreſ ⁊ minores pro maiore pte ſua doctrina reduxit ad xp̄m. Ip̄e peccatores ꝯuertit. Ip̄e vſuraſ extinxit. Ipſe multos habituꝫ religionis induit. Ipſe fratruꝫ de obſeruātia loca ⁊ monaſte/ ria ꝯſtrui fecit. Ipſe diſcordan tes ad pacē reduxit. Ipſe ad fe ſta colenda populos traxit Ip ſe deniqꝫ cūctos mares ac mu lieres vt deū timerēt amarent allexit. Teſtātur hec oīa p̄cla/ riſſime inclitecꝫ italie vrbes Ro ma. ſena. puſia. florētia bono/ nia. ferraria. venetia. padua. ve rona. vincētia. brixia. mediola nū ianua. ⁊ alie ꝙꝫ plures in q̇ꝰ bus ita efficaciter ſeminauit. v̄ba vite vt vſqꝫ in p̄ntem dieꝫ adhuc guſtētur fructus p̄dica tionū ſuaꝝ. Quinimo ſi q̇ poſt ip̄m in officio p̄dicādi clari ſūt habiti. vt frēs Johānes ꝺ ca/ piſtrano. Jacobus de marcia Matheus de ſicilia. Antho/ nius de botōto. Andreas ꝺ ſā cto gemmio. Johānes de pra/ to. Jacobꝫ ꝺ donzellis ꝺ bono nia. Herculanus de peruſio. Franciſcus de treuiſo. Silue/ ſter de feuis. Antonius de ari/ mino Michael de mediolano Bartholomeꝰ de ſyrano. An/ tonius de vercellis. Seraphi/ nus de gaieta. Cherubinus ꝺ ſpoleto. Franciſcus de ſpoleto Hieronimus de florētia. Do/ minicus de goneſſa. Jacobꝫ de gallio: omnes fratres miores in hoc genere dicendi famoſiſſi mi ⁊ quicunqꝫ alij etiā de alijs ordinibꝫ mendicantiū pro ma iori parte conati ſunt imitari modū ⁊ regulā atqꝫ ſtillū ipſiꝰ ſācti bernardini. Adhuc ⁊ mlt ti ex his ſermones illius popu lis pronūciarū qui fructꝰ vber rimos produxerunt. Ego etiā qui de bernardinino ⁊ ſi in cō/ poſite tamen non ſine deuotio ne precipua iſta referro omneꝫ italiam luſtraui predicauiqꝫ q̄ draginta annis euangelium ie ſu xp̄i bernardinū habui in ſti lo pronunciandi necnon ⁊ ſcri bendi patrem ⁊ preceptorē Et licet illum non viderim legi tū ſermones amenifſimos quos compilauit. Predicaui ⁊ illos qn̄qꝫ licet poſtmodū alias ego confecerim. Quod vtiqꝫ nō ex preſumptione ſꝫ caritate ac ne ceſſitate temporum volui ten/ tare. Nam ⁊ propter ſtudia hu manitatis quibus iam cōpleta eſt omis italia ⁊ propter viroꝝ

doctiſſimoꝝ in qualibet facul
tate copiã ac etiam ꝓpter ſub
tilitatem populoꝝ qui quodã
modo ꝓpter multaꝝ p̃dicatio
num frequentiam effecti ſunt
curioſi cõſulte viſum eſt mihi
agere vt ſermones illos conte
xerem. Quare vt partẽ iſtã ex
pediam ꝯcludo ꝙ ſanctꝰ ber
nardinus fructuoſiſſime predi
cauit.

¶ Qualiter deꝰ honorauit ſan
ctum bernardinũ in miraculiſ
in canonizatiõe ⁊ in gloria bea
ta. Capitulũ tertium

Ertia excellẽtia p̃dica
tionis ſancti bernardi
ni dr̃ honoratiõis. vo
luit eñ deus honorare illũ tri
plici honore.

¶ Primus dicitur miraculoſe
rutilationis.

¶ Scd̃s ſolẽnis canonizatõis

¶ Tertiꝰ ſupne glorificatiõis.

¶ Primus honor fuit miracu
loꝝ rutilantiũ. Multa eq̃dem
miracula viſa ſũt de ſctõ iſto.
Nã eo mortuo ĩ vigilia aſcẽſio
nis ieſu xp̃i duꝫ frẽs eiꝰ ſocij in
aq̃lano ꝯuẽtu corpe in cellula
cũ luminaribꝰ ſolo dimiſſo ĩce
derẽt vt capſa celeriter fieret in
qua corpus illud reconditũ ſe
nas tranſportarẽt. Quidam
adoleſcens paſchalis noĩe per
multos annos claudus q̃ nec
rectus ĩcedere poterat. ſed ma
nibꝰ reptãdo ibat cuius genua
carnoſa dura erant ⁊ tumida ⁊
a ſpũſcõ inſpiratus ſic reptan
do vt potuit ad corpus ſancti
bernardini ꝑuenit. ⁊ deuotiõe
inflãmatus tetigit faciẽ eius. ⁊
inde genua ſua cũ fide ĩfuſa mi
rabili cõmendans ſe ſcõ viro.
Mox in pedes ſurrexit ſanus
⁊ liber ⁊ currẽdo cũ lachrymiſ
⁊ clamoribꝰ exultationis ad ec
cleſiam ꝓperauit. Sentiũt oẽs
voces. vident liberũ quẽ vide
rant vſu ambulandi ꝓuatum
Mirant̃ gratias referũt oĩpo
tenti deo ⁊ ſcõ bernardino. cõ
mouetur ciuitas tota. ⁊ fit cõ
curſus viroꝝ ac mulierum. Ci
ues ꝓ corpus ad eccleſiã cum
hymnis ⁊ laudibꝰ ⁊ armatorũ
cuſtodia deferri faciunt. ſocij
atq̃ ſci referũt ne theſauꝝ ipis
a deo datũ inde ãmouere ꝑlu
mant. Vidi ego illũ paſcalẽ ⁊
ſecũ locutus ſũ q̃ retulit oĩa q̃
narrata ſũt. Eodẽ die iuuẽcu
la q̃dã noĩe parcia que mẽſibꝰ
pluribꝰ in lecto iacuerat nec ꝑ
ſeipſam poterat ambulare pa
tiebatur etiã vulnera quedam
que fiſtule dicũt̃ a medicis. au
diens ſanatũ paſchalẽ ſuppli
citer expoſtulauit ad corpꝰ ſci
deferri. Quo cũ ꝑueniſſet ora
tioneq̃ facta incolumis rediit
domũ nõ ſolũ reſtituta viribꝰ
corporis ſed etiã eodẽ inſtanti

a fiſtulis pfecte ſanata. Hanc ego allocutus ſum ⁊ parentes ac vicinos eius qui oms affir marūt ſic eſſe vt expoſitum eſt Sicilia de ſpoleto vxor nobi lis viri franciſci nō valens ſe mouere de lecto cum ſic p plu res annos moleſtata fuiſſet de ducta ad corpuſ ſancti bernar dini reſtituta eſt optime ſanita ti. ⁊ hec omnia retulerunt mul ti ſpoletani etiam ⁊ ipſa q̄ pri ma erat in eccleſia maiore duꝫ ibi vna quadrageſima p̄dica ui. alia mulier de populo q̄ an nis triginta ſeptem omni vſu ambulādi puata extiterat du cta ad corpus ſancti bernardi ni mox ſanitatē adepta ē. hāc ego vidi ſanā ⁊ robuſtam ac ſi nullū antea malū paſſa fuiſſet Sūt ⁊ alia iſtius ſancti mira cula multa vſqꝫ in hodiernuꝫ diem Ad ſacrum cuius tumu lū frequēter mēbra languentū modo ſanitati q̄libet morbo fuerint grauata reſtituuntur

¶ Scōs honor quo deus ho norauit ſanctū bernardinū ē ſolēnis canonizationis. Fuit equidē canonizatus cū multa ſolēnitate ⁊ magnificentia pre ceteris quos vidimus canoni zari. Nā tpe meo Eugeni⁹ q̄r tus canonizauit ſanctū Nico laū de tolentino. Calixtus ter us ſanctū vincentiū ⁊ ſanctā oſmundū. Pius ſecūdus ſan ctam katherinā de ſenis. Six tus quartus ſanctū bonauētu ram. ⁊ Nicolus q̄ntus ſanctuꝫ Bernardinū. Sed in canoni zatione iſtius multa concurre runt facientia ad gloriā eius. videlicet annus iubileus quo et omnibꝫ xp̄ianoꝝ ptibꝫ mul titudo maxima cōfluebat ad vrbem. Et dies penthecoſtes feſtū vtiqꝫ ſolenniſſimū. Et ge nerale capitulum fratrum mi noꝝ in quo conuenerunt vltra quinqꝫ milia fratrum. Et ego de ipſo poſt canonizationē ſer monē ad populū habui i quo concurrerūt multa milia viro rum ac mulierum.

¶ Terti⁹ ho nor quo deuſ honorare voluit ſanctum bernardinū dicit ſup ne glorificatiōis. In celeſti nā qꝫ patria vltra eſſentiale p̄mi um coronatur aureola que de betur doctoribus de qua dixi mus in opere de laudibus ſan ctoꝝ in ſermone de ſancto pe tro martyre. Dicere itaqꝫ poſ ſumus illud ps. Magna eſt glia ei⁹. mag̃ vtiqꝫ i eccl̃ia mi litāte. maior in eccleſia trium phāte. Quare ꝯuenienſ d̄ ipſo referre poſſum⁹ q̄d de paulo p̄ mo heremita in ſua vita hiero nymus ſcribit. Si mihi iquit lectionē optione dn̄s dignaret concedere magis eligere tuni

cam pauli cũ meritis eius. ita
ꝛ ſancti Bernardini ꝙ regum
purpuras cũ gẽmis ſuis. Dep̄
cemur ergo deũ celi vt ꝑ meri
ta tanti ſancti dignos efficiat
nos ſua gr̄a. Et tandẽ ad vi/
tam ꝑducat eternam. amen

¶ In feſto Annũciationis vir
ginis glorioſe.

Sermo. lv.

Ingreſſus ange/
lus ad eam dixit. Aue
gratia plena dn̄s tecũ
benedicta tu in mulie
ribus. Scribunt̃ hec ṽba Lu
ce. i. c. ꝛ in euãgelio p̄ſentis ſo/
lẽnitatis. Cogimur hodierna
die ex gratitudinis debito piiſ
ſimã virginẽ dei genitricẽ dei
q̄bꝫ poſſumus extollere laudi/
bus. Ipſa nãqꝫ attulit mũdo:
quã ꝑdiderat inobediẽtia pro
thoplaſtoꝝ: humanũqꝫ genus
ſuo recõciliauit actori. In vte
ro etenĩ ſuo ſacratiſſimo virgi
nali deus pro nobis factus hõ
noſtrã aſſumẽdo naturã. inue
teratã ꝑ tot annoꝝ milia iram
depoſuit. Et vt inquit aug⁹ in
ſermone q̄ legit̃ in vigilia epi/
phanie. Sola hec ṽgo ſingula
rem gratiã ſũme diuinitatiſ ac
cepit. Soli donatũ ẽ vt in illa
ꝛ de illa reꝝ omniũ creator mi
ſericorditer crearet̃ Inſtitutor
feminaꝝ ſine ſemine ꝯciperet̃ ꝛ
deus ſine initio natus initialit̃
naſceret̃. hec ille. Cũ ergo tot ĩ
audita miracula. i annũciatio
ne eius ſint celebrata cuius fe/
ſtũ colit̃ hodie a cũctis fideli/
bus equũ eſſe arbitratus ſũ in
p̄ſenti ſermone de ipſa ṽginis
glorioſe annũciatione aliq̄ di/
cere. De qua tria myſteria ꝓpo
nimus contẽplanda.

¶ Primũ d̄r angelice miſſiõis
¶ Scõm angelice apparitiõis
¶ Tertiũ angelice ſalutatiõis
¶ Quare ad ṽginẽ miſſus eſt
angelus. ꝛ quo tp̄e. ꝛ ad quem
locũ. Et in quo actu erat tunc
beatiſſima virgo. ſ. actiõis vel
contemplationis

Capitulũ primũ

Primũ myſteriũ ꝯtem
plãdũ de annũciatio
ne ṽginis b̄ndicte d̄r
angelice miſſiõis. in q̄ d̄ miſſio
ne illa q̄ttuor ſũt ꝯſideranda.

¶ Primũ eſt congruitas
¶ Scõm temporalitas.
¶ Tertium localitas.
¶ Quartum actualitas.

¶ Primũ qd̄ eſt ꝯſiderandum
d̄r congruitas. vbi querit̃. An
congrue fuit angelus ad ṽgi/
nem miſſus. Et dimiſſis rõni
bus illis quas enarrauim⁹ in
ſmone d̄ ãnũciatione in ope d̄
laudibꝫ ſcõꝝ. adhuc ſupadde
m⁹ tres alias q̄s ponit Alber
magnus in opere quod com/
poſuit ſuper Miſſus eſt.

¶ Prima rō dr requiſitiōis.
¶ Scda augmentationis.
¶ Tertia illuminationis.
¶ Prima rō q̄re congrue ad ꝟgine̅ miſſus e̅ angelus dr reqſitionis vt.ſ.reqreret eius cōſenſus. Nā in myſterio incarnationis quoddā matrimoniū ſpirituale factū eſt inter deū ꝛ humanā naturā. ¶ Vn̄ Grego. in homelia exponens illud qđ xp̄s dixit Matth.xxij.ca. Simile eſt regnū celoꝝ hōi regi q̄ fecit nuptias filio ſuo ait Deꝰ pater filio ſuo tunc nuptias fecit qn̄ ipſum nature hūane cōiunxit. hec ille. ¶ Hanc aūt naturā erat a ꝟgine aſſumēda. iō in iſto ſūmo matrimonio ꝯſenſus virginis tanquā ſponſe fiende reqrēdus erat. Nā vt ſcribit extra đ ſponſa.in.ca. Tuanos. Sine ꝯſenſu cetera neq̄unt fedus ꝑficere ꝯiugale. ꝛ iō decuit mitti q̄ hoc annūciaret ac reqreret ꝯſenſū virginis. vn̄ in figurā huiꝰ ſcribitur Gene. xxiiij. ꝙ ꝓcurator abrahā heliazar miſſus ad abrahā q̄ inter ꝑtaꝛ pater multaꝝ gentiū đ terra ꝓmiſſiōis ad ꝓcurandā vxorē ſeu deſpōſandaꝫ filio ſuo inarā rebeccā pulcherrimā ꝟginē ꝛ incognitā viro ad aquaꝝ fontē repertā ſubito eā in ſponſam Iſaac diſpoſuit aſſumere Prius tn̄ ꝙ hoc faceret q̄ſiuiꝰ ē aſſenſus eius quē exp̄mēs clare facta ſpōſa. ¶ Iſte ꝓcurator fuit archangelus gabriel miſſus a deo patre de terra ꝓmiſſionis.ſ. celeſti patria. Vt em̄ dr in glo.in c.ꝓcurator. de ꝓcu.li.vi. Matrimoniū contrahi pōt p ꝓcuratorē. vt ꝑz.xxij. q.ij.c.honorant.extra đ conuerſione ꝯiuga.c.ex pte. Extra que cle. vel vouen.c.veniēs.ff. de ſponſa.l.ſufficit.ꝛ.l.vlti. et ff. de ritu nup.l.mulierē. Oēs em̄ ꝯtractus qui ꝯſenſu cōtrahunt inter abſentes ꝯtrahuntur.ff.de ꝯtra.emp.l.i.§. Eſt aūt. ¶ Et ſi obijceretur quia i matrimonio contrahendo debet eſſe ꝯſenſus cordis ꝛ oris. vt ꝓbatur in.c.i.extra de ſponſali.duoꝝ. ¶ Rn̄detur ꝙ ſatis dr ore conſentire q̄ per ꝓcuratorē ꝯſentit. de regulis iuris.c Qui p aliū.ff.de reg.iur.l.qđ iuſſu alteriꝰ Veniens ergo angelus in mundū inuenit p̄ ceteris virginē pulcherrimā mente ꝛ corpore ad fontē aquarū viuentiū gratiaꝝ ꝛ diuinoꝝ eloquioꝝ que etiā ſua liberalitate ipſi angelo nūcio deſponſationis ſitienti ſalutē humanam ꝛ camelis eius.i.hominibꝫ q̄ ab angelis dirigebantur ꝛ cuſtodiebantur potū dedit ſatiſfaciens deſiderio angeli cū nunciaſſet aduentus ſui cauſam ꝛ

miſſionis vt. ſ. eā deſpōſaret fi/
lio dei cū ꝯſenſit dicens Ecce
ancilla dn̄i ⁊c. ⁊ tūc ꝯtractū ē
matrimoniū. ⁊ verbū caro fa/
ctū eſt. ¶ Scd̄a rō q̄re cōgrue
ad virginē miſſus eſt angelus
dicitur augmentationis. vt. ſ.
eius meritū augmentaretur. ⁊
hoc in credendo nuncio. Cum
em̄ aliquid nūciatur credendū
quāto illud ē magis arduū ⁊
longe ab humana ꝑatiōe vel
ab viſu nature tāto magis q̄s
meretur aſſentiendo ad credē
dum. Et qꝛ maxime arduū ⁊
inuſitatū erat virginē ꝯcipere
⁊ deū hominē fieri. Ideo aſſen
tiens huic rei ſibi nūciate auge
batur ⁊ meritū. ¶ Propterea
inquit Leo papa in ſermōe de
natiuitate xp̄i Virgo regia da
uidice ſtirpis eligit̄ que ſacro
grauidanda fetu diuinam hu
manāq̄ ꝓlem ſp̄us conciperet
mente q̄ꝫ corpore. Et ne ſuper
ni ignara cōſilij ad inuſitatos
paueret affatus. qd̄ in ea ope/
randū erat a ſpū ſcō colloquio
diſcit angelico. hec ille. ¶ Se
cundo augmentatū eſt ꝟginis
meritum in aſſentiendo nūcio
cū ait. Fiat mihi ſcd̄m ꝟbū tuū.
Stabat tota celeſtis curia ex/
pectans reſponſum ſuū. Cla/
mabant omnes patres in lym
bo illud Iſa. xlv. Rorate celi
deſuper ⁊ nubes pluant iuſtū

aperiatur terra ⁊ germinet ſal/
uatorē. Aperiat̄ .ſ. terra virgi/
nalis in corde per ꝯſenſū. i cor
pore per vocale verbū dicens.
Fiat mihi ſcd̄m verbū tuū. ⁊ ger
minabit ſaluatorē xp̄ꝫ. ¶ Ter
tio augmentatū eſt meritū vir
ginis deo ſe tota humiliando
cū dixit: Ecce ancilla dn̄i. non
mater vel filia aut ſponſa. ſed
ancilla. ¶ Tertia rō quare cō
grue ad virginem miſſus ē an
gelus dꝛ illuminationis vt in
tus ⁊ extra illuminaretur. Fu
it em̄ illuminata in potentijs
ſenſitiuis ꝑ allocutionē ⁊ viſio
nem angeli. Si em̄ angelꝰ ap
parens paſtoribus cū magna
claritate ſe illis oſtendit ad an
nunciandū xp̄m natum. mul/
to magis credendū eſt apparuiſ
ſe cum magno ſplendore vir
gini que eum paritura erat. nō
luce q̄ oculos offenderet vt of
fenditur aſpiciens in ſperā ſo/
lis. ſed luce reficiente viſum et
oēs ſenſus. Illuminata ē i po/
tentijs medijs. ſ. imaginatiuis
⁊ cogitatiuis. circa quas mul
tū operat̄ miniſteriū angelorū
in purgando fantaſmata ⁊ ſug
gerendo bonas imaginatiōes
Quas aūt cogitationes ſan/
ctiſſimas q̄ꝫ altiſſimas cōſerui
das erga diuina hēret ipſa ſo
la nouit. Nobis autē incogni/
ta ſunt. Quantū aūt ad vltiaſ

potentias.ſ.intellectū ⁊ volun tatem per inſpirationem deus operabatur qui ſolus in volū tate operatur ⁊ anime illabit. Unde dicit albertus. Deus ē in hac miſſione negocij inuen tor per ſeipſum ſalutatiōis dictator. intelligentie inſpirator ⁊ mentis ad conſenſum ꝓuocator. modi executiōis expoſitor. Unde angelus requiſitus de modo tranſmiſit eā ad ſpiritū ſanctū dicens: Spūſſcūs ſuper ueniet in te. qui. ſ. modū docebit ⁊ ſeruabit. vnde nihil i hoc ab angelo illuminationis accepit. ſed a deo. ¶ Scōm quod eſt conſiderandū de miſſione angeli dr̄ temporalitas. Quo ſ. tempore facta fuit miſſio illa ⁊ hoc triplici reſpectu.

¶ Primo reſpectu anni.

¶ Scđo reſpectu menſis

¶ Tertio reſpectu diei.

¶ Primo videndū eſt q̄to anno ab initio mūdi miſſus fuit ad virginē angelus. ⁊ ꝟbū caro factū eſt. Et ſm̄ Bedā ⁊ ſeptuaginta iterp̄tes. Ab initio mundi vſq ad incarnationē xp̄i fluxerunt anni quinq mi lia nonaginta nouē. Ita q̄ i ſexto millenario incarnatus eſt xp̄s. vt ſicut die ſexta in creatione mūdi formatꝰ fuit hō q̄la pſus ē. ita in ſexto millenario formaretur hō qui hominē lapſum releuaret. ¶ Scđo videndum eſt quo menſe angelus venit ad virginem. Et ſancta tenet eccleſia q̄ de menſe marcij qui erat ſextus menſis a conceptione iohannis baptiſte vt dicitur Luce. vi. ca. Et apte in ſexto menſe a iohannis conceptu dicitur miſſus angelus ad nunciandum xp̄i incarnationē Quia lex ⁊ ꝓphete ideſt vetus teſtamentum vſq ad iohannē continent quinq mundi etates. ¶ Primā ab adā vſq noe ¶ Secundam a noe vſq ad abraham. ¶ Tertiam ab abraham vſq ad dauid. ¶ Quartam a dauid vſq ad tranſmigrationem babylonis. ¶ Quītam a tranſmigratione babylonis vſq ad xp̄m in quo inchoatur ſexta etas: cuius finē deus nouit. Eſt autem ſenarius numerus perfectus ſignificans perfectionem gratie quā xp̄s adduxit. Menſis autem martij eſt tempus veris q̄ terra ſicca ⁊ indecora ꝓpter frigꝰ reuiuiſcit in herbis. floret in arboribus. letatur auium cōcentu. abūdat in humoribus. Et quia per incarnationem xp̄i renouatio fienda erat in hūano genere qđ olim ꝓpter frigꝰ pctī erat aridū gr̄a idecoꝝ. q2 ſine ꝟtutibus reriguit in bonis cogitatiōibꝰ. refloruit in ſanctis

ꝯfectionibꝫ augmentatū eſt in
ſanctis doctrinis letatum exꝑ/
mijs. ideo apte hoc mēſe ange/
lus miſſus eſt. ¶ Tertio vidē/
dū eſt de die q̄ āgelus miſſus ē
Et cōiter teneť ꝙ fuerit. xxv. di
es marcij: ⁊. fe. vi. In qua ſm
Fran. de maronis in ſermone
de annūciatione multa referun
tur ſolēnia facta. ¶ Et primuꝫ
qꝛ adā fuit de limo terre forma
tus ¶ Secundū qꝛ eua fuit d
eiꝰ coſta educta. ¶ Tertiuꝫ qꝛ
primus martyr ⁊ virgo abel fu
it coronatus ſm Augu. qꝛ tali
die fuit a fratre ꝑēptꝰ. ¶ Quar
tū qꝛ melchiſedech panem ⁊ vi
num obtulit in ſacrificiū in fi/
gura dñi noſtri ieſu xp̄i qui fa/
ctus eſt ſacerdos ineternū ſm
ordinē melchiſedech. ¶ Quin
tū qꝛ abraham voluit immola
re filiū ſuū ꝓpter diuinū prece/
ptū ꝑficiendū. ¶ Sextū qꝛ bea
tus iohan. ba. iſta die fuit natꝰ
vt pater qꝛ ſemꝑ currit eadem
die eiꝰ natiuitatis ⁊ virgis an
nūciatio ¶ Septimū qꝛ tali die
beatus petrus fuit a vinculis
abſolutus. ¶ Octauū qꝛ btūs
iacobꝫ fuit ab herode iterfectꝰ
¶ Nonū qꝛ xp̄s fuit paſſus p re
demptione hūani gñis ¶ De
cimū qꝛ fuit a magis in ꝑſepio
adoratus. ¶ Undecimū qꝛ la/
tro ad miaꝫ fuit recepť. ¶ Duo
decimū. qꝛ angelꝰ ad virgīe ex
miſſus ¶ De hora vero qua an
gelus ad virginē miſſus ē. licet
ſit nobis incerta. tñ ſm Alber
tū ꝯueniētioꝛ videť fuiſſe in oꝛ
tu ſolis. Dicit enim ꝙ circun/
ſtantie nūciantis dñt exprime/
re ꝓprietatē nunciati ſm Dyo/
niſium cū annūciet angelꝰ iſte
ipſam incarnationē cū proprie
tatibus ſuis. illa aūt ſit ortꝰ ve/
ri ſolis ſuꝑ terrā illuminantis
oēm hoiem venientē in hūc mū/
dū. qđ tp̄s. ſ. mane eſt initium
diei ſine preiudicio credi poteſt
ꝙ hec annūciatio ſit facta in oꝛ
tu diei. ¶ Ad qđ facit. qꝛ opuſ
creationis cepit a luce. vt dicit
Geñ. i. cum dixit deus. fiat lux.
qđ videť fuiſſe in principio diei
artificilis. g̊ m̄ltofortiꝰ opus re
creationis qđ eſt nobilius In
incarnatione enim incipit dies
gratie. Oīs aūt dies artifitia/
lis incipit a luce. q. ſ. eſt ab oꝛ/
tu ſolis vſqꝫ ad occaſum ſuper
noſtrū emiſperiū. Dies etiā na
turalis qui eſt vigintiquatuoꝛ
horaꝝ ꝯprehendēs noctē in ve
teri teſtamēto inchoabať a lu/
ce. ſ. in mane. Et idō decēs fuit
ꝙ recreatio que eſt ꝑ gratiā in/
choaret a luce. ¶ Qđ aūt dicit
ſapieñ. xviij. c. Dū mediū ſilen
tiū teneret oia ⁊ nox in ſuo cur
ſu mediū iter haberet omnipo
tēs ſermo tuꝰ dñe. i. filiꝰ a rega
libꝫ ſedibꝫ. venit ergo videtur ꝙ

ānūciatio iſta facta fuerit me
dia nocte. ¶ Rñdet Alber. q̄ n̄
intēdit ſapiens ibi notare tem
pus ſeu horā incarnatōnis. ſed
ſtatū eoꝝ q̄bꝫ venit q̄ oēs vna
cathena tenebraꝝ erroꝝ ꝛ vicio
rū erāt ꝯpediti. Angelus autē
magis debuit nūciare ꝛ ex ho
ra nunciationis deſignare pro
prietatē ꝛ effectū incarnatōnis
ſcꝫ initiū ſeu ortū veri ſolis po
tius q̄ ſtatū eoꝝ q̄bꝫ ortus eſt
nec etiā in veſpe. i. ſero debuit
nūciare ſignificās finē ſeculi. i.
ſextā etatē in qua incarnatus ē
q: tēpus nō nunciabat incar
nationis. Jā enīꝫ illud fuerat
nunciatū p̄ gabrielem Danieli
ſcꝫ ipām tunc fiendā incarna
tionē. ¶ Si aūt diceret̄ q̄ cōue
nientior videt̄ hora in meridie
ex eo q̄ abrahe ſtanti in oſtio ta
bernaculi in feruore diei id ē in
meridie apparuerūt angeli nū
ciantes ꝯceptū yſaac q̄ fuit fi
gura xp̄i. Jlla etiā hora. ſcꝫ no
na xp̄s expirauit in cruce p̄ cu
ius mortē redēpti ꝛ illuminati
ſumus Jn meridie etiā ſole exi
ſtēte in altiſſimo poli maximū
calorē generat ſup terrā. Ma
ximū aūt calorē ſue dilectōnis
oſtendit deus mittēdo filiū ſu
um in mundū. Ergo illa de
buit potius nunciari. ¶ Rñdet
Albertus q̄ abrahaꝫ deſignat
feruētem affectū patrū antiq̄rū
quē habebant ad iſtā incarna
tionē fiendā. Sed angelus nō
ad hoc miſſus fuerat nunciare
id ē deſideriū patrū ſed imple
tionē ꝛ initiū illuminatōis qḋ
aūt hora paſſionis fuerit meri
dies facit ad propoſitū. videlꝫ
q: ſicut ſole mūdi materiali ad
occaſum tendente ꝯgruebat ve
rum ſolē xp̄m mundū relinque
re quo ad vſum vite humane.
ita congruebat q̄ ſole materia
li oriente ſcꝫ in principio diei ſi
mul oriretur ab intra ver⁹ ſol
iuſticie xp̄s deus noſter per in
carnationē. Et lꝫ in ope redem
ptionis caritas mōſtraretur in
ſomno. Opus tñ incarnatōis
ſine paſſione nō fuit opus redē
ptionis. vnde licet incarnatio
magis in ſe eſſet q̄ paſſio. tamē
magis monſtrata ē caritas in
paſſione. Ergo nō fuit ſummū
qḋ recepit augmentū. vnde ca
ritati oſtenſe in incarnatōne fa
cta ē additio ſm̄ demonſtratio
nē exteriorē in paſſione p̄ quaꝫ
caritas vltima eſt in oſſenſiōis
p̄fectione. ꝛ ideo in meridie paſ
ſio magis q̄ incarnatio cōgru
it fieri. Hec Albertus. ¶ Sed
franciſcus de maronis in ſmo
ne de annūciatōe virginis opi
nādo dicit q̄ angelus apparu
it virgini hora ꝯpletorij collo
quēs cū ea vſq̄ ad mediā n
ctē. q: in fine verboꝝ ei⁹ virgo

pꝛebuit aſſenſum ob qđ illa ho
ra ꝑgo ꝯſueuit pulſantib⁊ cam
panis ꝑ ſigno a fidelib⁊ ſaluta/
ri q̄ hoꝛa ꝯgruit myſterio icar/
natōnis ſecretiſſimo. qꝛ media
3 nocte oīa ſilēt. ¶ Tertiū qđ eſt
ꝯſiderandū de miſſione angeli
dicit localitas ad quē. ſ. locuʒ
angel⁹ miſſus ē. ⁊ h̄ tripliciter
¶ Pꝛimo ꝗtū ad ꝑuinciā.
¶ Secūdo ꝗtū ad ciuitatē
¶ Tertio ꝗtū ad hītaculū.
¶ Pꝛimo ꝗtum ad ꝑuinciam
1 Lucas dicit illā fuiſſe galileaʒ
in qua ꝯuenienter facta eſt an/
nunciatio xp̄i ſm̄ Albertuʒ. et
ꝓpter factū qđ fiebat. ⁊ pꝛopter
finē ꝑ quē fiebat. Incarnatus
enim fuit dn̄s. vt iudeos ⁊ gē
tiles ſaluaret. Proptarea in re/
gione q̄ ab vtriſq̄ habitabaṫ
annūciari ⁊ ꝯcipi voluit. Qđ
aūt in galilea habitarēt genti/
les ⁊ iudei patet ꝑ illud. yſa. ix
ca. Pꝛimo tpe alleuiata ē terra
ʒabulon ⁊c. trāſioꝛdanē galilee
gentiū. vbi dicit Nicolaus de
lira ꝙ rex ſalomō. vt ſcribiṫ. iij
reg. ix. c. Dedit hayrā regi tyri
qui erat gētilis. xx. oppida ī ga
lilea. ¶ Albertus vero dicit ꝙ
ductis iudeis in captiuitatē in
niniuē miſſi ſunt a rege mlṫi gē
tiles ad habitandū in galilea.
⁊ ſic mixti erāt gētiles cū iude
is q̄ remanſerant. ⁊ ſic in regio
ne cōi ꝯcipi voluit q̄ ꝑ oib⁊ na

tus eſt. Nō enim iudeoꝝ deus
tm̄ ſed gentiliū. Item regio il/
la ſuo noīe pꝛopꝛietatē incarna
tionis ꝓpꝛijſſime exp̄ſſit. ¶ Gali
ea enim interpꝛetatur reuela/
tio ſeu trāſmigratio In hac an
nūciatione fiebat ſumma ſe/
cretoꝝ reuelatio qn̄ verbuʒ qđ
erat in pꝛincipio apud deū ⁊ lu
cē habitat inacceſſibilē caro fa
ctū eſt. Et vidit oīs caro ſalu/
tare dei noſtri. q̄ libꝛuʒ aperuit
⁊ ſoluit ſignacula oīa ⁊ q̄cunq̄
audiuit a patre nota fecit nob̄
¶ Similiter ⁊ hic fiebat tranſ
migratio maxima. qꝛ de igno/
rātia in ſciam de culpa ad gra/
tiā. de vmbꝛa in veritatē đ au
ſteritate in benignitatē. de ſu/
tute in libertatem. de timoꝛe in
amoꝛē. de grauitate in leuitatē
Et diuinitas trāſmigrauit in
humanitatē q̄ maxima trāſmi
gratio fuit. qꝛ in ea pꝛimuʒ ad
vltimū trāſmigrauit in vnā ꝑ/
ſonā Nec obſtat ſi dicatur ꝙ iu
deis xp̄s pꝛomiſſus eſt. Ergo
ibi in iudea ꝯcipi debuit. falſuʒ
enim hoc ē qꝛ ⁊ gētib⁊ vt patʒ ꝑ
ꝓphetas p̄cipue yſaiā. Sʒ bn̄
ꝓmiſſum ē ꝙ de eoꝝ ſemie xp̄s
naſcereṫ qđ eis ſolutuʒ eſt. Et
ſic ſalus ex iudeis ē oꝛiginaliṫ.
2 ſed nō pꝛopter eos. ¶ Scđo ꝗ
tū ad ciuitatē claꝝ ē. qꝛ nuncia
tus ē i ciuitate nazareth quod
etiā nō vacat a myſterio. qꝛ in/

ſermo lv

terpretatur flos. Sicut aũt di-
uine generationi ita ⁊ humane
aſſimilatur generatio floris de
flore. Flos enī pullulat de vno
⁊ indecore ē cum ſpe vtilitatis
in fructu. Similiter ſcdm di-
uinā generationē pceditſfili⁹ d
vno. ſ. patre qui eſt in celis ſiñ
matre. Et ſcdm generationem
humanā de vna. ſ. matre in ter
ris ſine patre. vñ. ſ. ſponſus ec
cleſie ait in canticis. Ego flos
cāpi. Vñ ergo in nazaret con-
ceptus fuit qui ſicut flos d flo
re ſine mixtione de vna mře ſal
uo virginitatis decore ⁊ matr
vtilitate proceſſit. ¶ Tertio q̄
tum ad habitaculũ miſſus fu-
it angelus ad domum vbi ha
bitabat beata maria. dicit eni
Lu. Ingreſſus angelus ad eā
ſcʒ in oſtiũ domus ſue. Sʒ vi-
detur q̄ iſta annũciatio potius
debuit fieri in templo q̄ꝛ digni
oꝛ operatio fieri debet i dignio
re loco. vnde oꝛatio que eſt op⁹
valde dignũ. q̄ꝛ cũ oꝛamus lo
quamur cũ deo fit cōiter i tem
plo. vñ ⁊ xp̄s dixit Math. xxi.
Scriptũ eſt domus mea do-
mus oꝛationis vocabit. Sed
iſta annũciatio ⁊ ꝯceptio chri-
ſti fuit digniſſima opatio. Er
go fieri debuit in templo. Cō-
ceptio etiā Jo. baptiſte fuit nũ
ciata in tēplo. vt patet Lu. i°.

Ergo multomag iſta q̄ fuit ſi
ne ꝯparatōe dignioꝛ ¶ Ad hec
rñdet Alber. q̄ loc⁹ nō ſanctifi
cat hoīem. ſed hō locũ. vt dicit
Criſo. di. xl. c. Multi. Digni-
oꝛ ergo loc⁹ ē in q̄ habitat ma-
ioris dignitatis ⁊ ſanctitat p
ſōa ⁊ i q̄ exercet pfectioꝛ opatō
Erat ergo digniſſima hitatio i
terra illa in q̄ habitabat digniſ
ſima ⁊ ſanctiſſima creaturarũ
quā ipe ſanct⁹ ſanctoꝝ ſemp
inhabitauit nũq̄ ſolā reliqt q̄
multitudo angeloꝝ frequenta
uit. Exercebat etiā ibi i nouiſ-
ſimo opatōe. ſ. ꝯtēplatōis oꝛō-
nis deuotōis vt dicemus. Di-
gni⁹ ergo oꝛatoꝛiũ iſtud q̄ illd
iudaicũ i quo fiebat thauroꝝ
vituloꝝ mactatio. thuris incē
ſatio. Fiebat itaq̄ iſta annun
ciatio ⁊ incarnatio i loco digniſ
ſimo in templo ſcilicet ſacratiſ-
ſimo vteri virginalis. vnde ca
nit de ea eccleſia. Templuʒ do
mini ſacrarium ſpiritusſancti.
Et beatus Bernardus ait.
Non fuit locus dignioꝛ vtero
virginali. ¶ Et quia ingreſſus
ad eam inquit Albertus Cre-
dimus angelum clauſis ianu
is domus ad eam intraſſe et h
potuiſſe propter nature ſue ſub
tilitatē. ⁊ aſſũpti etherei coꝛpo-
ris qualitatem. ¶ Quod con-
firmat Bernardus ſuper

1 legentz vide in roberto d' primo
actu 2 orantz ... que orant
3 ploratz

Miſſus eſt. dicens. Non fuit
difficile angelo per clauſũ oſti
um intrare ꝛ penetrare ad ab/
dita virginis qui vtiqꝫ ex ſub
tilitate ſubſtantie ſue hoc ha/
bet in natura ꝙ nec ferreis ſe/
ris eius arceatur igreſſus quo
cunqꝫ ſuus eum ferat impetus
Angelicis eñ ſpiritibus parie
tes nõ obſiſtunt ſed cũcta eis
viſibilia cedũt. ꝛ ſolida ꝛ ſpiſ
ſa penetralia ſunt eis ꝛ pura.
¶ Suſpicandũ igitur nõ eſt ꝙ
apertũ oſtiũ angelus iuenerit.
virginis cui nimiꝝ in ꝓpoſito
erat frequentias hominũ fuge
re. vitare colloq̃a ne vel orãtis
ſilentium perturbaret. Clauſe
rat inquã ſuper ſe illa hora ha
bitaculũ ſuum prudentiſſima
virgo. ſed hominibꝫ non ange
lis. Et ſic potuit ad eã intrare
ãgelꝰ. ſꝫ nulli hominũ facilꝰ pa
tebat acceſſꝰ. hec beatꝰ bernar
dus. ¶ Quartũ ꝯſiderandũ d̃
miſſione angeli ad virgineꝫ d̃r
actualitas. in quo. ſ. actu erat
beata virgo qñ ad eam miſſuſ
eſt angelus. Et reſpondet Al
actu bertus ꝙ erat in actu ꝯtẽplati
onis. Nã ad ꝯtemplationẽ ꝑ
tinet qd̃ d̃r in trenis. Sedebit
ſolitarius ꝛ tacebit. ꝛ leuabit
ſe ſuꝑ ſe. Dicit eñ phꝯs ꝙ aĩa
ſedendo ꝛ q̃ſcendo fit prudẽs
i. ſapiens. Sed beatiſſima vir
go in ꝯcipiendo debebat fieri
ꝟgo prudentiſſima ꝛ mater ſa
pientie. Ergo cõgruebat ei ſe/
dere mente. ꝛ q̃ſcere qd̃ fit per
contẽplationẽ Cũ etiam dñs
appropinquaret in illo myſte/
rio beatiſſime virgini deſcẽdẽ
do ꝛ ipſa debuit obuiare ei aſ
cendendo. ſ. eleuando ſe ſuꝑ ſe
ꝑ ꝯtẽplationẽ. ſm illud amos
iiij. c. Preparare in occurſuꝫ deo
tuo nã nobiliſſima oꝑatio fuit
ꝯceptio filij dei. idõ debuit fieri
ĩ nobiliſſimo ſtatu q̇ eſt ſtatus
ꝯtẽplationis. Erat ergo bea/
tiſſima ꝟgo in ipſa annũciati/
one ꝛ conceptione in ſũmo cõ
templationis aſſenſu tota per
dileccionẽ in deũ transfforma
ta. ¶ Et beda ſuper illud Luc̃
xi. c. Beati qui audiũt verbuꝫ
dei. dicit hoc in loco beate dei
genitricis excellentia cõmẽda
tur. qꝛ in tanta ſpeculationis
cuſtodia dño famulabatur ꝙ
ipſius humilitati ꝛ ſcitati nul
lus ſanctoꝝ comparatur
¶ Qualiter angelus apparuit
ꝟgini in aſſumpto corpore in
forma humana ꝛ etate iuueni
li ꝛ veſte clara ꝛ locutꝰ ẽ voce
ſenſibili.

Capitulum ſcd̃m

Ecundũ myſteriũ cõ
templandũ de annũci
atione ꝟginis d̃r ange
lice apparitiõis circa qd̃ ꝯſide
remꝰ angeli apparentis q̃tuor

conditiones.
¶ Prima dr̄ forme.
¶ Scd̄a etatis.
¶ Tertia claritatis
¶ Quarta locutionis
¶ Prima ꝯditio ꝯſiderāda dr̄
forme. Apparuit em̄ anglus
virgini in ſpecie corꝑali quam
ipſe aſſūpſit ex aere ꝯdenſato ꝛ
magis apparuit in forma hu-
mana q̄ȝ in alia forma corꝑea
ſm albertū. qꝛ ꝟgo ſenſibiliter
ab angelo illumiari debuit Il
luminatio aūt ſenſitiua ad co
gnitionē fit mediante locutiōe
Ergo mediuȝ illuminationis
debet eſſe locutiuū. ſed nulluȝ
ſenſitiuū eſt locutiuū niſi hō. ꝛ
ideo decuit vt ipſe in ſpecie hu
mana nō in alia appareret. vt
ſicut nobiliſſimū itellectū erat
qđ illuminabat eā interiꝰ. ſ. de
us. ſic nobiliſſimū eſſet inſtrm̄
ꝑ qđ illuminabit̄ exteriꝰ. ſ. ſpēſ
humana Et hec forma huma
na fuit in ſexu virili. qđ pȝ ex ꝟ
bis Ambro. dicētis ſuꝑ Lucā
Trepidare virginū ē ꝛ ad oēs
viri ingreſſus pauere. ꝛ oēs vi
ri affatus vereri. qđ ideo dicit
qꝛ euāgeliſta ait ꝙ turbata ē in
ſermone angeli. qꝛ ſpecieȝ viri
habebat. ¶ Paret etiā h̄ ex eo.
de ſimilibꝫ idē ē iudiciū. vt dr̄ i
glo. in. c. Trāſlato ſacerdotio
extra de ꝯſtitu. ꝛ in. c. inter cor
poralia. ꝛ de tranſlatatiōe epi
ꝛ electi. ꝛ in glo. in. c. inter cete
ras. extra de reſcrip. ꝛ extra de
elec. c. dudū. ꝛ di. iiij. c. deniqȝ
ꝛ di. v. c. ad eius. ꝛ. i. q. iij. c. ſi
qs obiecerit. ꝛ. ff. de legibꝫ. ca.
nō pn̄t. In oibus aūt appari-
tionibꝫ angeloꝝ figuratiuiſ hu
ius annūciatiōis angeli appa
ruerūt in forma viroꝝ vt quan
do apparuerūt tres viri. i. āge
li abrahe. Geñ. xviij. c. Ergo ꝛ
nūc angeluſ apparuit in ſpecie
viri. Addit̄ ꝛ alia rō ſm alber
tū. qꝛ ſexus femineus nō ē illu-
minatiuꝰ ſed magis illuminā
tis ſm apl̄m dicentē. Mulie-
res in eccleſijs taceant. ſed do
mi viros ſuos interrogēt. Ca
put em̄ mulieris ē vir. Jđ an-
gelus potius debuit apparere
in ſexu virili q̄ȝ femineo. ſ. q̄ȝtū
ad aſpectū. ¶ Scd̄a conditio 2
ꝯſiderandi dr̄ etatis. Appar-
it etiā angelus in etate iuueni-
li nō puerili aut ſenili. Rō eſt
ſm albertū. qꝛ ſenex in q̄ȝtū hu
iuſmodi dicit defectū ꝛ ſimilit̄
puer. Sed iuuenis dicit noui-
tatem cum ꝑfectione. hic autē
nunciabat̄ ille qui fuit nouus
ſm humanitatē. ꝑfectꝰ ſm di
uinitatē. Ergo a nūcio in ſpe
cie iuuenili debuit nūciari Cō
gruebat ergo forma iuuenilis
illuminationi ſenſibili non au
tem pueri vel ſenis forma quia
pueri ñ ꝑfecte vtunt̄ diſcretiōe

ſenſuum ⁊ ſenes deficiūt ſcdm
ſenſum. Neutra ergo etas con
ueniebat illuminationi ſenſibi
li: vbi neceſſaria eſt ⁊ diſcretio:
3 ſenſuū ⁊ vigor organoꝝ. ¶ Ter
tia ꝯditio ꝯſiderāda dicit̄ cla/
ritatis ſm albertū angelus iſte
apparuit virgini in veſte clara
Nō enim apparuit nud⁹ ſʒ in/
dutus. qꝛ in ſcripturis. ſic legū
tur angeli apparuiſſe. Nam in
reſurrectōe viderūt mulieres i
monumento duos angelos in
albis ſedētes ⁊ p⁹ aſcēſionē xpi
imediate apparuerūt duo viri
in albis veſtib⁹. i. angeli. vt ha
betur actuū. i. c. Sic apparuit
angelus virgini in veſte clara ñ
alba nec nigra vel rubea. ¶ Et
hoc propter annunciantē ⁊ pro
pter recipientē ⁊ propter nun/
ciatū Propter nūciantē qui eſt
angelus qui claritatem cogni
tionis ⁊ puritatē habet. Pro/
pter virginē recipientē q̄ conce
pit ſine tenebra peccati. Propt̄
annūciatū q̄ ſine pctō ꝯceptus
peccare non potuit. ¶ Quarta
ꝯditio ꝯſiderāda dicit̄ locutio
nis vbi querit̄ qua locutiōe lo
cutus ē angel⁹ q̄ apparuit vir
gini. Hñt enim angeli ſuas lo
cutōes adinuicē ⁊ ad aīas bea
tas ſpūales nobis ignotas ma
nifeſtātes ſuas cogitatōes ⁊ af
fectus. de qb⁹ dixim⁹ in ſermōe
de lingua. Hñt ⁊ ſuas locutio
nes ad hoīes cū ad eos mittū/
tur. Aliqñ interiores. ſ. illumi/
nādo ⁊ inſtigādo ad bonum.
Sicut zacharias propheta di
cit. i. c. Dixit angel⁹ q̄ loqbat̄
in me. ſ. in mēte. Aliqñ vero cū
mittūtur i ſpecie viſibili loquū
tur etiā vocē ſenſibili ſicut pʒ d̄
āgelis apparētib⁹ abrahe nun/
ciātib⁹ ꝯceptū yſaac ⁊ de ange
lis apparētib⁹ in forma hūana
in reſurrectōe xpi ad monumē
tū clara voce annūciātib⁹ eam
mulierib⁹ ⁊ i aſcēſione diſcipl'is
Ita dicēdū eſt hic ꝙ ſicut i ſpe
cie hūana. vt dictū ē apparuit
marie ita ⁊ voce hūana locut⁹
ē. vt pʒ ex lr̄a euāgelij lʒ eni an
gel⁹ nō hr̄et dētes naturales
vt hō nec palatum guttur nec
pulmonē ex qb⁹ format̄ vox hu
mana tñ ⁊ ſine illis potuit for/
mare vocē hūanā. i. ſimilem ei
Sicut ⁊ cū facta ē vox de celo
q̄ audita ē. Hic ē fili⁹ me⁹ dile
ctus i aere vbi illa inſtrumēta
voc̄ hūane nō erāt. Decuit ei
vt ſicut nō ſolū illuminatōe in
uiſibili mēs ei⁹ illuſtrabat̄ ⁊ in
flamabat̄ a deo ita etiā ⁊ viſio/
ne clara ⁊ locutōe ſenſibili oculi
ei⁹ ⁊ audit⁹ ei⁹ ⁊ oē ſenſus refi
cerētur in dño.

¶ Quod in angelica ſalutatio
ne exprimūtur dei maieſtas et
ſublimitas vniōis ac vtilitas i
carnationis ⁊ quadruplex excel

lentia virgis bñdicte
Capitulum tertium.
Ertiū myſteriū con
templandum de an
nunciatōe virgis ꝺꝛ
angelice ſalutatiōis
Ingreſſus quippe angelus ad
virginē ſalutauit eam dicens.
Aue grā plena dñs tecū bñdi
cta tu in mulierib⁹. In qua ſa
lutatione ꝯtinentur quatuoꝛ.
¶ Primū ē mittētis maieſtas
¶ Scđm vnionis ſublimitas
¶ Tertiū incarnatōis vtilitas
¶ Quartū marie ſingłaritas.
¶ Primum quod continetur ī
angelica ſalutatione eſt mittē
tis maieſtas. dixit enim verba
ſalutationis angelus ex pte dī
Hec enim dictio aue habꝫ tres
litteras innuentes pſonas di
uine maieſtatis. ſ. patris ꝛ filij
ꝛ ſpiritusſancti. Nam prima lit
tera que eſt a. ſignificat ſpiritū
ſanctum. ipſe enim ſpiritusſan
ctus vt ait Gregorius amoꝛ ē
¶ Scđa littera eſt: V ſignifi
cans perſonam filij qui eſt ver
bum patris ꝛ quaſi medi⁹ non
ſitu ſed numero inter patrem ꝛ
ꝛ ſpiritumſanctum. Inquit enī
Johānes. i. canoni. c. v. Tres
ſunt qui teſtimonium dant in
celo. pater. verbum ꝛ ſpiritus
ſanctus ¶ Tertia littera eſt E
ſignificans patrem. Nā vt di
cit hylarius libero de trinitate
Eternitas eſt in patre. non ita
tamen quin filius ſpiritusſan
ctus ſit eternus cum eo. ſꝫ quia
ei appropꝛiatur magis. Eter
num enim impoꝛtat quid ſine
pꝛincipio. Filius autem ꝛ ſpi
ritusſanctus ꝗuis non habe
ant pꝛincipium huius creatio
nis vel factionis. habent tamē
emanationis pꝛincipium. Un
de Auguſtinus libꝛo quarto
de trinitate ait. Pater eſt pꝛin
cipium totius deitatis. quia
emanat filius a patre ꝛ ſpiri
tusſanctus ab vtroqꝫ ꝛ ſi ab eter
no. Solus autem pater ē ſine
aliquo pꝛincipio. quia a nullo
ipſe emanat. Et vt inquit tho
mas pꝛima parte q̄ſtiōe. xxxiij.
¶ Licet attribuamus parti ali
quid auctoꝛitatis ratione pꝛin
cipij. Nihil tamen ad ſubiectio
nem vel minoꝛationem quocū
qꝫ modo pertinentis attribui
mus filio aut ſpiritui ſancto.
Nam principium in diuinis ſi
gnificat originem. Dixit ergo
angelus. Aue qua ſi dicat tota
trinitas me mittit ad te, quia
ꝛ ipſa tota operabitur iſtam in
carnationem in te. ¶ Tota nā
qꝫ trinitas ſcilicet pater ꝛ filius
ꝛ ſpiritusſanct⁹ operata ē myſte
rium incarnationis. ſcilicet foꝛ
mādo illud coꝛpus ex virgine
animam xp̄i ſubito creādo ex
nihilo ꝛ vnionem illam huma
nitatis ſue cum deitate efficien
do et gratiam et ſapientiam ei

infundendo inſeparabilia ſunt
enim opera trinitatis. vt dicit
Aug. Et idē in glo. in. ca. i. de
ſumma trinitate ⁊ fide catholi
ca. Et de con. di. iij. ca. vltimo
⁊ di. v. c. Saluator. Et. xxxviij
q. i. c. Sic enim. ſ. ab extra. licꝫ
ſolus filius nō pater nō ſpūſſā
ctus vnitus ſit noſtre humani
tati in vna pſona. Angelus ita
ꝙ cū dixit Aue a tota trinitate
2 dixit ſe miſſum. ¶ Scōm qđ
ↄtinetur in angelica ſalutatio/
ne ē vniōis ſublimitas. A. eni
eſt prima littera alphabeti in
quo oēs ſciētie ↄp̄hēdunt. Et
vt inquit Iſidorus. i. li. ethimo
A littera in omnibꝫ gētibꝫ pri/
or eſt, p eoꝙ ipſa prior naſcenti
bus vocē aperiat. Vñ ⁊ latini
dicūt. A. greci alpha. Hebrei
aleph. V vero eſt vltima litte/
raꝝ vocaliū ſm latinos. in ſa/
lutatōe vero angeli iſte due lit/
tere. A ⁊ V. iūgūtur cū e ī vna
dictione ad ſignificandū ꝙ di
uina natura ⁊ humana vnita
ſunt ad inuicē in vnitate pſone
in virgine maria. Inter natu/
ras enim intellectuales prima
⁊ ſuprema pricipiū omis crea/
ture ⁊ ſapiētie ē natura diuina
ſignata p A. vñ ipē deus dicit
apocalip. i. c. Ego ſuꝫ alpha ⁊
O principiū ⁊ finis omis crea
ture. vltima aūt naturaꝝ q̄ in/
telligētiā habent ē natura hu
mana deſignata per. V. Dicit
ergo angelus. Aue quaſi dicat
hoc ē qđ tibi nūcio. qꝛ in te vni
entur in vna pſona deꝰ ⁊ homo
Naturā enim humanā in te et
3 de te aſſumet. ¶ Tertiū qđ ↄti
netur in euāgelica ſalutatione
eſt incarnationis vtilitas. Di
citur enim in quodā vſu Om
nes dicūt. E. vel. A. qđ naſcū
tur ex eua. ſ. in egreſſu ex vtero
matris. Naſcūtur eni lugendo
qui ploratus ē quaſi quedaꝫ p
phetia noſtri incolatꝰ deſignās
ex hoc ꝙ in terrā ⁊ vallē lachri
maꝝ ⁊ miſeriaꝝ intramꝰ. ⁊ ma
ſculus quidē in ploratu ſuo na
ſcens profert. A. quaſi dicens.
Similis ſum ade maſculꝰ mi
ſerias īnumeras ⁊ mortem cui
ſum ſubiectus deplorās. Feia
aūt in ortu ſuo plorās. E. reſo
net quaſi diceret feina ſum eue
ſimilis cuiꝰ miſerijs et maledi
ctis ſubijcior. Sed adā ⁊ eua
cum filijs ⁊ filiabꝫ ſuis ab eis
mortificatꝫ viuificātur p virginē
mrēꝫ. qđ ſignificatꝛ p mediū v
int A. ⁊ E. mediatrix ⁊ gēitrix
vite p filiū ſuū bñdictuꝫ. Vbi
etiā aduertendū ꝙ iſtud nomē
eua ſi lr̄e ipē ↄtrario exprimaꝛ
tur ſcđꝫ ordinē ſuū ſonat Aue
Quaſi dicat angelus. ideo dic
co tibi Aue quaſi tota ↄria es
eue. Et hoc ē ꝙ canit eccleſia in
hymno. Sumēs illud aue ga/

bꝛſelis oꝛe. funda nos in pace
mutans eue nomē. Illa enim
eua fecit filios ſuos inimicos dei
ꝛ virgo nos pacificauit deo.
Illa ſupbiuit ↄtra dominum
ſimilis volēs eſſe deo iſta ſe ꝓ
fundiſſime humiliauit vocās
ſe nō matrē dn̄i ſicut erat ſꝫ an
cilla dn̄i. Ecce ait ancilla dn̄i.
Illa mr̄ cunctoꝝ ſpūalis inter
fectrix. hec cūctoꝝ mater ſpūa
lis viuificatrix. Illa maledicta
multipliciter a deo. hec benedi
cta in matris vtero. Et ideo me
rito dixit angelus. Aue quod
eſt oppoſitū eue verſis lr̄is ecō
tra. ¶ Quartū qd̓ ↄtinet i euā
gelica ſalutatōe ē marie ſingla
ritas de quatuoꝛ ſingulares ex
cellētias expꝛeſſit angel⁹.

¶ Prima nature.
¶ Scd̓a gratie.
¶ Tertia gloꝛie.
¶ Quarta bn̄dictōis.

¶ Prima virginis excellentia
ſingularis dicitur nature. Se
cundū eni aug⁹. li. xiij. de ciui.
Qd̓ penaliter ꝓceſſit in peccā
tibꝫ pꝛimis naturaliter ſecutuꝫ
eſt in naſcētibꝫ ceteris. Et ꝑm
anſelmū pſona. ſ. adam coꝛru
pit naturā ꝛ natura coꝛrumpit
pſonā oēm. ſ. ab adam ꝑ ꝓpa
gationē libidinoſam deſcendē
tē. Quare filij adam multipli
ci ve affligūtur a quo virgo ex
titit imunis. vn̄ dixit angelus
Aue. ſ. ſine ve. Et hoc triplici
quidē modo cui ſubiacet totū
femineū gen⁹. pꝛimo. ſcꝫ pudo
ris laboꝛis ꝛ doloꝛis. Btā ve
ro virgo fuit ſine ve pudoꝛis in
ↄceptōe. ſine ve laboꝛis in geſta
tione. ſine ve doloꝛis in ꝑturitō
ne. Nā teſte Bernardo ſup miſ
ſus ē fuit ſine coꝛruptione fecū
da. ſine grauamine grauida. ſi
ne doloꝛe puerpera. Vt aūt di
citur extra de deſpōſatōe ipube
rū. c. Puberes. Puerpere ſunt
in annis puerilibꝫ pariunt Nō
aūt quare fuit ſine coꝛruptione
qꝛ ↄcepit nō hūano ſemine. ſed
miſtico ſpiramine āgelo illi di
cente. ſpiritusſanct⁹ ſupueniet i
te. fuit ſine ve laboꝛis. quia le
ue pondus imo delectabile ge
ſtat. Fuit ſine ve doloꝛis. quia
perturijt ſine leſione. Hac tri
plici maledictione in nulla mu
liere natura imunis fuit niſi in
ſola virgine bn̄dicta. vn̄ eue ge
ne. iij. c. dictū ē. Mltiplicabo
erūnas tuas ꝛ cōceptus tuos.
In doloꝛe paries filios tuos
¶ Scd̓o etiā mō in virgine per
aue excellētia nature demōſtra
tur. qꝛ ab alio triplici vhe imu
nis fuit. ſ. a ↄcupiſcētie culpe ꝛ
pene. de qua aquila clamabat
apocalipſis. ix. c. Vhe vhe vhe
habitātibꝫ in terra. Fuit enim
beata virgo ſine pꝛimo vhe. Hꝫ
eſt ſine concupiſcentia peccati

originalis. quia in illo ↄcepta est vel ab illo ſanctificata. vñ Cãti. iiij c. dr. Tota pulchra es amica mea. tota pulchra es ꝛ macula nõ eſt in te. Fuit ſine vulnere culpe mortalis ꝛ venialis Unde aug⁹ in lib. de natura ꝛ gratia ait. Cũ de peccatis agitur nullã volo de matre dñi facere queſtionẽ. Fuit tertio ſine vulnere bñ que eſt in ſeparatiõe aie a corpe. qꝛ in tali ſeparatiõe nullam ſenſit penam. nec etiã ſuũ corpus putrefactũ eſt. qꝛ aſſũptum vna cum aia. ¶ Tertio per aue in virgine excellẽtiã nature demõſtrat. qꝛ fuit ſine alio triplici vulnere. ſ. carnis mundi ꝛ diaboli. luxuriã excluſit p̃ ꝟginitatem. auaritiã per paupertatem. diabolũ vel ſuperbiã per humilitatem. qꝛ has virtutes pfectiſſime in ſe habuit. ¶ Secunda virginis excellentia ſingularis dr gratie. hanc expſſit angelus cũ dixit. Gratia plẽa De hac ꝟo plenitudine dixi in alio ſermone de anuũciatione in opere de laudib⁹ ſanctoruꝫ. ¶ Tertia ꝟginis excellẽtia. ſingularis dr glorie. ꝛ hãc expſſit ãgelus cũ dixit Dñs tecũ. vbi ſciendũ ꝙ ſm doctrinaꝫ theologoꝝ deus dr eſſe in omnibus rebus creatis tripliciter. ſ. per eſſentiã pſentiã ꝛ potentiaꝫ. ꝛ in ſanctis ſuis quarto modo ſ. per inhabitantẽ gratiã vel ħ inchoatã vel in futuro ↄſumatã. oĩbus his modis erat deus in btã maria pfectius ꝙ̃ in ceteris oĩb⁹. Dr eñ deus eẽ i creaturis p eẽntiã inqñtũ p ſuuꝫ ↄtinuũ influxũ ↄſeruat creata in eſſe. Uñ greg⁹ in homel. ait Cuncta in nihilum tenderet niſi ea manus oĩpotẽtis ſuſtẽtaret. Et ſic expõit Chriſoſtomus illud Joh. i. c. Sine ipſo ſ. gubernante factũ eſt nihil. i. qđ factũ eſt nihil ẽ. quãto aũt aliq̃ creature vel in ſpecie vel i indiuiduo habet pfecti⁹ eẽ tãto magis aliquo mõ dici põt deus ibi magis ineſſe p eẽntiã vñ magis in hoĩe ꝙ̃ in brutis Et qꝛ btẽ marie dedit nobiliſſimũ eſſe ꝛ ſm aiam ꝛ ſm corpus. qꝛ fuit optiẽ diſpoſita vt ↄcipet xp̃m. iõ ꝙ̃tũ ad hoc deus p eſſentiã in ea fuit excellentius ꝙ̃ in alijs rebus creatis. ¶ Sed ħ loco plerıq̃ ſcire cupiũt. an ſicut btã ꝟgo pulcerrimã habuit aiam ita ꝛ pulchrũ dederit deus eẽ corpis. ꝛ ad ħ dicit albert⁹ ſup Miſſus ẽ. ꝙ ſic. ꝛ ꝙ pulcherrima fuit virgo ipſa etiam ſm corpus taꝫ quo ad debitam corporis quãtitatem ꝛ qualitateꝫ ꝙ̃ quo ad elegantem membroꝝ diſpoſitionem ꝛ pporcionem ꝙ̃ etiam q̃ ad coloris venuſtatem ꝛ hoc p

batur tripliciter. ¶ Primo au
ctoritate. ¶ Secūdo exemplo
¶ Tertio ratiōe. ¶ Primo au
ctoritate ſalomonis dicentis ī
perſona dei. Tota pulchra es
amica mea. tota pulchra es et
macula non eſt in te. Nulla au
tem ꝯiunctior ⁊ amicitior deo
beata virgine que tota pulcra
fuit in aīa ⁊ corpore. Qđ autē
euangelium nihil dicat de pul
chritudine eius corporali. ideo
factū eſt. q2 cum ipſa dña nr̄a
ſit poſita nobis in ſpeculum ⁊
exemplū ſalutis non voluit eā
in talibus laudari. quoꝝ inor
dinatus appetitus vel abuſus
multis ē cauſa pereūdi. ¶ Se
cundo ꝓbat albertus pulchri
tudinem ꝟginis exemplo figu
rali veteris teſtamenti. Nam
quattuor inueniūt ibi mulieres
beatā mariā expſſiſſime figurā
tes. ſ. heſter cōiugata. iudith vi
dua. rebeca ⁊ rachel ꝟgines. Nā
de rebecca dr̄ Gen̄. xxiiij. ca. ꝙ
fuit puella decora nimis ꝟgo
ꝗꝫ pulcherrima ⁊ incognita vi
ro. Et de rachele Gen̄. c. xxix.
ꝙ erat decora facie ⁊ venuſto
aſpectu Et de iudith eiuſdem
viij. ca. ꝙ erat eleganti aſpectu
nimis. ⁊. x. c. ꝙ dn̄s pulchritu
dinē eiꝰ ampliauit vt incōpa
rabili decore omniū oculis ap
pareret. Et de heſter ſcribitur
eiuſdē. ij. ca. Erat enī formoſa
valde ⁊ īcredibili pulchritudi
ne omniūꝗꝫ oculis gratioſa et
amabilis videbatur. Signuꝫ
autem ⁊ figuram debet aſſimi
lari ſignificato ⁊ figurato ⁊ po
tior eſt veritas ꝗꝫ figura. Ex q̄
ſequitur ꝙ beata maria figura
ta per iſtas tam pulchras mul
to pulchrior fuerit. ¶ Tertio
albertus probat pulchritudi
nem virginis ratione. Nā ſm̄
philoſophum. Natura eſt vis
inſita rebus ex ſimili ſimile ꝓ
creans. Niſi ergo natura impe
diatur vel erret filius erit ſimi
lis patri vel matri. vnde ſequi
tur ꝙ filius qui naſcitur de ma
tre ⁊ non de patre ⁊ tali opan
te qui non poteſt impediri vel
errare. ſ. deo. ibi neceſſe ē filiuꝫ
fieri ſimilē matri ⁊ ecōuerſo. ſꝫ
xp̄s filius virginis fuit pulcer
rimus. iuxta illud p̄s. Specio
ſus forma p̄ filijs hominū. ita
ꝙ in ipſum deſiderāt angeli ꝓ
ſpicere. vt dicit petrꝰ pma ſua
canonica. ergo ⁊ bn̄ maria ma
ter eiꝰ eſt pulcherrima. pulchri
tudo aūt illa nulli potuit eē oc
caſio ſcandali. q2 vt ait Bona
uētura in. iij. tanto erat hone
ſtas adiūcta illi pulchritudini
ꝙ ſicut inueniť ſcriptū in q̄daꝫ
libro hebraico nullꝰ erat adeo
libidinoſus ⁊ īcontinēs q̄ aſpi
ciēs ꝟginē cū tanta venuſtate
pudicitie nō īcenderet ad illiꝰ

deuotionē ita q a nullo vnq̄ potuit ↄcupiſci. ¶ Scđo dr̄ deus eſſe p̄ pſentiā in oibꝫ q2 nouit oia intima creature. Oia em̄ ſūt nuda ⁊ apta oculis ei⁹. vt dr̄ ad Heb. iiij. ca. Sed in btā ꝟgine fuit p̄ pſentiā nō ſolū q2 vidit oia ſecreta ei⁹ affectus ⁊ cogitat⁹ oculo cognitionis. ſed ⁊ oculo approbationiſ oēs actus interiores ⁊ exteriores vt ſctiſſimos approbauit. ¶ Tertio deus dr̄ eē in rebꝫ per potentiā. q2 oibꝫ dat ꝟtutem opandi. Unde Joh. xv. dixit xp̄s. Sine me nihil poteſtis facere. ⁊ q2 ꝟtutē dedit opandi beate marie pfectius q̄ alti pure creature. ideo pfectius q̄ in alijs fuit cū ea. ¶ Quarto de⁹ eſt p̄ gratiā in ſcis. q2 vt dicit i. Joh. iiij. c. Qui manet in caritate in deo manet ⁊ de⁹ i eo. Sed certe nullus pōt eq̄ri btē ꝟgini in charitate. Sed vltra dictos modos eſſendi fuit modo inaudito a ſeculis ſtupēdiſſimo. ſ. p̄ pſentiā corpalē qn̄ ꝟbū caro factū eſt ⁊ nō niſi d ꝟgine maria. Ideo angelus accōmodiſſime dixit Dn̄s tecū. Sed pleriq̄ arguūt q non bn̄ dixit angelus vtēdo hoc noie dn̄s. Nā ſm ph̄m. ſermones inquirēdi ⁊ faciēdi ſūt ſm materiam q̄ tractat. Un̄ in materia amoris nō dꝫ poni no[n] timoris ſm illud Malach. i. c. Si ego dn̄s vbi ē timor me⁹. Cū g̃ in hac ſalutatōe tractaret matia ſūmi amoris. ſ. incarnatio filij dei nō videt q debuerit dicere dn̄s tecū. ſed pax tecū ſicut ⁊ filius eius ſalutabat q̄s diligebat. ¶ Ad hoc rn̄det albertus q in iſta ſalutatiōe in eo qđ dr̄ Dn̄s tecū. Duo intēdunt vnū vt pſona mittētis ꝓprie exprimat. alter̄ vt liber̄ arbitriū ꝟginis ad credendū ⁊ aſſentiendū inclinet. Iſta aūt duo pfectiſſime ⁊ ꝓpriiſſime exp̄mit h̄ nomē dn̄ſ qđ a potētia iponit ſ. a dn̄ando. vn̄ btūs ambro. dicit q dn̄s nomē eſt potentie Et qn̄ abſolute dr̄ ſoli deo appropat. Alij ꝟo dn̄i dicunt reſpectu ſm illi⁹ vel illi⁹ ſeu alicuius loci determinati. Ipe abſolute dr̄ dn̄s. q2 ē dn̄s omniū Un̄ in p̄s. Dn̄i ē terra ⁊ plenitudo eius orbis terrar̄ ⁊ vniuerſi q̄ habitāt in eo. ⁊ Heſter iij. c. Dn̄s vniuerſor̄ tu es. qđ ſolius dei trinitatis ē ꝓpriū q̄ eſt pſona mittens in hac ſalutatione. Et ſic pſona mittens noiat. Per idē aūt ⁊ liber̄ arbitriū beatiſſime ꝟginis inclinat q̄a ad ↄſentiendū in mirabilia maxime diſponit fides d oipotentia. q2 credit deū oia facere poſſe acquieſcit ipſum poſſe et naturas mutare ⁊ naturis im

 Bmo lxxj

perare Ad credendū ergo congruentiſſime ponit̄ hoc nomē dn̄s qđ abſolute poſitū ē oīpotentie demonſtratiuū. Quia ꝟo liberū arbitriū beate ꝟginiſ etiā per ſe erat facile ad credendum paratū non indiguit exp̄mi cū inſinuatione oīpotentie vt diceret̄. Dn̄s oīpotens. vel cū terrore vt dn̄s exercituum. Sed ſufficit leuis eius annunciatio ei ⁊ q̄ſi obſcura expſſio potentie qualis per hoc nomē dn̄s importat̄. Dicit ergo dn̄ſ tecū. quaſi dicat̄ ei aperte. Nihil credas tibi impoſſibile que ſcis te dn̄m in ſociū habere. ſꝫ dic ꝯfidenter. oīa poſſum i eo qui mecū eſt. Si em̄ aliq̄ duo vnū officiū debeant opari q̄d impedit ſi vnus ē debilis cum alter ſit adeo fortis vt per ſe effectum illū poſſit inducere iſto etiam nō iuuante. Et ſic pꝫ q̄ dn̄s hic ponit̄ ad notandā potentiā fiendi nō timorē vel terrorē. ¶ Quarta virginis excellentia dr̄ benedictionis. Dixit em̄ angelus. bn̄dicta tu in mulieribus. qđ pōt exponi ſm̄ duplicē intellectum. ¶ Prim⁹ intellectus eſt. benedicta tu i mulieribus. i. ſup omnes mulieres quia peruenisti ad tertiū bn̄dictionis gradū in genere mulierū ad quem nulla alia mulier attingit vel attingere poteſt

¶ Primus gradus qꝛ aliq̄ mulier fecūda eſt ſed nō ꝟgo. Secūdus qꝛ aliq̄ ꝟgo ſed nō fecūda. Tertius ꝟo ſoli marie ꝓprius eſt q̄ ſit ꝟgo ⁊ fecunda. ¶ Scđs intellectus eſt benedicta tu in mulierib⁹. qꝛ p bn̄dictionem ꝑticipat cū omni ſtatu ⁊ genere mulierū. Fuit enim cū ꝟginib⁹ ꝟgo. cū cōiugatis fecunda. ⁊ cū viduis cōtinēſ ⁊ caſta. O q̄ꝫ inſolita ⁊ digniſſima fuit hec ſalutatio. O q̄ꝫ blande q̄ꝫ qꝫ reuerenter ab angelo ꝓnūciata ꝓpter qđ nō immerito ꝟgo cogitabat qualiſ eſſet. Et tandē cum ab angelo fuiſſet de omnib⁹ ac de icarnatiōis myſterio plene inſtructa genib⁹ flexis. oculis plangentibus. ⁊ facie in celū erecta dixit Ecce ancilla dn̄i: fiat mihi ſm̄ ꝟbum tuū. Moxq̄ꝫ filium in vtero concepit. Et ꝟbum caro factū eſt vt ſaluū faceret genus humanū qđ pierat. amen

¶ Sermo. lvi. de angelis quorum ſolēnitas in eccleſia celebratur ꝓpter miraculū quod apparuit in monte gargano.

Angelis ſuis deus mandauit de te vt cuſtodiant te in omnib⁹ vijs tuis Illuminati ꝓphete ꝟba ſunt iſta originaliter ps. xc. Debitores ſum⁹ frēs chariſſimi āgeliſ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA w Poznaniu Uniw. im. A. Mickiewicza

beatis. quoniã volente deo in
numera vt ſic loquar beneficia
nobis pſtare non ceſſant. q tñ
ipſi inuiſibiles ſunt ⁊ imateria
les ſubſtãtie pleriq illos negli
gunt venerari. Ob qđ vt hu/
mane imbecillitati ↄſuleretur
ſingulari modo in monte gar
gano. Anno dñi. ccc. nonage/
ſimo locus inuent⁹ eſt in quo
archãgeli michaeli aliorumq
ãgelo⁊ iugis memoria vſq ad
ↄſũmationẽ ſeculi pmaneret.
Nam dum quidã pdiues no/
mine garganus q ex euẽtu ſuo
monti vocabulũ dedit infini/
ta peco⁊ multitudine abũda/
ret contigit vt ſemel thau⁊ p/
deret. Quẽ ſolicite querens in
uenit tandem in vertice mon/
tis forib⁹ cuiuſdã aſſiſtere ſpe/
lũce. Quẽ cũ ſagitta appetiſſet
illa velut flamine venti retor/
ta eũ a quo iactata eſt mox re/
uerſa pcuſſit. Turbati ciues ⁊
ſtupefacti epm ſipontinũ quid
facto opus eẽt ↄſuluerũt. Qui
triduanũ indixit ieiuniũ oran
dũq deũ pcepit. Quo pacto
ſcũs archãgelus michael ap/
paruit p viſionem epo dicens
Ego ſum michael archãgeluſ
q in ↄſpectu dñi ſemper aſſiſto
volui aũt locũ ill⁹ ſpelũce mi/
hi dedicandũ illo indicio ſa/
gitte cũctis mortalib⁹ declara
re. Qua viſiõe letior fact⁹ eps
alijs qđ viderat enarrauit. Et
ſic ab eo tpe eccleſia ibi ↄſecra
ta fuit ob reuerentiã bti archã
geli que vſq in pſentẽ diem a
cunctis fidelib⁹ deuotione pci
pua frequentatur. Qua pp̄ter
⁊ ſolẽnitates angelo⁊ a patri/
bus fuit inſtituta. quã ex debi
to ⁊ obligatione pcepti menſe
ſeptembris oẽs celebrare tenẽt
¶ Quia vo in tanta feſtiuitate
mens noſtra ad ipſos angeloſ
colendos pcandeſq ẽ inflam
manda. Idcirco de ipſis in p
ſenti ſermone dicemus. de qui
bus tria myſteria erunt decur
renda.

¶ Primũ đr cognitionis

¶ Scđm pductionis.

¶ Tertium miſſionis

¶ Qualiter angelus ab homi
ne cognoſci põt. ⁊ quõ ſpũs eſt
incorporeus q tñ põt in aſſum
pto corpore apparere. Ca. i.

PRimũ de angelis my
ſteriũ decurrẽdũ đr co
gnitiõis. i quo tria du
bia pponimus illuſtranda.

¶ Primũ vtrũ ſub e ſepate q di
cunt ãgeli poſſint cognoſci ab
hoib⁹ viatoribus.

¶ Scđm vtrũ angeli habeant
corpa ſibi naturaliter vnita

¶ Tertiũ vtrũ aſſumant aliqñ
corpora.

¶ Pro pmi dubij illuſtratione
diſtinguere poſſumus noticiã

triplicem.
¶ Prima dr ppria ꝛ intuitiua
¶ Scda cois ꝛ effectiua.
¶ Tertia fidelis ꝛ reuelatiua.
¶ Prima noticia dr ppria ꝛ intuitiua. qua. ſ. cognoſcit angelus in ſui ſubſtantia ſicuti eſt. Et hac angelus cognoſci non põt a puris viatoribꝫ. vt inqt Tho. i. pte. q. lxxxviij. ex eo ꝙ intellectus noſter ſm ſtatũ pñtis vite nihil intelligit niſi ↄuertẽdo ſe ad fantaſmata. ꝛ ſic ſubſtãtias imateriales q̃ ſub ſenſu ꝛ imaginatione nõ cadunt pmo ꝛ per ſe ſm modũ cognitionis nobis expertũ intelligere nõ poſſimꝰ. imo ꝛ adam in ſtatu inocentie. vt etiam dicit Tho. i. pte. q. xciiij. c. Intelligere nõ potuit ſubas ſepatas eo ꝙ illi aie cõpetebat modus intelligẽdi p ↄuerſionẽ ad fantaſmata ſicut ꝛ nob. Et lꝫ plato voluerit ꝙ ſube imateriales nõ ſolũ a nobis itelligunt ſed ſint etiã pma a nobis itellecta Poſuit em̃ formas imafiales ſubſiſtẽtes q̃s ideas vocabat eẽ ppa obiecta noſtri itellectꝰ ꝛ ita pmo ꝛ p ſe a nob itellecta Sꝫ qꝛ aie cognitio applicat rebus mafialibꝫ ſm ꝙ itellectui pmiſcet fantaſia ꝛ ſenſꝰ. iõ q̃nto magꝭ itellectꝰ fuerit depuratꝰ tãto magis pcipit imaterialiũ itelligibilẽ vitatẽ. Nihilominꝰ ↄriũ videt ſentire i thimeo vbi dixit Inuiſibiliũ dinaꝝ ptãtũ q̃ demões nũcupãt pſtare rõnẽ magꝭ ẽ opꝰ ꝙ̃ ferre valeat hoĩs igeniũ. ¶ De ↄmẽtatore vo aſſerit tho. ꝙ in. ij. meth. dixit. ſi ſube abſtracte nõ poſſent itelligi a nob tũc natura ocioſe egiſſet. qꝛ feciſſet illud qð ẽ in ſe naturalr itellectũ nõ itellectũ ab aliq̃. Sꝫ dictũ h deficit. ¶ Primo qꝛ nõ ſeqt ꝙ ſi ſube ſepate nõ itelligunt a nob ñ itelligãt ab aliq̃ intellectu Intelligunt em̃ a ſeipis ꝛ a ſe iuicẽ. ¶ Scdo deficit ſñia ↄmẽtatoris. qꝛ nõ eſt finis ſubaꝝ ſepataꝝ vt intelligant a nobis. ¶ Scda cognitio dr cois ꝛ effectiua qñ cognoſcit cã p effectũ. ꝛ ẽ cognitio q̃dam naturalis. Hãc cognitionem habuerũt phi ð angelis ꝛ pcipue Ari. in. xi. meth. q̃ voluit ꝙ intelligẽtie mouerent ſpas celoꝝ ꝛ celeſtia corpa ¶ Tertia vo cognitio fidelis dr ꝛ reuelatiua qñ. ſ. aliqd coĝſcit fide. qꝛ ſic ẽ certitudinaliter reuelatũ h mõ relictis phoꝝ vanitatibus atqꝫ erroribꝫ hoiuꝫ curioſorũ. Nos firmiſſime aſſerimꝰ ꝙ angeli ſũt nobiliſſimi ſpũs ðo boni fruẽtes nob vt infra docebimꝰ beniuoli ꝛ affecti qbꝫ mediꝫ dei ſecreta ꝛ myſteria gr̃e hoibꝫ ſũt reuelata. Mali vero penis etnis iuſtiſſime deputati

¶ Si vero quis queret vñ hec
veritas ē exorta. Rñdemus ꝙ
ex latiſſimo cāpo ſcripture ſacre
veteri videlicet nouoqꝫ teſta/
mento vbi de angelis expreſſa
fit mētio. Vñ Ge. c. xvi. ſcribi/
tur de agar dū fugeret eſſetqꝫ ī
ſolitudine qꝛ affligebat eā ſara
dña ſua. Cūqꝫ inueniſſet eam
angelus dñi iuxta fontē aque
in ſolitudine ꝛc. Dixit ad illaꝫ
Agar ancilla ſarai vnde vēis
ꝛ quo vadis. Que rñdit a fa/
cie dñe mee fugio. Dixitqꝫ ei ā
gelus dñi Reuertere ad dñam
tuā ꝛ humiliare ſub manibꝫ il
lius. ꝛ Geñ. xix. c. Venerūt duo
angeli ſodomā veſpere. ꝛ. xxij.
c. Angelꝰ dñi de celo clamauit
dicēs abrahā abrahā. ꝛ. xxviij
c. vidit iacob in ſomnis ſcha/
lā ſtantē ſuꝑ terrā ꝛ cacumē eiꝰ
tangēs celū āgelos qꝫ dei aſcē
dētes ꝛ deſcēdentes ꝑ illam. et
xxxij. c. Jacob itinere q̊ ceperat
abijt fuerūtqꝫ ei obuiaꝫ angeli
dñi. ꝛ Exodi. xiiij. c. Angelus
dei p̄cedebat caſtra in iſrael. et
cū eo ꝑiter colūna nubis. ꝛ. xx/
iij. c. Mittā angelū meū q̇ p̄ce
dat te ꝛ cuſtodiat in via ꝛ itro
ducat ad locū quē p̄paraui tibi
ꝛ Numeri. xxij. c. Cū vidiſſet
aſina ſtantē āgeluꝫ cecidit ſub
pedibꝫ ſedētis. Et ſcdi reg. vl
ti. ca. Cū extēdiſſet manū an/
gelꝰ dñi ſuꝑ hirlm vt diſperde
ret eā miſertus ē dñs ſuꝑ affli/
ctionem ꝛ ait angelo ꝑcutiēti.
Sufficit nūc ꝯtine manū tuā.
Erat aūt angelꝰ dñi iuxta areā
ornā iebuzei. Et. iiij. re. i. c. an/
gelꝰ dñi locutꝰ eſt ad heliā. Et
xix. c. Angelꝰ dñi ꝑcuſſit in ca
ſtris aſſirioꝝ. ꝛ Thobie. v. ca.
Egreſſus thobias inuenit iu/
uenē ſplēdidiſſimū ſtantē p̄cin
ctū ad ambulādū ꝛ ignorās ꝙ
āgelꝰ dei eſſet ſalutauit eū ꝛ di
xit. Vñ te habemꝰ bone iuue/
nis. Et Judith. xiij. ca. Viuit
dñs qm̄ cuſtodiuit me angelꝰ
eius. Et eccle. v. c. Ne dicas co
rā angelo tuo nō eſt prouidenꝰ
tia. ꝛ pſ̄. viij Minuiſti eū pau
lominus ab angelis: Et. xxvi
Adorate eū oēs angeli eiꝰ. Et
ciij. Qui facis āgelos tuos ſpi
ritus. Et. cxlviij. Laudate eū
omēs angeli eius. ꝛ Baruch.
vij. c. Angelꝰ meꝰ erit vobiſcū
ꝛ Danie. iij. c. Angelus auteꝫ
dñi deſcēdit cū azaria et ſocijs
eiꝰ in fornacē ꝛ excuſſit flāmaꝫ
ignis de fornace. ꝛ eodē. c. Bñ
dicite angeli dñi dño laudate ꝛ
ſuperexaltate eū in ſecula. ꝛ. xiiij
c. Dixit āgelꝰ dñi ad Abachuc
fer prādiū qd̄ hēs danielim ba
bilonē q̇ eſt in lacu leonum Et
Malachie. iij. c. Statim veni
et ad templū ſanctū ſuū domi
nator quē vos queritis ꝛ ange
lus teſtamēti quē vos vultis.

ꝛ Lu.i.ca. Apparuit zacharie
angelꝰ dñi ſtãs a dextris altarꝫ
inceſi. Et eodẽ ca. Miſſus eſt
angelus gabriel a deo in ciui-
tate galilee cui nomẽ nazareth
ad virginẽ deſpõſatã viro. ꝛ.ij
c. Angelꝰ dñi ſtetit iuxta illos
eodẽ.ca. Dixit illis angelꝰ no-
lite timere. eodẽ.c Facta ẽ cum
angelo multitudo milicie cele-
ſtis exercitus. Et .xxij.c Appa
ruit ei angelꝰ dñi de celo confor
tãs eũ. ꝛ Math.i.c. Angelus
dñi apparuit in ſomnis ioſeph
ꝛ.iiij.c. Acceſſerũt ãgeli ꝛ mini
ſtrabãt ei. ꝛ.xxij.ca. Erũt ſicut
angeli dei in celo. Et.xviij.ca.
Angeli eoꝝ ſemꝑ vidẽt faciem
patris mei q̃ in celis ẽ. ꝛ. xxiiij.
c. Mittet angelos ſuos cũ tu-
ba. ꝛ.xxxv.c Cũ venerit filiꝰ ho
minis in maieſtate ſua ꝛ omẽs
angeli eiꝰ cũ eo. ꝛ.xxvi. ca. An
putas qꝛ nõ poſſum rogare pa
trẽ meũ ꝛ exhibebit mihi mo-
do pluſq̄ duodecim legiones
angeloꝝ. Et Johã. v.ca. An
gelus aũt dñi ſm tp̃s deſcẽde
bat in piſcinã. ꝛ ad Hebreos.i
c. Cui aliq̃n angeloꝝ dixit fili
us meꝰ es tu. ꝛ actuũ.xij. cap̃.
Angelus dñi aſtitit ꝛ lumẽ re
fulſit in habitaculo carceris. eo
dẽ.c. Miſit dñs angelũ ſuuꝫ ꝛ
eripuit me de manu herodis. ꝛ
apocalip.i.c. Significauit deꝰ
q̃ oportet fieri cito loquẽs ꝑ an
gelũ ſuũ ſeruo ſuo Johãni. ꝛ.ij.
c fit mẽtio de angelo ꝑgami tia
tire ꝛ ſmirne. ꝛ.iij. c. de angelo
ſardis philadelphie ꝛ laodicie
ꝛ. vij.c. de angelo aſcendẽte ab
ortu ſolis. ꝛ.x.c. d angelo ami
cto nube. ꝛ.xij.c. de angelis pre
liãtibꝫ. ꝛ.xiiij.c. de angelo hñte
euangeliũ eternũ. ꝛ.xvi. ca. de
ſeptẽ angelis hñtibꝫ ſeptẽ fia-
las ire dei ꝛ.xviij.c. de angelo
deſcendẽte de celo hñte ptãtem
magnã. ꝛ.xx.c. de ãgelo deſcẽ-
dẽte de celo habẽte clauẽ abyſſi
ꝛ cathenam magnam. ꝛ.xxij.
c. de angelo q̃ nõ ꝑmiſit ſe ado
rari a Johãne. Ex quibus oi-
bus cogimur confiteri eſſe an-
gelos licꝫ illos pro ſtatu iſto in
ſui ſubſtantia videre non valea
mus. De demonibus autẽ vi-
dere potes que poſui in tracta
tu de timore iudicioꝝ dei. Se
cundum principale dubiũ pro
poſitum fuit vtrum angeli ha
beant corpora ſibi naturaliter
vnita. Et quidam contendũt
probare ꝙ ſic. ¶ Primo qꝛ ori-
gines in li. periarchon dic̃. So
lius dei.i. patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſã
cti vere id propriũ ẽ vt ſine ma-
teriali ſubſtantia ꝛ abſq̄ vlla
corporee additionis ſocietate i
telligatur exiſtere. ꝛ Bernar-
dus omelia. vi. ſup cantica ait.
liquet omnẽ ſpiritum corporeo
prorſus indigere ſolatio. ¶ Et

Augu. in. ij. ſup Geneſim ad
litterā. ⁊ in tertio de trini. et in
viij. de ciui. dei Et in li. de eccle
ſiaſticis dogmatibꝫ videt̄ aſſe/
rere ꝙ angeli habeant corpora
aerea ⁊ ſubtiliſſima. ¶ Scdo
Grego. in omelia vocat angelū
aial rationale. oē aūt aial habꝫ
corpus ſibi naturaliter vnituꝫ.
¶ Tertio arguit̄ qꝛ ꝑfectior eſt
vita in angelis ꝙ̄ in aiabꝫ. Sꝫ
aia nō ſolū viuit ſed etiā viuifi
cat corpꝰ ergo angeli hn̄t corꝑa
ſibi naturaliter vnita. Sꝫ ꝯtra
iſtos ita debiliter arguētes eſt
doctrina oīm theologoꝝ i ſcdo
ſniaꝝ diſt. viij. Qui ſequentes
Dyoniſiū ⁊ Damaſcenū aſſe/
runt angelos nō habere corꝑa
ſibi naturaliter vnita. Et ratio
ſcdm tho. i. parte. q. quinqua/
geſima prima. Qꝛ qđ accidit
alicui nature nō inuenit̄ natura
liter in illa natura. Sicut habe
re alas qꝛ nō eſt de ratione aia/
lis non conuenit omni anima/
li. Cum autem intelligere non
ſit actus corporis nec alicuius
corporee virtutis habere corpꝰ
vnitum nō eſt de ratione ſub/
ſtantie intellectualis inquan/
tum huiuſmodi. ſed accidit ali
cui intellectuali ſubſtātie ꝓpter
aliquid aliud. Sicut aie rōna
li ꝯpetit vniri corꝑi. qꝛ eſt imꝑ
fecta ⁊ in potentia exiſtens i ge
nere intellectualiū ſubſtātiarū
nō hn̄s in ſui naturā plēitudi
nē ſcientie ſed acquirens eaꝫ ꝑ
ſenſus corporeos a ſenſibilibus
rebus. In quocunqꝫ autē gn̄e
inuenitur aliquid imperfectuꝫ
oportet preexiſtere aliquod ꝑfe
ctū in genere illo: Sunt ḡ ali/
que ſubſtātie intellectuales ꝑ/
fecte in natura intellectuali nō
indigentes acquirere ſcientiaꝫ
a rebus ſenſibilibꝫ Quare non
oēs ſubſtātie intellectuales ſūt
vnite corporibꝫ. ſed alique ſunt
a corporibꝫ ſeꝑate. Ad primuꝫ
ergo obiectū de ſentētia Orige
nis dicit Tho. ꝙ audiēdus nō
eſt. qꝛ vt ſcribit Hiero. in epl̄a
ad deſideriū. Origenes meli/
or in bonis peior in malis fuit.
Cuius hereſes in libris ꝑiar/
chō quos ipſe compoſuit ma/
xime inueniri dicuntur. Ma/
giſter i hyſtoria ſcholaſtica ſu/
per geneſim circa principium.
Periarchō inquit ē liber i quo
Origenes dixit xp̄m adhuc i
aere pro demonibus pati debe
re. ſicut in terra paſſus eſt pro
hominibus ¶ Aug. vero in pre
tactis locis nō loquit̄ aſſerēdo
ſed referens opinionē platoni/
coꝝ qui ponebāt eſſe aliq̄ aia/
lia aerea que demones nomi/
nabant. Dictū adhuc Bern̄.
intelligenduꝫ eſt ſane qđ ſpūs
creati indigent corporeo inſtru
mento nō ſibi naturaliter vni/

to. ſed ad aliquid aſſumpto, ꝓpter inſtructionem noſtram ¶ Ad ſecundum de verbo gregorij. rn̄detur ꝙ ipſe vocat angelum ratõnale animal methaphorice propter ſimilitudinē rationis. ¶ Ad tertiū inquit ſanctus doctor ꝙ viuificare effectiue. ſimpliciter ꝑfectionis ē vnde a deo cõuenit. Sed viuificare formaliter eſt ſubſtãtie que eſt ꝑs alicuius nature ⁊ n̄ hn̄tis i ſe integrã naturã ſpeciei. vn̄ ſubſtãtia ītellectualꝭ q̄ nõ eſt vnita corpi ē ꝑfectior q̄ꝫ ea q̄ eſt corpi vnita. Hinc Damaſ. ait Angelus eſt ſubſtãtia intellectualis incorporea. ⁊ Dyoniſius An geli ſunt ſpiritualia lumia immateriales incorporei. ¶ Tertium dubiū pn̄cipale fuit vtrū angeli aſſumnat aliqn̄ corpea Et ꝙ ſic patet. q² Aug. li. xv. d ciuitate dei dicit. ꝙ angeli i aſſumptis corporibꝫ abrahe apparuerūt. Tho. vero ait ꝙ nõ nulli tenuerunt angelos nunq̄ꝫ corpora aſſumpſiſſe Sꝫ omnia que in ſcripturis diuinis leguntur de apparitionibꝫ angelorꝫ ꝯtigiſſe ſm imaginationeꝫ Tn̄ hoc nõ videtur ꝯſonū intentioni ſacre ſcripture. Quoniã id qđ imaginaria viſiõe videtur ē ſola imaginatione vidētis. vn̄ non videꝛ indifferenter ab oibꝫ. Scriptura aūt diuina ſic introducit interdū angelos apparētes vt cõiter ab omibus videretur. Sicut angeli apparētes abrahe viſi ſunt ab eo et a tota familia eius. a loth ⁊ a ciuibꝫ ſodomorꝫ viſi ſunt angeli q̄ venerunt ſodomã veſpere Similiter angelus qui apparuit thobie ab oibꝫ videbatur. Ex quo manifeſtū eſt iſta ſic contigiſſe ſm corporeã viſionem q̄ videtur id quod poſitum ē extra videntem vn̄ ab omnibus videri põt. Tali aūt viſione nõ videtur niſi corpus. Cuꝫ ergo angeli neq̄ꝫ ſint corpora neq̄ꝫ habeant corpora ſibi naturaliter vnita reliquitur ꝙ aſſumãt aliqn̄ corpa. Et licet illis nõ indigeant propter ſeipſos aſſumunt tamen illa propter nos vt familiariter cum hominibꝫ cõuerſando demonſtrant intelligibilem ſocietatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. ¶ Inſuper ꝙ angeli corpora aſſumpſerunt in veteri teſtamēto fuit quodam figurale indicium ꝙ verbum dei aſſumpturū eēt corpus humanum ¶ Omnes enim apparitiones veteris teſtamenti ad illam apparitõem ordinate fuerunt qua filius dei apparuit in carne. ¶ Notandū tn̄ ꝙ corpus aſſumptū vniꝛ ãgelo nõ quidem vt forme nec lo-

lum vt motori.ſed ſicut moto
ri repſentato ꝑ corpus mobile
aſſumptū Sicut em̄ in ſacra
ſcriptura ꝓpetates reꝝ intelli/
gibiliū ſub ſimilitudinibꝫ rerū
ſenſibiliū deſcribunt. Ita cor
pora formant ſic ab angelis di
uina ꝟtute vt congruāt ad re
ꝑſentandū angeli itelligibiles
ꝓprietatis. Et hoc eſt angelū
aſſumere corpus. ¶ Et ſi quis
obſtaret ꝙ angeli nō aſſumūt
corpus de terra vel aqua. qꝛ n̄
ſubito diſparerēt neqꝫ de igne
qꝛ cōbureret ea que ꝯtingerēt.
nec ex aere qꝛ aer infigurabilis
eſt. ergo āgeli corpora nō aſſumūt
¶ Rn̄det Tho. ꝙ lꝫ aer in ſua
claritate manēs nō retineat fi
guram neqꝫ colorē. tn̄ qn̄ ꝯdē
ſatur ⁊ figurari ⁊ colorari pōt
ſicut pꝫ in nubibꝫ. ⁊ ſic āgeli aſ
ſumūt corpora ex aere ꝯdēſan
do ipm virtute dīna ꝗtuꝫ ne
ceſſe ē ad corporis aſſumendi
formationē. ¶ Sed adhuc ori
tur hic difficultas propter ea q̄
docent ſacri doctores. nā cor
pus aſſumptū ab angelo vide
tur quaſi viuū ⁊ opa vite hn̄s
⁊ tn̄ nō eſt viuū nec hn̄s opera
vite. apparet organizatuꝫ hn̄s
oculos ⁊ nares ⁊ alia ſenſuum
inſtrā. ⁊ tn̄ ꝑ organa illa ange
lus minime ſentit. In corpore
ſic aſſūpto angelus videt loq̄.
⁊ tn̄ nō eſt ꝓpa locutio illa Si

militer comedit ⁊ illa nō ē ꝟa
comeſtio. igit in talibꝫ appari/
tionibꝫ nō ē niſi q̄dā fictio ſiue
deceptio. ¶ Ad hec rn̄det tho.
vbi s. ꝙ ſicut nō ē ꝯ ꝟitatē ꝙ i
ſcripturis itelligibilia ſub figu
ris ſenſibilibꝫ deſcribantur. qꝛ
h̄ nō dr ad aſtruenduꝫ ꝙ intel
ligibilia ſunt ſenſibilia. ſed q̇a
ꝑ figuras ſenſibiliū ꝓpetates i
telligibiliū ſm ſimilitudinē q̄n
dam dātur intelligi. ita non re
pugnat ꝟitati ſcōꝝ angeloꝝ ꝙ
corpora ab eis aſſumpta vide
antur hoies viuētes cū n̄ ſint
Non em̄ aſſumūtur niſi vt per
ꝓpetates hoīs ⁊ operum hoīs
ſpirituales ꝓpetates angeloꝝ
⁊ eoꝝ ſpūalia opa deſignētur.
Quod aūt n̄ ita ꝯgrue fieret ſi
veros hoies aſſumerēt. qꝛ pro
petates eoꝝ ducerent in ipſos
hoies nō in angelos ¶ Simili
ter eſt dicendū ꝙ angeli per or
organa aſſūptoꝝ corpoꝝ null9
lo mō ſentiūt nec tn̄ ſupflue ſūt
formata. Nō em̄ ad hoc ſūt for
mata vt ꝑ eē ſentiāt. ſed ad h̄
vt ꝑ hꝰmodi organa virtutes
ſpūales angeloꝝ denotent. Si
cut ꝑ oculū denotatur virtus
cognoſcitiua angeli ⁊ per alia
mēbra alie eiꝰ ꝟtutes vt docet
Diony. vi. c. cele. ierar. De o
cutiōe ꝟo angeli quam facit i
corpore aſſūpto veꝝ ē ꝙ nō eſt
ꝓpe locutio ſed aliq̇d ſimile

locutioni inq̄ʒtū angel⁹ in cor
pore ſic aſſūpto format voces
i aere ſiles vocibꝫ hūanis. qui
voces formāt vt p illas dei ſe
creta ad noſtras aures pueniāt
Comeſtio adhuc angeli nō eſt
v̄a. ſed figuratiua ſpūal' come
ſtionis. nā comeſtio importat
ſūptionē cibi ꝯuertibilis i ſub
ſtantiā comedentis. ⁊ quāuis
corp⁹ xp̄i poſt reſurrectionē ci
bus nō ꝯuerteret. ſed reſoluere
tur in p̄iacentē materiā. tn̄ xp̄s
hēbat corpus talis nature i qđ
poſſet cibꝫ ꝯuerti. vnde fuit v̄a
comeſtio. ſʒ cibꝫ aſſūpt⁹ ab an
gelo neqʒ ꝯuertitur in corpus
aſſumptū. neqʒ corpus illud ē
talis nature vt in illud poſſit
alimentū ꝯuerti. propterea dixit
angelus Thob. xij. c. Cū eēm
vobiſcū p volūtatē dei videbar
q̄dē mādu care ⁊ bibere. ſʒ ego
cibo ⁊ potu inuiſibili vtor. Fi
unt igitur oīa i aſſūptis corpo
ribus ab angelis. nō ad decep
tionē. ſed potius ad vtilitatē
noſtram. vt ex p̄dictis pʒ

¶ Quod deus produxit ange
los ex tpe in celo empyreo.

Capitulū ſecundum.

Ecundū myſteriū ƌ
angelis apiendum ƌ
pductiōis. in quo cōſi
derare debem⁹ pductionē eo
rum quantū ad tria.

¶ Primo q̄ʒtum ad cauſam.
¶ Scđo q̄ʒtum ad tempus
¶ Tertio q̄ʒtum ad locum.

¶ Primo ꝯſiderāda ē āgelorꝫ
pductio q̄ʒtū ad cām. vbi q̄rit
an angel⁹ hēat cām ſui eē ⁊ ſit
creat⁹ a deo. Et ad h̄ reſpon
det tho. i. pte. xliiij. ⁊. q. lxi. qđ
neceſſe ē dicere ⁊ āgelos ⁊ oē id
qđ p̄ter deū ē a deo eſſe factuʒ.
Si em̄ aliq̄d inuenit in aliquo
p pticipationē neceſſe ē q̄ cau
ſetur in ipſo ab eo cui eēntialit
ꝯuenit. ſicut ferrū fit ignitū ab
igne. de⁹ aūt ē ip̄m eē p ſe ſub
ſiſtēs. ⁊ eē p ſe ſubſiſtēs nō po
teſt eſſe niſi vnū. relinq̄tur ḡ q̄
oīa alia a deo nō ſūt ſuū eē ſed
pticipant eē. q̄re cauſantur ab
vno ente qđ pfectiſſimum ē
¶ Ex his dicit Ariſtot. in. ij.
methaph. Jd qđ ē maxie ens
⁊ maxime verū ē cauſa omnis
entis ⁊ oīs veri. ſicut id qđ eſt
maxime calidū eſt cā oīs cali
di. Algazeles v̄o i eodē loco
inq̄t. Jpſū eē deo maxime ꝯue
nit. qm̄ ipſe ē origo ⁊ pricipiuʒ
eēndi ⁊ qđ ē a quo ē q̄cq̄d eſt.
Qđ ꝯfirmās auicēna ait. Dē
eē eſt exuberās ab ei⁹ eē. Qua
re ⁊ plato in thimeo ſubdidit
Quod noſtrꝫ eē in ꝯpatione il
li⁹ ē nō eē. Hinc Paul⁹ ad ro
ma. xi. c. ſcripſit. ex p̄o ⁊ p ip̄m
⁊ in ipſo ſūt oīa. neceſſe eſt igit
āgelos a deo eē creatos. ¶ Sʒ
mirant q̄dā ex eo q̄ de his que

ſunt a deo creata agit͛ Gene.i.
c. Sed nulla mētio fit ibi d̄ an
gelis. ḡ nō videt͛ ꝙ ſint creati a
deo. Item Ariſ. dicit. viij. me/
thaphiſice. ꝙ ſi aliq̄ ſubſtātia ſit
forma ſine materia ſtatim ꝑ ſe
ipam ē ens ⁊ vnū nō hꝫ cām.
q̄ facit eā ens ⁊ vnū. ſed angeli
ſūt forme īmateriales. ḡ n̄ hn̄t
cām ſui eſſe Ad hec rn̄det tho.
pmo ſm Aug. li. xi. de ciui. dei
Qd̄ āgeli nō ſūt ptermiſſi in il
la pria reꝝ creatōe. ſꝫ ſignificāt͛
noīe celi vel lucis Jdō aūt vel p̄
termiſſi ſunt vl͛ noib) reꝝ corpa
liū ſignificati. qꝛ moyſes pplo
rudi loquebat͛ q̄ nōdū cape po
terat incorporeā naturā De ſb
ſtātijs ꝓo q̄ ſūt forme ſubſiſtē
tes dicendū ꝙ nō hn̄t cām aliā
formalē ſui eē ⁊ ſui vnitatꝫ. Ne/
qꝫ cām agentē ꝑ trāſmutatōeꝫ
materie de potētia i actū. ſꝫ hn̄
hn̄t cām pducentē totā ſubiaꝫ
q̄ eſt ipe d̄s. ¶ Scd̄o ꝯſideran
da ē angeloꝝ pductio q̄ntuꝫ ad
tps q̄n. ſ. fuerūt āgeli creati Et
circa h̄ tres repiunt͛ opiniones
Prima opinio falſa ē ⁊ hereti/
ca. Hec tenet ꝙ āgeli fuerūt p/
ducti ab eterno. h̄ eni eē nō pōt
qm̄ ſic d̄s creaturas pduxit ꝙ
eas ex nihilo fecit. i. poſtq̄ ni/
hil fuerāt. Et vt inq̄t Tho. i. p
te. q. xlv. Cū dicit͛ aliq̄d ex ni/
hilo fieri hec ppoſitio ex non de
ſignat cām materialē ſꝫ ordinē
tm̄. ſicut cū dicitur ex mane fit
meridies. i. p⁹ mane. Et ſi obij
ceret͛ ꝙ philoſophi dicūt ex ni/
hilo nihil fit. Rn̄det tho ꝙ phi
loſophi nō ꝯſiderauerunt niſi
emanationē effectuū pticulariū
a cauſis pticularib) q̄s neceſſe
eſt pſupponere aliq̄d i ſua actō
ne. Et ſm hoc ē cōis eoꝝ opi/
nio ex nihilo nihil fieri. Sed h̄
locū nō habet in prima emana
tōe ab vniuerſali reꝝ principio
¶ Secunda opinio fuit q̄rūdā
doctoꝝ antiquoꝝ. ſ. ꝙ āgeli fue
rūt creati an̄ oēm mundū cor/
poreū. Nā hiero. hoc videt͛ aſſe
rere ſup epla ad titū. Ait enim
ſic. Sex milia nondū nr̄i tpis
cō plen annorū ⁊ quāta tēpora
quātaſq̄ ſcloꝝ origines fuiſſe
arbitrandū eſt in q̄bus angeli
throni ⁊ dn̄atōes ceteriq̄ ordi
nes deo ſeruierūt. Damaſcen⁹
etiā dicit in. ij. li. Quidā dicūt
ꝙ an̄ oēm creationē angeli geni
ti ſunt. vt theologus dicit Gre
go. ſ. nazāzenus. De quo aſſe/
rit tho. ꝙ tanta eſt in doctrina
eius xpiana auctoritas vt null⁹
vnq̄ ei⁹ dictis calūniā inferre
pſumpſerit. ſicut nec athana/
ſij documētis. vt Hiero. dicit.
¶ Tertia opinio alioꝝ q̄ tn̄ p.
cedentē nō reprobat: Sꝫ qꝛ rō/
nabilior fore videt͛. idcirco tene
tur cōmuniter a doctorib) ꝙ ā/
geli ſimul cum creatura corpo/
rea ſunt creati. Angeli enim
ſunt quedam pars vniuerſi. qꝛ

nō ꝯſtituūt ꝑ ſe vnū vniuerſū
Sed tam ipi q̄ʒ creatura cor/
porea in ꝯſtitutionē vnius vni
uerſi ꝯueniūt quod apparet ex
ordine vnius creature ad aliaʒ
Ordo enim rerum adinuicem
eſt bonum vniuerſi. Nulla au
tem pars perfecta eſt a ſuo to/
to ſeparata. Non ergo eſt pro/
babile. vt deus cuius perfecta
ſunt opera creaturā angelicā ſe
orſum ante alias creaturas ꝑ/
duxerit Et hoc refert dn̄s Bo
nauētura diſ. ij. ſcdi libri. Qd
quatuor a principio fuerunt ſi/
mul creata ſcʒ angelica natu/
ra. celum empireū. materia pri
ma. ꝛ tp̄s late illud accipiēdo
pro qualibet ſucceſſione. Ratō
eſt quia debuerunt in omni ge
nere rerum creari tam in mēſu
ris q̄ʒ in ſubſtantijs. Primū i
menſuris eſt temp⁹. Scdm in
ſubſtātijs corporalibus paſſi/
uis eſt materia prima ꝛ in ſub
ſtantijs corporalibus actiuis
eſt celum empireum. ¶ Primū
vero in ſubſtantijs ſpiritualibꝫ
eſt angelica natura. Jdcirco q̄
tuor hec creduntur fuiſſe primo
creata. ¶ Tertio conſiderem⁹
angelorum productioem q̄ʒtū
ad locum vbi ſcʒ fuerunt an/
geli creati. ꝛ ad hoc dicit. Stra
bus ſuper illo verbo. Jn prin/
cipio creauit deus celū ꝛc̄. Ce/
lū non viſibile firmamentū hic
appellat. ſed empireum. id eſt
igneum quod non ab ardore.
ſed a ſplendore dicitur. qd ſta
tim factum angelis eſt repletū
Jdeo tho. vbi ſupra ait. Qd
cum vniuerſum conſtet ex crea
turis corporalibus ꝛ ſpirituali
bus ſic create ſunt ſpirituales
creature ꝙ ad creaturā corpora
lem aliquem ordinem habent
ꝛ toti creature corporali p̄ſidēt.
vnde conueniens fuit vt angeli
in ſupremo corpore crearentur
tanq̄ʒ toti nature corporee preſi
dentes ¶ Et ſi obijceretur ꝙ an
geli non dependent a corpore ſe
cundum ſuum eſſe. ꝛ per conſe
quens necq̄ʒ ſecundū ſuum fieri
ergo angeli non ſunt creati in
loco corporeo. Reſpōdet Tho
mas. ꝙ angeli non ſunt creati
in loco corporeo quaſi dependē
tes a loco corporeo. ſed vt p̄di/
ctum eſt in hoc oſtendit ordo.
eoꝝ ad naturā corpeā ꝛ ꝙ ſua
virtute corpora ꝯtingunt. Si
hec oīa q̄ diximꝰ de angelorū ꝑ
ductōe. vl' ad capiēdū difficilia
vel ad plene intelligendū dura
cuiq̄ʒ viderētur tāto magis ex
citare nos dn̄t ad extollendā to
tis viribꝫ ſapiam altiſſimi dei.
Cuius opera tam ſtupēda ſūt
ꝛ inſcrutabilia vt nullo huma
no ſenſu percipi valeāt. Pro qͥ
bus dicere poſſumꝰ illō pſalmi
ſte. Quā magnifica ſunt opera

tua dñe oia in ſapientia feciſti. Uniuerſus nãq; mũdus iſte ſenſibilis quaſi quidã liber eſt ſcriptus digno dei ꝛ ſingule creature quaſi figure q̃dam ſunt nõ humano placito, ſed diuinitatis arbitrio inſtitute ad magnifeſtandã quodãmõ ꝛ ſignãdã inuiſibilẽ potentiã ſapientiam ꝛ bonitatẽ diuinã. Inter cetera vero ſuoꝝ inſtitutoꝝ mirabilia angelos ꝯdidit. Quoꝝ aliquos ꝓpter ſupbiã in quam eruperũt eternis adiudicauit ſupplicijs. Alios vero q̃ ipſi factori ſuo humiliter adheſerunt plẽa btitudine fecit eſſe felices.

¶ Qualr angeli ad nos mittũtur q̃ hoies cuſtodiũt neq; dolent de malis eorum quos cuſtodiunt.

Capitulum tertium.

Ertiũ myſteriũ de angelis manifeſtandũ dicit̃ miſſionis. In quo tria ſũt dubia declaranda.

¶ Primũ vtꝝ ãgeli mittantur

¶ Scdm vtrum hoies ab angelis cuſtodiãtur.

¶ Tertiũ vtꝝ angeli doleãt de malis eoꝝ q̃s cuſtodiũt.

¶ Ad primũ dubiũ ſe offert veritas ſcripturarũ in quib; angelos mitti phibet. Et vt inq̃t Tho. i. pte. q. cxij. Ille mitti dicitur qui aliquo mõ ab alio p̃cedit vt incipiat eẽ vbi pri⁹ non erat vel vbi prius erat p̃ alium modũ. Filius enim aut ſpũſſãctus mitti dicit̃ vt a patre procedẽs p̃ originẽ ꝛ incipit eẽ nouo modo. i. p̃ grãm vel p̃ naturã aſſumptã vbi pri⁹ erat p̃ diuinitatis pñtiam. Dei enim p̃priũ eſt vbiq; eſſe. q2 cũ ſit vniuerſale agẽs virtus eius attingit oia entia. Ideo ẽ in omib; rebus. Uirtus aũt angeli cuȝ ſit particulare agẽs nõ attigit totũ vniuerſum. ſed ſic attigit vnũ q̃ nõ attingit aliud. Ideo ita ẽ hic q̃ non eſt alibi. Cum igit̃ aliq̃d eſt fiendũ p̃ aliquem angelũ circa aliquã creaturam corporeã de nouo applicat̃ ãgelus illi corpi ſua virtute ꝛ ſic angelus de nouo ibi incipit eẽ. Et hoc totũ ſequit̃ ex impio diuo. Sed actio quã angel⁹ miſſus exercet p̃cedit a deo ſicut a primo principio cui⁹ nutu ꝛ auctoritate angeli opantur ꝛ in deuȝ reducitur ſicut in vltimũ fineȝ Et hoc facit ratione miniſtri Nã miniſter ẽ ſicut inſtrumentũ ꝛ intelligens. Inſtrumentũ aũt ab alio mouet̃. ꝛ ei⁹ actio ad aliud ordinat̃. Ideo actões angeloꝝ miniſteria vocantur. ꝛ ipm ducũt in miniſteriũ mitti. Si vero aliq̃s quereret q̃uo angeli mittunt̃ cũ celũ empire/

um ſit locus ꝑtinens ad digni
tatē eoꝝ. Si igitur mitterētur
ad nos dignitati eorū aliquid
deperiret. ¶ Rn̄dit tho. ꝙ celū
illud ꝑtinet ad dignitatē āgeli
ſm cōgruentiā quandā. qꝛ con
gruū eſt vt ſupremū corpoꝝ na
ture que eſt ſupra oīa corpa at
tribuatur. Nō tñ angelus ali
quid dignitatis accipit a celo
empireo Ideo qñ actu non eſt
in illo nihil eius dignitati ſub
trahitur. ſicut nec regi qñ non
actu ſedet in regali ſolio. qđ cō
gruit eiꝰ dignitati. Hinc ſalua
toꝛ noſter loquēs de angelis q̄
mittūtur in cuſtodiā hoīm di
xit. Angeli eorū ſemꝑ vident.
faciem patris mei q̄ eſt in celis
vbicunq̄ itaq̄ ſint vidēt eſſen
tiā dei in cuiꝰ aſpectu complet̄
gloria ⁊ beatitudo illoꝛum
¶ Scđm dubiū fuit vtruꝫ ho
mines ab angelis cuſtodiātur.
Et licet de hoc dixerim in qua
drageſimali noſtro . verūtamē
aliqua erūt hoc loco nouit̄ diſ
currenda. Idcirco ꝓſuppoſito
ſm vitatē ꝙ vnaqueq̄ aīa ha
beat angelū ſui cuſtodē depu
tatū xp̄o dūtaxat excepto de q̄
in ſermōe de innocentibꝫ dictū
eſt. ¶ Primo ſciendū eſt ꝙ ne
ceſſaria fuit homini cuſtodia
angeloꝛū propter adiutoꝛium
liberi arbitrij. Nam vt inquit
Tho. i. pte. q. cxiij. Homo per
liberū arbitriū poteſt aliqualit̄
vitare malū. ſed nō ſufficiēter.
quia infirmatur circa affectuꝫ
boni propter multiplices aīme
paſſiones. Similiter etiaꝫ vni
uerſalis cognitio naturalis le
gis q̄ homini naturaliter adeſt
aliqualiter dirigit hominē ad
bonū ſed non ſufficienter. Qꝛ
in applicando vniuerſalia pri
cipia iuris ad particularia opa
cōtingit hominem multiplici
ter deficere. vnde dicitur Sa
pien. ix. c. Cogitationes moꝛ
talium timide ⁊ incerte proui
dentie noſtre. ¶ Scđo ſciendū
eſt ꝙ dum homines pereūt ⁊ in
multa peccata labuntur nō eſt
aſcribendum ad negligentiaꝫ
aliquam angeloꝛum ſed poti
us malicie hoīm imputādum
Nam ſicut homines a natura
li inſtinctu boni diſcedunt pro
pter paſſionem peccati. ita eti
am diſcedunt ab inſtigatione
bonoꝛum angeloꝛum q̄ fit inui
ſibiliter per hoc ꝙ homines il
luminant ad bene agendum.
¶ Tertio ſciendum ꝙ ſicut p̄
ſciti ad dānationeꝫ ⁊ infideles
ac etiam antichꝛiſtus non pri
uantur interioꝛi auxilio natu
ralis rationis. ita etiam nō pri
uantur exterioꝛi auxilio toti na
ture humane diuinitus conceſ
ſo. ſ. cuſtodia angeloꝝ ꝑ quam
⁊ ſi non iuuentur ꝗtum ad ħ

ꝙ vitam eternā bonis operib⁹
mereantur. iuuant tñ ꝯtuꝫ ad
hoc ꝙ ab aliquib⁹ malis retra
huntur quib⁹ ⁊ ſibi ipſis ⁊ alijs
nocere poſſent. Nam ⁊ ipſi de
mones arcent ꝑ bonos ange/
los nec noceant quantū volūt
¶ Quarto ſciendū ꝙ officiū cu
ſtodie angelice ordinat quippe
ad illuminationeꝫ doctrine ſi
cut ad vltimū ⁊ principalē ef/
fectū. Nihilominus ſunt ⁊ alij
effect⁹. ſ. arcere demones ⁊ alia
nocumenta tam corporalia ꝙ̄
ſpūalia ꝓhibere. ¶ Quinto ſci
endum ꝙ circa hominū cuſto:
diam inter angelos quādoqꝫ
ſolet eſſe pugna ſiue diſcordia
Nam vt ſcribit Danielis. x. c.
dum ipſe oraſſet ꝓ liberatione
populi iudaici qui erat in ba/
bylonia apparuit ſibi angelus
modo mirabili. vt patet in te/
xtu. Dixitqꝫ illi inter cetera. no
li metuere Daniel. quia ex die
primo quo poſuiſti cor tuū ad
intelligendū vt te affligeres in
conſpectu dei tui exaudita ſūt
ꝟba tua. Et ego veni ꝓpter ſer
mones tuos Princeps autem
regni pſaꝝ reſtitit mihi vigin/
ti ⁊ vno diebus. Refert h̄ Hie
ro. principem regni pſaruꝫ eſſe
angelum qui ſe oppoſuit libe/
ratiōi populi iſraelitici ꝓ quo
daniel orabat gabriele preces
eius deo pſentante. Quidā tñ
dixerunt ꝙ hec reſiſtentia po/
tuit fieri eo ꝙ princeps aliquis
demonū iudeos in pſidem du
ctos ad peccatū induxerat ꝓ/
pter quod pſtabatur impedi/
mentū orationi danielis ꝓ eo/
dem populo depcantis. Sed
Greg⁹ in. xvij. moraliū li. con
cordans cum Hieronymo di
cit. ꝙ princeps regni perſarum
bon⁹ angelus fuit cuſtodie il/
lius regni deputatus. ¶ Ad in
telligendū ergo qualiter vnus
angelus alteri reſiſtere dr No/
tandū ſm Tho. vbi ſ. ꝙ diui
na iudicia circa diuerſa regna
⁊ diuerſos hoīes per angelos
exercent. In ſuis aūt actionib⁹
ſm diuinā ſententiam regulāt
Cōtingit aūt qñqꝫ ꝙ in diuer
ſis regnis vel in diuerſis homi
nib⁹ ꝯtraria merita vel deme/
rita inueniuntur vt vnus alte
ri ſubdatur aut pſit. Quid au
tem ſuꝑ hoc ordo dīne ſapiētie
exigat cognoſcere non pñt niſi
deo reuelāte. vnde neceſſe hñt
ſuꝑ his ſapientiā dei conſulere
Sic igitur inquantū de ꝯtra/
rijs meritis ⁊ ſibi repugnātib⁹
ꝯſulūt diuinā voluntatē reſi/
ſtere ſibi inuicē dicuntur nō qꝛ
ſint eoꝝ ꝯrie volūtates cuꝫ in
hoc oēs ꝯcordent⁹ ꝙ dei ſentē
tia ipleatur Sed qꝛ ea de qui
bus ꝯſulūt ſunt repugñantia.
Cū ergo archangelus cuſtos

regni perſaꝝ ꝓcuraret quantū in eo erat ſalutē illoꝝ qui erāt in dicto regno videretꝗ ꝙ ex ↄuerſatione iudeoꝝ multi de perſis cōuertebantur erat ↄtē-tus ꝙ populos ille in captiui-tate ꝑſeueraret. Alter ꝟo qui ꝓ ſidebat populo iudeoꝝ illius populi liberationē ꝓcurabat: ꝓceſꝗ danielis ꝓſentabat do Omnes tñ dei voluntatē im pleri volebant.¶ Tertium du biū erat vtꝝ angeli doleant ď malis eoꝝ quos cuſtodiunt. Ad qđ rñdet Tho. vbi ſ. qđ angeli nō dolent nec de pecca tis nec de penis hominū. quo-niam cū ſint perfecte beati do-loꝛ in eis eſſe nō pōt. Inſup vt inqt aug⁹ doloꝛ eſt de his que ↄtrariātur volūtati. Nihil au tem accidit in mūdo qđ ſit cō-trariū volūtati angeloꝝ ꝛ alio rum beatoꝝ. qꝛ volūtas eoꝛuꝫ totaliter inheret oꝛdini diuine iuſticie. Nihil aūt fit in mūdo niſi ꝙ ꝑ diuinā iuſticiā fit aut ꝑmittitur. Et ideo ſimpliciter loquendo nihil fit in mūdo cō tra volūtatē btōꝝ. vt eīn phs dicit in. iij. ethicoꝛū. Illud đꝛ ſimpliciter voluntariū qđ ali-qs vult in ꝑticulari ſm ꝙ agiꝉ conſideratis. ſ. oīb; que circun ſtant ꝗ̄buis in vniuerſali ↄſide ratū nō eēt volūtariū. Sicut nauta nō vult abſolute ꝓiecti-onē merciū in mari ꝛ vliter cō ſiderādo. Sed iminēte ꝑiculo ſalutis hoc vult. vñ magis eſt hoc volūtariū ꝙ̄ inuolūtariū. Sic ergo angeli pctā ꝛ penas hominū vniuerſaliter ꝛ abſo-lute loquēdo nō volūt. volūt tñ ꝙ circa hoc oꝛdo diuine iu-ſticie ſeruetur ſm quē quidam penis ſubdunꝉ ꝛ peccare ꝑmit tūtur. ¶ Sed oꝛiꝉ hic difficul-tas ex ꝟbis Iſa. c. xxxiij. dicen tis. Angeli pacis amare flebāt Quā ſoluit tho. aſſerens ꝙ ver ba illa tripliciter pñt intelligi. ¶ Uno mō ſm ſenſū litteralē ꝛ ſic angeli dicūtur nūcij Eze chie q̇ fleuerūt ꝓpter ꝟba blaſ-femia rapſacis. ¶ Alio mō ſm ſenſū allegoꝛicū. ꝛ ſic āgeli pa cis ſūt apli ꝛ alij ꝑdicatoꝛes q̇ flēt ꝑ pctis hoīum Tertio ſm ſenſū anagogicū ꝛ ſic intelligū tur angeli beati. locutio tñ eſt methaphoꝛica ꝑ quā deſigna-tur ꝙ ipſi volunt in vniuerſali hominū ſalutē vt iā ē ꝑdictū. ¶ Ex his oīb; depꝛehendere poſ ſum⁹ quāta ſit erga hoīes dei pietas. quāta largitas. quāta ve ei⁹ clemētia dū dignatur ꝑ angelos ſuos nos ad patriam ſupernā deducere. In quali-bet etate nō ceſſant angeli com modis nr̄is adeſſe nūc infeſtiſ ſimos hoſtes ne nobis noceāt debellādo. nūc ad bene viuen

dum nos alliciēdo. nūc a ma
lis retrahēdo. nūc ab innume
ris piculis liberādo. Et tamē
nos illis p̄ſentib⁹ non erubeſci
mus demonū praua ↄſilia tur
peſq́ʒ ſuggeſtiones implere ge
rere vitam pecudū. ac oī cona
tu ad regiones tartareas ꝓpe/
rare. Aīa ſordida. Aīa tot
ignominioſiſſimis vicijs feda
ta. Aperi oculos mētis. ⁊ vide
angelū tibi ſemꝑ aſſiſtentē i q̄
vis angulo. in q̄vis diuerſo/
rio. in quo vis exercitio. Exhi
be illi reuerētiā ⁊ a flagitijs de
ſine ↄſuetis. Uſq́ʒ ad mortez
cōmorabiꝛ tecū vt ſic appareat
ſi te nolueris corrigere q̄ pater
omniū deus iuſto iudicio ipe/
nitentes ⁊ obſtinatos a cōſor
tio ſanctoꝝ ⁊ viſione ſua priua
tos ꝓijcit in ignē eternū. Cur/
rem⁹ igiꝛ demonū abhorrere
ↄſortia. atq́ʒ angeloꝝ ſocieta/
tez omni affectu deſiderare vt
ſic digni efficiamur gratia xp̄i
Qua mediāte angeloꝝ choris
mereamur adiūgi in illo felici
regno. in quo deus viuit ꝑ in/
finita ſecula ſeculoꝝ amen.

¶ Sermo d̄ beatitudine ſcōꝝ
in quo ↄfutaꝛ fatuitas hoīum
mūdanoꝝ q̄ nō credūt aliq̄d
de vita futura. lvij.

Erces veſtra
copioſa eſt in celis. ver
ba ſūt redēptoris no/
ſtri originaliter Math. v. ca.
Tanta ē q̄rūdā ſtulticia vt ar
bitrenꝛ nulla eē bona p̄ter ea
que in p̄nti vita a pijſſimo deo
vſib⁹ hūanis ↄceduntꝛ. Nil cre
dūt. nil cogitāt. nil deniq́ʒ ſpe
rant de futura celeſtis regni he
reditate. Somnū putant imo
fictionē ⁊ fabulā q̄cq̄d ſm om
nem ꝟitatē de ſcōꝝ beatitudi
ne ꝓclamaꝛ. Hi oēm diligen/
tiā adhibēt vt corporis ſenſib⁹
in ſuis delectationib⁹ volup/
tuoſis ſatiſfiat. Aiam ꝟo ꝟtu
tibus honeſtiſq́ʒ morib⁹ inſti/
tuere ⁊ negligūt ⁊ contemnunt
Propterea equū eſſe cenſui ſi i
p̄ſenti ſermone de beatitudine
ꝟba fecero. nā illā cuncti deſi/
derare debent que merito p̄po
nēda ē oībus que ab hoīe p̄ci/
cio haberi ſolent. De hac q̄li/
bet iuſtus atq́ʒ fidelis aſſerit il
lud Sap̄. c. vij. Propoſui illā
regnis ⁊ ſedib⁹ ⁊ diuitias nihil
eſſe dixi in cōparatione illius.
Nec cōparaui illi lapidē p̄cioſū.
q̄m omne auꝝ in cōparatione
illius arena eſt exigua ⁊ tanq̄ʒ
lutū extimabiꝛ argentū in cō/
ſpectu illius. Sup ſalutē ⁊ ſpeȝ
dilexi eā. ⁊ ꝓpoſui ꝓ luce habe
re illā. q̄m inextinguibile ē bo
nū illius venerūt aūt mihi oīa
bona pariter cum illa. Ut igi
tur diſponam⁹ ea q̄ tractaturi
ſumus ordine debito beatitu

diuiſq; laudes mirificentiſſi/mas cōplectamur: que copio ſa merces a nr̄o ſaluatore me/rito nuncupatur. De ipſa tria myſteria principalia ꝓponim⁹ contemplanda.

¶ Primū dr̄ b:atitudiſ ꝺſideriū

¶ Scd̄m beatitudis ſubiectū.

¶ Tertiū beatitudis obiectū.

¶ Qd̄ beatitudo eſt bonū qd̄ cūcti deſiderare debent.

Capitulū primum

Rimū myſteriū contē plandū dr̄ beatitudis deſideriū. in quo inducenda eſt cūctoꝝ mens vt ad beatitudinē dirigāt cordis af/fectū illāq; viribꝫ totis conentur adipiſcere. Nā ⁊ de hoc ita pulchre loq̄tur Sen̄. ad lucil/lū. Ad ſūmū inq̄t bonū ⁊ ꝓpoſitū totius vite tue reſpice. Illi enī ꝯſentire debet quicq̄d agi/mus. Ideo peccam⁹. q2 de ꝑtibus vite oēs deliberamus. de tota ꝟo nemo deſiderat. Er/rant ꝯſilia noſtra. q2 nō hn̄t q̄ dirigātur ignorāti quē portuꝫ petat: nullus ſuus ventus eſt. hec ille. Sed vt pars iſta luci/dio: fiat opus ē vt ad tria dubia reſpondeamus.

¶ Primū vtꝝ homini ꝯueniat agere ꝓpter finem

¶ Scd̄m vtrū finis humane vite ſit beatitudo.

¶ Tertium vtꝝ beatitudo ſit bonum deſiderabile.

¶ Ad primū dubiū rn̄det ſanctus Tho. i. ij. q. i. ꝙ actionuꝫ que ab hoīe agūtur ille ſole ꝓ/prie dicūtur humane que ſunt ꝓprie hois inquantū ē homo. Differt aūt hō ab alijs irrōnabilibꝫ creaturis in hoc ꝙ ē dn̄s ſuoꝝ actuuꝫ qd̄ fit per rōnē ⁊ voluntatē. Ille itaq; actiones ꝓprie humane dicūtur que ex volūtate deliberata ꝓcedūt. Alie ꝟo nō ꝓprie humane ſūt ſicut dū mouet pedē vel fricat barbā alijs intent⁹ ⁊ ſimilia. licet ſint hominis iſte actiōes ſcd̄e nō ſunt ꝓpter finē. ex quibꝫ hō nec mereri pōt nec demereri. ſ3 prime actiōes ad finē ſūt dirigende. Inq̄t nāq; phs in ſcd̄o phiſycoꝝ. Finis ē principiū in opabilibꝫ ab homine. Et in. ij ethicoꝝ. Gr̄a finis oēs operantur. Et iteꝝ in. ij. phicoꝝ. Nō ſolū intellect⁹: ſed natura agit ꝓpter fineꝫ. ⁊ in. ij. meth. Qui infinitū faciūt auferūt naturaꝫ boni. Cuꝫ itaq; finis ſit q̄ mouet agentē. ⁊ l3 in executione ſit poſterior. tn̄ prior eſt in intētione agentis. ⁊ habet rōnē cauſe ꝓpterea ad hominē ſpectat vt agat ꝓpter finē. ¶ Ad ſcd̄ꝫ dubiū rn̄det Ricar. in. iiij. di. xlix ꝙ vltimus finis humane vite eſt beatitudo. Ut enī ait aug⁹ li. viij. de ciui. dei. Finis boni

appellatur quo quiſq₃ cū per/
uenitur beatus eſt. Et idem li
bro.xix.de ciui.dei. Illud eſt fi
nis boni ꝓpter quod appetēda
ſunt cetera ipſum aūt ꝓpter ſe
ipſum. Et.xxij.li. de ciui.dei.
Finis inquit noſter eſt perue/
nire ad illud regnum cui⁹ nul
lus finis eſt. Et apoſtolus ad
Romanos. vi. Habetis fru/
ctum veſtrum in ſanctificatio
ne: finem vera vitam eternam
Sed hic orit̄ difficultas. quo/
niam cum beatitudo ſit in ipo
deo ſi beatitudo eſt finis hūa/
ne vite etiam erit finis omniū
creaturaꝝ. Nam vt inq̄t Dio
nyſius in li. de diui.no. Deus
ↄuertit oīa ad ſeipſu₃ tanquā
ad vltimū finem Ad quod di
cit Tho.i..ij.q.i. qđ ſic colligi
tur ex dictis ariſto.ij.ethicoꝝ.
⁊.v.methaph. Finis dr̄ dupli
citer.ſ. vel eiuſ terminus ⁊ quo
ideſt ipſa res in qua rō boni in
uenitur ⁊ vſus ſiue adeptio rei
illius. Sicut ſi dicam⁹ ꝙ mo
tus corporis grauis finis ē vel
locus inferior vt res vel hoc ꝙ
eſt eſſe in loco inferiori vt vſus
⁊ finis auari eſt ve pecunia vt
res vel poſſeſſio pecūie vt vſus
Si ergo loquamur de vltimo
fine hominis quantū ad ipſa₃
rem que eſt finis. Sic in vltio
fine hominis omnia creata cō
ueniūt. quia deus eſt vltim⁹ fi
nis hominis ⁊ omniū aliaꝝ re
rum. Si aūt loquamur de vl/
timo fine hominis quantū ad
cōſecutionē finis. ſic in fine ho
minis non cōmunicans crea/
ture irrationabiles. Nam ho/
mo ⁊ alie creature rōnales cō
ſequuntur vltimū finē cogno/
ſcendo ⁊ amando deu₃. quod
non competit alijs creaturis q̄
adipiſcunt̄ vltimū finem inq̄n
tum participant aliqua₃ ſimi
litudinem dei ꝑm ꝙ ſunt vel vi
uunt vel etiā cognoſcunt ꝑm i
ſtinctum nature. l₃ non per ra
tionem vel intellectum. Ideo
Magiſter.i.diſ.ij. dicit. Fecit
deus creaturam rationabilem
vt ſummū bonū intelligeret. i
telligēdo amaret. amādo poſ
ſideret. ⁊ poſſidendo frueretur
Quare vt aug⁹ docet in libro
lxxxiij.q. Non cadit in aliqua
ratione carentia vt beata ſint.
¶ Tertiū dubiū fuit vtrū bea
titudo ſit bonū deſiderabile. ⁊
poſſet quis arguere ꝙ non. nā
nullū bonū incognitū eſt deſi
derabile. hoc p₃ quia bonū ap
ꝑhenſam eſt obiectum appeti
tus. vt inquit ariſtoti.in.iij.de
aīa. Ideo aug⁹ li.x. de trini.c
i. ait. Firmiſſime nouim⁹ ama
ri niſi nota nō poſſe. Sed bea
titudo eſt bonū incognitum. ergo
non eſt bonum deſiderabile.
Philoſophi quide₃ multo ſu

doꝛe elaboꝛarūt vt ꝺ btitudine ac sūmo bono cognitionē inuenirēt. Et vt Lactan. ſcribit in ꝑncipio ꝑmi li. diui. inſtſtitu. Neqꝫ adepti ſūt qꝺ volebāt ⁊ operam ſimul atqꝫ induſtriaꝫ perdiderunt. Hoc ideo dixit. quia vt recitat augꝰ lib. xix. de ciuitate dei. Marcus Varro notauit ducētas octogita oc to falſas opiniones de beatitudine quas philoſophi ſuo i genio adinuenerunt. Augusti nus etiam in. xiij. de trinitate aſſerit quoſdam poſuiſſe beatitudinem in voluptate coꝛporis. Quoſdam in voluptate animi. Quoſdam in alijs rebus puta in diuitijs vel hono ribus ⁊ huiuſmodi. vt etiam ſcribit ariſto. in. i. ethicoꝝ. De hiſ adhuc ita loquitur Lactā tius li. iij. diuinaꝝ iſtitutionū. Epicurus ſummū bonum in voluptate animi eſſe cenſet. Ariſtippus in voluptate coꝛpoꝛis. Caliphon ⁊ Dinomachus cirenayci honeſtatem cū vuluptate iunxerūt. Diodoꝛꝰ in ꝑuatione doloꝛis ſummū bonum poſuit. Hieronymus in non dolendo. Peripatetici autem in bonis animi ⁊ coꝛpo ris ⁊ foꝛtune. Trilli ſummum bonum eſt ſcientia. zenonis cū natura congruenter viuere. Quoꝛundam ſtoicoꝝ virtutē ſequi ariſto. in honeſtate ac vir tute ſummū bonū collocauit. hec ille. Sed infra de epicuro ita ſequitur. Epicuri diſciplina multo celebrioꝛ ſemper fuit qꝫ ceteroꝝ non quia veri aliqd afferret. ſed quia mltos ad po pulare nomen voluptatis inui tat. Nemo eñ non in vicia ꝓnus eſt. Propterea vt ad ſe mul titudinem contrahat appoſita ſingulis quibuſqꝫ moꝛibus lo quitur. Deſidioſum vetat litteras diſcere. auarum popula ri largitione liberat. Ignauuꝫ ꝓhibet accedere ad rempubli cam. Pigrum exercere timidū militare. Conſtat itaqꝫ ex his qꝫ erronea fuerit philoſophoꝝ mens circa beatitudinem agnoſcendam. Sed preter illos adhuc confirmare poſſumus ꝙ beatitudo non eſt cognoſci bilis ꝑ ꝟba Pauli. i. ad coꝛin thios. ij. c. ait. Oculus nō vi dit ⁊ auris non audiuit nec in coꝛ hoīs aſcēdit q̄ ꝑparauit deꝰ his q̄ diligūt illū. Sed iſta de btitudine ſic Paulꝰ locutꝰ eſt ꝗ tale bonū ē qꝺ a nobis ꝑcipi minime pōt. ⁊ ex ꝯſequēti neqꝫ deſiderari. At in contrariū eſt ſententia aug. qui libꝛo. x. ꝺ ci uitate dei. c. i. ait. Omniū cer ta ſentētia ē qui rōne quoqmo do vti poſſunt btōs eſſe oīs hoīes velle. Et in. xiij. de trini.

Ad ſappetendū beatitudinem natura ɔpellit cui ſumme bonitas ⁊ imutabile btūs creator hoc indidit. Et de hoc Ariſto. in .i. ethicoꝝ ſic ſcripſit. bn̄ enū clauerūt dicētes. bonū eē quod oēs appetunt. Et in .iiij. thopi Maxime bonū oēs maxie appetunt. Pro amouēda igit̄ omni ambiguitate. ¶ Notandum ex dictis Ricardi in .iiij. di. lxix ⁊ tho. i. ij. q. v. ꝙ beatitudo pōt accipi tripliciter.

¶ Primo in ſuo eē gn̄ali:

¶ Secūdo i ſuo eē ſpeciali.

¶ Tertio i ſuo eē ſpāliſſimo

¶ Primo pōt beatitudo accipi in ſuo eē generali inquantuꝫ eſt bonū quoddā ſufficientiſſimū ⁊ ſic eſt oībꝫ nota. Quilibꝫ enim ſcit quid ē bonū ⁊ q̄d eſt eſſe ſufficiētiſſimū. Et hoc mō oēs beatitudinē appetūt nā ſic appetere btitudinē nihil ē aliđ appetere vt volūtas ſatietur qđ quilibꝫ vult. Et hoc ē qđ Boecius dixit in tertio de cōſolatione. Omnis namqꝫ mortaliuꝫ cura q̄ꝫ multiplicium ſtudiorꝫ labor exercet. diuerſo quidē calle ꝓcedit ad vnū tn̄ beatitudinis finē nititur ꝑuenire. Et ſumit̄ hic vnus finis ꝺm Geraldū odonis ſup. i. ethi. nō ſcđm ſpēm opinionis. ſed ꝺm ꝓportōnē. Nā ſicut leuia hn̄t vnum finē ꝺm ſpēm nature. ſ. locuꝫ ſurſum. Et grauia habeāt alium finē ꝺm ſpēm nature. ſ. locū deorſum tn̄ grauia ⁊ leuia habēt vnū finē ꝺm ꝓportionē nature. eo ꝙ ita ſe habet loc⁹ deorſū ad grauia ſicut locus ſurſuꝫ ad leuia. Ita ⁊ oīs hoīes tendunt ad vnū finē ꝺm ꝓportionē opinionis. eo ꝙ ita ſe habet pecūia ad auaꝝ in qua opinatur ſe fieri poſſe beatū. ſicut delectatio libidinis ad luxurioſum q̄ i ſua luxuria putat ɔſtare beatitudinē. Omēs quippe appetunt q̄cquid etiā indebite appetunt tanq̄ꝫ ɔſummatū bonū. ¶ Secūdo poteſt beatitudo accipi in ſuo eſſe ſpeciali inquantū ſcꝫ ɔſiſtit nō ſꝫ i bonis p̄ntis. vite in clara dei viſione ⁊ perfecta eius dilectōeꝫ ⁊ gaudio qđ habetur de dei bonitate preſenti ꝑ clarā ei⁹ viſionē ⁊ perfectā dilectionē. ⁊ hoc modo beatitudo nō fuit nota philoſophis quaꝫ tn̄ poſtq̄ꝫ xp̄s dei filius vēit in mundū oēs q̄ volūt agnoſcere deſiderare ⁊ acquirere valent: Ip̄e quidē q̄ lux fuit ⁊ ſplēdor oīs veritatis viam nobis ſummi boni oſtēdit. Ip̄e clamauit Mathei. iiij. c. dicēs. Penitētiā agite appropinq̄bit regnuꝫ celoꝝ. ⁊. v. c. Merces vr̄a copioſa ē in celis. ⁊. vi. ca. Nolite theſaurizare vobis theſauros i terra theſaurizate vobis the

ſauros in celo. ⁊ Johã. xvij. c. Hec ē vita eterna vt cogſcant ſcꝫ facie ad faciē te verū deū et quē miſiſti ieſum xp̄m filiuꝫ tuum. Et ↄpletis humana redēptōis myſterijs quadrageſima die poſtq̄ ſurrexit a mortuis vidētibꝫ diſcipulis eleuatus ē. ⁊ aſcēdit ad celos: Idcirco Lactantius li. vij. diuinaꝝ inſtitutionū ait. Pater enim noſter ac dn̄s q̄ ↄdidit firmauitq̄ celuꝫ q̄ libratā magnitudine ſua terrā vallauit mōtibꝫ mari circundedit omnibuſq̄ diſtinxit ⁊ q̄cquid ē in hoc mundo mirabile ↄflauit ac pfecit ex nihilo pſpectis erroribꝫ hoim duceꝫ miſit qui nobis viā iuſticie pāderet. Hūc ſequamur omēs hūc audiamꝰ. huic deuotiſſime pareamus. qm̄ ſolus vt ait Lucretius. Veridicis hoim purgauit pectora dictis. Et finē ſtatuit torpedis atq̄ timoris. Oſtenditq̄ bonū ſummū quo tendimus oēs. Quid foret atq̄ viaꝫ mōſtrauit limite paruo. Quo poſſemus ad id recto ↄtendere curſu. Nec tm̄ oſtēdit ſed etiam preceſſit ne quis difficultatis gr̄a iter virtutes horreret. Hec ille. ¶ Tertio pōt accipi beatitudo in ſuo eſſe ſpecialiſſimo prout ſcꝫ eſt actualit' in beatis cuiꝰ magnitudinē explicare nequaq̄ poſſumꝰ. qꝛ nulla ſenſibilis experiētia quarūcunq̄ delectationū pn̄tis vite minimam partē illius dulcedinis pōt deſignare. ⁊ oculus nō vidit nec auris audiuit neq̄ humanuꝫ cor excogitauit vnq̄ q̄ ingens ſit illa ſupna felicitas. Hinc Gre. in omelia inquit. Si conſideremus fratres cariſſimi q̄ ⁊ quāta ſunt que nobis promittūtur in celis vileſcūt aīo oīa que habentur in terris Terrena nāq̄ ſubſtātia ſupne felicitati cōparata pōdus ē nō ſubſidiū. Tpalis vita eterne vite ↄpata mors eſt potius dicēda q̄ vita. Hic in trāſitu beati Hieronimi ſcribit hec verba Aug. ad cirillum. Eo die ⁊ hora qua hieronimꝰ ſanctiſſimꝰ ex hac luce migrauit Dū ypoſie ī cellula mea q̄eſcens de gloria btōꝝ cogitareꝫ velleq̄ de illa tractatū breuem ↄponere ↄpulſus p̄cibꝫ noſtri ſeueri quondā venerabilis martini epiſcopi turonēſis diſcipli. Charta calamo pugillariq̄ ſuſceptꝭ volui ep̄lam ſcribere ſanctiſſimo hieronimo deſtināda3 vt quid ipſe in re tā difficili ſentiret rn̄deret. Cūq̄ iā ſcribēs ſalutatōnis exordiū hieronimo p̄ſentarē ineffabile ſubito lum̄ cū inaudita odorū fragrantia cellulā in qua ſtabāītrauit hora iam ↄpletorij. Ad quā viſiōnē propter rei tam admirabi'is

nouitatem perterritus eſſe cepi Cunc quidnã id eſſe attenti us cogitarẽ de luce vox inſonu it dicens. Auguſtine auguſti/ ne q̄d q̄ris Putas ne breui im mittere vaſculo mare totũ Do dico includere pugillo terrarũ orbẽ. Celũ firmare ne ſuos ex/ erceat motus. Infinite rei q̄s inerit finis. Immẽſa q̄ mẽſura metieris poti⁹ totũ mare in ar tiſſimo clauderet vaſculo. Po tius orbẽ terrarꝫ puus teneret pugill⁹. Poti⁹ a motu ↄtinuo celũ deſiſteret q̄ gaudiorum ⁊ glorie quib⁹ btõꝝ aie ſine fine potiũtur minimã pticulã intel ligeres niſi vt ego expientia do cearis. Diſcurre adhuc breue tpis ſpaciũ ⁊ talia ſatage opa exercere vt poſt modũ ibi q̄ hic aliqualiter intelligere cupis in eternũ hẽas. Interrogãti vero mihi quiſnã eſſet qui talia taz grauiſſime loqueretur. Rñdit benigne. Hieronimi illi⁹ p̄ſbyte/ ri cui eplãm ſcribere cepiſti ſuz aĩa q̄ in hac hora in bethleẽ car nis honere depoſito iocunda ⁊ glorioſa pgo ad regna celoruz poſt q̄ ⁊ alia multa q̄ mecũ cõ tulit a noſtris oculis lux diſpa ruit. Quãto igit̃ min⁹ btitudi nis ſupne ſublimitas põt com p̄hẽdi tãto ardẽtius ẽ a nobis exoptanda.

¶ Quod beatitudo conſiſtit i anima in intellectu videlicet ⁊ in voluntate.

Capitulum ſecundũ.

Secundũ myſteriuz ↄtẽplandũ dicit̃ bea titudinis ſubiectuz In quo tria dubia ſunt abſoluenda.

¶ Primũ vtꝝ btitudo ſit act⁹ anime tantum.

¶ Scõm vtrũ ſit act⁹ intelle/ ctus ⁊ volũtatis.

¶ Tertiũ vtꝝ ſit pricipalius in actu volũtatis q̄ intellect⁹

¶ Ad primũ dubiũ rñdet Ri car. in. iiij. di. xlix. q btitudo eſt actus aie tm̄. Nã btitudo ẽ no biliſſimũ qđ in hoie poſſit eſſe nec creaturis infra hoies ↄuenī re põt. Oportet ergo q ↄſiſtat in actu ꝓprio homini nõ quocũ q ſed nobiliſſimo. Act⁹ autez hois ꝓprius nõ eſt niſi ille q̄ eſt hois p illã formaz q̄ hõ eſt. Hec ẽ aũt aĩa intellectiua. Nobiliſſi/ mus ergo act⁹ hois ẽ ille q̄ ſibi ↄuenit ſm aĩam intellectiuam ſiue ſit cognitõ ſiue dilectio Ex q̊ dãnatur opinio illoꝝ q̄ dixe/ rũt aĩam ſiñ corpore beatã eſſe nõ poſſe. Nã vt inquit Tho: i. ij. q. iiij. loquẽdo de beatitudi ne pfecta q̄ in dei viſione ↄſiſtit ſine corpe aĩa põt eſſe btã. qm̄ i tellect⁹ ad ſui opationẽ nõ indi

get corpe niſi propter fantaſma ta in quibus intelligibilē vita/ tē ↄtuetur. Diuina aūt eſſen/ tia p fantaſmata videri nō pōt vñ cū in viſione diuine eſſentie pfecta hois btitudo ↄſiſtat nō depēdet beatitudo hois a cor/ pore. q̄re ⁊ ipm corp⁹ ad pfectō nē btitudinis nō requirit. Sci endū tñ q̄ ad pfectionē alicui⁹ rei dupliciter aliquid pertinet. Unomō ad ↄſtituendā eſſen/ tiā rei ſicut aīa requirit ad pfe ctionē hois. Alio mō requirit ad pfectionē rei id qđ pertinet ad bñ eſſe ei⁹. ſicut pulcritudo corporis ⁊ velocitas ingenij p tinet ad pfectionē hois Quā/ uis ergo corp⁹ primo mō ad p fectionē btitudinis hūane non ptineat ptinet tñ ſcđo mō. Qr quāto aīa pfectior erit i ſua na tura pfecti⁹ habebit ſuā ppriaꝫ operationē in qua ↄſiſtit felici/ tas. Hoc vero erit cū ſuo cor/ pori ipſa beata reuniet. Propt illā aūt vnionē nō erūt homini neceſſaria exteriora iſta bōa. qr corpus ex ↄiunctōe ſui ad ani mā beatū erit glorioſum ac i/ paſſibile. Nā vt ſcribit dñs bo nauētura in ſuo tertio di. xxviij Cōtingit aliquid eſſe beatum tripliciter. ſ. per eſſentiā. Et per primā influentiā ⁊ p quandaꝫ redundantiā. beatū p eſſentiaꝫ eſt ſolus deus beatum p primā influentiā eſt ſolus rationalis ſpiritus beatum deniqꝫ p quā dam redundantiam ē corpus humanū in quod gaudiū glie redundat ex coniunctōe ſui ad animā beatam. Et licet corp⁹ humanū non ſit ad imagineꝫ dei per ſe tamen vnitum ē ani/ me que eſt ad dei ymaginam ⁊ ratione illius eſt beatitudi/ nis comparticipabile. ¶ Si vero aliquis inſtaret contra di cta de exterioribus bonis quia videtur contrarium. Nam ci/ bus potus diuitie ⁊ regnum exteriora bona ſunt ⁊ hec pro/ mittuntur beatis. vnde Luce xxij. Chriſtus dixit. Edatis ⁊ bibatis ſuper menſam meaꝫ in regno meo. ⁊ Mathei. vi. Theſaurizate vobis theſauros in celo. ⁊ Mathei. xxv. Poſſi/ dete paratum vobis regnum. ergo ⁊ iſta ad beatitudineꝫ exi guntur. Reſpondet tho. q̄ om nia iſta metaphorice ſunt intel ligenda ſecunduꝫ q̄ in ſcriptu ris ſolent ſpiritualia per corpo ralia deſignari. Sicut p cibuꝫ et potum intelligitur delecta/ tio beatitudinis per diuitias ſufficientia que ſufficit homi/ ni deus per regnum exaltatio hominis vſqꝫ ad coniunctio/ nem cū deo. Scđm dubiū fuit vtꝝ btitudo ſit act⁹ intellect⁹ ⁊ volūtatis ſimul Et lꝫ quidam

teneant ꝙ eẽntia beatitudinis vite humane in ſolius intellectus actu ꝯſiſtat ita ꝙ nll'o mõ in actu volũtatis. tñ Ricar. in iiij. vbi ſ̄ dicit ꝙ beatitudo cõſiſtit in actu voluntatis ꝛ intellectus ſimul. Cuius rõ ē. quia eſſentia beatitudinis vite hũane ꝯſiſtit in ꝑfecta vnione anime rõnalis cum deo. Hec aũt vnio includit vnionem anime cũ deo ſm oẽm ſui potentiaꝝ p quã vnibilis eſt cũ eo immediate. Potentia aũt anime rõnalis nõ tm̃ eſt intellectus ſed volũtas. Et per quãlibet illarũ vnib; ē cũ deo immediate. Sicut eñ deus ſub rõne qua ſummũ veꝝ ē immediatũ obiectũ intellectus beatoꝝ ita ſub rõe qua ſummũ bonũ eſt immediatũ obiectum voluntatis eoꝝ. Quãuis eñ ipo immediate ñ fruerẽtur niſi ipm̃ imediate viderent. tñ imediatũ obiectum volũtatis eoꝝ nõ eſt ipſa viſio ſũmi boni: ſed ipm̃ ſummũ bonũ. Nõ eñ volunt ſummũ bonũ ꝑpter illã viſionẽ ſicut ꝑpt' finẽ. ſed volunt ipſam viſionẽ ꝑpter ipm̃ ſummũ bonũ ſicut ꝑpter vltimũ finẽ Ipm̃ g̃ ſummũ bonum p̄rimo ꝛ imediate eſt ab ipſis volitũ. g̃ eſt voluntatis eoꝝ imediatũ obiectum Ergo ꝑfecta vnio aĩe cuꝫ deo in qua beatitudo ꝯſiſtit eſt per intellectũ ꝛ voluntatẽ. itaqꝫ in actu vtriuſqꝫ ſimul ꝯſiſtit. Et ſi obiiceretur auctoritates que ꝯ̄triũ volentib; eas intelligere ſonare videtur. puta q2 in viſione dicunt beatitudinẽ ꝯſiſtere. Rñdet Ricard⁹ ꝙ ſp includunt ꝯcomitantẽ dilectionem Nã ꝯſũmata dei dilectio inſeparabiliter ꝯcomitatur claraꝫ ei⁹ viſionẽ. ꝑpterea aug⁹ li. i. d̄ trini. c. pe. dicit ꝙ viſio eſt ſummũ p̄miũ ꝛ ipſa ē act⁹ intellectus. Et in. i. li. de doctrina xp̄iana idẽ dic̄. Hec ē ſũma merces vt ꝑfruamur deo. ſumma merces eſt beatitudo ꝛ fruitio eſt actus voluntatis que viſionẽ ꝯcomitat'. ¶ Tertiũ dubiũ erat vtꝝ btitudo p̄rincipalius ꝯſiſtat in actu volũtatis ꝙ̄ in tellect⁹. Et rñdet Ricar. ꝙ ſic primo. q2 ſicut int' habitus vie charitatis ē donũ p̄rincipali⁹ ſm aug̃. xv. de trini. ca. xviij. Ita inter habitus patrie charitas patrie ē donũ p̄rincipalius. Sed in p̄ria nobilior habitus hꝫ nobiliorẽ actũ. g̃ deũ ꝑfecte diligere qui ē actus charitatis patrie ē act⁹ nobiliſſim⁹ anime. Cũ g̃ in nobiliſſimo actu p̄rincipaliſſime cõſiſtat beatitudo ꝛ diligere ſit actus volũtatis. p̄rincipalius ꝯſiſtit in actu volũtatis ꝙ̄ intellectus.

¶ Scðo ꝑbat' ꝙ btitudo p̄rin

cipalius ꝯſiſtit in actu volūta
tis q̄ intellectus ex eo ꝙ volū
tas ē nobilioꝛ potētia q̄ ſit in
tellectus. Nā Bernar.in li.de
libe.arbi.dicit rōnez eſſe quod
ām̄odo pediſſequā volūtatis
Et anſel.in li. de ꝯtēptu ꝟgia
li.Dn̄iuz totius regni aīe attri
buit voluntati. Tho.i.pte.q.
lxxxiij. vtꝝ voluntas ſit altioꝛ
potentia q̄ intellectus.Et ari
ſto.in. vij. poli.c.v. Potentia
qua eligimꝰ principans ē.Ad
huc id ꝓbatꝰ.qꝛ volūtas in ſuo
actu cogi nō pōt nec ea que ſūt
ad finē neceſſitari.Intel lectus
aūt cogi pōt ꝛ circa ea que ſūt
ad finē neceſſitari. Inſup ma
gis pōt tranſformare aīam vo
lūtas q̄ intellectus ꝛ ſuū obie
ctū reſpicit ſub rōne nobilioꝛi.
Bonū em̄ eſt obiectū volūta
tatis.Ens obiectū intellectꝰ
Rō aūt boni eſt ꝑfectioꝛ q̄ ſit
rō entis.¶Tertio ꝓbatꝰ. quia
deus ē vltimꝰ finis maxie ſub
rōne qua bonū qđ pꝫ.qꝛ ex hoc
ꝙ creature oꝛdinantꝰ in ipm̄ vt
in finē maxime eſt in eis rō bo
nitatis ſicut ꝑ hoc ꝙ ipm̄ reſpi
ciūt vt exemplar maxime eſt i
eis rō ꝟitatis.Sed deꝰ ſub rō
ne qua ſummū bonum eſt vo
luntatis obiectum ſub ratiōe
qua ſummū ens vel veruꝫ eſt
intellectus obiectum. ergo vo
luntas magis reſpicit deū ſub
ratione finis q̄ intellectus. ſꝫ
deus ſub rōne qua vltimus fi
nis eſt:eſt beatificās. ḡ ſub rō
ne qua eſt beatitudinis obie
ctuꝫ principalius tēdit volun
tas in ipm̄ q̄ intellectus. ꝛ ſic
ꝯſiſtit beatitudo principalius
in actu volūtatis q̄ intellectꝰ
¶Qđ btitudo non pōt eſſe in
bonis pn̄tis vite.

Capitulū tertium.

Ertium myſteriuꝫ cō
templandū dꝛ beatitu
dinis obiectuꝫ. in quo
tria ſunt dubia abſoluenda
¶Primum vtꝝ beatitudo ſit
quid creatum.
¶Scđꝫ vtꝝ beatitudo poſſit
amitti.
¶Tertiū vtꝝ btitudo poſſit ī
hac vita haberi.
¶Ad primū dubiū rn̄det Ri
cat. vbi ſ. ꝛ Tho.i.ij.q.iij. ꝙ
beatitudo vite humane dupli
citer pōt accipi. Uno mō ꝑ il
lo bono ī quo ꝑfecte ꝛ plenarie
requieſcit hūana vita.alio mo
do ꝑ ꝑfecta quiete humane vi
te in illo bono qua ꝯſiſtit imꝑ
fecta hoīs coniunctione cum
illo bono.Primo mō beatitu
do accipitꝰ ꝑ beatitudis obiec
to.ꝛ ſic beatitudo ē quid icrea
tum.ſ. ipſe deus. Beatitudō
autē ſcđo mō accepta ē aliqđ
exiſtens in btō tanq̄ eius vlti
ma ꝛ plenaria ꝑfectio.ꝛ ſic ē

aliquid creatū. Cū enim bea-
titudo ꝯſiſtat in viſione dei vi-
dere deū eſt actus creature vi-
dētis. ¶ Scđm dubium fuit
vtrū btitudo poſſit amitti. Et
ad hoc dicimus ex ſentētia ſan
cti tho. i. ſcđe. q. v. Qđ btitu-
do pōt tripliciter ꝯſiderari.

¶ Primo in ſua impfectōne
¶ Scđo in ſua gñali rōne.
¶ Tertio i ſua ſpāli reſtrictiōe
¶ Primo pōt beatitudo conſi
derari in ſua impfectōne prout
ſcꝫ beatitudo ē illa impfecta q̄
lis in hac vita haberi pōt ſiue
ſit felicitas contemplatiua ſiue
ſit actiua. Hec quidem amitti
poteſt licet nō de facili. Sicut
patet in felicitate ꝯtemplatiua
que amittitur. vel p obliuionē
puta cū corrumpitur ſcientia ex
aliqua egritudine vel etiam p
aliquas occupationes qbꝫ to-
taliter abſtrahit aliquis a con
templatione. Patet etiā idē in
felicitate actiua. Volūtas eni
hoīs trāſmutari pōt vt i viciuꝫ
degeneret a virtute. Ideo phi-
loſophus dicit in. i. ethic. aliqs
eſſe in hac vita beatos nō ſim-
pliciter. ſed ſicut hoīes quaruꝫ
natura mutationi ſubiecta eſt.
¶ Scđo pōt beatitudo ꝯſidera
ri in ſua generali rōe. ⁊ ſic bea-
titudo nō pōt amitti. Cū eniꝫ
ſit pfecte bonū ⁊ ſufficiēs opor
tet ꝙ deſideriū hoīs quietet
⁊ omne malū excludat. Natu-
raliter autem homo deſiderat
retinere bonū qđ habet ⁊ ꝙ eiꝰ
retinēdi ſecuritate obtineat
Alioquin neceſſe ē ꝙ vel timo
re amittēdi vel dolore de certi-
tudine amiſſionis affligat. Re
quirit ergo ad verā beatitudi-
nē ꝙ homo certā opinionē ha-
beat bonum qđ habet nunꝙ ſe
amiſſuꝝ. q̄ quidē opinio ſi ve-
ra ſit ꝯſequēs eſt ꝙ beatitudi-
nē vnꝙ amittet. Si āt falſa ſit
hoc ipm ē quoddā malū. ſ. fal
ſam opinionē habere. Naꝫ fal
ſum ē malū intellectus ſicut ve
rū eſt bonū ipſius. vt dicitur i
vi. ethico. Nō ergo iam erit vere
beatꝰ ſi ad malū ei ineſt ¶ Ter
tio poteſt beatitudo cōſiderari
in ſua ſpeciali reſtrictione inꝙ-
tū ſcꝫ pfecta btitudo ꝯſiſtit in
viſione diuine eſſentie. ¶ Et ſic
beatitudo nullo pōt amitti ne-
ꝙ ex parte videntis neꝙ ex pte
dei neꝙ etiā ex pte alicuiꝰ alte
rius agētis. Nō ex pte videtis.
qꝛ impoſſibile ē ꝙ aliqs videnſ
diuinā eſſentiā velit eā nō vide
re. Nō eſt. qm̄ omne bonuꝫ ha
bitū quo quis carere vult aut ē
inſufficiens ⁊ queritur aliquid
ſufficiēs loco eiꝰ. aut hꝫ aliqđ i
cōmodū annexū propter qđ in
faſtidiū venit. viſio aūt diuine
eſſentie replet aīam oībꝫ bonis

⁊ nō hʒ aliq̄d incomodū adiūctum. Quare propria volunta te non poteſt beatus beatitudinem deſerere. Similiter beatꝰ nō pōt beatitudinē pꝺere deo ſubtrahēte. q2 cum ſubtractio btitudinis ſit quedam pena nō pōt talis pena a deo iuſto iudice puenire niſi pro aliq̄ culpa in qua cadere nō pōt qui dei eſſentiā videt cū ad hāc viſionē ꝺ neceſſitate ſequaẜ rectitudo volūtatis. ¶ Nō pōt etiaʒ beatitudo amitti ex pte alicuiꝰ alteriꝰ agētis. Q2 mēs deo cōiuncta ſup oia alia eleuaẜ ⁊ ſic ab huiuſmodi ꝯiūctione nullū aliud agēs pōt ipam excludere. Eſt ergo beatitudo pfectio ꝯſummata q̄ omne deffectū excludit a beato. Et ideo abſq3 mutabilitate aduenit eam habenti faciēte hoc virtute diuina q̄ hoiem ſubleuat in participationē eternitatis trāſcendētis omnem mutationem. Idcirco male dixit. Origenes ſequēs quorūdam platonicoꝝ errorē ꝙ poſt vltimam beatitudinem homo poteſt fieri miſer.

¶ Tertiū dubiū fuit vtꝝ beatitudo poſſit haberi in hac vita Et ad hoc rn̄demꝰ ꝙ nō loquēdo de lege cōi ⁊ hoc propterea. q2 dn̄s noſter ieſus xp̄s fuit viator ⁊ ꝯprehēſor. Quare vero in hac vita quis beatus eſſe non poteſt aſſignari poſſūt tres rationes precipue

¶ Prima diciẜ inſatiabilitatis.

¶ Scd̄a penalitatis.

¶ Tertia mortalitatis

¶ Prima rō diciẜ inſatiabilitatis. vt enim inq̄t dn̄s Bōauētu. di. l. li. iiij. Btitudo eſt finis ſatiās appetitū. Sʒ bona pn̄tis vite nō ſatiāt appetitum non diuitie. non delitie. non honores. non fama. non gloria nō quecunq3 deſiderabilia ⁊ delectabilia excogitari pn̄t. vt docet experientia: ergo nec in huiuſmodi bonis beatus quis reputari debet. Tho. vero. i. parte. q. ij. dicit. Impoſſibile ē beatitudinem homin is eſſe in aliquo bono creato. quia beatitudo eſt bonum perfectum quod totaliter quietat appetitū Alioquin non eſſet vltimus finis ſi adhuc reſtaret aliquid appetēdum. Obiectum autem volūtatis eſt vniuerſale bonum. ſicut obiectum intellectus ē vniuerſale verum. Ex quo patet ꝙ nihil poteſt quietare voluntatem hominis niſi bonū vniuerſale quod non inuenitur in aliquo creato ſed ſolum in deo quia oīs creatura habet bonitatem participatā. vn̄ ſolꝰ deꝰ voluntatē hoīs implere pōt. ideo

Dauid in psal. dixit. Satia/bor cum apparuerit gloria tua Et aug. li. i. confessionū. Fecisti nos dñe abs te ⁊ inquietum est cor nrm donec qescat in te. Et in. iiij. li. Redite inquit preuari catores ad cor ⁊ inherete ei qui fecit vos state in eo ⁊ stabitis qe ſcite in eo ⁊ quieti eritis. Quo itis in aſpera quo itis bonū qđ queritis ab illo ē Cr igitur aīa eo imago dei ē quo ei⁹ capax ē ⁊ particeps eſſe poteſt. vt ſcribit Aug. xiiij. de trinitate. Idcir/co nulla creatura aīe capacita/tē implere valet. ¶ Scđa ratio cur in hac vita nō poſſit qs eſſe beatus dicitur penalitatis. vt enim ait Tho. i. ij ij. q. v. Bea titudo excludit oē maluȝ. vita aūt pñs multis malis ⁊ penali tatib⁹ ſubiacet que vitari non pñt. Et ignorātie ex parte intel lectus. Et inordinate affectio nis ex parte appetitus ⁊ multi plicib⁹ laborib⁹ calamitatibus ⁊ erūnis ex pte corporis qmo/do igitur in tot fluctuationib⁹ beatū ſe credere quiſpiaȝ habe/tur. Inquit Job. cap. xiij. Hō natus de muliere breui viuens tpe repletur multis miſerijs. Et Hiero. ad heliodoruȝ. Ubiqꝫ luctus vbiqꝫ gemitus ⁊ pluri/ma mortis imago. ⁊ Boetius li. ij. de cōſolatōne. Quā multis amaritudinib⁹ hūane felicitatis dulcedo ipſa ē. que ⁊ ſi fruenti iocūda eſſe videatur tñ quomi/nus cū velis abire retineri ñ po teſt. Et ſeneca i tragedijs Nul la ſors longa ē dolor atqꝫ volu ptas inuicē cedūt. Nemo vtiqꝫ reperitur qui diutius in quocū qꝫ ſit ſtatu delectari poſſit. et abſqꝫ turbatione vel animi vel poris ptranſire Nemo inqt Se neca vbi ſupra cōfundat nimiū ſecūdis. Nemo deſperet melio/ra lapſis. Et ad lucilluȝ. Noli huic tranquillitati cōfidere. mo mēto mare euertit. ⁊ codeȝ die vbi luſerūt nauigia ſorbentur Quis nā felicior iudicari po/tuiſſet polictate tyrāno ſamio/rū. De ipſo qppe refert Tulli⁹ in li. de finib⁹ bonorū ⁊ malorū Et idē cōfirmat valerius đ mu tatione morū ⁊ fortune q adeo ſibi fortuna obſequioſaȝ habu it q oīa deſiderata perficiebat. Ad moderandā igitur fortune inuidiā ſumpto e manu anu/lo quē precioſum poſſidebat i mare iecit Sȝ inopinate illū re pēte recupauit Nā p⁹ dies pau cos a piſcatorib⁹ piſcis capt⁹ q āuulū ſorbuerat tirāno dōat⁹ ē Accidit tandē q aduerſus da rium pſarū regē duxit exercitū ⁊ q oronthes pfectus darij illū acie fuderit cepitqꝫ. Et in ſum mo megalenſis montis vertice ſuſpēdi iuſſerit Et relictus aui

bꝫ lacerandus. ꝗ vbiq̃ꝫ feliciſſi
me in terra vixerat in aere mi/
ſerrime expirauit. Mutantur
oīa q̃ ſunt in hoc mūdo ⁊ nihil
ē ſtabile nihil firmū nihil deni/
q̃ꝫ tutū. Inde ſapiēs eccl'iaſtes
ij. c. dicebat. Vidi i in oībꝫ vani
tatē ⁊ afflictionē ſpūs et animi
⁊ nihil ꝑmanere ſub ſole. Cer
tia rō quare in pn̄ti vita nullus
pōt eſſe btūs dicit' mortalitatꝫ.
Oēs q̄ppe ad mortē tēdimus
cuius man⁹ potētiſſimas nll'o
ingenio nulla vi nulla arte nul
lo p̄cio euitare valem⁹ inſtat cer
uicibꝫ noſtris. Si q̇s igit' dixe/
rit aliquē beatū eo ꝙ diuitijs af
fluit ſtatim rn̄debo. Nō ſic nō
ſic. q2 diuites moriūtur Si q̇s
affirmauerit aliū eſſe beatū eo
ꝙ oibꝫ delicijs hui⁹ ſeculi ꝑfrua
tur. adhuc rn̄debo. Nequaq̃ꝫ
ſic ē. q2 p⁹ breuē hāc vitā oīs
hoies moriētur ſi q̇s btm̄ repu
tauerit eū ꝗ orbi vniuerſo dn̄a/
retur. Clamabo ⁊ ego ꝙ nec re
gna ſiue impia btm̄ hoiem red
dunt. qm̄ ⁊ pricipes ⁊ reges ⁊
purpurati ⁊ impatores om̄eſq̃ꝫ
dn̄i moriētur. Et iō cū lactan/
tio ꝯcludim⁹ dicēte tertio libro
Sūmū bonuꝫ qꝺ beatos facit
nō pōt eē niſi in ea religiōe atq̃ꝫ
doctrina cui ſpes īmortalitatꝫ
adiūcta ē. Igit' dem⁹ opam ne
decipiamur tpaliū bonoꝝ ſua/
uitate atq̃ꝫ mūdū audacter ſb

pedibꝫ habeam⁹. eaq̃ꝫ tm̄ vta/
mur. vt ſic tandē ꝑueniamus
ad fruitionē illā beatā. ad quā
nos ꝑducat Jeſus fili⁹ dei qui
cū pr̄e ⁊ ſpirituſctō viuit et re/
gnat in ſcl'a ſcl'oꝝ Amē

Sermo. lviij. De aīe rōnal'
admirādis ꝓrogatiuis ⁊ excel/
lētijs q̄s vnuſq̇ſq̃ꝫ ꝯgnoſcere de3

Ecce omnes
aīe mee ſūt dei vi
uētis. Verba ſūt
iſta original'r Eze
chie. xviij. c. Do/
lendū ꝑfecto ē de multitudine
hoīm pereuntiū. ꝗ ꝯcupiſcenti
as prauas inſequētes. ꝟtutibꝫ
ieiuni. oī viciorū turpitudini ſe
ſe dederūt. ¶ Hi equidē3 obliti
excellētie ac dignitatꝫ aiaꝝ ſua
rum defluūt luxuria ⁊ delicate
atq̃ꝫ malliter viuūt abhorētq̃ꝫ
parcitatē ꝯtinentie. ſobrietate3
⁊ quicq̇d eſt qꝺ viros bonoſ do
ceat. Fidei vero documēta irri
dēt. doctrinā euāgelicā ſꝑnunt
de regno celorū deſꝑauit. negāt
atq̃ꝫ penas inferni ¶ Talibus
aūt erroribꝫ inuoluunt'. qm̄ de
aīa rationali minus bn̄ ſentiūt
quandoq̃ꝫ affirmantes aīmas
non reperiri Aliquādo ⁊ illas
non multe nobilitatꝫ forme ſua
dentes. Interdum vero et eas
cum ſuis corporibus improbe

improbe ſatis ꝯtendentes cor
rumpi. Quos quid aliud di
xerim niſi pecora imūdiſſima
atqꝫ indomitas feras imo qui
buſcūqꝫ beluis immaniſſimis
deteriores. Inquit eni dauid
in ps̄. Homo cum in honore
eſſet non intellexit comparatꝰ
eſt iumentis inſipientibus ꝛ ſi
milis factus eſt illis. Nā ſum
mus ille pater qui ſapiētia ſua
condidit omnia: minuit homi
nem paulominꝰ ab angelis co
ronans gloria ꝛ honore dū in
tellectiuam animaꝫ illi dedit.
¶ Qua de re vt aperiant men
tes cunctoꝝ ad anime veriſſi
mam cognitionem illāqꝫ vnꝰ
quiſqꝫ ſtudeat bonis ꝛ ſanctiſ
moribus exornare: decreui in
p̄ſenti ſermone de ipſa aīa ver
ba facere. De q̄ tria myſteria ꝓ
ponimus contemplanda.
¶ Primū dr̄ diffinitiōis.
¶ Scōm ꝓductionis.
¶ Tertium ſeparationis
¶ Quid ſit anima que non eſt
corpus nec ex ſemine cauſata ꝛ
que vna ſola ē in homine

Capitulū primū

Rimū myſteriū ꝯtem
plandū de anima dici
tur eius diffinitionis. i
quo quid ſit anima d̄claremꝰ
¶ Dicit em̄ albertus in cōpen
dio theologie. ꝙ a quibuſdam
anima diffinitur vt ſpiritus.
a quibuſdam vt anima. a qui
buſdam vero vt ſpiritꝰ ꝛ ani
ma. ¶ Inquantū ꝓo cōſidera
tur vt ſpūs diffinitur ſic ab au
guſtino in li. de motu cordis.
Anima eſt ſubſtantia incorpo
rea: intellectualis illuminatio
nis a primo vltima reuelatiōe
perceptiua. vltima dicitur me
diantibus angelis percipit.
¶ Ex qua diffinitione cognoſ
cimus ꝙ ſpūs humanus qui ē
anima inter omnes creaturas
imediate poſt angelos illumi
nationis diuine ſit perceptiuꝰ
¶ Inquantū anima diffinitur
ſic a remigio. Anima ē ſubſtā
tia incorporea regens corpus.
Et ab ariſto. in. ij. de aia dicit
Anima ē endelichia ꝛ actus ſi
ue forma corpis organici ꝓhi
ſici potentia vitam hn̄tis. Ex
quibꝫ verbis datur intelligi ꝙ
aia vnibilis eſt corpori nec oi
ſed ſoli organico vel phiſico. i
naturali ad ſuſceptionem ani
me rōnalis diſpoſito. ¶ Inq̄n
tum autem ſpūs ꝛ anima diffi
nitur ab augu. ſic anima ē om
nium ſimilitudo. Que diffini
tio data eſt per cōparationeꝫ
ad creaturas. anima em̄ ex ſui
natura ad ſuſcipiendas omni
um rerum ſimilitudines tam
corporaliū q̄ʒ ſpūaliū apta eſt

Et ſm augu.lib. de ſpũ ⁊ aia mltipliciter noiaf.ſ.aia.mens ratio.ſpũs.ſenſus.memoria. volũtas. Aia dr inquantum animat corpus ſiue viuificat. Mens inquantũ recolit. Rõ cũ rem iudicat. Spũs dũ ſpirat. vel qꝛ ſpũalem naturã hꝫ Senſus dum ſentit. Memoria dum recordaf. Voluntas dum ꝯſentit. Hec noĩa diuerſa ſunt anime nõ ꝓpter eſſentie pluralitatem.ſed ꝓpter effectuum multiplicitatem ⁊ opa tionẽ. Sed ꝑ huius partis intelligentia pleniore quattuor dubia eſſe abſoluenda

¶ Pꝛimũ vtꝝ ſit anima

¶ Scõm vtꝝ aia ſit corpus

¶ Tertium vtrum anima cauſetur ex ſemine

¶ Quartuꝫ vtꝝ in homine ſit vna ſola anima.

¶ Contra eos qui dicũt aiam non reperiri.

¶ In pmo dubio expugnãda eſt ⁊ oino reprobanda puiſſima opinio illorum qui tenent aiam non eſſe aſſerentes nõ niſi corpora aut corporales ſubſtantias repiri. Quos nos cõuincere poſſumꝰ triplici lumie.

¶ Pꝛimũ dr teſtificationis.

¶ Scõm operationis.

¶ Tertiũ figurationis

¶ Pꝛimũ lumen q̊ oñdif ꝙ aia ſit dr teſtificationis. Teſtãtur quidã oẽs tam diue ꝙ hũane ſcripture aiam eſſe atqꝫ de illa ſublimiter ſꝑ loquãtur. de hac ita ſcribit ſapiens Eccli.ij.ca. Fili in mãſuetudine ſua aiam tuã.⁊.iiij.c. Humilia corã do animã tuã. Et eodẽ.c. Nõ cõfũdaris ꝑ anima tua dicere verũ.⁊.x.c. Qui multis vtif verbis ledit animã ſuã. ⁊.xxvi.c. Qui cũ fure ꝑticipat ledit animã ſuã.⁊.xxxiiij.c. Timentis deũ beata ẽ anima illiꝰ.⁊.li.c. Laudabit vſqꝫ ad mortẽ anima mea dñm. ⁊ Sap.i.c. In maliuolaꝫ animã nõ intrabit ſapientia. ⁊ eodẽ.c. Os quod mẽtitur occidit animã. ⁊ eccleſiaſtici.xxx.c. Miſerere anime tue placẽs deo. Eiuſdẽ.xxxvij c. A ꝯſiliario malo ſerua animã tuã. Et cantꝫ.i.c. Nũ queꝫ diligit aia mea vidiſtis. Eiuſdẽ.iij.ca. Queſiui queꝫ diligit aia mea.⁊.vi.c. Aia mea liqfacta ẽ vt dilectꝰ ẽ locutꝰ. ⁊ Judith.viij.c. Humiliemus illi animas nr̃as. ⁊ Job.x.c. Tedet animã meã vite mee. ⁊ thobie.xij.c. Qui faciũt peccatuꝫ hoſtes ſũt aie ſue. ⁊ Deutronomij.iiij.ca. Cuſtodite ſolicite animas vr̃as. ⁊ Joſue.ij.cap. Eruatis animas vr̃as d morte. ⁊ abachuc.ij.ca. Qui incredulꝰ ẽ nõ erit recta eiꝰ anima. ⁊.i. Regum.xxvi.ca. ſcribitur

Magnificetur aīa mea in oculis dñi. 2. ij. regū. xiiij. ca. Non vult deus pire animā. 2. iij. regū. xix. Tolle animā meam. 2 iiij. Regū. i. ca. Noli despicere animā meam. 2 p̄s. vi. anima mea turbata ē valde. 2. vij. Ne qñ rapiat vt leo animā meā. 2 xv. Nō derelinq̄s animā meaȝ in inferno 2. xx. Erue a framea deus animā meā. 2. xxiij. ad te dñe leuaui animā meā. 2. xxxij anima mea ſuſtinet dñm. 2. xli Quemadmodū deſiderat ceruus ad fontes aquaꝝ: ita deſiderat anima mea ad te deus. 2 lxij. Sitiuit in te anima mea. 2 p̄s. vij. animas pauperꝝ ſaluuȝ faciet. Et ſaluatoꝛ noſter dixit Matth. vi. ca. Anima plus ē q̄ȝ eſca. 2. x. c. Nolite timere eoſ qui occidūt coꝛpus: animā autem nō pñt occidere. 2. xvi. ca. Quid ꝓdeſt homini ſi vniuerſū mundū lucretur: anime vo ſue detrimentuȝ patiatur. aut quā dabit hō cōmutationeȝ ꝓ anima ſua. 2. xxvi. c. Triſtis ē anima mea vſq3 ad moꝛtem. Et Luce. ij. c. btā virgo in ſuo cātico ita canit. Magnificat anima mea dñm. 2 Symeon ꝟginē eodē. c. ſic allocutus eſt. Tuā ipſius animā ptranſibit gladius. 2 Jaco. v. c. ait. Qui ↄuerti fecerit peccatoꝛē ab erroꝛe vie ſue ſaluabit animam eius a moꝛte. 2. i. c. In manſuetudine ſuſcipite inſitū ꝟbū qđ pōt ſaluare aīas veſtras. 2 petrus. i. epiſtola. c. ij. inq̄t. Obſecro vos tanq̄ȝ aduenas 2 pegrinos abſtinere vos a carnalibus deſiderijs que militāt aduerſus aīam. ¶ In ſacris ꝟo canonibꝫ ſepiſſime fit mentio de anima. Sicut pȝ. xxiij. diſ. ca. Qui epō. 2. xi. q. iij. c. placuit. c. abſit. c. Nolite timere. c. audi. 2. xiij. q. ij. c. Tēpuſ. c. Hūc c. Fatendū. c. Aie defunctoꝝ. 2. xvi. q. i. c. In canōibꝫ. 2. xxi. q. i. c. Relatio. 2. xxiij. q. iiij. c. Ipſa pietas. c. Qđ xps. c. Displicet. 2. xxiiij. q. iij. ca. Si habes. 2. xxvi. q. vi. cap̄. agnouimus. 2. xxx. q. i. ca. ad limina. 2 xxxij. q. ij. c. Qđ ꝟo. c. Si illđ. ca. Moyſes. 2. xxxiij. q. ij. cap̄. amouere. 2 de pe. di. i. c. Reſuſcitatus. c. Voluiſſent. 2 di. ij. c. Charitas. c. Ergo. 2 di. iij. c. Poteſt. c. Siquis. ca. Quid ergo. 2 di. v. c. Conſideret. Et de conſe. di. ij. c. Reuera. 2 di. iiij. c. Si baptizata. 2 de maioritate 2 obedientia. c. Solite. 2 de ſum. trini. 2 fide ca. c. Firmiter. 2 de pe. 2 re. c. Cum in/ firmitas. 2 de renūciatione. c. Niſi cū pridem. 2 de cele. miſ. c. In quadam. 2 de decimis. c. Cum non ſit in homine. ¶ In clementina ꝟo de ſum. trini. 2

fide catho. damnātur illi qui dicunt animam nō eſſe formā corporis. Nam ariſto. viij. methaph. dicit ꝙ differētia ſumit̃ a forma rei. Sed differētia cōſtitutiua hoīs eſt rōnale qḋ dr̄ de hoīe rōne aīe itellectiue ſeu intellectiui principij. vt inquit Tho. p̄ma pte. q. lxxvi. ḡ aīa ē forma hominis. ¶ Ad gētiles iam veniamus qui naturalis rōnis lumine illuſtrati mirifi/centiſſime de anima ſunt locuti. ¶ Inquit Cicero in paradoxis. Deus ⁊ mater omnia natura dedit tibi animū quo nihil poteſt eſſe p̄ſtātius nihil diuintus. Et idē in li. de natura deoꝝ. Quid eſſe poteſt in rerū natura homine melius. In eo em̄ ſolo eſt ratio qua nihil pōt eſſe p̄ſtantius. ¶ Et idem in li. de republica. vt mundū deus eternus regit ſic fragile corpus animus ſempiternus mouet. Et Plato in thimeo. Deꝰ virtutibꝫ animā p̄ire iuſſit ipaꝫꝙ dominam noſtri corporis fore voluit. Quod ipſa tuetur. ¶ Et Saluſtius in iugurtino Vti genus humanū compoſitum ex corpore ⁊ anima eſt. ita reſ ſtudiaꝙ omnia noſtra alia corporis. alia animi naturam ſequunt̃. ¶ Et Ouidius i li. d̃ remedio amoris. Vt corpꝰ redimas ferrum patieris ⁊ ignes Vtꝙ animo valeas q̇dꝗꝫ tolerare negabis. Et ne ſingulorum repetamus dicta concludimus ꝙ omnes ſancti omneſ eruditi viri omnes deniꝙ philoſophi ⁊ ſtoici ⁊ ꝑipathetici ac alij quicūꝙ animā eſſe ⁊ docent ⁊ confitentur. ¶ De operationibus quibus cognoſcitur anima ¶ Scd̄m lumen q̇ oſtēdimus ꝙ ſit anima dr̄ operationis ¶ Vt em̄ ſcribit alexāder de hales in. ij. volumine ſūme Videmus quedaꝫ corpora q̄ non nutriuntur neꝙ augentur nec generantur nec mouentur motu volūtario vt lapides. q̄dam que nutriūtur augētur ⁊ generant̃ vt plante. Quedam que vltra hec mouentur ⁊ ſentiunt vt animalia. Quedā autem que agunt rōne. Si ḡ p̄ncipiū haꝝ opationū eēt corporeitas inueniret̃ tunc in omnibus corporibus. ḡ illud a quo iſte operationes ꝑueniunt erit anima. Et ſic in plantis ē anima vegetatiua. in animalibuſ brutis anima ſenſitiua. in hominibus ꝓo anima intellectiua. ¶ Quis nā non miret̃ quāta ſit humani ingenij perſpicacitas. ꝗꝫ ſtupenda intellectus ſublimitas. ꝗꝫue admirabilis vigor rationis. Et vnde ꝑuenit niſi ex animi ſapiētia vt volantes aues ꝑ aera. habitātes

in aquarum pfundis pisces ⁊ discurrentes per nemora fero/cissimas bestias homo ad vsū suū perducat Non pdest aquilis altus volatus. Non leoni/bus fortitudo. Non elephan/tibus magnitudo. Non venenositas draconib⁹ ⁊ serpētib⁹. Non ceruis agilitas. Non de/niq; marinis beluis latitudo: vastitasq; aquaꝝ cum ab ho/minibus artificijs pene innu/meris capiuntur. ¶ Quid de artium inuentione exercitatione q; dicemus. Inspiciamus agriculturā lanificiū architecturam fabrefacturam ⁊ reli/quas in quarum effectibus deprehenditur aliquid in homie esse vltra corpus. Que antiq vulgares cum prius talia nō fuissent experti illos qui ea pri/mo in aliqua prouincia facere docuerunt: crediderūt esse de/os. ¶ Isis inachi filia regis argiuorum ⁊ soror phoronei nauigans in egyptum quia litteras quasdam egyptijs dedit ⁊ de agricultura multa eos do/cuit post mortē in numero dearum recepta est. ¶ Saturnus vt recitat Paulus in historia romanoꝝ Iouem filium e grecia fugiens in ciuitate q̄ ex eius nomine saturnia dicta ē. haud pcul ab vrbe rudes populos domos edificare. terras inco/lere. plātare vineas. docuit atq; humanis morib⁹ viuere cū antea semiferi glandiū cōmino do alimentis vitā sustentarēt Et aut in speluncis aut in frondibus virgultisq; contextis casulis habitarēt ab indocili et rustica multitudine de⁹ ē ap/pellatos ¶ Romulus q vrbē fundauit vallauitq; muro cū apud paludē capre nusq; cōperuisset anno regni trigesimonono ad deos transisse credit⁹ est ⁊ quirini noie ꝯsecratus. ¶ De liberalib⁹ aūt disciplinis grā/matica. logica. rhetorica arithmetrica. geometria. musica. a/strologia. illarūq; repertorib⁹ plixior esset sermo hñdus. Sed vt complectamur oia succincte. tant⁹ in illis est decor hūa/ne vite. tanta intellect⁹ pfectio tanta loquendi ⁊ viuendi moderatio. tanta deniq; cognitio reꝝ. vt qui illis inueniunt im/buti sūma veneratiōe celebrēt a cūctis. O detestabilē errorē O dānabilē cecitatē. O deniq; fatuitatē pestiferā eoꝝ q̄ tāta vt sic dicā aiaꝝ facta mira/bilia ꝯtuent ⁊ aias nō eē tenēt ¶ Pro qbus aug⁹ li. x. ꝯfessionū ait. Eunt homines mirari alta montiū ingentes fluctus maris. altissimos lapsus fluminum. oceani ambitū ⁊ gyros sideꝝ ⁊ relinquunt seipsos. nec

mirantur.¶Et in principio libri de ſpū ꝛ aīa inquit. Quoniam dictuꝫ eſt mihi vt meipſum cognoſcam ſuſtinere non poſſum vt me habeaꝫ incognitum. Magna nanqꝫ negligentia ē neſcire quid illud ſit quo celeſtia tam ꝓfunde cogitamꝰ naturalia tam ſubtili indagatione inueſtigamus. ꝛ de ipſo quoqꝫ creature noſtro tam ꝓfunda deſideramus ſcire. Nec eſt res peregrina nec longe querēda animus quo iſta ſapimꝰ ſed eſt ſemper nobiſcum. adeſt tractat loquitur ꝛ intus veſcit Datum eſt illi tam ingentē reꝝ ſcire ſecreta ꝛ ſeipſum cognoſcere non poteſt. hec ille.¶Tertium lumen quo oſtendimꝰ ꝙ ſit anima dꝛ figurationis. Ipſa quippe corporis humani figura ad celos erecta deſeruit aliquid eſſe in homie quod ad celos tendere debeat.¶Hinc Ouidius i primo methamorphoſeos dicit. Pronaqꝫ cum ſpectent animalia cetera terrā Os homini ſublime dedit celumqꝫ videre. Iuſſit ꝛ erectos ad ſidera tollere vultus.¶Et Bernardus ſuper cantica ait Corporis staturā ideo deꝰ dedit homini rectam. vt corpea rectitudo exterioris vilioriſqꝫ figmenti hominem interiorem rectitudinis ſue formande mo ueret ꝛ d'cor limi deformitatē argueret animi. Hec Bernardus.¶Ex quibus cōcludimꝰ ꝙ in numero creaturaꝝ reperiť aīa rōnalis ad imaginem ꝛ ſimilitudinem dei creata. cuius ꝓſtantiam ex his que amodo diſſeremꝰ vnuſquiſqꝫ percipere poteſt.

¶Qꝺ aīa non eſt corpus.

¶Scđm dubium abſoluēdū eſt vtꝝ anima ſit corpus. Ad quod reſpondemus ſequentes in hac parte doctrinam fidei ꝛ ſacre theologie ꝙ anima ē ſpiritualis ſubſtātia. Ariſtoteles ꝓo in .ij. phiſycoꝝ dicit ꝙ vltima formaꝝ naturaliū ad quā terminatur cōſideratio philoſophie naturalis .ſ. anima humana eſt ꝗdam ſeparata ſꝫ tñ in materia. Quod ex hoc probat. qꝛ homo ex maťia generat hoiem ꝛ ſol. Sepata quidem eſt ſm virtutē intellectiuā. qꝛ ꝟtus intellectiua nō eſt ꝟtꝰ alicuius organi corporalis ſicut ꝟtus viſiua ē actꝰ oculi. Intelligere em̄ ē actꝰ ꝗ nō pōt exerceri per organuꝫ corporale ſicut exerceť viſio. Sed in materia eſt inquantum ipſa aīa cuiꝰ ē hec ꝟtus eſt corporis forma et terminus generatiōis hūane. Sic ꝫ philoſophus dicit i .iij de aīa ꝙ intellectꝰ ē ſeparatus quia non eſt ꝟtus alicuius or

gani corporalis. ¶ Ex quo ap/
paret ineptia illoꝝ qui vt dicit
Tho. i. parte. q. lxxv. ymagina
tionē trāſcēdere nō valētes ſo/
la corpora dicebāt eſſe ꝛ qđ nō
eſt corp⁹ nihil eē ¶ Cōtra iſtos
eſt auctoritas ſcripture Eccle/
ſiaſtes vi. c. vbi ſic habet̄. Re/
uertatur puluis in terrā ſuaꝫ et
ſpirit⁹ redeat ad eū q̄ dedit illū
¶ Augu. inſup li. xix de ciuita:
dei ꝯmēdat Varronē q̄ hoīeꝫ
nec aīam ſolā nec ſolū corp⁹ ſed
aiam ſimul ꝛ corp⁹ eſſe arbitra
batur ¶ Et ſi obijceret̄ ꝙ mouē
tis ad motū oportet eſſe aliquē
ꝯtactū. ꝯtactus aūt nō eſt niſi
corpoꝝ. ergo cū aia moueat cor
pus videt̄ ꝙ ſit corp⁹. Rn̄det
tho. vbi. ſ. ꝙ duplex ē ꝯtact⁹.
ſcꝫ quātitatis ꝛ virtutis ¶ Pri
ma modo corp⁹ nō tāgit̄ niſi a
corpe. ¶ Scđo mō corp⁹ habꝫ
tāgi a re incorporea que mouet
corpus. ¶ Sed adhuc pleriq̄
inſtant ꝙ aiam null⁹ videt quō
ergo ē dū a corpe ſepatur a ne/
mine ꝯſpicit̄. quid ḡ eſt ſi nō vi
detur nō ſentitur nō auditur.
neq̄ quo ſe ꝯferat ſcim⁹. ¶ Ad
hoc rn̄det Grego. in. iiij. dialo/
goꝝ libro Qđ aia ē illa ſpūalis
ſubſtātia. cuius virtute q̄diu
eſt in corpore corpus viuit. cor
pus ſentit. oculi vident aures
audiūt. ꝛ tn̄ ipſa corporeis ocu
lis nō videtur. Idē dicim⁹ de
angelis de demonib⁹ ꝛ de ipſo
altiſſimo deo. Qđ illoꝝ effect⁹
negare non poſſumus q̄s ocu/
lis inſpicim⁹ ꝛ manibus ꝯtre
ctamus. Et cū ſint ſpirituales
ſubſtātie corporis ſenſibus nō
ſubijciuntur. ¶ Hinc Lactan
tius li. vij diuinarū inſtitutio/
nū de deo loquēs aliqua dedu
cit exempla quibus ꝯuinci poſ
ſint hi qui nihil eſſe volūt niſi
qđ videtur. Quia inquit deus
ab homine videri nō poteſt ne
quis eū putaret ex eo ipſo deum
non eſſe. quia mortalibus ocu/
lis non videtur. Int̄ cetera ſuo
rum inſtitutoꝝ mirabilia fecit
etiam multa quorum vis ap/
paret. ipſa aūt nō videntur ſi/
cut eſt vox: odor. ventus. vt ha
rum rerū argumēto ꝛ exemplo
etiam deum licet ſub oclis nō
veniret đ ſua tn̄ vi ꝛ effectu et
operibus cernimus. Hec ille.
Pari modo ꝛ anime virtutem
ſtupendiſſimaſq̄ operationes
vt diximus in precedēti dubio
contuētes aiam eſſe deprehēdi
mus ſubſtantiā ſpiritualeꝫ no
biliſſimā. Et vt Augu. refert i
libro de imortalitate aie. Nihil
abſurdius dici poteſt q̄ȝ tantū
modo ea eſſe que oculis conſpi
cimus ꝛ ea nō eſſe que intelligē
tia ſubſiſtere iudicam⁹

¶ Qđ anima nō eſt ex ſemine
¶ Tertium dubium abſoluē/

dum eſt vtrum anime cauſentur ex ſemine ¶ Et poſſet quis arguere ꝙ ſic ¶ Primo quia ge neſis.xlvi.c. ſcribitur. Cūcteqꝫ anime que ingreſſe ſunt cum ia cob in egyptum ⁊ egreſſe ſunt de femore illius. Sꝫ nihil egre ditur de femore hominis niſi i q̄ꝫtum cauſatur ex ſemine. ergo anima intellectiua cauſatur ex ſemine. ¶ Secundo homo gerat ſibi ſimile ſcd̄m ſpeciē. Sꝫ ſpecies humana conſtituit̄ per aiam rationalem. ergo aia ratio nalis eſt a generante. ¶ Tertio incōueniens eſt dicere ꝙ de⁹ cooperetur peccantibus. Sed ſi anime rationales cauſarētur a deo deus interdum coopera retur adulteris ex quorum illicito coitu proles interdum generatur. ¶ Ad habendam hu ius veritatis noticiam ſanctus tho. i. parte q. cxviij. ita dicit. Quod impoſſibile eſt virtutē actiuam que eſt in materia extendere ſuam actionem ad pro ducendum imateriale effectū: Manifeſtum eſt autem ꝙ pri cipium intellectiuum in homi ne eſt principium tranſcēdens materiam habet enim operatō nem in qua nō cōmunicat corpus. Et ideo impoſſibile eſt. ꝙ virtus que eſt in ſemine ſit pro ductiua intellectiui principij Simul etiā quia virtus q̄ ē in ſemine agit in virtute anime ge nerantis. ſcd̄m ꝙ aia generantis eſt actus corporis vtens ip ſo corpore in ſua operatōne. In operatione autē intellectus nō cōmunicat corpus. vn̄ de virt⁹ intellectiui principij prout intellectuū eſt nō poteſt ad ſemē peruenire. Et ideo ph̄us dicit in libro de generatione aialiuꝫ Relinquitur intellectus ſolus de foris aduenire. Similit̄ etiam aia intellectiua cum habeat operationē ſine corpore ē ſub ſiſtens. ⁊ ita ſibi debet eſſe ⁊ fie ri. Et cum ſit imaterialis ſubſtantia non poteſt cauſari p ge neratiōnē Sed ſolum per crea tionem a deo. Ponere ergo ani mā intellectiuā a generāte cau ſari nihel aliud ē q̄ꝫ ponere eaꝫ non ſubſiſtentē. ⁊ per ɔſequens corrūpi eā cū corpore. Et ideo hereticū eſt dicere ꝙ aia intellectiua traducatur cū ſemie Ad primū vero quod adducebat̄ i oppoſitū dicendū ꝙ in auctori tate illa ponitur per ſinodocheꝫ pars pro toto. i. aia pro toto ho mine. ¶ Ad ſcd̄m vero reſpōde mus ꝙ homo generat ſibi ſimi le inq̄ꝫtum p virtutē ſemis eius diſponitur illa materia ad talem formam ſiue ad ſuceptionem talis forme ¶ Ad tertium autem reſpondetur ꝙ in actione adulteroꝝ. id qđ eſt nature

bonū eſt ꝛ huic cooperatꝛ deus
Q̄d vero ē inordinate volūta
tis malū eſt ꝛ huic deꝰ nō coo-
perat ur. Hec Tho..

¶ Q̄d in hoīe ē vna ſola aīa

¶ Quartū dubiū declarandū
vtrū in hoīe ſit vna ſola aīa in-
intellectiua vel plures ꝑ eſſen-
tiā differētes. Et ad hoc rn̄det
aug. i li. d eccle. dogmatibꝰ Ne
q̄ inquit duas aīas eē dicimꝰ
in hoīe. ſicut Jacobꝰ ꝛ aliȷ̄ ſiro-
rū ſcribūt. Unā aīalē qua ani-
matur corpꝰ ꝛ immixta ſit ſangui
ni. Alterā ſpūalē q̄ rōni miſtret
Sed dicimꝰ vnā ꝛ eandē eſſe
aīam in hoīe q̄ ꝛ corpꝰ ſua ſocie
tate viuificat ꝛ ſemetipam ſua
ratione diſponit. Et lꝫ quidam
dicere voluerint ꝙ in embrione
primo ꝑexiſtat aīa vegetatiā: qꝛ
Ariſto. dicit in libro. de aīalibꝰ
ꝙ embrio priꝰ eſt aīal q̄ꝫ homo
Et deinde ſupra aiam vegeta
tiuā ſupuenit alia aīa q̄ eſt ſen
ſitiua ꝛ ſupra illā iterūꝫ alia q̄
eſt intellectiua. ꝛ ſic eſſent tres
aīe in homīe. tn̄ hoc improbat
tho. i. pte. q. lxxvi. ꝛ. q. cxviij. af
firmās ꝙ cū generatio vniꝰ ſem
per ſit corruptio alteriꝰ neceſſe ē
dicere ꝙ tam in hoīe q̄ꝫ in aliȷ̄s
aīalibꝰ qn̄ ꝑfectior forma adue
nit fit corruptio prioris. ita ta-
men ꝙ ſequēs forma hꝫ qcq̄d
habebat prima ꝛ adhuc am-
plius. Quare cū aīa intellecti-
ua creatur ꝛ infunditur a deo ſi
mul ē ſenſitiua ꝛ vegetatiua cor
ruptis formis ꝑexiſtētibꝰ. Mꝉ
ta eſſent hoc loco dicenda q̄ ne
tedio auditores afficiamꝰ ſilen
tio ꝑterimꝰ. Oſtēſum iaꝫ ex di
ctis ē ꝙ quelibet aīa creaturam
excellētiſſimā cognoſcere debet
eā q̄ꝫ ſemꝑ mundā ꝛ imacula-
tā ſuare Nā ſi tanta diligentia
corruptibile corpꝰ gubernamꝰ
quātomagis rationalem aiam
omni ſtudio a quibuſcunq̄ꝫ vi
ciȷ̄s tueri tenemur. Heu heu in
quit Bernardus Abſtergitur
caliga ꝛ cōtēnitur aīa Pauciſſi
ſimi q̄ppe repeciūtur q̄ non ma
gis pro corpore q̄ꝫ ꝓ anima ſub
eant quoſcūq̄ꝫ labores.

¶ De productōe aīe rōnalis q̄
nō ab āgelis ſꝫ a deo ꝓducta ē
de nihilo ꝯuenīēter vnita cor-
pori organico ꝛ de nouo creata
et infuſa.

Capitulū ſecundum.

Secundū myſteriūꝫ
de anima ꝯtemplan
dū dicitꝛ ꝓductionis
In quo adhuc qua
tuor dubia ſunt enucleāda.

¶ Primū vtrū anima ſit pro-
ducta ab angelis.

¶ Secdm vtrū anima ſit produ
cta de ſubſtātia dei.

¶ Tertiū vtrum oēs anime fue
runt ſimul create.

¶ Quartū vtruȝ deus debuit aiam rōnalē tali corpi vnire.

¶ Pro primo dubij planiore intelligētia. Quidā arguūt pbātes licet cōtra veritatē. ꝙ aīa rōnalis ꝑducta ē ab angelis Primo qꝛ maior ē ordo in ſpūalibꝫ ꝙ̄ in corpalibꝫ. Sed corpa inferiora ꝑducūtur ꝑ corpa ſupiora. vt Dyoniſiꝰ dicit. iiij c. d diuinis nominibus. Ergo inferiores ſpūs q̄ ſunt anime rationales ꝑducunꝭ ꝑ ſpūs ſupiores q̄ ſunt angeli. ¶ Scđo pfectū ē qđ pōt ſibi ſimile facere. Sed ſpūales ſubſtātie ſunt mltomagis pfecte ꝙ̄ corpales Cum ergo corpora faciāt ſibi ſimilia ſecundū ſpeciē multomagis āgeli poterunt facere aliquid infra ſe ſꝫm ſpēm nature. ſ. aiam rationalē. Sed ꝯtra iſtos ita loquētes ē auctoritas gloſe ſup illo ꝟbo pſ̄. Qui finxit ſigillatiȝ corda eoꝝ. q̄ ait. Creat deꝰ aīmas ſingulorꝫ ꝑ ſe de nihilo. Et iđo inq̄t tho. i. pte. q. xci. ꝙ cū aīma rōnalis producaꝭ in eſſe ꝑ creatione nō pōt ꝑduci niſi a deo: Qꝛ ſꝫm Aug. in. iij. de trinita. Nec boni nec mali angeli pn̄t eſſe creatores alicuiꝰ rei. ⁊ ratō ſumi pōt ſꝫm tho. vbi ſ̄. Qꝛ ſolius primi agētis ē agere. nullo ꝑſuppoſito cū ſemꝑ agēs ſꝫm ꝑ ſupponat aliq̄d a primo agēte. Quod autem agit aliquid ex aliquo preſuppoſito agit tranſmutando. Et ideo nullū aliud agens agit niſi tranſmutando Sed ſolus deus agit creando Et quia anima rationalis nō poteſt produci per tranſmutationem alicuius materie. ideo non poteſt produci niſi a deo immediate. ¶ Ad primum argumentum reſpondet Thomas ꝙ corpora ideo producunt corpora. quia agunt per tranſmutationem materie. ¶ Ad ſecundum vero argumentum reſpōdet latius prima parte queſtione. xlij. vbi ait articulo quinto. in reſponſione ad primum argumentum. Quod aliquod ꝑfectum participans aliquaȝ naturam facit ſibi ſimile non quidem producendo illam naturam abſolute. ſed applicādo eā ad aliquid. Non enim hic homo poteſt eſſe cauſa nature humane abſolute. quia ſic eēt cauſa ſuiipſius. Sed eſt cauſa ꝙ natura humana ſit in hoc homine generato. Et ſic ꝑ̄ſuppoñit in ſua actione determinatā materiam per quam eſt hic homo. Sed ſicut hic homo participat humanam naturam. ita quodcūqꝫ ens creatum participat naturā eſſendi. quia ſolus deꝰ ē ſuū eſſe. Nulluȝ ergo ens creatū pōt ꝑducere aliqđ ens abſoluete niſi inquātū eſſe cau

ſat in hoc. ⁊ ſic opoꝛtet ꝙ p̄in telligatur id ꝑ qđ aliquid eſt hoc actiōi qua facit ſibi ſimile. In ſubſtantia aūt imateriali non pōt p̄intelligi aliquid ꝑ qđ fit hoc. quia eſt hoc ꝑ ſuā foꝛmaꝫ ꝑ quā habet eſſe. Subſtātia ergo imaterialis non pōt ꝓducere aliā ſubſtantiā imaterialem ſibi ſimilē quantū ad eius eſſe. ſed quantū ad aliquam perfectionē ſuperadditā. ſicut ſi dicamus ꝙ ſupioꝛ angelus illuminat inferioꝛē. vt Diony. dicit. Ex quo apparet ꝙ nullum ens creatū pōt creare aliquid niſi p̄ſuppoſito aliq̄ qđ repugnat rationi creationis. ¶ Secundū dubiū ꝓpoſitū fuit vtrū aīa ſit ꝓducta a deo de ſubſtātia dei. ⁊ vt refert aug⁹ in. vij. ſup Gen̄. ad litterā. ⁊ in libris ꝯ Fauſtū. ⁊ in li. de duabꝫ aiabus. Priſcillianiſte. manichei ⁊ gnoſtici heretici tenuer̄t animam foꝛe de ſuba dei. ¶ Euripides etiā phs teſte Tullio in q̄ōnibꝫ tuſculanis dicebat animā deū eſſe. Ipſe adhuc Tullius in ꝑfato libꝛo dixit humanus animus ex diuina mēte deceptus cū nullo alio niſi cum ipſo deo cōparari pōt Seneca adhuc ſcribens ad Lucillum inquit. Nihil eſt aliud noſtra rōe q̄ pars diui ſpūs in coꝛpus noſtꝝ imerſa. ¶ Idem ꝓfeſſus eſt Macrobius ſup ſomnium ſcipionis. ¶ Contra q̊s oēs aug⁹ in lib. de oꝛigine aīe ait. Nō aliter audiendi ſunt q̄ꝫ heretici qui animā deū eſſe dicunt. Nam ſi ſic eſſet nec in melius nec in peius labi poſſet. ⁊ vt ſcribit Tho. i. pte. q. xci. dicere aīam eſſe de ſuba dei maniſeſtam ip̄robabilitatem continet. Nam aīa humana quandoqꝫ eſt intelligens in potētia ⁊ ſciam quodāmodo a rebus acquirit ⁊ habet diuerſas potentias que omnia aliena ſūt a dei natura qui eſt act⁹ pur⁹ ⁊ nihil ab alio accipiens ⁊ nullam diuerſitatem habet in ſe. ¶ Sed pleriqꝫ dubitant. quia Gen̄. ij. c. ſcribit. Foꝛmauit deus hominē de limo terre ⁊ inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite. ⁊ factus eſt homo in animā viuentem. Sed ille qui ſpirat aliquid a ſe emittit. ergo aīa qua homo viuit eſt aliq̄d de ſubſtantia dei ¶ Ad hoc reſpondet Tho. ꝙ inſpirare nō eſt accipiendum coꝛpoꝛaliter. Sed idē eſt deuꝫ inſpirare qđ ſpm̄ facere non de ſubſtantia ſua ſed de nihilo. ¶ Nam ⁊ hō coꝛpoꝛaliter ſpirans nō emittit aliquid đ ſubſtantia ſua ſed de natura extranea. ¶ Idcirco firmiter ꝯfitemur. vt in ſupioꝛibus diximus ꝙ aīa ꝓducta ē

in eſſe a deo ꝺ nihilo. Qua ve
ritate imobile perſiſtẽte) repro
batur opinio illoꝝ qui dixerũt
animam fore ignem. Hanc te
nuit Democritus vt ait Ari/
ſto.in.i.ꝺ anima. In libro au
tem de vita ꝛ morte ariſtotelis
legitur Heracliũ ſemper affir/
maſſe deos omnes ex igne eē.
ꝛ ex igne vniuerſa ꝯſtare ꝛ ani
mam fauillã eſſe ſtillantis eēn
tie. ¶ Xeno inſup ꝛ Leunappꝰ
idem ꝓfitebantur ſm Tulliuꝫ
in q̃onibus tuſculanis. Idem
affirmabat Iparcus ꝓut ſcri/
bit Macrobius in ꝑmo li.ſu
per ſomniũ ſcipionis. Fuerũt
huius opinionis ſemina ꝙ aīa
ꝑſente corpus caleat. ꝛ recedē
te fregeſcit. ꝛ forte ſic opinãtes
ignei erant ꝛ humoribus cole
ricis affluentes. ¶ Sed q̃d re
feremus de alijs qui dixerunt
ꝙ anima ſit aer vel ventus. h
docuit Diogenes ſm ariſtote
lem in ꝑmo de aīa. Anaxima
nes inſuper nõ tm̃ animas ſed
deos ꝛ quecũqꝫ alia dicebat
ab aere genita. vt cõmemorat
augꝰ lib. viij. de ciui. dei. Hic
ſm Pliniũ inuenit horologiũ
At ꝛ hi aerei ſãguineiſqꝫ hũo/
rib9 abundantes credi rõnabi
liter poſſunt ¶ Errauit adhuc
Thales mileſius qui vt ſcri/
pſit Tullius in lib. de natura
deoꝝ. dixit deum ex aqua cun

cta formaſſe. ideoqꝫ ꝛ animam
aquam eſſe. ¶ Contra quem ꝛ
reliquos ꝑnominatos philo/
ſophos extat ſnīa auguſtini q̃
in libro de quãtitate anime ait
Non ex his notis vſitatiſqꝫ na
turis aīa facta ē quas iſtis cor
poreis ſenſib9 tangimus Nam
neqꝫ ex terra neqꝫ ex aqua neqꝫ
ex igne neqꝫ ex aere neqꝫ ex his
omnibus neqꝫ ex aliquib9 con
iunctis hoꝝ conſtare animaꝫ
puto ¶ Quare abiectis philo
ſophorũ erroribus ſequamur
dicta catholicoꝝ tenentes vt
ſcribitur in cõpendio theolo/
gie. ꝙ anima eſt ſpiritualis ſub
ſtantia ꝛ rationalis ad viuifi/
candum corpus humanuꝫ de
nihilo creata: Creata eſt inq̃
anima perfectibilis ꝛ imperfe
cta quantũ ad ſcientiam ꝛ vir
tutes perfectiſſima tñ quantũ
ad naturales potentias. Quã
titatem habet nõ diffuſiuaꝫ. ſꝫ
poteſtatiuam ꝛ virtualem. Et
quia eſt ſimplex nec augmenti
nec detrimenti eſt ſuſceptiua ꝛ
nec in corpore maiori maior:
nec minori minor reperitur. et
ad imaginem dei facta capax
virtutis vel vicijs ſuſceptibilis
pene vel premij arbitrio libera
potentijs ꝛ habitibus ꝛ affe/
ctionib9 decorata. Caret pon
dere figura ꝛ colore. paſſibilis
eſt ꝛ mirabilis. Eo magna eſt

quo capax ē eternitatꝭ. eo recta
quo appetēs ē bonitatis eo bea
ta quo particeps ē diuinitatis
¶ Tertiū dubiū fuit vtrū oēs
aīe fuerūt ſimꝉ create. Et phi/
loſophi quidā cū platone aſſerē
tes ꝙ anime itellectiue accidat
vniri corpi ponētes eā eſſe eiuſ
dē ꝯditionis cū ſubſtātijs ſpūa
lib; q̄ corpi nō vniūtur tenuerūt
oēs aīas hoim ſimul a princi/
pio cū angelis fuiſſe creatas.
Quā opinionē ſequēs Orige.
dixit ꝙ oēs anime fuerūt cū an
gelis create ⁊ ad ſuggeſtionem
dei tenebrarū rebellauerūt deo
quare datū eſt illis corpus lo/
co carceris vt ibi puniantur:
poſt ſeparationē vero ab illo ſic
purgate ad celos redeūt. ¶ Sꝫ
ꝓfecto ex omni pte impia eſt at
ꝗ falſiſſima opinio iſta. Nam
vt inq̄t tho. i. pte. q. cxviij. Si
accidētaliter ꝯueniret anie vni
ri corpi ſequeretꝛ ꝙ hō qui cōſti
tuitur ex iſta vnione eſſet ens p
accidēs ꝙ etiā aīa humana nō
ſit eiuſdē nature cū angelis ipe
diuerſus mod⁹ intelligēdi oſtē
dit. hō enim intelligit accipien
do a ſenſibilib; ⁊ conuertēdo ſe
ad fantaſmata. Angel⁹ ṽo non
ſic. ¶ Nā vt ſcribit in ꝯpendio
theologie: ¶ Intellect⁹ diuinus
cognoſcit ſeipſo. Intellect⁹ an/
geli cognoſcit res p ſpēs ꝯcrea/
tas. Intellect⁹ vero humanus
cognoſcit p ſpēs abſtractas a re
bus pticularib; p ſenſum priuſ
cognitis ¶ Et p̄cipue in quatu
or differunt pmaxime angel⁹ ⁊
aīa. ¶ Primo differunt penes
eſſe naturale. qꝛ aīa eſt vnibilis
corpi etiā actu ſepta angel⁹ nō
¶ Scđo differūt penes eſſe lo/
gicū. i. diffinitionē. Qꝛ anima
rōnalis eſt. ſed angelus intelle/
ctualis. Aīa enim apprehēdit
inq̄rendo ⁊ ꝯferēdo. Angel⁹ au
tē intuēdo. ¶ Tertio differunt
penes eſſe methaphiſicū. id eſt
ſeparatū a materia ⁊ motu. qꝛ
angel⁹ nō habet paſſibilitatē
niſi reſpectu ſupiorꝫ Anima ṽo
reſpectu inferiorꝫ qꝛ īmutatur a
ſenſibilib;. ¶ Quarto differunt
penes eſſe theologicū. qꝛ aīa ve
tibiles eſt a bono in malū ⁊ ecō
uerſo. angel⁹ vero nō. qꝛ manet
ī eo ad qđ ſe ꝯuertit ſiue bonū
ſiue malū ¶ Inſup cōtra fidem
eſt ⁊ totā ſcripturā ſacrā pone/
re nullā aīam debere dānari:
quare in hoc acceptan vd ē ſen
tentia Auguſtini qui in libro
de eccleſiaſticis dogmatibus.
ait. Credendum eſt ⁊ firmi/
ter tenendum ꝙ aīe nō ſūt ab
initio create. vt Origenes fin
xit neꝗ cū corporibus ſeminā
tur vt luciferiani ⁊ cyrill⁹. et q̄/
dam latinorꝫ affirmāt. ſꝫ a deo
aīam creari ſimul ⁊ infundi in
corpe ꝯpoſito ⁊ formato. ¶ Si

ho obijceret q̄ de⁹ ceſſauit a cre atione rerū. q̄ꝛ vt ſcribitur Gen̄. ij. c. Ceſſauit ab omni ope qd̄ patrarat. ¶ Rn̄det tho. vbi ſ. q̄ de⁹ dicit̄ ceſſaſſe die ſeptio nō quidē ab oī ope cū dicatur Jo. v. Pater me⁹ opat̄ vſq; mō et ego opoꝛ. ¶ Sed ceſſauit a nouis reꝝ generib; ꝛ ſpeciebꝫ ꝯdē dis. Nā vt idē tho. ponit. i. pte q. lxxiij. Poſt ſopa ſex dierū deo multa facta ſunt ꝛ fiunt a deo quotidie. Sicut noua indiuidua in qualibet ſpecie ꝛ noue ſpecies que frequēter apparent in aīalib; ex putrefactōne gn̄atis ꝛ noua miracl'a ac noue aīe Cū nihil ex his factū eſt nouū q̄n aliqualiter in operibus ſex dieꝝ preceſſit aut pꝛeextiterit Siue materialiter ſicut de coſta ade foꝛmauit mulierē. Siue cauſaliter ſicut indiuidua q̄ nunc generantur pꝛeceſſerunt in pꝛimis indiuiduis ſuarum ſpecieꝝ. Species etiā noue ſi q̄ apparent pꝛeextiterunt in quibuſdam actiuis virtutib;. Sicut aīalia ex putrefactione gn̄ata pꝛoducātur ex virtutib; ſtellarū ꝛ elemētoꝛū q̄s a pꝛīcipio acceperunt etiā ſi noue ſpecies taliū animaliū ꝑducant̄. Aut quedā pꝛeceſſerunt ſc̄m ſimilitudinē ſicut anime q̄ nūc creātur. Jō nihil nouū ſub ſole Eccle. i. c. Qd̄ de aīabus de nouo creatis intelligi etiā poteſt. eo q̄ anima ade in opib; illis ſex dierū creata fuit cui oēs alie que ꝑducūtur ſingillatum ſil'es ſunt. Sed adhuc oꝛitur difficultas de aīa pꝛimi hoīs an ſcʒ fuerit creata ſimul cū corpe vel an̄ corpus. Et Aug. ſup geneſiʒ ad l'ram videtur ſentire q̄ creata fuit an̄ corpus cū angelis. ſʒ hoc nō dicit aſſerendo. Et in libro de eccle. dogmatib; expreſſe cōtrariū aſſerit. Sanct⁹ ho Tho. i. pte. q. xci. dicit q̄ cū aīa vniat̄ coꝛpi vt forma ꝛ ſit naturalit̄ pars hūane nature eſſe nō pōt q̄ fuerit ante corp⁹ creata. Naʒ deus primas res inſtituit i perfecto ſtatu ſue nature ſecundū q̄ vnuſcuiuſcū q; rei ſpecies exigebat. Anima autem cum ſit pars humane nature non habet naturalem perfectionem niſi ſecundum q̄ eſt corpori vnita. vnde non fuiſſet conueniēs animam ſine corpore creari. ¶ Quartum dubium propoſitum fuit vtrum deus debuit animam tali corpori vnire Eſt quidem vt apparet corp⁹ humanum paſſibile coruptibile. mortale debile ſatis ꝛ imbecille. Superatur a corporibus celeſtibus impoſſibilitate in ſplēdore in decore. a lince in viſu. a

cane ꝛ vulture in odoꝛe a poꝛco in auditu. a ſimia in guſtu: ꝛ aranea i tactu. a volucribꝫ i agelitate ꝛ huiuſmodi. Si aīa nobiliſſima ē creatura cur taꝫ coꝛpori tam infimo deꝰ illam copulauit. ¶ Ad qđ rñdet Bōauētura in. ij. di. xvij. ꝙ hoc ꝯuenienter factū eſt q̄tuoꝛ rōnibus

¶ Prima qꝛ ſic requirebat oꝛdo homis in ſe.

¶ Secūda qꝛ ſic req̄rebat oꝛdo hoīs ad creaturā inferioꝛē

¶ Tertia qꝛ ſic req̄rebat oꝛdo hoīs ad creaturā parē

¶ Quarta qꝛ ſic req̄rebat oꝛdo hominis ad finē

¶ Pꝛimo requirebat oꝛdo hominis ad ſe vt aīa tali coꝛpoꝛi vniretur Nā hō ꝯditus fuit vt natꝰ multa cognoſcere nō ſolū cognitione intellectiua ſꝫ etiaꝫ ſenſitiua. Ideo debuit ei dari coꝛpus multifoꝛme vt diuerſa oꝛgana diuerſitati ſenſuū deſeruirēt ad diuerſa obiecta cognoſcenda. Qꝛ etiā cōditus fuit in vertibilitate arbitrij vt potens viuere in iuſticia ꝛ moꝛi per culpā dari debuit etiā ei coꝛpꝰ qđ nō tm̄ eſſet habile ad viuendū ſed etiam poſſet fieri habile ad coꝛrūpendū ſiue moꝛiendum. Ideo coꝛpꝰ illud nō debuit eē celeſte ſꝫ elemētare ¶ Scđo req̄rebat oꝛdo hoīs ad creaturam inferioꝛē vt tale coꝛpꝰ ſibi dare tur. Qꝛ enim coꝛpoꝛales nature interioꝛes facte ſunt vt deſeruirēt creature rōnali hinc eſt ꝙ debuit fieri rōnalis creatura taliter cōpoſita ꝙ obſequiuꝫ creaturaꝝ inferioꝝ eſſet ei vtile. q̄re nō debuit coꝛpꝰ hoīs tā ex natura ſupioꝝ coꝛpoꝝ q̄ꝫ ex natura elemētoꝝ ꝯſtitui. Tertio ſic req̄rebat oꝛdo hoīs ad creaturaꝝ parē. ſicut enim facta ē vna creatura rationalis ꝓpe deū ꝛ i loco ſup̄mo. ſ. celo ēpireo. ſic debuit fieri alia rōnalis creatura in loco infirmo. ſ. terra. Et idō coꝛpꝰ eiꝰ debuit inſtitui ei a natura tali habitatōi cōuenienti ¶ Quarto oꝛdo hoīs ad finē requirebat vt tale coꝛpꝰ haberet Debebat quidē hō ſubijci deo ꝑ adiectionē hūilitatꝫ vt ſic aſcēderet. vñ angelꝰ ceciderat ꝑ elationem. Ideo ei debuit dari coꝛpꝰ in q̄ puluerē ſe reputans deo ꝑ oīa ſubiaceret. Et ſi obijcereť ꝙ ꝑfectōis foꝛme dēt eſſe ꝑfectiꝰ ſuſceptibile. Sꝫ aīa intellectiua ē ꝑfectiſſima aiarum cū oīꝫ alioꝝ aīaliū coꝛꝑa hēant natalr̄ inſita tegumenta puta piloꝝ loco veſtigiū. ꝛ vnguiuꝫ loco calciamētoꝝ. habeant etiam arma naturalr̄ ſibi data ſicut vngues dētes aut coꝛona. ꝫ videť ꝙ aīa intellectiua nō debuerit vniri coꝛpoꝛi imꝑfecto tanq̄ꝫ talibꝫ auxilijs priuato.

¶ Ad h̄ rn̄det Tho.i.parte.q. lxxvi.arti.v.in rn̄ſione ad q̄rtū argu.ꝙ aīa intellectiua q̄ ē vniuerſaliū ꝯphēſiua h̄z ṽtutē ad infinita.⁊ iō n̄ potuerit ſibi deť minari a natura determiate extimatōis naturales vel etiā determinata auxilia vel defenſio/nū vel tegumentoꝝ. ſicut alijs aīalib⁹ quoꝝ aīe hn̄t apph̄ēſionē ⁊ ṽtutē ad aliq̄ ꝑticularia d̄terminata. Sz loco hoꝝ omnium hō naturaľr h̄z rōem ⁊ manus q̄ ſunt organa organoꝝ. q̄ ꝑ eas hō pōt ſibi ꝑparare inſtrumēta infinitoꝝ modoꝝ ⁊ ad infinitos effect⁹. Cūcta igitur q̄ ſunt in hoie tā ex ꝑte aīe q̄ȝ corꝑiſq̄ȝ etiā ex ꝑte vtriuſq̄ȝ bn̄ optimeq̄ȝ diſpoſuit ſapiētiſſim⁹ artifex ille de⁹ ¶ Ob qd cicero in li.de legib⁹ dicebat Aīal h̄ ꝓuidū ſagax multiplex.actuuȝ mēoria plenū rōnis ⁊ ꝯſilij quē vocam⁹ hoiem ꝑclara quadā cōditōe gn̄atū a deo cōſtat ⁊ Bern̄. in ſermonib⁹ inq̄t Parū ne tibi videť h̄ cogita quale te fecit. Nēpe ꝑm corp⁹ egregiā creaturā ꝑm aīam mag̃. ima/gine creatoris inſignē. rōnis ꝑticipē btitudinis eťne capacē Porro ambo ſibi coherere fec̄ artificio incōꝑhēſibili ⁊ ſapientia iueſtigabili.nec h̄ enīȝ ꝓmeruit q̄ an̄ nō fuit nec ſpes retributōis fuit. Nec iō fecit. q̄ honoꝝ noſtroꝝ eget.

¶ De aīa ſepata q̄ imortalis eſt ⁊ ꝑpetua.⁊ de locis ad q̄ aīe transferunť poſtq̄ȝ exeūt de corporibus.

Capitulum tertium.

Tertiū myſteriuȝ de aīa cōtemplandū dicitur ſepatōis. Propter trāſgreſſionē q̄dē primoꝝ parentū mors in oēs filios adā decreto dei iuſte deſeuit. Quare ⁊ aīam a cor/pore ſuo ſepari neceſſe ē. De q̄ in hac parte quattuor dubia declaremus.

¶ Primū vtrū aīa a corpore ſeparata ſit immortalis

¶ Scdm vtrū aīe ſepate trāſferātur ad aliqua loca

¶ Tertiū vtrū loca faciant ad delectationem vel penam animabus ſeparatis

¶ Quartū vtrū aīe exeāt de locis ad q̄ tranſferunť.

¶ Primū dubiū ē vtrū aīa a corpe ſepata ſit īmortalis. Nā pleriq̄ȝ temere affirmare n̄ erubeſcūt. ꝙ aīe ſiť cū corpib⁹ mo/riātur. In quoꝝ ꝑſona inq̄t ſapiēs Eccľes iij.c.: vn⁹ interit⁹ ē hoīm ⁊ iumētoꝝ ⁊ eq̄ vtriuſq̄ȝ cōditio. Sicut morit hō ſic ⁊ illa moriunť. ¶ Cōtra q̄s ē auctoritas fidei ⁊ oīm ſapientū doctrina. ¶ Apparet enim immorta/lem eſſe animā atq̄ȝ incorrupti

bilem ex tribus.

¶ Primo ex generali ꝯfeſſiōe.
¶ Scḋo ex euidēti rōne.
¶ Tertio ex clara exēplatione
¶ Primo apparet ꝙ ſit immortalis aīa ex generali confeſſiōe Jd nanqȝ ꝯfitentur ꝛ p̄dicant philoſophi poete ꝛ doctores: imo ꝛ quilibet magno ꝛ excellēti ingenio viri Quoꝝ dicta in hoc loco inferamus ¶ Auerrois ſup.xi.methaphiſice ita dixit Anima manet poſt mortem ꝛ finis ꝓſperitatis eius erit ſi iungatur primo motori. ¶ Et Auicenna quinta parte naturalium. Cum anima liberabit a corpore ꝛ ab accidentibꝫ corporis tūc poterit ꝯiungi intelligentie agenti. ꝛ tunc inueniet in ea pulchritudinem intelligibilem ꝛ delectationem perhēnem ꝛ vocat intelligentiā agentem deum. ¶ Galienus in li. ḋ ſpermate. Sicut lumen ſolis quod eſt incorruptibile ſeparatur ab aere ab omni oculoꝝ intuitu ſine ſui corruptione. ſic ꝛ aīa ſine ſui corruptione ſeparatur a corpore ¶ Plato ſm macrobium in libro ſaturnalium ¶ Et aulūgelliū in lib. noctiū atticaꝝ. libꝝ ſcripſit de imortalitate aīe quē Tullius tranſtulit in latinū. denoīauitqȝ illuȝ a fedone quodā ſocrati ꝛ Platoni dilecto. Jbi ſic ait. Perfectus ꝛ purgatus hinc exiēs habitabit cū deo. Jdē i thimeo. Aīa eſt imortalis ꝛ ſm ꝙ vicerit paſſiones vel victa fuerit p̄miabit̄ vel punieт̄ poſt hanc vitam Macrobius ſup ſomniū ſcipiōis. Sic habeto oībꝫ qui patriam ſeruauerint iuuerint auxerint certū eſſe in celo defi/nitū locū vbi beati euo ſempiterno fruant̄. ¶ Lactantius lib. vij. diuinaꝝ inſtitu. aduerſus gentes dicit. ꝙ quidā cōſuluit appollonē mileſiū vtꝝ aīa maneat poſt mortē. Qui reſpondit. Aīa q̄diu dn̄i vinculis deti/netur in corpore corruptibilis paſſiones ſentiens mortalibus cedit doloribus. Cum ṽo humanā ſolutionē velociſſimam poſt ſolutū corpus inuenit̄ oīs e terra fertur nunq̄ ſeneſcēs et manet ineternū. ¶ Lucreti⁹ vt ibidē Lactan. refert dixit. Cedit idē retro de terra qḋ fuit añ in terrā. Sed qḋ miſſum eſt ex etheris oris. id rurſū celi fulgē tia tēpla receptant. ¶ Jteꝝ Lactā. ibi de ferecide ait Jmmortales eſſe aīas ferecides diſputauit. ꝛ hec ṽo ꝓpria ē i noſtra religiōe doctrina. ꝗ Dicearc⁹ cuȝ Democrito errauit q̇ perire cū corpe ac diſſolui argumētatus ē. ¶ Quintilian⁹ ita retulit. Si qs ſciat q̇s ſit finis boroꝝ q̄ ṽa felicitas nūq̄ ſibi vi

debif p̄matura morte p̄ire. Et Ouidi⁹ .iij. li. methamorpho ſeos. Ultima ſp expectāda di es hōi. diciteꝗ beatuſ ante obi tū nemo ſup̄maqꝫ funera de/ bet. ¶ Saluſti⁹ in li. de repub lica. Ingenia ⁊ egregia facino ra ſicut aīa: imortalia ſūt. Ua lerius maxim⁹ li. ij. c. i. Aſſerit morē fuiſſe galloꝝ mutuare pe cunias vt eas recipent apud i feros. ¶ Seneca ad Lucillū ita ſcribit Si trāq̄lle volum⁹ viuer̄ i expedito hn̄da ē aīa vt ſiue illā inſidie. ſiue egritudies petant q̄d aliud debeo niſi vt exeat exhortari ⁊ cū oīb ea bo nis emittere. Uade inꝗ vade fortiter. vade feliciter nil dubi tans. En reꝝ natura que gene rauit expectat ⁊ loc⁹ iſte meli or ⁊ tutior. ¶ Didimus ad ale xandꝝ ita loquit̄. Nos non ſu mus huius mūdi icole ſed ad uene Nec ita in orbē terrarum venim⁹ tanꝗ in eo ꝯſiſtere li beat. ſed trāſire ꝑpamus enim ad patriā larē nullis delictoꝝ ponderib p̄grauati. ¶ Tulli us i q̄ōnib tuſculanis clamat Nō ē lugēda mors quā imor talitas ꝯſequit̄. ¶ Idē i li. de ſe nectute inducit Catonē ꝯferē tem cū publio ſcipiōe ⁊ gaio le lio. Ego inq̄t p̄res v̄ros viue re arbitor. ⁊ ea q̄dē vita q̄ ē ſo la vita noianda. nā dū ſum⁹ i cluſi i hiſ ꝓpaginib corpiſ mu nere q̄dā neceſſitatꝫ ⁊ gui ope pfruimur Eſt em̄ celeſtis aīuſ ex altiſſimo domicilio depſſus ⁊ q̄ſi demerſus in terrū locū di uine nature etnitatiqꝫ ꝯriū. ſꝫ crede deos imortales ſpiraſſe aīos in hūana corpa vt eēnt q̄ terrā vterent̄ q̄qꝫ celeſtiū ordi nē ꝯtēplātes imitarent̄ eū vite mō atqꝫ ꝯſtātia. Nec ſolū me rō ipulit vt ita crederē. ſed no bilitas etiā ſūmoꝝ phoꝝ ⁊ au ctoritaſ. Demōſtrabūt̄ mihi p̄ terea q̄ ſocrates ſupmo die vi te d̄ imortalitate aīaꝝ diſſeru iſſet is q̄ eēt oīum ſapiētiſſim⁹ oraculo apollinis iudicatus. Quid mlta ſic mihi pſuaſi ſic ſentio cū tāta ſit celeritaſ aīaꝝ mēoria p̄teritoꝝ futuroꝝ pru dētia. tot artes. tot ſcie. tot in uēta non poſſe eā naturā q̄ res ipas ꝯtieat eē mortalē. Sc̄do apparet ꝙ aīa ſit imortal' ex cui dēti rōe q̄ mltiplex aſſigri pōt

¶ Pria d̄r ceſſatiōis. ¶ Sc̄da ſepatiōis. ¶ Tertia opatiōis.
¶ Quarta inclinationis.
¶ Quinta perfectionis.
¶ Sexta ordinationis.
¶ Septima iuſtificationis.
¶ Octaua remunerationis.
¶ Nona aſſimilationis.
¶ Decima reſurrectionis.
¶ Undecima orationis.
¶ Duodecima cōparationis.

¶ Prima rō ex qua colligit̄ ꝙ
ſit immortalis ;dr ceſſationis.
Ceſſat quidē in ea materia cū
ſit ſubſtantia ſimplex ⁊ non ſit
compoſita ex materia ⁊ forma
¶ Unde aug⁹ in. vij. ſup Gen̄.
ad litterā. ait. ꝙ aīa non eſt fa
cta ex materia corporali: neqꝫ
ex materia ſpūali. Et hoc ma/
nifeſtum eſt ſm Tho. ꝑma ꝑte
q. lxxv. ꝑcipue ex ratiōe huma
ne aīe inquantū eſt intellectiua
Nam omne qd̄ recipit̄ in aliq̄
recipitur ꝑ modum recipiētis
Sic autē cognoſcit̄ vnūqdqꝫ
ſm ꝙ forma eſt in cognoſcēte.
Anima aūt intellectiua cogno
ſcit rez aliquam in ſua natura
abſoluta. puta lapidem inquā
tum eſt lapis abſolute. Eſt er/
go forma lapidis abſolute ſm
rationem ꝓpriam formalem in
aīa intellectiua. Quare ⁊ ipſa
anima itellectiua eſt forma ab
ſoluta ⁊ non cōpoſita ex mate;
ria ⁊ forma. Nam ſi ſic eſſet cō
poſita: forme rez̄ reciperentur
in ea vt indiuiduales. ⁊ ſic nō
cognoſcent niſi ſingulare vt ac
cidit in potētijs ſenſitiuis que
recipiūt formas rez̄ in organo
corporali. Materia em̄ eſt ꝑn
cipiū indiuiduatiōis formaꝝ.
Relinquit̄ ḡ ꝙ aīa intellectiua
⁊ oīs intellectualis ſub̄a cog/
noſcēs formas abſolute caret
compoſitione materie ⁊ forme

Omnis aūt corruptio ꝓcedit
a conditione materie. lꝫ em̄ ſit
incorruptibilis ⁊ ingenita ſm
ſe. vt dr ꝑmo phiſycoꝝ. tn̄ ē cā
corruptionis eo ꝙ eſt in poten
tia ad multas formas. nec ſa/
tiſſit appetitui ſuo per aliquaz
formā corpoꝝ inferioꝝ. Unde
lꝫ materia ꝓprie nō corrūpat̄ ꝑ
ſe nec forma ꝑ ſe ſed ſolū cōpo
ſitū. tn̄ corruptionis hui⁹ cau/
ſa eſt materia. Cum igit̄ vt di
ctum eſt anima non ſit cōpoſi
tum ex materia ⁊ forma qꝛ tūc
non diceret̄ aīa ſed aīatum. er/
go patet ꝙ aīa eſt incorruptibi
lis. Et vt inquit Tho. vbi ſ̄
Dato ꝙ aīa eſſet compoſita ex
matia ⁊ forma. tn̄ adhuc opor
teret eam ponere incorruptibi
lem. Nō em̄ inuenit̄ corruptio
niſi vt inuenit̄ ꝯrietas. Genera
tiones nāqꝫ ⁊ corruptiones ex
contrarijs in ꝯtraria ſūt vnde
corpora celeſtia quia nō habēt
materiam contrarietati ſubie
ctam incorruptibilia ſunt. In
anima autem intellectiua non
pōt eſſe aliqua ꝯrietas. recipit
em̄ ſm modū ſui eſſe. ea ꝟo que
in ipſa recipiunt̄ ſunt abſqꝫ cō
trarietate. Nam intelligit ignē
⁊ aquam abſqꝫ contrarietate.
Rōnes quidem ꝯtrarioꝝ i in/
tellectu non ſunt contrarie ſed
eſt vna ſcientia ꝯrioꝝ. Impoſ
ſibile eſt ergo ꝙ aīa itellectiua

ſit corruptibilis. ¶ Secunda rõ qua oſtendiť ꝙ aĩa ſit imortalis dr ſupationis. Superat aĩa intellectiua ⁊ excedit nobilitatem ⁊ dignitatẽ quorũcunꝗ corpoꝝ tam elementariũ ꝗꝫ celeſtium. Qḋ ꝑbatur ex dict' omniũ ſapientũ. Inquit aug⁹ in li. de libe. arbi. Omnis anima omni corpori eſt nobilior ſeu melior. Et idem. lxxxvi. q Ois aĩa melior ē oĩ corpe. Et idẽ lib. ḋ duab⁹ aĩab⁹. Aĩa luce iſta quam homines venerãtur melior eſt. quoniam quidẽ illa intelligitur mente. hec ſenſu corporis innoteſcit. Et idẽ viij. de ciui. dei. ca. xv. Omni corpori ꝑferuntur anime. et in li. ſoliloquioꝝ. Quicquid celi ambitu cõtinetur inferius: ab anima humana eſt. Et Chryſoſtomus in li. de lapſu mũdi Quanto ait celum terra pulchrius. tanto anime pulchritudo omnem formam ꝗꝫuis pulcherrimi corporis ſuperat.

¶ Ad idem eſt glo. ca. Cũ ſit. de etate ⁊ qualitate ordi. ⁊. xij. q. i. c. Precipimus. ⁊ ꝯfirmať xxiij. q. iij. c. Si habes. Et ḋ pe. ⁊ re. c. Cum infirmitas Et C. de ſacroſan. eccle. l. Sancimus Et ariſtoteles i ꝑncipio libri de anima docet qualiter ſcientia de anima quantũ ad bonitatem ⁊ honorabilitatem eſt ꝑponẽda alijs ſcientijs naturalibus que ſunt de numero honoꝝ honorabilium propter nobilitatem ſubiecti quod eſt anima intellectiua. Iteꝝ in ꝑmo de anima ait. Anima aũt aliquid melius eſſe ⁊ antiqui⁹ ideſt nobilius impoſſibile eſt. Impoſſibilius autem adhuc intellectu: ſ. eſſe aliquid nobilius. rationabiliſſimum enim eſſe habet ⁊ nobiliſſimum ſm naturam. Ex his arguitur ſic Omne quod non ſubijciť motui celi eſt incorruptibile. Naꝫ motus celi eſt cauſa generationis ⁊ corruptionis. Sed anima non ſubijcitur motui celi. Nam nullum min⁹ nobile poteſt agere in magis nobile nec illud deſtruere. Sic itaꝗꝫ cum anima rationalis que eſt ſpiritus nobilior ſit celo qḋ eſt corpus non ſubijcietur celo. Inſuper hoc demonſtrari põt quia tanto creatura ē nobilior quãto magis appropinquat deo. Unde creature que ſunt tãtuꝫ ⁊ ſolũ hñt eſſe. ſũt i infimo gradu nobilitatis. Creature que hñt eſſe ⁊ viuere ſunt illis nobiliores. Multo digniores ꝓo ſunt creature que hñt eẽ viuere ⁊ ſẽtire. Quib⁹ oib⁹ ꝑ ponũť creature que hñt diſcernere ⁊ itelligere. Cũ ergo celi habeãt tm̃ eſſe ſequiť ꝙ incõpabiliter

illis ſit excellẽtioꝛ aīa. Pōt adhuc aīa inclinatiões coꝛpoꝛis ex influẽtijs coꝛpoꝝ celeſtiū reprimere ꝛ refrenare. Quare cum nec a celo cauſet nec illi ſubijciatur. erit ꝑ ꝯñs incoꝛruptibil'. ¶ Tertia rō oſtẽdens aiam eē imoꝛtalē dr̄ opatiōis. Cuiuſlibet nāqꝫ ſubē coꝛruptibil' opatio ſua duratiōe debilitat ꝛ deficit vſqꝫ ad vltimū defectū q̄ ē coꝛruptio vel moꝛs. Sed opatio aīe ſua duratiōe iualeſcit ꝛ ꝑficit. qꝛ vt ſcribit Job xij. ca. In antiqs eſt ſapientia ꝛ i multo tpe prudentia. Ideo appa/ret ꝙ aia ſit imoꝛtalis ꝛ incoꝛ/ruptibilis ¶ Quarta rō quaꝓbat ꝙ aia ſit imoꝛtalis dr̄ inclinationis. Oēs quidē homies naturaliter inclinant ad deſi/derandā vitā ꝑpetuā ꝛ beati/tudinē. Sed ipoſſibile ē appetitū naturalē eſſe fruſtra. ex. ij methaph. vbi ſic dicit ariſto. Deſideriū naturale nō eſt fru/ſtra. ꝛ in li. de celo ꝛ mūdo. Natura nō facit aliqd factū vanū Igit neceſſe ē ponere aiam immoꝛtalem. Hec eſt ratio tho. in. ij. ꝯ gentiles. ca. lxxviij. et in i. pte. q. lxxv. ¶ Quinta ratio dr̄ ꝑfectiōis. Ad ꝑfectionem nāqꝫ vniuerſi reqrit diuerſus grad⁹ creaturaꝝ. Vñ Grego. in qrto dialogoꝝ dicit Tres vitales ſpūs creauit omnipo/tens deus. ¶ Vnū qui carne tegitur ꝛ cū carne moꝛit. hic eſt iumentoꝝ ꝛ aialiū irrōnabiliū ¶ Aliū qui carne ñ tegit nec cū carne moꝛit. h ē āgeloꝝ. ¶ Et tertiū qui carne tegit ꝛ ñ cū carne moꝛit. hic eſt hominū rōne ꝑdictoꝝ. Apparet g̊ ꝙ ad perfectionē vniuerſi ponēda ē aia imoꝛtalis. ¶ Sexta rō dr̄ oꝛdinationis. ꝛ hec refert ad diui/nā ſapientiā. Sapientis nāqꝫ eſt oꝛdinare bona ad bonū et optima ad optimū finē. Si ergo deus omnia oꝛdinauit ad hominē videt ꝙ hō poſt deuꝫ ſit omniū creaturaꝝ finis. finis aūt nobilioꝛ eſt ꝑncipio. Cuꝫ g̊ mūdus ſit ꝑpetuus ꝙtū ad ſubſtantiā. vt pꝫ de elementis ꝛ coꝛpoꝛib⁹ celeſtib⁹. ergo ꝛ aīa erit ꝑpetua. ¶ Hanc rōnē Lactantius tangit li. vij. diui. inſtitutionū. vbi ait. Si hoīum cauſa factus ē mūdus ꝛ ita factus ē vt eēt etern⁹. ſ. ꝙtuꝫ ad ſubāam cur ipſi quoqꝫ cā factus ē nō ſūt ſempitni. ¶ At nōnulli deo noſtro igratiſſimi negare nō ꝯfundunt ad hominum vtilitatē cūcta que in celo ꝛ q̄ i terra ſūt eē oꝛdinata. Qui audire debent illud qd̓ ſcribitur Deutero. iiij. c. Solē ꝛ lunam ꝛ oīa aſtra celi creauit dñs deus in miniſteriū cūctis gētib⁹. Et Dauid loqns ad deū cuꝫ

admiratiõe dicebat Quid eſt hõ ꝙ memor es eius aut filius hoīs qm̄ viſitas eũ Minuiſti eũ paulominus ab ãgelis glo ria ꝛ hõre coronaſti eũ ꝛ cõſti tuiſti eũ ſup opa manuũ tuaꝝ Oia ſubieciſti ſub pedib' eiuſ oues ꝛ boues vniuerſas īſup ꝛ pecora cãpi volucres celi ꝛ piſ ceſ marꝫ. Et de h aug⁹ adhuc ita loquiť. Omnia dñe ſub pe dib hoīs ſubieciſti vt ſolus hõ ſup oia tua tuus eēt totus. Exteriora nãqꝫ ꝑ corpore cũ cta creaſti. Ipm̄ ꝓ oꝑ anima. Animã ꝑ te vt tibi ſoli vaca ret. te ſolũ amaret ꝛ poſſideret ad ſolatiũ. ¶ Lactan. aũt lib. vij. diuinaꝝ inſtitu. ꝓus elegã ter ſuadet mũdũ ſine cã factũ nõ eſſe. deinũ ꝛ ꝑpter hominẽ a deo ꝯditũ ꝯfiteť. inquit ergo ſic. Cũ mũdũ oẽſqꝫ ꝑtes eius vt videmus mirabilis rõ gu bernet cũ celi ſpatio. ꝛ equalis in ipa varietate rurſus aſtroꝝ luminũqꝫ celeſtiũ tẽpoꝝ ꝯſtãs ac mira deſcriptio. terraꝝ va ria fecunditas. plana campoꝝ munimenta. ꝛ aggeres mõtiũ viriditas vbertaſqꝫ ſiluarum fontiũ ſaluberrima eruptio flu minũ oportuna īundatio ma ris opulẽta ꝛ copioſa interfu ſio. ventoꝝ diuerſa ꝛ vtilis aſ piratio. ceteraqꝫ oia rõne ſum ma ꝯſtent. Quis tã cecus ẽ vt exiſtimet ſine cauſa eſſe facta in qb mira diſpoſitio ꝓuidẽtiſſi me rõnis elucet. Deinde ſeqť la ctan. inſinuãs ꝙ nõ niſi ꝓpť ho minẽ cũcta ſint facta ait Quiſ ẽ em̄ tã inept⁹ vel tãꝫ ocioſus vt aggrediať aliqd facere fru ſtra. ex q̃ nullã vtilitatẽ. nulluꝫ cõmodũ ſpet. Qui domũ edi ficat non iõ edificat vt tm̄mõ dom⁹ ſit. ſed vt in ea poſſꝫ ha bitari. Qui nauẽ fabricat non iõ inſumit opam vt tm̄ nauis appeat. ſꝫ vt ea nauigeť. Itẽ q̃ vaſ aliqð inſtituit ac format nõ ꝑpſea id facit vt tm̄ feciſſe vi deať. ſꝫ vt vas illud effectũ ca piat aliqd neceſſariũ. Silr ce tera q̃cũqꝫ fiũt nõ vtiqꝫ in ſup uacuũ ſed ad vſus aliq̃s vti les laborant. Mũd⁹ g̃ a deo fact⁹ ẽ. nõ vtiqꝫ ꝑpter ipm mũ dũ neqꝫ em̄ aut calore ſoliſ aut lune aut aſpiratiõe vẽtoꝝ aut hũore imbriũ aut alimõia fru gũ cũ ſenſu careat indiget. ſed ne illud qdẽ dici põt ꝙ de⁹ ꝑ pter ſeipm fecit mũdũ. qm̄ põt eẽ ſine mũdo ſicut fuit antea ꝛ his omnib q̃ in eo ſunt queqꝫ generãť deus nõ vtiť. apparet g̃ animantiũ cauſa mũdũ eſſe ꝯſtructũ qm̄ reb his quib cõ ſtat animãtes fruunť. Rurſus ceteras animãtes hominis cã eſſe factas ex eo claꝝ eſt ꝙ hõi ſeruiũt ꝛ tutele atqꝫ vſib eius

date ſunt. qm̄ ſiue terrene ſint ſi
ue aquatiles nõ ſentiunt mūdi
ratione ſicut homo. Hec lactā
tius. Ut aūt breuius ptē hāc
decurram⁹. Hugo in li. de ar/
ra ſpōſe ſic ad hoiem dicit. Re
ſpice vniuerſum mundū iſtuȝ
ꝛ ꝯſidera ſi aliquid in eo ſit qđ
tibi nõ ſeruiat. Ois natura ad
hūc finē dirigit curſum ſuū vt
obſequijs tuis famulet̄ tuiſq̃
neceſſitatib⁹ ſm affluentiaȝ in
deficientē occurrat. Hoc celuȝ
hoc terra hoc mare hoc aer cuȝ
his q̄ ſunt in eis vniuerſis ex/
plere nõ ceſſant. Hec Hugo.
Res ē profecto ab oib⁹ ponde/
randa ꝙ pijſſimus oim pater
deus tot inumeris bñficijs tot
ampliſſimis mūerib⁹. tot abū
dātiſſimis gratijs voluerit ani
mā rationalē donare. Ipi cor
pus orgāicū mirabili opificio
eſtructū cum ſenſib⁹ copulauit
Ipſi celos ꝛ ſidera firmamen
ti elemētaq̃ oīa ꝛ ex illis ꝯpoſi
ta ſeruire iuſſit. Ipſi āgelos ad
cuſtodiā deputauit. Ipſi leges
ꝛ p̄cepta bene viuēdi inſtituit
Et cū nec ſic ſuū creatorē ag/
ſceret miſit vnigenitū filiū ſuū
q̇ viā veritatis illā doceret. qui
errantē ad ſemitā vite pduce/
ret. q̇ deniq̃ illaȝ ſanguine ſuo
precioſo redimeret. Quis igit̄
tā egregiā tā inſignē tā p̄clarā
tanq̃ deo cariſſimā creaturaȝ

ad imaginē ꝛ ſuā ſimilitudi/
nē formatā morituram audeat
affirmare. Aperi oculos tuos.
O aīma tāto decore redimita
O aīa tāta diligētia a tuo crea
tore cuſtodita. O aīa tanto la
bore a ieſu filio dei ꝛ ꝟginis q̄
ſita tanto dolore recuperata. tā
to deniq̃ p̄cio redēpta ꝛ conſi/
derata in teipſa ſapientiaȝ dei
qui nõ ab re circa te tāta digna
tus ē opari. ¶ Septima ratio
qua oſtēdim⁹ ꝙ aīa ſit imorta/
lis dicitur iuſtificatōnis. Cla
māt oēs ſancti iuſtiſſimum eſſe
deū ſicut patet in ſermone đ iu
ſticia dei i quadrageſimali no/
ſtro. Et vbi eſſet iuſticia dei ſi
aīa cū corpore moreret̄ qñ qui
dē tot mala in pñti remanēt i/
punita. Sed profecto non ſine
pena trāſi būt impij q̇ ſuis ma
lis ꝛ iniquitatib⁹ proſperātur.
qꝛ in futura vita eq̇ſſim⁹ ille de
us reddet vnicuiq̃ ſm opera
ſua vt lati⁹ diximus in pretacto
ſmone. Nõ glorietur peccato/
res in malicia ſua. qm̄ de illis ī
quit in. ps̄. lxxvij. Dauid. Cō
ſumet̄ nequicia pctōrum. ꝛ ps̄
xxxi. Multa flagella pctōris.
Et ſapiēs prouerbiorum. v. c
Iniquitates ſue capiēt impiū
Nā ꝛ ſeneca in tragedijs h̊ ip/
ſum ꝯfitet̄. Inq̇t aūt ſic. Qđ
q̇ſq̃ fecit patit̄. Auctorē ſcel⁹
regit. Et plato in fedrone dixit

Eſt in reuera defunctoꝝ aīas extare ꝛ bonis meli⁹ eſſe. malis aūt deteri⁹. ¶ Octaua rō qua deducit̄ immortalitas aīe dicit̄ remuneratōis. hec ſpectat ad clementiā ꝛ benignitatē dei qui ſicut nullū malū impunitū ita nec vllū bonū irremuneratū relinqt. Hoc aūt eſſet ſi aīa periret cū corpore. qm̄ amici ſui q̄ corpora eoꝝ ꝛ volūtarijs caſtigatōibꝫ ꝛ illatis paſſionibꝫ obtulerūt nullā inde reportaſſent mercedē. Intueamur q̄d apl̄i q̄d ꝯfeſſores q̄d virgines q̄d ꝛ martyres egerint pro dei amore ꝛ inde ꝯcludam⁹ ꝙ ſi mortua foret illoꝝ aīa dei man⁹ vacua eēt a munere liberalitatis Errauit in ſolitudinibus illi in ſpelūcis ī cauernis in ſciſſuris petrarū ꝛ montium affligētes carnē vigilijs ieiunijs genuflexionibꝫ verberibꝫ ꝛ diſciplinis Alij ludibria ꝛ vincula experti ſunt. Alij lapidati ſūt. Alij capite ceſi Alij flāmis aduſti Alij ſagittis vulnerati. Alij ī mare ꝛ fluminibꝫ demerſi. Alij exq̄ſitiſſimis cruciatibus necati vt deo gloriā ꝛ honorē impēderēt Nunq̄d ſine retributōe laborauerūt incaſſum. O pietas dei bn̄dicti. O caritas pr̄is et̄ni. Ipſe vtiq; diligētibꝫ ſe bona inuiſibilia preparauit q̄ oculiſ nō vidit nec auris audiuit. Et ꝓpterea Saluator noſter Mathei ca. v. ſuos diſciplos cōfortabat dicens. Beati eſtis cū maledixerint vobis homines ꝛ perſecuti vos fuerint ꝛ dixerint omne malum aduerſū voſ mentientes propter me. Gaudete ꝛ exultate qm̄ merces veſtra copioſa eſt ī celis. ¶ Nona ratio dicitur aſſimilationis. de qua ſic dicit Aug. in li. de ſpiritu ꝛ anima. Immortalis eſt anima ne a ſui creatoris ſimilitudine diſcrepare videat̄. Nō enim poterat eſſe imago ꝛ ſimilitudo dei ſi vllo mortis termino clauderetur. ¶ Decima rō dicitur reſurrectionis. Eſt articulus fidei ꝙ reſurgent mortui. Et de hoc diffuſe ſcripſi in quadrageſimali in ſermone de reſurrectione generali. Or itaq; erit reſurrectio que fiet ꝑ vnionem animarū ad ſua propria corpora virtute diuina. Et qr chriſtus ſurrexit a mortuis. et alij poſt mortem miraculoſe redierunt ad vitam. neceſſe habemus confiteri ꝙ anima ſit immortalis. ¶ Undecima ratio dicitur orationis. Orat eccl̄ia pro defunctis ꝛ ſuffragia facit pro animabus in purgatorio penale debitum exoluentibus. Igitur anima eſt immortalis ¶ Duodecima ratio dicit̄ cōparationis. ꝯparando quippe

q ie eſt vltima forma ad pri
mã materiã poneda ẽ aïa icor-
ruptibilis. Nã ſicut eẽ intelligi
bile ẽ ꝑmanẽtius ꝙ̃ eſſe ſenſibi
le ſic ⁊ recipiẽs eſſe intelligibile
eſt ꝑmanẽtius ꝙ̃ recipiẽs eſſe
ſenſibile Sed recipiẽs eſſe ſenſi
bile ẽ icorruptibile ſm ſuã ſub-
ſtantiã. ſ. materia prima. ergo mlt
to fortius intellectꝰ paſſibilis q̇
eſt receptiuus formaꝝ intelligi
biliũ. ¶ Tertio apparet ꝙ ſit i-
mortalis aïa ex clara exempla-
tione. Sunt tria exẽpla luciđiſ
ſima q̃ oſtendũt aïam eẽ imor-
talẽ in quibus tanꝙ̃ in ſplẽdi
diſſimo ſpeculo quilibet tante
rei veritatẽ inſpicere põt.
¶ Primũ exẽplũ đr toleratõis,
¶ Secũdũ apparitõnis.
¶ Tertiũ. exauditõis.
¶ Primũ exemplũ dicitur tole
rationis: vt enim ſcribit Cice
ro in queſtionibꝫ tuſculanis.
Nemo vnꝙ̃ ſine magna ſpe i-
mortalitatis ſe pro patria offer
ret ad mortẽ. De martyribꝫ cla
rũ eſt ꝙ mortem nõ timuerunt
quã vitare potuiſſent ſi xp̃m re
linquere voluiſſent. Sꝫ ad phi
loſophos veniamꝰ. Recitat au
gu. li. de ciuitate dei. c. xxij. ꝙ q̇
dam philoſophꝰ theobrotꝰ no-
mine lecto platonis libro de im
mortalitate aïaꝝ de muro ſe p̄
cipitem dedit. itaqꝫ interfecit ſe
metip̄m. Et Lactantius li. iij.
diuinarũ inſtitutionũ ait Mul
ti ex his q̇ eternas eſſe aïas ſu-
ſpicati ſunt tanꝙ̃ in celum mi-
graturi ſibiipſis manus intule
runt. vt cleãtes. vt criſpꝰ vt em
podocles. ⁊ zeno. Et ex roma-
nis cato q̇ fuit in omi vita ſua
ſocratice vanitatis imitator.
Et quia de catone fit mentio:
ſciendũ ꝙ multi fuerũt ſic noïa
ti. Nam fuit quidã cato cenſo
rinus de quo fit mentio ĩ libro
de amicitia. ⁊ in queſtionibꝫ tu
ſculanis a cicerone ⁊ a plinio ĩ
libro de viris illuſtribus. ⁊ a va
lerio in rubrica de ſtudio ⁊ idu
ſtria. Hic fuit eloquẽtiſſimꝰ lit
teris grecis ⁊ latinis eruditus
multaqꝫ fecit magnifica pro re
publica ⁊ ꝯſulẽdo ⁊ preliando
Qui vt ſcribitur in ſpeculo ge
ſtoꝝ mũdi tedio duplicis quar
tane affectꝰ vt beatiore vita fru
eretur ſemetip̄m interfecit. Fu-
it ⁊ alius cato filius ſupradicti
vir bellicoſus. q̇ vt ſcribit̄ fron
tinus cũ in bello ꝯtra macedo
nie regeꝫ pugnaret eq̊. plapſus
cũ ſe recollegiſſet aïaduertit gla
diũ cecidiſſe e vagina quẽ forti
ter recuperauit ⁊ vulneratꝫ ho-
ſtibꝫ ad ſuos rediit. Quo exem
plũ adeo romãos animauit ad
preliũ ⁊ macedones terruit vt
ipſi macedones vincerẽtur. Fu
it aliꝰ marcꝰ cato filiꝰ ſupradi-
cti ⁊ nepos cẽſorini q̇ ꝯſul iaf-

ſica diē clauſit extremū. Cato
aūt vticēſis q̄ ⁊ porti⁹ fuit fili⁹
p̄cedētis marci catonis. qui vti
cēſis dicit᷑. eo ꝙ in vtica libicri/
uitate ſe occidit. Cā vero fuit
vt nō ſubiiceret᷑ ceſari qm̄ ipſe
pōpeianas ꝑtes ſecut⁹ fuerat.
Nā vt ait Tulli⁹ in. i. de offi.
Mors turpitudini ac ſeruitu/
ti anteponēda ē. Ex hoc argu/
unt quidā ꝓbātes ꝙ anima ſit
immortalis ex auctoritate Ari
ſto. in. iij. ethicorū. Qui ait ꝙ
fortis dʒ ſe exponere morti ꝓ ſa
lute patrie. Et hoc ſm̄ iudiciū
naturalis rōnis. Sed niſi ani/
ma eſſet incorruptibilis. nō de
beret hoc appetere. q̄ꝛ nō eē ſim
pliciter non cadit ſub appetitu
¶ Sed ꝯ hoc nōnulli obiiciūt
dicētes ꝙ etiā ſi aīa moreret᷑ cuʒ
corꝑe adhuc velle ſuſtinere mor
tē pro liberatōe patrie ⁊ ꝓ re pu
blica eſſet ſm̄ iudiciū rectuʒ rō
nis. nā melior ē modic⁹ actus
virtutis intēſus q̄ꝫ vita vicioſa
vl' cū actu remiſſo ꝑ magnum
tp̄s. ergo fortis dʒ ſe exponere ꝓ
bono v̄tutis. ⁊ q̄ꝛ ipē ē ꝑs ꝯmu
nitatis cui⁹ bonū cōe naturalit
ē magꝭ diligendū q̄ꝫ bonū pri/
uatū. Et iſta videt᷑ fuiſſe opi/
nio ſcoti. quā improbat Lādul
phus in ſuo. iiij. di. xliij. Qꝛ ſi
cut lex ⁊ rō naturalis preualet
omni legi ⁊ rōni maxime crea/
te. Ita bonū entitatis natura/
lis. p̄ualet omni bono cuiuſcun
q̄ꝫ v̄tutis. vn̄ longe videt᷑ ꝙ ſit
eligibilis habere eſſe ꝑpetualr̄
⁊ nō v̄tuoſum eſſe mortalr̄ nō
dico vicioſum eſſe ſed nō v̄tuo
ſuʒ q̄ꝫ habere eē morale ad mo
dicum tempus. ⁊ poſtea habe
re perpetuū nō eſſe. Similr̄ pu
to eligibilius habere propriam
entitatē incorruptibilē ſine glo
ria patrie q̄ꝫ habere glřioſuʒ eſſe
ꝑ vnū diē ⁊ poſtea ꝑpetuo ani/
chilari. Et tn̄ mai⁹ eſt bonū pa
trie q̄ꝫ bonū virtutis. Hec Lā
dulphus. Ricardus etiam de.
media villa in. iiij. di. xxxiij. ita
ſcribit. Si aīa moreret᷑ cū cor/
pore vt falſo quidā ſunt opina
ti. homo vero deberet velle ſu/
ſtinere mortē pro liberatōne pa
trie. Primo q̄ꝛ ſm̄ Augu. in. i.
de libero arbitrio. Quiſq̄s re/
cte aliquit eligit appetendum
neceſſe ē vt melior fiat cū ad id
ꝑuenerit qđ elegit. Melior au
tē eē nō poſſʒ q̄ nō eēt. Sed ſi
aīa moreret᷑ cū corꝑe hō ꝑ mor
tē totalr̄ deſineret eē excepta ma
teria prima. ergo moriēdo volūta
rie ꝓ liberatōe patrie melior nō
eſſet. ⁊ ſic nō eſſet electio recta.
¶ Scđo nō debet hō volūtarie
intermittere actū v̄tutis alicui⁹
niſi vt liberi⁹ vacet exercitio ma
iorꝭ v̄tutis. Sʒ multo magꝭ eſ
ſet ꝯ rationē rectam eligere illđ
ad qđ ſequeret᷑ ꝑpetua impoſſi

bilitas opandi ſm quācunq;
ꝟtutē quā ad tp̄s intermittere
actus vnius ꝟtutis nō ꝓpter
exercitium alterius ꝟtutis. ſed
ſi aīa moueref cū corpe hō eli/
gendo mori eligeret illud ad ꝙ
ſequeref ꝙ amplius in ꝑpetuū
ſm ꝟtutē opari nō poſſit. Iſta
cā exercitij dicta ſunt. ⁊ vt ſilē
tiū iponaf his qui dicūt nō eē
ſufficiens imortalitatis argu
mentū ꝙ illi ꝺ quib⁊ mentionē
fecim⁹ ſupi⁹ ⁊ reliq̄ qui patriā
dilexerūt. imo ⁊ martyres qui
xp̄m ꝯfeſſi ſunt mortē nō hor/
ruerūt. ¶ Scdm exemplū in
quo lucet aīe imortalitas dici
tur apparitiōis. De apparitiōe
aīaꝝ diximus in ſermōe ꝺ trāſ
figuratione ieſu xp̄i bn̄dicti. iō
tantū id nūc aſſerim⁹ ꝙ volēte
ꝺo ad ꝯſolationē viuoꝝ ſepi⁹
anime ſepate diuerſimode ap
paruerūt. In legēda ſancte lu
cie ſcribif ꝙ orāte ipſa cū ma/
tre iuxta ſepulchꝝ ſctē agathe
luciā ſomnus arripuit viditq;
agathā in medio angeloꝝ gē/
mis ornatā ſtantē ⁊ dicentem
ſibi. Soror mea lucia q̄d a me
petis qꝺ ipa poteris p̄ſtare cō
tinuo matri tue Nā ecce ꝑ fidē
tuā ſanata ē. Euigilās Lucia
ita inuenit Nā paſſa fuerat ei⁹
mater annis multis fluxū ſan
guinis. ¶ Hiero. in vita pauli
p̄mi heremite narrat qualif an
tonius longe poſitus a a cella
pauli vidit āgelos animā eiuſ
deferētes. Qui mox currēs in
uenit corpus Pauli flexis ge
nib⁊ in modū orātis erectū ita
vt ip̄m viuere extimaret. Sed
cū ip̄m mortuū didiciſſet dixit
O ſcā aīa qꝺ gerebas in vita
in morte monſtraſti. Cū autē
hēret vn̄ ſepulturaꝫ faceret ve
nerūt. duo leones ⁊ foueā para
uerūt. ſepultoq; eo redierūt ad
ſiluā. ¶ Ambro. refert de btā
agnete ꝙ eius pacto martyrio
cū pentes eius octaua die iux
ta tumulū vigilarēt viderunt
choꝝ ꝟginū veſtib⁊ fulgentib⁊
radiantē. inter quas viderunt
beatā agnetē ſimili veſte fulgē
tem. ⁊ a dextris eius agnū can
didiorē niue ſtantē Quib⁊ illa
ait. Videte ne me q̄ſi mortuā
lugeatis. ſed cōgaudete mecū
⁊ cōgratulamini. qꝛ cū his oī
bus lucidas ſedes accepi. ꝑpt
quā viſionē eccleſia celebrat fe
ſtū agnetis ſcdo. Cōſtātia au
tē ꝟgo filia ꝯſtātini lep̄ grauiſ
ſima laborās cū hanc viſionē
audiſſet tumulū eius adijt. et
ibi dum orōni inſiſteret obdor
miuit. vidit beatā agnetē ſibi
dicentē. Si in xp̄m credideris
ꝯtinuo liberaberis Ad quam
vocē euigilās ꝑfecte ſe ſanataꝫ
inuenit. Que baptiſmū recipi
ens ſuꝑ corpuſ btē agnetis ba

ſilicã fecit. ⁊ ibi in ꝟginitate ꝑ
manſit. In vita ſcãꝝ ruffine ⁊
ſcõe ponif qualiter appuerunt
cuidã matrone nomine plan
tile. He due ſorores fuerũt ꝟ
gines romane pentibuſ clariſſi
mis genite aſterio. ſ. ⁊ Aurelia
que nupſerũt armẽtario ⁊ veri
no. Qui accuſauerunt eas ꝙ
xpiane eſſent tpe valẽtiani im-
patoris. ⁊ capte ac tradite do
nato pfecto poſt multa verba
iuſſit ruffinã pus cedi. Quod
vidẽs ſoror clamare cepit ad
iudicẽ. qd ẽ ꝙ ſororẽ meaꝫ glo
rificas ⁊ me inhonoras. tãdẽꝫ
poſt multa vtriuſqꝫ illata tor-
menta ducte fuerũt in ſiluã in
via cornelia ab vrbe roma mi
liario decimo in fũdo q̃ vocaꝛ
buxeto. Ibiqꝫ Ruffina capite
truncaꝛ. Scda ꝑcutiꝛ ⁊ earum
corpa foris vorãda linquũtur
Deniqꝫ plantilla matrona in
cuius pdio hoc factũ eſt vidit
eas in viſu ſedẽtes gẽmatas in
thalamo ⁊ dicentes ſibi Plã
tilla deſine a flagitijs idoloꝝ.
⁊ crede in xp̃m. ⁊ veni in pdiũ
tuum ⁊ corpa noſtra ſepeli. qđ
illa fecit. ¶ Gregoꝰ in. ij. dia-
logoꝝ li. affirmat de ſcõ bene
dicto ꝙ dũ moraret apđ mon
tem caſſinũ nocte quadã dũ ꝑ
feneſtrã cellule ꝯſpiceret ⁊ ora-
ret vidit fuſam lucẽ deſuꝑ cũ-
ctas noctis tenebras effugaſſe
Subito aũt totꝰ mũdus ve-
lut ſub vno ſolis radio collec-
tus ante oculos eius adductꝰ
ẽ. ibiqꝫ aiaꝫ germani epi capu
ani ad celũ deferri vidẽs. Cõ
perit aũt poſtea ꝙ illa hora mi
graſſet a corpe. ¶ De ſctis ger
uaſio ⁊ pthaſio geminis fribꝫ
q̃ martyrio coronati fuerũt in
ciuitate mediolani ſcribit am
broſius in ſermõe q̃ legiꝛ in of
ficio matutinali feſtiuitatis eo
rũ. Qualiter cũ eoꝝ corpa tre
centis annis ⁊ vltra latuiſſent
ab eo repta ſũt modo q̃ ſequiꝛ
Quodã nãqꝫ quadrageſimali
tpe ipſi in orõne poſito. nec ap
te vigilãti nec integre dormiẽ-
ti. apparuerũt duo pulcherri-
mi iuuenes veſtibꝫ candidiſſi
mis. i. collobio ⁊ pallio iduti
caligulis calciati ſecũ manibꝫ
extenſis orãtes. Qua viſione
elapſa rogauit dñm vt eũ ludi
ficari non ſineret Si ꝟo aliqđ
viſio illa expeteret boni iteruꝫ
appareret Simili modo canẽ
te gallo orãtes ſecũ iuuenes ap
paruerũt. Tertia ꝟo nocte nõ
dormiẽti ſed ſtupẽti cuꝫ tertia
ſibi apparuerunt pſona que ſi-
milis paulo aplo videbaꝛ ſm
ꝙ in pictura ꝓſpexerat. Illiſqꝫ
tacentibꝫ apoſtolus ſibi dixit.
Iſti ſũt qui nihil terrenũ deſi-
rantes monita mea ſũt ſecuti.
Quoꝝ corpa in eo repies loco

ín ꝗ ſtas duodeci pedū altitu/
dine terre coopꝫtā archā repꝑies
⁊ ad caput eoꝝ libellū in ꝗ oꝛtꝰ
eoꝝ ꝯtinet ⁊ finis. Jta eni ſepe
lierat illa coꝛꝑa philippꝰ quidā
xp̄ianꝰ. Cōuocatꝫ ergo vicinis
coep̄is ip̄e Ambꝛoſiꝰ prioꝛ ter
re foſſoꝛ acceſſit ⁊ oīa pꝛout dixe
rat ſibi paulꝰ in illa viſione iue
nit. Coꝛꝑa ſc̄o ita ſūt repꝑta ac
ſi ip̄a hoꝛa ibidē fuiſſet poſita:
Jnſupꝑ ⁊ odoꝛ mirabilis inde
flagrabat. multaqꝫ ibi miracu
la illoꝝ meritis coꝛuſcarūt. Et
vt inquit Aug. li.xxij. de ciui.
dei in illis dieb; ip̄o p̄nte ⁊ ip̄e/
ratoꝛe ac multitudine gentiuꝫ
cecus quidā ad coꝛꝑa martirū
geruaſij ⁊ ꝓthaſij lumē recepit.
Jn hac inuētione pax inter lon
gobardos ⁊ romanū impꝑium
refoꝛmata fuit. Jdeo greg. pa/
pa in introitu miſſe cātari inſti
tuit. Loquet dn̄s pacē in plebē
ſuā. ¶ De p̄re nr̄o beato Fran
ciſco narrat Bonauētura ꝙ ho
ra trāſitus eius miniſter fratꝝ
tūc tp̄is in terra laboꝛis augu/
ſtinus noīe i extremis laboꝛās
cū iam diu perdidiſſet loquelā
audientibus qui aſtabant ſu/
bito clamauit ⁊ dixit. Expecta
me pater expecta. ecce iaꝫ venio
tecū. Querētib; aūt fratrib; et
mirātib; cui ſic loqueret beatū
franciſcū cū tē in celū ſe vide/
re aſſeruit. Statiqꝫ h dicto et

ip̄ſe feliciter requieuit. Eadem
hoꝛa ep̄o aſſiſinati ꝗ ad oꝛato/
riū michaelis archāgeli p̄re de/
uotione acceſſerat in mōte gar
gano beatus Frāciſcus iocun
dus apparens mundū ſe dixit,
relinquere ⁊ ad celū cū exulta/
tione trāſire. Mane ſurgens
ep̄s. ſocijs narrauit que vidit.
⁊ aſſiſtū rediēs cū ꝑquiſiſſet ſo/
licite certitudinaliter comperit
ꝙ ea hoꝛa ꝗ ſibi ꝑ viſionē inno/
tuit beatꝰ pater ex hac vita mi
grauit. Jnueniūtur ⁊ alie hu/
iuſmōi apparitōes quas lōguꝫ
eſſet enarrare. Ex qb; cogimur
indubitāter tenere ꝙ aīa ſit im
moꝛtalis. ¶ Tertiū exemplum
dicit exauditōis. Quis nā nō
vidiat ⁊ ꝑ experientiā ꝯpꝛehen
da quot ⁊ viri ⁊ mulieres ꝗ in
ſuis neceſſitatibus ſanctoꝛum
⁊ ſanctaꝝ p̄cipue virginis ima
culate matris dei implorāt pa/
trociniū exaudiātur. Taceamꝰ
miracula ꝗ ſupꝑ hoc indies in
eccleſia clareſcūt. Oculos tātuꝫ
coꝛdis ⁊ coꝛꝑis ꝯuertamꝰ ad
ſacra tēpla ꝗ in dei ⁊ celoꝝ regī
ne alioꝝqꝫ honoꝛe ꝑ oꝛbē ꝯſtru
cta ſunt. Cur nō miremur i tā
tarū imaginū aliaꝝqꝫ reꝝ aſpe
ctu. Jn qbus indicatur ꝙ ho/
mines in tribulatōnibus poſiti
interueniētibus ſanctis libera
ti fuerūt. Sūt in italia eccleſie
deuotiſſime virginis nomi de/

dicate. Sancta maria de mar
tyribus apud melfictũ in apu
lia. Sctã maria de caſali apd
brunduſiũ. Sancta maria de
angelis apud aſſiſiũ. Sancta
maria de loreto apud rachane
tũ. Sancta maria annunciata
flor ẽtie ⁊ alie ſic vulgo noĩate.
In ꝗbus cernũtur in imagini
bus cereis ⁊ argẽteis aliiſqꝫ re/
bus oblatis beneficia ſuſcepta
ab illis qui ſe virgini ꝯmenda/
runt. Quid ratõẽs querimus.
ꝗd philoſophoꝝ ſniãs exquiri
mus cũ ipſi effugere nõ valea/
mus tam varia tanqꝫ lucidiſſi
ma imortalitatis aĩaꝝ exẽpla.
¶ Scdm principale dubiũ fu/
it vtrũ aĩe ſeparate trãſferãt ad
aliqua loca. Et circa h̃ triplex
inuenitur opinio falſa quorun
dã. ¶ Prima eorũ qui dixerũt
aĩas trãſire de corpe in corpus
ita ꝙ euz ſeparatur ab vno vni
tur alteri ⁊ poſtea alii vſqꝫ ad
corpora beſtiarũ. Et hec opi/
nio aſcribitur ipſi platoni. de q̊
ita ſcripſit Aug. li. x. de ciuita
te dei. c. iij. Platonẽ aĩas hoĩz
poſt mortẽ reſolui vſqꝫ ad cor/
pora beſtiarum dixiſſe certiſſi/
mũ eſt. Sed mirãdum ẽ pro/
fecto platonẽ talia fuiſſe locu/
tũ. De q̊ valeri⁹ in rubrica de
ſtudio ⁊ induſtria inq̇t Plato
cũctoꝝ mortaliũ ſapiẽtiſſimus
habebať. adeo ꝙ ſi a celo iupi/
ter deſcendiſſet nec elegãtiore
facundia eſſet vſurus. Refert
adhuc de ipõ Apulei⁹ in li. de vi
ta platonis ꝙ cũ ariſton pater
ei⁹ ad ipm inſtruendũ deferret
ad ſocratẽ nocte p̃cedẽte vide/
rat inquiete doctor ſocrates ꝙ
pull⁹ odoris ⁊ candoris eximij
vociſqꝫ ſonore ipſi⁹ volabat in
ſinũ poſtmodũ de ſinu exiens
cantãdo volabat in celũ. Cum
mane vidiſſet puerũ ſibi addu/
ctũ dixit ſomnũ completuz eſſe.
Quid plura vt ſupius cõme/
morauim⁹ de imortalitate aĩa
rũ copioſe diſſeruit. Quõ igiť
ad tantã inſaniaz deueniſſe cre
dẽdus ẽ vt circulationẽ illã aĩa
rũ poſuerit. Niſi forte dixerim⁹
qr vt homo errare potuit ac ſi/
bimet ꝯdicere. Tñ ꝗcq̇d ſit de
eo opinionẽ iſtã ipijſſimã expu
gnare debem⁹. Inq̇t enim Ri
cardus in. iiij. di. xliij. Qd ꝯtal
lã nõ tm̃ eſt ſcriptura ſacra im/
mo om̃is philo. Unde ariſto.
in primo de aĩa redarguit picta
goricas fabulas dicẽtes ꝗlibꝫ
aĩam qđlibet corpus poſſe igre
di ex eo ꝙ videť vnũqđqꝫ corp⁹
hr̃e ſpẽm in formã propriã. Et
ij. de aĩa dicit ꝙ nõ ꝯtigit aĩam
accipere qđlibet corpus. qr vni
uſcuiuſcũqꝫ act⁹ apt⁹ nat⁹ ẽ fieri
in ꝓpria materia. Et inde eſt vt
ponit Tho. i. pte. q. cxvij. ꝙ ani
ma ſepara ſua naturali virtute
non poteſt mouere aliquod cor
pus. Et licz corpa obediãt an

gelis ad motū localē nō tamen
obediūt aie ſeparate. Rō quia
angeli ſūt ſubſtātie ſpirituales
quarū virtutes nō determinan
tur ad aliqua corpora ꝛ ſūt na
turaliter a corpib9 abſolute. Et
ideo diuerſa corpa eis obedire
poſſunt ad motū. Sed cū ali
cuius ſubſtātie ſpūales ſepate
virtus motiua determinet̃ na
turaliter ad mouendum aliqđ
corpus nō poterit illa ſubſtan
tia mouere corpus maius. ſed
minus. vñ cū aia ſm ſuā natu
rā determinet̃ ad mouendum
corpus cui9 ē forma nullū alid
corpus ſua naturali virtute po
teſt mouere. Quare merito cō
dēnantur hi q fallacijs demo
nū facile credunt. dū ipi quorū
dā viuoꝝ corpa obſidentes ſi
mulāt ſe eſſe aīas defunctorū
Fuerūt eiuſmodi deluſiones ꝙ
plurime dieb9 meis ſicut ſcri
pſi in li. de timore iudicioꝝ dei
de illa q̄ neapoli obſeſſa fuit. et
ꝙ plurimos in errorē ducebat
dū diabolus q loquebat̃ p eā
fatebat̃ ſe eſſe aīam comitis ia
cobi picinini Anno inſup dñi
M.cccc.xl. In ptib9 terre idrō
ti ꝛ t̃re bari m̃lti ſic obſeſſi aie
bāt ſe eſſe aīas quorūdam qui
dieb9 illis ex hac vita migraue
rūt. In vrbe predicāte me ibi
anno dñi. M.cccclxxiij. De
capitatus fuit quidā iude9 eo

ꝙ aliū de ſuo genere interfece
rat. poſt paucos vero dies pu
ella quedā hebrea loq̄ cepit nūc
in pſona vni9 illoꝝ nūc in pſo
na alteri9. Et dū amboꝝ parē
tes ꝯcurrerēt ad nouū ſpectacu
lū aperiebāt multa ſecreta dom9
illoꝝ. rñdebātq ad interroga
ta ſicut faciebāt dū viuerēt hor
tabātq ſuos vt ſeinuicē pacifi
carēt multaq ꝯfinxerūt mēda
cia pollicētes iudeis eternā ſa
lutē. Tandē demones illi reli
querūt puellā ꝛ ſic ceſſauit ru
mor exortus in plebe. ¶ Scđa
falſa opinio fuit alioꝝ q credi
derūt aīas ſepatas latitare ī ſe
pulcris ſuoꝝ corpoꝝ ſeu in lo
cis vbi oſſa vel cineres ſuorū
corpoꝝ ſuarētur. Ideo de xpo
vt ſcripſim9 in ſmone de reſur
rectōe lazari inq̄t Theophil9.
Alti9 clamauit vt refrenarē ora
gentilium fabulantiū in tumu
lis latitare aīas defunctorum.
Quare alta voce dixit. Lazare
veni foras. quaſi aduocaret de
longinquo. nō ē igit̃ opinio illa
vera neq vllo pacto admitten
da. Tertia falſa opinio ē quo
rūdam q dixerūt ꝙ aia nō eſt
in locis corpalib9 ſed corpora
liū ſimilib9 ſiue in requie ſiue i
dolorib9. quia aia ſepata nō de
pēdet a loco corpali. ſ3 huic opi
nioni obſtat tota theologorū
turba q oēs in hanc ſententiā

conuenſunt videlicet ꝙ anime
poſt mortem ſunt in aliquibuſ
receptaculis. nam vt indit Ri-
cardus in. iiij. di. xlv. . Sicut
angeli qui ſunt ſpiritus ſunt i
aliquibꝫ corpalibus locis non
circũſcriptiue ſꝫ diffinitiue ſic
⁊ anima ſeparata nonobſtãte
ꝙ ſit ſpiritus. ⁊ ꝗuis anima ſe
parata non magis conueniat
cum vno loco ꝗꝫ cum alio ratõ
ne ſue eſſentie. cum ex loco na-
tura eius non dependeat tamẽ
propter operationes quas in lo
co exercere debet vel circa eam
debet exerceri magis ſibi cõue-
nit vnus locus ꝗꝫ alius. Ex-
quo duplex illi locus debetur
¶ Primus penalis. ſ. infernus
de quo ait ſeneca in tragedijs.
Ingens voratio faucibus va
ſtis patet latũqꝫ pandit oibus
populis iter. Sunt vero in in-
ferno quatuor manſſiones. pri
ma inferior in qua ſunt anime
dãnate pro ſolo peccato morta
li actuali que puniuntur pena
ſenſus. De hoc dicitur in tra-
gedijs ſenece Ipſaqꝫ morte pe
ior eſt mortis locus. ¶ Scđa
mãſio in qua ſunt aĩe pro ſolo
pctõ originali dãnate q̃ puniũ
tur tm̃ pẽa dãni. ¶ Tertia mã
ſio ẽ in q̃ de lege cõi purgantur
aĩe q̃ deceſſerũt in caritate defe
rẽtes ſecũ aliquod purgabile
¶ Quarta vero mãnſio eſt in q̃
requieſcebãt aĩe que decedebãt
cum caritate que nihil purga-
bile ſecum portabant. . vel que
portauerunt ⁊ purgate erant.
Hec ante xp̃i aduentum dice
batur ſinus abrahe. quia enim
abraham primus ab infidelibꝫ
ſeparauit te ⁊ fidei ſignaculuꝫ
diſtinctũ accepit. Ideo locus
requiei q̇ debebat aĩe ꝓpter fidẽ
caritate formatã ſinus abrahe
dict⁹ ẽ. Poſt xp̃i vero aduentũ
quarta iſta mãſio vacua ẽ. qm̃
apta ẽ ianua celi merito paſſio
nis xp̃i. Et aĩe decedẽtes in ca
ritate nihil purgabile ſecũ ferẽ-
tes ſtatim euolãt Vñ ptꝫ ꝙ nõ
eundẽ locũ intelligim⁹ nõ ſinũ
abrahe cũ rogam⁹ aĩas in illuꝫ
deferri cũ eo qui añ xp̃i aduen-
tũ ſinu abrahe dicebatur ¶ Se
cũdus locus qui debetur aĩa
bus ſeparatis eſt locus dele-
ctabilis celum videlicet empi
reum. de quo ſuo loco abunde
dicemus. propter que omĩa vt
ponit Lactantius li. iiij. diuina
rum inſtitutionũ. Eſſe inferos
zenoſtoicus docuit ⁊ ſedes qui
dem pioꝝ ab impijs eſſe diſcre
tas. Et illas quidem quietas
ac delectabiles incholere regio
nes. Hos vero penas luere in
tenebroſis locis ⁊ ceni voragi-
nibus horrendis. ⁊ Seneca in
tragedijs inducit theſeum di-
centem. Quiſquis placide po-

tens. Dn̄ſqꝫ vite ſeruat' inno/
cuas man⁹ Et incruentū mi
tis impiū regit. animeqꝫ par/
cit lõga ꝑmenſus diu Felicis
eui ſpacia vel celū petit Uel le
ta felix nemoris heliſij loca.
¶ Scd̄ꝫ oēs poetas heliſij cā/
pi pioꝝ apud inferos ſūt in q̇
bus vt ipſi dicūt bonoꝝ ſedēt
aie. ¶ Tertiū dubiū ṕncipale
fuit. vtꝝ loca faciāt ad delecta
tionē vel penā aiabꝫ ſeꝑatis. ⁊
ad h̄ ita rn̄det Ricar. vbi s̄ ꝙ
receptacula corꝑalia animaꝝ
in aliq̇ augent delectationē ea
rū vel afflictionē. Celū em̄ em
pyreum q̄ꝫuis in nullo augeat
animaꝝ beataꝝ delectationeꝫ
eēntialē in aliquo. tn̄ auget de
lectationē actualē. inquantuꝫ
ille anime locū illū pluſq̄ꝫ alia
diligūt. Preſentia aūt rei di/
lecte aliquā cauſat delectatio
nem. Rō aūt q̄re illū locū pre
ceteris diligūt triplex ē. ¶ Una
qꝛ ſciūt locū illū ſibi eſſe depu
tatū a deo quē ſūme diligunt.
¶ Alia qꝛ in illo ꝓpter exceſſū
nobilitatis ſue nature ſuꝑ alia
corꝑa expꝛſſius q̄ꝫ in alijs locis
refulgere tanq̄ꝫ in effectu diui/
nam bonitatem conſpiciunt.
¶ Tertia qꝛ illius loci ſublimi
tas luminoſitas ⁊ immobili/
tas ſuā ſpūalē ſublimitatem ⁊
luminoſitatē ⁊ quietis ꝑpetui
tatē expꝛſſius q̄ꝫ qualitates ali

orū locoꝝ rep̄ſentāt. vnuſq̇ſqꝫ
aūt ceteris paribꝫ plus diligit
illud qd̄ ē magis rep̄ſentatiuū
ſue nobilitatis. ¶ Receptacu
la etiaꝫ dānatoꝝ in aliquo au
gent eoꝝ afflictionē. qꝛ locum
illum odiūt triplici de cauſa.
Primo qꝛ ſciūt ip̄m ſibi fore
deputatū a dina iuſticia quaꝫ
odiūt. Alia qꝛ illius loci vili/
tas eſt obligatiōis ſue ad penā
ꝑpetuā rememoratiua ſeu rep
ſentatiua. Tertia ē qꝛ eſt ꝯten
tiuus ignis illius q̊ affligūtur.
Ex hoc. Tho. i. pte. q. lxiij. di
cit. ꝙ locus nō ē penalis ange
lo aut anime q̄ſi afficiēs alte/
rando naturā. ſed quaſi affici
ens volūtatē ꝯtriſtādo dū an
gelus vel anima apphendit ſe
eſſe in loco nō ꝯueniēti. Rece/
ptaculū aūt in q̊ purgant̄ ani⁹
me in aliq̇ auget eoꝝ afflictio/
nē nō qꝛ ip̄m odiāt voluntate
deliberatiua cū ſint in carita/
te ⁊ ſciam illum ſibi eē aſſigna
tū ad tp̄ſ a diuina iuſticia quā
diligūt ad eaꝝ purgationem.
Sꝫ qꝛ ip̄m naturali motu vo
lūtatis refugiūt ſub rōne qua
ſuā obligationē ad penā q̄ꝫuis
tꝑaneā rep̄ſentat ⁊ ſub ratiōe
q̄ ignē ꝯtiet. q̊ affligūt̄ ¶ Quar
tū dubiū ṕncipale fuit vtꝝ aie
ſeꝑate exeant aliq̄n de locis ad
q̄ transferunt̄. Et q̇dā dicunt
ꝙ non ex eo ꝙ Job. vij. ſcribit̄

Qui deſcēdit ad inferos non aſcēdit. Inſup aug⁹ li. de cu/ra p mortuis agēdo. ait. Si i reb⁹ viuētiū intereſſent aīe mor/tuoꝝ me pia mater nulla noc/te deſereret. q̄ me terra mariqꝫ ſecuta ē vt mecū viueret. Si ḡ exirent aliq̄n ꝺ receptaculis ſu is. aliq̄n intereſſent reb⁹ viuen tiū. Alij ꝯtrarium pbant ex eo q̄ꝺ vt ſcribit Matth. xvij. ca. In tranſfiguratione ſaluatoris no ſtri moyſes apparuit cū helya Ob qꝺ aug⁹ li. p̄tacto ait ad viuos aliquos mitti ex mortu is. ¶ Pro hac ambiguitate re/mouenda rn̄det Ricar. ꝙ ali q̄n aīas exire ꝺ receptaculis ſu is dupliciter pōt intelligi. vel per diuinā potentiā. vel ꝑ na turā ꝓpriā. p̄mo modo de īfer no ꝛ celo exeūt alique aīe nō ꝑ petuū ſed ad tempus. nec de le ge cōi. ſed ex aliqua ſpāli cauſa Sic etiā ꝺ purgatorio alique exeūt ad modicū tp̄s añ exple tionē pene ſue. poſt cuius exple tionē illuc ampli⁹ nō reuertūt In iudicio aūt oēs aīe tam ex iſtentes in celo q̄ꝫ in inferno exi būt ſm cōem legē diue iuſticie ad eadē iteꝝ loca cū ſuis corpi bus reuerſure ꝛ in eis imperpe tuū ꝑmanſure Per naturā ꝟo ꝓpriam dixerūt q̄dā non poſſe aīas de ſuis receptaculis exire affirmātes ꝙ aīa humana nul lo modo ē mobilis ſm locum nec ꝑ ſe nec ꝑ accidēs Et ſi po nat alicubi ꝑ ſubaꝫ ſuā nunq̄ꝫ mouebit de vbi ad vbi. Sed articulus iſte excoīcatus eſt a dño ſtephano epō pariſienſi. Ideo ſm Ricar. dicendū ē. ꝙ de ſuis receptaculis exire poſ ſent aīe que vellēt niſi ꝓhiberē tur a ſupiori ꝟtute. ſed de lege cōi exire ꝓhibent ille q̄ ſunt in purgatorio ante expletaꝫ peni tentiā: ꝛ ille q̄ ſūt in inferno añ iudiciū. Ille ꝟo q̄ ſūt in celo ex ire nolūt vſqꝫ ad tp̄s reſurrec tionis corpoꝝ ſuoꝝ niſi aliq̄n videāt placere deo ex aliq̄ ſpe ciali cā. vn̄ videt aliq̄b⁹ ꝙ om nes deſcenderūt de celo in obi tu btē ꝟgis marie ꝓpter eius re uerentiā ꝛ cū ea iteꝝ aſcēderūt in celū. Ab auguſ. ḡ dicuntur aīe nō poſſe intereſſe reb⁹ viuo rū ꝑ ꝓpriā naturā. qꝛ eaꝝ ꝟtus nō pōt ꝯire ſupiori virtuti q̄ ꝓ hibent. iō ꝑ hec dicta ſoluūtur oēs perplexitates. Si igit non hēm⁹ hic ciuitatē manentē. ſi tā felix iocūdaqꝫ bn̄facientib⁹ habitatio diſpoſita ē. ſi regnū celoꝝ pacifice poſſidendū nob ꝓmittit ꝯtēnam⁹ īfima hec at qꝫ terenā. ꝛ q̄ram⁹ q̄ ſurſū ſunt vt ſic ꝑuenire poſſim⁹ ad regi onē illā opulētiſſimā btoꝝ. in q̄ de⁹ bn̄dict⁹ viuit ꝛ regnat per oīa ſecula ſeculoꝝ. amē.

¶ Sermo. lix. de ſpūſancto q̄ miſſus eſt apoſtolis ī ſigno viſibili igneaꝝ linguaꝝ.

Spiritus ſanctus quē mittet pater ī noīe meo ille vos docebit oīa. Verba ſunt redēptoris nr̄i originaliter Jo. xiiij. c. ꝛ in euāgelio pn̄tis ſolēnitatis Ampliſſimū donū hodierna die collatū fuit humano generi cū ſpūſſanctus viſibiliter miſſus ē in aplós fūdatores militātis eccleſie. Per illos em̄ in xp̄m credidit mūdꝰ Per ipſos deleta ſūt penitꝰ et extincta ꝑnicies idolatrie que oēs quaſi populos īuoluebat Per ipſos deniqꝫ via regni celoꝝ mortalibꝫ facta fuit nota. ¶ Tanta q̄ppe ꝟtute ex alto p̄diti ſpūſcō cooꝑante fuere. vt ſicut ps. refert. Jn oēm terraꝫ exiuit ſonꝰ eoꝝ. cū fructu ꝛ vtilitate omniū gentiū. atqꝫ in fines orbis terre ꝟba eoꝝ. Propterea vt tāti miraculi memores eſſe. poſſimus in pn̄ti ſmōe de ſpūſcō in apoſtolos miſſo ꝟba erimꝰ facturi. De quo tria myſteria ꝓponimꝰ ꝯtēplanda
¶ Primū dr̄ cognitionis.
¶ Scōm miſſionis.
¶ Tertiū oꝑationis.
¶ Nō vi nature ſpūſſanctꝰ nō eſt cognoſcibilis. ſed tm̄ ꝑ reuelationē. ꝛ qualit̄ ſpūſſanctꝰ ē deus ꝓcedens a patre ꝛ filio ipſis coequales. Ca. pmū.

Primū myſteriū contēplandū de ſpūſcō dicitur cognitiōis. Jn q̄ notāde ſunt tres theologoꝛuꝫ ꝟitates. ¶ Prima ꝙ nullꝰ viatoꝛ pōt cognoſcere ꝑ ꝓpa vi nature tertiā pſona in dinis quam dicimus ſpm̄ ſcm̄. Vn̄ Hilarius in li. de trini. ait. Non putet hō ſua intelligentia ſacr̄m generationis ꝛ ꝓceſſiōis ſe poſſe conſeq̄. Et Diony. in li. de di. ui. no. Nō ē audēdum dicere aliq̄d nec cogitare de ſupſuba li occulta diuinitate p̄ter ea q̄ dinitus nobis ex ſacris eloq̄s ſunt exp̄ſſa. Et de hoc Paulꝰ i. ad corinth. c. ij. dixit. Loquimur dei ſapiam quā nemo pn cipiū huꝰ ſeculi nouit. ſ. phoꝝ ſm glo. ¶ Scōa ꝟitas ꝙ nōb reuelatū ē in dinis eſſe tertiam pſonā ꝓcedentē ꝑ modū amoris q̄ dr̄ ſpūſſcūs. Nā in veteri ac nouo teſtamēto fit mētio d̄ ſpū dei. Vn̄ gen̄. i. c. dr̄. Spūſ dn̄i ferebať ſup aquas. Et. vi. c. Non ꝑmanebit ſpūs meus ī homine. ꝛ. xli. c. Nunq̄d iueni re poterimꝰ talē virū q̄ ſpū di plenꝰ ſit. Et Judicū. iij. c. Fuit in eo ſpūs dn̄i ꝛ iudicauit iſrael. ꝛ. x. c. Factus ē ſup ieptē ſpūs dn̄i. Et. i. Regū. x. c. Jn

ſiluit ſuper ſaulē ſpūs dñi ꝛ ꝓphetauit. Et p̄s. xxxij. Verbo dñi celi firmati ſunt. ꝛ ſpū oꝛiſ eius oīs ꝟtus eoꝝ. ꝛ. p̄s. l. ſpm̄ ſcm̄ tuū ne auferas a me. ꝛ p̄s. c. iij. emitte ſpm̄ tuū ꝛ creabūt ꝛ p̄s. c. xlij. Spūs tuus bon⁹ deducet me in terrā rectam. ꝛ Sap̄. i. c. Spūs dñi repleuit oꝛbem terraꝝ. ꝛ. xij. c. O q̄ȝ bonus ꝛ ſuauis eſt ſpūs tuus in nobis. ꝛ Iſaie. xi. ca. Reqeſcet ſuper eum ſpūs dñi. ꝛ. xli. c. dedi ſpm̄ meū ſup eum. ꝛ xl viij. c. Dñs miſit me ꝛ ſpūs eius ꝛ lxi. c. Spiritus dñi ſuper me. ꝛ Joelis. ij. c. Effūdā ſpiritū meū ꝛ dabo ꝓdigia in celo ꝛ in terra. Eodē. c. Effundaȝ ſpm̄ meuȝ ſuper oēm carnē. ꝛ ꝓphetabunt filij veſtri ꝛ filie veſtre. Et Matthei. i. ca. Inuenta ē in vtero habens de ſpū ſancto. ꝛ. iij. c. Baptizauit vos ſpiritu ſancto. ꝛ. xij. ca. Qui dixerit verbum ꝯ ſpm̄ſcm̄ non remittetur ei. ꝛ vltimo. ca. Euntes docete gentes baptizantes in nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpiritus ſancti. ꝛ Luce. i. ca. Spiritu ſancto replebit ex vtero matris ſue. Eodē. c. Spirit⁹ ſanctus ſuperueniet in te. ꝛ eodeȝ c. Repleta eſt ſpiritu ſcō elizabeth. ꝛ. ij. ca. Spirit⁹ ſanctus erat in eo. ꝛ. iij. c. Deſcendit ſpirit⁹ ſanctus coꝛpoꝛali ſpecie ſicut columba in ipſum. ꝛ Joh. xx. ca. Accipite ſpm̄ ſcm̄ Et act. i. c. Accipietis ꝟtutē ſuꝑuenientis ſpūſſci in vos. ꝛ. ij. c. Repleti ſunt oēs ſpiritu ſcō. ꝛ x. c. In nationes gratia ſpirit⁹ ſancti effuſa ē. ꝛ. vi. c. Elegere ſtephanum plenū fide ꝛ ſpiritu ſcō. ꝛ. viij. ca. Imponebāt manus ſuꝑ illos. ꝛ accipiebāt ſpiritum ſcm̄ ꝛ ad Roma. v. ca. Charitaſ dei diffuſa eſt in coꝛdibꝫ veſtris per ſpm̄ſcm̄ Et. ij Petri. i. Spiritu ſcō inſpirati locuti ſunt ſancti dei homīes. ꝛ Jo. pꝛime ſue canonice. v. c. Tres ſunt qui teſtimoniū dāt in celo. pater. ꝟbum. ꝛ ſpirituſ ſanct⁹. ¶ Tertia ꝟitas ꝙ ſpiritus accipitur multipliciter. ¶ Pꝛimo ꝑ ſuba aīe. vnde actuum. vij. ca. Dñe Jeſu accipe ſpm̄ meum. ꝛ Joh. xix. In manus tuas dñe cōmendo ſpiritum meuȝ. ¶ Scdo accipitur ꝑ vento. vt ibi Jo. iij. ca. Spiritus vbi vult ſpirat. ¶ Tertio ꝑ aere. vt in p̄s. Os meū aperui. ꝛ attraxi ſpm̄. ¶ Quarto ꝑ angelo in p̄s. Qui facis āgelos tuos ſpiritus. ¶ Quinto ꝑ deo. Joh. iiij. c. Spiritus ē deus. ¶ Sexto ꝑ tertia ꝑſona in trinitate. ¶ Sed aduertendū ſm̄ Bonuuenturaȝ in pꝛimo. di. x. ꝙ ſpiritus. in ſubſtantia ſpirituali dicitur dupliciter ſ.

aſpiritualitate contr a corpulē tiam. Et ſic ſubſtantia rationa lis eſt intellectualis aut eiꝰ po tentia interior dicitur ſpiritꝰ vt aſpiratione ⁊ ſic amor vel affe ctus dicitur ſpiritus. ¶ Primo modo conuenit tot trinitati Et ſic nomen abſolutum ¶ Scda modo ꝯuenit illi perſone que ꝓ cedit vt amor. Spirari eni in ſpiritualibus eſt ſolius amoriſ Et qm̄ amor pōt ſpirari recte ⁊ ordinate. ⁊ ſic eſt purus vl in directe ⁊ imunde ⁊ ſic eſt libi dinoſus. Ideo illa pſōa que ē amor nō tm̄ dicitur ſpiritus ſ ſpirituſſactꝰ Nō ſic filius dici tur ſanctus. q generatio ē mo tus naturalis circa quē non at tenditur ſanctitas vel puritas ſicut attenditur circa amorem voluntatis. ¶ Albertus autē in ꝯpēdio theologie dic ꝙ ſpūs ſanctus multa habet noia. Di citur enim ſpiritus a ſpirando actiue eo ꝙ ſpiret vbi vult. ⁊ ſic ꝯuenit trib pſonis. ſed ſpiritui ſancto ꝑ appropriationē. Alio mō dicitur ſpiritus a ſpirādo paſſiue eo ꝙ ſpiratur. Et h mō ꝓpriū ē ſpirituiſancto q proce dit ꝑ modū ſpirationis. Non ſolū aūt dicicitur ſpiritus ſ ad ditur ſanctus idē eſt ꝙ mūdus vel firmus vel ſine terra que cō ueniunt nō ſolū ei quo ad ſe. ſ in ꝯparatōe quo ad nos. Nam

ꝑ gratiā ſpirituſſancti a pecca tis mūdamur i bono firmamꝰ. a terrenis ſeparamur. Inſuper ſpūſſanctus vocatur nexꝰ vni tas ⁊ amplexus. ⁊ hoc ꝓut cō paratur ad patrē ⁊ filiū. Item dicitur donū dei altiſſimi. q omne donū ab ipſo fluit. Dici tur fons viuus. q ſitientibus grām largitur. Dicitur ignis. quia affectū accendit. Dicit ca ritas nō ſolum q eſt amor pa tris ⁊ filij. ſed q nos amantes facit. ¶ Dicitur ſpūalis vnctio q oēs tribulatōes mundanas ſuaues facit ⁊ iocundas. ſm il lud. In labore requies in eſtu tēperies. Dicitur dextere dei di gitꝰ. q ſicut oēs tpales res di gito demōſtrantur. ita ꝑ ſpiri tūſanctū oſtendūtur res ſpūa les oculo ſpirituali. ¶ Dicitur paraclitus. q cōſolationes cele ſtes mētibus inſtillat. Dicitur magiſtrorū optimus. quia in tellectū ad cognitionē dei ⁊ ſui ipſius illuminat. ¶ Eſt itaq ſpirituſſanctus vt colligitur ex dictis Auguſtini in li. de trini tate. deus tertia pſona in trini tate producta a patre ⁊ filio per modum voluntatis. Deꝰ nam q eſt ſumme ſimplex. vt patet xij. metaphiſice vbi philoſophꝰ dicit ꝙ deus eſt actꝰ puriſſimꝰ abſq aliqua ꝯpoſitione. g oīne quod eſt in deo eſt deus. Et ꝑ

tonſequens ſcientia ſapiētia in
tellectus cognitio voluntas et
amor dei eſt deus. Cōſtat au
tem ꝙ ſpiritusſanctus ē amor
patris ad filium. Deus enim
pater per intellectū ſuū cogno
ſcit eſſentiam ſuam eſſe infini
te bonitatis. ergo eq̄ amat amo
re infinito Sicut ergo qua ſeip
ſum cognoſcit cognitio ē filius
ita amor quo ſeipſum amat eſt
ſpiritusſanctus. Sed cōtra pre
dicta tres inueniuntur hereti-
corum opiniōes dānate ¶ Pri
ma fuit opinio arrij. Qui vt di
cit ſanctus tho. in. iiij. ſumme
contra gentiles. c. xvi. docuit fi-
liū ⁊ ſpm̄ſanctū eſſe creaturas
filium tamen maiorem ſpiritu
ſancto ⁊ filium minorem patre
quem errorē quantum ad ſpiri
tumſanctum ſecut9 eſt. Ma-
cedonius qui de patre ⁊ filio re
cte ſenſit ꝙ vnius eiuſdem ſub
ſtantie fuit. Sed hoc de ſpiri-
tuſancto credere voluit creatu-
ram eſſe conteſtans Unde qui
dam Macedonianos ſemiar
rianos vocant. eo ꝙ arrianis in
parte differunt ab eiſdē Quos
tamen omnes cōuincimus te
ſtimonio ſcripturarū ſanctarū
ex quibus veriſſime colligim9
ꝙ ſpiritusſanctus eſt deus. Nā
nulli templum cōſtruitur ⁊ cō
ſecratur niſi deo vnde in pſ. di
citur. Dn̄s ī templo ſancto ſuo

Sꝫ tēplū deputa᷑ ſpirituiſctō
Dicit enī apoſtolus prime ad
corinthios. vi. cap. An neſcitis
quoniam mēbra veſtra templū
ſunt ſpiritusſancti. ergo ſpūſſā-
ctus eſt deus. Inſuper comp̄-
hendere om̄ia profunda dei nō
eſt alicuius creature. Sed ſpi-
ritusſanctus comprehēdit oīa
profunda dei. igitur nō eſt crea
tura. Dicitur enim prime ad
corinthios. ij. ca. Que dei ſunt
nemo cognoſcit niſi ſpiritus dī
Itē deus locutus eſt per pro
phetas. Unde Numeri. xij. ca
ſcribitur. Si quis fuerit inter
vos propheta domini in viſio
ne apparebo ei vel per ſomnū
loquar ad illum Sed ſpiritus
ſanctus locutus eſt per pro-
phetas. ergo eſt deus. Nā actu
um. i. ſcribitur. Oportet iplerī
ſcripturā quā predixit ſpiritus
ſanctus per os Dauid. Et. ij.
pe. i. c. Spiritu ſancto inſpira
ti locuti ſunt ſancti dei homīes
¶ Item interius docere propri
um opus dei eſt. Unde i pſal.
Qui docet hominem ſcientiā
Sed hoc eſt opus ſpiritusſan-
cti ergo eſt deus. Nam Iohā.
xiiij. c. dr. Paraclitus. aūt ſpūſ
ſanctus quem mittet pater in
nomine meo ille vos docebit
omnia. Adhuc. Quorū ē eadē
operatio oportet eandē eſſe na-
turam ē aūt eadē operatio filij

⁊ ſpūſſancti. Nā xp̄s loquitur
in ſanctis. Ideo Paulus ſcđe
ad corinthios vlti. ca. dicebat.
An experimentū queritis ei⁹ q̇
in me loquit̄ xp̄s. Spūſſanct⁹
etiā loquitur iuxta illud Ma/
thei. x. c. Nō eni vos eſtis q̇ lo/
quimini. ſed ſpūs patris veſtri
qui loquitur in vobis Ergo ea
dē eſt natura filij ⁊ ſpūſſancti:
⁊ ꝑ ꝯſequēs patris ¶ Amplius
eſſe vbiq̄ ē ꝓpriū dei q̇ dicit hie
remie. xxiij. c. Celū ⁊ terraꝫ ego
impleo. Hoc ſpiritui ſancto cō/
uenit ſm illud Sapiētie. i. cap.
Spūs dn̄i repleuit orbē terra/
rū. ergo ē de⁹. ¶ Preterea Actu
um. v. c. Petrus dixit Anania
cur tēptauit ſathanas cor tuuꝫ
mētiri te ſpūi ſancto Et poſtea
ſubdit Nō eſt mētitus homini
bus ſed deo. ergo ſpūſſanct⁹ eſt
deus. ¶ Paul⁹ etiā in. i. ad Co
rinthios. c. xij. ita ſcribit. Nēo
pōt dicere dn̄s ieſus niſi in ſpū
ſancto. diuiſiones vero grāruꝫ
ſunt. idē aūt ſpūs. Et diuiſio/
nes miniſtrationū ſunt idē aūt
dn̄s. Et diuiſiones oꝑationuꝫ
ſunt idē vero de⁹ qui oꝑat̄ om/
nia in oīb⁹. Unicuiq̄ autē da
tur manifeſtatio ſpūs ad vtili/
tatē. Alij quideꝫ ꝑ ſpm̄ datur
ſermo ſapie. Alij aūt ſermo ſci
entie ſm eundē ſpm̄. Alteri fi/
des in eodē ſpiritu. Alij gratia
ſanitatū i vno ſpiritu. Alij ope

ratio ꝟtutū. Alij ꝓphetia Alij
diſcretio ſpirituū. Alij gn̄a lin/
guaꝝ. Alij interpretatio ſermo
nū. Hec aūt oīa oꝑatur vnus
atq̄ idē ſpūs diuidēs ſingulis
prout vl̄t. In quib⁹ v̄bis mani
feſte exprimit ſpm̄ ſctm̄ eſſe deū
¶ Scđa opinio dānata de ſpū
ſancto ꝙ nō procedit a filio. ſed
a ſolo patre: Que ſm Tho: i. p
te. q. xxxvi. inuēta fuit a neſto/
rianis. vt patet in quondā ſim
bolo neſtorianoꝝ dānato ab e/
pheſina ſynodo. Propterea in
ſimbolo patrū dicitur. Et i ſpi
ritū ſanctū dn̄m ⁊ viuificanteꝫ
qui ex patre filioq̄ ꝓcedit Atha
naſius etiā hoc retulit cū dixit.
Spiritusſāctus a patre ⁊ filio
nō factus nec creat⁹ nec genit⁹
ſed procedēs idipm̄ profitet̄:
Cirillus in epiſtola ſua quā ſy
nod⁹ calcedonēſis recepit Idē
fatetur Didimus in li. de ſpiri
tu ſancto. Aug. etiam ſic aſſerit
ſuꝑ Johannē ⁊ in libris de tri/
nitate. ¶ Sed greci contra hoc
inſtant ¶ Primo ꝙ xp̄s de ſpū
ſancto loquēs eū a patre proce/
dere dixit nulla mentione fa/
cta de filio. Un̄ Jo. xv. ait Cū
venerit paraclit⁹ queꝫ ego mit/
tā vobis a patre ſpm̄ veritatis
qui a patre procedit. ¶ Scđo
q2 Johānes damaſcen⁹ dicit:
Spm̄ ſctm̄ ex patre dicim⁹ Et
ſpiritum patris nomiam⁹. Ex

filio aũt ſpm̃ nõ dicim⁹. ſpm̃ ꝟo
filij noiamus. ¶ Tertio ſpũſſã
ctus pfecte procedit a pr̃e. ergo
ſupfluũ ē ꝙ pcedat a filio ¶ Sꝫ
ad primũ rñdet ſanct⁹ Tho. i.
pte. q. xxxvi. Et ĩ q̃rto ſumme
cõtra gẽtiles. c. xxv. Q̃ð ppter
vnitatẽ eſſentie qð in ſcripturꝭ
de vna pſona dicitur ⁊ de alia
optet intelligi niſi repugnet p/
prietati pſonali ipſius etiã ſi di
ctio excluſiua adderet̃. licet enꝫ
dicatur Mathei. xi. c. Nẽo no/
uit filiũ niſi pater. Nõ tamen a
cognitõe filij vel ĩpe fili⁹ vel ſpi
rituſſanct⁹ excludit̃. Vñ etiam
ſi diceret̃ in euãgelio ꝙ ſpũſſan
ctus nõ procedit niſi a pr̃e nõ p
hoc remoueretur quin pcederꝫ
a filio cũ hoc ꝓprietati filij nõ re
pugnet. Nec ē mirũ ſi dñs ſpi/
ritũſanctũ a patre procedere di
xit de ſe mẽtione nõ facta. quia
oĩa ad patrẽ referre ſolet a quo
habet q̃cquid hꝫ. Sicut cũ di
citur Jo. vij. c. Mea doctrina
nõ eſt mea ſed ei⁹ qui miſit me
patris. Et multa hmõi ĩ ꝟbis
dñi inueniũtur ad cõmendan/
dã in patre auctoritatem prin/
cipij. Nec tñ in verbis allegatꝭ
oĩno decreuit ſe ſpũſſancti prin
cipiũ. Cum dixit eum ſpiritꝫ
veritatis ⁊ ſe prius dixerat ve/
ritatẽ. ¶ Preterea ſpũſſanctus
a filio mittitur ſm̃ illud Joh.
xv. c. Cũ venerit paraclit⁹ quẽ
ego mittã vobis. Sed mittẽs
auctoritatem hꝫ aliquã in miſ
ſum. Oportet ergo dicere ꝙ fi/
lius habeat aliquã auctoritatẽ
reſpectu ſpũſſancti nõ aũt dñi.
vel maioritatis ſed ſm̃ ſolã ori
ginẽ. Si quis aũt obijceret ꝙ
filius mittitur a ſpũſancto. qꝛ
dicit̃ Luce. iiij. ca. Q̃ð dñs di
xit ĩ ſe impletũ illud yſaie. Spi
ritus dñi ſuper me euãgelizare
pauperibus miſit me. Rñdere
poſſumus ꝙ filius a ſpirituſſã/
cto mittitur ſm̃ naturã aſſum
ptã. Spiritus autẽ ſanct⁹ non
aſſumpſit naturã creatã vt ſm̃
eam poſſit dici miſſus a filio vl̃
filius habere auctoritatẽ reſpe/
ctu ipſius. Relinquitur ergo ꝙ
reſpectu perſone eterne fili⁹ ſup
ſpiritũſanctũ auctoritatẽ habe
at. ¶ Ad ſm̃ obiectũ de Dama
ſceno dicit ſanctus Tho. ꝙ in
hoc nõ eſt audiẽdus ꝗ̃uis a q̃
buſdã dicatur ꝙ ſicut nõ con/
fitetur ſpiritum ſanctũ eſſe a fi/
lio ita etiã nõ negat ex ꝟbis ꝟborũ
illoꝝ. ¶ Ad tertiũ de productio
ne pfecta patris dicit ſanctus
Tho. ꝙ p hoc ꝙ ſpũſſanct⁹ per
fecte procedit a patre nõ ſolum
nõ eſt ſuperfluũ dicere ꝙ proce
dat a filio ſed omnio neceſſari⁹
um. quia vna virtus eſt patriſ
⁊ filij Et quicquid eſt a pr̃e ne
ceſſe eſt eẽ a filio niſi proprieta
ti filiatõis repugnet nõ eni fili⁹

emanatio .i. processio ſiue fluxus

ē a ſeipo lȝ ſit a pr̄e. Igit̄ pr̄ ⁊ filius ſunt vnū principiuȝ ſpūs ſancti propter vnitatē diuīe virtutis ⁊ vna pductione pducūt ſpiritūſanctū. ſicut etiā tres pſone ſunt vnū principiū creature ⁊ vna actōe creaturā pducūt

3 ¶ Tertia opinio de ſpūſancto dānata fuit aliquoꝝ q̄ dixerūt ꝙ ſpiritusſanct⁹ nō ſit equalis patri aut filio. Arguebāt vero ſic. Dare ſe totū ſine ſui diminutione ē ſumme potētie. Hoc autē poteſt pater. hoc poteſt filius. nō autē ſpiritusſanct⁹. Non enim poteſt generare filiū ſicut pater. nec pōt ſpirare ſpiritum ſanctuȝ ſicut pater ⁊ fili⁹. ḡ non eſt illis equalis. ¶ Ad hoc rn̄det Alexāder in primo volumine ſumme. ꝙ ſicut eadē eſt potentia filij q̄ potuit generare q̄ eſt in pr̄e qua potuit generare. Sic eadē eſt potētia ſpūſſancti qua pōt dari. i. ſpirari. q̄ pr̄is filij q̄ p pn̄t dare. i. ſpirare Vn̄ Auguſtinus libro cōtra maximū inquit Abſit vt ideo ſit potentior pater filio. q2 creatorem genuit pater filius non genuit creatorē. Neqꝫ enim nō potuit ſȝ non oportuit id ē nō ex impotentia fecit. ſed quia ſibi nō conueniebat. Similiter poteſt dici in propoſito. Si vero queratur vtrū artata ſiue ligata ſit potētia producēdi in pſona ſpūſſancti ꝓpter hoc ꝙ non poteſt exire in actum pducēdi pſonā ſicut poteſt in patre ⁊ filio Dicēduȝ nō imo in ſumma pfectōe ipſi⁹ potētia ē quia nō poteſt exire i actum huiuſmodi quia nō congrueret. Vn̄ Aug. in monologion ait. Qui poteſt quod ſibi nō prodeſt ⁊ nō debet tantum magis aduerſitas ⁊ pverſitas poſſunt in illuȝ. Sanctus vero Tho. i. pte. q. xlij. dicit. Quod ſicut eadē eſſentia q̄ in patre eſt paternitas in filio ē filiatio. ita eadē eſt potentia qua pater generat ex qua filius generat̄. vn̄ verum ē ꝙ quicquid pōt pater poteſt filius. Nō tn̄ ſequitur ꝙ poſſit generare. Naȝ generatio ſignificat relationē in diuinis. Habet ergo eandē potentiam quā pater. Sed cū alia relatōe q2 pater habet eā vt dans Et h̄ ſignificatur cū dicitur pater poteſt generare. Filius aūt habet eā vt accipiēs. Et hoc ſignificatur cum dicitur poteſt generari. Idē dicendum ē de ſpirituſancto reſpectu patris ⁊ filij.

allex

¶ Quid ſit miſſio in diuinis ⁊ qualiter ſpūſſanct⁹ mittit̄ inuiſibiliter ⁊ viſibiliter de ↄgruitate tpis quo ſpirit⁹ datus fuit aplis in ſigno viſibili Capi. ij.

Secundum myſteriuȝ contemplanduȝ de ſpiritusſancto dicitur miſſ

ſionis in quo tres conſideratio
nes faciemus?
¶ Prima dicitur quidditatis
¶ Scda qualitatis.
¶ Tertia tempalitatis.
¶ Prima conſideratio dicitur
quidditatis vbi quid ſit miſſio
in diuinis eſt aperiendum Ad
quod ita ait Ricardus in pri/
ma diſ.xv. Miſſio eſt perſone
emanentis vel emanationis p/
ſone per aliquid ſibi appropria
tum actu vl' habitu manifeſta
tio. Nam miſſio reſpectu miſſi
duo habz ex ſuo intellectu ema
nationem ⁊ manifeſtationem
per effectum. Unde Aug.iiij.
li. de trinitate inquit Mitti eſt
cognoſci ab alio. Et quia pa/
ter a nl'o ideo nunq̃ dr miſſus
¶ Sed vt iſta clarius habean
tur tria in hac parte dubia ſũt
apienda. ¶ Primũ vtruz ſit po
nere miſſionem in diuinis. Se
cunduz vtrũ miſſio ſit quid in/
creatum vel creatũ. ¶ Tertium
vtruz miſſio dicatur de deo ab
eterno vel ex tempe vel vtroq̃
modo. ¶ Ad primũ dubiũ rñ
det ſcriptura ſancta. Dicit em̃
ad galathas.iiij.c. Miſit de9
ſpirituz filij ſui in corda veſtra
Et Johãnis.iij.c. Non eniz mi
ſit de9 filium ſuum in mundũ
vt iudicet mundũ. Et.vi.cap.
Miſit me viuẽs pr̃. Et.viij.
c. Qui miſit me verax ẽ. ⁊ Jo.
xv.c. Cũ venerit paclitus quẽ
ego mittã vobis. Ex quibus ⁊
ſimilib9 patet q̃ fili9 miſſus eſt
etiã ⁊ ſpiritusſanct9 ¶ Contra
hoc tñ quidã obijciunt. ¶ Prio
q2 qui mittitur ab aliquo diſce
dit ab eo ⁊ ad aliquẽ locum de
nouo vadit. Sed in diuinis ñ
põt ieſſe loci mutatio cuz de9 ſit
vbiq̃ ḡ in diuinis nõ poteſt eẽ
miſſio. ¶ Scdo omne qd̃ mitti
tur ſeparatur a mittẽte. Sz in
diuinis nõ eſt ponere ſepatiõez
vni9 pſone ab alia. ergo nec miſ
ſionem. ¶ Tertio nihil ptinens
ad inferioritatẽ ⁊ ſupioritatem
dicitur de vna perſona reſpectu
alterius. vñ dicit dama. q̃ fili9
ſm q̃ deus nõ dicitur obediẽs
vel inobediens patri ſubiecto/
rum enim eſt hoc. Cum ergo il
le qui mittitur inq̃tum hui9
ſit inferior q̃ ille qui mittit ⁊ il
le qui mittit ſit ſuperior non di/
cuntur huiuſmodi oĩa mittere.
⁊ mitti de vna perſona reſpectu
alterius. ¶ Ad ſoluenda huiuſ
modi obiecta notandum eſt ſe
cundum Bonauenturam in
[illegible].di.xv. q̃ miſſio in his inferio
rib9 hz reſpectũ ad tria. ſciz ad
pncipiũ ad terminũ ⁊ ad miſſũ
Ad pncipiũ ſiue ad mittentez
miſſio hz ſub triplici ſhitudine
cparari. videlicet vt ad dãtem
eſſe. ⁊ ſic mittitur radius a ſole
Ut ad dantẽ virtutẽ. ſic mitti

tur iaculū a ꝓiectore. ¶ Et vt
ad dātē iuriſdictionē ꝛ ſic mit
tit̄ nūcius a p̄ceptore. Scd̄m
omnē hanc comparationē eſt
miſſio in diuinis. qꝛ ſpūſſcūs
mittit̄ a p̄re ꝛ filio tanq̄ʒ hn̄s
eſſe ꝛ ꝟtutē ꝛ auctoritatem in
operando ab eis. Et ideo miſ
ſio ſm̄ hunc reſpectū cōpletiſſi
me eſt in diuinis. ¶ Similiter
ad terminū ſub tri plici habi/
tudine cōparat̄. Mittit̄ enim
aliquid alicubi vbi videlʒ q̄e
tatur. vt lapis mittit̄ deorſum
Mittit̄ etiā aliq̄d alicubi vt a
quo habeat̄. ſicut aliq̄s mittit
alicubi donū. Mittit̄ ſup ad
aliquid qd̄ operet̄. ꝛ ſic mittit̄
filius vel ſpūſſcūs vt alicubi ī
inhabitandum. vt alicubi ad
poſſidendū. vt donū. vt: ali/
quid. ſ. ad effectū ꝯferendum.
Et ideo miſſio ꝑ cōparationē
ad terminū reperit̄ cōpletiſſi/
me in diuinis multomagis q̄ʒ
ī creaturis. Si aūt loquamur
de miſſione in cōparatione ad
miſſum. ſi in his inferioribꝫ po
nit triplicē ꝯditionē īperfecti/
onis. ſ. ſeꝑationē ſubiectionē
ꝛ mutationē. quē quidē nō ſūt
in diuinis. Eſt tn̄ aliq̄d perfe/
ctionis ibi iſtis correſpōdens.
ꝛ rō huius pʒ ſic. In iſtis infe
rioribꝫ ſeparat̄ miſſus a mitten
te. nā cū mitto aliquē romam
qꝛ roma diſtat a me. ille quem
mitto ſeparat̄ a me. In diuinis
ꝟo qꝛ deus mittens eſt vbiq̄ʒ:
nulla ē diſtantia. ideo nulla ſe
paratio. Loco tn̄ huiꝰ ē miſſi
a mittēte egreſſio ſicut emana/
tio. ¶ Similit̄ in his inferiori
bus ē in miſſo ſubiectio ꝓpter
differentiā mittentis ad miſ/
ſum. qꝛ miſſus differt a mittē
te in ſubſtātia Sed in diuinis
nō eſt ſubalis differētia ꝛ ideo
oīa ſunt equalis nobilitatis in
miſſo ꝛ mittēte. Sic etiā ī his
inferioribꝫ ē in miſſo mutatio
ꝓpter diſtantiā miſſi a t̄mino
Nō ꝟo in diuinis miſſus nul
li loco abeſt. ideo nō ē ibi mu
tatio ſed alicuiꝰ effectꝰ deno/
uo ꝓductio. hec Bonauētura
Scūs ꝟo Tho. i. pte. q. xliij.
eandē ſnīam ꝯfirmās ita aſſe
rit. ꝙ in rōne miſſionis duo i/
portant̄. Quoꝝ vnū ē habitu
do miſſi ad eū a quo mittitur
Aliū ē habitudo miſſi ad ter
minū ad quē mittit̄. Per hoc
aūt ꝙ aliq̄s mittit̄ oſtendit̄ ꝓ/
ceſſio q̄dā miſſi a mittēte: vel
ſm̄ iperiū ſicut dn̄s mittit ſer/
uū. vel ſm̄ ꝯſiliariū. vt ſi ꝯſili/
arius dicat̄ mittere regē ad bel
landū. Vel ſm̄ originem vt ſi
dicat̄ ꝙ flos mitit̄ ab arbore.
Oſtēdit̄ etiā habitudo termi
ni ad quē mittit̄ vt aliq̄ mō ibi
eē icipiat. vel qꝛ priꝰ ibi oīo n̄
quo mittit̄. Vel qꝛ incipit ibi

aliquo mō eē quo ṗus nō erat Miſſio ḡ diuine pſone ɔueni re pōt ſm ꝙ īportat ex vna pte pceſſionē originis a mittēte. et ſcōm qđ importat ex alia parte nouū modū exiſtēdi in aliquo ſicut fili⁹ dr̄ eē miſſus a patre in mundū ſm ꝙ incipit eſſe in mūdo viſibile per carnē aſſū/ ptā. ⁊ tñ antea in mundo erat vt dr̄ Jo. i. c. Nō ponit̄ ḡ miſ/ ſio in diuinis q̄ fit ſm motum localē. q̄re nec ibi ē ſepatio. ſed ſola diſtinctio originis. Neq3 pōt ibi eē minoratio cū non ſit a principio mittēte aut ſm im perii. aut ſm ɔſiliū. q2 iperās eſt maior ⁊ ɔſiliās ſapiētior. ⁊ vt p̄dictū ē miſſio illa nō ipor tat niſi pceſſionē originis que ē ſm eq̄litatē ¶ Scōm dubiū fuit. vtꝝ miſſio ſit q̄d creatum vel increatū. Ad qđ ita rñdet alex. in prima ſūme. ꝙ miſſio ſi ue dicat̄ actiue de patre reſpec tu filij ſiue de patre ⁊ filio reſ/ pectu ſpūſſancti. ſiue dicat̄ paſ ſiue de filio vel ſpūſcō eſt q̄d i creatū ⁊ idē ꝙ de⁹ Nā pceſſio ſpūſſci eſt ipſe ſpūſſcūs pcedēſ ⁊ ſanctificatio ſpirituſſancti ē ipſe ſpiritus ſanctus ſanctifi/ cans. ſed miſſio ſpūſſancti eſt eius pceſſio a patre ⁊ filio ad ſanctificandū creaturā. vtrun ꝗ aūt ē quid increatū. qđ eſt ſpūſſanctus. ergo miſſio q̄ ſpi rituſſcūs ē miſſus eſt aliq̄d in creatū. Et eadē rōne miſſio q̄ filius mittit̄ qua pater mittit ¶ Tertiū dubiū fuit. Utrum miſſio dicatur de deo ex tem/ pore vel ab eterno. Et rñdent doctores theologi ꝙ dr̄ ex tp̄e Uerūtñ alex. in primo ſumme dicit ꝙ in miſſione duo ſūt eſt em̄ ibi principale ſignificatu3 quod eſt q̄d inceratū ⁊ eſt ibi aliqđ cōnotatū. ſ. effect⁹ in rō nali creatura qđ eſt q̄d creatū Nā miſſio eſt pceſſio alicuius perſone manifeſtata in creatu ra. vel manifeſtatio pceſſionis eterne facta rationali creature Rōne ergo cōnotati qđ tēpo rale ē dr̄ miſſio tp̄alis. ¶ Sed fcūs Tho. in. i. parte vbi ſ̄ di cit. ꝙ in his que iportant origi nem diuinaꝝ pſonaꝝ eſt q̄dā differentia attendēda. Que/ dā em̄ in ſui ſignificatiōe ipor tant ſolā habitudinē ad prin cipiū vt pceſſio ⁊ exitus. Que dā ꝟo cū habitudine ad prin/ cipiū determināt pceſſiōis ter minū. quoꝝ q̄dā determinant terminū eternū ſicut generatio ⁊ ſpiratio. Nā generatio ē pceſ ſio diuine pſone in natura3 di uinā. ⁊ ſpiratio paſſiue accep/ ta iportat pceſſionem amoris ſubſiſtētis Quedā ꝟo cū ha/ bitudine ad principiū impor tāt terminū tp̄alē ſicut. miſſio 3

⁊ datio. Mittitur eñ aliqd ad
hoc vt in aliquo ſit. ⁊ datur ad h̄
vt habeatur. Perſonã aũt diuinã
hẽri ab aliq̃ creatura vel eẽ no
uo mõ exiſtendi in ea ẽ qđdam
tp̄ale. vñ miſſio ⁊ datio i diuiſ
dicũtur tp̄alit tm̄. Generatio au
tẽ ⁊ ſpiratio ſolũ ab eťno. Pro
ceſſio aũt ⁊ exit⁹ dicũtur in diuinis
eternalit ⁊ tp̄alit. Naꝫ fili⁹ ab
eťno ꝓceſſit vt ſit de⁹. tp̄alr au
tẽ vt ſit hõ ſm miſſionẽ viſibi
lem vł vt ſit i hoĩe ſm miſſionẽ
iuiſibilẽ. ¶ De tp̄e die ⁊ hora
miſſionis ſpũſſci. ¶ Scd̃a ꝯſi
deratio de miſſiõe ſpũſſci ꝺz tẽ
poralitatis. In qua q̊ tp̄e miſ
ſus fuit aplis ꝓ̄derare debe
bem⁹. nã q̇nq̃geſima die poſt
xp̄i reſurrectionẽ myſteriũ illđ
fuit celebratũ. Et h̄ q̇dem con
grue factũ eẽ ꝯſtat. tũ qꝛ in ve
teri teſtamẽto. ſic fuerat figura
tũ dum q̇nq̃geſima die poſtq̄
moyſes eduxerat filios iſrael đ
egypto deſcẽdit de⁹ in igne in
mõte ſynai. Sic ⁊ q̇nq̃geſima
die poſtq̄ xp̄s traxit p̄res đ in
feris, deſcẽdit ſpũſſcũs i liguis
igneis. Tũ etiã vt q̄ in iubileo
bñficia ꝓplius accipiebat data
fuiſſe, multo copioſiora i xp̄m
credentibꝫ a ſpũſcõ noſcantur
Ut eñ colligitur ex. xxv. c. Leui
tici. Nũero q̇nq̃genario ãnoꝝ
in iubileo debita remittebantur
Ita ſpũſſci gr̃a in aplos deſcẽ
dentis peni tentibꝫ pctã ⁊ debi
ta remittuntur. Similit i illo iu
bileo ſui donabantur libertati.
Ita nũc ſpũſſcũs liberat a ſui
tute diaboli in ſpem glorie fili
orũ dei. Adhuc i eo recuꝑabãt
hereditates amiſſe. ſic ſpũſſcũs
ẽ pign⁹ hereditatis nr̃e. Uenit
etiã ſpũſſcũs i die dñica vt eẽt
dies renouatiõis q̄ fuerat ⁊ cre
atiõis. Dñica nãq; die creat⁹
eſt mũd⁹. Hora adhuc q̄ ſpũſ
ſcũs in aplos deſcẽdit fuit ter
tia vt pꝫ ex auctoritate eccleſie
q̄ cãtat in hymno. Dũ cunctis
hora tꝛia repẽte mund⁹ itonat
orãtibꝫ aplis deum veniſſe nũ
ciat. idipm hẽtur ex ꝟbo petri ac
tuũ. ij. c. Fuit autẽ iſta hora cõ
ueniẽs. tũ qꝛ ſpũſſcũs ẽ tertia i
trinitate ꝑſona. tũ qꝛ p̄mi pen
tes dicuntur i hora tꝛia ꝑdidiſſe
gratiã vt ponitur in cõpẽdio the
ologie li. i. vñ ꝯueniens fuit q
eadẽ hora aplis redderetur. tum
etiã vt inſinuetur q i tꝛio tp̄e gr̃a
dei copioſe in mũdũ effuſa eſt.
nã gen⁹ hũanũ ſub triplici ſta
tu decurrere põitur a doctoribꝫ.
¶ Prim⁹ legis nature ab adã
vſq; ad moyſen. ¶ Scd̃s fuit
legis ſcripte a Moyſe vſq; ad
xp̄m. Tertius legis gr̃e a xp̄o
vſq; ad completũ numeꝝ ele
ctoꝝ. ¶ Tertia cõſideratio de
miſſiõe ſpũſſci ꝺz q̄litatẽ. Du
plex ẽ miſſio ſpũſſci. vna iuiſi
bilis q̄ mittitur i mẽtẽ ad ſcifica
dũ creaturã ⁊ iſta miſſio fit ad

ínhabitationē creaꝶe rōnalis.
Alia ē miſſio viſibilis.ſic appa
ruit ſup xp̄m ī colūbe ſpecie et
ſup apl'os in linguis igneis. q̄
ſpm̄ſcm̄ inuiſibilē habere cupit
op⁹ ē vt ſe ꝯformet aplis ī qbꝫ
ſeptē ꝯditiōes deſcribūꝶ fuiſſe.
¶ Pria ꝯditio fuit qꝛ erāt aīo 1
qeti.ꝛ h̄ ē qđ đꝛ Act.ij.ca. Dū
cōplerenꝶ dies pēthecoſtes.i.
dies reqetiōis Illud em̄ feſtū
erat ad requiē deputatū. Jō
dixit de⁹ p Iſaiā.c.lx. Super
quē reqeſcit ſpūs me⁹ niſi ſup
humilē ꝛ qetū. ¶ Scđo erant 2
apl'i dilectiōe vniti. qđ notaꝶ
cū đꝛ.erāt oēs piter Erat qđē
eis coꝛ vnū ꝛ aīa vna.ſicut em̄
ſpūs hoīs nō viuificat mēbꝛa
coꝛpis niſi vnita. Sic nec ſpūſ
ſcūs mēbꝛa ſpūalia. ¶ Tertio 3
erāt apl'i loco ſecreti.đ h̄ ſbdiꝶ
in eodem loco .ſ.in cenaculo.
¶ Quarto erāt oꝛōi aſſidui .iō 4
ſubdiꝶ.erāt pſeuerātes vnanī
miꝶ ī oꝛōe.de illis cātat eccleſia
Oꝛātibꝫ aplis deū veniſſe nū
ciat.¶ Quito erāt hūilitate p̄ 5
piti ex eo qđ ſcribiꝶ.qꝛ erant ſe
dentes.i.hūiles.¶ Sexto erāt 6
pace ꝯiūcti.qꝛ erāt in hieꝛl'm q̄
īterp̄taꝶ viſio pacis.¶ Septio 7
erāt ꝯtēplatiōe erecti.p h̄ qꝛ đꝛ
qꝛ recepūt ſpm̄ſcm̄ in ſupioꝛi
cenaculo. ¶ Qualiter autem
miſſio illa viſibilis in apoſto
los fuerit completa đclaratur
actuū.ij.c.vbi dicitur. Factuſ
eſt repente de celo ſonus tanq̄
aduenientis ſpiritus vehemē
tis.ꝛ repleuit totam domum
vbi erant ſedentes. Nicola⁹ đ nicolay
lira.ſedentes ideſt manētes eo
modo quo dicitur in Deutro.
c.ij.ſediſtis ī cades barne mul
to tp̄e.i.mānſiſtis.nā apl'i tunc
erāt ī oꝛōne q̄ nō fit ſedēdo ſed
magis flectēdo genua vel ſtan
do.¶ Inſup Luce.vl. xp̄s di
xerat eis Sedete in ciuitate.i.
manete q̄uſq₃ induamini ꝟtu
te ex alto. Et appuerūt ill' diſ
partite lingue tāq̄ ignis ſedit
q₃ ſup ſingulos eoꝝ. ꝛ repleti
ſūt oēs ſpūſcō. ¶ Sꝫ poſſet ali
q̄s q̄rere an apl'i añ iſtā diē ac
cepāt ſpm̄ſcm̄.ꝛ rn̄dēt docto
res q̄ ſic.ſꝫ nō ī tāta copia Cū
em̄ fuerūt vocati ad xp̄i ſeq̄laꝫ
ꝛ apl'atū recepūt ſpm̄ſcm̄ ad
ꝑpꝛiam iuſtificationē ꝛ ꝑſona
lem ꝑfectionē.qñ aūt miſit eoſ
ad p̄dicandū añ ſuā paſſionē
tūc receperūt ſpm̄ſcm̄ ad infir
moꝝ curationē ꝛ miraculoꝝ
opationē. Dedit nāq₃ ꝑtātem
illis curādi lāguoꝛes.eijciendi
demones .ſicut pꝫ Math.x.c.
Sed qñ inſufflauit ꝛ dixit eis
Accipite ſpm̄ſcm̄.tūc recepūt
eū ad pctōꝝ remiſſionē ꝛ ſacro
rū miniſtrationē. Et vt refert
Aug⁹.iiij.li.de tri. Flatus ille
coꝛpoꝛe⁹ ſubſtātia ſpūſſci nō

1 eloquentia in linguis
2 audacia in tormentis
effectus 3 efficacia in miraculis
4 predicatione a vicijs quia morte non potest ponere

fuit ſed demonſtratio ꝑ ꝯgruā
ſignificationē nō tm̄ a pr̄e ſed a
filio procedere ſpm̄ſanctū. Et
ſpiritusſanct⁹ ibi nō accipit pro
ut eſt tertia in trinitate perſona
ſed pro dono ſpiritusſancti vt
ſit ſenſus accipite ſpiritūſanctū
id ē donū ſpiritusſācti prout ex
ponit philippus de monte cale
rio in euāgelio Johānis. Jſta
vero die apl'i receperūt ſpm̄ſan
ctū ad habendā intelligentiam
ſcripturarū. vt declarabim⁹ in
ſequēti myſterio ⁊ noticiā oim
linguarū ad audatiam ⁊ forti-
tudinē ad oim meritorū pleni-
tudinē. ad predicationē euāge
lij. ad tolerationē martyrij. ad
ꝯuerſionē populorū ⁊ coruſca-
tionē miraculoꝝ. Ergo repleti
ſunt nō ſolū plenitudine ſuffi-
cientie. ſed etiam plentudine re
dundantie.

¶ Nō apl'i faciēte ſpūſācto lo-
quebant varijs linguis. ⁊ acce
perūt ſciam diuinaꝝ rerū atq̄
fortes facti fuerūt vt non time
rēt cruciatus neq̄ mortē

Capitulum tertium.

Ertiū myſteriuz cō
templandū de ſpiri
tuſctō dr̄ operatōis
Jnter cetā q̄ppe ſtu-
pēda q̄ in apl'is ē opat⁹. ſunt p̄
cipue ⁊ ſingulariſſima tria.
¶ Primū fuit locutio.
¶ Secūm illuſtratio.
¶ Tertiū fortificatio.
¶ Primū op⁹ mirabile fuit lo
cutio. Nā ſtatī fecit illos loqui
ydiomata oim gentiū q̄ tn̄ ātea
nō didicerāt. Et lz quidā dice
re voluerint q̄ apl'i ligua ꝓpria
loquētes intelligebātur ab au
dietib⁹ ac ſi eoꝝ idiomata ꝓfer
rēt. Tn̄ verior ē ſnia illoꝝ q̄ tenēt
q̄ ipi apl'i varia linguaruz gr̄a
ꝑ ſpm̄ſanctū didicerūt. Vn̄ ec
cleſia de ipis cātat. linguis lo-
quūtur oim turbe pauet genti-
liū muſto madere deputant q̄s
ſpūs repleuerat Et act. ij. c. ſcri
bit. Ceperūt loq̄ varijs liguis
ꝓut ſpūſſctūs dabat eloq̄ illis.
Erāt aūt i hirl'm hitātes iudei
viri religioſi. i. in cultu dino de
uoti ſm̄ Nico. de lira ex oi na-
tiōe q̄ ſub celo ē q̄ ꝯuenerant in
hirl'm rōe feſti. Nā iudei capti
uati ꝑ ſalmanazar regē aſſirio-
rū nō redierūt i iudeā ſil'r capti
uati ꝑ regē caldeorū non redie-
rūt oēs q̄uis hr̄ent lniaz redeū
di. ſz remāſerūt m'lti amore fi
liorū q̄s genuerāt ibi ⁊ poſſeſſio
nū q̄s acq̄ſierāt. Multi adhuc
captiuati ꝑ antiochū regez gre
corū ⁊ diuerſis gētib⁹ vēditi re
māſerūt. Verūtn̄ aliq̄ eorū ma
gis deuoti ꝓpt reuerentiā tēpli
remeabāt aliqn̄ in hirl'm maxie
in ſolēnitatib⁹ magnis q̄rū vna
erat ſolēnitas pēthecoſtes. ⁊ dr̄
pēthecoſtes a pēta qđ ē q̄nq̄ ⁊

coſte qđ ē decē. Quinq̄geſima
nāq3 die a paſchate celeberri/
ma erat apđ iudeos ī mēoꝛiam
bñficij legiſdate q̄ fuit data in
mōte ſinay. Quinq̄geſima die
vt ſupi⁹ tactū ē poſtq̄3 filij iſrl̕
egreſſi ſūt de egypto Facta igit̕
hac voce.ſ.ſpūs vehemētis vel
vēti vel tonitrui q̄ ab alijs au/
dita fuit vl̕ aplo̕ꝝ ꝛ alioꝝ cu3
eis exiſtentiū deū voce magna
laudantiū. qui pri⁹ tioꝛe ducti
nō audebāt loqui. ꝯuenit mlti
tudo ꝛ mēte ꝯfuſa ē.i. ſtupefa/
cta. qm̄ audiebat vnuſq̄ſq3 lin
gua ſua illos loquētes dicebāt
aūt cū admiratōe. Nonne ecce
oēs iſti qui loquūtur galilei ſūt
ꝛ quō nos audiuim⁹ vnuſq̄ſq3
linguā nr̄am in q̄ nati ſum⁹. ꝑ
ti ꝛ medi ꝛ helamite ꝛ q̇ hitāt
meſopotoniā. iudeā. ꝛ capado
chiā. ponthū ꝛ aſiā. frigiā. ꝛ pā
philiā. egyptū ꝛ ꝑtes libie q̄ eſt
circa cirenē ꝛ aduene romani ꝛ
dicūtur h̕ rōani aduene potiuſ
q̄3 alij. tū q2 a remotioꝛib3 ꝑtib3
venerūt. tū q2 mare trāſierant.
Judei q̊q3 ꝛ ꝓſeliti.i. conuerſi
de gētilitate ad iudaiſmum cre
tes ꝛ arabes audiuim⁹ eos lo
quētes nr̄is linguis magl̄ia di
Alij aūt irridētes dicebant q2
muſto pleni ſūt. ꝓ q̇b3 cātat ec
cleſia Muſto madere deputāt
quos ſpūs repleuerat. tñ petr⁹
v̇itatē rei ꝑ ſcripturas declara/
uit. ꝛ illa die appoſite ſunt ıđ ē
baptizate ꝛ ad numerū fideliū
ꝯgregate aīe circiter tria milia.
¶ Scđm op⁹ mirabile qđ ſpi 2
rituſſctūs in aplis fuit opat⁹ il
luſtratio dꝛ. Nā intellectū eoꝛū
illumiauit vt đ diuinis q̄ ad ſa
lutē ſunt neceſſaria. nihil peni
tus ignoraret. h̕ pꝛomiſerat eiſ
xp̄s. Cū dixit Jo. xiiij. Para
clit⁹ aūt ſpūſſctūs quē mittet
pr̄ in noie meo ille vos docebit
oīa ꝛ ſuggeret vobis oīa q̄cūq3
dixero vobis. ꝛ xvi. c. Cu3 vene
rit ille ſpūs v̇itatis docebit voſ
oēm v̇itatē. ꝛ Luce. xxi. c. Ego
dabo vobis os ꝛ ſapiam cui ñ
poterīt ꝯdicere aduerſarij veſtri
Res ē ꝑfecto ſtupēda q̄ tā cele
riter abſq3 doctoꝛe ſpirit⁹ſci ſo
la pn̄tia noticiam apli plenıſſi
mā accepert q̄ a moyſe ꝛ ꝓphet3
fuerāt ꝯſcripta. ¶ Hic Hiero.
ad paulinum ait. Phariſei ſtu
pēt in doctrina dñi ꝛ mirant̕ i
petro ꝛ Johāne quō legē ſciāt
cū lr̄as nō didicerint Quicq̇đ
em̄ alijs exercitatio ꝛ q̄tidiana
in lege dñi meditatio tribuere
ſolet illis ſpirituſſctūs ſuggere
bat ꝛ erāt iuxta qđ ſcriptū ē do
cibiles deo. q̇nimo de ſecret3 di
uinis mag3 fuert illumiati. q̄3
ꝓphe ꝯ veteri teſtam̄ti. ꝛ i maioꝛi
plenitudine gr̄am ſpirituſſācti
receperunt atq3 donū prophe/
tandi excellentius habuerunt.

¶ Nõ aũt aplĩ ꝓphetie mune-re fuerũt ꝑditi pꝫ actuũ.ij.c.v.c.vi.c.xi.c.xiij.c.xxvij. Tanta aũt fuit in illis vis doctrine ꝙ in oẽs gẽtes ꝛ nationes mundi ꝑ eos lux ṽitatis effulsit.

¶ Tertiũ opus mirabile qḋ spũſſcũs opatus ẽ in apoſtolis dicitur fortificatio qꝛ cordaeorum adeo fortificauit vt nullo timore. nullo terrore. nulla qꝫ cõminatione a xp̃i ꝑdicatione retardarenť. Ideo in ſermone q̇ legiť in officio apoſtolorum grego. ait. Scriptũ ẽ. Spiritus dñi ornauit celos. Ornamenta eñ celoꝝ ſunt ṽtutes ꝑdicantiũ. Que videlꝫ ornamẽta Paulus enumerat dicens. Alij datur ꝑ ſpm̃ ſermo ſapiẽtie. alij ſermo ſciẽtie ſm̃ eũdem ſpm̃. alij fides in eodẽ ſpũ. alij gr̃a ſanitatũ in vno ſpũ. Et ĩfra Quot ſũt bona ꝑdicantiũ tot ſũt ornamẽta celoꝝ. Hinc rurſus ſcriptũ ẽ Verbo dñi celi firmati ſũt. ꝛ ſpũ oris eiꝰ omnis ṽtus eoꝝ. ṽbũ eñ dñi filius eſt patris. ¶ Sed eoſdẽ celos videlꝫ ſcõs aplos vt tota ſimul trinitas oñdať opata repente de ſancti ſpũs diuinitate. adiungiť. Et ſpũ oris eius oĩs ṽtus eoꝝ. Celoꝝ igiť ṽtus de ſpũ ſũpta ẽ. qꝛ mũdi huius poteſtatibꝫ ɔ̄tire nõ ꝑſumerent niſi eos ſcĩſpũs fortitudo ſolidaſſet. Quales nanqꝫ doctores ſcẽ ecclesie ante aduentum huius ſpũs fuerint ſcimus. et poſt aduentũ illiꝰ cuiꝰ fortitudinis facti ſũt ɔſpicimus. Certe ipſe paſtor ecclesie petrꝰ q̄nte debilitatꝭ. q̄nteqꝫ formidis ante aduentũ huiꝰ ſpũs fuerit ancilla hoſtiaria reqſita dicat vna eñ mulieris voce ꝑcuſſus dũ mori timuit vitaꝫ negauit. Et tũc petrus negauit in terra cũ latro ɔfitebať in cruce. Sꝫ vir iſte tãte formidinis qualis poſt aduentum ſpiritus exiſtat audiamus. Fit conuentus magiſtratuum atqꝫ ſeniorũ ceſis denũciať aplis ne ĩ nomine ieſu loq̇ debeant. Petrꝰ magna auctoritate reſpõdit. Obedire oportet deo magis ꝙ̄ hoĩbꝫ. Et rurſũ. Si in ɔſpectu dñi iuſtũ ẽ vos potiꝰ audire ꝙ̄ deũ iudicate. Libens btũs andreas ꝑſecutoribꝫ ſuis rñdit. Tãto eñ ero regi meo acceptior q̄nto ꝓ eius noĩe fuero ꝑmanẽs in tormẽtis ɔſtantior. Nõ eñ poſſumꝰ q̇ audiuimus ꝛ vidimꝰ nõ loq̇. ꝛ illi q̇dem ibãt gaudẽtes a ɔſpectu ɔſilij. qm̃ digni habiti ſunt ꝓ noĩe ieſu ɔtumeliã pati. hec ille. ¶ Securꝰ ꝛ gaudẽs ad crucem ꝓperauit petrꝰ. ita ꝛ frater eiꝰ andreas. qꝛ ſpũſſcũs erat ĩ eis. Silr̃ ꝛ aplĩ ceteri mortem

violentā letanter tulerunt. qꝛ ſpūſſcūs oēm ab eis timoꝛem eiecerat. Nec tm̄ apoſtolis hec foꝛtitudo ſupnaliter tributa ē Quinimo ⁊ ſanctis vt ſic di/ cam īnumeris ꝯfeſſoꝛib⁹ ꝟgini bus ⁊ martyrib⁹. Quiſnā fecit tᵱaliū bonoꝝ ꝯtēptoꝛes eos ꝗ xp̄m nudū nudidi ſecuti ſunt. niſi ſpūſſcūs. Quis habitare fecit in ſolitudine in ſpeluncis amicos dei. vigilātes oꝛantes ⁊ carnē duriſſimis ieiunijs diſ ciplinis ⁊ ꝟberib⁹ affligētes: ni ſi ſpūſſcūs. Quis deniqꝫ fecit martyres aīo intrepido tot il/ lata toꝛmēta exꝗſitiſſima cru/ ciatuū genera ꝑpeti niſi ſpūſ ſanctus. Ubi admirari pluri/ mū ſimul ⁊ in fide conſolidari debemus. dum ſupdicta om nia in ſexu fragili mulieꝝ inue niri conſpicimus. O vereſtu/ penda virtus ſpūſſancti. Que tot homines ſupꝛa hoīes ele/ uauit. O gratia dei electis co pioſiſſime diſpenſata. que ter renos homines celeſtes affecit O fons indeficiens bonitatis dei ad quem cuncti moꝛtales confugere ſecuri debent. quo. niā vt inqt Cypan⁹ in epiſto la ad Donatum. Profluens largiter ſpiritus nullis finibuſ ꝑmitur. nec vllis coercentib⁹ clauſtris intra certa metarum ſpacia refrenatur. Manat iu giter. exuberat affluenter. No ſtꝝ tm̄ pect⁹ ſitiat ⁊ pateat. qn tum illuc fidei capacis aſſeri mus. tantum inde gratie inun dantis haurimus. Hec ille. Supplici coꝛde igitur poſtule mus vt pijſſim⁹ deus ſpiritū ſancto ſuo repleat coꝛda nr̄a. Qui ſit benedictus in ſecula ſeculoꝛum Amen.

¶ Explicit quadrageſimale ꝺ peccatis ceptū in ciuitate Li tij. ibiqꝫ completū ad laudē ⁊ gloꝛiam omnipotentis dei ⁊ virginis gloꝛioſe marie ac bea tiſſimi patris Franciſci ⁊ noui ſancti Bonauenture. amen. Finitū eſt anno dn̄i. M. cccc. xc. tertio Noñ. decēbꝛis.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Poznaniu
Uniw. im. A. Mickiewicza

¶Ad reuerendiſſimum dominum Johannem de arago/ nia ſcẽ romane eccleſie. tt. ſancti Adriani p̄ſbyterꝝ cardinalẽ.

¶Conſiderãti ſepenumero mihi ac memoria reuoluẽtis. Reuerendiſſime pater ac illuſtriſſime dñe funeſtas mortaliũ clades ob truculẽtes bellorꝝ calamitates ⁊ ſeuiſſimas peſtes: q̇bꝰ tot illuſtribꝰ viris deſtitute remãſerint plurime ciuitates italie: ⁊ que domus magnis vndiqꝫ familijs replete erant: nunc ſine habitatoribꝰ corruere videant̄: quodqꝫ mirabilius ꝓfecto eſt paucis qui ſupuixerunt hominibꝰ: etiã in noſtra que olim magna grecia dicebat̄ patria adeo fertili vt nõ modo pleriſqꝫ vrbibꝰ: ſed regionibꝰ ſolita fuerit ex ſuarꝝ frugũ copia ꝓuidere: tanta ſupuenerit terre ſterilitas quantã vix potuimus vita comite ꝑtranſire. In mentẽ venit hec omnia ad iuſtũ dei iudiciũ referre: qui de ſceleribꝰ tota quibꝰ italia corrupta eſt ſumat vltionẽ. Ab eo eñ tpe quo diuinus ille p̄co Bernardinus cepit latinis p̄dicare arguens vicia populorꝝ in hanc vſqꝫ diem ex nõnullis quos ad bene beateqꝫ viuendũ ꝯuertit paucos ꝑſeueraſſe videmus; ac tandẽ creſcente in humanis cordibꝰ malignitate ad vomitũ oẽs rediſſe. Et nõ eſt qui faciat bonum nõ eſt vſqꝫ ad vnũ. Jam in cõmnnẽ publicũqꝫ vſum occidentis ſeculi prauitas ⁊ obſcena xp̄ianorꝝ flagicia deuenerũt. Nã ſine rubore cognite ĩpietatis ac timore dei apta frõte a multꝭ impudẽtiſſime ꝯueniunt̄ ⁊ exigunt̄ vſure violentes rapine ⁊ extorquendi eris cauſa fraudes doliqꝫ dãnatiſſima q̄qꝫ ſimoniace labis impuniſqꝫ licentia quadã ſub coaptatione ꝟborꝝ ac pontificij iuris legiſqꝫ ciuilis accõmodatione malicioſa ue interp̄tatione etiam publico ſub iudice repetunt̄: quo fit vt in mẽdacia falſaqꝫ teſtimonia atqꝫ piuria labant̄ neceſſe ſit. Juſticia ꝟo q̄uis omniũ ore laudet̄: omniũ tñ alget operibꝰ tantũqꝫ ſibi nihil rei q̄ multũ nominis ⁊ plus iniurie vẽdicauit Nihil etiã frequẽtius eſt in vſu q̄ in ſanctos deũqꝫ ipm blaſfemie ac maledicta quibꝰ ⁊ ſuperi ac maiores natu parẽteſqꝫ paſſim ⁊ indifferent̄ afficiunt̄. Quid de vanitatibꝰ referã: inutilibuſqꝫ ornamẽtis ac ſumptibꝰ. Nemo eſt q̇ nõ dicã equare ſed ãncellere velit vicinos honoribꝰ ac magnificentia. vñ frequent̄ ꝯtingit vt cõmitti viris neq̄ant paupꝑtate ⁊ coacte nõ

P

nunq̄ꝫ p̄ſepibus proſtant turpe lucrū ſupba emulatione ſectā
tes. Omnes p̄terea explendis ꝑ ſua volūtate libidinib⁹ vaca
re inniti q̄ꝫ videmus. Dis vt ꝓpheta inquit caro corrupit vi
am ſuam. Contemptui habentur ſacra omnia: dei cultus ⁊
eccleſiaſtice dignitates apud p̄ncipes magiſtratuſq̄ʒ ſecula
res nullo habent̄ p̄cio. Nec curare deū credūt mortalia cuiq̄ꝫ
Religiones aūt ſunt oib⁹ vilipendio. viduaꝝ nocere: pupillo
rumq̄ʒ ac orphanoꝝ eiulatus ac pia omniū vota q̇ in h̄ mun
do eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſticiā equiſſimi iudicis magni dei iracun
diam furorēq̄ʒ aduerſus impia hec noſtra tp̄a concitarunt. q̄
omnia cū ſanctiſſimus in xp̄o pater ⁊ dn̄s noſter clemētiſſim⁹
Sixtus diua ꝓuidentia papa q̄rt⁹ ex paſtoralis officij debito
vigili cure ꝑcurreret feraꝝ incurſib⁹ q̄b⁹ romanus grex quē p̄
ceteris intrinſeca charitate ꝓſequit̄ volens occurrere poſtq̄ꝫ re
ſtitutaʒ illuſtratāq̄ʒ vrbem ad reformanda ingenia atq̄ʒ illu
ſtrandas morib⁹ hominū mentes ſeſe ꝯuertēs Licio vocauit
me ſuauiſſimus litteris ſuis de peccatoꝝ grauitatib⁹ quib⁹ hu
mana infirmitas p̄mit̄ ꝓ viriū meaꝝ facultate dictuꝝ romanū
q̄ʒ populū ac oēs qui romanā ſequūtur curiā ſuis ſceleribus
arguturꝝ. ¶ Glorioſo igit̄ nomini tuo q̇ apud ſororiū vngarie
regem ſereniſſimū apoſtolica legatiōe fungēs. Inſtituto huic
meo intereſſe nō potes. ipſos ſermones meos ob debitā in te
obſeruantiā ſeruitutēq̄ʒ idcirco dicaui vt correcti ⁊ emendati
vbi oportuerit ſapientia tua litterarūq̄ʒ munimētis cōmēda
ti nō romanus modo. ſʒ omnib⁹ xp̄ifidelib⁹ ⁊ poſteris quoq̄ʒ
eſſent ꝓfuturi in quib⁹ nō eloquentie fuco veꝝ ſapientia docu
mentis vtendū cenſui quo plane oēs intelligerēt que ſeipſa ſa
tis ornata eſt veritatē. Sume igitur p̄ſul optime opuſculum
hoc noſtꝝ qđ ꝓ animi recreatiōe tui quomodoq̄ʒ legere ac re
petere digneris: qui me p̄dicantem tua p̄ſens benignitate au
dire plurimum delectatus es. Et bene vale virtutū omnium
decus ⁊ ſpeculum eccleſie dei.

¶Tabula ſermonū capitulo/
rum ꝛ folioꝝ incipit.

¶Et p̄mo dñica ſeptuageſime
de numero dānatoꝝ ꝓpter eoꝝ
peccata. Sermo p̄m⁹ folio.ij
Qđ multo plureſ ex hoib⁹ erūt
dānandi q̄ȝ ſaluādi ꝓpter illoꝝ
pctā. ꝛ qualiter numer⁹ electo
rū erit grādis abſolute. ſȝ exi/
gu⁹ ꝛ pu⁹ reſpectiue. ca.i. ij.
Qđ dānatio reproboꝝ n̄ repu
gnat bonitati nec caritati neq̄ȝ
volūtati ſūmi dei. ſic q̄dē fal/
ſo conati ſūt ꝑſuadere. ca.ij iiij
Qđ ſol⁹ deus cognoſcit nume
rū electoꝝ. ꝛ de aſſumēdis ad
ordines angeloꝝ. ca.iij. fo.vi
¶Dñica.lx. de trib⁹ nocumēt
pcti mortalis ꝓpt̄ q̄ merito vn⁹
q̄ſq̄ȝ pctā vitare dȝ. ſmo.ij. vij
Qđ pctm̄ fac̄ hoīs volūtatem
malignā q̄ a deo data ē hoī bo
na lȝ ſit ad bonū ꝛ malū verti
bilis ꝛ qualiter omne peccatū
eſt volūtariū. ca.i. viij
Qđ pctm̄ ꝑuertit hoīs rōnē ꝛ
rōnalē creaturā vilificat facit
q̄ȝ ſimilē beſtijs. ꝛ đ multiplici
rōnis ꝯſideratiōe. ca.ij. xi
Qđ pctm̄ facit hoiem ſuū q̄m
ꝟa libertas ē viuere ſm ꝟtutē:
ꝛ ꝯtū libertas ē magnifacien
da p̄cipue libertas animi. ca/
pitulū.iij. xiiij.
¶Dñica q̄nquageſime de pe/
nis tp̄alib⁹ ſepiſſime aduenien
tib⁹ ꝓpter pctā. ſmo.iij. xv.
Qđ pene tp̄ales. ſ. peſtilentie
guerre fames tremor⁹ ꝛ ſilia i/
mittūt̄ a iuſto deo ꝓpt̄ iniq̄ta/
tes ꝛ ſcelera ꝯploꝝ. ca.i. xvi.
Qđ de⁹ nō ſp punit i hac vita
peccātes. ꝛ q̄ȝ iuſte ill̄ tribuit ꝛ
rōnabil̄r ſua dona ꝛ beneficia.
capitulū.ij. xvij
Quare de⁹ dū ꝓpt̄ pctā tp̄aleſ
penas imittit ꝛ etiaȝ q̄re ſepe
ſuos amicos ꝛ ſuos affligit. ꝛ
nō ſp bonis largit̄ bona in vi
ta p̄ſenti. ca.iij. xviij
¶Feria q̄rta cineꝝ. de tribus
nocumētis pcti ꝓpter q̄ vnuſ
q̄ſq̄ȝ in pctō exiſtens ad pniaȝ
reuerti debet. Ser.iiij. xx
Qđ p pctm̄ aīa ſepat̄ a deo nō
ſolū ꝓpter multa. ſȝ etiā ꝓpter
vnū mortale. ꝛ q̄ȝ ꝑue. dānum
ſit iſta ſepatio. ca.i. co.fo.
Quod peccatum facit hoiem
fatuum. ꝛ q̄ ſtulticia triplex eſt
capitulū.ij. xxij.
Quod pctm̄ cōtriſtat mentes
peccatoꝝ dū ad ſe redeūt ſicut
econuerſo virtus letificat ani/
mam. capitulū.iij. xxiij
¶Feria quinta prime hebdo/
made. de friuola ac debili excu
ſatione peccati. Ser.v xxiiij
Quod nulla eſt excuſatio eoꝝ
qui dicūt deū eſſe cauſam pec/
cati. ꝛ quare deus pmittit ma
la fieri. ꝛ an poſſit p̄cipere ma/
la. capitulū.i. xxiiij.

Qđ irratōabilis ē excuſatō peccati cū hoim culpa referť ad influentiā ſiderū q̄ liberū arbitrium aſtringere nō pn̄t neq̄ȝ ad bonū neq̄ȝ ad malū. Ca. ij. xxvi
Qđ nō valet excuſatio eoꝝ qui dicūt cām pcti fore naturā inclinantē cū ex pte aīe ipſa ſemꝑ inclinet ad bonū. Ca. iij. xxvij
¶ Feria. vi. prime ebdōade iⁿ q̄dragesima. De excuſatōne pcti qua ſe tueri quidā putāt ex ipa ꝯſuetudine ⁊ de myſterijs ꝯſuetudinis. Sermo. vi. fo. xxviij.
Qđ ꝯſuetudo peccandi auget pctm̄ nō excuſat. ⁊ qualr̄ mala ꝯſuetudo inducit i aīa facilitatē ad peccandū difficultatē ad penitēdū. ⁊ obligationē ad patiendū. Capitulū. i. eodeȝ fo.
Qđ multe ſūt cōſuetudīes reprobate de q̄b⁹ fit exp̄ſſa mentio in iure. ſicut ptȝ in ſex ꝯſuetudinib⁹ q̄ h̄ loco ponuntur dimiſſis alijs. capitulum. ij. xxx.
Qđ ꝯſuetudo rōnabilis q̄ nō eſt cōtra aliq̄ȝ legē diuinam vel humanā obſeruāda ē tam gnālis q̄ȝ ſpālis. Caplm̄. iij. xxxi.
¶ Sabbato prime ebdomade De grauitate pcti. ⁊ quo mō vnū pctm̄ ē altero grauiꝰ rōne perſone ⁊ obiecti ⁊ nocumenti Sermo. vij. folio xxxij.
Qđ grauiꝰ peccāt eodē genere peccat docti q̄ȝ indocti ⁊ ſupiores q̄ȝ inferiores. ⁊ illi etiaȝ qui peccant cū magꝭ iꝓba voluntate. Capitulum. i. xxxij.
Qđ culpa tāto ē grauior q̄ȝto pſona cōtra quā peccatur ē dignior. ⁊ ſic peccatur in deuȝ in pximū ⁊ in ſeipm̄. cap. ij. xxxiij
Qđ vnū pctm̄ ē altero grauiꝰ rōne nocumēti ⁊ qualiter nocumentū ſe pōt hr̄e ad peccatum tripliciter. Capitulū. iij. xxxiiij
¶ Dn̄ica. i. in quadrageſima. De ſupbia domiorū ⁊ potentuȝ Sermo octauus. xxvij
Qualiter ſupbi dn̄i ꝯtēnūt deum nō reputādo ipm̄ ſupioreȝ ⁊ trāſgrediēdo diuia p̄cepta ac dī iudicia vilipēdēdo. ca. i. xxxv
Qđ principes ⁊ dn̄i ſupbi ꝯtēnūt ecciam ꝑuipendētes illius poteſtatē q̄ eſt ſupra oēm ptātē tpalem ⁊ intromittētes ſe de ſpūalib⁹ officijs ⁊ bn̄ficijs atq̄ȝ cēſurā eccie p nihilo ducentes. Capitulum. ij. xxxviij
Qđ principes ſupbi dn̄i ꝯtennūt ſuos pximos male ⁊ negligēter gubernādo ſubditos ⁊ grauādo illos indebite atq̄ȝ ꝯuerſando cum nimia continentia Capitulum. iij xliij
¶ Feria. ij. ſcđe ebdomade. xl. de iudicio generali quo terreri pn̄t ⁊ debent mētes ſupborum Sermo. ix. xliij.
De mira excellētia xp̄i q̄ ſedet ad dexterā p̄ris ⁊ vēiet in iudiciū cū triūpho lōge p̄ſtātior tri

umpho rōanoꝝ quē viſuri ſunt omē in maieſtate. Ca. i. xlv.
Qđ ꝯparebūt differēter in iudicio electi ⁊ reprobi. ⁊ qualiť ꝯuincūtur increduli ex prio ad uētu xp̄i vt etiā credāt ſcđm. et de tpe iudicij. Caplm. ij. xlix.
Qđ dura erit ⁊ terribilis ſnīa xp̄i ꝯ dānatos q̄s expellet a ſe cū maledictione deputādo eis habitationē perpetuā i igne inferni. Capitulum. iij. l.
¶ Feria. ij. ſcđe ebdomade De cauſis ex q̄bꝫ hoies inflanť ſupbia. Sermo. x. li.
Qđ mľti efficiūtur ſupbi ꝑpť nobilitatē originis vľ p̄rie cū tñ ṽa nobilitas in virtute cōſiſtit. Capitulum. i. eodē foľ.
Qđ multi efficiūtur ſupbi ꝑpť fortitudinē corp̄is q̄ ꝯpat hominē beſtijs ⁊ ſupať a fortitudine aī atq; i illa ꝯfidētes exponit p̄iculis. Capi. ij. lij.
Qđ mľti fiūt ſupbi eſtimātes pl⁹ debito ſuū intellectū ſpnendo ꝓximos ac dei obliuiſcēdo Capitulum. iij. liij
¶ Feria. iiij. ſcđe ebdomade. de ſupbia curioſoꝝ q̄ in triplici curioſitate precipue ꝯſiſtit. Sermo vndecimus. lv.
De curioſitate eoꝝ q̄ ob ſupbiā q̄runt ſcire aut a quo non decet aut id qđ ſciri nō dꝫ aut nō ad debitū finem. Ca. i. lv.
Qđ curioſi ex ſupbia ſpernūt veritatē dū ſcribiť vel narratur abſq; lenocinio verboꝝ. ⁊ q̄ pōt eſſe doctrina ſine eloquētia licꝫ eloquētia cū doctrina ſit ꝯmendabilis. Capi. ij. lviij.
Qđ curioſi ex ſupbia corporeos ſenſus ad vana dirigūt ⁊ illicita ⁊ p̄cipue inſpectaculorū inſpectōe. capi. iij. lix
¶ Feria. v. ſcđe ebdomade De ſupbia mulieꝝ ſatis tpate ⁊ modeſte recitādus ne patiātur ille que humiles ſunt ⁊ virtuoſe Sermo. xij. eo. foľ.
Quod mulieres ſupbe nolunt ſubeſſe viꝛ ⁊ ab illis dirigi ⁊ regulari. cap. i. lx
Qđ mulieres ſupbe excedunt modū ⁊ regulā in ornatu ⁊ cultu corp̄is ac pōpa veſtimentoꝝ Capitulum. ij. lxi.
Quod mulieres ſupbe ſunt in ſua ꝯuerſatōne ḡues atq; alijs moleſte. Ca. iij. lxiij.
¶ Feria. vi. ſecūde ebdomade de ſupbia ꝓthoplaſtoꝝ et lapſu hūmane naťe. Ser. xxxij. lxiiij
Qualť ṽa ſunt q̄ dicūť u lapſu hūane nature ad quē coop̄atus fuit diabol⁹ quē recte p̄miſit đs hoiem impugnare. ca. i. eo. fo.
Quod pctm̄ ade fuit grauius pctis alioꝝ hoim ⁊ pctō mlierꝫ ſ. eue q̄ nihilomin⁹ ſupať i ḡulitate a pctō diaboli. ca. ij. lxxvij.
Quod humanū genus ꝯgrue reparacū eſt p̄ viam ſatiſfact o

d ſupbia
d ſupbia int[illegible]
d ſupbia curioſ[illegible]
d ſupbia int[illegible]
d ſupbia ꝓthoplaſtoꝝ

n ſo q̇ cū nō foret poſſibilis nec
hoi nec āgelo facta ē p xp̄m deū
⁊ hoīem. Capitulum.iij. lxix
¶ Sabbō.ij.ebdomode. De ſā
ctiſſima hūilitate Sermo quar
Q̄ð volēti hūi (tuſdecim⁹.lxx
litatē hr̄e neceſſaria eſt cognitio
dei ⁊ ſuipſi⁹ ac p̄xīmi in q̄ꝝ q̄li
bet tria ſūt ꝯſiderāda.ca.i.lxxi.
Qualiter inducūt nos ad hūi
litatē exortatōes ſcripturaruꝫ.⁊
grā hūilitatꝫ atqꝫ exēplū domi
nri ieſu xp̄i.q̇ nos v̄bo ⁊ exēplo
hūilitatē docet.ca.ij. lxxiij
Q̄ð duodeci ſūt regule obſuā
de ab his q̇ hūiles eſſe volunt q̄
dici etiā p̄nt duodeci ſigna v̄e
humilitatis.ca.iij. lxxiiij
¶ Dn̄ica.ij.in.xl. De ſupbia ſu
perſticioꝝ. Sermo.xv. lxxv.
Q̄ð ſupſticioſa ē diuinatō que
fit vel p ſomnia vel p auguria
vel p iudicia aſtrologoꝝ cū ipſi
p̄ſumūt ea q̄ dei ſunt p̄nuncia
re. Capitulū.i. lxxv
Q̄ð ſupſticioſa ē obſeruantia
carminū ⁊ portatōis breuium
atqꝫ tp̄m. Capi.ij. lxxix.
Q̄ð multi ſunt diabolo ꝯfede
raci rn̄ſa ab eis in ymaginibꝫ q̄
rētes vel illos reſtringentes e
nōnulli expreſſe profitētes Ca
pitulum.iij. lxxxi.
¶ Feria ij.tertie ebdo. De ſup
bia īfideliū ydolatraꝝ Mahu
metanoꝝ ⁊ iudeoꝝ q̇ oēs mori
untur etna morte. Sermo de
cimuſſextus. lxxx
Q̄ð ydolatrie a deo reprobati
ſūt ꝓpt illoꝝ ſupbiā ⁊ de origie
ac dilatatōe ydolatrie ⁊ de grui
tate illi⁹ pctī. ca.i. lxxxiij
Q̄ð ſaraceni ⁊ q̇libet de ſecta
Mahumeti moriēt morte ge
hene.⁊ d̄ illaꝝ gētiū ſeductōne
⁊ qualr̄ a xp̄ianis debēt euitari
capitulū.ij. lxxxv.
Q̄ð iudei oēs xp̄m negātes mo
riēt in pctīs ſuis.q̇ tn̄ tolerādi
ſunt.⁊ blādicijs ad fidē alicie
di atqꝫ cogēdi vt ſuiēt regulas
ab ecc̄ia ordiatas ca.iij.lxxxviij
¶ Feria.iij.tertie ebdo. De ſup
bia trāſgreſſoꝝ legꝫ canonice.
Sermo decimuſſeptim⁹ xci
Q̄ð oēs xp̄iani obligāt ad ob
ſeruandā legē canonicā in qua
dātur q̄ꝫ plura precepta. Capi
tulum primū. eodē fol.
Q̄ð lex hūana ex rōnabili cau
ſa ſm ea q̄ occurrere p̄nt mutat
rōnabiliter.ca.ij. lxxxij
Q̄ð in lege poſitiua rōnalis eſt
diſpenſatio q̄ fit ex neceſſitate
capitulū.iij lxxxij
¶ Feria.iiij.tertie ebdo. De ſup
bia tranſgreſſoꝝ legis ciuilis
Sermo.xviij. xci
Quid ē lex ⁊ de actibꝫ legꝫ atqꝫ
de illi⁹ neceſſitate c.i. lxxxiiij
Q̄ð ciuiles leges iuſte ſūt ſuā
de ⁊ q̄ aliqn̄ lꝫ facere p̄ter v̄ba
legis.⁊ qualr̄ melior ē ciuitati
bon⁹ miſter ſine lege q̄ꝫ lex ſine

miniſtro.capitulũ.ij lxxxv
Qđ m̃lte ſunt leges ciuiles re probate ⁊ alie auctẽticate. que đ i vero abrogate q̃ nõ dedignã tur ſacros canones imitari. capitulum tertium. lxxxvij.
¶ Feria. v. tertie ebdomade. de ſuperbia hereticorum Sermo decimus nonus. cij
Qđ quinq̃ ꝯditões requirun tur ad hoc vt q̇s ꝓprie dicatur hereticus. cap̃. i. ciij.
Qđ lꝫ multe fuerint hereticoꝝ ſecte fidei veritatẽ impugnãtes tñ hodie q̇nq̃ ſunt q̃ m̃ltos in uoluunt in italia. Capitulum ſecundum: cv.
Qđ heretici puniũtur quintu plici pena. ca. iij.
¶ Feria. vi. tertie ebdomade. de ſuꝑbia ingratoꝝ tã erga deũ q̃ꝫ ergo hoies. Sermo. xx. cviij.
Quid ẽ ingratitudo. ⁊ de g̃dibus ei⁹. ⁊ q̃uo null⁹ ingrat⁹ põt ſe excuſare. Ca. i. cviij
Qđ ingratitudo reprehẽditur ab auctoritate legũ ciuiliũ ⁊ hiſtoria gẽtiliũ ⁊ exẽplo brutorũ aialiũ. capi. ij. cx.
Qđ ꝓpter ingratitudinẽ auferuntur bona ⁊ oriũtur mala et ſubtrahuntur promiſſa bñficia Capitulum. iij. xij.
¶ Sabbato tertie ebdomade. De ſuperbia ſpernentium cõſilia ⁊ i ſuo ſenſu ꝯfidentiũ. Sermo viceſim⁹ prim⁹. cxiij.
Qđ ꝯmẽdatur ꝯſiliũ voce oĩꝫ ſcripturarum Et de ſeptẽ generib⁹ ꝯſilioꝝ. Ca. i. cxij
De quib⁹ nõ eſt ꝯſiliũ exquirenduꝫ ꝺ quo dãtur ſeptem regule negatiue ⁊ q̃ conſilium eſt de rebus dubijs ⁊ arduis. Capitulum ſecundum. cxvij
De ſeptem conditionibus conſilij vt recte fiat ac ſalubriter. capitulum tertiũ: cxviij.
¶ Dominica tertia in quadrageſima De ſuꝑbia ſciſmaticorũ. Sermo. xxij. cxix
Quid ẽ ſciſma ⁊ in quo differt ab hereſi ⁊ quomodo eſt vna eccleſia vniuerſalis ⁊ eccleſia romana eſt caput omnium eccleſiarum: cui preeſt papa vicarius xp̃i ⁊ ꝺ multis ſciſmatibus que fuerũt elapſis temporibus capitulum primũ. cxix.
Qđ ſciſma ẽ graue peccatuꝫ et de comparatione eius ad ydolatriam. Capitulũ. ij. cxxi
Qđ ſciſmatici priuantur poteſtate ordinis iuriſditõis ⁊ adminiſtratõis. ca. iij. cxxij.
¶ Feria ſcđa quarte ebdomade. De peccato ire. Sermo viceſimus tertius. xxiij.
Quod peccat ille qui omittit iraſci vbi ⁊ quando debet iraſci. capitulũ primũ. xxiij
Qđ ira ꝺi q̃ eſt ꝫm rõeꝫ q̃ dicitur ira ꝑ zelũ ẽ ꝯmẽdabilis ⁊ virtuoſa. ca. ij xxiiij.

Qđ ira iordinata pctm̄ eſt. et de ſpecieb⁹ ꝛ gradibus ꝛ nocumentis eius. ca. iij. cxxv.
¶ Feria tertia q̄rte hebdomade. De correptiōe fratn̄a Sermo. xxiiij. cxxviij
Qualiter corripere primū peccatorē eſt p̄ceptū affirmatiuū qđ oēs obligat etiā ꝛ peccatores. ꝛ quomodo inferiores corrigere poſſunt ſuperiores. Capitulū p̄mū cxxviij.
De triplici ꝯditiōe q̄ ſeruāda eſt in correptione fraterna vt fiat debito modo. ca. ij. cxxxi.
Qđ ē differētia inter denūciationē ꝛ accuſationem ſꝫ de modo fraterne correptionis. capitulum tertiū cxxxi.
¶ Feria q̄rta q̄rte hebdomade De ſcandalo phariſeoꝝ ꝛ aliorum. Sermo. xxv. cxxxiiij.
Quid eſt ſcandalū. ꝛ de triplici ſcandalo. ſ. actiuo paſſiuo et occaſionato. ca. i. eo. fo.
Quomodo ſpūalia bona que nō ſūt de neceſſitate ſalutis aliqn̄ omittēda ſunt ꝑpter ſcādalum. ca. ij. cxxxvi.
Quod tpalia bona ꝛ ſi nō ſpūtn̄ qn̄qꝫ dimittēda ſūt ꝑpt ſcādalum. ca. iij cxxxvij.
¶ Feria q̄nte q̄rte hebdomađ De trib⁹ effectib⁹ ire. ſ. murmuratione. clamore. ꝛ rixa. Sermo. xxvi. cxxxviij.
De murmuratione que fit contra ſociū ꝛ ſuꝑiores ꝛ deum et de grauitate huius peccati ac punitione. ca. i. cxxxviij.
De triplici clamore. ſ. orantiū ꝛ horribiliter peccantiū atqꝫ iraſcentiū qui turbāt domum vxorē ꝛ familiā. c. ij. cxxxix
De rixa ꝛ defenſione ſui ac pugnantib⁹ in duello ꝛ de ciuili. bello. ca. iij cxxxix.
¶ Feria ſexta q̄rte hebdomade De homicidio Sermo vigeſimuſſeptimus ꝛ non⁹ cxli
Qđ crudeles ſūt qui ſe īterficiūt aut inocētes aūt parentes Capitulū. i. eo. fo.
Qđ grauiſ peccāt inficiētes reos auctoritate ꝑpa ꝛ viri inficiētes vxores ꝛ mulieres q̄rentes aborſū. ca. ij. cxliij
De irregularitate q̄ ꝯhiť ꝑpter hōicidiū ꝛ. xij. documētis circa hmōi irreglaritatē. c. iij. cxliiij
¶ Sabbo q̄rte hebdomade đ luxuria fornicatoꝝ ſiue đ fornicatione ſimplici. Sermo. xxviij. cxlv
Qđ fornicatio aliqn̄ dr idolatria. aliqn̄ oē pctm̄ mortale. aliqn̄ imundicia luxurie ꝛ ſtricte ꝯcubitus ſoluti cū ſoluta. Capitulū p̄mū cxlvi
Qđ triplici obiectiōe conanť fornicatores ꝓbare fornicatio ſimplicem nō eſſe peccatum ꝛ de ſolutione p̄dictaꝝ obiectionum. ca. ij. eo. fo.

Q̄d ꝓbari pōt fornicationem
eſſe peccatum auctoritate. rōe
ꝛ exemplo.ca.iij. cxlvij
¶ Dñica q̄rta in q̄dragesima
De luxuria ſodomitarum. ſermo
xxix. ꝛ valde neceſſari⁹ ſed mo
deſte recitādus cxlviij.
Q̄d .x. ſūt noīa vicij ſodomiti
ci ex q̄bꝫ dep̄hēdi pōt ḡuitas ꝛ
enormitas tāti ſceleris. capitu
lum.i. eo.fo.
De ſeptē ꝯditiōibꝫ ſodomita
rū q̄bꝫ corrn̄dēt ſeptē q̄ fuerūt
in pugnitiōe illorum.ca.ij. cxlix
Quod oēs leges puniūt peſſi
mos ſodomitas.ca.iij. cl.
¶ Feria ſecūda q̄nte hebdoma
de. de luxuria iceſtuoſorum. Ser
mo.xxx. eo.fo.
Quō ꝯmittit̄ iceſt⁹ in ꝯſāgui
nitate.in affinitate ꝛ cōpater
nitate.ca.i. cli
Q̄d iceſtus ꝓhibet̄ tū vt ſeruet̄
honor gentibꝫ.tū vt extingua
tur occaſio pc̄ti.tū etiā vt ꝯhi
tur matrimoniū ꝛ amicitia cū
extraneis.ca.ij. cliiij
Qualiter punitus eſt inceſtus
vt patet in multis exemplis.
capitulū.iij. eo.fo.
¶ Feria tertia quinte hebdo
made de peccato accidie. Ser
mo.xxxi. eo.fo.
Q̄d accidia eſt triſticia ꝛ tedi
um bene operandi. ꝛ de tripli
ci tedio.ca.i. clv.
Q̄d accidia aliq̄n orit̄ ex com
plexiōe corpis ꝛ in ordinatiōe
cibi ꝛ iſtigatiōe diaboli. capi
tulum.ij. clxvi.
Q̄d hō pōt fugere accidiā per
orōnē ꝛ meditationē ac freq̄n
tationē ſacri.c.iij clvij
¶ Feria q̄rta q̄nte hebdomad̄
de negligētia p̄latorum ꝛ ep̄orū.
Sermo.xxxij. eo.fo.
Qualit̄ ep̄i negligētes nō mi
niſtrāt vt debēt ſubditiſ ſacra
ꝛ doctrinā ac tp̄alia bona. ca
pitulū.i. clviij
Qualiter ep̄i ꝛ p̄lati negligen
tes nō inq̄runt defectus ſubdi
torum. ꝛ de viſitatione fiēda per
ipſos.ca.ij. clix
Qualiter p̄lati ꝛ ep̄i negligen
tes n̄ corrigūt exceſſus delinq̄n
tiū q̄ corrigi debēt aliq̄n blan
de aliq̄n ſeuere.ca.iij. clx
¶ Feria q̄nta q̄nte hebdoma
de de negligentia clericorum.
Sermo.xxxiij. clxi
Quod clerici negligentes non
laudāt deū i ſeptē horis cano
nicis q̄ laudādus ē ore ꝛ voca
lit̄. ꝛ de cātu officij ac de omiſ
ſione.ca.i. eo.fo.
Qualiter aliqui clerici ex negli
gentia circa diuina ſunt inde
uoti corde ore ꝛ corporali ge
ſtu.ca.ij. clxiij
Qualit̄ clerici negligentes tra
ctant irreuerenter ſacra tēpla ꝛ
ſacras res ꝛ ſacratiſſimū cor
pus xp̄i.ca.iij. eo.fo.

¶ Feria ſexta quinte ebdoma/
de. De deſperatione. Sermo
triceſimus quartus. clxij
De triplici deſperatione ſcilicꝫ
paſſionatorum. damnatorum
⁊ peccatorum in quibus etiaꝫ
triplex alia deſperatio ponitur.
capitulum.ij. eo.fo.
Quod deſperatio grauiſſimū eſt
peccatū ex eo ꝙ ꝑ illā homies re
trahuntur ab opib⁹ bonis ⁊ la
buntur in effrenata vicia. Ca/
pitulum.iij. clxij.
Quod deſperatio peccatū eſt gra
ue: tñ ſi de illa homo peniteat
remittitur a deo. ca.iiij. eo.fo.
¶ Sabbato añ dñicā de paſ/
ſione de iuſticia cōtra negligen
tiā miniſtroꝝ eius. Sermo tri
ceſimusquintus. clxix.
Quid ſit iuſticia. Et quomo/
do ↄmendatur in omnib⁹ ſcri/
pturis diuinis ⁊ humanis Et
de triplici eius acceptione. Ca
pitulum primū. eo.fo.
De inocētia fidelitate ⁊ ſeuerita
te. que ſunt tres partes iuſticie
capitulum.ij. clxx.
Quod amicicia ⁊ auaritia ac pro
prius amor ↄtrariātur iuſticie
capitulum tertiū. clxxi
¶ Dominica de paſſione de pec
cato lingue. Sermo triceſim⁹
ſextus. clxxij.
Quod ſoli homini ↄceſſa eſt lin/
gua ad loquendū ⁊ de ↄditio/
nib⁹ hūane lingue ⁊ qualr āge
li loquuntur. ca.i. eo.fo.
Quod virtuoſe regulāda eſt lin/
gua dum loquitur cū q̄ncꝫ circū/
ſtātijs. ca.ij. clxxiij
De viginti peccatis ꝑuenien/
tib⁹ a ligua quot ſunt lr̄e alpha
beti vſqꝫ ad. v. incluſiue. capi/
tulum tertium. clxxv
¶ Feria.ij. poſt dñicā de paſſio
ne. d peccato gule. Sermo tri/
ceſimus ſeptim⁹. clxxvi
Quod materia gule eſt eſca ⁊ po
tus non ꝙ ſint de ſe mala. ſed
propter inordinatum appetitū
⁊ de prohibitione ciborum. ca/
pitulum primū. eo.fo
Quod quincꝫ ſunt modi ſiue ſpe
cies. quibus peccant homines
vicio gule. ca.ij. clxxviij
Quod guloſi puniūtur pena cor
porali ſpirituali ⁊ gehēnali. ca/
pitulum.iij. clxxx.
¶ Feria.iij. poſt dñicā de paſſio
ne. de peccato execrādo vſure et
auaricia vſurariorum Sermo
trigeſim⁹ octau⁹. eo.fo
Quid ſit vſura q̄ graue ē pec/
catū. Et ꝙ ex neceſſitate acce/
pit ad vſurā ab eo q̄ eſt parat⁹
nō peccat. ⁊ quot modis vſura
ↄmittitur. ca.i. clxxxi
Quod oīs ſcriptura diuina ⁊ hu
mana ⁊ etiam lex canonica re/
probat vſurā. ca.ij. clxxxiiij
Quod multi ⁊ ꝑcipue ſepteꝫ ge/
nera ꝑſonaꝝ ꝑticipāt in crimīe
vſuraꝝ licet ipſi vſurā nō faci/

De avaricia furti

ant. capitulū. iij. clxxxv

¶ Feria. iiij. poſt dn̄icā de paſſione d̄ auaricia furꝝ ⁊ d̄ ipſo furto. Sermo. xxxix. clxxxvij

Quid ē furtū ⁊ q̄ dr̄ia int̄ furtū ⁊ rapinā ⁊ de ꝓprietate rerū ⁊ de periculis rapine. ⁊ cōparatione rapine ⁊ furti atq; q̄ꝫ graue peccatum eſt furtum. capitulum primū. eo. fo

Qd̄ quinq; rationibus poſſūt aliqui excuſari a furto. capitulum ſecundum cxc

Qd̄ q̄nq; ſūt gn̄a hoim̄ q̄ furtū ꝯmittere ſolēt. ca. iij. cxci

de avaricia iudicum

¶ Feria quinta poſt dn̄icā de paſſione. De auaricia iudicum Sermo. xl. cxcij

Qd̄ ꝯgrue hō iudicat hominē etiā ſupior mal⁹. ⁊ q̄ iudex non pōt ſimul eſſe iudex accuſator ⁊ teſtis. capitulū. i. eo. fo

Qd̄ iudex dꝫ eſſe idone⁹ ⁊ grauis in ferēdis ſentētijs ac ꝟitatꝭ defenſor. capi. ij. cxcviij

Qd̄ piculoſa ſūt iudicib⁹ munera. q̄ tenētur reſtituere q̄ iiuſte recipiūt. ⁊ q̄s graui⁹ peccat An corrūpēs iudicē aut iudex corruptus. cxcix

¶ Feria ſexta poſt dominicam de paſſione. De auaritia aduocatorum. Sermo quadrageſimus prim⁹. cc

Qd̄ prohibētur aduocare manifeſte mali ac infames et religioſi ⁊ ſacerdotes ⁊ iudices vel aſſeſſores. capitulū. i. eo. fo

De avaricia advocatorum

Qd̄ in aduocatis debꝫ eſſe ſcia diligētia maturitas ⁊ fidelitas capitulū. ij. cci

Quod aduocati peccant dū ſuſcipiūt cās iniuſtas vel illas ꝓſequuntur vł propter ſuꝑfluas dilationes ⁊ cauſaꝝ compoſitōnes. capitulū. iij ccii

De avaricia clericorum

¶ Sabbato an̄ dn̄icam oliuarū. De auaricia clericoꝝ ⁊ ep̄orum. Sermo quadrageſimus ſecundus. cciii

Qd̄ clerici ⁊ ep̄i p̄cipue de his q̄ ſuꝑfluūt de redditib⁹ eccl'iaꝝ debent pauperibus ſubuenire capitulum primū eo. fo

Quod clerici auari committūt ſymoniam circa ſpiritualia per cauſam ⁊ ſpiritualia ꝑ effectū. capitulum. ij. cciiii

Qd̄ clerici auari exercēt negocia prohibita q̄ exercere nō dn̄t. capitulum. iij. ccvi

De avaricia artificum

¶ Dominica oliuarum. De auaricia artificum ⁊ mercatorum. Sermo quadrageſimuſ ſecundus ccvii

Qd̄ mercatores ⁊ artifices auari peccant per immoderatā ſolicitudinē. capi. i. eo. fo

Qd mercatores ⁊ artifices peccant dū in vendendo ⁊ emēdo excedunt valorem rei. capitulum ſecundū. ccix

Qȝ artifices ⁊ mercatores a-
uari peccāt i fraudulētia proxi-
moꝝ multi plicif. ca. iij. ccxi.
¶ Feria. ij. post dñicā oliuaꝝ
De auaricia lusoꝝ. Sermo q̄-
dragesimus tertius. ccxiij
De multiplici ludo. s. qui si ex
deuotione vel ex recreatōe vl' cu
piditate ⁊ mala intēti one. Ca
pitulum primū. eo. fo.
Quod quatuordecim sunt ma
lignitates q̄ iueniūtur in ludo
ex q̄bꝫ hui⁹ vicij ḡuitas appere
pōt. Cap. ij. ccxv
De varijs opinionibꝫ an sint re
stituēda acquisita p ludos pro
hibitos. cap. iij. ccxvi.
¶ Feria. iij. post dñicā oliuarū
De peccato odij. Sermo qua-
dragesimus quart⁹ ccxvij
De odio dei qualr scȝ ⁊ qua cā
pōt hri odio ⁊ ꝙ odiū dei ē gra
uissimū pctm. cap. i. eo. fo.
De odio suijpsius ⁊ qño vnus-
quisqȝ tenetur ex caritate dilige
re se ⁊ corp⁹ propriū. ⁊ ꝙ pecca
tores nō se diligūt. ca. ij. ccxviij
Quod odiū proximi est graue
peccatū ⁊ de originalibꝫ ei⁹ cau
sis atqȝ tribꝫ pessimis fructib⁹
ab odio ꝑcedētibꝫ. ca. iij. cc. xix
¶ Feria. iiij. post dñicā oliuaꝝ
De mirāda ꝯuersione latrōis
pendētis in cruce. Sermo qua
dragesimus quint⁹ ccxxij
De septē virtutibꝫ latronis a
spiritusancto sibi infusis in q̄-
bus apparet amplitudo meriti
eius. Caplm. i. eo. fol.
De septem dulcoribus seu con
ditionibꝫ promissionis xp̄i facte
latroni ꝯuerso. Ca. ij. ccxxiij
De quinqȝ singularissimis pri
uilegijs latronis ad xp̄m ꝯuersi
Capitulum. iij. cc. xxiiij
¶ Feria quinta in cena domini
De mysterijs sacramenti euca
ristie contentis in epistola hui⁹
diei. Sermo. xlvi. ccxxv.
Qualiter apostolus reprehen-
dit corrinthios. quia irreueren-
ter se habebant ad sacramētuȝ
eucharistie. cap. i eo. fo.
Quod sacramētum eucaristie
est excellentissimū quod decla-
rat eius nomen. ⁊ quia superat
alia ⁊ oīa fuit a xp̄o solenniter
institutū. ca. ij. ccxxvi
Qualiter mouet Apostolus fi
deles vt cū deuotione suscipiāt
sacramentū eucaristie oñdens
punitionē illoꝝ qui contrariuȝ
fecerūt. Cap. iij. ccxxviij.
Eadem die scȝ in cena domini
de sacramento confirmatōnis
Sermo quadragesimus septi
mus. eodem fol.
Quod sacramentum cōfirma
tionis fuit immediate a christo
institutum. In quo datur ro-
bur ad confitendū publice chri
stum quod ecclesia perfecit ex
determinata materia ⁊ forma.
Capitulum primū. ccxxix.

Qđ oēs fideles obligātur ſu-
ſcipe ꝯfirmationē ab epīs ex p̄
cepto eccie pro loco ⁊ tempore.
Capitulum.ij. cc.xxxi.
De regulis q̄ obſeruari debent
circa ſacr̄m ꝯfirmationis. Ca
pitulum tertiū. ccxxxi
¶ Feria ſexta. magna de flebili
morte ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i
Sermo. xlviij. xxxiij.
Qđ modus liberandi genus
hūanū p paſſionē xp̄i fuit con-
ueniens. Et qđ xp̄s occiſus fu
it a iudeis ac vere mortu⁹. Ca
pitulum primū. eo. fo.
Qđ mors xp̄i fuit penoſa val-
de ex eo ꝙ paſſio ei⁹ fuit diutur
na ⁊ generalis ⁊ ignominioſa.
Capitulum.ij. cc.xxxvij
Qđ oēs creature īducūt aīos
hoīm ad flendū pro morte xp̄i
necnō ⁊ pie mulieres atqꝫ ipſe
ieſus crucifixus. ca. iij. ccxxxix.
Sabbō ſctō. de ꝯſcia. Sermo
quadrageſim⁹ non⁹ ccxl.
Qualr̄ ꝯſcia obligat ad facien
dū vl' nō faciēdū ⁊ de ſeptē cau
ſis erroris cōſciētie. ca. i. eo. fo.
Qđ circa cognitōez ꝯſcie ꝓprie
ſeptē differētie hoīm iueniunt̄
Capitulum.ij. ccxliij.
De ſcrupulo ꝯſcie qđ ſit ⁊ vn̄
cauſatur ⁊ de ſeptē reglis qbꝫ
pōt deponi. cap̄. iij. eo. fo.
Dn̄ica reſurrectōis Sermo de
ipa mirabili reſurrectione ieſu
xp̄i qnq̄geſim⁹ i ordie ccxlvij
De tp̄e reſurrectōis xp̄i. ſ. đ die
mēſe ⁊ anno. ca. i. eo. fo.
Quod ex teſtimonio angelorū
⁊ apoſtoloꝝ ⁊alioꝝ q̄ viderūt
chriſtum poſt reſurrectionez ꝓ
bat̄ qđ vere ſurrexit. ca. ij. xlvij.
Qualr̄ xp̄s reſurrexit cū q̄drup-
liciactu fortitudis. ca. iij. xlix.
Feria. ij. p⁹ dn̄icā reſurrectiōis
de ſctiſſima fide. Sermo quin
quageſimus prim⁹. eo. fol.
De multiplici acceptōne fidei
Et quō diffinit̄. Et qualiter ē
virt⁹ thologica ex eo ꝙ ē a deo
⁊ terminat̄ ad ipm ſicut ad ob
iectum. cap̄. i. ccl.
Qđ fides ē neceſſaria ad ſalu-
tē ⁊ etiā credēda ſunt aliqua q̄
rōne naturali ꝓbari pn̄t aliqua
etiā explicite. cap̄. ij. cclij.
Qđ fides dꝫ eē inteḡ ſimplex ⁊
opoſa. cap̄. iij. ccliij.
Feria. iij. poſt dn̄icā reſurrectio
nis. De iocunda pace. Sermo
q̄nquageſimus ſecūdus cclvi
De multiplici pace. ſ. ſimula-
ta inq̄nata ⁊ ordīata q̄ adhuc
mlt̄iplex diſtinguit̄. ca. i. eo. fo.
Quod pax ꝯmēdat̄ ex eo ꝙ gra
ta ē deo ⁊ xp̄s fili⁹ ei⁹ illaꝫ dile
xit que etiā a ſanctis p̄dicatur.
Capitulū. ij. cclviij.
Quod ex pace prouentunt om
nia bona temporalia corꝑalia
⁊ ſpūalia. Capitulū. iij. eo. fol.
¶ Sermo de ſancto Bonauen
tura. cclx

Quod memoria ſancti bonauenture erit ppetua, ppter ſanctitatē vite illius. Capitulum primum eo fo.

Quod memoria ſancti bonauenture erit eterna ppter eius doctrinā deuotiſſimā ꝛ copioſam atqꝫ aīab𝄒 vtilem. capitulum ſcōm cclxiij

Quod memoria ſancti bonauenture erit eterna ppter ſplendorem miraculoꝝ ꝛ canonizationis ꝛ glorie beate. Capitulum tertium. eo.fo.

¶ De ſancto Bernardino predicatoꝝ noſtri temporis principe. Sermo.liiij. cclxv

Quod cōmendat̄ p̄dicatio ſcī bernardini ppter humilitateꝫ charitatem ꝛ patientiam. Capitulum primū cclxvi.

De ſufficientia ꝛ prudentia atqꝫ ſtupenda efficacia p̄dicationis ſancti bernardini. Capitulum ſcōm. cclxix.

Qualiter deus honorauit ſanctum bernardinum in miraculis in canonizatione ꝛ in gloria beata. ca.iii. cclxxi

¶ In feſto Annunciatiōis virginis glorioſe Sermo q̄nquageſimus q̄ntus. cclxxii

Quare ad virginem miſſus ē angelus. ꝛ quo tp̄e ꝛ ad quem locū. ꝛ in quo actu erat tūc beatiſſima v̄go. ſ. actiōis vel ꝯtēplationis. ca.i. eo.fo.

Qualiter angelus apparuit v̄gini in aſſūpto corpe hūano in forma humana ꝛ etate iuuenili ꝛ veſte clara ꝛ locutus eſt voce ſenſibili. ca.ii. cclxxvi

Quod in angelica ſalutatione exp̄munt̄ dei maieſtas ꝛ ſublimitas vnionis ac vtilitas incarnationis. ꝛ quadruplex excellentia virginis benedicte. Capitulū tertiū. cclxxvii

Sermo q̄nquageſimuſſextus de angelis quoꝝ ſolēnitas ī eccleſia celebrat̄ ppter miraculū qđ apparuit in monte gorgano. cclxxxi.

Qualiter angelus ab homīe cognoſci pōt. ꝛ quomodo ſpiritus eſt incorporeus. qui tam̄ poteſt in aſſumpto corpore apparere. capitulū p̄mū eo.fo.

Qđ deus pduxit āgelos ex tē pore in celo empyreo. Capitulum. ii. cclxxxv

Qualiter āgeli ad nos mittūt qui homines cuſtodiunt neqꝫ dolent de malis eoꝝ quos cuſtodiunt. ca.iii. cclxxxvi

¶ Sermo de beatitudine ſanctoꝝ in quo cōfutatur fatuitas hominum mundanoꝝ qui nō credūt aliquid de vita futura. Sermo. lvii. cclxxxviii

Quod beatitudo eſt bonum quod cuncti deſiderare debēt. Capitulū.i. cclxxxix

Quod beatitudo ꝯſiſtit ī aīa

in intellectu aidelȝ ⁊ in volun
tate.ca.ii. cccxci.
Quod beatitudo nō pōt eē in bo
nis pñtis vite.ca.iii. cccxciii
¶ Sermo quinquageſim⁹ octa
uus. de anime rationalis ad
mirandis prerogatiuis ⁊ excel
lentiis quas vnuſqſqȝ cogno
ſcere debet. cccxcv
Quid ſit anima que nō eſt cor
pus.nec ex ſemine cauſata.⁊ q̄
vna ſola eſt in homine.capitu
lum primū. eo.fo.
De pductione anime rationa
lis que nō ab angelis.ſed a dō
pducta eſt de nihilo conueniē
ter vnita corpori organico. et
de nouo creata ⁊ infuſa.Capi
tulum ſcdm. cccxcviii
De aīa ſepata que immortaliſ
eſt ⁊ ppetua.⁊ de locis ad que
anime trāſferunt poſtq̄ exeūt
de corporib⁹.ca.iii. ccciij
¶ Sermo quinquageſimus no⸗
nus de ſpūſancto qui miſſus ē
apoſtolis i ſigno viſibili ignea
rum linguarum. cccxij
Quod vi nature ſpirituſſāct⁹
non eſt cognoſcibilis.ſed tātū
per reuelationem ⁊ qualit ſpiri
tituſſanctus eſt deus pcedens
a patre ⁊ filio ipſis coequalis.
Capitulum.i. eo.fo.
Quid ſit miſſio in diuinis. et
qualiter ſpirituſſanctus mitti
tur inuiſibiliter ⁊ viſibiliter.⁊
de congruitate temporis quo
ſpirituſſanctus datus fuit apo
ſtolis in ſigno viſibili.Capitu
lum.ii. cccxv
Quod apoſtoli faciente ſpiri
tuſancto loquebantur variis
linguis.⁊ acceperunt ſcientiaȝ
diuinaruȝ rerū atqȝ fortes facti
fuerūt vt non timerent crucia
t⁹ neqȝ mortē.ca.iii. cccxviii

Regiſtrum
a b c d e f g h i k l m n o p q r s
t v x y z ⁊ ɔ ꝝ. A B C D E
F G H I K L M N O P
omnes quaterniones.

de prerogatiuis [illegible]

ſermo de ſpiritu ſancto

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Poznaniu
Uniw. im. A. Mickiewicza

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
Inc. 8. [illegible]
INKUNABUŁY